Inc
1398

~~452~~

Hain*, 1136
Pellechet, 799

[Basle ?]

1

CNT 666

Opuſcula beati Anſelmi archiepiſcopi Cãtuariẽſis ordinis ſancti Benedicti.

Opuſculorum ſiue librorum in hoc volumine contentorum annotatio.

Cur deus homo. li. ij.
De incarnatione verbi. li. j.
De conceptu virginali et peccato originali. li. j.
Declaratio cuiuſdam ſuper eodem.
Monologion. li. j.
Proſologion. li. j.
De proceſſione ſpiritusſancti. Epiſtola. j.
De caſu diaboli. dialogus. j.
Pro inſipiente. li. j.
Contra inſipientem. li. j.
De miſeria hominis. li. j.
De diuerſitate ſacramentorum. Epiſtola. j.
De fermento et azymo. Epiſtola. j.
De membris et actibus deo attributis. li. j.
De voluntate dei. li. j.
De concordia preſcientie et predeſtinationis: necnon gratie dei cum libero arbitrio. li. j.
De libero arbitrio. dialogus. j.
De veritate. dialogus. j.
De ſimilitudinibus. li. j.
De menſuratione crucis. li. j.
Meditationum. li. j.
De meditatione redemptionis humane. li. j.
De paſſione domini. dialogus. j.
Speculum euangelici ſermonis: ſiue ſtimulus amoris.
Homelia euangelij ſm lucam: Intrauit ieſus &c.
De excellentia virginis marie. li. j.
Epiſtolarum. li. j.
De imagine mundi. li. ij.

Inc 1398

Pꝛincipaliū ſententiarū iuxta alphabeticū ordinē opuſculoꝛū beati Anſelmi Archiepiſcopi Cātuarieñ. Annotatio.

Ac **Actio que**
dam eſt rationalis :
ut dare elemoſynam:
quedam irrationalis
ut actio ignis calefaci
entis.li. de Veritate.ca.v.
Actio queꝗ ſignificat aut verum
aut falſum: Ibidem. ca.ix.
Acquiſitio venie nō ē differēda: ne
diuturnioꝛ receſſꝰ difficilioꝛē ope
tur reditū.li.de Mēſu. crucis.S.
Ad Adam ſi nō peccaſſet: ipſe ꝛ totum
genus eius per ſe ſtetiſſet ſine ſuſ/
tentatione alteriꝰ creature.lib.ij.
Cur deus homo.ca.viij.
Adam ſi nō peccaſſet:ꝗ ſola eua:iſta
ſola piſſet:et nō totū genꝰ hūanū.
li.de ꝯcep.vgi.ꝛ pec.oꝛig.ca.ix.
Ad cognoſcendā ſummā eſſentiam:
maxime accedit̄ p ratiōalē mentē.
lib.Mono.ca.lxiiij.Et quod ipſa
mens ſit eiꝰ ſpeculū ꝛ imago:oſtē/
ditur ibidem.ca.lxv.
Ade ꝛ eue ſaluatio: pulchꝛe oñdit̄
li.ij.Cur deus homo.ca.xvi
Ad ꝓbandum deū eſſe:non irratio/
nabiliter cōtra inſipientē adducit̄:
Quo maius cogitari non pōt:au/
ctoꝛ ipſe declarat.li ꝯ.inſip. M.
Ae Aer deſcribitur cum multis alijs.li.
j.de imag.mundi.ca.xxiij.
Af Affectiōes qttuoꝛ notant̄: ad quas
alie reduci poſſūt: ſcꝫ gaudiū:do/
loꝛ:ſpes ꝛ tioꝛ.li.de mēſu.cru.S.
Ag Agilitas que eſt ſecunda ps beatitu
dinis q̄ ſit: pulchꝛe p ſolis radiuꝫ
oſtendit̄: et eius cōtrariū ſcꝫ pon/
deroſitas:que ꝛ pars ſecūda miſe
rie eſt: declarat̄.li. de Sili. ca.lj.
Al Aliquid idem eſſe iuſtū ꝛ iniuſtum
contingit diuerſis conſiderationi/
bus.li.j.Cur deus hōmo. ca. vij.
Aliquid eſſe quo maius cogitari nō
poteſt: multis rationibꝰ ꝓbat̄.li.
contra inſipien. A.B.C.ꝛc.
Altercatio inter hominē iuſtū ſeu be
atificatum : ꝛ angelum et peccata
obijciētē:notat̄.li.de Simi.ca.lxj.
Amat ſe ſummꝰ ſpūs:amat ſe pater: Am
amat ſe filiꝰ:ꝛ alter alteꝝ.li.Mo/
Amicitia nona ps (nolo.ca.xlix.
beatitudinis: q̄ ſit:ondit̄ : et eius
cōtrariū ſcꝫ inimicitia pars miſe/
rie qualis futura ſit damnatis:de/
claratur.li.de Simili.ca.lxij.
Amoꝛ:doloꝛ ꝛ timoꝛ tātus eſſe de/
bet in hoīe: vt nec vllam letitiam
mūdi ſentiat:oēm quoꝗ delecta/
tionē ꝛ quietē ab illa vera quiete
retrahentē expellat. li.j. Cur deꝰ
Amoꝛ ipſe quo ſe amat (hō.ca.xx.
ſummꝰ ſpūs: tantꝰ eſt:quātus eſt
ipſe ſpūs.li.Monolo.ca.i.
Et ꝙ idem amoꝛ ſit idipſum qꝺ eſt
ſummꝰ ſpūs: ꝛ tamē ipſe cū patre
ꝛ filio vnꝰ ſpūs:oñdit̄ ibidē.ca.lj.
Item ꝙ totus ꝓcedat a patre: totus
a filio: ꝛ tamē nō ſit niſi vnꝰ amoꝛ:
demonſtratur ibidem. ca.lij.
Amoꝛ ille ꝙ nō ſit eoꝛūm filius:pro/
batur.ibidem.ca.liij.
Et ꝙ idem amoꝛ ſit increatus ꝛ cre/
atoꝛ : ſicut pater ꝛ filius : Et ꝙ
poſſit dici ſpiritus patris ꝛ filij:
pꝛobatur ibidem.ca.lv.
Amoꝛ btē marie virgīs ad filiū: ꝗ̄
pfectꝰ fuerit ꝛ filij ad matrē: ꝛ q̄/
mō excedat omēs amoꝛes quoꝛū
cūꝗ parentum : oſtenditur lib.de
Excellē.be.ma. vir.ca.iiij.
Amoꝛ quo regnū celeſte emit̄: quis
ſit:oſtenditur Epiſtola. ij.C.D.
Angeli boni nō fuerūt cōfirmati ex An
caſu maloꝛū:ſed ſuo merito.li. j.
Cur deus homo.ca.xviij.
Angeli ante caſuꝫ maloꝝ vtrū ꝑfecti
ſint in nūero ꝑfecto aut nō:inue/
ſtigatur ibidem.ca. xviij.
Angeli boni añ caſum maloꝝ pecca/
re potuiſſe: oñdit̄. li.de caſu diabo.
Angeli boni quomō cō/ (li.ca.v.
firmati ſunt ī ſuo ſtatu:et mali in ca/

hic liber est conuēt9 [illegible] capronis

ſu ſuo: demõſtratur ibidẽ: ca. vj.
Angeli dum ad hoĩes miſſi veniũt: ab ethere corpus ſumunt. li. j. de imagine mundi. ca. xxiiij.
Angelica ſalutatio: q̃ hũilitas virginis: et dei incarnatio notatur. li. de Excel. btẽ. ma. vir. ca. iij.
Angelo: nec hoĩ: hũane generis redẽptio cõgruebat: ſoli aũt deo hõ conueniebat. li. j. cur de⁹ homo. ca. v.
Angelo malo: ſicuti nõ poſſe recupare qđ deſeruit: eſt pena peccati: ita angelo bono nõ poſſe deſerere qđ tenuit: p̃miũ eſt iuſticie. li. de caſu dia. ca. xxiiij.
Angelo bono: etiã ſi hoc ſolo dicat nõ poſſe peccare qꝛ nunc habet ſciam ex caſu mali: hoc tñ illi eſſe ad glorĩã oñditur. ibidẽ. ca. xxv.
Angeloꝝ nũerus q̃ ceciderũt reſtituẽd⁹ eſt de hoib⁹. hui⁹ rõ deducit. li. j. cur de⁹ hõ. ca. xvj.
Itẽ ꝙ alij angeli p̃ illis nõ poſſint reſtitui: ꝓbat ibidẽ ca. xvij.
Angelũ et aĩam: dicim⁹ ſecundũ ſubſtantiam: non ſecundũ relationẽ. li. de incarn. vbi. ca. iij.
Angelũ nõ potuiſſe habere a ſe primam voluntatem: pulchre probatur. li. de caſu diaboli. ca. xij.
Angelũ malũ nõ decuit ſcire quia ſi peccaret qđ puniret: Et hoc multis ex cauſis: ſi et nec bon⁹ angelus h' ſcire debuit. li. de ca. dia. ca. xxiij.
Angelus q̃liter laudand⁹ ſit de ſua iuſticia: Et ꝙ ñ neceſſitatẽ ſi libertate iuſt⁹ ſit: oñdit. li. ij. cur d. hõ. ca. x.
Angel⁹ accepta ſola volũtate btĩtudinis: ꝙ nec aliud poſſet velle: nec illã non velle: et quicqđ vellet nõ eẽt iuſta vl' iniuſta volũtas: declarat. li. de caſ. dia. ca. xiij.
Itẽ ꝙ ſiſr fiat: ſi ſola ſit accepta volũtas rectitudinis: et iccirco vtrãq; volũtatẽ accepit ſiſ: et vt iuſt⁹ et vt btũs eẽt: h' oñdit ibi. ca. xiiij.
Angelus deſertor: cur ad iuſticiã redire nõ poſſit: oñdit. li. de ca. diaboli. ca. xvij.
Angelus mal⁹ quõ ſe fecerit iniuſtũ: et bonus ſe iuſtũ: declaratur ibidem. ca. xviij.
Angelus mal⁹: ſic deo grãs debet ꝓ bonis que accepit et deſeruit: ſicut bon⁹ q̃ accepta ſuauit. Ibidem.
Angelus mal⁹ nõ potuit p̃ſcire ſe caſurũ: nec etiã ſuſpicari potuit futuraꝫ p̃uaricationẽ. ibidẽ. ca. xxj.
Angel⁹ mal⁹ ſciuit ſe nõ debere velle hoc qđ volendo peccauit: et debere puniri ſi peccaret: probatur hoc. li. de caſu diabo. ca. xxij.
Angelus et hõ peccauerũt p potestatẽ peccãdi et liberũ arbitriũ. Et ꝙ quãuis potuerint ſuire pctõ: nõ tñ potuit eis dominari peccatum: oſtendit. li. de libero arbi. ca. ij.
Item poſtꝙ ſe fecerũt ſuos pctĩ: liberũ habuerũt arbitriũ. ibi. ca. iij.
Et ad quid habuerint libertatẽ arbitrij ante peccatũ: inueſtigat ibidẽ.
Angel⁹ et homo: quõ habeãt ptãteꝫ ſeruãdi rectitudinẽ quã ñ habẽt: oſtendit p exẽpꝉũ: ſcꝫ de videre montẽ et c. li. de li. ar. ca. iij. et. iiij.
Anima ratiõalis ad hoc eſt facta vt ſp amet ſummã eſſentiã. li. monologi. ca. lxvij.
Aĩa ſummã eſſentiam ſemper amans: ꝙ aliqñ vere et btẽ viuit: ꝓbat ibidẽ ca. lxviij.
Anima humana imortalis eſſe: oſtẽditur ibidem. ca. lxix.
Qꝛ aut ſemp miſera: aut aliqñ vere beata exiſtat: ꝓbat ibidẽ. ca. lxx.
Item ꝙ nulla anima priuetur ſummo bono iniuſte: et qđ omnino ad ipſum ſit: demõſtrat ibidẽ. ca. lxxj.
Anima ſpõſa chriſti: mox vt venire ceperit dilectatio mala: reijcere debet: ne in cõſpectu ſpõſi fedata aſſiſtat. li. de ſilitudinibus. ca. xl.
Anima ſic ſe cõfirmare debet ad dilectionẽ dei: ſicut ipſe ſe habet ad eam. Et hoc maxime in ſer: de q̃bus agitur. li. de mẽſur. cruc. h.
Animalis ſiue carnalis dicit omnis q̃ ſcdm carnẽ viuit: Qui vo ſpũ facta carnis mortificat: h' oĩa iudicat: et ipe a nemine iudicat. li. de icar. v. ca. ij. et li. de ſili. ca. clxix.

Anime victus: eſt amor dei ꝛ proxi/
mi: Qui igit̄ dilectionē q̄ anima
debet ſuſtētari tollit: q̄ntū in ſe eſt
animā occidit. li. de Simi. ca. cl.
Anime plura ſunt nomina: vt ſpūs:
mens: ratio: anim⁹ ꝛc̄. Et ī ea eſt
ſpiritus ſeu ratio q̄ſi vir: volūtas
vt ſpōſa: appetit⁹ carnis q̄ſi adul
ter. ibidem. ca. clxx.
Anni quattuor partes notantur. li.
ij. de imag. mundi. ca. ix.
Annus dicit̄ ab innouādo: eo ꝙ cū/
cta trāſeuntia inouat. Vel etiā di
citur q̄ſi anul⁹: eo ꝙ in ſe reuolui/
tur vt circul⁹. Et multis modis ac
cipit̄. li. ij. de imag. mūdi. ca. x.
Ap Appetitus q̄s oēs apl's vocat carnē
ꝛ ↄcu ↄiſcentiā: in q̄ntū ſūt: nō ſūt
mali vel iniuſti: ſed q: ſunt in rō/
nali creatura vbi nō debēt eſſe: di
cunt̄ iniuſti. li. de cōcor. grē. ꝛ li.
Appetitus mali non (arbi. MM.
ſunt aliud q̄ꝫ q̄dam cōmoditatis
neceſſitates: Et ꝙ volūtas ꝛ ap/
petit⁹ nō ſit idē: oñdit̄ li. de Simi.
Aphrica cū in ea contē/ (ca. cxxi.
tis deſcribit̄. li. i. de imag. m. ca. xix.
Ar Aſcendenti tria ſunt neceſſaria: ſcꝫ
innocentia: beneficium ꝛ ꝑlatio.
li. de Simili. ca. cxvi.
Aſia vnde dicat̄: ꝛ que cōtineant̄ in
ea: ꝛ de paradiſo terreſtri: ac flūi/
nibus inde exeuntib⁹: ꝛ noībus ip
ſorū agit̄. li. i. de imag. mū. ca. ix.
Aſia minor cuꝫ regionibus ſuis: Et
troia deſcribitur ibidem. ca. xvij.
At Atomus quid ſit: oſtēditur li. ij. de
Imagi. mundi. ca. i.
Au Auctor ſcꝫ anſelmus ꝓbat infantes
ſine baptiſmo decedentes debere
dānari. li. de ↄcep. v̄gi. ꝛ pecca.
origi. ca. xxviij.
Auctor ipſe dicit ſe grecos eſſe ſecu
tum in eo ꝙ dicit ſummā trinitatē
poſſe dici tres ſubſtātias: qui gre/
ci confitentur tres ſubſtantias in
vna eſſentia: nam hoc ſignificant
in deo ꝑ ſubſtantiam quod nos ꝑ
ꝑſonam. In ꝓ ſa. li. Monolo. ꝛ li.
de incar. ver. ca. viij.
Itē aſſerit ſe eſſe ſecutū in ſuis dictis
doctorē eccl'ie auguſtinū in libris
d trinitate: ꝛ p̄ſa alia ꝑmittit. ibi.
Auctor̄ ꝑmonitio q̄liter accipiēda
ſint ei⁹ dicta. li. i. cur de⁹ hō. ca. ij.
Auctoris hūilis ſubiectio erga v̄ba
nū ſūmū pontificē: Cui ꝛ ad corri
gēdū ſi q̄d falſitatis: aut corrobo
randū ſi quid veritatis exiſtat: li
brū ſuū ꝛ dictam ē cōmittit. In ꝓ
ſa. li. de incar. v̄. Et. ca. i. eiuſdē.
Auctoris ꝑmonitio ne quiſquā te/
mere ſe imergat ī cōdenſa difficil/
limarū queſtionū: niſi prius in ſo/
liditate fidei: conquiſita moꝝ ho
neſtate ꝛ ſapientie grauitate: ne ꝑ
multiplicia ſophiſmatum diuerti/
cula īcauta leuitate diſcurrēs: ali
qua tenaci illaqueat̄ falſitate. li.
de incarn. verbi. ca. ij.
Auctoritates ſcꝫ ex iob: Quis face/
re poteſt mūdum de imūdo con
ceptū. ſemine ꝛc̄. Et illd ꝑs. In
iniquitatib⁹ conceptus ſum ꝛc̄. ex
ponunt̄ li. de cōcep. virgi. ꝛ pec.
origina. ca. vij.
Azymus ꝛ fermentū: non differunt Az
ſubſtantialiter ꝓut aliqui putāt.
Epiſtola de ferment. ꝛ azym. A.
Aptiſmus tollit ab hoīe ori/
b ginalem iniuſticiam: ꝛ omnē Ba
culpam impotentie: ꝛ omneꝫ
corruptionē quam ꝓpter peccatū
primi hominis incurrerat: ꝑ quaꝫ
inhonorat̄ deus. li. de cōcor. grē
ꝛ libe. arbit. C.
Baptizati ꝛ martyres: cur nō ſtatim
ī corruptibiles fiāt: alia ratiōe oñ
ditur. li. de cōcor. grē. ꝛ lib. ar. v.
Beata virgo maria: q̄ntum ꝓfuerit Be
hūane creature: oſtendit̄ li. de Ex/
cellen. ma. virgi. ca. ix.
Itē q̄ntū ꝓfuerit om̄i creature: etiā
ꝑter humanā: declarat̄ ibidē. ca. x
Itē alio mō hoc ipm: ꝛ q̄liter om̄is
creatura ad vtilitatē hoīs ſit fr/

cta &c. monſtratur ibidem: ca. xj.

Beati in patria ſic ſe inuicē diligūt: vt quiuis nō min⁹ aliū q̄ ſeipſum amet: nec minus de gloria aliorū q̄ de ꝓpria gaudeat. li. Proſolo. ca. xxv. Et li. de Simili. ca. lxxj.

Bti in pria tm̄ gaudebūt q̄ntū amabūt: & tm̄ amabūt q̄ntū cognoſcēt: ſ3 q2 h̄ nec ocul⁹ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs deſcēdit: ideo inexplicabile relinquit illud gaudium. Ibidem: ca. vltimo.

Beati quō dij dicāt: notat: Et illud pš. Ego dixi dij eſtis &c. p ſimilitudines pulchre exponit. li. de Simi.

Beatis vna erit (ca. lxvj. & lxvij voluntas. li. de Simili. ca. lxiiij.

Beatitudines corporis & aīe: quatuordecim ſūt. Et q̄ cōueniat illas diuidi in ptes: oſtendit p ſimilitudinē ī pomo. li. de Simi. ca. xlvij.

Beatitudines ille q̄ ſint: demōſtrat ibidem. ca. xlviij. Et q̄ ſeptē pncipales ptes beatitudinis & miſerie ad corpus ptineāt: cetere vō animam concernant: declaratur ibidem: ca. lviij. in fine.

Beatitudo ſine qua nullus pōt eſſe beat⁹ q̄ eā nō vult: q̄ ſit: notat. li. de ca. dia. ca. xij. in fine. & ca. xliij.

Beatitudo iuſtoꝝ nō punit (p to. titur niſi iuſtis ſine om̄i iuſticia. li. de concor. grē & lib. arb. K.

Beatitudo quā habuit adā in padiſo anteq̄ peccaret: nō ꝓmittitur nob p baptiſmū: ſ3 illa quā habiturus erat quādo cōplet⁹ eſſet nūerus hoīm qui aſſumēdi erant ad pficiendā ciuitatē ſupnā. ibidē. X.

Beat⁹ quiſq3 ī illa admirabili & glorificata diſpoſitiōe ſupne hierl'm: ſic ſuū qd adept⁹ fuerit: amabit: vt ſtatum ſuū potiori gradu īmutari non velit. li. de Simili. ca. lxiij.

Beat⁹: bonū qd ſemel acq̄pt⁹ ē: amplius pdere nō pt. li. de Sim. ca. lxx.

Bn̄ficia hoī a chriſto exhibita: pulchre formant. In meditatiōe: redemptiōis humane: ca. vj. Et de gratijs agēdis ſup his: concludit ibidem: ca. vltimo.

Bo

Bona iuſtoꝝ fructibus ſūmo bono que & q̄nta ſint quo ad corpus q̄ ad aīam: oſidit li. pſolo. ca. xxv.

Bona loqui de alijs mlt (p lōgū. tū ꝓdeſt: etiā audiētib⁹. li. de Si

Bonitas cuiuſq3 fide (mi. ca. clj. lis vtilis eſt deo & omnib⁹ bonis: pbat illud. li. de Simi. ca. xliij.

Bonitas boni hoīs inutilis exiſtit dānati & demonib⁹. ibidē. ca. xlv.

Bonus hō de oībus hominibus bonis & malis vtilitatē ſibi acq̄rit. li. de Simi. ca. clxj.

Ca

C Alicē coopire corpali: aut pāno cōplicato ī miſſa &c. qd repūtet: & q̄ vtile & decens exiſtat: notat ī epſa de diūſita. ſacm. C. D.

Canis putridus tolerabilius fetet hominibus: q̄ anima peccatrix deo. li. de miſeria hominis. A.

Caſtellū quid dicatur: diuerſimode oſtd. ī homel. Intrauit. B. & C.

Catholico nō licet diſputare: quoniam qd catholica eccleſia corde credit: & ore cōfitet nō ſit: ſed ſp eādem fidē indubitanter tenēdo: et ſcdm illam viuēdo: hūiliter quātum poteſt: querere rationē quomodo ſit. li. de incarn. Vbi. ca. ij.

Caucaſus mons: deſcribit cū inhabitatoribus & regionib⁹ cōnexis: valde pulchra. li. j. de Imag. mū.

Cauſa q̄re infantes naſcū (ca. xvj. tur in pctīs: nō eſt ſic in pentibus ſicut fuit in adam: Hoc pbatur li. de ꝯcep. virg. & pec. orig. ca. xxvj.

Cauſa redditur quare virgo Maria nō affuerit: dū filius eius chriſtus capiebatur. li. de paſſio: do. C.

Ce

Celi due ſūt ianue. li. j. d̄ ima. mū. ca.

Celi climata ſūt q̄ttuor. ibidē. (xxv.

Celum dicit quaſi caſa helios. i. domus ſolis: vl quaſi vas celatū: q2 ſtellis ē inſignitū. li. j. d̄ imag. mū.

Ch

Charitas eſt exhibēda & (ca. xxv. nō exigēda: Et qui charitatē ī corde retinet: ſ3 vnde de⁹ gr̄as ei ſcit

habet. li. de Simili. ca. clxxix.

Chriſti crux. xv. pedũ habuit longitudinẽ. li. de paſſione domini. K.

Chriſti paſſio pulchre deducit̃ ⁊ tãꝙ pñs ĩ ſpeculo intuet̃. In ſpeculo euãg. ſerm. per longum.

Chriſtũ potuiſſe mẽtiri vel nõ mentiri: quomodo intelligi debet: oſtẽditur li. ij. cur deus homo. ca. x.

Chriſtũ debere pati ⁊ debere nõ pati: declaratur ibidẽ ca. xviij. Et li. de veritate. ca. viij.

Chriſtũ ſeq̃ ĩ via pfectiõis: volũtati hoĩm ⁊ libero arbitrio relinq̃t̃: non aũt poteſtati: ⁊ cur hoc: oſtẽdit̃. li. de menſur. crucis. C.

Chriſtus de⁹ q᷑ veritatẽ ⁊ iuſticiam viuẽdo ⁊ loquẽdo indeclinabiliter tenuit: hinc iudaicus populus ꝯtra ĩpm cãm pſecutiõis ſumpſit. li. j. cur deus homo. ca. ix.

Chriſtus ideo morti nõ obligat̃: q̃a nõ peccator. li. ij. cur de⁹ hõ. ca. x. Et li. de medita. redemp. hũ. ca. iij.

Chriſtus quãuis incõmodoꝝ nr̃oꝝ ꝑticeps ſit: nequaq̃ tñ miſer dicẽdus erit. li. ij. cur de⁹ hõ. ca. xij. Itẽ ꝙ cũ ceteris infirmitatib⁹ nr̃is nõ habeat ignorãtiã: oñdit̃ ibidem

Chriſt⁹ dum ludibria ⁊ (ca. xiij. mortẽ ſubijt: exemplũ ſalubre generi hũano dereliquit. li. ij. Cur deus homo. ca. xviij. Et. li. de medita. redempti. hũa. ca. iij.

Item dedit moriendo qđ non debebat: hoc pulchre oſtendit̃ ibidem.

Chriſt⁹ q̃re corp⁹ ſuũ panẽ dixerit: oſtẽdit̃ in epl̃a de fermẽ. ⁊ azy. B

Chriſt⁹ azymũ panẽ benedixit: non vt ꝓceptũ de azymo ſeruaret: ſed vt azymitas approbaret. ibidẽ. C.

Chriſt⁹ ductor nr̃ v̾bo ⁊ exẽplo viã nob̾ v̾itat̾ oñdit. li. de mẽſu. cru.

Chriſt⁹ ſeipm dat ductorẽ ⁊ ĩ (A. ſtructorẽ ĩ h̾ ꝙ dic̾: Poſt me: Nulli etẽm ꝓcedere aut eq̃lit̃ ĩcedere: ſ ĩpm ſeq̃ licebit: ipe em ꝓmogenitus ĩ multis frib⁹. li. de mẽſu. cru. D

Chriſt⁹ nulla neceſſitate ſ libera volũtate ꝓ hoĩe redimẽdo paſſ⁹ eſt. li. de medita. redẽp. hũanę. ca. iij.

Chriſt⁹ ꝓpter tres ratiões orauit in mõte an captionẽ. li. de paſ. d. B.

Chriſtus in caluarie loco denudat⁹: velamine matris in lumbis fuit ab ea tectus. ibidem. M.

Item q̃liter in cruce extẽſus fuerit: ⁊ ꝙ alte ſuſpenſus a terra extiterit: Et qualiter ſuo ſanguine veſtẽ beate matris reſperſerit: dũ ſub cruce ſedula aſtitit: norat̃ ibidem.

Chriſtus in cruce pẽdẽs dũ inquit: Pater ĩ man⁹ tuas cõmendo ⁊c. in illa cõmendatiõe cũ hoſtia ſanguinis cõmendabat deo patri: matrẽ ſuã dulciſſimã: cũ oĩb⁹ q̃ de ſpũſctõ victuri ſũt vſq; ĩ finẽ ſecł'i. ibi

Chriſt⁹ trib⁹ vectib⁹ obſtru (dẽ. P xit infernũ: dum de lymbo patres liberauit antiquos. ibidem. Q.

Item de cruce depoſit⁹ ad tres paſſ⁹ a loco crucifixiõis in terrã: capite ſuſceptus fuit a matre ĩ ſinũ. Uide et ibidẽ d̾ plãctu petri: ioãnis: iacobi: ⁊ marie magdalene. R.

Chriſtus quõ appuit matri ⁊ ceteris electis: dum adhuc deplãgeret̃ ĩ cruce ĩ corpe glificato: ⁊c. ibidẽ.

Chriſtus nõ traxit mundiciam ſuã a matre: q̃uis ⁊ ipſa mũda fuerit: li. ij. cur deus hõ. ca. xvj. Et li. de ꝯcep. v̾g. ⁊ pec. ori. ca. xviij.

Cycl⁹ lunaris: ⁊ cycl⁹ ſolaris: et curſ⁹ vtriuſq;: notat̃ li. ij. de imag. mũ. Ci

Clericos monachoꝝ (ca. xv. ⁊ xvj. ꝓpoſitũ appetẽtes: liberos eſſe ab epiſcopis ad monaſterioꝝ ingreſſus: ⁊ ꝙ ꝑiculoſum ſit epis talib⁹ contraire: probatur epl̃a. x. B. C. Cl

Cogitare ⁊ ĩ corde dicere: idẽ ſunt. li. Proſolo. ca. iiij. Co

Collectio breuis omniũ dictoꝝ: ſcz ꝙ ſpiritusſanctus ſit de filio ſicut ⁊ de patre. fit: ⁊ idipm concluditur li. de ꝓceſſ. ſpũ ſanc. Q. ⁊ R.

Color: ꝙ nõ habeat ſe ſilr̃ ad corpus vt rectitudo ad ſilitudinẽ ſignificationum: oſtẽditur li. de ve/

ritate. capi.xliij.

Com ¶Commendatio ſuperne hieruſalem: notatur.li. de Simili.ca.xliij.

¶Cōpaſſio marie virginis p̄ filio crucifixo: ītroducit li. de excell.Ma.

Con ¶Cōcluſio infert ex his (vir.ca.v. que greci nobiſcū credūt: q̄ filius aut ſit de ſpūſancto: aut ſpūſanctus de filio.li.de pceſ.ſpiri.ſan.

¶Concordia pfecta eſt: (B.in fine. que in vnā idētitatē τ eandē vnl tatē ꝯuenit.li.de īcar.Vbi.ca.vlij.

¶Concordia.x.ps btitudinis q̄lis futura ſit btis: τ ei⁹ cōtrariū. ſcʒ diſcordia.x.pars miſerie in damnatis: notatur li.de Simili.ca.lxij.

¶Cōditio loci ſeu tempis: demōſtrat li. Monolo.ca.xxij. circa mediū.

¶Conſideratio petī alteri⁹: q̄ m̄ltum obſit hoī: oſtendit li.de Si.ca.cx.

¶Conſtituiſti terminos ei⁹ q̄ preteriri ſi potuerūt: τ illō: Quos pſciuit: τ p̄deſtinauit τc. exponit: Et q̄ nihil hoꝝ ſit pri⁹ aut poſteri⁹ apd deū: notat li.de ꝯcor.pſcie.di τ p̄de.

¶Conſtituit terīnos pplóꝝ (L.M. iuxta nūeꝝ filioꝝ iſrael: varie exponit.li.j.cur de⁹ homo.ca.xviij.

¶Cōtentio int monachos nutritos: τ ꝯuerſos tollit.li.de Si.ca.lxxviij

Cor ¶Cor noſtꝝ ſimile eſt molēdino ſemp molenti.li.de Simili.ca.xlj.

¶Corruptio multiplex deſcribit.in de clara.de ꝯcep.virg.τ pec.orig.in

¶Corruptio τ mala q̄ ſue (pncipio. rūt pena petī τ p⁹ baptimū rema nēt: q̄ nō ſint p ſe petā: pbat li. de ꝯcor.gīe τ libe.arbi.T.τ V.

Cre ¶Creata natura ſicut nihil p ſe facere p̄t niſi qd a dei volūtate accepit: ita volūtas creature nequit p ſe q̄cquā opari niſi qd natura adiu uat aut ꝯcedit.li.de ꝯcep. virgi. τ pecca.origin.ca.xj.

¶Creatrix eēntia: aut eēnitas aut etas eius: nullo modo recipit p̄teritum vel futurū.li.Monolo.ca.xxj.

¶Creatura rōnalis cur nō poſſit p ſe de malo ꝯuerti ad bonū: ſicut poteſt de bono ad malum: notatur li.de caſu diaboli.ca.vij.

¶Creaturā rōnalem ad hoc eſſe factā vt ſummā eſſentiā amet ſup oīa bona: probatur li.mono.ca.lxvj.

¶Creaturā aſcendere ſup creatorem τ iudicare de illo: q̄ abſurdū ſit: h̄ autem contingeret ſi mens aliqd meli⁹ deo poſſet cogitare.li.p

¶Creaturam nō poſſe (ſolo.ca.iij. adipiſci rectitudinem niſi per gra tiam: per longum probatur: li.de ꝯcord.gīe τ libe.arbi.S.M. τc.

¶Credēdū ē ī patrē τ filiū τ coꝝ ſpm̄ plr τ in ſinglos τ ſil ī tres.li.mo.

¶Credendū τ cōfitēdū ē (ca.lxxiij. ſpūmſctūm ideo eſſe a p̄re: q̄ ē de deo: ſ pater nō eſt magis de⁹ q̄ filius: ſed vn⁹ ſol⁹ ver⁹ de⁹ p̄r τ filius.li.de pceſſ.ſpir.ſanc.F.

¶Credere oportet qui de dō intellige re cupit.li.pſolo.ca.j.in fine.

Cru ¶Crux a cruciatu dicit: τ quō debeamus hr̄e cruciatū: Et huius crucis lōgitudo: latitudo: ſublimitas τ pfundū declarat.li. de menſu. crucis.F.S.M.J.

Cu ¶Curioſitas eſt ſtudiū pſcrutādi ea q̄ ſcire nlla eſt vtilitas.li.de Si.ca.

¶Curioſitat.xvj.ſunt gene (xxvj. ra: e quib⁹ quinq̄ ſūt ſimplicia: ſex duplicia: quattuor triplicia: vnū vero q̄druplex.li.de Si.ca.xxvj.

¶De quinq̄ ſimplicib⁹: agit ibidē ca. xxvij.de ſex duplicibus: ca.xxviij. de quattuor triplicibus: ca.xxix. de vno quadruplici.ca: xxx.

¶Curioſitatis genera ſunt.xx.τ vlij. e quib⁹ tria ſunt ſimplicia: nonē du plicia: decē triplicia: quinq̄ quadruplicia: vnū vero ex quinq̄ ptibus conſtat. ibidem ca.xxxj.

¶De tribus ſimplicib⁹: agit ca.xxxij.de nouem duplicib⁹: ca.xxxiij.de decem triplicibus: ca.xxxiiij.de quīq̄ quadruplicibus: ca. xxxv. de vno ex quinq̄: ca. xxxvj.

¶Cur granet peccato ade: q̄ eius ꝓcij nō fuerunt: oſtendit li.de cōcep. virgi.τ pecca.origi.ca.x.

¶Cur ioannes ac ceteri q̄ τ per mira

cuiū cōcepti ſunt: nō ſint per ſe liberi a peccato ſicuti chriſtꝰ de virgine natus: oſtendit li. de concep. virgi. ⁊ pecca. origi. ca. xvj.
Cur filiūs magis det ſpūm ſanctum ꝙ ſpiritusſanctus filiū: ⁊c. oſtēdit li. de ꝓceſſ. ſpiri. ſan. H. poſt me.
Cur dominus loqns de miſſione ſpiritusſancti dicēs: Cū venerit paclitus ſpiritus veritatis ꝗ a patre ꝓcedit ⁊c. nō addidit: Et a me ſeu a filio: declarat ibidem. M. Et ibidem ſiles auctoritates ſoluuntur.
Nā multa ī ſcriptura ſacra hmōi leguntꝰ: vt qꝺ de vna pſona ſingulariter dicit: indifferēter de tribus intelligatur: vt. ſ. N.
Cur euangeliſte nō referant xp̄m a mortuis reſurgētē: ſue dilectiſſime matri primo ⁊ principalius apparuiſſe: eius dolores mitigādo: huius ratio concluditur li. de Excellen. marie. virgi. ca. vj.
De Debere ⁊ non debere quō aliquādo improprie dicatur: oñditur li. de veri. ca. ix.
De diuerſis intellectibꝰ debere: ⁊ nō debere: poſſe ⁊ nō poſſe: Ibidē ca. (viij.
Dei honori nequit aliquid qnantū ad illū pertinet: addi vel minui. li. j. cur deꝰ homo. ca. xv.
Dei voluntatē appellamꝰ quicqd in nobis ipſe miſericorditer operat: reuocādo nos ab errore: vl' pie cōfirmādo iuſticie. li. de volū. di. A.
Dei volūtas eſt: qcqd fit: vt fieri inuenitur in creaturis. ibidem.
Dei inſtitutio ī duo diuidit. ibidē. C.
De kalēdis: nouis ⁊ idibus: agitur li. ij. de imag. mun. ca. viij.
Delectatiōis duo ſūt gña. li. de Si.
Delectatiōis male genera (. ca. xj. ſunt triginta ⁊ vnū: e quibus quinqꝫ ſunt ſimplicia: decem duplicia: ⁊c. ibidem capi. xiij.
De quinqꝫ ſimplicibus: agit ca. xiiij. de decē duplicibus: ca. xv. de decē triplicibus: ca. xvj. de quīqꝫ quadruplicibꝰ: ca. xvij. de vno qꝺ ex quinqꝫ ptibus cōſtat: ca. xviij. Et ꝙ differenter ſe habeant ꝗ ad magnitudinē peccati: oñdit ibidem in peccato detractionis ⁊c. ca. xix.
Delectationis genera quibꝰ anima delectat: multo plures eſſe ꝙ corporis: probatur ibidem: ca. xx.
Denarij pro quibus chriſtus a iuda fuit venditus quales fuerint: oſtēditur li. de paſſi. dñi. A.
Deo ꝗſqꝫ fideliter ſeruiat: ꝗ tā ineffabilia recōpēſat. li. de Si. ca. cxxv.
Dep̄catio ad patrē ꝓ filij paſſione: notat ī Specło enā. ſerm. ca. xiij.
Detractio quid ſit: ⁊ ꝙ damnabile vitiū exiſtat: oñdit li. de Sili. ca. (cxlix.
Detractio tollit charitatem ſine qua nullus attinget beatitudinem. ibidem. cl.
Deum honorem ſuum poſſe perdere impoſſibile: eſſe probatur li. j. Cur deus homo. ca. xiij.
Deum cōcipi de virgine mūdiſſima conueniēs fuit: non tñ ꝺ neceſſitate quaſi de peccatrice nō potuerit. li. de ꝯcep. virg. ⁊ pec. orig. ca. xviij
Deum vere eſſe: ⁊ eum aliquid eſſe ꝗ nihil maius cogitari poteſt: probatur li. pſolo ca. ij. Et li. ꝓ īſip. B. C. ⁊c. Et deū nō eſſe: cogitari non poteſt: probatur hoc ibidem. ca. iij. Et li. pro inſip. C.
Deum non eſſe in loco aut tempore: ſed omnia eſſe in illo: probatur li. Proſolo. capi. xix.
Deū eē ante ⁊ vltra oīa etiā eterna: demonſtratur ibidem: ca. xx.
Et an illud eſſe ſit ſeculum ſecli: ſiue ſecła ſeculoꝝ: notat ibidem. ca. xxj.
Deū habere membra: figuraliter ſolum dicimꝰ: nō more hūano vt indei aliꝗ aut heretici fatent. Et qꝺ p caput: capillos: oculos ⁊c. intelligi poſſit: vide ꝓut placet li. de expoſitione mēbroꝝ dei. A. B. ⁊c. Similiter ⁊ motꝰ animi: iram: furorem: obliuionē ⁊c. De veſtimētis ⁊ alijs: notat ibidem p totum.
Deus homo ſua ſpōte mortē ſubijt:

ꝛ nō a patre coactus tā dura ptu
lit.li.j. cur deus hō.ca. viij.ꝛ.ix.
Deus dimittit ſupplicāti qđ debꝫ: ꝛ
quō: pulchre.oſtēdit ibidem:ca.
Deꝰ ꝑficiet de natura hūa/ (xxiiij.
na qđ icepit:id eſt ꝑ integrā ſatiſ/
factionē.li.ij.cur deus hō.ca.iiij.
Itē h̄ faciet non cogēte neceſſitate.
ibidē.ca.v. Et nccitas diſtinguit
Deꝰ nccitate nihil fac.Et i/ (ibidē
ꝓprie attribuit ei nccitas.ibidē.
Deꝰ q̄ttuoꝛ mōis pōt facere hoīeꝫ.
li.ij.Cur deus homo.ca.viij.
Deus homo an ſit ex debito moꝛitu/
rus vt ceteri hoīes: inueſtigat ibi
Itē quō poſſit vł nō poſ (dē.ca.x.
ſit peccare:Et cur ille vel angelꝰ
d: ſua iuſticia laud indus ſit cum
peccare non poſſiut: notat ibidē.
Deus hō ꝙ ꝓpria poteſtate moꝛiat:
oñdit ibidē.ca.xj.Et iteꝝ ca.xvj.
Deus hō qualiter de maſ (ꝑ lōgū.
ſa peccatrice generis hūani aſſū/
pſerit hoīem ſine pctō: notat ibi/
dē. Et li. d̄ ꝯcep. v̄. ꝛ pec.oꝛi.ca.j.
Deus nihil debebat dia/ (ꝛ ca.xv.
bolo niſi penā:nec hō illi aliquid
debebat niſi vicē: vt ab illo victꝰ
illū reuinceret: ꝛ ſic quicq̄d exige
batur ab hoīe debebat deo ꝛ non
diabolo.li.ij.cur deus hō.ca.xix.
Deus non ſic aſſumpſit hoīem vt na
tura dei ꝛ hominis ſit vna ꝛ eadē:
ſed vt ꝑſona dei ꝛ hoīs vna ꝛ ea/
dem ſit: qđ non niſi in vna pſona
dei eſſe pōt.li.de incar.v̄b.ca.iiij.
Item cur magis aſſumpſerit hoīem
in vnitatē ꝑſone filij: q̄ꝫ in vnita/
tē alicuiꝰ aliaꝝ ꝑſonaꝝ notat ibi.
Deus duꝫ punit pro peccato nō pu/
nit pro nihilo.li.de concep. virg.
ꝛ pecca.orig.capi.vj.
Deus ideo homo factus eſſe ꝓbat:
quia nullus nō deus ſufficeret ad
alios redimēdos.ibidē ca.xvij.
Deus eſt quicq̄d meliꝰ eſt eſſe q̄ꝫ nō
eſſe:ꝛ eſt ſolus ꝑ ſe exiſtens: oīa
aūt alia facit de nihilo. li. pſolo/
giō.ca.v.Et li.contra inſip.P.
Deus cū non ſit corpus: quō ſit ſen/
ſibilis: oſtenditur ibidem ca. vj.
Deus cum multa nō poſſit: quomo/
do oīpotens dici poſſit: declarat
ibidē ca. vij. Et de ca. diab. ca. xij.
Deus quō ſit miſericoꝛs et impaſ/
ſibilis ſoluit. Ibidem ca. viij.
Deus cum ſit totꝰ iuſtꝰ et ſumme iu/
ſtꝰ: quō malis parcat: Et ꝙ iuſte
miſeat mal: deducit ibidē ca.ix.
Quō iuſte puniat: ꝛ iuſte parcat ma
lis: oſtendit ibidem ca.x.
Deus eſt ꝑ ſe quicq̄d eſt: vt ipa vita
q̄ viuit et ſapientia qua ſapit ꝛc̄.
li. Proſolo.capi.xij.
Deus ſolus ꝓpꝛie incircūſcriptus ꝛ
eternꝰ eſt: et quō alij ſpūs incircū/
ſcripti ꝛ eterni dicat: declarat ibi
Quō videat ꝛ nō vi (de:ca.xiij.
deatur a querētibꝰ eū: notat ibi/
dem.ca.xiiij.
Qꝫ maioꝛ ſit q̄ꝫ cogitari poſſit. Ibi/
Deus eſt ipſa vnitas: (dē ca.xv.
nullo itellectu diuiſibilis. li. Pꝛo
ſolo.capitu. xviij.
Deus ſolus eſt qđ eſt ꝛ qui eſt: Ibi/
dē ca.xxij. Et qđ hoc bonū ſit pa/
ter pater ꝛ filiꝰ ꝛ ſpūſſanctꝰ. Et h̄
ſit vnū neceſſariū qđ ē oē ꝛ ſo/
lū ꝛ totū bonū. ibidē ca. xxiij.
Itē quale ꝛ quātū ſit hoc bonū: no
tat cōiecturaliter. ca.xxiiij.
Deus nō habet ꝑtes. li. de ꝓceſſ. ſpi.
ſan. D. Et iterū ibidē ſb lra: T. cō
Deus ideo diabolo ꝑſeue (cludit.
rantiā nō dedit: q: ille n̄ accepit.
li. de caſu diaboli. ca. iij.
Deus cū oīa pſcire ſiue ſcire creda
tur: vtrūꝫ eius ſcīa ſit a rebus: an
res habeat eſſe ab eius ſcientia: in
ueſtigat li. de ꝯcoꝛ. pſciē. ꝛ pre.
Deus mlta bona dat in (deſti. S.
hac vita: ſine quibꝰ hō ſaluari nō
pōt. li. de ꝯcoꝛ. grē ꝛ libe. arb. E.
Deus cū reddit rectitudinē illā de/
ſerenti: maius miraculum eſt: q̄ꝫ
ſi moꝛtuo vitā amiſſam reſtituat.
li. de libero arbitrio. ca. x.
Deus ita diſcernit inter ſaluādos

⁊ dānandos: quō rex quidā inter fideles ⁊ infideles imperij ſui. li. de Similitudi. ca. xlvj.
Deus ipſe ſic exercet inimicitias cō/tra diabolū: quō rex quidam contra pn̄cipē quendā ſuā inimicitiā exercuit. ibidem. ca. lxxv. ⁊ lxxvj.
Deus quō ⁊ ꝓpter quid dicat̄ horrere animā peccatricem: oſtenditur. li. de Similitudi. ca. clxxxiij.
Deus quāq̄ in cūctis ſuis operibus ſit mirabilis: mirabilioꝛ tn̄ in viſceribꝰ pietat̄. li. meditationū. B
Di
Diaboli venatio: notat̄ li. de ſili. ca. clxxxij.
Diaboli verſutie hoīem a ꝓpoſito bone voluntatis reuocare conāt̄: et quō illis reſiſtēdū ſit ⁊ ī bono ꝓgrediēdū: notat̄ epl'a. j.
Diabolū nullā aduerſus hoīem habuiſſe iuſticiā: et q̄re habuiſſe videatur: et cur deꝰ hoīem Rō nō liberauerit: oſtendit̄ li. j. Cur deus homo. ca. vij.
Diabolū poſſe recōciliari cū ſuis angelis apoſtatī eſt impoſſibile: nec ſaluatoꝛis noſtri redemptio vſq̄ ad illos debet extēdi. li. ij. cur deꝰ homo. capi. xxj.
Diabolus ſupandus erat iuſticia: vt ſic iniuſtam poteſtatem amitteret. li. j. cur deus homo. ca. vij.
Diabolus iniuſte torquebat hoīem: q̄uis homo iuſto dei iudicio iuſte ab illo torqueret̄. ibidem.
Diabolus cur ideo videat̄ nō accepiſſe perſeuerātiā q2 deus nō dedit: declarat̄ li. de caſu dia. ca. ij.
Diabolus quia accepit velle ⁊ poſſe accipere pſeuerātiā: et velle ⁊ poſſe pſeuerare: ideo nō accepit nec pſeuerauit: q2 pſeuerare noluit. ibidē. ca. iij.
Itē quare nō pſeuerare voluit: oſtendit̄ ibidem ꝓpe me.
Diabolus hoc mō peccauit: q2 non ſolū ſimilis voluit eſſe deo: ſ3 etiā maioꝛ voluit eſſe deo: quoniā voluntatē ſuā ſupra voluntatem dei poſuit: qꝺ deꝰ illū velle nolebat. li. de Caſu diaboli. ca. iiij.
Diabolus quō ſe habeat erga eum q̄ ſeꝛuiū dū derelīqt: p ſilitudinē oſīdit̄ de placitatoꝛe. li. de Simi. ca. lxxiij.
Diabolus cū nequit monachatū alicui dare odio: nitit̄ eum ꝯuerſatiōis in q̄ eſt ſubruere ſtudio. li. de Similitu. ca. cxxvj. Et Epiſtola. vij. C.
Dies a diſcernēdo d̄r. Et eſt ſeptima pars hebdomade vulgaris: continens horas. xij. naturalis vero xxiiij. li. ij. de imag. mundi ca. j.
Dies diuiditur: Et de nominibꝰ eiuſdem agitur: ibidem ca. iij.
Dies egyptiaci: quare ſic dicantur: oſtenditur ibidem. ca. vltimo.
Difficilius eſt valde intra ſeculares p liberā volūtatē q̄ intra clauſtꝝ monachoꝝ ſub diſciplina vite cuſtodire ſanctitatē. Epl'a. j. C.
Difficultas qua peccatis cōſentimꝰ īpugnare pōt inuitā voluntatē: ſ3 expugnare neq̄t īuitā. li. de li. ar. ca. vj.
Diſputare de rebꝰ pfūdis nullꝰ promptus exiſtat: maxīe de illis in quibus nō erratur ſine periculo. li. de īcar. ver. ca. iij. ī fine.
Diſtantia ſpherarum: notat̄ li. j. de imag. mundi. ca. xxiij.
Diuerſitas naturarum ⁊ vnitas perſone in xp̄o ad q̄d valuerit: oſīdit̄ li. ij. Cur deus homo. ca. xviij.
Dubium: vtrum ſcilicet vniuerſitas rerū que per aliud ſunt: ſint ex aliqua materia: mouetur ⁊ ſoluitur li. Monolo. capitu. vj. Du
E A que facta ſunt ex nihilo: q̄ non nihil erāt antequā fierent quantū ad rationē facientis: p quā ⁊ ſcd̄m quam fierēt: declarat̄ li. Mono. ca. viij. Et q̄ illa ratio ſit ſicut quedā rerū locutio. ibidē. Ubi ⁊ ſimilitudo ponit̄ de fabro. ca. ix. Et quomodo differēter ſe habeat hec ſimilitudo: oſīditur ca. x. Et q̄ hec ſumme eſſentie locutio ſit ſumma eſſentia: concluditur: ibidē ca. xj. Ea
Egyptꝰ vnde nomē ſumpſerit oſtē/ Eg

ditur: ꝛ que in ea cõtineantur: de
ducit̄: li. j. de imag. mun. ca. xv.
El Elemēta vnde dicant̄: ꝛ q̄t ſint: oſtē/
ditur li. j. de imag. mun. ca. iij.
Item aſſiīlant̄ quattuoꝛ tꝑib⁹: quat/
tuoꝛ qualitatib⁹: q̄ttuoꝛ hūoꝛib⁹:
ꝛ quattuoꝛ etatib⁹. ibidem ca. iiij.
Er Erroꝛ cuiuſdā clerici ꝑſumētis ꝓba
re prēm ꝛ ſpūmſanctū cū filio in/
carnatū eſſe: ꝛ cauſa eū monēs: po
nitur: li. de incarn. verbi. ca. j.
Erroꝛ ille cōuincit̄ vna cū erroꝛe ſa/
bellij. ibidem. ca. iij. ꝑ to.
Es Eſſe ſemꝑ: quomodo meli⁹ poſſit in/
telligi q̄ in omni tempꝛe: oſtendi/
tur: li. monolo. ca. xxij. ꝓpe finē.
Eſſe vbiq̄: quō melius itelligat̄ q̄
ī oī loco: demōſtrat̄ ibidē ca. xxiij.
Eſſe ꝛ nō eſſe: ſil̄ cogitare nō poſſu/
mus. li. contra inſip. G.
Eſſentia: eſſe ꝛ ens: ſic ſunt ad ſe īui/
cē: ſicut ſe habēt adinuicē lux et lu
cere ꝛ lucēs. li. mono. ca. v. ī fine.
Et Etates hoīs ſūt ſex: et ſilr̄ ſex etates
mūdi. De his agit̄ li. ij. de ima. m.
Eternitas cōparat̄ pūcto. (ca. xiiij
li. de incarn. ver. ca. viij.
Eu Europa deſcribitur ꝛ regiōes varie
ī ea ꝯtēte ſpecificāt̄. li. j. de ima. m.
Ex Exaltationis genera ſunt (ca. xviij
quindecim: e quib⁹ quattuoꝛ ſunt
ſimplicia: ſex duplicia: q̄ttuoꝛ tri/
plicia: vnū vo quadruplex. li. de
Simi. ca. xxj. de q̄ttuoꝛ ſimplicib⁹
ca. xxij. De ſex duplicib⁹. ca. xxiij.
de quattuoꝛ triplicibus: ca. xxiiij.
de vno quadruplici: ca. xxv.
Excitatio anime ad plangēdum: no/
tatur: li. de miſeria hominis. B.
Excuſatio auctoris multiplex: ꝛ q̄
ſuū non ſit de tā alta materia tra/
ctare. li. cur deus homo. ca. j.
Exēplū q̄ddā pulchꝛū de lepoꝛe: de
clarat̄ li. de Simi. ca. clxxxviij.
Exemplū aliud de puero ludente cū
auicula: qđ de diabolo exponit̄. ibi
Ex ipo: ꝛ ꝑ ipm: ꝛ ī (dē ca. clxxxix.
ipo: ſunt oīa: qualiter intelligēdū
ſit: notat̄ li. de. ꝓ ceſſ. ſpir. ſan. R.
Ex nihilo oīa fecit: quō intelligendū
ſit: oſidit̄ li. mono. ca. vij. ꝛ viij.
f Facere: multis modis dicim⁹.
li. de caſu diaboli. ca. xvij.
Fa Fact⁹ obediēs vſq̄ ad moꝛtē
quō intelligat̄: oſtendit̄ li. j. Cur
de⁹ hō. ca. ix. et. x. Et li. de medita.
redemp. humane. ca. iiij.
Fe Feditas peccati ꝛ malicia: declaratur
li. de. Simili. ca. cxc.
Feſtiua virginis dei genitricꝭ marie
aſſumpcio: pulchꝛe deducit̄ li. de
Excellen. marie vir. ca. viij.
Fi Fidei rationē dū ſtudemus inquire/
re: rōnes infideliū licitū eſt mone/
re. li. j. cur deus homo. ca. ij.
Fides redēptionis ſic eſt tenēda: vt
etiā ſi nulla rōne cōpꝛehēdatur:
nulla tn̄ cauſa ſit qua ab ei⁹ firmi
tate excidat̄. li. j. cur de⁹ hō: ca. j.
Fides viua ꝛ fides moꝛtua que ſit:
oſtenditur: li. Monolo. ca. lxxv.
Filij perſona debuit incarnari poti⁹
q̄ patris aut ſpiritusſancti. li. ij.
Cur deus homo. ca. ix.
Filio incarnato nō ſequit̄ ideo pa/
trem ꝛ ſpūmſanctū incarnatū eē:
Et q̄ filio amplius cōueniat in/
carnari q̄ patri aut ſpirituiſctō:
oſtendit̄ li. de incar. ver. ca. iiij.
Filiū nō eē de ſpūſancto: catholica
fide ꝓbat̄: ꝛ rōne oſtendit̄ li. de
ꝓceſſ. ſpi. ſan. D. in fine.
Filius in incarnatiōe nō aſſumpſit
hoīem in vnitatē nature: ſ; in vni
tatē pſone. li. de iar. ver. ca. iiij.
Filius virginis valde aliter oſten/
ditur fuiſſe in adam: q̄ ceteri om/
nes hoīes. li. de ꝯce. v. ꝛ p. oꝛi. ca.
Filius eſt eſſentia p̄ris: (xxiij. ī me.
virt⁹ ꝛ ſapīa ſiue vita ꝛ iuſticia:
et quicq̄d ſūmi ſpirit⁹ cōuenit eſ/
ſentie. h̄ declarat̄ li. mono ca. xliij.
Item quō quedā ex his q̄ ſic pferūt
alit̄ q̄ꝫ intelligi poſſunt: oſdit̄ ibi
Fili⁹ ipſe q̄ ſit intelli. (dē ca. xlv.
gentia intelligētie: et verita s veri
tatis. ꝛc. declarat̄ ibidē. ca. xlvj.
Item quō ſit intelligētia vel ſapien/

tia memorie: et memoria pr̄is: et memorie. Ibidem ca. xlvij.
Filiꝰ alio mō intelligit̄ eſſe de pr̄e: ꝛ aliter ſpūſſctūs. li. de pceſ. ſp. ſ. B.
Filiꝰ an ſit de ſpū ſctō: an ſpūſſanctus de filio: ſubtiliter inueſtigat̄: qꝛ vtrū ꝗ nequit ee falſū aut verum. li. de pceſſ. ſpiri. ſan. D.
Filiꝰ dei do patri p nobis debitū exoluit. In ſpeclo euāge. ſer. ca. xv.
Et qꝛ p tanta paſſione diligēdus ſit: notatur ibidem ca. xvj.
Finis pfectionis. i. pſeuerātia notat̄ in v̄bis chriſti cū dic: Tollat crucē ſuā q̄tidie. li. de mēſu. cru. K.
Finis ſp p ocłis haberi debet. Epl'a.
Firmamētū vn̄ dicat̄: ꝛ qꝛ huiꝰ (v. ſint duo poli. li. j. de imag. mūn.
Fla Flatus ille cū chriſtꝰ poſt (ca. xxv reſurrectionē diſcipulis appuit ꝛ inſufflā do dixit: Accipite ſpiritū ſanctū: nō erat ſpū ſſanctꝰ: et myſteriū illiꝰ declarat̄ li. de pceſ. ſp.
Fon Fōtes q̄re in eſtate frigidi: (ſcn. M ꝛ in hyeme calidi exiſtāt: oſtendit̄ li. j. de imag. mūdi. ca. xxij. Ibidem q̄ꝗ multa de aq̄ notant̄ pul
For Forma mūdi: notatur (chra g to. li. j. de imag. mundi. ca. j.
Forma et mores btē marie virginis et eius vnici filij domini nr̄i: colligūtur folio vltimo huiꝰ opuſculi.
Fortitudo tertia ps beatitudīs: ad quid pſit illā habere beatis: cuꝫ tūc oīa in ſuo ſtatu conuenienter ſint locata: oſtendit̄: et qualis ſit declarat̄: Eiuꝫ quoꝗ cōtrariū ſcꝫ imbecillitas ps miſerie deducitur: oppoſito mō. li. de Sili. ca. lij.
Fru Fructus ꝛ finis glorie ꝛ honorꝫ mūdi quis ſit: oſtēditur Epl'a. iij. B.
Gau Audiū plenū ꝫ qđ deus pmittit: quod ſit illud: inueſtigat̄ li. Proſologion. ca. xxvj.
Gaudiū q̄rta decima ps beatitudīs declarat̄: et eiꝰ ꝯtrariū ſcꝫ triſticia ps miſerie: oñdit̄ li. de ſili. ca. lxxj.
Gaudiū erat marie virgini in celo ꝛ gaudiū in terra: gaudiū inſup ſoi creatura. li. de Excel'. b. M. v. ca.
Gaudiū marie v̄gīs: q̄ꝫ excellēs (vj extiterit ī filij ſui aſcēſione: declarat̄ ibidē ca. vij. ꝛ q̄re xp̄s eā non inox ſecū aſſūpſerit: oñdit̄ ibidē.
Ge Generis hūani p̄cioſitas: ꝛ qꝛ deus de hoīe ppoſuerat: cauſa fuere cur deus hō tam inenarrabilia pertulerit. li. j. cur deꝰ homo. ca. iiij.
Geſta chriſti ab infantia: cincidant̄: In ſpecu. euang. ſerm. ca. v.
Glo Gloriatio hominis chriſtiani eſſe debet in nomīe ieſu crucifixi. In ſpecu. euang. ſerm. ca. ij.
Gloriā ꝛ honorē mūdi cōculcātiū q̄ ſit coꝝ expectatio: notat̄ epl'a. iij. b.
Gra Gratia ſola opat̄ ſalutē ī infantibꝰ q̄ poſt baptiſmū moriunt̄ anteq̄ꝫ ſuo poſſint vti libero arbitrio. li. de concord. gr̄e ꝛ libe. arbi. F.
Gratia quō adiuuet liberꝫ arbitriuꝫ poſt q̄ꝫ rectitudinē accepit vt ſuet qđ accepit: oſtendit̄ ibidē I. ꝛ K.
Gratia ſola: nec liberꝫ arbitriū ſolum exceptis infantibus q̄ poſt baptiſmum mox decedunt operat̄ ſalutem: ſed hec duo ſimul. ibidem. L.
Gratis accepta liberaliter diſtributa a deo pmerent̄ dona maiora. li. j. Cur deus homo. ca. j.
Gre Greci quāuis negent ſpiritū ſanctū de filio pcedere: nō tn̄ negāt eum eſſe ſpūm filij. li. de pceſ. ſp. ſa. B.
Iteꝫ credūt ꝛ ꝯfitent̄ deū de deo eē naſcēdo: ꝛ deū de deo eſſe pcedēdo: nec putāt aliū eſſe deū q̄ naſcitur q̄ꝫ de quo naſcitur: ꝛ q̄ pcedit q̄ꝫ de q̄ pcedit: cū mltis alijs q̄ credūt: ex qbꝰ ꝯ eos auctor anſelmus pcedit ꝛ ꝯcludit ſuū itentū. ibidē.
Greci excuſantur qui pane (p log. fermētato ſacrificāt. Epl'a de fermen. ꝛ azymo. A.
Greci dum azymitas anathematizāt: anathematizāt chriſtū: et ſi dicūt nos iudaizare: dicāt neceſſe eſt et chriſtū iudaizaſſe. Ibidē C.
Reſpōſiones varie ſup his: notāt̄ ibidē. D. E. F. G.

Grecoꝝ error negantes ſpūm ſctūm ꝓcedere de filio ꝑmittit: ⁊ auctor anſelmus contra eos eiuſdē ſpūs ſancti grām ſibi aſſiſti ꝑcat: ⁊ qb⁹ medijs vti velit ad hūc errorē cōſutādū declarat .li. de ꝓroce. ſp.

Grecoꝝ obiectiones cōtra latinos: ſcʒ dictū apoſtoli: Lr̄a occidit ſpūs aūt viuificat: ⁊ illud ꝓphete Amos: Sacrificate d̄ fermētato laudeʒ: ſoluunt: et auctoritates ꝑfate declarāt: Epiſtola de fermētato ⁊ azymo. G. H. J. K. Et ꝙ ſine rōne rep̄hēdāt ꝯnubia noſtra: oñdit ibidē. (ſan. A

Ha b Abit⁹ religiōis voluātarie ſuſcept⁹: q̄lit ſine iecta ꝓfeſſiōe ⁊ epiſcopali ꝯſecratiōe hoīeʒ liget: ꝑ lōgum oñdit Epl̄a. iiij. D.

Harmonia: odor: ſapor: lenitas: pulchritudo: ꝙ ſuo ineffabili mō ī do exiſtat: oñdit li⁹ ꝓſolo. ca. xvij.

He Hebdomada vnde dicat: oſtēdit: ⁊ eius ſeptē ſpecies notant. li. ij. de imag. mundi. ca. v.

Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te ſolū verū deū: ⁊ quē miſiſti ieſum chriſtū: pulchre declarat li. de ꝓceſſi. ſpiri. ſan. G.

Herodes coronā poſuit ſup caput ieſu: ꝑmittēs: ſi ſignū corā eo faceret: de manib⁹ iudeoꝝ ipm liberaret: ⁊ regni ſui ꝑticipē ⁊ coheredē efficeret: Cū illa corona coronāt īꝑatores romāi. li. de paſſ. do. G.

Hi Hieruſalem vnde dicatur: oſtendit: li. j. de imag. m. ca. xiij. (in fine.

Ho Homicidij tria ſunt genera: que pari plectunt pena: īterfectio fratrū: detractio: odiū. li. de ſili. ca. cxlvj. et (cxlvij.

Hominē ſine ſpōtanea ſolutiōe debiti. i. eſt ſatiſfactiōe ſaluari n̄ poſſe: oñdit li. j. cur de⁹ hō: (ca. xxij.

Hominē de virgine cōceptum: etiā ſi nō eſſet de⁹: neceſſe tn̄ erat ipm talē fore qualis fuit fact⁹ ꝑm⁹ hō adā. li. de ꝯcep. v. ⁊ pec. ori. ca. xiij. et ī declara. ſup eodē.

Hoīem eē factū ad cōtēplādū ſeu vidēdū deū: aſſerit li. ꝓſolo. ca. j.

Homines qui ꝓ reſtauratione angeloꝝ aſſumunt: eq̄les eſſe oportet angelis bonis: et ꝙ ſine ſatiſfactione deus nullum aſſumat: oſtenditur. li. j. cur deus hō. ca. xviij.

Homines iuſtos filios abrae aut iſrael dici: non eſt incongruū: ſed ⁊ angeli nuncupari poſſunt. ibidem.

Hoīes ad fidē chriſti ⁊ ad ea q̄ fides exigit īuitare: quō nō ſit īpunacuū: oñdit de cōcor. grē ⁊ li. ar. R.

Hoīes hui⁹ mūdi honores cupiētes: ſic ſe habēt vt pueri papiliones inſequētes. li. de Simi. ca. lxxij.

Hominis ſemē dicit immūdū ⁊ cōcipi in peccatis: quāuis nō ſit ī eo peccatū: et quō intelligat illd: In peccatis conceptus ſum ⁊c. oñdit li. de concep. virg. ⁊ pec. o ꝛig. ca. vij. et iterum ca. xiij. eiuſdem.

Hominū tres ſunt ordines: videlicet orātes: agricultores: defenſores. Hos ordiēs ſic ad diuerſa officia deus in hoc mūdo diſpoſuit: quēadmodū quidā p̄rfamilias: oues ⁊ boues ⁊ canes uarios ī domo ſua diſtribuit: Nota pulchra. li. de Similitu. ca. cxxvj. ⁊ cxxvij.

Homo ſeu angelus malus: q̄uis diuine ordinatiōi ſubiacere nolit: eā tamen effugere nequit. li. j. Cur deus homo. ca. xv.

Homo intulit deo cōtumeliā: dū q̄ſi ꝓ deo poſit⁹ vt diabolū vinceret ſola ꝑſuaſione contra dei mandatum cōſenſit. ibidem ca. xxij.

Item ꝓ illa ſatiſfacere nequit: niſi in tali infirmitate qualē ſe fecit: diabolū vincat nō peccādo: Et quia hoc fieri n̄ poteſt quādiu ex vulnere ꝑmi pcti ꝯcipit: declarat: ibidē

Homo peccādo a diabolo vict⁹: abſtulit deo quicq̄d de humana natura facere ꝓpoſuerat: Et q̄d reddere habeat: oñdit ibidē ca. xxiij.

Hō nō accipit a deo qd̄ illi dare ꝓpoſuerat: niſi totū qd̄ abſtulit reddat.

Homo niſi reddat deo qd̄ debet: btūs eſſe nō pōt: nec excuſat ſ impotentia. ibidē ca. xxiiij. (ibidem

Item iniuſtꝰ eſt qꝛ nõ reddit ⁊ iniuſtꝰ eſt qꝛ reddere nequit. ibidem
Homo ex neceſſitate per ſolũ chriſtũ ſaluatur. ibidem ca. xxv.
Hõ a deo factus eſt iuſtꝰ vt deo fruendo eēt btūs. li. ij. cur. d. hõ. ca. j.
Itẽ cur factꝰ ſit rõnalis: oñdit ibidẽ.
Homo ſi non peccaſſet: poteſtatẽ habuiſſet non mori. ibidem ca. ij.
Homo eo in corpe quo viuit: in eodem ⁊ reſurget. ibidem ca. iij.
Hõ nõ habet eſſe ab adã: ſꝫ ꝑ adã. li. de ꝯcep. virg. ⁊ pcc. orig. ca. x.
Homo quanta bona ꝑdiderit in ipo caſu ade: oñdit li. Proſolo. ca. j.
Homo cũ nõ habet rectitudinẽ: cur magis dicit liber qꝛ ei auferri nõ põt: ꝙ habet: ꝙꝫ cũ eã habꝫ ſeruꝰ: qꝛ cũ nõ habet: ꝑ ſe nõ põt eã recuꝑare. li. de lib. arb. ca. xij.
Homo q̃ i deũ peccat oēm creaturã ꝯtra ſe excitat. li. de Simi. ca. cj.
Hõ plerũqꝫ plꝰ loqt actu ꝙ̃ vbo: id oñdit i exẽplo. ibidẽ ca. cxxviij. ⁊
Homo q̃uis cupiẽs a vitijs (cxxix purgari: virtutibus ornari: ⁊ deo recõciliari: gradũ ꝑfectiõis attingere: fontẽ ſalutis deguſtare: librꝫ meditationũ ſtudeat viſere.
Honor. xj. pars beatitudinis declaratur ꝑ ſimilitudinẽ in paupe adoptato in regẽ: et ꝑ ſimilitudinẽ inter ignem ⁊ deitatẽ: eius q̃ꝙ cõtrariũ. ſcꝫ dedecꝰ ꝑs miſie demõſtrat. li. de Simi. ca. lxv. lxvj. ⁊
Hu Humana ſaluatio q̃ñta rõ (lxvij. ne ſeqt de morte chriſti: pulchre oſtẽdit li. ij. Cur deꝰ hõ. ca. xix.
Huana natura qualit corrupta ſit: notat li. de ꝯcep. v. ⁊ p. ori. ca. ij.
Humana mẽbra ſeu motus animi in deo more hũano credere: eſt idola in corde fabricare. li. de expo.
Huanã naturã mirabit (in eb. ſi. A. liꝰ deꝰ reſtaurauit: ꝙ̃ inſtaurauit. li. ij. Cur deus homo. ca. xvj.
Humane nature q̃ttuor ſunt ſtatus: qbꝰ ꝑ diuẽſis meritis: btã vita vl miſa reddit. li. de ſili. ca. cxxiiij.
Hũile aut infirmũ dũ deũ aliq̃d pati aſſerimꝰ: ſublimitatẽ ipaſſibilis nature nõ cõſideramꝰ: ſꝫ ſcḋm infirmitatẽ hũane ſubſtãtie quã gerebat idẽ deꝰ ⁊ hõ: vna ꝑſona i duabꝰ naturis: hoc ſignificamus: li. j. Cur deus homo. ca. viij.
Hũilitas ex q̃bꝰ ꝯſideratiõibꝰ cauſetur i nob: oñdit. li. de Mẽſ. cru. ⁊
Hũilitas ꝑfecta: ꝑfectaqꝫ ſuperbia opa q̃dã habẽt ſilia. li. de Sili. ca.
Humilitas eſt mons ma (cxxxvij. gnus ad quem per ſeptẽ gradus aſcenditur. li. de Simili. ca. xcix.
Primus gradꝰ eſt cognitio ſuijpſiꝰ: d q̃ agit ibidẽ ca. c.
Secundus eſt dolor: ⁊ ꝙ dolor neceſſariꝰ ſit ꝑ venia cõſequnda: oſtẽdit ibidẽ ca. cij.
Tertius cõfeſſio: ⁊ ꝙ̃ neceſſaria homini exiſtat: demõſtratur ibidem ca. ciij.
Humilitatis Quartus ꝑſuaſio: tunc enim pura eſt ꝯfeſſio: ſi eã ſequat voluntaria ꝑſuaſio. ibidẽ ca.
Quintꝰ gradꝰ eſt: cõ (ciiij. ſẽtire ſe ab alijs ſic iudicari: q̃lẽ ſe q̃s cogſcit: dolet: cõfitet ⁊ ſuadet. ibidẽ ca. cv.
Sextꝰ eſt patiẽtia: ⁊ in q̃ cõſiſtat: oſtẽdit ibidẽ. ca. cvj.
Septimꝰ eſt ad vindictã dei amare moleſtias illatas. ibidem: capitu. cvij.
Horum graduum recapitulatio: notatur ibidem ca. cviij.
Hũilitatis montẽ due ſorores cuſtodiunt: ſcilicet verecundia que eſt apud deum: ⁊ verecundia que eſt apud homines. ibidem ca. cxj.
Humores: quibus locis purgentur: et quibus etatibus regnent: declaratur li. j. de imag. mundi. ca. liij.
I Ille de quo aliquis eſt: non põt eſſe ille qui de ſe eſt: nec ille qui de alio eſt valet eſſe is de quo eſt. li. de ꝓceſ. ſp. ſan. B Il
Impotentia habẽdi iuſticiã quomõ excuſet ĩfantes poſt baptiſma: cõ ym

dudit̄ li. de ꝯcep. virgi. ⁊ pecca. origi. ca. xxix.
Impotētia que deſcēdit ex culpa nō excuſat impotentē culpa manēte. li. de ꝯcor. grē ⁊ lib. ar. B.
Impotētie cauſa aliq̄liter excuſat a redditiōe debiti: ⁊ īpotētie culpa culpā augmētat. li. j. cur d. hō. G.

In

Incentiuū amorꝭ de chriſti (xxiij. paſſiōe: notatur in Speculo euāge. ſerm. ca. xij.
Incitationes mentiū ad btītudinis etne deſideriū: notant̄ epl'a. ij. B.
India ab indo flumine dicta: mirāda in ſe continēs deſcribitur. li. j. de imagi. mundi ca. x.
Indiſcreta correctio magiſtroꝝ qui iuuenibꝰ ꝑſunt: ꝙ pernitioſa exiſtat: oñdit̄. li. de Sili. ca. clxxvij. ⁊
Induratus ſenex ⁊ in ma (ixxviij. lis edoctꝰ: ad bonū reflecti difficile erit: puer vt cera molli: bona aut mala impmit: ⁊ hoꝝ medius iuuenis: a malo ad bonū ⁊ ad qꝺcūqꝫ honeſtū duci poſſibile erit. li. ꝺ Si.
Infernꝰ cū ꝯtētis in eo (ca. clxxvj ⁊ flumen pertranſiēs deſcribitur. li. j. de imagi. mundi. ca. xxj.
Infinita ſunt q̄ nos compellunt ad amandū deū. li. de mēſu. cruc. H.
Infirma ſaluatoris venerari ⁊ amplecti: ꝙ ſalubre ſit homi xp̄iano: oñdit̄ in Speculo euāg. ſer. ca. j.
Infirmitatꝭ aīe duo genera eſſe: ſicuti ⁊ corporis: ſcꝫ quaſi naturalis ⁊ caſualꝭ: notat̄. li. de Sili. ca. cxx.
Initialis modus cogitādi de deo q̄ ē ſpūs: ꝓponit̄ li. de Mēſu. cru. C.
Initiū ꝑfectiōis vie q̄ ſeq̄ debemus xp̄m: eſt ſeipm̄ abnegare. ibidē. E
Inimici quomō diligi poſſunt: monſtratur. li. de Simili ca. clxij.
Iniuſticia nullā habet eſſentiā: ꝙuis iniuſte voluntatis affectus et actꝰ ꝑ ſe ꝯſiderati aliq̄d ſint: vſus iniuſticiā vocet. li. de concep. virgi. ⁊ pecca orig. ca. v.
Iniuſticia ⁊ malū cum nihil ſit: cur horremꝰ audito noīe mali: et qd faciat opa illa que iniuſticia facere videt̄: inueſtigat̄ ⁊ ſoluitur. li. de caſu diaboli. ca. xxvj.
Iniuſticia non eſt niſi abſentia debite iuſticie vbi eſſe debet. iuſticia: et ꝙ nō ſit aliq̄d ſed nihil: ꝓbatur ibidē ca. xv. ī fine. ⁊ ca. xvj. Et de concor. ꝑſcientie ⁊ predeſt. S.
In iuuene tria notāt̄: qbꝰ ad ꝓbitatē vētur ꝯnoſcit̄. li. ꝺ Si. ca. cxxxix.
Immundicie cordis tria eſſe genera: notantur ibidem ca. cxix.
Innocentia: beneficio ⁊ ꝑlatione ſic debemus vti in faciendo ⁊ recipiendo: ſicuti vſualiter portatur ce nouerca: ibidem. ca. cxvij.
Innūerabilia eſſe beneficia dei quibus volūtatē noſtrā excitat ad ſequendū eū in via perfectiōis: probatur li. de Mēſu. crucis. C.
In omnibus q̄ chriſtus ptulit: diuina natura nō eſt hūiliata: ſed hūana exaltata: nec illa eſt īminuta: ſꝫ iſta eſt miſericorditer adiuta. li. de medita. redemp. hūane. ca. iij.
Inſipiētia octaua pars miſerie: qualis erit in damnatis: oſtendit̄ per eius ꝯtrariū ſcꝫ ſapientiā: q̄ ps ē btītudīs. li. ꝺ Si. ca. lix. ⁊ lx. ⁊ lxj.
Inſtitutio dīna nō ꝓprie dī volūtas appellari pt. li. de volū. dī. C
Inſule maris varie cū cōtentꝭ in eis: notātur. li. j. de imag. mun. ca. xx.
Intellectū quē in hac vita capimus mediū eſſe inter fidem ⁊ ſpēm: notatur: et quanto aliquis ad illam proficit: tanto illū ſpeciei appropinquare: quā omēs anhelamus: In pfa. li. de incar. verbi.
Intentio qua ambulandū eſt in via ꝑfectiōis: īnuit̄ in verbis chriſti cū dicē: Seq̄re me. li. de mēſu. cru. R.
Inuocatio pulchra virginis matris ⁊ filij eiꝰ: notat̄ folio penultīo.
Inuocare ī veritate veritatē: nō eſt aliud niſi per filium inuocare patrem. li. meditationū. R.
In chriſto non eſt alius deus: alius homo: quāuis aliud ſit deꝰ: aliud

homo: ſed idem ipſe eſt de⁹ qui et hõ: verbũ eñ caro factũ: aſſũpſit naturã aliã: non aliã pſonã. li. de Incarn. verbi. ca. v.

Io Joſeph ab arimathia: q̄ chriſtũ ſepeliuit: īuidia iudeoꝝ viu⁹ ī muro recludit̄ ꝗ poſt liberat̄. li. ꝺ Paſ.

Ir Jra dei eſt volũtas pu (ꝺñi. ī fine. niẽdi. li. j. Cur de⁹ hõ. ca. vj.

Jris: id eſt arcus in nubibus vñ cauſet: ⁊ imber vñ oriat̄. li. j. de Imaginum. ca. xxiij. Et ibidẽ agit̄ de grandie: pruina: nebula ⁊ fumo.

Iu Judei: etiã ſi omnes crediſſent: nõ minus gẽtes vocate fuiſſent. li. j. Cur deus homo. ca. xviij.

Juſticia nõ põt eſſe niſi in volũtate rõnali: ſic etiã nec iniuſticia. li. de ꝯcep. virgi. ⁊ pec. origi. ca. iij. Et li. de Caſu diaboli. ca. iiij.

Juſticia eſt rectitudo volũtatis propter ſe ſeruata. li. de Concord. gr̄e ⁊ lib. arbi. F. Et hec diffinitio etiã ponit̄ ⁊ diſcutit̄. li. de Veritate, ca. xiij. prope medium.

Juſticiam eſſe bonum quo iuſti fiũt: ⁊ iniuſticiã eſſe malũ quo mali fiunt: Et ꝙ iniuſticia nihil ſit niſi boni priuatio: oſtenditur. li. de Caſu diaboli. ca. ix.

Juſticiã aliquid eſſe: oſtenditur ibidem ca. xiiij. in fine. Et ca. xv. oſtẽditur ꝙ ſit aliquid valde bonũ ⁊ honeſtũ: Et. li. de ꝯcor. pſciẽtie ⁊ predeſtinationis. T.

Juſtus dũ a diabolo īpulſatur ſic ſe habeat vt lapis quadrat⁹: qui ſex habet laterã: vt firmiter in ſuo propoſito bono pſiſtat. li. de Simi. ca. (clxxiij.

Juuenis ſicut alimentis diuerſis ad pfectã corporis etatẽ: ſic p̄ceptis diſſimilibus ad ſpũalẽ pducat̄ vitã. li. de Simili. ca. cxl.

Juuenis ſpirituali doctrĩa ſemel ad plenũ imbut⁹: nouo vaſi ſimilis eẽ videtur. ibidem ca. cxlj.

Juuenis tacẽdo: ſapientũ verbis attendat: vt ad ſcientiã ſpũalis vite doctrina eorum ptingat: naꝫ qui pprio caret cultro: merito eſurit ſi alieno incidere nolit. ibideꝫ. ca. (cxlij.

Juuenis erubeſcendo in me lius proficit: q̄ verecũdia penitẽtiam parit. ibidem. ca. cxliij.

Laicorum quorumcunqꝫ non eſſe eccleſiam tradere: ſed defendere ſeu tueri: declaratur. Epiſtola. xij. La

Latitudo crucis ſpiritualis eſt fidelitas ſemper ſpiritum crucians ⁊ dilatans: vt omnes homines ſubijci ad laudi ac ſeruituti dei. li. de Menſura. crucis. D.

Libertas quarta pars beatitudinis: declarat̄: et eius contrarium ſcꝫ ſeruitus pars miſerie: oſtenditur li. de Simili. ca. liij. Li

Libertatis arbitrij diuiſio: notat̄. li. de libero arbi. ca. xiij.

Liberum arbitriũ ⁊ libertas qua dicitur liberum: nõ eſt idem. Et vbi ⁊ q̄ ſit illa libertas arbitrij quã ſp habere creditur homo: ⁊ qd ſit illud arbitriũ: notat̄ li. de ꝯcor. p̄ſciẽ. ⁊ p̄deſti. P. Q. Et per exemplum oſtendit̄. ibidem. R.

Liberum arbitriũ ſimul eſſe cum gratia ⁊ cuꝫ ea operari: declaratur li. de ꝯcord. gr̄e ⁊ lib. arb. E. F. ⁊c.

Liberum arbitrium nihil valere affirmãtes: cõuincunt̄ ibidẽ. AA.

Liberum arbitrium nõ eẽ aliud: q̄ꝫ arbitrium potens ſeruare rectitudinem voluntatis propter ipſam rectitudineꝫ: probatur li. de libero arbitrio. ca. iij. (BB.

Loca ſulphurea: notãtur li. de Imagine mundi. ca. xxij. Lo

Locutio ſummi ſpiritus: non cõſtat ex pluribus verbis: ſed eſt vnum verbum per quod facta ſunt omnia. li. Monologion. ca. xxix. Et ꝙ ipm verbum non ſit ſimilitudo factorum: ſed veritas eſſentie. ibidem ca. xxx.

Longitudo crucis ſpiritualis cõmẽ

ſurari debet:toti vite noſtre ⁊c̄.li. de Menſura.crucis.I.

Lu Luna:quaſi lucina:id eſt a luce nata nominatur:quia a ſole illuminatur. li.j.de Imagine mūdi.ca.xxiiij.

Luna q̄t horis luceat: ⁊ ī quo ſigno ſit: vt ſciri poſſit:regula datur li.ij. de Imagine mūdi.ca.xxij.

Lune macula quid ſit: notificatur li.j. de Imagine mūdi.ca.xxiiij.

Luſtrū:ſunt quinq̧ anni:⁊ vnde nomē ſumpſerit:notatur li.ij.de Imagine mūdi.ca.xiij.

Lux inacceſſibilis quā deus inhabitat: notatur li.Proſolo.ca.xvj.

Ma Maius quo nihil maius cogitari poteſt:nō eſt niſi ipſe deus. li.Pro inſipiēte.C. Nec eſt idē dicere: Maius omnibus: ⁊ quo maius cogitari nequit. li.Contra inſipientē.ſ.I.⁊c̄.

Mala ade nulla rectitudine ad hominē de virgine cōceptū tranſire: oſtenditur li.de Conceptu virgi.⁊ peccato originali.ca.xij.

Malū q̄d eſt peccatū ſiue iniuſticia: nihil eſſe: oſtenditur li.de Cōceptu virgi.⁊ peccato origi.ca.v.

Malū quibus de cauſis videatur aliq̄d eſſe:oſtēditur de caſu dia.ca.x.

Malū et nihil: quomodo nō poſſint pbari per nomen ſuū aliquid eſſe ſed quaſi aliquid.Ibidē ca.xj.

Malū vnde veniat in angelū q̄ bonus erat: inueſtigatur: et in queſtionem de abſceſſu iuſticie reſoluitur. Ibidem ca.xxvij.

Malus homo:de omnibus hominibus bonis ⁊ malis:malū ſibi accumulat.li.de Simili.ca.clxij.

Maria virgo beata: q̄ omnes creaturas excellat:oſtenditur lib.de Excellentia marie virgi.ca.j.

Martha actiuā: Maria cōtemplatiuam vitam repſentat. Illa circa frequēs miniſteriū ſatagit: hec ad pedes ieſu ſedens: optimā partē elegit. In homelia: Intrauit ieſus.

prope mediū.

Maſſa peccatrix: q̄ non ſit tota peccatrix: probatur li.de Cōceptu virginali ⁊ pec.origi.ca.xv.

Materiā decorā incompto cōtemptibiliq̧ dictamine exarare: indignationi dignū indicatur.li.j.Cur deus homo.ca.j.

Meditatio de h̄ de q̄ gaudendū ſit circa chriſti paſſionē: formatur.lib. de Meditatiōe redē.hūane.ca.v. Me

Mediū pfectionis oſtenditur in verbis chriſti: cū dicit: Tollat crucem ſuam ⁊c̄.li.de Menſu.crucis.F.

Mens pacata ſuſcipiens aure cuiuſpiā verbū:ore remittit ⁊ ipſum pacatum: Sed mens turbata verbū reddit turbatū: et omnē exterius actū.li.de Simili.ca.cxliij.

Mens humana ſic a torporū deſidia admonitione excitatur: ſicuti ignis dū a vēto mouetur.Ibidē ca.cxlviij.

Mens quieta:eſt monacho neceſſaria: ad quā ſine cōſtantia ⁊ manſuetudine nullus ptingere poteſt: Epiſtola.vij.E.F.

Menſis dicitur a menſura: vel a mene q̄d eſt luna: Et eſt.xij.pars anni. li.ij.de Imagi.mūdi.ca.vij.

Menſium nomina ſm hebreos: ſm grecos: ⁊ ſm egyptios: notantur:et ſm romanos deſcribuntur: ibidem (ca.vij.

Mentis excitatio ad deū cōtemplandum: notatur li.Proſo. ca.j.per totum.

Meroris ⁊ doloris acerbitas caſtiſſime matris marie:in quā ⁊ qualē leticiā ſit cōuerſa in filij ſui reſurrectione: aſcenſione:et ſpūſſancti miſſione: deducitur li.de Excellētia marie virginis.ca.vj.

Meſopotamia: cum in ea contentis: deſcribitur li.j.de Ima.mū.ca.xij. Mi

Minor: em omnibus: quiuis ſeipſum reputare debet.li.de Simi.ca.cix.

Miſericordia dei q̄z magna ⁊ q̄ iuſta ſit: oſtenditur lib.ij.Cur deus homo.ca.xx.

Miſericordia de qua parcit iniuſtis: p ſimilitudinē inter dominū aliquē ⁊ ſeruos illi⁹ qui vulgo naturales dicunt: declarat li. de Similitudinib⁹. ca. lxxiij.
Miſericordia dei tpe temptationis ante ꝑpetrationē culpe: nunꝗ̄ debet cogitari: ſed iuſticia ⁊ iudiciū eius: furor ⁊ indignatio illius. ibidem ca. cxv.
Miſericordia quā deus ad gen⁹ humanū habuit: ꝗ̄ magna fuerit: ſub breuib⁹ oſtendit in Speculo euāge. ſermo. ca. iij.
Miſerie quattuordecim partes: que ſint: in generali oſtendit li. de Similitudinib⁹. ca. xlix.
Miſerie⁹ quas deus homo factus ꝓ homine accepit: notant in Speculo euāge. ſermo. ca. iiij.
Mo Modi ꝑcipiendi quattuor: ⁊ totidē obediendi: notant li. de Similitudinib⁹. ca. clxvij.
Momentū vnde dicat ⁊ qd ſit: notat: et minutū declarat: lib. ij. de Imagi. mūdi. ca. j.
Monachatū potioni: ⁊ abbatē medico: auctor ipſe aſſimilat: lib. de Simili. ca. lxxvij.
Monachatus verus: quid ſit: p viſionis diſcuſſionē oſtendit. ibidē ca. clxxxvj.
Monachi pfeſſi ꝗ̄ magna ſpes eſſe poſſit: pulchre oſtenditur ibidem ca. lxxxij.
Monachi boni opus: ꝙ acceptabilius ſit deo ꝗ̄ cuiuſꝗ̄ ſecularium: oſtēdit p ſimilitudinē de arbore. Ibidem ca. lxxxiiij.
Monachi veſti: moralizatio. Ibidē ca. xcij.
Eius corona et tonſura quid repreſentet: notat ibidem ca. xciij.
Monachi ſecuritas ⁊ pax: in religione ⁊ clauſtro exiſtit: foris autem turbatio. Ibidē ca. clxxxvij.
Monachi minima contra ſua ſtatuta deſpicere nō debent: quia qui modica deſpicit: paulatim ad maxima defluit. Epiſtola. vj. B.
Monacho ꝓdeſt etiā illud qđ inuitus ⁊ coactus facit: hoc prima volūtate bona opante. li. de Simili. ca. lxxxj.
Monacho cadenti: deus grauiꝰ iraſcitur ꝗ̄ alio: ⁊ hoc ꝗ̄diu cadit: ſed benignius ⁊ familiarius eum ſuſcipit dum ad ſuū bonum propoſitum redit: ꝗ̄ nō monachū qui ad idem ꝓpoſitū non venit. Epiſtola. iij. B. et. C.
Monachorū cōgregatio in terris ſic ſe habet erga cōgregationē angeloꝝ q̄ eſt in celis: queadmodū inter illos qui adhuc ſunt extra in cella nouitiorū: ⁊ illos qui nūc ſunt intra in cōgregatione monachorū. li. de Simili. ca. lxxix.
Monachorum ſacrificia ſpiritualia que eſſe debeant: ⁊ eorū officium qđ per coronā repreſentat: oſtendit ibidem ca. xciiij.
Monachus qui ſe totū deo tribuit: citius veniā obtinet ꝗ̄ laicus qui nec ſua vult dare pro his q̄ tranſgrediēdo cōmiſit. ibidē. ca. lxxxiij.
Monachus neceſſario magis ſemp credat abbati: ꝗ̄ ꝓprio ſenſu ſuo. Epiſtola. xj. A.
Mores ſunt qualitates anime in habitū iam redacte. li. de Similitu. ca. cxxxij.
Mores boni virtutes: mali autē vitia dicunt. Ibidem ca. cxxxiij.
Mors chriſti quomō ꝑualeat numero ⁊ magnitudini omniū peccatorum: oſtendit li. ij. Cur deus homo. ca. xiiij.
Item quomō deleat omnia peccata: etiā eum perimentiū. Ibidem ca. xv.
Mortale: ponit in diffinitione hominis a philoſophis: q̄ non crediderūt totum hominē aliquādo potuiſſe aut poſſe inmortalem effici. li. ij. Cur deus homo. ca. xj.

Mortalitas non pertinet ad puram hominis naturam: ſed ad corruptam. ibidem.

Mu Mulieres ne deſperarent ſe pertinere ad ſortem beatorum: quoniam de femina malum tantum proceſſit: congruum erat chriſtum de muliere naſci: Et ſicut Eva virgo peccanit: ſic et deum de virgine generari decuit. ibidem. ca. viij.

Multa dicuntur poſſe aliena poteſtate: ⁊ nõ poſſe aliena ĩpotentia. li. de Caſu diab. ca. xij. poſt medi.

Mundi creatio quinqȝ modis ſcribitur. li. j. de Imag. mundi. ca. ij.

Na Aturam propagandi ſubiecit deus poteſtati ade: vt ea vteretur pro ſua voluntate quãdiu vellet eſſe ſubditus deo: non quidem beſtiali voluptate: ſ rationali voluntate. li. de Cõcep. virg. ⁊ peccato origi. ca. x.

Naturã aliquã talem eſſe quo nihil maius cogitari poſſit: ⁊ ꝙ talis ſit in intellectu et in re: probatur per lõgum. li. pro inſipiente. A. B. ⁊c̃ Et ibidẽ obiectiões quedã tolluñ.

Idem probatur. li. ↄtra. inſipiẽ. per longum: et quis ſi intelligitur: eſt in intellectu ⁊c̃. probatur. D.

Naturam humanam qui reſtringere cupit: ſic agat vt ille qui aquaȝ currentem retinere contendit. lib. de Similitu. ca. cxxij.

Natus de virgine: pro originali peccato habuit originalem iuſticiam: quia a iuſto patre ſecundum diuinam: ⁊ a iuſta matre ſecundum humanam naturam deſcendit. Et quomodo non potuerit habere perſonalem iniuſticiam: oſtẽditur li. de Concep. virgi. ⁊ pecca. orig. ca. xx. ⁊ ca. xxi.

Ne Neceſſe eſt: ſepe dicit: qđ tamẽ nulla vi eſſe cogitur: et neceſſe non eſſe: qđ nulla prohibitione remouetur. li. de Concord. preſciẽtie dei cum lib. arbi. D.

Neceſſitas vel impoſſibilitas nõ eſt in deo: Eſt autẽ neceſſitas cogẽs ⁊ neceſſitas nõ cogẽs. li. ij. Cur deus hõ. ca. xvij. ⁊ ca. xviij. ꝑ longũ.

Neceſſitas gratiam auferens ſeu minuens: et neceſſitas augens: deſcribitur ibidem ca. v.

Nemo nouit patrem niſi filꝰ ⁊c̃. pulchre deducitur. li. de Proceſſione ſpiritu ſancti. H.

Neqȝ volẽtis neqȝ currentis: ſed dei miſerentis: exponitur li. de concord. grẽ ⁊ lib. arb. L. M.

Nihil punitur niſi voluntas: vel iniuſticia. li. de Concep. virg. ⁊ peccato origi. ca. iiij. Ni

Nihil ſolet putari bonum: niſi aut ꝓpter vtilitatẽ: aut aliquã honeſtatem. li. Monolo. ca. j.

Nihil fuit ante ſummã eſſentiã: iuxͣ duplicem ſenſum quẽ gerit: cũ ſic dicitur: exponiť ibidem ca. xviij.

Nihil ⁊ aliquid quõ conueniant: oſtẽditur. li. de Caſu diaboli. ca. x.

No Non enim loquetur a ſemetipſo: ſed quecunqȝ audiet loquetur: Et ille de meo accipiet ⁊c̃. pulchre declarať. li. de Proceſ. ſpi. ſan. H.

Non ſemper prius eſt non velle tenere: qȝ velle deſerere: oſtenditur li. de Caſu diaboli. ca. iij. in fine.

Non tantũ ea ſuſcipere debemus cũ certitudine que in ſcriptura ſacra legũtur: ſed etiam que ex his nulla alia contradicente ratione rationabili neceſſitate ſequuntur. li. de proceſſ. ſpiri. ſan. N. et O.

Non veni voluntatem meam facere ſed eius qui miſit me: exponitur li. j. Cur deꝰ hõ. ca. xvij. ⁊ ca. xviij.

Nox a nocẽdo qȝ eo ꝙ oclis noceat. ⁊c̃. Et de ſeptem temporibus noctis agiť. li. ij. de imag. mũ. ca. liij.

Nu Nullam actionem per ſe iniuſtaȝ debere dici: ſed propter iniuſtam voluntatem: quomodo intelligendũ ſit: innuitur li. de Concep. virgi. et pecca. orig. ca. iiij.

Ob Obiectio pulchra de vnitate mouetur: Et per auctorem ſub tali diſtinctione ſoluit': q̄ filius et ſpūſſctūs habēt eſſe a patre diuerſimode: quia alter naſcendo: alter procedendo vt alij ſint abinuicem: et q̄ per hoc ſolum eſſent diuerſi filius et ſpirituſſanctus: etiam ſi per aliud non eſſent plures. li. de Proceſſiōe ſpiritus ſancti. D. prope finem.

Obiectio: ſcilicet de eo: cum dicit filium a patre naſci: et ſpiritumſanctum a patre et filio procedere: q̄ rectius debeat dici q̄ pariter ſint a patre filius naſcendo et ſpirituſſanctus procedendo: ita vt nec filius a ſpirituſancto ſit: nec ſpiritus ſanctus a filio: ſicut ſplendor et calor pariter ſunt de vno ſole. etc. pulcherrime per auctorem ſoluitur et tollitur. ibidem. J.

Obligatū aliquatenus debito peccati: deus aſſumere ad beatitudinem non poteſt: quia non debet. li. j. Cur deus homo. ca. xxj.

Ol Olympias: ſunt quattuor anni: et quomodo nomen illud ſumpſerit exordium: notatur. li. ij. de Imag. mundi. ca. xij.

Om Omne q̄d aliquid eſt a deo fit et dei eſt: quod vero nihil eſt: id eſt malum ab iniuſto fit et eius eſt. li. de Caſu diaboli. ca. xx.

Omnis homo ſi peccatum nō pregeſſiſſet: ſimul ſicut adam iuſtus et rationalis eſſet. li. de Conceptu virgina. et peccato originali. ca. x.

Omnis natura bona diuiditur in duo bona: et horum contraria notantur. li. de Caſu diaboli. ca. xij.

Op Opera miſericordie maria virgo beata ſuper omnes chriſto exhibuit. In homel. Intrauit. in medio.

Optimam partem elegit ſibi maria que non auferet ab ea: pulchre de virgine beata deducitur: vbi ſupra: vſq̄ in finem.

Or Oratio pulchra ad patrem et filium et ſpiritumſanctum: notatur In Speculo euange. ſerm. ca. finali.

Oratio beati anſelmi ad glorioſam dei genitricem pulchra valde: notatur li. de Excel. mar. vir. ca. xij.

Orationes p̄ fidelibus et bn̄factoribus: notant' li. Meditationū. in fine.

Orando dum dicimus: dimitte nobis debita noſtra etc. quid operetur: declaratur. li. j. Cur deus homo. ca. xix.

Orandum eſt ſapienter: ardenter: humiliter: fideliter: perſeueranter et confidenter vt exaudiatur. li. de Menſuratione crucis. H.

Ordinis genera ſunt duo: viro religioſo conuenientia. li. de Similitudinibus. ca. xc.

Ordo facticius: ſic ſe habet ad ordinem naturalem: vt corrigia ad ſotularem. ibidem. ca. xxi.

Ordo probat quid ī homine lateat: ſicuti ignis denarij falſitatem oſtētat. ibidem ca. xcv.

Originale peccatum a qua origine dicatur deſcendere: oſtenditur li. de ↄcep. virg. et pecca. orig. ca. j.

Originale peccatum: et omne peccatum eſſe iniuſticiam: probatur ibidem. ca. iij.

Originale peccatum quid ſit: oſtenditur: et q̄ in omnibus ſit equale: declaratur ibidem. ca. xxvij.

Originalis et perſonalis iuſticia vel iniuſticia que ſit: oſtenditur ibidem. ca. j.

Originalis peccati quantitas: notatur. Item quomodo deſcendat in infantes: per longum oſtenditur ibidem. ca. xxij. et xxiij.

Originem perſonarum in diuinis: auctor ipſe naturali exemplo probat. li. de Incar. ver. ca. vij.

Origo beate marie virginis deducitur. li. de Excel. marie virg. ca. ij.

Os Os patris: non eſt aliud q̄ eſſentia eius. li. de Proceſſ. ſpi. ſan. H.

Oſtentū quid ſit: notat li. ij. de Imagine mūdi. ca. j.

Pa

Paleſtina deſcribitur: ⁊ que gentes ac regiones in ea cōtineant: notat li. j. de Imagi. mundi. ca. xiiij.

Paraclit⁹ ſpūſſanct⁹: quē mittet pr̄ in nomie meo. Et illud: Cū venerit paclit⁹ quē ego mittā vobis a patre: quō intelligi debeāt, ille auctoritates: notat li. de Proceſſi. ſpiri. ſanc. H.

Parthia deſcribit̄. li. j. d̄ Ima. mū.

Paruitas meritoꝝ qualiter (ca. xi. puſillanimitatē ī nobis generet ac ſentiat: ⁊ qualiter illud obſtaculum ſalutis remoueri debeat: vt liberius deum ſequi poſſimus: pulchre oſtendit̄ li. de Mēſ. cru. B.

Patrem deū: filij ſui mortem voluiſſe quō intelligatur: ſignatur li. j. Cur deus homo. ca. x.

Pater ⁊ filius nō ſic ſunt due res: vt in his duabus rebus intelligat̄ eorum ſubſtātia: ſed eoꝝ relatiōes. li. de Incar. verb. ca. iij.

Pater ſolus genitor ⁊ ingenitus: ſolus filius genitus: ſol⁹ amor nec genitus nec ingenitus: oſtendit̄ li. Monologion. ca. liiij.

Pater de⁹ ꝙ nō ſit de⁹ de deo: pbatur li. de Proceſſ. ſpiri. ſan. C. p

Pater quia habet filiū: ⁊ (pe fine. ſpūſſanctus qꝛ non habet filiū: p hoc pbari poteſt: quia ſunt alij ab inuicē: nō tamē hec eſt cā vt ſint diuerſe perſone. ibidem. E.

Patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: ſex ſunt differentie: de quib⁹ p longū agitur. ibidem. S. et T.

Paucitas perfectoꝝ innuit̄ p chriſtum: dum dicit: Si qs. i. qſi aliqs ex multis vult poſt me venire ⁊c. li. de Menſur. crucis. A.

Paulus apl̄s credit̄ didiciſſe euāgeliū in illis tribus dieb⁹ quibus cecus erat. ibidem. E.

Pax quattuor modis agit̄: quibus homo ad verā quietē pducit̄. lib. de Simili. ca. cxxiij.

Pe

Peccans quomō ſit ſeruus peccati: oſtendit̄ li. de Libe. arbi. ca. x.

Peccare non eſt aliud ꝙ̄ deo debitum nō reddere. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xj. Et qd̄ ſit illud debitū qd̄ dō debemus: notatur ibidem.

Peccata parentū poſt adam nō imputant̄ animab⁹ filioꝝ. li. de Cōcep. virgi. ⁊ pec. orig. ca. xxiiij. ⁊

Peccata dimittere ſola miſe (xxv. ricordia ſine ſolutiōe debiti: an d̄ deum deceat: pulchre oſtenditur li. j. Cur deus hō. ca. xij. et. xiij.

Peccati pōdus ſeu magnitudo oſtēdit̄: et iō grauiſſimū: qꝛ ꝯtra deū cōmiſſum. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xxj.

Peccator ne deſperet ad ieſum confugiat: ⁊ hoc nomen ſuū ieſus cōſideret. li. de Miſeria hoīs. F.

Peccator negligēs ꝯuerti: ſtulto pigro aſſimilatur: ⁊ paupi inſipiēti. li. de Simi. ca. cliiij. ⁊ clv.

Peccator peccatorē iuſtificare non pōt. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xxiij.

Peccatoꝝ remiſſio eſt homini neceſſaria: vt ad beatitudinē eternā puenial. ibidem. ca. x.

Peccatoꝝ magnitudo luctum ingē homini cōferre debet: Et ꝙ nullū peccatū cōtra deū cōmiſſum paruum ſit dicēdū: aſſerit̄ li. de Miſeria hominis. C. D. E.

Peccatū īpunitū dimittere: nec de⁹ pōt: nec peccator ſine ſolutiōe ad talem beatitudinē qualē habebat antequā peccaret, peruenire. li. j. Cur deus homo. ca. xix.

Peccatū quo dānat̄ humanū genus cur magis imputetur ade ꝙ̄ eue: cū tū ille p illā ⁊ p⁹ peccauerit: notat̄ li. de ꝯcep. v. ⁊ pec. ori. ca. ix.

Peccatum patris nullus portat niſi ſuum: nec infantes peccatū ade: ſed ſuum. ibidem ca. xxvj.

Peccatū duplex ſcꝫ naturale ⁊ pſonale: deſcribitur ibidem. ca. xxiij.

Pctm̄ ade pſonale quō tranſeat in oēs: ⁊ ſit in illis qui ab ipo ꝓpagātur naturale ſeu originale. ibidē

in fine. ca.
Peccatū infantū min⁹ ē q̄ȝ peccatū ade: null⁹ tñ ſine illa vniuerſali ſatiſfactiōe: p quā ꝛ magnū ꝛ paruū peccatū dimittit᷑: ſaluat᷑. Ibidē.
Pena peccantis cuiuſmodi ſit honor dei: oſtendit᷑ lib. j. Cur deus homo. ca. xiiij.
Pena peccati: cur pſeueret in nobis in hac vita deleto pctō p baptiſmum: inueſtigat᷑ li. de ꝯcord. grē ꝛ lib. arbi. C. X.
Penitētia alia hūida: alia ſicca: notatur li. de Simi. ca. cxliiij.
Penitere de aliquo magno crimine cupientis: illo more agat vt arborem magnā ſuccidere volētis. ibidem. ca. cxlv.
Perfectuȝ odium peccati pfectu ſeq̄ȝ amor eiuſdeȝ: idem plerūq̄ȝ opus exhibet exterius; li. de Similitudinibus. ca. cxxxvj.
Periculoſe valde viuimus: nā quotienſcūq̄ȝ ſciēter aliquid quātūlibet paruū cōtra dei voluntatē facimus: grauiter peccam⁹. li. j. Cur deus homo. ca. xxj.
Peſtilentia vnde cauſet᷑: oſtendit᷑ li. j. de Imagi. mūdi. ca. xxiij.
Petitio hūilis ad filiū dei pro ſua paſſione: notat᷑ in Speculo euangeli. ſermo. ca. xvij. et ca. xviij.
Pl Planctus peccatoꝝ: deuotiſſime inducit᷑ li. de Miſeria hoīs. D. E.
Planetarū curſus: ordo ꝛ natura: declarat᷑ li. j. d̄ȝ Ima. mū. ca. xviij.
Planetarū colores: notant᷑ ibidem: cum zodiaco ꝛ harmonia ꝛc̄.
Plus peccat qui amorem ꝓximi a corde alteri⁹ minuit: q̄ȝ qui victū ab ore pauperis rapit. li. de Similitudi. ca. cl.
Po Potentia duodecima pars beatitudinis: exponit᷑: et eius contrariū ſcȝ impotentia pars miſerie: notatur: Ibidē ca. lxviij.
Poteſtas ſequitur voluntatē. li. ij. Cur deus homo. ca. x. et de Caſu diaboli. ca. xij.
Poteſtas multiplex: notat᷑ li. de Caſu diaboli. ca. xij. poſt pncipiū.
Poteſtas peccandi q̄ non ptineat ad libertatē arbitrij: oſtendit᷑ de Libero arbi. ca. j.
Poteſtas ſeruandi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipſam rectitudinē: q̄ȝ ſit pfecta diffinitio liberi arbitrij: ex genere ꝛ differentijs: oſtenditur ibidem ca. xiij.
Pre Precioſum a vili ſepans ori dei aſſimilat᷑. Epiſtola. x. C.
Preſciētia dei improprie dicit᷑ preſcientia: cum omnia ei ſint pſentia ꝛc̄. li. de Caſu diabo. ca. xxj.
Preſcientia dei: qḋ non diſcordet a libero arbitrio: probat᷑ per multa. li. de Cōcordi. pſciētie dei cū libero arbi. B. Et pdeſtiatiōis. P.
Preſcientia dei non neceſſitat hominē peccare vel nō peccare. Ibidem. C. ꝛc̄.
Preſcientiā diuinā ꝛ liberum arbitriū ſibijnuicē conſentire: nullatenus dubitandū eſſe aſſerit᷑ ꝓpter humanā rationem. li. de Caſu diaboli. ca. xxj.
Preſciri quomō intelligat᷑. lib. de Cōcord. pſciētie dei cū libe. arbitrio. E. Et pdeſtinatiōis. H.
Pro Propagatio viri de ſola virgine nō eſt naturalis aut voluntaria: ſed mirabilis ſicut ꝛ illa que mulierē de ſolo viro protulit. li. de Conceptu virgi. ꝛ pec. origi. ca. xj.
Pro peccato ſatiſfacere quid ſit: notat᷑ li. j. Cur deus hō. ca. xj.
Propria volūtas: dei volūtatē ſibi aduocatā habere nō poteſt. li. de Simili. ca. vj.
Proprie voluntati omnia vitia deſeruiūt. Ibidem ca. xxxvj.
Proprietates cōplexionū notant᷑: et quib⁹ horis dominent᷑: oſtendit᷑ li. j. de Imagi. mūdi. ca. iiij.
Proprio filio ſuo nō pepcit de⁹ ꝛc̄. exponit᷑. Et illud: Nō ſicut ego volo: ſed ſicut tu: declarat᷑ lib. j. Cur deus homo. ca. ix.

Propt̃ qđ de⁹ exaltauit illū ⁊c̃. quō intelligi debet: notat̃ ibidē.

Pu Propter peccatores amplius q̃ p/pter iuſtos: beata virgo effecta eſt mater dei. li. de Excellentia marie virginis. ca. j.

Pulchritudo prima pars beatitudinis: que ſit oſtenditur: Et illius contrarium ſcilicet turpitudo ps miſerie: declaratur li. de Similitudinibus. ca. l.

Punctus eſt paruus tranſcenſus puncti in horologio. li. ij. de Imagine mundi. ca. j.

Puſillanimitas ad ſequēdum chriſtum ex ſeptem cauſatur. li. de Menſuratione crucis. B per totum.

Qua Qua et cuius neceſſitate ipſe altiſſimus ſe ſic humiliauerit vt hominē redimeret: factus homo: oſtendit̃. li. de Medita. redemptio. humane. ca. iij.

Quadrans eſt quarta pars diei habens tres horas: naturalis vero diei ſex horas. li. ij. de Imagine mundi. ca. j.

Quanto opulentius ex his que per obedientiam paſcunt in ſacra ſcriptura nutrimur: tanto ſubtilius ad ea que per intellectum ſaciant puehimur. li. de Incar. ver. ca. ij.

Que Quecunq; dicuntur ad aliquid ita vt ad inuicem magis vel minus aut equaliter dicantur: per aliquid dicuntur: non aliud ⁊ aliud: ſed idem intelligitur in diuerſis: ſiue ĩ illis equaliter ſiue in eq̃liter conſideretur. li. Mono. ca. j.

Queſtio de qua totum opus pēdet: ſcilicet cur infirmitatem nature deus aſſumpſerit mouetur. l. j. Cur deus homo. ca. j.

Queſtio de qua totum opus dependet: ſcilicet cur deus homo factus ſit ⁊c̃. recapitulatur cum ceteris de quibus tractatū eſt: ſūmatim: Et q̃ ſufficienter reſponſum ſit q̃ſtionibus de reſtauratione: et humana aſſumptione ⁊c̃. aſſeritur a boſo. li. ij. Cur deus hō. ca. xviij.

Queſtio pulchra mouetur contra negantes ſpiritumſanctum procedere de filio. li. de Proceſſione ſpiritusſancti. G. prope finem.

Que p interrogationē et reſpōſionē inueſtigant̃: multis et maxīe tardioribꝰ ingenijs magis patēt: et iō placēt. li. j. Cur deus homo. ca. j.

Qui Quid habes qđ nō accepiſti: omnibus dicitur (excepto deo) etiam angelis. li. de Caſu diaboli. ca. j. Et de ꝯcor. grē ⁊ liberi arbi. D.

Quicquid neceſſaria ratione veraciter eſſe intelligitur: id in nullam debet duci dubitationem: etiam ſi ratio quomodo ſit non percipiat̃. li. j. Cur deus homo. ca. xxv.

Quo Quod neceſſe ſit verbum ſolum et hominem in vnam conuenire perſonam: oſtēditur li. ij. Cur deus hō. ca. ix. Et li. de Incar. vb. ca. iiij.

Quod veritas veteris et noui teſtamēti in his que dicta ſūt probata ſit. pbat̃. li. ij. Cur de⁹ homo. ca. xxij.

Quod nō ſint tres dij: quamq̃s tres res pſonales: vna tñ res eſſentialis: oſtendit̃ per longum. li. de Incarnatione verbi. ca. iij.

Quod pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus non ſint tres res ſeparate: naturali exemplo pbatur. ibidem. ca. vj.

Quod nihil per ſe ſit iuſtum aut iniuſtum niſi ipſa iuſticia vel iniuſticia: oſtēditur. li. de Conceptu virginali et peccato originali. ca. iiij.

Quod in ſemine ſumpto de virgine nō ſit peccatum: nec neceſſitas futuri peccati: probat̃ ibidem. ca. viij. Et per. viij capitula continuatur et concluditur. ca. xv. in fine.

Quod propagatio de virgine non ſubiaceat legi ⁊ meritis naturalis propagationis: notatur ibidē. ca. xj.

Quod ſit vnum aliquid ſumme bonum et ſumme magnum: ⁊ ſummū omnium que ſunt: probatur li. Monologion. ca. j. et ij.

Quod ſit natura quedam per quam eſt

quicquid eſt: que per ſe eſt: ⁊ eſt ſummū omnium que ſunt. ibidē. ca.iij. et iiij. Et ꝙ ſicut illa eſt per ſe ⁊ alia per illam: ita illa ſit ex ſe: et alia ex illa. ibidem.

Q2 illa nō ſit vlla iuuante cauſa du cta ad eſſe: nec tamen ſit per nihil aut ex nihilo: aut quomodo intel ligi poſſit per ſe eſſe: ⁊ ex ſe: oſten ditur ibidem. ca. v. Et quomodo omnia alia ſint ex illa: notatur ibi dem ca. vj.

Q2 a deo non ſit niſi bonum ⁊ eſſe: ⁊ omne bonum ſit eſſentia: ⁊ omnis eſſentia bonum: ꝓbatur li. de Ca ſu diaboli. ca. j.

Q2 poteſtas volendi in angelo qͦ non voluit: ſemper bona fuerit: et ipſum velle quantum ad eſſe ſemꝑ bonū ſit: declarat ibidē. ca. xxviij.

Q2 non poſſit cogitari non eſſe quo maius cogitari non poteſt: conclu ditur li. Contra inſip. E. ⁊c̄.

Quomodo in chriſto dicantur due perſone eſſe ſicut due nature aſſū pte: et vnde cauſet hic error: no tatur li. de Incar. verbi. ca. v.

Re r. Ecta voluntate nihil libe rius eſſe: oſtenditur li. de Li bero arbitrio. ca. ix.

Rectitudinem ſeu veritatem actiōis aliam eſſe neceſſariam: aliam non neceſſariā: notat li. de veri. ca. v.

Reddere debemus deo non ſolum nos: ſed et noſtra: ſcilicet natura lia: fortuita ⁊ et gratuita. li. de Menſura. crucis. E.

Redemptio generis humani: cur ſit occultata: ⁊ tam diu dilata: oſ ditur li. de Medita. redemptio nis humane. ca. ij.

Redemptor noſter chriſtus nihil ſu ſtinuit in omnibus que paſſus eſt: niſi pia voluntate. hoc in concor dantia duarum rationū oſtendit. li. de ꝯcep. vg. ⁊ pec. orig. ca. xix.

Regnare in celo quid ſit: oſtenditur Epiſtola. ij. C.

Regule ad inueniendum annum do mini: Epactas: annum ſolarem: cōcurrētes: biſextū: cyclū lunarē: annum nouenalis cycli: ⁊ clanes terminoꝝ: notant li. ij. de Imag. mundi. ca. xxiij.

Relatio quomodo reſtringat conſe quentiam vnitatis dei: oſtendit li. de Proceſſione ſpiri. ſan. C.

Relationis oppoſitio prohibet pa trem ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctum de inuicem dici: ⁊ propria ſingulo rum alijs attribui. ibidem.

Relationum pluralitas quomodo obuiet vnitatis conſequentie: pul chre conſideratur ibidem. C. cir ca medium.

Rem eſſe in intellectu aliud eſt ꝙ intelligere rē eē. li. Proſolo. ca. ij.

Rem eſſe preteritam: ⁊ rem preteri tam eſſe preteritam: aut rem eſſe preſentem ⁊ rem preſentem eſſe ꝑ ſentem. ⁊c̄. ꝙ iſte locutiones non ſint idem: oſtēditur li. de Cōcor. ꝑſcientie dei cum lib. ar. E. F. H.

Remiſſionem omnium peccatorum confert votum emiſſum deo in ſub miſſione ⁊ reſignatione proprie volūtatis in religione. Epla. j. B.

Res carens ratione nec ad peccatū incitare poteſt: nec ad virtutem. In declara. ſup de ꝯcep. vg. ī pri

Res eadem multis modis ꝯcipio. diuerſis conſiderationibus ſuſci pit in ſe contraria: ꝓbatur hoc in percuſſione. li. de Veritate. ca. ix.

Res vna ⁊ eadem in ſcriptura ſacra multotiens inuenitur ſignificare diuerſa. In homel. Intrauit.

Reſponſio contra grecos qui repre hendunt latinos in eo ꝙ ſine eo rum conſenſu inſertum ſit in ſym bolo athanaſij: qͦ nos ⁊ ipi pariter ſuſcipimus: de proceſſione ſpiri tusſancti de filio: vt cum dicitur: Qui ex patre filioqꝫ procedit: ⁊c̄. notatur. li. de Proceſſione ſpiri tusſancti. P.

Sa

ſ Acerdotes cēſuras ⁊ excōmu/
nicatiōes puipēdētes: q̄lit̄ co/
ercendi ſint ⁊ puniēdi: et q̄liter
ceteri clerici ordīes ſacros haben
tes: oñdit̄ Epiſtola. viij. C. cx. D.
Sacramēta eccleſie: ſi p vniuerſam
eccleſiā vno ritu ⁊ cōcorditer tra
ctarent̄ bonū eſſet: Et quō cōtra/
riū excuſari poſſit: et vnde ille di/
uerſitates cauſate ſint: oſtenditur
Epl̄a de Diuerſitate ſacro᷑. A. B
Sacrā ſcripturā ſupra ſolidā veritatē
velut ſupra firmū fūdamētū fun
datā eē: aſſerit̄ li. ij. Cur de⁹ hō.
Sacre fidei q̄ſtiōes dū diſpu (ca. xix.
tam⁹ aut rimamur: nō q̄libet dialecti
crici: ſ; in ſcripturis ſacris experti hu/
militē ſuſcipi dñt. Nā in ſe ꝯfidens.
hūana ſciā: citi⁹ pōt īpingēdo cor/
nua ſibi ꝯfringere q̄ƺ īnitēdo petrā
hāc ſoliddiſſimaꝫ euellere. li. de In/
Scti nō gaudebūt de (car. V. ca. ij.
ruina āgelo᷑: q꞉ null⁹ cert⁹ erit: ꝙ
tō factus ſit vt numerū cōpleat i/
minutū. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xviij.
Scti dei ī glia: videbūt deū ſicuti ē:
ſ; magnitudinē diuinitatis ei⁹ ſine
īmēſitatē potētie illi⁹ cōprehēdere
nequibūt. li. de Simili. ca. cxvj.
Sanitas quīta ps beatitudinis: q̄lis
ſit: relinquit̄ inexplicabilis: Et ei⁹
ꝯtrariū ſcꝫ infirmitas q̄nta ps mi/
ſerie: oñdit̄ li. de Simili. ca. liiij.
Sapiētia: octaua ps btitudinis ad
animā ptinēs: q̄ ſit oñdit̄. Et q꞉ ī
illa felici ſocietate ſupne curie: a
ſingulis oēs: ⁊ ab oīb⁹ ſinguli co/
gnoſcēt̄: nec quēpiā oīno latere q̄
pria: q̄ gente: q̄ ſtirpe q̄s edit⁹ ſit:
vl̄ q̄d etiā ī vita ſua fecerit: notat̄
Quō aūt pctā ſinglo (ibidē ca. lix.
rū ſinglis pateāt: pulchre deducit̄
ibidē ca. lx. Et lib. Meditatio. F.
Sapiētia pfecta atq̄ ſtulticia: eadeꝫ
plerūq̄ faciūt opa. ibidē. ca. cxxxv
Satiſfacere: eſt honorē quē deo ra/
puit peccādo: ſoluere. li. j. Cur de⁹
Satiſfaciēdo p homie: (hō. ca. xj.
oportebat deū hoīeꝫ aſſumere ex
genere adē: ⁊ de virgine femīa. li.
ij. Cur deus hō. Ca. viij.
Satiſfactionē oportet eſſe ſm mēſu/
rā peccati: q꞉ de⁹ nihil īordinatū
relinq̄t ī regno ſuo: nec p ſe potuit
eā facere hō. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xx
Satiſfactionē factur⁹: neceē eſt eē pfe
ctū deū: ⁊ pfectū hoīem. li. ij. Cur d.
Satiſfactio q̄ hō ſaluat̄ (hō. ca. vij.
fieri nō pt niſi p deū hoīeꝫ. ibidem
ca. vj. Nec fieri pt niſi ſoluat̄ deo p
pctō hoīs aliq̄d mai⁹ q̄ƺ omne qđ
pter deū eſt. Ibidē: Et in li: Medi
tationū redemp. hūane. ca. iij.

Se

Securitas tertiadecima ps btitudi/
nis oēs alias btitudines ꝯfirmat.
Eius quoq̄ contrarium ſcꝫ timor
xiij. ps miſeric: notat̄ ibi. de Simi:
Semē equiuoce dicit̄: ⁊ de (ca. lxix.
eo qđ eſt cauſa: ⁊ de eo qđ ē ex cā.
In declara. de cōcep. virgi. col. iij.
Senſus alie notant̄. li. de. Si. ca. ij.
Senſus corpis tūc aperiūt̄: ſi volū
tas ſe ſoli deo ꝯiūxerit. ibidē ca. iiij
Senſus corpis ſunt q̄nq̄: ⁊ q꞉ horū
ſenſuū delectatio rari⁹ ſit bona: ſe/
pius vō mala: notat̄ ibidē. ca. xij.
Septē cauſe notant̄: q̄r q̄libet ſuffi/
ceret hoīem cōpellere vt fateret̄ ī
ſe nihil iuris hre. li. de Mē. cnn. E.
Septē ſunt cauſe q̄ nos inducunt vt
cōfidam⁹ dei bonitati. Ibidē. H.
Seruit⁹ peccati ꝙ nō auferat liber/
tatē arbitrij: declarat̄ li. de Libe.

Si

Sicuti oīa p ſūmā eſſen (arbi. ca. xj
tiā facta ſūt: ita vigēt p ipam ⁊ in
illa. li. Monolo. ca. xij.
Si iniuſt⁹ cōuerſus fuerit: feceritq̄
iuſticiā ⁊c. nō intelligit̄ niſi de ill̄
q̄ aut expectauerūt chriſtū anteq̄
veniret: aut crediderūt ī eū poſtq̄
venit. li. j. Cur de⁹ hō. ca. xx.
Siliitudo int̄ ſuggeſtionē: delectati/
onē: cōſenſum: ⁊ carnē: notat̄ li. de
Siliitudo int̄ q̄litates (Simi. ca. xl
corpis ⁊ aīe: notat̄ ibidē ca. cxviij
Simplicitas dei ⁊ ei⁹ pluralitas: no
tat̄ li. de Proceſ. ſpi. ſan. B. p to.
Simplicitas vnitatis q̄lit̄ a ſe exclu/
dat pluralitatē: q̄ ē in relatiuo᷑ ſi/
gnificatiōe: oñdit̄ li. de pceſ. ſ. ſ. C.

Sine fide ꝛ obediētia mādatoꝝ dei:
nō ſolū ꝓhibet mens ad altioꝛa
aſcēdere: ſed plerū qꝫ etiā intelle/
ctus dat⁹ ſubtrahit: ꝛ ipſa fides
neglecta bona ꝯſciā ſubuertit. li.
de Incarna. verbi. ca. ij.
Syria deſcribit: ꝛ q̄ in ea ꝯtineant:
declarat li. j. de Jma. mū. ca. xiij.
So Solis quattuoꝛ circuli: notant li. ij.
de Imagi. mūdi. ca. ij.
Sp Spūiſancto nō accidit dari vel mit/
ti: cū ipe ſit vbiqꝫ ꝛ imutabilis. li.
de Proceſ. ſpi. ſan. F. in pncipio.
Spūſanctū eē de filio: ꝛ nō filiū de
ſpūſancto: inexpugnabili rōne cō/
Spūſcm̄ a nlīs (cludit. Ibidē. D.
cē: falſū eē oñdit. ibidē. E. ī fine.
Spūſcm̄ hīc eſſe a pr̄e id qđ ē: ꝑ lō
gū ꝓbat cōtra quedā epm grecis
Spūſcm̄ eē deū de (ſauētē. Ibidē.
deo ꝛ ꝓcedere de deo: ꝯcludit ibi/
Spūſcm̄ ex ſola ꝓceſ/ (dē. E. et. F.
ſiōe aliū eē a pr̄e aſſerētea ꝯuincūt:
ꝛ ꝓcedere declarat ibidē. F.
Spūſcm̄ nō ꝓcedere a patre ꝑ filiū:
oñdit ibidē. K. Et exemplū ſeu ſile
notat ſcꝫ de fonte: riuo: ꝛ lacu: qđ
ꝛ ꝑ longū deducit. Ibidē. L.
Spūſcm̄ ſicuti nō credim⁹ eē de hoc
vnde duo ſūt pr̄ ꝛ fili⁹: ſ3 de h̄ in q̄
vnū ſunt: ita nō dicim⁹ duo ei⁹ p̄n/
cipia: ſed vnū p̄ncipiū. Ibidē. L.
Spūſcm̄ eē de filio: iterū ꝓbat alijs
Spūſſctī nomē (ratiōib⁹. ibidē. O
ꝑ relatiuo noīe ponit. Ibidez. B.
Spūſſanct⁹ nō ideo ē ali⁹ a pr̄e q2
nō h3 filiū aut ſpūſcm̄ de ſe ꝓcedē
tē ſic pr̄: nec q2 de aliq̄ ꝓcedit ꝛ pr̄
de nullo ꝛc̄. Ibidē. E. in medio.
Spūſſancti duas poſſe noīari ꝓceſ/
ſiōes: ſi vnaqꝫ in ſuo ſenſu accipi/
at: nō eſſe negandū: auctoꝛ ipe de/
Spūſſanct⁹ dr̄ ſpūs (clarat ibidē. F.
filij: n̄ ob aliđ niſi q2 ex ipo ē. ibidē
Spūſſanct⁹ inficit im/ (G. in fine.
piū: cū coꝛ ei⁹ cōuertitur ab impie/
tate ad pietatē. Ibidem. H.
Spūſſctī ſeptē ſūt dona: ſcꝫ timoꝛ:
pietas: ſciā: foꝛtitudo: cōſiliū: intel
lect⁹: ſapiētia. lib. de Simi. ca. cxxx.
Itē q̄n qꝫ p̄ma ad actiuā vitā pti/
nent: duo autē ſcꝫ intellect⁹ ꝛ ſapi
entia ad ꝯtēplatiuā. ibidē. ca. cxxxi
Stellarū diſpoſitio ſoli deo cognita St
relinquit. li. ij. de Jma. mū. ca. ij.
Sublimitas cruc̄ ſpūal: ē cruciari ꝓ Su
eo q2 deū ad plenū laudare n̄ poſſu
m⁹ ꝛ amare. li. de Mēſu. cru. H.
Subſtātia q̄ h3 eē ꝫ ſbā: due ſūt ibi
relatiōes iſociabiles: ſi ſm illas noīa
ponāt ſbē. li. de ꝓceſſ. ſpi. ſan. B.
Sū̄ma eſſentia q2 ſit in oībus: ꝛ oīa
ſint ex illa ꝛ ꝑ illā ꝛ in illa: oſten/
dit li. Monologion. ca. xiij.
Et qđ de ea poſſit vel nō poſſit dici
ſbſtantialit: inueſtigat ibidē ca.
Et q2 quicqđ de illa ſūma na (xiiij.
tura dicit relatiue: nō eſt eius ſi/
gnificatū ſbale. ibidez in p̄ncipio.
Sū̄ma ſba nō ē coꝛp⁹: vl aliqđ eoꝝ
q̄ coꝛpoꝛei ſenſus diſcernūt: Illa
enī ſola ē q̄ penit⁹ nihil eſt meli⁹: ꝛ
q̄ melioꝛ eſt oīb⁹ q̄ nō ſūt qđ ē ipa.
li. Monolo. ca. xiiij. ꝓpe finem.
Et q2 idē ſit illi eſſe iuſtā: qđ eſt eſſe
iuſticiā: Et cetera q̄ de ea dicūt nō
dicūt q̄lis vel q̄nta: ſ3 magis qđ ſit.
ibidē. ca. xv. Et eā dē eē ſimplicē: ꝛ
nō cōpoſitā: ꝓbat ibidē. ca. xvj.
Sū̄ma natura illa quō ſba dicenda
ſit: ꝛ q2 ſit extra oēm ſbam: ꝛ ſingu
larit ſit q̄c̄qđ ē: oñdit ibidē. ca. xxv.
Et q2 nō ꝯtineat ī cōi tractatu ſbaꝝ:
ꝛ tn̄ ſit ſba ꝛ īdiuidu⁹ ſpūs: ꝓbat
Itē q2 idē ſpūs ſim (ibidē. ca. xxvj.
plicit ſit: ꝛ creata illi cōpata non
ſint: diſſeritur ibidem ca. xxvij.
Et q2 eius locutio idipm ſit qđ ipſe:
nec tn̄ ſint duo: ſ3 vn⁹ ſpūs. ibidē.
Q2 ī illa ſū̄ma natura pr̄ (. ca. xxviij
ꝛ fili⁹ ꝛ eoꝝ ſpūs pitér ſint ī ſe mutu
cim: notatur ibidem. ca. lvij.
Itē q2 null⁹ eoꝝ alio īdigeat ad me/
moꝛādū vl intelligēdū ꝛc̄. ibidem
Et q2 nō ſunt tres ſ3 vn⁹ (ca. lviij.
ſeu pr̄: ſeu fili⁹: ſeu vtriuſqꝫ ſpirit⁹.
perhibetur ibidem ca. lix.
Q2 nō ex bis nihil filij naſci videāt:
ſbtilit monet ibidē. ca. lx. Et q2 nō
ſit ibi niſi vn⁹ vnī⁹. ibidem ca. lxi.

Et quamuis illud ſit inexplicabile: credendum tamen eſſe perhibe/tur. Ibidem.ca.lxij.

Summa eſſentia eſt ſperāda: li. Monologion.ca.lxxij. Credēdum eſt in illam. ibidem.ca.lxxiij.

Qꝫ tres ſū una eſſentia quodammō dici poſſit: oſtdit ibidē.ca.lxxvj.

Qꝫ ipſa dominetur oībus: et regat omnia: et ſit ſolus deus: cōcludit ibidem.ca.lxxvij.

Summam ſubſtantiam eſſe ſine pn/cipio et ſine fine: probatur li. Monologion.ca.xvij.

Et quō nihil fuit ante aut erit poſt illam: oſtenditur ibidem.ca.xviij.

Summam eſſentiam eſſe in omni loco et tempore: declaratur ibidem ca.xix. et xx. Nec ſic eſt tota in omnibus locis vel temporibus vt ꝑ partes ſit in ſingulis. ibidem.

Item quomodo ſit in omni: et in nullo loco: oſtenditur ibidem ca.xxj. Et ca. xxij.

Summā hanc eſſentiam nullis accidentibus eſſe mutabilem: nec ali/cuius accidētia ſuſceptibilem eſſe: concluditur ibidem ca.xxiiij.

Summam hanc naturam ineffabi/lem perſiſtere: auctor probat: q̄uis de illa ineffabili re verum diſpu/tatum ſit. li. Monolo.ca.lxiij.

Summam naturam amare omnem naturam ſe vere amantem: et ꝙ ſe ipſam retribuat amanti: ꝓbatur ibidem.ca.lxviij.

Summus ſpiritus quomodo dicat ſeipſum coeterno verbo: oſtendit li. Monologion.ca.xxxj.

Item ꝙ vno verbo dicat ſe et qđ fe/cit. ibidem ca.xxxij. Et ꝙ idem ſit illi dicare quod intelligere ſiue di/cere: demōſtrat ibidem: ca.xxxiij.

Item ꝙ quicquid factum eſt in eius verbo et ſciētia: ſit vita et veritas. concluditur ibidem.

Summus ille ſpiritus quomodo di/cat: vel quomodo ſciat ea que fa/cta ſunt: ab humana ſcientia non poſſe comprehendi: concluditur ibidem.ca.xxxiiij. et.xxxv.

Summus ſpiritus quicquid ipſe eſt ad creaturam: hoc eſt et verbum eius: nec tamē ambo ſimul plura/liter: Et quid duo ſint exprimi nō poſſe: quamuis neceſſe ſit eſſe du/os: oſtenditur ibidem.ca.xxxvj. et xxxvij. Et ꝙ idem verbū ſit ab ip/ſo ſummo ſpiritu naſcendo: demō/ſtratur. li. Monolo.ca.xxxviij.

Et ꝙ veriſſimuꝫ proprium illius eſt eſſe parentem: iſtius vero veriſſimū eſſe prolē: notat ibidem.ca.xxxix.

Item ꝙ ille veriſſime gignat: et ille veriſſime gignatur: Et ꝙ nomen patris illi magis cōueniat q̄ ma/tris: et proli nomen filij q̄ filie: pulchre oſtenditur ibidem.ca. xl.

Item proprium eſt illius veriſſimū eſſe genitorem: et iſtius veriſſimū eſſe genitum. ibidem.ca.xlj.

Retractatio cōmunionis amborum et proprietatum ſingulorum: nota/tur ibidem.ca. xlij.

Quomodo alter alterius ſit eſſētia: inueſtigatur ibidem ca.xliij.

Superbia non ſic vt aliqui putant eſt in altum eleuata: ſed demiſſa et vallis maxima beſtijs vitiorum plena: et caligine tenebrarum de/ſiſſima. li. de Similitu. ca. xcviij.

Superbie tres modi declarantur. Epla.xiij. Et ꝯtra iſtos modos ī/ueniūt dicta ī ſacra ſcriptura. Ibi.

t Emptatio qualiſcunqꝫ ſit: nō cogit inuitum peccare. li. de Libero arbitrio. ca. v. Te.

Tēdēs ad virtutes: agere debet more hortulani. li. de Simi. ca. xcvij.

Item agere eum expedit: ſicuti qui domum edificare cupit. ibidem. ca. xcviij.

Terminus paſchalis qualiter inue/niēdus ſit: Et de regularibus eiuſ/dem termini: agitur. li. ij. de Imagine mundi. ca. xxiiij. et xxv.

Terra quibus nominibus nominetur: oſtenditur li. j. de Imag. mun. ca. v.
Quod ſit rotunda: et oceano vndiqz clandatur etc. notatur ibidem. ca. vj.
Terra quinqz circulis diſtinguitur. ibidem. ca. vij.
Terre habitabilis diuiſio: notatur ibidem. ca. viij.
Terremotus vnde cauſentur: oſtenditur ibidem. ca. xxij.
Ti Timor peccatorum quomodo excludendus ſit: et qualiter incutiat puſillanimitatem: notatur. li. de menſura crucis. B.
Tre Tres ſunt curſus rerum: ſcilicet mirabilis: naturalis et voluntarius. li. de concep. virg et pec. ori. ca. xj.
Tres ſunt in anima nature: ſcilicet ratio: voluntas et appetitus. Ratio aſſimilatur angelis: appetitus brutis animalibus: volūtas vtriſqz. li. de Simiſitu. ca. clxix.
Tres ſunt delectatiões: ſcilicet ſuggeſtio: delectatio et cōſenſus. Prima ſentitur in carne preter voluntatem: alia in voluntate cogitationis: tertia ſentitur cum voluntate operandi. li. de Simi. ca. clxx.
Tres ſunt modi libertatis: ſcilicet actionis: intelligentie et recte voluntatis. ibidem. ca. clxxxj.
Tri Tria ſunt verecundie genera: que et ipſa exterius operantur diuerſa. ibidem. ca. cxxxviij.
Tria genera hominum molentium: id eſt: laborantium in hac vita: aſſimilantur tribus hominibus de mane vſqz ad veſperam molentes manu. etc. li. de Simili. ca. xlij.
Tria genera hominum terreno imperatori ſeruiunt: Et ſimiliter tria ſunt genera eorum qui ſuperno regi deſeruiunt. ibidem. ca. lxxx. Et iterum ca. clxviij. eiuſdem.
Tria ſunt genera voluntatis in ſubditis: ſcilicet obedientia: licentia et inobedientia. Id oſtenditur per ſimilitudinem ſcilicet de matrona: filiabus: ancillis: et ancilla latrōe. ibidem. ca. lxxv. etc. et lxxix.
Tria eſſe debent in monacho perfecto: quemadmodum in denario. ibidem. ca. xc.
Tria ſunt neceſſaria volenti bonus effici: ſcilicet ſcientia: voluntas et vſus: Uſus enim complet totum prout in ſimili de citharedo oſtēditur: ibidem. ca. clij. et cliij. Et iterum ca. clx.
Tria damna principaliter ſunt in peccatis: e quibus duo hominem: tertium deum reſpiciunt. li. de Menſuratione crucis. B.
Tribus modis exponi poteſt: ſi qua ſubſtantia dicitur eſſe facta ex nihilo. li. Monolo. ca. viij.
Tribus rebus acquiritur ſcientia: ſcilicet doctrina: experimento et ratione. li. de Similitudini. ca. clvj. clvij. et clviij.
Tribus modis ſentitur deus: videlicet intellectu: amore et vſu. li. de Simi. ca. clxiij. et clxiiij. et clxv.
Tribus de cauſis hoīes ſeruiunt deo: videlicet timore: cōmodo et amore. ibidem ca. clxviij.
Tribus modis loquimur de peccato: ſcilicet ſecūdū naturā: ſm gratiam: et ſecundum diſciplinam. ibidem ca. clxxiij.
Tribus ex cauſis amatur omnis res: aut natura: aut recte: aut ſpe cōmodi. Et his tribus modis deus etiam maxime eſt diligendus. li. de Similitudinibus. ca. clxx.
To Tonitruus eſt crepitus nubium et ventorum: et fulgur eſt ignis inde excuſſus. li. j. de Imagine mundi ca. xxiij.
Totus vigor bene viuēdi: in obedientia conſtituitur: et in eius negligētia deſtruitur etc. Ep'la. vj. C.
Ue Uelle equiuocum eſt ſicut videre. li. de Concord. gratie et libero arbitrio. EE. Et de libero arbitrio. ca. vij.

Velle debemus: qđ deus vult nos velle: et nō ſemper qđ deus vult. li. de Similitudinibus. ca. clix.

Ventus quid ſit: ⁊ vnde cauſet: notatur li. j. de Imaginū. ca. xxiij.

Ventus: id eſt aeris flatus: in duodecim diuidit: ⁊ q̄s ꝓpriū vocabulum ſortit: E quibus quattuor ſunt cardinales: alij illoꝝ collaterales. Ibidem.

Verba monachi defuncti Oſberini nomine ad Anſelmū in ſpiritu declarata: declarant li. de Similitudinibus. ca. vltimo.

Verbo domini celi firmati ſūt: ⁊ ſpiritu oris eius ⁊c. pulchre deducit li. de Proceſſiōe ſpūſancti. D.

Verbū quomō ſit ſemen: p exempla oſtendit li. de Cōcordia pſcietie ⁊ pdeſt. necnō grē dei ⁊ li. ar. M.

Verbum dei non ſuſcipientes quare arguant: cum hoc facere nequeāt: niſi gratia eorum volūtates dirigeat: oſtendit ibidē. R.S.

Verbū ſummi ſpiritus: non eſt ex eo quēadmoduz ea que ab illo facta ſunt: ſed quēadmoduz creator de creatore: ⁊ ſummū de ſummo. lib. Monolo. ca. xxxviij.

Verecūdia que eſt apud deū: ſemp eſt libera: ⁊ cuſtos fidelis: ⁊ qualiter ſibijpſi loqui debeat: notatur de Simili. ca. cxij.

Verecūdia que eſt apud homines: nōnunq̄ fallax eſt: ⁊ latro peſſima: beſtias īmittit. ⁊ falſa ſibijpſi fingit. Ibidem ca. cxlij. Et de cōſultatione harum ſoroꝝ: vide ibidem ca. cxiiij.

Veritas: q non habeat principium vel finem: affirmat li. de Veritate ca. j. et ca. xj.

Veritas in enūciatione quid ſit inquirit: Et de duabus veritatibus enūciationis agit. Ibidē ca. ij.

Veritas cogitatiōis: dicit rectitudo eius. Ibidem ca. iij.

Veritas volūtatis ſimiliter dicit rectitudo eius. Ibidē ca. iiij.

Veritas vel falſitas q non ſit in ſenſibus: ſed in opinione: probat li. de Veritate. ca. vj.

Veritas eſt in omniū que ſunt eſſentia: qꝛ hoc ſunt qđ in ſumma veritate ſunt. Ibidem ca. vij.

Veritas ſignificatiōis q̄ȝ lata ſit: inueſtigat: ibidē ca. x.

Veritas ſumma: q ſit rectitudo: ⁊ q illa rectitudo ſit cauſa omniū aliarum veritatū ⁊ rectitudinū: ⁊ nihil ſit cauſa illius: oſtendit lib. de Veritate. ca. xj.

Veritas ſic diffinit: Eſt rectitudo ſola mente pceptibilis. Ibidē ca. xij.

Veritatē actionis: eſſe rectitudinem facere: probat. Et de veritate actionis naturalis ⁊ non naturalis: agit li. de Veritate. ca. v.

Veritatis ratio: tam ampla tamq̄ȝ pfunda eſt vt exhauriri nequeat a mortalibus: Et ideo nullus ſi fide ſtabilitus in ratiōis eiꝰ indagine ſe voluerit exercere rephendendus exiſtit. In pfatione li. de Incarnatione verbi.

Vindicare ſeipſum homo nō debet: deo cōmittere vti omniū domino ⁊ creatori. li. j. Cur deꝰ hō. ca. xx.

Virginitatē ſeruare: nō debet homo ex debito: ſed ſi mauult vti poteſt ꝯiugio. Et verbū: debet: declarat. li. ij. Cur deus hō. ca. xviij.

Virgo beata ⁊ ſemp īmaculata: beata theotocos: in illa ſupuentione dū a ſpiritu ſancto fuit obumbrata: nequaq̄ȝ tunc pmo: vt Iohannes damaſcenꝰ ſentire videtur: a peccato ſeu qualibet fomite peccati fuit mūdata: ſed antea gratia plena: fuit p angelū ſalutata. Vide pulchra in declaratiōe ſup de Cōceptu virgi. ⁊c. colūna ſexta.

Virgo beata mater dei aſſimilat caſtello: ⁊ non omni ſed ſingulari. In homelia: Intrauit ⁊c. C. ⁊c. per longum.

Virtus ſaluationis: que ſit ⁊ vbi: declarat̄ li. de Meditatiōe redēpti. humane. ca. j.
Virtutes: tunc primū habent̄ dum ex cōſuetudine poſſident̄: Et virtutes bona exterius opa: vitia ꝓ parlūt mala. li. de Simi. ca. cxxxiiij.
Virtutis duo ſunt genera: que ſic inter ſe differunt vt corpus et anima. Ibidem ca. xcvj.
Viſio Anſelmi ſcilicet de fluuio: mūdum rep̄ſentans: declarat̄ ibidē ca. clxxxv.
Vita chriſti quomō ſoluat̄ deo pro peccatis hominū: pulchre oſtendit̄ li. ij. Cur de⁹ homo. ca. xviij.
Vita hominis diligenter diſcuſſa apparet fere tota aut peccatū: aut ſterilitas. li. de Miſeria hoīs. A.
Un Vnam eſſe veritatē in omnibus veris: ſicut ⁊ vnam rectitudinē omniū: probat̄ per longū: li. de Veritate. ca. xiiij.
Unde hoc ſit ꝙ nōnunꝙ velocior ſalus adſit p̄ inuocationē nominis marie: ꝙ filij ſui domini noſtri: cōcludit̄ li. de Excellētia marie virginis. ca. vj. in fine.
Unitas indiuiſibilis et pluralitas inſociabilis in deo: quomō ſe ad inuicem habeant: inquirit̄: li. de Proceſſiōe ſpūſſancti. H.
Uniuerſe vie domini miſericordia ⁊ veritas: ⁊ tamē iuſtus dominus ī omnib⁹ vijs ſuis: declarat̄ li. Proſlogion. ca. xj.
Unum ſolum deū eſſe ⁊ nō plures: probat̄ li. de Incar. verbi. ca. iiij.
Vo Volūtas angeli ſiue homīs propria eſt: qꝫ cōtra voluntatē dei eſt: qꝛ ipſe auctor eſt: cur eꝫ alteri ꝙ deo ſubdat? Ibidem.
Volūtas ⁊ eius cōuerſio ad qꝫ non debet: an ſit ipſum malum qꝫ malos facit: inueſtigat̄ li. de Caſu diaboli. ca. vij. Et ſoluit̄ hec queſtio. Ibidem ca. viij.
Volūtas inquantū eſt: bonū eſt: qꝛ opus dei eſt: Et nulla res dicit̄ mala niſi mala volūtas aut ꝑpt̄ malā volūtatē. li. de caſu dia. ca. xix.
Voluntas dei quattuor modis accipit̄: ſcꝫ ꝑ ſcientia dei: ꝑ volūtate ſanctoꝝ q̄ volunt ⁊ iniuſtos charitatiue ſaluari: ꝑ ratiōe humana ⁊ ꝑ p̄ceptis diuinis. li. de Volūtate dei. B. C.
Volūtas hūana tūc tantū bona eſt quando ſcꝫ vult id qꝫ deus vult eam velle: ⁊ ſic concordat diuine que magiſtra eſt hūane. ibidē. E. Et de libero arbi. ca. viij. Et de Simili. ca. clviij.
Voluntas ꝙ libera ſit: ⁊ quomō libertas volūtatis opet̄ neceſſitates: declarat̄ li. de Cōcordia p̄ſci. dei cū libe. arbi. H. I. K.
Voluntas ⁊ ratio ad quid date ſint rationali creature: oſtendit̄ ibidē ſcꝫ de Cōcordia p̄ſci. ⁊ p̄deſti. R.
Volūtas eq̄noce: tripliciter dicit̄. li. d̄ Cōcor. gre ⁊ li. arb. BB. et. CC.
Volūtas appetituū ad ſimilitudinē brutorū animaliū vnde orta ſit ī hominib⁹: inueſtigat̄ et oſtendit̄ lib. de Cōcordia gratie ⁊ libe. arbi. II. KK. LL.
Volūtas noſtra quomō potens exiſtat contra temptatiōes: ꝙuis impotens videat̄: oſtendit̄ de libero arbi. ca. vj.
Voluntas noſtra quomō fortior ſit ꝙ temptatio: etiā cum ab illa vincitur: declarat̄ ibidem ca. vij.
Volūtas iuſta eſt: que ſui rectitudinem ſeruat ꝑpter ipſam rectitudinem. lib. de Veritate. ca. xij. poſt medium.
Volūtas tripliciter intelligit̄. lib. de Simili. ca. j.
Volūtas que eſt inſtrumentū volēdi: ſic eſt inter deū ⁊ diabolū: quō mulier inter virum ſuū legitimū ⁊ aliquē adulterū. Ibidē ca. ij.
Hui⁹ voluntatis vſus ſeu affectio ⁊ obedientia dicitur. Ibidem ca. v.

Uolũtas ꝓpria: q2 dei volũtati nõ subijcit: sed supra eã extollit: recte ob h̄ supbia dr. li. de Si. ca. vij

Uolũtas ꝓpria fonti assimilat: q̄ in tria capita diuidit. ibidē ca. ix.

Uolũtas ꝓpria assimilat regine adultere: que se regi adultero coniunxit: ex quo tres filios habuit. ibidem ca. xxxvij.

Item assimilatur herbe venenoſe ⁊ mortifere. ibidē ca. xxxviij.

Uolũtatē christi nullã ꝑcessiſſe necessitatem: probatur. li. ij. Cur deus homo. ca. xviij.

Uoluntatem propriam habere: id est que nulli sit subdita: solius dei est. li. de incarn. ver. ca. iiij. Et li. de Similitudinibus. ca. viij.

Uolũtates ⁊ actiones malas: quõ deus faciat: ⁊ quõ accipiãt ab eo: notatur de casu diaboli. ca. xx.

Uolũtatis dei diuiſio: alia enim potest dici efficiens: alia approbãs: alia cõcedens: alia pmittẽs. li. de Uolũtate dei. F. H.

Uoluntatis rectitudinē: q̄ nec deus eam auferre possit: probatur li. de libero arbitrio. ca. viij.

Uoluntatis proprie tria sunt genera. li. de Similitudinibus. ca. x.

Uoluptas quia est sexta pars beatitudinis: ⁊ anxietas pars miserie: ostenditur. li. de Similitudinibus ca. lv.

Uoluptas illa assimilat ferro ignito. ibidē ca. lvj. Et pulchre declarat p duas britudies: ⁊ duas miserias: scʒ maiorē ⁊ minorem ex vtraq; parte. ca. lvij.

Uotũ deo volũtarie ꝓmissũ: q̄uis necessitate sit reddendũ: magis tñ deo gratũ dum libere redditur post votũ. li. ij. cur de⁹ hõ. ca. v.

Ut Uter⁹ virginis via extitit: q2 p illũ de⁹ homo factus: in mundũ visibilis venit. li. de Excellentia marie virginis. ca. j.

Utrũ plures futuri sint sancti hoĩes q̄ sint mali angeli: ostendit li. j. Cur deus hõ. ca. xviij. p longum.

Zodiaci. xij. signa: et quibus nominibus censeantur: nota. li. j. de Imagi. mundi. ca. xxvj. per totuʒ. Zo

Zodiaci octo circuli notantur. li. ij. de Imagine mundi. ca. ij.

Zodiacus ex. xij. signis constans ab aquilone in austrũ porrectus flexuoso lapsu celum cingit: ibideʒ.

Annotatio principalium sententiarum opusculorũ beati Anselmi explicit.

Beati Anſelmi archiepi/
ſcopi Cantuarieſis in libel/
los duos ɔtra gentiles: q̊s:
Cur deus homo: nominauit:
Prefatio.

o Pus ſub/
ditū qd ꝓpter quoſdaȝ:
qui anteq̄ ꝑfectum ⁊ ex/
quiſitū eſſet: pmas ꝑtes eius me ne/
ſciente ſibi tranſcribebāt feſtinātius
q̄ mihi oportunū eſſet: Ac ideo bre/
uius q̄ vellem ſum coactus vt potui
cōſummare. Nā plura q̄ tacui inſe/
ruiſſē ⁊ addidiſſem ſi in quiete ⁊ cō/
gruo ſpacio illd mihi edere licuiſſet.
In magna enim cordis tribulatione
quā vnde ⁊ cur paſſꝰ ſim nouit deꝰ:
Illud in anglia rogatus incepi ⁊ in
capuana ꝓuincia ꝑegrinus perfeci.
Qd ſm materiā: de qua editum eſt
(Cur deus hō) nomīaui: ⁊ ī duos li/
bellos diſtinxi. Quorū prior quidē
infideliū chriſtianā fidē: qꝛ rōni pu/
tant illā repugnare reſpuentiū conti
net obiectiōes: ⁊ fideliū reſponſiō/
nes: ac tandeȝ remoto chriſto: quaſi
nūq̄ aliquid fuerit de illo: ꝓbat ra/
tionibus neceſſarijs eſſe impoſſibile
vllū hoīem ſaluari ſine illo. In ſecū/
do aūt libro ſimilit̄ q̄ſi nihil ſciat̄ de
chriſto mōſtrat̄: nō minꝰ aperta rōne
⁊ veritate naturam humanā ad hoc
inſtitutā eſſe: vt āliqn̄ īmortalitate
beata: totus hō: id eſt in corpore ⁊ ī
aīa frueret̄: ac neceſſe eſſe vt hoc fiat
de hoīe ꝓpter qd factus eſt: ſed nō
niſi ꝑ hoīem deū atq̄ ex neceſſitate
omnia que de chriſto credimus fieri
oportere. Hanc p̄faciunculā cū capi/
tulis totius opis: omnes qui librum
hunc trāſcribere volēt: ante eius p̄n/
cipiū vt p̄figant poſtulo: quatenꝰ in
cuiuſcūq̄ manus venerit: quaſi ī eiꝰ
fronte aſpiciat: ſi quid in toto corꝑe
ſit quod non deſpiciat.

Explicit prologus.

Capitulorū libri p̄mi: Cur
deus homo: beati Anſelmi
annotatio.

Capitulū. j. Queſtio de qua totum
opus pendet.
Capitulū. ij. Quomō accipiēda ſint
que dicenda ſunt.
Capitulū. iij. Obiectiōes infidelium
⁊ reſponſiones fideliū.
Capitulū. iiij. Qꝛ he reſpōſiones vi/
dent̄ infidelibus ſine neceſſitate:
⁊ quaſi quedā picture.
Capitulū. v. Qꝛ redēptio hoīs nō
potuit fieri ꝑ aliā q̄ ꝑ dei pſonā.
Capitulū. vj. Qualiter repꝛehendāt
infideles: q̄ dicimꝰ deū morte ſua
nos redemiſſe: ⁊ ſic dilectionē ſuā
erga nos oſtendiſſe ⁊ ꝓ nobis ex/
pugnare diabolū veniſſe.
Capitulū. vij. Qꝛ nullā diabolꝰ ha/
bebat iuſticiā aduerſus hominē: ⁊
quare videat̄ habuiſſe: ⁊ cur deus
hominem hoc modo liberaret.
Capitulū. viij. Quō licet humilia q̄
dicimus de chriſto nō ꝑtineant ad
diuinitatē: tū inconueniens videt̄
infidelibꝰ ea de illo dici ſm homi/
nē: ⁊ vnde illis videat̄ idē homo
nō ſponte mortuus eſſe.
Capitulū. ix. Qꝛ ſpōte mortuus ſit:
Et q̄d ſit: Factꝰ ē obediēs vſq̄ ad
mortē. Et: Propter qd ⁊ deꝰ illū
exaltauit. Et: Nō veni voluntatē
meā facere. Et: Proprio filio ſuo
non pepcit deus. Et: Nō ſicut ego
volo: ſed ſicut tu vis.
Capitulū. x. Item de eiſdem quomō
alter recte intelligi poſſint.
Capitulū. xj. Quid ſit peccare: ⁊ ꝓ
peccato ſatiſfacere.
Capitulū. xij. Utrū ſola miſericordia
ſine omni debiti ſolutione deceat
deū peccata dimittere.
Capitulū. xiij. Qꝛ nihil minus ſit to/
lerandū in rerū ordine q̄ vt crea/
tura creatori debitū honorē aufe/
rat ⁊ nō ſoluat qd aufert.
Capitulū. xiiij. Cuiuſmodi honor dei
ſit pena peccantis.

Capitulū.xv. Si deus vel ad modicum patiat̃ honorem ſuū violari.
Capitulū.xvj. Ratio ꝙ angeloꝝ numerus qui ceciderūt reſtaurādus ſit de hominib⁹.
Capitulū.xvij. Qꝛ alij angeli ꝓ illis nō poſſint reſtitui.
Capitulū.xviij. Utrum plures futuri ſint ſancti homines ꝙ ſint mali angeli.
Capitulū.xix. Qꝛ homo non poſſit ſaluari ſine peccati ſatiſfactiōe.
Capitulū.xx. Qꝛ ſm̄ menſurā peccati oporteat eſſe ſatiſfactionem: nec eam homo ꝑ ſe facere poſſit.
Capitulū.xxj. Quanti ponderis ſit peccatū.
Capitulū.xxij. Quā contumeliā fecit deo hō cū ſe ꝑmiſit vinci a diabolo: ꝓ qua ſatiſfacere nō pōt.
Capi.xxiij. Quid abſtulit deo cum peccauit qđ reddere nequit.
Capitulū.xxiiij. Qꝛ ꝙdiu nō reddit hō deo qđ debet: nō poſſit eſſe beatus: nec excuſet̃ impotētia.
Capitulū.xxv. Qꝛ ex neceſſitate per chriſtū ſaluet̃ homo.

Finis annotationū.

Beati Anſelmi Cantuarioꝝ archiepiſcopi de ordine ſancti Benedicti: Liber ꝑmus: Cur deus homo: feliciter incipit.

Queſtio de qua totū opus pendet: Capitulū.I.

ſ: Epe et ſtudioſiſſime a multis rogat⁹ ſū ⁊ verbis ⁊ lr̃is: quaten⁹ cuiuſdā de fide nr̃a q̄ſtionis rōnes quas ſoleo r̄ndere querētib⁹: memorie ſcribēdo cōmendē: dicunt enī ſibi placere eas: ⁊ arbitrant̃ ſatiſfacere. Qđ petunt: nō vt per rationē ad fidē accedāt: ſed vt eoꝝ q̄ credūt: intellectu ⁊ cōtemplatiōe delectent̃: ⁊ vt ſint quātū poſſint parati ſp̄ ad ſatiſfactionē omni poſcēti ſe rationē de ea q̄ in nobis ē ſpe. Quā q̄ſtionē ſolēt et infideles nobis ſimplicitatē chriſtianā q̄ſi fatuā deridētes obijcere: ⁊ fideles multi in corde verſare: qua ſcꝫ rōne vel neceſſitate deus homo fact⁹ ſit: ⁊ morte ſua ſicut credimus ⁊ cōfitemur: mūdo vitā reddiderit: cū hoc aut ꝑ aliam ꝑſonā: ſiue angelicā: ſiue hūanā: aut ſola voluntate facere potuerit. De q̄ queſtiōe nō ſolū litterati ſꝫ etiā illitterati multi querūt: ⁊ rationē eius deſiderant. Quī ḡ de hac multi tractare poſtulēt: ⁊ licꝫ inquirēdo valde videat̃ difficilis: in ſoluēdo tn̄ omīb⁹ eſt intelligibilis: ⁊ ꝓpter vtilitatē rōniſq; pulchritudinē amabilis: ꝙuis a ſanctis patrib⁹ inde qđ ſufficere debeat dictū ſit: tn̄ de illa curabo qđ mihi deus dignabit̃ aperire petētib⁹ oſtendere. Et quī ea q̄ ꝑ interrogationē ⁊ reſpōſionē inueſtigant̃: multis ⁊ maxime tardiorib⁹ ingenijs magis patēt: ⁊ ideo plus placēt: vnū ex illis q̄ hoc flagitāt: q̄ int̃ alios inſtantius ad hoc me ſollicitat accipiā

mecū diſputantē: vt Boſo querat et
Anſelm⁹ reſpōdeat: hoc mō. Boſo.
ſ Icut rectus ordo exigit vt ꝓ
funda chriſtiane fidei creda/
mus ꝑus ꝙ ea ꝑſumam⁹ rōne
diſcutere: ita negligentia mihi vide/
tur ſi poſtꝙ cōfirmati ſumus in fide
non ſtudem⁹ qḋ credim⁹ intelligere.
Quapropꝫ q̄m gratia dei ꝑueniēte:
fidē nr̄e redēptiōis ſic puto me tene/
re vt etiā ſi nulla rōne qḋ credo poſ/
ſum cōprehendere: nihil tñ ſit qḋ me
ab eius firmitate valeat euellere: a te
peto mihi apiri: qḋ vt ſcis plures me/
cū petūt: q̄ neceſſitate ſcꝫ ⁊ rōne de⁹
cū ſit omnipotēs: hūilitatē ⁊ infirmi/
tatē humane nature ꝓ eius reſtaura/
tione aſſumpſerit. A Qḋ queris
a me ſupra me eſt: et idcirco altiora
me tractare timeo: ne forte cū puta/
uerit aut etiā viderit aliq̇s me nō ſibi
ſatiſfacere: plus exiſtimet rei verita/
tē mihi deficere ꝙ intellectū meū ad
eā capiendā nō ſufficere. B Nō
hoc tantū timere debes quātū ⁊ re/
miniſci: q: ſepe cōtingit in colloquē/
do de aliqua q̄ſtiōe: vt deus aperiat
qḋ ꝑus latebat: ⁊ ſperare de gra dei:
q: ſi ea q̄ gratis accepiſti libenter im/
pertiris: altiora que nōdum attigiſti
mereberis accipe. A Eſt ⁊ aliud
ꝓpter qḋ video aut vix aut nullate/
nus poſſe ad plenū int̄ nos de hac re
nūc tractari: q̄m ad hoc ē neceſſaria
noticia poteſtatꝭ ⁊ neceſſitatis ⁊ vo/
lūtatis: ⁊ aliaꝝ quarūdā rerū que ſic
ſe habent vt earū nulla poſſit plene
ſine alijs cōſiderari: ⁊ ideo tractatus
eaꝝ ſuū opus poſtulat: nō multū: vt
puto facile: nec omnino inutile. Naꝫ
earum ignorantia quedam facit dif/
ficilia: que per earum noticiam fiunt
facilia. B Sic breuiter de his
ſuis locis dicere poteris vt ⁊ qḋ ſuf/
ficiat ad preſens opus habeamus: ⁊
qḋ plus dicendū eſt in aliud tempus
differamus. A Hoc quoqꝫ mul/
tū me retrahit a petitiōe tua: q: ma/
teria non ſolū precioſa: ⁊ ſicut eſt de
ſpecioſa forma pre filijs hominū: ſic
etiā eſt de ſpecioſa ratione ſup intel/
lectus hominū. Unde timeo ne que/
admodū ego ſoleo indignari prauis
pictoribus cū ipſum dominū noſtrū
informi figura pingi video: ita mihi
cōtingat ſi tam decoram materiā in/
compto et contemptibili dictamine
exarare preſumo. B Nec hoc te
debēt retrahere: q: ſicut tu permittis
vt qui pōt melius dicat: ſic nulli pre/
ſtituis vt cui dictamē tuū nō placet:
pulchrius non ſcribat. Uerū vt oēs
excuſatōes tuas excindā: qḋ poſtulo
nō facies doctis ſed mihi: ⁊ hoc ꝑm
mecū petētibus. Anſel.

Quomō accipiēda ſint ea q̄ dicēda ſunt: Ca. II.

q Uoniā video importunitatē
tuā ⁊ illoꝝ q̄ hoc tecū ex cha/
ritate et religioſo ſtudio pe/
tūt: tēptabo ꝓ mea poſſibilitate deo
adiuuāte: ⁊ vr̄is orōnib⁹ q̄s hoc po/
ſtulātes ſepe mihi petenti ad hoc ꝑm
ꝓmiſiſtis: qḋ queritis nō tā oſtēde/
re ꝙ tecū querere: ſed eo pacto quo
oīa que dico accipi volo: videlicꝫ: vt
ſi q̇d dixero qḋ maior nō ꝯfirmet au
ctoritas: ꝙuis illud rōne ꝓbare vi/
dear: nō alia certitudine accipiatur:
niſi q: interim ita mihi videt̄ donec
mihi deus aliquo mō meli⁹ reuelet.
Qḋ ſi aliquaten⁹ queſtiōi tue ſatiſ/
facere potero: certū eē debebit: quia
⁊ ſapientior me plenius hoc facere po
terit. Immo ſciēdum eſt: quicq̇d hō
ꝑinde dicere vꝉ ſcire poſſit altiores tā/
te rei adhuc latere rationes. Boſo.
Patere igitur vt verbis vtar infide
liū: Equū enim eſt vt cū noſtre fidei
rationē ſtudem⁹ inquirere: ponam⁹
obiectiōes eoꝝ qui nullaten⁹ ad fidē
eandem ſine ratiōe volunt accedere.
Quis em̄ illi ideo rōnēꝫ q̄rāt: q: nō
credunt: nos vero quia credim⁹: vnū
idēqꝫ tñ eſt qḋ querim⁹: ⁊ ſi quid re/
ſponderis cui auctoritas obſiſtere ſa
cra videatur liceat mihi illā obtēdere
quatenus quō nō obſiſtat aperias.
A Dic quod tibi videt̄.

Obiectiões infideliũ ꝛ reſponſiões fideliũ: Ca. III.

Boſo.

o Bijciũt nobis deridẽtes ſimplicitatẽ noſtrã infideles: qꝛ deo facim⁹ iniuriã ꝛ cõtumeliã cũ eũ aſſerim⁹ in vterũ mulieris deſcẽdiſſe: natũ eſſe de femĩa: lacte et alimẽtis hũanis nutritũ: creuiſſe: ꝛ vt multa alia taceã que deo nõ videntᷣ cõuenire: laſſitudinẽ: famem: ſitim: verbera: ꝛ iter latrones crucem mortẽq; ſuſtinuiſſe. Anſel. Nos nõ facim⁹ deo iniuriã vllã aut cõtumeliã: ſed toto corde grãs agẽtes laudam⁹ ꝛ ꝑdicam⁹ ineffabilẽ altitudinẽ miſericordie illi⁹: qꝛ quãto nos mirabili⁹ ꝛ ꝑter opinionẽ de tantis ꝛ tã debitis malis in quib⁹ eram⁹ ad tanta et tã indebita bona q̃ ꝑdideram⁹ reſtituit: tanto maiorẽ dilectiõẽ erga nos ꝛ pietatẽ mõſtrauit. Si eñ diligẽter cõſiderarent q̃ꝫ cõuenienter hoc mõ ꝓcurata ſit humana reſtauratio: nõ deriderẽt nr̃am ſimplicitatẽ: ſꝫ deĩ nobiſcũ laudarẽt ſapientẽ benignitatẽ.
Ro. 5. Oportebat nãq; vt ſicut ꝑ hoĩs inobedientiã mors in hũanũ genus intrauerat: ita per hoĩs obediẽtiã vita reſtitueretᷣ. Et quẽadmodũ peccatũ qð fuit cauſa nr̃e dãnatiõis initiũ habuit a femĩa: ſic vere iuſticie ꝛ ſalutis auctor naſceretᷣ de femina. Et vt diabolus qui ꝑ guſtũ ligni (quẽ ꝑſuaſit) hominẽ vicerat: ꝑ paſſionẽ ligni quã intulit: ab hoĩe vinceretᷣ. Sũt quoq; alia multa que ſtudioſe conſiderata ineffabilẽ quandã noſtre redemptionis hoc modo ꝓcurare pulchritudinẽ oſtendũt.

Qꝛ hẽ reſponſiões videantᷣ infidelibus quaſi quedã picture: Capi. IIII.

Boſo:

o Mnia hec pulchra: ꝛ q̃ſi quedã picture ſuſcipiẽda ſit. Sꝫ ſi non ſit aliq̃d ſolidũ ſup qð ſedeãt: nõ videntᷣ infidelib⁹ ſufficere: cur ea q̃ dicim⁹ pati deũ voluiſſe: credere debeam⁹. Nã qui picturã vult facere aliq̃d eligit ſolidũ ſup qð pingat vt maneat qð pingit. Nemo enĩ pingit in aqua vel ĩ aere: qꝛ ibi nulla manẽt picture veſtigia. Quapropᷣ cũ has cõuenientias q̃s dicis infidelibus q̃ſi quaſdã picturas rei geſte obtẽdim⁹: qm̃ nõ rem geſtã ſꝫ figmentũ arbitrantᷣ eſſe qð credim⁹: quaſi ſup nubẽ pingere nos exiſtimãt. Mõſtrãda eſt ꝗ ꝑus veritatis rõnabilis ſoliditas: id eſt neceſſitas que ꝓbet deũ ad ea q̃ ꝑdicam⁹ debuiſſe aut potuiſſe hũiliari: ꝛ deinde vt ipm̃ q̃ſi corpus veritatis pl⁹ niteat: iſte cõuenientie quaſi picture corpis ſunt exponẽde. Anſel. Nõne ſatis neceſſaria ratio videtᷣ: cur de⁹ ea q̃ dicim⁹ facere debuerit: qꝛ gen⁹ hũanũ tã ſ. ꝑcioſum opus eius oĩno perierat: nec decebat vt qð deus de hoĩe ꝓpoſuerat penit⁹ adnihilaretᷣ: nec idẽ ei⁹ ꝓpoſitũ ad effectũ duci poterat: niſi gen⁹ hũanũ ab ipſo creatore ſuo liberaretᷣ.

Qꝛ redemptio hoĩs non potuit fieri ꝑ aliam q̃ꝫ ꝑ dei ꝑſonam: Capi. V.

Boſo:

b Ed ipſa liberatio ſi per aliã q̃ꝫ ꝑ dei ꝑſonã: ſiue ꝑ angelũ: ſiue ꝑ hoĩem eẽt facta quolibꝫ modo diceretᷣ: mens humana multo tolerabili⁹ acciperet. Potuit eñ deus hoĩem aliquẽ facere ſine peccato: nõ de maſſa peccatrice: nec de alio hoĩe: ſed ſicut fecit adã: ꝑ quẽ hoc ipm op⁹ fieri potuiſſe videtᷣ. A. An non intelligis: qꝛ quecũq; alia ꝑſona hominẽ a morte redimeret eterna: eius ſeruus idẽ hõ recte iudicaretᷣ. Quod ſi eſſet: nullatenus reſtauratus eſſet ĩ illã dignitatẽ quã habiturus erat ſi non peccaſſet: cum ipſe qui nõ niſi dei ſeruus ꝛ equalis angelis bonis per omnia futur⁹ erat: ſeruus eius eſſet qui deus non eſſet: et cuius angeli ſerui non eſſent. Boſo:

Qualiter rephendant infideles q̃ꝫ dicimus deũ morte

ſua nos redemiſſe: ⁊ ſic di/
lectionē ſuā erga nos oſten
diſſe: ⁊ ꝓ nobis expugnare
diabolū aduēniſſe:

Capi. VI.

Hoc eſt quod valde mirant̄:
quia liberationē hanc: redē/
ptionē vocam⁹. In qua nāq̄
ſiunt nobis captione: aut in quo car/
cere: aut ī cuius poteſtate tenebami:
vnde vos deus non potuit liberare:
niſi vos tot laboribus: ⁊ ad vltimū
ſuo ſanguine redimeret? Quib⁹ cum
dicim⁹: Redemit nos a peccatis ⁊ ab
ira ſua: ⁊ de inferno: ⁊ de poteſtate
diaboli: quē quia nos nō poteram⁹:
ipſe pro nobis venit expugnare: ⁊ re/
emit nobis regnum celorū. Et quia
hec omnia fecit: hoc modo oſtendit
quātum nos diligeret. Reſpondent.
Si dicitis: quia deus hec oīa facere
nō potuit ſolo iuſſu: quē cūcta iubē/
do creaſſe dicitis: repugnatis vobiſ/
metipſis: qꝛ impotentē illum facitis.
Aut ſi fatemini qꝛ potuit: ſed noluit
niſi hoc modo: quomō ſapientē illū
dicitis vel oſtendere poteritis: quem
ſine vlla ratione tam indecentia vel/
le pati aſſeritis? Omnia enī hec que
obtenditis: ī eius volūtate cōſiſtūt.
Ira nāq̄ dei non eſt aliud q̄ volun/
tas puniendi. Si ergo nō vult puni/
re peccata hominū: liber eſt homo a
peccatis: ⁊ ab ira dei: ⁊ ab inferno: et
a poteſtate diaboli: que omnia pro/
pter peccata patit̄: ⁊ recipit ea: quib⁹
propter eadem peccata priuat̄. Nam
in cui⁹ poteſtate eſt infernus: aut dia
bolus: aut cuius eſt regnū celorū: niſi
ei⁹ qui fecit oīa? Quecunq̄ itaq̄ ti/
metis aut deſideratis: eius voluntati
ſubiacēt: cui nihil reſiſtere pōt. Qua/
propter ſi humanū genus ſaluare no/
luit niſi eo quo dicitis modo cū ſola
voluntate potuerit: vt mitius dicā:
videte quomō eius ſapientie repu/
gnatis. Nam ſi homo qđ facile poſ/
ſet cum graui labore ſine ratiōe face/
ret: non vtiq̄ ſapiens ab vllo iudica/
ret. Quippe qđ dicitis deum taliter
oſtendiſſe quātū vos diligeret: nul/
la ratione defendit̄: ſi nullaten⁹ ho/
minē aliter potuiſſe ſaluare nō mon/
ſtrat̄. Nam ſi aliter nō potuiſſet: tūc
forſitan neceſſe eſſet vt hoc mō ſuam
dilectionē oſtenderet. Nūc vō cum
aliter poſſit ſaluare hominē: que ra/
tio eſt: vt ꝓpter oſtendendā dilecti/
onē ſuā ea que dicitis ⁊ faciat ⁊ ſuſti
neat? An enim non oſtendit angelis
bonis quātum eos diligat: ꝓ quib⁹
talia non ſuſtinet? Qđ vō cum dici/
tis veniſſe expugnare ꝓ vobis diabo
lum: quo ſenſu audetis ꝓferre: Non/
ne dei omnipotentia regnat vbiq̄?
Quomō ergo indigebat deus vt ad
vincendū diabolū de celo deſcende/
ret? Hec nobis infideles obijcere poſ/
ſe vident̄.

Q nullā diabolus habe/ bat iuſticiā aduerſus homi/ nē: ⁊ quare videat̄ habuiſ/ ſe: ⁊ cur deus hoc modo ho minē liberarit:

Capi. VII.

Ed ⁊ illud qđ dicere ſolem⁹:
deū ſcʒ debuiſſe ꝑus ꝑ iuſticiā
cōtra diabolū agere: vt libe/
raret hominē: q̄ per fortitudinē: vt
cum diabolus eū in quo nulla mor/
tis erat cauſa: ⁊ qui deus erat occide
ret: iuſte poteſtatē quā ſuꝑ peccato/
res habebat amitteret: alioquin iniu/
ſtam violentiā feciſſet illi: q̄m iuſte
poſſidebat hominē quē nō ipſe vio/
lēter attraxerat: ſed idē hō ſe ſponte
ad illū cōtulerat: nō video quā vim
habebat. Nā ſi ipſe diabolus aut hō
ſuus eſſet: aut alterius q̄ dei: aut in
alia q̄ ī dei poteſtate maneret: forſi/
tan h̄ recte diceret̄. Cū aūt diabolus
aut hō nō ſit niſi dei: ⁊ extra poteſta/
tē dei neuter ꝯſiſtat: quā cām debuit
deus agere cum ſuo: de ſuo: ī ſuo: niſi
vt ſeruū ſuū puniret q̄ ſuo cōſeruo cō
munē dn̄m deſerere ⁊ ad ſe ꝑſuaſiſſet
trāſire: ac traditor fugitiuū: fur furē

cum furto dñi ſui ſuſcepiſſet. Uterqȝ tñ qȝ fur erat: cũ alter altero pſuadē/te ſeipm dño ſuo furabat᷑. Quid enĩ iuſti⁹ fieri poſſet ſi h᷑ de⁹ faceret: aut ſi iudex oĩm de⁹ hoĩem ſic poſſeſſum de poteſtate tã iniuſte poſſidētis: vel ad puniēdũ iſtũ aliter qȝ p diabolũ: vel ad parcēdũ illi eriperet: q̃ h᷑ iniu/ſticia eſſet? Quis enĩ hõ iuſte a dia/bolo torq̃ret: ipſe tñ illũ iniuſte tor/q̃bat. Hõ nãqȝ meruerat vt puniret᷑: nec ab vllo conuenienti⁹ qȝ ab illo cui pſēſerat vt peccaret. Diaboli xͦo me/ritũ nullũ erat vt puniret: imo h᷑ tan/to faciebat iniuſti⁹: quãto nõ ad hoc amore iuſticie trahebat᷑: ſed inſtinctu malicie impellebat᷑. Nã hoc nõ facie/bat deo iubēte: ſ3 incõprehēſibili ſapi/entia ſua (q̃ mala etiã bñ ordinat) p/mittēte. Et puto illos q̃ diabolũ ali/quã opinant᷑ hr̃e in poſſidēdo hoĩe3 iuſticiã: ad hoc inde adduci: qȝ vidēt hoĩem diaboli vexatiõi ſubiacere iu/ſte: ⁊ deũ hoc iuſte pmittere: ⁊ id cir/co putãt diabolũ illam iuſte inferre. Cõtingit enĩ idē aliq̃d diuerſis cõſi/deratiõibus eſſe iuſtũ ⁊ iniuſtũ: ⁊ ob hoc a non diligēter intuētibus: totũ iuſtũ aut ĩiuſtũ iudicari. Euenit enĩ aliqñ vt aliq̃s ĩnocētē pcutiat ĩiuſte: vnde ipſe iuſte pcuti mereat᷑: ſi tamē pcuſſus (qui ſe nõ debet vindicare) pcutiat pcutientē ſe: iniuſte hoc facit. Hec igit᷑ pcuſſio ex pte repercutiētis iniuſta eſt: qȝ nõ debuit ſe vĩdicare: ex pte xͦo pcuſſi iuſta: qȝ iniuſte pcu/tiens: iuſte pcuti meruit. Diuerſo igit᷑ intuitu: iuſta ⁊ iniuſta eſt eadē actio quã cõtingere poteſt ab alio iudicari iuſtã tñ: ab alio iniuſtã. Hoc quoqȝ mõ diabolus nõ iniuſte dicit᷑ vexare hoĩem: qȝ de⁹ hoc iuſte pmittit: ⁊ hõ hoc iuſte patit᷑. Sed ⁊ hoc qͦ hõ iu/ſte dicit᷑ pati: nõ ſua iuſticia iuſte di/cit᷑ pati: ſ3 qȝ punit᷑ iuſto iudicio dei.

Col.2. At ſi obtēdit᷑: chirographũ illud de/creti qͦ aduerſũ nos dicit apſtus fuiſ/ſe: ⁊ p mortē chriſti deletũ eſſe: ⁊ pu/tat aliq̃s p illud ſignificari: qȝ diabo/lus quaſi ſub cuiuſdã pacti chirogra/pho ab hoĩe iuſte ante paſſionē chri/ſti: peccatũ velut vſurã primi peccati qͦ pſuaſit homĩ: ⁊ penã peccati exi/geret: vt p hoc iuſticiã ſuam ſup hõ/minē videatur probare: nequaqȝ ita intelligēdũ puto. Quippe chirogra/phũ illud nõ eſt diaboli: qȝ chirogra/phum dicit᷑ decreti: Decretũ enĩ illõ non erat diaboli ſed dei. Iuſto nãqȝ iudicio dei decretũ erat ⁊ q̃ſi chiro/grapho confirmatũ: vt hõ qui ſpõte peccauerat: nec peccatũ nec penã pec/cati p ſe vitare poſſet. Eſt enĩ ſpirit⁹ vadēs ⁊ nõ rediēs. Et: Qui facit pec/catũ ſeru⁹ eſt peccati: nec qui peccat impunitus debet dimitti: niſi miſeri/cordia peccatori parcat ⁊ eũ liberet ac reducat. Quobrē p hoc chirogra/phũ nullã inueniri poſſe diaboli iu/ſticiã in homĩs vexatiõe credere de/bemus. Deniqȝ ſicut in bono angelo nulla oĩno eſt iniuſticia: ita in malo nulla eſt penitus iuſticia. Nihil igit᷑ erat in diabolo cur deus cõtra illum ad liberandũ hominē ſua vti fortitu/dine non deberet. Pſ.77. Ioh.8.

Quomõ licet humilia que dicim⁹ de chriſto nõ ptineãt ad diuinitatē: tamē incõueniens videt᷑ infidelibus ea de illo dici ſcðm hominē: et vnde illis videat᷑ eundē hominē nõ ſpõte mortuũ eſſe: Capi. VIII.

Anſel.

Sufficere nobis debet ad ratiõ/onē voluntas dei cũ aliquid facit: lic3 non videamus cur ita velit: Uolũtas nãqȝ dei nunqȝ eſt irrationabilis. B Uerũ eſt ſi cõ/ſtet deũ id velle vnde agit᷑. Nequa/qȝ enĩ acquieſcunt multi deũ aliquid velle ſi ratio repugnare videat᷑. A Quid tibi videtur repugnare ratiõi: cũ deũ ea voluiſſe fatemur q̃ de eius incarnatiõe credim⁹? B At bre/uiter dicã: Altiſſimũ ad tã humilia inclinari: omĩpotentē aliquid facere cũ tanto labore. A Qui hoc di/cunt nõ intelligũt qͦ credim⁹. Diui/nã enĩ naturã abſqȝ dubio aſſerimus

īpaſſibilē:nec vllatenꝰ poſſe ſua cel
ſitudine hūiliari:nec ī eo qđ vult fa/
cere laborare: Sed ꝺm ieſū chriſtū
dicimꝰ deū verū ⁊ verū hominē:vnā
ꝑſonā ī duabꝰ naturis:⁊ duas natu/
ras ī vna ꝑſona. Quapropṫ cū dici/
mus deū aliqđ hūile aut infirmū pa
ti:nō h̄ intelligimꝰ ꝺm ſublimitatē ī/
paſſibilis nature: ſed ꝺm infirmitatē
hūane ſubē quā gerebat: ⁊ ſic noſtre
fidei nulla rō obuiare cognoſcit̄. Sic
enī nullā diuine ſubē ſignificamꝰ hu
militatē:ſ; vnā dei ⁊ hoīs mōſtra/
mꝰ eē ꝑſonā. Nō ḡ ī incarnatiōe dei
hūilitas eiꝰ vlla intelligit̄ facta: ſed
natura hoīs credit̄ exaltata. B
Ita ſit: Nihil imputet̄ diuine nature
qđ ꝺm īfirmitatē hoīs de chriſto dr̄.
Verū: quō iuſtū aut rōnabile ꝓbari
Math.5. poterit: q2 deꝰ hoīez illū quē paṫ fi/
liū ſuū dilectū in q̄ ſibi bn̄ cōplacuit
vocauit:⁊ quē filiꝰ ſeipſū fecit:ſic tra
ctauit aut tractari ꝑmiſit? Que ꝯ̄ itē
iuſticia ē hoīem oīm iuſtiſſimū mor/
ti tradere ꝓ peccatore? Quis homo
ſi innocentē dānaret vt nocentē libe
raret:dānandꝰ nō iudicaret̄? Ad idē
enī res deduci videt̄ incōuenieñs: qđ
ſupra dictū ē: Nā ſi aliṫ peccatores nō
potuit ſaluare ꝙ̄ iuſtū dānando: vbi
eſt eiꝰ oīpotētia? Si ꝟo potuit ſ; no/
luit:quō defendemꝰ ſapiētiā eiꝰ atq;
iuſticiā? A Deus paṫ nō queād
modū videris intelligere:hoīem illū
tractauit:aut īnocentē ꝓ nocēte mor
ti tradidit. Nō enī eū inuitū ad mor
tē ille coegit aut occidi ꝑmiſit: ſ; idez
ipſe ſpōte ſua mortē ſuſtinuit:vt ho/
mines ſaluaret. B Etiā ſi nō in/
uitū. qm̄ volūtati pr̄is cōſenſit: quo/
dā tn̄ modo illū coegiſſe videt̄ ꝑcipi
Phil.2. endo. Dicit̄ enī: q2 chriſtꝰ hūiliauit
ſemetipſm̄ factꝰ obediēs patri vſq; ad
mortē:mortē aūt crucis: Propter qđ
Heb.5. ⁊ deꝰ illū exaltauit: Et qꝰ didicit obe/
dientiā ex his q̄ paſſus ē. ⁊ q2 ꝓprio
Roma.8 filio ſuo nō pepcit paṫ: ſ; ꝓ nobis oī/
bus tradidit illū. Et idē filius dicit:
Joh.6. Nō veni volūtatē meā facere: ſ; vo/
lūtatē eiꝰ q̄ miſit me. Et iturꝰ ad paſ/
ſionē: dicit: Sicut mādatū dedit mi/ Joh.14.
hi pr̄ ſic facio. Itez Calicē quē dedit Eiuſd.18
mihi pr̄ nō vis vt bibā illū? Et alibi:
Pater ſi poſſibile ē trāſeat a me calix Mat.26.
iſte: Veruntā nō ſic̄ ego volo ſ; ſic̄ tu.
Et alibi: Paṫ ſi nō pōt h̄ calix trāſi/ Ibidem.
re niſi bibā illū: fiat volūtas tua. In
omnibꝰ iſtis plus videt̄ chriſtꝰ obe/
dientia cogēte: ꝙ̄ ſpōtanea volūtate
diſponēte mortē ſuſtinuiſſe.

Qꝫ ſponte mortuꝰ ſit: ⁊ q̄d ſit: Factus eſt obediēs vſq; ad mortem. Et: Propter qđ ⁊ deꝰ illū exaltauit. Et: Nō veni facere voluntatē meā. Et: Proprio filio ſuo nō pe/ percit deꝰ. Et: Nō ſicut ego volo: ſ; ſicut tu: Ca. IX. A

V T mihi videt̄: non bn̄ diſcer/
nis inter hoc qđ fecit exigēte
obediētia: ⁊ quod (ſibi factū
q2 ſeruauit obedientiā) ſuſtinuit non
exigēte obediētia. B Neceſſe ha/
beo vt h̄ aptiꝰ exponas. A Cur
ꝑſecuti ſunt eū iudei vſq; ad mortē?
B Nō ob aliud: niſi q2 veritatē et
iuſticiā viuēdo ⁊ loquēdo indeclina
bilit̄ tenebat. A Hoc puto: q2 deꝰ
ab oī rōnali creatura exigit: ⁊ h̄ illa ꝑ
obediētiā deo debet. B Sic nos
fateri oportet. A Hāc igit̄ obe/
diētiā debebat hō ille deo pr̄i: ⁊ hūa/
nitas diuinitati: ⁊ hanc ab illo exige/
bat pater. B Hoc nulli dubiū. A
Ecce habes q̄ fecit exigēte obediētia.
B Verū ē: ⁊ iā video q̄d ſibi illatū
quia obediētiā ꝑſeuerādo: ſuſtinuit.
Nā illata ē illi mors: q2 ꝑſtitit ī obe/
diētia ⁊ hāc ſuſtinuit. Sꝫ quō h̄: obe
diētia nō exigat: nō ītelligo. A Si
hō nūꝙ̄ peccaſſet: deberet pati mor/
tē: aut deberet deus h̄ ab illo exigere?
B Queādmodū credimus: nec hō
moreret̄: nec h̄ exigeret̄ ab illo: Sꝫ huꝰ
rei a te audire volo rōnē A Rōna
lē creaturā iuſtā factā eſſe: ⁊ ad h̄ vt
deo fruendo beata eſſet: non negas?
B Nō. A Deo aūt neq̄ꝙ̄ exiſti/

mabis cōuenire: vt quā fecit iuſtam
ad beatitudinē: cogat ſine culpa eſſe
miſerā: Hoīem eñ inuitū mori: miſe-
rū eſt. B Patet: quia ſi nō pec-
caſſet hō: nō deberet deus ab eo mor-
tem exigere. A Non ergo coegit
deus chriſtū mori in quo nullū fuit
peccatū: ſed ipſe ſpōte ſuſtinuit mor-
tem: non per inobedientiā deſerendi
vitā: ſed propter obedientiā ſeruandi
iuſticiā: in qua tā fortiter pſeuerauit
vt inde mortē incurreret. Pōt etiā
dici: qꝫ p̄cepit illi mori pater: cū hoc
p̄cepit pater vnde incurrit mortem.
Ita ergo ſicut mandatū dedit illi pa-
ter ſic fecit. ⁊ calicem quē dedit ei bi-
Phil. 2. bit. ⁊ factus ē obediēs patri vſqꝫ ad
Heb. 5. mortē. ⁊ ſic didicit ex his q̄ paſſus ē
obediētiā: id eſt q̄uſqꝫ debeat ſeruari
obedientia. Verbū aūt qd̄ poſitū ē:
Didicit: duobus modis intelligi pōt.
Aut eñ didicit: dictū ē p eo qd̄ ē: ali-
os diſcere fecit. Aut qꝫ qd̄ p ſciāꝫ nō
ignorabat expimēto didicit. Qd̄ aūt
Phili. 2. aplus cum dixiſſet: Hūiliauit ſemet-
ipſum factus obediēs vſqꝫ ad mortē:
mortē autē crucis: Subdidit: Pro-
pter qd̄ ⁊ deus illū exaltauit: ⁊ dedit
illi nomē qd̄ eſt ſup oēe nomen. Cui
Ps. 109 ſimile eſt qd̄ dauid dicit: De torrēte
ī via bibit: ꝑpterea exaltauit caput.
Nō ita dictū eſt q̄ſi nullatenꝰ potuiſ-
ſet pueuire ad hāc exaltationē: niſi p
hāc mortis obedientiā: ⁊ hec exalta-
tio nō niſi in retributionē huiꝰ obedi
entie collata ſit. Pꝰiꝰ eñ qꝫ paterē
Luce. 10. ipſe dixit: oīa ſibi eſſe tradita a pr̄e. ⁊
Ioh. 16 iterū: oīa patris eſſe ſua: ſed qm̄ ipſe
cū pr̄e ſanctoqꝫ ſpū. diſpoſuerat ſe nō
alit̄ qꝫ p mortē celſitudinē oīpotētie
ſue oſtēſurū mūdo. Quippe qd̄ non
niſi p illā mortē fieri diſpoſitū ē: cū p
illā fit: nō incōgrue dicit̄ ꝑpter illam
fieri. Si eñ intēdimꝰ aliqd̄ facere: ſ
ꝑponimꝰ nos p̄us aliud facturos p
quod illud fiat: cū iā factū eſt qd̄ vo-
lumꝰ p̄cedere: ſi fit qd̄ intēdimꝰ: recte
dicit̄ ꝑpterea fieri qm̄ factū eſt, ꝑpt̄
qd̄ differebat̄: qꝫ nō niſi p illud fieri
diſpoſitū erat. Nam ſi flumē quē eqꝫ
vel naui trāſire poſſum: ⁊ ꝑpono me
nō niſi naui trāſiturū: ⁊ ideo differo
tranſmeare: qꝫ nauis abeſt: cum iam
p̄ſto ē nauis: ſi trāſeo: recte de me di-
cit̄: Nauis parata fuit: idō tranſiuit. Et
non ſolū ita loquimur qñ p illud quod
p̄cedere volumꝰ: ſed etiā qñ nō per
illud ſed tm̄ modō poſt illud facere aliō
aliqd̄ ſtatuimus. Si qs eñ differt ci-
bū ſumere ꝑpterea qꝫ nōdum ea die
miſſe celebratiōi affuit: pacto qd̄ p̄us
facere volebat: nō incōgrue dicit̄ illi:
Iam ſume cibū: ꝑpterea qꝫ iā feciſti
ꝑpter quod ſumere differebas. Mul-
to igit̄ minus inuſitata eſt locutio cū
chriſtus dicit̄ exaltatꝰ: ꝑpterea quia
mortē ſuſtinuit: p quā ⁊ pꝰ quā illā
exaltatōēꝫ decreuit facere. Poteſt ſ
aūt ⁊ eo modo intelligi quo idē dñs
legit̄ ꝑfeciſſe ſapiētia ⁊ gratia apud Luce. 2.
deū: nō qꝫ ita erat: ſed qꝫ ille ſic ſe ha
bebat ac ſi ita eēt. Nā ſic poſt mortē
exaltatꝰ eſt q̄ſi ꝑpter illā fieret hec.
Qd̄ aūt ipſe ait: Nō veni volūtatē Ioh. 6.
meā facere: ſed eius qui miſit me: tale
eſt, quale ē ⁊ illud: Mea doctrina nō Ioh. 7.
eſt mea: Nam qd̄ qs nō habet de ſe ſ
a deo: hoc nō tā ſuū qꝫ dei dicere de-
bet. Nullus eñ homo a ſe habet veri
tatē quā docet: aut iuſtā voluntatē:
ſed a deo. Non ergo venit chriſtꝰ vo
luntatē ſuā facere ſed patris: qꝫ iuſta
volūtas quā habebat nō erat ex hu-
manitate ſed ex diuinitate. Propꝛio Roma. 8
eñ filio ſuo nō pepcit deus: ſed p no
bis oībꝰ tradidit illū: nō eſt aliud di
cere qꝫ nō liberauit illū. Nā multa ī
ſacra ſcriptura hmōi īueniunt̄. Ubi
aūt dicit: Pater ſi fieri pōt tranſeat Mat. 26.
a me calix iſte: verūtamē non ſicͭ ego
volo ſ ſicut tu: Et Si nō pōt hic ca- Ibidem.
lix trāſire niſi bibā illū: fiat volūtas
tua: naturalem ſalutis per volunta-
tē ſuā ſignificat appetitū: quo hūana
caro dolorē mortis fugiebat. Volū-
tatē xp̄o patris dicit: nō qm̄ maluerit
pater mortē filij qꝫ vitā: ſed qꝫ huma
nū genꝰ reſtaurare nolebat pater: niſi
faceret homo tam magnū aliqd̄ ſicut
erat mors illa: quia non poſcebat ra-

tio qđ alius facere nō poterat. Idcirco dicit filius illum velle ſuam mortē quā ipſe maluit pati q̄ꝫ vt genus humanū ſi ſaluaret: Ac ſi diceret: Quī nō vis aliter recōciliationē mūdi fieri: dico te h̄ modo velle mortē meā: Fiat ergo volūtas tua: id ē fiat mors mea vt mūdus tibi recōciliet. Nam ſepe aliquē velle dicim⁹ aliquid: q2 non vult aliud: qđ ſi vellet nō fieret illud quod dicit velle: Ut cū dicim⁹ illum lucernam velle extinguere qui nō vult feneſtrā claudere: per quam ventus intrat qui lucernā extinguit. Sic ergo voluit deus pater mortem filij: q2 non aliter voluit mundū ſaluare niſi homo tam magnū aliq̄d faceret: vt iam dixi. Qđ filio volēti ſalutē hominū tantūdē valuit: quoniā hoc alius facere nō valebat: quātū ſi illi mori p̄ciperet. Unde ſic: Sicut mādatū dedit illi pater ſic fecit: ꝛ caliscem quē dedit ei pater: bibit: obediens vſqꝫ ad mortē.

Item de eiſdem quomō aliter recte intelligi poſſint: Capi. x.

Oteſt etiā recte intelligi: q2 per illā piam voluntatē q̄ voluit filius p̄ ſalute mūdi mori: dedit illi pater: nō tñ cogendo mandatū: ꝛ calicem paſſionis: ꝛ non pepcit illi: ſed p̄ nobis tradidit illū: ꝛ mortem illi⁹ voluit: ꝛ quia ipſe fili⁹ obediens fuit vſqꝫ ad mortem: ꝛ didicit ex his q̄ paſſus eſt obedientiā. Quēadmodū enim ſ̄m humanitatē nō habebat a ſe voluntatem iuſte viuendi ſed a patre: ita quoqꝫ illā voluntatē quā vt tm̄ bonū faceret mori voluit: nō potuit habere niſi a patre luminū
Jacob. i. a quo eſt omne datū optimū: ꝛ omne donū pfectum. Et ſicut pat̄ trahere dando voluntatē dicit: ita nō incōgrue fit ſi impellere aſſerit. Sicut enī
Joh. 6. filius dicit de patre: Nemo venit ad me niſi pater traxerit eum: ita dicere potuit niſi impulerit eum. Similiter quoqꝫ proferre potuit: Nemo currit ad mortē p̄pter nomē meū niſi pater impulerit aut traxerit eū. Quī nāqꝫ volūtate quiſqꝫ ad id qđ indeclinabiliter vult trahit vel impellit: non incōuenienter trahere aut impellere deus: cum talem dat voluntatē: aſſirmat. In quo tractu vel impulſu nulla intelligitur violentie neceſſitas: ſed accepte bone volūtatis ſpōtanea et amata tenacitas. Si ḡ hoc modo nequit negari patrē (voluntatem; illā dando filiū ad mortē) traxiſſe vł impuliſſe: quis nō videat eadem ratiōe mandatū illi vt mortem ſuſtineret ſponte: ꝛ calicem quē non inuitus biberet dediſſe? Et ſi fili⁹ ſibi nō pepercitſſe: ſed p̄ nobis ſpōtanea volūtate ſeipſum tradidiſſe recte dicitur: quis neget recte dici: q2 pater a quo talē habuit volūtatē illi non pepercit: ſed p̄ nobis tradidit illum: ꝛ mortē eius voluit? Hoc etiam modo indeclinabilit̄ ꝛ ſponte ſeruādo acceptā voluntatē a patre: filius fact⁹ eſt illi obediens vſqꝫ ad mortē: ꝛ didicit ex his que paſſus eſt obedietiā: id eſt q̄ꝫ magna res faciēda ſit p̄pter obedientiā. Nā tūc ē vera ꝛ ſimplex obedientia: cū rationalis natura nō neceſſitate ſed ſponte ſeruat voluntatē a deo acceptā. Alijs quoqꝫ modis recte poſſum⁹ patrē voluiſſe filij mortem intelligere: q̄ꝫuis iſti poſſint ſufficere. Nā ſicut velle dicim⁹ eum qui facit vt alius velit: ita etiā dicimus eum velle qui nō facit vt alius velit: ſed approbat q2 vult. Ut cum videmus aliquem fortiter pati velle moleſtiā: vt pficiat qđ bñ vult: q̄ꝫuis fateamur nos velle vt illā penā ſuſtineat: nō tamē volum⁹ aut amamus penā eius ſed volūtatē. Illū quoqꝫ qui p̄hibere pōt ꝛ nō p̄hibet: ſolem⁹ dicere: q2 vult qđ non p̄hibet. Quī ergo patri voluntas filij placuit: nec p̄hibuit eū velle aut implere qđ volebat: recte voluiſſe vt fili⁹ mortē tā pie: tam vtiliter ſuſtineret: q̄ꝫuis penā eius nō amaret affirmat: nō antē potuiſſe calicē trāſire niſi biberet illū.

dixit: nō qꝛ nō posset mortē vitare si
vellet: sed qm̄ sicut dictū est: mūdum
erat impossibile alit̄ saluari: ꝛ ipse in/
declinabilit̄ volebat potiꝰ mortē pa
ti q̄ꝫ vt mūdus nō saluaret̄. Idcirco
aūt dixit ꝟba illa: vt doceret hūanū
genꝰ alit̄ nō potuisse saluari q̄ꝫ ꝑ mor
tē suā: nō vt ostēderet se mortē neq̄ꝫ
valuisse vitare: Nā queciqꝫ de illo
dicunt̄ his que dicta sunt silia: sic sūt
exponēda: vt nulla necessitate sed li/
bera volūtate mortuus credat̄. Erat
Esa.52. nāqꝫ omīps: ꝛ de illo legit̄: Qm̄ ob/
latus est: qꝛ ipse voluit. Et ipse dicit:
Job.10. Ego pono animā meā: vt iterū sumā
eā: nemo tollet eam a me: s; ego pono
eā a meipo. Potestatē habeo ponen/
di eā ꝛ ptātē habeo iterū sumēdi eā.
Nō ḡ idē ipe sua ptāte ꝛ sua volūta
te facit: nullatenꝰ ad h̄ cogi recte dr̄.
B Hoc solū: qꝛ ꝑmittit deꝰ illū sic
tractari q̄uis volentē: nō videt̄ tali
prī ꝺ tali filio ꝯuenire. A Immo
marie decet talē patrē tali filio ꝯsen/
tire si q̄d vult laudabilit̄ ad honorē
dei: ꝛ vtilit̄ ad salutē hoīm: q̄ alit̄ fi/
eri nō potuit. B In h̄ adhuc ꝟsa/
mur: q̄lit̄ mors illa rōnabil̄ ꝛ neces/
saria mōstrari possit: Aliter nāqꝫ nec
ipse filiꝰ eā velle: nec pater cogere aut
ꝑmittere debuisse videt̄. Querit̄ eñ
cur deꝰ alit̄ hoīem saluare nō potuit:
aut si potuit: cur hoc nō voluit? Nā
ꝛ incōueniens videt̄ esse deo: hoīem
hoc mō saluasse: nec appet q̄d mors
ista valeat ad saluā dū hoīem. Mirꝫ
eñ est si deꝰ sic delectat̄: aut eget san/
guine innocētis: vt nō nisi interfecto
eo parcere velit aut possit nocenti.
A Qm̄ accipis in hac q̄stione ꝑso/
nā eoꝝ q̄ credere nil volūt nisi p̄mō/
strata rōne: volo tecū pacisci: vt nul/
lū vel minimū incōueniēs ī deo a no
bis accipiat̄: ꝛ nulla vel minima ra/
tio si maior non repugnat reijciatur.
Sicut enī in deo q̄ūlibet paruū in/
cōueniens seqt̄ impossibilitas: ita
q̄ūlibet paruā rōnem si maiori non
vincit̄ comitat̄ nēcitas. B Ni/
hil in hac re libētiꝰ accipio q̄ꝫ vt hoc
pactum inter nos cōmuniter seruet̄.

A De incarnatiōe dei tm̄: ꝛ de his
que de illo assumpto hoīe credimꝰ
questio est. B Ita est. A Po
namꝰ ḡ dei incarnationē: ꝛ q̄ de illo
dicimꝰ hoīe nunq̄ꝫ fuisse: ꝛ constet
inter nos hoīem esse factū ad beatitu
dinē q̄ in hac vita haberi nō pōt: nec
ad illam posse ꝑuenire queq̄ꝫ nisi di/
missis peccatis: nec vllū hoīem hanc
vitā trāsire sine peccato: ꝛ alia quoꝝ
fides ad salutē eternā necessaria est.
B Ita fiat: qꝛ nihil in his incōue/
niens aut impossibile deo videtur.
A Necessaria est igit̄ homī pecca/
toꝝ remissio vt ad beatitudinē ꝑue/
niat. B Sic omnes tenemꝰ.

Quid sit peccare: ꝛ ꝓ peccato satisfacere: Ca. XI.

A Querendū est igit̄ q̄ rōne deus
dimittat peccata hoībꝰ: et vt
hoc faciamꝰ aptius p̄us vide/
amꝰ q̄d sit peccare: ꝛ q̄d ꝓ pctō satis/
facere. B Tuū est ostēdere: ꝛ meū
intēdere. A Si angelꝰ vel homo
semꝑ redderet deo q̄d debet: nunq̄ꝫ
peccaret. B Nequeo ꝯtradicere.
A Nō ē itaqꝫ aliud peccare q̄ꝫ deo
nō reddere debitū. B Quod est
debitū q̄d deo debemus? A Ōis
volūtas rationalis creature subiecta
debet esse volūtati dei. B Nihil
verius. A Hoc est debitū q̄d de/
bet angelꝰ ꝛ hō deo: qꝫ soluēdo nul/
lus peccat: ꝛ qꝫ ōis qui nō soluit pec/
cat. Hec ē iusticia siue rectitudo volū
tatis q̄ iustos facit siue rectos corde:
id est volūtate. Hic est solꝰ ꝛ totꝰ ho/
noꝛ quē debemus deo: ꝛ quē a nobis
exigit deꝰ. Sola nāqꝫ talis volūtas
opa facit placita deo cū pōt opari: et
cū nō pōt: ipa sola ꝑ se placet: qꝛ nul
lū opus sine illa placet. Hūc honorē
debitū qui deo nō reddit: aufert deo
q̄d suū est: ꝛ deum exhonorat: ꝛ hoc
est peccare. Quādiu aūt non soluit q̄d
rapuit manet ī culpa. Nec sufficit so/
lūmō reddere q̄d ablatū est: s; ꝓ cō/
tumelia illata plus debet reddere q̄ꝫ
abstulit. Sicut enim qui ledit salutē
alterius: nō sufficit si salutē restituit
nisi ꝓ illata doloris iniuria recōpen/

ſet aliq̄d: ita q̄ honorē alicui⁹ violat
nō ſufficit honorē reddere: ſi nō ꝑm
exhonorationis factā moleſtiā aliq̄d
qḋ placeat illi quem exhonorauit re/
ſtituat. Hoc quoqȝ attēdendū ꝙ cū
aliquis qḋ iniuſte abſtulit ſoluit: hoc
debet dare qḋ ab illo nō poſſet exigi
ſi alienū non rapuiſſet. Sic ḡ debet
oīs q̄ peccat honorē deo quē rapuit
ſoluere. Et hec eſt ſatiſfactio quā oīs
pctōr debet deo facere. B In his
omib⁹ qm̄ rationē ſequi ꝓpoſuimus:
ꝗuis aliquātulū me terreas: nil ha/
beo qḋ poſſim dicere cōtra.

Utrū ſola miſcdia ſine omi debiti ſolutione deceat deū pctā dimittere: Ca. XII.

A Redeam⁹ ⁊ videam⁹ vtrū ſola
miſericordia ſine omi ſoluti/
one ablati ſibi honoris dece/
at deū pctā dimittere. B Nō vi
deo cur nō deceat. A Sic dimitte
re peccatū nō eſt aliud ꝗ̄ nō punire:
⁊ qm̄ recte ordinare peccatū ſine ſa/
tiſfactiōe non eſt niſi punire: ſi nō pu
nit̄ inordinatū dimittit̄. B Rō/
nabile ē qḋ dicis. A Deū xͦ nō
decet aliq̄d in ſuo regno inordinatū
dimittere. B Si aliq̄d aliud volo
dicere timeo peccare. A Igit̄ nō
decet deū pctm̄ ſic īpunitū dimittere.
B Ita ſequit̄. A Eſt ⁊ aliud qḋ
ſequit̄: Si pctm̄ ſic dimittit̄ īpunitū:
qꝛ ſilr̄ erit apud deū peccāti ⁊ nō pec
cāti: qḋ deo nō ꝯuenit. B Nō poſ
ſū negare. A Vide ⁊ ħ: Juſticiā
hoīm nemo neſcit eſſe ſb̄ lege: vt ꝑm
ei⁹ quātitatē mēſura retributiōis a
deo recōpenſet̄. B Ita credim⁹.
A Si aūt pctm̄ nec ſoluit̄ nec pu/
nit̄ nlli legi ſbiacet. B Nō poſſū
aliť ītelligere. A Liberior igit̄ ē
oīs īiuſticia ſi ſola miſcdia dimittit̄
ꝗ̄ iuſticia: qḋ valdē īcōueniēs videt̄.
Ad ħ etiā extēdit̄ ħ incōueniētia: vt
iniuſticiā deo ſilēz faciat: qꝛ ſicut de⁹
nulli legi ſbiacet: ita ⁊ iniuſticia. B
Neq̄o reſiſtere rōni tue: ſ cū de⁹ nob
ꝑcipiat oīno dimittere peccātib⁹ in
nos: videt̄ repugnare vt ħ nob ꝑci/
piat qḋ ip̄m facere ñ decet. A Nul
la in ħ eſt repugnātia: qꝛ de⁹ ħ ꝑcipit
nobis vt nō ꝑſumam⁹ qḋ ſoli⁹ dei ē.
Ad nullū eīm ꝑtinet vindictā facere
niſi ad illū q̄ dn̄s ē oīm. Nā cū t̄rene
ꝑtātes ħ recte faciūt: ip̄e facit a q̄ ad
ħ ip̄m ſc̄ ordiāte. B Remouiſti re
pugnātiā quā putabā ineſſe: ſ ē aliḋ
ad qḋ tuū volo hr̄e rn̄ſū. Nā cū de⁹
ſic ſit liber: vt nlli legi nulli⁹ ſbiaceat
iudicio: ⁊ ita ſit benign⁹ vt nibil beni
gni⁹ cogitari q̄at: ⁊ nibil ſit rectū aut
decēs niſi qḋ ip̄e vult: mirū videt̄ ſi
dicim⁹: qꝛ nullaten⁹ vult aut ei nō li/
ceat iniuriā ſuā dimittere: a q̄ etiā de
bis q̄s alijs facim⁹ ſolem⁹ indulgētiā
petere. A Verū ē qḋ dicis de lib/
tate ⁊ volūtate ⁊ benignitate illi⁹: ſ
ſic eas debem⁹ rōnabilit̄ intelligere
vt dignitati ei⁹ non videamur repu/
gnare: Libtas ei nō ē niſi ad ħ qḋ ex
pedit aut qḋ decet: nec benignitas di
cēda ē q̄ aliq̄d deo īdecēs opat̄. Qḋ
aūt dr̄: qꝛ qḋ vult iuſtū ē: ⁊ qḋ ñ vult
iuſtū ñ ē: nō ita ītelligēdū ē vt ſi de⁹
velit qḋlibet incōueniēs iuſtū ſit qꝛ
ip̄e vult: Nō eīm ſeq̄t̄: ſi de⁹ vult mē/
tiri iuſtū eē mētiri: ſ poti⁹ deū illū nō
eſſe. Nā neq̄ ꝗ̄ pōt velle mētiri volū
tas niſi ī q̄ corrupta eſt ꝟitas: īmo q̄
deſerēdo ꝟitatē corrupta ē. Cū ḡ dr̄
ſi de⁹ vult mētiri: nō ē aliud ꝗ̄ ſi de⁹
ē talis natura q̄ velit mētiri: ⁊ idcir/
co nō ſeq̄t̄: iuſtū eē mēdaciū: niſi ita
intelligat̄ ſic̄ cū de duob⁹ īpoſſibilib⁹
dicim⁹: ſi ħ eſt: illud eſt: qꝛ nec ħ nec
illud eſt. Ut ſi q̄s dicat: ſi aq̄ ē ſicca ⁊
ignis ē hūid⁹: neutꝝ eīm veꝝ ē. Itaqȝ
de illis tm̄ verū ē dicere: ſi de⁹ ħ vult
iuſtū ē: q̄ deū velle nō ē incōueniēs.
Si eīm de⁹ vult vt pluat iuſtū eſt vt
pluat: ⁊ ſi vult vt aliq̄s hō occidat̄
iuſtū ē vt occidat̄: q̄ꝓpt̄ ſi nō decet
deū aliq̄d īiuſte aut īordinate face/
re: ñ ꝑtinet ad ei⁹ libtatē aut benigni
tatē aut volūtatē peccātē q̄ ñ ſoluit
deo qḋ abſtulit impunitū dimittere.
B Omnia mihi aufers q̄ putabā
tibi poſſe obijci. A Vide adhuc
cur deū non deceat hoc facere. B
Libēter auſculto quicquid dicis.

Q nihil minus ſit tolerādū in rerū ordine: ꝙ vt creatura creatori debitū honorem auferat: et non ſoluat quod aufert: Capi. XIII. Anſ.

Nihil minꝰ tolerandū eſt ī rerū ordine: ꝙ vt creatura creatori debitū honorem auferat: et nō ſoluat qđ aufert. B Nihil clarius īdico. A Nihil aūt iniuſtiꝰ tolerat̃: ꝙ quo nihil minꝰ eſt tolerādum. B Nec hoc eſt obſcurum. A Puto ḡ: q nō dices deū debere tolerare quo nihil iniuſtiꝰ tolerat̃ vt ꝗ creaturā nō reddat deo qđ aufert. B Immo penitus negandū eſſe video. A Itē ſi deo nihil maius aut melius: nihil iuſtius ꝙ honorem illiꝰ ſeruare in rerū diſpoſitione ſūma iuſticia q̄ nō ē aliud ꝙ ipē deꝰ. B Hoc qꝫ nil aptius. A Nihil ḡ ſeruat deꝰ iuſtius: ꝙ ſue dignitatis honorē. B Qđ vtiqꝫ neceſſario cōcedi oportet. A Videt̃ tibi ꝗ eū integre ſeruet: ſi ſic auferri pmittit vt nec ſoluat̃: nec ipſe auferentē puniat? B Non audeo dicere. A Neceſſe ē ḡ vt aut ablatꝰ honor ſoluat̃: aut pena ſequat̃: alioquin aut ſibiipſi deꝰ iuſtꝰ nō erit: aut ad vtrūqꝫ impotēs erit: qđ nefas ē dicere vel cogitare. B Nihil rationabilius dici poſſe intelligo.

Cuiuſmodi honor dei ſit pena peccātis: Ca. XIIII.

Sed volo a te audire ſi peccantis pena ſit illi honor: aut cuiuſmodi honor ſit. Si eñ pena peccātis nō eius honor eſt: cū peccator nō ſoluit qđ abſtulit: ſ3 punit̃: ſic pdit deus honorē ſuū vt nō recuperet qđ his q̄ dicta ſūt repugnare videt̃. A Deū īpoſſibile eſt honorē ſuū pdere. Aut eñ petōr ſpōte ſoluit qđ debet: aut deus ab īuito accipit. Nam aut hō debitā ſubiectionē deo: ſiue nō peccando: ſiue ꝗ peccat ſoluēdo volūtate ſpōtanea exhibet: aut deꝰ eū inuitū ſibi torq̄ndo ſbijcit: et ſic ſe dñm eiꝰ eſſe oſtēdit: qđ ipē hō volūtate fateri recuſat. In q̄ cōſiderādū: q ſicut hō peccādo rapit qđ dei eſt: ita deꝰ puniēdo aufert qđ hominis eſt. Quippe nō ſolū id ſuū alicuiꝰ eē dicit̃ qđ iā poſſidet: ſ3 qđ in eiꝰ ptāte eſt vt habeat. Qm̄ ḡ ita hō factꝰ eſt vt beatitudinē hr̄e poſſet ſi nō peccaret: cū ppter pctm̄ btūdine et omni bono puat̃: de ſuo ꝗuis inuitꝰ ſoluit qđ rapuit: q licꝫ deꝰ h̄ ad vſū ſui cōmodi non trāſferat qđ aufert: ſicut hō pecuniā quā alij aufert ī ſuā ꝯuertit vtilitatē: h̄ tñ qđ aufert vtit̃ ad ſuū honorē p h̄ q aufert. Auferēdo eñ peccatorē et que illiꝰ ſunt: ſubiecta ſibi eſſe probat.

Si deus vel ad modicū patiatur honorē ſuū violari: Capi. XV. Boſo.

Placet qđ dicis. Sed ē et aliud ad qđ tuā rñſiōꝫ poſtulo. Nā ſi deus ita ſicut pbas ſuū debet honorē ſeruare: cur vl' ad modicū patit̃ illū violari? Qđ eñ aliq̄ mō ledi ſinit̃: nō integre aut pfecte cuſtodit̃. A Dei honori nec ꝗ aliq̄d ꝗtū ad illū ptinet addi vl' minui. Idem nāqꝫ ipſe ſibi honor ē incorruptibilis et nullo mō mutabilis. Uerum qñ vnaq̄qꝫ creatura ſuū et q̄ſi ſibi pceptū: ordinē: ſiue naturalit̃: ſiue rōnabilit̃ ſeruat: deo obedire et eum honorare dr̄: et h̄ maxime rōnalis natura cui datū eſt ītelligere quid debeat. Que cum vult qđ debꝫ: deū honorat: nō q illi aliq̄d ꝯfert: ſ3 q ſpōte ſe eiꝰ volūtati et diſpoſitiōi ſubdit: et in rerū vniuſitate ordinē ſuū et eiuſdē vniuſitatis pulchritudinē ꝗtū i ipa ē ſuat. Cū xo nō vult qđ dꝫ: deū ꝗtū ad illā ptinet inhonorat: qm̄ nō ſubdit ſe ſpōte illiꝰ diſpoſitiōi: et vniuſitatꝭ ordinē et pulchritudinē ꝗtū i ſe ē ꝑturbat licꝫ ptātem et dignitatē dei nullatenꝰ ledat aut decoloret. Si eñ ea q̄ celi ābitu ꝯtinent̃ vellēt nō eē ſb celo: aut elōgari a celo: nullatenꝰ poſſent niſi ſub celo eſſe: nec fugere celū: niſi appropinquando celo. Nam et vnde et

quo ⁊ q̄ īrent ſub celo eſſent: ⁊ quāto
magis a qualibet pte celi elōgarent̄:
tanto magis oppoſite pti appropin-
quarēt. Ita q̄uis hō vel mal⁹ ange-
lus diuine volūtati ⁊ ordinatiōi ſub
iacere nolit: nō tñ eā fugere valet: qꝛ
ſi vult fugere de ſub volūtate iubēte:
currit ſb volūtatē punientē. Et ſi q̄ris
q̄ trāſit: nō niſi ſb volūtate pmittēte:
⁊ hoc ipm qḋ puerſe vult aut agit in
vniuerſitatis p̄fate ordinē ⁊ pulchri
tudinē ſumma ſapiētia cōuertit. Ipa
nāq; puerſitat⁹ ſpōtanea ſatiſfactio:
vel a nō ſatiſfaciēte pene exactio: ex-
cepto hoc q̄ de⁹ de malis multimo-
dis bona facit: in eadē vniuerſitate
locū tenēt ſuū ⁊ ordinis pulchritudi
nē. Quas ſi diuina ſapiētia vbi puer
ſitas rectū ordinē pturbare nitit̄ nō
adderet: fieret in ipſa vniūſitate quā
de⁹ debet ordinare: quedā ex viola-
ta ordinis pulchritudie deformitas:
⁊ deus in ſua diſpoſitiōe videret̄ de-
ficere. Que duo qm̄ ſicut ſunt iſ cō-
uenientia: ita ſūt impoſſibilia: neceſſe
eſt vt oē peccatū ſatiſfactio aut pe-
na ſequat̄. B Satiſfeciſti obie-
ctiōi mee. A Palā ē igit̄: qꝛ deū
quātū in ipſo eſt null⁹ pōt honorare
vl' exhonorare: ſ quātū ī ſe ē h aliqs
facere videt̄ cū voluntatē ſuam vo-
luntati eius ſubijcit aut ſubtrahit.
B Neſcio q̄d contra queā dicere.
A Adhuc addā aliq̄d. B Tā
diu dic donec me tedeat audire.

Ratio q̄ angeloꝝ numerus q̄ ceciderūt reſtituēd⁹ ſit de hominib⁹: Ca. XVI. An.

d Ēū cōſtat ꝓpoſuiſſe vt de hu
mana natura quam fecit ſine
peccato numerū angeloꝝ qui
ceciderāt reſtitueret. B Hoc cre
dim⁹: ſed vellē aliquā hui⁹ rei rōnē
habere. A Fallis me: nō eñ ꝓpo
ſuim⁹ tractare niſi de ſola incarnati-
one dei: ⁊ tu mihi alias interſer⁹ q̄ſti-
ones. B Ne iraſcaris: Hilarē eñ
2. Cor. 9 datorē diligit de⁹: nā nemo pbat ma
gis ſe hilariter dare qḋ ꝓmittit: q̄ q̄
plus dat q̄ ꝓmittit: dic ergo libēter
qḋ quero. A Rationalem natu-
ram que dei cōtemplatiōe beata vel
eſt vel futura eſt: in quodā rationa-
bili ⁊ pfecto numero p̄ſcitā eē a deo:
ita vt nec maiorē nec minorē illū eſſe
deceat nō eſt dubitandū. Aut enim
neſcit deus in quo numero meli⁹ eam
deceat conſtitui: qḋ falſum eſt: aut ſi
ſcit in eo illā ꝯſtituet: quē ad hoc de-
centiorē intelliget. Quapropter aut
angeli illi q̄ ceciderūt facti erāt ad h
vt eſſent intra illū numerū: aut quia
intra illū numerū pmanere nō potu-
erunt: ex neceſſitate ceciderūt: quod
abſurdū eſt opinari. B Ueritas
eſt apta qḋ dicis. A Qm̄ g̃ de
illo numero eſſe debuerūt: aut reſtau
rādus eſt ex neceſſitate numer⁹ eoꝝ:
aut ī impfecto numero remanebit rō-
nalis natura q̄ ī numero pfecto p̄ſcita
eſt: qḋ eſſe nō pōt. B Reſtaurādi
ꝓculdubio ſunt. A Neceſſe eſt g̃
eos de hūana natura: quoniā nō eſt
alia de q̄ reſtaurari poſſint. B Cur
non aut ipſi aut alij angeli pro illis
poſſint reſtitui?

Q alij angeli pro illis nō poſſint reſtitui: Capi. XVII. Anſ.

c Um videbis noſtre reſtaura-
tionis difficultatem: intelli-
ges eorū recōciliationis im-
poſſibilitatē: Alij autē angeli ꝓ illis
reſtitui nō poſſunt: ideo (vt taceam
quomō hoc repugnare videat̄ ōme
creationis pfectioni) quia nō debent
niſi tales eſſe poſſint: quales illi fuiſ-
ſent ſi non peccaſſent: cum illi nulla
viſa vindicta peccati pſeueraſſent: qḋ
poſt illoꝝ caſum alijs qui ꝓ illis re-
ſtituerent̄ eſſet impoſſibile. Nō enī
pariter laudabiles ſunt ſi ſtant ī ve-
ritate: ⁊ qui nullam nouit peccati pe-
nam: ⁊ qui eam ſemp aſpicit eternā.
Nam nequaq̄ putandum eſt bonos
angelos eſſe cōfirmatos caſu maloꝝ:
ſed ſuo merito. Sicut nāq; ſi boni cū
malis peccaſſent: ſimul dānati eſſent:

ita iniuſti ſi cū iuſtis ſtetiſſent pariē confirmati eſſent. Quippe ſi aliqui coꝝ nō niſi caſu alioꝝ ꝯfirmādi erāt aut null⁹ vnq̄ ꝯfirmaret: aut neceſſe erat aliquē caſuꝝ q̄ ad alios ꝯfirmādos puniret: q̄ vtraq̄ abſurda ſunt. Illo itaq̄ modo cōfirmati ſunt illi q̄ ſteterūt: quo pariter cōfirmati eſſent oēs ſi ſtetiſſent: quēadmodū oſtendi ſicut potui: vbi tractaui: cur de⁹ diabolo pſeuerātiā nō dedit. B Probaſti malos angelos de humana natura reſtaurādos: ꝛ patet ex hac ratione: q2 nō in minori numero erunt electi homīes q̄ ſunt angeli reprobi. Sed vtrū plures futuri ſint: ſi potes: oſtende.

Utrum plures futuri ſint ſancti homines q̄ ſint mali angeli: Capi. XVIII. An.

Si angeli anteq̄ quidā illoꝝ caderēt erāt ī illo pfecto de q̄ diximꝰ numero: nō ſunt homines facti niſi p reſtauratiōe angeloꝝ pditoꝝ: ꝛ palā eſt: q2 nō erūt plures illis. Si autē ille numerus nō erat in illis omnibꝰ angelis: cōplendū eſt de hominibꝰ ꝛ qđ perijt ꝛ qđ prius deerat: ꝛ erunt electi homīes plures reprobis angelis: ꝛ ſic dicemꝰ: quia nō fuerūt homīes facti tm̄ ad reſtaurandū numerū īminutū: ſed etiā ad pficiendū nondū pfectū. B Quid potiꝰ tenendū eſt: an ꝙ angeli prius facti ſint in numero pfecto: an non? A Qđ mihi videt̄ dicā. B Nō plus a te exigo. A Si hō factꝰ eſt poſt caſum maloꝝ angeloꝝ: ſic̄ quidam intelligūt in Geneſi: non video poſſe me p hoc pbare alterū hoꝝ determiāte. Poteſt eīn (vt puto eſſe) ꝙ angeli fuerūt p̄us in numero pfecto: ꝛ poſtea factꝰ ſit hō ppter reſtaurandū īminutū eoꝝ numeꝝ: ꝛ poteſt eſſe ꝙ nō fuerīt ī numero pfecto: q2 differebat deꝰ ſicut adhuc differt illū implere numerū facturꝰ hūanā naturā ſuo tpe. Unde aut ſolūmō numerū nondū integrū pficeret: aut etiā ſi minueret̄ reſtitueret. Si aūt tota creatura ſimul facta eſt: ꝛ dies illi ī quibus moyſes iſtū mundū nō ſimul factū eſſe videt̄ dicere: aliter ſunt intelligendi q̄ ſicut videmus iſtos dies ī quibus viuimus: intelligere nequeo quomō facti ſint angeli in illo pfecto numero. Quippe ſi ita eſſet: videtur mihi: q2 ex neceſſitate aut aliqui angeli vel homines caſuri erāt: aut plures eſſent in illa celeſti ciuitate q̄ illa pfecti numeri cōuenīētia exigeret. Si ergo oīa ſimul facta ſunt: ſic videnē angeli ꝛ duo primi homīes in numero ipfecto fuiſſe: vt de homībꝰ ſi nullus caderet angelus: qđ deerat ſolū pficeret̄: ꝛ ſi aliqs piret: hoc q̄z qđ caderet reſtitueret̄: ꝛ hoīs natura q̄ infirmior erat quaſi deū excuſaret atq̄ diabolū ꝯfunderet ſi ille ſuū caſū infirmitati ſue imputaret cū ipſa infirmior ſtaret: Ac ſi ꝛ eadem ipſa caderet multomagis deū defenderet contra diabolū: ꝛ cōtra ſeipſam: cum ipſa facta valde infirmior ꝛ mortalis: in electis de tanta infirmitate tanto altius aſcēderet: q̄ vnde diabolus cecidiſſet: quāto boni angeli q̄ꝝ equalitas ei debet̄ pfecerunt poſt ruinam maloꝝ: quia pſeuerauerunt. Ex his rationibus potius mihi videt̄: quia in angelis nō fuit ille pfectus numerus quo ciuitas illa ſupna pficeret̄: quia ſi homo ſimul cū angelis factꝰ non eſt: ſic̄ poſſibile eſt eſſe: ꝛ ſi ſimul facti ſunt qđ magis putāt multi: q2 ſi legitur: Qui viuit in eternū: creauit omnia ſimul: videt̄ neceſſe eſſe. Sed et ſi pfectio mūdane creature nō tantū eſt intelligenda in numero indiuiduoꝝ quantū in numero naturarū: neceſſe eſt humanā naturam: aut ad cōplementū eiuſdem pfectionis eſſe factam: aut illi ſupabundare qđ de minimi vermiculi natura dicere non audemus: Quare p ſeipſa ibi facta eſt: ꝛ non ſolū pro reſtaurandis indiuiduis alterius nature. Unde palā eſt: quia ſi etiā angelus nullus periſſet: homines tamē in celeſti ciuitate ſuum locū habuiſſent. Sequit̄ itaq̄ Eccl.18.

quia in angelis anteq̃ quidã illorũ
caderent nõ erat ille pfectus nume/
rus: alioquin neceſſe erat vt aut ho/
mines: aut angeli aliqui caderent:
quoniã extra numerum pfectum ibi
nullus manere poterat. B Non
nihil effeciſti. A Eſt ⁊ alia ratio
vt mihi videt᷑: que nõ parum ſuffra/
gat᷑ illi ſententie: que angelos nõ eſſe
factos in pfecto numero exiſtimat.
B Dic illam. A Si angeli in
illo pfecto numero facti ſunt: ⁊ nul/
latenus facti ſunt homines niſi ꝓ re/
ſtauratione perditorũ angelorũ: pa/
lam eſt: quia niſi angeli ab illa bea/
titudine cecidiſſent: homines ad illã
non aſcenderẽt. B Hoc conſtat.
A Si quis ergo dixerit: quia tantũ
letabunt᷑ electi homĩes de angelorũ
pditione: quantũ gaudebunt de ſua
aſſumptiõe: quoniã abſqꝫ dubio hec
nõ eſſet niſi illa fuiſſet: quõ poterũt
ab hac pũerſa gratulatione defendi?
Aut quomõ dicemus angelos qui ce
ciderunt in hominib⁹ reſtauratos: ſi
illi ſine hoc vitio pmanſuri erant: ſi
nõ cecidiſſent: id eſt ſine gratulati/
one de caſu alioꝝ: iſti ꝟo ſine illo eſſe
non poterũt: imo qualiter cum hoc
vitio beati eẽ debebũt? Deinde qua
audacia dicemus deũ non velle: aut
non poſſe hanc reſtaurationem ſine
hoc vitio facere? B Nõne ſimi/
liter eſt in gentibus que ad fidẽ vo/
cate ſunt: quia illã iudei repulerũt?
Act. 10 A Non: Nã ſi omnes iudei credi/
diſſent: gentes tamẽ vocarent᷑: quia
ĩ omni gente qui timet deũ ⁊ operat᷑
iuſticiã: acceptus eſt illi. Sed quo/
niã iudei apoſtolos cõtempſerũt: ea
tunc fuit occaſio vt ad gentes illi cõ/
uerterent᷑. B Nullo modo video
quid contra hoc dicere poſſim. A
Unde tibi videtur accidere ſingu/
lis illa leticia de alieno caſu? B
Unde niſi quia certus erit vnuſqſqꝫ
quoniam vbi erit: nullatenus eſſet
niſi alius inde cecidiſſet. A Si
ergo hanc certitudinẽ nullus habe/
ret: nõ eſſet vnde vllus de alieno dã/
no gauderet. B Ita videtur.
A Putas ne aliquẽ illorum habi/
turũ hãc certitudinẽ ſi multo plures
erunt q̃ ceciderunt? B Nequa/
q̃ poſſum opinari ꝙ eam habeat aut
habere debeat. Quomõ namqꝫ quis
poterit ſcire: vtrum pro reſtaurando.
qđ imminutũ erat: aut ꝓ complẽdo
quod nõdum perfectum erat: de illo
numero cõſtituende ciuitatis ſit fa/
ctus? Sed omnes certi erũt ſe factos
ad pficiẽdã illã ciuitatẽ. A Ergo
ſi plures erunt q̃ reprobi angeli: nul/
lus poterit aut debebit ſcire ſe nõ eſſe
ibi aſſumptum niſi pro alieno caſu.
B Verũ eſt. A Non igit᷑ ha/
bebit aliquis cur gaudere debeat de
alteri⁹ pditione. B Ita ſequit᷑.
A Cum itaqꝫ videamus: qꝛ ſi plu/
res erunt homĩes electi q̃ ſunt repro
bi angeli: illa nõ ſequit᷑ incõuenien/
tia quã ſequi neceſſe eſt ſi plures nõ
erunt: ⁊ cum impoſſibile ſit vllum in
illa ciuitate futurũ: incõueniens vi/
det᷑ neceſſe eſſe vt angeli non ſint fa/
cti ĩ illo pfecto numero: ⁊ plures fu/
turi ſint beati homines q̃ ſint miſeri
angeli. B Non video qua ratio/
ne hoc negari queat. A Aliã ad
huc eiuſdem ſententie poſſe dici puto
rationem. B Hanc quoqꝫ ꝓfer/
re debes. A Credim⁹ hãc mũdi
molẽ corporeã in meli⁹ renouandã:
nec h̃ futurũ eſſe donec impleat᷑ nu/
merus electoꝝ hoĩm: ⁊ illa beata pfi/
ciat᷑ ciuitas: nec poſt eius perfectio/
nem differendũ. Unde colligi poteſt
deũ ab initio ꝓpoſuiſſe: vt vtrumqꝫ
ſimul pficeret: quaten⁹ ⁊ minor que
deũ non ſentiret natura: ante maiorẽ
que deo frui deberet nequaq̃ pfice/
ret᷑: ⁊ in maioris pfectione mutata ĩ
meli⁹ ſuo quodã modo quaſi cõgra/
tularet᷑: imo omnis creatura de tam
glorioſa: ⁊ tam admirabili ſui cõſum
matiõe ipſi creatori: ⁊ ſibi ĩuicẽ q̃qꝫ
ſuo modo eterne cõgaudẽdo iocun/
daret᷑: quaten⁹ qđ volũtas in rõna/
bili natura ſpõte facit: h̃ etiã inſenſi/
bilis creatura p dei diſpoſitionẽ na/

turaliter exhiberet. Solemus namq̧
in maloꝝ noſtroꝝ exaltatione con/
gaudere: vt cū in natalicijs ſanctoꝝ
exultatiō e feſtiua iocū damur: ꝺ glo/
ria eorum letantes. Quā ſententiā
illud adiuuare videt̄: quia ſi adam
non peccaſſet: differret tamē deus il/
lam ciuitatē ꝑficere donec complero
ex hominibꝰ quez expectabat numero:
ipſi quoq̧ homīes in corpoꝝ: vt ita
dicā: in mortalē īmortalitatē tranſ/
mutarent̄. Habebāt em̄ i ꝑadiſo quā/
dā īmortalitatē: id eſt poteſtatē nō
moriēdi: ſed nō erat immortalis hec
poteſtas; quia poterant mori: vt ſez
ipſi poſſent nō mori. Quod ſi ita eſt
vt videlicet rationalē illam ⁊ beatā
ciuitatem: ⁊ hanc mūdanā inſenſibi/
lemq̧ naturā deus ab initio ꝓpoſue
rit ſimul ꝑficere: videtur: q: aut illa
ciuitas nō erat completa in numero
angeloꝝ ante malorum ruinam: ſed
expectabat deus vt eā de hominibus
cōpleret; quādo corporeā mūdi na/
turā in melius mutaret: aut ſi ꝑfecta
erat in numero: non erat perfecta in
confirmatiōe: ⁊ differenda erat eius
cōfirmatio: etiam ſi nullus in ea pec/
caſſet vſq̧ ad eandē mūdi quā expe/
ctamꝰ renouationē: aut etiā ſi ñ diu/
tius illa cōfirmatio differenda erat:
accelerāda erat mūdana renouatio:
vt cū eadem cōfirmatiōe fieret. Sed
ꝙ mundū nouiter factum ſtatim deꝰ
renouare ⁊ eas res que poſt renoua/
tionem illam non erant in ipſo initio
anteꝙ appareret: cur facte eſſent de/
ſtruere inſtituerit: omni caret ratiōe.
Sequit̄ ergo: q: angeli nō ita fuerūt
in numero ꝑfecto: vt eoꝝ cōfirmatio
non diu differret̄: ꝓpterea: q: mūdi
noui renouationē mox oporteret fie/
ri: qꝺ non cōuenit. Qꝺ autē eandez
cōfirmationē vſq̧ ad mūdi futuram
renouationē differre deus voluerit:
incōueniens videt̄: ꝓſertim cum illā
in aliquibus tam cito ꝑfecerit. Et cū
intelligi poſſit: quia in primis homi/
nibus quādo peccauerūt illā feciſſet
ſi non peccaſſent: ſicut fecit in ꝑſeue/
rantibus angelis. Quis enim non/
dum ꝑueherent̄ ad illam equalitatē
angeloꝝ ad quam ꝑuenturi erāt ho
mines: cum perfectus eſſet numerus
de illis aſſumendus: in illa tamē iu/
ſticia in qua erant videt̄ ꝙ ſi viciſ/
ſent: vt nō peccarent temptati ita cō
firmarent̄ cum omni ꝓpagine ſua ꝙ
vltra peccare nō poſſent: quēadmo/
dum quia victi peccauerūt: ſic infir/
mati ſunt vt quātum in ipſis eſt ſine
peccato eſſe nō poſſunt. Quis enim
audeat dicere plus valere iniuſticiā
ad alligandū in ſeruitutē hominē in
prima ꝑſuaſione ſibi conſentientem:
ꝙ valeret iuſticia ad cōfirmandum
eum in libertate ſibi in eadem prima
temptatiōe adherentē. Nam quēad
modū: quoniā humana natura tota
erat in parētibus primis: tota ī illis
victa ē vt peccaret (excepto illo ſolo
homīe quē deꝰ ſicut ſciuit ſine ſemīe
viri de virgine facere: ſic ſciuit a pec/
cato ade ſecernere) ita in ijſdem to/
ta viciſſet ſi non peccaſſent. Reſtat
ergo vt nō completa in illo ꝑmo nu/
mero angeloꝝ ſuperna ciuitas: ſed
de hominibꝰ complenda fuiſſe dicat̄:
Que ſi rata ſint: plures erunt electi
homines ꝙ ſint reprobi angeli.

B Rationabilia mihi valde videā/
tur que dicis: ſed quid dicemꝰ quia
legit̄ de deo: Cōſtituit terminos po/
puloꝝ iuxta numerū filiorum iſrael:
quod quidā: quia pro filioꝝ iſrael:
inuenit̄ angeloꝝ dei: ſic exponūt: vt
ſm numerū bonorum angeloꝝ aſſu
mēdus intelligat̄ numerus electo/
rum hominū.

A Hoc non repu/
gnat predicte ſententie ſi certū nō eſt
ꝙ totidez angeli cecidiſſent quot re/
manſerunt. Nam ſi plures ſunt an/
geli electi ꝙ reprobi: ⁊ neceſſe eſt vt
reprobos electi homines reſtaurent:
⁊ poteſt fieri vt bonoꝝ numero co/
equent̄: ⁊ ſic plures erūt homīes iu/
ſti ꝙ angeli iniuſti. Sed memento ꝗ
pacto ſuſcepi reſpōdere queſtiōi tue:
videlicez vt ſi qꝺ dixero qꝺ maior nō
ꝯfirmet auctoritas: ꝙuis illud rōne

pꝛobare videar: nō alia certitudine
accipiat̄ niſi qꝛ interim mihi ita vi-
det̄ donec mihi deꝰ melius aliq̄ mō
reuelet. Certus em̄ ſuꝫ ſi q̄d dico qđ
ſacre ſcripture abſq; dubio cōtradi-
cat qꝛ falſuꝫ eſt: nec illđ tenere volo
ſi cognouero. Sꝫ ſi in illis rebus de
q̄bus diuerſa ſentiri poſſunt ſine pi-
culo: ſicuti eſt illđ vn̄ nū^c agimꝰ. Si
em̄ neſcimꝰ vtrū pl̄es hoīes eligēdi
ſint q̄ȝ angeli ꝑditi an nō: ⁊ alterum
hoꝝ eſtimamꝰ magis q̄ȝ alteꝝ: nullū
puto aīe piculū eſſe. Si ingȝ ī hmōi
rebꝰ ſic exponimꝰ diuina dicta vt di-
uerſis ſententijs fauere videant̄: nec
alicubi inuenit̄ vbi q̄d indubitanter
tenendū ſit: determinēt: nō arbitroꝛ
repħendi debere. Illud aūt qđ dixi-
Deut. 32 ſti: Cōſtituit termīos ppl̄oꝝ ſeu gen
tiū iuxta nūeꝝ āgeloꝝ dei: qđ ī alia
trāſlatiōe legit̄ iux̄ nūeꝝ filioꝝ iſrl̄:
q̄m ambe trāſlatiōes aut idē̄ ſignifi-
cāt aut diūſa ſine repugnātia: ita in-
telligēdū ē vt ꝑ angelos dei ⁊ filios
iſrl̄ angeli boni ſignificentur tm̄mō:
aut ſoli hoīes electi: aut ſil̄ angeli ⁊
electi hoīes: tota ſcꝫ illa ciuitas ſup-
na. Aut ꝑ āgelos dei ſctī tm̄: ⁊ ꝑ fili-
os iſrl̄ ſoli hoīes iuſti: aut ſoli āgeli ꝑ
filios iſrl̄: ⁊ iuſti hoīes ꝑ āgelos dei.
Si boni angeli tm̄ deſignant̄ ꝑ vtrū-
q̄ȝ: idem eſt qđ ſi ſolū ꝑ angelos dei:
Si vero tota celeſtis ciuitas: hic eſt
ſenſus: qꝛ tādiu aſſument̄ ppl̄i: id ē
multitudines electoꝝ hoīm aut tam
diu erūt ppl̄i in hoc ſeculo: donec de
hoībus ꝑdeſtinatꝰ numerꝰ illiꝰ ciui-
tatis nondum ꝑfectꝰ cōpleat̄. Sed
nō video nūc quō ſoli angeli aut ſil̄
angeli ⁊ hoīes ſctī ꝑ filios iſrl̄ ītelli-
gāt̄. Sctōs aūt hoīes filios iſrl̄ ſic fi-
lios abꝛahe vocari nō ē alienū. Qui
angeli quoq; dei ꝑ hoc recte poſſint
vocari: qꝛ vitā angelicā imitant̄ at-
q; ſil̄itudo ⁊ eq̄litas illis angeloꝛuꝫ
ꝓmittit̄ in celo: ⁊ qꝛ oēs iuſte viuen
tes angeli dei ſunt: vn̄ ⁊ ipi cōfeſſo-
res atq; martyres dicunt̄. Qui enim
cōfitet̄ ⁊ teſtat̄ veritatē̄ dei nūciꝰ .i.
angelꝰ eiꝰ eſt. Et ſi malꝰ hō dicit̄ dia
bolus: ſicut de iuda dicit dn̄s ꝓpter ſi
militudinē̄ malicie: cur nō ⁊ bonus
homo dicetur angelus propter imi-
tationē̄ iuſticie? Quare poſſumꝰ vt
eſtimo dicere deū ꝯſtituiſſe terminos
populoꝛum iuxta numerum filioꝛū
iſrael ſiue electoꝛum hominum quiq̄
tamdiu erūt ppl̄i ⁊ erit in hoc mun-
dō hoīm procreatio: donec numerꝰ
coꝛūdem electoꝛum compleatur: et
eo ꝯpleto ceſſabit eſſe hoīm genera-
tio: que fit in hac vita. At ſi ꝑ ange-
los dei ītelligimꝰ ſctōs angelos tm̄:
⁊ ꝑ filios iſrl̄ ſolūmō iuſtos hoīes:
duobꝰ modis ītelligi pōt: Cōſtituit
dn̄s terminos ppl̄oꝝ iuxta numeruꝫ
angeloꝝ dei: aut qꝛ tātꝰ ppl̄us: id ē
tot hoīes aſſument̄ quot ſunt ange-
li dei: aut q̄a tādiu erūt populi do-
nec nūerꝰ āgeloꝝ dei ꝯpleat̄ ex hoī-
bꝰ. Et hͦ vno ſolo mō exponi poſſe vi
deo: Cōſtituit termīoſ ppl̄oꝝ iux̄ nu-
meꝝ filioꝝ iſrl̄ .i. qꝛ ſic ſupꝛa dictū ē
tamdiu erūt populi in hoc ſeculo do
nec numerus ſanctoꝝ hominū aſſu-
matur. Et colligit̄ ex vtraq; trāſla-
tiōe: quia tot homines aſſument̄: q̄t
remāſerūt angeli. Nō tamē̄ nō ſeq̄-
tur: q̄ȝuis perditi angeli ex hoībus
reſtaurādi ſunt: tot angelos cecidiſ-
ſe quot ꝑſeuerauerūt. Quod tamen
ſi diceret̄: inueniendūꝫ erit quō rate
nō ſint ſupꝛa poſite rationes q̄ videt̄-
tur oſtēdere nō fuiſſe in angelis pri-
us q̄ȝ quidam illoꝛū caderent illum
ꝑfectum numerū quem ſupꝛa dixi: ⁊
plures homines electos futuros q̄ȝ
ſint mali angeli. **B** Non me pe
nitet quia coegi te vt de angelis hoc
diceres. Nam nō fruſtra factum eſt:
nunc redi ad id vnde digreſſi ſumꝰ.
A Conſtat deum propoſuiſſe
vt de hoībus angelos qui ceciderāt
reſtauraret. **B** Certum eſt. **A**
Tales ḡ opoꝛtet eſſe hoīes in illa
ciuitate ſupna qui ꝓ angelis in illaꝫ
aſſument̄: quales illi futuri ibi erāt
ꝓ quibꝰ ibidē̄ erūt: id eſt quales nūc

ſunt boni angeli: alioquin nō erūt re/
ſtaurati q̄ ceciderūt: & ſeqtur q2 de9
aut n̄ poterit pficere bonū qd̄ cepit:
aut penitebit eū tm̄ bonū incepiſſe:
que duo abſurda ſunt. B Uere
oportet vt eq̄les ſint homines bonis
angelis. A Boni angeli vnq̄ȝ ne
peccauerūt? B Nō. A Po
tes ne cogitare q̄ hō qui aliqn̄ pec/
cauit nec vnq̄ȝ deo p peccato ſatiſfe/
cit: ſȝ tm̄ impunit9 dimittit: eq̄lis ſit
angelo qui nunq̄ȝ peccauit? B
Uerba iſta cogitare & dicere poſſuȝ:
ſed ſenſum eoȝ ita cogitare neq̄o ſicut
falſitatē nō poſſuȝ intelligere verita
tem eſſe. A Non ergo decet deū ho
minē peccantem ſine ſatiſfactiōe ad
reſtaurationē angeloȝ aſſumere p/
ditoȝ: qm̄ nō patit veritas eū leua
ri ad eq̄litatē bonorum. B Sic
oñdit rō. A Cōſidera etiā in ſo
lo hoīe ſine hoc q̄ debet angelis eq̄/
ri: vtȝ cū taliter de9 ad beatitudinē
vllā: vel talē q̄lē habebat añq̄ȝ pec/
caret: debeat puehere. B Dic
tu qd̄ cogitas & ego ꝯſiderabo put
potero. A Ponam9 diuitē ali/
quē in manu tenere margaritā p̄cio/
ſam quā nūq̄ȝ pollutio vlla tetigit &
quā null9 ali9 poſſit amouere de ma
nu eius niſi ipo pmittēte: & eā diſpo/
nat recōdere in theſauȝ ſuū vbi ſunt
chariſſima & p̄cioſiſſima q̄ poſſidet.
B Cogito hoc velut ante nos ſit.
A Quid ſi ipe pmittat candē mar
garitam ab aliq̄ inuido excuti de ma
nu ſua in cenum: cū phibere poſſet:
ac poſtea eam de ceno ſumēs pollu/
taȝ & nō lotā: in aliquē lotū ſuū mū
dum & charū deinceps illā ſic ſuatu
rus recōdat? Putabis ne illū ſapiē
tem. B Quō hoc poſſum? Nā
nonne melius eſſet ſatis vt marga/
ritā ſuā mundā teneret & ſeruaret q̄ȝ
pollutā? A Nōne ſic faceret de/
us q̄ hoīem angelis ſociandum ſine
pctō q̄ſi in manu ſua tenebat in pa/
diſo: & pmiſit vt accēſus inuidia dia
bolus eū in lutū peccati: q̄uis cō/
ſentientē deijceret? Si eīm phibere
vellet diabolū: nō poſſet tēptare ho
minē: nōne inquaȝ ſimilit faceret ſi
hoīem pctī ſorde maculatū ſine oīmi
lauatiōe. i. abſq̄ȝ omni ſatiſfactione
talē ſemp māſuȝ ſaltē in pdiſuȝ de
quo eiectus fuerat reduceret? B
Similitudinē ſi de9 hoc faceret ne/
gate nō audeo: & iccirco eū hoc face/
re poſſe non abnuo. Uideret enī aut
qd̄ ꝓpoſuerat peragere nō potuiſſe:
aut boni ꝓpoſiti eum penituiſſe: q̄ in
deum cadere nequeunt.

Quod homo nō poſſit ſal/uari ſine pctī ſatiſfactione: Capitulum XIX. An.

T Ene igit certiſſime q2 ſine ſa/
tiſfactōne: id eſt ſine debiti ſo
lutiōe ſpōtanea: nec de9 pōt
pctm̄ impunitū dimittere: nec pecca/
tor ad beatitudinē vel talē qualem
habebat añq̄ȝ peccaret puenire: Nō
eīm hoc modo repararet hō vt talis
q̄lis fuerat ante pctm̄. B Nōni/
bus tuis omnino contradicere non
poſſum. Sed q̄d eſt qd̄ dicim9 deo:
Dimitte nobis debita nr̄a: & oīs gēs
orat deū qm̄ credit vt dimittat ſibi matth. 6.
peccata. Si enim ſoluimus qd̄ debe
m9: cur oram9 vt dimittat? Nunq̄d
deus iniuſt9 eſt vt iteȝ exigat qd̄ ſo/
lutuȝ eſt? Si aūt nō ſoluim9: cur fru
ſtra oram9 vt faciat: qd̄ q2 nō cōue/
nit: facere nō pōt. A Qui nō ſol/
uit fruſtra dicit dimitte: q̄ aūt ſoluit:
ſupplicat: qm̄ ſȝ ipm ptinet ad ſolu/
tionē vt ſupplicet. Nā deus nulli q̄c
q̄ȝ debet: ſȝ oīs creatura illi debȝ: & ido
nō expedit hoī vt agat cū deo quem
admodū par cū pari. Sȝ de hoc non
eſt op9 nūc tibi rn̄dere. Cū enim co/
gnoſces cur chriſtus mortu9 eſt: for/
ſitan p te videbis qd̄ queris. B
Sufficit ergo mihi nūc qd̄ de hac q̄ſti/
one rn̄des. Quod aūt nullus hō ad
beatitudinē puenire q̄at cū pctō: aut
ſolui a pctō niſi ſoluat quod rapuit
peccādo: ſic apte mōſtraſti vt etiam

ſi velim nõ poſſim dubitare.

Qꝫ ſcd̓m mẽſurã pcti opor-teat eſſe ſatiſfactionem: nec homo eam ꝑ ſe facere põt: Capitulum XX. An.

b Hoc q̃ꝫ nõ dubitabis vt pu/
to qꝛ ſcd̓m mẽſurã pcti opor
tet ſatiſfactionem eſſe. B
Aliter aliq̃tenꝰ ĩordĩatũ remaneret
pctm̃: qḋ eẽ nõ pt̃: ſi deꝰ nihil relin/
q̃t ĩordinatũ ĩ regno ſuo. Sꝫ h̓ qḋ ẽ
ꝓſtitutũ: qꝛ qḋlibꝫ ꝑuũ ĩcõueniẽs ĩ
deo impoſſibile eſt. A Dic ḡ q̃d
ſolues deo ꝓ pctõ tuo? B Peni
tẽtiã: cor cõtritũ ⁊ hũiliatũ: abſtinẽ
tias ⁊ multimodos labores corpis ⁊
miſericordiã dãdi ⁊ dimittẽdi ⁊ obe
diẽtiam. A Quid in his oĩbus
das deo? B An nõ honoro deũ
qñ ꝓpter timorẽ eius ⁊ amorẽ in cor
dis cõtritiõe leticiã tpalẽ abijcio: in
abſtinẽtijs ⁊ laboribꝰ delectationes
⁊ quietẽ huiꝰ vite calco: in dãdo et
dimittẽdo q̃ mea ſũt largior: in obe
dientia meipm illi ſbijcio? A Cũ
reddis aliq̃d qḋ debes deo: etiam ſi
nõ peccaſti: nõ debes h̓ cõputare ꝓ de
bito qḋ debes ꝓ pctõ. Oĩa aũt iſta
debes deo q̃ dicis. Tãtus nã qꝫ debꝫ
eſſe ĩ hac mortali vita amor ⁊ ad qḋ
ꝑtinet oĩo deſideriũ ꝑueniẽdi ad id
ad qḋ factus es: ⁊ dolor: qꝛ nõdum
ibi es: ⁊ timor ne nõ ꝑuenias vt nul/
lam leticiã ſentire debeas niſi de his
q̃ tibi aut auxiliũ aut ſpem dant ꝑue
niẽdi. Nõ enim mereris habere qḋ
nõ ſcd̓m quod ẽ amas ⁊ deſideras:
⁊ de q̃: quia nõdum habes: ⁊ adhuc
vtrũ habiturus ſis an nõ: in tãto es
periculo: nõ doles. Ad quod etiã ꝑ/
tinet quietẽ ⁊ delectationes mũda/
nas que animũ ab illa vera quiete ⁊
delectatiõe reuocãt fugere: niſi q̃n/
tum ad intentionẽ illuc ꝑueniendi
cognoſcis ſufficere. Dationem vero
ita debes cõſiderare te facere ex de/
bito ſicut ĩtelligis: q̃a qḋ das nõ a te
habes ſed ab illo cuius ſeruus es tu
⁊ ille cui das: Et natura te docet vt
cõſeruo tuo. i. hõ homĩ facias qḋ ti/
bi ab illo vis fieri: ⁊ quia q̃ nõ vult Matth. 7.
dare qḋ habet: nõ debet accipere qḋ
nõ habet. De dimiſſiõe x̄o breuit̓ di
co: qꝛ nullatenus ꝑtinet ad te vin/
dicta: ſicut ſupra diximus: qꝛ nec tu
tuꝰ es: nec ille tuꝰ aut ſuꝰ q̃ tibi fecit
iniuriã: ſꝫ vnius dñi ſerui facti ab illo
de nihilo eſtis. Et ſi de conſeruo tuo
te vindicas: iudiciũ qḋ ꝓpriũ domi/
ni ⁊ iudicis omniũ eſt: ſup illũ ſupbe
ꝓſumis. In obedientia vero q̃d das
deo: qḋ nõ debes tibi iubẽti: totũ qḋ
es ⁊ quod habes ⁊ quod potes de/
bes. B Nihil iam audeo in his
oĩbus dicere me dare deo quod non
debeo. A Quid ḡ ſolues deo pro
pctõ tuo? B Si meipſum ⁊ q̃c/
q̃d poſſum etiã qñ nõ pecco illi de/
beo ne peccẽ: nihil habeo qḋ ꝓ pctõ
reddã. A Quid ergo erit de te?
quõ poteris ſaluus eſſe? B Si
rationes tuas cõſidero: nõ video q̃/
modo. Si aũt ad fidẽ meã recurro: ĩ Gal. 5.
fide chriſtiana q̃ ꝑ dilectionẽ opat̓:
ſpero me poſſe ſaluari: Et qꝛ legimꝰ: Ezech. 18
Si iniuſtꝰ ꝯuerſus fuerit ab iniuſti/
cia ſua ⁊ fecerit iuſticiã: oẽs iniuſtici
as eius tradi obliuioni. A Hoc
non dicitur niſi illis qui aut expecta
uerũt chriſtũ añq̃ꝫ veniret: aut credũt
in eũ poſtq̃ꝫ venit. Sꝫ chriſtũ ⁊ chri/
ſtianã fidẽ q̃ſi nũq̃ꝫ fuiſſet poſuimꝰ ⁊
qñ ſola rõne vtꝝ aduẽtus eiꝰ ad ſal/
uationẽ hoĩm eſſet neceſſariꝰ q̃rere
ꝓpoſuimꝰ. B Ita fecimꝰ. A
Sola igit̓ rõne ꝓcedamus. B
Quãuis in anguſtias quaſdam me
ducas: deſidero tamen multum vt
ſicut incepiſti progrediaris.

Quanti põderis ſit pctm̃: Capitulũ XXI. An.

p Onamꝰ oĩa illa que modo
poſuiſti te ꝓ pctõ poſſe ſolue/
re te non debere: ⁊ videamus
vtrũ poſſint ſufficere ad ſatiſfactionẽ
vnius tã parui peccati: ſicuti eſt vnꝰ

aſpectus cōtra voluntatē dei. B
Niſi qꝛ audio te ħ ponere in que/
ſtionē: putarē me hoc pctm̄ vna ſola
cōpūctiōe delere. A Nōdū cō/
ſideraſti q̄nti pōderis ſit pctm̄. B
Nunc oſtēde mihi. A Si vide
res te in cōſpectu dei: ⁊ aliq̄s tibi di/
ceret: aſpice illuc: ⁊ deus ecōtra: nul/
latenꝰ volo vt aſpicias: q̄re tu ipe in
corde tuo q̄d ſit in oībus q̄ ſunt ꝓ q̄
deberes ꝯtra volūtatē dei illū aſpe/
ctū facere. B Nihil inuenio ꝓ
q̄ hoc debeā: niſi forte ſim ī ea neceſ/
ſitate poſitꝰ vt ſit neceſſe me aut hoc
aut maius pctm̄ facere. A Re/
moue hanc neceſſitatē: ⁊ de ſolo hoc
pctō cōſidera ſi poſſis illud facere ꝓ
teipſo redimēdo. B Aperte vi/
deo qꝛ nō poſſū. A Ne te diutiꝰ
ꝯtrahā: q̄d ſi neceſſe eſſet aut totū
mūdum ⁊ q̄cq̄d deus nō eſt perire ⁊
in nihilum redigi: aut te facere tam
ꝑuā rē cōtra voluntatem dei. B
Cū cōſidero actionē ipam: leuiſſi/
mum quiddā video eſſe: ſed cum in/
tueor ꝙ ſit cōtra voluntatē dei: gra/
uiſſimū quiddā ⁊ nulli damno con
ꝑabile ītelligo. Sꝫ ſolemꝰ aliq̄n face
re cōtra volūtatē alicuiꝰ nō rep̄hē/
ſibiliter vt res eiꝰ ſeruent̄: qd̄ poſtea
illi placet ꝯtra cuius voluntatē faci
mꝰ. A Hoc fit homini qui aliq̄n
nō intelligit q̄d ſibi ſit vtile: aut non
pōt reſtaurare qd̄ ꝑdidit: ſ; deꝰ nul/
lo īdiget: ⁊ oīa ſi perirēt poſſet ſicut
ea fecit reſtaurare. B Fateri me
neceſſe eſt: qꝛ ꝓ cōſeruāda tota crea
tura nihil deberē facere cōtra volun
tatē dei. A Quid ſi plures eſ/
ſent mūdi pleni creaturiſ ſicut iſte ē?
B Si infinito numero multiplica
rent̄: ⁊ ſilr̄ mihi obtēderent̄: idipm̄
rn̄derem. A Nihil rectius po/
tes. Sꝫ cōſidera etiā ſi ꝯtingeret vt
cōtra voluntatē dei illū aſpectū fa/
ceres q̄d poſſes ꝓ hoc pctō ſoluere.
B Nō habeo aliq̄d maiꝰ q̄ ſupra
dixi. A Sic grauiter peccamus
q̄tienſcūq; ſciēter aliq̄d quātūlibet
paruū cōtra voluntatē dei facimus:
q̄m ſꝑ ſumus in cōſpectu eiꝰ: ⁊ ſemꝑ
ipe p̄cipit nobis ne peccemus. B
Ut audio nimis periculoſe viuimꝰ.
A Patet qꝛ ſcōm q̄ntitatē pctī ex/
igit deus ſatiſfactionē. B Non
poſſū negare. A Nō ḡ ſatiſfa/
cis ſi nō reddis aliq̄d maius q̄ ſit id
ꝓ q̄ peccatū facere nō debueras.
B Et tōnē video ſic exigere: ⁊ om
nino eſſe īpoſſibile. A Nec deꝰ
viliū obligatū aliq̄tenus debito pctī
aſſumere pōt ad beatitudinē qꝛ nō
debet. B Nimis eſt grauis hec
ſnīa. A Audi adhuc aliud cur
nō minus ſit difficile hoīem recōci/
liari deo. B Niſi fides me cōſo/
laretur: ħ ſolū cogeret me deſperare.
Anſel. Audi tn̄. Boſo Dic.

Quā cōtumeliam fecit deo hō cum ſe ꝑmiſit a diabolo vinci: ꝓ qua ſatiſfacere nō poteſt: Capi. XXII. An.

Homo in ꝑadiſo ſine pctō fa/
ctus q̄ſi poſitꝰ eſt ꝓ deo inter
deū ⁊ diabolū vt vinceret di
abolū nō cōſentiendo ſuadēti pctm̄
ad excuſationē ⁊ honorem dei: ⁊ ad
cōfuſionē diaboli cū ille īfirmior in
terra ſi peccaret eodē diabolo ſuadē
te: q̄ fortior peccauit ī celo nullo ſua
dēte. Et cū ħ hō facile poſſet efficere
nulla vi coactꝰ: ſola ſuaſionē ſponte
ſe vinci ꝑmiſit ad voluntatē diaboli
⁊ cōtra volūtatē ⁊ honorē dei. B
Ad q̄d vis tēdere? A Iudica
tuipſe ſi nō ſit cōtra honorē dei vt
hō recōcilief illi cū calūnia huiꝰ cō/
tumelie deo irrogate: niſi priꝰ hono
rauerit deū vincēdo diabolū ſicut ī/
honorauit illū victus a diabolo. Ui
ctoria vero talis eſſe debet: vt ſicut
fortis ac poteſtate īmortalis ꝯſenſit
facile diabolo vt peccaret vnde iuſte
īcurrit penā mortalitatꝭ: ita infirmꝰ
⁊ mortalis q̄lē ſe fecit ipſe ꝑ mortis
difficultatē vincat diabolū vt nullo
mō peccet. Qd̄ facere nō pt̄ quādiu

ex vulnere primi pctī cōcipit̄: ⁊ na/
ſcit̄ in pctō. B Itē dico: q̄ꝛ ⁊
ratio ꝓbat q̄ᵭ dicis: ⁊ impoſſibile ē.
A Adhuc accipe vnū ſine q̄ iuſte
nō recōciliat̄ hō: nec min⁹ impoſſibi
le eſt. B Tot iā ꝓpoſuiſti nobis
q̄ facere debem⁹: vt q̄cq̄d ſupaddas
nō me magis terrere poſſit. Anſel.
Audi tn̄. Boſo. Audio.

Quid abſtulit deo cū peccauit quod reddere neq̄t.

Capitulum XXIII. An.

Quid abſtulit homo deo cum
vinci ſe pmiſit a diabolo?
B Dic tu vt icepiſti: q̄ꝛ ego
neſcio q̄d ſup hec mala que oſtēdiſti
potuit addere. A Nōne abſtulit
deo q̄cq̄d de hūana natura facere ꝓ
poſuerat? B Nō pōt negari.
A Intēde in diſtrictā iuſticiā ⁊ iu/
dica ſecundū illā: vtrū ad eq̄litatē
pctī hō ſatiſfaciat deo: niſi idipſum
quod pmittendo ſe vinci a diabolo
deo abſtulit: diabolū vincēdo reſti/
tuat: vt quēadmodū p h̄ q̄ vict⁹ eſt
rapuit diabolus quod dei erat: ⁊ de/
us perdidit: ita per hoc q̄ vincat per
dat diabolus ⁊ deus reciperet. B
Nec diſtricti⁹ nec iuſtius aliq̄d pōt
cogitari. A Putas ne ſūmam
iuſticiā hāc iuſticiā poſſe violare?
B Nō audeo cogitare. A Nul
latenus ḡ debet aut pōt accipere hō
a deo quod de⁹ illi dare ꝓpoſuit: ſi
nō reddit deo totū quod illi abſtu/
lit: vt ſicut p illū deus pdidit: ita per
illū reciperet. Quod nō aliter fieri
valet niſi vt quēadmodū p victū to
ta hūana natura corrupta ⁊ q̄ſi fer/
mētata eſt pctō: cū quo nullū de⁹ aſ/
ſumit ad pficiendā illā ciuitatē cele
ſtem: ita per vincentem iuſtificent̄ a
pctō tot hoīes: quot illū numerum
cōpleturi erāt: ad quē cōplendū fa/
ctus eſt hō. Sed hoc facere nullate/
nus pōt hō pctōr: q̄ꝛ pctōr peccato/
rem iuſtificare neq̄t. B Et nihil
iuſtius: ⁊ nihil īpoſſibili⁹. Sꝫ ex his
oīb⁹ videt̄ miſericordia dei ⁊ ſpes
hoīs perire: q̄tū ad beatitudinē ſpe
ctat ad quā factus eſt hō. A Ex
pecta adhuc parū. B Quid ha
bes adhuc amplius?

Q꞉ q̄diu homo nō reddit deo q̄ᵭ debet: nō poſſit eſſe btūs: nec excuſet̄ īpotētia.

Capitulum XXIIII. An.

Si hō dicit̄ iniuſt⁹ q̄ hoī non
reddit q̄ᵭ debet: multo magis
iniuſt⁹ eſt q̄ deo quod debet
nō reddit. B Si pōt ⁊ nō reddit:
vere iniuſt⁹ eſt. Si vero non poteſt
quō iniuſt⁹ eſt? A Forſitā ſi nul
la in illo eſt īpotētie cā: aliq̄ten⁹ ex/
cuſari pōt. Sꝫ ſi in ipſa impotētia eſt
culpa: ſicut nō leuigat pctm̄: ita non
excuſat nō reddētē debitū. Nā ſi q̄s
iniūgat aliquod op⁹ ſuo ſuo ⁊ p̄ci/
piat illi ne deijciat ſe ī foueā quā illi
demō ſtrat: vn̄ nullaten⁹ exire poſſit:
⁊ ſeru⁹ ille ↄtēnens mādatū ⁊ mo/
nitionē dn̄i ſui: ſpōte ſe ī p̄mōſtratā
mittat foueā vt nullatenus poſſit in
iūctū op⁹ efficere: putas ne illi aliq̄/
tenus īpotentiā iſtā ad excuſationē
valere cur opus iniūctū non faciat?
B Nullo mō: ſed ad augmētū po
tius culpe: quoniā ipſe īpotētiā illā
ſibi fecit. Dupliciter nāq̄ꝫ peccauit: q̄ꝛ
⁊ quod iuſſus ē facere nō fecit: ⁊ q̄ᵭ
p̄ceptū ē ne faceret: fecit. A Ita
hō qui ſe ſpōte obligauit illo debito
q̄ᵭ ſoluere nō pōt: ⁊ ſua culpa deie/
cit ſe in hāc impotentiā: vt nec illud
poſſit ſoluere quod debebat añ pec/
catū: id ē ne peccaret: nec h̄ quod de
bet: q̄ꝛ peccauit: īexcuſabilis ē. Ipſa
nāq̄ꝫ impotētia culpa ē: q̄ꝛ nō debet
eā habere: īmo debet eā nō hr̄e. Nā
ſicut culpa eſt nō hr̄e quod debet ha
beri: ita culpa ē habere q̄ᵭ nō debet
haberi. Sicut ergo culpa eſt hoī nō
hr̄e ptātē illā quā accepit vt poſſet
cauere pctm̄: ſic culpa eſt illi habere
impotētiā: qua nec iuſticiā tenere ⁊
pctm̄ cauere: nec quod ꝓ pctō debet
reddere pōt: Spōte nāq̄ꝫ fec: vn̄ p̄/
didit illam ptātem ⁊ deuenit in hāc

īpotētiā. Idē eñ ē n̄ hr̄e ptātē quā
debet hr̄e: ⁊ hr̄e īpotētiā quā debet
nō hr̄e. Quapropṫ īpotētia reddē/
di deo qd̄ debet: q̄ facit vt n̄ reddat:
nō excuſat hoīem ſi non reddit: qm̄
effectum pct̄i nō excuſat pctm̄ qd̄ fa
cit. B Et graue nimis eſt: ⁊ ita
eſſe neceſſe eſt. A Iniuſtꝰ ḡ hō eſt
q̄ nō reddit deo qd̄ debet. B Ni/
mis eſt verū: nā iniuſtꝰ ē: qꝛ nō red/
dit: ⁊ iniuſtꝰ ē qꝛ reddere neq̄t. A
Nullꝰ aūt iniuſtꝰ admictetꝰ ad btītu/
dinē: qm̄ quēadmodū beatitudo eſt
ſufficiētia in qua nulla eſt indigētia:
ſic nulli ꝯuenit niſi in q̄ ita pura eſt
iuſticia: vt nulla ī eo ſit iniuſticia.
B Nō audeo aliṫ credere. A
Qui ḡ nō ſoluit deo qd̄ debet: n̄ po/
terit eſſe btūs. B Nec h̄ ꝯſeq̄ ne
gare poſſum. A Qd̄ ſi vis dice/
re qꝛ miſericordꝰ deꝰ dimittit ſuppli/
canti qd̄ debet: ideirco qꝛ reddere ne/
q̄t: non pōt dici dimittere: niſi aut h̄
qd̄ hō ſpōte reddere debet: nec pōt:
id ē qd̄ recōpēſari poſſit pctō: qd̄ ſi
eri nō deberet ꝓ cōſeruatiōe oīs rei
q̄ deꝰ nō eſt: aut h̄ qd̄ puniēdo erat
ablaturꝰ inuito: ſic̄ ſupra dixi. i. btī/
tudinē. Sꝫ ſi dimictit qd̄ ſpōte red/
dere debet hō iō qꝛ reddere n̄ pt̄: q̄d
eſt aliud: q̄ꝫ dimittit deꝰ qd̄ hr̄e non
pōt? Sꝫ deriſio eſt vt talis miſcdia
deo attribuatꝰ. At ſi dimittit qd̄ inui/
to erat ablaturꝰ ꝓpṫ īpotētiā reddē
di qd̄ ſponte reddere debet: relaxat
deus penā: ⁊ facit btm̄ hoīem ꝓpter
pctm̄: qꝛ habet qd̄ nō debet hr̄e. Nā
ipam impotentiā debet nō hr̄e: ⁊ id/
circo q̄ꝫdiu illā habꝫ ſine ſatiſfactio/
ne: pctm̄ eſt illi. Verū hmōi miſcdia
dei nimis eſt ꝯtraria iuſticie illius: q̄
n̄ niſi penā ꝑmittit reddi ꝓpṫ pctm̄.
Quapropter quēadmodū deū ſibi
eē ꝯtrariū: ita hoc mō illū eſſe miſeri
cordē eſt impoſſibile. B Aliam
dei miſcdiā video eē q̄rendā q̄ꝫ iſtā.
A Verꝫ eſto: dimittit deꝰ ei q̄ nō ſol/
uit qd̄ debet: ideirco qm̄ nō pōt. B
Ita vellē. A At q̄ꝫdiu nō reddet:
aut volet reddere aut nō volet. Sꝫ
ſi volet qd̄ nō poterit: indigēs erit.
Si vō nō volet: iniuſtꝰ erit. B
Hoc nihil clarꝰ. A Siue aūt ī/
digēs ſiue iniuſtꝰ ſit: btūs nō erit.
B Et h̄ aptū ē. A Quādiu ḡ
nō reddet: btūs eſſe nō poterit. B
Si rōnem ſeq̄tur deꝰ iuſticie: nō eſt q̄
euadat miſer homūcio: ⁊ miſcdia di
perire videtꝰ. A Rōnem poſtu/
laſti: rōnem accipe: Miſcdiā deū eē
nō nego q̄ homines ⁊ iumēta ſaluat:
quēadmodū multiplicauit miſcdiā
ſuā. Nos aūt loq̄mur de illa vltima
miſcdia q̄ poſt hāc vitā beatū faciet
hoīem: hāc btītudinē nulli dari de/
bere: niſi illi cui penitꝰ dimiſſa ſunt
pctā: nec hāc dimiſſionē fieri niſi de
bito reddito qd̄ debetꝰ ꝓ pctō ſcd̄m
magnitudinē pctī: ſupra poſitꝭ rōni/
bꝰ puto me ſufficiētꝰ oñdiſſe. Quibꝰ
ſi q̄d tibi videtꝰ poſſe rōnibꝰ obijci di
cere debes. B Ego vtiq̃ nullā tu/
arū rōnum aliq̄tenꝰ infirmari poſſe
video. A Nec ego ſi bene ꝯſide
rentꝰ exiſtimo: Verū ſi vel vna de
oībꝰ q̄s poſui: īexpugnabili veritate
roboratꝰ: ſufficere debet. Siue nanq̃
vno ſiue pluribꝰ argumētis ꝟitas ī/
expugnabiliṫ monſtretꝰ: eq̄liṫ ab omi
dubitatiōe defenditꝰ. B Ecce ita
eſt. Quō ḡ ſaluꝰ erit hō ſi ipe nō ſol
uit qd̄ debet: nec ſaluari valet ſi non
ſoluit qd̄ debet? aut q̄ frōte aſſeramꝰ
deū in miſcdia diuitē ſup hūanū in/
tellectū: hāc miſcdiā facere n̄ poſſe?
A Hoc debes nūc ab illis exigere:
q̄ chriſtū nō eē credūt neceſſariū ad
illā ſalutē hoīs: q̄ꝝ vice loq̄ris: vt di
cāt: q̄liter hō ſaluari ſine chriſto poſ
ſit. Qd̄ ſi nō pn̄t vllo modo: deſinā̄t
nos irridere: ⁊ accedāt et iūgāt ſe no
bis q̄ nō dubitamꝰ hominem ſaluari
poſſe ꝑ chriſtū: aut deſperēt hoc vllo
mō poſſe fieri. Qd̄ ſi horrēt: credāt
nobiſcū in chriſtū vt poſſint ſaluari.
B A te q̄rā ſicut incepi: vt oñdas
mihi q̄ rōne ſaluetꝰ hō per chriſtum.

Q̄ꝫ ex neceſſitate ꝑ chriſtū

ſaluetur hõ: Ca. XXV. An.

n [N]Unc ſufficienter ꝓbat̃: per chriſtum hoĩez poſſe ſaluari: cũ etiã infideles nõ negẽt ho/minẽ vllo mõ poſſe fieri btũm: ⁊ ſatꝭ oñſum ſit: q2 ſi ponim⁹ chriſtũ nõ eẽ: nullo mõ põt inueniri ſalus homĩs? Aut enim p chriſtũ: aut alio aliquo modo: aut nullo modo poterit ho/mo ſaluus eſſe. Quapropter ſi falſũ eſt: q̇a nullo aut aliq̃ mõ alio p̃t h̃ eẽ: neceſſe eſt fieri p chriſtũ. B Si q̇s vidẽs rõnem q2 alio mõ nõ põt eſſe: ⁊ nõ intelligẽs q̃ rõne p chriſtũ eẽ valeat: aſſerere velit: q2 nec p chri/ſtũ: nec vllo mõ q̇at h̃ eẽ: q̇d huic rñ/debim⁹? A Quid rñdendũ eſt illi q̇ iccirco aſtruit eſſe ĩpoſſibile qḋ ne/ceſſe eſt eſſe: q2 neſcit q̇ mõ ſit. B Quia inſipiẽs eſt. A Cõtemnen/dum eſt ĝ qḋ dicit. B Verũ eſt: ſ3 hoc ipm illi oñdendũ eſt q̃ rõne ſit qḋ putat ĩpoſſibile. A An nõ ĩ/telligis ex his q̃ ſupra diximus q2 ne/ceſſe eſt aliq̇s hoĩes ad beatitudinẽ ꝑuenire? Nam ſi deo eſt incõueniẽs hoĩem cum aliq̃ macula ꝑducere ad hoc ad quod illũ ſine omi macula fe/cit: ne aut boni incepti penitere: aut ꝓpoſitum ĩplere nõ poſſe videatur: multo magis ꝓpter eandẽ incõueni/entiã impoſſibile eſt nullũ hoĩem ad hoc ꝑduci ad quod fact⁹ eſt. Qua/propter aut extra fidẽ chriſtianã in/ueniẽda eſt peccati ſatiſfactio: q̃lem ſupra eſſe debere oſtendimus: quod nulla rõ p̃t oñdere: aut indubitãter in illa eſſe credẽda eſt. Quod enim neceſſaria ratione veraciter eſſe colli/git̃: id ĩ nullã debet deduci dubieta/tem: etiã ſi rõ quõ ſit nõ ꝑcipit̃. B Verũ eſt qḋ dicis. A Quid ĝ q̃ris amplius? B Nõ ad h̃ veni vt auferas mihi fidei dubitationẽ: ſ3 vt oñdas mihi certitudinis mee rõnẽ. Quapropter ſicut me rõnabiliter de/duxiſti ad hoc vt videã hoĩem pctõ/rẽ h̃ debere deo p pctõ qḋ ⁊ redde/re neq̇t: ⁊ niſi reddiderit ſaluari nõ valet: ita volo me ꝑducas illuc: vt rõnabili neccitate intelligã eſſe opor/tere oĩa illa q̃ nobis fides catholica de chriſto credere ꝑcipit: ſi volum⁹ ſaluari: ⁊ quõ valeãt ad ſalutẽ hoĩs ⁊ q̃liter de⁹ miſcdia ſaluet hoĩez: cũ non dimittat illi pctm̃ niſi reddiderit qḋ ꝓpter illḋ debet. Et vt certiores ſint argumẽtatiões tue: ſic a longe ĩ/cipe vt eas ſuper firmũ fundamẽtũ cõſtituas. A Adiuuet me nunc de⁹: q2 tu nullaten⁹ mihi parcꝭ: nec ꝯſideras ĩbecillitatẽ ſciẽtie mee: cui tam magnum opus iniũgis. Tẽpta/bo tñ: q̃ñ quidem incepi nõ in me ſ3 in deo ꝯfidens ⁊ faciã qḋ ipo adiu/uante potero. Sed ne faſtidium hec volẽti legere nimis lõga ꝯtinuatio/ne generet̃: a dictis dicenda alio ex/ordio diſtinguamus.

Beati Anſelmi Liber primus Cur deus hõ explicit.

Capitulorũ ſcdi libri: Cur deus hõ: eiuſdem Anſelmi annotatio.

Ca. j. [Q]r hõ a deo factus ſit iuſt⁹ vt deo fruẽdo beatus eſſet.
ij [Q]r non moreretur ſi non peccaſſet.
iij Qḋ cum corpore in quo vi/uit in hac vita reſurgat.
iiij Qḋ de humana natura perfi/ciet deus quod incepit.
v Qḋ q̃uis hoc neceſſe ſit fieri: tñ nõ hoc faciet cogente ne/ceſſitate. Et q̣ ſit neceſſitas q̃ aufert gratiam aut minuit: ⁊ ſit neceſſitas que augeat.
vj Qḋ ſatiſfactiõẽ p q̃m ſaluat̃ hõ nõ poſſit facere niſi de⁹ hõ.
vij Qḋ neccẽ ſit eundẽ ipm eẽ ꝑfe/ctũ deũ ⁊ ꝑfectum hominẽ.
viij Qḋ ex genere ade: ⁊ de xgĩe femĩa deũ oporteat aſſume/re hominem.
ix Qḋ neccẽ ſit xbũ ſolũ ⁊ hoĩem in vnam cõuenire ꝑſonam.
x Qḋ idem homo non ex debi/to moriat̃: et quomodo nõ poſſit vel poſſit peccare: ⁊

cur ille vel angelꝰ de ſua iu/ſticia laudādus ſit: cū pec/care nō poſſint.
xj Q: moriatur ex ſua poteſtate: ⁊ ꝙ mortalitas nō ꝑtineat ad purā hominis naturā.
xij Q: q̄uis incommodorū nr̄o/rū ꝑticeps ſit: miſer tñ n̄ ſit.
xiij Q̄d cū alijs infirmitatibꝰ nr̄is ignorantiam non habeat.
xiiij Quō mors eius ꝑualeat nūe/ro ⁊ magnitudi pctō ꝓ oīm.
xv Quō deleat mors eius etiam peccata eum perimentium.
xvj Qualiter deus de maſſa pec/catrice aſſūpſit hoīem ſine peccato: ⁊ de ſaluatiōe ade ⁊ eue.
xvij Q̄d in deo nō ſit neceſſitas vl̄ īpoſſibilitas: ⁊ ꝙ ſit neceſ/ſitas cogēs ⁊ neceſſitas nō cogens.
xviij Quō vita chriſti ſoluat̄ deo ꝓ pctīs hoīm: ⁊ quō chriſtꝰ debuit et nō debuit pati.
xix Quanta ratiōe de morte eius ſequatur humana ſaluatio.
xx Q: magna ⁊ q̄ iuſta ſit mi/ſericordia dei.
xxj Quod impoſſibile ſit diabo/lum reconciliari.
xxij Q̄d in his q̄ dicta ſunt: veri/tas veteris ⁊ noui teſtamē/ti probata ſit.

Beati Anſelmi archiepi cātuarienſis Liber. II. incipit.

Q: homo a deo factꝰ ſit iu/ſtus vt deo fruēdo beatus eſſet: Caplm I.

r

Ationalē naturā a deo factā eſſe iuſtā vt illo fruēdo btā eſſet dubitari n̄ debet. Jō nāq̄ rōnalis eſt vt diſcernat inē iuſtū ⁊ iniuſtū: inter bonū ⁊ malū: in/ter maiꝰ bonū ⁊ minus bonū: alioq̄n fruſtra facta eſſet rōnalis. Sz deus nō fecit eā fruſtra rōnalem: q̄re ad h̄ eā factā eſſe rōnalē dubiū nō ē. Siſi rōne ꝓbat̄: q̄ ad h̄ accepit ꝑtātē di/ſcernēdi vt odiſſet ⁊ vitaret malū: ac amaret ⁊ eligeret bonū: atq̄ maius bonū magis amaret ⁊ eligeret. Ali/ter nāq̄ fruſtra illi deꝰ dediſſet ꝑtā/tē iſtā diſcernēdi: q̄ īuanū diſcerne/ret ſi ſcd̄m diſcretionē nō amaret et vitaret. Sz nō ꝯuenit vt deꝰ tantā ꝑtātē fruſtra dederit. Ad h̄ itaq̄ fa/ctā eſſe rōnalē naturā certū eſt: vt ſū/mū bonū ſup oīa amaret ⁊ eligeret: nō ꝓpē aliō ſ ꝓpter ipm: ſi eñ ꝓpter aliud: nō ipm ſ aliud amat. At h̄ ni/ſi iuſta facere neq̄t. Vt igit̄ fruſtra n̄ ſit rōnal̄: ſil̄ ad h̄ rōnal̄ ⁊ iuſta facta eſt. Q̄d ſi ad ſūmū bonū eligēdū et amādū iuſta facta eſt: aut talis ad h̄ facta eſt vt aliq̄n aſſeq̄ret̄ q̄d ama/ret ⁊ eligeret aut nō. Sz ſi ad h̄ nō iuſta eſt facta vt q̄d ſic amat ⁊ eligit aſſeq̄t̄: fruſtra facta ē talis vt ſic illō amet ⁊ eligat: nec vlla rō erit cur illō aſſeq̄ debeat aliq̄n. Quādiu ḡ amā/do ⁊ eligēdo ſummū bonū iuſta fa/ciet ad q̄d facta eſt: miſera erit: q̄ in/digēs erit ꝯtra voluntatē nō h̄ndo q̄d deſiderat: q̄d nimis abſurdū eſt. Quapropē rōnal̄ natura iuſta ē fa/cta: vt ſūmo bono. i. deo fruēdo btā eſſet. Hō ḡ q̄ rōnal̄ natura ē: factꝰ ē iuſtꝰ ad h̄ vt deo fruēdo btūs eſſet.

Q: hō non moreretur ſi nō peccaſſet: Caplm II.

q

Uod aūt tal̄ factꝰ ſit vt neceſ/ſitate n̄ morereт̄: hīc facile ꝓba/tur: q̄ vt iā dixımꝰ ſapīe ⁊ iu/ſticie dei repugnat vt cogeret mortē pati ſine culpa: quē iuſtū fecerat ad eternā btitudinē. Sequit̄ ḡ quia ſi nū q̄ peccaſſet nunq̄ moreret̄.

Q: cū corpe in q̄ viuit ī hac vita hō reſurgat: Ca. III.

v

Nde apte q̄nq̄ futura mortuo/rū reſurrectio ꝓbat̄. Quippe

ſi hõ ꝑfecte reſtaurãd⁹ ẽ: talis debet
reſtitui q̃lis futur⁹ erat ſi nõ peccaſ/
ſet. B Aliť eſſe nõ p̄t. A Quẽ
admodũ igiť ſi nõ peccaſſet hõ cũ eo
dẽ qȯ gerebat corpe: in ĩcorruptibi/
litatẽ trãſmutãd⁹ erat: ita oportet vt
cũ reſtaurabiť: cum ſuo in q̃ viuit in
hac vita corpore reſtaureť. B
Quid rñdebim⁹ ſi q̃s dicat: qꝛ h̄ fi/
eri oportet de illis in q̄b⁹ hũanũ ge/
nus reſtaurabiť: de reprobis xᵒ nõ
eſt neceſſe. A Nihil iuſti⁹ aut cõ
ueniẽti⁹ intelligiť: q̃ vt ſic hõ ſi ꝑſe/
ueraſſet in iuſticia: tot⁹. i. aĩa ꝛ corpe
eterne btũs eſſet: ita ſi ꝑſeuerat ĩ iniu
ſticia tot⁹ ſiliť eterne miſer ſit. B
Breuiter mihi de his ſatiſfeciſti.

Q deo hũana natura ꝑficiet de⁹ qȯ ĩcepit: Ca. IIII. An.

Ex his eſt facile cogſcere q̃m
aut h̄ de hũana ꝑficiet de⁹ na
tura qȯ incepit: aut ĩuanũ fe
cit tã ſblimẽ naturã ad tm̃ bonũm.
At ſi nihil p̄cioſi⁹ agnoſciť deus fe/
ciſſe q̃ rõnalem naturã ad gauden/
dũ de ſe: valde alienũ eſt ab eo vt vl
lã rõnalẽ naturã penit⁹ perire ſinat.
B Nõ põt aliť putare cor rõnale.
A Neceſſe eſt ḡ vt de hũana natu/
ra ꝑficiat qȯ ĩcepit. Hoc aũt fieri ſicẽ
diximus neq̃t niſi ꝑ integrã peti ſatiſ/
factionẽ: quã null⁹ petõr facere p̄t.
B Intelligo tã necẽ eſſe vt de⁹ ꝑ/
ficiat quod incepit: ne aliter q̃ dece/
at a ſuo incepto videať deficere.

Q quãuis hoc neceſſe ſit fieri: tñ hoc nõ faciet cogẽte neceſſitate: ꝛ qȯ ſit neceſſitas q̃ aufert gr̃am aut minuit: ꝛ ſit neceſſitas que augeat: Capitulum V. Bo.

Sed ſi ita eſt: videť q̃ſi cogi de⁹
neceſſitate vitãdi indecẽtiã vt
ſalutẽ ꝓcuret hũanã. Quõ
ḡ negari poterit pl⁹ h̄ ꝓpter ſe facere
q̃ ꝓpť nos? Aut ſi ita ẽ: quã gr̃am il
li debem⁹ ꝓ eo qȯ fecit ꝓpť ſe? Quõ
etiã nr̃am ĩputabim⁹ ſalutẽ ei⁹ gr̃e: ſi
nos ſaluat neceſſitate? A Eſt neceſſitas
q̃ bñfaciẽti gr̃am aufert aut minuit:
ꝛ eſt neceſſitas qua maior bñficio gr̃a
debeť. Cũ em̃ aliq̃s ea neceſſitate cui
ſbiacet inuit⁹ bñfacit: aut nulla aut
minor illi gr̃a debeť. Cũ vero ipe ſe
ſponte neceſſitati bñfaciẽdi ſubdit: nec
inuit⁹ eã ſuſtinet: tũc vtiq̃ bñficij gra
tiã mereť maiorẽ. Nõ em̃ hec ẽ dicẽ
da neceſſitas ſ; gr̃a: qꝛ nullo cogẽte illã
ſuſcepit aut ſuat ſ; gratis. Nã ſi q̃d
hodie ſpõte ꝓmittis te cras daturũ:
eadẽ cras volũtate das: quãuis neceſſe
ſit te cras reddere promiſſum ſi po/
tes aut mentiri: non tamen minus ti/
bi debet ille ꝓ impẽſo bñficio cui das
q̃ ſi nõ ꝓmiſiſſes: qm̃ te debito: em
añ tp̃s datiõis illi facere nõ eo cun/
ctat⁹ nec coact⁹. Tale ẽ cũ q̃s ſctẽ cõ
uſatiõis ſpõte vouet ꝓpoſitũ. Quã/
uis nãq̃ ſuare illȯ ex neceſſitate p⁹ vo
tũ debeat ne apoſtate dãnationẽ in/
currat. Et lꝫ cogi poſſit ſuare ſi no/
lit: ſi tñ nõ ſuat inuit⁹ qȯ vouit: ñ mi/
n⁹ ſ; magis grat⁹ eſt deo q̃ ſi ñ vouiſ
ſet: qm̃ nõ ſolũ cõmunẽ vitã ſ; etiam
ei⁹ licentiã ſibi ꝓpť deũ abnegauit.
Nec ſctẽ viuere dicẽd⁹ ẽ neceſſitate: ſ;
eadẽ q̃ vouit libertate. Quare mul/
to magis ſi de⁹ facit bonũ hoĩ qȯ in
cepit: licet ñ deceat eũ a bono ĩcepto
deficere: totũ gr̃e debem⁹ ĩputare:
qꝛ h̄ ꝓpť nos ñ ꝓpť ſe (null⁹ egẽs)
incepit. Nõ em̃ illũ latuit q̃d hõ fa/
ctur⁹ erat cũ illũ fecit: ꝛ tñ bonitate
ſua illũ creãdo ſpõte ſe vt ꝑficeret ĩ/
ceptũ bonũ q̃ſi obligauit. Deniq̃ de
us nihil facit neceſſitate: qꝛ nullo mõ
cogiť aut ꝓhibeť aliq̃d facere. Et cũ
dicim⁹ deũ aliq̃d facere q̃ſi neceſſitate
vitãdi inhoneſtatẽ quã vtiq̃ nõ ti
met: poti⁹ intelligendũ ẽ qꝛ h̄ facit
neceſſitate ſuãde hõeſtatiſ: q̃ ſcꝫ neceſſi/
tas nõ eſt aliud q̃ ĩmutabilitas ho/
neſtatiſ ei⁹: quã a ſeipo ꝛ nõ ab alio
habet: ꝛ iccirco ĩpropꝛie dr̃ neceſſitas.
Dicam⁹ tñ qꝛ necẽ eſt vt bõitas dei
ꝓpter ĩmutabilitatem ſuã ꝑficiat de

hoĩe qð incepit: quãuis totũ ſit gr̃a bonũ quod facit. B Concedo.

Q satiſfactionẽ ꝑ quã ſaluatur hõ nõ poſſit facere niſi deus homo: Ca. VI. An.

Oc aũt fieri neq̃t niſi ſit q̃ ſol
h uat deo ꝑ peccato hoĩs aliq̃d
maius ꝙ omne qð p̃ter deũ eſt. B Ita cõſtat. A Illum ꝗꝙ q̃ de ſuo poterit deo dare aliq̃d qð ſupet oẽ qð ſb deo eſt: maiorem neceſſe eſt eẽ ꝙ oẽ qð nõ eſt de⁹. B Neq̃o negare. A Nihil aũt eſt ſup omne qð deus nõ eſt: niſi deus. B Verũ eſt. A Nõ ḡ põt hãc ſatiſfactionẽ facere niſi de⁹. B Sic ſequit̃. A Sʒ nec facere illã debet niſi hõ: alioq̃n nõ ſatiſfacit hõ. B Nõ videt̃ aliq̃d iuſtius. A Si ḡ ſicut cõſtat nccẽ eſt vt de hoĩb⁹ ꝑficiat̃ illa ſupna ciuitas: nec h̃ eſſe valet niſi fiat predicta ſatiſfactio quã nõ p̃t facere niſi de⁹: nec debet niſi hõ: nccẽ eſt vt eã faciat deus hõ. B Bñdict⁹ de⁹: iã magnum q̃ddã inuenim⁹ de h̃ qð q̃rim⁹. Proſeq̃re igit̃ vt incepiſti: Spero eñ q̄ de⁹ nos adiuuabit. A Inueſtigandũ nũc eſt quõ poſſit fieri deus hõ.

Q neceſſe ſit eundem ipm eſſe ꝑfectum deum ꝛ ꝑfectũ hominem: Capi. VII.

Iuĩa eñ natura ꝛ hũana ñ poſ
d ſunt in ĩuicẽ mutari: vt diuĩa fiat humana: vł humana diuina: nec ita miſceri vt q̃dã tertia ſit ex duab⁹ q̃ nec diuĩa ſit oĩno nec hũana. Deniꝙ ſi fieri poſſet vt altera in alterã ↄuerteret̃: aut eẽt tm̃ de⁹ ꝛ ñ hõ: aut ſolũ hõ ꝛ nõ de⁹: aut ſi miſcerẽtur ita vt ex duab⁹ corruptis fieret q̃dã tertia: queadmodũ de duob⁹ indiuiduis aĩalib⁹ diuſaꝝ ſpecieꝝ maſculo ꝛ femĩa naſcit̃ tertiũ qð nec pr̃is integrã nec matris ſuat naturã: ſ ex vtraꝙ tertiã mixtã: nec hõ eẽt nec de⁹. Nõ igit̃ põt fieri hõ de⁹ quẽ q̃rim⁹ ex diuĩa ꝛ hũana natura: aut cõuerſiõe alteri⁹ ĩ alterã: aut corruptiua cõmixtiõe vtriuſꝙ in tertiã: q̄ h̃ fieri neq̃unt: aut ſi fieri valerẽt: nihil ad h̃ qð q̃rim⁹ valeret. Si aũt ita q̃libet mõ cõiungi dicant̃ he due nature integre: vt tñ ali⁹ ſit de⁹ ali⁹ hõ: ꝛ nõ idẽ ſit de⁹ q̃ ꝛ hõ: impoſſibile ẽ vt ãbo faciãt qð fieri neceſſe ẽ. Nã de⁹ nõ faciet q̄ nõ debebit: ꝛ hõ ñ faciet q̄ ñ poterit. Vt ḡ h̃ faciat de⁹ hõ: neceſſe eſt eundẽ ipm eſſe ꝑfectũ deũ ꝛ ꝑfectũ hoĩem q̃ hãc ſatiſfactionẽ facturꝰ eſt: qm̃ eã facere nõ põt niſi ſit ver⁹ de⁹: nec debet niſi verus hõ. Qm̃ ḡ ſeruata integritate vtriuſꝙ nature: neceſſe eſt inueniri deũ hoĩem: nõ min⁹ neceſſe eſt has duas naturas integras ↄuenire in vnã ꝑſonã: queadmodũ corp⁹ ꝛ aĩa rõnal̃ ↄueniũt in vnũ hoĩem: qm̃ aliter fieri neq̃t vt idẽ ipe ſit ꝑfect⁹ de⁹ ꝛ ꝑfectus hõ. B Totum mihi placet quod dicis.

Qð ex genere ade ꝛ de virgine femĩa deũ oporteat aſſumere hoĩem: Ca. VIII. A.

Eſtat nũc q̃rere vñ ꝛ quõ aſ
r ſumet deus hũanam naturã.

Aut eñ aſſumet eã de adã: aut faciet nouũ hoĩem queadmodũ fecit adã de nullo alio hoĩe. Sʒ ſi nouũ hoĩeʒ faciet nõ ex ade genere: nõ ꝑtinebit ad gen⁹ hũanũ qð natũ eſt de adã: q̄re nõ debebit ſatiſfacere ꝓ eo q̄ nõ erit de illo. Sicut eñ rectũ ẽ vt ꝓ culpa hoĩs hõ ſatiſfaciat: ita neceſſe eſt vt ſatiſfaciens idẽ ſit q̃ pctõr: aut eiuſdẽ generis. Alit̃ nãꝙ nec adã nec gen⁹ ei⁹ ſatiſfaciet ꝓ ſe. Ergo ſicut de adã ꝛ eua pctm̃ in oẽs hoĩes ꝓpagatũ eſt: ita nullus niſi vł ipi vel q̃ de illis naſcit̃ ꝓ pctõ hoĩm ſatiſfacere debet. Qm̃ ḡ illi neq̃unt: neceſſe eſt vt de illis ſit q̃ hoc faciat. Ampli⁹: Sicẽ adã ꝛ totũ gen⁹ ei⁹ per ſeipſtetiſſet ſine ſuſtentatione alterius creature ſi nõ peccaſſet: ita oportet vt ſi idem genus reſurget poſt caſuʒ ꝑ ſe reſurgat ꝛ releuet̃. Nam ꝑ quẽcunꝙ in ſtatum ſuũ reſtituat̃: ꝑ illũ

vtiqꝫ ſtabit ꝑ quē ſtatū ſuū recupa/
bit. Deus etiā qñ hūanā naturā pri/
mitus fecit ī ſolo adā: nec ſeminā (vt
de vtroqꝫ ſexu mltiplicarenť homi/
nes) facere voluit niſi de ipſo: aperte
mōſtrauit ſe nō niſi de adā voluiſſe
facere qđ de hūana natura facturus
erat. Quapropť ſi gen⁹ ade ꝑ aliquē
releueť hoīem q̄ nō ſit de eodē gene
re: nō ī illā dignitatē quā habiturū
erat ſi ñ peccaſſet adā: ⁊ iō nō ītegre
reſtaurabiť: ⁊ dei ꝓpoſitū deficere vi
debiť: q̄ duo incōueniētia ſūt. Ergo
neceſſe eſt vt de adā aſſumať hō per
quē reſtaureť gen⁹ ade. B Si
rōnem ſeq̄mur ſicē ꝓpoſuim⁹: h̄ ineui
tabiliter oportet eſſe. A Inueſti/
gemus nūc vtrū aſſumēda ſit a deo
natura hoīs de patre ⁊ matre ſicut
alij hoīes: aut de viro ſine femīa: aut
de femina ſine viro. Nā quocūqꝫ
mō ex his trib⁹ mōis ſit de adā ⁊ de
eua erit: de q̄bus eſt oīs hō vtriuſqꝫ
ſexus: nec aliq̄s mod⁹ ex tribus his
facilior ē deo q̄ alij: vt eo mō poti⁹
debeat aſſumi. B Bene ꝓcedis.
A Verū: nō ē opus multo labore vt
oñdať qꝫ mūdi⁹ ⁊ honeſti⁹ ꝓcreabiť
hō ille de ſolo viro vľ femiā q̄ de cō
mixtiōe vtriuſqꝫ ſicut oēs alij filij
hoīm. B Sufficit. A Aut
ḡ de ſolo viro: aut de ſola femina aſ/
ſumēdus eſt. B Aliūde nō pōt.
A Quatuor mōis pōt de⁹ facere
hoīem: videlꝫ aut de viro ⁊ de femi
na: ſicē aſſidu⁹ mōſtrat vſ⁹: aut nec de
viro nec de femīa: ſicut creauit adā:
aut de viro ſine femīa: ſic fecit euam:
aut de femīa ſine viro: qđ nōdū fec.
Vt igiť hūc q̄qꝫ modū ꝓbet ſue ſbia
cere ptāti ⁊ ad h̄ ipm op⁹ dilatū eſſe:
nihil cōueniēti⁹ q̄ vt de femīa ſine
viro aſſumat illū hoīem quē q̄rim⁹.
Utrum autē de virgine aut de non
virgine dignius hoc fiat: nō eſt op⁹
diſputare: ſed ſine omni dubitatio/
ne aſſerēdū eſt: qꝛ de virgine deum
hoīem naſci oportet. B Scdm
placitū cordis mei loq̄ris: A Eſt
ne ſolidū h̄ qđ diximꝰ: aut vanū ali/
qđ ſicut nubes qđ dixiſti nobis infi/
deles obijcere? B Nihil ſolidius.
A Pinge igiť nō ſup fictā vanita
tē ſed ſup ſolidā veritatē: ⁊ dic q̄a
valde ꝯuenit: vt quēadmodū hoīs
pctm̄ ⁊ cā nrē dānatiōis initiū ſūp/
ſit a femīa: ita medicia pcti ⁊ cā nrē
ſaluationis naſcať de femīa. Ac ne
mlieres deſperēt ſe ptinere ad ſortē
btōꝝ: qm̄ de femīa tm̄ malū ꝓceſſit:
oportet vt ad reformādā ſpem eaꝝ
de mliere tm̄ bonū ꝓcedat. Pinge
⁊ h̄. Si virgo erat q̄ cā fuit hūano ge
neri toti⁹ mali: mltomagis decet vt
virgo ſit q̄ cā erit toti⁹ boni. Hoc q̄ꝫ
pinge. Si mlier quā fecit de⁹ de viro
ſine femīa facta eſt de virgīe: ꝯuenit
valde vt vir q̄qꝫ q̄ fiet de femīa ſine
viro fiat de virgīe. Sꝫ de picturꝭ q̄
pīgi pñt ſup h̄ qꝛ de⁹ hō de virgine
mliere naſci dꝫ: iſta nūc ſufficiāt. B
Valde pulchre ⁊ rōnabiles ſunt pi/
cture iſte.

Quod neceſſe ſit verbū ſolum ⁊ hoīem in vnā conue/nire perſonā: Ca. IX. An.

n Nunc qꝫ q̄rendū eſt in q̄ ꝑſo
na de⁹ q̄ eſt tres ꝑſone: hoīeꝫ
aſſumat. Plures em̄ ꝑſone
neq̄unt vnū eūdēqꝫ hoīem aſſume/
re ī vnitate ꝑſone: q̄re in vna tm̄ ꝑ/
ſona h̄ fieri ncc̄e ē. Sꝫ de hac vnitate
ꝑſone dei et hoīs: et in q̄ ꝑſona dei h̄
magis fieri oporteat: in epľa de īcar/
natiōe verbi ad dñm papā vrbanū
directa: q̄tū ad pñtem inueſtigatio/
nē ſufficere puto locut⁹ ſum. B
Breuiter tamen hic tāge: cur potius
perſona filij debeat incarnari q̄ pa/
tris aut ſpiritus ſancti? A Si q̄/
libet alia perſona incarnetur: erunt
duo filij in trinitate: fili⁹ ſcilicet dei
q̄ ⁊ ante incarnationē filius ē: ⁊ ille
q̄ per īcarnationē fili⁹ erit virginis:
⁊ erit in ꝑſonis que ſemper equales
eſſe debent inequalitas ſcḋm dum digni
tatē natiuitatū. Dignorē nāqꝫ nati
uitatē habebit nat⁹ ex deo q̄ natus
ex virgīe. Item ſi pater fuerit incar/

natus: erũt duo nepotes in trinitate: qꝛ pater erit nepos gnitũ virginis p hoiem aſſumptũ: ⁊ verbum cũ nihil habeat de hoie: nepos tñ erit virgĩs: qꝛ filij eiꝰ erit filius. Que oĩa incõuenientia ſũt: nec incarnationẽ verbi ↄtingũt. Eſt ⁊ alia rõ cur magis ↄueniat icarnari filio q̃ȝ alijs pſonis: qꝛ cõueniẽtiꝰ ſonat filiũ ſupplicare patri: q̃ȝ aliã pſonã alij. Itẽ homo pro q̃ erat oraturꝰ: ⁊ diabolus quẽ erat expugnaturꝰ: ambo falſam ſimilitudinem dei p ꝓpriã voluntatẽ p̃ſumpſerant: Unde q̃ſi ſpecialiꝰ aduerſus pſonam filij peccauerũt: q̃ vera pr̃is ſilitudo credit̃. Illi itaq; cui ſpecialius fit iniuria: cõueniẽtiꝰ attribuit̃ culpe vĩdicta aut ĩdulgẽtia. Quapꝛopt̃ cũ rõ nos ineuitabilis pduxerit ad h̃ vt neceſſe ſit diuinã ⁊ hũanã naturã in vnã cõuenire pſonã: nec hoc fieri poſſit in pluribꝰ pſonis dei: ⁊ hoc cõueniẽtiꝰ fieri pateat i pſona verbi q̃ȝ in alijs: neceſſe ẽ verbũ deũ ⁊ hoiem in vnã cõuenire pſonã. B Sic eſt via q̃ me vndiq; munita ratione: vt neq; ad dexterã neq; ad ſiniſtram videã me ab illa poſſe declinare. A Non ego te duco ſ ille de q̃ loquimur: ſine q̃ nihil poſſumꝰ: nos ducit vbicũq; viã ṽitatis tenemus.

Quod idẽ hõ nõ ex debito moꝛiatur: ⁊ quõ poſſit vel nõ poſſit peccare: ⁊ cur ille vel angelus de ſua iuſticia laudãdus ſit cum peccare non poſſint: Capl'm X.

Verũ aũt hõ ille ſit moꝛiturꝰ ex debito ſicẽ oẽs alij hoies ex debito moꝛiũt̃: nũc iueſtigare debemꝰ. Sȝ ſi adã moꝛiturus non erat ſi nõ peccaſſet: multo magis iſte moꝛtẽ pati nõ debebit in q̃ pctm̃ eẽ nõ poterit: qꝛ deus erit. B In h̃. volo te aliq̃ntulũ moꝛari. Siue eñ dicat̃ poſſe ſiue nõ poſſe peccare: in vtroq; mihi nõ pua naſcit̃ queſtio. Nã ſi non poſſe peccare dr̃: difficile credi debere videtur. At cũ aliquãtulum loquar nõ quaſi de illo qui nunq̃ȝ fuerit ſicut hactenus fecimꝰ: ſ velut de eo quẽ ⁊ cuius facta nouimus: q̃s neget illũ multa potuiſſe facere q̃ petã dicimꝰ? Quippe vt alia taceã: quõ dicemꝰ eũ nõ potuiſſe mẽtiri: quod ſp pctm̃ eſt? Cũ eñ dicat iudeis de patre: Si dixero qꝛ nõ ſcio eũ: ero ſilis vobis mẽdax. Et inter h̃ verba dicat: Nõ ſcio eũ: q̃s eũ dicat eaſdẽ tres nequiſſe pferre dictiones ſine alijs ṽbis: vt ſic diceret: Nõ ſcio eũ? Quod ſi faceret vt ipe ait: eſſet mẽdax: q̃d eſt eſſe petõꝛẽ. Quare? q̃ȝ hoc potuit: peccare potuit. A Et hoc q̃dẽ dicere potuit: ⁊ peccare nõ potuit. B Hoc oſtẽde. A Omnis poteſtas ſequit̃ voluntatẽ: Cũ eñ dico qꝛ poſſuȝ loq̃ vel ambulare: ſubaudit̃ ſi volo. Si eñ nõ ſb̃intelligit̃ volũtas: nõ eſt poteſtas ſ neceſſitas. Nã cũ dico qꝛ nolẽs poſſum trahi vel vinci: nõ eſt hec mea poteſtas: ſ neceſſitas ⁊ poteſtas alteriꝰ. Quippe non eſt aliud: poſſum trahi vel vinci: q̃ȝ aliꝰ me trahere vel vincere põt. Poſſumus itaq; dicere de chriſto qꝛ potuit mẽtiri: ſi ſbaudiat̃: ſi vellet: ⁊ q̃ȝ mẽtiri non potuit nolens: nec potuit velle mẽtiri: nõ minus dici põt nequiſſe mẽtiri. Sic itaq; potuit: ⁊ nõ potuit mẽtiri. B Nunc redeamꝰ ad inueſtigandũ de illo q̃ſi nõdũ ſit ſicut incepimꝰ. Dico igit̃: ſi peccare nõ poterit qꝛ ſicut dicis nõ poterit velle: ex neceſſitate ſeruabit iuſticiam: q̃re non ex libertate arbitrij iuſtus erit. Que igitur gratia illi pro iuſtitia ſua debebit̃? Solemus namq; dicere deum ideirco feciſſe angelum ⁊ hominem tales qui peccare poſſent: quatenus cum poſſent deſerere iuſticiam ⁊ ex libertate arbitrij ſeruarẽt: gratiam ⁊ laudem mererent̃ q̃ illis ſi ex neceſſitate iuſti eſſent nõ deberent̃. A Nonne angeli qui modo peccare nequeunt laudandi ſunt? Bo. Sunt vtiq;: q̃a hoc quod mõ nõ poſſunt

Joh. 8.

meruerũt ꝑ hoc qđ potuerũt ⁊ no/
luerũt. A Quid dicis de deo ꝙ
peccare nõ põt: nec hoc meruit ꝑ po
teſtatẽ peccãdi ꝙ nõ peccauit: nõne
laudandus eſt pro iuſticia ſua? B
Hic volo vt rñdeas ꝓ me: Nã ſi
dico eũ nõ eſſe laudãdũ: ſcio me mẽ/
tiri: Si autem dico eſſe laudãdum:
timeo infirmare rõnẽ quã dixi de an
gelis. A Angeli nõ ſunt laudã
di de iuſticia ſua: qꝛ peccare potuerũt
et noluerũt: ſꝫ ꝗa ꝑ hoc ꝗdãmõ a ſe
habẽt ꝙ peccare neqũt: in ꝗ aliqrẽ/
nus ſiles ſũt deo: ꝗ a ſe habet ꝗcꝗd
habet. Dicit᷑ eñ aliꝗd dare ꝗ nõ au/
fert qñ põt: ⁊ facere eſſe aliꝗd ꝗ cũ
poſſit idipm facere nõ eſſe: nõ facit.
Sic itaqꝫ cũ angelus potuit auferre
ſibi iuſticiã ⁊ nõ abſtulit: ⁊ facere ſe
nõ eſſe iuſtũ ⁊ nõ fecit: recte aſſerit᷑
ipſe ſibi dediſſe iuſticiã ⁊ ſeipſũ iu/
ſtum feciſſe. Hoc igit᷑ mõ habet a ſe
iuſticiã: qꝛ creatura eã aliter a ſe ha/
bere neqt: ⁊ idcirco laudãdus eſt de
ſua iuſticia: Nec neceſſitate ſed li/
bertate iuſt᷒ eſt: qꝛ improprie dicit᷑
neceſſitas vbi nec coactio vlla ẽ nec
ꝓhibitio. Quapropter qm̃ deus ꝑ/
fecte habet a ſe qcꝗd habꝫ: ille maxi
me laudãdus eſt de bonis que habꝫ
⁊ ſeruat: nõ vlla neceſſitate ſꝫ ſicẽ ſu/
pra dixi ꝓpria ⁊ eterna imutabilita/
te. Sic ꝗ hõ ille ꝗ idẽ ipe deus erit:
quoniã omne bonum quod ipſe ha
bebit a ſe habebit: nõ neceſſitate ſed
libertate et a ſeipſo iuſtus: ⁊ idcir/
co laudãdus erit. Quãuis enim hu
mana natura a diuina habeat quod
habebit: idẽ tñ ipe a ſeipo (qm̃ due
nature vna ꝑſona erũt) habebit.
B Satiſfeciſti mihi ex hoc: ⁊ aper/
te video qꝛ ⁊ peccare non poterit et
tñ laudãdus erit de iuſticia ſua. Sꝫ
nunc querẽdum eſtimo: cũ deus ta/
lẽ poſſet facere hoĩem: cur nõ tales
fecit angelos: ⁊ duos primos hoĩes
vt ſimiliter ⁊ peccare nõ poſſent ⁊ de
iuſticia ſua laudãdi eſſent? A In
telligis quid dicas? B Uideor

mihi intelligere: ⁊ iccirco quero cur
eos tales nõ fecit? A Quoniã
nõ potuit nec debuit fieri vt vnuſqſ/
qꝫ illoꝝ eſſet idẽ ipſe ꝗ de᷒: ſicut de
hoĩe iſto dicim᷒. Et ſi qrit᷑: cur nõ de
tot ꝗt ſunt ꝑſone dei vel ſaltẽ de vno
hoc fecit? Rñdeo qꝛ rõ tũc fieri nulla/
tenus hoc exigebat: ſꝫ omnino (qꝛ de
us nil ſine rõne fecit) ꝓhibebat.
B Erubeſco qꝛ hoc qſiui: dic que di/
ctur᷒ eras. A Dicam᷒ ꝗ ꝗa mori
nõ debebit: qm̃ nõ erit peccãtor. Bo.
Concedere me oportet.

Quomodo moriatur ex ſua poteſta te: ⁊ ꝙ mortalitas non ꝑti neat ad purã hoĩs naturã: Capitulum XI. An.

Nunc autẽ reſtat idagare vtrũ
poſſit mori ſcdm̃ humanã na/
turam: nã ſcdm̃ diuinã icorru/
ptibilis ſꝑ erit. B De hoc cur du/
bitare debem᷒ cũ ipe verus hõ futu
rus ſit: ⁊ oĩs hõ naturalit᷑ mortalis
ſit: A Nõ puto mortalitatẽ ad
purã ſed ad corruptã hoĩs naturã
pertinere. Quippe ſi non peccaſſet
homo ⁊ imortalitas ipſius imutabi
liter firmata eẽt: nõ tñ min᷒ hõ eſſet
verus: ⁊ qñ mortales in incorrupti/
bilitate reſurgẽt: nõ min᷒ erũt veri/
hoĩes. Nam ſi ꝑtineret ad veritatẽ
humane nature mortalitas: nequaqꝫ
poſſet eſſe hõ ꝗ eſſet imortalis. Nõ
ꝗ ꝑtinet ad ſinceritatẽ humane nature
corruptibilitas: ſiue icorruptibilitas
qm̃ neutra facit aut deſtruit hoĩem:
ſꝫ altera valet ad ei᷒ miſeriã: altera
ad btitudinẽ. Sed qm̃ null᷒ eſt hõ
ꝗ nõ moriat᷑: iccirco mortale ponit᷑
in hoĩs diffinitiõe a ꝑhis: ꝗ nõ credi
derunt totũ hominẽ aliqñ potuiſſe
aut poſſe eẽ imortalẽ. Quare nõ ſuf
ficit ad demõſtrãdũ illũ hoĩem debe
re mortalẽ eẽ ob hoc qꝛ ver᷒ hõ erit.
B Quere ꝗ tu aliã rõnem: quia
ego illã neſcio ſi tu neſcis qua ille ꝓ/
bet᷑ poſſe mori. A Dubiũ non
eſt: quia ſicut de᷒ erit: ita oĩpotẽs

erit. B Verū eſt. A Si ḡ
volet: poterit aīam ſuā ponere ꝛ ite/
rū ſumere. B Si hoc nō pōt nō
videt̄ ꝙ ſit oīpotēs. A Pote/
rit igitur nunq̄ꝫ mori ſi volet: ꝛ po/
terit mori ꝛ reſurgere. Siue aūt ani/
mā ſuā ponat: nullo alio faciēte: ſiue
alius hoc faciat vt eā ponat ipo per/
mittēte: q̄ntū ad ptātē nihil differt.
B Nō ē dubiū. A Si igit̄ vo
luerit pmittere: poterit occidi: ꝛ ſi no
luerit nō poterit. B Ad h̄ nos
indeclinabiliter pducit ratio. A
Nō ḡ qꝫ nos docuit: qꝛ oportet eum
maius aliquid habere: q̄ꝫ q̄cq̄d ſub
deo eſt: qđ ſpōte det ꝛ non ex debito
deo. B Ita eſt. A Hoc aūt
ſub illo nec extra illū inueniri pōt.
B Verū eſt. A In ipo igit̄ in
ueniendū eſt. B Sic ſequit̄.
A Aut igit̄ ſeipm aut aliq̄d de ſe
dabit. B Nō poſſum aliter ītel/
ligere. A Querēdū nūc eſt cu/
iuſmodi hec datio debebit eſſe. Dare
nāqꝫ ſe nō poterit deo: aut aliq̄d de
ſe q̄ſi non habēti vt ſuus ſit q̄m oīs
creatura dei eſt. B Sic eſt. A
Sic ḡ intelligenda eſt h̄ datio: qꝛ ali
q̄ mō ponet ſe ad honorē dei: aut ali
q̄d de ſe q̄ mō debitor nō erit. B
Ita ſequit̄ ex ſupra dictꝭ. A Si
dicim⁹ qꝛ dabit ſeipm ad obediēdū
deo: vt pſeuerant̄ ſeruādo iuſticiā:
ſbdat ſe ei⁹ volūtati: nō erit hoc da/
re qđ de⁹ ab illo nō exigat ex debito
Oīs eñ rōnalis creatura debet hāc
obediētiā deo. B Hoc negari ne
q̄t. A Alio itaqꝫ mō oportet vt
det ſeipm deo aut aliq̄d de ſe. B
Ad hoc nos īpellit ratio. A Vi
deam⁹ ſi forte ſit vitā ſuā dare: ſiue
ponere aīam ſuā: ſiue tradere ſeipm
morti ad honorē dei. Hoc eni ex de/
bito deus nō exiget ab illo: q̄m nāqꝫ
nō erit peccatū ī illo: nō debebit mo
ri vt dixim⁹. B Aliter neq̄o in/
telligere. A Cōſiderem⁹ adhuc
vtrū ſic rōnabiliter ꝯueniat. B
Dic tu ꝛ ego libēter audiā. A Si

hō p ſuauitatē peccauit: an nō cōue/
nit vt p aſpitatē ſatiſfaciat? Et ſi tā
facile victꝰ eſt a diabolo vt deū pec/
cādo exhonoraret: vt facili⁹ nō poſ/
ſet: nōne iuſtū eſt vt hō ſatiſfaciens
pro pctō: tanta difficultate vincat
diabolū ad honorem dei: vt maiori
nō poſſit. An nō eſt dignū q̄tenus q̄
ſe ſic abſtulit deo peccādo vt ſe plus
auferre ñ poſſet: ſic ſe det deo ſatiſfa
ciēdo vt magꝭ ſe nō poſſit dare. B
Nō eſt aliq̄d rōnabili⁹. A Ni/
hil aūt aſperius aut difficili⁹ pōt hō
ad honorē dei ſponte ꝛ nō ex debito
pati q̄ꝫ mortē: ꝛ nullatenus ſeipſum
pōt hō magis dare deo q̄ꝫ cū ſe mor/
ti tradit ad honorem illius. B
Vera ſunt oīa hec. A Talem ḡ
oportet eū eſſe q̄ ꝓ pctō hoīs ſatiſ/
facere volet vt mori poſſit ſi velit.
B Video hoīem illū plane queꝫ
querim⁹ talē eſſe oportere q̄ nec ex
neceſſitate moriat̄ quoniā erit omi/
potēs: nec ex debito quia nunq̄ꝫ pec/
cator erit ꝛ mori poſſit ex libera vo/
lūtate qꝛ neceſſariū erit. A Sūt
ꝛ alia multa cur eū valde cōueniat
hoīm ſilitudinē ꝛ ꝯuerſationē abſqꝫ
peccato hr̄e: q̄ facilius ꝛ clarius p ſe
patent in eius vita ꝛ operib⁹ quam
velut ante experimētuꝫ ſola ratione
mōſtrari poſſint. Quis enim expli/
cet q̄ꝫ neceſſarie q̄ꝫ ſapienter factum
eſt: vt ille q̄ hoīes erat redēpturus ꝛ
de via mortis ꝛ pditiōis ad viā vite
ꝛ beatitudinis eterne docēdo redu/
ctur⁹: cū hoīb⁹ cōuerſaret̄: ꝛ in ipſa
cōuerſatione cū eos doceret verbo
q̄liter viuere deberent: ſeipm exēplū
pberet. Exemplū aūt ſeipm quō da
ret infirmis ꝛ mortalibus vt ꝓpter
iniurias aut contūelias aut dolores
aut mortē a iuſticia nō recederent: ſi
ipm hec oīa ſentire nō agnoſcerēt?

Q quāuis incōmodorum noſtroꝝ particeps ſit: miſer tamen non ſit: Capitulum XII. Bo.

o Mnia hec patenter oſtendunt eū mortalē ⁊ incōmodorum noſtroꝝ participē eſſe oportere. Sꝫ hec oīa miſerie noſtre ſunt: num quid ergo miſer erit? A Nequaq̄. Nā ſicut ad beatitudinē nō ptinet cōmodum qḋ habet ꝗs cōtra voluntatē: ita nō eſt miſeria apprehendere ſapiēter nulla neceſſitate aliqḋ incōmodū ſecundū voluntatē. B Concedendum eſt.

Quod cum alijs infirmitatibus noſtris ignorantiam nō habeat: Ca. XIII.

v Erū in hac ſilitudīe quā hr̄e debet cū hoībus: dic vtrum ignorantiā quoq̄ ſicut alias infirmitates nr̄as habiturus ſit? A Quid dubitas de deo vtrum ſit oīa ſciēs? B Quia quāuis ſit īmortalis futur⁹ ex diuina natura: mortalis tn̄ erit ex hūana: Cur ergo nō ſiliter poterit ille hō eſſe vere ignorās ſicut vere mortal erit? A Illa hoīs aſſūptio in vnitatē pſone dei nō niſi ſapienter a ſumma ſapīa fiet: ⁊ ideo nō aſſumet in hoīe qḋ nullo mō vtile ſed valde noxiū eſt ad opus quod idem hō facturus eſt. Ignorātia nāq̄ ad nihilum illi vtilis eſſet: ſed ad multa noxia. Quō enim tot ⁊ tanta opa que facturus eſt faciet ſine ſumma ſapīa? Aut quō illi hoīes credēt ſi eū ſciēt neſciū? Si aūt neſciēt: ad qd erit illi vtilis ignorātia illa? Deīde ſi nihil amat niſi qḋ cognoſcit: ſicut nihil erit boni qḋ n̄ amet: ita nullū bonū erit qḋ ignoret. Bonū aūt nemo pfecte nouit niſi q̄ illḋ a malo ſcit diſcernere. Hanc q̄ꝫ diſcretionē null⁹ ſcit facere niſi qui malū ignorat. Sicut igit ille de q̄ loq̄mur oē pfecte ſciet bonū: ita nullū ignorabit malū. Omnē igit habebit ſcientiā q̄uis eā publice in hoīm cōuerſatione nō oſtēdat. B Hoc in maiori etate ita videt ſicut dicis: ſ in infantia ſicut nō erit tēpus ꝯgruū vt in illo appareat ſapīa: ita nō erit op⁹: et iō nec ꝯgruū vt illā habeat. A Nōne dixi qꝛ ſapiēter fiet illa īcarnatio. Sapiēter nāq̄ aſſumet deus mortalitatē: q̄ ſapiēter qꝛ valde vtiliter vtet. Ignorantiā xp̄o nō poterit aſſumere ſapiēter: qꝛ nūq̄ eſt vtilis ſ ſemp noxia: niſi forte p eā mala voluntas q̄ nunq̄ in illo erit ab effectu reſtringit. Nam etſi aliqñ ad aliud nō nocet: h̄ ſolo tn̄ nocet: qꝛ ſcīe bonū aufert. Et vt breuiter abſoluam qḋ q̄ris ex q̄ hō ille erit plen⁹ deo: ſp in ſeipo erit: vn̄ nūq̄ erit ſine ei⁹ potētia ⁊ fortitudīe ⁊ ſapīa. B Etſi ſcīēs h̄ ī chriſto fuiſſe ſp nō dubitarē: iō tn̄ q̄ſiui vt de h̄ q̄ꝫ rōnem audirē. Sepe nāq̄ aliqd eſſe certi ſumus: ⁊ tn̄ hoc ratiōe probare neſcimus.

Quomodo mors eius preualet nūero ⁊ magnitudini pctōꝝ oīm: Ca. XIIII.

n Unc rogo vt doceas me quō mors ei⁹ p̄ualeat nūero ⁊ magnitudini pctōꝝ oīm: cū vnū qḋ putam⁹ leuiſſimū pctm̄ tam infinitū mōſtres vt ſi nūer⁹ obtēdat infinit⁹ mūdoꝝ q̄ ſic pleni ſint creaturis ſicut iſte eſt: nec poſſint ſuari q̄n redigant in nihilū: niſi faciat aliquis aſpectū vnū ꝯtra volūtatē dei: non tn̄ fieri debeat. A Si p̄ns eſſet hō ille ⁊ ꝗs eſſet ſcires ⁊ diceret tibi niſi occideris hoīem illū pibit mūd⁹ iſte tot⁹: ⁊ q̄cqd deus nō eſt: faceres hoc p ꝯſeruāda omni alia creatura? B Non facerē etiam ſi mihi infinitus numerus mundoꝝ obtenderet. A Quid ſi iterū tibi diceret: aut eum occides: aut oīa peccata mundi venient ſuper te? B Reſponderem me potius alia oīa peccata velle ſuſcipere: non ſolū huius mūdi q̄ fuerūt ⁊ q̄ futura ſunt: ſ ⁊ q̄cūq̄ ſup h̄ cogitari pn̄t q̄ iſtḋ ſolū: qḋ nō ſolum de occiſione eius: ſed ⁊ de q̄libet ꝑua leſione q̄ illum tangeret

reſpondere me exiſtimo debere. A
Recte exiſtimas: Sed dic mihi cur
ita cor tuũ iudicat: vt plus horreat
vnũ peccatũ in leſione hui⁹ hoĩs ꝙ̃
alia oĩa q̃ cogitari poſſunt: cũ oĩa
quecũq; fiunt peccata contra illum
ſint? B Quĩ peccatũ qḋ in pſo
na ei⁹ fit: incõpabiliter ſupat oĩa
illa q̃ extra pſonã illius cogitari poſ/
ſunt. A Quid dices ad hoc: q̃a
ſepe libent̃ aliq̃s patit̃ quaſdam in
ſua pſona moleſtias ne maiores pa/
tiat̃ in rebus ſuis? B Quia de
us nõ eget hac patiã cuius poteſta/
ti oĩa ſubiacent: ſicut tu ſupra cuidã
mee interrogationi r̃ndiſti. A Be
ne r̃ndes. Videm⁹ ẽ q; violatiõi vi
te corpalis huius hoĩs nulla ĩmenſi/
tas vel mltitudo pctõꝝ extra pſonã
dei cõpari valet. B Apertiſſi/
mum eſt. A Quantũ bonũ tibi
videt̃ cuius interẽptio tã mala eſt?
B Si eſſe eius tam bonum eſt: ꝙ̃
mala eſt ei⁹ deſtructio: pl⁹ eſt bonũ
incompatabiliter ꝙ̃ ſint ea peccata
mala q̃ ſine exiſtimatiõe ſupãt eius
interẽptionẽ. A Verꝫ dicis. Cogi/
ta etiã q; pctã tñ ſunt odibilia q̃ntũ
ſunt mala: ⁊ vita iſta tantũ amabil̃
q̃tuꝫ eſt bona. Unde ſequit̃ q; vita
hec plus eſt amabilis ꝙ̃ ſint peccata
odibilia. B Nõ poſſuꝫ h̃ nõ in
telligere. A Putas ne tantum
bonum tam amabile poſſe ſufficere
ad ſoluenduꝫ: qḋ debet̃ ꝓ peccatis
totius mũdi? B Immo põt plus
in infinitum. A Vides igĩ q̃nõ
vita hec vincat omnia peccata ſi ꝓ
illis det̃. B Aperte. A Si
ergo dare vitã eſt mortem accipere:
ſicut datio huius vite preualet oĩb⁹
hoĩm peccatis: ita ⁊ acceptio mortis.

Quõ deleat mors eius etiam peccata eũ perimentium: Capi. XV. Bo.

i Ita eſſe de oĩbus pctĩs q̃ p
ſonã dei nõ tãgũt: cõſtat. Sꝫ
nũc video aliud q̃rendũ. Nã
ſi tã malũ eſt eũ occidere: ꝙ̃ bona ẽ
vita ei⁹: quõ põt mors eius ſuparẽ ⁊
delere pctã eoꝝ q̃ eũ occiderũt? Aut
ſi alicui⁹ eoꝝ pctm̃ delet: quõ p̃t alio
rum q̃q; hoĩm aliqḋ delere? Credi/
mus enĩ q; ⁊ mlti ex illis ſaluati ſũt
⁊ innumerabiles alij ſaluant̃. A
Hãc q̃ſtionẽ ſoluit aplus q̃ dixit:
Quia ſi cognouiſſẽt: nũq̃ dñm glĩe 1. Cor
crucifixiſſent. Tm̃ nãq; differũt ſciẽ
ter factũ peccatũ ⁊ qḋ p ignorantiã
fit: vt malũ qḋ nunq̃ facere poſſent
ꝓ nimietate ſua ſi cognoſceret̃: veni/
ale ſit q; ignorant̃ factũ ẽ. Deũ enĩ
occidere null⁹ hõ vnq̃ ſciẽter ſaltẽ
velle poſſet: ⁊ iõ q̃ illũ occiderũt ig/
norant̃: nõ in illud infinitũ peccatũ
cui nulla alia ꝯpari poſſunt pctã ꝓ/
ruerũt. Nã nõ ꝯſiderauim⁹ ei⁹ ma/
gnitudinẽ ad videndum ꝙ̃ bona eſ/
ſet vita illa: ſcḋm hoc qḋ ignorãter
factũ eſt: ſed q̃ſi ſcient̃ fieret qḋ nec
vnq̃ fecit aliq̃s nec facere potuit.
B Rõnabiliter interẽptores chri/
ſti ad veniã pctĩ ſui ptingere potuiſ/
ſe mõſtraſti. A Quid iam q̃ris
amplius? Ecce vides quõ rationabi/
lis neceſſitas oñdat ex hoĩb⁹ pficiẽ/
dam eſſe ſupnã ciuitatẽ: nec h̃ poſſe
fieri niſi p remiſſionẽ pctõꝝ: quã hõ
nullus habere põt: niſi p hoĩem qui
idẽ ipſe ſit de⁹ atq; ſua morte hoĩes
pctõres deo recõciliet. Aperte igĩ ĩ
uenim⁹ chriſtũ quẽ deũ ⁊ hoĩem cõ
fitemur ⁊ mortuũ propter nos. Hoc
aũt abſq; oĩ dubietate cognito: cun/
cta q̃ ipſe dicit certa eſſe: qm̃ de⁹ mẽ/
tiri neq̃t: ⁊ ſapiẽter eſſe facta q̃ fecit
dubitandũ nõ eſt: q̃uis nõ eoꝝ rõ ĩ/
telligat̃ a nobis. B Verũ eſt qḋ
dicis: Nec aliq̃ten⁹ qḋ dixit eſſe verꝫ
aut qḋ fecit rõnabiliter eſſe factũ du
bito. Sꝫ h̃ poſtulo vt qḋ q̃ſi nõ debe/
re aut nõ poſſe fieri videt̃ infidelib⁹
in fide chriſtiana: h̃ mihi q̃ rõne fieri
debeat aut poſſit apias: nõ vt me in
fide cõfirmes: ſꝫ vt cõfirmatũ verita
tis ipſius intellectu letifices.

Qualiter de⁹ de maſſa pec/

catrice aſſũpſit hoïem ſine pctõ: ⁊ de ſaluatione ade et eue: Ca. XVI.

Qua propter ſicẽ eo⁊ q̃ ſupra dicta ſũt rõnẽ aperuiſti: ſic peto vt eo⁊ q̃ ſũ adhuc q̃ſitur⁹ rõnẽ oñdas. Primũ ſcʒ q̃liter d̃ maſſa peccatrice. i. d̃ hũano genere qd̃ totũ infectũ erat pctõ: hoïem ſine pctõ q̃ſi azymũ de fermẽtato de⁹ aſſũpſit. Nã licet ipa hoĩs eiuſdẽ ↄceptio ſit mũda ⁊ abſq; carnalis delectatiõis peccato: ꝟgo tñ ipſa vñ aſſumpt⁹ eſt in iniq̃tatib⁹ ↄcepta ẽ: ⁊ in pctĩs ↄcepit eã mater ei⁹: ⁊ cũ originali pctõ nata eſt: qm̃ ⁊ ipa in adã peccauit: in q̃ oẽs peccauerũt. A Poſtq̃ ↄſtat hoïem illũ eẽ deũ ⁊ pctõ⁊ recõciliatorẽ: dubiũ nõ ẽ eũ oĩno ſine pctõ eẽ: h̃ aũt eẽ nõ valet: niſi abſq; pctõ de maſſa peccatrice ſit aſſũpt⁹. Qua ratiõe ꝟo ſapiẽtia dei h̃ fecit ſi nõ poſſum⁹ intelligere: nõ debem⁹ mirari: ſed cũ veneratiõe tolerare aliq̃d eſſe in ſecretis tãte rei qd̃ ignorem⁹. Quippe mirabili⁹ de⁹ reſtaurauit hũana⁊ naturam q̃ inſtaurauit. Eq̃liter eñ vtrũq; deo facile ẽ: ſʒ hõ anteq̃ eẽt nõ peccauit: vt fieri ñ deberet. Poſtq̃ ꝟo fact⁹ ẽ: peccãdo meruit: vt qd̃ ⁊ ad qd̃ fact⁹ erat: pderet: q̃uis non pdiderit oĩno qd̃ factus erat vt eſſet q̃ puniret̃ aut cui de⁹ miſereret̃. Neutrũ eñ ho⁊ fieri poſſet: ſi in nihilum redactus eſſet. Tãto ḡ mirabili⁹ de⁹ illũ reſtituit q̃ inſtituit: quãto hoc d̃ peccatore contra meritũ illud nõ de pctõre nec ↄtra meritũ fecit. Quãtũ etiã eſt deũ ⁊ hoïem ſic in vnũ cõuenire: vt ſeruata integritate vtriuſq; nature idẽ ſit hõ q̃ de⁹. Quis ḡ pſũmat vel cogitare qd̃ hũan⁹ intellect⁹ valeat penetrare: q̃ ſapienter: q̃ mirabiliter: tã inſcrutabile op⁹ factũ ſit. B Aſſentior: q: null⁹ hõ poteſt in hac vita tantũ ſecretũ penitus aperire: nec peto vt facias: qd̃ nullus homo facere poteſt: ſed tãtũ quãtũ potes. Pl⁹ eĩ pſuadebis altiores ĩ hac re rõnes latere ſi aliquã a te monſtraueris videre: q̃ ſi te nullam in ea rõnẽ intelligere nihil dicẽdo pbaueris. A Uideo me ab ĩportunitate tua ñ poſſe liberari. Sed ſi aliq̃tenus potero qd̃ poſtulas oſtendere: grãs agamus deo. Si vero ñ potero: ſufficiãt ea q̃ ſupra pbata ſũt. Cũ eñ deũ cõſtat hoïem fieri oportere: dubiũ nõ ẽ ſapiẽtiã ⁊ potentiã illi nõ deeſſe: vt hoc ſine peccato fiat. B Sic libenter accipio. A Oportuit vtiq; vt illa redẽptio quã chriſtus fecit: prodeſſet: nõ ſolũ illis q̃ eo tpe fuerũt: ſʒ etiã aliis. Sit eĩ rex aliq̃s cui tot⁹ populus ſue cuiuſdã ciuitatis ſic peccauerit: excepto vno ſolo q̃ tñ ẽ d̃ illo⁊ genere vt nulli⁹ eo⁊ facere poſſit vnde mortĩ dãnatiõnẽ euadat. Ille autẽ q̃ ſolus eſt innocẽs: tantã apud regẽ habeat gratiã vt poſſit: ⁊ tantã dilectionẽ erga reos vt velit: oẽs q̃ credẽt ſuo ↄſilio recõciliare quodã ſeruitio ipĩ regi valde placituro: qd̃ factur⁹ eſt die ſcd̃m voluntatẽ regĩ ſtatuto: ⁊ qm̃ nõ oẽs poſſunt q̃ recõciliãdi ſũt ad diẽ illã ↄuenire: cõcedit rex ꝑpter magnitudinẽ ſeruitii illius: vt quicũq; vel ante vel poſt diẽ illã cõfeſſi fuerint ſe velle p illud opus qd̃ ea die fiet veniam impetrare: ⁊ ad pactũ ↄſtitutũ ibi accedere: ab oĩ culpa ſint abſoluti pterita. Et ſi ↄtigerit vt poſt hãc veniã ite⁊ peccent: ſi digne ſatiſfacere ⁊ corrigi deinceps voluerĩt: p eiuſdẽ pacti efficaciã ite⁊ veniã recipiãt: ſic tñ vt nullus palaciũ eius ingrediat̃ donec factum ſit h̃ vñ culpe relaxent̃. Scd̃m hãc ſimilitudinẽ quonia⁊ nõ potuerũt oẽs hoïes qui ſaluãdi erãt pſentes eſſe: qñ redemptionẽ illa⁊ chriſtus fecit: tanta fuit vis in eius morte: vt etiã in abſentes vel loco vel tpe: ei⁹ ptendat̃ effect⁹. Qꝛ aũt nõ ſolũ pſentibus pdeſſe debeat: hinc facile cognoſcit̃: q: nõ tot pſentes eius eſſe morti potuerunt: q̃t ad ſuperne ciuitatis cõſtitutionẽ ne/

ceſſarij ſunt: etiã ſi oẽs q̃ eiuſdẽ mor-
tis tpe vbicũq; erãt ad illã redẽpti-
onẽ adulterent. Plures enĩ ſũt de
mones q̃ de q̃bus reſtaurãdus ẽ nu
mer⁹ eoꝝ ſi ea dic viuerent homĩes.
Nec credendũ ẽ ex quo factus ẽ ho-
mo ullũ tps fuiſſe quo mundus iſte
cũ creaturis (que facte ſunt ad vſus
hoĩm) ſic vacuus fuiſſet: vt null⁹ eſ-
ſet in illo ex hũano genere ad hoc ꝑ-
tinens ꝓpter qd̉ fact⁹ eſt hõ. Videt̃
enĩ incõueniẽs q deus vel vno mo-
mento ꝑmiſerit hũanũ gen⁹: ⁊ ea q̃
fecit ꝓpter vſũ eoꝝ: de q̃bus ſupna
ciuitas perficienda eſt: quaſi fruſtra
extitiſſe. Nã aliquaten⁹ inuanũ eſſe
viderent̃ q̃diu nõ ad hoc ꝓpter qd̉
maxime facta eſſent: viderentur ſubſi
ſtere. B Cõgruenti rõne ⁊ cui ni-
hil repugnare videtur monſtras nul
lũ vnq̃ tps fuiſſe: ex quo factus ẽ ho
mo: abſq; aliq̃ q̃ ad eã ꝑtineret (ſine
q̃ factus eẽt vane oĩs hõ) reconcilia
tionẽ: quod nõ ſolũ ꝯueniẽs ſed etiã
neceſſariũ eẽ poſſum⁹ ꝯcludere. Si enĩ
ꝯuenienti⁹ ⁊ rõnabili⁹ eſt h̃ q̃ aliqñ
nullũ fuiſſe: de q̃ (intẽtio dei q̃ homi
nẽ fecit) ꝑficeret̃: nec eſt aliq̃d quod
huic obuiet rõni: neceẽ ẽ ſp aliquẽ ad
p̃dictã recõciliationẽ ꝑtinentẽ fuiſ-
ſe. Vnde adã ⁊ euã ad illã ꝑtinuiſſe
redẽptionẽ dubitandũ nõ eſt: q̃uis
hoc auctas diuina apte nõ ꝓnũciet.
A Incredibile q̃ʒ videt̃ qñ deus il
los fecit ⁊ ꝓpoſuit ĩmutabiliter fa-
cere de illis oẽs hoĩes quos ad cele
ſtem ciuitatẽ aſſũptur⁹ erat: q illos
duos ab hoc excluſerit ꝓpoſito. B
Immo illos maxime ad h̃ feciſſe cre-
di debet: vt eẽnt de illis ꝓpter q̃s fa
cti ſũt. A Bene ꝯſideras. Nulla
tñ aĩa ante mortẽ chriſti paradiſũ ce
leſtẽ ingredi potuit: ſicut ſupra dixi
de regis palatio. B Sic tenemus.
A Virgo aũt illa de qua ille hõ aſ-
ſumptus eſt de q̃ loquimur: fuit de il
lis qui añ natiuitatẽ eius ꝑ eũ mũda
ti ſunt a peccatis: ⁊ in ei⁹ tpe mundi-
cia de illa aſſumpt⁹ eſt. B Place-
ret mihi multum qd̉ dicis niſi cũ ipe
debeat a ſeipõ habere mũdiciã a pec
cato: videt̃ eã habere a matre ⁊ ñ ꝑ
ſe mundus eſſe ſed ꝑ illam. A No
ita eſt. Sed qm̃ matris mundicia ꝑ
quã mũdus eſt: nõ fuit niſi ab illo: ip
ſe q̃ʒ ꝑ ſeipm̃ ⁊ a ſe mũdus fuit. B
Bene ẽ de hoc: verũ adhuc mihi ali-
ud videt̃ querendũ. Dixim⁹ enĩ ſup̃
q2 ſi neceſſitate moritur⁹ erat: ⁊ nũc vi
dem⁹ q2 mat̃ ei⁹ ꝑ ei⁹ mortẽ futurã
mũda fuit: qd̉ niſi illa fuiſſet: ipe ẽ il
la eẽ nõ potuiſſet. Quõ ḡ nõ neceſſita
te mortuus eſt q̃ nõ niſi q2 moritur⁹
erat potuit eſſe? Nã ſi moritur⁹ nõ eſ
ſet: Virgo de q̃ aſſũptus eſt mũda nõ
fuiſſet: qm̃ hoc neq̃ valuit eſſe niſi
verã ei⁹ mortẽ credẽdo: nec ille ẽ illa
potuit aliter aſſumi. Quare ſi ñ mor
turus ẽ ex neceſſitate poſtq̃ aſſũpt⁹ eſt
de virgine: potuit non eẽ aſſumpt⁹ de
virgine poſtq̃ ẽ aſſũpt⁹: qd̉ nõ ẽ poſ-
ſibile. A Si bene que ſupra dicta
ſunt ꝯſideraſſes: hanc queſtionẽ ĩ il
lis vt puto ſolutã intellexiſſes. B
Nõ video quõ. A Nõne quãdo
queſiuimus vtrũ ille mentiri potue-
rit: monſtrauim⁹ in mentiendo duas
eſſe poteſtates: vnã videlicet volen
di mentiri: alterã mentiendi: ⁊ quo-
niã cũ mentiendi poteſtatẽ haberet:
hoc a ſeipõ habuit vt nõ poſſet vel-
le mentiri: idcirco de ſua iuſticia qua
veritatẽ ſeruauit: eũ laudandũ eſſe.
B Ita eſt. A Similr̃ eſt in ſeruan
do vitã poteſtas volendi ſeruare: ⁊
ptãs ſeruandi. Cũ ḡ querit̃ vtꝝ idẽ
de⁹ hõ potuerit ſeruare vitã ſuã vt
nũq̃ moreret̃: dubitandũ non eſt q̃
ſp habuit ptãtẽ ſuãdi: quãuis neq̃-
uerit velle ſeruare vt nũq̃ moreret̃:
⁊ qñ hoc a ſeipõ habuit vt ſcʒ velle
non poſſet: nõ neceſſitate ſed libera po
teſtate aĩam ſuã poſuit. B Non
oĩno ſimiles fuerunt in illo iſte ptã-
tes: mẽtiẽdi videlicet ⁊ ſuãdi vitã.
Ibi enĩ ſequitur: quia ſi vellet poſſet
mentiri: hic vo videtur quia ſi non
mori vellet: nõ magis hoc poſſet q̃

poſſet non eſſe quod erat. Nam ad
hoc erat homo vt moreret̄: ⁊ ꝓpter
huius future mortis fidē de virgine
potuit aſſumi: ſicut ſupra dixiſti. A
Quemadmodū putas illum nō po/
tuiſſe non mori: aut neceſſitate mor/
tuū eſſe: quia nō potuit non eſſe qđ
erat: ita potes aſſerere illum non po/
tuiſſe velle non mori: aut neceſſitate
mori voluiſſe: quoniā quod erat nō
eſſe non potuit. Non eñ magis ip/
ſe factus eſt homo ad hoc vt morere
tur ꝙ̄ vt vellet mori. Quapropt̄ ſi/
cut nō debes dicere: quia nō potuit
velle nō mori aut neceſſitate voluit
mori: ſic non eſt dicendū: qꝛ non po
tuit non mori aut neceſſitate mortuꝰ
eſt. B Immo qm̄ eidē ſubiacēt ra
tioni ſcȝ ⁊ mori ⁊ velle mori: vtrūqȝ
videt̄ in illo neceſſitatē fuiſſe. A
Quis ſe ſponte voluit hominē face/
re vt eadē īmutabili voluntate mo/
reretur: ⁊ per huius fidē certitudinis
virgo mūda fieret: de qua hō ille aſ/
ſumeret̄? B Deus filius dei. A
Nōne monſtratū eſt ſupra ꝙ dei vo
luntas nulla cogit̄ neceſſitate: ſȝ ipa
ſe ſpontanea ſua ſeruat immutabili/
tate: qn̄ dicit̄ aliqđ neceſſitate face/
re? B Vere monſtratū eſt. Sȝ vi/
demus econtra: quia qđ deus īmu/
tabiliter vult: nō poteſt non eſſe: ſed
neceſſe eſt eſſe. Quapropter ſi deus
voluit vt ille hō moreretur nō potu
it nō mori. A Ex eo qꝛ filius dei aſ
ſumpſit hominē ea voluntate vt mo
reret̄: ꝓbas eundē hominē nō potu
iſſe non mori. B Ita intelligo.
A An nō ſimiliter apparuit ex his q̄
dicta ſunt filiū dei ⁊ aſſumptū homi
nē vnā eē perſonā: vt idē ſit deus et
homo: ⁊ filius dei ⁊ virginis filius?
B Sic eſt. A Idem igitur homo
ſua voluntate non potuit nō mori ⁊
mortuꝰ eſt. B Negare nequeo.
A Qm̄ ḡ voluntas dei nulla necc̄i/
tate facit aliqđ ſed ſua ptāte: ⁊ volū
tas illiꝰ fuit volūtas dei: nulla neceſ/
ſitate mortuꝰ eſt: ſed ſola ſua ptāte.

B Argumētatiōibꝰ tuis obuiare ne
queo: nā nec ꝓpoſitiōes q̄s p̄mittis:
nec ꝯſequētias q̄s infers vllatenꝰ ī/
firmare valeo. Sed tn̄ hoc mihi ſp̄ oc
currit qđ dixi: quia ſi vellet nō mori:
nō magis ħ poſſet ꝙ̄ non eē qđ erat:
Vere nāqȝ moriturꝰ erat: qm̄ ſi xp̄s ñ
fuiſſet mortuꝰ non fuiſſet vera fides
future mortis eius: ꝑ quā ⁊ illa vir/
go de q̄ natꝰ eſt: ⁊ alij multi mūdati
ſūt a peccato. Nam ſi vera non fuiſ/
ſet: nihil ꝓdeſſe potuiſſet. Quapro/
pter ſi potuit non mori: potuit facere
non eſſe verum quod verū erat. A
Quare verꝫ erat anteꝙ̄ moreret̄ qꝛ
moriturꝰ erat? B Qm̄ ħ ipe ſpō
te voluit ⁊ īmutabili volūtate. A
Si ḡ ſicut dicis iccirco nō potuit nō
mori: qꝛ vere moriturꝰ erat: ⁊ idō ve/
re erat moriturꝰ: qꝛ ħ ipe ſpōte ⁊ im
mutabilr̄ voluit: ſequit̄ illuȝ non ob
aliud nō potuiſſe nō mori: niſi quia
īmutabili volūtate voluit mori. B
Ita ē. Sȝ q̄cūqȝ fuerit cā: verū eſt tn̄
qꝛ nō potuit nō mori ⁊ necc̄e fuit illū
mori. A Nimis heres in nihilo: ⁊
vt dici ſolet q̄ris nodū in ſcirpo. B
An es oblitꝰ qđ obieceri in excuſati/
onibꝰ tuis: in huiꝰ diſputationis nr̄e
p̄ncipio: qꝛ videlicet qđ poſtulabaȝ
nō faceres doctis: ſed mihi ⁊ hoc ipm̄
mecū petētibꝰ? Suſtine igit̄ vt pro
tarditate ⁊ hebetudine noſtri īgenij
quērā q̄tenꝰ mihi ⁊ illis etiā in pue/
rilibꝰ q̄ſtiōibꝰ ſic̄ īcepiſti ſatiſfacias.
A Iā diximꝰ qꝛ deus īꝓprie dr̄ ali
qđ non poſſe: aut neceſſitate facere.

Qꝛ in deo non ſit neceſſitas vl̄ impoſſibilitas: ⁊ ꝙ ſit neceſſitas cogens ⁊ neceſſitas non cogens: Ca. XVII

O Mnis q̄ppe necc̄itas ⁊ īpoſſi/
bilitas eiꝰ ſubiacet volūtati.
Illiꝰ aūt volūtas nlli ſb̄dit̄ur
necc̄itati aut īpoſſibilitati. Nihil eñ
eſt necc̄ariū aut īpoſſibile: niſi qꝛ ipſe
ita vult. Ipm̄ xp̄o aut velle aut nol/
le aliqđ ꝓpter neceſſitatē aut īpoſ/

ſibilitatē alienū eſt a 𝔳itate: Quare
qm̄ oīa que vult: ⁊ nō niſi q̄ vult fa/
ciat. Sicut nulla neceſſitas ſiue īpoſſi
bilitas p̄cedit ei⁹ velle aut nolle: ita
nec eius facere aut nō facere: quāuis
multa velit īmutabiliter ⁊ faciat. Et
ſicut cū deus facit aliquid: poſtq̄ fa
ctū eſt: iā nō poteſt nō eſſe factū: ſed
ſemꝑ verū eſt factuꝫ eē. Nec tn̄ recte
dicitur impoſſibile deo eſſe vt faciat
qđ p̄teritū eſt nō eſſe p̄teritū. Nihil
eīm ibi oꝑatur neceſſitas nō faciendi
aut impoſſibilitas faciēdi: ſed dei ſo
la voluntas qui veritatē ſemꝑ (qm̄
ipē veritas eſt) īmutabilem ſicuti eſt
vult eē: ita ſi ꝓponit ſe aliq̄d īmuta
biliter facturꝫ q̄uis quod ꝓponit an
teq̄ fiat nō poſſit nō eſſe futurū: nō
tn̄ vlla eſt in eo faciendi neceſſitas
aut non faciendi impoſſibilitas: qm̄
ſola oꝑatur in eo voluntas. Quoti/
ens nāq̄ dicit̄ deus nō poſſe: nulla
negatur in eo poteſtas: ſed inſupera
bilis ſignatur potentia et fortitudo.
Non eīm aliud intelligit̄ niſi qꝛ nul/
la res pōt efficere vt agat ille qđ ne/
gatur poſſe. Nā vſitata eſt huiuſmō
di multū locutio: vt dicatur res aliq̄
poſſe: non quia in illa: ſed quoniā in
alia re ē poteſtas. ⁊ nō poſſe: nō qm̄
in illa ſed quia in alia re eſt impoten
tia. Dicim⁹ nāq̄: iſte homo pōt vin/
ci: pro aliquis poteſt eum vincere: ⁊
ille non poteſt vinci: pro nullus eum
vincere poteſt. Non eīm poteſtas eſt
poſſe vinci ſed impotentia: nec vin/
ci nō poſſe impotentia eſt ſed ptās:
Nec dicimus deuꝫ neceſſitate facere
aliq̄d: eo q̄ ī illo ſit vlla neceſſitas:
ſed quoniā ē in alio: ſicut dixi de im
potentia: quādo dicit̄ nō poſſe. Om
nis quippe neceſſitas eſt aut coactio
aut ꝓhibitio: que due neceſſitates cō
uertuntur inuicē contrarie: ſicut ne/
ceſſe ⁊ impoſſibile. Quicquid nāq̄
cogit̄ eſſe: prohibet̄ nō eſſe: ⁊ qđ co/
gitur nō eſſe: prohibetur eſſe: queād/
modum qđ neceſſe eſt eſſe: impoſſibi
le eſt non eſſe: ⁊ quod neceſſe eſt non
eſſe: impoſſibile eſt eſſe: ⁊ conuerſim.
Cum autem dicimus aliquid neceſ/
ſe eſſe: aut nō eſſe in deo: nō intelligi
tur q̄ ſit in illo neceſſitas aut cogens
aut ꝓhibēs: ſed ſignificatur q̄ in oī/
bus alijs rebus eſt neceſſitas prohi/
bens eas facere ⁊ cogens non facere
ↄtra hoc quod de deo dicit̄. Nā cuꝫ
dicimus qꝛ neceſſe eſt deū ſemꝑ veꝝ
dicere: ⁊ neceſſe ē cū nūq̄ mētiri: nō
dicitur aliud niſi quia tāta eſt in illo
conſtantia ſeruandi veritatē vt neceſ
ſit nullaꝫ rem facere poſſe vt verum
nō dicat aut vt mentiatur.

Quō vita chriſti ſoluatur deo pro peccatis hominū: ⁊ quō debuit chriſt⁹ et non debuit pati: Ca. XVIII

q Uapropter cuꝫ dicimus quia
hō ille qui ſm̄ vnitatē pſone:
ſicut ſupra dictū ē: idē ipē eſt
qui filius dei: deus nō potuit nō mo
ri aut velle nō mori poſtq̄ de virgi/
ne natus eſt: nō ſignificat̄ in illo vlla
impotentia ſeruādi aut volendi ſer/
uare vitā ſuā īmortalē: ſed īmutabi
litas volūtatis ei⁹ q̄ ſe ſpōte fecit ad
hoc hoīem: vt in eadē voluntate ꝑ/
ſeuerans moreret̄: ⁊ qꝛ nulla res po
tuit illā voluntatē mutare. Pl⁹ eīm
eſſet impotentia q̄ potentia ſi poſſet
velle mentiri aut fallere aut mutare
volūtatē: quā ꝓius īmutabilē eē vo
luit. Et ſi queādmodū ſupra dixi cū
aliquis ſpōte ſe ꝓponit aliqđ factu
rū bonū: ⁊ eadē volūtate poſtea ꝑfi
cit quod ꝓpoſuit: q̄uis cogi poſſit ſi
nolit ꝓmiſſuꝫ ſoluere: nō tn̄ dicend⁹
eſt neceſſitate facere quod facit: ſed
ea qua propoſuit libera voluntate.
Nō eīm neceſſitate aut impotentia fi
eri vł nō fieri dici debet aliquid: vbi
neq̄ neceſſitas nec impotentia q̄cq̄
operat̄: ſed voluntas. Si inq̄ ita ē
in homīe multo magis neceſſitas aut
impotentia: nequaq̄ nomināde ſunt
in deo: q̄ nihil niſi quod vult facit: ⁊
cuius volūtatē nulla vis cogere aut

ꝑhibere valet. Ad hoc eñ valuit ĩ chriſto diuerſitas naturaꝝ ⁊ vnitas ꝑſone: vt quod opus erat fieri ad hominũ reſtaurationẽ: ſi hũana nõ poſſet natura: faceret diuina: ⁊ ſi diuine minie cõueniret: exhiberet hũana: ⁊ nõ ali⁹ atq; ali⁹: ſed idẽ ipe eſſet qui vtrũq; perfecte exiſtens: ꝑ humanaꝫ ſolueret qđ illa debebat: ⁊ ꝑ diuinaꝫ poſſet qđ expediebat. Deniq; virgo q̄ e per fidẽ munda facta ẽ: vt de illa poſſet aſſumi: nequaq̄ȝ credidit illũ moriturũ: niſi quia vellet: queadmodũ per ꝓphetaꝫ qui de illo dixit:
Eſa. 53. Oblatus ẽ: quia ipſe voluit: didicerat. Quapropter quoniaꝫ vera fuit fides eius: neceſſe erat ita futurũ eſſe ſicut credidit. Q2 ſi te iteꝝ perturbat q2 dico neceſſe erat: memẽto q2 veritas fidei ꝟginis nõ fuit cauſa vt ille ſpõte moreref: ſꝫ q2 hoc futuꝝ erat: vera fuit ei⁹ fides. Ꝺobreꝫ ſi dr: neceſſe erat vt voluntate ſola moreretur: q2 vera fuit fides ſiue ꝓphetie q̄ de hoc ꝑceſſerãt: nõ eſt aliud q̄ȝ ſi dicas: neceſſe fuiſſe ita futurũ eſſe: q2 ſic futuꝝ erat. Huiuſmõi aũt nec͡citas nõ cogit rem eſſe: ſed eſſe rei facit neceſſitatẽ eẽ. Eſt nãq; neceſſitas p̄cedens: que cauſa ẽ vt ſit res: ⁊ ẽ neceſſitas ſequẽs quã res fac. Precedẽs ⁊ efficiens nec͡citas eſt cũ dicif celum volui: q2 neceſſe ẽ vt voluaf: ſequẽs ꝟo ⁊ que nihil efficit: ſed fit: ẽ cuꝫ dico te ex neceſſitate loqui: q2 loqueris. Cũ eñ hoc dico: ſignifico nihil facere poſſe: vt dũ loqueris nõ loquaris: ñ q alid̄ te cogat ad loquẽdũ. Nã violentia naturalis ꝯditionis cogit celũ volui: te ꝟo nulla neceſſitas facit loqui. Sed vbicũq; eſt precedẽs neceſſitas: eſt ⁊ ſequens: nõ aũt vbi ſequens: ibi ſtatim ⁊ p̄cedens. Poſſumus nãq; dicere: neceſſe eſt celum volui: quia voluitur: ſed nõ ſimiliter ẽ veꝝ icirco te loqui: q2 neceſſe eſt vt loquaris. Iſta ſequẽs neceſſitas currit ꝑ omĩa tẽpora hoc mõ. Quicq̄d fuit: neceſſe ẽ fuiſſe: Quicq̄d ẽ: neceſſe eſſe: ⁊ neceſſe ẽ futuꝝ fuiſſe. Quicquid futuꝝ eſt: neceſſe eſt futuꝝ eſſe. Hec ẽ illa neceſſitas: que vbi tractat Ariſtoteles de ꝓpoſitionibus ſingularibus ⁊ futuris: videt vtrumlibet deſtruere: ⁊ oĩa eſſe ex neceſſitate aſtruere. Hac ſequenti ⁊ nihil efficiẽti neceſſitate: q2 vera fuit fides vel ꝓphetia de chriſto: quia ex voluntate nõ ex nec͡citate moritur⁹ erat: neceſſe fuit vt ſic eẽt. Hac homo factus ẽ: hac fecit ⁊ paſſus eſt: quicquid fecit ⁊ paſſus ẽ: hac voluit quecũq; voluit. Ideo eñ nec͡citate fuerunt: quia futura erant: ⁊ futura erãt quia fuerũt: ⁊ fuerunt quia fuerunt. Et ſi vis oĩm que fecit ⁊ que paſſus eſt veram ſcire neceſſitatẽ: ſcito oĩa ex neceſſitate fuiſſe quia ipe voluit. Voluntatẽ vero eius nulla preceſſit neceſſitas. Quare ſi nõ fuerũt niſi q2 ipe voluit: ſi nõ voluiſſet ñ fuiſſẽt. Sic itaq; nemo tulit animã eius ab illo: ſꝫ ipſe poſuit eã ⁊ iterũ ſumpſit eam: q2 poteſtatẽ habuit ponendi animã ſuam: Jo. 10.
et iterũ ſumendi eã ſicut ipe dicit.

B Satisfeciſti mihi illũ non poſſe ꝓbari vlla neceſſitate morẽ ſubiſſe: nec me peniter vt hoc faceres importunũ tibi extitiſſe. A Oſtendim⁹ vt puto certã rationẽ quõ deus aſſũpſerit hominẽ ſine peccato de maſſa peccatrice: ſed nequaq̄ȝ negãdũ eſtimo aliam eſſe preter iſtam quã diximus: excepto hoc q2 deus facere põt quod hominis ratio comprehẽdere nõ poteſt. Veruꝫ quoniã ⁊ iſta mihi videtur poſſe ſufficere: ⁊ ſi aliã nunc inquirere vellem: neceſſe eẽt inueſtigare q̄d ſit originale peccatũ: ⁊ quomodo a p̄mis parentibus in vniuerſum genus humanũ p̄ter illũ de quo agimus hominẽ diffundaf: ⁊ inciderẽ in quaſdam alias queſtiones que ſuũ poſtulant tractatuꝫ: ea quã diximus ratione contenti: que de incepto reſtant opere ꝓſequamur. B At vis: ſed eo pacto vt tu aliquã do auxiliante deo illã aliaꝫ rationẽ quam

nūc inquirere vitas: q̄ſi debitū exol-
uas. B Quoniā voluntatē hanc
ſcio me gerere: qđ petis nō denego: ſꝫ
qꝛ de futuris incertus ſū: ꝑmittere
non audeo: ſꝫ dei diſpoſitioni cōmit-
to. Sed dic nūc q̄d tibi de queſtione
quā in ꝑncipio ꝓpoſuiſti: ꝓpter quā
alie multe ſe ingeſſerunt ꝑſoluendū
videat̄. B Sūma q̄ſtiōis fuit: cur
deꝰ hō factꝰ ſit: vt ꝑ mortē ſuā ſalua-
ret hominē: cū hō alio modo potuiſſe
facere videret̄. Ad qđ tu multis ꝛ ne-
ceſſarijs rōnibꝰ rn̄dens oſtendiſti re-
ſtaurationē hūane nature non debu-
iſſe remanere: nec potuiſſe fieri: niſi
ſolueret hō qđ ꝓ peccato deo debe-
bat. Qđ debitū tm̄ erat vt illđ cū nō
deberet ſoluere niſi hō: nō poſſet niſi
deus: ita vt idē eſſet hō qui deꝰ. Vñ
neceſſe erat vt deꝰ aſſumeret hoīem
ī vnitatē ꝑſone: quaten̄ q̄ ī natura ſol
uere debebat ꝛ nō poterat: in ꝑſona
eſſet qui poſſet. Deinde qꝛ de v̄gine
ꝛ a ꝑſona filij dei eēt aſſumēdus hō
ille qui deꝰ eēt: ꝛ quō ſine peccato d̄
maſſa peccatrice aſſumi potuerit mō
ſtraſti. Vitā autē huius hoīs tā ſbli
mē: tā ꝑciosā aptiſſime probaſti: vt
ſufficere poſſit ad ſoluēdū qđ ꝓ pec-
catis totiꝰ mūdi debet̄ ꝛ plus in in-
finitū. Reſtat ḡ nūc oñdere quō illa
ſoluat̄ deo pro peccatis hoīm. A
Si propter iuſticiam ſe permiſit oc-
cidi: nonne ad honorem dei vitam
ſuam dedit? B Si poſſum intel-
ligere qđ nō dubito: q̄uis nō videā
quō rōnabilr̄ hō fecerit: cū ꝛ iuſticiā
dedit īdeclinabilr̄ ꝛ vitā ſuā eētnalr̄
ſeruare potuerit: fatebor illū tale q̄d
ſpōte dediſſe deo ad honorē illiꝰ: cui
quicq̄d deꝰ nō ē: cōpari non poteſt:
ꝛ qđ ꝓ oībus oīm hoīm debitꝭ recō
penſari poteſt. A An nō intelligꝭ
qꝛ cū iniurias ꝛ ꝯtumelias ꝛ mortē
crucis cū latronibus ſibi ſicut ſup̄ di-
ximus ꝓpter iuſticiā quā obedient̄
ſeruabat: illatas: benigna patiētia ſu
ſtinuit: exemplū dedit hoībus quatenꝰ
ꝓpter nulla incommoda que ſentiri

ꝑſit a iuſticia quā deo debēt: declinēt:
qđ minime dediſſet: ſi ſm̄ potentiā
ſuā mortē ꝓ tali cauſa illatā declinaſ
ſet. B Videt̄ ꝙ nulla ſpe hō exēplū
neceſſitate dederit: qm̄ multi añ ad-
uentū eius: ꝛ iohānes baptiſta poſt
aduentū ante mortē eius fortit̄ mor
tē ꝓ v̄itate ſuſtinētes: illud ſufficiē-
ter dediſſe noſcunt̄. A Nullꝰ vn-
q̄ moriendo hō ꝓter illū deo dedit:
qđ aliqñ neceſſitate ꝑditurꝰ ñ erat:
aut ſoluit qđ nō debebat. Ille vero
ſponte patri obtulit qđ nulla neceſſi
tate vnq̄ amiſſurꝰ erat: ꝛ ſoluit pro
peccatoribus qđ ꝓ ſe non debebat.
Quapropt̄ ille mlto magꝭ dedit exē
plū vt vnuſquiſq̄ qđ aliqñ incūctā-
ter amiſſurꝰ eſt ꝓ ſeipo reddere deo:
cū rō poſtulat: non dubitet: q̄ cum
nullatenus aut ꝓ ſe indigeret: aut co
geret̄ ꝓ alijs q̄bus nihil niſi penā de-
bebat: tā ꝑciosam vitā: īmo ſeipſū
tantā ſcilicet ꝑſonā: tanta volunta-
te dedit. B Multū ꝓpinquas de-
ſiderio meo: ſꝫ ſuſtine vt quiddā q̄-
rā: qđ q̄uis fatuū forſitan putes q̄-
rere: non tamē ī ꝓmptu mihi ē quid
reſpondeā ſi a me querat̄. Dicis qꝛ
quando mortuus ē: dedit quod nō
debebat. Sꝫ nemo negabit illū me-
lius feciſſe quando illud ad exēplū
taliter dedit: ꝛ magꝭ hoc placere deo
q̄ ſi non hoc feciſſet: aut dicet eū nō
debuiſſe facere qđ meliꝰ eſſe ꝛ quod
magis placere deo intellexit. Quo-
modo ergo aſſeremus eū non debu-
iſſe deo qđ fecit: id eſt qđ melius eſſe
ꝛ magis placere deo cognouit: ꝑſer-
tim cū creatura debeat deo totū qđ
eſt: ꝛ qđ ſcit ꝛ qđ poteſt. A Quā-
uis creatura nihil habeat a ſe: quan-
do tamē illi deus concedit aliquid li
cite facere ꝛ nō facere: dat illi ita ſuū
eſſe vtrūq̄: vt licet alterū ſit melius:
neutrū tamē exigatur determinate:
ſed ſiue faciat quod melius eſt ſiue al
terū: debere facere dicat̄ quod facit.
Et ſi facit quod meliꝰ eſt: ꝑmiū ha-
beat: quia ſponte dat quod ſuū eſt.

Nam cū virginitas melior ſit coniugio: neutrū tamē ab homīe determinate exigit̄: ſed ꝛ ꝙ coniugio vti: ꝛ ꝙ virginitatē ſeruare mauult: quod facit: debere facere dr̄. Nemo eīn ꝟginitatē ſiue ꝯiugiū dicit eligi non debere: ſed dicim⁹ qꝛ qḋ mauult homo anteq̄ȝ aliquid horū ſtatuat: hoc facere debet: ꝛ ſi virginitatē ſeruat pro ſpōtaneo munere qḋ offert deo: premiū expectat. Cū ergo creaturā dicis deo debere qḋ meli⁹ ſcit ꝛ poteſt: ſi intelligis ex debito: ꝛ nō ſubaudis ſi deus iubet: non eſt ſemper verum. Siquidem vt dixi non debet homo virginitatē ex debito: ſed ſi mauult debet vti ꝯiugio. Qꝛ ſi te mouet verbū qḋ eſt debere: nec potes illud ītelligere ſine aliq̄ debito: ſcito qꝛ ſic̄ ꝯtīgit poſſe ꝛ nō poſſe: ꝛ neceſſitatē aliquando dici: non quia ſunt in rebus vbi dicunt̄: ſed quoniā ſunt in alio: ita ꝛ debere. Quippe cū dicim⁹ debere pauperes a diuitib⁹ elemoſynā accipere: non eſt aliud q̄ȝ diuites debere pauperibus elemoſynā impēdere: hoc nāq̄ȝ debitū non eſt exigendum a paupere: ſed a diuite. De⁹ q̄ȝ dicit̄ oībus debere p̄eſſe: non quia ille in hoc aliquo modo ſit debitor: ſꝫ quoniā omnia debent illi ſubeſſe: ꝛ debere facere quod vult: quoniam qḋ vult debet eſſe. Ita quando vult aliqua creatura facere quod ſuū eſt: facere ꝛ non facere dicitur debere facere: quia quod ipſa vult debet eſſe. Dominus itaq̄ȝ ieſus cum mortē ſicut diximus ſuſtinere voluit: quoniā ſuum erat ꝛ pati ꝛ non pati: debuit facere quod fecit: quia quod voluit: fieri debuit: ꝛ nō debuit facere: quia non ex debito. Nempe quoniā ipſe idē eſt de⁹ ꝛ hō: ſcḋm humanā q̄dē naturā ex q̄ fuit hō: ſic accepit a diuina natura que alia eſt ab humana eſſe ſuum quicquid habebat: vt nihil deberet dare niſi qḋ volebat: ſcḋm perſonā vero ſic a ſeipo habebat qḋ habebat: ꝛ ſic perfecte ſibi ſufficiens erat: vt nec alij quicq̄ȝ retribuere deberet: nec vt ſibi retribueretur dare indigeret. B Aperte nūc video: quia nulla ratione ſeipſum morti ex debito ſicut ratio mea videbat̄ monſtrare dedit ad honorem dei: ꝛ tamē facere debuit quod fecit. A Honor vtiq̄ȝ ille totius eſt trinitatis: q̄re quoniam idem ipſe eſt deus fili⁹ dei: ad honorem ſuū ſeipſum ſibi ſicut patri ꝛ ſpirituiſancto obtulit: id eſt humanitatem ſuam diuinitati ſue que vna eadēq̄ȝ trium perſonarū eſt. Ut tamen in eadem ipſa veritate manentes apertius loquamur quod volumus: dicamus ſicut vſus habet: quia filius ſponte ſeipſum patri obtulit: hoc namq̄ȝ modo apertiſſime dicit̄ ꝛ qꝛ ꝛ in vna pſona tot⁹ deus cui ſcḋm hominem ſe obtulit: intelligitur: ꝛ ꝑ nomen patris ꝛ filij immenſa quedā in cordibus audientium: cum patrē ꝛ filium hoc modo poſtulare pro nobis dicitur: pietas ſentit̄. B Hoc libentiſſime accipio.

Quāta rōne de morte ei⁹ ſequatur humana ſaluatio: Ca. XIX

Ntueamur nūc ꝓut poſſumus i q̄ȝta inde rōne ſequat̄ humana ſaluatio. B Ad hoc tēdit cor meū. Nā q̄uis ſꝫ mihi videar intelligere: ipſam tū rationis contextionē a te volo fieri. A Quantum autem ſit quod filius ſponte dedit non eſt opus exponere. B Sufficiēter patet. A Cū autem qui tantū donū ſponte dat deo: ſine retributione debere eſſe nō iudicabis. B Immo neceſſe eē video vt pat̄ filio retribuat: alioq̄n aut iniuſt⁹ eē videret̄ ſi nollet: aut īpotēs ſi nō poſſet: q̄ aliena ſūt a deo. A Qui retribuit alicui: aut dat qḋ ille nō hȝ: aut dimittit qḋ ab illo pōt exigi. Prius aūt q̄ȝ tantā rē fili⁹ faceret: oīa q̄ patris erant: ſua erant: nec vnq̄ȝ debuit qḋ illi dimitti poſſit. Quid ḡ retribuet̄.

nullius rei egenti: et cui non eſt qđ
dari aut dimitti poſſit? B Ex vna
parte video retribuendi neceſſitatē
⁊ ex altera impoſſibilitatē: qꝛ ⁊ neceſ
ſe ē deū reddere qđ debet: ⁊ nō ē qđ
reddat. A Si tanta ⁊ tam debita
merces: nec illi nec alij reddiť: inua/
nū filiꝰ rē tantā feciſſe videbiť. B
Hoc nefas ē eſtimare. A Neceſ/
ſe ē ergo vt alicui alij reddať qꝛ illi
nō poteſt. B Ineuitabiliter ſeq̄/
tur. A Si voluerit filius qđ ſibi
debetur alij dare: poterit ne pater
iure illū prohibere: aut illi cui dabit
negare? B Immo ⁊ iuſtū ⁊ ne/
ceſſariū intelligo: vt cui voluerit da/
re filius a patre reddať: quia ⁊ filio
qđ ſuū ē dare licet: ⁊ pater qđ debet
ſi niſi alij reddere poteſt. A Qui/
bus conuenientius fructū ⁊ retributio/
nem ſue mortis attribuet q̄ illis pro/
pter quos ſaluādos (ſicut ratio veri/
tatis nos docuit) hominem ſe fecit: ⁊
quibus vt diximꝰ moriendo exēplū
moriendi ꝑpter iuſticiam dedit? Fru
ſtra quippe imitatores eiꝰ erūt: ſi me/
riti eius ꝑticipes non erūt. Aut quos iu
ſtiꝰ faciet heredes debiti quo ipſe nō
eget: et exundantie ſue plenitudinis
q̄ parētes ſuos ⁊ fratres quos aſpi/
cit tot ⁊ tātis debitis obligatos: ege/
ſtate tabeſcere in ꝓfundo miſeriarū:
vt eis dimittať qđ ꝓ peccatis debēt
⁊ deť quo ꝓpť peccata carent? B
Nihil rationabilius: nihil dulciꝰ: ni/
hil deſiderabilius mūdus audire po
teſt. Ego quidē tātā fiduciā ex hoc cō
cipio vt iam dicere nō poſſim quanto
gaudio exultet cor meū. Videť enim
mihi q̄ nullum hoīem reijciat deus a
ſe ſub hoc noīe accedentē. A Ita
ē ſi accedat ſicut oportet. Quemad
modū aūt ſit ad tante gratie partici/
pationē accedendū: ⁊ quō ſub illa vi
uendū: nos vbiq̄ ſacra ſcriptura do/
cet que ſup ſolidā ꝟitatē: quā adiu/
uante deo aliquatenus ꝑſpeximꝰ: ve/
lut ſup firmū fundamentum fundata
eſt. B Vere quicquid ſup fūdamē
tū hoc edificať: ſup firmā petrā fun/
dať. A Puto me aliquantulum
iā tue ſatiſfeciſſe queſtioni: Quis hoc
melior me facere pleniꝰ poſſit: ⁊ maio
res atq̄ plures q̄ meum aut mortale
ingeniū cōphēdere valeat hꝰ rei ſatis
ſunt rōes. Palā etiā ē qꝛ deꝰ vt hō fa/
ceret qđ diximꝰ nullatenꝰ indigebat:
ſꝫ ita ꝟitas īmutabiliť exigebat. Licet
enī hoc qđ hō ille fecit deus dicatur
feciſſe ꝓpter vnitatē ꝑſone: deus ta/
mē nō egebat vt de celo deſcenderet
ad vincendū diabolū: neq̄ vt ꝑ iuſti
ciā ageret ꝯtra illū ad liberandū ho/
minē: ſed ab hoīe deꝰ exigebat vt dia
bolū vinceret: ⁊ qui ꝑ peccatū deū of/
fenderat ꝑ iuſticiā ſatiſfaceret. Si q̄/
dem diabolo nec deꝰ aliquid debebat
niſi penā: nec hō niſi vicem vt ab illo
victꝰ illū reuinceret: ſꝫ quicquid ab illo ex/
igebať: hō deo debebat nō diabolo.

Q̄ magna ⁊ q̄ iuſta ſit miſericordia dei: Ca. XX.

Mⁱſericordiā ꝟo dei q̄ tibi pe/
rire videbať cū iuſticiā dei et
pctm̄ homiīs ꝯſiderabamꝰ tam
magnā tamq̄ ꝯcordē inuenimꝰ iuſti/
cie: vt nec maior nec iuſtior cogitari
poſſit. Nempe quid miſericordius
intelligi valet: q̄ cum peccatori tor
mētis eternis damnato: ⁊ vñ ſe redi
mat nō habēti: deus pater dicit: Acci
pe vnigenitū meū ⁊ da ꝓ te. Et ipſe fi
liꝰ: Tolle me ⁊ redime te? Quaſi enī
hoc dicūt qū nos ad chriſtianā fidem
vocāt ⁊ trahūt. Quid etiā iuſtiꝰ q̄
vt ille cui dať p̄ciū maiꝰ oī debito: ſi
debito dať affectu dimittat oē debitū?

Q̄ impoſſibile ſit diabolum recōciliari: Ca. XXI.

Dⁱaboli ꝟo recōciliationē de
q̄ queſiuiſti: impoſſibilē intelli
ges ſi diligēter hūanā cōſide/
res. Sic enī hō nō potuit recōciliari
niſi ꝑ hoīem deū q̄ mori poſſet: ꝑ cu/
ius iuſticiā deo reſtitueret qđ ꝑ pec/
catū hoīs ꝑdiderat: ita angeli dāna/
ti nō pñt ſaluari niſi ꝑ angelū deū: q̄

mori poſſit: ⁊ ꝙ ꝑ iuſticiā ſuā deo re/
paret qđ alioꝝ pctā abſtulerīt. Et ſic
hō ꝑ aliū hoīez ꝗ ſi eēt eiuſdē generꝭ
ꝗuis eiuſdē eēt nature ſi debuit rele/
uari: ita nullꝰ āgelꝰ ꝑ aliū āgelū ſal/
uari debet: ꝗuiſ oēs ſint vniꝰ natu
re: qm̄ nō ſunt eiuſdē generis ſic ho/
mines. Nō eīn ſic ſunt oēs angeli de
vno angelo queādmodū oēs hoīes
de vno hoīe. Hoc q̄z remouet eoꝝz
reſtaurationē: qꝛ ſicut ceciderūt nul
lo alio nocēte vt caderent: ita nullo
alio adiuuāte reſurgere debēt: qđ eſt
illis īpoſſibile. Aliť eīn in dignitatē
quā habituri erant non pñt reſtitui:
qm̄ ſine alieno auxilio ꝑ ptātez ſuam
quaz acceperāt ſtetiſſent in ꝟitate ſi
nō peccaſſent. Quapropť ſi ꝗs opi/
nat̄ ſaluatoris noſtri redēptionē vſ/
ꝗ ad illos aliqñ debere extēdi: rōna
biliter ꝯuincit̄: qꝛ irrōnabiliť decipi/
tur. Qđ nō dico ꝗſi p̄ciū mortis eiuſ
oībꝰ hoīm ⁊ angeloꝝ pctīs ſua ma/
gnitudine nō p̄ualeat: ſꝫ qm̄ ꝑditoꝝ
angeloꝝ releuatiōi īmutabilis ratio
repugnat. B Rōnabilia ⁊ ꝗbus
nihil ꝯtradici poſſit ꝗ dicis oīa mihi
videńť: ⁊ ꝑ vniꝰ ꝗſtiōis quā ꝓpoſui/
mus ſolutionē: ꝗcꝗd in nouo veteri
ꝗ teſtamēto ꝯtinet̄ ꝓbatū ītelligo.

Q̄ꝛ i his ꝗ dicta ſūt veritas veteris ⁊ noui teſtamēti ꝓbata ſit: Ca. XXII

Cam eīn ſic ꝓbes deū fieri ho/
minē ex neceſſitate vt etiam ſi re
moueāť pauca ꝗ de librꝭ nr̄is
poſuiſti: vt qđ de tribꝰ pſonis dei: et
de adā tetigiſti: nō ſolū iudeis: ſed et
paganis ſola rōne ſatiſfacias: ⁊ idez
īpe deꝰ hō nouū cū dat teſtamētuz ⁊
vetꝰ approbet. ſic īpm veracē eē ne/
ceſſe ē ꝯfiteri: ita nihil qđ in illis ꝯti/
neť veꝝ eē p̄t aliꝗs diffiteri. A Si
ꝗd diximꝰ qđ corrigēdū ſit: nō renuo
correctionē ſi rōnabiliť fit. Si aūt te/
ſtimonio ꝟitatis roborať qđ nos ra
tionabiliť inueniſſe exiſtimamus: deo
nō nobis attribuere debemus: qui ē
benedictus in ſecula: Amen.

Beati Anſelmi liber ſcđus: Cur deus homo: explicit.

Eiuſdē beati Anſelmi Archiepī Cantuarioꝝ: i librū ſiue epl̄az ad vrbanū papā de fide: quē de incarnatiōe verbi cōtra iudeos inuenimus prenotatū: prefatio.

Q uonīa poſt apl̄os ſancti
p̄res ⁊ doctores nr̄i multi
tot ⁊ tanta ꝯ fidei noſtre
rōe dicāt ad ꝯfutādā īſi/
pientiā ⁊ frāgēdā duriciā
infideliū: ⁊ ad paſcēdū eos ꝗ iā cor/
de fide mūdato eiuſđ fidei rōe (quā
poſt eiꝰ certitudinē debemꝰ eſurire)
delectāť: vt nec noſtris nec futurꝭ tē
poribꝰ vllū illis parē i ꝟitatis ꝯtē/
platiōe ſperemꝰ: nullū tñ rep̄hēden/
duz arbitror: ſi fide ſtabilitꝰ in rōnis
eiꝰ īdagine ſe voluerit exercere. Nā ⁊
illi (quia breues dies hoīs ſūt) non Job. 14.
oīa que poſſent: ſi diutiꝰ vixiſſent di
cere potuerūt: ⁊ ꝟitatꝭ rō tā ampla:
tāꝗ ꝓfunda ē: vt a mortalibꝰ neꝗat
exhauriri: ⁊ dn̄s i eccl̄ia ſua cū ꝗ ſe eē
vſꝗ ad ꝯſūmationez ſeculi ꝓmittit:
gr̄e ſue dona nō deſūt īpertiri. Et vt
alia taceā ꝗbꝰ ſacra pagina nos ad
inueſtigandā rōnē īuitat: vbi dicit:
Niſi crediderītꝭ nō intelligetꝭ: apte Eſa. 7.
monet intentionē ad intellectū extē/
dere: cū docet ꝗliter ad illū debeamꝰ
ꝓficere. Deniꝗ qm̄ inter fidē ⁊ ſpe/
ciē: ītellectū quē in hac vita capimꝰ:
eē mediū intelligo: quāto aliꝗs ad il
lū ꝓficit: tāto cū ꝓpinꝗre ſpeciei (ad
quā oēs anhelamꝰ) exiſtio. Hac igi
tur ego ꝯſideratiōe licet ſim hō pue
nimiſ ſcīe ꝯfortatꝰ: ad eoꝝ ꝗ credimꝰ
rōnē intuendā ꝗntū ſuꝑna gr̄a mihi
dare dignať: aliqñ conor aſſurgere:
⁊ cū aliꝗd qđ p̄us nō videbā reꝑio:
id alijs libēter aperio: ꝗtenꝰ ꝗd ſecu/
re tenere debeā: alieno diſcā iudicio.
Quapropť mi pater ⁊ dn̄e: chriſtia/

nis oībꝯ cū reuerētia amande: ⁊ cuꝫ
amoꝛe reuerēde papa vrbane: quem
dei ꝓuidētia in ſua eccl'ia ſūmū ɔſti/
tuit pontificē: qm̄ nulli rectiꝰ poſſuꝫ:
veſtre ſanctitatꝭ ꝑſento ɔſpectui ſub/
ditū opuſculuꝫ: vt eius auc̄te que ibi
ſuſcipienda ſunt approbentur: ⁊ que
corrigenda ſunt emendent̄.

Explicit p̄fatio.

Capitulo꜠ libri ſeu ep'le d̄ fide vel de incarnatiōe verbi bt̄i Anſelmi annotatio.

Ca. j De hūili ſubiectiōe auctoris er/
ga ſūmū pōtificē vrbanū: ⁊
cur hūc librū ſiue ep'lam fa/
cere attēptauerit.

ij Q: cū ſacre fidei q̄ſtiōes diſ/
putamꝰ aut rimamur: nō q̄/
libet dialectici ſ; in ſcp̄turis
ſacris experti ſuſcipi humi/
liter debeāt.

iij Q: nō ſint tres dij q̄uis tres res
ꝑſonales: vna tn̄ res eēntial'.

iiij Tres ꝑſonas eē incarnatas fi/
lio īcarnato īpoſſibile ē: fi/
lio tn̄ ampliꝰ ɔuenit īcarna/
ri q̄ꝫ p̄ri ⁊ ſpūiſancto.

v Q: in chriſto nō dicantur due
ꝑſone eē ſicut due nature aſ/
ſumpte.

vj Q: pater: filius: ſpūſſanctꝰ nō
ſint tres res ſepate: naturali
probatur exemplo.

vij Originē ꝑſona꜠ ī diuinis: alio
naturali exemplo ꝓbat.

viij De eternitate cui p̄ūctū cōꝑat.

Bt̄i Anſelmi archiep̄i Cantuarienſis liber ſiue ep'la ad vrbanū papā de fide ſeu de īcarnatiōe verbi ɔtra iudeos: feliciter incipit.

De hūili ſubiectione auctoris erga ſūmū pontificē vrbanū: ⁊ cur hunc librū ſiue ep'lam facere attēptauerit: Ca. I.

d

Omino

⁊ p̄ri vniūſe eccl'ie in
terra ꝑegrinātis: ſū/
mo pōtifici vrbano:
fr̄ anſelmꝰ vita pec/
cator: habitu mona/
chus: ſiue iubēte ſiue ꝑmittēte deo cā
tuarie metropolis vocatꝰ ep̄ūs: debi/
tā ſbectionē cuꝫ hūili ſuītio ⁊ deuo/
tis oꝛonibꝰ. Qm̄ diuīa ꝓuidētia ve
ſtrā elegit ſanctitatē cui vitā ⁊ fideꝫ
chriſtianā cuſtodiendā ⁊ eccl'iaꝫ ſuā
regēdā cōmitteret: ad nullū aliū re/
ctiꝰ refert̄ ſi q̄d ɔ catholicā fidē oꝛit̄
in eccl'ia: vt eiꝰ auc̄tate corrigat̄: nec
vlli alij tutiꝰ ſi q̄d ɔ errorē rn̄det̄: oſ/
dit̄: vt eiꝰ prudētia examinet̄. Qua/
propter ſicut nulli digniꝰ poſſū; ita
nulli libēt̄iꝰ ꝑſentē ep'laꝫ quā veſtre
deſtino ſapiē: q̄tenꝰ ſi q̄d in ea corri
gendū ē: veſtra cēſura caſtiget̄: ⁊ q̄d
regulā ꝟitatis tenet: vr̄a auc̄te robo/
ret̄. Cū adhuc in becci monaſterio eſ
ſem abbas: ꝑſūpta ē a q̄dā clerico in
frācia talis aſſertio: Si in deo inquit
tres ꝑſone ſūt vna tm̄ res: ⁊ nō ſunt
tres res vnaq̄q; ꝑ ſe ſepatim ſic̄ tres
āgeli aut tres aīe: ita tn̄ vt potētia ⁊
volūtate oīno ſint idē: ḡ p̄r ⁊ ſpūſſā
ctus cū filio ē incarnatꝰ. Q̄d cuꝫ ad
me ꝑlatū eēt: incepi ɔ hūc errorē q̄n/
dā ep'lam. Quā ꝑte q̄dā edita ꝑfice/
re ɔtēpſi: credēs nō ea opꝰ eē: qm̄ ⁊ il
le ɔ quē fiebat: in ɔcilio a venerabi/
li remenſi archiep̄o Reinaldo colle/
cto: errorē ſuū abiurauerat: ⁊ nulli
videbat̄ q̄ cū errare ignoraret. Par
tē tn̄ illā quā fecerā: q̄dā fratres me
neſciēte trāſcp̄ſerunt: atq; alijs legē/
dā tradiderūt. Q̄d iccirco dico vt ſi
in alicuius manꝰ ꝑs illa venerit q̄uis
ibi nihil falſū ſit: tn̄ tāq; imꝑfecta et
nō exquiſita relinquat̄: ⁊ hic q̄d ibi
incepi diligentiꝰ inceptū ⁊ ꝑfectū re/
quirat̄. Poſtq̄ꝫ eīn in anglia ad epi/
ſcopatuꝫ neſcio q̄ dei diſpoſitione ca/
ptꝰ ⁊ retentꝰ ſū: audiui p̄fate nouita
tis auctorē in ſua ꝑſeuerantē ſnīa: di/

cere ſeſe ob aliud abiuraſſe: qđ dice/
bat: niſi q2 a pplo interfici timebat.
Hac igit̄ cā qdā fratres p̄cibus ſuis
me coegerūt vt ſoluerē q̄ſtionē q̄ ipe
ſic irretit⁹ erat: vt nllo mō ſe expediri
ab ea poſſe credrēt: niſi aut đ icarna
tiōe dei p̄ris ꝛ ſpūſſcī: aut đ eoꝝ mlt
titudine ſe īpediret. Qđ rogo ne q̄s
putet p̄ſūpſiſſe me: q̄ſi fortitudinē fi/
dei chriſtiāe mee exiſtimē īdigere de
fenſiōis auxilio. Quippe ſi ego ɔtē/
ptibilis homūcio tot ſanctis ꝛ ſapiē/
tib⁹ vbiq3 exiſtētib⁹ ad ɔfirmādū fi
dei chriſtiane firmamentū: q̄ſi mea i/
digeat defēſiōe: aliq̄d ſcribere tēpta
rē: p̄ſūptor vtiq3 iudicari ꝛ deriden/
dus poſſem videri. Si eīm me vide/
rēt homīes alij ꝯniſū paxillis ꝛ fu/
nibus ꝛ alijs reb⁹ q̄b⁹ nutātia ligari
ꝛ ſolidari ſolēt: elaborare circa mōtē
olympū ad ɔfirmandū eū ne alicui⁹
īpulſu nutaret aut ſubuerteret: mirū ſi
ſe a riſu ꝛ deriſu ɔtinerēt: q̄to magis
Dan. 2. cū lapis q̄ abſciſſus ē de mōte ſine ma
nibus: ꝛ percuſſit ꝛ cōminuit ſtatuā
quā vidit in ſomno nabuchodono/
ſor: iā fact⁹ ē mons magn⁹ ꝛ īplene/
rit vniūſa3 terrā ſi eū meis rōnibus
fulcire: ꝛ q̄ſi nutantē ſtabilire nitar:
tot ꝛ ſancti ꝛ ſapiētes q̄ p ei⁹ eꝛ̄na fir
mitate ſe ſtabilitos eē gaudēt: indig/
nari mihi p̄nt ꝛ h̄ īputare: nō ſtudio/
ſe grauitati ſ3 iactabūde leuitati. Si
q̄d ḡ đ firmitate fidei nr̄e ī hac ep̄la
diſputauero: nō ē ad ɔfirmādā illā:
ſ3 ad fratꝝ h̄ exigētiū p̄cib⁹ ſatiſfaciē
dū. Sz ſi ille q̄ p̄fata3 ꝓtulit ſn̄iam
deo corrigēte ad v̄itatē rediȷ̄t: nulla/
ten⁹ putet me ī hac ep̄la ɔ̄ ſe loq̄: q2
Eph. 5. iā nō ē qđ fuit. Si eīm fuit aliq̄n tene
bre: nūc aūt lux in dn̄o: nō ſūt arguē
de teneb: e q̄ iā nō ſūt: ſ3 lux approbā
da que lucet. Uerūtñ ſiue adhuc ad
lucē redierit ſiue nō: q̄m ſentio labo
rare plures in eadē queſtiōe: etiā ſi fi
des in illis ſuperet rōnē: que illis fidei
videt̄ repugnare: nō mihi videt̄ ſup/
fluū repugnantiā iſtam diſſoluere.

Q cū ſacre fidei q̄ſtiōes diſputam⁹ aut rimanıur: nō q̄libet dialectici ſ3 in ſcripturis ſacris expti ſuſcipi hūiliter debeāt: Ca. II.

S Ed p̄us q̄3 de queſtiōe diſſerā:
aliq̄d p̄mittā ad cōpeſcēdā eo
rū p̄ſūptiōe3 q̄ nefāda temeritate au
dēt diſputare ɔ̄ aliq̄d eoꝝ que fides
chriſtiana ɔfitet̄: q̄m id intellectu ca
pere nequeūt: ꝛ poti⁹ inſipiēti ſuper/
bia iudicāt nullaten⁹ poſſe eē qđ ne/
queūt ītelligere: q̄3 hūili ſapīa fateāt̄
eē multa poſſe q̄ ipi ñ valeāt cōp̄hēde
re. Null⁹ q̄ppe chriſtianus dz diſpu/
tare q̄m qđ catholica eccleſia corde
credit ꝛ ore ɔfitet̄ ñ ſit: ſ3 ſp eādē fidē
indubitāter tenēdo amādo: ꝛ ſm il/
lā viuēdo: hūiliter q̄tū p̄t querere ra
tionē quō ſit. Si p̄ōt intelligere: deo
grās agat: ſi nō p̄ōt: nō īmittat cor/
nua ad vētilādū: ſ3 ſūmittat caput ad
venerādū. Citi⁹ eīm p̄ōt in ſe ɔfidēs
hūana ſapīa impingēdo cornua ſibi
euellere: q̄3 īnitēdo petrā hāc euelle/
re. Solēt eīm q̄dā cu3 cepint q̄ſi cor/
nua ɔfidētis ſibi ſcīe ꝓducere: neſciē
tes qđ ſi q̄s eſtimat ſe ſcire aliq̄d nō/
dū cognit quēadmodū oporteat eū
ſcire: anq̄3 habeant p ſoliditatē fidei
alas ſpiritales ī altiſſimas đ fide q̄ſti
ones p̄ſūptuoſe aſſurgere. Un̄ fit vt
dū ad illa q̄ p̄us fidei ſcalā exigūt (ſi/
cut ſcrip̄tū ē: Niſi credideritis nō ītelli Eſa. 7
getis) p̄poſtere p̄⁹ p intellectū: conā
tur a ſcēdere in multimodos errores:
p intellect⁹ defectū cogant̄ deſcēde/
re. Palā nāq3 ē q2 illi non h̄nt fidei
firmitatē: q̄ q̄m q̄ crediīt: intellige/
re nō p̄nt: diſputāt ɔ̄ eiuſdē fidei a ſā
ctis p̄rib⁹ ɔfirmatā v̄itatē: velut ſi
veſptiliōes ꝛ noctue nō niſi in nocte
celū vidētes đ meridiāis ſolis radijs
diſceptēt ɔ̄ aq̄las ſolē ipm irreūbera
to viſu ītuētes. P̄ri⁹ ḡ fide mūdan/
dū ē cor: ſic̄ d̄r de deo: Fide mūdās Act. 15.
corda eoꝝ: ꝛ p̄⁹ p p̄ceptor dn̄i cuſto/
diā illūinādi ſūt ocli: Quia p̄ceptu3
dn̄i lucidū illuminās oclos. Et p̄⁹ p Ps. 18.
hūilē obedientiā teſtimoniorū dei
debem⁹ fieri puuli vt diſcam⁹ ſapīa3

Ps. 18. quã dat teſtimoniũ dñi fidele: ſapiẽ-
pſtãs puulis. Unde dñs: Cõfiteor tibi
Matth. 11 dñe pater celi ⁊ terre: q̃ abſcõdiſti hec
a ſapiẽtib⁹ ⁊ prudẽtib⁹ ⁊ reuelaſti ea
puulis. Prius igr̃ ea q̃ carnis ſũt poſt
ponẽtes: ſm ſpiritũ viuam⁹: q̃ʒ pfũ
da fidei dijudicãda diſcutiã⁹. Nã q̃
1. Cor. 2 ſm carnẽ viuit: carnalis ſiue aĩalis ẽ:
de q̃ dr̃: Aĩalis hõ nõ pcipit ea q̃ ſũt
ſpũs dei. Qui vero ſpũ facta carnis
mortificat ſpũalis efficit: de q̃ legit:
Ibidem. Qr ſpũal' oĩa iudicat: ⁊ ipſe a nemĩe
iudicat. Uer̃ enĩ ẽ q̃ quãto opulẽti⁹
nutrimur in ſacra ſcptura ex his que
p obediẽtiã paſcũt: tãto ſbtili⁹ pue-
himur ad ea que p intellectũ ſaciãt:
Ps. 118. Fruſtra q̃ppe conat dicere: Sup oẽs
docẽtes me intellexi: q̃ pferre nõ au-
Ibidem. det: Qr teſtĩonia tua meditatio mea
eſt. Et mẽdaciter pnunciat: Sup ſe-
Ut. s. nes ĩtellexi: cui nõ ẽ familiare qđ ſe-
quit: Quia mãdata tua q̃ſiui. Nimi
rũ hoc ipſm qđ dico: Qui nõ credi-
derit nõ ĩtelliget. Nã q̃ nõ credide-
rit nõ expiet: ⁊ q̃ expt⁹ nõ fuerit non
ĩtelliget. Nã q̃ntũ rei auditũ ſupat
expientia: tm̃ vincit audiẽtis cogni-
tionẽ expiẽtl ſcia. Et nõ ſolũ ad ĩtelli-
gẽdũ altiora phibet mẽs aſcẽdere ſi
ne fide ⁊ mãdatoꝝ dei obediẽtia: ſʒ
etiã aliqñ datũ intellect⁹ ſbtrahit: ⁊
fides ipſa ſbuertit negiecta bona cõ-
Roma. 1. ſciẽtia. Ait enĩ de q̃buſdã Apls: Cũ
cognouiſſent deũ: nõ ſic deũ glorifi-
cauerũt: aut grãs egerũt: ſꝫ euanuert
in cogitatiõib⁹ ſuis ⁊ obſcuratũ ẽ in-
ſipiẽs cor eoꝝ. Et cũ pciperet timo-
1. Tim. 1. theo militare militiã bonã: ait: Hñs
fidẽ ⁊ cõſciam bonã: quã q̃dã repellẽ
tes circa fidẽ naufragauerũt. Nemo
ẽ ſe temere ĩmergat ĩ cõdẽſa difficil-
limaꝝ q̃ſtionũ niſi pus in ſoliditate
fidei: cõq̃ſita moꝝ ⁊ ſapiẽtie grauita-
te: ne p multiplicia ſophiſmatũ diuer
ticula ĩcauta leuitate diſcurrẽs: aliq̃
tenaci illaqueet falſitate. Cũq; oẽs
vt cautiſſime ad ſacre pagine q̃ſtio-
nes accedãt: ſũt cõmonẽdi illi vtiq;
noſtri tpis dialectici; imo dialectice
heretici: q̃ quidẽ ñ niſi flatũ voc pu
tãt eẽ vniũſales ſbſtãtias: ⁊ q̃ colorẽ
nõ aliud queũt ĩtelligere q̃ʒ corpus:
nec ſapientiã hoĩs aliud q̃ʒ aĩaʒ: pr-
ſus a ſpũaliũ q̃ſtionũ diſputatõe ſũt
exufflãdi. In coꝝ q̃ppe aĩab⁹ rõ q̃ ⁊
pnceps ⁊ iudex oĩm debet eẽ q̃ ſũt in
hoĩe: ſic ẽ imaginatiõibus corpalib⁹
obuoluta vt ex eis ſe nõ poſſit euol-
uere: nec ab ipſis ea q̃ ſola ⁊ pura ipſa
cõtemplari debet: valeat diſcernere.
Qui enĩ nõdũ intelligit quõ plures
hoĩes in ſpecie ſũt vn⁹ hõ: q̃lit in illa
ſecretiſſima ⁊ altiſſima natura cõphẽ-
det quõ plures pſone q̃ꝝ ſingla q̃q;
ẽ pfect⁹ de⁹ ſint vn⁹ de⁹? Et cui⁹ mẽs
obſcurata ẽ ad diſcernẽdũ int' equũ
ſuũ ⁊ colorẽ ei⁹: q̃liter diſcernet ĩter
vnũ deũ ⁊ plures relatiões ei⁹? Deni
q̃ q̃ nõ põt ĩtelligere aliq̃d eẽ homi-
nẽ niſi indiuiduũ: nullaten⁹ ĩtelliget
hoĩem niſi hũanã pſonã. Oĩs enĩ i-
diuidu⁹ hõ: pſona ẽ. Quõ ḡ iſte ĩtel
liget hoĩem aſſũptũ eẽ a vbo nõ pſo
nã: id ẽ aliã naturã nõ aliã pſonã eẽ
aſſũptã? Hec dixi: ne q̃s anteq̃ʒ ſit ido
ne⁹: altiſſimas d̃ fide q̃ſtiões pſumat
diſcutere: aut ſi pſũpſerit: nulla diffi
cultas aut ĩpoſſibilitas intelligendi
valeat illũ a vitate cui p fidẽ adhe-
ſit excutere. Iam veniendũ eſt ad id
pp̃ter qđ incepimus.

Q nõ ſint tres dij q̃uis ſint tres res pſonales: vna tamẽ res eſſentialis: Ca. III.

D Icit ſic audio ille q̃ tres pſo-
nas dr̃ aſſerere: eſſe velut tres
angelos aut tres aĩas. Pagani defẽ
dũt legẽ ſuã: iudei defẽdũt legẽ ſuã:
ḡ ⁊ nos chriſtiani debem⁹ defendere
fidẽ noſtrã. Audiam⁹ quõ iſte chri-
ſtian⁹ defendat fidẽ ſuaʒ. Si in quit
tres pſone ſũt vna tm̃ res ⁊ ñ ſũt tres
res: vnaq̃q; p ſe ſepatim ſic tres ãge-
li aut tres aĩe: ita tñ vt voluntate ⁊ po
tẽtia oĩno ſint ideʒ: ḡ pr̃ ⁊ ſpũſſanct⁹
cũ filio incarnat⁹ ẽ. Uidete q̃d dicat
iſte hõ: quõ defẽdat iſte xpian⁹ fideʒ

ſuã. Certe aut vult ꝯfiteri tres deos aut nõ intelligit q̄d dicit. Sed ſi tres deos ꝯfitet̃: nõ eſt chriſtianꝰ. Si autẽ affirmat quod nõ intelligit: nõ illi credẽdũ eſt. Huic hoi nõ eſt rñdendũ auctẽte ſacre ſcꝓture: q2 aut ei non credit: aut eã ꝑuerſo ſenſu interꝓtat̃. Quid em̃ aptius dicit ſcꝓtura ſacra: q̄ꝫ q2 deus vnꝰ ⁊ ſolꝰ eſt? Rõne igit̃ q̄ ſe defendere nitit̃: eiꝰ error demonſtrandꝰ eſt. Ut aũt faciliꝰ ⁊ breuiꝰ h̄ faciã: loquar tãtũ de p̄re ⁊ filio: qm̃ he due pſone ſuis ꝓprijs vocibꝰ: alic abinuicẽ apte deſignant̃. Nã nomẽ ſpũ ſſãcti nõ ẽ alienũ a patre ⁊ filio: q2 vterqꝫ eſt ⁊ ſpũs ⁊ ſanctꝰ. Que aũt in p̄re ⁊ filio de vnitate ſubſtãtie vl̃ pluralitatẽ pſonaꝝ inueniemus: h̄ in tribus abſqꝫ dubio cognoſcimꝰ. Dicat ḡ: Si due pſone pater ⁊ filꝰ non ſũt due res: queratur primuꝫ q̄d velit hic dicere duas res. Nã vnã quãqꝫ pſonã credimꝰ eſſe hoc qđ cõe eſt ambobꝰ: ⁊ eſſe h̄ quod ꝓpriuꝫ ẽ ſibi. Perſona em̃ patris ⁊ deꝰ ẽ quod cõmune eſt illi cũ filio: ⁊ pater eſt quod eiꝰ ꝓpriũ eſt. Silr̃ pſona filij ⁊ deꝰ ẽ quod cõe eſt illi cũ patre: ⁊ filiꝰ ẽ qđ nõ niſi de hac ſola perſona dicit̃. In his igit̃ duabꝰ perſonis vnũ eſt cõe: id eſt deꝰ: ⁊ duo ꝓpria que ſũt pater ⁊ filꝰ. Quecũqꝫ em̃ illis ſũt cõia: vt oĩpotẽs: eternꝰ: ĩ h̄ ſolo cõi intelligũtur. Et que ſũt ſingulis ꝓpria: vt eſt patri genitor vel gignẽs: ⁊ filio verbũ vel genitus: his duobꝰ noĩbꝰ patris ſcꝫ ⁊ filij ſignificant̃. Cũ igit̃ dicẽ has duas pſonas eẽ duas res: quero q̄d dicat ibi eẽ duas res: an id qđ cõmune ẽ illis: an ea q̄ ꝓpria ſũt ſingula ſingulis? Sed ſi duas res eſſe dicit duo ꝓpria: id eſt patrẽ ⁊ filiũ: vt tñ id quod cõe eſt nõ ſit plures res ſed vna ⁊ ſola res: ſupflue hoc dicat: q2 nemo chriſtianꝰ ꝯfitet̃ patrẽ ⁊ filiuꝫ ſcḋm hec duo ꝓpria vnã rẽ eſſe: ſꝫ duas. Solemus em̃ vſu dicere reꝫ: quicquid aliquo modo dicimꝰ eſſe aliq̄d: Qui aũt dicit d̉ deo patrẽ aut filiũ: aliquid de eo dicit. Et oẽs ſciunt in deo patrẽ nõ eſſe filiũ: ⁊ filiuꝫ nõ eẽ patrẽ: q̄uis in vno homine pater ſit filius: ⁊ filꝰ ſit pater: ſi idem homo ẽ pater ⁊ filius. Qđ ideo fit: q2 ĩ deo dicũtur oppoſite: ĩ vno vero hoĩe nõ adinuicẽ: ſꝫ ad aliũ filiuꝫ p̄r: ⁊ ad aliũ patrẽ filius dicit̃. Hoc ḡ mõ nihil ꝓhibet dicere duas pſonas p̄rem ⁊ filiuꝫ eſſe duas res: ſi tñ intelligat̃ cuiuſmodi ſint res. Non em̃ ſic ſunt pater ⁊ filꝰ due res vt in his duabꝰ rebus intelligat̃ coꝝ ſubſtãtia: ſꝫ corũ relatões: q̄uis ille per ea que ſubiungit: apte oñdat ſe nõ intelligere h̄ mõ duas pſonas eſſe duas res. Naꝫ cũ dicit: ſi tres pſone ſint vna tm̃ res: ⁊ nõ tres res: ſubiũgit: per ſe ſeparatim. Quippe talẽ videt̃ pronũciare ſeparationẽ que ꝓhibeat eẽ ſimul in eodẽ homine patrẽ ⁊ filiũ. Per hãc nãqꝫ ſolã putat ſe poſſe liberare patrẽ a cõione ĩcarnatiõis cũ filio. Nã per illã ſeparationẽ q̄ aliud eſt eſſe patrem ⁊ aliud eſſe filium: qm̃ alie ſũt abinuiceꝫ paternitas ⁊ filiatio: ſi crederit vnũ ⁊ ſolum eſſe deum qui ẽ pater ⁊ filiꝰ: nõ videt patrẽ ⁊ filiũ poſſe ſeparari q̄n ſint in eodẽ hoĩe ſimul. Aut ḡ aliã ſeparationẽ perſonaꝝ patris ⁊ filij loquitur q̄ꝫ illã qua ſcḋm ꝓpria alij ſunt ab inuicẽ pater ⁊ filiꝰ: quia per hanc nõ intelligit incarnationẽ alienã eẽ a patre: imo ſi ſimul ſunt pater ⁊ filius: opinatur cõſequi patrẽ eſſe participẽ incarnatiõis cũ filio. Aut ſi illã dicit: fruſtra laborat: ſicut iam dixi: quia chriſtiana fides h̄ modo intelligit patrem ⁊ filiũ eẽ duas res. Sed cũ ait: Sicut ſũt tres angeli aut tres anime: aperte monſtrat ſe non de pluralitate vel ſeparatione illa loq̄ q̄ illis eſt perſonis ſcḋm ꝓpria. Nempe de nulla vna eadẽqꝫ numero re duo angeli dicunt̃: aut due anime: nec vnũ aliquid numero de duobus angelis dicit̃ aut de duabꝰ animabus: ſicut patrem ⁊ filiũ dicimus de deo vno numero ⁊ vnum numero.

deū de patre ⁊ filio. Credimus eñ ⁊
dicimꝰ: qꝛ deus eſt pater ⁊ deꝰ ẽ filiꝰ:
⁊ ꝯuerſim pater eſt deꝰ ⁊ filiꝰ ẽ deus:
⁊ tñ nec credimꝰ nec dicimꝰ plures eſ
ſe deos: ſed ita vnū eẽ deū numero
ſicut naturā: ꝗ̄uis pater ⁊ filiꝰ non
ſint vnus ſed duo. Angelū eñ ⁊ ani
mā ſm ſbſtantiā dicimus: nō ſm re/
lationē. Nā licet āgeli nomē ab offi
cio dictū ſit: qꝛ angelꝰ nūciꝰ dicitur:
tñ ſicut aīa ꝓ ſpecie ſubſtātie accipiť:
ita ⁊ angelus. Quod ipſe intelligere
ſe mōſtrat: cū ꝑiter dicit: ſicut ſūt tres
āgeli aut tres aīe. Talē nāq̄ ſignat
pluralitatē ⁊ ſeꝑationē: qualē habēt
plures angeli aut aīe: id eſt qualē ha
bēt plures ſubſtātie. Qđ adhuc ap/
te monſtrare videtur: cū ſubdit: Ita
tamē vt voluntate ⁊ ꝑtāte oīo ſint
idem. Sic eñ intelligit voluntatē ⁊
ꝑtātē in illis pluribꝰ rebus quemad/
modū in pluribꝰ angelis aut aīabꝰ.
Quod intelligi nō poteſt ſi ille plu/
res res putanť ſm ꝓprietates perſo
naꝝ eē: nō ſm hoc qđ cōiter dicūť.
Nullatenꝰ nāq̄ patris ⁊ filij ſm ip/
ſas ꝓprietates: id eſt ſm paternitatē
⁊ filiationē vlla volūtas aut poten
tia eſt: ſed ſm diuinitatis ſubſtātiā q̄
cōis eſt illis. Quare ſi dicit tres ꝑſo
nas eſſe tres res ſm ipſa ꝓpria: palā
eſt ꝙ̄ ſupflue hoc dicat: ꝙ̄ etiā incon
uenienter addat: ſicut ſunt tres ange/
li aut tres aīe: ac ſi dicat: eaſdē perſo
nas duas eſſe res ſm h̄ qđ cōe eſt il/
lis: id eſt ſm ꝙ ſingula queq̄ ⁊ plu/
res ſimul vnus ꝑfectus deꝰ eſt. Pri
mū quero an ſit chriſtianꝰ. Rñdebit
vt eſtimo hic ſe eſſe: ꝗ credit vnū eē
deū: ⁊ ipm̄ eē tres ꝑſonas: id eſt pa/
trē ⁊ filiū ⁊ ſpiritū ſanctū: ⁊ filij ꝑſo/
nā ſolam incarnatā: alijs tamē dua/
bus cooꝑantibꝰ. Qui aūt ita credit:
affirmat cū nō eē chriſtianū qui ali/
quid vult aſſerere ꝯtra aliquid hoꝝ.
Si ꝗ iſte ita credit: negat euꝫ eē chri
ſtianū qui ꝯtra hoc diſputat. Utrū
aūt ē hanc fidē ſubuertere ipſe nitať
videamus. Cuꝫ igiť dicit: vt de dua/
bus ꝑſonis dicā ſič incepi: qđ de tri/
bus ītelligať: Cū inq̄ dicit: Si due
ꝑſone ſunt vna res ⁊ non due ſič: ſūt
duo angeli aut due aīe: conſequi: pa
trē q̄ꝫ eſſe īcarnatū ſi filius eſt incar/
natus: puto quia ſic rationať ſecum.
Si vna ⁊ eadē numero res deus eſt:
⁊ ipſa eadē eſt pater: eſt ⁊ filius: cum
filius ſit incarnatus quō nō ⁊ pater
eſt incarnatus? De vna quippe ⁊ ea/
dē re non ē vera ſimul affirmatio et
eius negatio: ſed de alia re affirmare
aliquid ⁊ de alia idē ipſi negare ni/
hil ꝓhibet. Nō eñ idē petrus aplꝰs
eſt ⁊ non eſt apoſtolꝰ: Sed ſi alio no
mine idē ipſe affirmeť aplꝰs: ⁊ alio ne/
geť: vt petrus eſt aplꝰs: ⁊ ſimon nō
eſt aplꝰs: non eſt vtraq̄ vera enun/
ciatio: ſed vna harū falſa. Petrū aūt
eē apoſtolū: ⁊ ſtephanū non eē apo
ſtolū: quoniā alius eſt petrus ⁊ aliꝰ
eſt ſtephanꝰ: poſſibile eſt veꝝ eē. Si
ꝗ eadē numero ⁊ non alia res eſt pa/
ter ꝙ̄ filius: non eſt verum affirmari
debere aliq̄d de filio ⁊ negari de pa/
tre: aut affirmari debere de patre et
filio negari. Quicquid igitur eſt pa
ter: eſt ⁊ filius: ⁊ quod dicitur de fi/
lio non debet negari de patre. Eſt au
tē incarnatus filius: eſt ergo īcarna/
tus quoq̄ pater. Sed hec rationatio
ſi vera eſt ⁊ rata: vera eſt hereſis ſa/
bellij. Si eñ quicquid diciť de vna
perſona diciť ⁊ de altera: iccirco q̄m
vna res due ſunt perſone: ergo ſicut
de filio dicitur filius ⁊ verbū ⁊ geni
tus: ita hec dicētur de patre. Et quē/
admodū pater eſt ⁊ pater ⁊ genitoꝛ
⁊ ingenitus: ſic hec de filio dicenda
ſunt. At ſi ita eſt: non eſt alius pater
ꝙ̄ filius: nec filiꝰ aliꝰ a patre. Qua/
re non ſunt due perſone ſed vna per/
ſona. Ideo namq̄ dicuntur perſone
due: quia alij creduntur abinuicem
pater ⁊ filius: ſi tamen deus erit pa/
ter ⁊ filius. Nam ſemper pater ē ali
cuius pater: ⁊ filius alicuius filius:
nec vnq̄ pater ſuimet ipſiꝰ ē pater:
⁊ filius ſuimet ipſius filius eſt. Sed
alius eſt pater: alius cuius eſt pater:

⁊ ſimiliter alius eſt filius ⁊ alius cu/
ius eſt filius. Quare ſi in deo nō eſt
aliꝰ pr̄ ⁊ aliꝰ cuiꝰ ē pr̄: nec ſilr̄ filius
alius eſt ⁊ aliꝰ cuius eſt filiꝰ: falſe dr̄
deꝰ pr̄ aut filiꝰ. Si eñ in deo non eſt
alius a patre cuius pater ſit: non po/
teſt eſſe pater. Et ſimiliter ſi non eſt
in eo alius a filio cuius ſit filius: non
valet eſſe filiꝰ. Quapropter nō erit
vnde ille due perſone dicātur ī deo:
que ideo dicuntur quia deus eſt pa/
ter ⁊ deus eſt filius ⁊ ſemper alius ē
pater: alius eſt filius. Videtis ergo
quomodo deſtruat̄ fides noſtra ſcḋm
ſenſuꝫ eius qui putat conſequi patrē
eſſe cum filio incarnatuꝫ ſi vna ⁊ nō
plures ſint res in deo: perſone plu/
res. Si enim vera eſt hec eius conſe/
quentia: non ſolum hoc quod de pa/
tre ⁊ filio dixi: ſed in om̄ibus tribus
perſonis tanta ſequetur confuſio: vt
quicquid de ſingulis proprie dicit̄:
de omnibus dicendum communiter
ſit. Quamobrem non erit vnde pa/
ter ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus proce/
dens a patre ⁊ filio ſint alij abinui/
cē: ſicut oſtendi in patre ⁊ filio: qua/
re nec vlla erit ibi relatio: que nulla/
tenus ibi eſt niſi ſcḋm hoc ꝙ alij ſunt
abinuicem: ergo nec plures erūt per/
ſone. Poſito namqꝫ vnam rem eſſe
tres perſonas: aut illud non ſequitur
quod dicit: aut om̄ia illa ſimul que
dixi conſequentur. Similis namqꝫ eſt
omnibus vis conſequentie. Cur er/
go pergit ad incarnationē quaſi ip̄a
ſola faciat queſtioneꝫ ⁊ non potius
dicit: ſi tres perſone ſint vna res: nō
ſunt tres perſone. Nam non minus
ante incarnationē ꝙ̄ poſt facere hāc
queſtionem poteſt. Si autē hoc om/
nino vult aſſerere: tres ſcilicet perſo/
nas ſcḋm ꝙ vnaqueqꝫ deus ē: nō eſſe
vnā rem ſed tres res: vnāquāqꝫ per
ſe ſicut ſunt tres angeli: apertiſſimuꝫ
eſt quia tres deos cōſtituit. Sed for
ſitan ipſe non dicit: ſicut ſūt tres ani/
me aut tres angeli: ſed ille qui mihi
eius mādauit queſtionē: hanc ex ſuo

poſuit ſimilitudinē: ſed ſolū tres per/
ſonas affirmat eē tres res ſine addi/
tamento alicuius ſimilitudinis: Cur
ergo fallit̄ aut fallit ſub noīe rei: cuꝫ
idip̄m ſignificet̄ ſub noīe dei? Nēpe
aut deū eſſe rem illā negabit in qua
tres pſonas: immo quā tres fatemur
eſſe perſonas: aut ſi hoc non negat:
conſequēs eſt vt ſicut ip̄e aſſerit pſo
nas tres non vnā ſed tres eē res: ita
qꝫ affirmet eaſdē pſonas nō vnuꝫ ſꝫ
tres eē deos. Que ꝙ̄ impia ſint: iu/
dicēt chriſtiani. Sed dicet: nō cogit
qḋ dico tres res fateri tres deos: qm̄
tres ille res ſimul ſūt vnꝰ deꝰ: ⁊ nos
dicimus. Ergo ſingula queqꝫ de tri/
bus illis: id eſt ſingula queqꝫ pſona
nō eſt deꝰ ſed ex tribus rebus ɔficit̄
deus. Pater igit̄ nō eſt deꝰ: filiꝰ non
eſt deꝰ: ſpūſſanctꝰ non ē deꝰ: qm̄ nec
de ſingulis nec de duobꝰ ſed ſoluꝫ de
tribus ſimul noīatis dicēdus ē deꝰ: ⁊
qḋ ſilr̄ eſt impiū. Nā ſi ita eſt: nō eſt
deꝰ ſimplex natura ſed ꝑtribus cōpo
ſita. Sed ſi ſimplr̄ habet intellectuꝫ:
⁊ nō multiplicitate phātaſmatū ob/
tutū: intelligit ſimplicia preſtare cō/
poſitis quantū ad ſimplicitatē ⁊ cō/
poſitionem attinet: quoniā omne cō
poſitū neceſſe eſt aut intellectu poſ/
ſe diſſiungi: aut re ip̄a: quod de ſimpli
cibꝰ intelligi nequit. Cuius eñ par/
tes cogitari nō poſſunt: id in partes
nullus intellectus diſſoluere poteſt.
Si ergo deus tribus ex rebus cōpo/
ſitus eſt: aut nulla natura ſimplex ē:
aut aliqua natura eſt alia que in ali/
quo eſt preſtantior natura dei: que
vtraqꝫ ꝙ̄ falſa ſint non eſt obſcuruꝫ.
Nō ſi iſte de illis dialecticis moder/
nis eſt: qui nihil eſſe credunt niſi qḋ
imaginationibus compꝛ̄hendere poſ/
ſunt: nec putat aliquid eſſe in quo ꝑ/
tes nulle ſunt: vel non negabit intel/
ligere ſe: quia ſi eſſet aliquid qḋ nec
actu nec ītellectu diſſolui poſſꝫ: maiꝰ
eēt ꝙ̄ qḋ vel ītellectu ē diſſolubile.
Itaqꝫ ſi oē cōpoſitū ſaltē cogitatiōe
diſſolui pōt: cū dic̄ deū eē cōpoſitū:

dicit deo aliq̄d maius ſe poſſe intelli
gere. Trāſit itaqꝫ ei⁹ intellect⁹ vltra
deū: qđ null⁹ facere poteſt intellect⁹.
Sed videam⁹ q̄d addat q̄ſi ad ſuā cō
uenientiā repellendā que videt̄ na/
ſci ſi tres ille pſone ſint tres res. Sic
tā inquit vt vna triū eaꝝ reꝝ ſit vo/
lūtas ⁊ poteſtas: Hic q̄rendū ē: an
ille tres res ſm hoc qđ ſepatim abin/
uicē intelligunt̄: an ſm cōmunē vo/
lūtatē ⁊ poteſtatē: an neqꝫ ſm illud
ſolū qđ ſepatim habēt: neqꝫ ſm hoc
qđ cōmune eſt illis: ſed ſm vtrūqꝫ ſi/
mul ſint diuie nature. Quippe ſi ſm
illud qđ ſūt ſepatim habent diuini/
tatē: erunt tres dij: ⁊ ijdē intelligi po
terunt ſine voluntate ⁊ ptāte. Sem/
per eñ ꝓpria diſcrete intelligūtur a
cōibus: ⁊ cōia a diſcretis: Sed diui/
na natura ſine volūtate ⁊ ptāte nul
latenꝰ intelligi valet. Nō ſi ſm vnā
⁊ cōem voluntatē ⁊ ptātē ſunt: ⁊ ſin
gule ⁊ bine ⁊ tres ſimul de⁹: q̄d ibi fa
ciūt ille tres diſcordes res: q̄ nec niſi
p aliud in vnitatē ꝯcordare poſſunt
deitatis: nec ad pfectionē nec ad au/
xiliū aliquod vt de⁹ ſit valeant. Nā
ſi vna ſufficit volūtas ⁊ ptās ad pfe
ctionē dei: que ſūt ille tres res q̄bus
indiget de⁹: aut ad q̄d illis eget? Cre
dimus eñ deū nullo īdigere: fruſtra
igit̄ cogitant̄ ille tres res in deo: Ac
ſi nec ſole tres res: nec ſola voluntas
⁊ ptās: ſꝫ hec oīa ſimul ꝯficiūt deū.
Itē dico q2 cōpoſit⁹ eſt: ⁊ ea que nō
ſūt p ſe de⁹ aut dij faciūt deū. Aut ſi
dicit q2 ille tres res ita nomē dei ha/
bent p ptātē ⁊ voluntatē ſicut hō di
cit̄ rex p regiā ptātē. Nō ē de⁹ nomē
ſubſtātiale: ſed accidētaliter dicitur il
le neſcio que tres res tres dij: ſicē tres
hoīes eandē hñtes regiā poteſtatem
tres reges dicūtur. Tres eñ homīes
vnus rex eſſe nequeūt. Nō enim ne/
fandū ſit: non eſt opus dicere. Codex
magnus implend⁹ eſt ſi voluero ſcri
bere abſurditates ⁊ impietates q̄ ſe/
quūtur ſi verū eſt: vna dei perſona
incarnata: reliquas duas cōſequi eē

incarnatas: quia tres ille perſone ſūt
vna res ſm id quod cōmunit̄ de tri/
bus dicit̄: Aut ſi ſūt tres res ſepara/
te quemadmodū ille putat ꝯtra quē
iſta dixi: quō ſolus fili⁹ eſt īcarnat⁹?
Palā ē ē q nō debeat q̄s eē ꝓmpt⁹
ad diſputandū de rebus ꝓfundis: ⁊
maxime de illis in quibus non erratr
ſine periculo.

Tres pſonas eſſe incarna/ tas filio incarnato impoſſi/ bile eſt: filio tamē ampli⁹ cō/ uenit īcarnari q̄ patri ⁊ ſpi/ rituiſancto: Ca. IIII.

Sed forſitan dicit iſte mihi: Si/
cut putas iſta pariter ꝯſeq̄ ex ne/
ceſſitate que dicis: ſic ⁊ ſequit̄
qđ dico: ita neceſſaria mea videt̄ cō
ſequētia. Ergo oñde nō ꝯſequi q̄ di/
co: ⁊ fatebor ego tecū nullū inconue
niens ſequi: ſi ſol⁹ fili⁹ eſt incarnat⁹:
an ſi tres pſone ſint vna res. Quod
ſi ab hac oſtēſiōe deficis: nō ſoluis: ſꝫ
magis ligas queſtionē cū turpe nece
ꝓbas innūerabilia naſci incōuenie/
tia: Que ſi neganda ſūt: ambo debe/
mus pariter ꝯcludere tres pſonas non
eſſe vnā rem: ſed ſol⁹ fili⁹ eſt incarna
tus: aut ſi ſūt vna res: oēs pariter eē i/
carnatas. Oñdēdū ē eſt in q̄ iſte fal
lit̄: ⁊ quō incarnationē ſoli⁹ filij nō
ſequit̄ tres pſonas eſſe tres res ſepa/
tas: aut ſi ſūt vna res tres pſone: oēs
eas eē incarnatas. Q2 vtiqꝫ de⁹ vna
⁊ ſola ⁊ īdiuidua ⁊ ſimplex ſit natu/
ra ⁊ tres pſone: ſanctoꝝ patrū ⁊ ma/
xime beati Auguſtini poſt apoſtolos
⁊ euāgeliſtas inexpugnabilib⁹ ratio/
nibus diſputatū ē. Sed ⁊ ſi quis le/
gere dignabit̄ duo parua opuſcula
mea: monologion ſcꝫ ⁊ pſlogion: q̄
ad hec maxime facta ſūt: vt quod fi/
de tenem⁹ de diuina natura ⁊ ei⁹ p/
ſonis pter īcarnationē necarijs rōni
b⁹ ſine ſcptureauctē ꝓbari poſſit. Si
inqꝫ ea aliq̄s legere voluerit: puto q2
⁊ ibi inueniet de h̄ qđ nec īprobare
poterit: nec ꝯtēnere volet. In quib⁹

ſi aliquid qđ alibi aut nō legi: aut q̄
nō memini me legiſſe: nō quaſi doce
do qđ doctores noſtri neſcierūt: aut
corrigendo qđ nō bene dixerūt: ſʒ di
cēdo forſitan qđ illi tacuerūt: qđ tñ
ab eoꝝ dictis nō diſcordet: ſ; illis co/
hereat: poſui ad reſpondendū ꝓ fide
noſtra ꝯ eos qui volētes credere qđ
nō intelligūt: derident credētes ſiue
ad adiuuandū religioſū ſtudiū eoꝝ
q̄ hūiliter q̄runt intelligere quod fir
miſſime credūt: nequaq̄ʒ ob hoc me
redarguendū exiſtimo. Me tñ hāc le
gentibus epłam laborē ī nūq̄ʒ q̄rē/
di alia ſcripta: vt nō ſolūmō fide: ve/
rūetiā euidenti cognoſcāt rōne tres
pſonas nō eē tres deos ſ; vnū ſolū:
nec tamē deo ſm vnā pſonā incarna
to: ex neceſſitate ſm alias perſonas:
eundē deū incarnari: aliquid hic q̄ʒ/
tū ad repellendū opinionē huiꝰ de/
fenſoris: ſicut ipſe putat noſtre fidei
ſufficere credo ſubiūgā. Aperte dicit
aut patrē aut ſpiritū ſāctū cū filio eē
incarnatū: aut tres illas pſonas eſſe
tres res ſepatas. Quā nimꝭ ſepatio
nē talē exiſtimat: vt nec pat̄ nec ſpi/
ritusſanctꝰ ſint ī filio: Nā ſi due alie
pſone ſūt in filio: ⁊ filiꝰ in hoīe: ille
q̄ʒ ſunt ī hoīe. Unde putat cōſequi:
cū tres pſone ſimul ſint ī eodē hoīe:
ſi ſūt vna res: nullatenꝰ perſonā filij
poſſe in hoīe ipo incarnari ſine alijs
duobus perſonis. Perſonas tamen
tres eē nō negat: nec filiū eē incarna
tū. Qm̄ igiꝭ (vt ſupra monſtratū ē)
ſi tres perſone ſūt tres res ſepate: aut
tres deos eē ꝯſequi: aut alias: de q̄/
bus iā dictū ē: abſurditates nūc bre/
uiter oſtēdā adiuuāte vno ſolo deo.
Primū quia etiam ſi ſint tres dij: ni
hil illi ꝓderit ad defendendū patreʒ
⁊ ſpiritūſanctū ab īcarnatiōe quod
fieri nō poſſe putat ſine deoꝝ multi/
tudine. Deniq̄ʒ ꝙ nō ſint plures dij:
ſed vnus ſolus: poſtea patefaciā: q̄ʒ/
uis ſit vnus deus tres pſone: non tñ
qualibet vna incarnata: alias q̄ʒ in/
carnari neceſſe eē: ſ; potiꝰ eē impoſſi
bile. Diuine vtiq̄ʒ natura eſt ſic ſemp
⁊ vbiq̄ʒ eē vt nihil vnq̄ʒ aut alicubi
ſit ſine eius pñtia. Alioquin neq̄ʒ
vbiq̄ʒ ⁊ ſp̄ ē potēs: ⁊ quod vbiq̄ʒ po
tēs non eſt ⁊ ſp̄: nullatenꝰ eſt deꝰ. Si
cū dicit nō ipām diuinā ſubſtantiā:
ſ; ptātē eiꝰ eē ſp̄ ⁊ vbiq̄ʒ: nō tamē ne/
gabat ptātē illi eē: aut accidentalem
aut ſubſtātialē. Accidētalis quidem
nō eſt deo ptās: q: cū oē ſubiectū ſi/
ne accidente aut eſſe aut intelligi poſ
ſit: deꝰ ſine poteſtate nec intelligi po
teſt. Si xo deo ptās ſbſtātialis ē: aut
ē ps eiꝰ eēntie: aut ē idipm qđ ē tota
eiꝰ eēntia. Pars aūt nō eſt: q: ſicut
ſupra dictū ē qđ ptes hēat: aut actu
aut intellectu ē diſſolubile: qđ oīno
extraneū eſt a deo: Idē igiꝭ ē eſſe dei
⁊ ptās eiꝰ. Sicut itaq̄ʒ ptās dei ē ſem
p ⁊ vbiq̄ʒ: ita q̄cquid eſt deꝰ vbiq̄ʒ ⁊
ſp̄ eſt. Ergo cū p̄dictꝰ nr̄e fidei defē/
ſor ſm ſe dicit eē tres deos: nō ſtrare
neq̄t quō ſint ſepatim ea ſepatiōe q̄
putat ſe patrē ⁊ ſpiritūſanctū ab in/
carnatiōe liberare. Nō ģ illū poteſt
adiuuare multitudo deoꝝ ad defen/
dendū patrē ⁊ ſpiritūſanctū ab īcar
natione: qm̄ inueniri nō poteſt ī de/
oꝝ multiplicatiōe illa diſtinctio ſi/
ne q̄ defenſionē iſtā fieri poſſe neq̄ʒ
exiſtimat. Qđ aūt vnꝰ ſolꝰ deꝰ ſit ⁊
non plures: hinc facile ꝓbaꝭ: q: aut
deus nō ē ſummū bonū: aut ſūt plu
ra ſūma bona: aut nō ſunt plures dij
ſ; vnꝰ ſolꝰ. Deū xo ſummū bonū eē
nullus negat: q: quicq̄d aliq̄ minꝰ ē:
nullatenꝰ deus eſt: ⁊ quicq̄d ſummū
bonū nō eſt minus eſt aliquo: q: mi
nus eſt ſūmo bono. Sūmū certe bo/
nū pluralitatē ſui nō admittit vt plu
ra ſint ſūma bona. Si eñ plura ſunt
ſumma bona: paria ſunt. Summū er
go bonū eſt qđ ſic p̄ſtat alijs bonis
vt nec par hēat nec p̄ſtantiꝰ. Sūmū
ģ bonū vnū ⁊ ſolū ē: nō igiꝭ ſūt plu
res dij: ſ; vnus ⁊ ſolꝰ ē deꝰ: ſic ſūmū
bonū ē vnū ⁊ ſolū: ⁊ ſic ſūma ſubſtā
tia vel eſſentia ſiue natura que eadē
ratione qua ſummū: nullatenus plu/

raliter poſſe dici ꝓbatur. Qui vnus ſol⁹ de⁹ cū ſit tres ꝑſone: pr̄ ⁊ fili⁹ et ſpiritusſanct⁹: non tn̄ filio incarnato neceſſe ē alias q̄ʒ ꝑſonas (ſicut ille diſputator putat) incarnari: ſʒ īpoſſibile. Perſonas em̄ ſi negat plures eē: idcirco q̄m alie ſunt abinuicē. Si em̄ abinuicē nō eēnt: alie plures ſi eēnt. Sʒ vt breui⁹ explicē qḋ volo ⁊ facili⁹: loq̄r tm̄ ſicut ſupra feci de pr̄e ⁊ filio: q̄ꝛ ꝑ hos claꝝ erit qd̄ itelligēdū ſit ḋ ſpiritusſancto. Pater ḡ ⁊ filius ſm ſbſtantiā non ſūt plures nec alij abinuicē: q̄ꝛ nō ſunt due ſbſtantie: nec alia ſubſtantia patris: alia filij: ſʒ vna ⁊ eadē ſubſtātia ſunt pr̄ ⁊ fili⁹. Scḋm ꝑſonā ꝟo ſūt plures ⁊ alij abinuicē: q̄ꝛ pr̄ ⁊ fili⁹ non ſūt vna ⁊ eadē ꝑſona: ſʒ due ⁊ alie abinuicē. Dic ḡ ſi fili⁹ incarnat⁹ ē: ⁊ fili⁹ nō ē alia ſʒ vna ⁊ eadē numero res q̄ pr̄: ḡ neceſſe ē patrē q̄ʒ eſſe incarnatū. Unaꝫ em̄ ⁊ eandē numero rē impoſſibile ē ſimul eſſe ⁊ nō eſſe in eodē hoīe īcarnatā. Et ego dico. Si filius incarnatus ē: ⁊ fili⁹ nō ē vna ⁊ eadē numero ꝑſona que pr̄ eſt ſʒ alia: nō idcirco eē patrē incarnatuʒ neceſſe ē. Aliā em̄ ꝑſonā eſſe in vno hoīe incarnatā: ⁊ aliā ſimul non eſſe in eodē hoīe īcarnatā: poſſibile eſt. Et ille. Si deus fili⁹ incarnatus ē: ⁊ de⁹ q̄ eſt fili⁹ nō ē ali⁹ ſʒ vn⁹ ⁊ idē numero de⁹ q̄ pr̄ eſt: pl⁹ tn̄ (q̄uis diuerſe perſone ſint pater ⁊ fili⁹) videt̄ neceſſe eē: patrē q̄ʒ eē īcarnatū cuʒ filio ꝓpt̄ idētitateʒ deitatis: q̄ʒ poſſibile eſſe ꝓpter diuerſitatē ꝑſonaꝝ ſi eū eē ſimul incarnatū. Uidete qd̄ hic dicit: quō claudicat vtroqꝫ pede in incarnatione filij dei. Nā qui recte ſuſcipit ei⁹ incarnationē: credit eū nō aſſumpſiſſe hominē in vnitate nature ſʒ in vnitatē ꝑſone. Hic aūt ſomniat hoīeʒ a filio dei magis eē aſſumptū in nature vnitatē q̄ʒ in ꝑſone vnitatē. Si em̄ hoc nō opinaret̄: non diceret magis neceſſariū eſſe patrē cū filio incarnatū: q̄m vn⁹ ē de⁹ pr̄ ⁊ fili⁹: q̄ʒ eē poſſibile illū ſimul non eē incarnatū q̄ꝛ plures ſūt ꝑſone. Utroqꝫ igit̄ pede: id ē ī vtraqꝫ ꝑte claudicat: In incarnatione filij dei qui vna natura eſt cuʒ pr̄e ⁊ alia ꝑſōa a pr̄e: q̄ cū qꝫ exiſtimat eādē īcarnationē ſic eſſe ſm nature vnitateʒ: vt fili⁹ non poſſit incarnari ſine pr̄e: nec intelligit eā ſic ſm vnitatē eſſe ꝑſone: vt pater nō poſſit incarnari cuʒ filio. Quippe de⁹ ſi ſic aſſūpſit hominē vt natura dei ⁊ hoīs ſit vna ⁊ eadeʒ: ſʒ vt ꝑſona dei ⁊ hoīs vna eadēqꝫ ſit: qḋ non niſi in vna ꝑſona dei eē poteſt. Diuerſas em̄ perſonas vnaꝫ eandēqꝫ perſonā eſſe cū vno eodēqꝫ hoīe nequit intelligi. Naʒ ſi vn⁹ hō cuʒ ſingulis plurib⁹ ꝑſonis vna ꝑſona ē: neceſſe eſt plures ꝑſonas q̄ alie ſunt a ſe inuicē eſſe: vnā eandēqꝫ ꝑſonā: qḋ non ē poſſibile. Quapropt̄ īpoſſibile eſt deo incarnatio ſm vnā quālibet perſonā: illū ſm aliā q̄ʒ incarnari ꝑſonā. Cur autē de⁹ magis aſſūpſerit hoīem in vnitatē ꝑſone filij: q̄ʒ in vnitatē alicui⁹ aliaꝝ perſonaꝝ: q̄uis in hac ep̄la noſtrū hoc ꝓpoſitum non fuit: tn̄ q̄m hui⁹ rei mētio ſe obtulit: aliquā reddēdā rationē exiſtimo. Nēpe ſi ſpiritusſanct⁹ īcarnatus eēt ſicut fili⁹ ē incarnat⁹: eēt ſpiritusſāct⁹ fili⁹ hoīs. Eſſent igit̄ duo filij ī trinitate: dei ſcʒ fili⁹: dei ⁊ fili⁹ hoīs. Uñ quedā naſceret̄ dubietatꝭ ꝯfuſio: cuʒ de deo filio loqueremur: vterqꝫ em̄ eēt deus ⁊ filius: q̄uis alter dei: alter hoīs: fieret q̄ʒ q̄ſi q̄dam īequalitas diuerſaꝝ ꝑſonaꝝ ſm hoc qꝫ filij eēnt: q̄ oīno eq̄les eſſe debēt: cum alter fili⁹ maior ꝑ parētis dignitate excelleret: alter minor ꝑ parentis humilitate ſubeſſet. Quāto em̄ maior eſt natura dei q̄ʒ hoīs: tanto dignius eſt eſſe filiū dei q̄ʒ filiuʒ hoīs. Si ḡ ſpiritusſanct⁹ nat⁹ eſſet ex virgine: cuʒ filius dei haberet excellentiorē natiuitatē ſolā que ex deo eſt: ⁊ ſpiritusſanct⁹ minorē tm̄ que eſſet ex hoīe: alia perſona eſſet maior: ⁊ alia minor ſm dignitateʒ natiuitatis: q̄ʒ

non cõuenit. Quod ſi pater in vnitatē ſue perſone hoīem aſſumpſiſſet: eaſdē faceret in deo pluralitas filiorū inconuenientias: ⁊ adhuc aliam: Nā ſi eſſet filius virginis: due perſone in trinitate nomē nepotis aſſumerent: qꝛ ⁊ pater nepos eſſet parentū virginis ⁊ filius eiꝰ ꝟginis eſſet nepos: cum ipē tū nihil haberet ex virgine. Quoniā ḡ quālibet paruū inconueniēs in deo ē īpoſſibile: nō debuit alia pſona dei incarnari q̄ filius. Illo eñ incarnato: nullū ſequit̄ inconueniens. Nā eñ patre minor dicit̄ filius ⁊ ſpiritusancto ſm̄ humanitatem: non tamen ille due perſone ideo excellunt filio: qꝛ eandē maieſtatem qua maiores ſunt humanitate filij: habet ⁊ filius qua ⁊ ipē preeſt cum illis ſue humanitati. Eſt ⁊ aliud cur magis cõueniat filio incarnatio q̄ alijs. Qui eñ erat īcarnādus: oraturus erat ꝓ humano genere. Et ſatis conuenientius ſuſcipit mens humana filium patri q̄ aliū alij ſupplicare: q̄uis hec ſupplicatio non fiat a diuinitate: ſ; ab humanitate ad diuinitatē. Quā; icirco filius dei facit: qꝛ homo per vnitatē perſone filiꝰ dei eſt. Ampliꝰ. Qui hominē erat aſſūpturus: venturus erat ad pugnandū contra diabolū: ⁊ ad intercedendum ſicut dixi ꝓ hoīe: Qui ābo ſcꝫ diabolus ⁊ homo per rapinā ſe voluerunt facere ſimiles deo: cum ꝓpria ſint vſi voluntate. Et quia per rapinā voluerunt: nō niſi ꝑ falſitatē: quoniā nō niſi iniuſte potuerunt. Propria eñ volūtas angeli ſiue hominis ē quod contra voluntatem dei eſt. Cum eñ vult aliq̄s q̄ deus velle ꝓhibet: nullū habet auctorē ſue voluntatis niſi ſeipm̄: ⁊ ideo ſua ꝓpria eſt. Nā; q̄uis homo voluntatē ſuā aliquando ſubdat voluntati alterius hoīs: propria tamen eſt ſi contra deū eſt: quoniā non eā ſubdit niſi vt aliquid qđ vult attingat: ⁊ icirco ſeipſū habet auctorē cur eā alij ſubdat. Quapropter ꝓpria voluntas ē que nulli alij eſt ſubdita. Solius autē dei eſt propriā habere volūtatē: id ē que nulli ſubdita ſit. Quicunq; igit̄ ꝓpria voluntate vtit̄ ad ſimilitudinē dei: per rapinā vtit̄: ⁊ deū ꝓpria dignitate ⁊ ſingulari excellentia priuare quantum in ipo eſt conuincitur. Si eñ eſt alia aliqua voluntas que nulli ſubdita ſit: non erit voluntas dei omnibus ꝑlata: nec erit ipa ſola cui nulla alia pſit. Nulla igit̄ triū pſonaꝝ dei ꝯgruētius ſemetipam exinaniuit formā ſerui accipiens ad debellandum diabolū ⁊ intercedendū pro homine qui ꝑ rapinā falſam ſimilitudinē dei preſumpſerat q̄ filius: qui ſplendor lucis eterne ⁊ vera patris imago: nō rapinā arbitratus eſt eſſe ſe equalem deo: veꝛ per verā eq̄litatē ⁊ ſimilitudinē dixit: Ego ⁊ pater vnū ſumus. Et: Qui vidit me: videt ⁊ patrem. Nullus nā q̄ iuſtiꝰ expugnat reū vl̄ punit aut illi miſericordius parcit vl̄ ꝓ eo intercedit: q̄ cui ſpecialiꝰ iniuria fieri ꝓbat̄: nec aliq̄d ꝯuenientiꝰ opponit̄ falſitati ad expugnādū: aut apponit̄ ad ſaluādū q̄ veritas. In illaꝝ eñ falſā dei ꝓſumentes ſilitudinem ſpecialiꝰ peccaſſe vident̄ q̄ vera dei pris ſilitudo credit̄. Suſcepit aūt in vnitatē pſone hoīē: vt dictū ē: vt ſint due nature: diuina ſcꝫ ⁊ hūana ⁊ vna pſona. De q̄ vnitate pſone quā firmiſſime credimꝰ eē: nō ex duabꝰ pſonis in chriſto: tū qꝛ pōt dici vſi parū caute intuentibꝰ videri poſſit chriſtus ex duabꝰ ⁊ ī duabꝰ pſonis exiſtere: ſ; inutile mihi videt̄ aliq̄d dicere.

Phil. 2. Sap. 7. Phil. 2. Joh. 10. Joh. 14.

Quomodo in chriſto dicātur due pſone eſſe ſicut due nature aſſumpte. Ca. V.

d Icūt eñ quidā: Quod dicimꝰ in chriſto nō eē duas pſonas ſicut duas naturas: Nā deꝰ et añ homīs aſſūptionē pſona erat: nec poſtq̄ hoīem aſſūpſit pſona deſtitit eē: ⁊ hō aſſūptꝰ pſona ē: qꝛ oīs hō indiuiduus eſſe perſona cognoſcit̄.

Quare alia eſt ꝑſona dei que fuit añ
īcarnationē: alia hoīs aſſūpti. Sic
igitᷣ chriſtꝰ ē deus ⁊ homo: ita due ī
illo videntᷣ eſſe ꝑſone. Que ratioci/
natio ꝑ hoc videtᷣ ꝓbare duas eē ꝑ/
ſonas in chriſto: qꝛ deus eſt ꝑſona ⁊
homo aſſumptꝰ ē ꝑſona. Sed nō ita
eſt. Sicut eñi in deo vna natura eſt:
plures ꝑſone: ⁊ plures perſone ſunt
vna natura: ita in chriſto vna ꝑſona
ē: plures nature: ⁊ plures nature ſūt
vna perſona. Quēadmodū eñi patᷣ
eſt deus: ⁊ filius eſt deꝰ: ⁊ ſpiritusſā/
ctus eſt deꝰ: ⁊ tñ nō tres dij ſ; vnꝰ eſt
deꝰ: ita in chriſto deꝰ eſt ꝑſona: ⁊ hō
ē ꝑſona: ñ tñ due ſūt ꝑſoē: ſ; vna ꝑſo
na. Nō eñi eſt aliꝰ deꝰ: aliꝰ hō in chri
ſto: q̃uis aliud ſit deus: aliud homo:
ſ; idē ipē eſt deus q̄ ⁊ hō. Verbū eñi
caro factū: aſſumpſit naturā aliā: nō
aliā ꝑſonā. Nā cū ꝓferᷣ hō: natu/
ra tñ que cōis eſt oībꝰ hoībꝰ ſignifi/
catᷣ. Cū xṗo demōſtratiue dicimꝰ iſtū
vel illū hoīem: vel ꝓprio noīe ieſū:
ꝑſonā deſignamꝰ que cū natura col
lectionē habet ꝓprietatū q̄bus hō
cōis ſit ſingulis ⁊ ab alijs ſingulis di
ſtinguitᷣ. Nā cū ita deſignatᷣ: non q̄li
bet hō intelligitᷣ: ſ; q̄ ab angelo ānū
ciatꝰ ē: q̄ deꝰ ⁊ hō filiꝰ dei ⁊ filiꝰ vir/
ginis eſt: ⁊ quicq̄d de illo dr̄ aut ſꝫm
deū aut ſꝫm hoīem: verū ē dicere. Ne
q; eñi ꝑſonalr̄ filiꝰ dei deſignari pōt
vel nominari ſine filio hoīs: nec fili/
us hoīs ſine filio dei: qꝛ idē ipē ē fili/
us dei qui filius hoīs: ⁊ eadē ē verbi
⁊ aſſūpti hoīs ꝓprietatū collectio.
Diuerſarū xṗo ꝑſonarū impoſſibile eſt
eandem eſſe ꝓprietatū collectionē:
aut de inuicē eas ꝑ̄dicari. Nam ⁊ pe
tri ⁊ pauli nō ē eadē ꝓprietatū col/
lectio: ⁊ petrus nō dr̄ paulꝰ: nec pau
lus petrus. Cum ḡ xḃū caro factū
ē: naturā aſſumpſit: que ſola nomīe
hoīs ſignificatᷣ: ⁊ ſp eſt alia a diuina
natura: non aliā aſſumpſit ꝑſonam:
qm̄ eandē habet cū aſſumpto homi/
ne ꝓprietatū collectionē. Non enim
idē eſt homo ⁊ aſſumptꝰ a xḃo ho/
mo id eſt ieſus: qm̄ in noīe hoīs: ſicut
dictū eſt: ſola intelligitᷣ natura: in aſ/
ſumpto xḃo hoīe vł in noīe ieſu intel
ligitᷣ cū natura: id eſt cū hoīe colle/
ctio ꝓprietatū: que eſt eadē eidē aſ/
ſumpto hoī ⁊ xḃo. Quapropter nō
dicimꝰ xḃū ⁊ ſimpliciter hoīem eā/
dem eſſe ꝑſonā: ne nō magis dicamꝰ
illū hoīem eandē eſſe ꝑſonā cū ver/
bo: q̄ȝ quēlibet hoīem: ſ; verbū ⁊ il
lum aſſumptū hoīem: id eſt ieſū: ſic
nō credimus eundē hoīem eandem
ſimpliciter eſſe ꝑſonā cū deo: ſ; cū il
la ꝑſona que verbum ⁊ filius eſt: ne
ↄfiteri videamur ipm̄ hoīem ꝑſonā
eandē eſſe que pater eſt aut ſpūſſan
ctus. Sed qm̄ ⁊ xḃū eſt deus: ⁊ ille
aſſumptꝰ hō ē hō: verū ē dicere: quia
deus ⁊ hō eadē eſt ꝑſona: ſ; in nomīe
dei ſubaudiēdū ē xḃū: ⁊ in nomine
hoīs ſubintelligēdū eſt filiꝰ xṗginis.

Quod pater: filius ⁊ ſpiritusſā ctus nō ſūt tres res ſeꝑate: naturali ꝓbatur exemplo: Ca. VI.

De ſcriptis illius cui reſpōdeo
in hac epl̄a: nihil potui videre
ꝑter illud qd̄ ſupra poſui: ſ; pu
to ſic rei xṗitatē patere ex his que di/
xi: vt nulli lateat intelligēti: nihil qd̄
ↄ illā dr̄ vim xṗitatis tenere. Sed ſi
reuocatꝰ a multitudine deorū: plu/
ralitatē abnegat in deo ꝑſonarū: hoc
ideo facit: qꝛ neſcit vnde loquitᷣ. Nā
nec deū nec ꝑſonas eiꝰ cogitat: ſ; tale
aliq̄d q̄les ſunt plures humane ꝑſo/
ne. Et qꝛ videt vnū hominē plures
ꝑſonas eē nō poſſe: negat hoc ipſū ð
deo eē. Nō eñi iccirco dicuntᷣ tres ꝑ/
ſone: qꝛ ſint tres res ſeꝑate ſicut tres
hoīes: ſ; qꝛ ſimilitudinē habent q̄n/
dam cū tribus ſeꝑatis ꝑſonis. Con/
ſideremus hoc in patre ⁊ filio: ⁊ id ip
ſū intelligatᷣ ð ſpiritu ſancto. Pona
mus igitᷣ hoīem q̄ tñ ſit pater ⁊ non
filius: ⁊ filiū eius q̄ tñ ſit filius ⁊ nō
pater: vt adā ⁊ abel. Dicimꝰ itaq; ð
adā patre ⁊ abel filio: qꝛ pater nō ē
filius: ⁊ filius nō eſt pater: qm̄ duo
hoīes ⁊ ſeꝑate ꝑſone ſūt adā ⁊ abel:

nec ē cui⁹ filius ſit adā: aut cui⁹ pat
ſit abel. Sic itaq; fatemur in deo qꝛ
pater nō eſt filius: aut filius pr̄: q̄uis
duo dij nō ſint: quoniā pater non ha
bet patrē: aut fili⁹ filiū. Silr ſpūſſan
ctus non ē pater aut filius: qꝛ nō eſt
cuius ſit pater aut cui⁹ ſit fili⁹. Cū
ergo pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus
tres ſunt ⁊ alij abinuicē: ⁊ nec de ſui
eē dici queunt: ſicut de patre ⁊ filio ī
diuerſis pſonis hoīm oñdim⁹: ideo
dicunt̄ tres pſone: nō qꝛ ſint tres res
ſepate. At ſi negat tria dici de vno
poſſe: ⁊ vnū de trib⁹: vt tria nō dicā
tur de inuicē: ſicut ī his trib⁹ pſonis
⁊ vno deo facim⁹: q̄m h̄ in alijs reb⁹
n̄ videt: nec in deo intelligere valet:
ſufferat paulisp aliq̄d: qđ intellectus
eius penetrare nō poſſit eſſe in deo:
nec cōparet naturā q̄ ſup oīa eſt libe
ra ab oī lege loci ⁊ tp̄is ⁊ cōpoſitio/
nis partiū: reb⁹ q̄ loco aut tp̄e clau/
dūtur aut ptib⁹ cōponunt̄: ſ; credat
aliq̄d in illa eſſe qđ in iſtis eſſe neq̄t:
⁊ acq̄eſcat auc̄ti chriſtiane: nec diſ/
putet contra illam.

Originē pſonarū ī diuinis: alio naturali exemplo pro/ bat: Ca. VII.

Videam⁹ tñ an ī reb⁹ creatis q̄ ⁊
loci ⁊ tp̄is ⁊ cōpoſitionis ptiū
legi ſb iacēt: inueniri poſſit ali/
quaten⁹ h̄ qđ negat in deo. Pona/
mus fontē de quo naſcat̄ ⁊ fluat ri/
uus: q̄ poſtea colligat̄ in lacum: ſitq;
nomē ei⁹ nilus. Sic itaq; diſcrete di/
cim⁹ fontē: riuū: lacū: vt fontē nō di/
cam⁹ riuū aut lacū: nec riuū aut fōtē
aut lacum: nec lacū fontē aut riuū:
fons tñ ⁊ nilus vocat̄ ⁊ riuus nil⁹ ⁊
lacus nilus: ⁊ duo ſimul fons ⁊ riu⁹
nilus: fons ⁊ lac⁹ nilus: riuus ⁊ lac⁹
nilus: ⁊ ſimul tres fons ⁊ riuus ⁊ la
cus nilus: cū tñ non ſit ali⁹ ⁊ ali⁹ nil⁹
ſ; vn⁹ idēq;: ſiue cū ſingul⁹ q̄ſq; ſiue
cū bini ſiue cū tres dicunt̄ nil⁹. Tres
igit̄ ſūt: fons: riuus: lac⁹: ⁊ vn⁹ nil⁹: ⁊
nil⁹ fluui⁹ vn⁹: vna natura: vna aq̄:
⁊ dici non poteſt qđ tres. Nā neq;
tres aut nili aut fluuij aut nat̄e aut
aque ſūt: neq; tres aut fontes aut ri/
ui aut lac⁹. Vnū igit̄ dr̄ h̄ de tribus:
⁊ tria de vno: nec tñ tria de inuicem.
Qđ ſi obijcit: nō eſſe ſingulū quēq;
aut fontē aut riuū aut lacum: aut bi/
nos pfectū nilū: ſ; ptes nili. Cogitet
totū hunc nilū ex quo incepit: vſq;
dū deſinet eē in tota q̄ſi etate ſua: qꝛ
nec ipſe tot⁹ eſt ſimul: aut loco aut tē
pore ſ; p partes: nec pfectus erit: do
nec deſinat eē. Habet enī nil⁹ q̄ndā
cū ōrone ſilitudinē: q̄ q̄diu quaſi ex
oris fonte pcedit: perfecta nō ē: ⁊ cū
pfecta eſt: iā nō ē. Si q̄s enī ſic ɔſide
ret ⁊ diligenter intelligat: cognoſcet
totū nilū eē fontē: totū eſſe riuū: to/
tum eſſe lacū: nec fontē eſſe riuū aut
lacū: nec riuū eſſe fontē aut lacum:
nec lacū eſſe fontē aut riuū. Nō enī
eſt idē ipſe fons q̄ riu⁹ aut lac⁹: q̄uis
idipm ſit riu⁹ ⁊ lac⁹ qđ ē fōs: id ē idē
nilus: idē fluui⁹: eadē aqua: eadē na
tura. Tria igit̄ h̄ dicūt̄ d vno toto p
fecto: ⁊ vnū perfectū totū de tribus:
nec tñ ipa tria de inuicē dicūtur: q̄/
uis hoc aliter valde ⁊ perfectius ſit ī
illa natura ſimpliciſſima: ⁊ ab oī lo/
ci vł tp̄is lege liberrima. Verūtñ ſi h̄
aliquaten⁹ videtur in re que ptibus
cōpoſita localis ⁊ tp̄alis eſt: nō ē in
credibile ī illa ſumme libera natura
perfecte eſſe. Eſt hoc q̄z hic ɔſideran
dū: qꝛ fons nō eſt d riuo nec de lacu:
riu⁹ ṽo de ſolo ē fonte: non de lacu:
lacus ṽo de fonte ⁊ de riuo: ⁊ ita vt
totus riuus de toto fonte: ⁊ totus la
cus de toto fōte ⁊ de toto riuo: ſic di
cim⁹ in patre ⁊ filio ⁊ ſpūſancto. Et
qꝛ alio mō riu⁹ ē de fonte: ⁊ alio mō
lacus de fonte ⁊ riuo: vt lac⁹ non di
cat̄ riu⁹: ſic ſuo q̄dā alio modo: ver/
bū eſt de pr̄e: ⁊ ſpūſſanctus alio mo/
do de pr̄e ⁊ verbo: vt idē ſpūſſanct⁹
nō ſit verbū aut filius: ſ; procedēs.
Adhuc volo q̄ddā dicere: qđ q̄uis
magnā habeat diſſimilitudinē: non/
nullā tñ habet ad incarnationē ver/
bi ſimilitudinē: qđ forſitan aliq̄s le/
gens ɔtēnet: dicā tñ qꝛ ego alio di/

cẽte oĩo nõ ɔ̃tenerẽ. Si em̃ riu⁹ p fistulã currat a fõte vſq₃ ad lacũ: nõne ſol⁹ riu⁹ ɔ̃ſtuis ñ ali⁹ q̃ fõs ⁊ lac⁹: vt ita dicã ĩfiſtulat⁹ ẽ? Sic ſol⁹ fili⁹ ĩcarnat⁹ ẽ: lʒ ñ ali⁹ de⁹ q̃ pr̃ ⁊ ſpũſſãct⁹.

De eternitatẽ cui pũctũ cõparat: Ca. VIII.

Ed qm̃ iſta terrena valde lõge ſũt a ſũma natura: leuem⁹ ad illã: ip̃a opitulãte: mentẽ ⁊ in ea ɔ̃templemur aliq̃ten⁹: ⁊ breuit̃ qḋ dicimus. De⁹ ñ ẽ aliḋ q̃ ip̃a ſimplex eternitas. Eternitates aũt plures intelligi nequnt. Nã ſi plẽs ſint: aut ſũt ex ſeĩuicẽ aut ſũt ĩtra ſeinuicẽ: ſʒ nihil ẽ ex eternitatẽ: ĝ nec eternitas eſt ex eternitatẽ. Itẽ ſi ex ſeinuicẽ ſũt: in diuerſis loc̃ ſũt aut tp̃ib⁹: qḋ alienuʒ ẽ ab eẽnitate. Nõ itaq₃ ſũt plures eternitates ex ſeinuicẽ. Si võ ĩ ſeinuicẽ: plures eſſe dicunt̃. Sciendũ eſt q̄ q̃tienſcũq₃ repetat̃ eternitas in eternitate: nõ ẽ niſi vna ⁊ eadẽ eternitas. Dignioꝛ ẽ aũt natura q̃ in ſe repetita ſp̃ ſibi ɔ̃uenit in pfectã vnitate: q̃ q̃ ſui admittit pluralitatẽ. Ubi em̃ pluralitas: ibi diũſitas. At vbi diũſitas: ibi nõ eſt pfecta ɔ̃coꝛdia. Perfecta nãq₃ ɔ̃coꝛdia ẽ q̃ in vnã idẽtitatẽ: ⁊ eãdẽ vnitatẽ ɔ̃uenit. Si ĝ melioꝛ ẽ pfecta ɔ̃coꝛdia q̃ ĩpfecta: ⁊ ĩpoſſibile ẽ ĩ ſũmo bono: qḋ ẽ ip̃a eẽnitas: eẽ ĩmpfectũ aliq̃d: nõ eſt poſſibile naturã eternitat̃ꝭ: pluralitatẽ admittere. Quapropt̃ q̃tienſcũq₃ repetat̃ eẽnitas ĩ eẽnitate: ſp̃ vna eadẽq₃ ⁊ ſola eẽnitas eſt. Qḋ ḋ mult̃ alijs ſilr̃ dr̃: vt oĩpotentia in oĩpotentia: non eſt niſi vna oĩpotentia. Et vt vnũ ḋ hiſ q̃ diuinã nõ hñt naturã: in q̃ ſilr̃ eſt: ponã. Pũctũ ĩ pũcto nõ ẽ niſi vnũ pũctũ: hʒ em̃ pũctũ velut mediũ pũctũ mundi et punctum tp̃is: id eſt p̄ſens tp̃s eẽnitat̃ꝭ: nõnullã ſilitudinẽ non parũ ad eiuſdẽ eẽnitat̃ꝭ ɔ̃tẽplationeʒ vtilẽ. Ań lati⁹ alib̃ diſputandũ ẽ: hic tñ h̃ ſufficiat: q̄ꝛ pũctuʒ ſimplex ẽ: id ẽ: ſine ptib⁹ eſt: ⁊ indiuiſibile velut eẽnitas: ⁊ ſõ pũctũ cũ pũcto ſine int̃uallo põ ẽ niſi vnũ pũctũ: ſic eternitas cũ eternitate nõ eſt niſi vna eẽnitas. Ergo qm̃ de⁹ eẽnitas eſt: nõ ſũt plures dij: q̄ꝛ nec de⁹ ex deũ: nec de⁹ in deo addit nũeꝝ deo. Sp̃ igit̃ vn⁹ ⁊ idẽ ⁊ ſol⁹ eſt de⁹. Cũ itaq₃ de⁹ ḋ deo naſcit̃: q̄ꝛ qḋ naſcit̃ nõ eſt ex id de q̃ naſcit̃: eit̃ plẽs in parente ⁊ parẽs in ple: vn⁹ ſcʒ de⁹ pr̃ ⁊ fili⁹: ⁊ cũ de⁹ pcedit ḋ dõ pr̃e ⁊ filio nec exit ex deuʒ manet de⁹: id eſt ſpũſſãct⁹ in deo ḋ q̃ pcedit: et eſt vn⁹ de⁹ pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpiritusſanctus. Et qm̃ iſta natiuitas ⁊ iſta pceſſio ſine pͥncipio ſũt: alioquĩ eẽnitas nata ⁊ eẽnitas pcedens: qḋ falſũ eſt: hʒ pͥncipiũ: neq₃ q̃ deũ ĩncepiſſe eſſe patrẽ aut filiũ aut ſpiritũſãctũ cogitare debem⁹ aut poſſum⁹. Sicut ãt ſb̃ſtãtia diuina eẽnã ⁊ ſingularẽ ſeruat vnitatẽ: ſic hoꝝ relatio rũ p̃ris ſcʒ ⁊ filij: pcedẽtꝭ ⁊ ḋ q̃ pcedit natura inſ'pabilẽ tenet cum vnitate pluralitatẽ. Nã queadmodũ nec ẽ deũ ſp̃ vnũ ⁊ eundẽ eſſe ⁊ nõ aliũ ⁊ aliũ: ita pr̃ nũq̃ eſt idẽʒ filio ſuo: aut pcedẽs illi a q̃ pcedit ſ̃m has relationes. Sʒ pr̃ ſp̃ ali⁹ ẽ: ⁊ fili⁹ ali⁹ ẽ: pcedẽs ali⁹ a q̃ pcedit: nec vnq̃ dici pũt ḋ ſeĩuicẽ. Quõ ĝ cũ de⁹ naſcit̃ ḋ doꝛ vel cũ de⁹ pcedit de deo: nec ſb̃a põt amittere ſinglãritatẽ: nec relatio pluralitatẽ: iccirco vnũ ẽ ibi tria: ⁊ tria vnũ: nec tñ tria ḋ ſeĩuicẽ dicũt̃. Nec incredibile debet eſſe in natura q̃ ſup oĩa ⁊ oĩb⁹ alijs diſſilis eſt: ec aliq̃d: cui⁹ exẽplũ in alijs reb⁹ ñ valeat pfecte inueniri. Hec autẽʒ tria latini dicũt pſonas: greci ſb̃as. Sic em̃ dicimus nos in deo ſb̃am vnã: tres pſonas: ita illi dicũt vnã eẽntiã tres ſb̃ſtãtias: idip̃m p ſb̃aʒ qḋ nos p pſonã ſignificãtes: nec a nob̃ aliq̃ten⁹ in fide diſcrepãtes. Quõ võ fili⁹ naſcat̃ ḋ pr̃e ⁊ ſpũſſãct⁹ pcedat a pr̃e ⁊ filio nec tñ ſit fili⁹: qm̃ ſicuti ẽ videri ĩ hac vita ñ p̃t: beat⁹ auguſtin⁹ velut p ſpeculũ in enigmate ĩ libꝛo ḋ hac ip̃a trinitate diligẽter ɔ̃tẽplat⁹ ẽ. Et ego in monologiõ meo p mea poſſibilitate diſputaui. Si q̃s ãt velit ſcire cur ĩ ſũma eẽntia nulli⁹ ſit ſex⁹: cur parẽs ſb̃potꝭ dicat̃ pr̃ q̃ mr̃: aut plẽs fili⁹ q̃

filia: aut cur pr̃ tantũ ingenit⁹: filius tantũ genit⁹: ſpũſſanct⁹ nec genitus nec ingenit⁹: in eo dẽ libello īueniet.

Btĩ Anſelmi archiepĩ Cantuarienſis liber de fide ſiue de icarnatõe verbi: explicit.

Caplõrũ libri ð ↄceptu virginali ꝛ pctõ originali eiuſdez Anſelmi archiepiſcopi Cantuarieñ: annotatio.

Ca. i Que ſit originalis ꝛ q̃ pſonalis iuſticia vel iniuſticia.
ij Qualiter humana natura corrupta ſit.
iij Q: nõ ſit peccatũ niſi in volũtate rationali.
iiij Q: nihil p ſe ſit iuſtũ aut īiuſtũ niſi ipa iuſticia vl' īiuſticia: ꝛ ꝙ nihil puniat' niſi volũtas.
v Q: malum qð eſt peccatũ ſine iniuſticia nihil ſit.
vi Q: cũ punit deus pro peccato non puniat pro nihilo.
vij Quõ ſemen hoĩs dicat' īmundũ ꝛ ↄcipi in pctĩs cũ̃uis in eo non ſit peccatum.
viij Q: in ſemine ſumpto de ꝟgine non ſit peccatum nec neceſſitas futuri peccati.
ix Cur pctm̃ q̃ dãnat' hũanũ genus magis imputet' ade q̃ꝫ eue: cũ ille poſt ꝛ per illam peccauerit.
x Cur grauent' pctõ ade q̃ ei⁹ cõſcij non fuerunt.
xi Q: ꝓpagatio de ꝟgine nõ ſb'iaceat legi ꝛ meritis naturalis propagationis: ꝛ ꝙ tres ſint curſus rerum.
xij Q: mala ade nulla rectitudine ad illũ hoĩem tranſeant.
xiij Q: ſi nõ eſſet de⁹ ſ; pur⁹ hõ: neceſſe tñ ẽ illũ tale eſſe qualis p̃mus hõ factus eſt.
xiiij Q: ꝓpoſite rõni nõ refraget' qð ſcptũ eſt hoĩez ð īmũdo ſemine ꝛ in iniq̃tatib⁹ cõceptũ: etiam ſi de aliq̃bus proprie dictũ ſit.
xv Q: maſſa peccatrix non ſit tota peccatrix.
xvi Cur iohãnes ꝛ alij q̃ ſil'r cõcepti ſunt per miraculum non ſint per ſe liberi a peccato.
xvij Cur de⁹ incarnat⁹ ſit cũ ð adã poſſet facere hoĩes nõ deos ſine pctõ tot q̃t ſufficerent.
xviij Q: de ꝟgine iuſta deus conceptus ſit nõ ex neceſſitate: q̃ſi de peccatrice non poſſet: ſ; quia ſic decebat.
xix Quõ iſta rõ ꝛ altera alibi data concordent ꝛ differãt.
xx Q: nat⁹ de ꝟgine ꝑ originali peccato habuit originalem iuſticiam.
xxi Cur non potuit habere pſonalem iniuſticiã.
xxij De q̃ntitate originalis pcti.
xxiij Cur ꝛ quõ deſcẽdat ĩ īfantes.
xxiiij Q: pctã parentũ poſt adã nõ cõputent' in originali peccato filiorum.
xxv Quõ noceãt aĩabus eoꝝ.
xxvi Quõ tñ null⁹ portet peccatuz patris ſed ſuũ.
xxvij Quid ſit originale pctm̃: ꝛ ꝙ in omnibus ſit equale.
xxviij Contra illos q̃ putant infãtes non debere dãnari.
xxix Quõ ĩpotẽtia habẽdi iuſticiã excuſet eos p⁹ baptiſmũ.

Btĩ Anſelmi archiepĩ Cantuarioꝝ liber ð ↄceptu virginali ꝛ pctõ origiali: icipit.

Que ſit original' ꝛ q̃ pſonal' iuſticia vl' iniuſticia: Ca. I.

Vm in oĩbus religioſe tue voluntati velĩ ſi poſſim obſeq̃ ꝛ fr̃ ꝛ fili chariſſime Boſo: Tunc vtiq; maxime debitorẽ me iudico cũ eã a me ĩ te excitari intelligo. Cert⁹ ãt ſũ cũ in libro: Cur de⁹ hõ: quẽ vt ederẽ tu maxime int' alios me ipuliſti: in q̃ te mecũ diſputãtẽ aſſũpſi: legĩ aliã pt' illã quã ibi poſui poſſe videri rõnẽ: quõ ds accepit hoĩez ð maſſa peccatrice

hūani gnis ſine pctō: qȝ ſtudioſa mētis ad q̄rēdū: q̄ nā ſit illa ſi pax̄ ꝓuocat. Quiſ propt̄ iniuſt⁹ videri tibi timeo: ſi q̄d inde mihi videt̄: dilectiōi tue abſcondo. Dicā igit̄ ſic breuit̄ ō h̄ qd̄ ſentio: vt nullius de eadez re fidelē improbē ſentēnā: nec meā ſi veritati repugnare rōnabilr̄ poterit oſtēdi: ꝑtinacit̄ defendā. Illā tn̄ eiuſdez rei ratione quā in eodē opuſculo poſui: oīno ratā ⁊ ſufficiētē (ſi bn̄ cōſideret̄) exiſtimo. Nihil eī ꝓhibet eiuſdē rei rōnes plures eſſe: quax̄ vnaq̄q; ſola poteſt ſufficere. Ad videndū igit̄ q̄liter de⁹ hoīem aſſūpſit de genere hūani maſſa peccatrice ſine peccato: ꝑmuz de originali pctō neceſſe eſt inueſtigare: qȝ de h̄ ſolo naſcit̄ h̄ q̄ſtio. Nā ſi videt̄ quō chriſt⁹ huic ſbiacere nō potuit: q̄lr̄ aſſūptio ſiue cōceptio illi⁹ hoīs ab oī pctō libera fuit: palā erit. Originale q̄dē ab origine denoīari dubiū nō eſt. Si ḡ originale peccatū n̄ ē niſi ī hoīe: videt̄ dici ab origine hūane nature: qd̄ ē ab ei⁹ initio origīale: eo q̄ ab ip̄a hūane nature origine trahat̄: aut ab origine: h̄ ē ab initio vniuſcuiuſq; pſone: qm̄ in ip̄a ei⁹ trahit̄ origine. Sȝ qd̄ ab initio hūane nature deſcēdat: nō videt̄: qm̄ origo illi⁹ iuſta fuit qn̄ primi pentes iuſti facti ſūt ſine oī pctō. Videt̄ itaq; dici originale ab ip̄a origine vniuſcuiuſq; pſone hūane: quāuis ſi q̄s dicat peccatū vocari originale eo q̄ ab illis deſcēdat in ſingulos: a q̄bus habēt originē nature: nō ꝯtradicā ſi tn̄ nō neget̄ originale peccatū cū ip̄a vniuſcuiuſq; pſone trahi origine. Licet eīm ī vnoq̄z hoīe ſimul ſint ⁊ natura: q̄ ē hō ſic̄ ſūt oēs alij: ⁊ pſōa q̄ diſcernit̄ ab alijs: vt cū dr̄ ille vl̄ iſte ſuo ꝓprio noīe: vt adā ⁊ abel: ⁊ vniuſcuiuſq; peccatuz ſit in natura ⁊ pſōa. Fuit eīm peccatū ade in hoīe qd̄ ē in natura: ⁊ in illo q̄ vocat⁹ ē adā: qd̄ ē in pſona. Eſt tn̄ peccatū qd̄ q̄ſq; trahit cum natura ī ipſa ſui origine: ⁊ ē pctm̄ qd̄ nō trahit ab ip̄a natura: ſ; ip̄e fac̄ illd̄ poſtq̄ȝ ē iā pſōa diſcreta ab alijs pſonis. Illd̄ q̄dē qd̄ trahit ī ip̄a origīe: vocat̄ originale qd̄ etiā p̄t dici nāle: ſi q̄ ſit ex eēntia nature ſ; qm̄ ꝓpt̄ ei⁹ corruptionē cū illa aſſumit̄. Pctm̄ autez qd̄ q̄ſq; facit poſtq̄ȝ pſona ē: pſonale poteſt noīari: qȝ vitio pſone fit. Sili ratiōe pōt dici originalis ⁊ pſonalis iuſticia. Siq̄dē adā ⁊ eua originalr̄: h̄ ē in ipſo ſui initio mox vt hoīes extiterūt: ſine interuallo iuſti ſimul̄ fuerūt. Perſonal̄ aūt dici p̄t iuſticia cuz iniuſt⁹ accipit iuſticiā quā ab origine nō habuit. Ergo adā ⁊ eua ſi iuſticiā ſeruaſſent originatē: qui de illis naſcerentur: originalit̄ ſic̄ illi iuſti eſſent. Qm̄ aūt pſonalr̄ peccauerūt: cū originalr̄ fortes ⁊ īcorrupti haberēt poteſtatē ſp̄ ſeruādi ſine difficultate iuſticiā: totū qd̄ erāt īfirmatū ⁊ corruptū eſt. Corp⁹ q̄dē qȝ tale poſt pctm̄ fuit q̄lia ſūt brutox̄ aīaliū: corruptioni ⁊ carnalib⁹ appetitib⁹ ſbiacētia: aīa x̄o qȝ ex corruptōe corpis ⁊ eiuſdē appetitib⁹ atq; ex īdigētia bonox̄ q̄ pdidit: carnalib⁹ affectib⁹ ē īfecta: nō potuit habere pſonalē iuſticiam.

Qualiter humana natura corrupta ſit: Ca. II.

Et qȝ tota natura hūana ī illis erat: ⁊ ext̄ illos d̄ illa nihil erat: tota infirmata ⁊ corrupta eſt. Remāſit igit̄ in ea debitū iuſticie integre ſine om̄i iuſticia quā accepit: ⁊ debitū ſatiſfaciēdi qȝ eā deſeruit cuz ip̄a corruptiōe quā ꝓpt̄ pctm̄ īcurrit. Sic̄ itaq; ſi n̄ peccaſſet: q̄lis facta ē a deo tal̄ ꝓpagaret̄: ita poſt pctm̄ qualem ſe fecit peccando: talis ꝓpagat̄. Qm̄ igit̄ p ſe nec ſatiſfacere pro pctō: nec iuſticiā derelictā recupare valet: Et corpus qd̄ corrūpit̄ aggrauat aīam: ⁊ tn̄ e maxime qn̄ infirmuz ē: vt in infantia ⁊ in vtero matrȝ: vt nec intelligere iuſticiā poſſit: videt̄ eē nceē eā vt ī īfātib⁹ naſci cū debito ſatiſfaciēdi p ꝑmo pctō qd̄ ſp̄ cauere potuit: ⁊ cū debito habēdi originalē iuſticiā quā ſp̄ ſeruare valuit. Nec īpotētia excuſat eā in ip̄is infantib⁹: qȝ in ill̄ n̄ ſoluit qd̄ debet: qm̄ ex ip̄a ſibi fecit eā deſerēdo iuſticiā in ꝑmiſ hoīb⁹ in q̄b⁹ tota erat: ⁊ ſp̄ debitric̄ ē Sap. 9.

habere ptātē quā ad ſeruandā ſp iu-
ſticiā accepit: h̄ eē videri p̄t in infan
tib⁹ originale pctm̄. Addan⁹ etiam
pctā primoꝝ parentū q̄ reddūt ī ter
tiā ⁊ q̄rtā generatiōez. Quis eīm q̄ri
poſſit vtꝝ oīa h̄ intelligēda ſint ī ori
ginali pctō an nō: tū ne ꝑꝑ̄ h̄ qꝺ q̄-
ro videar leuiare illud: ponam iſtud
eē tale: vt a nullo grau⁹ oſ̄di poſſit.

Q nō ſit peccatū niſi in vo luntate rationali: Ca. III.

Erū ſiue hoc totū ſit originale
v pctm̄ ſiue aliq̄d min⁹: puto nul
laten⁹ illud poſſe aſſeri eſſe in
infāte añq̄ hēat aīam rōnalē: ſic nec
in adā fuiſſe iuſticiā ꝑus q̄ fieret hō
rōnalis. Nā ſi adā ⁊ eua generaſſēt
ſine ꝑcederet pctō: nō tñ eēt in ſemine
iuſticia: nec eē poſſet ꝑus q̄ formare-
tur in viuentē hoīem. Si g̃ ſemē ho-
minis nō ē ſuſceptibile iuſticie ꝑ⁹ q̄ fi-
eret hō: nō p̄t ſuſcipe originale pctm̄
añq̄ hō ſit. Nempe originale pecca-
tū eē iniuſticiā dubitari ñ debet. Nā
ſi oē pctm̄ ē iniuſticia: ⁊ originale pec-
catū ē peccatū: vtiq̄ ē ⁊ iniuſticia.
Sꝫ ſi dic̄ aliq̄s: nō ē oē pctm̄ iniuſti
cia dicat poſſe ſimul ī aliq̄ ⁊ eē aliqꝺ
pctm̄: ⁊ nullā eē iniuſticiā: qꝺ videt̄
incredibile. Si vo dicatur originale
pctm̄ nō eē abſolute dicēdū pctm̄: ſꝫ
cū additamēto originale pctm̄: ſicut
pict⁹ hō nō ver⁹ ē hō: ſ; vere ē hō pi-
ctus: ꝑfecto ſequit̄ q̄ īfans q̄ nullū
hꝫ pctm̄ niſi originale: mūd⁹ ē a pctō:
nec fuit ſol⁹ int̄ hoīes fili⁹ v̄ginis in
vtero mr̄is ⁊ naſcēs ꝺ mr̄e ſine pctō:
⁊ aut ñ dānat̄ infās q̄ morit̄ ſine ba
ptiſmo: ⁊ nullū hñs pctm̄ p̄t originale:
aut ſine pctō ꝺdānat̄. Sꝫ nihil hoꝝ ac
cipim⁹: Quare oē pctm̄ ē iniuſticia:
⁊ originale peccatū ē abſolute pctm̄:
vñ ſeq̄t̄ qꝺ ē iniuſticia. Itē ſi de⁹ ñ dā-
nat hoīez niſi ꝑꝑ̄ iniuſticiā: dānat āt
aliquē ꝑꝑ̄ originale pctm̄: g̃ ñ ē aliꝺ
originale peccatū q̄ iniuſticia. Qꝺ ſi
ita ē: originale peccatū nō ē aliud q̄
iniuſticia: id ē abſētia debite iuſticie:
ñ eī videt̄ eē iiuſticia: niſi in natura:
q̄ cū dꝫ hēre iuſticiā: nō hꝫ: vtiq̄ origi-
nale peccatū claudit̄ ſb eadē diffini-
tiōe iniuſticie. At ſi iuſticia ē rectitu-
do volūtatis ꝑꝑ̄ ſe ſeruata: nec iſta
rectitudo p̄t eē niſi in rōnali natura:
g̃ ñ ē vlla nāa debitrix iuſticie niſi
rōnal: ſic̄ nulla nā ē ſuſceptibilis iuſti
cie p̄ter rōnalē. Quare: qm̄ iniuſti-
cia nō pōt eſſe niſi vbi iuſticia debet
eē: originale pctm̄ qꝺ eſt iniuſticia: ñ
eſt niſi in natura rōnali. Rōnalis au-
tē natura nō ē niſi de⁹ ⁊ angel⁹ ⁊ aīa
hoīs ꝑ quā hō dr̄ rōnalis ⁊ ſine q̄ nō
eſt hō. Qm̄ g̃ nō eſt originale pctm̄
nec in deo nec in āgelo: nō ē niſi ī ho
minis aīa rōnali. Sciendū q̄ꝫ eſt q̄
iuſticia nō pōt eſſe niſi in volūtate ſi
iuſticia eſt rectitudo volūtatꝫ ꝑꝑ̄ ſe
ſeruata: q̄re nec iniuſticia. Nō eīm vo
cat̄ abſētia iuſticie iniuſticia niſi vbi
debet eē iuſticia. Nihil itaq̄ p̄ter ip-
ſam iuſticiā vel iniuſticiā dr̄ iuſtū vl̄
iniuſtū niſi volūtas aut ꝑꝑ̄ volūta
tē iuſtā vel iniuſtā. Per hāc dicim⁹
iuſtū vel iniuſtū hoīem vel angelū:
iuſtā vel iniuſtā aīam ſiue actionez.

Q nihil ꝑ ſe ſit iuſtū aut iniuſtū niſi ip̄a iuſticia vel iniuſticia: ⁊ q̄ nihil puniat̄ niſi volūtas vl̄ iniuſticia: Ca. IIII.

Ihil eīm ſiue ſb̄ſtātia ſiue actio
n ſiue aliq̄d aliꝺ ꝑ ſe ꝯſideratū
eſt iuſtū niſi iuſticia: aut iniu-
ſtū vl̄ pctm̄ niſi iniuſticia: nec ip̄a vo
lūtas in q̄ eſt iuſticia ſiue iniuſticia.
Aliꝺ eīm ē vis illa aīe ꝑ quā ip̄a aīa
vult aliq̄d: q̄ vis inſtrumentū volē
di p̄t dici (ſic viſus inſtrumētū vidē
di) quā volūtatē noīam⁹: ⁊ aliꝺ ē iu
ſticia quā habēdo ē iuſta volūtas: ⁊
q̄ carendo iniuſta vocat̄. Dicūt̄ etiā
volūtates eiuſdē īſtrumēti affectiōes
⁊ vſus: qꝺ h̄ longū eſt inſerere. Nec
ip̄i appetit⁹ q̄s aplūs carnē vocat: q̄
ꝯcupiſcit adūſus ſpiritū: ⁊ legē pcti Gal. 5. Roma. 7
q̄ eſt in mēbris repugnantē legi men
tis: iuſti vl̄ iniuſti ſūt ꝑ ſe ꝯſiderādi.
Nō eī hoīez iuſtū faciūt vl̄ iniuſtū ſe
tiētē: ſ; iniuſtū tm̄ volūtate: cū nō de-
bet: ꝯſentientē. Dic̄ eīm aplūs nihil dā- Roma. 8
natiōis eſſe his q̄ ſūt ī chriſto ieſu q̄
nō ſcḋm carnē ābulāt: id ē q̄ nō carni
volūtate ꝯſentiūt. Nā ſi ſentiētē ſi-
ne ꝯſenſu iniuſtū facerent: ſeq̄ret̄ dā-

natio: Quare nō eos ſentire ſ; eis cō
ſētire pctm̄ ē. Si enī iniuſti ꝑ ſe eſſent: q̄
iſlē ſcū cq̄ll' ꝯſētirēt iniuſtū facerēt. Sȝ
q̄n bruta aīalia illis ꝯſentiūt nō di
cūt iniuſta. Itē ſi pctā eēnt auferrēt
ī baptiſmo: cū oē pctm̄ abſtergit': qḋ
neq̄q̄ȝ fieri palā ē. Quare nō ē in co
rū eēntia vlla iniuſticia ſ; in volūta
te rōnali illos inordinate ſeq̄nte. Cū
enī illis reſiſtit volūtas ꝯdelectādo
legi dei ſm̄ interiorē hoīem: tūc ē iu
ſta volūtas. Iuſticiā enī quā lex iu
bet: ⁊ legē dei dic̄: q2 a deo eſt: ⁊ legē
mentꝭ: q2 ꝑ mētē itelligit': ſic̄ lex ve
tuſ lex di dr̄: q2 a dō ē: ⁊ lex moyſi q2
etiā ꝑ moyſē miſtrata ē. Qḋ ḡ dc̄ di
xi nullā actionē ꝑ ſe iniuſtā dici ſed
ꝓpt' iniuſtā volūtatē: in illis planū
eſt que non iniuſte pn̄t fieri aliq̄n: vt
ē hoīez occidere: ſic̄ fecit phinees: ⁊
Num.25 vtriuſqȝ ſex⁹ cōmixtio vt in ꝯiugio: ⁊
ſic̄ in brutꝭ aīalib⁹. In illꝭ xo q̄ nūq̄ȝ
niſi iniuſte pn̄t eſſe vt eſt ꝑiuriū: ⁊ q̄
dā alia q̄ nec ſūt noīanda: n̄ ita faci
le itelligit'. Sȝ ſi aliq̄ actio q̄ fit aliq̄d
q̄ n̄ ē niſi dū fit aliq̄d: ⁊ eo pacto trāſ
it vt iā n̄ ſit aut op⁹ qḋ fit ⁊ remanet.
Verbigrā: vt ī ſcribēdo qḋ ſcribi nō
debet: trāſit ſcrptio q̄ ſūt figure que
remanēt: eēt pctm̄ trāſeūte actiōe vt
iā nō ſic trāſiret: ſiliꝰ pctm̄: nec iā eſſet
aut q̄ȝdiu remaneret qḋ fit: nūq̄ȝ de
leret' pctm̄. Sȝ videm⁹ pctā ſepe nō
deleri actiōe deleta: ⁊ deleri ope nō
deleto. Quare nec actio q̄ trāſit nec
op⁹ qḋ remāet ē aliq̄n pctm̄. Deniqȝ
ſi ḋ actiōib⁹ volūtarijs q̄ iniuſte fiūt
arguūt' mēbra ⁊ ſēſ⁹ q̄b⁹ fiūt: rn̄dere
pn̄t: De⁹ nos ⁊ ptātē q̄ in nob̄ ē ſbie
cit volūtati: vt ad iperiū ei⁹ nō poſ
ſim⁹ n̄ mouere nos ⁊ facere qḋ vult:
immo illa mouet nos velut inſtru
mēta ſua: ⁊ fac̄ opa q̄ videntur facere
nec nos poſſum⁹ illi ꝑ nos reſiſtere:
nec opa q̄ facit pn̄t nō fieri: Ordīatiōi
quaȝ de⁹ nob̄ dedit: nec poſſum⁹ nec
debem⁹ n̄ obedire. Qn̄ illi obedim⁹:
deo q̄ hāc legē nob̄ dedit obedimus.
Ergo q̄d peccāt mēbra vel ſenſus vl'
opa q̄ de⁹ ſic ſbiecit volūtati ſi faciāt
qḋ de⁹ illis ordinauit? Quicq̄d igit'
faciūt: totū iputādū ē volūtati. Qḋ
cū ita ſit: mirat' forſitā aliq̄s cur ꝓ cul
pā volūtatꝭ mēbra puniant' vel ſenſ⁹.
Verȝ nō ita ē: nō enī punit' niſi volū
tas. Nā nihil ē alicui pena niſi qḋ ē ꝯ
volūtatē: ⁊ nlla res penā ſentit niſi q̄
hȝ volūtatē: mēbra aūt ⁊ ſenſ⁹ ꝑ ſe ni
hil volūt. Sic̄ igit' volūtas ī mēbrꝭ ⁊
ſenſib⁹ opat': ita in illis ipſa torq̄t' aut
delectat'. Qḋ ſi q̄s nō accipit: ſciat in
ſenſib⁹ ⁊ mēbrꝭ nō niſi aīam in q̄ ē vo
lūtas ſentire ⁊ opari: ⁊ iō in illis torq̄
ri aut delectari: hȝ tn̄ vſ⁹ vt actiōes q̄s
facit iniuſta volūtas vocem⁹ pctā: q2
in volūtate q̄ fiūt ē pctm̄. Dant' etiāȝ
q̄buſdā noīa q̄b⁹ ſignificat' eas iniuſte
fieri: vt fornicatio: mēdaciū. Sȝ aliḋ
intelligit' cū ipſa actio vl' ꝓlatio: aliḋ
cū vtrȝ iuſte aut iniuſte fiat ꝯſiderat'.

Qr malū qḋ eſt pctm̄ ſiue iniuſticia nihil ſit: Ca. V

D Eniqȝ oīs eēntia ē a deo a q̄ ni
hil ē iniuſtū. Quare nlla eēntia
ē iniuſta ꝑ ſe. Iniuſticia āt oīo ni
hil ē ſic̄ cecitas. Nō enī aliud ē cecitas
q̄ȝ abſentia viſ⁹ vbi dȝ eē: q̄ nō magiſ ē
aliq̄d ī oculo vbi dȝ eē viſ⁹: q̄ȝ in ligno
vbi nō dȝ eē. Nō ē enī iniuſticia talis
res q̄ inficiat' ⁊ corrūpat' aīa velut cor
p⁹ venēo: ⁊ q̄ faciat aliq̄d: ſic̄ videt' q̄n
malicioſ⁹ hō mala facit opa. Nā que
admodū cū ī domita fera ruptꝭ vincu
lis diſcurrēdo ſeuit: ⁊ cū nauis ſi gub
nator dimiſſo gubnaculo dimittat eā
ventꝭ ⁊ motib⁹ marꝭ: vagat' ⁊ incidit'
in q̄libet ꝑicula: dicim⁹ q2 h̄ fac̄ abſen
tia catene vl' gubnaculi: non qȝ abſen
tia eorȝ aliq̄d ſit aut q̄cq̄ȝ faciat: ſ; q2
ſi adeſſēt facerēt ne ſeuiret fera aut pe
riret nauis: Ita cū mal⁹ hō ſeuit ⁊ in
q̄libet aīe ſue ꝑicula q̄rīt mala opa ī
pellit': clamam⁹ q2 h̄ opat' iniuſticia: n̄
qȝ ipa vlla eēntia ſit aut faciat aliq̄d: ſ;
q2 volūtas (cui ſubditi ſūt oēs volū
tarij mot⁹ toti⁹ hoīs) abſente iuſticia
diuſis appetitibus īpulſa: ſe ⁊ oīa ſibi
ſbdita ī multimoda mala leuis ⁊ effre
nata ⁊ ſine rectore ꝑcipitat: qḋ totum
iuſticia ſi adeſſet prohiberet ne fieret.
Ex hiſ ḡ facile cogſcit': q2 iniuſticia nul
lā hȝ eēntiā: q̄uis iniuſte volūtatꝭ affe
ct⁹ ⁊ act⁹ q̄ ꝑ ſe ꝯſiderati aliq̄d ſūt: vſ9

iniuſticiā vocet. Hac ipa rōe ītelligi-
mus malū nihil eē. Sic eñ iniuſticia ñ
ē aliō q̄ abſētia debite iuſticie: ita ma-
lū ñ ē aliō q̄ abſētia debiti bōi. Nul-
la aūt eēntia: q̄uis mala dicat: ē nihil:
nec malā eē ē vlli eē aliq̄d. Nulli eī eſ-
ſētie ē aliq̄d malā eēntiā eē: q̄ deeſſe
vlli bonū qd̄ dz hēe. Deeſſe vo bonū
qd̄ debet adeſſe nō ē aliq̄d eē. Quare
malū eē nō ē vlli eēntie aliq̄d eē. Hec
breuit̄ de malo qd̄ ſp ē nihil indubitā-
ter qd̄ ē iniuſticia: dixi. Incōmoditas
eñ nō ē malū vñ īcōmoda mala dicū-
tur: q̄ aliq̄ñ nihil ē: vt ſurditas ⁊ ceci-
tas: aliq̄ñ videt̄ eē aliq̄d: vt dolor et
triſticia. Qꝛ āt iuſticia ſit rectitudo vo-
lūtat' ꝓpt̄ ſe ſeruata: ⁊ iniuſticia ñ ſit
aliō q̄ abſētia debite iuſtiae: ⁊ nullā
hēat eſſentiā: qꝛ etiā omis eēntia ſit a
deo ⁊ nihil ſit a deo niſi bonū: ſufficiē-
ter me puto oñdiſſe in eo tractatu quē
feci de caſu diaboli. Sed ꝯ iuſticia ple-
ni⁹ in eo quē edidi de veritate.

Qꝛ cū punit deus ꝓ pctō nō puniat ꝓ nihilo: Ca. VI.

Quidā cū audiūt pctm̄ nihil eē
ſolēt dicere: Si pctm̄ nihil ē: cur
punit de⁹ hoīem ꝓ pctō: cū ꝓ ni-
hilo nēo puniri ñ debeat: Quib⁹ q̄uis
vīl' ſit q̄ſtio: tñ qꝛ qd̄ q̄rūt ignorāt: ali-
q̄d breuit̄ rñdēdū ē. Licet pcter nihil
ſit abſētia iuſticie: ⁊ vbi dz eē iuſticia
⁊ vbi ñ dz eē: punit tñ de⁹ recte pctō-
res: ñ ꝓ nihilo ſ ꝓpt̄ aliq̄d (qd̄ ī p̄fa-
to libro dixi) qꝛ ⁊ debitū ſibi honorē
quē ſpōte reddere noluerūt ab iuitꝫ ex-
igit: ⁊ ne q̄d īordinatū ſit ī regno ei⁹:
eos ſeparatim a iuſtis ordine competēti
diſponit. Creaturas āt in q̄b⁹ iuſticia
nō dz eē: ñ punit ꝓ abſētia iuſticie: ſ ē
ꝓ nihilo: qꝛ ñ ē aliq̄d qd̄ ab ill' exigat:
nec ordo ꝯgru⁹ vniūſitatꝫ rex̄ ſ expo-
ſtulat. Sic itaq̄ cū punit de⁹ ꝓ pctō
qd̄ ē abſētia debite iuſticie q̄ nihil ē: ñ
oīno punit ꝓ nihilo: ⁊ verꝫ ē: qꝛ niſi ſit
aliq̄d ꝓpt̄ qd̄ puniri debeat: oīo ñ pu-
nit ꝓ nihilo. Nā pctm̄ ⁊ iniuſticiā ni-
hil eē: ⁊ ſ nō eē niſi ī rōnali volūtate
nec vllā eēntiā ꝓpe dici iuſtā niſi vo-
lūtatē: ex his q̄ dicta ſt̄ apta eē exiſtiō.

Qꝛ ſemē hoīs dicatur imun-dū ⁊ ꝯcipi ī pctis: q̄uis ī eo nō ſit pctm̄: Ca. VII.

Videt̄ itaq̄ ſeq̄ qꝫ aut infās ſta-
tim ab ipa ꝯceptiōe aīam hꝫ rō-
nalē: ſine q̄ volūtatē rōnalē ne-
q̄t hēe: aut in eo non ē originale pctm̄
mox cū ꝯcept⁹ ē. Qꝛ āt mox ab ipa cō-
ceptiōe rōnalē aīaꝫ hēat: null⁹ hūan⁹
ſuſcipit ſenſ⁹. Seq̄t̄ eñ vt q̄tiēs ſuſcep-
tū ſemē hūanū: etiā ab ipo momēto ſu-
ſceptiōis parit: añq̄ ꝑueniat ad hūa-
nā figurā: totiēs dānet̄ in illo aīa hūa-
na: qm̄ nō recōciliat̄ ꝑ chriſtū: qd̄ ē ni-
mis abſurdū. Hec igit̄ ps huī⁹ diuiſi-
onis penit⁹ relinq̄nda ē. Sꝫ ſi ñ ſtatī
īfās ab ipa ꝯceptōe hꝫ pctm̄: q̄d ē qd̄
dicī iob dō: Quis pt facere mūdū ꝺ ī- Iob. 14
mūdo ꝯceptū ſemīe: nōne tu q̄ ſol⁹ es?
Et quō ē verꝫ qd̄ dicī dauid: In iniq̄ta- Ps. 50
tib⁹ ꝯcept⁹ ſū: ⁊ in pctīs ꝯcepit me mr̄
mea? Querā igit̄ ſi poſſū: quō (q̄uis
nō ſtatim in ipa ꝯceptiōe) ſit ī īfanti-
bus pctm̄: ꝺ īmūdo tñ ſemīe in iniq̄ta-
tib⁹ ⁊ pctīs ꝯcipi dicāt̄? Sepe vtiq̄ di-
uina ſcptura aſſerit aliq̄d eē qđ ñ ē: i-
circo qꝛ certū ē futuꝝ eē? Sic q̄ppe de
ade ꝺ ligno vetito dicī: In q̄cunq̄ die Gen. 2
comederis ex eo: morte morierī: ñ qꝛ ea
die mortu⁹ ſit corꝑe: ſ qm̄ die illa necē-
tatē accepit aliq̄ñ moriēdi. Et paul⁹ ſi-
milit̄ ob necītatēꝫ moriēdi aliq̄ñ: ait:
Si aūt chriſt⁹ in vobis ē: corp⁹ q̄dē Rom. 8
mortuū ē ꝓpt̄ pctm̄: ſpūs vo viuit ꝓ-
pter iuſtificationē. Nō eñ corꝑa cor-
q̄bus loq̄bat̄ mortua erāt. ſ moritura
ꝓpter pctm̄: qꝛ ꝑ vnū hoīem peccatū Roma. 5
in hūc mūdū intrauit: ⁊ ꝑ pctm̄ mors.
Sic in adā oēs peccauim⁹ q̄ñ ille pec-
cauit: nō qꝛ tūc peccauim⁹ ipi q̄ nōdū
eram⁹: ſed qꝛ ꝺ illo futuri eram⁹: ⁊ tūc
facta ē illa necītas: vt cū eēm⁹: peccare-
mus: qm̄ ꝑ vni⁹ inobediētiaꝫ pctōres Ibidem.
ꝯſtituti ſūt multi. Siliꝫ mō de īmun-
do ſemine in iniq̄tatib⁹ ⁊ in pctīs ꝯci-
pi pōt hō ītelligi: nō qꝫ in ſemine ſit ī-
mūdicia pctī aut pctm̄ ſiue iniq̄tas: ſꝫ
qꝛ ab ipo ſeīe ⁊ ab ipa ꝯceptōe ex q̄ in-
cipit eē hō: accipit necītatē vt cū habe-
bit aīaꝫ rōnalē: hēat pctī īmūdiciā:

que nõ eſt aliud ꝙ peccatũ ⁊ iniquitas. Nã etſi ex vitioſa ↄcupiſcẽtia genereť infans: nõ tñ magis eſt in ſemine culpa ꝙ eſt in ſputo vel in ſanguine ſi qs mala volũtate exputt: aut de ſãguine ſuo aliqd emittit: nõ eñ ſputũ aut ſanguis ſ; mala volũtas arguitur. Patet igiť quod ⁊ ĩ infantib⁹ nõ ſtatim ab ipa ↄceptiõe ſit pctm̃: ⁊ vera ſint q̃ de diuina ſcptura oppoſui. Quippe nõ ẽ in illis pctm̃: qꝛ nõ habẽt (ſine q̃ nõ ineſt pctm̃) volũtatẽ: ⁊ tñ dr̃ ineſſe: qm̃ in ſemine trahunt peccãdi (cũ hoĩes iã erũt) ncc̃itatẽ. Si ḡ hec vt puto vera ſint ꝙ aſſumiť de parente ad ꝓlem qꝛ nullaꝫ habet voluntatẽ: nullũ eſt in eo pctm̃.

Qꝛ in ſemine ſũpto de virgine ñ ſit peccatũ nec ncc̃itas futuri peccati: Ca. VIII.

Tacꝗ ꝑſpicuũ ẽ qm̃ in eo qđ filius dei in pſonã ſuã aſſũpſit d̃ ꝟgine nulla potuit eſſe peccati macula. Sꝫ ⁊ dictũ eſt qꝛ ſemẽ a parentib⁹ trahiť cũ neceſſitate peccati futuri cũ fuerit aĩatũ aĩa rõnali: hoc vtiq; nõ eſt ꝓpť aliud niſi qꝛ hũana natura naſciť in infantib⁹ (vt dixi) cũ debito ſatiſfaciendi ꝓ pctõ ade: ⁊ ſm̃ qđ poſui ꝑmoꝝ parentũ: qđ nequaq; facere põt: ⁊ q̃diu nõ fac̃ peccat: ⁊ qꝛ ſola ꝑ ſe nõ valet iuſticiã habere quã deſeruit: ⁊ aĩa q̃ aggrauať
Sap. 9. corpe qđ corrũpiť neq̃t eã ſaltẽ intelligere: q̃ nec ſeruari põt nec haberi ñ intellecta. Quapropť ſi ab his ncc̃itatib⁹ ſemen aſſũptũ de ꝟgine liberũ oſtendi poterit: palã erit: qꝛ nullam peccati ncc̃itatẽ traxit. Nã illa quidẽ ncc̃itas q̃ hũana natura ſola ꝑ ſe iuſticiã recupare neq̃t: ⁊ illa q̃ corp⁹ qđ corrũpiť aggrauat aĩaꝫ: vt eã dẽ iuſticiã: nec acceptam in etate ꝑfecta ſine auxilio gratie ſeruare: nec in infantib⁹ ſaltẽ intelligere queat: ab illo ſemine ſint aliene: facile mõſtrari valet ꝑ vnitatẽ pſonalẽ aſſumentiſ ⁊ aſſũpte nature ſi ꝑus ncc̃itas illa repelliť q̃ ad ſatiſfactionẽ ꝓ peccatꝫ ꝑmorũ ⁊ ꝑmoꝝ parentũ aſtringi videtur. Sꝫ ꝗ illud nullũ ſequať a ꝑrimis parentib⁹ debitũ: dubiũ nõ erit ſi a debito ꝑmoꝝ parẽtũ liberũ intelligi poterit. Hoc igiť adiuuãte deo conabor ꝑmũ quõ cogſci poſſit inueſtigare: q̃ten⁹ h̃ demõſtrato: in alijs nõ ſit neceſſe multũ laborare.

Cur pctm̃ q̃ dãnatur humanuꝫ gen⁹ magis imputatur Adã ꝙ Eue cuꝫ ille poſt ⁊ ꝑ illã peccauerit: Ca. IX.

Ad qđ mihi videť querendum in ꝑmis: cur ſepi⁹ ⁊ ſpecialius pctm̃ q̃ dãnatũ ẽ hũanũ gen⁹ magis iputeť ade ꝙ eue: cũ illa ꝑoꝛ peccauerit ⁊ adã p⁹ ⁊ ꝑ illã. Dic̃ eñ Apl's: Sed regnauit mors ab adam Roma. 5
vſq; ad moyſen: etiã in eos q̃ nõ peccauerũt in ſiĩitudinẽ ꝑuaricatõis ade. Multa q̃ꝫ alia leguntur q̃ magis adã ꝙ euã criminari videnť. Quod id fieri exiſtimo: qꝛ illa duoꝝ copula tota intelligiť in noĩe ꝑncipalis ꝑtis: ſic ſepe ꝑ ꝑtẽ totum ſolet ſignificari: aut qm̃ adã cũ coſta ſua: ꝙuis in mulierẽ edificata dici poterat adã: ſicut legiť: Qnia de⁹ maſculũ ⁊ feminam fecit eos ⁊ benedixit eis: et vocauit Gen. 5.
nomẽ eoꝝ adã in die quo creati ſũt. Aut iccirco qꝛ ſi nõ adam ſ; ſola eua peccaſſet: ñ ncc̃e erat totũ hũanũ genus perire: ſ; ſolã euã. Poterat nãq; de⁹ de adã in q̃ ſemen oĩm hoĩm creauerat aliam facere mulierẽ ꝑ quã de adã ꝓpoſitũ dei ꝑficereť. Eiſdẽ rõnib⁹ ſignificabo ꝑ nomẽ ade eos ambos niſi cũ neceſſe erit eos diſcernere.

Cur grauentur pctõ Ade q̃ eius cõſcij ñ fuerũt: Ca. X

Eſt q̃dẽ vnuſq̃ſq; fili⁹ ade hõ ꝑ creationẽ: ⁊ adã ꝑ ꝓpagationẽ: ⁊ pſona ꝑ indiuiduitateꝫ q̃ diſcerniť ab alijs. Nõ eñ habet hõ eſſe ab adaꝫ: ſ; per adã. Nã ſicut adã nõ ſe fecit hoĩem: ita nõ fecit in ſe naturã ꝓpagãdi: ſed deus q̃ eũ creauit hoĩem fec̃ in eo hãc naturã vt de illo ꝓpagarenť hoĩes. Dubiũ aũt nõ eſt vñ vnuſq̃ſq; alligeť debito: de q̃ agi/

tur. Nō em̄ inde qꝛ hō ē: nec qꝛ pſo
na ē: Nā ſi iccirco vnuſqſq̄ huiꝰ de-
biti reꝰ ē qꝛ eſt hō aut pſona: neceſſe
erat adā p̄ius q̄ peccaſſet ad h̄ debi-
tū aſtrictū eē qꝛ erat hō aut pſōa: qḋ
eſt abſurdiſſimū. Reſtat igit̄ vt ꝓ h̄
tm̄ ſit debitoꝛ qꝛ eſt adā: ſ3 nō ſimpli
citer qꝛ eſt adā ſ3 qꝛ ē peccatoꝛ adā.
Nāqꝫ ſequeret̄ qꝛ ſi nunq̄ peccaſſet
adā: tamē q̄ de illo ꝓpagarent̄ cū h̄
debito naſcerent̄: qḋ impiū ē. Nō i-
cōgruū eſt h̄ repetere qḋ iā ſupra di-
ctū ē: cur ſcʒ vnuſqſq̄ peccato vl̄ de-
bito adē grauet̄: iccirco qꝛ de illo ꝓ-
pagat̄: cū ʒ eiuſdē peccati ꝯſciꝰ nō fu
erit. Cū ʒ em̄ fecit deꝰ adā: fecit in eo
naturā ꝓpagādi quā ʒ ſubiecit eius
ptāti: vt ea vteret̄ ꝓ ſua voluntate
q̄diu ipſe vellet ſubditꝰ eſſe deo: nō
vt illa vteret̄ beſtiali vel irrationali
voluptate: ſed humana ⁊ rōnali vo
luntate. Sicut em̄ eſt beſtiarū nihil
velle cum ratione: ita hoīm eſſe⁊ ni-
hil velle ſine rōne: qḋ ſꝑ debeter: qꝛ
poteſtatē hāc accepit adā ⁊ eā ſemꝑ
ſeruare potuit. Dedit etiā ʒ illi deus
gratiā hāc: vt ſic̄ qn̄ illū ꝯdidit: nū ſa
ꝓpagādi operāte natura aut volūta
te creature: ſimul fecit eū ⁊ rōnalem
⁊ iuſtum: ita ſimul cum rationalem
haberēt aīam: iuſti eſſent q̄s genera-
ret: operāte natura ⁊ volūtate ſi nō
peccaret: Eadē q̄ppe ratione q̄ mon
ſtrat̄ rationalē naturā iuſtā eſſe cre-
atam (qḋ in p̄fato feci opuſculo) ꝓ-
bat̄ etiā ꝙ qui ex humana natura ꝓ
pagarent̄ nō p̄cedēte peccato: ex ne-
ceſſitate: iuſticiā pariter haberēt cū ra
tionalitate. Siquidē qui creauit pri
mū hoīem ſine parentū generatione:
creat etiā oēs qui ꝑ creatā ab illo fi-
unt ꝓpagādi naturā. Oīs igit̄ hō ſi
peccatū nō p̄ceſſiſſet ſimul eēt ſicut
adā ⁊ iuſtus ⁊ rationalis. Quoniā ʒ
vero adā ſubditus noluit eſſe dei vo
luntati: ipſa natura ꝓpagandi q̄uis
remaneret: nō fuit ſubdita eiꝰ volun
tati ſicut eſſet ſi non peccaſſet: ⁊ gra-
tiā quā de ſe ꝓpagandi ſeruare pote
rat: ꝑdidit: atq̄ oēs qui opante natu

ra quā ʒ accepat ꝓpagant̄: eiꝰ aſtricti
debito naſcunt̄. Quāobrem qm̄ hu
mana natura: que ſic erat in adā to-
ta vt nihil ḋ illa extra illū ʒ eſſet: pec
cando ſine omī neceſſitate deū exho-
norauit: Unde per ſe ſatiſfacere non
potuit: gratiā quā acceptā ꝓpagan
dis de ſeſꝑ potuit ſeruare: ꝑdidit: ⁊
peccatū ʒ ſecū ʒ comitante pena peti:
q̄tūcūq̄ ꝑ datā ꝓpagandi naturā
ꝓpagetur: trahit.

Qꝛ ꝓpagatio ḋ virgine nō ſubiaceat legi ⁊ meritis naturalꝰ ꝓpagatiōis: ⁊ qꝛ tres ſint curſus rerū: Ca: XI.

Nunc diligēt̄ ꝯſiderādū ē vtꝝ
hec quaſi hereditas peccati et
pctī pena ꝑ hoīem ad v̄ginē
de adā ꝓpagatā iuſte ptrāſeat. Cer
tū ʒ quidē eſt ꝙ adā nō accepit natu
tam ꝓpagandi niſi ꝑ viꝝ ſimul ⁊ mu
lierē. Siquidē humana natura non
habet ⁊ impoſſibile cognoſcit̄ vt ſo-
lus vir aut ſola mulier hoīem gene-
rare queat: natiua tantū volūtate ꝓ
pria operante. Sicut nāq̄ limꝰ terre
non accepat naturā aut voluntatem
qua operante vir primus ille fieret:
q̄uis eſſet de quo a deo fieri poſſet:
ſic nō ē facta mulier de coſta viri: aut
vir de ſola muliere operante natura
aut voluntate hoīs: ſed deꝰ ꝓpria vo
luntate ⁊ ptāte: fecit virum vnū ʒ de
limo ⁊ alterū ʒ de ſola femina: ⁊ femi
nā de ſolo viro. Licet em̄ nihil fiat: ni
ſi volūtate dei faciente aut ꝑmittēte:
quedā tm̄ ſola ptās ⁊ voluntas eius
facit: quedā creata natura: quedam
volūtas creature. Sʒ ſicut creata na
tura nihil ꝑ ſe facere poteſt: niſi qḋ a
voluntate dei accepit: ita voluntas
creature nequit ꝑ ſe q̄cq̄ opari: niſi
qḋ natura adiuuat aut ꝯcedit. Sola
dei voluntas fecit in p̄ncipio rerum
naturas: dans quibuſdā competen-
tes ſingulas volūtates: vt nature ⁊
voluntates ſc̄dm ordinē ſibi traditū ʒ:
ſuū ʒ opus in rerum curſu ꝑſoluerēt.
Et adhuc multa fac̄: cū de eiſdē ʒ na-

turis ⁊ voluntatibus opatur: qḋ ille
ſcḋm ſuū vſum ⁊ ꝓpoſituꝫ neq̄q̄ꝫ face/
rent. Solius quippe voluntatis dei
op⁹ ē: tū mare ſiccū iter intra ſe ꝓplo
ꝓbet: tuꝫ mortui reſurgunt: tū aqua
ſubito in vinū ꝯuertit̄: tū ſpiritu ſan
cto corda hoīm ea que nec ꝑ ſe nec ꝑ
aliā creaturā ſciunt docent̄: tum no/
xie volūtates a ſuo īpetu ſola grā re
gēte ad h̄ qḋ ꝓdeſt ꝯuertūt̄: tū alia
mūta fiūt que nec creatura nec ei⁹ vo
lūtas ꝑ vſitatū curſū ſuū oparet̄. Na
tura leuia ſurſuꝫ: grauia deorſū tra/
hit: terrā aliq̄ñ ꝑūs voluntate colen
te ⁊ ſeminātē: aliq̄ñ nullo voluntatꝭ
opere p̄cedēte herbas ⁊ arbores in/
numeras ꝓducere ⁊ eas fructificare
facit: ⁊ alia multa que facilius vſu q̄ꝫ
doctrina cognoſcim⁹. Voluntati im
putāt̄ illa que ſunt hoīs: iter facere:
edificare: ſcribere: loq̄ ⁊ ſimilia q̄ nō
niſi voluntas facit. Cum igit̄ omīa
que fiunt ſi diligēter ꝯſiderent̄: fiāt
aut ſola volūtate dei: aut natura ſcḋm
vim a deo illi inditam: aut volunta
te creature: ⁊ ea que nec natura cre/
ata nec voluntas creature: ſꝫ ſol⁹ de⁹
facit: ſꝑ miranda ſunt: apparet: quiā
tres ſūt curſus reꝝ: ſcꝫ mirabilis: na
turaľ: voluntari⁹. Et mirabilis q̄dē
alijs aut eoꝝ legi nullaten⁹ ſubditus
eſt: ſꝫ libere dominat̄: neq̄ꝫ illis facit
iniuriā qñ eis obuiare videtur: qꝛ ni
hil hñt niſi qḋ ab illo acceperūt: nec
ille dedit eis aliq̄d niſi ſub ſe. Qm̄ ḡ
ꝓpagatio viri de ſola v̄gine: ita nō ē
naturalis aut voluntaria ſꝫ mirabi/
lis: ſicut illa que mulierē ꝓtulit de ſo
lo viro. Et ſicut creatio viri de limo
palā eſt qꝛ nequaq̄ꝫ ſubiacet legibus
⁊ meritis illi⁹ ꝓpagationis: qm̄ ⁊ vo
luntas ⁊ natura cōīs diſcrete open
tur: aliud eñ ibi facit voluntas: ali/
ud natura: pariter tñ ver⁹ eſt hō ⁊ adā
de nō hoīe: ⁊ ieſus de ſola muliere:
⁊ eua de ſolo viro: ſicut eſt verus hō
q̄libet vir aut mulier de viro ⁊ muli/
ere. Oīs aūt hō aut adam eſt aut de
adā eſt: ſꝫ eua de ſolo adā eſt: ⁊ omnes
alij de adaꝫ ⁊ eua. Qm̄ nā q̄ꝫ maria
ḋ qua ſola eſt ieſus de adā ⁊ eua eſt:
nō poteſt ipē ḋ eiſdē nō eſſe. Sic nā,
q̄ꝫ expediebat vt q̄ redēptur⁹ erat ge
nus humanū: eſſet ⁊ naſceret̄ de pr̄e
⁊ matre omniuꝫ.

Q̄ mala ade nulla rectitudine ad illum hominē tranſeant: Ca. XII

Vomō aūt filius v̄ginis non
q ſbiaceat pctō aut debito ade:
ſic q̄ q̄ꝫ non eſt difficile intelli/
gere. Siquidē adā fact⁹ eſt ⁊ iuſtus
⁊ liber a pctō ⁊ debito ſepe fato ⁊ a
pena pcti: ⁊ beat⁹ ⁊ potens ſeruare
ſemꝑ ɔceptā iuſticiā: ⁊ ꝑ iuſticiā eā
quā diximus libertatem ⁊ beatitudineꝫ.
Qm̄ ḡ cū hec bona ſine oī difficulta
te poſſet ſꝑ ſeruare ſibi: ſi ſeruauit ea
ſibi: ipē abſtulit ⁊ hoꝝ ſe ɔtrarijs ſb/
iecit. Fact⁹ ē itaq̄ꝫ ſui⁹ pcti ſiue iuſti
cie: ꝑ debiti qḋ reddere neq̄t: ⁊ miſe/
rie de qua eſt impotētia bona ꝑdita
recuꝑandi. Sicut igit̄ alit̄ nequiuit
ſibi auferre bona q̄ habebat: ⁊ attra/
here mala q̄ non habebat: q̄ꝫ non ſer/
uādo ſibi bona que potuit: ita nulli
alij valuit eadem bona auferre atq̄ꝫ
mala inferre: niſi nō ſeruando bona
cui ſeruare quiuit. Seruare aūt nul
li potuit ea bona niſi illis q̄ꝝ genera
tionis ptātē voluntati ſubditā acce/
pit. Nulli ḡ ꝑſone cōīs ḋ ſe ꝓpaga/
te trāſmittere mala p̄dicta potuit: in
cuius generatione nec natura illi da
ta eſt ꝓpagādi: nec volūtas ei⁹ q̄cq̄ꝫ
opata eſt aut operari valuit. Quare
ade mala p̄dicta nulla rōne aut recti
tudine ad hoīem ɔceptū de virgine
tranſeunt.

Q̄ ⁊ ſi nō eſſet deus ſed purus hō: neceſſe tñ eſt illū talem eſſe qualis ꝑm⁹ homo factus eſt: Ca. XIII.

Tem ſi diligēter puro cordis ī
i tuitu ſapientē dei ſpeculamur
iuſticiā: nimis abſurdū intelli/

gitur vt p illud ſemen qđ non creata natura: nō voluntas creature: nō vlli data ptās producit aut ſeminat: ſed ſolius dei voluntas ꝓpria ad ꝓcre/andū hominē noua virtute mundū a peccato de virgine ſegregat: alieni peccati ſeu debiti ſine pene ad eundē hominē neceſſitas ptrāſeat vlla: etiā ſi non aſſumatur in pſona dei: ſꝫ vt purus hō fiat. Nam eadē ipa rōne qua non debuit deus adam facere niſi iu/ſtū: nec aliquo debito ſine incōmo/do grauatū: aperte mēs rōnalis co/gnoſcit eū quē ſibi ꝓpria volūtate et ꝟtute ꝓcreauit alicui malo ſubditū fieri nō debere: qm̄ nimis incōueni/ens eſt oīpotenti ꝛ ſapienti dei boni tati talem facere rationalē naturam ſola ꝓpria volūtate de materia in q̄ nullū eſt peccatū. Qđ qui nō intel/ligit: non cognoſcit qđ deo nō cōueniat: Quapropter etiā ſi purū hoīem ſic faceret deꝰ: vt dictū eſt: neceſſe eſ/ſet eū non minorē pditum iuſticia et beatitudine q̄ fuit adam cū primuꝫ factus fuit.

Q: prepoſite rationi nō re/fragetur qđ ſcriptū eſt: ho/minē de imundo ſemine: ꝛ i iniquitatibꝰ ꝯceptū: etiā ſi de aliquibus ꝓprie dictuꝫ ſit: Ca. XIIII.

Nam ſi alicuiꝰ mēs nō capit qđ de ſemine hoīs dixi: ſcꝫ nō eſſe in illo peccatū ante aīam rōnalē: ſed īmundū peccato dici ꝛ ī iniq̄/tate ꝓpter futurā immundiciā. cū iā erit hō: atqꝫ putat illū immundū eē in ipa ꝯceptiōe propria: qꝛ ſicut ipe
Iob. 14. mihi oppoſui: legit: Quis poteſt fa/
Pſ. 50. cere mundū de immūdo ꝯceptuꝫ ſe/
mine? Et: In iniq̄tatibꝰ ꝯceptus ſum ꝛ in peccatis cōcepit me mater mea: Nō hic laboro qꝛ nō indigeo: vt qđ nō pōt capere capiat: ſed peto vt qđ breuiter dicā attēdat. Illi vtiqꝫ qui hec dixerūt: aut voluerūt eā intelligi de oī hoīs ſemine: aut tantū de illo qđ cū cōſenſu ſeminatur voluptatis: qđ non eſſet niſi bruto ꝛ animaliū ſi ho/mo non peccaſſet. At ſi de omni hoc ſenſerunt: hoc ſemen de ſola virgine ſumptuꝫ inmundū tanti viri aſſeru/erunt: quod impiū eſt credere. Non vtiqꝫ hoc de illo ſcripſerūt. Sed ſi ꝺ aliquo hominis ſemīe hoc iuxta hūc ſenſum protulerūt: nō niſi de illo qđ cū predicta voluptate concipitur in/telligi voluerunt.

Q: maſſa peccatrix non ſit tota peccatrix: Ca. XV.

Hoc autē nullatenus refragatur noſtre rationi: que ſemē ꝺ virgine ſumptū aſſerit eē mū/dū q̄uis ſit de maſſa peccatrice. Nā quēadmodum cecitas non eſt in aliqua parte hominis niſi in oculo q̄/uis homo dicatur cecus vbi debet eſſe viſus: non eīm eſt in manu vel in pe/de: nec ſurditas ē niſi ī aure cū homo dicitur ſurdus: ita licet maſſa generꝭ humani peccatrix nominetur: nō ta/men in vlla parte eius eſt peccatū: niſi vt dixi in voluptate quā in nlla ho/minis conceptione ſemen habere co/gnoſcitur. Quāobrem nulla ratione vera aut veriſimili contradicente ſi conſiderentur que ſupra dicta ſūt: iā libere poſſumus concludere: qꝛ nul/la ratio: nulla veritas: nullus intellectus pmittit ad hoīem ex ſola ꝟgine ꝯceptū ꝺ pctō maſſe peccatricē q̄uiſ de illa ſit aliqđ aſſūptꝰ potuiſſe aut debuiſſe accedere etiā ſi nō eēt deꝰ.

Cur iohānes ꝛ alij q̄ ſimilr ꝯcepti ſūt p miraculū nō ſint p ſe liberi a pctō. Ca. XVI

Quod ſi obijciūtur mihi iohannes baptiſta. ꝛ alij: qui de ſterilibꝰ ꝛ in q̄bꝰ p̄ ſenectute natura generādi iā erit emortua ꝓpagati ſūt: ꝛ q̄ſi p ſimilē rationē putant de/buiſſe naſci ſine peccato ꝛ pena pec/cati: quia p miraculū concepti ſunt: valde vtiqꝫ intelligenda eſt ab iſtis

alienā rō illa que virginalē ꝯceptio/
nē liberā ab oī peccati monſtrat ne/
ceſſitate. Aliud eſt eī inaudatū ⁊ ī/
opinabile atq; nature incognitū fa/
cere: ⁊ aliud naturā aut etate aut ali
quo vitio debilitatā ſanare ⁊ ad ſuū
opus reuocare. Nā ſi adā nō peccaſ/
ſet: ſicut ipe nulla ſenectute: nlla cau
ſa infirmatus deficeret: ſic natura ꝓ
pagandi creata in illo ⁊ ad vtendū:
vt iā dictū ē: ei⁹ ꝑtāti ſubdita nullo
caſu a ſuo curſu impediret. Nō ḡ in
iohāne ⁊ ſimilib⁹ eſt aliqd nouū na
ture ade ſicut eſt in filio ꝟginis da/
tū: ſꝫ qđ ſuis cauſis īfirmatū erat: co/
gnoſcit̄ eſſe reparatū. Quare qm̄ il/
li ꝑ ꝓpagationē naturalē datā ade
ſūt generati: nequaq̄ poſſūt aut de/
bent ei: de q̄ agim⁹ in ꝯcepꝰ nōis aſſi/
milari miraculo: vt ab originali vin/
culo peccati abſoluti poſſint oſtēdi.

Cur deus incarnatus ſit cū de adā poſſet facere homines nō dcos ſine pctō tot q̄t ſufficerent: Ca. XVII.

Forſitan dicet aliquis: Si pur⁹
homo q̄ de⁹ nō eēt potuit fieri
de adā ſine oī pctī ꝓpagiōe ſic̄
dicis: cur neceſſe fuit deū incarnari:
cū aut ꝑ vnū talez qui eſſet ſine omi
peccato poſſet peccatores deus redi/
mere: aut tot q̄t neceſſarij erāt ad ꝑfi
ciēdā ſupnā ciuitatē hoīes ſimili mi/
raculo facere? Ad qđ breuiter reſpō
debo: Ideo de⁹ fact⁹ eſt hō: q2 ſi ſuf
ficeret ad redimēdos alios: ſic ī ſepe
fato opuſculo monſtratū eſt: hō nō
de⁹. Icirco etiā nō fecit tot homīes
tales quot neceſſarij erāt: ne ſi null⁹
de ꝓpagatiōe naturali ſaluaret̄: fru/
ſtra naturā illā in adā cōdidiſſet ⁊ q̄ſi
qđ ñ bñ feciſſꝫ correxiſſe videret̄: qđ
ſūme ſapiē nō ꝯuenit de aliq̄ natura
facere. Nō lōge ſup̄ inueſtigare ꝓpo/
ſui: quō ſemē ſumptū d ꝟgine q̄ mō
ſtratū erat nullū eſſe peccatū liber
a neceſſitatib⁹ ꝑdict: in qb⁹ oēs ali
os hoīes ꝯcipi poſuerā: poſſet intel/
ligi: Et de illa quidē neccitate q̄ recu/
perare iuſticiā quā deſeruit hūana
natura ꝑ ſe nequit: ⁊ de illa q̄ corpuſ
qđ corrū pit aggrauat aīā: ⁊ maxie
in infantib⁹ illo liberari poſſe: q2 hō
ille de⁹ eēt ꝯſiderabā: ſi p⁹ ab illo ne
ceſſitas peccati ⁊ debiti ade ⁊ primo
rū parentū rōnabiliter alienarent̄.
Incepi itaq; querere quō valeret ſꝫ
intelligi de neccitate peccati ⁊ debiti
ade: vt de alijs poſtea facilius qđ q̄/
rebā inueniret̄: ⁊ abūdante gr̄a illi⁹
de cui⁹ ꝯceptiōis agit̄ iudicia: factū
eſt vt non mō ab oī pctō ⁊ debito et
neceſſitatib⁹ p̄fatis liberū cognoſce/
ret̄: ſꝫ inſup hoīem ita ꝯceptū eē de/
bere ꝑditū nō maiori iuſticia vel be/
atitudine: q̄ in q̄ factus eſt adā ītel
ligibili rōne: etiā ſi nō de⁹ ſꝫ pur⁹ ho
mo eſſe ꝓbaret̄. Siqdē pit er irrōna
bile videbat̄: ⁊ peccatū ⁊ penā pctī
ab vllis pentibus ad illū ꝑ talē ꝓpa
gatiōnē deſcēdere: ⁊ deū ſpōte rati/
onabilē naturā iniuſtā: aut nulla ei⁹
ꝓmerente iniuſticia miſeram facere.

Q, de virgine iuſta de⁹ conceptus ſit: nō ex neceſſitate: quaſi de peccatrice nō poſſet: ſed quia ſic decebat: Ca. XVIII.

Quamuis ergo de mundiſſima
virgine filius dei veriſſime cō
cept⁹ ſit: nō tā hoc ea neceſſita
te factū ē: q̄ſi de peccatrice parēte iu
ſta ꝓles rōnabilit̄ generari per hu/
iuſmodi ꝓpagationē nequiret. Sed
q2 decebat vt illi⁹ hoīs ꝯceptio d ma
tre puriſſima fieret. Nēpe decēs erat
vt ea puritate q̄ maior ſub deo neq̄t
intelligi: ꝟgo illa niteret: cui de⁹ pat̄
vnicū filiū ſuū quē de corde ſuo eq̄/
lem ſibi genitū taq̄ ſeipm diligebat:
ita dare diſponebat vt naturalr̄ eſſet
vn⁹ idēq; cōis dei pr̄is ⁊ ꝟginis fili⁹
⁊ quē ipe fili⁹ ſubſtātialr̄ facere ſibi
matrē eligebat: ⁊ de q̄ ſpirit⁹ ſanct⁹
volebat ⁊ opaturus erat vt cōciꝑet̄
⁊ naſceret̄ ille de quo ipe ꝓcedebat.

Qualiter aūt virgo eadem ꝑ fidem
ante ipām ꝯceptionē mūdata ſit: di/
xi vbi aliā rationē de hocipſo vnde
h̄ agit̄ reddidi. Que due rōes intel/
lectui meo vident̄ ad q̄ſtionē vna/
queqꝫ ꝑ ſe ſufficere: ſed ambe ſimul
ūio vim rationis ⁊ decorē actionis
querēti copioſe ſatiſfacere.

Quomodo iſta ratio ⁊ altera alibi data concordent et differāt: Ca. XIX.

e Et q̄uis ad idē tendāt: ī hoc
tamē differunt ꝙ iſta quidē
quā hic ꝓtuli monſtrat deū
etiā de peccatricis virginis ſubſtan/
tia: qm̄ nuſq̄ꝫ eſt ī hoīs natura ꝑter
voluntatē peccatū: prolē debere iu/
ſtā: imo non niſi iuſtā nulla ratione
repugnāte tali ꝓpagatiōe ꝓducere:
Illa vero ꝓbat ꝙ etiā ſi in tota vir/
ginis eſſentia peccatū eſſet: tamē ad
huiōi ꝯceptionis mundiciā ꝑ fidem
mūda fieri poſſit. Atqꝫ ī iſta omnis
mortis neceſſitas ⁊ cuiuſlibet corru
ptionis ſiue laboris ab illo homine
aperte excludit̄: In illa aūt q̄ſtio ori
ri de hoc ipō videt̄: ſed ſufficiēti ra/
tione ſi diligent̄ ꝑſpecta fuerit: ſolui
tur. Quapropt̄ ex vtraqꝫ palā eſt:
qꝛ nihil niſi pia volūtate dñs nr̄ ac
redēptor ſuſtinuit ī oīb⁹ q̄ paſſus ē.

Vt nat⁹ d̄ v̄gine ꝓ originali pctō habuerit originalē iuſticiam. Ca. XX.

v Et mihi videt̄ de pctō quidē
originali: ſicē ꝓpoſui: ſuffici/
enter oſtēſum eſt: quō ad ho
minē de virgine ꝯceptū nulla rōne
deſcēdere a parētib⁹ potuit: ſ; poti⁹
iuſt⁹ ⁊ btūs fieri rōne exigēte debu/
it. Nobrē qm̄ de iuſto patre ſcōm
diuinā: ⁊ de iuſta matre ſcōm huma
nā naturā: iuſt⁹ ab ipa origie: vt ita
dictū ſit: nat⁹ ē: nō icōgrue ꝓ origi/
nali īiuſticia quā oēs filij ade hn̄t a
ſua origine: iuſticiā originalē habe/
re dicēdus eſt.

Cur nō potuit habere ꝑſonalē iniuſticiā: Ca. XXI.

a De ꝑſonali īiuſticia ſupflu/
um eſt diſputare ꝙ ad illum
nō attigerit: qm̄ humana na
tura nunq̄ꝫ in illo ſine diuina fuit:
nec illi⁹ aīa vnq̄ꝫ aggrauata contra
voluntatē aut vllo modo impedita
eſt corpe corruptibili: que aīa quo/
niā ipſa imo tot⁹ ille hō ⁊ verbū dei
deus vna ꝑſona ſemp extitit: nunq̄ꝫ
ſine ꝑfecta iuſticia ⁊ ſapiētia ⁊ pote/
ſtate fuit: quā ſemp a ſeipō ille ſcōm
ꝑſonā ſicut deus habuit: licet in na/
turis: humana a diuia qd̄ habuit ac/
cepit. Altiorē aūt aliā rationē quō
deus aſſumpſit hoīem de maſſa pec
catrice ſine pctō velut azymū de fer/
mētato: preter iſtā quā h̄: ⁊ illā quā
alibi poſui: eē nō nego. Quā ſi mihi
oſtēſa fuerit: libēter accipio: ⁊ meas
ſi quod nō arbitror ꝯtra veritatē eē
poterit oſtendi nō teneo.

De q̄ntitate pcti originalis. Capl'm. XXII.

p Porro pctm̄ origiale nec ma/
ius pōt eē q̄ꝫ dixi: nec minus:
qꝛ cū infans iā rōnalis eſt:
hūana natura nō habet in illo iuſti/
ciā quā accepit in adā ⁊ quā ſemp
deberet habere: nec̄ eam excuſat im/
potētia: qꝛ nō habet ſicē ſupra dictū
eſt. Illud tamē nō ꝑ oīa tā graue ſi/
cut ſupra poſui exiſtimo. Nam qm̄
ad hoīem d̄ virgine ꝯceptū oſtēde/
re volebā: illud nō ꝑtinere: tale iſtō
ꝯſtitui cui aliud nō poſſit addi: ne
ſicut dixi ꝓpter hoc qd̄ inueſtigabā
videret pōdus eius minorare. De q̄
quid mihi videat̄: breuiter nūc ape/
riam. Pctm̄ ade ita in infantes de/
ſcēdere: vt ſic puniri ꝓ eo d̄beāt ac ſi
ipſi ſinguli illud feciſſent ꝑſonaliter
ſicut adā: nō puto: q̄uiſ ꝓpter illud
factū ſit vt eoꝝ null⁹ poſſit naſci ſi/
ne peccato: qd̄ ſequit̄ dānatio. Cū Roma. 5
eīm dicit apl's: qꝛ mors regnauit ab
adā vſqꝫ ad moyſen: etiā in eos qui

nō peccauerūt in ſimilitudinē preua
ricatiōis ade: aperte videt͛ ſignifica
re ꝙ non illis pſonalit͛ imputet͛ ipa
ade ꝑuaricatio aut aliqd tā magnū:
q̄uis oēs filios ade excepto ꝟginis
filio: petōres ꝛ filios ire ī ſcriptis ſu/
is ꝓnūciet. Nā cū ait: Etiā in eos q̄
nō peccauerūt in ſimilitudinē ꝑuari
catiōis ade: pōt ſic intelligi: ac ſi di/
cat: Etiā in eos qui nō tm̄ peccauerūt
q̄tū adā peccauit: ꝑuaricādo. Et cū
Ibidem. ait: Lex aūt ſbintrauit vt abūdaret
delictū: aut intelligem᷒ peccatū ante
legē in illis qui nō peccauerūt ī ſimi
litudinē ꝑuaricatiōis ade: minus q̄
ade petm̄: aut ſi min᷒ nō erat: abū/
dauit in eis peccatū poſt legē vltra
petm̄ ade: qd̄ intelligere nequeo: cū
illud ꝯſidero de cui᷒ pondere ꝛ ſatiſ
factiōe: in Cur de᷒ hō: qd̄ mihi viſū
eſt ſicut iā legiſti expoſui. Lex eſt tn̄
ꝙ nullus ad hoc ad qd̄ hō fact᷒ eſt
ꝛ ꝓpagatio illi data ē reſtituit͛: nec
a malis in q̄ incidit humana natura
eruit͛ niſi ꝑ ſatiſfactionē ill᷒ peccati
per qd̄ ī eadē mala ipa ſe p̄cipita/
uit. Dicet aliqs: Si nō habēt ſinguli
petm̄ ade: quō aſſeris nullū ſaluari
ſine ſatiſfactiōe peccati ade? Nā q̄li
ter iuſtus deus exigit ab illis ſatiſfa/
ctionē peccati qd̄ nō habēt? Ad qd̄
dico. De᷒ nō exigit ab vllo peccatore
pluſq̄ dz: Sed qm̄ null᷒ pōt redde/
re quantū debet: ſolus chriſtus red/
didit ꝓ oībus qui ſaluant͛ pluſq̄ de
bēt: ſicut iam in p̄fato opuſclō dixi.
Adhuc alio quoq; modo videndū
eſt qua rōne petm̄ min᷒ ſit in infan/
tibus q̄ in adā cū ab illo in oēs de/
ſcēdat. Per vnū em̄ hominē qd̄ eſt
per adā peccatū mors intrauit ī hūc
mundū ꝛ ꝑ peccatū mors. Cur autē
vnus ſit nō cognoſcit͛: ſicut ꝛ quō
inſit nō intelligit͛.

Cur ꝛ quō deſcēdat ī infantes: Caplm̄. XXIII

q Uod q̄uis ſupra dictum ſit
q̄ntū opus erat ad h᷒ qd̄ q̄re/
bat͛: tn̄ ñ erit ſupfluū ſi h̄ bre
uit͛ repetit͛. Eq̄d ē negari neq̄t īfan/
tes in adā fuiſſe cū peccauit: ſed ī il/
lo cauſaliter ſiue materialiter velut
in ſemine fuerūt: in ſeipſis perſona/
liter ſūt: qꝛ in illo fuerūt ipm ſemē:
in ſe ſinguli ſunt diuerſe perſone. In
illo non alij ab illo: in ſe alij q̄ ille.
In illo fuerūt ille: in ſe ſunt ipſi. Fue
runt igitur in illo ꝭ non ipſi: quoniā
nondū erāt ipſi. Forſitan dicet ali/
quis. Iſtud eſſe q̄ alij hoīes in adā
fuiſſe dicunt͛: quaſi nihil ꝛ inane qd̄/
dam eſt: nec eſt nominandū eſſe. Di/
cat ergo illud eē fuiſſe nihil: aut fal/
ſum ſiue vanū quo fuit chriſt᷒ ſcd̄m
ſemē in abrahā: in dauid ꝛ in alijs pa
tribus: ꝛ quo oīa q̄ ſunt ex ſemie fue
runt in ſeminib᷒: ꝛ nihil feciſſe deum
cū oīa que ꝓcreant͛ ex ſemine: ipe
fecit prius in ſeminibus ipiꝰ: ꝛ dicat
nihil vl͛ vanū aliqd eē hoc: qd̄ ſi ve/
re nō eſſet hoc: q̄ videm᷒ eē nō eēnt.
Si em̄ verū nō eſt: ea q̄ natura pro/
creat ex ſeminib᷒ in illis p̄ius aliqd
fuiſſe: nullomō ex ipſis eēnt. Qd̄ ſi
hoc dicere ſtultiſſimū eſt: nō ē falſū
vel vanū: ſed verū ꝛ ſolidū eſſe fuit
q̄ fuerūt oēs alij hoīes in adā. Nec
fecit deus inane aliqd cū eos in illo
fecit eſſe. Sed ſicut dictū eſt in illo
fuerūt: nō alij ab illo: ꝛ ideo lōge ali
ter q̄ ſūt in ſeipſis. Etiā q̄uis con/
ſtet eos ī illo oēs fuiſſe: ſolus tamē
fili᷒ ꝟginis valde diuerſo modo ab
alijs in illo fuit. Oēs quippe alij ſic
fuerūt in illo vt ꝑ naturā ꝓpagandi
que poteſtati ꝛ voluntati eius ſubdi
ta erat de illo eſſent: ſolus vero iſte
nō ſic in eo fuit vt ꝑ naturā aut vo/
lūtatē ei᷒ de illo fieret. De alijs em̄
accepat adā qn̄ peccauit vt eſſet hoc
de quo illi futuri erāt ꝛ vt de illo eſ
ſent: de iſto ꝟo vt eſſet vnde futur᷒
erat: nō aūt vt de illo eſſet: qꝛ non
erat ī ei᷒ ptāte vt de ipo ꝓpagaret͛.
Sed nec in poteſtate eius erat vt de
alia eēntia aut d̄ nihilo fieret. Qua/
re non erat in eo vt hoc aliquo mo/
do eſſet. Nam nec in poteſtate natu
re: nec in poteſtate voluntatis eius

erat: erat tamen in eo natura de qua
propagandus erat: nec eius ſed dei
poteſtate. Nā ⁊ ſi vſq; ad virginem
matrē in parētib⁹ ⁊ volūtas ſemīa/
uit ⁊ natura germinauit: vt ipſa vir/
go partim naturali partī volūtario
curſu ad ſuū eſſe ab adā pduceret
ſicut oēs alij: in illa tn̄ nec voluntas
creature plē ſemīauit: nec natura ger
minauit ſ; ſpūſſanct⁹ ⁊ virt⁹ altiſſi/
mi de xgine muliere virū mirabilit
pcreauit. De alijs ḡ erat in adā: id
eſt ī ei⁹ poteſtate vt ī illo eēnt: ō iſto
vero nō erat in illo vt aliq̄ mō eſſet:
ſicut nō erat in limo vn̄ vir primus
factus eſt vt de illo eēt mirabiliter:
neq; in viro vt eua: de illo queadmo
dū facta eſt: eſſet. Sed nec in aliquo
eoꝝ in quib⁹ fuit ab adā vſq; ad ma
riā erat vt eēt: fuit tn̄ in illis q2 erat
in eis. Nā ipſe aſſumēd⁹ era⁹ quem
admodū erat ī limo vn̄ pri⁹ hō fa
ctus eſt: ⁊ in eo vn̄ eua facta eſt: non
volūtate creature aut ptāte: ſed ſola
diuina virtute: ſed iſte tāto mirabi/
lius ⁊ maiori gratia: quāto illi puri
hoīes: hic hō deus factus eſt. Valde
itaq; diuerſo mō iſte erat in adā qn̄
peccauit: q̄ erāt illi qui volūtario ⁊
naturali curſu pcreāt. Illos ḡ ḡdā/
mō fecit adā ad quos p acceptā po/
teſtatē humana volūtas ſeminando
⁊ natura germinando pcreauit: iſtū
vero non niſi de⁹ fecit q̄uis ō adā:
q2 nō p adā ſed per ſe velut de ſuo.
Quid ḡ ɔuenietius ad oſtendendā
magnitudinē bonitat̄ dei ⁊ plenitu/
dinē gratie quā ade cōcedebat q̄ vt
ſic tradiderat ppagandi naturā: vt
quoꝝ eſſe ī illi⁹ ptāte ſic erat: vt qd̄
ille naturaliter erat: hoc illi p illū eſ/
ſent. Ita quoq; in ei⁹ eēt arbitrij li/
bertate vt qualis erat ipē in iuſticia
et felicitate: tales eos ppagaret: hoc
igit illi datum eſt. Qui itaq; in tan/
te gratie celſitudine poſitus: bona q̄
ſibi ⁊ illis ſeruanda acceperat ſpon
te deſeruit: idcirco filij pdiderūt que
pater illis cū ſeruando dare poſſet
nō ſeruādo abſtulit. Hec mihi ſuf/
ficere videtur ratio cur ad infantes
peccatū ⁊ mala deſcendāt ade: ſi dili/
genter remota noſtra volūtate: que
ſepe ⁊ multū impedit mentē ab intel
lectu rectitudinis ipſa pura iuſticia
ɔſideret. Qualiter aūt peccatū idē
in ibi videat ad eos deſcendere: pau/
cis expediā. Eſt peccatū a natura vt
diri: ⁊ eſt peccatū a pſona. Itaq; qd̄
eſt a pſona poteſt dici perſonale: qd̄
aūt a natura naturale qd̄ dicit origi
nale. Et ſic pſōale trāſit ad naturā:
ita naturale ad perſonā hoc modo:
qd̄ adā comedebat hoc natura exi/
gebat: quia vt hoc exigeret ſic creata
erat. Quia xō de ligno vetito come
dit: nō hoc volūtas naturalis ſed p
ſonalis: ſ; ē propria fecit: qd̄ tamen
egit perſona non fecit ſine natura.
Perſona eīn erat q̄ dicebatur adā:
natura q̄ homo. Fecit igitur perſo/
na peccatricem naturā: quia cū adā
peccauit: homo peccauit. Siquidē
non quia homo erat: vt vetitum p̄/
ſumeret: impulſus eſt: ſed ppria vo/
luntate (qd̄ non exegit natura ſed
perſona concepit) attractus eſt. Si/
militer fit in infantibus econuerſo.
Nempe quod in illis non eſt iuſticia
quā debet habere: nō hoc fecit illo/
rū volūtas perſonalis ſicut in adā:
ſed egeſtas naturalis quā ipſa na/
tura accepit ab adam. In adam nā/
q; extra quem de illa nihil erat: eſt
nudata iuſticia quā habebat: ⁊ ea
ſemper niſi adiuta caret hac ratio/
ne: quia natura ſubſiſtit ī perſonis:
et perſone nō ſunt ſine natura: facit
natura perſonas infantium peccatri
ces. Sic ſpoliauit perſona naturam
bono iuſticie in adā: ⁊ natura egēs
facta: omnes perſonas quas ipſa de
ſe procreat eadem egeſtate peccatri/
ces ⁊ iniuſtas facit. Hoc modo trāſ/
it peccatum ade perſonale in omnes
qui de illo naturaliter propagan/
tur: et eſt in illis originale ſiue natu/
rale. Verum patet magnam eſſe

diſtantiã inter peccatũ ade ⁊ pctm̃ eoꝝ: qꝛ ille peccauit ꝓpria voluntate: illi naturali peccant neceſſitate: quã ꝓpria ⁊ pſonalis meruit illius volũtas. Sed cũ nemo dubitet (ꝙ par pena nõ ſequatur imparia peccata: in hoc tamẽ ſimilis eſt ⁊ perſonalis ⁊ originalis peccati dãnatio) quia nullus admittitur ad regnum dei ad qḋ fact⁹ eſt hõ niſi p mortem chriſti: ſine qua non reddit̃ qḋ pro ade pctõ debet̃: ꝗuis nõ oẽs parit̃ in inferno torq̃ri mereant̃. Nã poſt diẽ iudicij nullus erit angel⁹ aut hõ niſi aut in regno dei aut in inferno. Ita igit̃ ⁊ peccatũ infantiũ min⁹ eſt ꝙ peccatum ade: ⁊ nll's tñ ſine illa vniuerſali ſatiſfactiõe ſaluat̃ p quã et magnũ ⁊ puũ dimittit̃ pctm̃. Cur aũt nõ ſit illa ſine morte: ⁊ quõ p illam ſit ſalus hoĩm: in p̃fato libro ſicut deus mihi dedit queſiui ⁊ dixi.

Q pctã parẽtũ poſt adã non computet̃ in originali pctõ filioꝝ: Ca. XXIIII.

Parentũ vo primoꝝ peccata ad originale peccatũ nõ eſtimo ptinere. Quippe ſi adã nequiſſet ad eos quos generaturus erat iuſticiã ſuam ꝑducere: nequaꝙ poſſet eis ſuã iniuſticiã trãſmittere. Quare qm̃ nll's poſt adã filijs ſuis quiuit iuſticiã ſuã ſuare: nullã video rationẽ cur primoꝝ parentum pctã filioꝝ debeant aĩab⁹ imputari. Deniqꝫ nulli dubiũ eſt ꝙ infantes nullã ſeruãt rectitudinẽ volũtatis ꝓpter ip̃am rectitudinẽ. In hoc ergo ſũt oẽs pariter ĩiuſti: qꝛ nõ illã habẽt quã oĩs hõ habere debet iuſticiã. Hec nuditas iuſticie deſcẽdit ad oẽs ab adã: ĩ quo humana natura ſe ſpoliauit eadẽ iuſticia. Nã etſi in adã illi remãſit aliqua iuſticia: vt in rebus aliquib⁹ rectã ſeruaret voluntatẽ: ſic tamẽ priuata eſt illo dono quo ſibi iuſticiam cuſtodire poterat in poſteros: vt in nullo eoꝝ ipſa cũ aliqua iuſticia ſe ꝓpagare queat. Plus itaqꝫ in infantib⁹ auferre ſibi nõ valuit ꝙ oẽm iuſticiã ⁊ beatitudinẽ: q̃ nulli dat̃ quaſi carẽti debita iuſticia. Qꝛ aũt primoꝝ parentũ iniuſticia poſſit hãc augere iuſticie nuditatẽ: q nõ valet in infantes ab ade pctõ maioꝛ deſcẽdere: nõ videt̃ poſſibile. Nã vbi nllã eſt iuſticia: nulla põt auferri iuſticia. Unde aũt nulla põt abſentari iuſticia: ibi addi nl'a valet iniuſticia. Nullã ergo infantibus ſuis addere queũt iniuſti parentes iniuſticiã ſup p̃dictã nuditatem iuſticie. At vbi nulla eſt iuſticia: nil prohibet aliquã poni iuſticiã. Ueriſimilius igit̃ ⁊ poſſibilius videtur ſi parẽtes iuſti aliquã ſuis ĩfantib⁹ addere dicũt̃ iniuſticiã ꝙ iuſti ſuis aliquã dare poſſint iuſticiã. Qḋ ſi ſic: bñũ infantes iuſtoꝝ aliquã iuſticiã. Si vo hoc ẽ: leui⁹ dãnãt̃ ꝙ infantes iniuſtoꝝ ſi moriunt̃ ſine baptiſmo: aut ſi ſaluent̃ cũ aliquo ſuo p̄cedẽti merito eligunt̃. Qḋ paul⁹ apl's negat vbi p Jacob ⁊ eſau pbat nullũ niſi oĩm merita p̄ueniẽte gratia ſaluari. Qm̃ itaqꝫ nullã dãt iuſti parẽtes añ baptiſmũ infantibus ſuis iuſticiã: nullã itaqꝫ addũt iniuſti ſuis iniuſticiã. Qḋ ſi dicit̃: nõ addũt iniuſti parẽtes ſuis infantib⁹ aliquã iniuſticiã quib⁹ auferre nequeũt vllã iuſticiã: ſꝫ originalẽ quã hñt ab adã faciũt in eis grauioꝛẽ: ſꝫ ⁊ iuſti ĩ ſuis reddũt eam leuioꝛem. Quare ſi min⁹ ſint iniuſti infantes iuſtoꝝ ꝙ iniuſtoꝝ: min⁹ debent reprobari ꝙ illi. Qḋ dicat qui audet et oñdere põt: Ego vo nõ audeo cũ mitti videã ⁊ iuſtoꝝ ⁊ ĩiuſtoꝝ ĩfãtes ad baptiſmi grãm eligi ⁊ ab illa reꝓbari. Sed ⁊ hoc ſi qs dic̃: nõ valet oñdere: Quippe ſicut hoc mõ nõ eſt iuſto iuſtioꝛ: niſi q̃ volũtate magis aut appetit aut vitat qḋ dꝫ: ita nõ ẽ iniuſto ĩiuſtioꝛ: niſi q̃ pl⁹ aut amat: aut ɔtẽnit qḋ non debet. Si igit̃ infantes nequeunt oñdi mox vt aĩam Roma. 9

habēt: alius alio magis vł min⁹ vel/
le qđ debet aut qđ non debet: nemo
pōt ꝓbare ꝙ in infātib⁹ ali⁹ alio na
ſcaᷣ iuſtioꝛ vł iniuſtioꝛ. Pariter ꝗ
nec iuſti ſua iuſticia reddere videnᷣ
in ſuis infantib⁹ originalē iniuſticiā
leuioꝛē: nec iniuſti i ſuis ſua iniuſticia
grauioꝛē. Quapꝛopᷣ ſi parētes in/
iuſti nec nūero nec magnitudīe que/
ant originale pctm̄ ſuis īfantib⁹ ſuo
pctō augere: videᷣ mihi pctā paren/
tū poſt adā ī infantū originali pctō
non deputari. Nec nego ꝓpter me/
rita bona parētū filijs multa ⁊ magna
bñficia corpis ⁊ aīe impendi: ⁊ ꝓpᷣ
pctā parētū filios ⁊ nepotes vſqꝫ in
tertiā ⁊ q̄rtā generationē: ⁊ forſitan
vltra: diuerſis tribulatōib⁹ in hac vi
ta flagellari: ⁊ ea pdere bona etiā in
aīa q̄ forſitā p illos ꝯſeq̄rentᷣ ſi iuſti
eēnt. Quoꝝ exēpla nimis lōgū eſt ī
ſerere. Sꝫ dico pctm̄ origīale ī oīb⁹
infātib⁹ cōceptis naturaliᷣ eq̄le eē
ſicᷣ pctm̄ ade: qđ eſt cā cur naſcanᷣ ī
illo: et ad oēs ptinet eq̄liter.

Quō noceant animabus eorum: Caplm̄. XXV.

ſ Si aūt pctā parentū aliq̄ñ no
cēt aīab⁹ filioꝝ: hoc mō po/
tius fieri exiſtimo: nō ꝙ ea il
lis de⁹ imputet: aut ꝙ eos in aliqua
delicta ꝓpter parētes inducat: ſꝫ qm̄
ſicut ſepe meritis parētū filios iuſto
rū a pctīs eruit: ita filios iniuſtoꝝ
eorum meritis in ſuis aliq̄ñ derelin/
quit. Qm̄ eñi nemo liber eſt a pecca
to niſi dō liberāte: ⁊ cū nō liberat di
citᷣ inducere: ⁊ cū nō mollit indurare.
Nāqꝫ ſatł videᷣ ſuſceptibili⁹ ꝙ de⁹
aīam peccatricē cui nihil p̄ter penaꝫ
debet ꝓpter parentū pctā: in ſuis di/
mittat pctīs vt ꝓ ipſis puniaᷣ: q̄ꝫ
ꝙ eā alienis oneret vt ꝓ illᷣ toꝛq̄aᷣ.
Ita igiᷣ ſine repugnātia ⁊ originale
pctm̄ eſt idē in oīb⁹: ⁊ fili⁹ nō porta/
bit iniq̄tatē patris: ⁊ vnuſq̄ſqꝫ onus
ſuū portabit: ⁊ recipiet ꝓut geſſit in
coꝛpe ſiue bonū ſiue malū: ⁊ reddet
deus peccata parentum filijs in ter/
tiā ⁊ q̄rtā generationeꝫ: et ſi hoc ſit
in aīa: ⁊ quicq̄d aliud legiᷣ qđ ani/
mab⁹ filioꝝ imputari pctā parentuꝫ
ſignificare videᷣ: Quippe nō mori
tur aīa filij pctō patrł ſꝫ ſuo: nec poꝛ
tat q̄s iniq̄tatē patris cū in ſua relin
quiᷣ ſꝫ ſuā: nec on⁹ alienū ſꝫ ſuū: nec
recipit ꝓut pater: ſed ꝓut ipſe geſſit ī
coꝛpe. Sed qm̄ ꝓpter pctā parentū
a ſuis malis nō eſt liberat⁹: ea q̄ poꝛ
tat eiſdē pctīs parentū imputanᷣ.

Quō nullus poꝛtet peccatū pris ſꝫ ſuū: Ca. XXVI.

a Et ſi obijciᷣ: qꝛ oēs q̄ nō ſal/
uanᷣ p fidē q̄ eſt in xp̄o: poꝛ/
tāt iniq̄tatē ⁊ onus ade: vt p
hoc velit ꝓbare infantes aut alioꝝ
q̄ꝫ parētū iniq̄tates ſiliter debere poꝛ
tare: aut illi⁹ nō debere: ꝯſideret di/
ligenᷣ qꝛ nō poꝛtāt īfanteſ peccatū
ade ſꝫ ſuū. Nā aliud fuit pctm̄ ade:
aliud infantū: qꝛ differūt vt dictū ē.
Illud enim fuit cauſa: iſtud eſt effe/
ctus. Adā caruit debita iuſticia: nō
quā alius ſꝫ quā ipſe deſeruit: infan/
tes carēt ea: nō quā ipſi ſꝫ ali⁹ dereli/
quit. Nō eſt ꝗ idē pctm̄ ade ⁊ infan
tū. Et cū dicᷣ apłs: qđ ſupra poſui: qꝛ Roma. 5
moꝛs regnauit ab adā vſqꝫ ad moy
ſen: etiā ī eos q̄ nō peccauerūt ī ſimi/
litudinē p̄uaricatiōis ade: ſicut ſigni
ficat infantū minus eē q̄ꝫ ade pec/
catū: ita apte mōſtrat aliō eē. Qua
ꝓpᷣ cū dānaᷣ īfās p pctō origīali:
dānaᷣ nō ꝓ pctō ade ſꝫ ꝓ ſuo. Nā ſi
ipſe nō haberꝫ ſuū pctm̄: ñ dānareᷣ.
Ita ꝗ nō poꝛtat iniq̄tatē ade ſꝫ ſuā:
q̄uis lō dicaᷣ poꝛtare qꝛ iniq̄tas il/
li⁹ pctī iſti⁹ cā fuit. Hec aūt cā q̄ fuit
in adā vt infantes ī pctō naſcāᷣ: nō
eſt ī alijs parētib⁹: qꝛ nō hꝫ ī eis hu
mana natura ptātē: quēadmodū di
xi: vt filij iuſti ꝓpagenᷣ: quare nō
ita ſeq̄ᷣ vt p pctō illoꝝ ſit in infanti/
bus pctm̄ ſic ꝓ pctō ade.

Quid ſit origīale pctm̄ et ꝙ ī oīb⁹ ſit eq̄le: C. XXVII.

o Riginale igit̃ pctm̃ nõ aliud intelligo ꝙ qδ eſt in infante mox vt aĩam habet rõnalez quicquid pri⁹ in corpe nõdũ ſic animato factũ ſit: vt eſt aliq̃ mẽbrorũ corruptio: vl' poſt ſiue in aĩa ſiue in corpe futurꝫ ſit: Qδ ꝑpt̃ predictas eſtimo rões in oĩbus infantib⁹ naturalr̃ ꝑpagatis eſſe eq̃le: ꝛ oẽs qui in illo ſolo moriunt̃ equalit̃ dãnari. Siq̃dẽ q̃cq̃d pctĩ ſup illδ addit̃ i hoĩe: pſonale eſt. Et ſic pſona ꝑpter naturã peccatrix naſcit̃: ita natura per pſonam magis peccatrix redditur: q꞉ cũ peccat pſona quelibet: peccat homo. Hoc pctm̃ qδ originale dico: aliud intelligere neq̃o i eiſdẽ infantib⁹: niſi ipam quã ſupra poſui: factã p inobediẽtiã ade iuſticie debite nuditatẽ: p quã oẽs filij ſũt ire: qm̃ ꝛ naturã accuſat ſpõtanea quã fecit in adã iuſticie deſertio: nec pſonas excuſat vt dictũ eſt recuperandi ĩpotẽtia: quã comitat̃ btĩtudinis q̃z nuditas: vt ſicut ſũt ſine oĩ iuſticia: ita ſint abſqꝫ oĩ btĩtudine: p q̃s duas nuditates in hui⁹ vite exilio expoſiti ſũt: q꞉ parẽtes pctĩs ꝛ miſerijs inceſſanter vbiqꝫ occurrentib⁹: ꝛ vndiqꝫ irruentibus: niſi quãtũ diuina defendunt̃ diſpoſitione.

Cõtra illos qui nõ putãt infantes debere dãnari. Caplm̃. XXVIII.

ſ Unt quorꝫ anim⁹ infãtes debere dãnari: q̃ ſiñ baptiſmo moriunt̃ ob ſolã iniuſticiam quã dixi: nõ vlt accipe: qm̃ nlls hõ iudicat eos rephendẽdos de peccato aliene pſone: ꝛ q꞉ nõdũ ſunt iuſti et intelligẽtes ĩ tali etate: nec putãt deũ diſtricti⁹ innocẽtes debere iudicare ꝙ iudicent hoĩes. Quib⁹ dicendũ eſt: ꝙ aliter de⁹ erga infantes δbeat agere: aliter hõ. Nã hõ nõ debet exigere a natura qδ ipe nõ dedit et qδ ſibi nõ debet̃. Nec iuſte redarguit hõ hoĩem cũ culpa naſci: ſiue q̃ ipſe nõ naſcit̃: ꝛ de q̃ nõ niſi p alium ſanat̃. De⁹ vero recte exigit a natura qδ ei dedit: ꝛ qδ ſibi iuſte δbet̃. Sz et hoc iudiciũ quo infantes dãnant̃ nõ eſt alienum multũ ſi ꝯſideret̃ ab hoĩm iudicio. Si q̃s eñ vir ꝛ vxor eius ad magnã q̃ndã dignitatẽ vel poſſeſſionẽ nullo ſuo merito ſed gratia ſola ꝑfecti: ſimul crimẽ graue inexcuſabiliter cõmittunt: ꝛ ꝑ eo iuſte deijciunt̃: ꝛ ĩ ſeruitutẽ rediguntur: q̃s dicet filios q̃s poſt dãnationẽ generant eidẽ nõ debere ſubiacere ſeruituti: ſ; potius ad bona q̃ parẽtes iuſte ꝑdiderũt gratis oportere reſtitui? Tales ſũt ꝑmi parẽtes ꝛ filij corꝫ: q̃s iuſte ꝑ culpa ſua de beatitudine in miſeriã dãnati ĩ eodẽ generãt exilio. De ſimilib⁹ itaqꝫ ſilr̃ debet eſſe iudiciũ: Sz δ illis tãto diſtricti⁹: quãto delictũ eorꝫ ꝓbari põt improperabilius. Deniqꝫ oĩs hõ aut ſaluat̃, aut dãnat̃: oĩs aũt qui ſaluat̃ ad regnũ celorꝫ admittit̃: ꝛ oĩs q̃ dãnat̃ ab eo excludit̃. Qui vero admittit̃: ꝑuehit̃ ad ſilr̃tudinẽ angelorꝫ in quib⁹ nullũ vnq̃ fuit aut erit pctm̃: qδ fieri nequit ꝙdiu eſt i eo aliq̃ macula pctĩ. Impoſſibile itaqꝫ eſt aliquẽ hoĩem cũ aliquo q̃uis paruo pctõ ſaluari. Quare ſi qδ dixi origĩale pctm̃: eſt aliqδ pctm̃: neceẽ eſt oẽm hoĩez ĩ eo natũ illo nõ dimiſſo dãnari.

Quõ impotẽtia habendi iuſticiã excuſet eos poſt baptiſma: Ca. XXIX.

v Ixi impotẽtiã hñdi iuſticiaz nõ excuſare ĩiuſticiã infantium: Queret ỹ aliq̃s forſitã dicẽs: Si ĩ infante pctm̃: id eſt iniuſticia eſt ante baptiſmũ: nõ excuſat̃ ĩpotẽtia hñdi iuſticiã ſic̃ dicis: q̃a in baptiſmo nõ remittitur pctm̃ niſi qδ pri⁹ erat: cũ poſt baptiſmũ ſit ſine iuſticia quã diu infãs eſt: nec intelligere põt iuſticiã quã ſuet. Siq̃dẽ iuſticia ẽ rectitudo volũtatꝭ ꝑpt̃ ſe ſeruata: quõ nõ ẽ ĩiuſt⁹ etiã poſtq̃ baptizat⁹ eſt? Si ỹ baptizat⁹ morit̃ ĩ infantia: nõ ſtatĩ poſt baptiſma cũ pe-

nitere nōdū ſcit: qm̄ nō habet debi/
tā iuſticiā: nec excuſat̄ īpotētia: iīu/
ſtus trāſit de hac vita ſic̄ faceret añ
baptiſmū: nec ad ī gnū dei admittit̄:
intra qd̄ nll̄s īiuſt⁹ recipit̄: qd̄ catho/
lica nō tenet eccl̄ia. Qd̄ ſi in baptiſ/
mo pctm̄ in infantia futurū remittit̄
infātib⁹: cur nō ⁊ illa q̄ ī ſequēti fiūt
etate? Ad qd̄ rn̄deo: q̄ in baptiſm o
pctā penit⁹ q̄ añ baptiſmū erāt delē
tur. Qua ppt̄ originalē īpotētia iu/
ſticiā hn̄di iā baptizati nō imputat̄
ad pctm̄ ſic̄ prius. Quēadmodū igit̄
pri⁹ excuſare nō poterat abſentiā iu/
ſticie: qm̄ ipa erat ī culpa: ſic p⁹ ba/
ptiſmū illā oīno excuſat q̄ remanet
ſine oī culpa. Unū fit vt iuſticia q̄ añ
baptiſmū debebatur infantibus: ſine
oī excuſatiōe p⁹ baptiſmū ab ill̄ non
exigat̄ q̄ſi ex debito. Quādiu ḡ ſola ori
ginalī impotētia nō hn̄t iuſticiā: nō
ſūt iiuſti: qm̄ nō ē ī eis abſentia debi
te iuſticie. Nō eñ eſt debitū: qd̄ ſine
oī culpa ē impoſſibile. Quare ſi ſic
moriūt̄: q̄ nō ſūt iiuſti: nō dānāt̄:
ſꝫ ⁊ iuſticia chriſti q̄ ſe dedit ꝓ ill̄: ⁊
iuſticia fidei mr̄is eccl̄ie q̄ ꝓ illis cre
dit q̄ſi iuſti ſaluāt̄. Hec breuit̄ d̄ ori
ginali pctō ꝓ capacitate itellectus
mei: nō tam affirmādo q̄ꝫ cōiectādo
dixi: donec mihi de⁹ aliqn̄ meli⁹ reue
let. Si cui vo aliť viſū fuerit: nulli⁹
reſpuo ſniam ſi vera ꝓbari poterit.

Bti Anſelmi archiepi cā/ tuarieñſis: liber d̄ ɔceptu vgi nali ⁊ pctō origīali explicit

Declaratō cui⁹dā ſr̄ eod̄ li.

Quidā qd̄ ſꝫ dr̄: ſcꝫ ī ſemīe q̄ ɔci/ pit̄ hō: nō mag⁹ eē cul pā aliqnā vl̄ origīalē vel actualem q̄ꝫ eſt iu ſputo vl̄ ſanguīe: ſi q̄s mala volūta/ te expuat: aut de ſanguine ſuo aliq̄d emittat: rp̄hēdūt falſū eē: ex ḣ aſtru entes q̄ in ipō ſemīe ſit q̄dā fomes pctī corruptiōis nature hūane ⁊ in/ de origo pctī originalē. Sꝫ ſi ab eis q̄rat̄ q̄d appellēt fomitē pctī qd̄ ī il/ lo ſit ⁊ corruptionē nature: nō video q̄d rn̄dere poſſit d̄ rōe. Nulla eñ res rōe carēs vl̄ ad pctm̄ īcitare pt̄ vl̄ ad xtutē: vt ait Amb. d̄ ſacr̄is: ſmone p̄mo. Iude⁹ vrceos baptizat ⁊ cali/ ces: q̄ſi inſenſibilia vl̄ culpā poſſint habere vl̄ graꝫ. Qd̄ igit̄ nec culpā pōt hr̄e nec laudē: nō pōt fomes eſſe pctī vl̄ xtutis. Tale eſt ſemē q̄ ɔcipi tur hō cū ſit inſēſibile: ḡ inſēſibile ſe/ mē illō cū ī eo nō ſit: nec eē clpa poſ ſit: nec ē nec eſſe pōt fomes pctī. Qz aūt in corpō ſit cā corruptiōis hu/ mane nature nō videt̄ ſi vocāt corru ptionē eā q̄ d̄ pctō ꝓceſſit ⁊ cū pctō ineſt. Eſt eñ q̄dā nature nr̄e corru/ ptio: q̄ de pctō q̄dē ꝓceſſit: ſꝫ cū pctō ineſt aliqn̄: aliqn̄ cū pctō non ineſt. Corruptio illa q̄ tantū nō pena eſt ⁊ nō pctm̄: vt morbi corpoꝝ noſtro/ rū ⁊ alie incōmoditates: ⁊ mors ipa q̄ corruptio ſine pctō fuit in corpo/ re chriſti: ⁊ ſine pctō mortali ē ī ſan/ ctis hoib⁹ in hac vita: eadē cū pctō ineſt pctōrib⁹. Hec corruptio nō hꝫ cām in ſemine nec ex ſemine: licet per trāſeat in oēs qui gignunt̄ paterno ſemīe. Sꝫ cū ſit pena pctī: hꝫ cauſā in pctō primi parētis: ꝓpter qd̄ in/ flicta ē: nō ſemini inſenſibili: ſed eis qui ſentire ⁊ ſuſtinere debēt moleſti am afflictiōis. De hac aūt corrupti/ one orit̄ q̄dā alia corruptio: q̄ in ſe/ mine quidē eſt nō aūt a ſemīe cauſā hꝫ: vt cū de morbidis parētib⁹ ſemē morbidū format̄ ī morbidā ꝓlē: de q̄ medici ɔſiderant: ſꝫ ī hac nec cul/ pa eſt originalis nec actualis. Et de hac nō puto eos dicere. Si aūt vo/ cāt corruptiōꝫ ipꝫ pctm̄ quō q̄dā pt̄ dici corruptio xtutis: ea lōge ē a p̄di cto ſemīe: vt p̄miſſa ābroſij docꝫ au ctoritas. Quid ḡ appellāt fomitē pctī vl̄ corruptiōꝫ nat̄e q̄ ē ī ſemīe? Forte dicere volēt qd̄ ḣ auctas vo ſit: ſꝫ d̄ ſemīb⁹ ex q̄b⁹ hoīes fiūt: ſic xa

eſſe non poſſit:ſicut etiã ab ambro/
ſio de illis dicta nõ fuerit. Nã ꝙ in
tali ſemine ſit peccatũ: oñdit Augu
ſtin⁹ in ſcđo libro de nuptijs ⁊ ↄcu/
piſcẽtia. Natura hoĩs inquit habet
auctorẽ deũ: In q̃ ex vitio inobedien
tie trahit̃ originale peccatũ. Nã ſi
ſemẽ ipm nullũ habꝫ vitiũ: q̇d ẽ qđ
Sap. 12. ſcptũ eſt in libro ſapiẽtie: Nõ ignorãs
qm̃ nequã eſt illoꝝ natio ⁊ natural̃
malicia ipoꝝ: et qm̃ nõ poterat mu/
tari cogitatio illoꝝ in ꝑpetuũ: Se/
mẽ eñi erat maledictũ ab initio. Nẽ
pe de quibuſcũ ꝙ dicat iſta: ð homi/
nib⁹ dicit: Quõ ẽ ꝙ cuiuſlibet hoĩs
malitia naturalis ⁊ ſemẽ maledictũ
ab initio: niſi ad illud reſpiciat̃: ꝙ
per vnũ hoĩem pctm̃ in mũdũ ⁊ per
Ro. 5. peccatũ mors ⁊ ita in oẽs hoĩes per/
trãſijt i q̃ oẽs peccauerũt? Cui⁹ aũt
hoĩs cogitatio nõ põt mutari in ꝑpe
tuũ: niſi q꞉ per ſeipam non põt niſi
gratia diuĩa ſubueniat: q̃ nõ ſubueni
ente: quid ſũt hoĩes: niſi: qđ ait pe/
tr⁹ apl's: velut muta aĩalia ꝑcreata
naturalr̃ i captiuitatẽ ⁊ interitũ: hec
auguſtin⁹. Ecce aũt habetis in hac
auctoritate culpã eſſe in ſemine. Eis
ergo qui hec ꝓtendũt reſpõdemus.
Primo dicãt vñ oñdere poſſint au
guſtinũ ſenſiſſe h̃ de ipo ſemĩe q̃ hõ
ſeĩat̃? Semẽ eñi equoce ⁊ ð eo qđ
eſt cã: ⁊ ð eo qđ eſt ex cã đr: vt illđ:
Job. 8. Semẽ abrahe ſum⁹. Iuxͣ quẽ modũ
ſemẽ maledictũ eſt: id eſt illi ſũt ma
ledicti qui ſũt de ſemĩe vel generati/
one in malicia pſeuerantiũ ſi ipi ſũt
in eodẽ pſeuerãtes. Nõ ita eſt aũt.
Dicit eñi hoc manifeſte auguſtinus
querẽs: Quo ẽ cuiuſlibet hoĩs ma/
licia naturalis ⁊ ſemẽ maledictũ ab
initio? Cuiuſlibet inq̇t hoĩs malicia
natural̃ ⁊ ſemẽ maledictũ ab initio.
Sicut eñi cuiuſlibet hoĩs malicia eſt
natural̃: ita cuiuſlibet hoĩs ſemẽ ma
ledictũ dicim⁹: q꞉ nõ valet hoc zeu/
gma: id ẽ repetitio a ſuperiori: nec ipe
auguſtin⁹ eñ repetitionẽ fec̃. Qua/
re nõ cogimur ↄſentire eã facietib⁹:

ſed ſic dicim⁹: Cuiuſlibꝫ hoĩs mali/
cia eſt naturalis: ⁊ ipe eſt ſemẽ male/
dictũ: nõ eius ſemẽ maledictũ: q꞉ in
eo nõ ẽ pctm̃. Vel poſſum⁹ figurati/
ue dicere ipm ſemen maledictũ eẽ ꝓ
eo qđ ex eo orũt qui maledicti erãt:
iuxta illud: Maledicta terra in operi Gen. 3.
b⁹ tuis: id ẽ opa tua in terra. Nõ eñi
terra maledicta eſt cũ ipa alibi dica/
tur ſctã: licet eã pctõres operentur:
Vt: Loc⁹ i quo ſtas t̃ra ſctã ẽ: alio/ Exod. 3.
q̇n eadẽ ⁊ maledicta ⁊ ſctã eẽt. Sic
ſemẽ maledictũ q꞉ maledicti q̇ ex ſe/
mĩe. Iuxͣ quẽ modũ Anſelm⁹ noſter
optĩe ⁊ vere exponit illã auctoritatẽ
Job: De imũdo ſemĩe: qđ tñ i ſe ne/
ꝙ imũdũ eſt neꝙ maledictũ. Immo
inquiũt de ſemine qđ ẽ materia car/
nis hũane videt̃ dicere auguſtin⁹: dũ
ſic incipit: Nã ſi ſemẽ ipm nullũ ha
bet vitiũ: ad q̇d eñi fieret relatio per
ipm? Nõ eñi ꝓceſſit ſermo de ſemĩe
ꝗ ſeqx fit ꝑ hoc ꝓnomẽ: nõ relatio:
ꝗ ꝓprietatis quedã expſſio ei⁹ rei q̃
in cauſa dicti ẽ: Vt etiã palladi⁹ de
ruſticatiõe incipit: Pars prima eſt
prudẽtie ipam cui ꝑceptur⁹ eſt eſti/
mare pſonã. Nulla igit̃ ꝑ ipam fit
relatio ꝗ ꝓprietatis ei⁹ q̃ in pſona ẽ
expſſio. Ac ſi dicat: Ipam pſonã: id
eſt ꝟtutẽ vel ſciẽtiã vel dignitatem
vel artẽ vel ꝓfeſſionẽ pſone vl' tale
quid ei⁹. Sic ⁊ hic accipit̃ ipm: cum
de ſemine agit̃: quaſi dicat: Ipm ſe/
mẽ: id eſt ratio ſeminis ea eſſe vt nõ
ſine vitio ſit. Nã ſi nõ in vitio eſt: ſi
nullũ habet vitiũ: quid eſt qđ ſcptũ
eſt ⁊c̃. Ad hoc reſpõdem⁹. Quicq̇d
ſit de relatiõe vel de ꝓprietatis ex/
pſſiõe ꝑ hoc ꝓnomẽ ipm: in ſemine
nullũ eſſe pctm̃ ꝓbat Aug⁹ alias q̃/
ſtionẽ faciẽs Hieronymo de origine
aĩe: dicẽti ꝙ q̇tidie de⁹ creat nouas
aĩas. Qđ aug⁹ nec recipẽs nec ipro
bãs: Querens aũt quid Hierony/
mus rñdeat obiectis: q̃ſtionẽ talẽ fa/
cit ei in epl'a de origine aĩe: Si ani/
ma hui⁹ infantuli recẽs nati infun/
dendo creata eſt ⁊ creãdo infuſa: qñ

vł quō peccauit hic ī adā? Hec que-
ſtio nunq̄ poſſet eſſe illi? qui diceret
in ſemine q̄ ɔcipit hō eſſe peccatum
originale. Diceret enī ei: Quid q̄ris
hoc qd̓ tu ip̄e īdubitāter fateriſ? In
ſemīe peccatū ⁊ vitiū qd̓ traijcit̄ de
primo hoīe in oēs poſteros: fruſtra
queriſ quō peccauit qui ſeminalit̄ ī
adā pceſſit. Semē aūt culpā ſecum
trahit: hoc tn̄q̄ diceret̄ ei: Quare ſi
hec auguſtin⁹ ſentiret: nunq̄ Hiero
nymo eā q̄ſtiōꝫ faceret. Huic aūt q̄-
ſtioni nihil eſt a Hieronymo rn̄ſum:
nec eā ip̄e Aug⁹. ſoluit qui de origi-
ne aīe nullā certā ſentētiam ptulit.
Uide aūtē: moderni p̄ceptores quō
eā ſoluāt. In tantū p ip̄m Auguſti
nū ɔtinuim⁹ in auctoritate eius ſu-
prapoſita: nō eū intellexiſſe de ſemi
ne qd̓ ſperma eſt: hoc dixit in ſemine
eſſe vitiū. Rata eſt ḡ ſn̄ia Ambroſij
⁊ noſtri Anſelmi generalit̄ ꝙ intel-
ligēda ꝙ ī te ſenſibili nec gr̄a ſit nec
culpa. Attamē adhuc opponūt ꝺ au
ctoritate Joannis damaſceni: q̄ di-
cat: ꝙ poſt ɔceptū ſine ɔſenſū bea-
te ꝟginis: ſpūſſctūs ſupueniēs oēm
peccatū in ea purgauerit ⁊ oēm fomi
tem pcti. Et inde credo: volūt habe-
re auctoritatē qd̓ oporteret aliq̄te-
nus ſemē illud ꝟginale licet nō eēt
ex viri cōmixtiōe: tn̄ mundatū eſſe a
pcti fomite ſpūſſancti opatiōe. Ad
hoc rn̄dem⁹: nihil nos Joanni dama
ſceno in dictiſ ſuis p̄iudicare: vtpote
ꝙ eius ſcripta nulla legerimus niſi
quaten⁹ ea ab alijs in teſtimoniū in-
troducta multiſ in locis cognouim⁹.
At nobis ɔmptū ē Hieronymi no-
ſtri ſanctiſſimi ⁊ doctiſſimi teſtimo-
niū ferre ī cōtrariū: dicētis in ſermo-
ne de aſſumptiōe eiuſdē dn̄e ⁊ regi-
ne noſtre: Btā inq̄t ⁊ glorioſa ꝟgo
maria q̄uis dudū incōparabilis eēt
vniuerſis q̄ ſub celo ſūt ꝟginib⁹: vt
decēter poſſet ī ſe ſuſcipe diuinitatiſ
admixtionē: ſalua vtraq̄ natura: tn̄
cū gratia repleſ: cū ſpūſctō pfūdit:
cū ſpirituſctō obumbrat̄ ſit p̄cioſior
meritis: celſis ſublimior faſtigijs: pul
chrior ſanctitate: glioſior ſuoꝝ meri
tis ⁊ p̄rogatiuis meritoꝝ: ita vt nul-
lis iā vſib⁹ ſit ip̄a eadē mancipanda
niſi diuinis. Rogo te Joannes da-
maſcene vł quicū q̄ es in tali ſenten-
tia ꝙ putes btāꝫ dei matrē poſt an-
nūciatiouē ſcī angeli tūc primū in
ſupuētiōe ſpūſſancti amiſiſſe vł pec
catū vel fomitē pcti: Rogo inquā te
p eandē beatā theotocō deſiſte: no-
li emulari in malignātib⁹: ceſſa ſince Exod. 3.
riſſimū vas īcruſtare: Solue calcia-
mēta pedū tuoꝝ qd̓ impedit pgreſ-
ſum recte intētiōis tue. Si quidē ze- Ro. 10.
lū dei habes ī hac parte: ſ ꝫ forte nō
ſcd̓m ſcientiā. Forſitā enī: putas in
hoc errore deo te obſequiū exhibe-
re. Qd̓ ſi nolueriſ ceſſare: ſcito ꝙ ter
ra hec quā calcas deuorat habitato-
res ſuos: vltiouē faciēs in oēs filios
diffidētie. Adhuc audi q̄d dicat in-
de noſtroꝝ tempoꝝ ſpūſſancti orga
nū btūs Bernard⁹ abbas clareualliſ.
Spūſſctūs ſupueniet in te ⁊ virtus Luce. 1.
altiſſimi obūbrabit tibi. Supert⁹ di
cta eſt gratia plena: ⁊ nūc quō dicit̄
ſpūſſanctus ſupueniet in te ⁊c̄. Nū-
quid potuit repleri gratia ⁊ needum
habere ſpiritū ſctm̄ cū ip̄e ſit dator
grāꝝ? Si aūt iā ſpūſſctūs erat ī ea:
quō adhuc tāq̄ nō eſſet ſupuētur⁹
repromittit̄? An forte ideo nō dicit
ſimplicit̄ veniet ī te: ſ ꝫ addidit ſup:
quia ⁊ pri⁹ quidē fuit in ea per mul
tā grām: ſ ꝫ ſupuenīēte nūciat̄ ppter
abūdātioriſ grē plenitudinē quā ef-
fuſurus eſt ſup illā. At vo cū plena
ſit: illud ampli⁹ quō cape poterit? Si
aūt aliud pl⁹ cape pōt: quō aūt ple-
na fuiſſe ītelligēda eſt? An prior q̄-
dē grā ei⁹ tm̄ repleuerat mētē: ſeq̄ns
vnā ⁊ ventre pfundere debet: q̄ten⁹
ſcꝫ plenitudo diuinitatis que ante
in illa ſicut ⁊ in multis ſctōꝝ ſpiritua
liter habitat: etiā ſicut ī nullo ſctōꝝ
corpaliter in ip̄a habitare incipiat?
Quid ē: ꝟtus altiſſimi obūbrabit
tibi? Qui p̄t cape capiat: ⁊ forte p-

ptér ħ marie dictū ſit: Obūbrabit ti bi: q2 res nimi2 in ſacramēto erat: et ꝙ ſola p ſe trinitas in ſolo ⁊ cū ſola ꝟgine voluit opari: ſoli datū ē noſſe cui ſoli datū eſt expediri. Hec nos quidē breuiter introduxim⁹ ꝯtra ħ qđ opponūt de Joāne damaſceno: cui nos dare determinationē preſūptuoſū eēt: qui quo ſenſu dixerit penit⁹ ignoram⁹. At ſi ille hieronymo et noſtris ꝯtraria hic dixit: libet in ħ eodē: poti⁹ adherere: nō ei ſ Hieronymo ⁊ noſtris. Opponitur adhuc Anſelmō noſtro: ꝙ in hoc ī pō libro dixerit: ꝙ nllā rō: nllā ꝟitas: nllius intellect⁹ pmittit: ad hoīem de ſola virgine ꝯceptū ⁊ de petō maſſe peccatricis aliud potuiſſe vel debuiſſe accedere: etiā ſi nō eſſet de⁹: q̄uis ō illa maſſa eſſet aſſūptus. Dicūt enī chriſtū nō potuiſſe nec voluiſſe peccare: non q2 fili⁹ ꝟginis: ſed q2 de⁹ fuit xp̄s. Aiūt: Nec voluit nec peccare potuit: ꝙ de⁹ fuit: Quid ꝙ dicemus ō ſanctis angelis qui ex gratia ꝯfirmatiōis nō volunt nec poſſunt peccare? Vel ſi adā anteꝗ̄ peccaſſet aliq̄ſ qui ante ip̄m ī iuſticia ꝯfirmarent genuiſſet: de illis quid dicem⁹? Utiqꝫ ſi illi cū nec vellēt nec poſſēt peccare: nō ideo deus vel dij eſſent: ſicut in xp̄o vidēdū: vtrū ꝙ peccare nō potuit nec voluit: ſola diuinitas eius homini vnita in cauſa fuerit: Naz ꝙ ip̄a plurimū ⁊ marie ad inuenerit: oī ꝯſtat fideli. Sz aliō eſt cauſam ſimpliciter eſſe: aliud cauſe ſupplementū ꝯferre. Dicūt forte: ꝗ post peccatū ade nulla caro mortal nō vnita deitati abſqꝫ petō eſſe ꝑualuit vel preualere potuiſſe: quoeū ꝙ nō de⁹ aliquē vel aliquā abſqꝫ ſemine viri creaſſet dūmō de adā eēt. Sed cū hoc dicūt: cauſam peti vt ſupra in ſemine ponūt: qđ vtiqꝫ de⁹ ſic facit eſſe ex mare ⁊ femina: ſic facere pōt ex femina ſola: Ip̄i igit̄ ſoluant que ſupra dixim⁹ ⁊ ex auctoritate ⁊ ex rōe: ⁊ libent̄ audiem⁹. Q̄ ſi nō potuerint: ꝯſtabit nobis ſicut cōſtat ex Anſelmi rōe irrefragabili: quēnqꝫ gignit̄ alio mō ꝗ̄ adam generauit: ꝙ non teneat̄ preiudicio peccati originalis qđ p traducē ex adam deſcēdit: licet ille deus nō ſit vt chriſt⁹ fuit: ⁊ ita ſi voluerit: nō peccare poterit: ⁊ nō velle peccare cū poſſe non peccare valebit: donec ei cōfirmans gratia nō poſſe velle ⁊ nō poſſe peccare ſupauerit. Conſentit nobis aug⁹ ī tertio ꝯtra Julianū: Fruſtra inq̄t puitas ideo ī puulis nō eſſe delictū: q2 ſine volūtate q̄ in eis nulla eſt: eē nō pōt. Hoc enī recte dicit̄ ꝑpter ꝓpriū cuiuſqꝫ peccatū: nō ꝑpter primi parētis originale delictū ſiue cōtagiū. Q̄ ſi nullū eēt: pfecto nulli malo paruuli obſtricti: nihil mali vl̄ in corꝑe vel in aīa ſub tāte dei poteſtate paterent̄. Uide in his verbis prudēs lector hāc nigrimā̄ incurrerē: A quocūqꝫ remouet̄ pena peccati: ab eodē ⁊ peccatū remouet̄: ⁊ nō ꝯuertit̄. A quib⁹ ꝙ puulis remouet in corpe ⁊ aīa peti penā auguſtin⁹: pri⁹ ab eis remoueri docet petm̄ omne ⁊ ꝯtagium peccati. Illi ergo non eēnt nec deus nec dij: ⁊ tamē poſſēt ſi vellēt nō peccare: ⁊ confirmati nō poſſent peccare. Recte ꝙ ⁊ veriſſime Anſelm⁹ q2 cū eo eſt veritas: ⁊ fili⁹ veritatis Auguſtinus ſenſerūt.

Explicit declaratio cuiuſdam ſuper eodem libro.

Beati Anſelmi abbatis Beccenſis: ad archiepiſcopū Cātuarienſem: illi ſe cōmēdantis: eiqꝫ ſcripta quedam a ſe: ad examinandū prebentis: Epla.

r Euerendo ⁊ amando ſuo domino ⁊ patri ⁊ doctori Cantuarienſi archiepō angloꝝ ꝓmati mr̄i eccle catholice ſidei vtilitatiſqꝫ merito mltū amplectēdo: Frat̄ Anſelm⁹ vita pec

catoꝛ: habitu monach⁹. Qm̄ agēda
ſūt oīa conſilio: ſ3 nō oī ꝯſilio: Scri/
Ecci. 32. ptū ē em̄: Oīa fac cū ꝯſilio. Et: Cō/
Ibidē. 6. ſiliari⁹ ſit tibi vn⁹ ꝯ mille. Unū quē
ſcitis: nō de mille: ſ3 de oīb⁹ moꝛtali/
bus elegi quē p̄ oīb⁹ haberē ꝯſilia/
toꝛē in dubijs: doctoꝛē in ignoꝛātis
et exceſſib⁹ coꝛrectoꝛē: in rectis acti
bus approbatoꝛē: quo ꝗ̄uis ſm̄ vo
tū nō poſſim vti: decreui aūt vti q̄n
tū poſſū. Quāuis em̄ ſūt mihi p̄ter
prudētiā meā: ꝯ quoꝝ mihi ꝓficere
iperit⁹ poſſū mlta peritia: ⁊ q̄ꝝ ſbia
cere cēſure mea cogat iperitia: nll'm
tn̄ noui cui⁹ me doctrine iudicio ve
tā ꝯfidēter tā ꝙ libēter ꝗ̄ veſtro ſb/
ijciā: ⁊ q̄ mihi paterno affectu ſi res
indiget ſe exhibeat: at ſi exhibeat cō/
gaudeat. Quare qm̄ q̄cq̄d de pat/
no veſtro pectoꝛe mihi impēdit ⁊ ſa
piētia eſt exquiſitū ⁊ auctoꝛitate ro
boꝛatū ⁊ dilectiōe ꝯditū. Cū aliq̄d
inde haurio: id me ⁊ ſua dulcedīe
delitiat ⁊ ſecuritate faciat. Sed qm̄
hec ipſa ſciēti loquoꝛ: his omiſſis cū
coꝝ murmure expediā. Quidā fra/
tres ſerui veſtri ⁊ ꝯſui mei: me ſepe
īuitū ꝙ rogātes: tandē coegerūt vt
acq̄eſcerē illis quiddā ſcribere: ſicut
in eiuſdē ſcꝑture p̄fatiōe ꝯſiderare
poterit: De quo opuſculo hoc p̄ter
ſpem euenit: vt nō ſolū illi quib⁹ in/
ſtantib⁹ editū eſt: ſed ⁊ plures alij id
velint: n̄ ſolū legere ſ3 etiā trāſcribe/
re. Dubitās igit̄ vtrū volētib⁹ dene
gare debeā siue ꝯcedere: Ne me aut
īuidū putātes odiāt: aut ſtultū co
gnoſcētes derideāt: ad ſingl'arē me/
um recurro ꝯſiliariū: ⁊ ſcꝑturā ip̄az
examinādā veſtro mitto iudicio: vt
ei⁹ auctoꝛitate aut inepta a ꝯſpectu
ꝓhibeat̄: aut coꝛrecta volētibus p̄/
beatur.

Eiuſdē bti Anſelmi i libꝝ quē Monologion p̄ſcꝑſit: Prefatio.

q Uidā fratres ſepe me ſtu/
dioſe ꝙ p̄cati ſūt vt q̄dam
de illis q̄ de meditāda diuinitatis eſ
ſentia ⁊ q̄buſdā alijs hm̄ōi medita/
tiōi coherētib⁹ vſitato ſmone collo
quēdo ꝓtulerā: ſub quodā eis me/
ditatiōis exēplo deſcriberē: cuius ſci
licet ſcribende meditationis magis
ſcd̄m ſuā volūtatē ꝗ̄ ſcd̄m rei facul/
tatē: aut ſm̄ meā poſſibilitatē: hanc
mihi formā p̄ſtiterūt: quatenus au/
ctoꝛitate ſcripture penit⁹ nihil in ea
perſuaderet: Sed quicquid p ſingu
las inueſtigatiōes: finis aſſereret: id
ita plano ſtilo eē ⁊ vulgarib⁹ argu/
mētis ſimplici ꝙ diſputatiōe ⁊ rōis
neceſſitas breuit̄ cogeret ⁊ ꝟitatis cla
ritas patent̄ oſtēderet. Uoluerūt etiā
vt nec ſimplicib⁹ pene ꝙ fatuis obie/
ctiōib⁹ mihi occurrētib⁹ obuiare ꝯtē
nerē. Qꝺ q̄dē diu tēptare recuſaui
at ꝙ mecū rē ipſā cōparās: mult' me
rōib⁹ excuſare tēptaui. Quāto eī id
qꝺ petebāt vſu ſibi optabāt facili⁹: ⁊
tāto mihi illꝺ actu iniūgebāt diffici/
li⁹. Tādē tn̄ vict⁹: tū p̄cū modeſta i
poꝛtunitate: tū ſtudij coꝝ nō ꝯtēnē/
da honeſtate: inuit⁹ quidē ꝓpter rei
difficultatē ⁊ ingenij mei imbecilli/
tatē qꝺ p̄cabant incepi: ſ3 libēter ꝓ/
pt̄ coꝝ charitatē q̄ntū potui ſm̄ eoꝝ
diffinitionē effeci. Ad qꝺ cū ea ſpe
ſum adduct⁹: vt q̄cq̄d facerē ill' ſolis
a q̄b⁹ exigebat̄ eēt notū: ⁊ paulop⁹
idipm vt vilē rē faſtidiētib⁹ ꝯtēptu
eēt obꝛuēdū: Scio em̄ me i eo nō tā
p̄caātib⁹ ſatiſfacere potuiſſe ꝗ̄ p̄cib⁹
me ꝓſeq̄ntib⁹ finē poſuiſſe. Neſcio
tn̄ quo pacto ſic p̄t̄ ſpem euenit vt nō
ſolū p̄dicti fr̄es: ſ3 plres alij ſcꝑturā
ipſā q̄ſ ꝙ eā ſibi trāſcribēdo i longū
mēoꝛie cōmēdare ſatagerēt. Quā
ego ſepe retractās: nihil potui īuenire
me i ea dixiſſe qꝺ n̄ catholicoꝝ patꝝ
⁊ maxīe bti auguſtini ſcꝑtis cohere/
at. Qua ꝓpt̄ ſi cui videbit̄ q̄ i eodē
opuſculo aliq̄d ꝓtulerī qꝺ aut nimis
nouū ſit: aut a ꝟitate diſſētiat: rogo
ne me aut preſumptoꝛē nouitatū:
aut falſitatis aſſertoꝛē exclamet: ſ3 p⁹
libꝛos p̄fati doctoꝛis auguſtini ꝺ trini/

tate: diligenter pſpiciat: deinde ſcõz eos opuſculum meũ dijudicet. Qꝺ eñ dixi ſummã trinitatem poſſe dici tres ſubſtãtias: grecos ſecut⁹ſum: q̃ ꝯfitent̃ tres ſbſtãtias in vna eſſentia: eadem fide qua ſcilicet nos tres perſonas in vna ſubſtantia. Nam hoc ſignificant in deo per ſubſtantiam qꝺ nos p pſonã. Quecunq̃ aũt ibi dixi ſub pſona ſecũ ſola cogitatiõe diſputãtis ⁊ ĩueſtigãtis ea que pri⁹ nõ aĩaduertiſſer: plata ſũt ſic̃ ſciebã eos velle q̃ꝝ petitiõi obſequi intẽdebã. Precor aũt ⁊ obſecro vehemẽter: ſiq̃s hoc opuſculũ voluerit trãſcribere: vt hãc pfationẽ in capite libelli aut ipſa capitula ſtudeat pponere. Multum eñ pdeſſe puto ad intelligenda ea q̃ ibi legerit: ſi q̃s prius qua intẽtiõe: q̃ue mõ diſputata ſint cognouerit. Puto etiã q̃ ſi quis hãc ipaz pfationẽ viderit pri⁹ nõ temere iudicabit ſi q̃d ꝯtra ſuam opinionẽ platũ inuenerit.

Explicit prefatio.

Capitulorum libri Monologion btĩ Anſelmi annotatio.

Ca. j Qꝫ ſit vnũ aliq̃d ſũme bonũ ⁊ ſũme magnũ ⁊ ſummũ omniũ que ſunt.
ij De eadẽ re.
iij Qꝫ ſit q̃dã natura p quã eſt quicq̃d eſt: q̃ p ſe eſt ⁊ eſt ſummũ omniũ que ſunt.
iiij De eadẽ re: ⁊ qꝺ ſicut illa eſt per ſe ⁊ alia p illam: ita ſit ex ſe ⁊ alia ex illa.
v Qꝫ illa nõ ſit vlla iuuãte cauſa ducta ad eẽ: nec tñ ſit p nihil aut ex nihilo: ⁊ quomõ ĩtelligi poſſit eẽ per ſe et ex ſe.
vj Quõ alia oĩa ſunt p illã ⁊ ex illa.
vij Quõ intelligendũ ſit q̃ oĩa fecit ex nihilo.
viij Qꝫ ea q̃ facta ſũt ex nihilo: nõ nihil erãt anteq̃ꝫ fierẽt q̃ntũ ad rationẽ facientis.
ix Qꝫ illa rõ ſit ſic̃ quedã rerum locutio: ſicut faber dicit prius apud ſe q̃d factur⁹ eſt.
x Qꝫ tñ multa ſit in hac ſimilitudine diſſimilitudo.
xj Qꝫ hec ſũme eſſentie locutio ſit ſũma eſſentia.
xij Qꝫ ſicut oĩa p ſũmam eẽntiã facta ſunt: ita vigeant per ipſam ⁊ in illa.
xiij Qꝫ illa ſit ĩ oĩb⁹ ⁊ oĩa ſint ex illa ⁊ p illã ⁊ in illa.
xiiij Quid poſſit aut nõ poſſit de illa dici ſubſtãtialiter.
xv Qꝫ idẽ ſit illi eẽ iuſtã qꝺ ẽ eẽ iuſticiã: ⁊ eodẽ mõ de his que ſiliter ꝺ illa dici pñt: ⁊ qꝺ nihil hoꝝ mõſtret q̃lis illa vł quãta ſit ꝫ quid ſit.
xvj Qꝫ ita ſit ſimplex vt oĩa que de ei⁹ eẽntia dici pñt: vnũ idẽq̃ ſint ĩ illa: ⁊ nihil ꝺ ea dici poſſit ſubſtantialit̃ niſi in eo qꝺ quid eſt.
xvij Qꝫ ſit ſine pncipio ⁊ ſine fine.
xviij Quõ nihil fuit añ ⁊ erit poſt illam.
xix Qꝫ illa ſit ĩ omni loco ⁊ tpe.
xx Qꝫ ĩ nullo ſit loco et tpe.
xxj Quõ ſit in oĩ ⁊ in nllo loco:
xxij Quõ meli⁹ intelligi poſſit eẽ vbiq̃ q̃ꝫ in omni loco.
xxiij Quõ meli⁹ poſſit ĩtelligi eſſe ſemper q̃ꝫ in omni tpe.
xxiiij Qꝫ nullis mutabilis ſit accidentibus.
xxv Quõ illa dicẽda ſit eẽ ſbſtãtia ⁊ q̃ ſit ex oẽm ſbſtãtiã ⁊ ſingularit̃ ſit q̃cq̃d eſt.
xxvj Qꝫ nõ ꝯtineat̃ in communi tractatu ſbſtãtiaꝝ: ⁊ tñ ſit ſbſtãtia ⁊ indiuidu⁹ ſpũs.
xxvij Qꝫ idẽ ſpũs ſimpliciter ſit: ⁊ creata illi cõpata nõ ſint.
xxviij Qꝫ eius locutio idipm ſit qꝺ ipſe: nec tamẽ ſint duo ſed vnus ſpiritus.

Monologiō capitul. ānotatio.

xxix Qꝛ eadē locutio ū ꝯſtet ex plu-
ribꝰ v̄bis ſ; ſit vnū verbū.
xxx Qꝛ ip̄m verbū nō ſit ſilitudo
factoꝝ ſ; veritas eēntie: fa-
cta vero ſint aliq̄ veritatꝭ
ſimutatio: ꝛ q̄ nature magꝭ
ſint q̄ȝ alie ꝛ p̄ſtātiores.
xxxi Qꝛ ſūmus ſpūs ſeip̄m dicat
coeterno verbo.
xxxii Qꝛ vno v̄bo dicat ſe ꝛ quod
fecit.
xxxiii Qꝛ ſuo verbo videri poſſit di-
cere creaturā.
xxxiiii Qꝛ q̄cq̄d factū eſt in eius ver-
bo ꝛ ſciētia: ſit vita ꝛ v̄itaſ.
xxxv Qꝛ incōprehēſibili mō dicat
vel ſciat res a ſe factas.
xxxvi Qꝛ quicq̄d ip̄e eſt ad creatu-
rā: hoc ſit ꝛ verbū eiꝰ: nec
tn̄ ambo ſiꝫ pluraliter.
xxxvii Qꝛ dici nō poſſit q̄d duo ſint
q̄ȝuis nece ſit eē duos.
xxxviii Qꝛ idem verbū ſit a ſummo
ſpiritu naſcendo.
xxxix Qꝛ veriſſime ille ſit parens:
ille vero ꝓles.
xl Qꝛ ille veriſſime gignat: ille
veriſſime gignaꝛ.
xli Qꝛ alteriꝰ veriſſime ſit eſſe ge-
nitorē et patrem: alterius
genitum ꝛ filiū.
xlii Retractio cōionis amboꝝ et
ꝓprietatū ſinguloꝝ.
xliii Quō alꝛ alteriꝰ ſit eſſentia.
xliiii Qꝛ aptiꝰ dici poſſit filiꝰ eſſen-
tia patris q̄ȝ paꝛ eēntia fi-
lij: ꝛ q̄ ſiliꝛ ſit filius patris
virtꝰ ꝛ ſapientia ꝛ ſimilia.
xlv Quō quedā ex hijs q̄ ſic ꝓfe-
rūꝛ: aliꝛ q̄ȝ poſſit ītelligi.
xlvi Qꝛ filiꝰ ſit intelligētia intelli-
gētie: ꝛ veritas veritatꝭ: ꝛ
ſiliter de ſimilibꝰ.
xlvii Qꝛ ī mēoria intelligaꝛ pater
ſicut ī intelligētia filius: ꝛ
quō filiꝰ ſit intelligētia vꝭ
ſapiētia memorie: ꝛ memo-
ria patris ꝛ memorie.
xlviii Qꝛ ſummꝰ ſpiritus ſe amet: ꝛ
q̄ idē amor pariter pro-
cedat a patre ꝛ filio.
xlix Qꝛ vterq̄ȝ pari amore diligat
ſe ꝛ alterum.
l Qꝛ tātus eſt ip̄e amor: quan-
tus eſt ſūmꝰ ſpiritus.
li Qꝛ idē amor ſit idip̄m quod
eſt ſummꝰ ſpūs: ꝛ tn̄ ip̄e cū
p̄re ꝛ filio vnꝰ eſt ſpūs.
lii Qꝛ totꝰ ꝓcedat a p̄re: totus a
filio: ꝛ tn̄ non ſit niſi vnus
amor.
liii Qꝛ nō ſit eoꝝ filius amor.
liiii Qꝛ ſolus pater ſit genitor et
ingenitꝰ: ſolus filiꝰ genitꝰ:
ſolus amor nec genitꝰ nec
ingenitus.
lv Qꝛ amor idē ſit increatus et
creator: ſicꝛ pater ꝛ filiꝰ: ꝛ
tn̄ ip̄e cū illis non tres ſed
vnus increatꝰ ꝛ vnꝰ crea-
tor: ꝛ q̄d idē poſſit dici ſpi-
ritus patris ꝛ filij.
lvi Qꝛ ſicut filiꝰ eſt eēntia vel ſa-
piētia patrꝭ eo ſenſu q̄ȝ ha-
bet eandē eēntiā vel ſapiē-
tiā quā paꝛ: ſic idē ſpūſ ſit
patris ꝛ filij eſſentia ꝛ ſa-
pientia ꝛ ſimilia.
lvii Qꝛ pater ꝛ filiꝰ ꝛ eoꝝ ſpiritus
pariter ſint in ſe inuicē.
lviii Qꝛ nullꝰ eoꝝ alio indigeat ad
memorādū vꝭ intelligen-
dū vel amādū: q̄ȝ ſingulꝛ
quiſq̄ȝ eſt mēoria ꝛ intelli-
gētia ꝛ amor: ꝛ quicq̄d ne-
ceſſe eſt ineſſe ſūme eēntie.
lix Qꝛ tn̄ nō ſint tres ſ; vnus ſeu
p̄r ſeu filiꝰ ſiue vtriuſq̄ȝ ſpi-
ritus.
lx Quō ex his multi filij naſci
videantur.
lxi Quō nō ſit ibi niſi vnꝰ vnꝰ.
lxii Qꝛ hoc licet inexplicabile ſit:
tamen credendū ſit.
lxiii Quō de ineffabili re verum
diſputatū ſit.
lxiiii Qꝛ per rationalē mentē maxi-
me accedaꝛ ad cognoſcen-

dum ſummã eſſentiã.
lxv Qꝛ mens ipſa ſpeculũ eius et imago eius ſit.
lxvi Qꝛ rõnal' creatura ad amandũ illã facta ſit.
lxvij Qꝛ aĩa ſemꝑ illã amãs aliqñdo vere ⁊ btẽ viuat.
lxviij Qꝛ illa ſe amanti ſeipſam retribuat.
lxix Qꝛ omnis humana anima ſit immortalis.
lxx Qꝛ aut ſemꝑ miſera aut aliquãdo beata vere ſit.
lxxi Qꝛ nulla aĩa iniuſte priuetur ſũmo bono: ⁊ qꝺ oĩno ad ipſum nitendũ ſit.
lxxij Qꝛ ſũma eẽntia ſit ſpanda.
lxxiij Qꝛ credendũ ſit in illã.
lxxiiij Qꝛ in patrẽ ⁊ filiũ ⁊ coꝝ ſpiritũ pariter ⁊ in ſingulos ⁊ ſimul in tres credendũ ſit.
lxxv Que ſit viua ⁊ que mortua fides.
lxxvi Qꝛ tres ſumma eſſentia quodãmodo dici poſſit.
lxxvij Qꝛ ipſa dñetur omnibꝰ ⁊ regat omnia ⁊ ſic ſolus deꝰ.

Beati Anſelmi abbatis Beccẽſiſ: poſt archiepĩ cãtuarienſis: liber qui pſcribitur Monologion incipit

Qꝛ ſit vnũ aliquid ſumme bonum ⁊ ſumme magnũ et ſummum omniũ que ſunt: Caplm. I.

Iquis vnã naturã ſummã oĩm q̃ ſunt ſolã in eterna beatitudine ſibi ſufficientẽ: oĩbuſ qꝫ rebus alijs hoc ipm qꝺ aliqd ſũt aut qꝺ aliq̃ mõ bñ ſũt: ꝑ oĩpotẽtẽ bonitatẽ ſuã dãtẽ ⁊ facientẽ: aliaqꝫ ꝑplura q̃ de deo ſiue de eius creatura neceſſario credimꝰ: aut n̄ audiẽdo aut nõ credẽdo ignorat: puto qꝛ eaipſa ex magna pte ſi vel mediocris ingenij eſt: põt ipſe ſibi ſaltẽ ſola rõne pſuadere. Qꝺ cũ mltis modis facere poſſit: vnũ põaz quẽ illi eſtio eẽ pmptiſſimũ. Etem cũ oẽs frui ſol' his appetãt q̃ bõa putãt: in ꝓmptu ẽ vt aliqñ mẽtis oculũ ꝯuertãt ad iueſtigandũ illud vñ ſunt bona eaipſa q̃ nõ appetit niſi qꝛ iudicat eſſe bona: vt deinde rõne ducẽte ⁊ illo ꝓſequẽte ad ea q̃ irrationabiliter ignorat: rationabilit' ꝓficiat. In quo tñ ſi qd dixero: qꝺ maior n̄ mõſtret auctoritas: ſic volo accipi: vt q̃uis ex rõibꝰ que mihi videbunt' quaſi neceſſarium ꝯcludat': nõ ob hoc tñ oĩno neceſſariũ: ſʒ tñ ſic interi videri poſſe dicat'. Facile eſt igit' vt aliqs ſic q̃ ſecũ tacitꝰ dicat cũ tam innũerabilia bona ſint quoꝝ tã multã diuerſitatem ⁊ ſenſibꝰ corporeis experimur et rõne mentis diſcernimꝰ: Eſt'ne credendũ eſſe vnũ aliqd ꝑ qꝺ vnũ ſunt bona q̃cũqꝫ bona ſũt: aut ſunt bona alia ꝑ aliꝺ? Certiſſimũ quidẽ ⁊ ĩ omnibꝰ eſt volẽtibꝰ aduertere ꝑſpicuũ qꝛ q̃cũqꝫ dicũt' ad aliqd ita vt adinuicẽ magis vl' minꝰ aut eq̃lit' dicãt': ꝑ aliqd dicunt' ſed nõ aliud ⁊ aliud: ſed idẽ intelligit' in diuerſis ſiue in illis eq̃liter ſiue ineq̃liter ꝯſideret'.

Nã quecũqꝫ iuſta dicunt' adinuicẽ ſiue pariter ſiue magꝭ vl' minꝰ: nõ põt intelligi iuſta niſi ꝑ iuſticiã q̃ nõ eſt aliud ⁊ aliud in diuerſis. Ergo cũ certũ ſit qꝛ oĩa bona ſi adinuicẽ cõferant' aut equaliter aut ineq̃lit' ſint bona: neceſſe ẽ vt oĩa ſint ꝑ aliquid bona: qꝺ intelligit' idẽ in diuerſis bonis: licet aliqñ videãt' bona dici alia ꝑ aliud. Per aliud eñ videtur dici bonus equus quia fortis eſt: ꝑ aliud bonꝰ equꝰ qꝛ velox eſt. Cum eñ videat' dici bonꝰ ꝑ fortitudinẽ ⁊ bonꝰ ꝑ velocitatẽ: nõ tñ idẽ videt' eſſe velocitas ⁊ fortitudo. Verũ ſi equus qꝛ eſt fortis aut velox bonꝰ eſt: quõ fortꝭ ⁊ velox latro malus eſt? Po-

tius igiť queadmodū ſortꝭ ⁊ velox latro ideo malꝰ ē qꝛ noxiꝰ eſt: ita fortis ⁊ velox equꝰ idcirco bonꝰ eſt ꝗa vtilis eſt. Equidez nihil ſolet putari bonū niſi aut ꝓpter vtilitatem aliquā: vt bona dicit̃ ſalus ⁊ q̄ ſaluti ꝓ ſunt: aut ꝓpter quālibet honeſtatē: ſicut pulchritudo eſtimat̃ bona ⁊ q̄ pulchritudinē iuuāt. Sed qm̄ iā ꝑſpecta ratio nullo pōt diſſolui pacto: neceſſe eſt omē qḋ vtile vel honeſtū ſi vere bona ſūt ꝑ idipm̄ eſſe bona ꝑ qḋ neceſſe eſt cūcta eſſe bona ꝗcq̄d illud ſit. Quis aūt dubitat illḋ ipm̄ per qḋ cūcta ſūt bona: eſſe magnum bonū? Illḋ igiť eſt bonū ꝑ ſeipm̄: qm̄ omē bonū eſt ꝑ ipm̄: ꝗ ꝯſequit̃ vt omnia alia bona ſint per aliud q̄ qḋ ipſa ſūt: ⁊ ipm̄ ſolū ꝑ ſeipm̄: aut nullū bonū ꝑ qḋ aliud ē equale aut maiꝰ eq̄le aut maiꝰ ē eo bono qḋ ꝑ ſe eſt bonū. Illḋ itaq3 ſolū eſt ſūmū bonū qḋ ſolū ē ꝑ ſe bonū. Illud eīm ſūmū bonū ē qḋ ꝑ ſe eminet alijs ita vt nec par habeat nec ꝑſtātiꝰ: ſ3 qḋ eſt ſūmū bonū: ē etiā ſūme magnū. Eſt igitur vnū aliq̄d ſumme bonū ⁊ ſūme magnū: id eſt ſūme oīm q̄ ſūt.

De eadē re: Ca. II.

q Ueadmodū aūt inuentū eſt aliq̄d eē ſumme bonum: qm̄ cūcta bona ꝑ vnū aliq̄d ſunt bona qḋ eſt bonū ꝑ ſeipm̄: ſic ex neceſſitaute colligit̃ aliq̄d eſſe ſumme magnū: qm̄ quecūq3 magna ſunt: ꝑ vnū aliquid magna ſūt qḋ magnū eſt ꝑ ſeipm̄. Dico aūt nō magnum ſpacio: vt eſt corpꝰ aliqḋ: ſ3 qḋ q̄nto maiꝰ: tāto meliꝰ aut digniꝰ ē vt eſt ſapiētia. Et qm̄ nō pōt eē ſūme magnū niſi illud qḋ eſt ſūme bonū: neceſſe ē aliq̄d eē maximū ⁊ optimū: id ē ſūmū omniū que ſunt.

Q2 ſit q̄dā natura ꝑ quā eſt q̄cq̄d eſt: q̄ ꝑ ſe eſt ⁊ ē ſūmū oīm que ſunt: Ca III

d Enicq3 nō ſolū oīa bona per idē aliq̄d ſꝫ bona: ⁊ oīa magna ꝑ idē aliquid ſunt magna: ſ3 q̄cquid eſt: ꝑ vnū aliquid videt̃ eſſe. Omē nāq3 qḋ eſt: aut eſt ꝑ aliquid aut ꝑ nihil: ſed nihil eſt ꝑ nihil. Nō eīm vel cogitari pōt vt ſit aliq̄d non per aliquid. Quicq̄d igiť ē: nō niſi per aliquid eſt. Qḋ cū ita ſit: aut eſt vnū aut ſūt plura ꝑ que ſūt cūcta q̄ ſūt. Sed ſi ſunt plura: aut ipſa referunt̃ ad vnū aliq̄d ꝑ qḋ ſūt: aut eadem plura ſinglā ſūt ꝑ ſe: aut ipſa ꝑ ſe inuicē ſunt. At ſi plura ipa ſunt ꝑ vnū: iam nō ſūt oīa per plura: ſ3 potius ꝑ illud vnū ꝑ qḋ plura ſūt. Si vero hec plura ſingula ſūt ꝑ ſe: vtiq3 eſt vna aliqua vis vel natura eſſendi per ſe qua habēt vt ꝑ ſe ſint. Nō eſt aūt dubiū q̄ ꝑ ipm̄ vnū ſint per qḋ habēt vt ſint ꝑ ſe. Verius ꝗ per ipm̄ vnū cūcta ſunt: q̄ ꝑ plura que ſine eo vno eē nō poſſunt. At eī plura ꝑ ſe inuicē ſint: nulla patit̃ ratio: qm̄ irrationalis cogitatio eſt vt aliqua res ſit ꝑ illud cui dat eē: nā nec ipa relatiua ſic ſūt ꝑ ſe inuicē. Nā cū dn̄s ⁊ ſeruus referant̃ adinuicē: ⁊ ipi hoīes qui referunt̃: omnino nō ſunt per ſe inuicē: ⁊ ipe relatōes quibꝰ referunt̃ nō oīno ſunt ꝑ ſe inuicē: quia eedē ſūt ꝑ ſbſtantiā vl' ſubiecta. Cū itaq3 veritas excludat plura eſſe per que ſunt cūcta: neceſſe eſt vnū illud eſſe per qḋ ſunt cūcta que ſūt. Qm̄ ergo cūcta que ſunt: ſūt ꝑ ipm̄ vnū: proculdubio ipm̄ vnū eſt ꝑ ſeipm̄. Quecūq3 igiť alia ſꝫ: ſunt ꝑ illud: ⁊ ipm̄ ſolū per ſeipm̄. At quicq̄d eſt ꝑ aliud minꝰ eſt q̄ illud ꝑ qḋ cuncta ſūt alia: ⁊ qḋ ſolū eſt per ſe: quare illud qḋ eſt ꝑ ſe maxime oīm eſt. Eſt igiť vnū aliq̄d qḋ ſolum maxime ⁊ ſūme oīm eſt. Qḋ aūt maxime oīm eſt ⁊ ꝑ qḋ eſt quicq̄d eſt bonū vl' magnū ⁊ oīno quicq̄d aliq̄d ē: illḋ neceſſe eſt eē ſumme bonū ⁊ ſumme magnū ⁊ ſummū oīm que ſunt. Quare ē aliud qḋ ſiue eētia ſiue ſubſtātia ſiue natura dicat̃: optimū ⁊ maximū eſt ⁊ ſummū omniū que ſunt.

De eadẽ re: ⁊ ꝙ ſicut illa eſt per ſe ⁊ alia per illã: ita alia ſit ex ſe et alia ex illa. Capl'm. IIII.

a Mplius ſi quis intẽdens re/
rũ naturas: velit nolit ſentit
nõ eas omnes ꝯtineri vna di
gnitatis paritate: ſꝫ quaſdã rarũ di/
ſtingui graduum imparitate. Qui
eñ dubitat ꝙ ĩ natura ſua ligno me/
lior ſit equus: ⁊ equo pſtantior ho/
mo: is ꝑfecto nõ eſt dicẽdus hõ. Cũ
igit̃ naturaꝝ alie alijs negari nõ poſ
ſint meliores: nihilominꝰ perſuadet
ratio aliquã ĩ eis ſic ſupeminere vt
nõ habeat ſe ſupiorem. Si eñ hmõi
graduũ diſtinctio ſic eſt infinita: vt
nullus ſit ibi gradꝰ ſuperior q̃ ſupe/
rior alius non ĩueniat̃: ad hoc ratio
deducit̃ vt ipſaꝝ multitudo natura
rũ nullo fine claudat̃. Hoc aũt ne/
mo nõ putat abſurdũ: niſi qui nimis
eſt abſurdus. Eſt igit̃ ex neceſſitate
aliqua natura q̃ ſic eſt alicui vel ali
quibꝰ ſuperior: vt nulla ſit cui ordi/
net̃ inferior. Hec vero natura que ta
lis eſt aut ſola eſt aut plures huiꝰ et
equales ſũt: Veꝝ ſi plures ſũt ⁊ eq̃/
les ſunt: cũ equales eſſe nõ poſſunt
per diuerſa quedã ſed per idẽ aliqd:
illd vnũ ꝑ qd eq̃liter tã magne ſũt:
aut eſt idipm qd ipſe ſunt ⁊ ipſa eaꝝ
eſſentia: aut aliud q̃ꝫ qd ipſe ſunt.
Sed ſi nihil eſt aliud q̃ꝫ ipa eaꝝ eſſen
tia: ſicut eaꝝ eſſentie nõ ſunt plures
ſed vna: ita ⁊ nature nõ ſũt plures ſꝫ
vna. Idem naꝫ naturã hic intelli/
go qd eſſentiã. Si vero id ꝑ qd plu/
res ipſe nature tam magne ſũt: aliud
eſt q̃ꝫ qd ipe ſunt: ꝓ certo minores
ſunt q̃ꝫ id ꝑ qd magne ſunt. Quic/
quid eñ ꝑ aliud eſt magnũ: minꝰ eſt
q̃ꝫ id ꝑ qd eſt magnũ: q̃re non ſunt
ſic magne vt illis nihil ſit maius ali/
ud. Qd ſi nec ꝑ h̃ qd ſunt nec ꝑ aliud
poſſibile eſt tales eſſe plures natu/
ras quibꝰ nihil eſt pſtantius: nullo
modo poſſunt eſſe nature plures hu
ius. Reſtat igit̃ vnã ⁊ ſolã naturam
aliquã eſſe q̃ ſic ẽ alijs ſupior vt nul
lo ſit inferior: ſꝫ qd tale ẽ: maximũ ⁊
optimũ eſt omniũ que ſunt. Eſt igit̃
quedam natura que eſt ſummũ om/
niũ que ſũt. Hoc aũt eſſe nõ põt ni/
ſi ipſa ſit ꝑ ſe id qd eſt: ⁊ cuncta que
ſunt: ſint ꝑ ipam id qd ſunt. Naꝫ cũ
pauloante ratio docuerit id qd ꝑ ſe
eſt ⁊ ꝑ qd alia cũcta ſũt: eſſe ſummũ
oĩm exiſtẽtiũ: aut ecõuerſo: id quod
eſt ſummũ: ẽ ꝑ ſe: ⁊ cũcta alia ꝑ illd:
aut erit plura ſũma. Sꝫ plura ſũma
nõ eſſe manifeſtũ eſt: Quare ẽ q̃dã
natura vel ſubſtãtia vel eẽntia q eſt
ꝑ ſe bona vel magna: ⁊ ꝑ ſe eſt id qd
eſt: ⁊ ꝑ quã eſt q̃cq̃d vere aut bonũ
aut magnũ aliq̃d eſt: ⁊ que eſt ſum/
mũ magnũ: ſũmumq; bonũ: ſũmũ
ens ſiue exiſtẽs: id eſt ſummũ omniũ
que ſunt. Qm̃ itaq; placet qd in/
uentũ eſt: iuuat indagare vtrum hec
ipſa natura ⁊ cuncta q̃ aliquid ſunt
nõ ſũt niſi ex ipa: queadmodũ non
ſint niſi ꝑ ipſam. Sꝫ liquet poſſe di/
ci: qꝛ qd ẽ ex aliquo: ẽ etiã ꝑ idipꝫ:
et qd eſt ꝑ aliq̃d: eſt ⁊ ex eo ipo: quẽ
admodũ qd eſt ex materia ⁊ ꝑ artifi
cem: põt etiã dici eſſe ꝑ materiã ⁊ ex
artifice: qm̃ ꝑ vtrũq; ⁊ ex vtroq; ⁊
ab vtroq; habet vt ſit: quãuis aliter
ſit ꝑ materiam ⁊ ex materia q̃ꝫ ꝑ ar/
tificẽ ⁊ ex artifice. Cõſeq̃nter ergo
vt quõ cũcta q̃ ſũt: ꝑ ſummã ſũt natu/
rã id qd ſũt: ⁊ ideo illa eſt ꝑ ſeipam:
alia vero ꝑ aliud: Ita oĩa q̃ ſũt: ſũt ex
eadẽ natura ſumma: ⁊ iccirco ſic illa
ex ſeipa: alia autẽ ex illa.

Quod illa nõ ſit vlla iuuãte cã ducta ad eſſe: nec tñ ſit per nihil aut ex nihilo: aut quõ itelligi poſſit eẽ ꝑ ſe ⁊ ex ſe: Capl'm. V.

q Voniã igit̃ non ſemꝑ habet
eundẽ ſenſum qd dicit̃ eſſe ꝑ
aliq̃d: aut eẽ ex aliquo: que/
rendũ eſt diligẽtius quõ ꝑ ſummã
naturã vel ex ipa ſint omnia q̃ ſunt:

Et qm̄ id qđ ē ꝑ ſeipm̄ ⁊ id qđ eſt ꝑ
aliud nō eandē ſuſcipiūt exiſtēdi ra/
tionē: prius ſeparatim videamꝰ de
ip̄a ſūma natura que ꝑ ſe eſt: poſtea
đ his q̄ ꝑ aliud ſunt. Cū igiṫ ꝯſtet q̄
illa eſt ꝑ ſeipſam quicquid eſt: ⁊ oīa
alia ſunt ꝑ illā id qđ ſūt: quō eſt ip̄a
per ſe? Qđ eñ̄ dicitˀ eſſe per aliquid
videṫ eē aut ꝑ efficiēs aut ꝑ materi/
am aut ꝑ aliquid aliud adiumentū
vel inſtrumentū. Sed quicq̄d ex ali
quo his tribꝰ modis eſt: ꝑ aliud eſt:
et poſteriꝰ ⁊ aliquo mō minꝰ eſt eo
per qđ habet vt ſit. At ſūma natura
nullatenꝰ eſt ꝑ aliud: nec eſt poſteri/
oꝛ aut mīoꝛ ſeip̄a aut aliq̄ re: quare
ſūma natura nec a ſe nec ab aliq̄ fieri
potuit: nec ipſa ſibi: nec aliq̄d aliud
de illa vnde fieret fuit: aut ip̄a ſe ali/
quo mō aut aliqua res illam vt eſ/
ſet qđ nō erat adiuuit. Quid igiṫ?
Qđ eñ̄ nō eſt a quo faciente aut ex
qua materia aut ex quibꝰ adiumen/
tis ad eſſe ꝑuenerit: id videṫ aut eſſe
nihil: aut ſi aliq̄d eſt ꝑ nihil eſſe et ex
nihilo. Quare licet ex his que ratio
nis luce iam animaduerti ſubſtātiā:
p̄dicta nullatenꝰ in illā poſſe cade/
re: nec tamē negligā huiꝰ rei ꝓbatio
nē ꝯtexere. Qm̄ nāq̄ ad magnū ⁊
delectabile quiddā me ſubito ꝑdu/
xit hec mea meditatio: nullā vl̄ ſim/
plicē penēq̄ fatuā obiectionē: mihi
diſputāti occurrentē negligēdo vo/
lo p̄terire: Quatenꝰ ⁊ ego nihil am
biguū in p̄cedentibꝰ relinquēs: cer/
tioꝛ valeā ad ſeq̄ntia ꝓcedere. Et ſi
forte cui qđ ſpecloꝛ ꝑſuadere volu/
ero: oī vl̄ modico remoto obſtaculo:
q̄libꝫ tardꝰ intellectꝰ ad audita faci/
le poſſit accedere. Qđ igiṫ illa natu
ra: ſine qua nulla eſt natura ſit nihil:
tā falſum eſt: q̄ absurdum erit ſi di/
caṫ: q̄cq̄d eſt nihil eē. Per nihil ꝟo
nō eſt: q2 nullo mō intelligi pōt: vt
qđ aliq̄d ē ſit ꝑ nihil. Aut ſi quo mō
eſt ex nihilo: aut ꝑ ſe: aut ꝑ aliō: aut
per nihil eſt ex nihilo. Sed ꝯſtat q̄a
nullo mō aliq̄d eſt ꝑ nihil. Si igitur
eſt aliquo mō ex nihilo: aut ꝑ ſe aut
per aliud ē ex nihilo. Per ſe aūt ni/
hil pōt eſſe ex nihilo: q2 ſi quid ē ex
nihilo ꝑ aliquid: neceſſe ē vt id per
qđ eſt prius ſit. Quoniā igiṫ hec eſ/
ſentia prioꝛ ſeip̄a nō eſt: nullo mō ē
ex nihilo per ſe. At ſi dicaṫ ꝑ aliquā
naturā aliā extitiſſe ex nihilo: nō eſt
ſūma oīm: ſꝫ aliquo inferioꝛ: nec ē ꝑ
ſe hoc qđ eſt: ſed ꝑ aliud. Itē ſi per
aliquid eſt ipſa ex nihilo: id ꝑ qđ eſt
magnū bonū fuit: cum cā tāti boni
fuit. At nullum bonū pōt intelligi
ante illđ bonū: ſine quo nihil eſt bo/
nū: Hoc aūt bonū ſine quo nullū ē
bonū: ſatis liquet hanc eſſe ſūmam
naturā de qua agiṫ. Quare nllā res
vl̄ itellectu p̄ceſſit: ꝑ quā iſta ex ni/
hilo eſſet. Deniq̄ ſi hec ip̄a natura
eſt aliq̄d: aut ꝑ nihil aut ex nihilo: ꝓ
culdubio aut ipſa nō eſt ꝑ ſe: ⁊ ex ſe
quicq̄d eſt: aut ipſa dicitur nihil: qđ
vtrūq̄ ſuꝑfluum eſt exponere q̄ fal
ſū eſt. Licet igiṫ ſūma ſubſtātia nō
ſit ꝑ aliquid efficiēs: aut ex aliq̄ ma/
teria: nec aliquibꝰ adiuta ſit cauſis
vt ad eſſe ꝓduceretˀ: nullatenꝰ tñ̄ eſt
per nihil aut ex nihilo: q2 ꝑ ſeip̄am
et ex ſeipſa eſt quicq̄d ē. Quō ergo
tandē eſſe intelligēda ē ꝑ ſe aut ex ſe
ſi nec ip̄a ſe fecit: nec ip̄a ſibi materia
extitit: nec ipſa ſe quolibꝫ mō: vt qđ
nō erat eēt adiuuit: niſi forte eo mō
intelligēdū videṫ quo diciṫ: q2 lux
lucet vel lucēs eſt per ſeipſam ⁊ ex ſe
ip̄a. Quēadmodū eñ̄ ſe habent ad
inuicē lux ⁊ lucere ⁊ lucēs: ſic ſūt ad
ſe inuicē eēntia: eē ⁊ ens: h̄ ē exiſtēs
ſiue ſbſiſtēs: ſꝫ ſūma eſſentia ⁊ ſūme
eſſe ⁊ ſūme ens: id eſt ſūme exiſtens
ſiue ſūme ſubſiſtēs: non diſſimiliter ſibi
ꝯueniēt q̄ lux ⁊ lucere ⁊ lucēs.

Quō alia omnia ſint per illā ⁊ ex illa: Ca. VI.

Ɛſtat nūc de reꝛū cāꝝ vniuer
r ſitate q̄ ꝑ aliud ſunt diſcute/
re quō ſint per ſūmā ſubſtan
tiā: vtꝝ q2 ip̄a fecit vniuerſa: aut q2

materia fuit vniuerſoꝝ. Nõ eñi opꝰ eſt querere: vtrũ ideo ſint vniuerſa per ipſã: qꝛ alio faciẽte aut alia materia exiſtẽte: illa tñ quolibet mõ vt res oẽs eẽnt adiuuerit: cũ repugnet his que iã ſupra patuerũt ſi ſcḋo loco ⁊ nõ principalr̃ ſint ꝑ ipſam q̃cunq̃ ſũt. Primũ itaq̃ mihi querẽdũ eſſe puto: vtrũ vniuerſitas rerũ que ꝑ aliud ſũt: ſint ex aliq̃ materia. Nõ aũt dubito cõem hãc mũdi molẽ cũ ꝑtibus ſuis ſicẽ videmꝰ formatã cõſtare ex t̃ra ⁊ aq̃ ⁊ aere ⁊ igne: q̃ ſũt q̃tuor elemẽta: aliq̃ mõ itelligi poſſe ſine his formis q̃s ↄſpicimꝰ i rebꝰ formatꝭ: vt eoꝝ iformis aut etiã ↄfuſa natura videat̃ eẽ mat̃ia oĩm corpoꝝ ſuis formis diſcretoꝝ. Nõ inquã h̃ dubito ſ; q̃ro vñ h̃ ipſa quã dixi mũdane molis mat̃ia ſit. Nã ſi hꝰ materie ſit aliq̃ materia: illa veriꝰ eſt corporee vniuerſitatꝭ materia. Si igit̃ vniuerſitas rerũ ſeu viſibiliũ ſeu inuiſibiliũ eſt ex aliqua materia: ꝑfecto nõ ſolũ nõ põt eſſe: ſed nec dici põt eſſe ex alia materia q̃ʒ ex ſũma natura aut ex ſeipſa aut ex aliq̃ tertia eẽntia: q̃ vtiq̃ nulla eſt. Quippe nihil oĩno cogitari poteſt eſſe preter illud ſummũ oĩm qḋ eſt ꝑ ſeipm̃: et vniuerſitatẽ eoꝝ q̃ nõ ꝑ ſe ſ; ꝑ idem ſummũ ſũt: q̃re qḋ nullo mõ aliq̃d eſt nulliꝰ rei materia eſt. Ex ſua v̈o natura reꝝ vniuerſitas q̃ ꝑ ſe nõ ẽ: eſſe nõ põt: q̃m ſi hec eſſet aliq̃ mõ: eſſet ꝑ ſe ⁊ ꝑ aliud q̃ʒ ꝑ id ꝑ qḋ ſũt cũcta et nõ eſſet ſolum id ꝑ qḋ cũcta ſunt: q̃ oĩa ſũt falſa. Itẽ omne qḋ ex materia eſt: ex alio eſt: ⁊ poſteriꝰ ẽ eo: q̃m igit̃ nihil eſt aliud a ſeipſo vel poſterius ſeipſo: cõſequit̃ vt nihil ſit materialr̃ ex ſeipſo. At ſi ex ſũme nature mat̃ia põt eẽ aliq̃d mat̃ia minꝰ ipſa: ſummũ bonũ mutari ⁊ corrũpi poteſt: qḋ nefas eſt dicere. Quapropter: q̃m omne qḋ aliud eſt q̃ʒ ipſa: minus eſt ipſa. Impoſſibile eſt aliq̃d aliud hoc modo eſſe ex ipſa. Amplius: dubiũ nõ eſt: qꝛ nullatenꝰ eſt bonũ ꝑ qḋ mutat̃ vl̃ corrũpit̃ ſummũ bonũ. Qḋ ſi qua minor natura eſt ex ſũmi boni materia: cũ nihil ſit vñcũq̃ niſi ꝑ ſummã eſſentiã: mutat̃ ⁊ corrũpit̃ ſũmũ bonũ ꝑ ipſam. Quare ſũma eſſentia q̃ ẽ ipm̃ ſummũ bonũ: nullatenꝰ eſt bonũ: qḋ eſt incõueniẽs. Nulla igit̃ minor natura materialiter eſt ex ſũma natura. Cũ igit̃ coꝝ eſſentiã q̃ per aliud ſũt cõſtet nõ eẽ velut ex materia ex ſumma eſſentia: nec ex ſe nec ex alio: manifeſtum eſt qꝛ ex nulla materia eſt. Quare: q̃m quicq̃d eſt per ſummã eſſentiã eſt: nec ꝑ ipſam aliq̃d aliud eſſe põt niſi ea aut faciẽte aut materia exiſtẽte: Cõſequit̃ de neceſſitate: vt per eã nihil ſit niſi ea faciente: ⁊ q̃m nihil aliud eſt vel fuit niſi illa et que facta ſunt ab illa: nihil oĩno facere potuit ꝑ aliud vel inſtrumentũ vel adiumentũ q̃ʒ ꝑ ſeipſã. At omne qḋ fecit: ſine dubio aut fecit ex aliquo velut ex materia: aut ex nihilo. Q̃m igit̃ certiſſime patet: qꝛ eſſentia oĩm que ꝑ̃ter ſummã eſſentiam ſunt: ab eadẽ ſũma eſſẽtia facta ſũt. Et qꝛ ex nulla materia eſt: ꝓculdubio nihil apertiꝰ q̃ʒ qꝛ illa ſumma eſſentia tantã reꝝ molẽ: tã numeroſã mltitudinẽ: tã formoſe formatã: tam ordinate variatã: tã ↄuenient̃ diuerſã ſola ꝑ ſeipſam ꝓduxit ex nihilo.

Quõ intelligendũ ſit qḋ oĩa fecit ex nihilo: Ca. VII

Sed occurrit quedam dubitatio de nihilo. Nã ex quocunq̃ fit aliquid: id cauſa eſt eius qḋ ex ſe fit: ⁊ omnis cauſa neceſſe eſt aliqḋ ad eſſentiã effectus ꝑ̃beat adiumentũ. Qḋ ſic omnes tenent experimẽto: vt et nulli rapiat̃ contendendo et vix illi ſurripiat̃ decipiendo. Si ergo factũ ẽ ex nihilo aliq̃d: ipm̃ nihil fuit cauſa eius qḋ ex ipſo factũ eſt. Sed quõ id qḋ nullũ habebat eſſe adiuuit aliq̃d vt perueniret ad eſſe? Si cũ nullũ adiumentũ

de nihilo ꝓ̄uenit ad aliqd: cui aut
qualiter ꝑſuadeat q ex nihilo ali/
qd efficiat? Preterea nihil: aut signi/
ficat aliqd aut nō ſignificat aliqd. Sz
ſi nihil ē aliqd quecū ꝗ facta ſt ex nihi
lo facta ſt ex aliq. Si vero nihil nō eſt
aliqd: qm ītelligi nō pōt vt ex eo qd
penitus nō eſt fiat aliqd: nihil fit ex
nihilo: Sic vox oīm eſt: quia nihil ꝺ
nihilo. Unde videt ꝯſequi: vt quic
quid fit: fiat ex aliquo. Aut eni fit ꝺ
aliquo: aut ꝺ nihilo. Siue igit nihil
ſit aliqd ſiue nihil nō ſit aliqd: cōſe
qui videt vt quicquid factū eſt fa/
ctum ſit ex aliquo. Qd ſi verū eſſe
ponit: omnib' que ſupra diſputata
ſunt opponit. Unde qm qd erat: ni
hil aliqd erit: et id qd maxime aliqd
erat: nihil erit. Ex eo nāqꝫ qd qndaz
ſubſtantiā maxime omniū exiſtētem
inuenerā ad hoc vt oīa alia ab ea
facta eſſent ſic vt nihil eſſet vnde fa
cta eſſent ratiocinando peruenerā.
Quare ſi illud vnde facta ſūt qd pu
tabam eſſe nihil: ē aliquid: quicqd
inuentū eſtimabā ꝺ ſumma eſſentia
eſt nihil: quid igit eſt de nihilo: nam
nihil qd videā poſſe obijci tibi: pene
iam fatuū ſtatui in hac meditatione
negligere.

Qd ea que facta ſunt ex nihilo nō nihil erant ante/ qꝫ fierent qtum ad ratione̅ facientis: Caplm. VIII.

t Ribus itaqꝫ puto modis qd
ad pñtis impedimenti ſuffi
cit expedimentū exponi pōt:
ſi qua ſubſtātia dicit eſſe facta ex ni/
hilo. Unus quidē modus eſt q vo/
lumus intelligi penit' nō eſſe factū
qd factū dicit ex nihilo. Cui ſile eſt:
cū querēti de tacente vnde loquat:
reſpondet de nihilo: id eſt nō loqui/
tur. Scdm quē modū de ipſa ſum/
ma eſſentia ꝛ de eo qd penit' nec fu/
it nec ē querēti vnde factū ſit: recte
reſpōderi poteſt de nihilo: id eſt ne/
quaqꝫ factū eſt: qui ſenſus de nullo
eoꝝ que facta ſunt intelligi poteſt.
Alia ſignificatio eſt que dici quidē
poteſt: vera tn̄ eē nō pōt: vt ſi dicat
aliqd ſic eē factū ex nihilo vt ex ipo
nihilo: id eſt ex eo qd penit' nō ē fa/
ctum ſit: quaſi ipm nihil ſit aliqd ex
iſtens ex quo poſſit aliquid fieri: qd
qm ſemꝑ falſum eſt: quoties eſſe po
nit impoſſibilis incōuenientia con/
ſequit. Tertia interꝑtatio qua dici/
tur aliquid eſſe factū de nihilo ē: cū
intelligit' eſſe quidē factū: ſed non
eē aliqd vn̄ ſit factū. Per ſimilē ſi/
gnificationē dici videt cū homo cō/
triſtatus ſine cauſa: dicit cōtriſtatus
de nihilo. Scdm igit hunc ſenſum ſi
intelligat qd ſupra cōcluſum eſt: qa
preter ſummam eſſentiā cuncta que
ſunt ab eadem ex nihilo facta ſunt:
id eſt non ex aliquo: ſicut ipa conclu
ſio precedentia ꝯuenienter ꝯſeque/
tur: ita ex eadem concluſiōe nihil in
conueniens conſequetur: quis non
inconuenienter ꝛ ſine omni repugnā
tia ea que facta ſunt a creatrice ſub/
ſtantia dici pñt eē facta ex nihilo: eo
modo quo dici ſolet: diues ex paupere:
et recepiſſe quis ſanitatem ex egritu
dine: id eſt qui prius pauper erat nūc
eſt diues qd antea non erat: ꝛ q pri/
us habebat egritudinem nunc habz
ſanitatem quam antea nō habebat.
Hoc igitur modo non inconuenien/
ter intelligi poteſt ſi dicitur creatrix
eſſentia vniuerſa feciſſe ex nihilo: ſi/
ue qꝫ vniuerſa per illam facta ſunt
de nihilo: id eſt que prius nihil erāt
nunc ſunt aliquid. Hac ipſa quippe
voce qua dicitur: quia illa fecit ſiue
qꝛ iſta facta ſunt: intelligitur qꝛ cuz
illa fecit aliqd fecit: ꝛ cum iſta facta
ſunt non niſi aliquid facta ſunt. Si/
cut enim aſpicientes aliquē de val/
de humili fortuna multis opibus ab
aliquo honoribuſve exaltatum: di/
cimus: ecce ille fecit iſtū ꝺ nihilo: aut
factus eſt ille ab iſto de nihilo: id eſt
iſte q prius qſi nihilū reputabat: nūc
illo faciēte vere aliquid eſtimatur.

Verũ videoꝛ mihi videre q̃ddã: qđ
nõ negligẽter diſcernere cogit ſm q̃
ea que facta ſũt anteq̃ fierẽt dici poſ
ſint fuiſſe nihil. Nullo nãq̃ pacto
fieri põt aliq̃d rõnabiliter ab aliquo
niſi in facientis rõne p̃cedat aliqđ rei
faciẽde quaſi exemplũ: ſiue vt apti/
us dicit̃ forma vel ſĩlitudo aut re/
gula. Patet igit̃ ita q̃: q̃m prius q̃
fierẽt vniuerſa: erãt in rõne ſumme
nature: quid: aut qualia: aut quõ fu
tura eſſent: quare cũ ea q̃ facta ſũt:
claꝝ ſit nihil fuiſſe anteq̃ fierẽt q̃n/
tum ad hoc qꝛ nõ erant qđ nũc ſũt:
nec erat ex q̃ fierẽt: nõ tñ nihil erant
quãtũ ad rationẽ facientis p quã ⁊
ſecundũ quã fierẽt.

Q illa rõ ſit ſic q̃daꝫ rerũ locutio: ſic faber dicit prius apud ſe q̃d facturus eſt: Capitulum. IX.

l Lla aũt forma reꝝ que in eiꝰ
rõne res creãdas p̃cedebat:
quid aliud eſt q̃ rerũ q̃dam
in ip̃a rõne locutio: veluti cũ faber
facturus aliqđ ſue artis opus: prius
illud intra ſe dicit mentis ꝯceptione.
Mẽtis aũt ſiue rõnis ꝯceptionẽ: lo
cutionẽ hic intelligo: nõ cum voces
rerũ ſignificatiue cogitant̃: ſed cum
res ipſe vel future: vel iã exiſtentes
acie cogitatiõis in mẽte ꝯſpiciunt̃.
Frequẽti nãq̃ vſu cognoſcit̃: qꝛ rẽ
vnã tripliciter loqui poſſumꝰ: Aut
eñi res loquimur ſignis ſenſibilibꝰ:
id eſt q̃ ſenſibꝰ coꝛpoꝛeis ſentiri poſ/
ſunt ſenſibilit̃ vtẽdo: aut eadẽ ſigna
q̃ foris ſenſibilia ſũt intra nos inſen
ſibilit̃ cogitãdo: aut nec ſenſibilit̃ nec
inſenſibilit̃ his ſignis vtẽdo: ſed res
ip̃as vl̃ coꝛpoꝝ imaginatiõe vl̃ rõis
intellectu p reꝝ ipſaꝝ diuerſitate in
tus i noſtra mẽte dicẽdo. Aliter nã
q̃ hoĩem dico cũ eũ hoc noĩe qđ eſt
hõ ſignifico: aliter cũ idẽ nomen ta/
cens cogito: aliter cũ eũ ipm̃ hoĩem
mẽs aut p coꝛpis imaginẽ aut p ra/
tionẽ intuet̃ p coꝛpis quidẽ imagi/
nẽ: vt cũ eiꝰ ſẽſibilẽ figurã imagina/
tur. Per rõnem vero: vt cũ vniũſa/
lem eius eſſentiã que eſt animal rõ/
nale moꝛtale cogitat. He v̾o tres lo
quendi varietates ſingule v̾bis ſui
generis ꝯſtãt. Sꝫ illiꝰ quã tertiã et
vltimã poſui locutiõis verba: cũ de
rebus nõ ignoꝛant̃ ſũt: naturalia ſũt
et apud oẽs gẽtes ſunt eadẽ. Et q̃m
oĩa alia verba ꝓpter hoc ſunt inuen
ta: vbi iſta ſunt: nullũ aliud verbum
eſt neceſſariũ ad rẽ cognoſcendã: et
vbi iſta eſſe nõ poſſunt: nullũ aliud
eſt vtile ad rẽ cognoſcendã. Poſſũt
etiam nõ abſurde dici tãto veriora:
quãto magis rebus quaꝝ ſũt verba
ſilia ſũt: ⁊ eas expꝛeſſiꝰ ſignificãt. Exce
ptis nãq̃ rebꝰ illis quibus vtimur
p nominibus ſuis ad eaſdeꝫ ſignifi/
candas: vt ſũt quedã voces: velut. a
vocalis. Exceptis inquã his: nullũ
aliud verbũ ſic videt̃ rei ſĩle cuiꝰ eſt
verbũ: aut ſic eã expꝛimit quõ illa ſi/
militudo que in acie mẽtis rem illaꝫ
cogitantis expꝛimit. Illud igit̃ iure
dicendũ eſt: maxime ꝓpꝛiũ ⁊ pꝛinci
pale rei verbũ: Quapꝛopt̃ ſi nulla
de q̃libet re locutio tantũ ꝓpinquat
rei quãtũ illa: que hm̃õi verbis con
ſtat: nec aliq̃d aliud tã ſĩle rei vl̃ fu/
ture vl̃ iã exiſtẽtis in rõne alicuiꝰ põt
eſſe: nõ imerito videri põt apđ ipaꝫ
ſummã ſubſtantiã talẽ rerũ locutio
nẽ ⁊ fuiſſe anteq̃ eſſent: vt per eam
fierẽt: ⁊ eſſe cũ facta ſũt: vt per eam
ſciantur.

Q tamẽ multa ſit in hac ſimilitudine diſſimilitudo: Capitulum. X.

ſ Ed q̃uis ſummã ſubſtantiã
ꝯſtet pꝛiꝰ i ſe q̃ſi dixiſſe cun/
ctã creaturã: q̃ eam etiã ſm
eãdẽ ⁊ p eandẽ ſuã intimã locutio/
nem ꝯderet: quẽadmodũ faber pꝛiꝰ
mẽte ꝯcipit qđ poſtea ſcđm mentis
cõceptionẽ opere ꝑficit: multã tñ in
hac ſĩlitudine intueoꝛ diſſĩlitudinẽ.
Illa nãq̃ nihil oĩno aliũ de aſſum/

pſit vnde vel coꝝ q̄ factura erat for
ma in ſeipſa cōpingeret: vł ea ipſa id
qđ ſunt pficeret: faber vero penitus
nec mēte pōt aliquid corporeū ↄci/
pere imaginādo niſi id qđ aut totū
ſimul aut p ptes ex aliquib⁹ reb⁹ ali
quo mō iā vidicit: nec opus mente
ↄceptū pficere ſi deſit aut materia:
aut alqd ſine q̄ op⁹ p̄cogitatū fieri
nō poſſit. Quā ꝗ em hō tale aliqđ
aīal poſſit cogitādo vel pingēdo q̄/
le nuſꝗ ſit ↄfingere: nequaꝗ tñ h̄
facere valet niſi cōponēdo ī co par/
tes quas ex rebus alš cognitis ī me/
moriā attraxit. Quare in hoc diffe/
runt abinuicē ille in creatrice ſubſtā
tia ⁊ in fabro ſuoꝝ operū faciēdorū
intime locutiones: ꝙ illa nec aſſum/
pta nec adiuta aliūde: ƀ prima ⁊ ſo/
la cā ſufficere potuit ſuo artifici ad
ſuū opus perficiendū: Iſta xo nec
prima nec ſola nec ſufficiēs eſt ad ſu
um incipiēdū: Quapropt̄ ea q̄ ab/
ſuicē p illā creata ſc̄: oīno nō ſc̄ ali/
qđ qđ non ſunt p illā: q̄ vero p iſtā
ſūt: penitus nō eēnt niſi eēnt aliqđ
qđ nō ſunt per ipſam.

Q hec ſumme eſſentie locutio ſit ſumma eſſentia: Caplm. XI.

ſ Ed cū pariter rōne docēte ſit
certū qꝛ quicqđ ſumma ſub/
ſtātia fec̄: non fec̄ p aliđ ꝗ p
ſemetipſā. Et quicqđ fecit: p ſuā inti
mā locutionē fecit: ſiue ſingła ſingu/
lis verbis: ſiue potius vno verbo ſi/
mul oīa dicēdo: Quid magis neceſ
ſariū videri poteſt: ꝗ hanc ſumme
eſſentie locutionē non eſſe aliud ꝗ
ſummā eſſentiā? Nō igitur neglige/
ter pretereundā hui⁹ locutionis cō/
ſiderationē puto: ſed priuſ ꝗ de illa
poſſit tractari: diligēter eiuſdē ſum/
me ſubſtātie ꝓprietates aliquas ſtu
dioſe inueſtigādas exiſtimo.

Q ſicut omnia p ſummā eſſentiā facta ſūt: ita vigeāt per ipſam et in illa: Ca. XII

c Onſtat q̄ p ſummā naturam
eſſe factū quicqđ nō eſt idem
illi. Dubiū aūt non niſi irra/
tionali mēti eſſe pōt: ꝙ cuncta que
facta ſūt: eodē ipſo ſuſtinēte vigent
et perſeuerāt eſſe ꝗdiu ſunt: q̄ faci/
ente đ nihilo habēt eſſe qđ ſunt. Si/
mili nāq; p oīa ratiōe qua collecꝰ
eſt oīa que ſūt: eē p vnū aliqđ: vn/
de ipm ſolū eſt p ſeipm ⁊ alia p ali/
ud. Simili inquā rōe pōt ꝓbari: qꝛ
quecūq; vigēt: p vnū aliqđ vigent:
Unde illđ ſolū viget p ſeipm ⁊ alia
per aliud. Qđ qm̄ aliter eſſe nō pōt
niſi vt ea q̄ ſūt facta p aliud vigeāt:
⁊ id a quo facta ſūt vigeat p ſeipm:
neceſſe eſt vt ſicut nihil factū eſt niſi
per creatricē p̄ſentē eſſentiā: ita ni/
hil vigeat niſi per eiuſdē ſeruatricē
preſentiam.

Q illa ſit in omnibus et omnia ſint ex illa ⁊ per illā et in illa: Caplm. XIII.

q Uod ſi ita ē: imo qꝛ ex neceſ
ſitate ſic eſt: cōſequit̄ vt vbi
ipſa non eſt: nihil ſit. Ubiq;
igit̄ eſt et p oīa ⁊ in oībus. At qm̄
abſurdū eſt vt ſcilicet quēadmodū
nullaten⁹ aliquid creatū poteſt exire
creātis ⁊ fouentis īmēſitatē: ſic cre/
ans ⁊ fouēs nequaꝗ valeat aliquo
mō excedere factoꝝ vniuerſitatē: li/
quet qm̄ ipſa eſt q̄ cūcta alia portat
et ſerat: claudit ⁊ penetrat. Si igi/
tur h̄ illis q̄ ſupi⁹ ſūt inuēta iungan/
tur: eadē eſt q̄ in oībus eſt ⁊ p oīa et
ex qua ⁊ per quā ⁊ in qua oīa.

Q poſſit aut nō poſſit de illa dici ſubſtantialiter: Caplm. XIIII.

i Am nō īmerito valde moue
or ꝗ ſtudioſe poſſim inqui/
rere quid oīm q̄ de aliquo di
ci poſſūt: huic tā admirabili nature
queat ↄuenire ſbſtātialiter. Q quā
em̄ mirer ſi poſſit in noībus vel ver/

his que ſ̄ptam⁹ rebus factꝫ de nihi/
lo reperiri: qđ digne dicat̃ d̄ creatri
ce vniuerſoꝝ ſb̄ſtātia: tēptandū ta/
mē eſt ad quid hāc indagationē ra/
tio ꝑducet. Itaqꝫ d̄ relatiuis quidē
nulli dubiū qꝛ nullū eoꝝ ſubſtātia/
le eſt illi de quo relatio dicit̃. Qua/
re ſi quid d̄ ſūma natura dicit̃ relati
ue: nō eſt ei⁹ ſignificatū ſubſtātiale.
Vn̄ hoc ipm qđ ſūma ſb̄a ē oīm ſiue
maior oīb⁹ q̄ ab illa facta ſt̃ vel ali/
quid aliđ ſilīter relatiue dici poteſt:
manifeſtū eſt qm̄ nō ei⁹ naturalē de
ſignat eſſentiā. Si eñ nulla eaꝝ re/
rum vnq̄ꝫ eſſet quaꝝ relatiōe ſūma
ꝛ maior dicit̃: ipa nec ſūma nec ma/
ior intelligeret̃: nec tñ iccirco min⁹
bona eſſet vt eēntialis ſue magnitu/
dinis in aliquo detrimētū pateret̃.
Qđ ex eo manifeſte cognoſcit̃: qm̄
ipa quicq̄d boni vel magni eſt: nō ē
per aliud q̄ꝫ ꝑ ſeipſam. Si igit̃ ſum/
ma natura ſic pōt intelligi nō ſūma
vt tñ nequaq̄ꝫ ſit maior nec melior
q̄ꝫ cū intelligit̃ ſumma oīm: manife/
ſtum eſt qm̄ ſūmū nō ſimpliciter ſi/
gnificat illā ſūmā eēntiā q̄ oīno ma
ior ꝛ melior eſt q̄ꝫ quicq̄d non ē qđ
ipa. Qđ aūt ratio docet d̄ ſūmo: nō
diſſimiliter inuenitur in ſimiliter re/
latiuis. Illis itaqꝫ que relatiue di/
cunt̃: omiſſis qꝛ nullū eoꝝ ſimplici/
ter demōſtrat alicui⁹ eſſentiam: ad
alia diſcutiēda ſe cōuertat intentio.
Equidē ſi q̄s ſingl̄a diligēter intuea/
tur: quicq̄d ē ꝑter relatiua aut tale
eſt vt ipſum oīno melius ſit q̄ꝫ non
ipm: aut tale vt nō ipm ī aliquo me/
li⁹ ſit q̄ꝫ ipſum. Ipm aūt ꝛ nō ipm
nō aliud hic intelligo q̄ꝫ verum nō
veꝝ: corp⁹ nō corp⁹ ꝛ his ſilia. Me/
liuſ quidē eſt oīno aliq̄d q̄ꝫ nō ipm:
vt ſapiēs q̄ꝫ nō ipſum ſapiēs: id eſt
meli⁹ eſt ſapiens q̄ꝫ nō ſapiēs. Ce/
uis eñ iuſt⁹ nō ſapiēs melior videa/
tur q̄ꝫ nō iuſt⁹ ſapiēſ: nō tñ meli⁹ ſim
pliciter eſt nō ſapiēs q̄ꝫ ſapiens: om
ne eñ nō ſapiēſ ſimpliciter: in quātū
nō ſapiens eſt minus eſt q̄ꝫ ſapiens:
qꝛ omne nō ſapiēs meli⁹ eēt ſi eēt ſa
piēs. Similiter oīno meli⁹ eēt verū
q̄ꝫ nō ipm: id eſt qđ non verū ꝛ iu/
ſtuꝫ q̄ꝫ nō iuſtū: ꝛ viuit q̄ꝫ nō viuit.
Meli⁹ aūt eſt in aliq̄ nō ipm q̄ꝫ ipm:
vt nō auꝝ q̄ꝫ auꝝ. Nā meli⁹ eſt ho/
mini eſſe nō aurū q̄ꝫ aurū: q̄ꝫuis for
ſitan meli⁹ eſſet alicui auꝝ eſſe q̄ꝫ nō
auꝝ eſſe: vt plūbo. Cum eñ vtrūqꝫ
ſcilicet hō ꝛ plūbū ſint nō auꝝ: tan/
to melius aliq̄d eſt hō q̄ꝫ aurū: q̄nto
inferioris nature eſſet ſi eſſet auꝝ: et
plūbū tanto vilius eſt: quāto ꝑcio/
ſius eſſet ſi auꝝ eſſet. Patet aūt ex
eo qꝫ ſumma natura ſic intelligi pōt
nō ſumma: vt nec ſummū oīno meli/
us ſit q̄ꝫ nō ſummū: nec non ſummū
alicui melius q̄ꝫ ſummū: multa relati/
ua eſſe que nequaq̄ꝫ hac ꝯtineāt̃ di/
uiſiōe. Vtrū aūt noīa aliq̄ ꝯtineāt̃
inq̄rere ſupſedeo: cū ad ꝑpoſitū ſuffi
ciat qđ de illis notū eſt: nullū eoꝝ
ſimplicē ſcꝫ ſūme nature ſubſtātiam
deſignare. Cū igit̃ quicq̄d aliud eſt
ſi ſingl̄a deſpiciāt̃: aut ſit meli⁹ q̄ꝫ nō
ipm: aut nō ipm ī aliquo ſit melius
q̄ꝫ ipm: ſicut nefas eſt putare qꝫ ſub/
ſtātia ſūme nature ſit aliq̄d qđ me/
lius ſit aliq̄ mō nō ipꝫ: ſic neceſſe eſt
vt ſit quicq̄d oīno melius eſt q̄ꝫ non
ipm. Illa eñ ſola eſt qua penit⁹ ni/
hil eſt meli⁹: ꝛ que melior eſt oībus
que nō ſūt qđ eſt ipa. Nō eſt igitur
corp⁹ vel aliquid eoꝝ q̄ corporei ſen
ſus diſcernūt. Quippe his oīb⁹ me/
lius eſt aliq̄d qđ nō eſt qđ ipſa ſunt.
Mens eñ rōnalis q̄ nullo corporeo
ſenſu: q̄d vel qualis vel quāta ſit ꝑ/
cipit̃: quāto minor eſſet ſi eſſet aliq̄d
eoꝝ que corporeis ſenſib⁹ ſubiacēt:
tāto maior eſt q̄ꝫ qđlibet eoꝝ. Pe/
nitus eni ipſa ſūma eſſentia tacēda
eſt eē aliq̄d eoꝝ q̄b⁹ eſt aliq̄d qđ nō
eſt qđ ipa ſunt ſuperius: ꝛ eſt oīno ſicē
rō docet dicēda qđlibet eoꝝ quib⁹
eſt omne qđ nō eſt qđ ipſa ſunt infe
rius: quare neceſſe eſt eſſe eā viuen/
tem: ſapientē: potentē ꝛ omnipoten/
tē; verā: iuſtā: beatā: eternā ꝛ quic/

quid ſimpliciter abſolute meli⁹ ē q̄ꝫ nō ipm. Quid ꝗ queraꝛ̄ ampli⁹: q̇d ſumma illa ſit natura ſi manifeſtū ē q̇d oīm ſit aut q̇d oīm nō ſit?

Qꝛ idē ſit illi eſſe iuſtā qđ eſt eē iuſticiā: ꝛ eodē modo de his q̄ ſimiliter de illa dici poſſunt ꝛ qđ nihil horuꝫ mōſtret qualis illa vł q̄nta ſit ſed quid ſit. Ca. XV.

Sed fortaſſe cū dicitꝛ̄ iuſta vel magna vł aliq̇d ſimiliū: non oſtēditꝛ̄ q̇d ſit ſed poti⁹ qualis vel quāta ſit. Per qualitatē q̇ppe vel quātitatē qđlibet hoꝝ dici videtꝛ̄. Omne nāqꝫ qđ iuſtū eſt per iuſticiā iuſtum eſt: ꝛ alia huiōi ſimilr̄. Quare ipa ſūma natura nō ē iuſta niſi ꝑ iuſticiā. Videtꝛ̄ igitꝛ̄ ꝑticipatione q̄litatis iuſticie ſcꝫ iuſta dici ſūme bona ſbſtātia: qđ ſi ita eſt: ꝑ aliud ē iuſta nō ꝑ ſe: aut hoc ꝯtrariū eſt veritati ꝑſpecte: q2 bona vel magna vł ſubſiſtēs qđ eſt oīno ꝑ ſe eſt nō per aliud. Si igitꝛ̄ nō ē iuſta niſi ꝑ iuſticiā nec iuſta pōt eē niſi ꝑ ſe: q̇d magł ꝑſpicuū: q̇d magł neceſſariū q̄ꝫ qꝫ eadē natura ē ipa iuſticia? Et cū dꝛ eē iuſta ꝑ iuſticiā: idē ē qđ ꝑ ſe: ꝛ cū iuſta ꝑ ſe dꝛ eē: nō aliud ītelligitꝛ̄ q̄ꝫ ꝑ iuſticiā. Quapropꝛ̄ ſi q̄ratꝛ̄ q̇d ſit ipſa ſūma natura de q̄ agitꝛ̄: q̇d veri⁹ rn̄detꝛ̄ q̄ꝫ iuſticia? Vidēdū igitꝛ̄ quō ītelligendū ſit q̄ꝫ illa natura que eſt ipa iuſticia dicitꝛ̄ iuſta. Qm̄ eni hō non pōt eſſe iuſticia: iuſticiā aūt habere poteſt. Nō eni intelligitꝛ̄ iuſt⁹ homo exiſtēs iuſticia ſed habens iuſticiā. Qm̄ igitꝛ̄ ſumma natura nō ꝓprie dicitꝛ̄ iuſta q2 habet iuſticiā: ſed exiſtit iuſticia: cū dicitꝛ̄ iuſta ꝓprie intelligitꝛ̄ exiſtēs iuſticia: nō aūt habens iuſticiā: quare ſi cū dicitꝛ̄ exiſtēs iuſticia: nō dicitꝛ̄ qualis eſt: ſꝫ quid eſt: cōſequitꝛ̄ vt cū dicitꝛ̄ iuſta: nō dicatꝛ̄ q̄lis ſit ſꝫ q̇d ſit. Deinde qm̄ de illa ſuprema eſſentia idē eſt dicere q2 eſt iuſta ꝛ q2 ē exiſtēs iuſticia: Et cū dicitꝛ̄ eſt exiſtens iuſticia: non eſt aliud q̄ꝫ eſt iuſticia: nihil differt in illa ſiue dicatꝛ̄ ē iuſticia ſiue ē iuſta. Quapropter cū queritꝛ̄ de illa q̇d ſit: non eſt min⁹ cōgrue reſpondere iuſta q̄ꝫ iuſticia. Qđ vero ī exēplo iuſticie ratū eſſe cōſpicitꝛ̄: hoc de oībus que ſimiliter de ipſa ſumma natura dicūtꝛ̄ intellectus ſentire ꝑ ratione cōſtringitꝛ̄. Quicq̇d igitꝛ̄ eoꝝ de illa dicatꝛ̄: nō qualis vel quāta ſed magis q̇d ſit monſtratꝛ̄. Sed palā eſt q2 qđlibet bonū ſumma natura ſit: ſūme illud eſt. Illa igitꝛ̄ eſt ſumma eſſentia: ſumma vita: ſūma ratio: ſūma ſal⁹: ſūma iuſticia: ſūma ſapientia: ſūma veritas: ſūma bonitas: ſūma magnitudo: ſūma pulchritudo: ſumma immortalitas: ſumma incorruptibilitas: ſumma īmutabilitas: ſūma beatitudo: ſūma eternitas: ſūma ptās: ſūma vnitas: qđ nō eſt aliud q̄ꝫ ſūmū ens ſumme viuēs ꝛ alia ſimiliter.

Qꝛ ita ſit ſimplex vt oīa que de eius eēntia dici poſſūt: vnū idemqꝫ ſint ī illa: ꝛ nihil de ea dici poſſit ſubſtātialiter niſi ī eo qđ quid eſt: Caplm̄. XVI.

Quid ergo ſi illa ſumma natura tot bona eſt: erit ne cōpoſita tot pluribus boniſ: an potius nō ſunt plura bona: ſed vnum bonum tam pluribus nominibus ſignificatum? Omne eni cōpoſituꝫ vt ſubſiſtat indiget his ex quibus componitꝛ̄: ꝛ illis debet quidē qđ eſt: q2 quicq̇d eſt per illa eſt: ꝛ illa qđ ſūt ꝑ illud nō ſūt: ꝛ idcirco penitus ſummū nō eſt. Si igitꝛ̄ ſumma natura illa cōpoſita ē ex pluribꝰ bonis: hec omnia que oī cōpoſito inſūt in illā incidere neceē ē. Qđ nefas falſitatꝭ apta rōe deſtruit ꝛ obruit tota q̄ ſupra patuit neceſſitas veritatꝭ. Cū igitꝛ̄ illa natura nullo mō cōpoſita ſit: ꝛ tn̄ oīmō tot

illa bona ſit: neceſſe ē vt illa oīa nō
plura ſꝫ vnū ſint. Idē igiť ē q̄dlibet
vnū illoꝝ q̄ꝺ oīa ſunt ſimul ſiue ſin/
gula: vt cū ꝺicať iuſticia vel eſſentia
idē ſignificat q̄ꝺ alia vel oīa ſimul
vel ſingłā. Quēadmodū itaqꝫ vnū
eſt quicquid eſſentialr̄ ꝺe ſūma ſub/
ſtātia ꝺicať: ita ip̄a vno mō: vna cō/
ſideratiōe eſt quicquid ē eſſentialr̄.
Cū eñ aliquis hō ꝺicať et corpꝰ et
rōnalis ⁊ hō: nō vno mō vel conſi/
deratiōe hec tria ꝺicitur. Scḋm aliḋ
eñ eſt corpꝰ: ⁊ ſcḋm aliud eſt rōna/
lis: ⁊ ſingulū hoꝝ non eſt totū id q̄ꝺ
eſt homo. Illa vero ſumma eſſentia
nullo mō ſic eſt aliquid vt illud idē
ſcḋm aliū modū aut ſcḋm aliā cōſi/
deratione nō ſit: qꝛ quicq̄d aliquo
mō eſſentialiter eſt: hoc eſt totū q̄ꝺ
ipſa eſt. Nihil igiť q̄ꝺ ꝺe eius eſſen/
tia vere ꝺicať in eo q̄ꝺ qualis vł q̄n/
ta: ſꝫ ī eo q̄ꝺ quid eſt accipiť. Quic/
quid eñ eſt: vel quale vel q̄ntū eſt:
et aliud in eo q̄ꝺ quid eſt: vnde non
ſimplex ſed cōpoſitū eſt.

Quod ſit ſine principio ⁊ ſi/ne fine: Caplm. XVII.

E[x] q̄ igiť ħ tā ſimplex natu/
ra creatrix ⁊ vigor oīm fuit
vel vſqꝫ q̄ futura eſt: an po/
tius nec ex quo nec vſqꝫ quo eſt: ſꝫ ſi/
ne p̄ncipio ⁊ ſine fine eſt. Si eñi p̄n/
cipiū habet: aut ex ſe vel ꝑ ſe hoc ha/
bet aut ex alio vel ꝑ aliud aut ex ni/
hilo vel ꝑ nihil. Sed ꝯſtat per veri/
tatē iā ꝓſpectā: qꝛ nullo mō ex alio
vel ex nihilo vel ꝑ aliud vel ꝑ nihil
eſt. Nullo igiť mō ꝑ aliḋ vel ex alio
aut ꝑ nihil vel ex nihilo initiū ſorti/
ta eſt. Ex ſeipſo vero vel ꝑ ſe initiū
habere nō p̄ōt quāq̄ꝫ ex ſeipſa ⁊ per
ſeipſā ſit. Sic eñ ē ex ſe ⁊ ꝑ ſe vt nul/
lo mō ſit alia eſſentia q̄ eſt ꝑ ſe ⁊ alia
per quā ⁊ ex qua eſt. Quicquid aūt
ex aliq̄ vel ꝑ aliq̄d incipit eſſe nō eſt
oīno idē illi ex q̄ vel ꝑ q̄ꝺ incipit eē.
Sūma igiť natura nō icepit ꝑ ſe vł
ex ſe. Qm̄ igiť nec per ſe nec ex ſe nec
ꝑ aliud nec ex alio nec ꝑ nihil nec ex
nihilo habet p̄ncipiū: nullo mō ha/
bet p̄ncipiū ſꝫ neqꝫ finē habebit. Si
eñ finē habitura eſt: nō eſt ſūme im/
mortalis nec ſumme incorruptibił: ſꝫ
conſtat ꝙ eſt ſumme īmortalis ⁊ in/
corruptibilis: nō habebit igiť finē.

Amplius: ſi finē habitura eſt: aut
volens aut nolens deficiet. Sed pro
certo nō eſt bonū ſimplex cuius vo/
luntate perit ſummū bonū: At ipſa
eſt verū ⁊ ſimplex bonum: quare ſua
ſpōte nō deficiet ip̄a: qm̄ certū eſt eē
ſummū bonū. Si vero nolēs peritu/
ra eſt: nō eſt ſūme potēs nec omni/
potēs: ſꝫ rōnis neceſſitas aſſeruit eā
ſūme potentē eſſe ⁊ oīpotentē. Nō
ꝫ nolēs deficiet: quare ſic nec volēs
neqꝫ nolens ſūma natura finē habe/
bit: nullo mō finē habebit. Amplꝰ:
ſi illa ſūma natura p̄ncipiū habebit
vel finē: nō eſt vera eternitas: quod
ſupra inexpugnabiliť inuētū ē. De/
inde cogitet q̄ poteſt qn̄ incepit aut
qn̄ nō fuit hoc veꝝ: ſcilicet qꝛ futuꝝ
erat aliq̄d: aut qn̄ deſinet ⁊ nō erit ħ
verū: ſcilicet qꝛ p̄teritum erit aliq̄d.
Quod ſi neutꝝ hoꝝ cogitari poteſt
⁊ vtrūqꝫ hoc verū ſine veritate eſſe
nō poteſt: impoſſibile eſt vł cogitari
ꝙ veritas p̄ncipiū vel finē habeat.

Deniqꝫ ſi veritas habuit p̄ncipiū
vel habebit finem: anteqꝫ ip̄a incipe/
ret: veꝝ erat tūc qꝛ nō erit veritas: ⁊
poſtq̄ꝫ finita erit: veꝝ erit tūc qꝛ nō
erit veritas. At qꝛ veꝝ nō p̄ōt eſſe
ſine veritate: erat igiť veritas anteq̄ꝫ
eſſet veritas: ⁊ erit veritas poſtq̄ꝫ fi/
nita erit ꝟitas: q̄ꝺ incōueniētiſſimū
eſt. Siue igiť ꝺicať veritas habere: ſi/
ue intelligať nō habere p̄ncipium vł
finē: nullo mō claudi p̄ōt ꝟitas p̄n/
cipio vł fine: q̄re idē ſequiť ꝺe ſūma
natura quia ip̄a ſumma veritas eſt.

Quō nihil fuit ante aut erit poſt illā: Ca. XVIII.

[S]Ed ecce iterū īſurgit nihil: ⁊
quecūqꝫ hactenꝰ ratio in ve/

ritate ⁊ neceſſitate concorditer atteſtātibꝰ diſſeruit: aſſerit eſſe nihil. Si em̄ ea q̄ ſupra digeſta ſūt neceſſarie veritatis munimine firmata ſūt: nō fuit aliq̄d ante ſummaꝫ eſſentiā nec erit aliq̄d poſt eā: q̄re nihil fuit ante eā ⁊ nihil erit poſt eā. Nā aut aliq̄d aut nihil neceſſe eſt p̄ceſſiſſe vel ſubſecutuꝝ eē. Qui aūt dic̄ qꝛ nihil fuit ante ipſam ⁊ nihil erit poſt ipſam: id pronūciare videt̄ quia fuit ante ipſam quando nihil erat: ⁊ erit poſt ipſaꝫ qñ nihil erit. Qñ ergo nihil erat illa nō erat: ⁊ qñ nihil erit illa ñ erit: Quō ergo nō icepit ex nihilo: aut q̄modo ñ deueniet ad nihilū ſi illa nōdum erat cū iam erat nihil: ⁊ eadem iam non erit: tamē adhuc erit nihil? Quid ergo molita eſt tāta moles argumentoꝝ: ſi tam facile demoliunt̄ iteꝝ in nihilum molimina eoꝛuꝫ? Si namq̧ ꝯſtituit̄ vt ſummū eſſe nihilo ⁊ p̄cedenti ſuccedat ⁊ ſubſequēti decedat: quicquid ſupra ſtatuit veꝝ neceſſitate deſtituit̄ p inane nihilum. An potius repugnādū eſt nihilo ne tot ſtructure neceſſitate rōnis a nihilo expugnent̄: ⁊ ſummū bonuꝫ qḋ lucerna veritatis queſitū ⁊ inuentū eſt: amittat̄ pro nihilo? Potius igit̄ aſſerat̄ ſi fieri poteſt qꝛ nihil nō fuit ante ſummā eſſentiā nec erit poſt illā: q̄ dū locus dat̄ ante vel poſt illam nihilo per nihilū reducat̄ ad nihilum illud eſſe qḋ per ſeipſum conduxit id quod erat nihil ad eſſe. Duplicem namq̧ vna ꝓnūciatio gerit ſententiā: cū dr̄: qꝛ nihil fuit ante ſummā eſſentiam. Unus em̄ eſt eius ſenſus: quia priꝰ q̄ ſūma eſſentia eēt fuit cū erat nihil. Alter vero eius ē intellectus: qꝛ ante ſummā eſſentiaꝫ nō fuit aliq̄d: veluti ſi dicā: nihil docuit me volare. Hoc aūt ſic exponā: qꝛ ipꝫ nihil qḋ ſignat nō aliq̄d docuit me volare: ⁊ erit falſuꝫ: aut qꝛ nō docuit me aliq̄d volare: qḋ eſt verū. Prioꝛ itaq̧ ſenſus eſt: quē ſequitur ſupra tractata incōuenientia: ⁊ omnimoda ratione ꝓ falſo repellit̄. Alt̄ vero eſt q̄ ſuperioꝛibus pſecta coheret ꝯuenientia: ⁊ tota illoꝝ ꝯtextiōe verus eſſe cōpellit̄: quia cū dicit̄ nihil fuit ante illā: ſm̄ poſterioꝛē intellectū accipiendū eſt: nec ſic eſt exponendū vt intelligat̄ aliqñ fuiſſe qñ illa nō erat ⁊ nihil erat: ſed ita vt intelligat̄ quia ante illā nō fuit aliq̄d. Eadem rō eſt duplicis intellectus ſi nihil dicat̄ poſt illā eſſe futuꝝ. Si ergo hec interp̄tatio que facta eſt de nihilo diligent̄ diſcernit̄: veriſſime nec aliq̄d nec nihil ſummā eſſentiam aut p̄ceſſiſſe aut ſubſecuturuꝫ eſſe: ⁊ nihil fuiſſe ante vel poſt illā eſſe ſbſecutuꝝ ꝯcludit̄: Etenim nulla iā ꝯſtitutoꝛū ſoliditas villi inanitate ꝯcutit̄.

Qꝫ illa ſit in omni loco ⁊ tēpoꝛe: Capl̄m XIX.

Quamq̧ aūt ſupra cōcluſum ſit qꝛ creatrix hec natura vbiq̧ ⁊ i omnibꝰ ⁊ p oīa ſit: ⁊ ex eo qꝛ nec incepit nec deſinet eſſe ꝯſequat̄ qꝛ ſemp fuit ⁊ ē ⁊ erit: ſentio tm̄ quiddā cōtradictionis ſubmurmurare: qḋ me cogit diligentiꝰ vbi ⁊ qñ illa ſit indagare. Itaq̧ ſumma eſſentia aut vbiq̧ ⁊ ſemp ē aut tātū et alicubi ⁊ aliquādo aut nuſq̄ ⁊ nunq̄: Qḋ dico aut in omni loco vel tēpoꝛe aut determināte in aliquo vl' in nullo. Sed q̄d videt̄ repugnātius: q̄ vt qḋ veriſſime ⁊ ſūme eſt: id nuſq̄ ⁊ nūq̄ ſit? Falſum eſt igit̄ illā nuſq̄ ⁊ nunq̄ eſſe. Deinde quomō nullū bonū nec penitus aliquid eſt ſine ea ſi ipſa nuſq̄ vel nunq̄ eſt: nuſq̄ vel nūq̄ aliqḋ bonū eſt: ⁊ nuſq̄ vl' nūq̄ omnino aliquid eſt? Qḋ q̄ falſum ſit nec dicere opꝰ ē. Falſū igit̄ ē ⁊ illud qḋ illa nuſq̄ aut nūq̄ ſit. Aut ē ergo determinate alicubi ⁊ aliquando aut vbiq̧ ⁊ ſemp. At ſi determinate eſt in aliquo loco vel tempoꝛe: ibi ⁊ tūc tm̄ vbi ⁊ qñ ipſa ē: pōt aliq̄d eſſe. Ubi vero ⁊ qñ ipſa nō eſt: ibi et tunc penitus nulla eſt eſſentia: quia

ſine ea nihil eſt: vnde ↄſequeť vt ſit aliquis loc⁹ ⁊ aliqđ tēpus vbi ⁊ qñ oīno nihil eſt. Qđ qm̄ eſt falſū: ipē nā ꝙ loc⁹ ⁊ tēpus ipm̄ aliqđ eſt: non pōt eē ſūma natura alicubi vł aliqñ deťminate. Qđ ſi dicatur deťminate ipſa p ſe alicubi ⁊ aliquando eſt: ſed p potentiam ſuam eſt vbiqꝫ vel quādocūqꝫ aliqđ eſt: nō eſt verum: qm̄ em̄ potentiā eius nihil aliud ꝙ̄ ipſam eſſe manifeſtū eſt: nullo modo potētia eius ſine ipſa eſt. Cum ergo nō ſit alicubi vel aliqñ determinate: neceſſe eſt vt ſit vbiqꝫ ⁊ ſemp: id eſt in omni loco vel tpe.

Qꝫ in nullo ſit loco aut tēpore. Caplm̄. XX.

Quod ſi ita eſt: aut tota eſt in omni loco vł tpe: aut tantū quelibꝫ ps eius: vt altera ps ſit extra oēm locū ⁊ tēpus. Si vero partim eſt ⁊ partim nō eſt in oī loco vel tēpore: partes habet: qđ falſum eſt. Nō igiť partim eſt vbiqꝫ ⁊ ſemper: aut em̄ ſic eſt intelligendū vt tota ſimul ſit in oībus locis vel tēporibus ⁊ p partes in ſingulis: aut ſit vt tota etiā in ſingulis. Verū ſi p partes in ſingulis eſt: nō effugit partiū cōpoſitionē ⁊ diuiſionē: quod valde alienū a ſumma natura inuentū eſt. Quapropter nō eſt ita tota in omnibus locis vł tēporib⁹ vt p partes ſit ī ſingulis. Reſtat altera pars diſcutienda: ſcilicet q̄liter ſumma natura ſit tota in omnib⁹ ⁊ ſingulis locis vł tēporib⁹. Hoc nimirū eſſe nō poteſt niſi aut ſimul aut diuerſis tēporib⁹. Sed qm̄ ratio loci aut ratio tēporis quas hactenus ſimul progreſſas eiſdē veſtigijs vna potuit indagare ↄſecutio: hec ab īuicē digredientes diſputationē videnť diuerſis quaſi fugere anfractib⁹: ſingillatī ſuis inueſtigenť diſcuſſiōib⁹. Primū ergo videať ſi ſumma natura tota poſſit eſſe in ſingulis locis aut ſimul aut p diuerſa tēpora. Deinde idipm̄ in tēporibus inquirať. Si igitur tota eſt ſimul in ſingulis locis: p ſingula loca ſunt ſingule tote. Sicut em̄ locus a loco diſtinguiť vt ſinglā loca ſint: ita id qđ totū eſt in vno loco ab eo quod eodem tēpore totū eſt in alio loco diſtinguiť vt ſingula tota ſint. Nā qđ totū eſt ī aliq̄ loco: nihil ei⁹ eſt qđ nō ſit in ipſo loco. At de quo nihil eſt qđ nō ſit in aliquo loco: nihil eſt de eo qđ ſit eodē tēpore extra eundē locū. Qđ igiť totū eſt in aliq̄ loco: nihil eſt eius quod eodē tēpore ſit extra ipm̄ locū. Sed de quo nihil eſt extra q̄lꝫlibet locū: nihil ei⁹ eſt eodē tēpore in alio loco. Quare qđ totū eſt ī quolibet loco: nihil eſt ſimul in alio loco. Qꝫ igiť totū eſt in aliquo loco: quō totū ſimul ē ī alio loco ſi nihil de eo pōt eſſe in alio loco? Qm̄ igiť vnū totū non pōt eſſe ſimul in diuerſis locis totum: conſequiť vt per ſingula loca ſingula ſint tota ſi in ſingulis locis ſimul aliqđ ē totū. Quapropter ſi ſumma natura tota eſt vno tēpore in ſingulis omnib⁹ locis: quot ſingula loca eſſe poſſunt: tot ſingule ſunt nature ſumme: qđ irrationabile eſt opinari. Nō eſt igiť tota vno tēpore ī ſingulis loc̄. At vero ſi diuerſis tēporib⁹ tota eſt in ſingulis locis: quando eſt in vno loco: nullū bonū ⁊ nulla eſſentia eſt interim in alijs locis: qꝛ ſine ea prorſus aliqđ nō exiſtit: Qđ abſurdū eſſe vel ipſa loca ꝓbant q̄ nō nihil ſed aliqđ ſunt. Nō eſt itaqꝫ ſumma natura tota in ſingulis locis diuerſis temporibus. Qꝫ ſi nec eodem tempore nec ī diuerſis temporibus tota eſt in ſingulis locis: liquet quia nullo modo eſt tota in ſingulis omnib⁹ loc̄. Nūc igiť eſt indagandū ſi eadē ſūma natura ſit tota in ſinglis tēporibus: aut ſimul aut diſtincte per ſingula tēpora.

Quomodo ſit in omni et in nullo loco:

Capl'm. XXI.

S Ed quō eſtaliqđ totū ſimul in ſingulis tēporibus ſi ipſa tēpora ſimul nō ſunt? Si vero ſeparatim ⁊ diſtincte tota eſt ī ſingulis temporib⁹: quēadmodū aliqſ homo totus eſt heri ⁊ hodie ⁊ cras: proprie dicitur quia fuit ⁊ eſt ⁊ erit: Ergo ei⁹ etas que nihil aliud eſt ꝙ̄ eius eternitas nō eſt tota ſimul ſ; eſt partibus extēſa per tempoꝝ partes: At eius eternitas nihil aliud eſt ꝙ̄ ipſa eſſentia. Summa igiť eſſentia erit diuiſa ꝑ partes ſm̄ tēpoꝝ diſtinctiones. Si eñ eius etas per tēporū curſus producitur: habet cum ipſis tēporibus preſens ꝑ̄teritū ⁊ futuꝝ. Quid aūt aliud eſt ei⁹ etas vel exiſtendi diuturnitas ꝙ̄ eius eternitas? Ergo cū ei⁹ eťnitas nihil aliud ſit ꝙ̄ eius eſſentia: ſicut ſupra digeſta ratio indubitabiliter ꝓbat: ſi eius eternitas hab; preteritū preſens ⁊ futuꝝ: conſequenter quoq; ei⁹ eſſentia habet preteritū preſens ⁊ futuru;. At qđ preteritū eſt non eſt preſens vel futurū: ⁊ qđ preſens eſt nō eſt preteritū nec futurū: ⁊ qđ futurū eſt non eſt preteritum vel preſens: quō ergo ſtabit qđ ſupra rōnabili ⁊ ꝑſpicua neceſſitate claruit q; illa ſumma natura ſcilicet nullo modo cōpoſita ſed ſumme ſimplex eſt ⁊ ſumme incommutabilis ſi aliud ⁊ aliud eſt in diuerſis tēporibus: ⁊ per tēpora diſtributas habet partes: aut poti⁹ ſi illa vera ſūt. imo quia liquido vera ſūt: quō hec poſſibilia ſunt? Nullo igiť modo creatrix eſſentia aut etas aut eternitas eius recipit preter[illegible] vel futurū. Preſens eñ quō non habet ſi vere eſt? ſed fuit ſignificat preteritum: et erit futurū. Nunꝙ̄ igiť illa fuit vel erit: quare nō eſt diſtincta ſicut nec ſimul tota in diuerſis ſingulis temporibus. Si igiť ſicut diſcuſſum eſt nec ſic eſt tota in omnibus locis vel temporibus vt ſemel ſit tota in omnibus et per partes in ſingulis: nec ſic vt tota ſit ī ſinglis: manifeſtum eſt quia nō eſt vllo modo in omni loco vel tempore tota. Et qm̄ ſimiliter peruiſum eſt quia nec ſic eſt in omni loco vel tempore vt pars ſit in omni ⁊ pars ſit extra omnē locum vel tempus: impoſſibile eſt vt ſit vbiq; ⁊ ſemper. Nullatenus eñ poteſt intelligi eſſe vbiq; ⁊ ſemper niſi aut tota aut pars. Qđ ſi nequaꝙ̄ eſt vbiq; et ſemper: aut erit determinate in aliquo loco vel tempore: aut in nullo determinate: aut eam in aliquo non poſſe eſſe iam diſcuſſum eſt. In nullo igitur loco vel tempore: id eſt nuſꝙ̄ ⁊ nunꝙ̄ eſt. Non eñ poteſt eſſe niſi aut in omni aut in aliquo. Sed rurſus cum conſtet inexpugnabiliter non ſolum quia eſt per ſe et ſine principio ⁊ ſine fine: ſed ꝗ̄a aliquid ſine ea nec vſꝙ̄ nec vnꝙ̄ ē: neceſſe eſt illā eſſe vbiq; ⁊ ſemꝑ.

Quō meli⁹ poſſit intelligi eſſe ſemper ꝙ̄ in omni tēpore: Capl'm. XXII.

Q Uomodo ergo conueniunt hec tam contraria ſecundum prolationē ⁊ tam neceſſaria ſecundum probationem? Fortaſſe quodammodo eſt ſumma natura in loco vel tēpore quo non prohibetur ſic eſſe ſimul tota in ſingulis locis vel temporibus: vt tamen non ſint plures tote ſ; vna ſola tota: nec eius etas que non eſt niſi vera eternitas non ſit diſtributa in preteritum preſens ⁊ futurum. Non enim videntur hac lege loci ac temporis cogi niſi ea que ſic ſunt in loco vel tempore vt loci ſpaciū vel temporis diuturnitatē nō excedant. Quare ſicut de his que hmōi ſunt vnum idemq; totum ſimul nō poſſe eſſe totū in diuerſis locis vel tēporibus omni veritate aſſeriť: ita in his

que hmői nő ſūt: idipm nulla neceſ/
ſitate cőcludit. Jure namqꝫ dici vi/
detur ꝙ tantū ei⁹ rei ſit aliqͥs locus
cui⁹ quantitatē locus circūſcribēdo
ꝯtinet ꝛ ꝯtinendo circūſcribit: ꝛ ꝙ
ei⁹ rei ſolū ſit aliqͣd tp̄s cui⁹ diutur/
nitatē tp̄s metiēdo aliquo mō termi
nat ꝛ terminādo metitur. Quapro/
pter eius amplitudini aut diuturni/
tati nulla meta vel a loco vel a tem/
pore opponit̄: illi nullū eſſe locū vl̄
tēpus vere ꝓponit̄. Qm̄ nāqꝫ nec
locus illi facit qͦd locus: nec tēp⁹ qͦd
tp̄s: nō irrōnabilr dr̄ qꝛ nll's loc⁹ ē
ei⁹ loc⁹ ꝛ nullū tp̄s eſt ei⁹ tēp⁹. Qd̄
vero nullū locū aut tempus habere
cōſpicit̄: id pfecto nllaten⁹ loci aut
tēporis legē ſubire ꝯuincit̄. Nulla
igit̄ lex loci aut tēporis naturā illā
aliquo modo cogit: quā null⁹ locus
aut temp⁹ aliqua continentia clau/
dit. Que nā aūt rōnalis ꝯſideratio
omnimoda rōe nō ꝯcludat vt crea/
tricem ſummā qꝫ omniū ſubſtantiā
quā neceſſe eſt alienā eſſe ꝛ liberam
a natura: ꝛ iure oīm que ip̄a fecit de
nihilo vlla loci cohibitio vel tem/
poris includat: cū potius eius potē/
tia que non eſt aliud q̄ꝫ eius eſſentia
cūcta a ſe facta ſub ſe cōtinendo con
cludat? Quō quoqꝫ nō eſt impudē
tis imprudētie dicere ꝙ ſumme ve/
ritatis aut locus circūſcribat quan/
titatē: aut tēpus metiat̄ diuturnita/
tem: que nullā penitus localis vl̄ tē
poralis diſtēſionis magnitudinē ſu/
ſcipit vel paruitatē? Qm̄ itaqꝫ loci
hoc eſt ꝛ tēporis ꝯditio vt tantū mo
do quicquid eoꝝ metis claudit̄ nec
partiū fugiat ratiōnē vel qualē ſu/
ſcipit locus eius ſcd̄m quantitatē vl̄
qualē patit̄ tēpus eius ſcd̄m diutur
nitatē: nec vllo mō poſſit totū a di/
uerſis locis vel tēporib⁹ ſimul cōti/
neri: quicqͥd vero loci vl̄ tēporis cō
tinētia nequaq̄ꝫ coercet̄: nulla loco/
rum vel tēporū lege ad partiū mul/
tiplicitatē cogat̄ aut p̄ſens eſſe totū
ſit̄ plurib⁹ locis aut tēporib⁹ prohi/
beat̄: qm̄ inquā hec eſt cōditio ſ loci
aut tēporꝫ: pculdubio ſūma ſubſtan
tia q̄ nulla loci vel tēporꝫ continētia
cingit̄: nulla eoꝝ lege conſtringitur.
Quare qm̄ ſūmā eſſentiā totā ꝛ in/
euitabilis neceſſitas exigit nulli lo/
co vel tēpi deeſſe: ꝛ nulla ratio loci
aut tēporis ꝓhibet omni loco vel tē
pori ſimul totā adeſſe: neceſſe eſt eā
ſimul totā oībus ꝛ ſingulis locis et
tēporib⁹ preſentē eſſe. Nō em̄ quia
huic loco vl̄ tēpori p̄ſens ē: iccirco ꝓ
hibet̄ illi vel illi loco aut tēpori ſit̄
et ſimilit̄ p̄ſens eſſe: nec qm̄ fuit aut
eſt aut erit: ideo eternitatis ei⁹ aliqͥd
euanuit a p̄ſenti tēpore ꝛ p̄terito qͦd
iā nō eſt: aut trāſit cū p̄ſenti qͦd vix
eſt: aut ventu͛rū eſt cū futuro qͦd non
dū eſt. Nullaten⁹ nāqꝫ cogit̄ vel ꝓ/
hibet̄ lege locoꝝ vel temporꝝ alicubi
aut aliquādo eſſe vel nō eſſe: qͦd nul
lo mō intra locū vel tēpus claudit
ſui⁹ eſſe. Nā ſi ipſa ſumma eſſentia
dicit̄ eſſe in loco aut tp̄e: q̄ꝫuis de il/
la ꝛ de localibus ſiue temporalibus
naturis vna ſit ꝓlatio ꝓpter loquē/
di cōſuetudinē: diuerſus tamē eſt in
tellectus ꝓpter reꝝ diſſimilitudinē.
In illis nanqꝫ duo quedā eadē pro/
latio ſignificat: id eſt: qꝛ p̄ſentia ſūt
locis ꝛ tēporib⁹ in quib⁹ eſſe dicun/
tur: ꝛ qꝛ ꝯtinent̄ ab ip̄is: in ſumma
vero eſſentia vnū tm̄ percipit̄: id eſt
qꝛ p̄ſens eſt: nō etiā qꝛ ꝯtinet̄. Vñ
ſi vſus loqͣndi admitteret: ꝯuenien/
tius dici videret̄ eſſe cū loco vel tē/
pore q̄ꝫ in loco vel tp̄e. Verb⁹ em̄ ſi/
gnificat̄ ꝯtineri aliqͥd cū dr̄ eē i alio
q̄ꝫ cū dr̄ eē cū alio. In nllo itaqꝫ lo/
co vl̄ tp̄e ꝓp̄e dr̄ eſſe: qꝛ oīno a nllo
alio ꝯtinet̄: ꝛ tñ in oī loco vl̄ tp̄e ſuo
qͥdāmodo dici pōt eſſe: qm̄ quicqͥd
aliud eſt ne ī nihilū cadat: ab ea pre
ſente ſuſtinet̄: in oī loco ꝛ tp̄e eſt: qꝛ
nulli abeſt ꝛ in nllo eſt: qꝛ nullū lo/
cū aut tēp⁹ habet: nec in ſe recipit di
ſtinctiōes locoꝝ aut tēpoꝝ: nec hic
nec illic vel alicubi vel tūc vel nunc
vel aliqñ: nec ſcd̄m labile preſens

quo vtimur tēpus eſt:aut ſcd̄m p̄te/
ritū vel futurꝫ fuit vel erit:qm̄ ħ cir/
cūſcriptorꝫ ⁊ mutabiliū ꝓpria ſunt:
qꝛ illa nō eſt:⁊ tamē hec de ea q̄dā/
modo dici p̄nt:qm̄ ſic eſt p̄ſens oīb⁹
circūſcriptis ⁊ mutabilib⁹: ac ſi illa
circūſcribat̄ eiſdē locis: ⁊ mutet̄ tē/
poꝛibus. Patet itaqꝫ ꝙ q̄ntū ſatis
eſt ad diſſoluēdū que inſonabat cō
trarietatē qualiter ſūma oīm eēntia
vbiqꝫ ⁊ ſemꝑ ⁊ nuſq̄ꝫ ⁊ nunq̄ꝫ:id ē
in oī ⁊ in nullo loco aut tp̄e ſit iuxta
diuerſorꝫ intellectū ɔcoꝛdē v̄itatē.

Quō meli⁹ itelligi poſſit eē vbiqꝫ q̄ꝫ ī oī loco: C. XXIII

Ex cū ɔſtet eandē ſūmā na
v turā nō magis eſſe in oībus
locis q̄ꝫ in omnib⁹ que ſunt:
non velut que ɔtineat̄: ſꝫ que pene/
trādo cūcta ɔtineat:cur nō dicat̄ eē
vbiqꝫ:hoc ſenſu vt potius intelliga
tur eſſe in oībus que ſūt:q̄ꝫ tantū in
oībus locis:cū huc intellectum ⁊ rei
veritas exhibeat ⁊ ip̄a localis verbi
ꝓpꝛietas nequaq̄ꝫ ꝓhibebat? So/
lem⁹ nāqꝫ localia verba ſepe irrep̄/
henſibiliter attribuere reb⁹: que nec
loca ſūt nec circūſcriptōe locali cōti
nent̄: velut ſi dicam ibi eſſe intelle/
ctū in aīa vbi eſt rōnalitas. Nā cū
ibi ⁊ vbi aduerbia localia ſint: non
tamē locali circūſcp̄tiōe aut aīa cō/
tinet aliq̄d aut intellect⁹ aut rōnali/
tas cōtinet̄. Quare ſumma natura
ſcd̄m rei veritatē dicit̄ apti⁹ vbiqꝫ
eſſe ſcd̄m hāc ſignificationē:vt intel
ligat̄ eſſe in oībus que ſunt:q̄ꝫ intel
ligat̄ ī oīb⁹ locis. Et qm̄ ſicut ſupꝛa
expoſite rōnes docēt:aliter eſſe non
poteſt:neceſſe eſt eā ſic eſſe in oībus
que ſunt:vt vna eadēqꝫ ꝑfecte tota
ſimul ſit in ſingulis.

Q̄ȝ nullis mutabilis ſit accidētib⁹: Ca. XXIIII.

Andē quoqꝫ ſūmā ſubſtan/
t tiā ɔſtat ſine pꝛincipio:⁊ ſi/
ne fine eſſe:nec habere p̄teri/
tū aut futurꝫ:nec ē tēpoꝛale: hoc eſt
labile p̄ſens quo nos vtimur: qm̄
etas ſiue eternitas eius q̄ nihil aliud
eſt q̄ꝫ ip̄a: īmutabilis ⁊ ſine partib⁹
eſt. Nōne ģ ſemꝑ qđ videt̄ deſigna
re totū tēpus:multo verius ſi de illa
dicit̄ intelligit̄ ſignificare eternita/
tē que ſibiip̄i nunq̄ꝫ eſt diſſimilis:q̄ꝫ
tēporꝫ varietatē q̄ ſibiipſi ſemꝑ ē in
aliq̄ nō ſimilis? Quare ſi dicit̄ ſem/
per eſſe:qm̄ idē eſt illi eſſe ⁊ viuere:
nihil melius intelligit̄ q̄ꝫ eterne eſſe
vł viuere:id eſt interminabilē vitaȝ
ſimul ꝑfectā totā obtinere. Videt̄
aūt eius eternitas eſſe interminabił
vita ſił ꝑfecte tota exiſtēs. Cū enim
ſupꝛa iā ſatis ligat ꝙ eadē ſubſtan/
tia nō ſit aliud q̄ꝫ vita ſua ⁊ ecͣnitas
ſua:nec ſit aliquo mō terminabilis
nec niſi ſimul ⁊ ꝑfecte tota:quid ali/
ud eſt vera eternitas que illi ſoli cō/
uenit q̄ꝫ interminabilis vita ſimul ⁊
ꝑfecte tota exiſtēs? Nā vel hoc ſolo
verā eternitatē ſoli ineſſe illi ſubſtā
tie que ſola nō facta: ſꝫ factrix eſſe ī/
uēta eſt: aperte ꝑcipit̄ q̄ꝫ vera eter/
nitas pꝛīcipij finiſqꝫ meta carere in/
telligit̄:qđ nulli rerū creatarꝫ cōue/
nire eo ip̄o ꝙ ė nihilo facte ſint ɔuin
cit̄. Sed hec eſſentia quā patuit om
nimode ſibi eſſe eandē ſubſtantialit̄
nō eſt aliq̄ñ a ſe diuerſa vel acciden
taliter. Verū qm̄ eſt ſūme incōmuta
bilis:ſi ꝑ accidētia:pōt:nō dicā eē:ſꝫ
vel intelligi variabił. Et ecōtra qm̄
nō eſt ꝑticeps accidētis cū ⁊ ħ ip̄m
ꝙ maioꝛ eſt oībus alijs naturł. ⁊ qđ
ſimul diſſimilis eſt illi videat̄ acci/
dere. Sed q̄d repugnāt quoꝛūdam
que accidētia dicunt̄ ſuſceptibilitas
et naturalis incōmutabilitas:ſi corꝫ
aſſumptiōe nullā ſubſtātiā ɔſequa
tur variabilitas? Oīm quippe q̄ ac/
cidētia dicunt̄ alia nō niſi cū aliqua
participātis variatione adeſſe ⁊ ab
eſſe poſſe intelligunt̄:vt oēs coloreſ
alia oīno nullā vel accedēdo vel re/
cedēdo mutationē circa id de quo di
cunt̄ efficere noſcunt̄ vt quedā rela
tiones. Cōſtat nāqꝫ qꝛ homini poſt

annū p̄ſentem naſcituro nec maioꝛ
nec mīoꝛ nec equalis ſim nec ſimil:
Oēs aūt relatiōes has vtiq̧ cū nat⁹
fuerit ſine omni mei mutatiōe ad il-
lum habere potero: ⁊ amittere ſcđm
q̄d creſcet vel ꝑ qualitates diuerſas
mutabit. Palam itaq̧ fit: qꝛ eoꝝ q̄
accidētia dicunt: quedā aliq̄tenus
attrahūt cōmutabilitatē: quedā vo
nullaten⁹ ſubtrahūt īmutabilitatē.
Sicut igit ſūma natura accidētibus
mutationē efficiētibus nunq̄ in ſua
ſimplicitate locū tribuit: ſic ſcđm ea
que nullaten⁹ ſūme incōmutabilita-
ti repugnāt aliq̄n dici aliq̄d non re-
ſpuit: ⁊ tamē aliq̄d eius eſſentie vñ
ipſa variabilis intelligi poſſit nō ac
cidit: Vnđ hoc quoq̧ ↄcludi poteſt
qꝛ nullius accidētis ſuſceptibilis ē.
Quippe quēadmodū illa accidētia
que mutationē aliquā accedēdo vl
recedēdo faciūt: ipa ſuo effectu vere
accidere rei quā mutāt ꝑpēdūt: ſic
illa q̄ a ſimili effectu deficiūt impro
pꝛie dici accidētia dep̄hēdunt. Sic
igit ſemꝑ ſibi eē ē omnimode eadē
ſubſtātialit: ita nunq̄ eſt a ſe diuer-
ſa vllo mō vel accidētaliter. Sed q̄-
quo mō ſeſe habeat ratio de ꝓpꝛie-
tate noīs accidentiū: illđ ſine dubio
verū eſt: qꝛ de ſūme incōmutabili na
tura nihil poteſt dici vnde mutabil
poſſit intelligi.

Quō illa dicēda ſit ſubſtantia: ⁊ q̄ ſit extra omnē ſubſtantiā ⁊ ſingulariter ſit quicquid eſt: Ca. XXV.

Sed ſi ratū eſt q̄d de hui⁹ na-
ture ſimplicitate ꝓſpectū eſt:
quō ſubſtātia eſt? Nā cū om
nis ſubſtātia admixtionis differētia
rū vel mutatiōis accidentiū ſit ſuſce
ptibilis: huῑ īmutabilis ſinceritas
oīmode admixtiōi ſiue mutatiōi eſt
inacceſſibilis quō ergo obtinebit eā
eſſe quālibet ſubſtātiā: niſi dicatur
ſubſtātia ꝓ eſſentia: ⁊ ſic ſit extra ſicē
eſt ſupꝛa oēm ſubſtātiā? Nā quan-
tum illud eſſe quod per ſe eſt quic-
quid eſt ⁊ đ nihilo facit omē aliđ eē:
diuerſū eſt ab eo eſſe q̄d ꝑ aliđ fit de
nihilo quicquid ē: tātū oīno diſtat
ſūma ſubſtātia ab his q̄ nō ſunt idē
quod ipſa. Cumq̧ ipa ſola oīm na-
turaꝝ habeat a ſe ſine alterius natu-
re auxilio eſſe q̄cquid eſt: quō nō eſt
ſingulariter abſq̧ ſue creature ↄſoꝛ
tio q̄cquid ipſa eſt? Vñ ſi qñ illi eſt
cū alijs noīs alicui⁹ cōmunio: valde
proculdubio intelligenda eſt diuer-
ſa ſignificatio.

Qꝛ nō cōtineatur in communi tractatu ſubſtantiaꝝ et tamē ſit ſubſtātia ⁊ indiuiduus ſpūs: Ca. XXVI

Conſtat igit qꝛ illa ſubſtātia
nullo cōmuni tractatu ſub-
ſtātiaꝝ includit a cui⁹ eſſen-
tiali cōmuniōe oīs natura excludit.
Nēpe cum oīs ſubſtātia tractet aut
eſſe vniuerſalis que plurib⁹ ſubſtā-
tijs eſſentialiter cōmunis eſt: vt ho-
minē eſſe cōmune eſt ſingulis homi
nib⁹: aut eſſe indiuidua q̄ vniuerſa-
lē eſſentiā cōmunē habet cum alijs:
quēadmodū ſinguli hoīes cōmune
habēt cū ſingulis vt hoīes ſint: quō
aliquis ſummā naturā in aliaꝝ ſub
ſtātiaꝝ tractatu ↄtineri intelligit: q̄
nec in plures ſubſtantias ſe diuidit:
nec cū aliqua alia ꝑ eſſentialē com-
mūionē ſe colligit? Qm̄ tñ ipa non
ſolū certiſſime exiſtit: ſ etiā ſumma
oīm exiſtit: ⁊ cuiuſlibꝫ rei eēntia dici
ſolet ſubſtātia: ꝑfecto itaq̧ ſi q̄d di
ci pōt digne nō ꝓhibet dici ſubſtan
tia: ⁊ qm̄ ñ noſcit dignioꝛ eēntia q̄
ſpūs ꝟ corp⁹: ⁊ ex his dignioꝛ ē ſpūs
q̄ corp⁹: vtiq̧ eadē aſſerēda ē eſſe
ſpūs ⁊ nō corp⁹. Qm̄ aūt nec illi ꝑ-
tes ſūt eiuſdē ſpūs: nec plures eē pñt
eiuſmodi ſpūs: neceſſe eſt vt ſit oīno
indiuidu⁹ ſpūs. Qm̄ enī ſicē ſupꝛa
ↄſtat: nec ptib⁹ eſt cōpoſit⁹ nec vllis
differētijs vel accidentib⁹ intelligi
pōt eſſe mutabilis: impoſſibile eſt vt

qualibet ſectiõe ſit diuiſibilis.

Q itidem ſpiritus ſimpliciter ſit: ⁊ creata illi cõparata nõ ſint. Ca. XXVII.

Idet͂ ꝙ ↄſequit ex p̄cedẽtibuſ
v ꝗ iſte ſpũs q̃ ſic ſuo quodã
mirabiliter ſinglari ⁊ ſingula
riter mirabili mõ eſt quadã rõne ſo/
lus ſit: alia ꝟo quecũꝗ vident͂ eſſe
huic collata: nõ ſint. Si eñ diligẽt͂
intẽdat͂: ille ſolus videbit͂ ſimpliciter
et ꝑfecte ⁊ abſolute eſſe: alia ꝟo oĩa
vere nõ eſſe ⁊ vix eſſe: qm̃ nãꝗ idẽ
ſpũs ꝓpter incõmutabilẽ eternitatẽ
ſuã nullo mõ ſcðm aliquẽ motũ di/
ci põt qꝛ fuit aut erit: ſꝫ ſimplicit͂ eſt:
nec mutabiliter eſt aliquid qð ali/
qñ aut nõ fuit aut nõ erit: neqꝫ nõ ẽ
qð aliqñ fuit aut erit: ſꝫ quicq̃d ẽ ſe/
mel ⁊ ſimul ⁊ interminabiliter eſt.
Qm̃ inq̃tũ hmõi ẽ eſſe ei⁹: iure ip̄e
ſimpliciter ⁊ abſolute ⁊ ꝑfecte dr̃ ẽẽ.
Qm̃ ꝟo oĩa alia ſcꝫ aliq̃d mutabi
liter aliqñ aut fuerũt aut erũt qð nõ
ſunt: aũt ſũt qð aliqñ nõ fuerũt vel
nõ erũt: ⁊ qm̃ hoc qꝛ fuerũt iam nõ
eſt: illud aũt ſcilicet qꝛ erũt nõdum
eſt: ⁊ hoc quod in labili breuiſſimo
ꝗ ⁊ vix exiſtẽte preſenti ſũt: vix ẽ.
Qm̃ ꝗ tã mutabiliter ſũt: nõ imeri
to negant͂ ſimpliciter ⁊ ꝑfecte ⁊ ab
ſolute eſſe ⁊ aſſerũt͂ vere non eſſe ⁊
vix eſſe. Deinde cum oĩa q̃cũꝗ aliud
ſũt q̃ ipſe: de nõ eſſe venerũt ad eſ/
ſe: nõ ꝑ ſe ſꝫ ꝑ aliud: ⁊ cũ d eſſe rede
ant ad nõ eſſe: q̃tũ ad ſe niſi ſuſtine
ant͂ ꝑ aliud: quõ illis ſimpliciter cõ/
uenit aut ꝑfecte ſiue abſolute eſſe ⁊
nõ magis vix eſſe aut fere non eſſe?
Cũꝗ eẽ ſolius eiuſdẽ ineffabilis ſpi
ritus intelligi nullo modo poſſit: aut
nõ eſſe inceptũ: aut aliquẽ pati poſ/
ſe ex eo qð eſt i nõ eſſe defectũ: ⁊ q̃c
quid ip̄e eſt nõ ſit ꝑ aliud q̃ ꝑ ſe: id
eſt ꝑ hꝫ qð ip̄e eſt: nõne huiꝰ eẽ meri/
to itelligit͂ ſimplicit͂ ſolũ ꝑfectum ⁊
abſolutũ? Qð ꝟo ſic ſimplr̃ ⁊ om/
nimoda rõe ſolũ ẽ ꝑfectũ ſimplicit͂

⁊ abſolutũ: id nimirũ q̃dãmõ iure di
ci põt ſolũ eẽ: ⁊ ecõtra q̃cq̃d ꝑ ſupio
rẽ rationẽ nec ſimpliciter nec ꝑfecte
nec abſolute eſſe: ſꝫ vix eẽ aut fere nõ
eſſe cognoſcit͂: id vtiꝗ aliquo modo
recte nõ eſſe dicit͂. Scðm hãc igitur
rationẽ ille ſolus creator ſpũs eſt: ⁊
oĩa creata nõ ſũt: nec tamẽ oĩno nõ
ſũt: quia ꝑ illũ qui ſolus abſolute ẽ
de nihilo aliquid facta ſũt.

Q eius locutio idip̄m ſit qð ip̄e: nec tamẽ ſint duo ſꝫ vnus ſpũs: Ca. XXVIII

Am nũc his q̃ de ꝓpteriti/
t bus hui⁹ ſumme nature ad
p̄ſens mihi ducere rationem
ſequenti occurrũt: ꝑſpectis oportu/
num exiſtimo vt de eius locutiõe ꝑ
quã facta ſũt oĩa ſi quid poſſim cõ/
ſiderẽ. Etenĩ cũ oĩa q̃ de illa ſupra
potui aĩaduertere rõnis robur in/
flexibile teneãt: illud me maxime co/
git de illa diligẽtius diſcutere: quia
idip̄m qð ipſe ſũmus ſpũs eſt ꝓba/
tur eſſe. Si eñ ille nihil fecit niſi per
ſeip̄m: ⁊ quicquid ab eo factũ eſt ꝑ
illam eſt factũ: quomõ illa eſt aliud
q̃ eſt idem ipſe? Amplius: aſſerunt
vtiꝗ inexpugnabiliter ea que iam
inuenta ſunt: quia nihil oĩno potuit
vnq̃ aut poteſt ſubſiſtere preter cre
antẽ ſpiritũ ⁊ eius creaturã. Hãc ꝟo
ſpirit⁹ eiuſdẽ locutionẽ impoſſibile
eſt inter creata cõtineri: qm̃ quicq̃d
creatũ ſbſiſtit: per illam factũ ẽ: illa
vero ꝑ ſe fieri nõ potuit. Nihil q̃p/
pe ꝑ ſeip̄m fieri poteſt: quia quicq̃d
fit poſterius eſt eo ꝑ quod fit: ⁊ nihil
eſt poſteri⁹ ſeip̄o. Relinquit͂ itaꝗ vt
hec ſummi ſpirit⁹ locutio cũ creatu/
ra eſſe nõ poſſit: nõ ſit aliud q̃ ſum/
mus ſpiritus. Deniꝗ hec ipſa locu/
tio nihil aliud põt intelligi q̃ eiuſ/
dem ſpũs intelligẽtia q̃ cũcta intelli
git. Quid eñ eſt aliud illi rẽ loqui
aliquã ſꝫ loquendi mõ q̃ intellige/
re? Nã nõ vt hõ ſemꝑ dic͂ qð intelli
git. Si igitur ſume ſimplex natura

tiã eſt aliud q̄ʒ qđ eſt ſua intelligen/
tia: quẽadmodũ eſt id qđ eſt ſua ſa/
piẽtia: neceſſe eſt vt ſiliter nõ ſit ali/
ud: q̄ʒ qđ eſt ſua locutio. Sed qm̃
iã manifeſtũ eſt: ſummũ ſpiritũ vnũ
tantũ eſſe ⁊ oĩmode indiuiduũ: ne/
ceſſe eſt vt ſit illi hec ſua locutio cõ
ſubſtantialis: vt non ſint duo ſed
vnus ſpiritus.

Q eadem locutio nõ cõ ſtet ex pluribus verbis ſed ſit vnum verbum:

Capl'm. XXIX.

Ur igit̃ dubitẽ qđ ſupra du/
c biũ dimiſerã: ſcʒ vtꝝ hec lo/
cutio in pluribꝰ verbis an in
vno v̄bo cõſiſtat? Nã ſi ſic eſt ſũme
nature ꝯſubſtãtialis vt nõ ſint duo
ſed vnꝰ ſpũs: vtiq̄ʒ ſicut ille ſumme
ſimplex eſt: ita ⁊ iſta. Nõ igit̃ cõſtat
pluribus verbis: ſʒ eſt vnũ verbũ ꝑ
qđ facta ſũt oĩa. Sed ecce videt̃ mi
hi ſuboriri nec facilis nec vllatenus
ſub ambiguitate relinquenda q̃ſtio.
Etẽim oĩa hmõi v̄ba quibꝰ res q̃ſli/
bet mẽte dicimꝰ: id eſt cogitamꝰ ſunt
ſilitudines ⁊ imagines ſũt reꝝ quarũ
verba ſunt: ⁊ oĩs ſilitudo ⁊ imago
tãto magis vel minꝰ eſt vera: quãto
magis vel minꝰ imitat̃ rẽ cuiꝰ eſt ſi/
militudo. Quid igit̃ tenendũ eſt de
verbo: quo dicunt̃: ⁊ ꝑ qđ facta ſunt
oĩa? Erit aut nõ erit ſilitudo coꝝ q̄ ꝑ
ipm facta ſũt? Si eñi ipm eſt v̄a mu
tabiliũ ſilitudo: nõ eſt ꝯſubſtãtiale
ſũme incõmutabilitati: qđ falſũ eſt.
Si aũt nõ eſt oĩno vera ſʒ q̃liſcunq̄ʒ
ſilitudo mutabiliũ eſt: nõ eſt verbuʒ
ſũme veritatis oĩno veꝝ: qđ abſur/
dũ eſt. At ſi nullũ mutabiliũ habet
ſilitudinẽ: quõ ad illꝰ exemplũ facta
ſũt? Verũ forſitã nihil hmõi rema/
nebit ambiguitat̃: ſi quẽadmodum
in viuo hoĩe veritas hoĩs eſſe dicit̃:
ĩ picto vero ſilitudo ſiue imago illiꝰ
veritatis: ſic exiſtẽdi veritas intelli/
gat̃ in verbo cuiꝰ eſſentia ſic ſumme
eſt vt q̃dãmodo illa ſola ſit. In his
vero que in eiꝰ cõparatiõe quodã/
modo nõ ſũt: ⁊ tñ ꝑ illud ⁊ ſm̃ illđ
facta ſũt aliq̃d: aliqua imitatio illiꝰ
ſũme eẽntie ꝑpẽdat̃: ſic quippe ver/
bũ ſũme veritatis: qđ ⁊ ipm ẽ ſũma
v̄itas: nullũ augmẽtũ vl detrimẽtũ
ſentiet: ſm̃ hoc qđ magis vel minus
creaturis ſit ſile: ſʒ potiꝰ neceſſe erit
omne qđ creatũ eſt: tãto magis eſſe:
et tãto eſſe preſtãtiꝰ: quãto ſimilius
eſt illi qđ ſũme eſt: ⁊ ſũme magnum
eſt. Hinc eteñ fortaſſe: imo nõ for/
taſſe: ſʒ ꝓ certo hinc oĩs intellectus
iudicat naturas q̃libet mõ viuẽtes ꝓ̃
ſtare nõ viuẽtibꝰ: ſentiẽtes non ſen/
tiẽtibꝰ: rõnales irratiõabilibꝰ. Qm̃
eñi ſũma natura ſuo quodã mõ ſin/
gulari: nõ ſolũ eſt: ſʒ ⁊ viuit ⁊ ſentit:
et rõnalis ẽ: liquet qm̃ oĩa que ſũt
id qđ aliquo mõ viuit: magis eſt illi
ſile: q̄ʒ id qđ nullatenus viuit: ⁊ qđ
mõ quolibet vel corporeo ſenſu cõ/
gnoſcit aliquid: mag' eſt q̄ʒ qđ nihil
oĩno ſentit: ⁊ qđ rõnale ẽ: magis q̄ʒ
qđ rõnis capax nõ eſt. Qm̃ vero ſi/
mili rõne quedã nature magis minꝰ
ve ſũt q̄ʒ alie: ꝑſpicuũ eſt. Quẽad/
modũ eñ natura illud ꝓ̃ſtãtius eſt:
qđ ꝑ naturalẽ eſſentiã ꝓpinquiꝰ eſt
preſtantiſſimo: ita vtiq̄ʒ illa natura
magis ẽ: cuiꝰ eſſentia ſilior eſt ſum/
me eſſentie. Qđ ſic quoq̄ʒ animad/
uerti facile poſſe exiſtimo. Nempe ſi
cuilibet ſubſtãtie que ⁊ viuit ⁊ ſen/
ſibilis ⁊ rational' eſt cogitatione au/
feratur qđ rõnalis ẽ: deinde qđ ſen/
ſibilis: ⁊ poſtea qđ vitalis: poſtre/
mo ipm nudũ eſſe qđ remanet: quis
non intelligat q̄ illa ſubſtantia que
ſic paulatim deſtruit̃: ad minꝰ ⁊ ad
minꝰ eſſe: ⁊ ad vltimũ ad nõ eſſe gra
datĩ ꝑducit̃. Que aũt ſingillatĩ aſ/
ſumpta quãlibet eſſentiã ad minꝰ et
minꝰ eẽ deducũt: eadẽ ordinatĩ aſſũ
pta illã ad mag' ⁊ mag' eẽ ꝑducũt.
Patet igit̃ q̄ magis eſt viuẽs ſub/
ſtãtia q̄ʒ nõ viuẽs: ⁊ ſenſibilis q̄ʒ nõ
ſenſibilis: ⁊ rõnalis q̄ nõ rõnalis.
Non eſt itaq̄ʒ dubiũ q̄ oĩs eſſentia

eoipſo magis eſt ꝑſtātiorq꜄ eſt: quo
ſimilioꝛ eſt illi eēntie q̄ ſumme eſt ⁊
ſumme ꝑſtat. Satis itaq꜄ manifeſtū
eſt in v̄bo ꝑ q̄ facta ſūt oīa: nō eſſe
eoꝝ ſimilitudinē: ſ; verā ſimplicē q꜄
eſſentiā. In factis v̄o nō eſſe ſimpli
cem abſolutā q꜄ eſſentiā: ſ; vere illiꝰ
eſſentie vix aliquā imitationē. Un̄
neceſſe eſt nō idē v̄bū ſ; reꝝ creata/
rū ſilitudinē magis vl' minꝰ eſſe ve
rū: ſ; oēm creatā naturam eo altiori
gradu eēntie dignitatiſq꜄ ꝯſiſtere: q̄
magis illi ꝓpinquare videt̄.

Q ipſum verbum nō ſit ſimilitudo factorum ſed veritas eēntie: facta vero ſint aliqua veritatis imitatio: ⁊ q̄ nature magis ſint q̄ alie et ꝑſtātiores: Ca. XXX.

ſ Ed cū ita ſit: quō illud quod
ſimplicit̄ ē v̄itas pōt eſſe v̄er
bū eoꝝ quoꝝ nō ē ſilitudo?
cū oīe verbū quo aliq̄ res ſic mēte
dicit̄ ſilitudo ſit rei eiuſdē: ⁊ ſi nō eſt
verbū eoꝝ q̄ facta ſūt ꝑ ipm: quō cō
ſtabit q2 ſit verbū? Nēpe oīe v̄bū
alicuiꝰ rei verbū eſt. Deniq꜄ ſi nunq̄
creatura eſſet: nullū eiꝰ eſſet verbū.
Quid igit̄? An cōcludendū eſt: q2
ſi nullo mō eſſet creatura: nequaq̄
eſſet verbū illō qō eſt ſūma ⁊ nulliꝰ
indigēs eſſentia: aut fortaſſe illa ſū/
ma eēntia q̄ verbū eſt: eēntia quidē
eſſet eterna: ſ; verbū nō eſſet: ſi nihil
vnq̄ ꝑ illam fieret? Eius eīm qō nec
fuit nec eſt nec futurū eſt: nullū ver/
bū eē pōt: v̄eꝝ ſm hāc rationē ſi nū/
q̄ vlla ꝑter ſummū ſpiritū eēt eſſen
tia: nullū oīno eſſet verbū ī illo. Si
nullū in illo verbū eſſet: nihil apud
ſe diceret: cū idem ſit illi ſic dicere ali
quid qō eſt ītelligere: nō aliq̄d ītel/
ligeret: ſi nihil intelligeret: ḡ ſumma
ſapiētia q̄ non eſt aliud q̄ idē ſpūs
nihil intelligeret: qō abſurdiſſimū
eſt. Quid igit̄? Si eīm nihil intelli/
geret: quō eſſet ſūma ſapiētia: aut ſi
nullo mō eſſet aliq̄d ꝑter illā: quid
illa intelligeret? Sed nunq̄d ſeipam
nō intelligeret: aut quō vel cogitari
poteſt q꜄ ſumma ſapiētia ſe aliq̄n nō
intelligat: cū aliq̄n mēs rōnalis poſ
ſit nō ſolū ſuimet ſ; ⁊ illius ſūme ſa/
piētie reminiſci: ſ; ⁊ illā ⁊ ſe ītelligere?
Si eīm mens hūana nullā eiꝰ vt ſuā
habere memoriā aut intelligentiam
poſſet: nequaq̄ ſe ab irrōabilibꝰ cre/
aturis ⁊ illā ab omni creatura ſecū
ſola tacite diſputādo: ſicut nūc mēs
mea facit: diſcerneret. Ergo ſummus
ille ſpūs ſic eſt et̄nꝰ: ita eterne ſui me
mor eſt: ⁊ ītelligit ſe ad ſilitudinem
mētis rōnalis: imo nō ad vlliꝰ ſimili/
tudinē ſ; ille ꝑncipaliter: ⁊ mens ra/
tionalis ad eiꝰ ſilitudinē. At ſi eter/
ne ſe intelligit: eterne ſe dicit. Si eter
ne ſe dicit: eterne eſt verbū eius apō
ipm. Siue igit̄ ille cogitetur nulla
alia exiſtēte eēntia: ſiue aliis exiſtēti
bus: neceſſe eſt verbū illiꝰ coeternū
illi eſſe cū ipſo.

Q ſummus ſpūs ſeipm dicat coeterno verbo: Capitulm. XXXI.

ſ Ed ecce q̄renti mihi d̄ verbo:
quo creatoꝛ dicit: oīa q̄ fecit
obtulit ſe verbū: quo ſeipm
dicit q2 oīa fecit. An ḡ alio v̄bo di/
cit ſeipm ⁊ alio ea q̄ fecit: aut potius
eodē ipſo verbo quo dicit ſeipm di/
cit quecūq꜄ fecit? Nā hoc quoq꜄ ver
bū quo ſeipm dic̄: neceſſe eſt idipm
eſſe qō ipm eſt: ſicut conſtat de v̄bo
illo quo dicit ea q̄ facta ſūt a ſe. Cū
eīm etiā ſi nihil vnq̄ aliud eſſet niſi
ſummꝰ ille ſpūs: ratio tā cogat v̄bū
illud quo ſe dicit ex neceſſitate eſſe:
quid veriꝰ q̄ hoc verbum eius non
eē aliō q̄ qō ipe ē? Ergo ſi ⁊ ſeipm
et ea q̄ facit ꝯſubſtātiali ſibi v̄bo di
cit: manifeſtū eſt q2 verbi q̄ ſe dicit ⁊
verbi quo creaturā dicit vna ſubſtā
tia eſt. Quō ergo ſi vna ſubſtātia ē
duo verba ſūt? Sed forſitan nō co/
git idētitas ſbſtantie verbi vnitatē

admittere. Nã idẽipſe q̄ his verbis
loq̈r: eãdẽ illis habet ſubſtãtiã ⁊ tñ
verbũ nõ eſt. Sʒ vtiq̃ vbũ q̄ ſe dic̃
ſũma ſapiẽtia ꝯueniẽtiſſime dici põt
vbũ ei⁹: ſm ſup̱iorẽ rõnẽ: q2 ei⁹ p̱fe
ctã tenet ſilitudinẽ. Nã nulla rõne
negari põt cũ mẽs rõnal' ſeipſam co-
gitãdo ĩtelligit: imaginẽ ipſi⁹ naſci
in ſua cogitatiõe: imo ipſam cogita-
tionẽ ſui eſſe imaginẽ: ad ſuam ſilitu
dinẽ tãq̃ ex ei⁹ impſſione formatã.
Quãcũq̃ enĩ rẽ mens ſeu p̱ corporis
imaginationẽ ſeu p̱ rõnẽ cupit vera-
cit' cogitare: ei⁹ vtiq̃ ſilitudinẽ q̄ntũ
valet in ipſa ſua cogitatiõe conat' ex-
primere: q̃ q̄nto veri⁹ facit: tãto rẽ
ipſam veri⁹ cogitat: ⁊ h̄ quidẽ cũ co
gitat aliq̃d aliud q̃ ipſa nõ ẽ: ⁊ ma-
xime cũ aliq̃d cogitat corp⁹ clari⁹ p̱-
ſpicit'. Cũ eĩ cogito notũ mihi homi
nẽ abſentẽ: format' acies cogitatiõis
mee ĩ talẽ imaginẽ ei⁹ q̄lẽ illã p̱ viſũ
oculoꝝ ĩ mẽoriã attraxi: q̄ imago in
cogitatiõe vbũ eſt eiuſdẽ hoĩs quẽ
cogitãdo dico. Habet igit' mens ra-
tionalis cũ ſe cogitãdo intelligit ſe-
cũ imaginẽ ſuã ex ſe natã: id eſt co-
gitationẽ ſui ad ſuã ſilitudinẽ quaſi
ſua impſſiõe formatã: q̃uis ipſa ſe a
ſua imagine nõ niſi rõne ſola ſeparare
poſſit: q̄ imago ei⁹ verbũ eius eſt.

Q vno verbo dicat ſe et q̃ fecit: Ca. XXXII.

Oc itaq̃ mõ q̄s neget ſũmã
b ſapientiã cũ ſe dicẽdo ĩtelli-
gat gignere ꝯſubſtãtialẽ ſibi
ſilitudinẽ ſuã: id eſt vbũ ſuũ. Q̃ŏ
vbũ licet de re tã ſinglariter eminẽ-
ti p̱p̱rie aliq̃d ſatȝ ꝯueniẽter dici nõ
poſſit: ñ tñ ĩcõueniẽt' ſic ſilitudo: ita
⁊ imago ⁊ figura ⁊ character ei⁹ dici
põt. Verbũ aũt q̄ creaturã dicit: ne-
q̄q̃ ſiliter eſt vbũ creature: q2 nõ
eſt ei⁹ ſilitudo: ſ; p̱ncipalis eſſentia:
ꝯſeq̄t' igit' vt ipſam creaturã non di-
cat vbo creature. Cui⁹ g̃ vbo eam
dicit: ſi nõ dicit eã vbo ei⁹? Nã q̃
dic̃: vbo dic̃: ⁊ verbũ alicui⁹ eſt ver
bũ: id eſt ſilitudo. Sed ſi nihil aliud
dicit: q̃ ſe aut creaturã: nihil dicere
põt: niſi aut ſuo aut eius vbo. Si g̃
nihil dicit vbo creature: q̄cquid di-
cit verbo ſuo dicit. Uno igit' eodẽq̃
verbo dicit ſeipſm ⁊ quecũq̃ fecit.

Q ſuo verbo videri poſ-ſit dicere creaturam: Caplm. XXXIII.

Ed quõ tã differẽtes res ſcʒ
ſ creans ⁊ creata eſſentia dici
poſſit vno verbo: p̱ſertim cũ
vbũ ipſm ſit dicẽti coeternũ: creatu-
ra aũt nõ ſit illi coet'na? Forſitan q2
ipſa eſt ſũma ſapientia ⁊ ſũma rõ in
qua ſũt oĩa q̄ facta ſũt: queẽadmodũ
opus q̃ ſit ſcõm aliquã artẽ: nõ ſo-
lũ q̄ñ ſit: vex ⁊ anteq̃ fiat ⁊ poſtq̃
diſſoluit': ſemper eſt in ipſa arte non
aliud q̃ q̃ eſt ars ipſa. Idcirco cum
ipſe ſũmus ſpũs dicit ſeipſm: dicit om
nia q̄ facta ſũt. Nã ⁊ anteq̃ fierent
⁊ cũ iã facta ſũt ⁊ cũ corrũpunt' ſeu
aliq̄ mõ variant': ſẽp ĩ ipſo ſũt: nõ q̃
ſũt in ſeipſis: ſ; q̃ eſt idẽipſe. Etenĩ
in ſeipſis ſũt eſſentia mutabilis ſcõm
mutabilẽ rõnẽ creata: in ipſo vero
ſũt ipſa prima eẽntia ⁊ prima exiſtẽ-
di veritas: cui p̱ut magis vtcũq̃ il-
la ſimilia ſunt: ita verius ⁊ p̱ſtãtius
exiſtũt. Hoc itaq̃ mõ nõ irrõabilit'
aſſeri põt: q2 cũ ſeipſm dicit ſũm⁹ ille
ſpũs: dicit etiã quicq̃d factũ eſt vno
eodẽq̃ verbo. Uex cũ ꝯſtet q2 ver-
bũ eius ꝯſubſtãtiale eſt illi ⁊ p̱fecte
ſimile: neceſſario ꝯſequit' vt oĩa que
ſunt in illo eadẽ ⁊ eodem mõ ſint in
verbo eius. Quicq̃d igit' factũ eſt
ſiue viuat ſiue nõ viuat aut quocũ-
q̃ ſit in ſe: in illo eſt ipſa vita ⁊ veri-
tas. Qm̃ aũt idẽ eſt ſummo ſpiritui
ſcire q̃ ĩtelligere: ſiue dicere: neceſſe
eſt q̃ eodem modo ſciat oĩa q̄ ſcit:
quo ea dicit aut intelligit.

Q q̄cq̄d factuʒ eſt in ei⁹ verbo ⁊ ſciẽtia: ſit vita ⁊ ve-ritas: Caplm. XXXIIII.

Queadmodũ igiꝛ oĩa ſint in verbo ei⁹ vita ⁊ veritas: ita ſũt in ſciẽtia ei⁹. Quia ex re manifeſtiſſime cõprehẽdi põt quõ dicat idẽ ſpũs vel quõ ſciat ea q̃ facta ſũt: ab hũana ſciẽtia cõprehẽdi nõ poſſe. Nã nulli dubiũ creatas ſubſtãtias multo aliter eſſe in ſeipſis q̃ in nr̃a ſciẽtia. In ſeipſis nãq̃ ſunt ꝑ ipam ſuam eſſentiã: in noſtra vero ſciẽtia nõ ſunt eaꝝ eſſentie: ſ eaꝝ ſimilitudines. Reſtat igiꝛ vt tãto verius ſint in ſeipſis q̃ i noſtra ſciẽtia: quãto veri⁹ ſunt alicubi ꝑ ſuã eſſentiã q̃ ꝑ ſuã ſimilitudinẽ.

Quod incõprehenſibili modo dicat vel ſciat res a ſe factas: Ca. XXXV.

Cum h̃ ⁊ h̃ ꝯſtet q2 oĩs creata ſbſtãtia tanto veri⁹ eſt in verbo: et in intelligentia creatoris q̃ in ſeipſa: quãto verius exiſtit creatrix q̃ creata eẽntia: quõ cõꝑhẽdat hũana mẽs: cui⁹mõi ſit illõ dicere ⁊ illa ſciẽtia que ſic lõge ſuperior ⁊ verior eſt creatis ſubſtãtijs: ſi noſtra ſciẽtia tam longe fuerit ab illis: quãtum earum ſimilitudo diſtat ab earum eſſentia?

Quod quicquid ipſe eſt ad creaturã: hoc ſit ⁊ vbũ ei⁹: nec tamẽ ambo ſimul pluraliter: Caplm̃. XXXVI

Verũ cum manifeſte rõnes ſuperiores doceãt ſummũ ſpiritũ ꝑ verbum ſuũ feciſſe omnia: nunq̃d nõ ⁊ ipm verbũ fecit eadẽ oĩa? Qm̃ eñi illi eſt ꝯſubſtãtiale cui⁹ eſt verbũ: neceſſe eſt vt ſit ſũma eſſentia. Sũma aũt eſſentia nõ eſt niſi vna: que ſola creatrix ⁊ ſolũ principiũ eſt oĩu que facta ſũt. Ipa nãq̃ ſola fecit nõ per aliud q̃ ꝑ ſe oĩa ex nihilo. Quare quecũq̃ ſũm⁹ ſpiritus facit: eadẽ ⁊ verbũ ei⁹ facit ſimiliter. Quicq̃d igiꝛ ſũm⁹ ſpiritus eſt ad creaturã: hoc ⁊ verbũ eius eſt et ſiliter. Nec tñ ambo ſiꝛ pluraliꝛ q2 nõ ſũt plures creatrices ſũme eſſentie. Sicut igiꝛ ille creator eſt rex et principiũ: ſic ⁊ verbũ ei⁹: nec tamen ſunt duo: ſed vn⁹ creator ⁊ vnũ principium.

Quod dici non poſſit quid duo ſint: quãuis neceſſe ſit eſſe duos: Ca. XXXVII.

Studioſe itaq̃ attendẽdũ eſt q̃ddã qꝺ valde inſolitũ alijs reb⁹ in ſũmo ſpiritu ⁊ verbo eius videtur euenire. Nam certum eſt vnicuiq̃ ſingillatim ⁊ vtriſq̃ ſimul ineſſe quicq̃d ſunt in eſſentia: et quicq̃d ſunt ad creaturã: vt ⁊ ſingillatim ꝑfectũ ſit ambob⁹: ⁊ tamen pluralitatẽ nõ admittat in duobus: Licet eñi ſingillatim ⁊ ille ꝑfecte ſit ſumma veritas ⁊ creator: ⁊ verbum eius ſit ſumma veritas ⁊ creator: nõ tamẽ ambo ſimul ſunt due veritates aut duo creatores. Sed cum hec ita ſint: miro tñ mõ apertiſſimũ ẽ: quia nec ille cuius eſt verbũ põt eſſe verbũ ſuũ: nec verbũ põt eſſe cuius eſt verbũ: vt in eo qꝺ ſignificat vl' quid ſint ſubſtantialiter vel quid ſint ad creaturã: ſemꝑ indiuiduã teneãt vnitatẽ. In eo vero q2 ille nõ eſt ex iſto: hic aũt eſt ex illo: ieffabilẽ admittãt pluralitatẽ: Ineffabilẽ certe. Cum eñ neceſſitas cogat vt ſint duo: nullo tamẽ mõ exꝑmi poteſt quid duo ſint. Nã ⁊ ſi forte duo pares aut aliquid aliud ſimiliꝛ ad inuicẽ poſſint dici: in his ipſis tñ relatiuis ſi queratur quid ſit illud de quo dicunꝛ: nõ poteſt dici pluraliter: quẽadmodũ dicunꝛ due pares linee: aut duo homines ſimiles. Quippe nõ ſũt duo pares ſpũs: nec duo pares creatores: nec duo aliq̃d qꝺ ſignificet eoꝝ aut eẽntiã aut habitudinẽ ad creaturã: ſed nec duo aliq̃d qꝺ deſignet propriam habitudinem alterius ad alterum: quia nec duo verba nec due imagines. Verbum nanq̃ hoc ipm

q̄ꝺ ꝟbū eſt aut imago ad alteꝝ ē: qꝛ nō niſi alicui⁹ ꝟbū eſt aut imago: ⁊ ſic ꝓpria ſūt h̄ alteri⁹ vt nequaq̄ alteri coaptent̄. Nā ille cui⁹ eſt ꝟbuꝫ aut imago: nec imago nec verbū eſt.

Q̄ idē ꝟbū ſit a ſūmo ſpiritu naſcēdo: C. XXXVIII

Cōſtat igit̄ ꝗ exprimi nō poteſt: q̄d duo ſint: ſumm⁹ ſpiritus ⁊ ꝟbū ei⁹: q̄uis q̄buſdam ſingloꝝ ꝓprietatib⁹ cogantur eſſe duo. Etem ꝓpriū eſt eſſe vni⁹ ex altero ⁊ ꝓpriū eſt alteri⁹ alteꝝ eē ex illo. Q̄ꝺ ipm nullo vtiq̄ ꝟbo videtur familiarius poſſe ꝓferri q̄ ſi dicat̄ ꝓpriū eſſe vni⁹ naſci ex altero: ⁊ ꝓpriū alteri⁹ naſci alteꝝ ex ip̄o. Certū nāq̄ iā ꝯſtat ꝗ verbū ſūmi ſpūs nō ſic eſt ex eo queadmodū ea q̄ ab illo facta ſūt: ſ; queadmodū creator de creatore: ſūmū ꝺ ſūmo. Et vt plena breuitate oīmoda abſoluat̄ ſimilitudo: penit⁹ idē ip̄m ē de eodē ip̄o ⁊ ita vt nullaten⁹ ſit niſi ex eo. Cum igit̄ pateat ꝟbū ſummi ſpūs ſic eſſe ex ip̄o ſolo vt ꝑfectā ei⁹ quaſi ꝓles parēt̄ teneat ſilitudinē: nec ſic eē ex eoipſo vt fiat ab eo: ꝑfecto nullo mō ꝯuenēti⁹ cogitari poteſt ex illo eſſe q̄ naſcēdo. Nempe ſi innūerabiles res indubitāter dicunt̄ naſci ex his ex quib⁹ habēt vt ſint: cū nullā coꝝ ex quib⁹ naſci dicunt̄ teneāt ſimilitudinē: ſicut proles parētiſ. Dicim⁹ eñ capillos naſci de capite: ⁊ poma ex arbore: licꝫ nec illi capitis nec iſta arboris filia ſint. Si inq̄ multa huiōi non abſurde dicunt̄ naſci: tāto congruētius dici pōt ꝟbū ſummi ſpūs ex illo exiſtere naſcēdo: q̄to ꝑfecti⁹ quaſi ꝓles parētis trahit ei⁹ ſilitudinē ex illo exiſtēdo.

Q̄ veriſſime ille ſit parēs ille vō ꝓles: Ca. XXXIX.

Q̄od ſi ꝯuenētiſſime dr̄ naſci ⁊ tā ſile eſt illi de quo naſſcit̄: cur eſtimet̄ ſile quaſi ꝓles parēti: ⁊ ñ poti⁹ aſſerat̄: qꝛ tāto verior eſt ille parēs ⁊ iſtud ꝓles: q̄nto mag' ille ⁊ ille ad hui⁹ natiuitat̄ ꝑfectionē ſolus ſufficit: ⁊ q̄ꝺ naſcit̄ eius ſimilitudinē exprimit. Nam q̄ in reb⁹ alijs q̄s parētis ꝓliſq̄ certū ē habitudinē habere: nulla ſic gignit vt oīno nulli⁹ indigens ſola ꝑ ſe ad gignēdā ꝓlem ſufficiat: nulla ſic gignit̄ vt nulla admixta diſſimilitudine oīmodā ſilitudinē parēt̄ exhibeat. Si ḡ verbū ſūmi ſpūs ſic eſt omnino ex ipſius ſola eſſentia: ⁊ ſic ſingularit̄ ē illi ſile vt nulla ꝓles ſic ſit oīno ex ſola parēt̄ eēntia: aut ſic ſimilis parēti: ꝑfecto nullis reb⁹ tam ꝯuenienter videt̄ aptari habitudo parētis ⁊ ꝓlis q̄ ſummo ſpiritui ⁊ verbo eius. Quapropt̄ illi⁹ eſt veriſſimū ꝓpriū eſſe parentem: iſtius vero veriſſimū eſſe ꝓlem.

Q̄ ille veriſſime gignat ille veriſſime gignat̄: C. XL

Et hoc cōſtare nō poterit niſi pariter ille veriſſime gignat et iſtud veriſſime gignatur. Sicut igit̄ illud eſt perſpicuū: ita h̄ eſſe certiſſimū neceſſe ē: quare ſummi ſpūs eſt veriſſime gignere ⁊ verbi ei⁹ veriſſime gigni. Vellē iā quidem ⁊ forte poſſem illū eſſe veriſſime patrem: hoc vero veriſſime eſſe filiū cōcludere. Sed nec hoc negligendū exiſtimo: an patr̄ ⁊ filij: ⁊ an matris ⁊ filie magis illis apta ſit appellatio: cū in eis nulla ſit ſexus diſcretio. Nā ſi iccirco ꝯuenienter eſt ille pater ⁊ ꝓles eius fili⁹: qꝛ vterq̄ eſt ſpūs: cur nō pari ratiōe alteri cōuenit eſſe matrē: alteri filiā qꝛ vterq̄ eſt ꝟitas ⁊ ſapiētia? An qꝛ ī his naturis q̄ ſexus hñt differentiā: melioris ſexus eſt patrē eſſe vł filiū: minoris vero matrē vel filiā. Eſt h̄ q̄dē naturaliter in plurib⁹: in quibuſdam ꝟo eſt ecōtrario: vt in q̄buſdā auiū generib⁹ in quib⁹ femininus ſexus ſemp maior ⁊ validior eſt: maſculin⁹ vero minor ⁊ infirmior. Aut

certe idcirco magis conuenit ſummo ſpi/ritui dici patrē q̄ matrē: quia prima et principalis cā plis ſemp eſt in patre: Nā ſi materna cāū quōlibet modo ſemp paternā p̄cedit: nimis ē icōgruum vt illi parēti adapteť nomē matris cui ad gignēdā plem nulla alia cā aut ſociať aut p̄cedit. Ueriſſimū eſt igiť ſummū ſpiritū patrē eē prolis ſue. Quod ſi fili9 eſt: ſemp ſimilior eſt pri q̄ filia. Nihil aūt ſimili9 eſt alteri q̄ ſummo patri ples ſua: veriſſimū eſt hāc plē nō eſſe filiā ſ filiū.

Quod alteri9 veriſſime ſit eē genitorē ⁊ patrē: alteri9 genitū et filiū: Ca. XLI.

Sicut igiť ppriū ē illi9 veriſſime gignere: iſti9 vo gigni: ſic ppriū eſt illi9 eē vſſimū genitorē: iſti9 vo vſſimū eē genitū. Et ſic alter eſt veriſſim9 parēs: alter veriſſima ples: ſic alter eſt veriſſim9 pater: alť veriſſim9 fili9. Inuēt9 tot et tātis ſingloꝝ ppietatib9 quibus mira quedā tam ineffabilis q̄ inevitabilis in ſumma vnitate pbať eſſe pluralitas: valde mihi videť delectabile retractare ſepius tā impenetrabile ſecretū. Ecce em cū ſit ipoſſibile ſic eundē eſſe qui gignit ⁊ eū q gigniť atq3 eūdē eē parētē ⁊ plē: vt necē ſit aliū eē genitorē: aliū genitū: ⁊ aliū eē patrē: aliū filiū: ſic tñ necē eſt idē eſſe illū q gignit ⁊ illū q gigniť nec nō parētē ⁊ plē: vt ipoſſibile ſit aliū eſſe genitorē q̄ qd eſt genit9: aliud eſſe patrē q̄ qd eſt fili9.

Retractatio cōmunionis amborum ⁊ proprietatum ſingloꝝ: Ca. XLII.

Cum ita ſit: alius ille ⁊ alius ille: vt oīno pateat q3 duo ſint: ſic tñ vnū ⁊ idipm ē id qd eſt ille ⁊ ille: vt penitus lateat qd duo ſint. Nā ſic eſt ali9 pať: ali9 fili9 vt cū ambos dixerī videā me duos dixiſſe: ⁊ ſic ē idipm qd eſt et pať ⁊ filius vt nō intelligā qd duos dixerī. Quis nā q3 ſingulus pater ſit pfecte ſumm9 ſpūs: ⁊ ſingul9 filius ſit pfecte ſumm9 ſpūs: ſic tñ vnus idēq3 eſt ſummus ſpiritus pater ⁊ ſpiritus filius vt pater ⁊ filius non ſint duo ſpiritus: ſ vn9 ſpūs: vt ſīc ſingula ppria ſingloꝝ nō recipiunt pluralitatē: quia nō ſť duoꝝ: ita id qd cōmune eſt amboꝝ indiuiduā teneat vnitatē q̄uis totū ſit ſingloꝝ. Nā ſic nō ſūt duo patres aut duo filij: ſed vn9 pater et vn9 fili9: quoniam ſingla ſūt ſingulorum ppria: ita nō ſunt duo ſ vn9 ſpūs: q̄uis ⁊ ſinguli patris ⁊ ſinguli filij ſit pfectū eē ſpiritū: Sic ſe oppoſiti relatiōib9: vt alter nūq̄ ſuſcipiat ppriū alteri9: ſic ſūt concordes natura vt alť ſēp teneat eēntiā alteri9.

Quod alter alterius ſit eſſentia: Ca. XLIII.

Sic em diuerſi ſūt p hoc q3 alter ē pať ⁊ alter fili9: vt nūq̄ dicatur aut pater filius: aut fili9 pater: ⁊ ſic idē ſūt p ſubſtātiam vt ſemp ſit ī patre eēntia filij ⁊ in filio eēntia patrī: Eſt em non diuerſa ſ eadē: nō plures ſ vna vtriuſq3 eſſentia. Uñ etiā ſi alť alteri9 dicatur eēntia nō erratur a vitate: ſ ſumma vnitas ſimplicitaſq3 cōmēdať cōis nature. Nō em quēadmodū intelligiť ſapiētia hoīs p quā hō ſapiēs ē q nō pōt eē p ſe ſapiens: ita intelligi pōt ſi dicať pať eēntia filij: ⁊ fili9 eſſentia patrī vt eo mō ſit fili9 exiſtēs p patrē ⁊ pať p filiū: q̄ſi nō poſſit alter exiſtēs eē niſi p alterū: ſic hō non pōt eē ſapiēs niſi p ſapiētiā. Sic nāq3 ſumma ſapiētia ſemp ſapit p ſe: ita ſumma eēntia ſemp eſt p ſe. Eſt aūt pfecte ſumma eēntia pať: ⁊ pfecte ſumma eēntia fili9: pariť ē pfect9 pater p ſe eſt: ⁊ pariť pfectus fili9 p ſe eſt: ſicut vterq3 ſapit p ſe. Nō em idcirco minus pfecta ē eēntia vł ſapiētia fili9: quia eſt eēntia nata de patrī eēntia: ⁊ ſapientia de ſapiā: ſ tūc min9 pfecta

ēētia vel ſapiētia eſſet ſi nō eſſet ꝑ
ſe aut nō ſaꝑet ꝑ ſe. Nequaꝗ̄ eñ re/
pugnat vt filiꝰ ꝑ ſe ſbſiſtat: ⁊ ꝺ patre
habeat eſſe. Sic eñ pr̄ habet eētiā
et ſapientiā ⁊ vitam in ſemetipo: vt
nō ꝑ alienā ſ ꝑ ſuā eētiā ſit: ꝑ ſuā
ſapiētiā ſapiat: ꝑ ſuā vitā viuat: ita
gignēdo dat vitā filio eētiā hr̄e et
ſapientiā: ⁊ vitā in ſemetipo vt non
ꝑ extraneā ſed ꝑ ſuā eſſentiā ſapien/
tiā ⁊ vitā ſubſiſtat ſapiat ⁊ viuat:
alioqn nō erit idē eſſe pr̄is ⁊ filij nec
erit par pr̄i filiꝰ. Quod ꝗ̄ falſū ſit liq̇/
diſſime ſupiꝰ ꝑuiſū ē: qre non repu/
gnat filiū ⁊ ſbſiſtere ꝑ ſe ⁊ eē de pr̄e:
qꝛ h̄ ipꝫ: id ē ꝑ ſe ipm poſſe ſbſiſtere
nēce ē illū ꝺ pr̄e hr̄e. Nā ſi ꝗs ſapiēs
ſuā me hr̄e ſapiētiā: cuiꝰ prꝰ expers
eſſem: doceret: vtiꝗ̄ hec ipſa ſapiē/
tia eius facere nō incōgrue diceret:
ſed ꝗ̄uis mea ſapiētia ab illius ſapi
entia haberet eſſe ⁊ ſapere: tñ cū iam
nō eſſet niſi ſua ſapiētia eſſet: nec ſa
peret niſi ſeipa. Multo igr̄ magꝭ eter
ni patris coeternꝰ filiꝰ qui ſic habet
a patre eſſe: vt nō ſint due eſſentie: ꝑ
ſe ſubſiſtit: ſapit ⁊ viuit. Nō igr̄ ſic
intelligi pōt: ꝙ pater filij aut filius
patris ſit eētia: quaſi alter nō poſſit
ſubſiſtere ꝑ ſe ſ ꝑ alterū: ſed ad deſi/
gnādā quā habēt cōmunionē ſum/
me ſimplicis ſūmeꝗ̄ vnius eētie: ſic
congrue dici ⁊ intelligi pōt ꝙ ſic eſt
alter idipꝫ qꝺ alter: vt alter habeat
eētiā alterius. Hac itaꝗ̄ rōne qm̄
vtriꝗ̄ nō aliud eſt habere eētiā ꝗ̄
eētiā eſſe: Et ſic habet alter alteriꝰ
eētiā: ita eſt alter alteriꝰ eſſentia: id
eſt idē eſſe eſt alteri qꝺ alteri.

Q apti⁹ dici poſſit filiꝰ eētia pr̄is ꝗ̄ pr̄ eſſentia filij: ⁊ qꝺ ſilr̄ ſit filiꝰ pr̄is vtuſ et ſapiētia ⁊ ſilia: C. XLIIII

q Uod licet ſcd̄m ꝓſpectā ra/
tionē verꝰ ſit: valde tñ ma/
gis ꝯgruit filiū dici eētiam
pr̄is ꝗ̄ patrem eētiā filij. Qm̄ nā/
ꝗ̄ pr̄ a nullo habet eētiā niſi a ſeipo
nō ſatꝭ apte dr̄ hr̄e eētiā alicuiꝰ niſi
ſuā: qꝛ vero filiꝰ eſſentiā ſuā habet a
patre: ⁊ eandem habet pater: aptiſ/
ſime dici pōt hr̄e eētiā pr̄is. Qua/
re qm̄ neuter aliē habet eētiam ꝗ̄
exiſtēdo: ſic ſatis aptiꝰ intelligit̄ hr̄e
filius pr̄is eētiam ꝗ̄ pr̄ filij: ita cō/
uenientius dici pōt filius pr̄is eētia
ꝗ̄ pr̄ filij. Nam hec vna ſi ſiat pla/
tio: ſatis acuta breuitate cōmēdat fi
liū nō ſolū eandē eſſentiā hr̄e cū pa
tre: ſ hāc ipam habere de patre: vt h̄
ſic: filiꝰ eſt eētia pr̄is: qꝺ eſt: filiꝰ eſt
nō differēs eētia ꝺ pr̄is eētia: imo
de pr̄e eētia. Silr̄ et ꝗ eſt filiꝰ patrꝭ
eētia: vtus ⁊ ſapientia ſiue veritas
⁊ iuſticia: ⁊ quicquid ſummi ſpūs cō/
uenit eſſentie.

Quō quedam ex his que ſic ꝓferūt aliter quoꝗ̄ poſ/ ſint intelligi: Ca. XLV.

v Ident tñ quedā ex his q ſic
ꝓferri ⁊ intelligi poſſunt: ali
am ꝗꝫ nō incongruā ſub hac
ipa ꝓnūciatiōe intelligētiā ſuſcipe.
Liquet eñ filiū eſſe verꝰ vbū: id eſt
ꝑfectā intelligētiā ſiue ꝑfectā toti⁹
paterne ſubſtātie cognitionē ⁊ ſcien
tiā ⁊ ſapiētiā: id eſt q ipſā pr̄is in/
telligit eētiā ⁊ cognoſcit ⁊ ſcit ⁊ ſa
pit. Si igr̄ h̄ ſenſu dicat̄ filius patrꝭ
intelligētia ⁊ ſapiētia ⁊ ſciētia ⁊ co/
gnitio ſiue noticia: qm̄ itelligit ſapit
ſcit ⁊ nouit patrē: nequaꝗ̄ a verita/
te diſcedit̄. Ueritas quoꝗ̄ pr̄is ap/
tiſſime dici pōt filius: nō ſolū eo ſen/
ſu: qꝛ eſt eadē filij vitas q eſt ⁊ pr̄is
ſicut iā ꝓſpectū eſt: ſ etiā h̄ ſenſu vt
in eo intelligat̄ nō imꝑfecta quedaꝫ
imitatio ſ integra veritas paterne ſb
ſtātie: qꝛ nō eſt aliud ꝗ̄ qꝺ eſt pater.
At ſi ipa ſubſtātia patrꝭ eſt intelligē
tia ⁊ ſciētia ⁊ ſapiētia ⁊ veritas: ꝯſe/
quēter colligit̄: qꝛ ſicut filiꝰ eſt intel
ligētia ⁊ ſciētia ⁊ ſapiētia ⁊ veritas
paterne ſubſtātie: ita eſt intelligētia
intelligētie: ſciētia ſciētie: ſapiētia ſa
piētie ⁊ veritas veritatis.

Quod filius ſit intelligẽtia intelligentie et veritas veritatis: et ſimiliter de ſimilibus

Capitulum. XLVI.

D E meõria vero quid ſentiẽdũ eſt: an eſtimãdus eſt filius intelligẽtia mẽorie ſiue memoria patris aut mẽoria mẽorie. Equidẽ cũ ſumma ſapiẽtia ſui mẽor eſſe negari nõ poſſit: nihil cõpetẽtius quam in mẽoria pater: ſicut in verbo filius intelligitur: quoniam de mẽoria naſci verbum videtur: quod clarius in nr̃a mẽte percipitur. Cum namque mẽs hũana nõ ſemper ſe cogitat ſicut ſui ſemper meminit: liquet cũ ſe cogitat quod verbũ eius naſcitur de memoria. Unde apparet quia ſi ſemper ſe cogitaret: ſemper verbũ eius de memoria naſceretur. Rem etenim cogitare cuius memoriã habemus: hoc eſt mẽte eam dicere: verbũ vero rei eſt ipſa cogitatio ad eius ſilitudinẽ ex mẽoria formata. Hinc itaque liquido animaduerti põt de ſumma ſapiẽtia que ſic ſemper ſe dicit ſicut ſemper ſui memor eſt: quia de eterna memoria coeternum verbum naſcitur. Sicut igitur verbũ congrue intelligitur proles: ita mẽoria parẽtis nomen aptiſſime ſuſcipit. Si ergo proles que omnino de ſolo ſũmo ſpiritu nata eſt: proles eſt memorie eius nihil conueniẽtius quam quia memoria eius eſt idẽ ipſe: quippe nõ in eo quod ſui mẽor eſt: ſic eſt in ſui memoria velut alia res in alia: quẽadmodũ ea que ſic ſunt in hũane mẽtis mẽoria vt nõ ſint ipa in nr̃a mẽoria: ſed ſic eſt mẽor ſui vt ipſe mẽoria ſua ſit. Conſequitur itaque vt quomõ filius ẽ intelligẽtia ſiue ſapiẽtia patris: ita ſit et paterne memorie. At quicquid filius ſapit aut intelligit eius ſilr̃ et meminit.

Quod in mẽoria intelligatur pater ſicut in intelligentia filius: et quomõ filius ſit intelligẽtia vel ſapiẽtia memorie et memoria patris et mẽorie:

Capitulum. XLVII.

E St igitur filius mẽoria patris et memoria memorie: id ẽ memoria memor patris qui eſt mẽoria: ſicut ẽ ſapiẽtia patris: et ſapiẽtia ſapiẽtie: id eſt ſapiẽtia ſapiẽs patrẽ ſapientiã: et filius quidẽ mẽoria nata de memoria ſicut ſapiẽtia nata de ſapiẽtia: pater vero de nullo nata memoria videtur ſapiẽtia. Sed ecce dum huius patris filijque proprietates communionẽque delectabiliter intueor: nihil delectabilius in illis contẽplandũ inuenio quam mutui amoris affectũ: quoniam enim abſurde negetur ſummus ſpiritus ſe amare: ſicut ſui memor eſt et ſe intelligit cũ mẽs rõnalis et ſe et illũ amare poſſe conuincatur: ex eo quia ſui et illius memor eſſe et ſe et illũ intelligere poteſt: cioſa namque et penitus inutilis ẽ memoria et intelligẽtia cuiuſlibet rei niſi prout ratio exigit: res ipſa ametur aut reprobetur. Amat ergo ſeipſum ſummus ſpiritus ſicut ſui meminit et ſe intelligit.

Quod ſummus ſpũs ſe amet: et quod idem amor pariter procedat a patre et filio:

Capitulum. XLVIII.

P Alam certe eſt rationẽ habẽti cũ nõ iccirco ſui memorem eſſe aut ſe intelligere quia ſe amat: ſed ideo ſe amare quia ſui meminit et ſe intelligit: nec eum ſe poſſe amare ſi ſui nõ ſit memor aut ſe non intelligit. Nulla enim res amatur ſine eius memoria et intelligentia: et multa tenentur memoria et intelliguntur que nõ amantur. Patet igitur amorẽ ſummi ſpiritus ex eo procedere: quia ſui memor eſt: et ſe intelligit. Quod ſi in memoria ſũmi ſpũs intelligitur pater: in intelligẽtia filius: manifeſtũ eſt: quia a pr̃e pariter et a filio ſũmi ſpũs amor procedit.

Quod vterque pari amore diligat ſe et alterum:

Capitulum. XLIX.

Ed ſi ſe amat ſūmꝰ ſpūs: pro/cul dubio ſe amat pater: amat ſe filius: ⁊ alter alterꝫ: qꝛ ſingulus pater ſummꝰ ē ſpūs: ⁊ ſingulus filiꝰ summꝰ ſpūs: ⁊ ambo ſimul vnꝰ ſpūs. Et qꝛ vtꝫ parit̄ ſui ⁊ alteriꝰ meminit ⁊ ſe ⁊ alterꝫ intelligit: et qm̄ oīno idipſum eſt qꝺ amat vł amatur in patre ⁊ qꝺ in filio: neceſſe eſt vt pari amore vterqꝫ diligat ſe et alterum.

Q tātꝰ ē ipe amor q̄ntus eſt ipſe ſpūs: Ca. L.

Q antꝰ ergo eſt amor ſummi ſpūs ſit cōmunis patri ⁊ filio: ſʒ ſi ſe tantū diligit q̄ntuʒ ſui meminit ⁊ ſe intelligit: tm̄ aūt ſui meōr eſt ⁊ intelligit ſe: q̄nta eſt eius eēntia: qꝺ aliter eſſe nō pōt: pfecto tātus eſt amor eiꝰ quātꝰ ipe eſt.

Q idē amor ſit idipm̄ qꝺ eſt ſūmꝰ ſpūs: ⁊ tm̄ ipe cū patre ⁊ filio vnꝰ ſpūs: Ca. LI.

Ex qd pōt eē par ſūmo ſpiritui niſi ſūmꝰ ſpūs? Iſte itaqꝫ amor eſt ſūmꝰ ſpūs. Deniqꝫ ſi nulla vnq̄ꝫ creatura: id eſt ſi nihil vnq̄ꝫ aliud eēt q̄ꝫ ſūmꝰ ſpūs: pater et filiꝰ nihilominꝰ ſeipos et inuicē pater ⁊ filius diligerēt. Cōſequit̄ itaqꝫ hūc amorē nō eſſe aliud q̄ꝫ qꝺ eſt pater ⁊ filiꝰ qꝺ eſt ſūma eēntia. At qm̄ ſūme eēntie plures eē nō poſſūt: qd magis neceſſariū q̄ꝫ patrē ⁊ filium ⁊ vtriuſqꝫ amorē vnā eſſe ſūmā eſſentiā? Eſt igit̄ idē amor ſūma ſapiētia: ſūma veritas: ſūmū bonū: ⁊ q̇cq̇d de ſummi ſpūs ſbā dici pōt.

Q totꝰ pcedat a patre: totus a filio et tamē nō ſit niſi vnus amor: Ca. LII.

Attendēdū eſt diligenter vtrū ſint duo amores: vnꝰ a patre pcedēs: alter a filio: an vnus nō totꝰ ab vno pcedēs ſʒ ptim a patre: parti a filio: an nec plēs nec vnꝰ partim pcedēs a ſingulis: ſʒ vnꝰ totꝰ a ſingulis ⁊ idē totꝰ a duobꝰ ſimul. Sʒ hmōi dubitatiōis certitudo hīc indubitāter cognoſcit̄: qꝛ nō ex eo pcedit in q̄ plēs ſūt pat̄ ⁊ filiꝰ: ſʒ ex eo in quo vnū ſūt. Nā nō ex relatiōibus ſuis q̄ plures ſūt: alia' eſt em̄ relatio patris: alia filij: ſʒ ex ipa ſua eſſentia que pluralitatē nō admittit: emittūt pat̄ ⁊ filiꝰ tm̄ pariter bonū. Sicut ḡ ſingulus pater eſt ſummꝰ ſpūs: ⁊ ſingulus filiꝰ eſt ſūmꝰ ſpūs: ⁊ ſimul pat̄ et filiꝰ nō duo ſʒ vnꝰ ſpūs: ita a ſingulo pr̄e manat totꝰ amor ſūmi ſpiritꝰ: ⁊ a ſingulo filio totus: ⁊ ſimul a patre ⁊ filio nō duo toti: ſʒ vnus idē qꝫ totus.

Q non ſit eorum filius amor: Caplm̄. LIII.

Q uid ḡ cū h̄ amor pīter habeat eē a pr̄e ⁊ filio: ⁊ ſic ſimilis ſit ambobꝰ vt nllatenꝰ diſſimilis ſit illis: ſʒ oīno idem ſit qꝺ illi: Nūq̇d filiꝰ eoꝝ aut ples eſtimādꝰ eſt? Sʒ ſic v̄bū mox vt ꝯſiderat̄ ſe ple eſſe eiꝰ a quo eſt euidētiſſime probat ppterea ꝙ̄ ferēdo parētis imaginē: ſic amor aptē ſe plē negat: qꝛ dum a pr̄e ⁊ filio pcedere intelligit̄: nō ſtatim tā pſpicuā exhibet ſe cōtēplāti eius ex quo eſt ſilitudinē: q̄ꝫuis ipm̄ ꝯſiderata rō doceat oīno idipm̄ eſſe qꝺ eſt pr̄ ⁊ filius. Deniqꝫ ſi ples eorū eſt: aut alter eoꝝ erit pat̄ eiꝰ: alter mater: aut vterqꝫ pater ſiue mat̄ eſt: que oīa v̄itati repugnare videntur. Qm̄ nāqꝫ nullatenꝰ aliter a patre pcedit q̄ꝫ a filio: nulla veritas patitur vt diſſimili vocabulo ad illū pat̄ ⁊ filius referant̄. Nō eſt igit̄ alter pater eiꝰ: alter mater. At aūt duo aliq̄ ſint que ſingula pfectā ⁊ nllā ꝯſideratione differentē habeāt pariter ad aliq̇d vnū patris aut matris habitudinē: nulla natura aliq̄ monſtrari cōcedit exēplo. Ergo nō eſt vterqꝫ ſcilicet pater ⁊ filiꝰ pat̄ aut mater amoris a ſe manātis. Nequaq̄ꝫ itaqꝫ videt̄ veritati ꝯuenire vt idem amor

eorum filius ſit aut ꝓles.

Quod ſolus pater ſit genitor et ingenit⁹: ſol⁹ fili⁹ genituſ: ſolus amor nec genit⁹ nec ingenit⁹: Ca.LIIII.

o Ed videt̃ tñ amor idem: nec oı̄no ſcḋm cõmunis locutionis modũ dici poſſe īgenit⁹: nec ita ꝓprie ſicẽ v̈bũ genit⁹. Solemus eñ ſepe dicere aliqd gigni ex ea re de q̃ exiſtit: vt cũ dicim⁹ ſplẽdorẽ aut calorẽ gigni ab igne: ſeu aliquẽ effectũ ex cã ſua. Scḋm hãc igit̃ rationẽ amor a ſũmo ſpũ exiẽſ: nõ omnino aſſeri põt īgenit⁹: ita v̈o ꝓprie ſicut v̈bũ dici genit⁹ nõ põt: qꝛ v̈bũ v̈iſſimũ eẽ ꝓlẽ ⁊ v̈iſſimũ filiũ: amorẽ v̈o nullaten⁹ filiũ aut ꝓlẽ eẽ manifeſtũ ẽ. Põt itaq; ſũmo d̃bet dici ſol⁹ ille cui⁹ v̈bũ eſt genitor ⁊ īgenit⁹: qꝛ ſolus ẽ pr̃ ⁊ parẽs ⁊ nullo mõ ab alio eſt. Solũ aũt v̈bũ genitũ: qꝛ ſolum fili⁹ ⁊ ꝓles ẽ. Sol⁹ v̈o amor vtriuſq; nec genit⁹ nec īgenit⁹: qꝛ nec fili⁹ nec īgenit⁹ ẽ: nec oīno nõ eſt ab alio.

Quod amor idẽ ſit increatus et creator ſicẽ pater et filius et tñ ipe cũ illis nõ tres ſed vn⁹ increatus ⁊ vn⁹ creator et qḋ idẽ poſſit dici ſpiritus patris et filij: Ca.LV.

q Uomõ aũt idẽ amor ſingul⁹ eſt ſũma eẽntia ſicẽ pat̃ ⁊ filius: ⁊ tñ ſil' pat̃ ⁊ fili⁹ ⁊ vtriuſq; amor non plures: ſ; vna ſũma eſſentia: q̃ ſola a nullo facta nõ p aliud: q̃ p ſe oīa fecit: neceſſe eſt vt quemadmodũ ſingulus pater ⁊ ſingulus fili⁹ eſt increat⁹ ⁊ creator: ita ⁊ amor ſingul⁹ ſit increat⁹ ⁊ creator: ⁊ tamẽ oẽs tres ſil' ⁊ nõ plures ſ; vn⁹ increatus ⁊ vn⁹ creator. Patrẽ itaq; nullus facit ſiue creat aut gignit: filium vero pater ſol⁹ gignit: ſ; nõ facit: pater aũt pariter ⁊ fili⁹ nõ faciũt neq; gignunt: ſ; q̃dãmõ ſi ſic dici põt ſpirant ſuũ amorẽ: q̃uis eñ nõ noſtro more ſpiret ſũme incõmutabilis eſſentia: tamẽ ipſum amorẽ a ſe ineffabilit̃ ꝓcedentẽ nõ diſcedendo ab illa ſ; exiſtẽdo ex illa: forſan nõ alio mõ videt̃ poſſe dici apti⁹ ex ſe emittere q̃ ſpirãdo. Qḋ ſi dici põt: ſicut v̈bũ ſũme eẽntie fili⁹ ẽ eius: ita eiuſdẽ amor ſatꝫ ꝯueniẽter appellari poteſt ſpũs ei⁹: vt cũ eẽntialiter ipe ſit ſpũs tanq̃ pater ⁊ fili⁹: illi nõ putẽtur alicui⁹ ſpũs: qꝛ nec pater ab vllo alio eſt: nec fili⁹ a patre q̃ſi ſpirante naſcit̃: iſte aũt eſtimet̃ ſpũs vtriuſq;: qꝛ ab vtroq; ſuo q̃dã ienarrabili mõ ſpirãte mirabiliter ꝓcedit. Qui etiã ex eo qꝛ eſt cõmunio patris ⁊ filij: nõ abſq; rõe q̃ſi ꝓpriũ aſſumere poſſe videt̃ aliqḋ nomẽ qḋ patri filioq; cõmune ſit ſi ꝓprij nois exigit indigẽtia. Qḋ quidem ſi fiat ſcꝫ vt ipſe amor noīe ſpũs quod ſubſtantiã pariter patris ⁊ filij ſignificat: q̃ſi ꝓprio deſignet̃. Ad hoc quoq; non inutiliter valebit: vt p hoc idipſum eſſe qḋ eſt pat̃ ⁊ filius: q̃uis ab illis eſſe ſuũ habeat intuimet̃.

Quod ſicut fili⁹ eſt eẽntia vel ſapiẽtia patris: eo ſenſu q̃ habeat eandẽ eẽntiã vel ſapiẽtiã quã pat̃: ſic idẽ ſpũs ſit patris ⁊ filij eẽntia ⁊ ſapientia: ⁊ ſimilia: Ca.LVI.

p Oteſt qꝫ queadmodũ fili⁹ eſt ſubſtãtia ⁊ ſapientia ⁊ v̈tus patris: eo ſenſu: qꝛ habet eandem eẽntiã ⁊ ſapiẽtiã ⁊ virtutẽ quã pat̃: ita vtriuſq; ſpũs intelligi eſſentia vel ſapiẽtia vl' virt⁹ patris ⁊ filij qꝛ habet oīno eandẽ quã habẽt illi.

Quod pater ⁊ filius ⁊ eorum ſpũs pariter ſint in ſe inuicem: Capl'm. LVII.

i Ecundũ eſt intueri in prẽ et filio ⁊ vtriuſq; ſpũ quõ ſint in ſeinuicem tãta equalitate vt null⁹ aliũ excedat. Preter h' eñ

quia vnuſquiſq; eoꝝ ſic eſt pfecte ſum/ma eẽntia: vt tñ oẽs tres ſil' non ſint niſi eẽnta vna ſũma: q̃ nec ſine ſe vel extra ſe nec maior vel minor ſeipſa eſſe pôt. Per ſingulos tñ idipſũ nõ minus valet pbari. Eſt etenim tot⁹ p̃r in filio ꝛ cõmuni ſpũ: ꝛ filius in pa/tre ꝛ eodẽ ſpiritu: ꝛ idẽ ſpũs in p̃re et filio: qꝛ mẽoria ſũme eſſentie tota eſt in ei⁹ intelligẽtia ꝛ amore: et intel/ligẽtia ĩ mẽoria ꝛ in amore: ꝛ amor in mẽoria ꝛ intelligẽtia. Totã quip/pe ſuã memoriã ſumm⁹ intelligit ſpi/ritus ꝛ amat: ꝛ toti⁹ intelligẽtie me/minit ꝛ totã amat: ꝛ totius amoris meminit ꝛ totũ intelligit. Intelligi/tur aũt in memoria pater: in intelli/gẽtia filius: in amore vtriuſq; ſpũs. Tãta igit' pater ꝛ fili⁹ ꝛ vtriuſq; ſpi/ritus equalitate ſeſe complectunt' ꝛ ſunt in ſe inuicẽ: vt eoꝝ nullus aliũ excedere aut ſine eo eſſe pbet'.

Quod nullus eoꝝ alio indi/geat ad memorandũ vel in/telligendũ vel amandũ: qꝛ ſingulus quiſq; eſt memo/ria et intelligẽtia ꝛ amor: et quicquid neceſſe eſt ineſſe ſũme eſſentie: Ca. LVIII.

Sed in his nullaten⁹ negligen/ter memorie cõmendãdũ qđ ĩtuẽti mihi occurrit exiſtimo. Sic enim neceſſe eſt vt pater intelliga/tur memoria: filius intelligẽtia: ſpũs amor: vt nec pater indigeat filio aut cõmuni ſpiritu: nec filius patre vel eodẽ ſpiritu: ſine idẽ ſpũs p̃re ꝛ filio: quaſi pater p ſe meminiſſe ſolũ poſ/ſit: intelligere aũt nõ niſi p filium: et amare nõ niſi p ſuũ filijq; ſpiritũ: et fili⁹ p ſe intelligere tñ queat: p patrẽ aũt mẽor ſit: ꝛ p ſpiritũ ſuũ amet: et idẽ ſpũs p ſe nõ aliud q̃z amare vale/at: ſ; p̃r illi ſit memor ꝛ fili⁹ illi ĩtelli/gat. Nã cũ ĩ his trib⁹ vnuſquiſq; ſingu/lus ſit ſũma eſſentia ꝛ ſumma ſapiẽ/tia ſic pfecta vt ipſa p ſe memor ſit ꝛ intelligat ꝛ amet: neceſſe eſt vt null⁹ eoꝝ triũ alio indigeat aut ad memo/randũ aut ad intelligendum aut ad amãdũ. Singul⁹ enim q̃ſq; eẽntialit' eſt ꝛ mẽoria ꝛ intelligẽtia ꝛ amor: ꝛ quicq̃d ſũme eſt neceſſe inee eẽntie.

Quod tamen nõ ſint tres ſed vnus ſeu pater ſeu fili⁹ ſeu vtriuſq; ſpiritus: Capitulum. LIX.

Quandã hic video queſtionẽ occurrere. Nã ſi pater ita eſt intelligentia ꝛ amor ſicut eſt mẽoria: ꝛ fili⁹ ſic eſt mẽoria ꝛ amor quõ eſt intelligẽtia: ꝛ vtriuſq; ſpiri/tus nõ minus eſt mẽoria ꝛ intelligẽ/tia q̃z amor: quõ non eſt pater filius et alicuius ſpũs: ꝛ quare nõ eſt fili⁹ pater ꝛ alicui⁹ ſpũs: ꝛ cur nõ eſt idẽ ſpũs alicui⁹ pater ꝛ alicuius fili⁹: ſic quippe intelligebat' q mẽoria eſſet p̃r: filius ĩtelligẽtia: vtriuſq; ſpũs amor? Veꝝ hec q̃ſtio nõ difficile ſol/uit' ſi ea que iã rõne inuẽta ſũt cõſide/rent'. Idcirco enim nõ eſt pater filius aut alterius ſpũs: licet ſit intelligen/tia ꝛ amor: quia non eſt intelligen/tia genita: aut amor ab aliq̃ pcedẽs: ſed quicq̃d eſt gignẽs eſt tm̃ ꝛ a quo pcedit alius: Fili⁹ quoq; ideo nõ eſt pater aut alicuius ſpũs q̃uis ſeipſo memor ſit ꝛ amet: qꝛ nõ eſt memoria gignẽs aut amor ab alio ad ſilitudi/nẽ ſui ſpũs pcedẽs: ſ; quicq̃d exiſtit tantũ gignit' ꝛ eſt a q̃ ſpũs pcedit. Spiritũ q̃z nõ cogit eſſe patrẽ aut fi/liũ ſ; qꝛ cõtẽt⁹ ẽ mẽoria aut intelligẽ/tia: cũ nõ ſit mẽoria gignẽs aut ĩtelli/gẽtia genita: ſ; ſolũ q̃cq̃d ẽ pcedat. Quid igit' phibet cõcludi: quia vn⁹ tm̃ ẽ ĩ ſũma eẽntia p̃r: vn⁹ fili⁹: vn⁹ ſpũs: ꝛ ſi tres p̃res aut filij aut ſpũs?

Quod ex his multi filij na/ſci videant': Ca. LX.

Sed ne forte repugnet huic aſ/ſertioni qđ intueor: nã dubi/um eſſe nõ debet: qꝛ pater et

Monologion

filius ⁊ eoꝝ ſpūs vnuſq̄ſq; ſeipſum et alios ambos dicit ſicut ſe ⁊ alios intelligit. Quare ſi ita eſt: quō nō ſūt in ſumma eēntia tot verba quot ſunt dicētes ⁊ q̄t ſunt qui dicunt? Si enī plures hoīes vnū aliq̄d cogitatione dicāt: tot eius videnꝰ eſſe verba quot ſunt cogitantes qꝛ in ſingulorū cogitatiōibus verbū eius eſt. Itē ſi vnꝰ homo cogitat aliq̄ plura: tot v̄ba ſūt in mēte cogitātis: quot ſunt res cogitate. Sed in hoīs cogitatiōe cū cogitat aliq̄d qđ extra eius mentē eſt: nō naſcit verbū cogitate rei ex ipſa re: qꝛ ipſa abſens eſt a cogitatiōis intuitu: ſ; ex rei aliq̄ ſilitudine vl' imagine que eſt ī cogitātis mēoria: aut forte q̄ tūc cū cogitat ꝑ corporeum ſenſū ex re p̄ſēti ī mētē attrahit. In ſūma vero eēntia ſic ſibi ſemꝑ ſūt p̄ſentes pater ⁊ filius ⁊ eoꝝ ſpūs: Eſt enī ſicut iā ꝑſpectū eſt vnuſq̄ſq; nō minus in alijs q̄ in ſeipō: vt cū inuicem ſe dicūt: ſic videat idem ipſe qui dicit gignere verbū ſuū queadmodū cū a ſeipſo dicit. Quō ergo nihil gignit filiꝰ aut eius patriſq; ſpiritus ſi vnuſq̄ſq; eoꝝ v̄bū gignit ſuū cū a ſeipſo dr vel ab alio? Quot aūt v̄ba ꝓbari poſſunt de ſūma naſci ſubſtātia: tot eā neceſſe eſt ſ̄m ſupiorē cōſiderationē filios gignere ⁊ tot emittere ſpūs. Hac itaq; rōne videnꝰ in illa eſſe: nō ſolū multi patres ⁊ filij ⁊ ꝓcedētes: ſed ⁊ alie neceſſitudines: aut certe pater ⁊ filius ⁊ eoꝝ ſpūs: de q̄bꝰ iā certiſſimū eſt qꝛ vere exiſtūt: nō ſūt tres dicētes: q̄uis ſingulꝰ q̄ſq; ſit dicēs: nec ſūt plra q̄ dicūꝰ vnuſq̄ſq; ſeip̄m ⁊ alios duos dic. Sicut enī ſūme ſapiētie ineſt ſcire ⁊ īteligere: ita vtriq; eterne incōmutabiliſq; ſciētie ⁊ intelligētie naturale eſt id ſemꝑ p̄ſens intueri qđ ſcit ⁊ intelligit. Nihil aūt aliud eſt ſūmo ſpiritui huius dicere q̄ quaſi cogitādo intueri: ſicut noſtre mētis locutio nihil aliđ eſt q̄ cogitātis inſpectio. Certiſſimū autē eſt iā ꝯſiderate rōes reddiderūt q̄c

quid ſumme nature ineſt eēntialiter: id ꝑfecte ꝯuenire patri ⁊ filio et eoꝝ ſpiritui ſingillatim: ⁊ tū idip̄m ſi ſimul dicaꝰ de tribꝰ nō admittere pluralitatē. Cū ergo ꝯſtet qꝛ ſic ꝑtinet ad eius eēntiā: ſciētia ⁊ intelligētia: ſic eius ſcire ⁊ intelligere nō eſt aliđ q̄ dicere: id eſt ſemꝑ p̄ſens intueri qđ ſcit ⁊ intelligit: neceſſe eſt vt queād modū ſingulus pr̄ ⁊ ſingulꝰ filius ⁊ ſingulus eoꝝ ſpūs eſt ſciēs ⁊ intelligēs: ⁊ tū hi tres ſimul nō ſūt plures ſciētes aut intelligētes: ſ; vnus ſciēs ⁊ vnꝰ intelligēs: ita ſingulꝰ q̄ſq; ſit dicēs: nec tū ſunt tres dicētes ſūt: ſ; vnus dicēs. Hinc illud quoq; liquide cognoſci pōt: qꝛ cū hi tres dicunꝰ vl' a ſeip̄is vel ab inuicē: nō ſūt plura que dicunꝰ. Quid nā q̄ ibi dicit niſi eoꝝ eſſentia? Si ergo illa vna ſola eſt: vnum ſolū eſt qđ dicit: ergo vnū ſolū eſt in illis qđ dicit ⁊ vnū qđ dicit. Una q̄ppe ſapiētia eſt q̄ in illis dicit ⁊ vna ſubſtātia q̄ dicit: cōſequiꝰ nō ibi eſſe plura verba ſ; vnū. Licet igit vnuſq̄ſq; ſeip̄m ⁊ oēs inuicē ſe dicāt: impoſſibile tū eſt in ſumma eēntia eſſe v̄bū aliud p̄ter illud de q̄ iam ꝯſtat: qđ ſic naſcit ex eo cuiꝰ ē v̄bū vt etiā vera eius dici poſſit imago ⁊ vere filius eius ſit. In quo mirū quiddam et inexplicabile video. Ecce enī cum manifeſtū ſit vnūquēq; ſcz patrē ⁊ filiū ⁊ p̄ris filijq; ſpiritū pariter ſe et ambos alios dicere ⁊ vnū ſolū ibi eē verbū: nullatenus tū ip̄m v̄bū videt poſſe dici verbū oīm triū ſ; tm̄ vniꝰ eoꝝ. Conſtat enī ip̄m eſſe imaginem et filiū eiꝰ cuiꝰ ē verbū: ⁊ patet q̄ nec imago nec filiꝰ ſuimet nec a ſe ꝓcedētis ſpūs ꝯgrue dici pōt. Nā nec ex ſeip̄o nec ex ꝓcedente a ſe naſcit: nec ſeip̄z aut ꝓcedētē a ſe exiſtēdo imitatur. Seip̄m q̄ppe nō imitat: nec a ſe trahit exiſtēdi ſilitudinē: qꝛ imitatio et ſilitudo nō eſt ī vno ſolo ſ; in pluribus. Illum vero non imitatur nec ad eius ſimilitudinem exiſtit: quia iſte nō habet ab illo eē ſ; ille ab iſto.

Quō nō ſit ibi niſi vnus vnius: Capl̄m. LXI.

r Eſtat igit̄ h̄ ſolū v̄bū illiꝰ ſoliꝰ ee ꝺ q̄ naſcēdo habet ee: ⁊ ad cuiꝰ oīmodā ſilitudinem exiſtit. Anꝰ ḡ pat̄ nō plēs pr̄es: vnꝰ filiꝰ non plures filij: vnꝰ ꝓcedēs ſpiritꝰ nō plēs ꝓcedētes ſpiritus ſūt in ſūma eēntia. Qui cū ita tres ſint vt nūq̄ꝫ pater ſit filiꝰ aut ꝓcedēs ſpūs: nec filiꝰ aliqñ ſit pat̄ aut ſpūs ꝓcedēs: nec vnq̄ꝫ ſpūs patr̄ aut filij ſit pat̄ aut filiꝰ: ⁊ ſingulꝰ q̄ſq̄ꝫ ſi ſit ꝑfectus vt nullo indigeat: id tū qꝺ ſunt ſic ē vnū: vt ſic̄ de ſingl̄is pluralr̄ dici nō pōt: ita nec ꝺ tribꝰ ſil̄: ⁊ cū parit̄ vnuſq̄ſq̄ꝫ ſeip̄ꝫ ⁊ oēs ī iucē ſe dicāt: nō tū ſt̄ ibi plīa v̄ba ſ; vnū: ⁊ ip̄ꝫ nō ſingloꝝ aut oīm ſil̄ ſ; vniꝰ tantū.

Q: hoc licet inexplicabile ſit: tū credēdū ſit: C. LXII

v Idet̄ mihi huiꝰ tā ſblimis rei ſecretū trāſcedere oēm ītellectꝰ aciē hūani: ⁊ idcirco conatū explicādi q̄lr̄ h̄ ſit: ꝯtinēdū puto. Sufficere nāq̄ꝫ ꝺbere exiſtimo rē incōp̄chēſibilē īdagāti ſi ad h̄ ratiocinādo ꝑuenerit vt eā certiſſime eē cogſcat: etiā ſi penetrare neq̄at ītellectu quō ita ſit: nec ideirco mīnꝰ his ad habēdā fidei certitudinē q̄ ꝓbationibꝰ neceſſarijs nll̄a alia repugnāte rōe aſſerūt̄ ſi ſue natural̄ altitudinis incōp̄chēſibilitate explicare nō patiāt̄. Quid aūt tā incōp̄chēſibile: tā īeffabile q̄ꝫ id qꝺ ſupra oīa ē? Quaꝓpt̄ ſi ea q̄ ꝺ ſūma eēntia hactenꝰ diſputata ſt̄: neceſſarijs rōnibꝰ ſt̄ aſſerta: q̄uis ſic ītellectu penetrari nō poſſint vt ⁊ v̄bis valeāt explicari: nll̄atenꝰ tū certitudīs eoꝝ nutat ſoliditas. Nā ſi ſupior ꝯſideratio rōnabilr̄ cōp̄chēdit incōp̄chēſibile eē quō eadē ſūma ſapientia ſciat ea q̄ fec: ꝺ q̄bꝰ tā mlta nos ſcire neceſſe eſt: Quis explicet quō ſciat aut dicat ſeip̄ſā: ꝺ q̄ aut nihil aut vix aliq̄d ab hōīe ſciri poſſibile ē? Ergo ſi ī eo qꝺ ſeip̄ā ꝫ: dic̄: generat pat̄: et generat̄ filiꝰ: Generatiōꝫ eiꝰ q̄s enarrabit? Eſa. 53. Sꝫ rurſū ſi ita ſe rō īeffabilitat̄ illiꝰ hꝫ: īmo q: ſic eſt: quō ſtabit q̄cq̄d ꝺ illa ſba ſcd̄m patr̄ ⁊ filij ⁊ ꝓcedēt̄ habitudinē diſputatū ē? Nā ſi v̄ba illꝺ rōe explicitū ē: q̄lr̄ ē illa ineffabil̄? Aut ſi illa īeffabilis ē: quō eſt ita ſic̄ diſputatū ē? Aut q̄dātenꝰ de illa potuit explicari: ⁊ iō nihil ꝓhibet eſſe veꝝ qꝺ diſputatū eſt: Sꝫ q: penitꝰ nō potuit cōp̄hēdi: ideirco ē īeffabil̄. Sꝫ ad illud q̄d rñderi pot̄it: qꝺ iā ſupra ī hac ipſa diſputatiōe ꝯſtitit: q: ſic eſt ſūma eēntia ſupra ⁊ ex̄ oēm aliā naturā vt ſi qñ de illa ꝺr aliq̄d v̄bis q̄ cōia ſt̄ alijs natur̄: ſenſus nll̄atenꝰ ſit cōis. Quem eñi ſenſū ī oībꝰ his verbis q̄ cogitaui intellexi niſi cōem ⁊ vſitatū? Si ḡ vſitatꝰ ſenſꝰ v̄boꝝ alienꝰ ē ab illā: q̄cq̄d rōcinatꝰ ſū: nō ꝑtinet ad illā. Quō igit̄ veꝝ inuētū eſt eſſe aliq̄d de ſūma eēntia: ſi qꝺ eſt inuētū lōge diuſū eſt ab illa? Quid ḡ? An quō inuētū eſt aliq̄d de incōp̄henſibili re ⁊ q̄dāmodo nihil ꝑſpectū ē ꝺ ea? Sepe nāq̄ꝫ mlta dicimꝰ q̄ ꝓp̄e ſicut ſūt nō exp̄mimꝰ: ſ; ꝑ aliud ſignificamus id qꝺ ꝓp̄ie aut volumꝰ aut nō poſſumꝰ dep̄mere: vt cū ꝑ enigmata loq̄mur: Et ſepe videmꝰ aliq̄d nō ꝓp̄ie queādmodū res ip̄a ē: ſ; ꝑ aliquā ſilitudinē aut imaginē: vt cum vultū alicuiꝰ ꝯſideramꝰ in ſpeclo: ſic quippe vnā eādēq̄ꝫ rē dicimꝰ ⁊ nō dicimus: videmꝰ ⁊ nō videmꝰ: dicimus ⁊ videmꝰ: ꝑ aliud nō dicimꝰ et nō videmꝰ ꝑ ſuā ꝓp̄ietatem.

Quō de ineffabili re veꝝ diſputatū ſit: Ca. LXIII.

b Ac itaq̄ꝫ rōne nihil ꝓhibet ⁊ veꝝ eē qꝺ diſputatū ē hactenus de ſūma natura: ⁊ ip̄am tū nihilominꝰ ineffabilē perſiſtere: ſi nequaq̄ꝫ illa putet̄ ꝑ eſſentie ſue proprietatē exp̄ſſa: ſed vtcunq̄ꝫ ꝑ aliud deſignata. Nam quecunq̄ꝫ nomina

de illa natura dici poſſe videnť: nõ tñ mihi eã oñdũt p ppꝛietatẽ ꝙ per aliquã innuũt ſilitudinẽ. Etenĩ cum eorũ dẽ vocũ ſignificatiões cogito: familiari⁹ ɔcipio mẽte qđ in rebus factis cõſpicio ꝙ id quod oẽm humanũ intellectũ trãſcẽdere intelligo: nã valde min⁹ aliqd: imo longe aliud in mẽte mea ſua ſignificatione ɔſtituũt ꝙ ſit illud ad quod intelligendũ p hãc tenuẽ ſignificationem mẽs ipa mea conať pficere. Nã nec nomẽ ſapientie mihi ſufficit oñdere illđ p qđ oĩa facta ſunt de nihilo et ſeruãť a nihilo: nec nomẽ eẽntie mihi valet exꝓmere illud qđ p ſinglãrẽ altitudinẽ lõge eſt ſupꝛa oĩa: ꝛ p naturalẽ ppꝛietatẽ valde eſt extra oĩa. Sic ğ illa natura ꝛ ĩeffabilis ẽ: qꝛ p verba ſicuti eſt nullaten⁹ valet intimari: ꝛ falſum nõ eſt ſi qđ de illa rõne docente p aliud velut in enigmate põt eſtimari.

Q p rõnalẽ mentẽ maxime accedať ad cognoſcendũ ſũmã eẽntiã: C. LXIIII

c Um igiť pateat ꝙ nihil de hac natura poſſit pcipi p ſuã ppꝛietatẽ ß p aliud: certũ eſt qꝛ p illud magis ad ei⁹ cognitionẽ accediť qđ illi magꝫ p ſilitudinẽ ꝓpinqt. Quicqđ em inť creata ɔſtat illi eẽ ſimili⁹: id neceſſe eſt eſſe natura pſtãti⁹ Quapropť id ꝛ p maiorẽ ſilitudinẽ pl⁹ iuuat mentẽ indagantẽ ſũme vitati ppinqre ꝛ p excellẽtiorẽ creatã eẽntiã plus docet qđ de creante mẽs ipſa debeat exiſtimare. Proculdubio itaqꝫ tanto alti⁹ creatrix eſſentia cognoſciť: qnto p ppinquiorẽ ſibi creaturã indagať. Nam ꝙ oĩs eẽntia inqntũ eſt: intantũ ſit ſilis ſũme eẽntie: rõ iã ſupꝛa ɔſiderata dubitare nõ ɔmittit. Patet itaqꝫ qꝛ ſicut ſola ẽ mẽs rõnalꝭ inť oẽs creaturas q ad ei⁹ inueſtigationẽ aſſurgere valeat: ita nihilomin⁹ eadẽ ſola eſt p quã maxĩe ipamet ad eiuſdẽ inuẽtionẽ pficere qat. Nã iã cognitũ eſt qꝛ hꝫ illi maxĩe p naturalẽ eſſentie ppinquat ſilitudinẽ. Quid igiť apti⁹ ꝙ qꝛ mẽs rõalis qnto ſtudioſius ad ſe diſcẽdũ itẽdit: tãto efficacius ad illius cognitionẽ aſcendit: ꝛ qnãto ſeipſam intueri negligit: tãto ab eius ſpeculatiõe deſcendit.

Q mẽs ipſa ſpeculũ ei⁹ et imago eius ſit: C. LXV.

a Ptiſſime igiť ipa ſibimet eẽ velut ſpeculũ dici põt: in q ſpeculeť: vt ita dicã: imaginẽ ei⁹ quã facie ad faciẽ videre nequit. Nã ſi mẽs ipa ſola ex oĩbus q facta ſunt ſui mẽoꝛ ꝛ intelligẽs ꝛ amans eſſe põt: nõ video cur negeť eſſe i illa vera imago illi⁹ eẽntie q p ſui memoriã ꝛ intelligẽtiã ꝛ amorẽ in trinitate ĩeffabili ɔſiſtit. At certe inde veri⁹ eſſe illi⁹ ſe pbat imaginẽ: quia illi⁹ põt eſſe mẽoꝛ: illã intelligere et amare. In q enĩ maioꝛ eſt ꝛ illi ſimilioꝛ: ĩ eo verioꝛ illius eſſe imago cognoſciť. Oĩno aũt cogitari nõ põt rõnali creature naturalr eſſe datum aliqđ tã pcipuũ tã ꝙ ſile ſũme ſapientie ꝙ hoc qꝛ põt reminiſci ꝛ intelligere ꝛ amare id qđ optimũ et maximũ eſt oĩm. Nihil igiť aliud eſt inditum alicui creature qđ ſic pferat imaginẽ creatoꝛis. Conſequi itaqꝫ videť: ꝙ rõnalis creatura nihil tm debet ſtudere ꝙ hãc imaginẽ ſibi p naturalẽ potẽtiã impſſam: p voluntariũ effectũ exprimere: Etenĩ pter hoc ꝙ creanti ſe debet hꝫ ipm qđ eſt. Hinc qꝫ qꝛ nil tã pcipuum poſſe ꝙ reminiſci ꝛ intelligere ꝛ amare ſummũ bonũ cognoſciť: nimiꝝ nihil tã pcipue debere velle ɔuinciť. Quis enĩ neget q cũqꝫ meliora ſũt in poteſtate: ea magis eſſe debere in voluntate? Deniqꝫ rõali nature nõ eſt aliud eſſe rationalẽ ꝙ poſſe diſcernere iuſtũ a nõ iuſto: vex a nõ vo: bonũ a nõ bono: mai⁹ bonũ a min⁹ bono: hoc aũt poſſe oĩno inutile eſt illi

et ſupꝛuscuŭ niſi qđ diſcernit amet
vel reprobet ſecundum vere diſcre/
tionis iudicium.

Qȝ ratiōalis creatura ad amandŭ illam facta ſit: Caplm. LXVI.

h Hinc itaqȝ ſatꝭ patent videt
omne rōnale ad h̄ exiſtere: vt
ſic rōe diſcretiōis aliqđ mai⁹
vł min⁹ bonŭ ſiue nō bonŭ iudicat:
ita magis aut minus id amet aut re/
ſpuat. Nihil igiť aptius q̄ȝ rōnalem
creaturā ad h̄ eē factā vt ſummā eſ/
ſentiā amet ſup oīa bona ſic ipſa eſt
ſūmŭ bonŭ: imo vt nihil amet niſi il
lā aut ꝓpter illā: qꝛ illa ē bona ꝑ ſe
⁊ nihil aliđ ē bonŭ niſi ꝑ illā. Ama/
re aūt eā neq̄t niſi ei⁹ reminiſci ⁊ eā
ſtuduerit intelligere. Claꝝ ḡ ē rōna
lē creaturā totŭ ſuū velle ⁊ poſſe ad
memoꝛādŭ ⁊ intelligendŭ ⁊ aman/
dŭ ſūmŭ bonŭ impēdere debere: ad
qđ ipm eē ſuŭ ſe coḡſcit habere.

Qȝ qīa ſemꝑ illā amans aliquādo vere ⁊ btē viuat: Caplm. LXVII.

v Vbiŭ aūt nō eſt aīam huma
nā eē rōnalē creaturā: Ergo
neceſſe eſt eā eſſe factā ad h̄
vt amet ſūmā eſſentiā. Neceſſe eſt
igiť eā eē factā aut ad h̄ vt ſine fine
amet: aut ad h̄ vt aliqñ vł ſpōte vel
violēter hūc amoꝛē amittat. Sȝ ne/
fas eſt eſtimare ſūmā ſapientiā ad h̄
eā feciſſe vt aliqñ tm̄ bonŭ aut ꝯtē/
nat aut volēs tenere aliq̄ violētia ꝑ/
dat. Reſtat igiť eā eē ad h̄ factā vt
ſine fine amet ſūmā eſſentiā: Et hoc
facere nō pōt niſi ſemper viuat. Sic
igiť eſt facta vt ſemꝑ viuat ſi ſemper
velit facere ad qđ facta eſt.

Qȝ illa ſe amāti ſeipſam retribuat: Ca. LXVIII.

v Einde incōueniēs eſt nimis
ſūme bono ſūmeqȝ ſapiēti: ⁊
oīpotēti creatoꝛi vt qđ fecit
eſſe ad ſe amādŭ: id faciat non eſſe
q̄ȝdiu vere amauerit: ⁊ qđ ſpōte de/
dit nō amāti vt ſemꝑ amaret: id au/
ferat vł auferri ꝑmittat amāti: vt ex
neceſſitate nō amet: p̄ſertim cŭ dubi
tari nullaten⁹ debeat qꝛ ipe oēm na/
turā ſe vere amātem amet. Quare
manifeſtū ē hūane aīe nunq̄ȝ aufer/
ri ſuā vitā ſi ſemꝑ ſtudeat amare ſū
mā vitā. Qualr̄ ḡ viuet? Quid enī
magnū ē lōga vita: niſi ſit a moleſti/
arŭ incurſione vere ſecura? Quiſq̄s
enī dŭ viuit: aut timēdo aut patien
do moleſtijs ſubiacet: aut falſa ſecu/
ritate falliť: q̄d niſi miſere viuit? Si
quis aūt ab his libere viuit: btē vi/
uit. Sȝ abſurdiſſimū eſt vt aliq̄ na/
tura ſemꝑ amando illū q̄ eſt ſumme
bon⁹ ⁊ oīpotēs: ſemꝑ miſere viuat:
liq̄t igiť hūanā aīam hmōi eſſe vt ſi
ſeruet id ad qđ eſt: aliqñ vere ſecu/
ra ab ipa moꝛte ⁊ omī alia moleſtia
btē viuat. Deniqȝ nullaten⁹ veꝝ vi/
deri pōt vt iuſtiſſim⁹ ⁊ potētiſſim⁹
nihil retribuat amāti ſe ꝑſeuerāter:
cui nō amāti cōtulit eēntiā vt amās
eſſe poſſet. Si enim nihil retribuat
amāti: nō diſcernit iuſtiſſimus inter
amantē ⁊ ꝯtēnentē id qđ ſūme ama
ri debet: nec amat amantē ſe: aut nō
ꝓdeſt ab illo amari: q̄ oīa ab illo diſ
ſonāt: retribuit igiť oī ſe amare ꝑſe/
uerāti. Quid aūt retribuit ſi nihilo
dedit rōnalem eēntiā vt amans eēt?
Quid dabit amāti ſi amare nō ceſ/
ſet? Si tā grāde ē qđ amoꝛi famula
tur: q̄ȝ grāde ē qđ amoꝛi recōpēſat.
Et ſi tale eſt amorꝭ fulcimētū: q̄le eſt
amoꝛis emolumētū? Nam ſi rōnalis
creatura q̄ ſibi inutilis eſt ſine h̄ amo/
re ſic eminet in oīb⁹ creaturis: vtiqȝ
nihil pōt eſſe p̄miŭ hui⁹ amoꝛis niſi
qđ ſupeminet in oīb⁹ naturis. Etenī
ipm idē bonŭ qđ ſic ſe amari exigit:
nō min⁹ ſe ab amāte deſiderari co/
giť. Nā q̄s ſic amet iuſticiā: verita/
tē: beatitudinē: icoꝛruptibilitatē: vt
his frui nō appetat? Quid ḡ ſūma
bonitas retribuet amāti ⁊ deſiderān
ti ſe niſi ſeipā? Nā quicq̄d aliđ tri

buat: nō tribuit q2 nec compenſatur amori nec ꝯſolat amantē nec ſaciat deſiderantē. At ſi ſe vult amari ⁊ deſiderari vt aliud tribuat: nec ſe vult amari ⁊ deſiderari ꝑpter ſe: ſ; ꝑpter aliud: ⁊ ſic nō vult ſe amari ſ; aliud: qđ cogitari nefas eſt. Nihil ḡ veri⁹ ē ꝙ oīs aīa rōnalis ſi queadmodū debet ſtudeat amando deſiderare ſūmā btitudinē: aliqñ illā ad fruendū ꝑcipiat: vt qđ nūc videt q̄ſi p ſpeculū ⁊ in enigmate: tūc videat facie ad faciem. 1.Cor.13

Q oīs hūana aīa ſit inmortal. Capi. LXIX.

Vtrū aūt ea ſine fine fruatur dubitare ſtultiſſimū eſt: qm̄ illa fruens nec timore torq̄ri poterit: nec fallaci ſecuritate decipi: nec ei⁹ indigētiā iā expta illā poterit nō amare: nec illa deſeret amantē ſe: nec aliq̄d erit potēti⁹ qđ eas ſeparet inuitas. Quare q̄cū ꝙ aīa ſūmā btitudine ſemel frui cepit: eēne btā erit. Hinc vtiq; ꝯſequēter colligitur ꝙ illa q̄ ſūmi boni amorē cōtemnit: eternā miſeriā incurrit. Nā ſi dicitᵣ ꝙ ꝑ tali cōtēptu ſic iuſti⁹ puniatur vt ipm̄ eſſe vl vitā ꝑdat: q2 ſe non vtitᵣ ad id ad qđ eſt facta: nullaten⁹ hoc admittit rō: vt poſt tātā culpam ꝓ pena recipiat eē qđ erat ante oēm culpā. Quippe anteq̄ eſſet nec culpā habere nec penā ſentire poterat. Si ḡ aīa ꝯtēnens id ad qđ facta eſt ſic moritur vt nihil ſentiat: aut omnino nihil ſit: ſiliter ſe habebit ⁊ in maxima culpa ſine omni culpa: nec diſcernet ſumme ſapiens iuſticiam inter id qđ nullū bonū pōt: ⁊ nullū malū vult: ⁊ id qđ maximū bonum pōt: ⁊ maximū malū vult: At h̄ ſatꝭ patet q̄ incōueniēs ſit.

Q aut ſemꝑ miſerā aut aliqñ btā vere ſit: Ca. LXX.

Nihil igitᵣ videri pōt ꝯſequētius ⁊ nihil credi debet certi⁹ q̄ hoīs aīam ſic eſſe factā: vt ſi ꝯtēnat amare ſūmā eēntiā: eēnā patiatᵣ miſeriam: vt ſic amās eterno gaudebit p̄mio: ita ꝯtēnēs eterna pena doleat: Et ſic illa ſentiat inmutabilem ſufficientiā: ita iſta ſentiat inconſolabilē indigentiam. Sed nec amantē animā neceſſe eſt eterne beatam eſſe: nec cōtēnentē miſeram ſi ſit mortalis. Siue igitur amet ſiue contēnat: id ad qđ amandū creata eſt: neceſſe eſt eam immortalem eſſe. Si aūt aliq̄ ſūt aīe rōnales q̄ nec amantes nec contēnentes iudicande ſint: ſicut eſſe videntur anime infantum: quid de his ſentiendum eſt? Sunt mortales ſiue imortales? Sed procuidubio omnes hūane anime eiuſdem nature ſunt: Quare qm̄ cōſtat quaſdam eſſe imortales: neceſſe eſt omnē animā eſſe imortalē. Verū cū omne qđ viuit aut nunq̄ aut aliqñ ſit vere ſecurū ab omni moleſtia: nihilomin⁹ eſt neceſſe omnē humanā animā aut ſemꝑ miſerā eſſe: aut aliquādo vere beatam.

Q nulla anima iniuſte priuetᵣ ſūmo bono et ꝙ omnino ad ipſum ſit: Capitm̄ LXXI.

Que vero anime incunctanter iudicāde ſunt ſic amātes illud ad qđ amandum facte ſunt vt illo quādoq; frui: que aūt ſic contemnētes vt illo ſemper indigere mereantur: aut qualiter quo ve merito ille que nec amātes nec contemnētes dici poſſe videntᵣ: ad beatitudinē eternā miſeriā ve diſtribuantur: aliquem mortalium diſputādo poſſe comprehendere: procuidubio vel difficillimū vel impoſſibile exiſtimo: qđ tam a ſumme iuſto ſumme q̄ bono creatore rerū nulla eo bono ad qđ facta eſt iniuſte priuetᵣ certiſſime eſt tenendū: ⁊ ad idem ipſum bonū eſt omni homini toto corde: tota anima: tota mēte amando ⁊ deſiderando nitendum.

Q ſumma eēntia ſit ſperanda: Ca. LXXII.

Sed in hac intentione hūana aīa nullaten⁹ ſe poterit exercere ſi deſperet quo intēdit ſe poſſe puēire. Quapropꝯ q̄ntū illi ē vtile ſtudiū ad nitēdū: tātū neceſſaria eſt ſpes ꝑtingēdi. Amare autē et ſperare nō pōt qđ nō credit. Expedit itaqꝫ eidē hūane aīe ſūmā eſſentiā ⁊ ea ſine quib⁹ illa amari nō pōt credere: vt illa credēdo tēdat ī illā: Qđ idē apte breui⁹qꝫ ſignari poſſe puto ſi ꝑ eo qđ eſt credēdo tēdere in ſummā eēntiā: dicaꝶ credere in ſummā eēntiā. Nā ſi quis dicat ſe credere in illā: ſatis videꝶ oſidere ⁊ per fidē quā ꝓfiteꝶ ad ſummā ſe tēdere eſſentiā: ⁊ illa ſe credere que ad hāc pertinēt intentionē: nā nō videꝶ credere in illā ſiue qui credit qđ attendendū in illā nō ꝑtinet: ſiue qui ꝑ hꝰ qđ credit nō ad illā tēdit.

Q credendū ſit in illam Caplm. LXXIII.

Et fortaſſe indifferenter dici pōt credere in illā ⁊ ad illā: ſicꝫ ꝑ eodē accipi pōt credēdo tēdere in illā ⁊ ad illā: niſi qꝛ quiſqs tēdendo ad illam puenerit: non extra illā remāebit: ſꝫ intra illā ꝑmanebit: Qđ expꝛſſius ⁊ familiari⁹ ſignificaꝶ ſi diciꝶ tendēdū eē in illā q̄ꝫ ſi dr̄ ad illā. Hac itaqꝫ rōe puto ꝯgruēti⁹ poſſe dici credēdū eē ī illā q̄ꝫ ad illā.

Q in patrē ⁊ filiū ⁊ eorū ſpiritū pariter ⁊ in ſinglos et ſimul in tres credendum ſit: Caplm. LXXIIII.

Credendū igiꝶ eſt ꝑiter ī patrē ⁊ filiū ⁊ eoꝝ ſpiritū ⁊ in ſinglos ⁊ ſil' ī tres: qꝛ ⁊ ſingulus paꝶ ⁊ ſingulus fili⁹ ⁊ ſingl's eoꝝ ſpūs eſt ſūma eēntia: ⁊ ſil' paꝶ ⁊ fili⁹ cū ſuo ſpū ſūt vna eadēqꝫ ſūma eſſētia: ī quā ſolā oīs hō debet credere: qꝛ eſt ſol⁹ finis quem in oī cogitatu actuqꝫ ſuo ꝑ amorē debet intēdere. Vn̄ manifeſtū eſt qꝛ ſicꝫ ī illā tēdere niſi credat illā nll's pōt: ita illā credere niſi tēdat ī illā nulli ꝓdeſt.

Que ſit viua que mortua fides: Ca. LXXV.

Quapropꝯ q̄ntacūqꝫ certitudīe credaꝶ tāta res: īutil' erit fides ⁊ q̄ſi mortuū aliq̄d niſi dilectiōe valeat ⁊ viuat. Etenī nullaten⁹ fidē illā quā cōpetēs comitatur dilectio ſi ſe oportunitas offerat operādi ocioſā eē: ſꝫ magꝫ ſe q̄dam opeꝝ exercere freq̄ntia: qđ ſine dilectiōe facere nō poſſit: vl' hoc ſolo ꝓbari pōt: qꝛ qđ ſūmā iuſticiā diligit nihil iuſtū ꝯtēnere: nihil valet iniuſtū admittere. Ergo qm̄ qđ aliquid opaꝶ ineſſe ſibi vitā: ſine q̄ opari nō valere oſidit: nō abſurde diciꝶ operoſa fides viuere: qꝛ habet vitā dilectiōis ſine q̄ non opareꝶ: ⁊ ocioſa fides nō viuere: qꝛ caret vita dilectionis cū q̄ nō ociareꝶ. Quare ſi cec⁹ diciꝶ nō tm̄ q̄ ꝑdidit viſū: ſꝫ q̄ cū debet hr̄e nō habet: cur nō ſilr̄ pt dici fides ſine dilectiōe mortua: nō qꝛ vitā ſuā id eſt dilectionē ꝑdiderit ſꝫ qꝛ nō habet quā ſemꝑ habere dbet. Queadmodū igiꝶ illa fides q̄ ꝑ dilectionem opaꝶ viua eē cognoſciꝶ: ita illa q̄ ꝑ ꝯtēptū ociaꝶ mortua eē ꝯuinciꝶ. Satꝭ itaqꝫ ꝯuenienꝯ dici pōt viua fides credere ī id in q̄ credi debet: mortua vō fides credere tm̄ id qđ credi dꝫ.

Q tres ſumma eſſentia quodāmodo dici poſſit: Caplm. LXXVI.

Ecce patet oī hoī expedire vt credat ī quādā ineffabilē trinā vnitatē ⁊ vnā trinitatē. Vnā q̄dē ⁊ vnitatē ꝓpꝯ vnā eēntiam: trinā vō ⁊ trinitatē ꝓpter tres: neſcio q̄d: licet enī poſſim dicere trinitatē ꝓpter patrē ⁊ filiū ⁊ vtriuſqꝫ ſpiritū q̄ ſūt tres: nō tn̄ poſſū ꝓferre vno noīe ꝓpꝯ q̄d tres: velut ſi dicerē ꝓpꝯ tres ꝑſonas: ſicut ſi dicerem

vnitatē ꝓpᷣ vnā ſubſtātiā. Nō eñi putāde ſc̄ tres pſone: q2 oēs plures pſone ſic ſubſiſtūt ſeparatim abinuicē: vt tot neceſſe ſit eſſe ſbſtātias q̄t ſunt pſone: qḋ in plib⁹ hoib⁹ q̇ quot pſone tot indiuidue ſūt ſubſtātie: cognoſcit̄. Quare in ſūma eēntia ſicut nō ſc̄ plres ſbſtātie: ita nec plres pſone. Si q̇s itaq3 inde velit alicui loq̄ q̇d tres dicet eſſe patrē ⁊ filiū ⁊ vtriuſq3 ſpiritū: niſi forte indigētia noīs ꝓprie ꝯuenientis coact⁹ elegerit aliqḋ de illis noīb⁹ q̄ plraliter in ſūma eēntia dici nō poſſint: ad deſignādū id qḋ cōgruo noīe dici nō pōt: vt ſi dicat illā admirabilē trinitatem eſſe vnā eēntiā vl̄ naturā ⁊ tres pſonas ſiue ſbſtātias. Nā h̄ duo noīa apti⁹ eligūt̄ ad deſignādā pluralitatem ī ſūma eēntia: q2 pſona non ḋr niſi de īdiuidua rōali natura: ⁊ ſbſtātia pͥncipalr̄ dicit̄ de indiuiduis q̄ maxime in plralitate ſbſiſtūt. Indiuidua nāq3 maxīe ſubſtant: id eſt ſubiacēt accidētib⁹: ⁊ iō magl ꝓprie nomē ſubſtātie ſuſcipiūt. Vn̄ iā ſupra manifeſtū eſt ſūmā eēntiā q̄ nllis ſbiacet accidētib⁹: ꝓpē nō poſſe dici ſbſtātiā niſi ſbſtātia ponat̄ ꝓ eēntia. Pōt ḡ hac neceſſitatis rōne irrephēſibilit̄ illa ſumma ⁊ vna trinitas ſiue trina vnitas dici vna eēntia ⁊ tres pſone ſiue tres ſubſtātie. Videt̄ ḡ imo incōctanē aſſerit̄. Quia xp̄o nihil ē id qḋ dicit̄ de⁹: ⁊ huic ſoli ſūme eēntie ꝓprie nomē dei aſſignat̄. Quippe oīs q̄ deū eſſe dic̄: ſiue vnū ſiue plureſ: nō intelligit niſi aliq̄ſ ſubſtantiā quā eēſet ſupra oēs naturā q̄ de⁹ nō eſt ab hoīb⁹ ⁊ venerādā ꝓpter eius eminētē dignitatē: ⁊ exorādā ſibi ꝓpter quālibet īminentē neceſſitatē.

Q2 ipſa dominet̄ omnib⁹ et regat omnia ⁊ ſit ſol⁹ deus: Capłm. LXXVII.

q Vid aūt tā ꝓ ſua dignitate venerādū ⁊ ꝓ q̄libet re depcandū: q̄ ſumme bon⁹ ⁊ ſūme potēs ſpūs qui dn̄at̄ oībus ⁊ regit oīa? Sic eñi ꝯſtat q2 oīa p ſūme bonā ſūmeq3 ſapientē oīpotētiā ei⁹ facta ſūt ⁊ vigēt: ita nimis īcōueniens eſt ſi eſtimet̄ q rcb⁹ a ſe factis ipſe nō dn̄et̄: ſiue q facte ab illo: ab alio minus potēte minuſve bono vel ſapiēte aut nlla penit⁹ rōne: ſ ſola caſuū inordinata volubilitate regant̄: cum ille ſolus ſit p quem cuilibet et ſine q̄ nlli bene eſt: ⁊ ex q̄ ⁊ p quē et ī q̄ ſūt oīa. Cū igit̄ ſol⁹ ſit ipſe nō ſolū bon⁹ creator ſ ⁊ potētiſſim⁹ dn̄s et ſapiētiſſim⁹ rector oīū: liquidiſſimū eſt hūc ſolū eſſe quē oīs alia natura ſcōm totū ſuū poſſe debet diligēdo venerari ⁊ venerādo diligere: de q̄ ſolo pſpera ſūt ſperāda: ad quē ſolū ab aduerſis fugiēdū: cui ſoli p quauis re ſupplicandū. Vere igit̄ h̄ eſt nō ſolū de⁹: ſ ſolus deus ineffabiliter trin⁹ ⁊ vnus.

Beati Anſelmi liber qui Monologion preſcribitur explicit.

Eiudē beati Anſelmi abbatis Beccenſis in librum quē preſcripſit proſologion: Prologus.

p Oſtquā opuſculū. q̄dam velut exēplum meditādi de ratione fidei: cogētib⁹ me pcib⁹ quorundam fratrū in pſona alicui⁹ tacite ſecū ratiocinādo q̄ neſciat inueſtigātis edidi: ꝯſiderās illud eſſe multoꝝ ꝯcatenatiōe ꝯtextū argumētoꝝ: cepi mecū q̄rere ſi forte poſſet īueniri vnū argumētū qḋ nullo alio ad ſe ꝓbādū q̄ ſe ſolo indigeret: ⁊ ſolū ad aſtruendū: q2 de⁹ vere eſt: ⁊ q2 eſt ſūmū bonū nullo alio indigēs: ⁊ q̄ oīa indigēt vt ſint ⁊ vt bn̄ ſint ⁊ queq3 credim⁹ de diuina ſubſtātia: ſufficeret. Ad qḋ cū ſepe ſtudioſeq3 cogitationē ꝯuerterē: atq3 aliq̄ñ mihi videret̄ iā capi poſſe: qḋ

querebā: aliqñ mētis aciē oīno fuge-
ret: tandē deſperās volui ceſſare ve-
lut ab inquiſitiōe rei quā īueniri eſ-
ſet īpoſſibile. Sed cū illā cogitatio-
nem ne mentē meā fruſtra occupan-
do ab alijs in quibꝰ ꝓficere poſſem
impediret: penitꝰ a me vellē exclude-
re: tūc magis ac magis nolēti ꝛ diffi-
dēti ſe cepit cū īportunitate quadā
ingerere. Quadam igitᷣ die cū vehe-
mēter eius īportunitati reſiſtēdo fa-
tigarer: ī ipo cogitationū ꝯflictu ſic
ſe obtulit qḋ deſperauerā: vt ſtudio-
ſe cogitationē āplecterer quā ſollici-
tus repellebā. Eſtimans igitᷣ qḋ me
gaudebā īueniſſe ſi ſcriptū eſſet ali-
cui legēti placiturū: de hoc ipſo ꝛ qui-
buſdā alijs ſub pſona conātis erige-
re mentē ſuā ad ꝯtēplandū deum ꝛ
querētis intelligere qḋ credit: ſubdi-
tū ſcripſi opuſculū. Et quia nec iſtud
nec illud cuiꝰ ſupra memini dignū li-
bri noīe aut cui auctoris ꝑponeretᷣ no-
mē iudicabā: nec tñ eadē ſine aliq̄ ti-
tulo q̄ aliquē in cuiꝰ manus venirēt
q̄dāmō ad ſe legēdū inuitarēt dimit-
tenda putabā: vnicuiqꝫ ſuū dedi ti-
tulū: vt priꝰ exēplū meditādi de rōe
fidei: ꝛ ſequēs fides querēs intelle-
ctū diceretᷣ. Sꝫ cū iā a pluribus cū
his titulis vtrūqꝫ tranſcriptū eſſet:
coegerunt me plures: ꝛ maxīe reue-
rendus archiepūs lugdunenſis: hugo
noīe: fungēs ī gallia legatiōe aplica
ꝑcepit auctoritate vt nomen meū ill'
preſcriberē. Quod vt aptius fieret: illḋ
quidē monologion: id eſt ſoliloqui-
um: iſtud vero ꝓſlogion: id eſt al-
loquium noīaui.

Explicit prologus.

Capitulorum libri ꝓſlogion beati Anſelmi annotatio.

Ca. j De excitatiōe mentis ad ꝯtēplādū deum.
ij Quod vere ſit deus.
iij Quod nō poſſit cogitari nō eē deū.
iiij Quō inſipiēs dixit in corde ſuo qḋ cogitari nō pōt.
v Quod deꝰ ſit quicqd meliꝰ eſt eē q̄ non eſſe: ꝛ ſolus exiſtēs p ſe oīa alia facit de nihilo.
vj Quō ſit ſenſibilis cū non ſit corpus.
vij Quō ſit omnipotēs cū multa nō poſſit.
viij Quō ſit mīſericors ꝛ īpaſſibil'.
ix Quō totꝰ iuſtus ꝛ ſūme iuſtus parcat malis ꝛ qḋ iuſte misereatᷣ malis.
x Quō iuſte puniat: ꝛ iuſte parcat malis.
xj Quō vniuerſe vie dñi miſericordia ꝛ veritas: ꝛ tñ iuſtꝰ dñs in oībus vijs ſuis.
xij Quod deꝰ ſit ipa vita qua viuit: ꝛ ſic de ſimilibꝰ.
xiij Quō ſolus ſit incircūſcriptꝰ et eternus: cū alij ſpūs ſint incircūſcripti ꝛ eterni.
xiiij Quō ꝛ cur videatᷣ ꝛ nō videatᷣ deꝰ a querentibꝰ eū.
xv Quod maior ſit q̄ꝫ cogitari poſſit.
xvj Quod hec ſit lux inacceſſibilis q̄ inhabitat.
xvij Quod ī deo ſit harmonia: odor: ſapor: lenitas: pulchritudo ſuo ineffabili mō.
xviij Quod in deo nec ī eternitate eiꝰ que ipſe eſt: nulle ſint ptes.
xix Quod nō ſit ī loco aut tēpore ſꝫ oīa ſint in illo.
xx Quod ſit an̄ ꝛ vltra oīa etiā eterna.
xxj An hoc ſit ſeculū ſeculi ſiue ſecula ſeculorum.
xxij Quod ſolus ſit qḋ eſt ꝛ qui eſt.
xxiij Quod hoc bonū ſit pariter pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus: ꝛ hoc ſit vnū neceſſarium qḋ eſt oē ꝛ totū ꝛ ſolū bonum.
xxiiij Coniectatio quale ꝛ q̄ntum ſit hoc bonū.
xxv Que ꝛ quāta bona ſint fruētibus eo.
xxvj An hoc ſit gaudiū plenū qḋ ꝓmittit deus.

Beati Anſelmi abbatis
Beccẽſiſ: poſt archiepĩ can
tuarienſis: liber qui inſcri/
bitur ꝓſologion incipit.

De excitatiõe mentis ad ꝯtemplandũ deũ: Ca. I.

Ia nunc
homũcio: fuge paulu/
lũ occupatiões tuas:
abſconde te modicũ a
tumultuoſis cogitatio
nib⁹ tuis. Abijce nũc
onerosas curas: ⁊ poſtpone laborio
ſas diſtẽſiones tuas: Uaca aliquan
tulũ deo: ⁊ requieſce aliquãtulũ in
eo: Intra in cubiculũ mẽtis tue: exclu
de oĩa preter deũ: ⁊ q̃ te iuuẽt ad q̃/
rendũ eũ: ⁊ clauſo oſtio quere eum.
Dic nunc totũ cor meũ: dic nũc deo:
Quero vultũ tuũ: vultũ tuũ dñe re
quiro. Eia nũc ergo tu dñe de⁹ me⁹
doce cor meũ vbi ⁊ quomõ te q̃rat:
vbi ⁊ quomõ te inueniat. Dñe ſi nõ
es hic: vbi te querã abſentem? Si er/
go vbiq; es: cur te nõ video p̄ſentẽ?
Sed certe habitas lucẽ inacceſſibi/
lẽ. Et vbi ẽ dñe lux inacceſſibil᷑: aut
quomõ accedam ad lucẽ inacceſſibi/
lem: aut quis me ducet aut inducet
in illã vt videam te in illa? Dein de
quib⁹ ſignis: qua facie te querã? Nũ/
quã te vidi dñe de⁹ me⁹: nõ noui fa/
ciẽ tuã. Quid faciet altiſſĩe dñe: q̃d
faciet iſte tu⁹ longinqu⁹ exul? Quid
faciet ſeru⁹ tuus anxius amore tui: ⁊
lõge ꝓiectus a facie tua? Anhelat
videre te: ⁊ nimiſ abeſt illi facieſ tua.
Accedere ad te deſiderat: ⁊ inacceſ/
ſibilis eſt habitatio tua. Inuenire te
cupit: ⁊ neſcit locũ tuũ. Querere te
affectat ⁊ ignorat vultũ tuum. Dñe
deus meus es tu: et dominus deus
meus es: ⁊ nunq̃ te vidi. Tu me fe/
ciſti et refeciſti: et omnia mea bona
tu mihi contuliſti ⁊ nondũ noui te.
Deniq; ad te videndũ factus ſum ⁊
nõdũ feci ꝓpter qd̾ factus ſum. O
miſera ſors hoĩs cũ hoc ꝑdidit ad
qd̾ factus eſt. O dur⁹ ⁊ dirus caſus
ille: Heu q̃d ꝑdidit: ⁊ quid inuenit:
quid abſceſſit: et q̃d remãſit? Per/
didit beatitudinẽ ad quã factus eſt:
et inuenit miſeriã ꝓpter quã factus
nõ eſt. Abſceſſit ſine q̃ nihil felix eſt
⁊ remãſit qd̾ per ſe nõ niſi miſerum
eſt. Mãducabat tũc homo panẽ an
gelorũ quẽ nũc eſurit: mãducat nũc
panem dolorum: quem tunc neſcie/
bat. Heu public⁹ luctus hominum
vniuerſalis planctus filiorum ade.
Ille ructabat ſaturitate: nos ſuſpira
mus eſurie. Ille abundabat: nos mẽ
dicam⁹. Ille qd̾ feliciť tenebat: mi/
ſere deſeruit: nos infeliciter egemus:
et miſerabiliter deſideramus: ⁊ heu
vacui remanem⁹. Cur nõ nobis cu/
ſtodiuit cũ facile poſſet quo tã gra/
uiter caremus? Quare ſic nobis ob/
ſerauit lucem ⁊ obduxit nos tene/
bris? At quid abſtulit nobis vitã:
⁊ inflixit mortẽ? Erũnoſi: vnde ſu/
mus expulſi? quo ſum⁹ impulſi? vn/
de precipitati? quo obruti? A patria
in exilium: a viſione dei in cecitatem
noſtrã: a iocunditate ĩmortalitatis
in amaritudinẽ ⁊ horrorẽ mortis.
Miſera mutatio: de quanto bono in
quãtũ malũ. Graue damnũ: grauis
dolor: graue totum. Sed heu me mi
ſerum vnũ de alijs miſeris filijs eue
elongatis a deo: quid incepi? quid
effeci? quo tendebam? quo deueni?
ad quid aſpirabam? in quibus ſuſpi
ro? Queſiui bona: ⁊ ecce turbatio.
Tendebam in deum: ⁊ offendi me
ipm. Requiẽ querebam in ſecreto
meo: ⁊ tribulationẽ ⁊ dolorẽ ĩueni ĩ
intimis meis. Uolebã ridere a gau/
dio mentis mee: ⁊ cogor rugire a ge/
mitu cordis mei. Sperabať leticia ⁊
ecce vnde denſent ſuſpiria. Et o tu
dñe vſq; quo? Uſq; quo dñe obliui/
ſceris nos: vſq; quo auertis faciẽ tu/
am a nobis? Quando reſpicies ⁊ ex
audies nos? quando illuminabis

oculos nr̃os ⁊ oſtendes nobis faciē
tuā? Qñ reſtitues te nobis? Reſpi/
ce dñe: exaudi: illumina nos: oſtende
nobis teipm̃: Reſtitue te nob̃ vt be/
ne ſit nobis: ſine q̃ tā male eſt nob̃:
Miſerare labores ⁊ conat⁹ nr̃os ad
te q̃ nihil valem⁹ ſine te. Inuita nos:
adiuua nos. Obſecro dñe ne deſperē
ſuſpirādo: ſ; reſpirem ſperādo. Ob/
ſecro dñe amaricatū eſt cor meū ſua
deſolatiōe: indulcora illud tua ɔſo/
latiōe. Obſecro dñe eſuriēs incepi q̃/
rere te: ne deſinā ieiun⁹ de te: fame/
lic⁹ acceſſi: ne recedā impaſt⁹. Pau/
per veni ad diuitem: miſer ad miſeri/
cordē: ne redeā vacuus ⁊ ɔtēpt⁹. Et
ſi anteq̃ʒ comedā ſuſpiro: da vel poſt
ſuſpiria qđ comedā. Dñe incuruat⁹
nō poſſū niſi deorſum aſpicere: erige
me vt poſſim ſurſū intēdere. Iniq̃ta
Ps. 37. tes mee ſup greſſe ſūt caput meū: ob
uoluūt me; ⁊ ſic onus graue grauāt
me. Euolue me: exonera me: ne vrge/
at puteus ſup me os ſuū: Liceat
mihi ſuſpicere lucē tuā vl' d̄ lōge vl'
de pfūdo. Doce me q̃rere te: ⁊ oſten
de te querēti: q2 nec q̃rere te poſſum
niſi tu doceas me: nec inuenire niſi te
oñdas. Querā te d̄ſiderādo: d̄ſide/
rē q̃rēdo: īueniā amādo: amē īueni
endo. Fateor dñe ⁊ grãs ago q2 crea
ſti ī me hāc imaginē tuā vt tui mēor
ſim: te cogitē: te amē; Sʒ ſic eſt aboli
ta attritiōe vitioꝝ: ſic ē offuſcata fu/
mo petōꝝ vt nō poſſit facere ad qđ
facta eſt niſi tu renoues ⁊ reformes
eā. Nō tēpto dñe penetrare altitu/
dinē tuā: q2 nullaten⁹ cōparo illi in
tellectū meū: ſ; deſidero aliquaten⁹
intelligere veritatē tuā quā credit ⁊
amat cor meū. Neq; eñ q̃ro intelli/
gere vt credā: ſ; credo vt intelligā:
Nā ⁊ h̄ credo: q2 niſi credidero non
intelligā.

Q2 vere ſit deus: Ca. II.

e Ergo dñe qui das fidei intel/
lectū: da mihi vt q̃ntū ſcis ex
pedire intelligā: q2 es ſicē cre
dim⁹ ⁊ h̄ es qđ credim⁹. Et quidem
credim⁹ te eſſe aliq̃d q̃ nihil mai⁹ co
gitari poſſit: An ḡ non eſt aliq̃ talis
natura: q2 dixit inſipiēs in co: de ſuo Ps. 13.
nō eſt de⁹? Sʒ certe idē ipe inſipiēs
cū audit h̄ ipm̃ qđ dico: aliq̃d q̃ ma/
ius nihil cogitari pōt: ītelligit quod
audit: ⁊ qđ intelligit in intellectu ei⁹
eſt etiam ſi non intelligat illud eſſe.
Aliud eſt eñ rē eſſe ī intellectu: ali/
ud intelligere rē eſſe. Nā cū pictor
p̄cogitat q̄ factur⁹ eſt: habet quidē
in intellectu: ſ; nōdū eē intelligit qđ
nōdū fecit. Cū ṽo iā pinxit ⁊ habet
ī intellellectu: ⁊ īntelligit eē qđ iā fec̄.
Cōuincit̄ ḡ ⁊ iā inſipiēs: eſſe vel in
intellectu aliq̃d q̃ nihil mai⁹ cogitari
pōt: q2 h̄ cū audit intelligit: ⁊ q̃cq̃d
intelligit̄: ī intellectu eſt. Et certe id
q̃ maius cogitari neq̃t: nō pōt eſſe in
intellectu ſolo. Si eñ vl' in ſolo ītel
lectu eſt: pōt cogitari eſſe ⁊ in re qđ
mai⁹ eſt. Si ḡ id q̃ mai⁹ cogitari nō
pōt ē ī ſolo intellectu: idipm̃ q̃ mai⁹
cogitari nō pōt: eſt q̃ maius cogitari
pōt. Sʒ certe h̄ eſſe nō pōt. Exiſtit ḡ
p̄culdubio aliquid q̃ mai⁹ cogitari
nō valet ⁊ in intellectu ⁊ in re.

Q2 non poſſit cogitari nō eſſe: Caplm̃. III.

q Quod vtiq; ſic vere eſt vt nec
cogitari poſſit nō eſſe. Nam
poteſt cogitari eſſe aliq̃d: qđ
nō poſſit cogitari nō eſſe: qđ maius
eſt q̃ʒ quod non eſſe cogitari poteſt.
Quare ſi id qđ maius nequit cogi/
tari: pōt cogitari nō eſſe: idipm̃ quo
maius cogitari neq̃t: nō eſt id q̃ ma/
ius cogitari neq̃t: qđ ɔuenire nō p̄t.
Sic ḡ vere eſt aliq̃d quo maius cogi
tari nō pōt vt nec cogitari poſſit nō
eſſe: Et h̄ es tu dñe de⁹ noſter. Sic ḡ
vere es dñe de⁹ meus: vt nec cogita/
ri poſſis nō eſſe. Et merito. Si enim
aliq̃ mēs poſſet cogitare aliq̃d meli/
us te: aſcēderet creatura ſup creato/
rē: ⁊ iudicaret de creatore: qđ valde
eſt abſurdū. Et quidē q̃cquid eſt ali
ud p̄ter te ſolū: pōt cogitari nō eſſe.

Solus igit' veriſſime es oīm ⁊ iō maxime oīm habes eſſe: q: quicq̄d aliđ eſt: nō ſic ē vere: ⁊ iccirco min⁹ habet
Pſ.52. eſſe. Cur itaq̄ dixit inſipiēs in corde ſuo: nō eſt de⁹: cū tam in pmptu ſit rōnali mēti te maxīe oīm eſſe? Cur: niſi q: ſtultus ⁊ inſipiēs.

Quō inſipiēs dixit ī corde ſuo qđ cogitari nō pōt: Capitm. IIII.

Ex quō dixit in corde quod cogitare nō potuit: aut quō cogitare nō potuit qđ dixit ī corde: cū idē ſit: dicere in corde ⁊ cogitare? Qđ ſi vere: īmo q: vere: ⁊ cogitauit q: dixit in corde: ⁊ nō dixit ī corde: q: cogitare ñ potuit. Nō vno tantū mō dr aliqđ in corde vel cogitat'. Aliter eñ cogitat' res: cum vox eā ſignificās cogitat': aliť cū id ipm qđ res eſt intelligit'. Illo itaq̄ mō pōt cogitari deus nō eſſe: iſto vero minime. Null⁹ quippe intelligēs id qđ de⁹ eſt: pōt cogitare qđ deus nō eſt: licet hec verba dicat in corde: aut ſine vlla aut cū aliqua extranea ſignificatiōe. Deus eñ eſt id q̄ mai⁹ cogitari nō pōt. Qđ qui bñ intelligit: vtiq̄ intelligit idipm ſic eſſe vt nec cogitatiōe queat nō eſſe. Qui ḡ intelligit ſic eſſe deū: nequit eū non eē cogitare. Grās tibi bone dñe: gratias tibi: q: qđ pri⁹ credidi te donāte: iā ſic intelligo te illuminante: vt ſi te eſſe nolim credere: non poſſim non intelligere.

Q deus ſit quicquid melius eſt eſſe q̄ȝ non eſſe: et ſolus exiſtēs per ſe: omnia alia facit de nihilo: Ca. V.

Quid igit' es dñe deus q̄ nihil mai⁹ valet cogitari? Sed qđ es: niſi id qđ ſūmū oīm ſolū exiſtēs p ſeipm: oīa alia fecit de nihilo? Quicqđ eñ h̄ nō eſt: min⁹ ē q̄ȝ cogitari poſſit: Sȝ hoc de te cogitari nō pōt: Qđ ḡ bonū deeſt ſūmo bono per qđ ē oē bonū? Tu es itaq̄ iuſt⁹: verax: beat⁹: ⁊ quicqđ melius eſt eſſe q̄ȝ nō eſſe: Meli⁹ nāq̄ ē eſſe iuſtum q̄ȝ non iuſtum: beatū q̄ȝ non beatum.

Quō ſit ſenſibilis cū non ſit corpus: Ca. VI.

Ex cū meli⁹ ſit eſſe ſenſibilē: oīpotentē: miſcordē: īpaſſibilem: q̄ȝ nō eē: quō es ſenſibilis ſi nō es corp⁹? aut oīpotēs ſi oīa nō potes: aut miſericors ſil' ⁊ impaſſibilis? Nā ſi ſola corporea ſunt enſibilia: q̄m ſenſus circa corp⁹ et in corpore ſūt: quō es ſenſibilis cum nō ſis corp⁹: ſȝ ſūm⁹ ſpūs q̄ corpore melior eſt? Sed ſi ſentire non eſt niſi cognoſcere: aut nō niſi ad cognoſcēdū ē: Qui eñ ſentit cognoſcit ſcđm ſenſuū pprietatē: vt p viſū colores: p guſtū ſapores: non incōuenienter dicit' aliq̄ mō ſentire quicqđ aliq̄ mō cognoſcit. Ergo dñe q̄uis nō ſis corp⁹: vere tñ eo mō ſūme ſenſibil' es quo ſūme oīa cognoſcis: nō quo animal corporeo ſenſu cognoſcit.

Quō ſit oīpotens cū multa nō poſſit: Ca. VII.

Sed ⁊ oīpotens quō es ſi oīa nō potes? Aut ſi non potes corrūpi: nec mētiri: nec facere verū eſſe falſū: aut qđ factū eſt nō eē factū: ⁊ plura ſimilia: quō potes oīa? An hoc poſſe nō eſt potētia ſȝ impotentia? Nā qui hoc pōt qđ ſibi nō expedit: ⁊ qđ nō debet: pōt: q̄ q̄nto magis pōt: tāto magis aduerſitas ⁊ peruerſitas pñt ī illū: ⁊ ipſe min⁹ ꝯ illas. Qui ḡ ſic pōt: nō potētia pōt ſȝ impotētia. Non eñ iō dr poſſe: q: ipſe poſſit: ſed q: ſua īpotentia facit aliū ī ſe poſſe: ſiue aliq̄ alio genere loquēdi: ſic multa īpropͤe dicunt': vt cū ponim⁹ eſſe p nō eſſe: ⁊ facere p eo qđ eſt nō facere: aut p nihil facere. Nā ſepe dicim⁹ ei qui rē aliquā eſſe negat: ſic eſt quemadmodū dicis eſſe: cū magis pprie videat' dici: ſic non

est quemadmodū dicis nō esse. Itē di
cim⁹: iste sedet sicut ille facit: aut iste
quiescit sicut ille facit: cum sedere sit
quiddā nō facere: ꝛ quiescere sit ni/
hil facere. Sic itaq₃ cū qs dicit͛ hā/
bere potētiā faciēdi aut patiendi qđ
sibi nō expedit aut qđ nō debet: im/
potētia intelligit͛ ꝑ potētiā: q꞉ quo
plus habet hāc potentiā: eo aduersi/
tas ꝛ ꝑuersitas in illū sunt potētio/
res: ꝛ ille ꝯtra eas impotētior. Ergo
dn̄e de⁹: inde veri⁹ es oīpotēs: q꞉ ni/
hil potes ꝑ impotētiā: ꝛ nihil potest
contra te.

Quō sit misericors ꝛ im/passibilis: Ca. VIII.

ſ Ed ꝛ misericors simul ꝛ im/
passibil' quō es? Nā si es im/
passibilis: nō cōpateris: si nō
cōpateris: nō est tibi miserum cor ex
cōpassiōe miseri qđ ē esse misericor/
dē. At si nō es misericors: vnde mi se
ris est tāta ꝯsolatio? Quō ḡ es ꝛ nō
es misericors dn̄e: nisi q꞉ es miseri/
cors scđm nos: ꝛ nō es scđm te. Es
quippe scđm sensū nostrū: ꝛ non es
scđm tuū. Etēm cū tu respicis nos mi/
seros: nos sentim⁹ misericordie effe/
ctū: tu nō sentis affectū ꝛ misericors
es. Igit͛ q꞉ miseros saluas ꝛ pecca/
torib⁹ tuis parcis ꝛ misericors nō es:
q꞉ nlla miserie cōpassiōe afficeris.

Quō tot⁹ iustus ꝛ summe iust⁹ parcat malis: ꝛ qđ iu/ste misereat͛ malis: Ca. IX.

v Erū malis quō parcis si es to/
tus iust⁹ ꝛ sūme iust⁹? Quō
ēm tot⁹ ꝛ sūme iust⁹ facit ali/
quid nō iustū? Aut q̄ iusticia ē me/
rēti mortē eternā: dare vitā sempit͛/
nā? Vn̄ ḡ bone de⁹: bone bonis ꝛ ma/
lis: vn̄ tibi saluare malos: si h̄ nō est
iustū ꝛ tu nō facis aliq̄d nō iustum?
An q꞉ bonitas tua est incōprehēsi/
bilis: latet h̄ in luce inaccessibili quā
inhabitas? Uere in altissimo ꝛ secre
tissimo bonitat' tue latet fons vnde
manat fluui⁹ mīcordie tue. Nā cū
totus ꝛ sūme iust⁹ sis: tn̄ iccirco etiā
mal' benign⁹ es: q꞉ tot⁹ sūme bonus
es. Min⁹ nāq₃ bon⁹ eēs si nlli malo
esses benign⁹. Melior ēm est q̄ ꝛ bo/
nis ꝛ malis bonus est: q₃ qui bonis
tantū est bon⁹. Et melior est: q̄ mal'
et puniēdo ꝛ pcēdo est bon⁹: q₃ qui
puniēdo tm̄. Ideo ḡ misericors es:
q꞉ tot⁹ ꝛ sūme bon⁹ es. Et cū forsi/
tan videat͛ cur bonis bona: ꝛ malis
mala retribuas: illud certe penitus
est mirādū cur tu tot⁹ ꝛ sūme iustus
ꝛ nullo egēs: malis ꝛ reis tuis bona
rētribuas? O altitudo bonitatis tue
de⁹: ꝛ videt͛ vn̄ sis mīicors: ꝛ nō ꝑ
uidet͛: cernitur vn̄ flumen manat: et
nō ꝑspicit͛ fons vn̄ nascat͛. Nā ꝛ de
plenitudīe bonitat' est: q꞉ petōrib⁹
tuis pi⁹ es: ꝛ in altitudīe bonitatis
tue latet q̄ rōe h̄ es. Etēm licꝫ bonis
bona: ꝛ malis mala ex bonitate re/
tribuas: rō tn̄ iusticie h̄ postulare vi/
det͛. Cū vero malis bona tribuis: et
scit͛ q꞉ sūme bon⁹ h̄ facere voluit: et
mirū est cur sūme iust⁹ h̄ velle potu/
it. O mīicordia dei: d̄ q̄ opulēta dul
cedine ꝛ dulci opulētia nob ꝑfluis?
O īmensitas bonitatis dei: q̄ affectu
amāda es petōrib⁹? Iustos ēm sal/
uas iusticia comitāte: istos vero libe
ras iusticia dānante. Illos meritis
adiuuātib⁹: istos merit' repugnāti/
bus. Illos bona q̄ dedisti cognoscēdo:
istos mala q̄ odisti ignoscēdo. O im
mēsa bonitas q̄ sic oēm intellectū ex/
cedis: veniat sup me mīicordia illa:
q̄ de tāta opulētia tui ꝓcedit. Influ
at ī me q̄ ꝓfluit d̄ te. Parce ꝑ clemē
tiam: ne vlciscar' ꝑ iusticiā. Nā etsi
difficile sit intelligere quō mīicor/
dia tua nō absit a tua iusticia: neces/
sarium tamen est credere: quia neq̄/
q₃ aduersat͛ iusticie qđ exundat ex
bonitate q̄ nulla est sine iusticia: imo
vere ꝯcordat iusticie. Nēpe si miseri
cors es: q꞉ es sūme bon⁹: ꝛ sūme bō/
nus nō es nisi q꞉ es sūme iust⁹: vere
iccirco es mīicors: q꞉ sūme iustus
es. Adiuua me iuste ꝛ sūme ꝛ mise/

ricors deꝰ: cuiꝰ lucē q̄ro: adiuua me vt intelligā qđ dico. Uere ḡ ideo miſericors es q2 iuſtꝰ. Ergo ne miſericordia tua naſcit̄ ex iuſticia tua? Ergo ne parcis malis ex iuſticia? Si ſic ē dn̄e: ſi ſic eſt: doce me quō eſt. An q2 iuſtū eſt te ſic eſſe bonū vt neq̄as intelligi melior: ⁊ ſic potēter opari vt nō poſſis cogitari potentius? Quid enī hoc iuſtiꝰ? Hoc vtiq3 nō fieret ſi eſſes bonꝰ tātū retribuēdo ⁊ nō pcendo: ⁊ ſi faceres de bonis tantum bonos: ⁊ nō etiā de mal'. Hoc itaq3 mō iuſtū eſt vt pcas mal': ⁊ vt facias bonos de malis. Deniq3 qđ nō iuſte fit nō debet fieri: ⁊ qđ nō debet fieri iniuſte fit. Si ḡ nō iuſte mal' miſereris: nō debes miſeri. Et ſi nō debes miſeri: iniuſte miſeris. Qđ ſi nefas eſt dicere: fas eſt credere te iuſte miſereri mal'.

Quō iuſte puniat ⁊ iuſte parcat malis: Ca. X.

Sed ⁊ iuſtū eſt vt malos punias: quid nāq3 iuſtius q̄ vt boni bona: ⁊ mali mala recipiāt? Quō ḡ ⁊ iuſtū ē vt malos punias: ⁊ iuſtū ē vt malis parcas? An alio modo iuſte punis maloſ: ⁊ alio mō iuſte pcis mal'? Cū enī punis malos: iuſtū eſt q2 illoꝝ meritis ꝯuenit: cū vo pcis malis: iuſtū eſt: nō q2 illoꝝ meritis: ſ3 q2 bonitati tue ꝯdecēs eſt. Nā pcēdo mal' ita iuſtꝰ es ſcđm te ⁊ nō ſcđm nos: ſicut miſericors es ſcđm nos ⁊ nō ſcđm te: qm̄ ſaluādo nos q̄s iuſte pderes: ſic̄ miſericors es nō q2 tu ſentias affectū: ſ3 q2 nos ſentiꝰ effectū: ita iuſtꝰ es: nō q2 nobis reddas debitū: ſ3 q2 facis qđ decet te ſūme bonū. Sic itaq3 ſine repugnantia: iuſte punis ⁊ iuſte parcis.

Quō vniuerſe vie dn̄i miſericordia ⁊ veritas: ⁊ tñ iuſtꝰ dn̄s ī oībꝰ vijs ſuis: Ca. XI

Sed nū qđ etiā nō eſt iuſtum ſcđm te dn̄e: vt malos punias? Iuſtū q̄ppe eſt te ſic eē iuſtum vt iuſtior neq̄as cogitari. Qđ nequaq̄ eſſes ſi tantū bonis bona: et nō malis mala redderes. Iuſtior enim eſt qui ⁊ bonis ⁊ malis q̄ qui bonis tantū merita retribuit. Iuſtū igit̄ eſt ſcđm te: iuſte ⁊ benigne deus et cū punis ⁊ cū parcis. Uere igitur
vniuerſe vie dn̄i miſericordia ⁊ veri- Ps. 24.
tas: ⁊ tamē iuſtus dn̄s in oībus vijs Ps. 144.
ſuis. Et vtiq3 ſine repugnātia: quia quos vis punire: nō eſt iuſtū ſaluari: ⁊ quibꝰ vis pcere nō eſt iuſtū dānari. Nā id ſolū iuſtū eſt qđ vis: et nō iuſtū qđ nō vis. Sic ergo naſcit̄ de iuſticia tua miſericordia tua: q̄a iuſtū eſt te ſic eſſe bonū vt ⁊ parcendo ſis bonus: ⁊ hoc forſitan eſt: cur ſūme iuſtꝰ potes velle bona malis. Sed ſi vtrū q3 capi poteſt: cur malos potes velle ſaluare: illud certe nulla ratiōe cōprehēdi poteſt: cur de ſimilibus malis: hos magis ſalues q̄ illos per ſummā bonitatē: ⁊ illos magis dānes q̄ iſtos per ſummā iuſticiam. Sic ergo vere es ſenſibilis: omnipotēs: miſericors ⁊ impaſſibil': quēadmodū viuēs: ſapiens: bonus: beatus: eternus: ⁊ quicq̄d melius eſt eē q̄ nō eſſe.

Qđ deus ſit ipſa vita qua viuit: et ſic de ſimilibus: Capl'm. XII.

Sed certe quicquid es: nō per aliud es q̄ per teipm̄. Tu es igitur ipſa vita qua viuis: ⁊ ſapientia qua ſapis: ⁊ bonitas ipſa qua bonis ⁊ malis bonus es: ⁊ ita đ ſimilibus.

Quō ſolus ſit incircūſcriptus et eternus cū alij ſpiritus ſint icircūſcripti ⁊ eterni: Capl'm. XIII

Sed oē qđ claudit̄ aliq̄tenꝰ loco aut tp̄e: minꝰ eſt q̄ qđ nulla lex loci aut tēporis coercet. Qm̄ ergo maiꝰ te nihil ē: nullis locus aut tēpus te cohibet: ſ3 vbiq3 ⁊ ſemp es: qđ quia de te ſolo dici

pōt: tu ſolus incircūſcript⁹ es ⁊ eternus. Quō igit᷑ dicunt᷑ ⁊ alij ſpiritus incircūſcripti ⁊ eterni? Et quidē ſol⁹ es eternus: q᷑ ſol⁹ oīm ſicut nō deſinis: ſic ⁊ nō incipis eē. Sʒ ſol⁹ quō es incircūſcript⁹? An creat⁹ ſpūs ad te collat⁹ ē circūſcript⁹: ad corpus vo incircūſcript⁹? Nēpe oīno circūſcriptū eſt: qd cū alicubi totū eſt: nō pōt ſimul eſſe alibi: qd de ſolis corporeis cernit᷑. Incircūſcriptū vo qd ſimul eſt vbiq; totū: qd de te ſolo intelligit᷑. Circūſcriptū aūt ſimul ⁊ incircūſcriptū ē: qd cū alicubi ſit totū: pōt ſil' eſſe totū alibi: nō tn̄ vbiq;: qd de creatis ſpiritib⁹ cognoſcit᷑. Si eni nō eſſet aīa tota in ſingulis mēbris ſui corpis: nō ſentiret tota in ſingulis. Tu ḡ dn̄e ſingulariter es incircūſcript⁹ ⁊ etern⁹: ⁊ tn̄ ⁊ alij ſpūs ſunt incircūſcripti ⁊ eterni.

Quō ⁊ cur videat᷑ ⁊ nō videat᷑ deus a quērētib⁹ eū: Capl'm. XIIII.

An inueniſti aīa mea qd querebas? Querebas deū: ⁊ inueniſti eū eſſe qddā ſūmū oīm quo nihil meli⁹ cogitari pōt: ⁊ h̄ eſſe vitā ipam: lucē: ſapiētiā: bonitatē: eternā beatitudinē: ⁊ beatā eternitatem: ⁊ h̄ eſſe vbiq; ⁊ ſemp. Nā ſi nō inueniſti deū tuū: quō eſt ille h̄ qd inueniſti: ⁊ qd illū tā certa veritate ⁊ vera certitudine itellexiſti? Si vo inueniſti: qd eſt qd nō ſentis qd inueniſti? Cur nō te ſentit dn̄e deus aīa mea ſi iuenit te? An nō inuenit quē inuenit eſſe lucē ⁊ veritatem? Quō nāq; intellexit hoc: niſi vidēdo lucē ⁊ veritatē? Aut potuit oīno aliquid intelligere de te: niſi p lucē tuā ⁊ veritatē tuā? Si ḡ vidit lucē ⁊ veritatē: vidit te: Si nō vidit te: non vidit lucē nec veritatē. An ⁊ veritas ⁊ lux eſt qd vidit: ⁊ tn̄ nōdū te vidit: quia vidit te aliqtenus: ⁊ nō vidit te ſicuti es. Dn̄e deus meus formator ⁊ reformator meus: dic deſideranti aīe mee quid aliō es q̄ qd vidit: vt pure videat qd deſiderat. Intendit ſe vt plus videat: ⁊ nihil videt vltra hoc qd vidit niſi tenebras: imo non videt tenebras q̄ nulle ſūt in te: ſʒ videt ſe nō plus poſſe videre pter tenebras ſuas. Cur h̄ dn̄e: cur hoc? Tenebrat᷑ oculus ei⁹ ifirmitate ſua: aut reuerberat᷑ fulgore tuo? Sed certe ⁊ tenebrat᷑ i ſe: ⁊ reuerberat᷑ a te. Vtiq; ⁊ obſcurat᷑ ſua breuitate ⁊ obruit᷑ tua imēſitate. Vere ⁊ ꝯtrahit᷑ anguſtia ſua: ⁊ vincitur amplitudine tua. Quāta nāq; eſt lux illa de qua micat oē verū: qd rōnali menti lucet? Quā ampla eſt illa veritas in qua eſt oē qd verum eſt: ⁊ extra quā nō nī niſi nihil ⁊ falſū eſt? Quā imenſa eſt: que vno intuitu videt queq; facta ſūt: ⁊ a quo ⁊ p quē: ⁊ quō de nihilo facta ſūt: qd puritatis quid ſimplicitatis: quid certitudinis ⁊ ſplendoris ibi eſt? Certe plus q̄ a creatura valeat intelligi aut narrari.

Q꞉ maior ſit q̄ cogitari poſſit: Capl'm. XV.

Ergo dn̄e nō ſolū es q̄ maius cogitari nequit: ſed es quiddā maius q̄ cogitari poſſit. Quō nāq; valet cogitari eſſe aliqd huiōi: ſi tu nō es hoc ipm? pōt cogitari aliqd maius te: qd fieri nequit.

Q꞉ hec ſit lux inacceſſibilis quā ihabitat: Ca. XVI.

Vere dn̄e hec eſt lux inacceſſibilis in qua habitas. Vere eni nō eſt aliud qd hāc penetret vt ibi te peruideat. Vere iō hāc nō video: q᷑ nimia mihi eſt: ⁊ tamē quicqd video p illā video: ſicut ifirmus oculus qd videt: p lucē ſolis videt: quā i ipo ſole neqt aſpicere Nō pōt intellect⁹ me⁹ ad illā: Nimis fulget: nō capit illā: nec ſuffert oculus aīe mee diu intēdere in illā: Reuerberat᷑ fulgore: vincitur amplitudīe: obruit᷑ imēſitate: ꝯfundit᷑ capacitate. O ſūma ⁊ inacceſſibilis lux: o to-

ta ⁊ beata veritas: q̄ȝ longe es a me. qui tā ꝓpe tibi ſum. Q̄ȝ remota es a ꝯſpectu meo q̄ ſic p̄ſens ſū ꝯſpectui tuo. Ubiqȝ es tota preſens: ⁊ nō te video: In te moueor ⁊ ī te ſum ⁊ ad te nō poſſum accedere: Intra me et circa me es ⁊ nō te ſentio.

Q̄ȝ in deo ſit harmonia: odor: ſapor: lenitas: pulcritudo: ſuo ineffabili modo: Capl'm. XVII.

a

Dhuc lates dn̄e aīam meam in luce ⁊ btitudine tua: ⁊ icirco verſat̄ illa adhuc ī tenebris ⁊ miſeria ſua. Circūſpicit em̄ ⁊ nō videt pulcritudinē tuā: Auſcultat: ⁊ nō audit harmoniā tuā: Olfacit: ⁊ nō ꝑcipit odorē tuū: Guſtat: et nō cog̃ſcit ſaporē tuū. Palpat ⁊ nō ſentit lenitatē tuā. Habes eñ h̄ dn̄e deus in te tuo ineffabili mō: q̄ ea dediſti reb⁹ a te creatꝭ ſuo ſenſibili mō: ſed obriguerūt: ꝫ obſtupuerūt: ꝫ obſtructi ſunt ſenſus aīe mee vetuſto langore peccati.

Q̄ȝ in deo: nec in eternitate ei⁹ q̄ ipe ē: nulle ſint partes: Capl'm. XVIII:

e

Titeꝝ ecce turbatio: ecce iterū obuiat meror ⁊ luctus q̄renti gaudiū ⁊ leticiā. Sperabat iā aīa mea ſacietatē: ⁊ ecce iterū obruit̄ egeſtate. Affectabā iā comedere: ⁊ ecce magis eſurio. Conabar aſſurgere ad lucē dei: ⁊ recidi in tenebras meas: Imo nō mō cecidi in eas: ꝫ ſentio me inuolutū in eis. Ante cecidi q̄ȝ ꝯciperet me mat̄ mea: Certe in illis ꝯceptus ſum: ⁊ cū eaꝝ obuolutiōe nat⁹ ſū. Olim certe in illo oēs cecidim⁹: in q̄ oēs peccauim⁹: In illo oēs ꝑdidimus q̄ facile tenebat: ⁊ male ſibi ⁊ nob ꝑdidit: q̄ cū volum⁹ q̄rere: neſcim⁹: cū q̄rim⁹ non inuenim⁹: cū inuenim⁹ nō eſt q̄ q̄rimus. Adiuua me tu ꝑpter bonitatē

Ps̃. 26. tuā dn̄e: Queſiui vultū tuū: vultū tuū dn̄e req̄rā: ne auertas faciē tuā a me. Releua me de me ad te: Mūda: ſana: acue: illumina oculū mētis mee vt intueat̄ te. Recolligat vires ſuas aīa mea: ⁊ toto intellectu iterū intēdat ī te dn̄e. Quid es dn̄e q̄d es? q̄d te intelliget cor meū? Certe vita es: ſapientia es: veritas es: bonitas es: beatitudo es: eternitas es: ⁊ om̄e verū bonū es. Multa ſūt hec: nō pōt anguſtus intellect⁹ me⁹ tot vno ſuum intuitu videre vt oīb⁹ ſiml' delectetur. Quō ḡ dn̄e es oīa hec? An ſūt ꝑtes tui: aut poti⁹ vnū q̄ꝗ hoꝝ totū eſt q̄ es? Nā q̄cq̄d eſt ꝑtib⁹ iūctū: nō eſt oīno vnū ꝫ quodāmō plura: et diuerſū a ſeipo: ⁊ vl' actu vl' ītellectu diſſolui pōt: q̄ aliena ſūt a te q̄ nihil melius cogitari pōt. Nulle igit̄ partes in te ſūt dn̄e: nec es plura: ꝫ ſic es vnū quiddā ⁊ idē tibiipi: vt ī nllo tpe tibiipſi ſis diſſiīlis: imo tu es ipſa vnitas nullo intellectu diuiſibilis. Ergo vita ⁊ ſapiētia ⁊ reliq̄ nō ſunt ꝑtes tui: ꝫ oīa ſunt vnū: ⁊ vnū q̄ꝗ hoꝝ ē totū q̄ es: ⁊ q̄ ſūt reliq̄ oīa. Cū ḡ nec tu habes partes: nec tua eternitas q̄ tu es: nuſq̄ȝ ⁊ nunq̄ȝ eſt ꝑs tua aut eternitatis tue: ꝫ vbiqȝ totus es: ⁊ eternitas tua tota eſt ſemp.

Q̄ȝ nō ſit in loco aut tpe: ꝫ oīa ſint in illo: Ca. XIX.

ſ

Ed ſi per eternitatē tuā fuiſti: ⁊ es: ⁊ eris: et fuiſſe nō eſt futuꝝ eſſe: ⁊ eſſe nō eſt fuiſſe vel futurum eſſe: quō eternitas tua tota eſt ſemp? An de eternitate tua nihil p̄terit vt iam nō ſit: nec aliq̄d futuꝝ ē: q̄ſi nō dum ſit? Nō ḡ fuiſti heri: aut eris cras: ſed heri ⁊ hodie et cras es: imo nec heri: nec hodie: nec cras es: ꝫ ſimplr̄ es ext̄ om̄e tps. Nā nihil aliō ē heri ⁊ hodie ⁊ cras: q̄ȝ in tpe: tu autē licꝫ nihil ſit ſine te: nō es tñ in loco aut tpe: ꝫ oīa ſūt in te: nihil eñ te ꝯtinet: ꝫ tu ꝯtines oīa.

Q̄ȝ ſit ante ⁊ vltra oīa etiam eterna: Capl'm. XX.

t U ergo imples & cōplecteris oīa: tu es ante & vltra oīa. Et qdē an̄ oīa es: qꝛ anteq̄ oīa fierēt tu es. Ultra oīa vero quō es? Qualiter em̄ es vltra ea q̄ finem nō habebūt? An qꝛ illa ſine te nullatenꝰ eſſe poſſunt? Tu aūt nllo mō minꝰ es: etiā ſi illa redeāt in nihilū: Sic em̄ q̄dāmō es vltra illa. An etiam qꝛ illa cogitari poſſunt habere finē: tu vero nequaq̄? Nā ſic illa quidem habēt finē quodāmō: tu vero nullo mō. Et certe qꝺ nullo mō habet finē: vltra illud eſt qꝺ aliq̄ modo finiē. An h̄ quoqꝫ mō trāſis oīa etiā eterna: qꝛ tua & illoꝝ eternitas tota tibi p̄ſens eſt: cū illa nondū habeāt de ſua eꝛ̄nitate qꝺ ventuꝝ eſt: ſicut iā nō habēt qꝺ p̄teritū eſt? Sic quippe ſemꝑ es vltra illa: cū ſemper ibi ſis p̄ſens: ſeu cū illꝺ ſemꝑ ſit tibi p̄ſens ad qꝺ illa nōdū ꝑuenerūt.

An hoc ſit ſeculū ſecl̄i ſiue ſecl̄a ſecl̄oꝝ: Ca. XXI.

a Nā ḡ h̄ eſt ſecl̄m ſecl̄i ſiue ſecula ſecl̄oꝝ? Sicut em̄ ſeculum tēpoꝝ ꝯtinet oīa temporalia: ſic tua eꝛ̄nitas ꝯtinet etiā ipſa ſecula tēpoꝝ. Qꝺ ſeculū quidē eſt ꝓpter indiuiſibilē vnitatē: ſecl̄a vero ꝓpter intermīnabilē imēſitatem. Et quāuis ita ſis magnꝰ dn̄e: vt omnia ſint te plena & ſint in te: ſic tamē es ſine omni ſpacio vt nec mediū nec dimidiū: nec vlla ꝑs ſit in te.

Qꝫ ſolus ſit qꝺ eſt et qui eſt: Capl̄m. XXII.

t U ſolus ḡ dn̄e es qꝺ es: et tu es qui es. Nā qꝺ aliꝺ eſt in toto & aliud in partibꝰ: & in quo aliq̄d ē mutabile nō oīno ē qꝺ eſt: et qꝺ incepit a nō eſſe & pōt cogitari nō eſſe & niſi ꝑ aliud ſubſiſtat redit in nō eſſe: & qꝺ habet fuiſſe qꝺ iā nō eſt: & futurū eſſe qꝺ nōdū eſt id nō eſt ꝓprie & abſolute. Tu vero es qꝺ es: qꝛ q̄c q̄d aliq̄n aut aliq̄ mō es: h̄ totꝰ & ſemꝑ es. Et tu es q̄ ꝓprie et ſimpliciter es: qꝛ nec habes fuiſſe aut futuꝝ eſſe: ſ̄ tm̄ p̄ſens eſſe: nec potes cogitari aliq̄n non eſſe. Et vita es: & lux: & ſapiētia & beatitudo: & eternitas: & m̄ta hm̄oi bona: & tamē nō es niſi vnū & ſummum bonum: tu tibi oīno ſufficiēs: nllo indigēs: q̄ oīa indigēt vt ſint: & vt bn̄ ſint.

Qꝫ hoc bonū ſit ꝑiter pater & filius & ſpūſſanctus: et hoc ſit vnū neceſſariū qꝺ ē omē & totū & ſolū bonū: Capl̄m. XXIII.

h Oc bonū es tu deꝰ pater: hoc eſt verbū tuū: id eſt filiꝰ tuꝰ. Etenī eē nō p̄t aliꝺ q̄ qꝺ es: aut aliq̄d maiꝰ vel minꝰ te eſſe i verbo quo teipm̄ dicis: qm̄ verbū tuuꝫ ſic ē veꝝ quō tu es verax. Et iccirco ē ipa v̄itas ſic̄ tu: nō alia q̄ tu: et ſic es tu ſimplex vt de te nō poſſit naſci aliud q̄ qꝺ tu es: hoc ipm̄ eſt amor vnꝰ & cōis tibi & filio tuo: id eſt ſanctuſſpūs: ab vtroqꝫ ꝓcedēs. Nā idē amor nō eſt impar tibi aut filio tuo: qꝛ tm̄ amas te & illum: & ille te & ſeipm̄: quātꝰ es tu & ille: nec eſt aliud a te & ab illo qꝺ diſpar nō eſt tibi & illi: nec de ſūma ſimplicitate pōt ꝓcedere aliud q̄ qꝺ eſt de q̄ ꝓcedit. Qꝺ aūt ē ſingulus quiſqꝫ: hoc ē tota trinitas ſimul pater & filius & ſpiritusſcūs: qm̄ ſingulꝰ q̄ſqꝫ nō eſt aliud q̄ ſumme ſimplex vnitas: & ſūme vna ſimplicitas: q̄ nec multiplicari: nec aliud et aliud eſſe pōt. Porro vnū eſt neceſſariū: porro h̄ eſt illud vnū neceſſariū i q̄ ē omē bonū: imo qꝺ ē omē & vnū & totū & ſolū bonū.

Coniectatio quale & q̄ntū ſit hoc bonū: C. XXIIII.

e Xcita nunc aīa mea et erige totū intellectū tuū: et cogita quātū potes: quale et q̄ntū ſit illud bonū. Si em̄ ſingula bona delectabilia ſūt: cogita intēte q̄ delectabile ſit illꝺ bonū: qꝺ ꝯtinet iocū-

ditatē oīm bonoꝝ:et nō qualē in re/
bus creatis ſum⁹ experti: ſ; tanto diffe
rentē: quāto differt creator a creatu
ra. Si enī bona eſt vita creata:q̃ bo
na eſt vita creatrix? Si locū da eſt ſa
lus facta:q̃ locū da eſt ſalus q̄ facit
oēm ſalutē? Si amabilis eſt ſapiētia
in cognitiōe rerū cōditaꝝ:q̃ amabi/
lis eſt ſapiētia q̄ oīa ꝯdidit ex nihi/
lo? Deniq; ſi multe et magne delecta
tiones ſunt ī reb⁹ delectabilib⁹: q̄lis
et quāta delectatio eſt in illo qui fe/
cit ipſa delectabilia?

Que ⁊ quanta bona ſint fruētibus eo. Ca. XXV.

Qui h̄ bono fruet̃: q̄d illi erit
et q̄d illi nō erit? Certe quic
q̄d volet erit:et qđ nolet nō
erit. Ibi q̄ppe erūt bona corporis et
Eſa. 64. aīe: q̄lia nec oculus vidit: nec auris
i. Coꝛ. 2 audiuit:nec coꝛ hoīs cogitauit. Cur
ergo ꝑ multa vagaris homūcio q̄rē
do bona aīe tue et coꝛpis tui? Ama
vnū bonum in quo ſūt oīa bona: et
ſufficit. Deſidera ſimplex bonū qđ
eſt omē bonū: et ſatis eſt. Quid enī
amas caro mea: q̄d deſideras anima
mea? Ibi eſt q̄cquid amat̃: quicq̄d
deſideratis. Si delectat pulchritu/
Mat. 13. do:fulgebūt iuſti ſicut ſol. Si velo/
citas aut foꝛtitudo aut libertas coꝛ/
poꝛis: cui nihil obſiſtere poſſit:erūt
i. Coꝛ. 15 ſimiles angelis dei:q2 ſeminat̃ coꝛp⁹
aīale:et ſurget coꝛp⁹ ſpūale:poteſta
te vtiq; nō natura. Si lōga et ſalu/
bris vita: ibi ſana eſt eternitas ⁊ eter/
Sap. 5. na ſanitas: q2 iuſti in ꝑpetuū viuent.
Pſ. 36. et ſalus iuſtoꝝ a dn̄o. Si ſatietas: ſa
Pſ. 16. tiabunt̃ cum apparuerit gloꝛia dei.
Pſ. 35. Si ebrietas: inebꝛiabunt̃ ab vberta
te dom⁹ dei. Si melodia: ibi angelo
rū choꝛi ꝯcinūt ſine fine deo. Si q̄li
Ibidem. bet nō īmūda: ſed mūda voluptas:
toꝛrente voluptatis ſue potabit eos
deus. Si ſapiētia: ipſa dei ſapientia
oſtendet eis ſeipſam. Si amicitia: di
ligent deū plus q̃ ſeipſos:et inuicem
tanq̃ ſeipſos:et deus illos plus q̃ il/
li ſeipſos: q2 illi illū et ſe et inuicem
per illū: et ille ſe et illos ꝑ ſeipſum. Si
cōcoꝛdia: omnib⁹ illis erit vna volū
tas: quia nulla illis erit niſi ſola dei
volūtas. Si poteſtas: omipotentes
erūt ſue volūtatis vt de⁹ ſue. Nam
ſicut poterit deus qđ volet ꝑ ſeipſum:
ita poterunt illi q̄d volēt ꝑ illū: q2
ſicut illi nō aliud volēt q̃ qđ ille: ita
ille volet quicq̄d illi volēt: et qđ il/
le volet nō poterit non eſſe. Si ho/
noꝛ et diuitie: de⁹ ſeruos ſuos bonos
et fideles ſupꝛa multa ꝯſtituet: imo Luc. 12.
filij dei et dij vocabūt̃ ⁊ erūt: et vbi
erit filius eius: ibi erūt et illi: heredes Roma. 8.
quidē dei: coheredes aūt chꝛiſti. Si
vera ſecuritas: certe ita certi erūt nū/
q̃ et nullaten⁹ iſta vel poti⁹ iſtud bo
nū ſibi defuturū: ſicut certi erunt ſe
nō ſua ſponte illud amiſſuros: nec
dilectoꝛē deū illud dilectoꝛibus ſuis
inuītis ablaturū: nec aliq̄d deo potē/
tius inuitos deū ⁊ illos ſeparaturū.
Gaudiū vero quale aut quātū eſt:
vbi tale aut tātū bonū eſt? Coꝛ hu/
manū: coꝛ indigēs: coꝛ expertū erum
nas: imo obꝛutū erūnis: quātū gau
deres ſi his oīb⁹ abūdares? Interro/
ga intima tua ſi capere poſſint gaudiū
ſuū d̄ tāta btītudine ſua? Sȝ certe ſi
quis ali⁹ quē oīno ſicut teipſum dilige/
res: eandē btītudinē haberet: dupli/
caret̃ gaudiū tuū: q2 nō min⁹ gau/
deres ꝓ eo q̃ ꝓ teipſo. Si xo duo
vel tres vel multo plures idipſum habe/
rēt: tātundē ꝓ ſingulis quātū ꝓ te/
ipſo gauderes: ſi ſinglos ſicut teipſum
amares. Ergo ī illa ꝑfecta charitate
īnūerabiliū angeloꝝ btōꝝ ⁊ hoīm:
vbi nullꝰ min⁹ diliget aliū q̃ ſeipſum:
nō aliter gaudebit q̄ſq; ꝓ ſingulis
alijs q̃ ꝓ ſeipſo. Si ḡ coꝛ hoīs d̄ tā/
to ſuo bono vix capiet gaudiū ſuū:
quō capax erit tot ⁊ tantoꝝ gaudi/
oꝝ? Et vtiq; q̄m quantū quiſq;
diligit aliquem: tanto de bono eius
gaudet: Sic in illa perfecta felicita/
te vnuſquiſq; plus amabit ſine com
paratione deum q̃ ſe et etiā omnes

alios ſecum:ita plus gaudebit abſqꝫ eſtimatiõe de felicitate dei q̄ꝫ de ſua ⁊ oīm alioꝝ ſecū. Sed ſi deū ſic diligēt ex toto corde: tota mēte: ⁊ tota aīa: vt tm̄ totū cor: tota mēſ: tota anima nō ſufficiat dignitati dilectiõis: ꝓfecto ſic gaudebūt toto corde: tota mēte: tota aīa: vt totū cor: tota mēſ: tota anima non ſufficiat plenitudini gaudij.

An hoc ſit gaudium plenū quod promittit deus: Capl'm. XXVI.

d Eus meus: ⁊ dñs meus: ſpes mea ⁊ gaudiū cordiſ mei: dic aīe mee: ſi h̄ eſt gaudiū de q̄ nob̄ dicis p̱ filiū tuū: Petite ⁊ accipietis: vt gaudiū veſtrū ſit plenum?
Joh. 16. Inueni nāqꝫ gaudiū quoddā plenū ⁊ pl⁹ q̄ꝫ plenū. Pleno quippe corde: plena mēte: plena aīa: pleno toto hoīe gaudio illo: adhuc ſupra modū ſuperit gaudiū. Nō ḡ totū illō gaudiū intrabit ī gaudētes: ſ̄ toti gaudētes intrabūt in gaudiū. Dic domine: dic ſeruo tuo: int⁹ ī corde ſuo ſi h̄ eſt gaudiū in qd̄ intrabunt ſerui tui: qui intrabūt ī gaudiū dñi ſui? Sed
Eſa. 64. 1. Cor. 2 gaudiū illud certe q̄ gaudebūt electi tui: nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec ī cor hoīs aſcēdit. Nōdū ergo dixi aut cogitaui dñe quantum gaudebūt illi b̄ti tui? Utiqꝫ tantum gaudebūt q̄ntū amabūt: tātū amabūt quantū cognoſcēt. Quantū te cognoſcēt dñe tūc: ⁊ quantū te amabūt? Certe nec oculus vidit nec auris audiuit: nec ī cor hoīs aſcēdit ī hac vita: quātū te cognoſcēt: ⁊ amabūt in illa vita. Oro deus cognoſcā te: amē te: vt gaudeā de te. Et ſi nō poſſum in hac vita ad plenū: vel ꝓficiam indies vſqꝫ dū veniat illud ad plenū: ꝓficiat hic in me noticia tui: et ibi fiat plena: Creſcat amor tu⁹ h̄: vt ibi ſit plen⁹: vt h̄ gaudiū meū ſit ī ſpe magnū: ⁊ ibi ſit in re plenū. Dñe per filiū tuū iubes: imo ꝯſulis petere: ⁊ ꝓmittis accipe: vt gaudiū nr̄m ſit plenū: Peto dñe qd̄ ꝯſulis p̱ admirabilē ꝯſiliariū noſtꝝ: accipiā qd̄ ꝓmittis p̱ veritatē tuā vt gaudium meū plenū ſit. De⁹ verax: peto accipiā: vt gaudiū meū plenū ſit. Meditet interim mēs mea: loq̄t inde lingua mea: Amet illō cor meū: ſermocinet os meū: Eſuriat illō aīa mea: ſitiat ⁊ caro mea: deſideret tota ſubſtātia mea donec intrē in gaudium dñi mei q̄ es trinus ⁊ vnus de⁹ benedictus in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Beati Anſelmi liber qui Proſologion pręſcribit explicit.

Beati Anſelmi de ꝓceſſione ſpiritusſancti ꝯtra grecos: Epiſtola.

n Egatur a grecis qd̄ ſpūſſanctus de filio procedat: ſic nos latini ꝯfitemur: Nec recipiūt doctores noſtros latinos q̄s ī h̄ ſeq̄mur. Qui q̄m euāgelia nobiſcū venerant: ⁊ in alijs d̄ trino vno deo credūt h̄ſp̄m p̱ oīa qd̄ nos: q̄ d̄ eadē re certi ſum⁹: ſpero p̱ auxiliū eiuſdē ſpūſſctī: q̄ ſi malunt ſolide veritati acq̄eſcere: q̄ꝫ ꝑtinaci gl'ia ꝯtendere: p̱ h̄ qd̄ abſqꝫ ambiguitate ꝯfitet: ad hoc qd̄ nō recipiūt rōnabilr̄ duci poſſunt. Cūis igit mlt'i ſūt qui h̄ melius me poſſint efficere: tñ q̄m mihi a pluribꝰ iniūgit: q̄ꝝ petitiōi: tū ꝓ debito ꝟitatꝭ amore: tū ꝓ coꝝ charitate ⁊ religioſa volūtate n̄ audeo reſiſtere: Inuoco eū dē ſpiritūſctm̄: vt ad h̄ me dignet dirigere. Hac itaqꝫ ſpe ꝓ mee ſciētie hūilitate: ſciētioribꝰ altiora relinq̄ns: qd̄ poſtulāt aggrediar: ⁊ grecoꝝ fide atqꝫ his q̄ credūt ī dubitāt ⁊ ꝯfidēt: ꝓ certiſſimiſ argumētis ad reprobādū qd̄ n̄ credūt: vtar.

B c Redūt quidē vnū ⁊ ſolū ac pfectū eſſe deū: nec vllā eum habere partē: ſꝫ totū eſſe q̄cquid eſt. Hūc q̄ꝫ ꝯfitent̃ eē patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritūſctm̄: ita vt ſi ſolus dicatur pater aut filius aut ſpūſſanctus: ſiue duo ſimul pater ⁊ filius: aut pat̃ et ſpūſſctū̃s: aut filius ⁊ ſpūſſanctꝰ: ſiue tres ſimul pater filius ſpūſſanctus: idē totus pfectus deſignet̃ deus: q̄uis nō idē ſignificet nomē patris aut filij qꝺ nomē dei. Nō enim idē eſt eſſe deū qꝺ eſt eſſe patrē aut filiū: Nomē aūt ſpūſſancti ideo q̄a ſpūſſctū̃s alicuiꝰītelligit̃ ſpūs: p relatiuo noīe ponit̃. Naꝫ q̄uis pr̄ ſit ſpūs ⁊ ſctū̃s: ⁊ filꝰ ſit ſpūs ⁊ ſctū̃s: nec tñ pr̄ alicꝰ ſpūs: nec filꝰ alicuiꝰ ſpūs ſicē ſpūſſctū̃s alicuiꝰ ē ſpūs: Eſt eñ ſpūs dei ⁊ ſpūs prīs ⁊ filij. Quis eñ greci negēt de filio illū pcedere: nō tamē negāt eū eſſe ſpiritum filij. Credūt quoq̄ꝫ ⁊ cōfitent̃ deū ꝺ deo eſſe naſcēdo: ⁊ deū de deo eſſe pcedēdo: qꝛ filius deus eſt de patre deo naſcēdo: ⁊ ſpūſſctū̃ſ eſt de patre deo pcedēdo. Nec putāt aliū eſſe deū q̄ naſcit̃ q̄ꝫ ꝺ q̄ naſcit̃: ⁊ q̄ pcedit q̄ꝫ de q̄ pcedit; q̄uis ſcdm̄ noīa ſignificātia qꝛ eſt de quo aliq̄s naſcit̃: ⁊ eſt q̄ de aliquo naſcit̃: ⁊ eſt qui de aliq̄ pcedit: pluralitatē admittat: ſm̄ quā plures ⁊ alij ſunt abinuicē pater et filius ⁊ ſpūſſctū̃s. Nā cū dicit̃ deꝰ eſſe pater: ſignificat̃ eſſe de quo aliquis naſcit̃: ⁊ cū nomīat̃ filius: intelligit̃ eſſe qui de aliquo naſcit̃: ⁊ q̄ndo ſpūſſanctus noīatur: qꝛ nō abſolute ſpiritū: ſꝫ ſpm̄ dei intelligimus: monſtrat̃ eſſe qui de aliquo pcedit. Sed cū dicit̃ quia filius eſt de patre ⁊ ſpūſſctū̃s de patre: intelligit̃ qꝛ h̄ qꝺ eſt filꝰ aut ſpirituſſctū̃s: habent de patre. Sed alio mō intelligit̃ filꝰ eſſe ꝺ patre ⁊ aliter ſpūſſanctꝰ. Filius eñ ē de prē ſuo: id eſt de deo qui eſt pater eius: Spūſſctū̃s vero non eſt de deo patre ſuo: ſꝫ tm̄ ꝺ deo q̄ eſt pr̄: Ergo filꝰ ſm̄ qꝺ eſt de deo: dicit̃ filius eiuſ: ⁊ ille de quo eſt: pater eiꝰ: ſpūſſanctꝰ aūt nō ſm̄ qꝺ eſt de deo dicit̃ filius eiꝰ: nec ille de quo eſt pater eius. Certū eſt etiā: qꝛ deus non eſt pater aut filius aut ſpūſſctū̃s alicuius niſi dei: nec vlla res eſt deus: niſi idē pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. Et ſicut vnꝰ deus eſt: ſic vnꝰ tm̄ pr̄: vnus filius: vnus ſpūſſctus eſt. Vn̄ fit vt nō ſit in illa trinitate pater niſi eiuſdē filij: nec filius niſi eiuſdē patris: neq̄ꝫ ſpūſſctū̃s alicuiꝰ ſpūs niſi eiuſdē patris ⁊ filij. Hec itaq̄ꝫ ſola cauſa pluralitatis eſt ī deo: vt pater et filius ⁊ ſpūſſctū̃s dici nō poſſint ꝺ inuicē: ſꝫ alij ſicut abinuicē: qꝛ predictis duobus modis eſt deꝰ de deo: qꝺ totū poteſt dici relatio. Nā quō filius exiſtit de deo naſcēdo: ⁊ ſpūſſanctus pcedēdo: ipſa diuerſitate natiuitatis ⁊ pceſſiōis referunt̃ adinuicem: vt diuerſi ⁊ alij abinuicem. Et quā do ſubſtātia habet eē de ſubſtātia: due fiunt ibi relatiōes inſociabiles: ſi ſcdm̄ illas noīa ponant̃ ſubſtantie. Cū eñ homo eſt gignēdo de homine: dicit̃ hō de quo eſt hō pat̃: et homo q̄ eſt de hoīe: filꝰ. Impoſſibile igit̃ eſt patrē eſſe illū filiū cuiꝰ pater eſt ⁊ filiū eſſe illum patrē cuiꝰ filius eſt: q̄uis patrē eſſe filiū ⁊ filium eſſe patrē: nihil phibeat: cū vnꝰ homo pater eſt ⁊ filius: qm̄ ad aliū eſt pater: ad aliū filius. Nempe cū Iſaac ſit pater Iacob: et filius abrae: pater eſt filius: ⁊ filius eſt pater ſine repugnantia: quoniam ad aliū pater dicitur q̄ꝫ ad ſuū patrem: ⁊ filꝰ ad aliū q̄ꝫ ad ſuū filiū: patrem autē eſſe in eodē illius filium cuius pater eſt: aut filiū eſſe illiꝰ patrē cuiꝰ ē filius: nō eſt poſſibile. Ita ergo in deo cū deus ſit pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus: nec ſit pater niſi eiuſdē filij: nec filius niſi eiuſdē patris: nec ſpiritus alicuius niſi eiuſdē patris ⁊ filij: pater nō eſt filius aut ſpūſſanctus: filꝰ nō eſt pater aut ſpūſſctū̃s: nec ſpirituſſctū̃s eſt pr̄ aut filꝰ. Quippe q̄ꝛ

filius eſt de patre ⁊ ſpūſſanctꝰ de pa/
tre: nec ille de quo eſt aliquis poteſt
eē ille q̄ de ſe eſt: nec ille qui de aliq̄
eſt: valet eſſe is de quo eſt: ſicut iam
dictū ē: idcirco nec pater eſt filiꝰ aut
ſpūſſanctꝰ: nec filius ſiue ſpūſſanctꝰ
eſt pater. Filius aūt vt interim aliā
cauſam dicā: qm̄ nōdū ꝯſtat q̄ ſpi/
ritusſctūs de illo ſit ⁊ ꝓcedat: ideo
nō eſt ſpūſſctūs: nec ſpūſſanctus eſt
filius: q2 filius naſcēdo habet eſſe d̄
patre: ſpūſſanctus xo nō naſcēdo ſ3
ꝓcedēdo: nec filius pōt eſſe ſuus ſpi
ritus: nec ſpūſſanctus valet eſſe ille
cuius ſpiritus eſt.

C b Is ꝑmiſſis: quō indiuiſibilis vnitas ⁊ inſociabilis plura/
litas in deo ſe adinuicē habe
ant inquiramus. Qm̄ aūt hec q̄ di/
cta ſunt pariter credimꝰ indubitan/
ter ⁊ ꝯfitemur: ⁊ nos qui dicimꝰ ſpi/
ritū ſanctum de filio ꝓcedere: ⁊ greci
qui nobiſcū de hac re nō ſentiūt: de/
bemus abſq3 vlla ambiguitate q̄ ex
his neceſſarie ꝯſequūť: vno ꝯſenſu
ſuſcipere. Sequiť eñ ſcdm̄ vnitatis
dei que nullas habet partes ꝓprie/
tatē: vt quicq̄d de vno deo qui totꝰ
eſt: quicq̄d eſt diciť de toto deo pa/
tre: dicať ⁊ de filio ⁊ de ſpūſancto:
q2 vnuſquiſq3 ſolus ⁊ totus ⁊ perfe
ctus deus eſt. Supra dicta vero re/
lationis oppoſitio q̄ ex eo naſciť: q̄a
ſupradictis duobus modis deus de
deo ē: ꝓhibet patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritū
ſanctū deinuicē dici: ⁊ ꝓpria ſingu/
lorum alijs attribui. Sic ergo huius
vnitatis ⁊ huiꝰ relatiōis ꝯſequētie
ſe ꝯtēperāt: vt nec pluralitas que ſe/
quiť relationē trāſeat ad ea in quibꝰ
ꝑdicte ſimplicitas ſonat vnitatē: nec
vnitas cohibeat pluralitatē vbi ea/
dem relatio ſignificať: quatenus nec
vnitas amittat aliquādo ſuā ꝯſequē
tiā: vbi nō obuiat aliqua relationis
oppoſitio: nec relatio ꝑdat qđ ſuū ē:
niſi vbi obſiſtit vnitas inſeparabilis.
Qđ ſi ꝑ exēpla ꝯſiderēmꝰ: clariꝰ erit.
Qualiter quidē vnitatis ſimplici/
tas a ſe excludat pluralitatē que eſt
in relatiuoꝝ nominū ſignificatione:
facile eſt cognoſcere: ꝯfitemur eñ q̄a
pater nō eſt filius aut ſpūſſanctus:
nec filius pater aut ſpūſſanctus: nec
ſpūſſanctus pater aut filius. Sequi
tur ꝗ alios abinuicē et plures eē pa/
trem ⁊ filiū ⁊ ſpiritūſanctū. At pat
eſt deus: filius eſt deus: ⁊ ſpūſſctūs
eſt deus. Quid itaq3 ꝯſequentius
ſi predictaꝝ ꝑſonaꝝ pluralitas ſuā
ſeruat ꝓprietatē: q̄3 patrē ⁊ filium ⁊
ſpiritūſanctū plures deos ⁊ alios ab
inuicē? Sed hoc nullatenꝰ admittit
inuiolabilis ſimplicitas diuinitatis
quā vnū ſolū deū eſſe credimꝰ. Sic
repellit vnitas eſſentie dei relatiuo/
rum ꝯſequentiā. Cōſiderandū quo
q3 eſt quō relationū pluralitas ob/
uiet vnitatis ꝯſequētie: ſi prius po/
ſuerimus aliqua ex his in quibꝰ nul/
la obſiſtit oppoſitio. Dicimus vnū
deū eſſe patrē: ⁊ eſſe filiū: ⁊ eſſe ſpi/
ritūſanctū: ⁊ vnū eundē deū eſſe ſi/
ue ſinguli ſiue bini ſiue tres ſimul di
canť. Si ergo deus eſt eternꝰ ꝓpter
vnitatē deitatꝭ: ex neceſſitate ſequiť
quia eternus eſt pater: eternus eſt fi/
lius: eternus eſt ſpūſſanctꝰ. Et qm̄
ſiue ſinguli ſiue plures ſimul ſūt vnꝰ
deus: nō eſt niſi vnꝰ eternꝰ. Similis
eſt cōſequentia ſi deus diciť creator
ſiue iuſtus ſiue aliquid alioꝝ in q̄bꝰ
nulla ꝑdicta intelligiť relatio. Vi/
deamus nūc quō hāc vnitatꝭ dei cō
ſequentiā reſtringat relatio: Dicimꝰ
eñ quia deus eſt pater. Qm̄ ergo
vnus eſt deus pater ⁊ filius ⁊ ſpūſ/
ſanctus: exigit vnitas dei vt filius ſit
pr̄ ⁊ ſpūſſctūs ſit pr̄: ſed obuiat re/
latio que ꝓhibet filiū aut ſpiritūſan
ctum eſſe patrē. Quippe nec natura
permittit: nec intellectꝰ capit exiſten
tem de aliquo eſſe de quo exiſtit: aut
de quo exiſtit eſſe exiſtentē de ſe. Ex/
iſtit aūt filius ⁊ ſpūſſanctus de pr̄e:
quare non poteſt filius aut ſpūſſan
ctus eſſe pater: q̄3 uis deus ſit pater:
et vnus idemq3 deus ſit pater ⁊ filiꝰ

et ſpiritusſanct⁹. Idipm̄ ꝗ cognōſcit
ſi dicit deus eſſe filius: vult eñ vni/
tatis dei cōſequentia vt pater ꝗ ſpi/
ritusſanctus ſit filius. Sed pater de
quo eſt filius: non poteſt eſſe qui de
ſe eſt: Spūs vero ſanctus qui exiſtit
de patre ꝑcedendo: non eſt ille q̄ eſt
de patre naſcendo. Itē cū dicit de⁹
eſt ſpūſſanctus: requirit vnitas p̄di/
cta patrē quoqꝫ ꝗ filiū eſſe ſpiritū/
ſanctū: ſ nec pater d̄ quo eſt ſpūſſan
ctus: poteſt ille eſſe qui de ſe eſt: nec
fili⁹ qui exiſtit de patre naſcendo: eſt
ille qui de eodē patre eſt ꝑcedēdo:
id eſt ſpūſſanctus. Cū autē appare/
bit quia ſpūſſanctus eſt de filio: tūc
quoqꝫ palā erit: qꝛ ꝓpter hoc neq̇t
eſſe filius ſpūſſanctus: ꝗ ſpūſſanct⁹
filius. Cōſideremus adhuc quō ſu/
pradicte oppoſitiōes obſiſtunt cōſe/
quentie predicte vnitatis: de⁹ eſt de
deo. Hoc ergo ſemel accepto quoniā
idē deus eſt pater ꝗ filius ꝗ ſpūſſan
ctus: ſequitur ſcd̄m hanc idētitatem
vt deus pater ſit deus de deo ꝗ deus
de quo eſt deus: ꝗ ſilr̄ filius deus
de deo ꝗ deus de quo eſt deus: ꝗ eo/
dem mō ſpūſſanctus. Verū querere
vtrū vnuſquiſqꝫ ſit deus de quo eſt
deus: nō eſt aliud q̄ cōſiderare vtꝝ
ſingulus quiſqꝫ ſit deus de deo. Nō
eñ poteſt deus de deo deus eſſe niſi
pater aut filius aut ſpūſſanct⁹: ꝗ niſi
de patre aut de filio aut d̄ ſpiritusſan
cto: Inſpiciamus vtrū vnuſquiſqꝫ
ſit deus de deo: ꝗ patebit vtrū ſit ſin
gulus quiſqꝫ deus de quo eſt deus.
Sed pater nō poteſt eſſe de deo pro/
pter predictā oppoſitionē. Cū enim
nō ſit de⁹ niſi aut pr̄ aut fili⁹ aut ſpi/
ritusſſctūs: aut duo ex his aut tres ſi/
mul: nō pōt eē de⁹ pr̄ de deo niſi aut
d̄ pr̄e ħ de ſeipō: aut d̄ filio aut d̄ ſpi
ritusſctō: aut d̄ duob⁹ aut d̄ trib⁹. De
ſeipō nō pōt eſſe: qꝛ exiſtens de aliq̄
et de quo exiſtit nō poteſt idem eſſe.
De filio nō eſt: quia filius eſt d̄ ipſo
et ideo nō pōt eſſe de filio. De ſpiri/
tuſancto nō eſt: quia de illo eſt ſpiri/
tusſanctus: nec valet ille eſſe qui de
ſe eſt. De duobus vel de trib⁹ ſimul
nequit eſſe pater: ꝓpter eandē oppo
ſitionis rationē. Filiū vero deū ne/
ceſſe eſt eſſe de patre deo: quia pater
nō eſt de illo. De filio vero hoc eſt d̄
ſeipſo eſſe nequit: quia nō eſt idē ex/
iſtens de aliquo ꝗ de q̄ exiſtit. Vtrū
autē ſit de ſpiritusſancto aut ſpiritus/
ſanctus de illo: poſt monſtrabit: Sꝫ
prius dicemus de ſpiritusſctō ſi ſcd̄m
conſequentiā p̄dictā ſit de patre ꝗ d̄
ſeipſo. De patre quidē neceſſe eſt eū
eſſe: quia nulla obuiat oppoſitio: nō
eñ eſt pater d̄ illo. De ſeipſo vero ī/
poſſibile eſt eum eſſe: quia nō poteſt
exiſtens de aliquo ꝗ de quo eſt idem
eſſe. In his omnib⁹ nihil obuiat cō/
ſequentie vnius idētitatis niſi ali/
q̄ua de ſupradictis oppoſitio. Qd̄
vero ī his cognoſcit: in omnib⁹ que
de deo dicuntur īmutabiliter cueni/
re neceſſe eſt.

n· Unc querendū eſt per ſupra
dictas irrefragabiles rōnes:
vtrum filius ſit de ſpiritusſan/
cto: aut ſpiritusſanctus d̄ filio. Dico
quia ſicut per ſupradictam rationē
aut pater eſt de filio: aut filius de pa
tre: aut d̄ ſpiritusſancto pater: aut ſpi
ritusſanctus de patre: ita eſt aut fili⁹
de ſpiritusſancto: aut ſpūſſanctus de
filio. Qd̄ qui negat: neget etiam ne/
ceſſe eſt vnū ſolū deū eſſe: aut filium
deum eſſe: aut ſpiritū ſanctū deū eē:
aut deū eſſe de deo: quia ex his ſeq̄/
tur qd̄ dico. Amplius: nō eſt filius
aut ſpūſſanctus de patre niſi de pa/
tris eſſentia q̄ vna eſt illi cum filio ꝗ
ſpūſctō. Cū ergo dicit: quia fili⁹ eſt
de deo patre: ſi idem deus eſt pater ꝗ
ſpūſſanct⁹: ſequit ſcd̄m vnitatē dei/
tatis vt ſit etiā de ſpūſancto. Eodē
mō quādo ꝯfitemur ſpiritū ſanctum
eſſe d̄ deo patre: ſi idē de⁹ eſt pr̄ ꝗ fi/
lius: ſequit ſcd̄m eandē deitatꝭ vni/
tatem vt ſit ꝗ de filio. Ex his igitur
aperte cognoſcitur: quia aut filius
eſt de ſpiritusſancto aut ſpūſſanctus.

de fillo: qm̄ vtrū q; nequit eſſe verū aut falſū. Neceſſe eſt ḡ ſpiritū ſanctū eſſe de filio ſi pōt monſtrari filiū non eſſe de illo. Nā ſi q̇s dicit non ſequi filiū eſſe de patre ⁊ ſpiritu ſctō quoniā vnus eſt deus pater ⁊ ſpūſſanct⁹: etiā ſi nō opponit̄ aliđ: aut ſpiritū ſctm̄ eſſe de pr̄e ⁊ filio: qm̄ vn⁹ ē de⁹ pater ⁊ fili⁹: q̄uis nō ſit fili⁹ de ſpiritu ſancto: conſideret q: cū eſt de⁹ de deo: aut eſt totus de toto: aut pars đ parte aut pars de toto: Sz de⁹ nullā habet ꝑtem. Impoſſibile igit̄ eſt vt ſi deus eſt de deo: vt tot⁹ ſit đ parte: aut vt pars de toto: aut vt pars de parte. Neceſſe eſt igit̄: vt ſi eſt deus de deo: tot⁹ ſit de toto. Cū ḡ fili⁹ dicitur eſſe de deo qui eſt pater ⁊ ſpiritusſanct⁹: aut alius totus erit pater: alius totus ſpūſſanct⁹: vt de toto patre ſit: ⁊ nō đ toto ſpūſctō: aut ſi idē totus deus eſt pater ⁊ ſpūſſanct⁹: ex neceſſitate cū eſt đ deo toto quia eſt vnus tot⁹ tam pater ꝙ ſpūſſanctus: eſt pariter de patre ⁊ ſpūſctō ſi non repugnat aliud. Eodē mō cū dicit̄ ſpūſſanctus eſſe de toto deo q̇ eſt pater ⁊ filius: aut alius tot⁹ erit pater: alius totus filius: vt ſit de toto patre ⁊ nō de toto filio ſpūſſanct⁹: aut cū eſt de patre ſpūſſanct⁹ nō poteſt nō eſſe de filio ſi nō eſt filius de ſpiritu ſctō. Nulla eñ alia rōne pōt negari ſpūſſanctus eſſe de filio. Dicet aliq̇s: ſi qm̄ vnus deus pater ⁊ ſpiritusſanctus eū filius eſt de patre: ſeq̇t eū eſſe de ſpūſctō: aut cū ſpūſſctūs eſt de patre: q: idē eſt deus pater et filius eſt etiā de filio cū pater gignit filiū: neceſſe eſt eū gignere quoq; ſpiritūſanctū: q: vnus idēq; de⁹ eſt filius ⁊ ſpūſſanctus: ⁊ cū ſpūſſanctus ꝓcedit de patre ꝓpter eandē vnitatem deitati filij ⁊ ſpūſſancti: ꝓcedit et filius de patre ita ſicut ſpūſſctūs. Si vero vnitas deitati in filio ⁊ ſpiritu ſancto nō illā habet vim conſequētie vt vterq; ſiliter ſit genitus et ꝓcedēs: videt̄ ꝙ nō ex eo qđ vnus eſt deus pater ⁊ ſpūſſanctus: ſequit̄ filiū eſſe de ſpūſctō: aut ſpiritūſctm̄ eſſe de filio: qm̄ idē deus eſt pater ⁊ filius vt dicis. Ad qđ ego: Habent vtiq; a patre eſſe filius ⁊ ſpūſſanct⁹: ſed diuerſo mō: q: alter naſcēdo: alter ꝓcedēdo vt alij ſint abinuicē ꝑ hoc qđ dictū eſt. Et ideo cū naſcit̄ vnus: non pōt cū eo naſci ille qui ꝑ hoc eſt alius ab eo: q: nō ſiliter naſcit̄ ⁊ ꝓcedit. Et cū vnus ꝓcedit: nequit ille ſimul ꝓcedere qui ꝑ hoc eſt alius ab illo: q: nō ſiliter ꝓcedit ſed naſcit̄. Et iđ nō habet hic vnitas illa vim ꝯſequētie: q: pluralitas obuiat que ex natiuitate naſcit̄ ⁊ ꝓceſſiōe: Nā etſi ꝑ aliud nō eēnt plures fili⁹ ⁊ ſpiritusſanctus: ꝑ hoc ſolum eſſent diuerſi. Cū aūt dico ex eo q: pat̄ vn⁹ deus eſt cū filio aut cū ſpūſctō: ſeq̇ filiū eſſe de ſpiritu ſctō aut ſpiritum ſanctū eſſe de filio: nulla ibi pluralitas generat̄ que vnitatis obuiet cōſequētie: q: nō vtrūq; dico eſſe ſed alterum tātū. Omnimoda igit̄ ⁊ inexpugnabili neceſſitate concluditur: quia ſi vera ſunt que ſupra dixi: nos pariter cū grecis credere: aut filius ē đ ſpiritu ſancto: aut ſpiritusſanct⁹ eſt de filio. Q: autē filius nō ſit de ſpiritu ſācto: palā eſt ex catholica fide. Nō eñ eſt deus de deo niſi aut naſcendo vt filius: aut ꝓcedēdo vt ſpiritusſanct⁹: Filius aūt non naſcit̄ de ſpiritu ſancto: Si eñ naſcit̄ đ illo: eſt filius ſpūſſanct⁹: ⁊ ſpūſſanct⁹ pater eius: ⁊ alter alterius nec pater nec filius eſt. Nō ergo naſcit̄ de ſpūſancto filius: nec minus aptum eſt q: nō procedit de illo: Eſſet enim ſpiritus eiuſdem ſpiritusſancti: Qđ aperte negat̄: cū ſpūſſanctus dicit̄ ⁊ credit̄ ſpiritus filij. Nō eñ poteſt eſſe ſpiritus ſui ſpiritus: Quare non ꝓcedit filius de ſpiritu ſancto. Nullo ergo modo eſt de ſpiritu ſancto fili⁹. Sequitur itaq; inexpugnabili ratione ſpiritumſanctum eſſe de filio ſicut eſt de patre.

Forſitan negabunt greci ſpm̄ ſanctū eſſe deū de deo ſicut eſt filius deus de deo: q̄m̄ ꝓbamꝰ ꝑ hoc illū eſſe ⁊ ꝓcedere de filio: nec eſt poſitū in illo ſymbolo: in quo rephendimur ab illis addidiſſe proceſſionem eius de filio. Sed qui hoc putat: negat aut patrem eſſe deum de quo eſt ſpūſſanctus: aut ſpiritū ſanctū eſſe deū qui eſt de patre: aut hoc ipm qđ eſt ſpiritusſanctꝰ eſſe de patre. At patrē non eſſe deū aut ſpiritū ſanctū: nullus ſuſcipit chriſtianus. Uideamus igit̄ vtrū hoc ipſum qđ eſt eſſentialiter ſit ſpiritusſanctꝰ de patre: qđ quēdam epiſcopū grecis forſitan fauentē in Barenſi ciuitate ſenſi nolle ſentire. Nam ſi nō eſt ipſum de patre qđ eſt cum ſit vnus idemq̄ deus qui pater: inueniri nequit vnde ſit alius a patre. Non eñ niſi alius eſt: quia pater habet filiū ⁊ ſpūſſanctus non habet filiū. Per hoc eñ ꝓbari pōt: quia alij ſunt ab inuicē: nō tamē hec eſt cauſa vt diuerſe ſint ꝑſone. Quippe ſi duo ſint homines quoꝝ alter habeat filiū: alter nō: q̄uis ꝑ hoc oſtendi poſſint eē diuerſi: nō tamē ob hoc alij ſē ab inuicē: qꝛ quoq̄ mō ſe habeant: in habēdo vel nō habendo filiū: diuerſitatē tamē non amittūt: Ita ī patre ⁊ ſpūſancto: nō qꝛ alius filiū habet: alius non habet: idcirco ſunt diuerſi: ſed qm̄ diuerſi ſunt: idcirco nihil ꝓhibet eos in habēdo ⁊ nō habendo filiū eſſe diſſimiles. Similiter reſponderi poteſt ſi ideo alius dicit̄ qꝛ nō ab illo ꝓcedit ſpūſſanctꝰ ſicut ipſe ꝓcedit a patre: Quippe vt ſm illos loquar qui negant ſpiritū ſantum de filio ꝓcedere: ſicut nō eſt hec cauſa: quia ſpiritū ſanctū filius de ſe ꝓcedentē nō habet ſicut pat̄ vt aliꝰ ſit a patre: ſequeret̄ eñ vt ſi ſpūſſanctus ꝓcederet de filio: filius nō eſſet alius a patre: ita ꝑ hoc non eſt ſpiritꝰ ſanctus a patre alius: quia nō habet filiū: aut ſpiritū de ſe ꝓcedentē ſicut pater: Et quēadmodū filius nō ideo eſt alius a patre: quia patrem habet ⁊ pater non habet patrē. Si eñ pat̄ haberet patrē: aliꝰ tñ eſſet a patre: ita ſpūſſanctꝰ quia de aliquo ꝓcedit et pater a nullo: non ꝓpter hoc eſt alius a patre: quia ſi pater ab aliquo procederet: nō minus tamē eſſet alius a patre de quo ꝓcedit. Palā igit̄ eſt qꝛ nō ideo eſt ſpūſſanctꝰ alius a patre: quia nō habet filium: aut ſpiritū ſanctū de ſe ꝓcedentē ſicut pater: nec qꝛ de aliquo ꝓcedit ⁊ pater de nullo. Sed neq̄ ꝑ hoc intelligi pōt eſſe a patre alius: quia eſt ſpiritꝰ patris ſi de illo nō habet eſſe. Poteſt eñ intelligi aliquis alius ab aliquo prius q̄ ſit illiꝰ: q̄uis alicuius nequeat eſſe niſi ſit alius: vt cū dicit̄ homo dominus alicuiꝰ: aut homo alterius hominis. Prius eñ intelligit̄ aliꝰ ab illo cuiꝰ eſſe dicit̄ q̄ ſit eius dñs vel hō. Sic itaq̄ ſi ſpūſſanctus nō eſt de patre: nihil ꝓhibet eum intelligi prius aliū ab filio q̄ ſit illius. Quare nō facit illum aliū eſſe a patre hoc qđ ſpiritꝰ eiꝰ ē ſi ꝑ hoc non habet vt ſit aliꝰ ab illo ꝑ qđ eſt ſpūs illiꝰ: Sicut filiꝰ ꝑ hoc eſt alius a patre: ꝑ quod eſt filius eius: quod nō eſt aliud niſi q̄ de ipſo extitit naſcendo. Uidet̄ itaq̄ q̄ ſpūſſanctꝰ nō ſit ꝑ aliud a patre aliꝰ niſi qꝛ ab illo habet eſſe qđ eſt: q̄uis alio ſuo modo q̄ filius. Inueſtigemꝰ tamē hoc diligentiꝰ: vtꝛ̄ aut poſtq̄ fuit ſpūſſanctus hoc qđ eſt cōtigit illi alium eſſe a patre: aut in exiſtēdo habet vnde alius eſt. Cōtingit eñ ī aliquē eſſe qđ eſt prius q̄ ſit alius ⁊ cōtingit aliquē alium ī exiſtendo fieri: prius aūt quēq̄ eſſe alium q̄ ſit hoc qđ eſt: nō eſt poſſibile. Namq̄ primus homo priꝰ q̄ de illo eſſet homo aliquis: erat ipſe homo: ſed nō alius erat: cum vero extitit de illo aliquis: ⁊ ille de quo extitit poſtq̄ hic fuit factꝰ eſt alius: ⁊ qui de illo extitit ſimul habuit eſſe: ⁊ alius factus eſt. Aut ergo ſpūſſanctꝰ ſicut dixi poſtq̄ fuit factꝰ eſt a patre alius: aut habet ī exiſtēdo ꝓpter qđ alius dicit̄. Sed ſi poſtq̄ fuit cōtigit illi aliū eſſe a patre cū nō

ſit alia pſona niſi qm̄ ali⁹ ē ab illo: nō fuerūt ille ſp tres pſone: qz iſta nō ſp fuit ſi nō ſemp fuit ſpūſſanct⁹ alius a patre. Quod itaqz falſa ſunt hec: patet: qm̄ in exiſtēdo habet vnde alius eſt. Eſſe aūt nequit: niſi aut ex aliquo ſicut filius: aut ex nullo ſicut pater. Qd ſi ex nllo quēadmodū pr̄ exiſtit: aut ita exiſtit vnuſqſqz p ſe vt neuter ab altero quicqz habeat: ꝭ ſūt duo dij pater ⁊ ſpūſſanct⁹: aut qm̄ vn⁹ deus eſt ſi vterqz de nllo eſt penitus: nihil īueniri valet ī fide chriſtiana vnde ſint ab inuicē alij: ſed vn⁹ idēqz pater ⁊ ſpūſſanctus ⁊ vna pſona: q̄ vera fides abhorret. Nō eſt ergo verū ſpm̄ ſanctū a nullo eſſe. Si aūt eſt ab aliq nō eſt niſi ex deo qui eſt pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanct⁹. Sed a ſeipo nequit eē: qm̄ nulla pſona a ſeipſa pōt exiſtere niſi ſola patri. Quare ſi q̄s eū negat eſſe a filio: negare nequit illū a patre eſſe. Si quis aūt dicit: quia licz non habeat eſſe de patre: tamē p pceſſionem alius poteſt intelligi. Ad hoc q̄z reſpondendū arbitror ne poſſit aliquid in hac queſtiōe noſtre obijci aſſertioni: cui noſtra reſponſio non obuiet: nec miret̄ aliquis me tm̄ in hoc cōmorari: qm̄ non parue auctoritatis erat ille inter ſuos quem ſenſi non ſentire ſpiritūſanctū hoc qd̄ eſt habere ex patre: nec tūc habui oportunitatē reſpondendi.

F Si ergo ſanctūſpiritū dicere vult ex ſola pceſſione alium eſſe a patre: licz nō ſit ex illo: intelligit aut idipſuz eſſe pcedere de patre: ſolūmō qd̄ eſt mitti vel dari a patre: vt cū mittit vel dat eum pater: tūc tm̄ procedat a patre: aut hoc eſſe pcedere qd̄ eſt de patre eſſe ſi idē eſt pcedere qd̄ eſt dari vel mitti: pcedit parit̄ a filio: ſicut a patre ſpūſſanct⁹: qm̄ ab illo ſimilit̄ mittit̄ ⁊ dat̄. Itē ſi nō eſt aliud ſpūiſancto pcedere q̄z mitti vel dari: nō ē ali⁹ a pr̄e: nec pcedit a patre niſi cum dat̄ vel mittit̄ qd̄ nemo puto intelligit. Semper enī eſt alius a patre ſpūſſanctus etiam ante creaturā: non aūt dat̄ vel mittit̄ niſi creature: nec tamē dicendū eſt qd̄ accidat ei dari vel mitti. Nā cum ipſe ſit vbiqz ⁊ īmutabilis: accipiēti quidem accidit aliquid: qz circa illū fit qd̄ prius nō erat ⁊ abeſſe poteſt: circa ſpiritūſanctū xo nihil fit qd̄ non erat. Cum enī cecus in luce nō ſentit lucē: nō magis nec minus habet aliquid lux: etſi depulſa cecitate ſentiat cecus lucē: circa illū fit motus nō circa lucē. Patet itaqz nō eſſe ſpm̄ſanctū aliū a patre p ſic intellectā pceſſionē: vt non ſit aliud illi pcedere q̄z dari vel mitti. Eſt quoqz patens eum p pceſſionē habere eſſe de patre: ⁊ p hoc aliū eſſe a patre: ſicut filius non per aliud eſt a patre alius q̄z per hoc quia de illo exiſtit. Eſt igitur deus de deo ⁊ pcedit de deo: qz ⁊ ipſe eſt de⁹ ⁊ pater deus: de quo ē ⁊ pcedit. At ſi dicimus duas ſpūſſancti poſſe nominari pceſſiones: vnā qn̄ exiſtit de pr̄e: alterā qn̄ dat̄ vl̄ mittit̄: Nō puto hoc eſſe negandū ſi vnaqueqz in ſuo ſenſu accipit̄. De illa quippe pceſſione qua dat̄ vel mittit̄: non incōgrue dominū ſic dixiſſe intelligim⁹: Spiritus vbi vult ſpirat: ⁊ vocē eius audis ⁊ neſcis vnde veniat aut q̄vadat. Sic enī hoc potuiſſe dici videt̄: Neſcis vnde procedat aut quo recedat. Cum enī datur quaſi de occulto venit ⁊ pcedit: cum xo ſbtrahit̄ velut ad occultum vadit ⁊ recedit. De hac pceſſione poteſt dici: quia idem illi eſt pcedere qd̄ mitti. Siue igitur nō procedat niſi exiſtendo de patre: ſiue non niſi cum datur aut mittit̄ ad ſanctificandā creaturam: ſiue vtroqz modo pcedat: ſequit̄ vt procedat de filio. Si enim eſt d̄ patre: deus eſt de deo: vnde probat̄ vt dictū eſt eſſe q̄z de filio ⁊ pcedere ab illo. Nāqz pcedit de quo eſt ⁊ de illo exiſtit a q procedit. Si xo tunc tm̄ pcedit cū mittitur vel datur: pcedit a filio a quo datur ⁊ mittit̄. Qd ſi vtroqz modo pcedit: parit̄ vtroqz modo pcedere cognoſcat̄ a filio. Ecce videmus ſpi Joh. 3.

ritū ſanctū eſſe de deo ⁊ procedere de
deo: qđ nō eſt poſitum in p̄fato ſym-
bolo. Si ergo ideo negāt eum eſſe ⁊
ꝓcedere de filio: quia ibi tacetur: ne-
gent eſſe ſimiliter eum de deo ⁊ ꝓce-
dere: quia ibidem nō dicitur. Aut ſi
hoc diffiteri nequeūt: non timeant cō-
fiteri nobiſcū ſpiritū ſanctū eſſe ⁊ ꝓ-
cedere de filio: quoniā hec in eodem
ſymbolo nō inueniunt̄. Qđ ſi dicent:
ſatis ibi ſignificat̄: quia eſt ⁊ ꝓcedit
de deo: quia a patre ꝓcedit: q̄ pater
eſt deus: ⁊ nos ſimiliter dicimꝰ: quia
aperte monſtrat̄ procedere de filio:
cum dicit̄ ꝓcedere de deo: quia filiꝰ
eſt deus. Interrogo enī vtrum ideo
intelligendus ſit ſpūſſanctus eſſe de
patre: quia de deo eſt: aut idcirco eſſe
de deo: quia eſt de patre: licȝ enī inui-
cem alterū altero probet̄. Si enī eſt
de patre eſt de deo: ⁊ ſi eſt de deo eſt
de patre: qm̄ nulla ſupradicta obui-
at relatio: non tamen ſimiliter intelĺcē
ſunt alterū alterius cauſa. Nā ſi eſſe
ſpiritū ſanctū de patre eſt cauſa vt ſit
de deo: cum dicit̄ eſſe de patre: nō eſt
intelligendū qđ ſit de hoc quod pat̄
eſt deus: id eſt de diuina eſſentia: ſed
de hoc qđ deus pat̄ eſt: id eſt de hoc
vnde refert̄ ad filiū. Erit igit̄ diui-
na eſſentia in ſpūſancto: non de dei-
tate patris: ſed de relatione: qđ ſtul-
tiſſimū eſt dicere. Quis ⁊ ſi hoc ve-
lit aliquis accipere: nō minus ſequit̄
ſpiritū ſanctū de filio q̄ȝ de patre pro-
cedere. Nempe nulla relatio ē patris
ſine relatione filij: ſicut nihil eſt filij
relatio ſine patris relatione. Si ergo
alia nihil eſt ſine altera: nō poteſt ali-
quid de relatiōe patris eſſe ſine rela-
tione filij. Quare ſequit̄ ſpiritū ſan-
ctū eſſe de vtraq; ſi eſt đ vna. Itaq;
ſi eſt de patre ſcđm relationē: erit ſimul
⁊ de filio ſcđm eūdem ſenſum. Uerum
quia nemo tam inſipiens eſt qui hoc
opinet̄. Credendū ⁊ confitendū eſt
ideo de patre ſpiritū ſanctū eſſe: quia
eſt de deo. Non autē magis eſt pater
deus q̄ȝ filius: ſed vnus ſolus verus
deus pater ⁊ filiꝰ. Quapropter ſi ſpi-
ritusſanctꝰ ē de patre: quia eſt de deo
qui pater eſt: negari nequit eē quoq;
de filio cū ſit dē deo q̄ eſt filius.

Conſideremus etiā qđ dñs di-
cit in euangelio: Ait enī: Hec Joh. 17.
eſt vita eterna: vt cognoſcāt
te ſolū verū deum ⁊ quē miſiſti ieſuȝ
chriſtū. Aut ergo ita intelligēdꝰ eſt
iſte ſolus verus deus: vt cū nomina-
mus ſolum patrē nō ſignificet̄ ille ſo-
lus verus deus: neq; quādo nomīa-
mus ſolū filiū: ſed tūc ſolūmodo in-
telligat̄ iſte ſolus verus deus: quādo
ſimul dicimꝰ patrē ⁊ filiū. Aut ſolus
verus deus intelligit̄: cū noīamꝰ aut
ſolū patrē: aut ſolum filiū: aut ſi ſolo
patre nomīato: aut ſolo filio: nō intel-
ligit̄ ſolus verus deus ſine adiectiōe
noīs alterꝰ: nō eſt pr̄ ꝑfectus neq; fi-
liꝰ ꝑfectꝰ deus: ſ; eſt deus cōpoſitꝰ ex
patre ⁊ filio. Sed credimꝰ patrē eſſe
ꝑfectū ⁊ ſolū verū deū: ⁊ filiū ſimi-
liter ꝑfectū ⁊ ſolum verū deum. Cū
ergo nominamꝰ patrē ſolum: aut fi-
liū: nō aliud intelligimus excepta re-
latione qua referunt̄ adinuicem: q̄ȝ
ſolum verum deum ⁊ eundē quem in
vtriuſq; ꝑlatione cognoſcimꝰ. Itaq;
cū dixit dñs: Hec eſt autē vita eterna
vt cognoſcāt te ſolū verū deū ⁊ quē
miſiſti ieſum chriſtū: ſi addidiſſet di-
cens: ⁊ de hoc ſolo vero deo procedit
ſpūſſanctꝰ: quis auderet ſepare filiū
ab illa ꝓceſſione cū ille ſolus verus
deꝰ nō magis aut minꝰ ſit pater q̄ȝ fi-
liꝰ? Quapropter ſi idem ſolus verus
deus intelligit̄ cum ſolus pater dicit̄
aut filius: ⁊ cū ambo ſimul nomīant̄:
quid aptius q̄ȝ quia de ſolo vero deo
qui pater eſt ⁊ filius ꝓcedit ſpūſſan-
ctus: cū dicit̄ a patre ꝓcedere? Qua-
re ſicut intelligeret̄ de filio ꝓcedere ſi
idem filius dixiſſet de ſolo vero deo
illū ꝓcedere: q̄n dixit ſe ⁊ patrē ſolū
verum deū eſſe: ita cum dicit eum de
patre ꝓcedere: abſq; dubio eum de ſe
ſignificat procedere. Dicit etiā domi-
nus: Paraclytus ſpūſſanctꝰ quē mit- Joh. 14.
tet pater in nomine meo. Et cum autē Ibid. 15.
venerit ille paraclytus quē ego mittā

vobis a patre. Quid ergo intelligen
dũ eſt cũ dicit: Quẽ mittet pať ĩ no/
mine meo: an qꝛ ſpũſſanct⁹ habebit
nomẽ eius: et cũ mittet pater ſpiritũ
ſanctũ: idem ſit qδ mittere filiũ? Sed
qδ ait: Quẽ ego mittã vobis a pr̃e:
nõ recipit hũc ſenſum: qꝛ eundẽ ipſum
ſpm̃ quẽ mittit pater: mittit fili⁹. neqꝫ
mittit fili⁹ filiũ. Deniqꝫ nuſq̃ꝫ legim⁹:
ꝛ oĩno negam⁹ ſpm̃ſanctũ eſſe filiũ.
Quid itaqꝫ eſt: Quẽ mittet pr̃ in no
mine meo: niſi quẽ pať mittet: fili⁹ q̃ꝫ
mittet? Sic cũ dicit: quẽ ego mittã a
patre: nõ eſt aliud q̃ꝫ ego mittã ꝛ pr̃.
Fili⁹ nãqꝫ ẽ nomẽ illi⁹ q̃ dicebat: mit
tet pater ĩ noĩe meo. Nõ eſt ḡ aliud:
Mittet pr̃ in noĩe meo: niſi mittet pr̃
in noĩe filij. Quid igiť eſt: mittet pr̃
in nomĩe filij: niſi mittet pať tanq̃ſi
mittat fili⁹: vt in miſſiõe p̃ris: miſſio
intelligať filij? Qδ xͦo ait: quẽ ego
mittã vobis a pr̃e: quõ intelligendũ
eſt? Vtiqꝫ a quo cũ mittit fili⁹ ab eo
mittiť: Mittit autẽ eũ a patre. Ergo
a patre mittiť. Sed ille mittit a quo
mittiť: Pať itaqꝫ mittere intelligiť:
cũ fili⁹ dicit: Ego mittã a pr̃e. Quid
eſt ḡ: Ego mittã a pr̃e: niſi ego mittã
tanq̃ꝫ ſi pater mittat: vt vna ꝛ eadẽ
ſit miſſio mea ꝛ patris? Cũ itaqꝫ fili⁹
tanta diligẽtia oſtẽdat vnã eſſe miſ/
ſionẽ patris ꝛ ſuã: vt nec pater mit/
tat niſi cũ fili⁹ mittit: nec fili⁹ mittat
niſi cũ mittit pater: Quid vult ſigni/
ficari: aut quid vult intelligi: niſi qꝛ
nõ aliť ſe habet ad patrẽ ſpũſſanct⁹ et
aliter ad filiũ: nec magis eſt vnius q̃ꝫ
alterius. Quoꝛ ẽ nimis difficile: imo
impoſſibile eſt oſtẽdere quõ nõ ꝓce/
dat ab vtroqꝫ. Unde cũ eſt filio cũ
patre dare ſimul vel mittere ſpm̃ſan/
ctũ: ꝛ hunc eſſe vtriuſqꝫ ſi ſimul non
eſt de vtroqꝫ? Cur enĩ magis dat fili⁹
ſpm̃ſanctũ q̃ꝫ ſpũſſanct⁹ filiũ? Aut cur
mag' ſpũſſanct⁹ ẽ filij q̃ꝫ fili⁹ ſpũſſancti
niſi qꝛ fili⁹ nõ eſt ita de patre ſimul ꝛ
de ſancto: ſicut ſpũſſanct⁹ ẽ de patre
ſimul ꝛ de filio? Si ḡ ſpũſſanct⁹ non
eſt de filio nõ detur a filio: nec dicať
eſſe filij ſicut fili⁹ nõ dať a ſpũſancto:

nec dicať eſſe ſpũſſanct⁹: q̃m nõ eſt ḋ
ſpũſancto. Si aũt dicũt: qꝛ ſpũſſanct⁹
mittit etiã filiũ: ſicut idẽ ipſe dicit p ꝓphe
tã: Et nunc dñs deus miſit me ꝛ ſpũs Eſa. 48.
ei⁹: hoc ſm̃ hoĩem quẽ gerebat intel/
ligendũ eſt q̃ patris ꝛ ſpũſſancti vna
volũtate ꝛ diſpoſitiõe mũdũ redem/
ptur⁹ ĩ mũdo apparuit. Miror tñ ab
his q̃ negãt ſpm̃ſanctũ eſſe ꝛ ꝓcede/
re de filio: quõ intelligãt enim ſic eſſe
ſpm̃ filij vt fili⁹ tanq̃ꝫ ſuũ ſpm̃ illũ mit
tat: An putant qꝛ pr̃ dedit filio ſpm̃
ſuũ tanq̃ꝫ a ſe nõ habẽti: aut enĩ ha/
bet a ſe: aut ab alio. Sed ab alio non
põt hr̃e niſi a pr̃e. Accepit igiť a pa/
tre a quo habet ꝛ dedit ei pater ſpm̃
ſctũ vt a ſe nõ habẽti. Hic oſtẽdãt
cũ eq̃les ſint pater ꝛ fili⁹ ꝛ ſpũſſanct⁹
ꝛ vnuſquiſqꝫ ſibi ſit ſufficiens: que fuit
cauſa: vel que indigẽtia filij vt pater
daret ei ſpiritũ ſuũ magis q̃ꝫ ſpũiſan/
cto filiũ ſuũ. Nõ negam⁹ hoc modo
habere filiũ ſpm̃ſanctũ a patre: quia
a quo habet eſſe: ab eo habet vt de ſe
ſpm̃ſanctũ exiſtentẽ habeat: ſicut pa/
tet: q̃m idẽ eſſe eſt patris ꝛ filij. Nõ
eſt enĩ idem accipere a patre eſſentiã
de qua ꝓcedit ſpũſſanct⁹ ꝛ accipere
a patre ſpm̃ſanctũ. Cũ enĩ diciť ha/
bere a patre eſſentiã de qua ſpũſſan/
ctus ꝓcedit: nulla mõſtrať indigen/
tia filij. Cũ xͦo diciť: qꝛ fili⁹ accipit
a patre ſpm̃ſanctũ quẽ ḋ ſe nõ habet
ſicut pater: videť ſignificari filius q̃ſi
minus aliquid hr̃e q̃ꝫ habeat pať: ꝛ
velut ad ſupplementũ ei dare ſpiritũ
ſanctũ: Sed non apparet cur magis
egeat fili⁹ ſpũſancto q̃ꝫ ſpũſſanctus
filio. Si enĩ reſpõdeť ad hoc datum
eſſe ſpiritũſanctũ filio: vt cũ ipſe cum
patre quoqꝫ daret eundẽ ſpm̃ſanctũ:
par illi cũ patre gr̃a imputareť. Ter/
rena eſt hec opinio ꝛ lõge ab intelle/
ctu diuinitatis extranea vt tanq̃ꝫ hõ
homini deus deo indigẽti ſubueniat.
Nã qꝫ ſi dat pať ſpiritũſanctũ filio:
dat deus deũ deo: pater enĩ de⁹ ꝛ fi/
lius deus ꝛ ſpũſſanct⁹ deus ꝛ vnus
id emqꝫ deus. Non autẽ legim⁹ deũ
a deo deũ accipere: niſi hoc dicať cum

deus ē de deo: vt filius ⁊ ſpūſſanct⁹.
Dicit̄ ergo ſpiritusſanctus filij ſpiri/
tus: nō ob aliud niſi q2 ex ipſo eſt.
H Poſt reſurrectionē legim⁹: q2
inſufflauit domin⁹ in diſcipu/
Ioh.20. los ſuos: ⁊ ait illis: Accipite
ſpiritū ſanctū. Quid ſibi vult iſta in/
ſufflatio? Scimus enim quia flatus
ille q̄ de ore eius tūc ꝓceſſit: nō erat
ſpiritusſanctus. Non ergo credimus
illam inſufflationē ſine aliquo myſte
rio factam eſſe. Quid igitur rectius
hic intelligi poteſt aut apertius: q̄
hoc ideo illum feciſſe vt intelligere/
mus ſpiritū ſanctū de illo procedere.
Ac ſi diceret: Sicut videtis hunc fla
tum ꝑ quem vobis ſpiritū ſanctū: ſi/
cut ſenſibilibus inſenſibilia ſignifica/
ri queunt: ſignifico de intimo corpo/
ris mei ⁊ de ꝑſona mea ꝓcedere: ita
ſcitote ſpiritū ſanctū quem vobis per
hunc flatum ſignifico: de ſecreto dei/
tatis mee ⁊ de mea ꝑſona procedere.
Unam enī ꝑſonam verbi et homīs:
⁊ in ea duas naturas: diuinā ſcilicet
⁊ humanā credimus ⁊ confitemur.
Sed dicent forſitan: flatus vtiq3 ille
non erat de ſubſtantia humana: ⁊ tñ
q̄ſi ſuum illū emittebat. Quapropter
docemur ꝑ huiuſmodi: ſpiritusſancti
dationem: quia cum dat filius ſpiritū
ſanctum: dat ⁊ mittit ſuum ſpiritum
ſed nō de ſue diuinitatis eſſentia: Di
cant igitur ſi qui hoc opinant̄: quia
ſicut flatus non eſt humana natura
cum emittit̄ ab homine: ita ſpiritus/
ſanctus non eſt diuina ſubſtantia: cū
datur vel mittit̄ a deo filio: q̄d nul/
lus confitet̄ chriſtianus. Dicāt etiā
Ps.32. cum audiūt: Uerbo domini celi fir/
mati ſunt: ⁊ ſpiritu oris eius oīs vir/
tus eorum: Si ibi non negant intel/
ligendum per ſpiritū oris domini ſpi
ritūſanctū: non illum eſſe de eſſentia
domini cui⁹ oris ſpiritus dicit̄: quia
ſpiritus qui ex ore ſolet hominū pro/
cedere: non eſt de ſubſtantia illius de
cuius ore procedit. Or ſi non au/
dent dicere ſpiritū ſcilicet dei: nō eſſe
de eſſentia dei: ⁊ per verba rerum ſen
ſibilium: id eſt per ſpiritū oris intel/
ligūt ſpiritū ſanctum de ſecreto eius
eſſentie procedere: cuius oris ſpirit⁹
dicit̄: fateant̄ etiam eūdē ſpiritum
ſanctum de illius eſſentia ꝓcedere:
cuius labiorū ſpiritus dicit̄. Legim⁹
enim ī ꝓpheta de chriſto: Quia ſpi/ Eſa.11.
ritu labiorū ſuorū interficiet impiū.
Aut ergo oſtēdant diuerſitatē inter
ſpiritum oris ⁊ ſpiritū labioꝝ: quod
fieri nequit: aut pariter cōcedant ſpi/
ritū ſanctū ꝓcedere de illo cui⁹ oris
⁊ de illo cuius labiorum ſpirit⁹ deſi/
gnatur. At ſi dicunt nequaq̄ per ſpi/
ritum labiorum ibi intelligi ſpiritū
ſanctū debere: ſed verba ꝑdicationis
eius: que ex iſto aerio ſpiritu huma/
no more formauit: quia verbis ſuis
interficiet impium: cum docendo ab
homine auertit impietatē. Nō vtiq3
hoc faciunt verba ſenſibilia ⁊ iſte ſpi
ritus ſenſibilis: ſed ſpiritū ſſanct⁹ de
quo dicit deus per ꝓphetam: Aufe/ Ezech.11
ram cor lapideum de carne veſtra: et
dabo vobis cor carneum: ⁊ ſpiritum
meū ponam in medio veſtri. Spiri/
tus ergo ſanctus interficit impiū: cū
cor eius conuertitur ab impietate ad
pietatem. Nō ſi intelligimus in illo
impio antichriſtū quem dominus ie/
ſus interficiet ſpiritu oris ſui: nō pu/
to q̄ aliquis attribuat virtutem illā
ſpiritui vocis humane tantū quātū
ſpiritui diuino. Si ergo ſpūſſanctus
intelligitur in his dictis: cum pariter
dicat̄ ſpiritus oris domini cuius ver
bo celi firmati ſūt: id eſt patris: ⁊ ſpi/
ritus oris domini ieſu: ⁊ ſpiritus la/
biorum eius: nō apparet cur magis
intelligi debeat procedere de ore pa/
tris q̄ de ore filij. Et ſi per os patris
intelligimus eſſentiā patris: Nō eñ
eſt aliud os eius q̄ eſſentia eius: vt
ſicut verbū domini eſt d̄ eſſentia ei⁹:
ita ſpūs oris ei⁹ nō ſit niſi de eſſentia
eius: quid apertius q̄ ſicut ſpiritus
oris patris eſt d̄ eſſentia patris ⁊ ꝑ/
cedit: ita ſpiritus oris ⁊ labiorū filij

de filij eſſentia ſit ⁊ procedat. Puto
enĩ quia nemo intelliget ſimpliciter
vbi dictũ eſt: Verbo domini celi fir/
Pſ.32. mati ſunt: ⁊ ſpiritu oris eius omnis
virtus eorũ: verba tranſitoria ⁊ ſpi/
ritũ q̄ de hoc aere aſſumpt⁹ ꝑ loquē/
tis os emittit̃: ſ₃ quomodocũq₃ hoc
aliquis exponere conetur: ſufficit q̄ ī
illa inſufflatiōe domini ī diſcipulos
eius feci mentionē: factu₃ eſt ad ſi/
gnificandũ quia de eiuſdē ꝑſone ſe/
creto ꝓcedebat ille ſpiritus quē da/
bat: de cuius occulto ſpiritus ille ꝓ/
cedebat quē inſufflabat. Deniq₃ cũ
ſcrĩptura diuina ſignificat aliq̄d ſecre/
tũ ꝑ ſenſibiliũ ſimilitudines: non per
omnia q̄ ſignificant et ſignificant̃: ſi/
milia poſſunt eſſe. Non enī hoc eſſet
ſimilitudo ſed identitas: niſi forte
quis dicere voluerit illam inſufflati/
onem ita ſimpliciter eſſe factam a ſa/
pientia vel ſine omni ſpirituali ſigni/
ficatiōe: Sed neminē puto ita inſen/
ſatum vt hoc ſentiat. Item filius di/
Joh.16. cit de ſpũſancto: Non enim loquet̃ a
ſemetipſo: ſed quecũq₃ audiet loque/
tur. Quid ē: Nō loquet̃ a ſemetipſo:
niſi ab alio habet q̄d loquet̃? Et q̄d
eſt: ab alio habebit q̄d loquet̃: niſi ab
alio habebit ſcientia₃ eorum que lo/
quet̃? Vnd̄ poſtq̄₃ dixit: Nō loquet̃
a ſeipſo: addidit: ſed quecũq₃ audiet
loquet̃. Quid eſt audire ſpiritũſan/
ctũ: niſi quaſi diſcere? Et quid ē diſce
re: niſi ſcientiã accipere? Si ergo ſciē/
tia eius nō eſt aliud niſi eſſentia ei⁹:
ab illo habet eſſentiã a quo audit ea
que loquet̃: ⁊ que docet: quoniã idē
eſt illi loqui q̄d docere. Non audit
autem neq₃ habet eſſentiam ab alio
niſi a patre ⁊ filio. Verũ ſi habet eſſe
a patre ſ₃m ſupra dictã rationem: ha/
bet etiã ⁊ a filio. Vnde ⁊ idem filius
Ibidem. dicit: Ille de meo accipiet ⁊ annun/
ciabit vobis. Quippe quid eſt aliud
hoc dicere: q̄₃ a me audiet: hoc eſt a
me ſciet quod annũciabit vobis? Cũ
dixit: Quecũq₃ audiet loquetur: non
determinauit a quo audiet. Cum do
ait: De meo accipiet: ne q̄s ſoli patri
attribuat: quod ab alio audit: aperte
ſe eſſe: a quo ſicut a patre ſcientiã ſiue
eſſentiam accipiat: demōſtrat. Sicut
enim cum dicit̃: Nō loquet̃ a ſemet/
ipſo: ſed quecunq₃ audiet loquet̃: ſi/
gnificat̃ ab eo eſſe ⁊ procedere a quo
audit: Ita cũ profert filius: De meo
accipiet: palam oſtendit eum de ſuo:
hoc eſt de eſſentia ſua eſſentiam ha/
bere ⁊ ꝓcedere. Quod enim diuina
eſſentia non eſt: ſub ſpirituſancto eſt:
nec ipſe accipit aliquid de hoc quod
ſub ſe ē. Quare cũ fili⁹ dicit: De meo
accipiet: non aliud ibi ſuum ſignifi/
cat q̄₃ ſuam eſſentiam. Illud forſitan
quod dixit filius: de meo accipiet: ali
ter conabunt̃ intelligere q̄₃ ego expo
ſuerim. Sed quid dicēt vbi ait: Ne/ Math.11
mo nouit filium niſi pater: neq₃ pa/
trem quis nouit niſi filius: aut cui vo
luerit filius reuelare? Audiuim⁹: q₂
nemo nouit patrem aut filium niſi pa
ter: aut filius: aut cui reuelat filius.
Non dicit autem: nemo: quaſi nullus
homo: ſed acſi diceret: nullus omni/
no. Quippe ſi hoc intelligeret: non
adderet: niſi pater: quia pater nō eſt
homo. Et cum ait: neq₃ patrem quis
nouit. In hac monoſyllaba dictione
videlicet quis: non magis intelligit̃
humana q̄₃ quelibet ꝑſona. Omnino
igitur nullus habet hanc noticiam
niſi pater ⁊ fili⁹: ⁊ cui filius idem re/
uelat: Aut ita q₃ ſpũſſanctus non co/
gnoſcit patrem ⁊ filium: quod inpiũ
eſt opinari: aut filius reuelat ei ſui et
patris ſcientiam: que nō eſt aliud q̄₃
eiuſdem ſpiritusſancti eſſentia. Q₂ ſi
dicunt: quia licet filius q̄tum ad ꝓ/
nunciationem attinet: nullũ ad hanc
admittit noticiam niſi ſe ⁊ patrem: ⁊
cui ipſe reuelat: non tamē ſpiritũſan/
ctũ: aut ab illa ſeparatũ: aut illum a
filio accipere fatendum eſt: quoniam
pater ⁊ filius nō ſe cognoſcunt: niſi ꝑ
hoc q₃ vnum ſunt cum ſpirituſancto.
Et ideo cum ait: patrem ⁊ filium in/
uicem ſe noſſe: intelligēdus eſt ſimul

ſpiritusſanctus. Et cum reuelat filiꝰ
non ſpiritumſancto ſed creature reue/
lat. Si inq̃ȝ h̄ dr̄: nos ſtatim cōſtāter
inferemꝰ: Ergo ſi vbi apte xp̄itas ḿm
ꝙ verba oris eiꝰ ꝓnunciāt: negat ſpi
ritū ſanctū noſſe: niſi reuelante filio.
patrem ⁊ filium: dicunt nos non tā/
tum verba attendere debere quantū
vnitatem eſſentie: que vna tribus et
inſeꝑabilis eſt: multo magis debemꝰ
huius vnitatis ſeruare cōſequētiaȝ:
de qua ſupra locutꝰ ſum cum eā nul/
lo: aut ſcripto: aut ſenſu negat aucto/
ritas: nec profert aliquid qꝺ contra/
rium ſit: aut aliquo modo repugnet.
Eligant itaqȝ greci vnū de duobus ſi
aperte volunt veritati reſiſtere: aut
ſcȝ ſpiritū ſanctū non noſſe patrē aut
filiū niſi reuelante filio: aut ꝓpterea
quia in hoc qꝺ ꝑ ſe cognoſcūt pater
⁊ filius vnū ſunt cum ſpūſancto: qm̄
ipſi dicunť ſe noſſe cōſequi ex neſſita
te: vt in eadem noticia intelligatᷣ ſpi
ritusſanctus. Nempe nihil eſt mediū
ſi volunt hanc noticiam a ſpūſancto.
aut veritatē a verbis penitus abdi/
care: Que vtraqȝ execrať vera con/
Math. 11 feſſio. Sicut enī ait veritas: Nemo
nouit filiū niſi pr̄: neqȝ p̄rē ꝗs nouit
niſi filius: ⁊ cui voluerit filius reue/
lare. Siquidem eligūt ſpiritū ſanctū
noſſe patrē ⁊ filiū ꝑ reuelationē filij:
habet a filio noſſe: qꝺ nō eſt aliꝺ illi
ꝙ eſſe. Eſt igiť ⁊ procedit a filio: qm̄
ab illo ꝓcedit a quo eſt. Si autē di/
cunt: cum pater ⁊ filius dicunť noſſe
ſe: quia eſſentia ꝑ quā ſe noſcūt eadē
eſt ſpūiſancto: cōſequi ſpiritū ſanctū
eiuſdē eſſe conſortē noticie: cū legiť
illū a patre ꝓcedere: de quo ait filiꝰ:
Joh. 10. Ego ⁊ pater vnū ſumus: confiteanť
nobiſcū: ꝓpter eſſentialeȝ identita/
tem patris ⁊ filij: illū a filio ꝓculdu/
bio ꝓcedere.

I Ideo obijciť cum diciť: filiū
a patre naſci: ⁊ ſpiritū ſanctū
a patre ⁊ filio ꝓcedere: quia
quoſdā gradus ⁊ quedā interualla
cōſtituimꝰ ꝙſi ſpūſanctꝰ eſſe nō poſ/
ſit niſi filiꝰ ꝑus naſcať a p̄re vt poſte/
rior filio ſit ſpūſſanctꝰ: ⁊ ideo rectius
dici ꝙ pariť ſint a p̄re filiꝰ naſcēdo ⁊
ſpūſſanctꝰ ꝓcedēdo: ita vt nec filiꝰ a
ſpūſācto ſit: nec ſpūſſanctꝰ a filio: ſicͭ
ſplēdor ⁊ calor pariť ſt̄ de vno ſole:
nec ſplendor a calore eſt: nec calor a
ſplēdore. Si inq̃ȝ h̄ aliꝗs n̄re obijcit
aſſertiōi: Rn̄demꝰ: Nos nec gradꝰ di/
gnitatis ponimꝰ in deo ꝗ vnꝰ eſt: nec
in exiſtēdo filiū de patre: aut ſpm̄ſan/
ctū de patre ⁊ filio interualla ī eterni/
tate ꝗ eſt extra om̄e tp̄us ſtatuimus.
Siꝉr em̄ oēs chriſtianā fidē tenētes
ꝯfitentur: nec minorē: nec poſteriorē
filiū eē patre: ꝙuis nō niſi de illo ſit.
Ita q̃ȝ nos ꝗ dicimꝰ ſpm̄ſanctū de fi/
lio eſſe ſiue ꝓcedere: nec minorē: nec
poſteriorē cum filio fatemur. Nempe
ꝙuis ſplēdor ⁊ calor de ſole ꝓcedat:
nec poſſint eē niſi ſit ille de quo ſūt:
nihil tñ ꝑus aut poſterius in tribus:
in ſole: ⁊ ſplēdore: ⁊ calore intelligi/
mus: multo itaqȝ minꝰ cū hec in rebꝰ
tꝑalibus ita ſint: ī eternitate que tp̄e
nō claudiť ꝑdicte tres ꝑſone ī exiſtē/
do ſuſceptibiles interualli poſſint in/
telligi. Quod autē diciť: quia filius
⁊ ſpūſſanctus ſic poſſunt eſſe de ſo/
lo patre: vt nec filiꝰ ſit de ſpūſancto:
nec ſpūſſanctꝰ de filio: ſicut ſplēdor
⁊ calor ſimul ꝓcedūt de vno ſole: vt
alter non ſit de altero: non recte hoc
nobis opponiť. Cum em̄ dicimus fi/
lium de patre: ⁊ ſpiritū ſanctū de pa/
tre eſſe: filiū fatemur deū ⁊ ſpiritū ſan/
ctū deū eſſe de patre deo: ⁊ has tres
ꝑſonas vnū ſolum deū eſſe: ⁊ idip̄m
eſſe de eodem ipſo. In ſole vero nō di/
cimus ſolē eſſe de ſole: cum ſplendor
aut calor eſt de ſole: nec idipſū eſſe ſo
lem: ⁊ qꝺ eſt de ſole: nec illa tria vnū
eſſe ſolē. Nam ſi ſol ⁊ ſplendor vnus
eſſet ſol: aut ſi ſol ⁊ calor ſimiliť vnꝰ
ſol eſſet: neceſſe eſſet aut ſplendorem
eſſe de calore cū eſſet de toto ſole: qui
idip̄m eſſet qꝺ calor: aut calorem de
ſplēdore eſſe ꝗ de ſole haberet eſſe ꝗ
nō a ſplēdoris differret eſſentia. Po/
namus tamē filiū ⁊ ſpiritū ſanctū ita
pariter eſſe de ſolo patre: ſicut calor

⁊ ſplendor ſunt de vno ſole. Sed ſi ita eſt: vnde habent qui hoc dicūt ꝙ ſpiritū ſanctū conſitent̄ eſſe filij: ⁊ filium negant eſſe ſpiritusſancti? Nā ſicut nulla ratio admittit vt calor ſit ſplendoris: aut ſplendor caloris: ita non patit̄ veritas vt ſpiritusſanctus magis ſit filij ꝙ̄ filius ſpiritusſancti. Quapropter ſi negare nō audēt ſpiritū ſanctū eſſe filij: negent filiū ⁊ ſpiritū ſanctū ita eſſe pariter de ſolo patre: ſicut ſunt ſplēdor ⁊ calor de vno ſole. Quare ſi hoc nobis obijciūt qḋ dixi de ſplendore ⁊ calore ſolis: nec cum illis: nec cōtra nos eſt.

Sicut nobis dicit̄ neoīno ſeparent filiū a patris cōmunione in hac ſpiritusſancti proceſſione: aſſerūt eum de patre per filium ꝓcedere. Sed hoc quomō intelligi poſſit: non videtur: pſertim cum nuſq̄ legant vnde hoc aperte ꝓbare queant. Nā ſi hoc ſibi ſuffragari ex-
Roma. 11 ſtimant qḋ legimus de deo: Quia ex ipſo ⁊ ꝑ ipſum ⁊ in ipſo ſunt omnia: vt ex quo ſunt oīa ſit pater: ⁊ ꝑ quē filius: ⁊ in quo ſpiritusſanctꝰ: ⁊ inter omnia que ſunt ꝑ filiū ſpiritusſanctꝰ accipit̄. Hoc quidem ꝙ ex patre ſint omnia ⁊ per filiū ⁊ in ſpū ſancto: ſine ſcrupulo accipimꝰ: illud vero ꝙ ſpiritusſanctus ſit inter omnia que ſic eſſe dicit apl'us: nimis eſt ſcrupuloſum aſſerere. Impoſſibile nāq̄ ē vnā quālibet de illis tribus ꝑſonis inter illa omnia claudere ⁊ duas alias excludere. Et ſi pater ⁊ filius ſunt inter omnia que ſunt ex patre ⁊ ꝑ filium ⁊ i ſpū ſancto: videat mēs rōnalis quāta ſequat̄ confuſio. Cum ergo dicat apoſtolꝰ: Ex ipſo: ⁊ ꝑ ipſum: ⁊ in ipſo ſunt omnia: intelligere debemus ſine dubio omnia creata a deo que ita ſūt ex ipſo: ⁊ ꝑ ipſū: ⁊ in ipſo: ſicut aliud ex alio: ⁊ ꝑ aliud: ⁊ in alio. Quicq̄d enim factū eſt non eſt idē deo: ſed ab illo aliud. Spiritus autē ſanctus nō eſt aliud ſed idēipſum qḋ pater ⁊ filius: vtiq̄ nihil aliud intelligi poteſt quo oñdi poſſit ſpiritū ſanctū ꝑ filiū de patre (ſicut aiunt) ꝓcedere. Cum eñ pater ⁊ filius non differāt in vnitate deitatis: nec ſpūſſanctus ꝓcedat de patre niſi de deitate: ſi eadem deitas eſt filij: nequit intelligi quō procedat de deitate patris per deitatem filij ⁊ nō de eiuſdem filij deitate: niſi forte ꝙ̄s dicat ſpiritū ſanctū non ꝓcedere de deitate patris ſed de paternitate: nec ꝑ deitatē filij ſed ꝑ filiationem: que opinio ſua ſe patenti fatuitate ſuffocat. Et ſi dicit: quia cum dico illum ꝓcedere de deitate patris ⁊ filij: nō poſſumus deitatē ſpūſſancti ab hac patr̄ ⁊ filij deitate ſeparare: quoniā vna ⁊ eadem eſt deitas triū: ⁊ ideo ſequit̄: ſi de deitate patris ⁊ filij ꝓcedit: de ſua quoq̄ eum ꝓcedere: ⁊ ob hoc ſpiritū ſanctū de ſeipſo procedere. Ad hoc iam ſupreme ſufficienter memini reſpōdiſſe: quia nulla ꝑſona ex ſeipſa eſſe poteſt: nā ſicut filiꝰ cum ſit de patris eſſentia ꝙ̄uis nō ſit alia ſed eadem filij eſſentia que ē patris: non tamē eſt de ſeipſo ſed de patre ſolo: ita ſpiritusſanctꝰ cum eſt de eſſentia patr̄ ⁊ filij: que eſt eadē illi: nō tñ eſt de ſeipſo: ſed tm̄modo de patre ⁊ filio. Dicēt: Cur nō ſimiliter dicere poſſumus ſpiritū ſanctū de patre per filium procedere: ſicut dicimus a patre omnia ꝑ verbū facta qḋ ē filiꝰ? Sicut enim cum pater facit ꝑ verbū ſuum: non facit per aliud ꝙ̄ per hoc quod ipſe eſt: hoc eſt per eſſentialem poteſtatē: que eſt eadem verbi: ⁊ nō dicitur tamē facere niſi per verbum: Cur nō ſiḷr dicimꝰ ſpiritū ſanctū a patre ꝓcedere per verbū: cum nō procedat de patre niſi de hoc ⁊ per hoc quod idem eſt illi cum filio: ꝙ̄uis nō vt creatura ſed vt idipſum de eodem ipſo? Videamus quid ſequat̄ ſi hoc dicimus: Et pax ſit inter nos. Nempe que facta ſunt a patre per verbū: facta ſunt ab ipſo verbo. Ipſum nā-
q̄ verbū dicit: Quecūq̄ pater fece- Joh. 5.
rit: hec ⁊ filius ſimiliter facit. Dicamus igitur: quia ſpiritusſanctus cum procedit a patre per filiū: ꝓcedit ⁊ a

filio ſimiliter: ſicut que facta ſunt a pa-
tre per verbum: facta ſunt ſimiliter ab
ipſo verbo. Niſi forte intelligunt ſpi-
ritumſanctum procedere de patre per filium
quemadmodum cum fons fluit in riuum:
et riuus colligitur in lacum: dicitur lacus
eſſe de fonte per riuum. Sed ibi non
eſt riuus in fonte ſed extra fontem: ſicut
eſt filius in patre et non extra patrem.
Quare ſic non eſt ſpiritusſanctus de pa-
tre per filium: ſicut eſt lacus de fonte per
riuum. Et tamen ſi ſic eſt: negari nequit
eſſe de filio quemadmodum ſit de patre per filium:
ſicut fatendum eſt lacum eſſe de riuo:
quemadmodum ſit de fonte per riuum. Qui enim
negat lacum eſſe de riuo: quoniam prius
eſt de fonte riuus: dicat ſe non eſſe de
patre ſuo ſed de adam: quoniam per pa-
trem ſuum eſt de adam. Dicat etiam filium
virginis non eſſe de maria nec de dauid:
nec de abraam: quoniam iſti prius fuerunt de
adam: et dicat falſum eſſe quod dictum
Gen.22. eſt abrae: In ſemine tuo benedicentur
Ps.131 omnes gentes. Et ad dauid: De fru-
ctu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.
Luce.1. Et ad mariam: Benedictus fructus ven-
tris tui. Dicatque chriſtum non eſſe ſemen
horum vel fructum ſed ade: quoniam iſti
ab illo deſcenderunt. Sed neque de adam
eſt filius virginis ſecundum hunc ſenſum:
ſed de limo de quo factus eſt adam.
At inferent: Bene dicimus ſpiritumſanctum non
procedere de filio ſed de patre per fi-
lium: quemadmodum ſit de patre et de filio: ſi-
cut dicis lacum eſſe de fonte et de ri-
uo. De proceſſionis namque verbo queſtio
eſt inter nos: quam vos aſſeritis eſſe de
filio: nos negamus. Ecce enim videtis
riuum de fonte procedere quaſi de origi-
nali principio: lacus autem non procedit ſed
colligitur de riuo: quemadmodum habeat eſſe de
illo. Ita igitur etſi ſpiritusſanctus ha-
beat eſſe de filio: non tamen procedere
proprie dicitur de filio ſed de patre quaſi
de principio. Hoc forſitan diceretur recte
ſi filius naſcens de patre procederet extra
patrem: et medio quodam ſpacio interue-
niente prius intelligeretur eſſe ſpiritusſan-
ctus de patre quam de filio: ſicut riuus
de fonte fluens extra fontem procedit: et
quodam interuallo in lacum colligitur: et
prius eſt lacus de fonte quam de riuo: et
ideo eſt de fonte per riuum: non de riuo per
fontem. Verum cum filius naſcens de pa-
tre non exeat extra patrem: ſed in ipſo
manens: nec loco: nec tempore: nec eſſentia
diuerſus ſit a patre: et cum vnum ſit idemque
patri et filio id vnde procedit ſpiritusſan-
ctus: nec intelligi poteſt: nec dici debet
ſpiritumſanctum procedere de patre et non de
filio. Non ergo videtur quod ratione dicatur ſpiritusſ-
anctus non procedere de filio: ſed de patre
per filium: cum etiam ſi per filium nequeat non de
filio. Si quis tamen vult dicere filium de pa
tre procedere magis proprie quam ſpiritumſan-
ctum de filio quemadmodum ſpiritusſanctus de illo
ſit ſicut riuus: magis illi videtur pro-
cedere de fonte quam lacus de riuo: non con-
cedat ſpiritumſanctum procedere de filio:
de quo habet eſſe ſicut lacus de riuo.
Nos non negamus naſcentem aliquo
modo procedere de illo de quo naſcitur: et
ſpiritumſanctum aſſerimus ſuo modo non
quaſi de duobus fontibus: ſed vere de
vno fonte procedere: ita tamen vt nomen
natiuitatis: nec proceſſio filii amittat:
nec ſpiritusſancti proceſſio recipiat. Non
eſt igitur cur magis dici debeat filius
procedere de patre quam ſpiritusſanctus de filio.

Diligentius conſideremus quo- 2.
modo lacus ſit de fonte pariter et de
riuo: vt per hoc ſicut per temporale
et locale aliquid poteſt intelligi quod
eternum eſt: cognoſcamus ſpiritumſan-
ctum eſſe de patre et filio. Multa enim in
horum conſideratione: ſicut in epiſtola ad
venerabilis memorie vrbanum de in-
carnatione verbi ſcripſi: inueniuntur que
vni deo et tribus perſonis per quandam ſi-
militudinem aptantur. Conſtat enim quod
vna eademque aqua eſt que et fons et ri-
uus et lacus dicitur: non tres aque quemadmodum
tres ſint: fons: riuus: et lacus. Diſcerna-
mus itaque inter fontem: riuum: et lacum:
et videamus quomodo ſingula hec cum
tria ſint in vna inntelligantur aqua.
In fonte quidem aqua de abyſſo aſcendens
ebullit: in riuo de fonte deſcendens fluit:
in lacum colligitur et manet. Per fontem
ergo intelligitur aqua de abyſſo ebulliens:

per riuum: qꝛ de fonte fluit ĩ lacũ: qꝛ
ſimul ibi coadunatᷓ. Uidemus autẽ
qꝛ riuus nõ eſt de ħ vnde aqua fons
dicitᷓ: ſed de hoc qꝺ eſt: id ẽ de aqua:
nec lacus eſt de hoc vnde aqua dicitᷓ
fons aut riuꝰ: ſed de ipſa aqua q̃ vna
⁊ eadẽ eſt in fonte ⁊ riuo. Non ergo
de hoc vnde differũt fons ⁊ riuus: ħ
de hoc in quo vnũ ſunt lacus exiſtit.
Si ergo nõ magis fons eſt hoc vnde
lacus eſt q̃ꝫ riuus: nequit intelligi la/
cus magis eẽ de fonte q̃ꝫ de riuo. Sic
itaqꝫ cũ dicitᷓ: deus pater aut filiꝰ aut
ſpũſſanctus vna in tribus intelligitᷓ
eſſentia ⁊ vnus deus: quod nomẽ eſt
ipſiꝰ ſignificatiuũ eſſentie: ħ in patre
intelligitᷓ gignẽs: in filio genitꝰ: et in
ſpũ ſancto ſingulari quodã ⁊ ineffa/
bili mõ ꝓcedens. Q̃ueadmodũ igitᷓ
lacus nõ eſt de hoc vnde diuerſi ſunt
abinuicẽ fons ⁊ riuus: ſed de aqua ĩ
qua vnũ ſunt: ita ſpũſſanctus nõ eſt
de hoc vnde alij ſunt abinuicẽ pater
⁊ filius: ſed de diuina eſſentia in qua
vnũ ſunt. Si ergo non magis eſt pa/
ter hoc vnde ſpũſſanctus eſt q̃ꝫ filiꝰ:
intelligi nequit cur magis ſit de pa/
tre q̃ꝫ de filio. Q̃ꝺ ſi dicãt nõ eũ eſſe
poſſe de duabꝰ cauſis ſiue ex duobus
ꝑncipijs: Reſpõdemus: q̃m ſicut nõ
credimꝰ ſpũſſanctũ eſſe de hoc vnde
duo ſunt pater ⁊ filius: ſed de hoc in
quo vnũ ſunt: ita nõ dicimꝰ duo eiꝰ
ꝑncipia ſed vnũ principiũ. Quippe
cũ dicimꝰ: deum principiũ creature:
intelligimꝰ patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ſpũſanctũ
vnum principiũ nõ tria principia: ſi/
cut vnũ creatorẽ nõ tres creatores:
q̃uis tres ſint pater ⁊ filius ⁊ ſpũſ/
ſanctus: quoniã ꝑ hoc in quo vnum
ſunt: nõ ꝑ hoc in quo tres ſunt eſt pa/
ter aut filius aut ſpũſſanctus princi/
piũ ſiue creator. Sicut igitᷓ q̃uis p̃
ſit principiũ: ⁊ filius ſit principiũ: ⁊
ſpũſſanctus ſit ꝑncipium: non tamẽ
ſunt tria ꝑncipia ſed vnum: ita cum
ſpũſſanctus dicitᷓ eſſe de patre ⁊ de fi
lio nõ eſt de duobus ꝑncipijs: ſed de
vno qꝺ eſt pater ⁊ filius: ſi tamẽ dici
debet deus habere principiũ aut cau
ſam. Principiũ nãqꝫ videtᷓ non niſi
rei incipiẽtis eſſe: ⁊ cauſa nõ niſi effe
ctus alicuiꝰ: ⁊ ſpũſſanctus nunq̃ꝫ in/
cipit eſſe nec eſt effectus alicuiꝰ. Nõ
enim incipit eſſe: ꝓficit de nõ eſſe ad
eſſe. Et nomẽ effectus rei que fit ap/
tari videtur ꝓprie. Q̃uõ tamẽ verũ
eſt filium eſſe de patre: ⁊ ſpũſanctũ
de patre ⁊ filio: ſi ſuo quodã ⁊ ineffa
bili modo intelligitᷓ: q̃m aliter ꝓfer/
ri nequit: dici nõ incõgrue poteſt pa
ter quodãmodo ꝑncipiũ filij: ⁊ pater
⁊ filius principiũ ſpũſſancti. Nec tñ
duo cõfitemur ꝑncipia: vnum patrẽ
ad filiũ: alterũ patrẽ ⁊ filium ad ſpi/
ritũſanctũ. Sicut nõ credimus aliũ
deum patrẽ de quo eſt filius: ⁊ alium
deum patrẽ ⁊ filiũ de quo eſt ſpiritus
ſanctꝰ: q̃uis de eodẽ deo ſiue de eo/
dem ꝑncipio ſuo quiſqꝫ mõ ſit: alter
ſcꝫ naſcendo: alter ꝓcedendo: ħ quo/
dam ſingulari ⁊ ineffabili mõ intelli
gitᷓ iſta ꝓceſſio. Proceſſio nãqꝫ mul
tis modis dicitᷓ: de quibꝰ iſte ſolita/
rius intelligitᷓ: ſicꝫ natiuitas filij ſin/
gularis cognoſcitᷓ. Idipm intelligitᷓ
ſi dicimꝰ patrẽ eſſe cauſam filij: ⁊ pa/
trem ⁊ filiũ cauſam ſpũſſancti. Non
eñi duas poſſumꝰ dicere cauſas: aliã
videlicet filij: aliã ſpũſſancti ħ vnã:
queadmodũ nõ duo dij ſunt ſed vnꝰ
deus: de quo eſt filius ⁊ ſpũſſanctꝰ.

I autẽ queritᷓ: cum dñs dixit: M
f Cum venerit paraclytus ſpũs Joh. 15.
veritatis qui a patre ꝓcedit:
cur non addidit: ⁊ a filio: vel a me: ſi
ſic voluit intelligi? Nõ ẽ hoc inuſita
tum in dictis illius: vt cum attribuit
aliq̃d patri quaſi ſoli vel ſibi vel ſpi/
ritui ſancto: velit in alijs intelligi qꝺ
de vno loquitur: Nam cum dicit:
Beatus es ſimon bariona: quia caro Mat. 16.
⁊ ſanguis nõ reuelauit tibi: ſed patᷓ
meus q̃ in celis eſt: Nõne ipſe filius ⁊
ſpũſſanctus intelligẽdus eſt reuelaſ/
ſe cum patre? Quoniã eñi pater non
reuelat ꝑ hoc quia pater ẽ: ſed ꝑ hoc
quia deus eſt: ⁊ idem deus eſt pater
⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus. Sequitᷓ: Ut
qꝺ reuelat pater reuelet filiꝰ ⁊ ſpiritꝰ

Math.11 ſanctus. Item cū dicit: Nemo nouit
filiū niſi pater: neqꝫ patrē quis nouit
niſi filiꝰ: ⁊ cui voluerit filius reuela/
re: quaſi ſolus filiꝰ cognoſcat ⁊ reue/
let patrē: ⁊ ſolus pater cognoſcat fi/
lium: intelligendū eſt ibi reuelare et
noſſe tribus ꝑſonis eſſe cōmune: qm̄
non ꝑ hoc ꝙ alij ſunt abinuicē: ſed ꝑ
hoc ꝙ vnū ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpūs
ſanctꝰ cognoſcūt ⁊ reuelant. Cum eñ
dicit patrē noſſe filiū: ⁊ filiū noſſe pa
trem ⁊ reuelare ſe ⁊ patrē: apte vult
intelligi: quia pater cognoſcit ſpiritū
ſanctū: ⁊ filius noſcit et reuelat ſpūm
ſanctū: qm̄ idipm̄ qḋ ē pater ⁊ filiꝰ ē
Joh.14. ⁊ ſpūſſanctꝰ. Similiť cū dicit: Qui
me videt: videt ⁊ patrē: nō eſt ſepan/
dus ſpūſſanctus: qm̄ ꝗ videt h̊ vnde
vnū ſunt pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ nō
poteſt videre vnū de his tribus ſine
alijs duobꝰ. De ſpūſancto ꝗꝫ dicit ad
Joh.16. aplos: Cū autē venerit ille ſpūs veri
tatis docebit vos omnē veritatē: ꝗſi
ſolus ſpūſſanctꝰ doceat omnē verita
tē: cū nec ſine patre: nec ſine filio do/
ceat omnē veritatē. Nō eñ ꝑ hoc qꝛ
eſt ſpūs alicuiꝰ ſcꝫ patris ⁊ filij ſpūs:
ſed ꝑ hoc ꝙ vnū eſt cū patre ⁊ filio:
id eſt per hoc ꝙ deus eſt docet omnē
veritatē. Videtis igiť quō in his ꝗ
poſui qḋ vni ꝗſi ſoli attribuit ab alijs
non poſſit ꝑſonis ſepari. Multa hu/
iuſmodi in ſacra ſcriptura legimꝰ: vt
qḋ de vna ꝑſona ſingulariť dicitť: in/
differēter de tribꝰ intelligať. Quic/
quid eñ de vna ꝑſona ꝓnunciať: de
alijs pariter oportet intelligi: niſi cū
de hoc vñ alie ſunt: vt dixi: abinuicē
obuiare cognoſcitť. Quapropť cum
credimꝰ ſpūſanctū de pr̄e ꝓcedere:
qm̄ deus de deo: id eſt eſſentia ſpūſſā
cti de eſſentia patris ꝗ vna eſt: tribꝰ
eſſe intelligitť: neceſſe ē vt de filio eū
ſimiliť eſſe cōfiteamur ſi filius nō eſt
de illo: de hoc eñ ē ſpūſſanctꝰ qḋ eſt
filius ⁊ qḋ eſt pater.

N Ed dicet aliqs: ideo intelligi/
mus filiū ⁊ ſpūſanctū reuela/
re qḋ ſolus pater reuelare di/
citur: ⁊ patrem ⁊ ſpiritū ſanctū reue/
lare ⁊ noſſe qḋ ſolꝰ filiꝰ facere dicitť:
⁊ patrē ⁊ filiū docere qḋ ſolꝰ ſpūſſā
ctus docturū ire ꝓmittitť: qꝛ qḋ de vno
ſolo ī vno loco legitť: d̄ alijs alibi apte
ſignificať. Cum vero dicit ſpūſanctū
de patre ꝓcedere: nō legimus alicubi
eum de filio ꝓcedere: Per quod mo
nemur: non noſtro ſenſu qḋ nuſqꝫ di/
ctū eſt aſſerere. Ad qḋ reſpōdemus:
quia potius docemur per hec que ſic
dicta ſunt: ea que in ſimilibus dictis
tacentur: ſimiliť intelligere: ꝑſertim
cum ex his que dicunť nulla ratione
ꝯtradicente: ea que non dicuntť rati/
onabili neceſſitate cōſequi aptiſſime
videmus. Cum eñ dicit dominꝰ ad
patrem: Hec eſt autem vita eterna vt Joh.17.
cognoſcant te ſolū verum deū: ⁊ quē
miſiſti ieſum chriſtū. An ideo debe/
mus ſepare ab hac ſalubri ⁊ vitali co/
gnitione ſpūſanctū: qꝛ nuſqꝫ legitť:
Hec eſt aūt vita eterna vt cognoſcāt
patrem ſolum verū deum ⁊ ſpūſan/
ctū? Aut hec eſt vita eterna vt cogno
ſcant filium ſolum verū deum ⁊ ſpūſ
ſanctū? Aut cum legimꝰ: Quia ſicut Joh.5.
pater habet vitam ī ſemetipſo: ſic de/
dit ⁊ filio vitam habere ī ſemetipſo:
dicemus ſpūſanctū non habere a pa
tre a quo eſt vt habeat in ſemetipſo
vitam: ſicut habet pater ⁊ filius: qm̄
hoc nuſqꝫ dicit filius de ſpiritu ſan/
cto: ſicut de ſeipſo? Item cum dicit:
Pater in me eſt ⁊ ego in patre: ⁊ qui Joh.14.
videt me: videt ⁊ patrem: an negabi
mus ſpiritū ſanctū eſſe in patre ⁊ fi/
lio: ⁊ patrem ⁊ filium eſſe in ſpiritu/
ſancto? Aut eum qui videt filium vi/
dere ſpiritū ſanctū ſicut videt patrē:
ſi hec non eadem ꝓnunciatione le/
guntur: que de patre ⁊ filio ꝓferuntť:
immo quoniā vnus idem qꝫ deus eſt
pater ⁊ filius ⁊ ſpiritus ſanctus: Cū
dicitť cognoſcere ſolum verum deum
patrem ⁊ filiū eſſe vitam eternā: in/
ſeparabiliter intelligendus eſt in illa
cognitione ſpiritus ſanctꝰ. Et cū legi/
mus: Quia ſicut pr̄ habet vitā in ſe/
metipſo: ſic dedit filio hr̄e vitā ī ſemet
ipſo: nō debemꝰ vitā eandē exiſtimare
alienā a ſpūſſācto: aut ꝙ illā nō a ſe/
metipſo hēat. Et cū audimꝰ: Pr̄ ī me

eſt ⁊ ego ī patre: ⁊ q̄ me videt: videt
⁊ patrē: cognoſcere debemus ꝑ hec q̄
ita dicunt: qꝛ ſpūſſanctꝰ nō eſt extra
patrē ⁊ filiū: aut pater ⁊ filius extra
ſpm̄ſanctū: qꝛ ꝑ viſionē filij videtur
ſpūſſanctꝰ ſicut et paſ. Sicut enī nō
eſt alius deus pater: alius deꝰ filius:
alius deus ſpūſſanctus: ſic nō habet
deus in ſeipſo aliud q̄ꝫ deum: non eſt
deus extra deū: nec deus diſſilis deo.
Deniqꝫ non legimus in ꝓpheta: aut
euāgeliſta: aut apl̄o his verbis: Deū
vnū eſſe tres ꝑſonas: aut vnū deum
eſſe trinitatē: aut deum de deo. Sed
neqꝫ illo ſymbolo in quo nō eſt ꝓla/
ta proceſſio ſpūſſancti de filio inueni
mus nomen trinitatis. Quō autē ex
his q̄ legimus hec aptiſſime ſequūtᷣ:
cōſtanter ea ⁊ corde credimus ⁊ ore
cōfitemur. Quare non tantū ſuſcipe
rum certitudine debemus que in ſa/
cra ſcriptura leguntᷣ: ſed etiā ea que
ex his nulla alia cōtradicēte ratione
rationabili neceſſitate ſequuntᷣ.

q Uāuis q̄ ſupra iā dicta ſē ſuf
ficere poſſint: adhuc tn̄ aliq̄d
addā: vnde ſpūſſanctus co/
gnoſcatᷣ eſſe de filio. Confitentᷣ greci
nobiſcū ſpm̄ſanctū eſſe ſpm̄ dei: ⁊ ſpi/
ritū patris: ⁊ ſpm̄ filij. Quero itaqꝫ
ſi eodē modo intelligitᷣ eſſe illū ſpm̄
dei: ⁊ ſpm̄ patris: ⁊ ſpm̄ filij: aut diſſi
militᷣ. Certū ē aūt: qꝛ nō dī ſpūs dei
ſicut poſſeſſio: vt cū dicitᷣ: equus ali/
cuius vel domus. Maior enī eſt qui
poſſidet q̄ꝫ qō poſſidetᷣ: deus autem
non eſt maior ſpūſancto: qꝛ ſpūſſan/
ctus eſt deus: nec deꝰ eſt maior deo.
Neqꝫ dicitᷣ ſpūs dei vt membrū dei:
ſicut manus: vel pes hoīs: non enī
deꝰ habet mēbrū aut ꝑtē vllā. Quō
ergo intelligēdus ē ſpūs eſſe dei: niſi
hoc quod eſt ex deo eſt? Non autē ſi/
gnificat aliud nomē pr̄is q̄ꝫ deū qō ē
pater: aut relationē eius ad filium ex
qua nomē patris habet. Similitᷣ di/
cendū eſt de filio. Quid nāqꝫ intel/
ligitᷣ in noīe filij: niſi deus q̄ filius
eſt: aut relatio que refertᷣ ad patrem
ꝑ quam filius appellatᷣ. Sed nullus

ſenſus capit ſpiritūſanctū eſſe ſpiritū
patris: aut filij: ſcḋm qō alter eſt pater
alter filiꝰ: ſꝫ ſcḋm qō vterqꝫ vnꝰ idēqꝫ
deus eſt. Quare idem eſt intellectus
cum dicitᷣ ſpūſſanctus ſpūs dei: ⁊ ſpi/
ritus patris: ⁊ ſpūs filij: ſed ſpūs dei
⁊ ſpūs patris dicitᷣ: quia eſt ⁊ ꝓcedit
de deo ⁊ de patre. Itaqꝫ eſt ⁊ ꝓcedit
de filio: qꝛ eodem ſenſu ſpūs filij di/
citᷣ. Nam cū dicitᷣ: ſpūſſanctus ſpiritꝰ
dei ⁊ ſpūs domini: ſi nō intelligimꝰ
ibi ſpiritū filij eo ſenſu quo ſpiritum
patris: aut ſeꝑabimus filiū a nomine
dei vel dn̄i: aut bifariam intelligetur
ſpiritus dei: ſiue ſpūs dn̄i. Sed vnde
hunc habent ſenſum: aut vbi legitᷣ in
ſacra ſcriptura: qō ſimiliter nō intel/
ligatᷣ de patre ⁊ de filio: cum legimus
ſpiritū dei: ⁊ ſpiritū dn̄i: aut quid in/
uenitᷣ: vnde hoc non ſequatᷣ? Nam ſi
dicunt cum dicitᷣ: ſpūs patris: duobꝰ
modis intelligitᷣ. Eſt enī ſpiritus pa
tris: quia eſt de patre: ⁊ quia datur a
patre: filij vō ſpūs nō eſt niſi qꝛ datᷣ
a filio. Hoc qō quero vnde habeāt:
Et ſi dicūt q̄ ī nulla autentica dictū
ē pagina: nec ſequitᷣ ex eo qō ſcriptū
ſit. Cur nos rep̄hendunt: cum dici/
mus ſpiritūſanctū ꝓcedere de filio:
ideo qꝛ hec verba nō leguntᷣ: cū ex his
que leguntᷣ ⁊ credimꝰ hoc ex neceſſi/
tate ſequi intelligimus. Iudicent ꝗ̄
ipſi quid potius ſuſcipiendū ſit q̄ꝫuis
in ſacra pagina vtrūqꝫ taceatur: an
hoc q̄ nos dicimus ſpiritū ſanctū ꝓ/
cedere de filio: qō oſtendimus ex his
conſequi que veraciter credimus: an
q̄ ipſi dicunt ſpiritū ſanctū aliter eſſe
patris: aliter filij: qō nec auctoritate
nec ratione: nec ex his que certa ſunt
poſſunt oſtendere: vtiqꝫ aut debent
ceſſare ab hac ſua ſententia: ſi tamen
hoc dicunt vt audio q̄ ſpiritusſanctꝰ
aliter eſt filij ſpiritus q̄ꝫ ſpiritus pa/
tris: cum hoc nuſq̄ꝫ legant: vel vnde
hoc probent: aut ſaltem nos rep̄hen/
dere non debent q̄ dicimus ſpm̄ſan/
ctū ꝓcedere de filio: q̄ꝫuis his ver/
bis nō legamus: quoniā ex his q̄ pa/
riter credimꝰ: hoc cōſequi mōſtramꝰ.

Sed ſi ceſſant ab hac ſua aſſertione: credãt pariter nobiſcũ ſpm̃ſanctũ ſi/militer eſſe patris ⁊ filij ſpm̃: ⁊ intel/ligãt eum a filio ſicut a patre ꝓcede/re: Et ſi nos rep̃hẽdere deſinũt: fate/ant nobiſcũ h̃ vnde cognoſcũt nos rep̃hendi nõ debere.

P a Q hoc aũt ꝙ nos rep̃hendũt i ſymbolo illo qđ pariter nos ⁊ illi ſuſcipimus ⁊ tenemus: addidiſſe ſpiritũſanctũ a filio ꝓcede/re: ⁊ querũt cur h̃ factũ ſit: ⁊ quare h̃ ꝑus eoꝝ eccleſie mõſtratũ nõ ẽ: vt cõ/muniter cõſideraret̃ ⁊ cõi conſenſu adderet̃ qđ addendũ erat. Ad hoc linc̃ꝫ reſponſum ſufficiens habemus. Nam ſi querit̃ cur factũ ſit: dicimus: quia neceſſe erat ꝓpter quoſdã mi/nus intelligẽtes qui non animaduer/tebant in illis q̃ vniuerſa credit eccle/ſia cõtineri: ⁊ ex his ſequi ſpiritũſan/ctũ de filio ꝓcedere: ne forte hoc cre/dere dubitarẽt. Qđ c̃ꝫ neceſſariũ fue/rit ꝓ illos qui hoc negant: quia i illo ſymbolo poſitũ nõ eſt cognoſcimus. Quoniã igitur ⁊ neceſſitas cogebat ⁊ nulla ratio ꝓhibebat: ⁊ vera fides hoc admittebat: fiducialiter aſſeruit latinitas quod credendum ⁊ confi/tendũ eſſe cognoſcebat. Scimus enĩ ꝙ non omnia que credere ⁊ confite/ri debemus ibi dicta ſunt: nec illi qui ſymbolũ illud dictauere: voluerunt fidem chriſtianã eſſe cõtentã ea tñ/modo credere ⁊ cõfiteri que ibi poſu/erunt: vt alia taceã: non ibi dicit̃ do/minus ad infernũ deſcendiſſe: qđ tñ pariter ⁊ nos ⁊ greci credimus. Si aũt dicunt nullo modo debuiſſe cor/rumpi ſymbolũ tãta auctoritate fir/matũ: nos non iudicamus eſſe corru/ptionẽ vbi nihil addidim᷒ qđ his q̃ ibi dicta ſunt aduerſet̃. Et c̃ꝫuis de/fendere poſſemus hanc adiectionem non eſſe corruptionẽ: ſi q̃s tamẽ hoc cõtentioſe voluerit aſſerere: reſpon/demus nos illud non corrupiſſe ſed aliud nouũ edidiſſe: illud ẽnĩ ꝓprie/tatem greci dictaminis tranſlatũ cũ illis integꝛ ſeruamus ⁊ veneramur.

Illud autẽ quo frequẽtius in popu/li audientia vtimur: latino more di/ctatum cum additamẽto ſupradicto edidim᷒. Or aũt queritˀ quare h̃ gre/coꝝ eccleſie conſenſu factum non eſt: Reſpõdem᷒: quia ⁊ nimis erat diffi/cile latinis eorũ epiſcopos ad cõſulẽ/dum de hac re colligere: nec erat ne/ceſſe: Unde non dubitabant hoc in queſtionẽ adducere. Que eſt enim eccleſia que vel ꝑ amplitudinẽ vni᷒ regni dilatat̃ cui non liceat aliq̃d ẽm rectã fidem cõſtituere qđ in conuen/tu populi vtiliter legat̃ aut cantet̃? Quãto ergo magis licuit latinis hoc cõſtanter ꝓferre in quo oẽs gentes ⁊ omnia regna que latinis vtunt̃ litte/ris pariter cõcordant.

Q c Colligamus breuiter ꝙ ſupra pluribus rationib᷒ effectũ eſt. Conſtat inexpugnabili ratõe ſpiritũſanctũ eſſe de filio: ſicuti eſt de patre: nec tamẽ eſſe de duobus diuer/ſis ſed de vno. Ex eo enĩ ꝙ pater ⁊ fi/lius vnũ ſunt: id eſt ex deo: ⁊ eſt ſpiri/tusſanct᷒ non ex eo vnde alij ſunt ab inuicẽ: ſed quĩ deus de quo eſt ſpiri/tusſanctus eſt pater ⁊ filius: idcirco vere dicit̃ eſſe de patre ⁊ filio q̃ duo ſunt. Et quĩ pater non eſt prior aut poſterior filio: aut maior aut minor: nec alter magis aut minus eſt deus c̃ꝫ alter: non eſt ſpũſſanctus prius de patre c̃ꝫ de filio: nec de filio c̃ꝫ de patre: nec maior nec minor ẽ exiſtẽs de patre c̃ꝫ exiſtẽs de filio: nec magis nec min᷒ eſt de vno c̃ꝫ de altero. Nã de altero ſi ꝑus aut poſterior: vel ma/ior vel minor: aut magis aut minus de vno eẽt c̃ꝫ de altero: ex neceſſita/te ſequeret̃: vt aut ſpũſſanct᷒ nõ eſſet de hoc in quo vnum ſunt pater ⁊ fi/lius: aut ipſum vnũ non eſſet ꝑfecte ⁊ ſimpliciter vnum: ſed eſſet ibi ali/qua diuerſitas de qua illa quã dixi ẽ exiſtendo de eodem vno ſpũſancto eſſet varietas. Sed dici nõ poteſt qđ ſpiritusſanctus non ſit de hoc in quo vnum ſunt pater ⁊ filius: alioquin nõ eſſet de deo. Nec credi debet ꝙ i ipo

vno ſit ſm qd̄ ē aliq̄ diuẽſitas. Quare
nec prius nec poſt: nec maior aut mi/
nor: nec magis aut min⁹ eſt ſpūſſan/
ctus d̄ p̄re q̄ de filio: aut d̄ filio q̄ de
patre. Nō em̄ vn⁹ idemq̄ ſpūſſanct⁹ q̄
ſimul ē tot⁹ de deo toto: magi⁹ aut mi/
nus pōt eſſe de vno ⁊ ſummo ſimpli/
ci deo. Qd̄ ſi dicit̄: q2 ſpūſſanct⁹ p̄n
cipaliter eſt de patre: q̄ſi magis ſit de
p̄re q̄ de filio: Nō ita dicendū eſt vt
intelligat̄ vlla p̄dictaꝝ varietatū in/
eſſe: ſed q̄m fili⁹ hoc qd̄ eſt de p̄re hꝫ:
idcirco hocipſum q̄ ſpūſſanct⁹ eſt de
filio habere de patre: de quo habet eē
non incōueniēter aſſerit̄. Q̄m tn̄ ſic
habet eſſe de patre vt oīno idipſū ſit
qd̄ pater: ⁊ vn⁹ idemq̄ deus. Sic ſol⁹
⁊ ſimplex deus nō pōt eſſe maior vel
minor ſeip̄o: nec prior nec poſterior:
nec aliquid ī ſe habet diuerſum: ſic fi/
lius nec prior nec poſterior: nec ma/
ior nec minor ē patre: nec habet ali/
q̄d in ſe diuerſum ab eo: ſed ſicut ha/
bet ab illo pfecte eſſe: ita habet p oīa
ab eodem equale illi ⁊ ſimile; imo id/
ipſum eſſe. Quapropter ſicut pater
nō eſt magis deus q̄ fili⁹: q̄uis fili⁹
habeat eſſe de patre: ita nō eſt magis
ſpūſſanct⁹ de patre q̄ de filio: licꝫ fi/
lius a patre habeat: vt de illo ſit ſpi/
rituſſanct⁹. In eo em̄ in quo eſt vn⁹
idemq̄ cū patre: id eſt in eo q̄ deus
eſt: nec eſt alius ille ⁊ ali⁹ pater: neq̄
diſſimiliter ſunt id qd̄ ſunt: ſ ī eo q̄ ille
eſt pr̄ iſte filius: ali⁹ eſt ille ⁊ alius eſt
iſte. Et ſicut filius non eſt alius deus
q̄ pater: ita ſm qd̄ deus eſt nō habet
aliq̄d ab alio q̄ a ſeipſo. Nā cū dici/
mus deum de deo: filiū de patre: non
aliū intelligim⁹ deū de deo alio: ſed
eundē ipſum deū de eodem ipſo deo:
q̄uis dicamus aliū de alio: filium ſcꝫ
de patre. Sicut enī ſupra dictum eſt:
queadmodū deus ſm nomē ſignifi/
cans vnitatē: nullā recipit diuerſita/
tem: ita ſm nomīa ſignificātia deum
eē de deo: neceſſario admittit plura/
litatē. Si ḡ dicit̄ q̄ ſpūſſanctus p̄n/
cipaliter a patre ſit: non aliud ſignifi/
cat̄ q̄ quia ipſe filius de quo eſt ſpiri
tuſſanctus a patre habet hocipſum
vt ſpūſſanct⁹ ſit de illo: q̄m id qd̄ eſt
habet a patre. Nō queadmodum in
reb⁹ creatis cū aliquid aſſerim⁹ eſſe:
p̄ncipaliter, volum⁹ ſignificare q̄ ma
gis ſit hoc qd̄ dicit̄ eē p̄ncipaliter q̄
illud ad quod refert̄.

Et cum diſpēſator alicui⁹ dn̄i R
v eius p̄cepto paſcit familiā do
mus: dn̄s p̄ncipalit̄ ⁊ magis
eam paſcere recte dicit̄ q̄ diſpēſator.
Nā oīa que ſunt dn̄i ſunt diſpēſato/
ris equaliter: ſicut ea q̄ ſunt patris fi/
lij quoq̄ ſunt nō īequaliter. Queret
forſitan aliq̄s, ⁊ mirabit̄ dicēs: Quō
poteſt intelligi vt habeat aliquid eē
de aliquo: ⁊ nō ſit aliquo inō id de q̄
eſt principalius ⁊ dignius: ⁊ hoc qd̄
ex eo eſt quodāmodo minus ⁊ quaſi
ſecūdariū: p̄ſertim cū id qd̄ eſt de ali
quo videatur indigere vt ſit ex eo de
q̄ eſt: illud xō de quo ē nequaq̄ ege/
at eo qd̄ de ſe ē. Ad qd̄ reſpondēdū:
quia ſicut eſſentia dei valde diuerſa
⁊ aliena eſt a creata eſſentia: ita cum
dicimus: deū de deo exiſtere, naſcen/
do vel p̄cedendo: longe aliter intelli
genda eſt iſta natiuitas ſiue p̄ceſſio
q̄ cum dicimus in alijs rebus ali/
quid naſci vel p̄cedere. Ibi em̄ nihil
eſt: aut natura: aut tēpore: aut in ali/
quo prius: aut poſterius; magis aut
minus: aut aliqua rōne aliquo indi/
gens: ſed totū qd̄ eſt: nō tantū equale
vel ſimile ſibi ⁊ coeternū q̄ idem ſibi
ipſi ⁊ p ſe ſibijpſi oīno ſufficiēs: nec
naſcit̄ vel p̄cedit ibi aliq̄d q̄ſi de nō
eſſe p̄ficiens ad eſſe. Sicut igit̄ intel
lectus noſter nō poteſt tranſire vltra
eternitatem: vt quaſi de p̄ncipio eius
iudicet: ſic nō poteſt de hac natiuita/
te vel p̄ceſſione: nec debet ad ſimili/
tudinē creature ſentire vel iudicare.
Sed quoniā ⁊ qd̄ naſcit̄ ⁊ qd̄ pro/
cedit: nō eſt aliud niſi id de quo ē na/
ſcens vel p̄cedēs: qd̄ eſt ſolus ⁊ vn⁹
de⁹: ſicut idē de⁹ non eſt ſeipſo maior
vel minor: ita in tribus hoc eſt in pa/
tre ⁊ filio ⁊ ſpūſancto nō ē aliq̄d ma/
ius vel min⁹; nec eſt ali⁹ alio ḃ qd̄ eſt

malus vel min⁹: q̄uis verū ſit ꝙ de⁹
eſt de deo naſcēdo ⁊ ꝓcedēdo. Ecce
videm⁹ quāta veritate ⁊ quāta ne/
ceſſitate ſequat̄ ſpiritū ſanctū de filio
ꝓcedere. Q̄d ſi verū nō ē: aut aliq̄d
eoꝝ ex quib⁹ hoc diximꝰ cōſequi: fal/
ſum eſt q̄d cōtra chriſtianā fidē quā
cū grecis tenemus: aut nō ꝯſequēter
cōclusim⁹ q̄d oſtēdi nequit. Quare
ſi verū nō ē: fides chriſtiana deſtrui/
tur. Palā etiā eſt intelligēti ſi falſū
eſſe ponitur: quia nulla inde veritas
naſcit̄. Cōſideramus quoqꝫ q̄d eue/
niat cū ꝓ vero aſſerit̄. Atqꝫ ſi verū
eſt ſpiritūſanctū ꝓcedere a filio ſicut a
patre: ſequit̄ q꞉ filij ſpūs ē ſicut pris:
⁊ mittit̄ ⁊ dat̄ a filio ſicut a patre: q̄d
diuina docet auctoritas: ⁊ nulla pē/
nitus ſequit̄ falſitas. Cū aūt ꝓceſſio
ſpūſſancti a filio negata tantā indu/
cat falſitatē vt illa ex quib⁹ eā ꝯſequi
mōſtrauim⁹ deſtruat cōtra fidē chri/
ſtianā: nec vllam generet veritatē: ⁊
aſſerta tantā ꝓbet veritatē: ſic oſten/
dimus: nec vllā vllatenꝰ ſecū trahat
falſitatē: cogitet eoꝝ rationale qua ra
tione illā excludat a fide chriſtiana.
Deniqꝫ ſi error eſt hanc credere de fi/
lio ſpūſſancti ꝓceſſionē: ipſa diuina
auctoritas nos in errorē inducit: cū
⁊ illa ex quib⁹ hec ſequit̄ ꝓceſſio: ⁊
que illā ſequūt̄ nos docet: nec alicu/
bi: aut illā negat: aut q̄d illi repugnet
aliquo mō ꝓnunciat auctoritas. Si
ergo opponit̄: q꞉ nuſq̄ eā ꝓfert diui
na auctoritas: ideo nō eſſe dicendā.
Dicat̄ ſimilit̄: q꞉ nuſq̄ illā negat: nec
aliquid dicit q̄d repugnet nō eſſe ne/
gandā. Dicim⁹ etiā: q꞉ ſatis illā affir
mat cum illa aſſerit vnde probat̄: ⁊
nullo modo aliquid ſignificet vnde
negat̄.

S Atet ḡ ſicut ſupra ꝓmiſi p̄ter
p hoc: q꞉ filius exiſtit naſcēdo ⁊
ſpūſſanct⁹ ꝓcedendo. Hac q̄ꝫ
cauſa: q꞉ ſcꝫ ſpūſſanct⁹ ē de filio: eos
de inuicē nō poſſe dici: ⁊ ꝓpter h̄ ſo/
lū filiū nō poſſe eē de ſpūſancto. Nā
q̄m vt dictū ē: aut fili⁹ ē de ſpūſācto
aut ſpūſſanctus de filio. Si non eſſet
ſpūſſanctus de filio: ſequeret̄ de ſpū/
ſācto filiū eē. Apparet itaqꝫ ꝑ ſupra
dictas rōnes: q꞉ pat̄ eſt deus de quo
deus ē: ⁊ nō eſt deus de deo: ⁊ fili⁹ ē
deus de deo: ⁊ de⁹ de quo eſt deus: ⁊
ſpūſſanct⁹ de⁹ de deo: nec ē deus de q̄
eſt de⁹. Et q̄uis de p̄re ſint duo: id eſt
filius ⁊ ſpūſſanct⁹: nō tñ duo dij ſunt
de patre: ſed vn⁹ eſt deus q̄ eſt filius
⁊ ſpūſſanct⁹. Et licꝫ duo ſint d̄ quo ē
filius: ⁊ qui eſt de filio: id eſt pater et
ſpūſſanct⁹: non tamē ſunt duo dij ſed
vnus deus q̄ eſt pater ⁊ ſpūſſanctus:
q̄uis ſpūſſanct⁹ ſit de duob⁹: id eſt de
patre ⁊ filio: non tamē de duobus eſt
dijs ſed de vno deo qui eſt pater ⁊ fi/
lius. Si aūt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſan/
ctus bini conſiderent̄: liquet ex his q̄
dicta ſunt: q꞉ neceſſe eſt alterū ex alte
ro: aut eſſe q꞉ ille nō ex ſe eſt: aut non
eſſe q꞉ ille ē ex ſe. Nam ſi conferam⁹
patrē ⁊ filiū: videmus filiū eē de p̄re:
q꞉ pater nō eſt de illo: ⁊ patrē nō eſſe
de filio: q꞉ filius eſt de patre. Et ſimilr ſi
cōſideremus conferēdo patrē ⁊ ſpūm
ſanctū: inuenim⁹ ſpūmſāctū eē de p̄re:
q꞉ nō eſt de illo pater: ⁊ patrē non eē
de ſpūſancto: q꞉ ſpūſſanct⁹ de illo ē.
Ita quoqꝫ ſi filius ⁊ ſpūſſanct⁹ quō
ſunt ad inuicē ſpeculemur: itelligim⁹
ſpūmſanctū eē de filio: q꞉ filius non ē
de illo: ⁊ filiū nō eſſe de ſpūſancto: q꞉
ſpūſſanct⁹ ē de filio. Apparet igit̄ q̄d
ſupra dixi: quia relatiões p̄dicte licꝫ
ſint ī vno: nō poſſūt vnitati īmittere
pluralitatē ſuā: nec vnitas relatiōi/
bus ſingularitatem ſuam. Porro ſex
ſunt differētie patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſan/
cti ex his naſcētes nomib⁹: id eſt ha/
bere patrē ⁊ non habere patrē: habe/
re filiū ⁊ nō hr̄e filiū: hr̄e ſpūmſanctū
de ſe ꝓcedentē: ⁊ nō hr̄e ſpūmſctū d̄ ſe
ꝓcedentē. Harū differētiaꝝ ſingulus
quiſqꝫ habet vnā ꝓpriā qua differt
ab alijs duob⁹: ⁊ duas ita cōmunes
⁊ proprias vt qua cōmunicat vni ea
differat ab altero. Pater nāqꝫ habet
filiū ſolus quo differt ab alijs duob⁹:
habet ſpūmſanctū ꝓcedentē de ſe q̄d
cōmune eſt illi cū filio: ⁊ quo differt

a ſpũſancto. Patrẽ autem nõ habet
ſicut nec ſpũſſanctus: ⁊ in hoc differt
a filio: Filiꝰ ſolus habet patrẽ ĩ quo
differt a pr̃e ⁊ ſpũſſancto: Eſt illi cõe
cũ patre ſicut dictũ eſt: qꝛ ꝓcedit de
illo ſpũſſanctꝰ: vnde ab eodẽ ſpũſan
cto diuiſus eſt: caret aũt filio ſic ſpũſ/
ſanctꝰ: vnde diſcrepat a patre. Spũſ/
ſanctꝰ ſolus eſt de quo alius nõ ꝓce/
dit: Cõe eſt illi cũ pr̃e vt dixi nõ ha/
bere patrem: ĩ quo diſſimilis eſt filio:
Cũ filio quoqꝫ eſt illi cõmune: vt iã
monſtratũ eſt nõ habere filiũ: vnde
patri non cõcordat. Solus itaqꝫ pr̃
eſt qui eſt de nullo: ⁊ de quo ſunt alij
duo. Solus ecõtra ſpũſſanctꝰ eſt qui
de duobus: ⁊ de quo nullꝰ. Solus fi/
lius q̃ de vno ⁊ de quo vnꝰ. Eſt autẽ
tribus cõmune ad duos habere rela/
tionẽ: pater enĩ ad filiũ ⁊ ad ſpũſan/
ctũ refert̃ ſicut ad illos qui de ſe ſũt:
filius ad patrẽ ⁊ ad ſpiritũſanctũ q̃
eſt de patre ⁊ ſpũſſanctꝰ de illo. Spi
ritusſanctꝰ ad patrẽ ⁊ filiũ: quia eſt
de vtroqꝫ. Poſſidet ergo vnuſq̃ſqꝫ
ſuas ꝓprietates: quarum collectio in
alio nõ eſt eadem ad ſimilitudinẽ di/
uerſarũ hominũ ꝑſonarũ. Per hoc
enĩ hominũ ꝑſone diuerſe ſunt ab in/
uicem: quia vniuſcuiuſqꝫ ꝓprietatũ
collectio nõ eſt ĩ alio eadẽ. Inẽ eſt tñ
aliquid: Nã ĩ ꝑſonis hominũ ſi vna
eſt ꝑſona: vnus eſt homo: ⁊ ſi vnus ẽ
homo: vna eſt ꝑſona. Item ſi plures
ſunt ꝑſone: plures q̃z ſũt hoĩes: ⁊ ſi
iſti plures ſunt: ille ⁊ pluralitatẽ non
effugiũt. In deo vero q̃uis tres ꝑſo/
ne ſint: vnus tamẽ eſt deus: ⁊ licꝫ ſit
vnus deus: nequaq̃ꝫ tamẽ ꝑſone plu
ralitatẽ amittũt. In hoc itaqꝫ qd̕ re/
latiue deus ad deũ dicit̃: ſicut plures
hoĩes: ꝑſonaꝝ admittit pluralita/
tẽ ⁊ diuerſitatẽ. In hoc xͦo qd̕ ꝑ ſe di/
cit eſt in deo: inſeꝑabilẽ ad ſimilitudi
nẽ vniꝰ hoĩs ſeruat ſingularitatẽ:
pluralitas nãqꝫ humanarũ ꝑſonarũ
nõ eſt niſi in pluribꝰ hoĩbꝰ: nec vnus
homo pluralitatẽ accipit ꝑſonarum:
Deus xͦo vnꝰ eſt tres ꝑſone: ⁊ ꝑſone
tres vnꝰ deꝰ: Hoc itaqꝫ modo: nec vniꝰ

nec diuerſarũ integre ſeruat aliarum
ꝑſonarum ꝓprietatem:

Ut autẽ ita ſit: q̃uis in p̃fata C
c epiſtola ď incarnatiõe verbi:
de h̃ aliquãtulũ diximꝰ: bre/
uiter tñ hic repertã: Sepe fit vt plu/
ra cõueniant in vnũ ſub eodẽ nomĩe
⁊ eadẽ quãtitate quã habebãt ſingu
la anteq̃ꝫ vnũ fierent. Quippe ſi pũ/
cto pũctũ additurꝰ ſine ĩteruallo: aut
equalẽ lineã inequali linea: aut ſuꝑ/
ficiem equalẽ inequali ſuꝑficie collo
camus: nõ fit niſi vnus punctus: vna
linea: vna ſuꝑficies. In multis ſi q̃s
voluerit querere: ĩueniet ſimile. Hoc
itaqꝫ mõ q̃uis nõ ſint plures eterni/
tates: ſi tñ dr̃ eternitas ĩ eternitate:
non eſt niſi vna eternitas: ⁊ lumẽ in
lumĩe vnũ tñ lumẽ eſt. Eodẽ modo
que cũ qꝫ de dei dicunt̃ eſſentia: ſi ĩ ſe
replicent̃: nec quãtitatẽ augent: nec
pluralitatẽ admittunt. Qm̃ aũt deꝰ
eſt eternitas: ſicut extra eternitatẽ ni
hil eſt oĩno: ita extra deũ penitus nõ
eſt aliquid. Atqꝫ ſicut eternitas non
eſt niſi vna eternitas in eternitate: ſic
deus in deo vnus ſolus eſt deus. Ha
bemus autem ex vera fide deum eſſe
de deo naſcẽdo: ⁊ deũ de deo ꝓcedẽ/
do. Sed quoniã nõ eſt aliquid extra
deum cum naſcit̃ deus de deo vel cũ
ꝓcedit deus de deo: non exit naſcens
vel ꝓcedens extra deũ: ſed manet in
deo. Qm̃ ergo deus ĩ deo nõ eſt niſi
vnus deus cum naſcit̃ deus de deo:
vnus ſolus eſt deus gignens ⁊ geni/
tus: ⁊ cum ꝓcedit deus de deo: vnus
tñmodo deꝰ eſt ⁊ ꝓcedens: ⁊ de quo
ꝓcedit. Unde ineuitabiliter ſequit̃:
quoniã deus nullas habet partes: ſ;
totus eſt quicq̃d eſt: vnum eũdemqꝫ
⁊ non aliũ ⁊ aliũ deũ totũ eſſe patrẽ:
totum eſſe filiũ: totũ eſſe ſpiritũſan/
ctũ. Quare pr̃ ⁊ filius et ſpũſſanctꝰ
ꝑ hoc quĩn cũ eſt deꝰ: in deo nõ eſt ni/
ſi vnꝰ deus: ſeruant in deitate ad ſimi/
tudinẽ vnius hominis ſingularita/
tem. Per hoc xͦo: quia cũ deus ẽ de
deo: aut naſcendo aut ꝓcedendo: nõ
poteſt vnus idemqꝫ eſſe q̃ eſt de aliquo

τ de quo eſt ſm nomīa has relatiōes ſignificātia: tenent ſicut diuerſe hoīm pſone pluralitatē. Notādū tamē: qr nec de⁹ eſt ſine pſona: nec pſona ſine deo: τ qr ſingulis pſonis attribuim⁹ aliqñ ꝓpria ſingularū: aliqñ vni q̄ſi ꝓpriū: qd̄ cōmune eſt alijs. Nā cum dicimus: ſolus pater eſt in trib⁹ pſonis qui a nullo eſt: ſolus filius qui eſt de vno τ de quo vn⁹: ſolus ſpūſſanct⁹ de quo null⁹ eſt: ſingulas pſonas nominātes: ſingulis ꝓpria attribuim⁹. Cū xp̄o legim⁹: Nemo nouit filiū niſi pr̄: neqꝫ patrē q̄s nouit niſi fili⁹. Et: Que ſunt dei: nemo cognouit niſi ſpūs dei: q̄uis videat̄ ſcrptura qd̄ de vna dicē pſona negare de alijs: cōmune tamē eſt omnib⁹ qd̄ ſingulis q̄ſi ꝓpriū attribuit. Non eñ ignorat pater aut filius ſeipm̄ τ que dei ſunt: neqꝫ ſpūſſanct⁹ patrē aut filiū. Cur autē τ q̄n qd̄ de vno quaſi de ſolo dicit̄: de alijs intelligat̄: ſatis ſupra dictū eſt.

Wath. 11

1. Cor. 2.

h Ec de ꝓceſſione ſpiritusſancti alijs cogētibus: nō de me ſed de eodem ſpūſancto cōfidens ꝓ latinis cōtra grecos ſcribere: τ ea occaſiōe de vnitate deitatis: τ de trinitate pſonarū aliq̄d addere p̄ſūpſi: q̄uis innumerabiles ſint inter illos q latinis vtunt̄ lr̄is q̄ h̄ meli⁹ q̄ꝫ ego facere poſſint. Quicq̄d ꝗ dixi qd̄ ſit ſcipiēdū ſit nō mihi attribuat̄ ſꝫ ſpūi veritatis: Si autē aliquid ꝓtuli qd̄ aliquatenus corrigendū ſit: mihi imputet̄: non ſenſui latinitatis.

Beati Anſelmi de ꝓceſſione ſpiritusſancti Epiſtola explicit.

Capitulorū dialogi de caſu diaboli: beati Anſelmi annotatio.

Ca. j. Qr etiam ad angelos dicat̄: Quid habes qd̄ non accepiſti: τ a deo non ſit niſi bonū τ eſſe: τ omne bonum ſit eſſentia: et omnis eſſentia bonum.

ij Cur videat̄ diabolus ideo nō accepiſſe pſeuerantiā: quia deus non dedit.

iij Qr ideo dedit nō dedit: quia ille non accepit.

iiij Quō ille peccauit: τ voluit ſimilis eſſe deo.

v. Qr boni angeli ante caſū malorū peccare potuerunt.

vj Quō boni confirmati ſint in ſuo ſtatu: τ mali ī caſu ſuo.

vij. Queſtio an volūtas τ ei⁹ cōuerſio ad qd̄ non debet: ſit ipm̄ malū qd̄ malos fecit: τ cur non poſſit rationalis creatura p ſe de malo cōuerti ad bonum: ſicut poteſt de bono ad malū.

viij Qr voluntas eius τ cōuerſio ſit nō ipſum malū.

ix Qr iuſticia ſit ipſum malū: et ſit nihil.

x Quomō malum videat̄ eſſe aliquid.

xj Quō malū τ nihil nō poſſint ꝓbari p nomē ſuū aliquid eſſe: ſed quaſi aliquid.

xij Qr angelus a ſe nō potuit habere volūtatē primā: τ q̄ multa dicunt̄ poſſe aliena poteſtate: τ nō poſſe aliena impotentia.

xiij Qr accepta ſola volūtate beatitudinis nec aliud poſſet velle: nec illam nō velle: τ quicq̄d vellet nō eſſet iuſta vel iniuſta volūtas.

xiiij Qr ſimiliter ſit ſi ſola accepta volūtas rectitudinis τ idcirco vtrāqꝫ voluntatē accepit ſimul: τ vt iuſtus τ vt beatus eſſet.

xv Qr iuſticia ſit aliquid.

xvj Qr iniuſticia nō ſit niſi abſentia debite iuſticie.

xvij Cur deſertor angelus nō poſſit redire ad iuſticiā.

xviij Quō malus angel⁹ ſe fecit iniuſtū: τ bon⁹ ſe iuſtū: τ q̄ malus ſic debet deo grās ꝓ

bonis q̄ accepit et deſeruit: ſic̄ bon⁹ q̄ ſeruauit accepta.
xix Qȝ voluntas inq̄ꝫtū ſit: bonū eſt: ⁊ nulla res mala ſit.
xx Qȝ ō deus faciat malas volūtates ⁊ actiōes: ⁊ quō accipianť ab eo.
xxi Qȝ malus angelus nō potuit pſcire ſe caſurū eſſe.
xxij Qȝ ſciuit ſe non debere velle hoc qd̄ volēdo peccauit: et debere puniri ſi peccaret.
xxiij Qȝ non debuit ſcire: qȝ ſi peccaret puniretť.
xxiiij Qȝ etiam bonus angelus hoc ſcire non debuit.
xxv Qȝ ille ſi etiam hoc ſolo diciť iam nō poſſe peccare: quia nūc habet ſcientiam ex caſu diaboli: tñ illi ſit ad gloriā.
xxvi Qȝ horrem⁹ audito noīe mali: ⁊ qd̄ facit opa q̄ diciť iniuſticia facere: cū ipſa ⁊ malum nihil ſit.
xxvij Unde venit malū in angelū qui bonus erat.
xxviij De poteſtate volendi qd̄ non debuit: bona fuit ſemper: et ipſū velle bonū q̄ꝫtū ad eē.

Beati Anſelmi archiepi Cantuarieñſis dialogus de caſu diaboli incipit.

Qȝ etiā ad angelos dicať: Quid habes qd̄ nō accepiſti: ⁊ a deo nō ſit niſi bonū ⁊ eſſe: ⁊ omne bonū ſit eſſentia: ⁊ omnis eſſentia bonū: Capitulū .I. Diſ.

Illud apoſtoli: Quid habes qd̄ nō accepiſti: diciť hominib⁹ tm̄: an ⁊ angelis? (1. Cor. 4.) M Nulla creatura habet aliqd̄ a ſe. Qd̄ eñ ſelp̄m a ſe nō habet: quō hȝ a ſe aliqd̄? Deniqȝ ſi nō eſt aliqd̄ niſi vn⁹ q̄ fecit: ⁊ q̄ facta ſūt: ſūt ab vno: clarū eſt: qȝ nullaten⁹ pōt hr̄i aliqd̄ niſi q̄ fecit aut qd̄ fecit. D Uere clarū. M Sed neqȝ ipſe factor: neqȝ qd̄ factū eſt pōt hr̄i niſi ab ipſo factore. D Nec hoc min⁹ clarū. M Ille igiť ſol⁹ a ſe hȝ q̄cqd̄ hȝ: ⁊ oīa alia nō niſi ab illo habēt aliqd̄: ⁊ ſic̄ a ſe nō niſi nihil hn̄t: ita ab illo nō niſi aliqd̄ habēt. D Nō plane video qd̄ ais: q a deo nō habēt alia niſi aliqd̄. Nā qs fecit ali⁹ vt multa q̄ videm⁹ trāſire d̄ eē ad nō eē: nō ſint qd̄ erāt: etiā ſi oīno ī nihilū nō trāſeūt. Aut qs facit nō eſſe q̄cqd̄ nō eſt: niſi ille q̄ facit eſſe om̄e qd̄ ē? Itē ſi nō eſt aliqd̄ niſi ideo qȝ de⁹ facit: neceſſe eſt vt qd̄ nō eſt: idcirco nō ſit: qȝ ipſe nō facit. Sicut ḡ illa q̄ ſūt: ab illo habēt eſſe aliqd̄: ita q̄ non ſunt vel q̄ de eſſe trāſeūt ad nō eſſe: videnť ab eodem ipſo hr̄e eſſe nihil. M Nō ſolū ille diciť facere aliqd̄ eē: aut eē nō aliqd̄ q̄ facit vt ſit qd̄ nō ē: aut nō ſit qd̄ ē: ſed etiā ille q̄ pōt facere aliqd̄ vt non ſit ⁊ nō facit: diciť facere eſſe nō eſſe. Quippe nō ille tm̄ dr̄ facere aliquē nudū eſſe aut nō eſſe indutū q̄ eū deſpoliat: ſed ⁊ q̄ ſpoliantē cū phibere poſſit nō phibet: ꝫ ille diciť pprie facere: iſte ī pprie. Cū eñ iſte dr̄: qȝ fecit eē nudū aut nō eſſe indutū: non aliud intelligiť niſi qȝ cū poſſet non fecit vt nō eēt nud⁹ aut maneret īdutus. Hoc mō de⁹ diciť multa facere que non facit: vt cum diciť inducere in temptatiōez qm̄ nō defendit a tēptatiōe cū poſſit: ⁊ facere nō eē qd̄ nō eſt: qm̄ cū poſſit: nō facit eſſe. At ſi cōſideres ea q̄ ſūt cū trāſeūt ad nō eſſe: nō ip̄e facit ea nō eſſe. Qm̄ nāqȝ nō ſolū nō ē aliq̄ alia eſſentia niſi illo faciēte: ꝫ nec aliqten⁹ manere pōt q̄ facta ē: niſi eodē ip̄o faciēte vt maneat: Cū ip̄e deſinit ſeruare qd̄ fecit: nō id qd̄ erat redit in nō eſſe qȝ ip̄e facit nō eſſe: ꝫ qȝ ceſſat facere eē. Nā ⁊ cū q̄ſi irat⁹ deſtruēdo aliqd̄ auſert eſſe: nō ē ab illo nō eē: ꝫ illo tollēte velut ſuū qd̄ pſtiterat qd̄ ab eo factū fua-

bat vt eēt: redit ī nō eē: qđ nō ab illo
ſꝫ a ſe añq̃ fieret hēbat. Si eñ ab ali
q̃ tunicam repetas quā p̄ſtiteras illi
nō ad tp̄us: nō hꝫ a te nuditatē: ſꝫ te
qđ tuū erat tollēte: redit ī id qđ erat
añq̃ indueret a te. Nēpe ſic̄ a ſūmo
bono non ē niſi bonū: ⁊ oīe bonū ē
a ſūmo bono: ita a ſūma eſſentia nō ē
niſi eſſentia: ⁊ oīs eſſentia eſt a ſūma
eſſentia: vñ qñ ſummū bonū ē ſūma
eſſentia: cōſequēs eſt vt oīe bonū ſit
eſſentia: ⁊ oīs eēntia bonū. Nihil ḡ
⁊ nō eſſe ſic̄ eſt eſſentia: nō eſt bonū.
Nihil itaq̃ ⁊ nō eſſe: nō ē ab illo a q̃
nō ē niſi bonū ⁊ eēntia. D. Apte
nūc video: q̄ ſicut bonū ⁊ eē non eſt
niſi a deo: ita non ē a deo niſi bonū ⁊
eſſe. M. Vide ne vllaten⁹ putes
cū in diuinis libꝛis legim⁹: aut cū ſm̄
illos dicim⁹ deū facere malū: aut face
re non eſſe: q̄ negē ꝓpt̄ qđ dicit̄: aut
repꝛehendā q̄ ita dī: ſed nō tantū de/
bem⁹ inherere ī ꝓpꝛietati verboꝝ
veritatē tegēti: quātū inhiare ꝓpꝛie/
tati veritatis ſub multimō genere lo/
cutiōis latenti. D. Iſta nō niſi nō
intelligēti aut calūnioſo habes opus
dicere. M. Redi ad id qđ incepiſti
⁊ vide ſi non ſolū homī ſed ⁊ angelo
pōt dici: q̄ nō habet qđ nō accepit.

Cur videat̄ diabol⁹ ideo nō accepiſſe pſeuerantiā: q̄ de⁹ nō dedit: Ca. II.

D.
ſ Atis patet nō min⁹ angelo q̄
homī cōuenire. Cōſtat ḡ: q̄
ille angel⁹ q̄ ſtetit in veritate
ſicut ideo pſeuerauit q̄ pſeuerantiā
habuit: ita iō pſeuerantiā habuit q̄
accepit: ⁊ iō accepit: q̄ de⁹ dedit id.
Cōſequēs ē igit̄: q̄ ille q̄ in veritate
nō ſtetit: quēadmodū ideo nō pſeue/
rauit q̄ pſeuerātiā nō habuit: ſic iđo
nō habuit pſeuerātiā: q̄ nō accepit:
et iō nō accepit: q̄ de⁹ nō dedit. Si
ḡ potes: volo vt oñdas mihi culpā
ei⁹ cū ideo nō pſeuerauit q̄ ille non
dedit: q̄ nō dāte nihil hēre potuit. Cer
tus ſum eñ etiā ſi nō videā: non illū
niſi iuſte a ſūmo iuſto damnatū: nec
ſine culpa iuſte illū potuiſſe dāpnari.
M. Vnde putas ꝯſequi ſi bon⁹ an/
gelus ideo accepit pſeuerātiā: q̄ de⁹
dedit: malū ideo nō accepiſſe: q̄ de⁹
nō dedit? D. Quia ſi bono ange
lo datio eſt cauſa acceptiōis: puto nō
dationē eſſe malo angelo cām nō ac/
ceptiōis: ⁊ ſi ponit̄ nō datio inde ne/
ceſſariā eſſe cauſā vt ſequat̄ nō acce/
ptio vt oēs ſcim⁹: q̄ cū nō accipim⁹
qđ volum⁹: nō ideo nō dat̄ q̄ nō ac/
cepim⁹: ſꝫ ideo nō accipim⁹: q̄ nō da/
tur. Deniq̄ quoſcūq̄ legi aut audiui
facere queſtionē hāc: hac rōne eā in/
quātū memini cōſtituūt: q̄ ſi bonus
angel⁹ ideo accepit q̄ de⁹ dedit: ma/
lus angel⁹ ideo nō accepit q̄ de⁹ nō
dedit: nec memini me adhuc hui⁹ cō/
ſequētie ſolutionē vidiſſe.

Q̄ ideo deus nō dedit: q̄ ille nō accepit: Ca. III.

M.
n Ulla eſt ibi ꝯſequētia: poteſt
eñ nō dare nō eſſe cauſa non
accipiēdi: etiam ſi dare ſemꝑ
eſſet cauſa accipiendi. D. Ergo ſi
ponat̄ non dare: nō neceſſe eſt ſequi
non accipere: Quare poteſt eſſe acci/
pere etiā ſi non ſit dare. M. Non
eſt ita. D. Exēplo volo mihi oſtē
das quod dicis. M. Si ergo por
rigo tibi aliquid ⁊ tu accipis: nō ideo
do q̄ accipis: ſed ideo accipis quia
do: ⁊ eſt datio cauſa acceptiōis. D.
Ita eſt. M. Quid ſi ipm porri/
go alio: ⁊ nō accepit: ille ne iō nō ac/
cipit: quia nō do? D. Potius vi/
det̄ q̄ tu ideo nō das: q̄ ille non ac/
cipit. M. Hoc igitur nō dare nō
eſt cauſa non accipiendi: ⁊ tamē ſi po
no nō me dediſſe: cauſa eſt conſequē/
di illum non accepiſſe. Aliud namq̄
eſt rem cauſaꝫ eſſe alterius rei: aliud
poſitionem rei eſſe cauſam vt ſequat̄
aliquid. Cum enim incendiū non ſit
cauſa ignis: ſed ignis incēdij: poſitio
tamē incendij ſemper cauſa eſt vt ſe/
quat̄ eſſe ignem. Si enim ē incendiū
neceſſe eſt ignem eſſe. D. Neceſſe
eſt me ſic eſſe fateri. Magiſter.

Uides ğ vt puto ſi tu ideo accepiſti:
quia ego dedi: nō tamē idcirco cōſeq̄
illū qui nō acc-pit: ideo nō accepiſſe:
q2 ego nō dedi: ⁊ tamē cōſequi: quia
ſi ego nō dedi: ille non accepit. D
Uideo: ⁊ placet mihi quia video.
M An ampli9 dubitas: q2 ſicut an/
gelus q̄ ſtetit ideo accepit ꝑſeuerā/
tiā q2 de9 dedit: ita non ſtatim idcir/
co deus non dedit q2 ille nō accepit.
D Nondū mihi h̄ oſtēdiſti: ſ; illud
tm̄ ſufficiēter demōraſti; ſcʒ non eſſe
ꝯſequēs ex eo: q2 bonus angel9 ideo
accepit q2 deus dedit: malū ideo nō
accepiſſe q2 deus non dedit. Si enī
vis aſſerere deū illi ideo nō dediſſe:
q2 non accepit: Quero cur non acce/
pit? Aut q2 nō potuit: aut q2 nō vo/
luit. Nā ſi non habuit poteſtatē aut
voluntatē accipiēdi: deus nō dedit.
Si enī deus dediſſet: ꝓ certo habu/
iſſet. Quare ſi nō potuit hēe poteſta/
tem aut volūtatē accipiēdi ꝑſeuerā/
tiam niſi dante deo: quid peccauit ſi
non accepit quod deus illi nō dedit
poſſe aut velle accipe? M Deus
dedit illi poteſtatē ⁊ voluntatē acci/
piendi ꝑſeuerantiā. D Accepit
igit̄ qđ deus dedit: ⁊ habuit qđ acce
pit? M Certe habuit ⁊ accepit.
D Accepit ğ ⁊ habuit ꝑſeuerātiā?
M Nō accepit: ⁊ ideo nō habuit.
D Nōne dixiſti deū illi dediſſe et
illū accepiſſe poteſtatē ⁊ volūtatem
accipiēdi ꝑſeuerantiā? M Dixi: ſ;
non dixi deū illi dediſſe accipe ꝑſeue/
rantiā: ſed tm̄ velle ⁊ poſſe ꝑſeuerā
tiā accipe. D Ergo ſi voluit ⁊ po
tuit: accepit ꝑſeuerātiā. M Nō
eſt neceſſariū ꝯſequēs. D Nō vi
deo cur non: niſi mihi oſtēdas. M
Incepiſti vnq̄ aliq̄d cū volūtate et
poteſtate ꝑficiēdi: qđ tamē volunta/
te ante finem rei mutata non ꝑfeciſti?
D Sepe. M Uoluiſti igit̄ et
potuiſti ꝑſeuerare in quo non ꝑſeue/
raſti? D Uolui vtiq̄: ſed non ꝑ/
ſeueraui in voluntate: ⁊ ideo non ꝑ/
ſeueraui in actiōe. M Quare nō
ꝑſeueraſti in volūtate? D Quia
non volui. M Nōne q̄diu vo/
luiſti perſeuerare in actione: voluiſti
ꝑſeuerare ī ipſa volūtate? D Nō
poſſum negare. M Cur ğ dicis:
non voluiſſe ꝑſeuerare in illa? M
Item rñderē: q2 ꝑſeuerare volui: ſed
non ꝑſeueraui in hac volūtate: niſi rē
viderem in infinitū ꝓcedere: te ſemꝑ
idipſum interrogante ⁊ me eadem re/
ſpondente. M Non ergo debes
dicere: ideo non volui perſeuerare in
voluntate huius volūtatis. Sed cū
querit̄: quare non ꝑſeueraſti ī actio/
ne in qua voluiſti ⁊ potuiſti ꝑſeuera
re: Reſpondere potes vl' debes: quia
non ꝑſeueraui in volūtate. Quod ſi
querit̄ iterū: quare non ꝑſeueraſti in
voluntate: Alia cauſa reddenda eſt:
vnde ſcʒ contigerit defectus illi9 vo/
luntatis ꝯꝙ̄ quia nō ꝑſeueraſti velle
volūtatē. Non enī reſpōdēdo aliud
oſtendis q̄ȝ idipſum qđ querit̄: id eſt
non ꝑſeueraſti in voluntate ꝑſeuerā/
di in actione. D Uideo: quia nō
videbā quid dicerē. M Dic ergo
vno verbo quid ſit ꝑſeuerare: quātū
res exigit in faciendo aliquid. D
Perficere. Nam ꝑſeuerare in ſcribē/
do aliq̄d dicimus ꝑſcribere in ducen/
do ꝑducere. M Dicamus igitur
ſimiliter: etiā ſi non ſit in vſu q ꝑſe/
uerare in voluntate ſit ꝑſeuerare vel/
le. D Ita fiat. M Cum ergo
nō ꝑfeciſti qđ voluiſti ⁊ potuiſti: cur
non ꝑfeciſti? D Quia non ꝑſe/
uerare volui. M Ita ergo dic:
quia diabolus qui accepit velle et
poſſe accipere ꝑſeuerantiā: ⁊ velle et
poſſe ꝑſeuerare: ideo non accepit nec
ꝑſeuerauit: quia non ꝑſeuerare vo/
luit. D Item quero: quare nō ꝑ/
ſeuerare voluit? Cum enī dicis: quia
non ꝑſeuerare voluit qđ voluit: tale
eſt ac ſi dicas: quod voluit prius: po/
ſtea nō voluit. Quoniā ergo nō vo/
luit quod prius voluit: quare nō vo
luit: niſi quia non habuit voluntatē.
Non dico volūtatem quā prius ha/
buit cū voluerit: ſ; quā nō habuit cū
non voluit. Hanc autem volūtatem

qua re non habuit niſi qꝛ nō accepit: Quare autē nō accepit: niſi qꝛ deus nō dedit: ſed ideo deus non dedit qꝛ ille non accepit. M Iterū dico qꝛ nō ideo nō accepit qꝛ deus nō dedit: ſed ideo de⁹ non dedit: qꝛ ille nō accepit. D Hoc oſtende. M Sponte dimiſit voluntatē quā habuit: ⁊ ſicut accepit habuit q̄ſq; habuit: ita potuit accipe et ſemp tenere qd̄ deſeruit: Sed qꝛ deſeruit nō accepit. Nō ergo ideo nō accepit tenere quia deſeruit: nō ideo nō accepit: qꝛ deus nō dedit: ꝯ de⁹ nō dedit: qꝛ ille non accepit. Quis nō videat: qꝛ nō ideo nō voluit tenere qꝛ deſeruit: ſed ideo deſeruit quia nō voluit tenere? Semp nāq; tenēti prius eſt nō velle tenere q̄ velle deſerere. Ideo eñ vult aliquis deſerere qd̄ tenet: qꝛ nō vult tenere. D Quero igit̄ quare tenere non voluit qd̄ tenebat: niſi quia deus non dedit velle. M Non ſemp prius eſt nō velle tenere: q̄ velle deſerere. D Quando non ſit oſtende mihi. M Quādo aliquē rem ꝑpter ſe non vis tenere ſed deſerere: vt carbonē ignitū ī manu nuda poſitū: tūc forſitan prius eſt nō velle tenere q̄ velle deſerere: ⁊ iō vis deſerere qꝛ non vis tenere. Prius eñ q̄ teneas nō vis tenere: velle aūt deſerere nō potes niſi cum tenes. Cū aūt tenes qd̄ non ꝑpter aliqd̄ vis tenere: nec tamē propter aliquid deſerere vis: ⁊ magis vis aliquid qd̄ nō potes habere niſi deſeras qd̄ tenes: tunc velle deſerere prius eſt q̄ non velle tenere. Auarus nāq; cum vult tenere nūmum: ⁊ mauult panem quē nequit habere niſi nūmū det: ꝓus vult dare: id eſt deſerere nūmum q̄ non velit tenere: non eñ illum ideo vult dare qꝛ nō vult tenere: ſed qꝛ vt panē habeat: neceſſe habet dare. Nā et antequā habeat vult tenere ⁊ habere: ⁊ cum habet nequaq̄ nō vult tenere q̄diu nō habet neceſſe deſerere. D Verū eſt. M Non ꝗ ſemper eſt ꝓus nō velle tenere q̄ velle deſerere: ſed aliqñ ꝓus eſt velle deſerere. D Non poſſum negare. M Dic ꝗ quia nō ideo non voluit cum debuit ⁊ qd̄ debuit qꝛ voluntas deficit deo dare deficiēte: ſed quia ipſe volendo qd̄ nō debuit: bonā voluntatē expulit mala ſupueniēte. Quapropter nō ideo nō habuit bonā voluntatē pſeuerātē: aut nō accepit quia de⁹ non dedit: ſed ideo deus non dedit: quia ille volēdo qd̄ nō debuit eā deſeruit: ⁊ eam deſerēdo nō tenuit.

Quō ille peccauit ⁊ voluit ſilis eſſe deo: Ca. IIII.

D Intelligo qd̄ dicis. M Dubitas adhuc diabolū nō ideo voluiſſe deſerere qd̄ habebat qꝛ nō voluit tenere: ꝯ idō nō voluiſſe tenere qꝛ voluit deſerere. D Nō dubito ſic eſſe poſſe: ſed nondū feciſti me certum ſic eſſe. Prius ergo oſtende quid voluit habere quod nō habebat vt vellet deſerere qd̄ tenebat: ſicut in auaro mōſtraſti. Deinde ſi nihil contradici poterit ita eſſe me non dubitare fatebor. M Peccaſſe illum nō dubitas: quoniā a iuſto deo non potuit iniuſte dānari: Sed queris quomō peccauit. D Ita eſt. M Si iuſticiā pſeueranter ſeruaſſet: nō peccaſſet vnq̄ nec miſer eſſet. D Ita credimus. M Iuſticiā vo nullus ſeruat niſi volēdo qd̄ debet: neq; deſerit niſi volendo qd̄ non debet. D Nulli dubium. M Volendo aliqd̄ igit̄ quod velle tūc non debebat: deſeruit iuſticiam ⁊ ſic peccauit. D Ita ſequit̄: Sed q̄ro quid voluit. M Verū qd̄ habebat debebat velle. D Debebat vere velle quod a deo acceperat: nec hoc volendo peccauit. M Voluit igit̄ aliquid qd̄ non habebat nec tūc velle debebat: ſicut eua ſimilis voluit eſſe diis ꝓus q̄ deus hoc vellet. D Nec hoc ita ſequi negare queo. M Nihil autē velle poterat niſi iuſticiā aut cōmodū: ex cōmodis eñ conſtat beatitudo quam

vult oīs rōnalis natura. D In nobis poſſum⁹ h̄ cogſcere q̄ nihil volu/ mu⁹ niſi qđ iuſtū ⁊ cōmodū putam⁹. M Iuſticiam vero volendo: peccare non potuit. D Uerum eſt. M Peccauit ergo volendo aliqđ cōmodū quod nec habebat nec tunc velle debuit: quod tñ ad augmētum beatitudinis eſſe illi poterat. D Palā eſt: quoniā aliter non potuit. M Cernis vt puto: q² pl⁹ aliquid q̄ꝫ accepit inordinate volēdo voluntatem ſuā extra iuſticiam extendit. D Aperte nūc video q² peccauit et volendo qđ non debuit ⁊ nolēdo qđ debuit: ⁊ palā eſt q² ideo non voluit pluſ q̄ꝫ debuit q² noluit tenere iuſticiā: ſ₃ ideo iuſticiā nō tenuit q² aliquid voluit qđ volēdo illā deſeruit: ſicut in auaro de nūmo ⁊ pane monſtraſti. M At cū h̄ voluit quod de⁹ illū velle nolebat: voluit inordinate ſimilis eſſe deo. D Si de⁹ cogitari nō pōt niſi ita ſol⁹ vt nihil illi ſimile cogitari poſſit: quō potuit diabol⁹ velle qđ nō potuit cogitare? Non enim ita obtuſe mentis erat: vt nihil aliud ſimile deo cogitari poſſe neſciret. M Etiā ſi voluit oīno par eē deo ſ₃m aliqđ min⁹ deo: cōtra volūtatē dei h̄ voluit inordinate ſimilis eſſe deo: q² ꝓpria voluntate q̄ nulli ſb̄dita fuit voluit aliqđ. Soli⁹ eñ dei eſſe debet ſic volūtate ꝓpria velle aliqđ vt ſupiorē nō ſequat̄ volūtatē. D Ita eſt. M Non ſolū aūt voluit eſſe eq̄lis deo: q² p̄ſūpſit hr̄e ꝓpriā voluntatē: ſ₃ etiā maior voluit eſſe volendo qđ deus illū velle nolebat qm̄ volūtatē ſuā ſupra volūtatē dei poſuit. D Satis liquet. M Iā tibi manifeſtū eſſe puto ex rōnib⁹ ſuprapoſitis diabolū ſponte dimiſiſſe velle qđ debebat: et iuſte amiſiſſe qđ habebat: q² ſponte ⁊ iniuſte voluit qđ nō habebat ⁊ velle nō debebat. D Nihil puto manifeſti⁹. M Cuis igit̄ bon⁹ angel⁹ ideo accepit pſeuerātiā q² deus dedit: nō ideo nō accepit tñ mal⁹ angelus q² de⁹ nō dedit: ſ₃ de⁹ ideo nō dedit q² ille nō accepit: ⁊ ideo nō accepit q² accipe noluit. D Mihi quidē ſatis feciſti ad ea q̄ quero: vt nec in his q̄ ꝓponis: nec in ipſa cōſequētia cōcluſionū tuaꝝ nullā videā ſenſu meo titubare veritatē.

Q² boni angeli ante caſū maloꝝ peccare potuerunt: Capi. V. Ma.

Putas ne bonos angelos ſic potuiſſe peccare anteq̄ꝫ mali caderēt? D Puto: Sed rōne cōprehēdere vellē. M Hoc certū habes: q² ſi nō potuerūt peccare: nō poteſtate ſed neceſſitate ſeruauerūt iuſticiā: Quare nō magis meruerūt gratiā a deo: q² ſteterunt alijs cadētib⁹: q̄ꝫ q² ſuauerūt rōnabilitatē quā ꝑdere nequerūt. Sed nec iuſti recte ſi bene cōſideres dicerent̄. D Sic monſtrat ratio.

Quō boni cōfirmati ſunt in ſuo ſtatu: et mali in caſu ſuo: Capi. VI. Ma.

Illi ꝗ̄ qui ceciderūt ſi nō peccaſſent cū poſſent: tāto meliores eſſent q̄ꝫ iſti: quāto ⁊ vere eēnt iuſti: ⁊ gratiā a deo merent̄. Un̄ ſequit̄: q² aut electi homīes maiores ⁊ meliores erunt angelis bonis: aut reprobi angeli ꝑfecte nō reſtaurabūtur: qm̄ nō tales erūt homīes qui ꝓ illis ſumunt̄ quales illi futuri erant. D Hec duo penit⁹ neganda exiſtimo. M Poterāt igit̄ boni angeli peccare ante caſū maloꝝ: nec aliter q̄ꝫ ſicut oſtēſum ē de illis q̄ peccauerūt? D Aliter eſſe poſſe nō video. M Illi itaq₃ angeli q̄ magis voluerunt iuſticiā quam habebāt q̄ꝫ illud plus qđ nō habebāt: bonū qđ q̄ſi ꝓpt̄ iuſticiā q̄ꝫtū ad volūtatē ꝑtinuit ꝑdiderūt: iuſticia retribuēte acceperūt: ⁊ de illo qđ habebāt in vera ſecuritate ꝑmāſerūt. Quapropē a deo ſunt ꝑfecti vt ſunt adepti quicqđ potuerūt velle: nec iā videāt qđ pl⁹ velle poſ/

ſunt: ⁊ ꝓpter hoc peccare nequeūt. Illi vero angeli q̄ maluerūt illud plus quod ſolūdū deus illis dare volebat q̄ ſtare in iuſticia in q̄ facti erāt: eadē iuſticia iudicāte: ⁊ illud ꝓpter quod illā cōtempſerūt: neq̄ obtinuerūt: ⁊ quod tenebant bonū amiſerūt. Sic ergo diſtincti ſunt angeli vt adherētes iuſticie nullū velle bonū poſſint q̄ nō gaudeāt: ⁊ deſerētes illā nullū velle qant quo nō careāt. D Nihil pulchrius aut iuſtius hac diſtinctiōe. Sed ſi poſſes dicere: vellē audire cuiuſmodi cōmodū illud fuit: quod ⁊ boni angeli iuſte volēdo ſic pfecerūt: ⁊ mali iniuſte cōcupiſcēdo ſic defecerūt. M Quid illud fuerit nō video: ſed quicq̄d fuerit ſufficit ſcire: q2 fuit aliq̄d ad quod creſcere potuerūt quod nō acceperūt qn̄ creati ſūt: vt ad illud ſuo merito pficerēt.

Queſtio an volūtas ⁊ eius cōuerſio ad quod nō debet: ſit ipm̄ malū quod malos facit: ⁊ cur nō poſſit rōnalis creatura per ſe de malo conuerti ad bonū: ſicut pōt de bono ad malū: Capi. VII. D

e Et nobis nūc ſufficiat hucuſq3 de hoc inueſtigaſſe. Sed neſcio q̄d ſit: vt cū me ſperē ad finē q̄ſtiōis iā ptingere: tūc magis videā velut de radicibus ſucciſarū queſtionū alias pullulātes cōſurgere. Ecce enim cū manifeſtiſſime videā peruerū angelū nulla rōne deuenire potuiſſe in immoderatā boni indigentiā: nō ꝓpter imoderatā cōcupiſcētiā: nō parū me mouet vnde ipſā inordinatā habuit volūtatē. Si enim bona fuit ꝓpter bonā volūtatē: de tanto bono cecidit in tantū malū. Itē ſi bona fuit deus illā illi dedit: q2 nō niſi nihil habuit a ſe. Si ergo voluit quod deus dedit velle: quid peccauit? Aut ſi a ſe habuit hanc volūtatē: habuit a ſe aliquod bonū quod nō accepit. Quod ſi mala eſt ⁊ aliq̄d ē: iterū occurrit: q2 nō niſi a deo ē a q̄ omē quod ē aliq̄d ē. Et ſilr̄ q̄ri pōt q̄d peccauit habēdo volūtatē quā deus dedit: aut quō potuit deus dare malā volūtatē? Si vero mala volūtas ab ipſo diabolo fuit ⁊ aliq̄d ē: habuit aliq̄d a ſe ⁊ non eſt oīs eſſentia bona nec malū erit nihil: ſicut ſolemus dicere: ſi quid ē mala volūtas eſſentia eſt: aut ſi mala volūtas nihil ē ꝓpter nihil: ⁊ idō ſine cauſa tā grauiter dānatus ē. Quod aūt dico de volūtate: hoc idē dici pōt de cōcupiſcētia ſiue deſiderio: qm̄ ⁊ cōcupiſcētia ⁊ deſideriū volūtas eſt: ⁊ ſic eſt bona ⁊ mala volūtas: ita eſt ⁊ bona ⁊ mala cōcupiſcētia ⁊ bonū ⁊ malū deſideriū. Quod ſi dicit: q2 volūtas eſt aliq̄ eſſentia: ⁊ ideo bonū ē aliq̄d: ſed cōuerſa ad hoc quod debet velle ſit bona volūtas: ad id vero quod nō debet cōuerſa dī volūtas mala. Quicq̄d dixi de volūtate video poſſe dici de ipa cōuerſiōe volūtatis. Mouet enim multū me vnde ipſā puerſā habuit diabolus volūtatis conuerſionē: ⁊ cetera q̄ de voluntate nō dixi. Eſt adhuc aliq̄d quod valde miror cū cōſidero hāc volūtatis cōuerſionē: cur videlicet deus talē fecerit illā naturā quā tanta excellētia illuminauerat: vt de eo quod debuit velle: poſſe cōuertere volūtatē ſuā ad id quod nō debuit: ſed de eo quod nō debet nō poſſit ad id quod debet: cū magis videatur poteſtatē debuiſſe talis creatura a tali factore accipe faciēdi bonū ad quod facta ſit: q̄ faciēdi malū ad quod vitandū facta ē. Quod etiā in nr̄a natura q̄ri pōt: qm̄ credimus nullū hoīez poſſe bonā volūtatē habere niſi dāte deo: malā vero ſemꝑ habere poſſe ſola pmiſſione dei.

Quod volūtas eius ⁊ cōuerſio ſit nō ipm̄ malū: Ca. VIII. N

n Nec volūtatē nec volūtatis cōuerſionē puto negari poſſe aliq̄d eſſe. Nā etſi nō ſunt ſube nō tn̄ ꝓbari pōt eas nō eē eſſentias: qm̄ multe ſunt eſſentie pter illā q̄ pprie dicitur ſubā. Denique bona nō magis eſt aliq̄d q̄ mala volūtas: nec eſt iſta magis malū q̄ illa bonū. Nō enim magis ē aliq̄d volūtas q̄ vult dare miſericorditer q̄ illa q̄ vult rapere violēter:

nec magis hec malũ q̃ illa bonũ eſt. Ergo ſi mala voluntas eſt ipm malũ quo malus aliquis dicit᷑: erit ⁊ bona volũtas ipſum bonũ quo fit aliquis bonus: ſed mala voluntas erit nihil ſi eſt ipſum malũ quod credimus eſſe nihil. Bona igit᷑ volũtas nihil erit: quoniã ipſa nõ magis eſt aliquid q̃ mala volũtas: Quare ipſum bonũ qđ bonos facit nõ poterimus negare nihil eſſe: quoniã ipm eſt bona volũtas que nihil erit. Sed falſũ eſſe nullus ambigit bonã voluntatẽ ſiue bonũ ipſum eſſe nihil. Itaqꝫ mala voluntas non eſt ipſum malũ qđ malos facit: ſicut nec bona volũtas ẽ ipſũ bonũ qđ bonos facit. Hoc ipſuꝫ qđ dixi de volũtate: põt cõſiderari in cõuerſione voluntatis. Non enĩ magis eſt aliquid conuerſio illa que conuertit volũtatẽ de rapina ad tribuendũ: q̃ illa q̃ cõuertit eandẽ volũtatẽ de largitate ad auariciã: ⁊ cetera q̃ de volũtate pauloante dixi. D Mihi q̃z idipſũ videt᷑ vt aſſeris. M Neqꝫ ẽ volũtas mala neqꝫ praua volũtatis cõuerſio: eſt ipſum malũ q̃ angelꝰ vel homo fit malus: qđ nihil eſſe dicimꝰ: nec bona volũtas: nec bona volũtatis cõuerſio eſt bonũ quo boni fiũt.

Q[uod] iniuſticia ſit ipſum malũ: ⁊ ſit nihil: Ca. IX.

D q Uid ergo dicemus ipſum malũ quod malos facit: ⁊ quid ipſum bonũ quod bonos facit. M Iuſticiã credere dicimus ipſum bonũ quo fiunt boni: id eſt iuſti: ⁊ angeli ⁊ homĩes: ⁊ quo ipſa voluntas bona ſiue iuſta dicit᷑. Iniuſticiã v̾o ipſuꝫ malum eſſe: quod nihil aliud dicimus eſſe q̃ boni priuationem qđ malos ⁊ malã voluntatẽ facit: ⁊ ideo eandẽ iniuſticiã nõ aliud eſſe aſſerimus q̃ priuationẽ iuſticie. Quedã enĩ voluntas primũ data rationali nature: ⁊ ſimul in ipſa datiõe ab ipſo datore cõuerſa: imo nõ conuerſa ſed facta recta ad hoc qđ velle debuit: ſtetit in ipſa rectitudine quã dicimus veritatẽ ſiue iuſticiã in q̃ facta fuit iuſta fuit. Cum v̾o auertit ſe ab eo qđ debuit: ⁊ cõuertit ſe ad id qđ non debuit: non ſtetit in originali (vt ita dicã) rectitudine in q̃ facta ẽ: quã cum deſeruit magnũ aliq̃d ꝑdidit: ⁊ nihil ꝓ ea niſi priuationẽ eius q̃ nullã habet eſſentiam quã iniuſticiam nominamꝰ ſuſcepit.

Quomõ malũ videat᷑ eſſe aliquid: Capi. X.

D q Uod dicis malũ eſſe priuationẽ boni: cõcedo: ſed nihilominus video bonũ priuationem eſſe mali. Et ſicut ꝑcipio in ꝓuatione mali aliquid aliud fieri qđ bonũ dicimus: ita animaduerto in priuatiõe boni aliquid aliud fieri quod malũ dicimus. Quapropter licꝫ quibuſdam argumentis malũ nihil eſſe probet᷑: vt quoniã malũ non niſi vitiũ aut corruptio eſt: que nullo modo ſunt niſi in aliqua eſſentia: ⁊ quanto magis ibi ſũt tãto magis illã redigũt ĩ nihilũ: ⁊ ſi eadẽ eſſentia oĩno deueniat ad nihil: vitiũ q̃z ⁊ corruptio inueniũt᷑ nihil: licꝫ inq̃ ſic: aut alio mõ probet᷑ nihil eſſe malũ: nõ poteſt minus mens niſi ſola fide acquieſcere: ſi non illud mihi auferat᷑ qđ mihi etiã probat malum non niſi aliquid eſſe. Nã cũ audit᷑ nomẽ mali: fruſtra horrent corda noſtra: quod in huius nominis ſignificatiõe intelligũt: ſi nihil ſignificet᷑ hoc nomĩe. Item ſi vox hec ſcꝫ malum nomẽ eſt: vtiqꝫ ſignificatũ eſt: Si aũt ſignificatũ ẽ ſignificat: ſed non niſi aliquid ſignificat. Quomõ ergo malũ eſt nihil ſi qđ ſignificat nomine eius eſt aliquid. Deniqꝫ cũ manente iuſticia tanta videat᷑ trãquillitas: tanta quies vt in multis nihil aliud videatur iuſticia: q̃ quieſcere a malo: ſicut eſt caſtitas: paciẽtia: recedente aũt iuſticia tã diuerſus tam laborioſus tã qꝫ multiplex occupet animũ affectꝰ: qui velut crudelis dominus miſerũ homĩ eiuſ cogat tot turpium ⁊ laborioſorũ operũ ſollicitum

eſſe: ⁊ ipſis operibus tā grauiť labo/
rare: mirum eſt ſi poterit oſtēdi nihil
hec oīa opari. M Puto q: non
ita es inſan⁹ vt dicas nihil eſſe aliq̄d:
cū tñ non poſſis negare nihil eſſe no/
mē. Quapropť ſi nihil pōt ꝓbari ali
q̄d eſſe ꝑ nomē nihili: quō eſtimas te
ꝓbare eſſe malū aliq̄d ꝑ nomē mali?
D. Nihil agit exēplū qō lité lite re/
ſoluit. Nā ⁊ hoc ipm̄ nihil: neſcio q̄d
ſit. Quapropť qm̄ queſtio ē de malo
ī manib⁹ qō dicis eſſe nihil: ſi vis me
docere q̄d ſit malū: doce me p̄us q̄d
intelligā eſſe nihil: deinde ad alia q̄b⁹
preter nomē mali me dixi: me moueri
de eo vt aliq̄d eſſe videať: rn̄debis.
M Cū nequaq̄ differāt nihil eſſe:
⁊ nō aliq̄d eē: quō dici pōt q̄d ſit qō
nō eſt aliq̄d? D Si nō eſt aliquid
qō hoc noīe ſignificať: non ſignificat
aliq̄d. Si xo nō ſignificat aliq̄d nō
eſt nomē ſ; vtiq; nomē eſt: q̄q̄ igiť
null⁹ dicat nihil eſſe aliq̄d: ſ; ſemꝑ ni/
hil eſſe cogamur fateri nihil. Nemo
pōt nomē nihili ſignificatū eſſe diffi/
teri. Verū ſi hoc ipm̄ nomē nō ſignifi
cat nihil ſ; aliq̄d: id qō ſignificať vi/
deť nō poſſe eſſe nihil ſ; magꝭ aliq̄d.
Si ḡ qō ſignificať nō ē nihil ſ; aliq̄d:
q̄liter verū erit vt ſignificeť ꝑ h̄ nomē
qō ē nihil? Quippe ſi xe nihil dicit:
vere nihil ē: ⁊ idcirco nō eſt aliquid.
Quare ſi qō ſignificať h̄ noīe: nō eſt
nihil ſ; aliq̄d: quēadmodū conſequē/
tia videť oſtendere: falſe ⁊ incōgrue
vocať h̄ noīe. At ecōtra ſi ſm̄ iudi/
ciū oīe id qō noīať nihil vere ē ni/
hil: ⁊ nequaq̄ ē aliq̄d: vſq̄ ne videť
aliq̄d ꝯſequēti⁹ q̄ vt hoc ipm̄ nomē
nihil ſignificet id nō ſignificet aliq̄d?
Quid itaq; ē: q: h̄ nomē videlicꝫ nō
ſignificat nihil ſ; aliq̄d: ⁊ nō ſignifi/
cat aliq̄d ſ; nihil? M Forſitan nō
repugnāt ſignificare nihil ⁊ aliquid.
D Si nō repugnāt: aut iſta vox di
uerſa ꝯſideratiōe ſignificat nihil aut
aliq̄d: aut inueniēda res eſt aliq̄ que
ſit aliq̄d ⁊ nihil. M Quid ſi vtrū/
q; inueniri pōt: ⁊ diuerſa ſcꝫ ſignifica/
tiōis ꝯſideratio in h̄ nomīe: ⁊ eandē

rem eſſe aliq̄d ⁊ nihil? D Vtrūq;
vellē cognoſcere. M Cōſtat qm̄
hec vox ſcꝫ nihil q̄tū ad ſignificatiōꝫ
nullaten⁹ differt ab eo qō dico nō ali
q̄d. Nihil q̄ꝫ hoc apti⁹ q̄ qō h̄ vox
ſcꝫ nō aliq̄d: oēm rē penit⁹ ⁊ oīe qō
eſt aliquid intellectu remouēdū: nec
oīno vllā rem: aut penit⁹ qō aliq̄d ſit
intellectu retinendū ſua ſignificatiōe
cōſtituit: ſ; qm̄ remotio alicui⁹ rei ſi/
gnificari nullaten⁹ pōt niſi cū ſignifi/
catiōe ei⁹ ipi⁹ cui⁹ ſignificať remotio.
Null⁹ eñ intelligit q̄d ſignificet nō
hō: niſi itelligēdo q̄d ſit hō: neceſſe ē
vt h̄ vox q̄ eſt nō aliq̄d deſtruēdo: id
qō ē aliq̄d ſignificet aliq̄d. Qm̄ xo
auferēdo oīe qō ē aliq̄d: nullā ſigni
ficat eſſentiā quā ī audiētꝭ intellectu
retinendā ꝯſtituat: idcirco nō aliq̄d
vox nullā rē aut qō ſit aliq̄d ſignifi/
cat. Igiť h̄ vox nō aliq̄d his diuerſis
rōnib⁹ aliq̄ten⁹ ſignificat rē: ⁊ aliq̄d:
⁊ nullaten⁹ ſignificat rem aut aliq̄d:
ſignificat eñ remouendo ⁊ nō ſigni/
ficat conſtituēdo. Hac ratione nihil
nomē qō ꝑimit oīe qō eſt aliquid: ⁊
deſtruēdo nō ſignificat nihil ſ; aliq̄d:
⁊ cōſtituēdo nō ſignificat aliq̄d ſ; ni/
hil. Quapropť nō eſt neceſſe nihil eē
aliq̄d: ideo q: nomē ſignificet aliq̄d
quolibet mō: ſ; poti⁹ neceſſe ē nihil eē
nihil: q: nomē ei⁹ ſignificat h̄ mō ali/
q̄d. Hoc itaq; mō nō repugnat malū
nihil eē ⁊ mali nomē eſſe ſignificatū:
ſ; ſic aliq̄d ꝑimēdo ſignificat vt nul/
lius rei ſit cōſtitutiuū.

Quō malū ⁊ nihil nō poſ/ ſint ꝓbari ꝑ nomen ſuū ali/ q̄d eē ſ; q̄ſi aliq̄d: Ca. XI. D

Equeo negare nomē nihili ſ;
n ꝑdictā a te rōnem: aliquo mō
ſignificare aliq̄d: ſ; ſatis notū
eſt q: illud aliq̄d qō iſto mō h̄ noīe
ſignificať nō noīať nihil: nec cū au/
dim⁹ hoc nomē: accipim⁹ illud ꝓ illa
re quā ita ſignificat. Illud igiť q̄ro
ꝓ quo h̄ nomē poniť: ⁊ q̄d intelligi/
m⁹ cū ipm̄ audim⁹: illud inq̄ quero
q̄d ſit. Illud eñ h̄ noīe ꝓpꝛie ſignifi

cat ⁊ idcirco nomē eſt: qꝛ eius ſigni/
ficatū ē: nō qꝛ ſupra dicto mō negā/
do ſignificat aliq̄d: eiꝰ quippe nomē
eſt ꝓ cuiꝰ ſignificatiōe inť noīa cō/
putať: ⁊ illud vocať nihil. Illud q̄ro
quō ſit aliq̄d ſi proprie vocať nihil:
aut qualiter ſit nihil: ſi nomē ſignifi/
catū ſignificat nihil: aut quō idem ſit
aliq̄d ⁊ nihil? Illud idē q̄ro de noīe
mali: ⁊ de eo qꝺ ſignificat: ⁊ qꝺ malū
nomīať. M Recte queris: quia
licꝫ ſuprapoſita rōne malū ⁊ nihil ſi/
gnificēt aliq̄d: tū qꝺ ſignificať malū
nō eſt aut nihil: ſed ⁊ alia rō q̄ ſigni/
ficant aliq̄d: ⁊ qꝺ ſignificať ē aliq̄d:
ſed non vere eſt aliq̄d: ſed q̄ſi aliq̄d.
Multa quidē dicunť ſm formā que
non ſunt ſm rem: vt timere ſm for/
mā vocis diciť actiuū: cū ſit paſſiuū
ſm rē. Ita q̄ꝫ cecitas diciť aliq̄d ſm
formā loquēdi cū nō ſit aliq̄d ſm rē.
Sicut eñ de aliquo dicimꝰ: qꝛ viſū
habet ⁊ viſus eſt in eo: ita dicimꝰ qꝛ
habet cecitatē ⁊ cecitas eſt in eo: cū h̄
nō ſit aliq̄d: ſed potiꝰ nō aliq̄d: ⁊ hāc
hr̄e nō ſit habere aliq̄d: imo carere eo
ꝙ eſt aliq̄d. Cecitas nā qꝫ nō ē aliud
q̄ꝫ non viſus: aut abſentia viſus vbi
viſus debet eſſe: nō viſus vel abſen/
tia viſus nō magis eſt aliq̄d vbi viſꝰ
debet eſſe q̄ꝫ vbi nō debet eſſe. Qua/
re cecitas nō magis eſt in oculo aliq̄d
qꝛ ibi debet eſſe viſus: q̄ꝫ nō viſus vł
abſentia viſus ī lapide vbi nō debet
eſſe viſus. Multa quoqꝫ alia ſiľr di/
cunť aliq̄d ſm formā loquēdi q̄ non
ſunt aliq̄d: qm̄ ſic loquimur de illis
ſicut de rebus exiſtētibus. Hoc ergo
mō malū ⁊ nihil ſignificant aliquid:
⁊ qꝺ ſignificat eſt aliq̄d non ſm rem
ſed ſm formā loquēdi. Nihil eñ nō
aliud ſignificat q̄ꝫ non aliq̄d: aut ab/
ſentiā eorum que ſunt aliq̄d: ⁊ malū
nō eſt aliud q̄ꝫ nō bonū: aut abſentia
boni vbi dꝫ ⁊ expedit eē bonū. Qꝺ
autē non eſt aliud q̄ꝫ abſentia eiꝰ qꝺ
eſt aliq̄d: vtiqꝫ non eſt aliq̄d. Malum
igiť vere eſt nihil: ⁊ nihil nō eſt aliq̄d:
⁊ tamē quodāmodo ſunt aliq̄d: quia
ſic loquimur de his quaſi ſint aliq̄d:

cum dicimꝰ: nihil vel malū fecit: aut
nihil aut malū eſt quod fecit: ſicut di/
cimꝰ: aliq̄d vel bonū fecit: aut aliq̄d
vel bonum eſt quod fecit. Hinc eſt ꝙ
cum negamus oīno eſſe aliq̄d quod
dicit aliquis: ita dicimus: hoc qꝺ di/
cis nihil eſt. Nā ⁊ hoc qꝺ ꝓprie non
diciť. nō de eo qꝺ eſt aliq̄d diciť: ⁊ cū
ita diciť ſicut modo dixi: nō diciť eo
ꝙ ſit aliq̄d ſed quaſi aliq̄d diciť. D
De ratiōe nominis mali qua me pu/
tabā poſſe probare malū eſſe aliq̄d:
ſatiſfeciſti.

Qꝛ angelꝰ a ſe nō potuit habere volūtatē ꝑmā: ⁊ ꝙ multa dicunť poſſe aliena poteſtate ⁊ nō poſſe aliena impotentia: Capi. XII.

Eſtat nūc vt me ad alia q̄ mi/
hi malū eſſe aliq̄d ꝑſuadere
nituntť: q̄d reſpōdere valeā:
edoceas. M Ut veritatem rei
enodare poſſimꝰ lōge aliquātulū ex/
ordiri nos oportet: ſed ⁊ opꝰ ē vt tu
ea que dicam non ſis cōtentus ſingu
la tantū intelligere: ſed oīa ſimul me/
moria quaſi ſub vno intuitu collige/
re. D Ego quidem intentus ero
quātū potero: verūtamē ſi in aliquo
tardior q̄ꝫ velis extitero: nō te me ex/
pectare pigeat ꝓut videris tardita/
tem meā expetere. M Ponamꝰ
ergo deū nunc facere angelū quē ve/
lit facere beatū: ⁊ non ſimul totū ſed
ꝑ partes: ⁊ hactenus iam eſſe factum
vt iam ſit aptus ad habendā volūta
tem: ſ; nōdū velit aliq̄d. D Po/
ne qꝺ vis: ⁊ expone qꝺ quero. M
An ergo putas ꝙ ipſe angelus per ſe
poſſit velle aliq̄d? D Non bene
video qꝺ dicis per ſe. Qꝺ enim ſicut
ſupra iam dixiſti de omī creatura: ni/
hil habet qꝺ nō accepit: nihil poteſt
ꝑ ſe. Per ſe dico per hoc qꝺ iam ha/
bet: vt qui habet pedes: ⁊ que ſuffici/
ant ad potentiā ambulandi pōt am/
bulare ꝑ ſe: q̄ aūt hꝫ pedes ⁊ nō ha/
bet incolumitatē pedū nō pōt ambu
lare ꝑ ſe. Hoc itaqꝫ mō quero an ille

angelus qui iam aptus eſt ad volen/
dum ⁊ nōdum quicq̄ vult: poſſit per
ſe velle aliq̄d? D Puto quia pōt
ſi aliquādo vult. M Nō reſpō/
des ad interrogationē meam. D
Quomō? M Ego quero de ni/
hil volente ⁊ de poteſtate que p̄cedit
rem: ⁊ tu reſpōdes de volūtate ⁊ po/
teſtate que fit cū re. Nā omē qđ ē eo
ipo quo eſt: poteſt eſſe: Non aūt omē
qđ eſt potuit eſſe anteq̄ eſſet. Cum ḡ
quero utrū ille qui nihil vult poſſit
velle: quero poteſtatē ante volūtatē
qua ſe poſſit mouere ad volūtatem?
Tu vō cū reſpondes: qꝛ ſi vult pōt:
dicis poteſtatē que fit cum ipſa volū/
tate. Neceſſe enim ē ſi vult: ut poſſit
velle. D Scio duas eſſe poteſta/
tes: unā que nondū eſt in re: alteram
que iam eſt ī re. Sed ⁊ hoc nō poſſū
neſcire: quia quicq̄d ita poteſt eſſe ut
iā ſit ſi aliquādo nō fuit potuit p̄us
eſſe. Si eñ non potuiſſet: nunq̄ eēt.
Bene ergo eſtimo me reſpondiſſe: qꝛ
qui ideo poteſt velle qꝛ iam vult: ne/
ceſſe eſt eñ prius potuiſſe q̄ vellet.
M Putas quia qđ nihil eſt: oīno
nihil habet: ⁊ ideo nullā habet po/
teſtatem: ⁊ ſine poteſtate oīno nihil
poteſt? D Hoc nō poſſum negare.
M Eſtimo: qꝛ mundus anteq̄ fie/
ret nihil erat. D Verum dicis.
M Ergo oīno nihil potuit anteq̄
eſſet. D Ita ſequit᷑. M Nō
ergo potuit eſſe anteq̄ eſſet. D Et
ego dico: Si non potuit eſſe: impoſſi/
bile fuit ut eſſet aliquādo. M Et
poſſibile ⁊ impoſſibile erat anteq̄
eēt: ⁊ quidē in cuiꝰ poteſtate nō erat
ut eſſet erat impoſſibile: ſꝫ deo in cuiꝰ
poteſtate erat ut fieret poſſibile erat.
Quia ergo deus mūdū facere pote/
rat p̄us q̄ fieret: ideo eſt mūdus: non
quia ipſe mūdus p̄us potuit eſſet.
D Rationi nō poſſum ꝯtradicere:
ſed uſus loquendi non conſentit.
M Non eſt mirum: Multa namq̄
in cōmuni locutione dicunt᷑ impro/
prie: ſed tamē oportet medullā veri/
tatis inquirere: neceſſe ē improprie/
tatē ꝑturbantem quātum res expetit
et poſſibile eſt ſecernere. Ex qua im/
proprietate loquēdi fit ut ſepiſſime
dicamus rem poſſe: nō qđ illa poſſit:
ſed quoniā alia res poteſt: ⁊ rem que
poteſt nō poſſe: quoniā alia res non
poteſt: ut ſi dico: liber pōt a me ſcri/
bi: uti q̄ liber nihil pōt: ſed ego poſſū
ſcribere librum: Et cū dicimꝰ: iſte nō
poteſt vinci ab illo: non aliud intel/
ligimꝰ q̄ ille non poteſt vincere iſtū.
Hinc eſt qđ dicimus deū non poſſe
aliq̄d ſibi aduerſum aut peruerſum:
quoniā ſic eſt potēs in beatitudine ⁊
iuſticia: imo quoniā beatitudo ⁊ iu/
ſticia non ſunt in illo diuerſa ſed unū
bonum: ſic eſt omnipotens in ſimpli/
ci bono: ut nulla res poſſit qđ noceat
ſummo bono: Ideo nō poteſt corrū/
pi vel mentiri. Ita ergo quicq̄d non
eſt: anteq̄ eſt ſua poteſtate eſſe nō po
teſt: ſed ſi poteſt alia res facere ut ſit:
hoc mō aliena poteſtate poteſt eſſe.
Quis autem pluribus modis diuidi
poſſit potētia vel impotētia: hoc tñ
nūc tibi ſufficiat: quia multa dicunt᷑
poſſe non ſua ſed aliena poteſtate: et
multa non poſſe nō ſua ſed aliena im
potentia. De ꝓpria igit᷑ poteſtate lo
quor: cum quero de angelo quem no/
uum poſuimus fieri: ⁊ hactenus iam
eſſe: factū iam: ⁊ aptus iam ſit ad ha/
bendam volūtatem: ſed nihil adhuc
velit an ipſe poſſit per ſe velle aliq̄d:
⁊ de ipſa mihi reſponde. D Si
iam ſit: aptus eſt ad volūtatem ut ni/
hil illi aliud deſit q̄ velle: non video
cur per ſe non poſſit. Quicū q̄ enim
aptꝰ ē ad videndū ⁊ clauſis oculis ī
luce poſitus nihil videt: pōt tñ vide/
re p ſe: quare ergo nō volens ſimpli/
citer non velit per ſe: ſicut nō vidēs
poteſt p ſe videre? M Quia ille
non videns habet viſum ⁊ volunta/
tem qua poteſt mouere viſum: nos
vō de illo qui nullā habet volūtatē
loq̄mur. Quare r̄nde mihi ſiq̄ res ſe/
ipā mouet de nō velle ad velle: ut ſic
ipā ſe velit mouere? D Si dixero

qꝛ moueat̃ nō volēs: ꝯſequēs erit vt non a ſe ſ3 ab alio moueat̃: niſi forte ſi quis ſubito claudit oculos ad ictum venientē: aut ſi cogit̃ q̄s aliquo incō modo vt velit qđ prius non volebat: Neſcio enim tūc prius ſe velit mouere ad hanc volūtatē. M Null9 cogit̃ vel timore vel ſenſu alicui9 incōmodi: nec attrahit̃ amore alicui9 cōmodi ad volendū aliquid: niſi q̄ prius habet naturalē volūtatē vitandi incōmodū aut habendi cōmodū: q̄ volūtate ſe mouet ad alias volūtates. D Negare nequeo. M Dic ḡ qꝛ quicq̄d ſe mouet ad volendū: prius ſe vult ita mouere. D Ita eſt. M Qđ ergo nihil vult: nullo mō poteſt ſe mouere ad volendum. D Nō poſſum cōtradicere. M Reſtat igit̃ vt ille angel9 qui iā aptus factus eſt ad habendā voluntatē: ſed tamē nihil vult: nō poſſit habere primā volūtatē a ſe. D Neceſſe eſt fateri me: qꝛ nihil poteſt p ſe velle q̄ nihil vult. M Beatus aūt nō pōt eſſe: ſi nō vult beatitudinē. Dico aūt nūc beatitudinē: non beatitudinē cū iuſticia: ſed quā volūt omnes etiam iniuſti. Omnes quippe volunt bene ſibi eſſe: Excepto nāq3 hoc ꝙ oīs natura bona dicit̃ ī vno bona: ⁊ duo his cōtraria mala vſu dicunt̃: vnum bonū ⁊ qđ dicit̃ iuſticia: cui cōtrariū malū iniuſticia: iniuſticia alterū bonū eſt qđ mihi videt̃ poſſe dici cōmodum: ⁊ huic malū opponit̃ incōmodum. Sed iuſticiā quidē nō omnes volūt: neq3 omnes fugiūt iniuſticiā: cōmodum vero non ſolū oīs rationalis natura: ſed ⁊ omē qđ ſentire pōt vult ⁊ vitat incōmodū. Nam null9 vult niſi quod aliquo mō putat ſibi cōmodum. Hoc igit̃ modo bene ſibi eſſe omnes volūt: ⁊ male ſibi eſſe nolunt. De hac beatitudine nunc dico: quia nullus poteſt eſſe beatus q̄ non vult beatitudinē. Nullus nāq3 beatus poteſt eſſe: aut habēdo quod nō vult: aut non habendo quod vult. D Non eſt negandū. M Nec beatus eſſe poteſt qui non vult iuſticiam. D Nec hoc minus concedendum.

Q accepta ſola voluntate beatitudinis: nec aliud poſſet velle: nec illam non velle: ⁊ quicquid vellet nō eſſet iuſta vel iniuſta voluntas: Capi. XIII. Ma.

d Ponamus ḡ deū illi dare primū ſolā beatitudinis voluntatē: ⁊ videamus an idcirco quia accepit aliquā voluntatē: iā ſe poſſit ipſe mouere ad volendū aliud q̄3 qđ accepit velle. D Proſequere qđ incepiſti: ego eīm paratus ſu3 intelligere. M Conſtat quia nondum aliud vult q̄3 beatitudinē: quia non aliud accepit velle. D Ita eſt. M Quero ḡ a te: an poſſit ſe mouere ad aliud volendū? D Nequeo videre quō ſe moueat ad volēdum aliud q̄3 beatitudinē: qꝛ aliud non vult. Nam ſi vult ſe mouere ad aliud volendum: vult vtiq3 aliud. M Sicut ḡ nulla volūtate adhuc data nihil poterat p ſe velle: ita ſola volūtate beatitudinis accepta nullā aliam a ſe poteſt habere volūtatē. D Ita eſt. M Nonne ſi putat pdeſſe aliq̄d ad adipiſcēdū beatitudinē: pōt ſe mouere ad volēdū illud. D Dubito q̄d reſpondeā: nā ſi nō pōt: nō video ꝙ velit beatitudinē q̄ non poteſt velle quo ſe adipiſci poſſe beatitudinē putat. Si vero poteſt: nō intelligo quō nō poſſit velle aliud. M Qui vult aliud nō ꝑpter rem quā videt̃ velle: ſed ꝑpter aliud: q̄d proprie iudicādus eſt velle: an illud quod dicit̃ velle: an illud propt̃ qđ vult? D Illud itaq3 ꝑpter qđ vult videtur velle. M Qui ḡ vult aliq̄d ꝑpt̃ beatitudinē: nō aliud vult q̄3 beatitudinē: quare pōt ⁊ qđ putat pdeſſe ad beatitudinē ⁊ ſolā btitudinē velle. D Satis ē planū. M Quero adhuc an accepta hac

ſola volūtate: poſſit non velle beati/
tudinem? D Non poteſt vtrū qȝ
ſimul ⁊ velle ⁊ non velle. M Ve/
rū eſt. Sed non hoc quō: ſed quero
an poſſit deſerere hanc volūtatem ⁊
mouere ſe de velle ad non velle beati
tudinē. D Siquidē hoc facit no
lens: nō ipſe facit: ſi ꝟo volens aliud
vult ꝙ̄ beatitudinē: ſi nō vult aliud.
Quare manifeſtū puto: quia nulla/
tenus poteſt ꝑ ſe nō velle ad qꝺ ſolū
accepit velle. M Bn̄ intelligis.
Sed reſponde mihi adhuc ſi nō pōt
non velle beatitudinē: quāto maiorē
eam intelliget qui nihil niſi beatitu/
dinē vult: ⁊ non poteſt niſi velle bea
titudinē? D Si nō tanto magis
vellet beatitudinē quāto meliorē ac
maiorē illā putaret: aut oīno ñ vel/
let beatitudinē: aut vellet aliud pro/
pter qꝺ meliorē nollet. Sed dicam⁹:
qȝ illā vult ⁊ nō aliud. M Vult
ergo eſſe beat⁹: quāto altius hoc eſſe
poſſe cogſcit? D Proculdubio
vult. M Ergo vult ſilis eſſe deo.
D Nihil aptius. M Quid tibi
videt̄: an eſſet iuſta voluntas ſi hoc
mō ſilis vellet eſſe deo? D Nec
iuſtā volo dicere: quia vellet qꝺ nō
cōueniret: nec iniuſtā: qꝛ ex neceſſita
te vellet. M At eum qui vult be/
atitudinē ſolā: cōmoda tm̄ velle po/
ſuimus. Si ergo ille qui nihil vellet
niſi cōmoda: nō poſſet habere maio/
ra ⁊ veriora: vellet ne minora qui/
buſcūqȝ vti poſſet? D Immo nō
poſſet nec vellet quelibet infima ſi
maiora non poſſet. M Nōne cū
vellet cōmoda infima ⁊ īmūda qui/
bus irrationabilia aīalia delectant̄:
eſſet eadem volūtas iniuſta ⁊ vitu/
pabilis? D Quomō iniuſta aut
reph̄endenda volūtas eſſet: qꝛ vel/
let qꝺ nō poſſe velle accepiſſet? M
Voluntatē tamē ipſam ſiue cum vult
ſumma cōmoda: ſiue cū vult infima
conſtat eſſe opus ⁊ donū dei: ſicut eſt
vita aut ſenſibilitas: aut nō eſſe i eo
iuſticiā ſiue iniuſticiā. D Non
eſt dubium. M Ergo inquātum
eſſentia ē bonū: aliqꝺ eſt: quātū ꝟo
ad iuſticiā ꝑtinet ſiue iniuſticiā nec
bona nec mala eſt. D Nihil cla/
rius. M Sed non debet eſſe be/
atus ſi nō habet iuſtam volūtatem:
immo nō pōt ꝑfecte nec laudabiliter
eſſe beatus qui vult qꝺ nec pōt nec
debet eſſe. D Multū patet.

Q̄ ſimiliter ſit: ſi ſola acce/pta voluntas rectitudinis ⁊ iccirco vtrāqȝ volūtatem accepit ſimul et vt iuſtus: et vt beat⁹ eſſet: Ca. XIIII. AB

c Onſideremus ergo de iuſticie
volūtate: Si daret̄ eidē ange
lo velle ſolū: qꝺ eum velle cō
ueniret: an poſſet aliꝺ velle: aut ſi nō
poſſet nō velle ꝑ ſe qꝺ accepiſſet vel/
le. D Oīno qꝺ vidimus in vo/
luntate beatitudinis: neceſſe eſt ī hac
quoqȝ volūtate euenire. M Ergo
nec iuſtam nec iniuſtā haberet volū/
tatē. Sicut eñ ibi non eſſet volūtas
iniuſta ſi vellet incōuenientia: nō id/
circo eſſet iuſta voluntas: quoniā ſic
hoc accepiſſet vt nō poſſet aliter vel/
le. Quoniā ergo nec ſolūmodo vo/
lendo beatitudinē: nec ſolūmō volē/
do qꝺ conuenit cum ex neceſſitate ſic
velit: iuſtus vł iniuſtus poteſt appel
lari: nec poteſt nec debet eſſe beatus
niſi velit: ⁊ niſi iuſte velit neceſſe eſt
vt ſic faciat deus vtranqȝ voluntatē
in illo cōuenire: vt ⁊ beatus eſſe velit
quatenus addita iuſticia ſic temperet
volūtatem beatitudinis vt ⁊ reſecet
voluntatis exceſſum: ⁊ excedendi nō
amputet poteſtatē: vt cum ꝑ hoc qꝺ
volet beatus eſſe modū poſſit excede
re: ꝑ hoc qꝺ iuſte volet nō volet exce/
dere: ⁊ ſic iuſtā habens beatitudinis
voluntatē poſſit ⁊ debeat eſſe beat⁹:
qui nō volendo quod nō debet vel/
le: cum tamē poſſit mereat̄: vt quod
velle non debet nunꝙ̄ velle poſſit: ⁊
ſemꝑ tenēdo iuſticiā ꝑ moderatā vo
lūtatē nullo mō indigeat: aut ſi deſe/
ruerit iuſticiā ꝑ īmoderatā volūtatē

omnino indigeat. D Nihil conueniētius cogitari pōt. M Memento quia cū ſuperius cōſiderabamus ſolam beatitudinis volūtatem ſine hac meta quā addidimus: vt ſb deo ſe coerceat: dicebamus in ea non eſſe iuſticiam vel iniuſticiā quicquid vellet. D Bene memini. M An putas aliquid eſſe quod additū eidem voluntati temperet illam: ne plus velit ꝙ velle oportet et expedit? D Nullus intelligens nihil hoc eſſe putabit. M Hoc ſatis credo animaduertis nō aliud eſſe ꝙ iuſticiam. D Nihil aliud cogitari poteſt. M Certum eſt igitur iuſticiam eſſe aliquid.

Q iuſticia ſit aliquid: Capitulū. XV.

D Immo valde aliquid bonum. M Anteꝙ acciperet iuſticiam hanc: voluntas illa debebat velle ꝛ non velle ſm iuſticiã? D Non debebat: quod ideo non debebat: quia nō acceperat. M Poſtꝙ autē non accepit: non dubitas debere niſi aliqua violentia amittat? D Semꝑ eam huic debito alligatā puto: ſiue teneat quod accepit: ſiue ſponte deſerat. M Recte aſſeris: Sed quid ſi volūtas eadem iuſticiā tam viliter: ꝛ tam ſapienter additam ſibi: nulla indigentia ꝛ nulla violentia cogente deſerat vtendo ſponte ſua poteſtate: id eſt plus volendo ꝙ debeat. An remanebit aliquid aliud cum ipſa voluntate ꝙ qō prius cōſiderabamus ante additamentū iuſticie? Quoniā nihil aliud eſt additum ꝙ iuſticia: ſeparata iuſticia nihil aliud certū eſt remanere ꝙ qō prius erat: niſi quia debitricem fecit eam accepta iuſticia: ꝛ quaſi quedam pulchra veſtigia ſui reliquit derelicta eadē iuſticia. Eo enī ipō quo debitrix iuſticie ꝑmanet: mōſtrat honeſtate iuſticie fuiſſe decorata. Sed ꝛ hoc ſatis iuſtum eſt: vt qō ſemel accepit iuſticiā: ſeruare eā ſemꝑ debeat niſi violenter amiſerit. Et certe multum dignior natura probat: que vel aliqñ habuiſſe: ꝛ ſemꝑ debere vt habeat tam honeſtū bonum conuincit: ꝙ quia hoc ipſum non habere nec debere aliquando cognoſcit. M Bene conſideras: ſed adde huic tue ſententie: quia quāto natura que hic habuit qō debet: monſtrat laudabilior: tanto ꝑſona que nō habet quod debet conuincit vituperabilior. D Vehemēter aſſentio. M Diſcerne mihi bene quid ibi monſtrat naturam laudabilem: ꝛ quid faciat ꝑſonam vituperabilē. D Habuiſſe vel debere monſtrat naturalē dignitatem: ꝛ non habere facit ꝑſonalem inhoneſtatē. Habere enim factum eſt ab eo qui dedit: non habere factum ab ipſo qui deſeruit: Ideo nāqꝫ debet quia accepit: ideo ꝟo non habet quia deſeruit. M Non ergo reprehendas in ipſa voluntate que non ſtetit ī iuſticia debere iuſticiā: ſed nō habere iuſticiam. D Omnino nihil aliud ibi reprehendo ꝙ abſentiam iuſticie ſiue nō habere iuſticiā: nā ſicut iam dixi: habere decorat: nō habere vero deturpat: ꝛ quo magis illud decet: eo magis iſtud dedecet: immo non ob aliud voluntatē illam deturpat ex ꝓpria culpa non habere: ꝙ qꝛ illā decorat ex bonitate dantis habere debere. M Nōne iā voluntatem ipſam q̄ nō habet iuſticiam quā debet habere: iudicas iniuſtā ꝛ in illa eſſe iniuſticiam? D Quis non ita iudicet. M Si nō eſſet iniuſta: nec eſſet in illa iniuſticia: puto quia nihil in ea reꝑhenderes. D Nihil oīno. M Ergo nihil aliud ī illa reꝑhendis ꝙ iniuſticiā: ꝛ quia iniuſta eſt. D Nō poſſum aliud quicꝙ in ea reꝑhendere. M Si ergo nihil aliud ibi reꝑhendis ꝙ abſentiam iuſticie: ꝛ illā non habere iuſticiam: ſicut paulo ante dixiſti: ꝛ iterum verū eſt quia nihil aliud reprehēdis in ea ꝙ ī illa eſſe iniuſticiā: ſiue illam eſſe iniuſtā: palam eſt: quia nō aliud in illa eſt iniuſticia: aut eſſe in-

iuſtã q̄ꝫ abſentia iuſticie: aut non ha/
bere iuſticiã. D Nullo mõ poſ/
ſunt hec eſſe diuerſa. M Sicut
igiẽ abſentia iuſticie ⁊ nõ habere iu/
ſticiã nullã eſſentiam habent: ita in/
iuſticia et eſſe iniuſtũ nullum habẽt
eſſe: ⁊ idcirco nõ eſt aliq̄d ſed nihil.
D Non eſt cõſequẽtius aliquid.
M Memẽto etiã iam conſtare: q꜡
recedẽte iuſticia excepto debito iuſti/
cie nihil aliud ibi remanſit q̄ꝫ qḋ ha/
bebat ante ſuſceptam iuſticiã. D
Cõſtat vtiq꜡. M Ac iniuſta nõ
erat: nec ĩiuſticiã habebat anteq̄ꝫ ha/
beret iuſticiã? D Nõ. M Er/
go aut recedẽte iniuſticia: non eſt in
illa iniuſticia nec ẽ iniuſta: aut nihil ẽ
iniuſticia vel eſſe iniuſtũ. D Nõ
põt videri aliqḋ magis neceſſariũ.
M At iniuſticiã illã habere ⁊ eſſe
iniuſtam poſt deſertam iuſticiã con/
ceſſiſti. D Immo nõ poſſum nõ
videre. M Nihil igiẽ eſt iniuſti/
cia vel eſſe iniuſtũ. D Credentẽ
me feciſti ſcire qḋ neſciens credebã.

Q iniuſticia non ſit niſi abſentia debite iuſticie: Capi. XVI. M a.

Sstimo etiam te cognoſcere iã
c q꜡ cum iniuſticia nõ ſit aliud
q̄ꝫ abſentia iuſticie: nec iniu/
ſtum eſſe aliud q̄ꝫ nõ habere iuſticiã:
cur nõ ante datã ſed poſt derelictam
iuſticiam eadem abſentia iuſticie vo/
ceẽ ĩiuſticia: ⁊ nõ habere iuſticiã ſit
iniuſtũ eſſe: ⁊ ſit vtrũq꜡ rephẽſibi/
le: nõ eñ ꝓpter aliud niſi q꜡ nõ de/
decet abeſſe iuſticiam niſi vbi debet
eſſe. Sicut eñ virũ qui nondũ debet
habere barbam non dedecet non ha/
bere: cum ṽo iam debet habere: inde/
corum eſt non habere: Ita naturam
que non debet habere iuſticiã nõ de/
format non habere: illã ṽo que ha/
bere debet: dehoneſtat non habere:
⁊ quanto magis debet habere: virilẽ
oſtendit naturã: tanto magis nõ ha/
bere fedat virilẽ figurã. D Suf/
ficienter video iniuſticiã nõ eſſe niſi
abſentiã iuſticie vbi debet eſſe iuſti/
cia. M Cum poſuimus ſolã vo/
luntatem beatitudinis p̄ſato angelo
dari: vidimus eũ nihil potuiſſe velle
aliud. D Aperte vidim⁹ qḋ di/
cis.

Cur deſertor angelus nõ poſſit redire ad iuſticiam. Capi. XVII. M a.

N modo derelicta iuſticia et
a remanente illa ſolũ volũtate
q̄ prius fuerat beatitudinis:
põt idẽ deſertor ad voluntatẽ iuſti/
cie redire ꝑ ſe ad quã nõ potuit ante
q̄ꝫ dareẽ venire? D Sed mõ multo
minus. Tunc eñ cõditiõe nature nõ
poterat hẽre: nunc ṽo merito quoq꜡
culpe non debet habere. M Nul/
lo ĝ mõ poteſt hẽre iuſticiã a ſe cũ nõ
habet iuſticiã: quia nec anteq̄ꝫ eã ac/
cepit nec poſt q̄ꝫ eam deſerit. D
Non debet aliquid habere a ſe. M
Nõne aliquo mõ vel cum ipſe habe/
ret potuit ipſe ſibi dare iuſticiã? D
Quomõ potuiſſet? M Pluribꝰ
modis dicimus facere. Dicimus eñ
facere aliq̄d cũ eſſe facimꝰ rem: ⁊ cũ
facere poſſumꝰ vt nõ ſit ⁊ nõ facimꝰ.
Hoc itaq꜡ modo potuit ip̄e ſibi dare
iuſticiã: q꜡ potuit ſibi auferre eam ⁊
potuit nõ auferre: quõ ille qui ſtetit
ĩ veritate in qua factꝰ eſt nõ fecit cũ
potuit vt eã nõ haberet: ⁊ ita eã ip̄e
ſibi dedit: ⁊ totũ h̄ a deo accepit: Ab
eo enim acceperunt ambo habere et
poſſe tenere ⁊ poſſe deſerere. Hoc vl/
timũ ideo deus dedit vt poſſent ſibi
dare aliquo mõ iuſticiã. Si eñ nullo
modo eam ſibi poſſent auferre: nullo
modo poſſent ſibi dare. Qui ergo h̄
modo ſibi dedit eam: hĩp̄m a deo ac/
cepit vt ſibi eam daret.

Quõ malus angelꝰ ſe fecit iniuſtũ ⁊ bonus ſe iuſtũ: et q̄ malꝰ ſic debet deo gratias ꝓ bonis q̄ accepit ⁊ deſeruit: ſicut bonus q̄ ſeruauit accepta: Ca. XVIII. D

Ideo quia non auferēdo potuerūt ſibi dare iuſticiam: ſed alter ſibi dedit: alt' ſibi abſtulit. M Vides ergo deo parē eos debere gratiā q̄ntū ad bonitatē ip̄i⁹: nec diabolū ideo minus debere deo reddere quod dei eſt: quia ſibi abſtulit quod de⁹ dedit: ⁊ noluit accipere quod deus obtulit. D Video. M Semper igit' debet deo gratias agere malus angelus ꝓ beatitudine quam ſibi abſtulit: ſicut bonus ꝓ ea quā ſibi ipſe dedit. D Veriſſimū eſt. M Eſtimo: quia animaduertis deū nullo mō poſſe facere iniuſtū niſi iniuſtū nō faciendo iuſtum cum poſſit. Nā ante acceptā iuſticiā nullus eſt iuſtus vel iniuſtus: ⁊ nullus poſt acceptam iuſticiam fit iniuſtus: niſi ſponte deſerta iuſticia. Sic ergo bonus angelus fecit ſe iuſtū: non auferendo ſibi iuſticiam cum potuit: Ita deus malū angelū: angelū facit iniuſtū nō reddendo ei iuſticiā cum poſſit. D Facile cognoſcit'.

Qꝫ voluntas inquātū ſit: bonū eſt: et nulla res mala ſit: Capi. XIX.

M Edeamus ad conſiderationē voluntatis: ⁊ reminiſcamur qd' conſiderauim⁹ voluntatē ſcꝫ beatitudinis quicq̄d velit nō eſſe malū: ſed eſſe bonū aliquod anteq̄ accipiat iuſticiā. Vnde cōſequit': qꝛ cum deſerit acceptā iuſticiā: ſi eadē eſſentia eſt que prius erat bonū aliquod q̄ntū ad hoc qd' eſt: q̄ntū vero ad hoc qꝛ iuſticia non eſt: ī illa que fuit dicit' mala ⁊ iniuſta. Nā ſi velle deo ſimilē eſſe: malū eſſet: fili⁹ dei nō vellet ſimilis eſſe patri: aut ſi velle q̄ſlibet infimas voluptates eſſet malū: mala diceret' voluntas brutorū animaliū. Sed nec voluntas filij dei eſt mala: quia eſt iuſta: nec volūtas irrationalis mala dicit': qꝛ non eſt iniuſta. Vnde ſequit' nullā voluntatē eē malū ſed eſſe bonū inquātū eſt: quia opus dei eſt: nec niſi inquātū eſt iniuſta malā eſſe: ⁊ q̄m nulla res mala dicit' niſi mala voluntas: aut ꝓpter malā voluntatē: vt mal⁹ hō: ⁊ mala actio: nihil eſt apertius q̄ꝫ nullam rem eſſe malā: nec aliud eſſe malū q̄ꝫ abſentiā iuſticie derelicte in voluntate: aut in aliqua re ꝓpter malā voluntatem.

Quō deus faciat malas volūtates ⁊ actiones: ⁊ quō accipiāt' ab eo: Ca. XX.

D Ic tua diſputatio veris ⁊ neceſſarijs aptiſq̄ ratiōib⁹ cōcatenat' vt nulla rōne qd' dicis: diſſolui poſſe videam: niſi qꝛ video aliud cōſequi: qd' nec dici debere credo: nec quō non ſint: ſi vera ſūt que dicis nō video. Nam ſi velle eſſe ſimilem deo non nihil nec malū: ſed quoddā bonum eſt: non niſi ab eo a quo eſt omne bonū qd' eſt: haberi potuit. Si ergo angel⁹ nō habuit qd' nō accepit: qd' habuit ab illo accepit a q̄ habuit. Quid aūt ab illo accepit qd' ille nō dedit? Quare ſi habuit velle eſſe ſilē deo: iō habuit: qꝛ de⁹ dedit. M Quid mirū ſi quēadmodū dicit' inducere in temptationē quando non liberat de ea: ita fatemur eū dare volūtatē malā nō ꝓhibēdo eā cū poteſt: p̄ſertim cum poteſtas volēdi quelibet nō niſi ab illo ſit. D Hoc modo non videt' eſſe incōueniens. M Si ergo datio nō eſt ſine acceptione: quēadmodū non inuſitate dicit' dare: ⁊ q̄ ſponte cōcedit: ⁊ q̄ non approbādo ꝑmittit: ita nō incōgrue accipere dicit': ⁊ qui cōceſſa ſuſcipit: ⁊ q̄ illicita p̄ſumit. D Nec incongruū nec inuſitatū mihi videt' quod dicis. M Quid ḡ dicimus cōtra veritatē ſi dicim⁹: cū diabol⁹ voluit qd' non debuit: hoc illū ⁊ a deo accepiſſe: qꝛ de⁹ ꝑmiſit: ⁊ nō accepiſſe: qꝛ ille nō ꝯſenſit. D Nihil h' repugnare videt' veritati. M Cū igit' diabolus cōuertit voluntatē ad qd' non debuit: ⁊ ipſum velle ⁊ ipſa conuerſio fuit aliqd': ⁊ tamē non niſi a deo ⁊.

de eſt volũtate aliqd habuit: qm̃ nec velle aliqd: nec mouere potuit volũtatẽ niſi illo pmittẽte q̃ fec̃ oẽs naturas ſbſtãtiales ꝛ accidẽtales: vniũſales ꝛ ĩdiuiduales. In qñtũ eñ volũtas ꝛ cõuerſio ſiue motus volũtatis eſt aliqd: bonũ eſt ꝛ dei eſt. In qñtũ vero iuſticia caret ſine q̃ eẽ nõ debet: nõ ſimpliciter malũ: ſ aliqd malum eſt: ꝛ qḋ malũ eſt nõ dei ſ volẽtis ſiue mouẽtis voluntatẽ eſt. Simplex q̃ppe malũ eſt iniuſticia: qm̃ non eſt aliud q̃ȝ malũ qḋ nihil eſt. Aliud vero malũ eſt natura in q̃ eſt iniuſticia: q2 eſt aliqd ꝛ aliud q̃ȝ iniuſticia que malũ ꝛ nihil eſt. Quare qḋ aliqd ẽ a deo fit ꝛ dei ẽ: qḋ vero nihil eſt: id eſt malũ ab iniuſto fit ꝛ eiꝰ eſt. D Qḋ quidẽ deus naturas reruȝ oĩm faciat fatendũ eſt. Qḋ vero ſinglãs actiões puerſaꝝ voluntatũ velut ipſum prauũ motũ volũtatꝭ q̃ ipa mala volũtas ſe mouet. faciat q̃s cõcedat? M Quid miꝝ ſi dicimꝰ deũ facere ſingulas actões q̃ fiunt mala volũtate: cũ fatemur eum facere ſingulas ſbãs q̃ fiũt in iuſta volũtate ꝛ in honeſta actiõe. D Nõ habeo q̃d cõtra dicã: q̃ppe nec negare poſſuȝ vere aliud eẽ q̃ȝlibet actionẽ: nec fateri volo ñ fieri a deo qḋ vere aliq̃ȝ habet eẽntiã. Neq̃ȝ iſta tua rõ vllo mõ accuſat deũ: aut excuſat diabolum: ſed oĩno deũ excuſat ꝛ diabolũ accuſat. Sȝ vellẽ ſcire vtrũ idem deſerto2 angelus iſta de ſe preſcinerit.

Q2 malꝰ angelꝰ non potuit preſcire ſe caſurum eſſe: Capl̃m XXI.

Am q̃ris vtꝝ ille angelꝰ qui nõ ſtetit in veritate p̃ſciuerit ſe eſſe caſuꝝ: diſcernẽdum eſt de q̃ ſciã dicas. Nam ſi de illa ſcientia q̃rit̃ q̃ nõ niſi cũ certa ratiõe aliq̃d intelligit̃: oĩno r̃ndeo non poſſe ſcire qḋ põt nõ eſſe. Qḋ eñ nõ eſſe põt: neq̃ȝ eẽ certa põt colligi rõne. Quapropter cõſtat illũ nullatenus potuiſſe p̃ſcire caſũ ſuũ quẽ neceſſe ñ erat futuꝝ. Ponamus eñ nõ fuiſſe futurũ caſum illũ: an ita q̃ȝ putas p̃ſciri potuiſſe qḋ futurꝰ nõ erat? D Videt̃ nõ poſſe p̃ſciri qḋ põt futuꝝ nõ eſſe: nec poſſe nõ eſſe futuꝝ: qḋ p̃ſcitur. Sȝ reminiſco2 nũ cilliꝰ famoſiſſime q̃ſtionis de p̃ſciẽtia diuĩa: et libero arbitrio: q̃uis eñ tãta auctoritate aſſerat̃ ꝛ tanta teneat̃ vtilitate: ꝛ nullatenꝰ ꝑpter hũanã rõnem dubitandũ ſit diuinã p̃ſcientiã ꝛ liberuȝ arbitriũ ſibi inuicẽ ꝯſentire: tñ q̃ȝtum ad rõnis ꝯſiderationẽ q̃ videtur ſpectat: inſociabiliter videntur diſſentire: vñ videmꝰ in hac q̃ſtione nõnullos ſic in vnã ptẽ vergentes vt alterã oẽs deſerãt vnda infidelitatꝭ ſiue ſbmergẽte perire: multos ṽo velut cõtrarijs vẽtis hincinde cõtra inuicẽ ſiſtẽtando quaſſantibꝰ pclitari. Cũ ẽ diuiaȝ cõſtet p̃ſcientiã eẽ oĩm q̃ fiunt libero arbitrio nec aliud bõrum ſit ex neceſſitate: nihilominꝰ videt̃ poſſe nõ eſſe futuꝝ qḋ preſcitur. M Breuiter iterim r̃ndebo. Preſcientia dei nõ ꝓprie dicit̃ p̃ſcientia. Cui eñ oĩa ſp ſunt preſentia: nõ habet futuroꝝ p̃ſcientiã ſ p̃ſentiũ ſciẽtiam. Cum ergo alia ſit ratio de preſcientia future q̃ȝ de preſentis rei ſcientia: nõ eſt neceſſe diuinã p̃ſcientiã ꝛ illam de q̃ querimꝰ eandem habere ꝯſequentiam. D Aſſentio. M Redamus ad illã que erat in manibus queſtionem. D Placet quod dicis. Sed eo pacto vt cũ de illa cuius mẽtionẽ fecimus queſiero: mihi reſpõdere quod inde deus tibi dignabit̃ oſtendere non recuſas. Valde nam q̃ȝ neceſſaria eſt eius ſolutio ſi iã ab aliq̃ facta eſt aut ſi fiat: fateo2 eñ non deũ alicubi excepta diuina auctoritate cui indubitãter credo me legiſſe rationẽ: que mihi ſufficeret ad eiuſdẽ ſolutiõis intellectũ. M Cum ad illã veniẽmus ſi forte venerimus: erit ſicut deꝰ dabit. Nũc aũt qm̃ ſuprapoſita rõne patet apo/

ſtratam angelũ nõ potuiſſe pſcire rui
nã ſuã ea pſciẽtia quã rei neceſſitas
ſequit: accipe adhuc aliã rõnẽ que
nõ ſolũ pſcientia: ſ ꝛ eſtimatiõe aut
qͣlibet ſuſpitiõe ſuũ cũ pſenſiſſe caſũ
excindit. D Hoc accepto. M
Si adhuc in bona volũtate ſtans p̄
ſciebat ſe caſuꝝ: aut volebat vt im fi
eret: aut nolebat. D Unũ hoꝝ ne
ceſſe eſt verũ eſſe. M Sꝫ ſi cum
pſciẽtia volũtatẽ habebat aliqñ ca
dendi: iã ipſa mala volũtate cecide
rat. D Patet qꝺ dicis. M
Nõ itaqꝫ volendo cadere prius ſci
uit ſe caſurũ: ꝙ̃ caderet. D Nõ
põt aliud obijci cõcluſioni tue. M
Ac ſi pſciebat ſe caſuꝝ ꝛ nolebat: tm̃
miſer erat volendo: ꝙ̃tũ magꝰ ſtare
volebat: ꝛ ꝗ erat iuſtior: eo debebat
eſſe felicior. D Negari nõ põt.
M Ac tãto iuſtior erat: ꝙ̃to magꝰ
volebat ſtare: ꝛ ꝗ erat iuſtior: eo de
bebat eſſet felicior. D Nõ põt
negari. M Ergo ſi nolẽdo pre
ſciebat ſe caſuꝝ: tãto erãt miſerior ꝙ̃
to debebat eẽ felicior: qꝺ nõ ↄuenit.
D Ita quidẽ conſeq̈ negare neq̄o.
Sꝫ hoc ſepe nõ ſolũ ſine incouenien
tia ſed ꝛ laudabiliter ꝛ ſupna gratia
fieri cognoſcit: mltotiẽs eñ vt pau
ca de incõmodis iuſtoꝝ cõmemorẽ:
ꝙ̃to quis iuſtior eſt: tãto maiore do
loris cõpaſſione de aleno caſu afficit
Sepe eñ cũ ꝗ maiorẽ habet in iuſti
cia cõſtantiã: videmꝰ ab iniuſtis ma
iorem pati pſecutiõis inſtantiã. M
Nõ eſt eadẽ rõ in hoibꝰ ꝛ in illo an
gelo. Hominis eñ natura ꝓpt̃ pctm̃
primi parẽtis iam innũerabiliũ icõ
modoꝝ facta ẽ paſſibilis: ex ꝗ paſſi
bilitate multis modis gratia nobis
operat incorruptibilitatẽ: Ille ꝟo
adhuc nullo pctõ pcedente alicuius
mali nõ in uenerat paſſionẽ. D
Satiſfeciſti obiectioni mee. Patet
eñ qꝛ ħ ipſa rõ ſicut ſeparat ab ipſo
malo angelo ſui caſus pſcientiã: ita
nihilominus omnẽ ſegregat opinio
nem. M Eſt ꝛ aliud qꝺ mihi ſa
tis videt oſtendere nullo mõ eũ ſuã
ante putauiſſe futurã puaricationẽ.
Nẽpe vt coactã putauiſſet aut ſpon
taneam: ſed nec nullatenus erat vñ
ſe aliquãdo cogi ſuſpicaret: nec ꝙ̃
diu voluit i veritate pſeuerare: vllo
mõ putare potuit ſe ſola volũtate il
lam deſertuꝝ. Supra nãqꝫ iã mon
ſtratum eſt eũ ꝙ̃diu rectã voluntatẽ
habuit in hac ipa volũtate voluiſſe
pſeuerare. Quapropter volẽdo te
nere perſeueranter qꝺ tenebat: nullo
mõ video vnde potuiſſet vel ſuſpi
cari nulla alia accedẽte eã: ſola ſe il
lud deſertuꝝ voluntate. Non nego
illum ſciuiſſe qꝛ poſſet mutare volũ
tatẽ quã tenebat: ſ dico illũ nõ potu
iſſe putare: qꝛ aliqñ omni alia ceſſan
te eã ſponte mutaret voluntatẽ quã
pſeueranter tenere volebat. D
Qui diligẽter itelligit qꝺ dicis: pa
tenter videt qꝛ nullo mõ ſcire vl̃ pu
tare potuit angelꝰ malꝰ ſe factuꝝ qꝺ
malefecit.

Q ſciuit ſe nõ debere velle hoc qꝺ volendo peccauit: ꝛ debere puniri ſi peccaret: Capitulum XXII.

Sed ꝛ hoc volo vt pariter oñ
das ſi ſciuit ſe nõ debere vel
le qꝺ puaricãdo voluit. M In ħ
dubitare nõ debes ſi ſupra dicta cõſi
deras. Si eñ neſciſſet ſe nõ debere
velle quod iniuſte voluit: ignoraſſet
ſe debere volũtatẽ tenere quã deſe
ruit. Quapropter nec iuſtꝰ eſſet te
nendo: nec iniuſtus deſerẽdo iuſticiã
quã neſciſſet: imo nec poterat ñ vel
le plus ꝙ̃ habebat: ſi neſciebat ſe de
bere eſſe ↄtentũ eo qꝺ acceperat. De
niqꝫ qꝛ ita rationalꝭ erat: vt nulla re
ꝓhiberet vti rõne: nõ ignorabat ꝗd
deberet vel nõ deberet velle. D
Rationẽ tuam nõ video poſſe infir
mari: ſed tñ inde mihi videt quedã
oriri q̃ſtio. Si eñ ſciebat ſe nõ debe
re deſerere qꝺ accepat: vtiqꝫ ſciebat
nihilominus ſe debere puniri ſi deſe

reret: Quomodo igitur ſponte potuit velle vnde miſer eſſet: qui acceperat inſeparabiliter velle vñ btũs eſſet?

Q non debuit ſcire: quia ſi peccaret puniretur: Capitulum XXIII. M.

Sicut certũ ẽ qz debere ſe puniri ſi peccaret ignorare nõ potuit: ita qz puniret᷑ ſi peccaret ſcire nõ debuit. D Quõ hoc ignorauit ſi ita rõnalis erat vt eiꝰ rõnalitas nõ ĩpediret᷑ veritatẽ cognoſcere: ſicut ſepe nr̃a impedit᷑ regnãte corruptibili corpore? M Quia rõnalis erat: potuit intelligere qz iuſte ſi peccaret puniret᷑. Sed qm̃ iudicia dei multa ⁊ ĩueſtigabiles vie eiꝰ: nequit cõp̄hẽdere an deꝰ faceret qd̃ iuſte facere poſſet. Sz ⁊ ſi q̃s dicat qz nullatenꝰ credere potuit deũ creaturã ſuã ꝓpt᷑ eiꝰ culpã dãnaturũ quã tãta ſua bonitate fecerat: p̄ſertim cũ nullũ exẽplũ iuſticie vlciſcẽtis iniuſticiam p̄ceſſiſſet: ⁊ certus eſſet nũeꝝ in q̃ facturi erant q̃ deo frui deberẽt tãta ſapiẽtia eſſe ꝯſtitutũ: vt ſicũ nihil habebat ſupfluũ: ita ſi minueret᷑: imꝑfectꝰ eſſet: nec tã p̄claꝝ opus dei ex aliq̃ pte permanſurũ imꝑfectum: nec vlla ratiõe ſcire poſſet ſi hõ iam factus erat: deũ humanam naturam ꝓ angelica: aut angelicã ꝓ humana ſi caderet ſubſtituturũ: ſꝫ potius vnã quamq; in id ad quod facta erat ꝓ ſe nõ pro alia reſtitutã: aut ſi factus nõdũ hõ erat: multo minus putare poſſet ad ſubſtitutionẽ alteriꝰ nature illũ eſſe faciendũ. Si inq̄ aliquis hoc dicat: q̃ incõuenientia ineſt? Sz redeamꝰ ad hoc qd̃ dixerã: illum ſcꝫ hãc nõ debuiſſe hr̃e ſcientiã. Si eñ ſciuiſſet nõ poſſet volens ⁊ habens btitudinẽ ſpõte velle: vñ miſer eſſet qr̃e nõ eſſet iuſtus nõ volẽdo qd̃ nõ deberet: qm̃ nõ poſſet velle. Sed et hac rõne cõſidera vtrũ ſcire qd̃ qris debuerit: nam ſi ſciſſet aut peccaſſet: aut nõ? D Vnũ hoꝝ eſſet. M Si preuiſo tanta pena nulla indigẽtia ⁊ nulla re cogente peccaſſet: tanto magis puniendus eſſet. D Ita eſt. M Nõ ergo hec p̄ſcientia illi expediebat. D Uere peccaturo nõ expediebat preſcire penã. M Et ſi nõ peccaſſet: aut ſola bona volũtate nõ peccaſſet aut timore pene. D Nihil aliud dici põt. M Sz qm̃ nõ cauiſſet peccatũ ſolo amore iuſticie: ipſo opere mõſtrauit. D Nõ eſt dubiũ. M Si vero timore cauiſſet nõ eſſet iuſtus. D Palaꝫ eſt nullo modo eũ debuiſſe ſcire indictaꝫ ſibi penã ſuũ ſecuturã peccatũ: Sz qm̃ eum angelũ qui ſtetit ⁊ euꝫ q̃ nõ ſtetit ĩ veritate: pari ſcientia p̄ditos in prima cõditiõe credimꝰ: nõ video cur illi negata ſit ſcientia iſta cui tam tenax erat bona volũtas vt ſufficeret ad cauendũ peccatũ. M Non tñ poſſet nec deberet ꝯtẽnere penã quã p̄ſciſſet. D Sic videt᷑. M Sic ergo ſolus amor iuſticie: ita ſolũ odiuꝫ pene ſufficeret ad nõ peccandũ. D Nihil planius: M Duas igit᷑ habuiſſet cãs ñ peccãdi: vnã honeſtã ⁊ vtilẽ: alterã inhoneſtam ⁊ inutilẽ. i. amorẽ iuſticie ⁊ odium pene. Nã nõ ſatis eſt honeſtum ſolo odio pene nõ peccare: ⁊ ad non peccandũ inutile eſt odiũ pene vbi ſolus amor iuſticie ſufficit. D Non eſt qd̃ poſſim obijcere. M Quid ẽ? Nõne multo nitidius placet eiꝰ pſeuerantia: cũ illa ſola pſeuerãdi cauſa videt᷑ in illo q̃ vtilis eſt ⁊ honeſta qz ſpõtanea: q̃ ſi ſimul ſeſe illa oñderet que inutilis ⁊ inhoneſta: quia neceſſaria intelligitur?

Q etiam bonus angelus hoc ſcire non debuit: Capitulum XXIIII. D.

Sic patet qd̃ dicis: vt qd̃ paulo añ volebã eũ ſciuiſſe: nũc gaudeam eũ neſciuiſſe: niſi qz nũc

cādem eū negare nō poſſum⁹ hāc ſci
entiā quā ipo angeli exēplo peccātꝫ
ignorare nō pōt. M Quod nunc
vterqꝫ ſcꝫ bonus angelus ⁊ mal⁹ cer
tus eſt qꝛ talē culpā talis ſequitᷣ pe/
na: ſicut ſcientia eſt ambob⁹ diuerſa:
ita eſt ſciētie cā nō eadē ⁊ finis diſſi
milis. Nā qd̄ ille ſcit ipo ſui experi/
mēto: hic iſte didicit ſolo alteri⁹ exem/
plo. Sꝫ ille illo mō qꝛ nō pſeuerauit:
iſte alio mō qꝛ pſeuerauit. Quapro
pter ſicut illi qm̄ vituperabiliter nō p/
ſeuerauit ſciētia ſua eſt ad penam: ſic
iſti qui laudabiliter pſeuerauit ſci/
entia eſt ad gloriam. Si ergo ille di
citur hoc ſolo quia hanc habet ſci/
entiam: iam peccare non poſſe: ſatis
patet: qa ſicut glioſa eſt ſcia que ex
laudabili pſeuerātia ē compata: ſic
ad gliam eſt īpotentia peccādi q̄ ex
glioſa ſciētia eſt nata. Quēadmodū
ḡ malus angelus vituperādus ē qꝛ
nō pōt ad iuſticiā redire: ita iſte lau
dand⁹ eſt: qꝛ nō pōt abire. Sicut enī
ille iam redire non pōt qꝛ ſola mala
volūtate abijt: ſic iſte iā abire nō pōt:
qꝛ ſola bona volūtate pmāſit. Pa/
lā igitur eſt: qꝛ ſicut illi nō poſſe re
cuperare: qd̄ deſeruit eſt pena pec/
cati: ita huic nō poſſe deſerere qd̄ te/
nuit eſt premiū iuſticie.

Qꝫ ille ſi etiā hoc ſolo dicitᷣ iā nō poſſe peccare qꝛ nūc habet ſciam ex caſu diabo/li: tamen illi ſit ad gloriam. Capitulum XXV. D.

Valde pulchra eſſet hui⁹ ſcie
atqꝫ īpotētie iſta tua ꝯtēpla/
tio ſi quēadmodū aſſeris: iō
bono angelo eadē ſcia ⁊ īpotētia qꝛ
pſeuerauit: cōtigiſſent. Non enī eas
adept⁹ eſſe videtᷣ qꝛ ipe pſeuerauit:
ſꝫ qꝛ deſertor nō pſeuerauit. M Si
ita eſt vt dicis: gaudere pōt bon⁹ an
gel⁹ de caſu apoſtate angeli: vtpote
cui expediebat vt ille caderet: quoni
am adeptus eſt hāc ſciam q̄ nec pec/
care nec miſer eē ampli⁹ poſſit: non
qꝛ ipe bene meruit: ſꝫ qꝛ ali⁹ male me
ruit; q̄ oīa ſunt nimia abſurditate
plena. D Quāto abſurdius vide
tur: ſic tu mōſtras caſum peccātis an
geli ꝓfuiſſe ſtāti: tāto magis neceſſa
riū ē: vt oſ̄das iſtū nō iō adeptū eē
ſciam de q̄ agitᷣ qꝛ ille peccauit. M
Nō debes dicere iō bonū angelū ad
ſciam pfeciſſe hāc qꝛ mal⁹ peccauit:
ſꝫ bonū angelū ideo pfeciſſe ad hāc
ſciaꝫ exēplo cadētꝭ: qꝛ ille peccauit.
Si enī neuter peccaſſet: vtriqꝫ datu/
rus erat de⁹ eandē ſciam merito pſe
uerātie alio mō ſine alicui⁹ cadētis
exēplo. Null⁹ enī dicit deū non alio
mō potuiſſe angelis ſuis hanc dare
ſciam. Cū ḡ ille peccauit exēplo ei⁹:
iſtū docuit qꝫ docēdꝰ erat nō impo
tentia quia alio modo non potuit:
ſꝫ maiore potentia qua de malo bo/
nū facere potuit: vt nec malū inor di
natū in regno oīpotētis ſapīe pma/
neret. D Placet mihi valde qd̄
dicis. M Patet itaqꝫ ſi bonus
angel⁹ hꝫ ſolo iā peccare nō poſſe qꝛ
ſcit petm̄ mali āgeli penā ſecutā eē:
qd̄ tn̄ hꝫ īpotētia nō illi eēt ad minu
tionē laudis: ſꝫ ad pmiū ſuate iuſti/
cie. Sꝫ ſcis qꝛ ſupra claruit eū ideir/
co peccare nō poſſe: qm̄ merito pſe/
uerātie a deo pueꝫt⁹ eſt vt iā nō vi/
deat qd plus velle q̄at. D Nihil
excidit eoꝝ q̄ ſupra rōe inueſtigante
comperimus a memoria mea.

Qꝛ horremus audito nomine mali: et quid faciat opa q̄ videtᷣ iniuſticia facere: cū ipſa ⁊ malum nihil ſit. Capitulum XXVI.

Sed cū oīb⁹ qſtiōib⁹ meis ſa/
tiſfeceris: illud adhuc expecto
apiri: qd ſit qd̄ horrem⁹ audi
to nomine mali: ⁊ quid faciat opera
que iniuſticia: que malum eſt: vide/
tur facere: vt in raptore in libidino
ſo: cū malū nihil ſit. M Breuitᷣ
tibi rn̄debo. Malū qd̄ ē iniuſticia ſp
nihil eſt: malū vero qd̄ ē incōmodi/

tas aliqñ ſine dubio eſt nihil: vt ceci
tas: aliqñ eſt aliqd vt triſticia ⁊ do/
lor. Et hãc ĩcõmoditatẽ q̃ ẽ aliqd ſp
odio habem⁹. Cũ itaq; audim⁹ no/
men mali: nõ malũ q̃ nihil eſt time
mus: ſ; malũ qđ aliqd ẽ qđ abſentiã
boni ſequit᷑. Nã iniuſticiã ⁊ cecitatẽ
q̃ malũ ⁊ nihil ſũt ſequunt᷑ multa in/
cõmoda q̃ malũ ⁊ aliqd ſunt: ⁊ hec
ſũt q̃ horrem⁹ audito noĩe mali. Cũ
aũt dicim⁹ q2 ĩiuſticia facit rapinaꝫ
aut cecitas facit hoĩem cadere in fo/
ueã: neq̃q̃ intelligendũ eſt q ĩiuſti/
cia aut cecitas faciãt aliqd: ſ; ſi iuſti/
cia eſſet in volũtate ⁊ viſus ĩ oculo:
nec rapina fieret nec caſus in foueaꝫ.
Tale eſt cũ dicim⁹ abſentia guberna
culi ĩpellit nauẽ in ſcopulos: aut ab/
ſentia freni facit equũ diſcurrere: qđ
nõ eſt aliud q̃ ſi gubernaculũ abeſt
naui ⁊ frenũ eq̃: q̃ ſi adeſſent nec vẽtꝰ
nauẽ ĩpellerẽt nec equ⁹ diſcurreret.
Sic nãq; gubernaclo nauis ⁊ freno
regit᷑ equ⁹: ſic iuſticia gubernat᷑ vo/
luntas hominis ⁊ viſu pedes. D

Unde veniat malũ ĩ ange/ lum qui bonus erat: Capitulum XXVII. D

ſ Ic mihi de malo q̃ eſt iniuſti/
cia ſatiſfeciſti: vt iã oẽs ĩ cor
de meo q̃ de illo ĩeſſe ſolebãt
q̃ſtiões ſint deterſe. De h̃ eñi malo
q̃ſtio naſci videt᷑: qm̃ ſi eſſet aliq̃ eſ/
ſentia: eſſet a deo: a q̃ ⁊ neceſſe eſt eẽ
oẽ qđ aliqd eſt: ⁊ impoſſibile eſt eſſe
pctm̃ ſiue iniuſticiã. De malo vero qđ
eſt incõmoditas ſi aliqñ ẽ aliqd: ni/
hil video recte fidei obuiare. Sꝫ ne
tedeat te breuit᷑ rñdere fatue interro
gatiõi mee: vt ſciã q̃lit᷑ ipm̃ q̃rẽtib⁹
rñdeã: q̃ppe nõ ſp facile eſt ĩſipiẽti ĩ
ſipiẽt᷑ q̃rẽti: ſapiẽter rñdere. Unde ero
igit᷑ vñ p̃mũ venit malũ qđ dĩ iniu/
ſticia: ſiue pctm̃ in angelũ q̃ fact⁹ eſt
iuſtus? M Dic tu mihi vñ venit
nihil in aliqd. D Nihil nec ve/
nit nec recedit. M Cur ꝗ q̃ris vñ
venit ĩiuſticia q̃ nihil ẽ? D Quia
qñ iuſticia recedet inde vbi erat: dici
mus accedere iniuſticiã. M Dic
ꝗ qđ magis ꝓprie ⁊ aptiꝰ dĩ: ⁊ q̃re de
abſceſſit iuſticie. Siquidẽ ſepe apta
interrogatio expedit rñſionẽ ⁊ inep/
ta reddit impeditiorẽ. D Cur ꝗ
receſſit ab angulo iuſto iuſticia? M
Si ꝓprie vis loq̃ nõ receſſit ab eo: ſ;
ipe deſeruit eã volẽdo qđ ñ debuit.
D Cur deſeruit eã? M Cũ dico
q2 volẽdo qđ ñ debuit eã deſeruit:
aperte oñdo cur ⁊ q̃ illam deſeruit.
Nã iõ illã deſeruit q2 voluit qđ vel
le nõ debuit: ⁊ h̃ mõ id volẽdo qđ ñ
debuit illã deſeruit. D Cur vo/
luit qđ nõ debuit? M Nulla cã p̃
ceſſit hãc voluntatẽ niſi q2 velle po
tuit. D An iõ voluit q2 potuit?
M Nõ q2 ſilr̃ potuit bon⁹ angelꝰ
velle nec tñ voluit. Nã nullꝰ vlt qđ
velle põt: iõ q2 p̃t ſine alia cã: q̃uis
nũq̃ velit ſi nõ p̃t. D Cur ꝗ vo
luit? M Nõ niſi q2 voluit. Nã h̃
volũtas nullã aliã hũit cãm q̃ ĩpel/
leret᷑ aliq̃ten⁹ aut attraheret᷑: ſ; ipe ſi
bi efficiẽs cã fuit ſi dici põt effect⁹.

Q2 ptãs volẽdi qđ nõ de/ buit: bona fuit ſp ⁊ ipm̃ vel/ le bonum q̃tum ad eſſe: Capitulum XXVIII. D

ſ I ptãs ipa volẽdi ⁊ ipſum
velle fuit aliqđ bonũ: fuit a
deo. M Utrũq; fuit aliqd:
⁊ ptãs quidẽ non niſi bonũ aliqd et
ſpõtaneũ donũ dĩ: velle aũt ſcđm eſ
ſentiã bonũ: ſ; qm̃ nõ iuſte: factũ eſt
malũ: ⁊ tñ a deo fuit a q̃ eſt oẽ qđ ali
qd eſt. Nẽpe nõ ſolũ h̃ habet aliqs
a deo qđ de⁹ ſpõte dat: ſ; etiã qđ iniu
ſte rapit dõo p̃mittẽte. Et ſic dĩ de⁹ fa
cere qđ p̃mittit fieri: ita dĩ dare qđ p̃
mittit rapi. Qm̃ igit᷑ p̃mittẽte deo
angel⁹ malꝰ p rapinã vſus ẽ ptãte a
deo ſpõte data: a dõo habuit vti qđ ñ
eſt aliđ q̃ ipm̃ velle. Nõ eſt eñi aliđ
velle q̃ vti ptãte volẽdi: ſicut idẽ
eſt loqui ⁊ vti poteſtate loquendi.

Beati Anſelmi dialogus de
caſu diaboli explicit.

Eiuſdem beati Anſelmi: liber pro inſipiente incipit.

A Dubitanti vtrū ſit: vel negāti ꝙ ſit aliqua talis natura q̄ nihil maius cogitari poſſit: ſʒ eſſe illam huic dicit̃ pmo probari: quod ipe negās vel ambigēs de illa iam habeat eā ĩ intellectu: cū audiēs illā dici: id qđ dicit̃ ītelligit: deinde qꝛ qđ ītelligit: neceſſe eſt vt nō in ſolo intellectu: ſʒ etiā in re ſit. Et ħ ita pbat̃: qꝛ maiꝰ eſt eſſe in intellectu ꝛ in re ꝙ̃ in ſolo intellectu: Et ſi illud in ſolo eſt intellectu: maius illo erit quicquid etiam fuerit in re ac ſi maius oībus: minus erit aliq̄ ꝛ nō erit maiꝰ oībus: qđ vtiꝙ̃ repugnat: Et iō neceſſe eſt vt maius oībꝰ: qđ eſt iā pbatū: eſt in intellectu: nō in ſolo intellectu: ſʒ in re ſit: qm̄ aliter maius oībus eſſe nō poterit. Reſponderi forſitan pōt ꝙ hoc iam eē dicit̃ in intellectu meo: nō ob aliud niſi qꝛ id qđ dr̄ intelligo. Nōne ꝛ queq̄ ꝙ̃ falſa ac nullo prorſus mō ĩ ſeipis exiſtētia ĩ ītellectu habere ſilr̄ dici poſſem: cū ea dicente aliq̄: queq̄ ꝙ̃ ille diceret: ego ītelligerēʒ: niſi forte tale illud cōſtat eſſe vt nō eo modo quo etiam falſa queq̄ vel dubia haberi poſſint in cogitatiōe: ꝛ ideo non dico illud auditū cogitare vel in cogitatiōe habere: ſʒ intelligere: ꝛ intelligit̃ habere: qꝛ ſcʒ licet nō poſſum hoc aliter cogitare niſi intelligēdo: id eſt ſcientia cōprehēdēdo: re ipſa illud exiſtere: ſed hoc non eſt.

B Primo quidē nō ħ erat aliud idem ꝙ̃ tpe pcedens habere rem in intellectu ꝛ aliud id ꝙ̃ tpe ſequēs intelligere rem eſſe: vt fit de pictura q̄ priꝰ eſt in animo pictoꝝ: deinde in ope. Deinde vix vnq̄ꝫ poterit eſſe credibile: cum dictū ꝛ auditū fuerit illud: non eo mō poſſe cogitari nō eſſe quo etiā pōt non eſſe deus. Nā ſi non poteſt: cur cōtra negantē aut dubitantem ꝙ ſit aliq̄ talis natura: tota iſta diſputatio aſſūpta eſt? Poſtremo qđ tale ſit illud vt nō poſſit niſi mox cogitatū indubitabilis exiſtētie ſue certo percipi intellectu: indubio aliquo pbandū mihi eſt argumēto: nō aūt iſto ꝙ iā ſit ħ ĩ intellectu meo cū auditum intelligo: in quo ſilr̄ eſſe poſſe quecūq̄ꝫ alia incerta vel etiā falſa ab aliq̄: cuius verba intelligerentur dicta: adhuc puto ꝛ inſuper magis ſi illa deceptus: vt ſepe fit: crederet: q̄ illud nōdum credo. Unde nec illud exēplū de pictore picturā quā facturus eſt iā ĩ intellectū habente: ſatis poteſt huic argumēto ꝯgruere. Illa eñ pictura anteq̄ꝫ fieret in ipſa pictoris arte habetur: ꝛ tale quippiam in arte artificis alicuius nihil eſt aliud ꝙ̃ pars quedam intelligentie ipſius: quia ꝛ ſicut ſanctus auguſtinus ait: cū faber arcam facturus in ope: prius habet illā in arte. Arca que fit in opere: nō eſt vita: arca que eſt in arte vita eſt: qꝛ viuit anima artificis in qua ſunt iſta oīa anteq̄ꝫ pferantur: Ut quid eñ in viuente aīa vita C
ſunt iſta: niſi q̄ nihil ſunt aliud ꝙ̃ ſciētia: vel intelligētia anime ipſiꝰ? At vero quicquid extra illa q̄ ad ipſam mētis noſcunt̃ ptinere naturā: aut auditū: aut excogitatū ītellectu percipit̃. Uerū aliud eſt ſine dubio vex illud: aliud intellectus ipſe quo capit̃: quocirca etiā ſi verum ſit eſſe aliq̄d quo maius quicq̄ꝫ nequeat cōgitari: nō tamen hoc auditum ꝛ intellectū: tale eſt: qualis nondū facta pictura ĩ intellectu pictoris. Huc accedit illud: quod prenotatū eſt ſuperius: qꝛ ſcʒ illud omnibus q̄ cogitari poſſint maius: qđ nihil aliud poſſe eſſe dicit̃ ꝙ̃ ipſe deus. Tam ergo ſecundum rem vel ex ſpecie mihi vl' ex genere notā cogitare auditū vl' intellectum habere nō poſſum: ꝙ̃ nec ipſum deū quē vtiq̄ꝫ ob hoc ipſuʒ etiā

nõ eſſe cogitare poſſum. Nec enim aut rem ipſam noui: aut ex alia poſſũ conijcere ſimili: quãquidem ⁊ tu talẽ aſſeris illã vt eſſe nõ poſſit ſimile quicquã. Nam ſi de homine aliquo mihi prorſus ignoto: quẽ etiã eſſe neſcirem: dici tñ aliqd audirẽ p illã ſpecialẽ generalẽue noticiã q quid ſit hõ vel homines noui: de illo quoq ſecñm rem ipſam que ẽſt hõ cogitare poſſem: et tñ fieri poſſet vt mẽtiente illo q diceret: ipſe quẽ eẽ cogitarem: hõ nõ eẽt: cum tñ ego de illo ſecñm veram nihilominus rem: nõ q eſſet ille hõ ſed q
D eſt hõ qlibet cogitarẽ. Nec ſic igitur vt haberẽ falſum iſtud in cogitatõe vel ĩ itellectu: habere poſſim illd cũ audio dici: deus aut aliud oĩbus maius. Cũ qñ illud ſecñm rem verã mihiq notam cogitare poſſe iſtud omnino nequam: põt vllũ cogitari vex? Sic qdez cũ ita cogitat: nõ tã ipſa vox que res eſt vtiq vera: hoc eſt litterarũ ſonus vl ſyllabarũ: qñ voci audite ſignificatio cogitet: ſed nõ ita vt ab illo q nouit qd ea ſoleat voce ſignificari a q ſcz cogitat ſecñm rẽ vl in ſola cogitatione vera. Sed vt ab eo q illud nõ nouit: ⁊ ſolũmõ cogitat ſecñm animi motũ illius auditu vocis effectum ſignificationẽq pcepte vocis conãtẽ effingere: ſibi qd mirũ eſt ſi vnq rei veritate potuerit. Ita ergo nec prorſus aliter adhuc in intellectu meo cõſtat illud haberi: cũ audio intelligoq dicentẽ eſſe: aliqd maius oĩbus q valeãt cogitari: hoc de eo qd ſumma illa natura tam eſſe dicit in intellectu meo. Qd aũt ⁊ in re neceſſario eſſe inde mihi pbat: qr ibi fuerit qcqd eſt maius: in re illa erit: ac ſi p hoc ſi erit illud maius oĩbus: qd vtiq iam eſſe pbatũ eſt ĩ
E intellectu. Ad hoc rñdeo ſic eſſe dicendũ. Eſt ĩ intellectu qd ſecñm veritatẽ cuiuſq rei neqt ſaltẽ cogitari: ⁊ in hoc in meo ſic eſſe nõ denego. Sz qr p hoc eſſe quoq in re nõ põt nullatenus obtinere: illd ei eſſe adhuc penitus nõ cõcedo quouſq mihi argumẽto pbet in dubio: qd qui eſſe dicit hoc qd maius oĩbus aliter nõ erit oĩbus minus: nõ ſatis attẽdit cui loquat. Ego enĩ nondum dico: imo etiã nego vel dubito vlla re vera eſſe maius illud: nec aliud ei eſſe pcedo qñ illud ſi dicendũ ẽ eẽ cũ ſecñm vocẽ tm auditã rez prorſus ignotã ſibi conat animus effingere. Quõ igit inde mihi pbat maius illud rei veritate ſubſiſtere: qr pſtet illud maius oĩbus eẽ: cũ id ego vſq negẽ: adhuc dubitẽ de cõſtare: vt ne intellectu qdem vel cogitatiõe mea eos ſaltẽ mõ maius ipm eẽ dicam: q dubia etiã multa ſunt ⁊ incerta. Prius eñi certũ mihi neceſſe ẽ: fiat reuera eſſe alicubi maius ipm: ⁊ tñ deinde ex eo qd maius eſt oĩbus: in ſeipſo qq ſbſiſtere nõ erit ãbiguũ. Exẽpli grã: Aiunt qdã alicubi oceani eẽ inſulaz quã ex difficultate vl potius ex ĩpoſſibilitate inueniẽdi: qd nõ ẽ cognominãt: aliq pditã quã q fabulant multo amplius qñ de fortunatis inſulis ferĩ diuitiarũ deliciarumq omnium ineſtimabili vbertate pollere: nulloq poſſeſſore aut habitatore: vniuerſis alijs qs incolũt homines terris poſſidendoz redũdantia vſquaq pſtare. Hoc ita eẽ dicat mihi quiſpiã: ⁊ ego facile dictũ in quo nihil eſt difficultatis intelligam. At ſi tũc velit conſequenter adiũgat: ac dicat: nõ potes vltra dubitare inſulã illã omibus terris preſtantiorẽ vere eſſe alicubi in re qñ in intellectu tuo nõ ambigis eſſe: ⁊ quia preſtãtius eſt nõ in intellectu ſolo ſed etiã eſſe in re. Ideo ſic
eã neceſſe eſt eſſe: qr niſi fuerit: qcunq alia ĩ re eſt terra pſtãtior: illa erit F
ac ſi ipſa iã a te pſtantior: ⁊ ĩtellecta pſtantior nõ erit. Si inqñ p hoc ille mihi velit aſtruere de inſula illa qd vere ſit ãbigendũ vltra nõ eſſe: aut iocari ipm credã: aut neſcio quẽ ſtultiorẽ debeã reputare: vtrũ me ſi ei cõcedã: an illũ ſi ſe putet aliq certitudine inſule illius eſſentiã aſtruxiſſe: niſi prius ipam pſtantiã eius ſolũmõ ſicut

rem vere atq̧ indubie exiſtentē: nec
vllatenus ſicut falſum aut incertum
aliq̄d in intellectu: ſ eo eē docuerit.
Hoc interim ad obiecta inſipiēs ille
rēſpōderit: cui cū deinceps aſſerit ta
le eſſe maius: illud vt nec ſola cogita
tiōe valeat nō eſſe: ⁊ hoc rurſus non
aliunde ꝓbat̄ q̄ eo ipſo ꝙ aliter non
erit oībus maius: idem ipē poſſit re
ſpondere ⁊ dicere. Qn̄ eñ ego rei ve
ritatem eſſe tale aliq̄d: hoc eſt maius
oībus dixi: vt ex hoc mihi debeat ꝓ/
bari in m̄ etiam re ipſa id eſſe vt nec
poſſit cogitari nō eſſe. Quapropter
certiſſimo primit⁹ aliq̄ ꝓbandū eſt
argumēto: aliquā ſuperiorē: hᷓ ē ma
iorem ac meliorē oīm q̄ ſunt eſſe na/
turā: vt ex hac alia iā poſſimus oīa
ꝓbare: q̄bus neceſſe eſt ac q̄ maius
meli⁹ eſt: illud oībus nō carere. Cuȝ
aūt dicit̄ ꝙ ſūma res iſta non eſſe
neq̄at cogitari: melius fortaſſe dice/
B retur ꝙ nō eſſe aliq̄d etiā poſſe non
eſſe nō poſſit intelligi: nā ſcd̄m ꝓpri
etatem verbi iſtius: falſa neq̄unt in/
telligi: que poſſunt vtiq̧ eo mō cogi
tari q̄ deū nō eſſe inſipiens cogitauit:
et me quoq̧ eſſe certiſſime ſcio: ſed ⁊
poſſe nō eſſe nihilominus ſcio: ſūmū
vero illud quod eſt ſcȝ ⁊ de⁹ ⁊ eſſe ⁊
non eſſe non poſſe: indubitanter in/
telligo. Cogitare aūt me nō eſſe q̄/
diu eſſe certiſſime ſcio: neſcio vtrum
poſſim: ſ ſi poſſuȝ: cur ⁊ nō q̄d aliud
eadē certitudine ſcio? Si aūt nō poſ
ſum: nō erit iaȝ iſtud ꝓpriū deo. Ce
tera libelli illi⁹ tā veraciter ⁊ tā p̄/
clare ſunt magnificeq̧ p̄ſtantia: tāta
deni q̧ referta vtilitate ⁊ pij ac ſcti
affect⁹ intimo q̄dā odore fragrantia:
vt nullo modo ꝓpter illa q̄ virtus
recte q̄dē ſenſa ſ min⁹ firmiter argu
mētata ſibi iſta ſint ɔtēnēda: ſ illa
poti⁹ argumētāda robuſti⁹: ac om̄ia
cū ingēti veneratiōe ⁊ laude ſuſcipi
enda.

Beati Anſelmi liber pro inſipi
te explicit.

Einſdem beati Anſelmi li/
ber ɔtra inſipiētē Incipit.

Q uoniam
nō me reꝑhendit i his
dictis ille inſipiēs cō/
tra quē ſum locutus in A
meo opuſculo: ſ quidā
non inſipiēs ⁊ catholicus ꝓ inſipiē/
te ſufficere mihi pōt r̄ndere catholi/
co. Dicis quidē q̄cunq̧ es q̄ dicis hᷓ
poſſe dicere iſipiētē: q2 nō eſt i intel
lectu aliq̄d ſuo mai⁹ q̄ cogitari nō
poſſit aliter q̄ qḋ ſcd̄m v̄itatē cuiuſ
q̄ rei neq̄t ſaltē cogitari: ⁊ qḋ magis
cōſequit̄ hᷓ qḋ dico q̄ maius cogitari
nō poſſit: ex eo q2 ē in intellectu eſſe
⁊ i re: quā ꝑditā inſulā certiſſime ex
eo cū deſcribit̄ verbis audiēs eā nō
ambigit i intellectu ſuo eſſe. Ego v̄o
dico ſi q̄ mai⁹ cogitari nō pōt: nō in/
telligit̄ vl̄ cogitat̄: nec ē in intellectu
vl̄ cogitatiōe ꝑfecto de⁹: aut nō ē q̄
mai⁹ cogitari nō poſſit: aut nō intel/
ligit̄ vel cogitat̄ ⁊ nō eſt in itellectu
vl̄ cogitatiōe. Qḋ q̄ falſū ſit: fide ⁊
ɔſcīa tua ꝓ firmiſſimo vtor argumē
to. Ergo q̄ mai⁹ cogitari nō p̄t vere
intelligit̄ ⁊ cogitat̄ ⁊ ē in intellectu
⁊ cogitatiōe. Quare aut vera n̄ ſūt
q̄b⁹ conaris ɔtra ꝓbare: aut ex eis n̄
ɔſequit̄ qḋ te ɔſeq̄nt̄ opinari ɔclu/
dere. Qḋ aūt putas ex eo qḋ intelli
git̄ aliq̄d q̄ mai⁹ cogitari neq̄t non
ɔſeq̄ illḋ eē in itellectu: nec ſi eſt i in/
tellectu iō eē in re ſō ē in re. Certe g̃
dico ſi vel cogitari p̄t eē: neceē eſt illḋ
eē: Nā q̄ mai⁹ cogitari neq̄t: nō pōt B
cogitari eſſe niſi ſine initio. Quicq̄d
aūt pōt cogitari eē ⁊ nō eſſe ꝑ initiū
pōt cogitari eē. Nō g̃ q̄ mai⁹ cogita
ri neq̄t cogitare pōt eē ⁊ nō eē. Si g̃
p̄t cogitari eē illḋ ex neccītate ē. Am/
pli⁹: Si vtiq̧ vl̄ cogitari pōt: neceſſe
eſt illud eſſe. Nullus eñ negās aut
dubitās eē aliq̄d q̄ mai⁹ cogitari nō
poſſit: negat vl̄ dubitat q2 ſi eēt nec

actu nec intellectu poſſe nō eē. Aliter
nāqȝ nō eēt q̄ mai⁹ cogitari nō poſ/
ſet: ſ; q̄cq̄d cogitari pōt ⁊ nō ē ſi eēt
poſſet vł actu vł itellectu ñ eē. Qua
re ſi nihil cogitari pōt: nō p̄t nō eē q̄
mai⁹ cogitari neq̄t. Sȝ ponam⁹ non
eē ſi vł cogitari valet: aut q̄cq̄d cogi
tari p̄t ⁊ nō ē: ſi eſſet nō eſſet q̄ mai⁹
cogitari non poſſit: q̄ȝ nimis ē abſur
dū. Falſū eſt igit̄ nō eſſe aliq̄d q̄ ma
ius cogitari nō poſſit: ſi vel cogitari
p̄t: multoqȝ magis ſi intelligi ⁊ ī intelle
ctu eē p̄t. Plus aliq̄d dicā: p̄culdu/
bio q̄cq̄d alicubi aut aliq̄n nō ē etiā
ſi ē alicubi aut aliq̄n: pōt tū cogitari
nūq̄ȝ nuſq̄ȝ eē ſic nō eſt alicubi aut
aliq̄n. Nā q̄ȝ heri ñ fuit ⁊ hodie ē:
ſicut heri nō fuiſſe intelligit̄: ita nū/
q̄ȝ eē ſubintelligi pōt: ⁊ q̄ȝ h̄ nō eſt
⁊ alibi eſt: ſicut nō eſt h̄: ita pōt cogi
C tari nuſq̄ȝ eē. Silr cui⁹ p̄tes ſingule
nō ſunt vbi aut q̄n ſunt alie p̄tes ei⁹:
oēs p̄tes ⁊ iō ipm totū poſſunt cogi
tari nunq̄ȝ aut nuſq̄ȝ eē. Nā etſi di/
cat̄ tp̄s ſp̄ eē: aut mūd⁹ vbiqȝ: nō tū
illud totū ſp̄: aut iſte ſp̄ eſt vbiqȝ: ⁊ ſi
cut ſingule p̄tes tp̄is nō ſunt q̄n alie
ſunt: ita poſſunt etiā nūq̄ȝ cogitari ⁊
ſingule mūdi p̄tes: ſicut nō ſunt vbi
alie ſunt: ita ſubintelligi poſſunt nuſq̄ȝ
eē: ſ; ⁊ q̄ȝ p̄tib⁹ iūctū eſt cogitatione
diſſolui ⁊ ñ eē pōt. Quare q̄cq̄d ali
cubi aut aliq̄n totū nō eſt: etiā ſi ē p̄t
cogitari nō eſſe: ac q̄ mai⁹ cogitari ne
q̄t ſi eſt nō p̄t cogitari nō eē: alioq̄n
ſi eſt nō eſt q̄ mai⁹ cogitari nō poſſit:
q̄ȝ nō ꝯuenit. Nullatenꝰ ḡ alicubi
aut aliq̄n totū nō eſt: ſ; ſp̄ ⁊ vbiqȝ to
tū eſt. Putas ne aliq̄tenꝰ poſſe co/
gitari vł intelligi aut eē ī cogitatiōe
vel intellectu de q̄ h̄ intelligunt̄? Si
eñ nō p̄t: nō poſſunt h̄ itelligi de eo.
Q̄ȝ ſi dicit̄ nō intelligi ⁊ nō eē ī in/
tellectu q̄ȝ nō penit⁹ itelligit̄: dic q̄ꝛ
q̄ nō pōt intueri puriſſimā lucē ſo/
lis nō videt lucē diei q̄ nō ē niſi lux
ſolis. Certe vł hactenꝰ intelligit̄ ⁊ ē
in intellectu q̄ mai⁹ cogitari neq̄t vt
D h̄ de eo intelligāt̄. Dixi itaqȝ ī argu
mētatiōe quā rep̄hendis: q̄ꝛ cū inſi/
piēs audit p̄ferri q̄ mai⁹ cogitari nō
pōt: intelligit q̄ȝ audit. Utiqȝ ſi nō
intelligit ſi nota lingua dicit̄: aut nul
lū aut nimis obtuſum habet intelle/
ctū. Deinde dixi q̄ꝛ ſi intelligit̄ eſt in
intellectu: an nō eſt ī nullo itellectu
q̄ȝ neceſſario in rei veritate eſſe mon
ſtratū eſt? Sȝ dicis q̄ꝛ ſi eſt in intelle
ctu: ñ tū ꝯſequit̄ q̄ꝛ intelligit̄. Uide
q̄ꝛ ꝯſeq̄tur eē in itellectu ex eo q̄ꝛ in/
telligit̄. Sic eñ q̄ȝ cogitat̄ cogitati/
one cogitat̄: ⁊ q̄ȝ cogitatiōe cogita
tur ſicut cogitat̄ ſic eſt in cogitatiōe:
ita q̄ȝ intelligit̄ intellectu intelligit̄:
⁊ q̄ȝ intellectu intelligit̄ ſicut intelli
git̄ ſic eſt ī intellectu. Quid hoc pla
nius? Poſtea dixi quia ſi eſt vł in ſo
lo intellectu: pōt cogitari eſſe ⁊ in re
q̄ȝ maius eſt. Si ergo in intellectu
ſolo eſt idipm ſcȝ quo maius nō pōt
cogitari: ē quo maius cogitari pōt:
rogo quid conſequētius: an eñ ſi eſt
vel in ſolo intellectu nō pōt cogitari
eſſe in re: aut ſi pōt: nōne q̄ hoc cogi
tat aliud cogitat maius eo ſi eſt in ſo
lo intellectu? Quid ḡ ꝯſequentius E
q̄ȝ ſi quo maius cogitari neq̄t eſt in
ſolo intellectu: idem eſſe quo maius
cogitari poſſit? Sed vtiqȝ quo maius
cogitari pōt in nullo intellectu eſt q̄
maius cogitari nō poſſit. An ergo
non ſeq̄tur: q̄ maius cogitari neq̄t ſi
eſt in vllo intellectu: nō eſt in ſolo in
tellectu? Si enim eſt in ſolo intellectu
eſt quo mai⁹ cogitari poteſt: quod
nō ꝯuenit. Sȝ tale eſt maius ac ſi ali
quis inſulā oceani omnes terras ſua
fertilitate vincētē: que difficultate:
immo impoſſibilitate inueniendi q̄ȝ
non eſt p̄dita nominat̄. Dicat iccir/
co non poſſe dubitari vere eſſe in re:
quia verbis deſcriptā facile quis in
telligit. Fidēs loquor: quia ſi quis
nō venerit niſi aut re ipa aut ſola co/
gitatione exiſtens quod maius cogi
tari nō poſſit: cui aptare valeat con
nexionem huius mee argumētatiōis
inueniā ⁊ dabo illi perditam inſulā

amplius nõ perdendam. Palã aũt ſaʒ videt᷑: quo nõ valet cogitari maius nõ poſſe cogitari nõ eſſe: qđ tam certa rõne veritatis exiſtit: aliter em̃ nullatenus exiſteret. Deniq̃ȝ ſi quis dicit ſe cogitare illđ nõ eſſe: Dico q̃a cuȝ hoc cogitat: aut cogitat aliquod quo maius cogitari nõ poſſit: aut nõ cogitat. Qđ ſi nõ cogitat: nõ cogitat nõ eſſe quod nõ cogitat. Si vero cogitat: vtiq̃ȝ cogitat aliqđ qđ nec cogitari poſſit nõ eſſe. Si em̃ poſſet cogitari ñ eſſe: cogitari poſſet habere pͥncipium ꝛ finẽ: ſed h̃ non põt. Qui ḡ illud cogitat: aliquid cogitat qđ nec cogitari nõ eſſe poſſit: hoc vero qui cogitat: nõ cogitat idipſũ eſſe: alioquin cogitat quod cogitari nõ poteſt. Non igit᷑ põt cogitari non eſſe

F quo maius nequit cogitari. Quod aũt dicis: quia cum dicit᷑ quod ſumma res iſta nõ eſſe nequeat cogitari: melius fortaſſe diceret᷑ ꝙ nõ eſſe aut etiam poſſe nõ eſſe: nõ poſſit intelligi: potius dicendũ fuit nõ poſſe cogitari. Si em̃ dixiſſem rem ipſam nõ poſſe intelligi nõ eſſe: fortaſſe tuꝑe qui dicis qꝛ ſc̃dm ꝓprietatem verbi iſtius falſa nequeunt intelligi obijceres: nihil quod eſt poſſe intelligi nõ eſt falſũ: eſt em̃ nõ eſſe qđ eſt: quare nõ eſt ꝓpriũ deo non poſſe intelligi nõ eẽ. Quod ſi eſſet: aliq̃d eoꝝ que certiſſime ſunt põt intelligi non eſſe: ſimiliter ꝛ alia certa nõ eẽ poſſe intelligi. Sȝ hoc vtiq̃ȝ nõ pt̃ obijci de cogitatione ſi bene cõſideret᷑. Nã etſi nulla q̃ ſunt pñt intelligi nõ eẽ: oĩa tñ pñt cogitari nõ eſſe preter id qđ ſũme eſt. Illa q̃ppe oĩa ꝛ ſola pñt cogitari nõ eſſe q̃ initiũ aut finẽ aut ptium habẽt cõiunctionẽ. Et ſicẽ iam dixi: q̃cquid alicubi aut aliq̃ñ totuȝ nõ eſt: illud vero ſolũ nõ põt cogitari non eſſe in quo nec initium nec finem nec partiũ cõiunctionẽ ꝛ qđ ñ niſi ſemꝑ ꝛ vbiq̃ȝ totũ vlla inuenit cogitatio. Scito igitur qꝛ potes cogitare te non eſſe q̃ȝdiu eẽ certiſſime

ſcis qđ te miroꝛ dixiſſe neſcire. Multa nam q̃ȝ cogitam⁹ nõ eſſe q̃ ſcimus eſſe: ꝛ multa eſſe q̃ nõ eſſe ſcim⁹: nõ exiſtimãdo ſed fingẽdo ita eſſe cogitam⁹. Et illđ q̃dẽ poſſum⁹ ꝛ iſtud ſcimus: ꝛ nõ poſſum⁹ cogitare aliquid nõ eſſe q̃ȝdiu ſcim⁹ eẽ: quia ſimul ꝛ illud poſſumus ꝛ iſtud ſcim⁹: ꝛ non poſſum⁹ cogitare non eẽ q̃ȝdiu ſcim⁹ eẽ: qꝛ nõ poſſumus cogitare eẽ ſimꝉ ꝛ non eẽ. Si quis igit᷑ ſic diſtinguat huius ꝓlatiõis has duas ſentẽtias: intelliget nihil q̃ȝdiu eſſe ſcit᷑ poſſe cogitari non eẽ: ꝛ quicquid eſt: ꝑter id quo maius cogitari neq̃t: etiã cũ ſcitur eſſe poſſe cogitari nõ eſſe. Sic igit᷑ ꝛ ꝓpriũ eſt deo nõ poſſe cogitari non eſſe: ꝛ tamẽ multa pñt cogitari q̃ȝdiu ſunt nõ eſſe. Quomodo tamen dicatur cogitari deus nõ eſſe: in iſto libello puto ſufficienter eſſe dictum. Qualia vero ſint ꝛ alia: q̃ mihi obijcis ꝓ inſipiente: facile eſt deꝓhendere vel parꝝ ſapiẽti: ꝛ ideo id oñdere ſupſedẽdũ exiſtimauerã. Sȝ q̃m̃ audio quibuſdã ea legẽtibus aliq̃d ꝯtra me valere videri: pauca de illis cõmemorabo. Primũ ꝙ ſepe repetis me dicere: qꝛ qđ eſt maius oĩbus in intellectu: ꝛ ſi eſt in intellectu eſt ꝛ in re: aliter em̃ oĩb⁹ maius nõ eſſet oĩb⁹ mai⁹. Nuſq̃ȝ in oĩb⁹ dictis meis inuenit᷑ talis ꝓbatio. Non em̃ idem valet qđ dicit᷑ maius oĩbus ꝛ quo maius cogitari neq̃t ad ꝓbandum: qꝛ eſt in re qđ dicit᷑. Siq̃dẽ cũ dr̃ q̃ mai⁹ cogitari nõ poſſit nõ eſſe aliq̃d in re: aut poſſe nõ eſſe: aut vel nõ eſſe poſſe cogitari: facile refelli põt. Naȝ qđ nõ eſt põt nõ eſſe: ꝛ qđ nõ eſſe pt̃ cogitari põt non eſſe. Quicq̃d autẽ cogitari põt nõ eẽ ſi eſt: nõ eſt q̃ maius cogitari nõ poſſit. Qđ ſi nõ eſt: vtiq̃ȝ ſi eſſet nõ eſſet q̃ maius nõ poſſit cogitari. Sȝ dici nõ pt̃: qꝛ q̃ mai⁹ nõ poſſit cogitari: ſi eſt non eſt q̃ maius cogitari nõ poſſit: aut ſi eſſet nõ eſſet q̃ nõ poſſet cogitari mai⁹. Patet ḡ qꝛ nec nõ eſt nec pt̃ nõ eſſe aut

cogitari nõ eſſe. Aliter enĩ ſi eſt nõ ẽ
qꝺ dicit᷑: ⁊ ſi eſſet nõ eſſet. Hoc aũt
non tam facile ꝓbari poſſe videt᷑ de
eo qꝺ maius dicit᷑ omnibꝰ. Non enĩ
ita patet: qꝛ qꝺ non eſſe cogitari põt
nõ eſt maiꝰ oĩbus q̃ ſunt: ſicut qꝛ
non eſt quo maius cogitari non poſ
ſit: nec ſic eſt indubitabile: quia ſi eſt
aliquod maius oĩbus: non eſt aliq̃d
q̃ꝫ quo maius nõ poſſit cogitari: aut
ſi eſſet nõ eſſet ſimilit᷑ aliq̃d: quoni/
am certũ eſt de eo qꝺ dicit᷑ q̃ maius
cogitari nequit. Quid enĩ ſi quis di
cat eſſe aliqꝺ maius oĩbus que ſunt
⁊ idipſuꝫ tñ poſſe cogitari nõ eſſe: ⁊
aliq̃d maius eſſe: etiã ſi non ſit: poſſe
tamẽ cogitari an hoc ſic apte inferri
põt. Non eſt ergo maius oĩbus q̃
ſunt: ſicut vbi aptiſſime diceret᷑: ergo
non eſt quo maius cogitari nequit.
Illud nãqꝫ alio indiget argumento
q̃ꝫ hoc qꝺ dicit᷑ oĩbꝰ maius. In iſto
vero non eſt opus alio q̃ꝫ hoc ipſo
qꝺ ſonat: quo maiꝰ cogitari nõ poſ/
ſit: ꝫ ſi non ſimiliter põt ꝓbari de eo
quod maius oĩbus dicit᷑: quod de
ſe per ſeipſum ꝓbat quo maius ne/
quit cogitari: iniuſte me rephẽdiſti
dixiſſe qꝺ nõ dixi: cũ tñ differat ab
eo qꝺ dixi. Si vero vel poſt aliud ar
gumentũ poſuiſti: nec ſic me debui/
ſti reprehendere dixiſſe quod ꝓbari
R potest. Utrũ aũt poſſit facile ꝑpẽdi
qui hoc poſſe q̃ maius cogitari neq̃t
cognoſcit: nullatenꝰ enĩ poteſt intelli
gi q̃ maius cogitari nõ poſſit niſi id
quod ſolũ oĩbus eſt maius. Sicut ꝫ
quo maius cogitari nequit intelligi
tur: ⁊ eſt in intellectu: ⁊ ideo eſſe ĩ rei
veritate aſſerit᷑: ſic qꝺ maius dicitur
oĩbꝰ: intelligi ⁊ eſſe in intellectu: ⁊
idcirco re ipſa eſſe ex neceſſitate ꝯclu/
dit᷑. Vides ergo q̃ꝫ recte me cõpara/
ſti ſtulto illi q̃ hoc ſolo quod deſcri/
pta intelligeret᷑: ꝑditã inſulã eſſe vel
let aſſerere. Quod aũt obijcis que/
libet falſa vel dubia ſimiliter poſſe ĩ
telligi ⁊ eſſe in intellectu: quẽadmo/
dũ illud qꝺ dicebã: Miror qꝫ h̃ ſen/
ſiſti cõtra me dubiũ ꝓbare volentẽ:
cui primũ hoc ſat erat vt q̃libet mõ
illud intelligi ⁊ eſſe in intellectu oñ/
derẽ: quo ꝯſeq̃nter conſideraret᷑ vtrũ
eẽt ĩ ſolo intellectu velut falſa: an ⁊
re vt vera. Nã ſi falſa ⁊ dubia: h̃ mõ
intelligunt᷑ ⁊ ſunt in intellectu: qꝺ cũ
dicunt᷑ audiẽs intelligit q̃d dicẽs ſi/
gnificet: nihil ꝓhibet qꝺ dixi intelli/
gi ⁊ eẽ in intellectu: q̃ mõ aũt ſibi cõ
ueniat qꝺ dicis: qꝺ falſa dicẽte aliq̃
q̃cunqꝫ ille diceret intelligeres: ⁊ q̃a
illud qꝺ nõ eſt eo mõ quo etiã falſa
habent᷑ in cogitatiõe: non dicẽs au
ditum cogitare aut in cogitatiõe ha/
bere: ꝫ intelligere ⁊ in intellectu habe
re: qꝛ ſcꝫ nõ poſſum hoc aliter cogita
re niſi intelligẽdo: id eſt ſcientia cõ/
ꝓhẽdẽdo re ipſa illꝺ exiſtere: Quõ ĩ
quã conueniãt ⁊ falſa intelligi ⁊ in/
telligere eẽ ſciã cõꝓhẽdere exiſtere:
aliud nil ad me: tu videris. Quod ſi X
⁊ falſa aliquo mõ intelligunt᷑: ⁊ non
omnis ꝫ cuiuſdã intellectꝰ eſt hec dif
finitio: nõ debui rephendi: quia dixi
quo maius cogitari nõ poſſit intelli
gi ⁊ in intellectu eſſe etiã anteq̃ꝫ cer
tum eſſet re ipſa illud exiſtere. Dein/
de qꝫ dicis vix vnq̃ꝫ poſſe eſſe credi/
bile cum dictũ ⁊ auditũ fuerit iſtud
nõ eo mõ poſſe cogitari non eſſe: quo
etiam poteſt cogitari non eſſe deus.
Reſpõdeant pro me qui vel paruaꝫ
ſcientiã diſputandi argumẽtandiqꝫ
attigerũt. An enĩ rationabilis ẽ vt id/
circo neget aliquis quod intelligit:
quia eſſe dicitur id quod negat: quia
non intelligit aut ſi aliquando ne/
gatur quod aliquatenus intelligit᷑:
⁊ idẽ eſt illi quod nullatenus intelli/
gitur: nonne facilius ꝓbat᷑ quod du/
bium eſt de illo quod in aliquo q̃ꝫ
de eo quod in nullo eſt intellectu?
Quare nec credibile poteſt eſſe iccir
co quẽlibet negare quo maius cogi
tari neq̃t quod auditũ aliq̃tenus in/
telligit: qꝛ negat deũ cuiꝰ ſenſuꝫ nul/
lo modo cogitat. Ac ſi ⁊ illud qꝛ nõ
omnino intelligit᷑ negatur: minime:

M tamē facilius id qđ aliquo mō q̄ȝ id
qđ nullo modo intelligit̄ ꝓbat̄. Nō
ergo irrationabiliter contra inſipien
tem ad probandum deū eſſe attuli
quo magis cogitari nō poſſit: cū illđ
nullo mō: iſtud aliq̄ mō intelligeret.
Qđ vero tam ſtudioſe ꝓbas q̄ maiꝰ
cogitari neq̄t: nō tale eſſe q̄lis nōdū
facta pictura in intelletu pictoris ſi/
ne eā fit. Nō eñ ad hoc ꝓtuli pictu/
ram p̄cogitatā vt tale illud de quo
agebat̄ vellē aſſerere: ſȝ tm̄ vt aliq̄d
eſſet ī intellectu qđ eſſe nō intellige/
retur poſſem oſtendere. Itē ꝙ dicꝭ:
q̄ maius cogitari nequit ſcđm rē vel
ex genere tibi vel ex ſpecie notam te
cogitare auditū vel intellectū habe/
re nō poſſe: qm̄ nec ipſam rem noſci:
nec eā ex alia ſimili potes conijcere:
palā eſt rem alit̄ ſeſe habere: qm̄ nā/
ꝗ omne minus bonū intantū eſt ſile
maiori bono: inquātū eſt bonū. Pa
tet cuilibet rationabili mēti quia de
minoribus bonis ad maiora cōſcen/
dendo ex his quibꝰ aliq̄d maius cō/
gitari pōt: multū poſſumꝰ conijcere
illud q̄ nihil poteſt maius cogitari.
N Quis eñ: verbigratia: vel hoc cogi
tare non poteſt etiā ſi non credat in
re eſſe quod cogitat: ſcilicet ſi bonuȝ
eſt aliquod qđ initium ⁊ finē habȝ:
multo melius eſſe bonū qđ licet inci
piat: nō tamē deſinit: ⁊ ſicͭ iſtud illo
melius eſt: ita iſtud eſſe melius illo
quod nec finē habet nec initiuȝ etiā
ſi ſemꝑ de preterito per p̄ſens trāſe/
ſeat ad futuꝝ: ⁊ ſiue ſit in re aliquod
huiuſmodi ſiue nō ſit: valde tamen
eo melius eſſe id quod nullo modo
indiget vel cogit̄ mutari vel moueri
an hoc cogitari nō pōt: aut nō eſt ſȝ
ex his tribꝰ maius: cogitari valet co/
nijcere id quod maiꝰ cogitari neq̄t.
Eſt igit̄ vnde poſſit conijci q̄ maius
cogitari nequeat. Sic itaꝗ facile re
felli pōt inſipiens qui ſacrā auctori
tatem non recipit. ſi negat quo maiꝰ
cogitari nō valet ex his rebus conij/
ci poſſe. At ſi quis catholicus ſȝ ne/
get: meminerit q̄ȝ inuiſibilia dei a cre Ro. 1.
atura mūdi per ea que facta ſunt in
tellecta ꝯſpiciunt̄: ſempiterna quoꝗ
eius virtꝰ ⁊ diuinitas. Sed etſi verꝝ O
eſſet non poſſe cogitari vel intelligi
illud quo maius nequit cogitari: nō
tm̄ falſuȝ eſſet q̄ maius cogitari neq̄t
cogitari poſſe ⁊ itelligi. Si eī nil ꝓhi
bet dici ineffabile lȝ illđ dici nō poſ/
ſit quod ineffabile dicit̄: ⁊ quemad/
modū cogitari non poſſit cui cōue/
nit non cogitabile dici: ita cū dicit̄:
quo nihil maiꝰ valet cogitari: ꝓcul/
dubio quod audit̄ cogitari ⁊ intelli/
gi pōt etiam ſi res illa cogitari non
valeat aut intelligi quo maius cogi
tari nequit. Nam etſi quiſq̄ȝ eſt tam
inſipiens vt dicat nō eſſe aliquod q̄
maius nō poſſit cogitari: non tamen
ita erit imprudēs vt dicat ſe nō poſ/
ſe itelligere aut cogitare quid dicat:
aut ſi quis talis inuenit̄: nō mō ſer/
mo eius eſt reſpuendus ſȝ ⁊ ipſe con/
ſpuendus. Quiſq̄s igit̄ negat aliqđ
eſſe q̄ maiꝰ neq̄at cogitari: vtiq̄ȝ: in/
telligit ⁊ cogitat negationē quā fac̄:
qm̄ negationē intelligere aut cogita
re nō poteſt ſine partibus eius: pars
aūt eius eſt quo maius cogitari non
pōt. Quicunq̄ȝ igit̄ hoc negat: intel
ligit ⁊ cogitat: quo maiꝰ cogitari ne/
quit. Palam aūt eſt q̄ȝ ſiliter poteſt P
cogitari ⁊ intelligi quod nō pōt nō
eſſe: maius vero cogitat qui hoc co
gitat q̄ȝ q̄ cogitat ꝙ poſſit non eſſe.
Cum ergo cogitat̄ quod maius non
poſſit cogitari: cogitat̄ quod poſſit
cogitari maius: ſȝ nequit idem ſimul
cogitari ⁊ non cogitari. Quare qui
cogitat quo maius nō poſſit cogita/
ri: nō cogitat quod poſſit: ſed quod
non poſſit nō eſſe. Quapropter ne/
ceſſe eſt eē quod cogitat: q̄ȝ quicq̄d
nō eſſe poteſt: nō eſt quod cogitat.
Puto q̄ȝ mōſtraui me nō infirma ſȝ
ſatis neceſſaria argumētatiōe ꝓbaſ/
ſe in p̄fato libello re ipſa exiſtere ali/
q̄d q̄ maius cogitari nō poſſit: nec eā
alicuiꝰ obiectiōis ifirmari firmitatē.

Tantā eñ vim hui⁹ ꝓbatiōis in ſe cōtinet ſignificatio: vt h ipm qđ dici tur ex neceſſitate: eoipo qđ intelligit vl'cogitat᷑ ⁊ re vera ꝓbet᷑ exiſtere: et idipm eē qcqđ de diuīa ſba oportet credere. Credim⁹ nāqꝫ de dīna ſbſtā tia qcqđ abſolute cogitari pōt meli⁹ eſſe q̄ nō eſſe. Verbi grā. Melius ē eſſe eternū q̄ nō eternū: bonū q̄ nō bonū: immo bonitatē ipam q̄ non bonitatē ipam. Nihil aūt huiōi non eē pōt: q mai⁹ aliqđ cogitari nō pt: neceſſe igit̄ eſt q maius cogitari non pōt eſſe qcqđ de diuina eſſentia credi oportet. Gratias ago benignitati tue ⁊ in rephenſiōe ⁊ in laude opuſculi mei. Cū eñ ea q tibi digna ſuſceptiōe vident᷑: tāta laude extuliſti ſatis apparet: quia que tibi infirma viſa ſunt: beniuolentia non maliuolentia reprehendiſti.

Beati Anſelmi liber de inſipiente explicit.

Eiuſdem bti Anſelmi liber de miſeria homīs incipit.

A Terret me vita mea. Namqꝫ diligēter diſcuſſa apparet mihi aut pctm̄: aut ſterilitas fere tota vita mea: ⁊ ſi qđ fructus ī ea videt᷑: ſic eſt aut ſimulatū aut ipfectū: aut aliq mō corruptū vt poſſit aut nō placere aut diſplicere deo. Ergo o pctōr vita tua iam nō fere tota aut in pctō eſt: aut dānabilis: aut infructuoſa: ⁊ contēptibilis? Scilicet qđ ſeparo infructuoſa᷑ a dānabili? Vtiqꝫ ſi eſt infructuoſa: eſt ⁊ dānabilis. Conſtat eñ ⁊ vex ē: qđ veritas dei dixit: Oīs arbor q nō facit fructū bonū excide

Mat h.7 tur ⁊ in ignē mittet᷑. Deniqꝫ ſi quid ago vtile: pſus nullaten⁹ illđ compenſo alimētis corpis qbus abutor. Sz qs paſcit pecus: qđ nec tm̄ prodeſt: q̄tum cōſumit: ⁊ tñ tu benign⁹ d eus: tu nutris ⁊ expectas tuū inutilē: ve᷑ ⁊ fetentē peccatis. Et tolerabilius canis putridus fetet hōib⁹: q̄ aīa peccatrix deo: q̄ infelici⁹ iſta deo q̄ ille hoībus? Heu nō hoīem ſ opprobriū hominis vili⁹ pecore: peius cadauere. Tedet animā meam vite mee: viuere erubeſco: mori ptimeſco. Quid ḡ reſtat tibi o pctōr niſi vt in tua tota vita plores totā vitā tuam: vt ipſa tota ſe ploret totā? Sed eſt ī hac anima mea miſerabiliter mirabilis ⁊ mirabiliter miſerabilis: quia nō tm̄ dolet q̄tuz ſe noſcit: ſ ſic ſecura torpet velut qđ patiat᷑ ignoret. Anima ſterilis qđ agis: quid torpes aīa peccatrix? Dies iudicij venit: iuxta eſt dies domini magnus: iuxta ⁊ velox nimis dies ire: dies illa: dies tribulatiōis ⁊ anguſtie: dies calamitatis ⁊ miſerie: dies tenebra᷑ ⁊ caliginis: dies nebule ⁊ turbinis: dies tu be ⁊ clāgoris. O vox diei dñi amara. Quid dormitas aīa tepida ⁊ digna euomi: qđ dormitas? Qui nō expgiſcit᷑: q n tremit ad tm̄ tonitruū: nō dormit ſ mortu⁹ eſt. Arbor īfructuoſa vbi ſunt fruct⁹ tui: arbor digna ſecuri ⁊ igne: digna ſuccidi ⁊ ſuccēdi: qui ſunt fructus tui? Vtiqꝫ ſpine pūgentes ⁊ amara pctā q vtinam ſic te penitēdo pūgerēt vt ꝯſurgerent: ſic amaraſcerēt vt euaneſcerēt. Forſā pum qđ putas pctm̄ aliqđ? vtinā diſtrict⁹ iudex puū eriſtiaret aliqđ pctm̄. Sed heu me: nōne om̄e pctm̄ p p uaricationē deū exhonorat? Qđ ergo pctm̄ peccator audebit dicere puū? Deum eñ exhonorare qñ eſt puū? O lignū aridū ⁊ īutile eternis ignibus dignū: qđ reſpōdebis in illa die cum exiget᷑ a te vſqꝫ ad ictū oculi oē tempus viuēdi tibi impēſum qualiter fuerit a te expenſum? Tūc quippe condēnabit qcqđ fuerit inuentū in te operis vel ocioſi ſermonis ⁊ ſilentij vſqꝫ ad minimā cogitationē: etiā quod vixiſti ſi nō fuerit ad dei volū

tatez directum. Ac quot peccata ibi
ꝓruēt ex improuiſo q̄ſi ex inſidijs q̄
modo nō vides? Certe plura et foꝛ
taſſis terribilioꝛa his q̄ nunc non vi/
des. Et que non eſſe mala putas: et
q̄ nunc eſſe bona credis: nudata fa/
cie apparebūt ibi nigerrima peccata.
Ibi ꝓculdubio recipies ꝓut geſſi/
ſti in coꝛpoꝛe: cum tunc nullum erit
temp⁹ miſericoꝛdie: cū pena recipiēt
⁊ cū dilatio nulla daī. Hic cogita
q̄d geſſiſti: q̄d opoꝛteat te recipere:
Si multa bona: pauca mala: multū
gaude: ſi multa mala: pauca bona:
multū luge. O inutilis pctōꝛ: an nō
ſufficiūt tibi hec ad inanē rugiēdū: an
nō ſufficiūt ad eliciendum ſanguinē
⁊ medullas in lachꝛymas? Ac mira/
bilis duricia: ad quā ꝯfringēdam le
nes ſunt tam graues mallei. O inſen
D ſibilis toꝛpoꝛ: ad quē ꝯcitādū ſunt
obtuſi tā acuti aculei. Proh letalis
ſopoꝛ ad quē excitandū raucū ē tā
terrificū tonitruū. Pctōꝛ inutilis ſa
tis hec tibi debēt eſſe ad ꝯtinuādū
luctū: ſufficere tibi poſſunt ad ſoꝛbē
das iuges lachꝛymas. Sꝫ q̄d debeo
de grauedine: de magnitudine immi
nētis miſerie quicq̄ diſſimulādo ta
cere ⁊ oculis aīe mee frui? An vt i/
prouiſi irruāt repentini doloꝛes ⁊ ſu
bito ingruat intolerabilis? Certe nō
ſic expedit peccatoꝛi. Si eñ dixero
quicq̄d potero excogitare: nōdū ad
id q̄ꝺ res eſt poterit operari. Igitur
deducāt oculi mei lachꝛymas ꝑ diē
⁊ noctem: ⁊ nō taceant. Auge ergo
pctōꝛ auge ſuperioꝛib⁹ erūnis pon/
dus: adde terroꝛē: vlulatū ſup vlu/
latum: nam ipē te iudicabit ad cuius
contumeliā ſpectat q̄cq̄d inobediēs
deo aut p̄uaricatoꝛ peccat: qui mihi
bonū ꝓ malo reddidit: cui ego malū
ꝓ bono: qui nūc patientiſſim⁹: tunc
diſtrictiſſimus: clemētiſſimus nunc:
iuſtiſſimus tunc. Heu me heu me: cui
peccaui: deū inhonoraui omnipotē/
E tem ꝓuocaui? Peccatoꝛ q̄d feci? cui
feci? q̄ male feci? Ac ve ira omnipo/
tentis ne irruat ſuper me. Ira om/
nipotentis vbi poteris capi in me?
Non eſt qui te poſſit tolerare. In to/
to me anguſtie: hinc erūt accuſantia
pctā: inde terrēs iuſticia: ſubt⁹ patēs
horridū chaos inferni: deſup iratus
iudex: intus vrēs ꝯſciētia: foꝛis ar/
dens mūdus. Iuſtus vix ſaluabiť:
pctō: ſic reprehēſus in quā ſe ꝓmet?
Cōſtrictus vbi latebo: quō appare/
bo? Latere erit īpoſſibile: apparere
ītolerabile. Illud deſidero: ⁊ nuſq̄
erit: iſtud execraboꝛ ⁊ vbiq̄ erit.
Quicq̄d tunc: q̄cq̄d erit tunc: quis
eruet me de manibus dei? vnde mihi
ꝯſiliū? vnde ſalus? Quis eſt q̄ dici/
tur magni ꝯſilij angel⁹? q̄ dicit ſal/
uatoꝛ ⁊ nomē ei⁹ vociferer. Iam ipē
eſt: iam ipſe eſt Ieſus: ipē idem eſt iu
dex inter cui⁹ manus tremo. Reſpi/
ra iam o pctōꝛ: reſpira ne deſperea: F
ſpera in eo quē times. Affuge ad eū
a quo aufugiſti. Inuoca importune
quē ſupbe ꝓuocaſti. Ieſu ieſu xp̄e ꝓ
nomē tuū: fac mihi ſcd̄m nomē tuū.
Ieſu ieſu obliuiſcere ſupbum ꝓuo/
cātē. Nomē dilectū: nomē delectabi
le: nomē ꝯfoꝛtās peccatoꝛē: ⁊ beate
ſpei. Quid eñ ē Ieſ⁹ niſi ſaluatoꝛ?
Ergo Ieſu xp̄e temetipm eſto mihi
Ieſus: qui me creaſti non perimas: q̄
me redemiſti ne cōdemnes: q̄ me cre
aſti tua bonitate: ne perimas op⁹ tu/
um mea iniq̄tate. Rogo piiſſime ne
ꝑdat mea iniq̄tas: q̄ꝺ fecit tua oīpo/
tēs bonitas. Recognoſce benigniſſi/
me q̄ꝺ tuū eſt: ⁊ abſterge q̄ꝺ alienū
eſt. Ieſu ieſu miſerere: dū tēpus ē mi
ſerendi: ne damnes in tpe iudicandi.
Que nāq̄ tibi vtilitas in ſanguine
meo ſi deſcēdero in eternā coꝛrupti/
onē? Neq̄ eñ moꝛtui laudabunt te
dñe: neq̄ oēs q̄ deſcēdūt in infernū.
Si me admiſeris intra latiſſimū tue
miſericoꝛdie ſinū: nō erit anguſtioꝛ
ꝓpter me dñe. Admitte ḡ o deſiderā
tiſſime ieſu: admitte me intra nume/
rum electoꝝ tuoꝝ: vt cū illis te lau/
dem: te perfruar: ⁊ gloꝛier in te inter

oēs q̄ diligunt nomē tuū. Qui cum
deo patre ⁊ ſpirituſctō gloriaris ꝑ
interminata ſecula. Amen.

Beati Anſelmi archiepi Cātuarieñ. liber de miſeria hoīs explicit.

Eiuſdez bti Anſelmi Epl'a ſiue liber de diuerſitate ſacramentorum incipit.

Domino
⁊ amico Walerāmo
grā dei Nuuēbur-
gēſi venerabili epō:
Anſelmus ſeruꝰ ec-
cleſie cātuarieñ. ar-
chiepiſcopus: Salutē: ſeruitiū: orō-
nes: dilectiōis affectū. Gaudeo ⁊ grā-
tias ago deo: qꝛ ſicut ſcribitis: glori-
ficat cū in vobis catholica eccl'ia: quā
in vr̄a imitatiōe diuīe volūtatis ap-
paret gratia: ⁊ dn̄i pape paſchal' ami-
citiā habetis ⁊ familiaritatem: vt ſā
mihi liceat vr̄am amicabiliter ſaluta-
re ſcriptitarē. Qꝛ vr̄a ſublimis hūilitas
me cōparat minerue ⁊ vocat mōtez:
nō in me accipio: qm̄ nihil in me cur
hoc dici debeat de me intelligo. Nō
tm̄ debeo eſſe ingratus vr̄e benignita-
ti: qm̄ hoc facit abūdantia veſtre er-
ga me bone volūtatis. Solemꝰ em̄
ſepe ſentire meliora de his q̄s diligi-
mus: q̄ꝫ ipſi mereant᷑. De laude igit᷑
q̄ ad me nō ptinet cor meū nō glorie-
tur: ſ; de dilectiōe q̄ ſemꝑ amāda eſt
grās agēdo letat᷑. Querit vr̄a reue-
rentia de ſacramentis eccl'ie: qm̄ non
vno mō fiunt vbiqꝫ: ſ; diuerſis mo-
dis: in diuerſis locis tractant᷑. Atq;
ꝫ ſi ꝑ vniuerſam eccleſiā vno modo
⁊ cōcorditer celebrarent᷑: bonū eſſet
⁊ laudabile: qm̄ tm̄ ſunt multe diuer-
ſitates: q̄ nō in ſūma ſacramēti: nec
in virtute eiꝰ: aut fide diſcordāt: ne-
qꝫ oēs ī vnā cōſuetudinē colligi poſ-
ſunt: eſtimo eas potius: in pace con-
corditer tolerādas: q̄ꝫ diſcorditer cū
ſcādalo dānādas. Habemꝰ em̄ a ſan-
ctis patribꝰ: qꝛ vbi vnitas ſeruatur
charitatis in fide catholica: nihil ef-
ficit ꝯſuetudo diuerſa. Si aut̄ q̄rit᷑
vn̄ nate ſint iſte cōſuetudinū diuerſi-
tates: nihil aliud intelligo q̄ꝫ hūano-
rū ſenſuum varietates. Qui q̄uis
in rei veritate ⁊ ꝟtute nō diſſentiāt:
in aptitudīe tm̄ ⁊ differētia admini-
ſtratiōis nō cōcordāt. Qđ vnꝰ apti-
us eſſe iudicat: alius ſepe minꝰ aptū
exiſtiat. Neqꝫ in hmōi varietatibꝰ ñ
ꝯſonare: puto ab ipſius rei ꝟitate ex-
orbitate. Nēpe q alij in ſacrificādo
corꝑe ⁊ ſanguine dn̄i: ſingl'as cruces
ſingulis faciūt ab initio in canone ⁊
alij ſolūmō ſingl'as ſingulis: vbi ſin-
gillatim noīatur panis vl' corpus: ⁊
ſingillatim calix vl' ſanguis: vbi ꝟo
oblatio noīatur: vnā crucē ambobꝰ
faciūt: qm̄ ſicut vnꝰ eſt chriſtꝰ q̄ ſeip-
ſum obtulit ꝓ nobis: ita vna eſt obla-
tio: ⁊ vna ē hoſtia ī pane ⁊ vino quā
offerimꝰ: nō video iſtos magꝭ ī h̄ di-
ſcordare a xp̄o q̄ ſingillatim vtraqꝫ
bn̄dixit: qm̄ oēs illi diſcordāt q̄ cali-
cē poſt cenā nō ſacrificāt: ſic̄ chriſtꝰ
fecit: ⁊ q̄ vtrūqꝫ ſil' vno noīe vocant
oblationē vl' hoſtiā: qđ chriſtꝰ ñ fec̄.
Vn̄ poſſumꝰ colligere qꝛ a nobis ī-
uicem huius actiōe ꝟuata: rei verita-
te poſſumꝰ eſſe diſſiles: ſine reꝑhēſio-
ne: cū ab ipo auctore ipius ſacrificij
ſimꝰ diūſi ſine offenſiōe. Ubi aūt di-
cimꝰ: Hec dona: h̄ mūera: h̄ ſctā ſa-
crificia: ſiue ſingillatī pani ⁊ vino ſin-
gule cruces aſſignent᷑: ſiue vna cruce
duo ſil' ſanctificent᷑: nō video ī hac
diūſitate reꝑhenſibilē diſcordiā: niſi
forſitan: qꝛ ꝯueniētius ābo vna cru-
ce notant᷑ ſic̄ vno ꝟbo bn̄dictionis
ſctificant᷑. Cū em̄ plures hoīes: aut
diūſas res ſimꝰ bn̄dicimꝰ: nō ſingl'is
ſingulas cruces reddimus: ſ; oībus
vnā crucē ſufficere credimꝰ. Quod
vero nōnulli ab initio calicem operi-
unt quodā corporali: alij panno cō-
plicato ꝓpter munditie cuſtodiā: nec
nudū dimittūt calicem: ſicut chriſtꝰ

nudus crucifixus eſt: vt ſic ſignifica/
tis oſtenderet ſeruũ do reuelatũ: nõ
magis intelligo eos debere rep̄hẽ/
di ꝓpter nuditatẽ chriſti: q̄ nõ ſignifi
catur ab illis in ſacrificio: qm̄ q2 nõ
mõſtrant in eodẽ ſacrificio eum eſſe
crucifixũ extra ciuitatẽ: extra domũ
D ⁊ ſub nudo celo. Que tñ magna nõ
1. pet. 2. carent ratiõe: Nã chriſtus q̄ paſſus
eſt ꝓ nobis: nobis relinq̄ns exẽplũ:
vt ſequamur veſtigia eius: in his q̄/
ꝫ dedit nobis exẽplũ ꝓpter iuſticiã
ſuſtinẽdi incõparabilẽ contẽptum et
paupertatẽ. Adeo em̄ contẽpt9 eſt ⁊
execrabilis iudicat9: vt nec mori di/
gnus haberet̃ inter aliquã hoĩm ha
bitationẽ: neꝫ inter hoĩes niſi inter
execrabiles: neꝫ ſb̄ tecto aliq̄ niſi ſb̄
celo: de ſb̄ quo eijci nõ potuit: vt ſe/
Ps. 21. cũdũ ꝓphiam: opprobriũ ⁊ abiectio
plebis eſtimaret̃. Paup̄ vero ita fu/
it: vt veniẽs in mundũ: nõ in ſua ſed
in aliena domo naſceret̃: ⁊ nat9 pro/
pter inopiã loci in p̄ſepio brutorum
aĩaliũ poneret̃: ⁊ viuẽs in mũdo nõ
Luce. 9. haberet vbi caput ſuũ reclinaret: nec
moriẽs vnde nuditatẽ ſuã tegeret:
nec mortu9 vnde inuolueret̃: nec ſe/
pulchrũ aut locũ vbi corp9 mortuũ
collocaret̃. Que omnia magis ſunt
E viuẽdo p̄ effectum (cũ ratio exigit)
imitãda q̄ꝫ p̄ nuditatẽ ſacrificij nu/
ditas chriſti ſignificãda. Neꝫ cõie/
cturare poſſum cur potius curandũ
ſit vt panno operiat̃ ſacrificium: qm̄
chriſtus paſſus eſt nudus: nõ ſub te/
cto vel intra ciuitatẽ ſ3 ſub nudo ce/
lo. Si aũt vſus nõ habet vt extra te/
ctum fiat ꝓpter ꝑturbationes aeris:
ſimilis cauſa videt̃ vt calix in ſacrifi
cando nõ diſcooperiat̃ ꝓpter quaſ/
dam q̄ cõtingere poſſunt icõmodita
tes. Tutius itaꝫ ⁊ diligẽtius puto
vt calix ne aut muſca aut aliq̄d inde
cens in illũ caderet: q̄ ſepe cõtigiſſe
cognoſcim9 operiat̃: q̄ꝫ diſcoopert9
cõtingentib9 immũdicijs exponatur.
Hec ſapientie veſtre ꝓ meo intelle/
ctu nullius meliorẽ rõnem reſpuẽs
rñdeo. De his q̄ ſacrificãt de fermẽ/
to: miſi vobis olim quandã ep̄lam.

Beati Anſelmi archiep̄i Cãtuarien̄. Ep̄la de diuerſitate ſacramẽtoꝝ explicit. Eiuſdez b̄ti Anſelmi Ep̄la ſiue liber de fermentato et azymo incipit.

Anſelm9
ſeruus eccl̄ie cantua
A rienſis: vualeramno Nuuẽburgẽſi
Ep̄o. Scieñti breui
ter loq̄r. Si certus
eſſem prudẽtiã vr̃am nõ fauere ſuc/
ceſſori iulij ceſaris ⁊ neronis ⁊ iulia
ni ⁊ poteſtati cõtra ſucceſſorẽ ⁊ vi/
carium petri ap̄li: libẽtiſſime vos vt
amiciſſimũ ⁊ reuerendũ ep̄m ſaluta/
rem: qm̄ aũt ad defenſionẽ veritatis
cõtra grecos q̄ ad vos venerũt que
ritis: ſcd̄m poſſe nulli deeſſe debem9:
opuſculũ vobis miſi qd̄ de ꝓceſſiõe
ſpiritusſc̄ti edidi ꝯtra illos. De ſacri
ficio vero in q̄ idem greci nobiſcũ nõ
ſentiunt: multis catholicis rõnalib9
videt̃: q2 qd̄ agũt ñ eſt ꝯtra fidẽ ca/
tholicaz. Nam ⁊ azymum: ⁊ fermẽ/
tatum ſacrificans: panem ſacrificat.
Et cum legit̃ de domino qñ corpus
ſuũ de pane fecit: q2 accepit panẽ et
bñdixit: ñ addidit azymũ vl' fermẽ
tum: certuz tñ eſt q2 azymũ bñdixit:
forſitã q2 res q̄ fiebat nõ h' exigebat.
Et cũ alibi ſe ⁊ carnẽ ſuã panẽ voca
uit: ſicut iſto pane hõ viuit tẽporali
ter: ita illo in eternũ: nõ ait azymũ vl'
fermentũ: q2 vterꝫ pariter panis ẽ.
Nõ em̄ differunt azymus ⁊ fermẽtũ
ſubſtãtialiter vt quidam putant: ſi/
cut hõ nouus añ pc̄tm̄: ⁊ inueterat9
fermẽto pc̄ti: neq̄ꝫ ſubſtãtialit̃ dif/
ferũt. Propt̃ hoc ẽ ſolũ videt̃ ſe ⁊
carnẽ ſuã panem vocaſſe: ⁊ de pane
corp9 ſuũ feciſſe: q2 ſic panis iſte azy
m9 ſiue fermẽtat9: dat vitã trãſito/

De fermentato et azymo.

B rianı: ita corpus ei⁹ eternũ: nõ quia
fermentat⁹ est vel azymus: Quis in
lege vbi vere oĩa in figura fiebãt: p̄
ceptũ ſit azymũ in paſcha panẽ co-
medere: vt oñderet q̄ chriſt⁹ quez
expectabãt ſincerus ⁊ mũdus futu-
rus eẽt: ⁊ nos q̃ mãducaturi eram⁹
corpus eius: ſilr mũdi eſſe monere-
mur ab omni fermẽto malicie ⁊ neq̃-
tie. Jam vero poſtq̃ de veteri figu-
ra ad nouã vitatẽ venim⁹: ⁊ azymã
chriſti carnẽ comedim⁹: nõ eſt nobis
neceſſaria illa vet⁹ figura in pane de
q̃ carnẽ ipſam conficim⁹. Apertiſſi-
mũ tñ ẽ q̄ meli⁹ ſacrificat̃ de azymo
q̃ de fermẽtato: tũ q̄ valde apti⁹ ⁊
purius ⁊ diligenti⁹ fit: tũ q̄ dñs h̄
fecit. Uñ illud nõ eſt tacendũ: quia
cũ greci anathematizant azymitas:
(ſic eñ nos vocãt) anathematizant
chriſtũ. Si aũt dicũt q̄ iudaizam⁹:
C dicãt ſilr chriſtum iudaizaſſe. Et ſi
audẽt aſſerere chriſtũ ꝑpter iudaiſ-
mum vt preceptum de azymo datũ
ſeruaret: de azymo corpus ſuum fe-
ciſſe: abſurdiſſime errãt: cum illũ taz
ſincerã nouitatẽ feciſſe ĩ fermẽto ve-
tuſtatis exiſtimãt. Patet igit̃ q̄ cuz
azymo vſus eſt ad illud opus: non h̄
fecit vt p̄ceptũ de azymo ſeruaret: ſ̄
aut vt fermẽtarios q̄s p̄uidebat re-
probans: azymitas approbaret: aut
certe ſi etiã fermẽtarij approbarent̃:
azymitas quoq̄ approbaret. Q2 au-
tẽ nos iudaizare dicũt: nõ eſt veruz:
q̄ nõ ſacrificamus de azymo vt legẽ
veterẽ ſeruemus: ſ̄ hoc diligẽtius fi-
at vt dñm qui hoc nõ iudaizando fe-
cit imitemur. Cũ eñ facim⁹ aliquid
q̄d iudei vt iudaiſmũ ſeruarẽt facie-
bãt: nõ iudaizam⁹: q̄ nõ ꝑpter iuda-
iſmũ ſed ꝑpt̃ aliã cãm hoc facim⁹.
Si eñ in dieb⁹ paſche azymũ panez
aliq̄s comedat: ſiue q̄ nõ habet aliũ
ſiue q̄ magis delectat̃ illo q̃ fermẽ-
tato: aut ſi quis ꝑpter infirmitatem
p̄putiũ circũcidere cogit̃: aut ſi boui
ſuo q̄s triturãti ne eſuriat os nõ ob-
turat: nulli⁹ niſi inſipiẽs hoc agẽtẽ iu-
daizare iudicabit. Cũ itaq̄ nos pa- D
nem azymũ ſacrificam⁹: nõ p azymi
figurã talẽ dñm Jeſum fuiſſe ſignifi-
camus: ſ̄ vt ipm panẽ in corpus ei⁹
diuina virtute opante ſicut ipe fecit
ſignificem⁹: nequaq̃ in h̄ vetuſtatez
legis ſeruam⁹: ſed euãgelij veritatez
celebramus. Deniq̄ qñ idẽ ipe hoc
fecit ⁊ ait diſcipulis ſuis: Hoc facite Luce. 22
in meam cõmemorationẽ: ſi voluiſ-
ſet vt nos q̃bus hoc aplis p̄cepit nõ
de azymo faceremꝰ: pmonuiſſet nos
in eis ⁊ dixiſſet: ne faciatis h̄ de azy-
mo. Quare cũ dicẽs: Hoc facite: azy-
mũ nõ excepit. Quis ẽ cui⁹ intelle-
ctus audet excipere q̄d ipe fecit: ⁊ p h̄
phibere q̄ ñ ſolũ nullo ſ̄mone phi-
buit ſ̄ etiã ope p̄cepit? Quis inſup ni-
ſi pl⁹ ſapiẽs q̃ oportet ſapere tm̃ cõ-
fidat de ſapĩa ſua vt preſumat h̄ p-
ferre: q̄ cũ dixit dñs: h̄ facite: ſic cõ-
petent̃ ſubintelligim⁹: q̄d ego: ſic indu-
bitanter ſit ſubaudiẽdũ: ſ̄ nõ hoc vñ E
ego. Itẽ ſi diuĩa p ea q̃ digniora co-
gnoſcim⁹ exequi debem⁹: cũ ſacrifi-
ciũ de q̃ agit̃ de panis ſiue azymi ſiue
fermẽtati ſba: cõſtat eẽ celebrandũ:
quẽ panẽ digniorẽ eſtimamus ad faci-
endã dñici corpis varietatem niſi il-
lum quẽ ⁊ vetus lex elegit ad ſignifi-
candã: ⁊ euãgeliũ ad exhibendã eã-
dem veritatẽ? Si itaq̄ rñ dem⁹ gre-
cis nos h̄ de azymo nõ ꝑpter figurã
ſ̄ ꝑpt̃ p̄dictas cauſas facere: Nihil
hic intelligi valet cur nos greci ana-
thematizandos: aut ſaltem rep̄hen-
dendos recte iudicent. At ſi dicũt h̄
nos nõ agere poſſe de azymo: ſine in-
tellectu figure: p q̄d iudaizare pba-
mur: ergo nec ſilr queũt ad hoc ipm
vti fermẽtato ſine figura: q̄ et vet⁹
ſcriptura p fermẽtũ deſignat peccũ q̄
execrat̃ in paſcha ſuo comedere fer-
mẽtatũ: ⁊ noua dñ monet nos in pa-
ſcha noſtro epulari nõ ĩ fermẽto ve-
teri: neq̄ ĩ fermẽto malicie: ⁊ neq̃tie. F
Dicim⁹ etiã q̄ nos nõ iudaizamus
ſi figurã tenem⁹ in azymo: qm nõ ſi-
gnificam⁹ chriſtũ ſine fermẽto pecca-

ti ventuꝝ tanq̄ iudei:ſed mõſtramꝰ
eū talem veniſſe ſicut chriſtiani: ⁊ ꝑ
hoc monemur tales noſmetipſos ex/
hibere:q̄les paſcha noſtꝝ eſt qḋ mã/
ducamꝰ: illi aũt nec iudeos nec chri/
ſtianos in hoc ſe ꝓfitent̄: q2 deũ in
fermēti ſui figura:nec venturꝝ vt iu/
dei:nec veniſſe vt chriſtiã ſine pec
cato ſignãt: ſed potius paganis ſa/
pere videnf: q̄ illũ ſicut alios hoĩes
peccato fermentatũ exiſtimãt. Si ve
ro aiunt chriſtianos non debere vti
figuris: q2 vetera trãſierũt in quibꝰ
erãt neceſſarie: negãt vt alia taceaꝫ:
baptiſmũ eſſe figurã cuiuſdã mortis
Ro.6. ⁊ ſepulture:ↄtra aplm̃ dicentē: Qui
cunq̃ baptizati ſumus in chriſto: ie/
ſu: in morte ipſius baptizati ſumus:
Cõſepulti eñ ſumus cũ illo ꝑ baptiſ
mum in mortē. Aut ſi cõcedũt nos
vti figuris:ſ; nõ ĩ eiſdē rebus quibꝰ
in figura lex vetus vtebat̄: ⁊ iõ non
eſſe panē azymũ aſſumēdũ ad vllaꝫ
figurã q2 adhuc in eadē lege accipi
tur: quare baptizant in aqua:cũ pa/
1. cor. 10 tres noſtri oēs in moyſe baptizati ſũt
in nube ⁊ mari:qḋ negare nequeũt in
figura fuiſſe: vitent quoq̃ aquã: ne
videant̄ baptizare baptiſmo ioãnis
qui baptizauit in aqua. Si ḡ irrepre
G henſibiliter figuratur baptiſmus in
aqua:licet illḋ baptiſma vetꝰ qḋ fu/
it huius noui figura in aqua fuerit:
que eſt iſta grecoꝝ ſapiētia que pro/
pter h̄ q2 vetꝰ paſcha ꝑ qḋ nr̃m figu/
rabat̄ celebratũ eſt in azymis: dete/
ſtat̄ nos ſacrificare corpus chriſti q̄
eſt paſcha nr̃m de azymo in figura:
ſiue ad cõmemorãdũ quia talis fuit
ille cuius corpꝰ ſacrificamus:ſcꝫ ſine
peccati infectione:ſiue ad cõmonen/
dũ nos quia corpus eiꝰ comedimꝰ:
tales debere eſſe ſcd̃m aplm̃ dicentē:
Expurgate vetus fermētum vt ſitis
1. cor. 5. noua ↄſperſio ſicut eſtiſ azymi: Etenĩ
paſcha nr̃m ĩmolatꝰ eſt chriſtꝰ: Ita/
q̃ epulemur nõ in fermento veteri:
neq̃ in fermēto malicie ⁊ nequitie: ſ;
in azymis ſinceritatis ⁊ veritatis. Si/

ue igit̄ in figura ſacrificemꝰ azymũ
panē:ſiue ſine oĩ figura:nullatenꝰ nos
greci reꝑhenſibiles valēt oñdere: ſ;
aut ſoli nos bene agimꝰ: illi nõ bene:
aut nos meliꝰ ⁊ diligētiꝰ ſi illi bene.
Nempe ſatis oñdunt ſe nullã hĩe ra
tionē ad ſuã ptem cõfirmãdã: ⁊ no/
ſtrã infirmandã: cũ hoc ↄtra nos ꝓ/
ferunt qḋ nullo mõ ↄtra nos: aut cũ
illis eſſe cognoſcit̄. Obijciũt eñ no
bis:ſicut ĩ veſtra legi Epl̃a: qḋ dicit
aplſ: Lr̃a eñ occidit: ſpũs aũt viuifi 2. cor. 3.
cat. Et qḋ Amos ꝓpha: Sacrificate Amos. 4
inq̄t de fermētato laudē. Unde nitũ
tur oſtendere: q̃ littera que vetꝰ pa/
ſcha celebrari iubet: in azymis nos
occidit: cũ eã ſeruamꝰ azymũ ſacrifi/
cãdo: nõ bñ apli verba intelligētes.
Lr̃am eñ tũc dic̄ occidere: qñ illa iu
bēs a peccato declinat: pctm̃ oñdit:
qm̃ niſi adiuuet gr̃a vt fiat qḋ iubet̄:
inobedienteꝫ ⁊ puaricatorem facit.
Qḋ in epl̃a ad Romanos ideꝫ apte
H
mõſtrat aplus: dicēs: Pctm̃ non co Ro. 7.
gnoui niſi per legē. Nam cõcupiſcē/
ciã neſciebã eē pctm̃ niſi lex diceret:
Nõ ↄcupiſces. Occaſione aũt acce/ Exõ. 20.
pta: pctm̃ ꝑ mandatũ opatum eſt in
me oēm ↄcupiſcentiã. Sine lege eñ
pctm̃ mortuũ erat: Ego aũt viuebã
ſine lege aliqñ. Sed cũ veniſſet man
datũ pctm̃ reuixit: Ego aũt mortuꝰ
ſum ⁊ inuentũ eſt mihi mandatũ qḋ
erat ad vitã: h̄ eſſe ad mortē. Nam
peccatũ occaſione accepta ꝑ manda
tũ ſeduxit me ⁊ ꝑ illud occidit. Sic
lr̃a ſine adiuuante gr̃a occidit: ſpũs
aũt viuificat: ſicē ait idē apl̃s ad Titũ:
Cũ aũt benignitas ⁊ humanitas ap/ Titũ. 3.
paruit ſaluatoris nr̃i dei: nõ ex opibꝰ
iuſticie q̄ fecimꝰ nos: ſ; ſcd̃m ſuã miſe
ricordiã ſaluos nos fecit ꝑ lauacrũ
regenerationis ⁊ renouationis ſpũſſan
cti: quē effudit in nos abunde per ie/
ſum chriſtũ ſaluatorē nr̃m: vt iuſtifi
cati gr̃a ipſius heredes ſimus ſcd̃m
ſpem vite eterne. Jdõ cũ dixiſſet: Suf
ficiētia nr̃a ex deo ē: q̄ ⁊ idoneos nos 2. cor. 3.
fec̄ miniſtros noui teſtamēti addit: Nõ

lr̄a ſed ſpū: Lr̄a eñ occidit: ſpūs aũt
viuificat. Ac ſi dicat: Fecit nos deus
I miſtros noui teſtamẽti: qđ nõ eſt in
lr̄a occidẽte: ſicut vetus: ſ; in ſpiritu
viuificante. Ad vtrũq; vero: ad oc/
caſionẽ ſcʒ littere: τ ad viuificationẽ
ſpūs ꝑtinet qđ ſubiūxit: Qđ ſi mini
ſtratio mortis litteris deformata in
lapidibus fuit in gloria: ita vt nõ poſ/
ſent filij iſrael intẽdere in faciẽ moyſi
ꝓpter gloriã vultus eiꝰ que euacua/
tur: quõ nõ magis miniſtratio ſpūs
erit in gloria? Nã ſi miniſtratio dam
nationis ĩ gloria eſt: mlto magis abũ
dat miniſteriũ iuſticie in gloria. Nã
nec glorificatũ eſt qđ claruit in hac
ꝑte ꝓpter excellẽtẽ gloriã. Si eñ qđ
euacuaẗ ꝑ gloriã eſt: multo magis qđ
manet in gloria eſt. Habẽtes igiẗ ta
lem ſpem: mlta fiducia vtimur: τ nõ
ſicut moyſes ponebat velamẽ ſuper
faciẽ ſuã vt nõ intẽderent filij iſrael
in faciẽ eius qđ euacuaẗ: ſed obtuſi
ſunt ſenſus eoꝝ. Uſq; in hodiernũ
diẽ eñ idipſũ velamẽ in lectiõe ve/
teris teſtamẽti manet nõ reuelatum:
qđ in chriſto euacuaẗ: ſ; vſq; in ho/
diernũ diẽ cũ legiẗ moyſes: velamen
poſitum eſt ſup cor eoꝝ. Cũ aũt con
uerſus fuerit ad dñm: tunc auferetur
velamẽ. Dñs aũt ſpiritꝰ eſt: Ubi aũt
ſpūs dñi: ibi libertas. Nos vero oẽs
reuelata facie gloriã dñi ſpeculantes
in eandẽ imaginem transformamur
a claritate in claritatẽ: tanq̃ a domi/
ni ſpū. Jdõ habẽtes hãc adminiſtra/
tionẽ iuxta quã miſericordiã cõſecuti
K ſumus nõ deficimus. De occiſione
lr̄e τ viuificatiõe ſpūs: ſupfluũ mihi
videẗ ſup hoc aliq̃d addere. Satis
itaq; patet q: nec grecis ꝓdeſt: nec
nobis obeſt qđ de occidẽte lr̄a obij/
ciũt. Quod aũt aſſumũt de ꝓpheta:
Uenite in galgala τ impie agite: τ ſa
Amos. 4 crificate de fermẽtato laudẽ: itelligẽ
dum eſt eſſe dictũ aut approbando
tale ſacrificiũ aut reprobãdo. Sʒ ſi ħ
ꝑcipit ꝓpheta: vt ſcđm eos loquar:
illos occidit lr̄a qui lr̄am ſeruãdo de
fermẽtato ſacrificãt. At ſi hec expro
brãdo dictũ eſt: qua frõte ſacrificãt
qđ ꝓpħa in ſacrificiũ execratur: aut
qua rõe hec in auctoritatẽ ſibi aſſu/
munt? Qꝛ aũt ħ ꝓpħa nõ iubendo ſ;
repħẽdẽdo dixerit: dubiũ nõ ẽ: vł cũ
ħ ipſe auctoritas ſociauerit. Dixerat
eñ: Uenite ad bethel τ impie agite.
Et paulo poſt ↄtinuata increpatiõe
ait: Et ſacrificate de fermentato lau/
dem. Aut ergo tanta rõne partẽ ſuã
fermentarij defendant: quãta ſuam
roborãt azymite: aut ſi nec illud va/
lent: nec iſtud volũt: ſaltẽ nõ repħẽ
dant azymitas. Jn tertia q̃ſtiõe ſic ĩ/ L
telligo: mãdaſtis q: greci deteſtanẗ
noſtra ↄnubia: vbi cognati cognatꝫ
copulãt. Quod cur faciãt: nullã vi
deo auctoritatẽ aut rationẽ. Nam ſi
ħ in ſuis fieri ꝓhibent conubijs: aut
nõ extendunt cognationes vſq; ad
ſeptimaʒ generationẽ ſicut nos: aut
impoſſibile videẗ ſuari qđ ꝑcipiũt.
Sunt eñ ſepe in vna cognatiõe plꝰ
q̃ centũ viri aut mulieres egẽtes cõ
iugio. Totidẽ itaq; cognatiões inue
nire neceſſe eſt de quibꝰ ſingulis ſin/
guli eligant viri τ mulieres q̃bꝰ illa
de vna cognatiõe ſinglis ſinguli co/
pulenẗ. Aut itaq; deteſtabilia ſũt in
dubitanẗ eoꝝ cõnubia ſi inter ſeptẽ
generatiões ſunt. Nec debẽt repħẽ/
dere noſtra qñ cognati cognatis cõ/
iunguẗ de alia cognatiõe: qđ nulla
ꝓhibet auctoritas vel rõ: aut impoſ
ſibile ẽ: vt dixi: ſeruare qđ ꝑcipiunt:
vt ſcʒ tot cognatiões exquiranẗ ad
vnius cognationis cõnubia: que ſũt
in illa viri τ mulieres petẽtes cõiu/
gia: Qꝛ ſine omni auctoritate τ rõ/
ne abſq; dubio rõnabiliter refutan/
dum iudicaẗ.

Beati Anſelmi Epiſtola de fer/
mentato et azymo explicit.

Eiuſdeʒ beati Anſelmi Cã tuarieñ. archiepi liber đ veſtimentis: mẽbris τ actibus deo attributis: incipit.

A

Vbicunqz sacra ſcriptura ſparſim diuerſis libris ī deo motus animi ſeu humana membra deſcribit: id ē caput: capillos: oculos: palpebras: aures nares: os: labia: cor: linguam: imaginē: vterū: manus: dextram: ſiniſtrā: digitos: ſiue digitū: brahiū: alas ſcapulas vētrē poſteriora pedes. Item motus aī: irā: furorē. obliuionez: penitentiā: recordationē: et alia his ſimilia: nō carnaliter iuxta hiſtoriam a recte intelligentibus ſcienda ſunt: ſicut a iudeis et pleriſqz hereticis carnaliter intelligenda ſunt et confitenda. Si quis deo humana membra ſeu motus animi more humano ineſſe credit: pculdubio ī corde ſuo idola fabricat. Igit vt dictū eſt figuraliter deū caput ipſa eſſentia diuinitatis eius que oīa pcedit: et cui ſunt oīa ſubiecta intelligere debemus. Capillos vero eius capitis ſanctos angelos: ſeu vniuerſos electos typice accipi oportet. De q̄ in ſacro in libro Danielis: Aſpiciebā donec

Dañ. 7. throni poſiti ſunt: et antiquus dierū ſedit. Veſtimentum ei⁹ quaſi nix cādidum: et capilli capitis ei⁹ quaſi lana mūda. Hic eñ ſignat p veſtimentum candidū dei: qđ et p capillos capitis eius: ſctōs videlicet angelos: et multitudinē ſcōrū dealbatorū. Vel certe ideo capilli eius lane mūde cōparant: vt per hoc antiquus dierum eſſe credat. Oculos dicit hēre: p

B eo q̄ omnia videt: et nihil eū latet in cōſpectu eius: vt ait apl's. Nulla cre

Heb. 4. atura inuiſibilis eſt: oīa eñ nuda et aperta ſunt oculis eius. Aliter vero oculi reſpectu gratie eius ītelligunt.

Ps. 33. Vt eſt in pſalmo: Oculi dñi ſuper iuſtos. Item aliter oculi dñi pcepta eius: p q̄ lumē ſcientie ſubminiſtrat: myſtice accipiunt: vt eſt illud in pſal

Ps. 18. mo: Preceptū dñi lucidū illumi. etc.

Palpebre dñi occulta et incōprehenſibilia iudicia eius: ſiue ſpiritual' in diuinis libris eius locutio innuit. De quibus occultis et incōprehenſibilib⁹ ſacramētis: atqz iudicijs dicitur in pſalmo: Palpebre eius interrogant filios hoīm: id eſt probant. Ps. 10.

Aures habere dicit deus pter h̄ q̄ omnia audit: et nihil eū ſub ſilētio latet. De q̄ in libro Sapiētie ſcriptū Sap. 1. eſt: Auris celi audit omnia: et tumultus murmurationū non abſcondet.

Nares dei inſpiratio eius in corde fideliū: vt eſt illud in libro regū. Aſcendit fumus de naribus eius: id 2. Re. 22 eſt lachrymoſa compunctio penitentium inſpiratione eius. Facies cognitio diuinitatis eius ad hoīes. De q̄ cognitiōe ī pſalmo ſcriptū eſt: Oſtēde nobis dñe faciē tuā etc. Hoc Ps. 79. eſt dona nobis cognitionē tuā: que cognitio p filiū hominis hominibus innotuit: ipſo dicente in euangelio: Nemo nouit patrē niſi filius: et cui Math. 11 voluerit filius reuelare. Aliter vero facies dei ſignificat inuiſibilē eſſentiam diuinitatis dei filij. De qua ipſe dñs ad moyſen p angelū rñdens ait: Poſteriora mea videbis: faciē aūt Exod. 33 meā videre ñ poteris. Ac ſi dicat: incarnationem meā videbis in nouiſſimis dieb⁹: diuinitatē aūt meā videre nō poteris. Os dei: filius pris. i. chriſtus dñs. De q̄ Eſaias ppheta

C ex pſona iudeorū affatus ait: Quia Threñ. 1. os eius ad iracundiam puocauim⁹. Aliter vo os ei⁹: dñi ſmo et ei⁹ iuſſio accipit. De quo ſermōe dñi pdictus ppheta ait: Os dñi locutū eſt hec. Eſa. 58. Verbum dei filius patris: p quē oīa facta ſunt. De q̄ in pſalmo: Verbo Ps. 32. dñi celi firmati ſūt: et ſpiritu oris ei⁹ omnis virt⁹ eorū. Et alibi: Miſit de Ps. 106. us verbum ſuū et ſanauit eos. Et in euāgelio ſcdm iohannē: In pncipio Joh. 1. erat verbum. Lingua dei myſtice ſignificat ſpm̄ ſctūm: per quem deus pater ſecretū ſuū manifeſtauit hominibus: vt in pſalmo: Lingua mea ca Ps. 44

laui⁹ ſcribe. Labia dei myſtice cōſonātia vtriuſq; teſtamēti intelligunt. De quib⁹ teſtamētis in Prouerb.
Prouerb.16 ſcriptū eſt: Diuinatio ī labijs reg: ī iudicio nō errabit cor eius. Brachia dei patris eius filius intelligit: ſicut eſt illud in Eſaia ppha: Et bra-
Eſa.51. chia mea populos iudicabūt. Brachium dei pr̄is ſingulariter filius ei⁹
Hiere.21 accipit: ⁊ de q̄ Hieremias ait: Et nūc dn̄e deus qui eduxiſti ppl̄m tuum de egypto in manu forti: ⁊ brachio extēto. Idcirco aūt fili⁹ dei pr̄is brachiū dicit quia creatura electa ab ip̄o cō-
D tinet. Dextera dei patris: id ē vnigenitus filius: de q̄ in pſalmo ex pſona hoīs aſſūpti: Dextera inq̄t dn̄i fe-
Pſ.117 cit virtutez. Aliter vero dn̄i dextera: glīaz pr̄is ⁊ eternā btītudinē ſignat: de quo in pſalmo ex perſona pr̄is ad
Pſ.109. filiū: Sede a dextris meis. Dicitur aūt ⁊ dextera dei oīs electa creatura in celo ⁊ in terra: ſicut ⁊ p ſiniſtrā ei⁹ intelligit reproba creatura. i. demones ⁊ oēs impij q̄ ad leuā poſiti: eternā ſupplicia ſuſtinebūt. Man⁹ dei pr̄is: fili⁹ ei⁹ accipit: p eo q᷑ p ip̄m facta ſunt omnia: ſicut ē illud in Eſaia:
Eſa.66. Oīa manus mea fecit: ⁊ facta ſūt oīa. Alit ꝟo man⁹ dei: ptās ei⁹ intelligit. De q̄ ptāte in libro Hieremie
Hiere.18. ſcriptū eſt: Sicut lutū in manu figuli: ita vos in manu mea dom⁹ iſrael. Itē p man⁹ dn̄i flagellū accipit. De cui⁹ pcuſſione in Sophonia ppheta
Soph.1. ſcriptū eſt: Extendā manū meā ſup iudā: ſup habitatores Hierlm: ⁊ diſperdā de hoc loco reliqas baal ⁊c̄. Pro q̄ dn̄i pcuſſione btūs Job de
Job.19. ſemetipo ait: Man⁹ dn̄i tetigit me.
E Digitus dei ſingularit ſpūſſanctus accipit. A q̄ ſpūſctō lex duab⁹ in tabulis lapideis in monte Sinai ſcripta narrat. Ipſe eñ ſcripſit: q̄ ſcribēda dictauit idē ſpūſſanct⁹. De q̄ ſpū-
Luce.11. ſctō dn̄s ī euāgelio: Si ego ī digito dei eijcio demonia. i. Si ego in ſpū dei eijcio demonia. Sicut eñ digitus cū manu vl̄ brachio: manus vero vl̄

brachiū cū corpe: vnū ſūt ī natura: ita pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſctūs tres quidez perſone: ſ; vna ſb̄a diuinitatis. Digiti dei pluraliter: ſancti intelligunt, pphete: p quos ſpūſſctūs libros legis ac pphetaꝝ ſua inſpiratiōe ſcripſit:
de qb⁹ ſcriptū eſt: Uidebo celos tu- Pſ.8.
os opa digitoꝝ tuoꝝ. Per celos eñ libros leg ⁊ pphetaꝝ: p digitos vero ſctōs vt dictū eſt pphetas inſinuauit. Imago dei pr̄is: inuiſibilis vnigenit⁹ fili⁹: de q̄ aplſ: Imago dei in-
uiſibilis. Aliter nā q᷑ eſt imago dei Coloſ.1.
in filio ſuo: qm̄ nō aliū de ſ; ex ſemet ipſo: ſ; eſt ex ſb̄ſtantia ſua: p oīa ſibi ſimilē genuit ⁊ equalē. Aliter vero aīam hoīs quā nō ex ſe: id eſt de ſua ſb̄a ſicut plerīq; heretici opinati ſunt genuit: ſ; ex nihilo creauit. Sicut aliter imago eſt cuiuſlibet regis in filio ei⁹: quē ex ſemetip̄o ſibi ſimilē genuit. i. hō hoīem. Aliter vero in anulo ei⁹: ſiue inter era imago ei⁹ expſſa q̄ nō eſt qd̄ ip̄e: ſicut fili⁹ q̄ naturaliter hoc eſt qd̄ ⁊ pater. Cor dei patris archanū ſapiētie eius myſtice innuit.
Ex q̄ verbū idē filiū ſuū impaſſibili- F
ter ſine initio genuit: ip̄o dicēte propheta: Eructauit cor meū verbū bo-
num. Alas habere dī de⁹ p eo q᷑ Pſ.44
more auis electos ſuos tanq̄ pullos ſb̄ ſe iūgit: fouet: ⁊ ab inſidijs diaboli ⁊ maloꝝ hoīm ptegit: vn̄ ppheta ait: Sub vmbra alaꝝ tuarum ptege
me. Scapulas dicit h̄re deus: qa Pſ.16.
infirma mēbra eccl̄ie: q̄ſi in ſcapulis ſuis portat. De q̄ in pſalmo: Scapu-
lis ſuis obumbrabit tibi. ⁊c̄. Uēter Pſ.90.
dei ſecreta origo ſb̄e eius accipitur.
Un̄ ī pſalmo: Ex vtero ante luciferū. Pſ.109
Aliter venter dei incōprehenſibilia iudicia eius: q̄ rimari nequeūt myſtice inſinuant. De q̄ occlto iudicio ei⁹
in libro Job ſcriptū eſt: De cui⁹ vte- Job.38.
ro egreſſa eſt glacies: ⁊ gelu de celo q̄s genuit? Poſteriora filij dei īcarnatio ei⁹ accipit. De q̄ poſteriori pte: fili⁹ in mōte ſinai ad moyſen p angelū loq̄ns ait: Poſteriora mea vi- Exod.33.

B debis: faciē aūt meā videre nō pote
ris. Pedes dei ſtabilimētū virtutis
eius: eo ꝙ vbiqȝ pñs: ⁊ vniuerſa illi
ſbiecta ſunt: ipſo dicēte ꝑ Eſaiā pro/
Eſa. 66. phetā: Celū mihi ſedes ē: Terra aūt
ſcabellū pedū meoꝝ. Aliter pedes fi
lij dei incarnatio intelligit̄: q̄ diuini/
tati ſbiecta eſt tanq̄ȝ capiti pedes: ſic̄
ꝑ caput diuiſtas: ita ꝑ pedes ei⁹ hūa/
nitas exꝑmit̄. De q̄ hūanitate ī Ex/
Exo. 24. odo ſcriptū eſt: Uidebant dñi: h̄ eſt
moyſes ⁊ aarō ⁊ nadab ⁊ abiu ⁊ lxx.
de ſenioꝛib⁹ ppl̄i ſb pedib⁹ ei⁹ q̄ſi op⁹
lapidis ſaphyrini: ⁊ q̄ſi celū cū ſere
nū ē. Sic̄ eñ ꝑ lapidē ſaphyrinū cele
ſtes creaturas vl̄ ſctōs āgelos: ita ꝑ
celū ſerenū ſctām eccl̄iam electoꝝ ex
hoīb⁹ aſſūptam: figuralit̄ mōſtrare
voluit: Sup q̄s creaturas hō aſſū/
pt⁹ dei fili⁹ ī perpetuū regnat. De q̄
Pſ. 8. in pſalmo: Oīa ſbieciſti ſub pedibus
ei⁹. Alit̄ aūt pedes dñi id ē ieſu chri/
ſti ſignificati ſunt ſctī predicatoꝛes.
Deut. 33. De q̄bus in Deut̄. ſcriptū eſt: Qui
appꝛopiquāt pedib⁹ ei⁹: accipiēt de
doctrinis illi⁹. Ueſtimētū filij dei ali
qñ caro ei⁹ q̄ a diuinitate aſſūpta ē:
ī diuīs libr̄ figuralit̄ accipit̄. De q̄ ī/
dumēto carnis eſaias vaticināS ait:
Eſa. 63. Quis ē iſte q̄ venit de edom: ⁊c̄.
D Rurſus veſtimētū eiuſdē dñi: ſctā ec
cleſia accipit̄: q̄ ꝑ fidē ac dilectionem
ei ꝯiūcta eſt. De q̄ ſcriptū eſt in pſal/
Pſ. 92. mo: Dñs regnauit: decoꝛē indut⁹ ē.
⁊ ī alio pſalmo: Cōfeſſionē ⁊ decoꝛē
Pſ. 103. īduiſti: amict⁹ lumine ſic̄ veſtimēto.
Palliū chriſti eccl̄ia ei⁹ intelligit̄.
De q̄ ī libro Geneſis ſcriptū eſt: La/
uit in vino ſtolaȝ ſuā: hoc eſt in ſan/
Geñ. 49. guīe paſſiōis carnē ſuā: ⁊ in ſangui
ne vue palliū ſuū: id ē eccl̄iam ſuam.
Calciamētū dñi nr̄i ieſu chriſti my/
ſtice ſignat incarnationē ei⁹ quaȝ ex
moꝛtalitate hūani generis aſſumere
dignat⁹ eſt. De q̄ incarnatiōe ſua ipſe
Pſ. 59. ꝑ ꝓpham in pſalmo ait: In idumeaȝ
extendā calciamētū meū: id ē aū ple/
bem gentiū manifeſtabo incarnatio/
nem meā. Egreſſus adūet⁹ filij dei ī

mundū: ⁊ regreſſio ad pr̄em: de q̄b⁹
pſalmiſta ait: Uiſi ſunt greſſ⁹ tui de
us greſſus dei mei q̄ eſt in ſctō. De ce Pſ. 67.
lo venit ī vteꝝ virgīs: de vtero xp̄o
naſcēdo poſit⁹ eſt in ꝑſepio. Poſtq̄ȝ
oīa impleuit ꝑ q̄b⁹ a pr̄e miſſus ve/
nerat: appenſus eſt in ligno cruc̄: de
cruce aūt depoſit⁹ coꝛp⁹ ſepultū eſt:
ſcdm̄ xp̄o aīam ad inferna deſcēdit:
tertia aūt die ꝑ potētiā ſue diuinitatis
carnē ſuaȝ de ſepulchꝛo ſuſcitauit: ⁊
poſt diem reſurrectiōis ſue q̄drageſi
ma die vidētib⁹ aplis aſcēdit ī celū:
ſedet ad dexterā pr̄is. i. in gl̄ia eius.
Hi ſunt greſſus filij dei. Iſte deſcen/
dēs in ſacris ſcripturis legit̄. Aſcē/
dere dr̄ de⁹ cū fili⁹ carnē ex nobis aſ/
ſumptā in celū captiuam euexit: ſic̄
in pſalmo: Aſcēdēs in altū: captiuā
duxit captiuitatē: q2 naturaȝ hūani Pſ. 67.
generis q̄ a diabolo ī mūdo captiua
retinebat̄: aſſumēs in celum ſecū vbi
nunq̄ȝ antea fuerat tanq̄ȝ captiuā de
poꝛtauit. Abſcōdere dicit̄ de⁹ fa/
ciē ſuā: cū ſe quibuſdā coꝝ exigētib⁹ I.
culpis abſcōdit: ſicut in ppl̄o iudeo/
rū nūc impletū videm⁹: q2 negātes
filiū dei ſciam veri dei ita ꝑdiderunt
vt ſimiles foꝛēt gētib⁹ q̄ deū nō no/
uerūt. Oñdere dr̄ deus faciē ſuā: cū
reſpectu gr̄e ſue q̄b⁹ vult ſcȝ elect̄ ſu
is ſeipm ī coꝛda eoꝝ occulta inſpira
tiōe inſtituat: ⁊ ad diligēdū ſe amo
rē ſuū infundit. Sedere dicit̄ nō coꝛ
ꝑalit̄ hūano moꝛe ſȝ potētionalit̄ ſu
per oēm creaturā rōnalē ꝑſidere: vt
eſt illud in pſalmiſta: Regnauit dñs
ſup gētes de⁹. Sedere etiā dr̄ de⁹ ſu
per cherubin: qd̄ interꝑtat̄ mltitudo
vel plenitudo ſcīe: ꝑ qd̄ ſignificant̄
ſctī āgeli ſeu mētes ſpūaliū viroꝝ ī
q̄b⁹ de⁹ viſibilit̄ ꝑſidet ⁊ regnat. In
illis eñ ſedet q̄ ſcīa ei⁹ dilectiōe ple/
ni ſunt. In ꝓuerbijs quippe ſalomo
nis ſcriptū eſt: Aīa iuſti ſedes eſt ſa/
piētie. Sapīa xp̄o dei pr̄is chriſtus ē
q̄ in aīab⁹ ſctōꝝ dr̄ ſedere. Deſcēde/
re dr̄ in mūdū qñ aliq̄d nouū qd̄ an/
tea n̄ fecerat: ī creatura hūana oꝑa/

tur: ſicut filiꝰ dei pr̄is deſcēdiſſe nar/
rat̄: qm̄ verā carnē de maria virgīe
ꝓ n̄ redēptionē nr̄am ſuſcepit: ⁊ ve/
rus hō fieri dignatꝰ eſt: nō amittēdo
qđ erat ſ3 aſſumēdo qđ nō erat. De
cuiꝰ deſcēſiōe id ē īcarnatiōe ſcriptū
Pſ. 17. eſt ī pſalmo: Et īclinauit celos et de
ſcēdit: ⁊ caligo ſb̄ pedibꝰ eiꝰ. Celos ī
clinauit: qm̄ an̄ aduētū ſuū p nūcios
angelos ſiue ꝓphās miſit q̄ eiꝰ aduē
tū hoībꝰ nūciaret. Caligo ſub pedi/
bus eiꝰ fuit: q2 impij hoīes ob ſuā ma
liciā incarnationē eiꝰ agnoſcere no/
luerūt: ſ3 neq3 adhuc pñt. Stare dicit̄
deus cū nos infirmos. i. ſuā creaturā
ad pniām ⁊ ↄuerſionē patiēter ſuſti
Aba. 3. net: vt eſt illud ī abacuc ꝓpha: Ste/
tit ⁊ mēſus ē terrā ⁊ diſſoluit gētes.
Trāſire dicit̄ deꝰ: cū de cordibꝰ quorū
dā hoīm in qbꝰ antea p fidē credide
rūt: poſtea ſurripiēte pfidia vel qli/
bet delicto: ab eis recedit ⁊ ad alios
trāſit: queadmodū de iudeis ad gen
tes: de hereticis ad catholicos: ſeu de
qbuſlib3 irreligioſis ⁊ negligētibꝰ p
vitio ſuo: Recedere dr̄ deꝰ ⁊ ad alios
trāſire: q̄ nō localit̄ aut viſibilit̄: ſed
īuiſibiliter occulto iuſto q3 iudicio fa
L cere ↄſueuit. Ambulare dr̄ deꝰ nō de
loco ad locū trāſeūdo: qđ eſt impiū
credere: ſ3 ambulare eiꝰ eſt in cordibꝰ
2. Co. 6. ſctōꝝ delectari: ſic ſcriptū ē: Et inha
bitabo in eis: ⁊ ambulabo ⁊ ero illoꝝ
deꝰ. Vel certe ambulare dei ē ī ſctīs
p̄dicatoribꝰ ſuis de loco ad locū trā
ſire. Loq̄ dei ē īuiſibilit̄ ſine ſono vo
cis: vel qlibet ſtrepitu occulte in men
tibꝰ ſctōꝝ volūtatē ſuā atq3 rectum
intellectū inſpirare: ſeu futura ſctīs
reuelare. Que locutio dei vt quidā
volūt tribus modis accipit̄. Prio
nāq3 mō p ſbiectā creaturā: ſicut ad
Exod. 3. moyſen ī rubo igneo apparuit: vl ſic
ad abrahā: vel iacob ⁊ ceteris ſctīs:
qbꝰ in angelis apparere dignatꝰ eſt.
Scđo vero mō in ſomnis: ſic ad iacob
⁊ ad zachariā ꝓphām: ⁊ ad ioſeph
ſpōſum marie: ⁊ in alijs ſctīs qbꝰ ſe/
cretū reuelare voluit. Tertio autem
mō neq3 p creaturā viſibilē neq3 per
hoīem ſ3 occulta tm̄ īſpiratiōe inuiſi/
bilit̄ corda ſuoꝝ tāgēdo loqntes ef
ficit: queadmodū in libris ꝓphaꝝ
ſcriptū ē cū ipi ꝓphe ſbito afflati ſpū
diuīo exclamabāt dicētes: h̄ dic dn̄s.
Alit̄ videre dei eſt mala hoīm ſcien
do reprobare: ſic Eſaias ꝓpha: Et vi Eſa. 59.
dit ⁊ malū apparuit ī oculis eiꝰ. Itē
alit̄ videre dei eſt nos vidētes face/
re: vt eſt illđ ī pſalmo: Proba me de Pſ. 138.
us ⁊ ſcito cor meū. Modꝰ iſte locu/ M
tiōis ⁊ in libro btī Iob ſilr reperit̄:
vbi de ſapīa pr̄is pq̄ plurīa īfima
locutꝰ eſt de deo patre adiecit: Tunc Iob. 28.
vidit illā ⁊ enarrauit ⁊ īueſtigauit ⁊
p̄parauit: Idē vidētes facit atq3 p̄dicā
tes ⁊ inueſtigātes atq3 alijs annūciā
tes. Cognoſcere dei ē cognoſcētes fa
cere: ſic ait ad abrahā: Nūc cognoui Gen. 22.
qm̄ timeas dn̄m. Neq3 eñ in tpe co/
gnouit q̄ fecit oīa anq̄3 fiāt: ſ3 cogno
ſcere deꝰ dr̄ cognoſcētes facere: vbi
q̄ priꝰ de ſe q̄les eēnt incogniti erant
poſt eiꝰ interrogationē pbationē ſi/
bimetipi manifeſti fierēt: ſicut eſt ⁊ il
lud in lege moyſi de pplo iſraelitico:
Ut tēptē eos inqt vtꝝ cuſtodiāt mā Exod. 16
data mea an nō. Neſcire dei ē qſda3
reprobos reprobare: ſic illđ in euan/
gelio: Neſcio vos. Zelare dr̄ deꝰ cū matth. 25
creaturā ſuā quā n̄ vult pire: ſepe ca
ſtigat: corripit: atq3 flagellat: ⁊ fla/
gellādo ad ſe reducit: Vel zelare dr̄
deꝰ cū nullū pctm̄ impunitū vult re
linq̄re: iuſtꝰ eſt eñ: ⁊ iō oīs īiuſticia
execrabil' eſt illi: quā vt dictū eſt nul
lo mō īpunitā patit̄. Iraſci dr̄ deꝰ n̄ N
aī motu vl̄ qlibet ptūrbatiōe q̄ illi
oīno accidere nō pōt: ſ3 creature de/
linq̄nti. i. hoībꝰ īpijs ⁊ peccātibus:
iuſtā dr̄ īferre vltionē: h̄ eſt reddere
illis q̄ meruerūt: ⁊ vltio diuīa iſte fu
ror dr̄. Penitere deꝰ dr̄: nō q3 more
hoīm p trāſact' opibꝰ ſuis peniteat.
Qui eñ oīa nouit anq̄3 fiāt: p terre
nis actibꝰ ſuis penitere n̄ pōt. S3 pe/
nitētia dī ē ſtatuta mutare: ⁊ qđ tem
poraliter inchoatū fuerat ī aliđ mu/
tare: ⁊ aut de bono exigentibus cul/

1. Reg. 15 pls in malū. Sicut de ſaul legiť peni
tuiſſe deū: q̄ cōſtituiſſet eū regem.
Uel ſicut nūc videm⁹ in pplō iudeo/
rum actū: q̄ cū eſſet pplus dei: ob im
pietatem ſuā facti ſunt ſynagoga ſa/
thane. De malo vero bonū: ſicut ac/
cidit pplō gētiū q̄ ante ppls diaboli:
mō factus eſt dei. Hoc q̄ppe mō: oc/
culto dei iudicio iudas proditor de
aplatus gradu lapſus: in inferni ba/
ratro demerſus eſt: latro xp̄o poſt cri
men rapacitatis de cruce ad padiſuz
tranſlatus eſt. Hanc quoq̧ muta/
tionem de bono ad malū: ſiue de ma/
lo ad bonū vt dictū eſt: q̄ occulto iu/
ſtoq̧ iudicio dei p̄ ſeueritatē iuſticie:
ſiue p̄ miſericordiā eius fiat: penitē/
tiam dei dicimus: quod expreſſius in
libro Hieremie ſcriptū eſt: Nō peni/
tere dei ē: ſtatuta mutare nullo mō:
Ps. 109 vt eſt illud in pſalmo: Jurauit do/
minus ⁊ nō penitebit eū. i. pater ad
filiū: Tu es ſacerdos ī eternū. Sacer
B dos dei patris dictus eſt filius dei: ſz
ſcdm diuinitatē: ſ; ſcdm hūanitatē:
in qua ſe p̄ nobis p̄ paſſionē ⁊ mortē
ſuā acceptabile ſacrificiū deo patri
obtulit: vt eſſet ſacerdos q̄ ⁊ ſacrifi/
ciū eſt. Obliuiſci diciť deus: cū q̄buſ
dam impijs ⁊ peccatoribus nō miſe/
reť: qḋ vtiq̧ nō facit p̄ crudelitatem
q̄ in deo nō eſt: ſed p̄ occultū iuſtū q̧
dei iudiciū. Indurare diť deus q̄run/
daʒ maloꝝ corda: ſicut de pharaone
Exod. 10 rege egypti ſcriptū eſt: nō q̄ oipotēs
deus p̄ potentiā ſuā eoꝝ corda indu
rauit: qḋ impiū eſt ita credere: ſ; exi
gentibus eoꝝ culpis: cū duriciā cor/
dis quā ſibijpſi omnia mala ppetrā/
do nutriūt: nō aufert: quaſi illos ipe
induret: quos iudicio indurari p̄mit/
tit. Dormire dei eſt: cū vnigenit⁹ fili⁹
patris in aſſūpta carne mori digna/
tus eſt p̄ nobis: cui⁹ mors recte ſom
nus p̄dictus eſt: ipō dicente p̄ Hiere
miā xp̄hām: Ego q̄ſi de ſomno excita/
Hierc. 31. tus ſum: ⁊ vidi: Et ſomn⁹ me⁹ dulc̄
eſt mihi. Aliter dormire diciť de⁹ cū
fides eius inter proſperitates huius

mūdi ⁊ inter quorūdā corda fide/
lium nō vigilat ſ; dormit. Hanc dor
mitionē ipē tunc ſignificabat: cū in matth. 8.
mari iť fluct⁹ mar̄ dormiuit. Uel
certe dormire dei: eſt anxijs tardius
ſubuenire: ſicut eſt illud in pſalmo:
Exurge quare obdormiſti dñe. Uigi Ps. …
lare dei eſt in defenſionē electoꝝ ſuo
rum ⁊ vltionē inimicoꝝ ſuoꝝ ſe ma/
nifeſtum demonſtrare.

Beati Anſelmi liber de expoſi/
tione mēbrorū veſtimētorū ⁊ actuū
deo attributis explicit.

Eiuſdem bti Anſelmi Can tuarieñ. archiepi liber de voluntate dei incipit.

Humana
ratio cū deo ſp̄ debe A
b at tractare: ⁊ ad lau
dem ei⁹ aliq̄d cōue/
niēter dicere: noīa p̄
q̄ ꝑprie loquať non
habet: ſ; noīa hoīb⁹ data ⁊ impoſita
accipit: ⁊ p̄ ipm effectū oīpotentiam
ei⁹ ſaltē vł tenui orōne aperire cona/
tur: ⁊ hoc facit ex iſtis reb⁹ colligens
effectū volūtatis dei ſcdm occultam
iuſticiā: vel ſcdm miſcdiam: vł ſcdm
ire ipſius vindictā. Ad incōprehen/
ſibilem eni deitatis ꝑprietatē aſpira
re nō pōt. Hinc nos q̧q̧ de volūtate
dei aliq̄d dicere cupiētes: actū reruʒ
attēdimus: q̄m ad ipſius celſitudinis
culmē anhelare nō valem⁹. Uolūta
tem igiť dei appellam⁹ q̄cq̄d in nobis
ipſe miſericorditer opať reuocando
nos ab errore: vel pie cōfirmādo iu/
ſticie. Uolūtas q̧q̧ diciť pena ⁊ re/
probatio q̄rundā dei occulta diſtri/
ctiōe facta iuſticie. Uolūtas dī ē (vt
breuiter dicā) quicq̄d fit: vt fieri iu
nitur in creaturis. Sed diciť ſi oīa
p̄cedit ex volūtate dei: quā cōſtat B
ſemp̄ bonā ⁊ rectā eſſe: tunc oīa et
recta ſunt: ⁊ ſi hoc eſt: tunc fruſtra iu
dicať aliq̄s iniquus: vł dānať impi⁹:
qḋ fateri: cōtrariū inueniť catholicę

fidel. Dicēdū est igit voluntatē dei
multipliciter accipi: vt q̄cq̄d postea
opponat sine oīm difficultate opulē
tiꝰ aperiat. Volūtas itaq dei accipit
aliq̄n in scripturis equipollēs oīpo-
tenti sue p̄scientie: ⁊ ordinatiōi saga
ps. 113. citer oīa disponēti: Unde dicit: Oīa
quecunq voluit dominus fecit: hoc
est quicq̄d deus ab eterno facturꝫ se
ordinauit: nihil inexpletū reliq̄t. Ac
cipit etiā dei volūtas nomē rerū se-
cundū quendā effectū misericordie
1. Tim. 2. dei: vt ibi: Uult deꝰ oēs saluos fieri:
qḋ est dicere: facit sctōs velle vt oēs
salui fiāt: qḋ ipse tū vult: hoc est ipe
disposuit: ꝟ sanctos facit velle: dei et
ꝓximi inspirādo dilectionē: qua di-
lectione nō inconuenient fiunt in ec-
clesia orōnes a sanctis ꝓ schismaticꝭ
C ⁊ hereticis: iudeis q̄ꝫ ⁊ gētilibꝰ. In-
stitutio diuina: dei volūtas nō impro
prie appellat. Dei aūt institutio in
duo diuidi pōt: in p̄cepta diuinarū
scripturarꝫ: ⁊ in legem naturalē que
Tob. 4. cūq homini insita ē naturalis: q̄ ē:
Qḋ tibi nolueris: alteri ne feceris. ⁊c.
Cui q̄cūq obuiat: dei volūtatē nō
seruat. Precepta etiā diuinarū scri-
pturarꝫ: ⁊ recte obseruatiōes eccīa-
rum: volūtas dei nō īmerito appel-
latur: quibꝰ quicūq obseruant non
acquiescit: a dei volūtate deuiare pe
nitus dr̄: cū tū ab ordine p̄sciētie eiꝰ
nullatenus valeat exorbitare. Ecce
volūtas dī q̄ttuor mōis accipit a do
ctoribꝰ: magistri: scꝫ ꝓ sciētia dei: ꝓ
volūtate sanctorꝫ: qui volūt ⁊ ini-
stos charitatiue saluari: ꝓ rōe hūa-
na: quarto pro preceptis diuinis.
Si q̄s vero oculo mētis hos modos
cōsiderat: nō vlteriꝰ in dic volūtate
determināda impeditꝰ laborabit: ꝟ
vocis acceptiōe fideli intēdens inge
nio de verbis facile diiudicabit. Ita-
q cū dicit: adulteriū vel homicidiū
vult vel non vult deꝰ fieri. He vero
D ꝓpositiōes nō repugnāt sibi: nec cō-
tradicūt: ambe eīn vere sunt: ⁊ indu-
bitabiles: si quis huiꝰ vocis equiuo
cationē multiplicē q̄ est: vult: fidelit
attendat. Nā deus vult adulteriū:
hoc est p̄scit: p̄uidet: Unde nullꝰ du
bitat q2 oīa videt: ⁊ oīa p̄scit. Itē
nō vult: ꝟ est nō p̄cipit vl' mētibꝰ fi-
delium inspirādo nō facit velle. Uel
nō vult deus adulteriū. i. ex vi ratio-
nis anime: ex naturali scꝫ lege data a
deo: nō habemꝰ q̄ q̄s in ꝟ: nec etiam
in alio debeat offendere ꝓximū. Iu-
xta has aūt determinatiōes pōt qui
libet has dei volūtates determinare
apte. Sꝫ videndū est quoddā satis
subtilius: qḋ occurrit hinc de volun-
tate disputationi. Nam volūtati dei
volūtas hoīs adheret plerūq: ꝟ in-
de damnat homo: volūtati dei q̄q
nō adheret hoīs volūtas: ⁊ inde re-
muneraf homo. Itē vult homo qḋ E
non vult deus: ⁊ habet inde p̄miū
a deo: nō vult homo quod vult deus
⁊ inde consequit laudem: ⁊ multis
alijs hanc voluntatē variari modis
sagacium industria per se poterit in-
dagare. Sed nunc ad expositionem
supra dictorꝫ redeamꝰ: vult deus qḋ
vult homo si dānose: vt homicidium
vel adulterium: quod vult deus: hoc
est presciuit: sed homo etiā hac volū
tate damnat: Prohibitū est eīn ei.
Uult deus vt pater alicuius moriat:
vel vult alicuius hominis mortē qḋ
homo non vult affectu naturali: vel
compassione ꝓximi: ⁊ remuneratur
ex hoc tali affectu: si in ceteris regu-
lā recte viuēdi non excesserit: in oī-
bus tamen que vult ⁊ que facit: di-
uine voluntati cōcordare intendit:
⁊ nihil contra eum facere disponit:
quia tunc tantum est bona volūtas
humana: q̄n vult illud qḋ deꝰ vult
illam velle: ⁊ sic concordat diuine q̄
magistra est humane. Magna qui- F
dem volūtas dei incōprehēsibilis ē:
sicut ipse deus contra quā vult ho-
mo: quia nō plene eā cognoscit qḋ
in futuro erit. In presenti vero quos
dam effectus eius ꝑcipit secundū p̄-
ceptionem vel ꝓhibitionem: ⁊ illis

obedit. In his aũt ſupra dictis non
eſt equũ intelligere aliquẽ aliquod
falſum vel ſupfluũ dictuz fuiſſe: vel
cõtra ſanctoꝝ auctoritatẽ. Dicit eñi
Auguſtin⁹ in Encħ. Propterea ma/
gna volũtas eiuſdẽ dñi exquiſita in
oñes volũtates eius: vt ⁊ miro ⁊ in/
effabili modo nõ fiat p̄ter voluntatẽ
eius qꝺ etiã cõtra eius voluntatem
fit: qꝺ nõ fieret ſi nõ ſineret: nec vti/
q; nolẽs ſinit: ſed volẽs: nec ſineret
bonuz fieri male niſi oñipotẽs: ⁊ de
malo poſſe facere bene. Eſt ⁊ alia hu
ius voluntatis diuiſio. Alia eñi põt
dici efficiens: Alia approbãs: Alia
cõcedens: Alia pmittens. Efficiens
volũtas in deo facit quicq̃d vult ef/
ficiens in hoïe: qꝺ põt homo ⁊ vult
ipſo actu. Approbãs eſt q̃ approbat
aliquid: ⁊ hec ad hoïem ptinet ⁊ ad
deũ: approbãs in deo eſt q̃ vult om/
nes ſaluos fieri: qm̃ nulluz prohibet
quãtum ad ſe ſaluũ fieri: immo ſi q̃s
B ad hoc laborat approbat. Patens
eſt quidẽ que ſit approbans in hoïe.
Cõcedens eſt que cõcedit vt fiat ali/
quid. Concedẽte aũt volũtate vult
deus vt homo q̃ melius nõ ꝓpoſuit
vxorẽ ducat. Permittẽs voluntas
eſt que pmittit aliq̃d fieri etſi diſpli/
ceat q̃ũq;. Et hoc mõ dicit deus vel
le mala que pmittit fieri: Vñ dicit:
Ro. 9. Quẽ vult idurat ⁊ cui vult miſeret.
Auguſtinus de ciuitate dei: Cum di
cit deus mutare volũtatẽ: vt quib⁹
lenis erat (Verbi grã) reddat aſp:
illi poti⁹ q̃ ip̄e mutant: ſic mutat ſol
oculis ſauciatis ⁊ aſper q̃dammõ ex
miti ⁊ ex delectabili moleſtus efficit
cũ ipſe apud ſe maneat idez qui fuit.
Dicit etiã volũtas dei quã fac ĩ cor
dibus obedientiũ mandatis eius: de
Phil. 2. qua dicit apoſtolus: Deus q̃ opat in
nobis ⁊ velle. Secundũ hãc volũta
tem etiam velle dicit quod ip̄e non
vult: ſed ip̄e ſuos id volẽtes facit: ſic
orant ꝓ quibuſdã pie ſancteq; inſpi
rati ab eo ſctã volũtate: ⁊ qꝺ orant
D nõ facit. Secundũ vero voluntatez

ſuaz que eius preſciẽtia ſempiterna
eſt: oĩa quecunq; voluit fecit nõ ſo
lum p̄terita vel preſentia ſed etiã fu
tura. Greg⁹. Deus vult oẽs hoïes
ſaluos fieri: id eſt nulli ſaluant: niſi
quos vult ſaluari: vel de oñi genere
hoïm aliq̃ ſaluant. Vel vult omnes
ſaluos fieri: id eſt nõ cogit aliquem
dãnari. Item de coniuge infideli di/
mittendo dici oportet: non dimittat
quia ⁊ ſi licet non expedit. Itẽ in li/
bro de paruuloꝝ baptiſmo: Sic bo/
no male vti malum eſt: ſic malo bene
vti bonum eſt.

Beati Anſelmi liber de volun/
tate dei explicit.

Eiuſdem beati Anſelmi cã tuarieñ. Archiep̄i liber de ꝯcordia p̄ſciẽtie ⁊ predeſti/ nationis: necnõ gratie dei cũ libero arbitrio: Incipit.

E tribus illis queſtionib⁹ in q̃/ A
d bus dei p̄ſcientie atq;
predeſtinatiõi necnõ
⁊ gratie liberum arbi
trium repugnare videtur: quod mihi
deus dignabitur aperire curabo ip̄o
adiuuante ſcribendo oſtendere.

Q p̄ſcientia dei videat di/ ſcordare a libero arbitrio: quod non eſt.

Idet quidẽ p̄ſciẽtia dei ⁊ li/
v berũ arbitriũ repugnare: qm̃ B
ea que deus preſcit: neceſſe ẽ
eſſe futura: ⁊ que p liberũ arbitrium
fiunt: nulla neceſſitate pueniũt. Sz
ſi repugnant: impoſſibile eſt ſimul ⁊
p̄ſcientiam dei eſſe que omnia preui/
det: ⁊ aliq̃d per libertatẽ arbitrij fie/
ri. Que impoſſibilitas ſi abeſſe intel
ligit: repugnãtia q̃ videt ineſſe pe/
nitus remouetur. Ponam⁹ itaq; ſi/
mul eſſe preſcientiã dei quã ſequi ne
ceſſitas futurarum rerum videtur: et
libertatem arbitrij per quã mlta ſine

neceſſitate fieri videnť: ⁊ videamus
vtꝝ impoſſibile ſit hec duo ſimul eē.
Quod ſi eſt īpoſſibile: oriť inde ali/
ud impoſſibile. Impoſſibile ſiquidē
eſt quo poſito aliud impoſſibile ſeq̇/
tur. Sed ſi aliq̇d eſt futurū ſine ne/
ceſſitate: hoc ipſum p̄ſcit deus qui p̄/
ſcit omnia futura: quod aūt preſcit
deus: neceſſitate futurū eſt ſicut pre
ſcitur. Neceſſe eſt itaqꝫ aliq̇d eſſe fu/
turum ſine neceſſitate. Nequaq̄ er/
go recte intelligēti hec repugnare vi
denť: preſcientia quā ſequiť neceſ/
ſitas: ⁊ libertas arbitrij a qua remo
uetur neceſſitas: quoniā ⁊ neceſſe eſt
quod deus p̄ſcit futurū eſſe: ⁊ deus
p̄ſcit aliud aliquid eſſe ſine oī neceſ/
C ſitate. Sed dices mihi: Nō remoues
tamē a me neceſſitatē peccandi vel
nō peccandi: quoniā deus p̄ſcit me
peccaturū vel nō peccaturū: ⁊ ideo
neceſſe eſt me peccare ſi pecco: vł nō
peccare ſi non pecco. Ad quod ego:
Non debes dicere preſcit me deꝰ pec
caturꝫ vel nō peccaturū: ſed p̄ſcit me
deus peccaturū ſine neceſſitate: vel
nō peccaturꝫ: ⁊ ita ſequiť q2 ſiue pec
caueris ſiue nō peccaueris: vtrūqꝫ ſi/
ne neceſſitate erit: quia p̄ſcit deus fu
turum eſſe ſine neceſſitate hoc quod
erit. Vides igiť non eſſe impoſſibile
ſimul eſſe p̄ſcientiam dei per quā fu/
tura q̄ preſcit dicunť eſſe ex neceſſita
te: ⁊ libertatē arbitrij p quā multa fi
unt ſine neceſſitate. Si eīm eſt impoſ/
ſibile: ſequiť aliud impoſſibile: ſ3 nul
la naſciť ex hac īpoſſibilitas. Forſi/
tan dices: Nondum aufers a corde
meo vim neceſſitatis cum dicis: q̇a
neceſſe eſt me peccaturū eſſe: vel nō
peccaturū ſine neceſſitate: quia hoc
preſcit deus. Neceſſitas enim videť
ſonare coactionē vel p̄hibitionem.
Quare ſi neceſſe eſt me peccare ex
voluntate: intelligo me cogi aliqua
occulta vi ad voluntatem peccandi:
⁊ ſi non pecco a peccandi voluntate
p̄hiberi. Quapropter neceſſitate vi
deor inde peccare ſi pecco: vł nō pec/
care ſi non pecco. Et ergo ſciendum D
eſt: quia ſepe dicimus neceſſe eſt: q̄d
nulla vi eſſe cogiť: ⁊ neceſſe non eſſe
quod nulla p̄hibitione remouetur.
Nam dicimus neceſſe eſt deum im/
mortalem eſſe: ⁊ neceſſe eſt deū non
eſſe iniuſtum: non q2 vis aliqua co/
gitat eū eſſe immortalē: aut prohi/
beat eſſe iniuſtū: ſ3 quoniā nulla res
pōt facere vt nō ſit imortalis aut vt
ſit iniuſtus. Sic itaqꝫ ſi dico neceſſe
eſt eſſe te peccaturum vel nō pecca/
turum ſola voluntate ſicut deus pre
ſcit: nō eſt intelligendū q̄d aliq̇d pro
hibeat voluntatē que nō erit: aut co
gat illam eſſe que erit: hoc ipſum nā
qꝫ p̄ſcit deus: qui preuidet aliquid
futurū ex ſola volūtate. Sed volun
tas non cogiť aut p̄hibetur vlla alia
re: quia ſic ex libertate fit quod fit
ex voluntate. Si igitur hec diligēter
intelligunť: puto q2 ⁊ p̄ſcientiā dei
⁊ libertatem arbitrij ſimul eſſe: nulla
prohibet inconuenientia. Denicꝫ ſi E
quis intellectū verbi proprie cōſide
rat: hoc ipſo quod p̄ſciri aliq̇d diciť
futurꝫ eſſe pronunciať. Non eīm niſi
quod futurum eſt preſciť: q2 ſcia nō
eſt niſi veritatis. Quare cū dico q̇a
ſi preſcit aliquid: neceſſe eſt illud eē
futurum: id eſt ac ſi dicam: ſi erit: ex
neceſſitate erit: ſed hec neceſſitas nō
cogit nec prohibet aliquid eſſe aut
non eſſe. Ideo eīm quia ponūtur res
eſſe: dicunť ex neceſſitate eſſe: aut q̇a
ponuntur non eſſe: affirmantur non
eſſe ex neceſſitate: nō quia neceſſitas
cogat aut prohibeat rem eſſe aut nō
eſſe. Nam cum dico: Si erit: ex neceſ
ſitate erit: hic ſeq̇ť neceſſitas q̄ rei po
ſitionem nō precedit. Idem valet ſi
ſic p̄nunciеť: Quod erit: ex neceſſita
te erit. Non eīm aliud ſignificat hic
neceſſitas: niſi quia quod erit: nō po
terit ſimul nō eſſe. Pariter aūt verꝫ
eſt q2 fuit ⁊ ē: ⁊ erit aliq̇d nō ex neceſ
ſitate: ⁊ q2 neceſſe ē fuiſſe oē q̄d fuit:
⁊ eſſe q̄d eſt: ⁊ futurū eſſe quod erit.
Quippe nō eſt idē rem eſſe p̄teritā

et rem preteritā eſſe preteritam: aut
rem eſſe preſentē: ⁊ rem p̄ſentem eſ/
ſe preſentē: aut rem eſſe futuram: et
rem futurā eſſe futuraꝫ: ſicut nō eſt
idem rem eſſe albam: ⁊ rem albā eſ/
ſe albā: Lignū eñ nō eſt ſemp̄ neceſ
ſitate albuꝫ: quia aliquādo priuſq̄
fieret albū: potuit nō fieri album: et
poſtq̄ eſt albuꝫ poteſt fieri nō albū:
lignū vero albū: ſemp̄ neceſſe eſt eſ/
ſe albū: q2 nec anteq̄ ſit nec poſtq̄
eſt albū: fieri poteſt vt album ſimul
ſit nō album. Siliter res nō neceſſi/
tate eſt preſens: qm̄ anteq̄ eſſet pre
ſens: potuit fieri vt preſens nō eēt:
et poſtq̄ eſt preſens: pōt fieri nō p̄/
ſens. Rem aūt p̄ſentē neceſſe eſt eſ/
ſe p̄ſentē ſemp̄: q2 nec p̄us q̄ ſit: nec
poſtq̄ eſt p̄ſens: poteſt p̄ſens ſimul
F eē ⁊ nō p̄ſens. Eodē mō res aliqua:
vt quedā actio: nō neceſſitate futu/
ra eſt: quia priuſq̄ ſit: fieri poteſt vt
nō ſit futura. Rē vero futurā neceſ/
ſe eſt eſſe futurā: qm̄ futurū neq̄t eē
ſimul ⁊ nō futuꝝ. De preterito autē
ſimiliter veꝝ eſt: q2 res aliqua nunc
eſt neceſſitate preterita: qm̄ anteq̄
eſſet: potuit fieri vt nō eſſet: ⁊ q2 pre
teritū ſemp̄ neceſſe eſt eſſe p̄teritum:
qm̄ nō pōt ſimul eſſe p̄teritū ⁊ non
eſſe p̄teritū. Sed in re preterita: eſt
quoddā qd̄ nō eſt in re p̄ſenti vl̄ fu/
tura. Nunq̄ eñ fieri poteſt: vt res
que p̄terita ē: fiat nō preterita: ſicut
res quedā que p̄ſens ē: pōt fieri nō
preſens: ⁊ aliqua res que nō neceſſi
tate futura eſt: pōt fieri vt nō ſit fu/
tura. Itaq3 cū dicit̄ futuꝝ de futuro:
neceſſe eſt eſſe qd̄ dicit̄: quia futurū
nunq̄ eſt nō futurū: ſicut quotiens
idē dicimus de eodē. Cū eñ dicim⁹
quia oīs hō eſt hō: aut ſi eſt hō: ho/
mo eſt: aut omne albū eſt album: ⁊ ſi
eſt albū: albū eſt: neceſſe eſt eſſe qd̄
dicit̄: quia nō pōt aliquid ſimul eſſe
et nō eſſe. Quippe ſi non eſt neceſſe
G omne futurū eſſe futurū: quoddā fu/
turū nō ē futuꝝ: qd̄ eſt impoſſibile.
Neceſſitate ergo omē futurū: futu/
ruꝫ eſt: ⁊ cū futurū dicit̄ de futuro:
ſi eſt futurū: futurū eſt: ſed neceſſita
te ſequēte que nihil eſſe cogit. Cum
aūt futuꝝ dicit̄ de re: nō ſemp̄ res ne
ceſſitate eſt: q̄uis ſit futura. Nam ſi
dico cras ſeditio futura eſt in popu/
lo: nō tñ neceſſitate erit ſeditio. Po
teſt eñ fieri anq̄ ſit vt nō fiat: etiā q̄
futura eſt. Aliqñ vero eſt vt res ſit
ex neceſſitate que dicit̄ futura: vt ſi
dico cras eſſe futurū ortū ſolis. Si ḡ
cū neceſſitate p̄nūcio futuꝝ de re fu
tura: hoc mō ſeditio cras futura ne/
ceſſitate futura ē: aut ort⁹ ſolis cras
futur⁹ neceſſitate futurus eſt. Sedi/
tio quidē q̄ nō erit ex neceſſitate: ſo/
la ſequēti neceſſitate futura aſſerit̄:
q2 futura de futura dicit̄. Si eñ cras
futura ē: neceſſitate futura eſt. Ort⁹
vero ſolis duab⁹ neceſſitatib⁹ futur⁹
intelligit̄: ſcilicet ⁊ p̄cedēti: que facit
rem eſſe: iđo eñ erit: quia neceſſe ē
vt ſit: ⁊ ſequēti que nihil cogit eſſe:
qm̄ iccirco neceſſitate futurus eſt q̄a
futurus eſt. Quapropter cū dicim⁹ H
quia qd̄ deus p̄ſcit futurū: neceſſe ē
eſſe futurum: non aſſerimus ſemper
rem eſſe neceſſitate futurā: ſed rem
futuram neceſſitate eſſe futurā: Nō
enī poteſt futurū ſimul non eſſe fu/
turum. Idē ſenſus eſt ſi ſic dicit̄: Si
deus preſcit aliquid non addendo
futurum: qm̄ in preſcire intelligitur
futurum: Nam nō eſt aliud p̄ſcire:
q̄ ſcire futurū: ⁊ iđo ſi preſcit deus
aliquid: neceſſe eſt illud eſſe futuꝝ.
Non ergo ſemp̄ ſequit̄ p̄ſcientiam
dei rem neceſſitate futurā eſſe: quo/
niam q̄uis oīa futura preſciat: non
tamē preſcit cuncta futura neceſſita/
te: ſed quedā preſcit ex libera ratio/
nalis creature volūtate futura. No
tandū quippe eſt: quia ſicut neceſſe
non eſt deū velle quod vult: ita ne/
ceſſe non eſt in multis velle hominē
quod vult: et ſimiliter neceſſe eſt eſ/
ſe quicquid deus vult: ita neceſſe eſt
eſſe qd̄ vult homo in his que de⁹ ita
ſubdit humane nature ⁊ voluntati:

vt ſi vult fiant: ſi nõ vult non fiant.
Quũ eñ quod deus vult: nõ poteſt
non eſſe: cũ vult hominis volũtatẽ
nulla cogi vł ꝓhiberi neceſſitate ad
volẽdũ vł ad ñ volẽdũ: ⁊ vłt effectũ
ſeq̃ volũtatẽ: tũc necẽ ẽ volũtatẽ eẽ
liberã: ⁊ eſſe qđ vult. In huiuſmõi
ergo verũ eſt quia neceſſitate fit opꝰ
peccati: quod vult homo facere: q̃ꝰ/
uis nõ neceſſitate velit. Quod ſi qri
tur de peccato ipſius volũtatis: cum
peccat volẽdo: vtrũ ſit neceſſitate?
Reſpõdendũ eſt: quia ſicut nõ vult
neceſſitate: ita nõ eſt peccatũ volun
tatis neceſſitate. Nec neceſſitate opa/
tur eadem voluntas: quia ſi nõ vel/
let ſponte non operaret̃: q̃uis qđ fa/
I cit neceſſe ſit fieri: vt ſupra dixi. Nã
qm̃ nõ eſt aliud ibi peccare q̃ velle
quod non debet: ita nõ eſt peccatum
voluntatis neceſſariũ: ſicut velle nõ
eſt neceſſariũ: tñ verũ eſt qꝛ ſi vult
homo peccare: neceſſe ẽ eũ peccare ſꝫ
ea neccitate quã ſupra dixi nihil coge
re: aut ꝓhibere. Itaq̃ qđ vult libera
voluntas: ⁊ põt: ⁊ nõ põt nõ velle:
⁊ neceſſe eſt eã velle. Poteſt namq̃
nõ velle anteq̃ velit: quia libera ẽ:
⁊ cum vult: non poteſt nõ velle: ſed
eã velle neceſſe eſt: qm̃ impoſſibile il
li eſt: idipſum ſimul ⁊ velle ⁊ nõ vel/
le. Opus vero volũtatis cui datũ ẽ
vt quod vult ſit: ⁊ quod nõ vult nõ
ſit: voluntariũ ſiue ſpontaneum eſt:
qm̃ ſpontanea voluntate fit: ⁊ bifa/
rium eſt neceſſariũ: qꝛ ⁊ voluntate
cogit̃ fieri: ⁊ qđ fit nõ poteſt ſimł nõ
fieri. Sed has neceſſitates facit volũ
tatis libertas: que prius q̃ ſint eas
cauere poteſt. Hec omnia deus qui
ſcit omnem veritatẽ ⁊ nõ niſi verita
tẽ: ſicut ſũt ſpõtanea vel neceſſaria
videt: ⁊ ſicut videt ita ſunt. Hac er/
go cõſideratiõe palam ẽ: qꝛ ſine omĩ
repugnantia: ⁊ deus ꝑſcit omnia: et
multa fiunt ex libera voluntate: que
anteq̃ ſint: fieri põt vt nunq̃ ſint: et
tamẽ quodãmõ ſunt neceſſitate: q̃
neceſſitas vt dixi deſcendit de libera

voluntate. Cognoſci poteſt etiã nõ
omnia que preſcit deus eſſe ex neceſ/
ſitate: ſed quedã fieri ex libertate vo/
luntatis: per hoc quia cũ vult aut fa
cit deus aliquid ſiue ſecundũ eterni/
tatem: dicat immutabilẽ preſcientiã
in qua nihil eſt preteritũ aut futurũ:
ſꝫ omnia ſimul ſunt ſine omni motu:
vt ſi dicimꝰ: qꝛ nõ voluit aut volet:
nec fecit nec faciet aliquid: ſed tantũ
vult ⁊ facit ſiue ſcđm tempus velut
cũ ꝓferimus quia volet aut faciet:
quod nondum factum eſſe cognoſci/
mus negari nequit ſcire q̃ vult ⁊ fa/
cit: preſcire q̃ volet atq̃ faciet. Qua K
re ſi ſcire atq̃ ꝑſcire dei neceſſitatem
ingerit omĩbꝰ que ſcit aut ꝑſcit: ni/
hil ſunt ſcđm eternitatem: aut ſcđm
vllum tempꝰ vult aut facit: ipſe facit
ex libertate: ſed omĩa ex neceſſitate.
Quod ſi abſurdũ ẽ vel opinari nõ
neceſſitate eſt: aut nõ eſt omne quod
ſcit deus: aut ꝑſcit eſſe: vel non eſſe:
ergo nihil prohibet aliquid ſciri vel
preſciri ab illo in noſtris voluntati/
bus ⁊ actionibꝰ fieri: aut futurũ eſſe
per liberũ arbitrium: vt q̃uis neceſ/
ſe ſit eſſe quod ſcit aut preſcit: tamen
multa fiũt nulla neceſſitate: ſꝫ libera
volũtate: queẽadmodũ ſupra mõſtra
ui. Nempe quid mirũ ſi hoc mõ ali/
quid ẽ ex libertate: ⁊ nõ ex neceſſita
te: cũ multa ſint q̃ recipiant oppoſi/
ta diuerſa ratione. Que nãq̃ magis
oppoſita ſunt: q̃ adire ⁊ abire? Vi/
demus tñ cum tranſit aliq̃s de loco
ad locũ: qꝛ idẽ ire ei ẽ adire ⁊ abire.
Abit enim de loco ⁊ adit ad locum:
Item ſi conſideremus ſolem ſub ali/
qua parte celi cũ ſemꝑ celũ luſtrãdo
ad eandem ꝑtem feſtinet: videmꝰ qꝛ
idem locꝰ eſt a quo recedit ⁊ ad quẽ
accedit: ⁊ indeſinenter ei eodem tem/
pore appropinquat a quo elongat̃.
Patet etiam curſum eius non igno
rantibus: qꝛ ſi celum conſideremus:
ſꝑ tranſit ab occidẽtali parte ad ori/
entalem. Si vero terrã attendimus: L
nunq̃ niſi ab orientali ad occiden/

talē: ꝛ ſic ſemꝑ ꝯtra firmamentũ va
dit: ꝛ licet tardiꝰ cũ firmamēto: qḋ
ipm̄ in oībus planetis cernit᷑. Ita ḡ
nulla oꝛit᷑ repugnātia: ſi ſcḋm p̄ di/
ctas rationes aſſerimꝰ idem aliquid
eſſe neceſſitate futuꝝ qꝛ eſt futurũ:
et nulla cogi neceſſitate eſſe futurũ:
niſi ea neceſſitate quā ſupꝛa dixi fie
ri a libera voluntate. Si vo ꝑ h̄ qḋ
Job. 14. de hoīe dic̄ Job deo: Cōſtituiſti ter/
minos eiꝰ qui preteriri nō poterũt:
vult aliq̄s oñdere qꝛ nullus potuit
accelerare vl' differre diē in qua mo
rit᷑: q̄uis aliqñ nobis videat᷑ aliq̄s
facere ex libera voluñtate vñ moꝛit᷑.
Sed nō eſt qḋ obijcit᷑ cōtra hoc qḋ
ſupꝛa diximus. Nā qm̄ deus nō fal
lit: nec videt niſi veritatē: ſiue ex li
bertate: ſiue ex neceſſitate veniat: di
cit᷑ ꝯſtituiſſe apud ſe īmutabiliter
qḋ apud hoīes p̄ꝛuſ q̄ȝ fiat mutare
M pōt. Tale etiam paulus apl's de his
Ro. 8. q̄ ſcḋm ꝓpoſitũ vocati ſũt ſcti dicit:
Quos p̄ſciuit ꝛ p̄deſtinauit cōfoꝛ/
mes fieri imaginis filij ſui: vt ſit ipe
p̄mogenitꝰ in mlt'is fratribꝰ: Quos
aũt p̄deſtinauit: hos ꝛ vocauit: ꝛ
quos vocauit: hos ꝛ iuſtificauit: q̄s
aũt iuſtificauit: illos ꝛ magnificauit.
Hoc quippe ꝓpoſitũ ſcḋm qḋ voca
ti ſũt ſcti: in eternitate ē: in qua nō eſt
preteritũ vel futuꝝ: ſed tm̄ p̄ſens ī/
mutabile eſt: ſ; in ipis hoībus ex li/
bertate arbitrij aliqñ eſt mutabile.
Sicut eñ q̄uis in eternitate nō fuit
aut erit aliq̄d: ſ; tantũ eſt: ꝛ tamē in
tp̄e fuit ꝛ erit aliq̄d ſine repugnan/
tia: ita qḋ in eternitate mutari neq̄t
in tp̄e aliqñ: ꝑ liberā voluntatē an/
teq̄ȝ ſit: eſſe mutabile ꝓbat᷑ abſq; in
cōuenientia: q̄uis ibi nihil ſit niſi p̄/
ſens: nō eſt tamē illud p̄ſens tp̄ale
ſicut noſtrũ: ſ; eternum in quo tp̄a
cũcta ꝯtinent᷑. Siquidē queadmo/
dũ p̄ſens tp̄s ꝯtinet oēm locũ: ꝛ q̄ ī
quolibet loco ſunt: ita eterno p̄ſenti
ſimul claudit᷑ oē tp̄s: ꝛ que ſunt ī
quolibet tempoꝛe. Cũ ergo ait apl's
quia deus p̄ſciuit ſanctos ſuos: p̄de

deſtinauit: vocauit: iuſtificauit: ma/
gnificauit: nihil hoꝝ p̄iꝰ aut poſte/
rius apud deũ eſt: ſ; oīa ſimul eter
no p̄nti ſunt intelligenda. Habet eñ
eternitas ſuũ ſimul in quo ſunt om/
nia que ſimul ſunt loco vl' tempoꝛe:
ꝛ que ſunt diuerſis in locis vel tem/
poꝛibus. Ut aũt oſtenderet idē apo N
ſtolus: non illa verba ſe ꝓ tempoꝛa/
li ſignificatiōe poſuiſſe: illa etiā que
futura ſunt: p̄teriti tēpoꝛis verbo ꝓ/
nũciauit. Nondũ eñ quos p̄ſciuit
adhuc naſcituros: iam tempoꝛaliter
vocauit: iuſtificauit: magnificauit.
Unde cognoſci pōt eum ꝓpter indi/
gentiā verbi ſignificantis eternam
p̄ſentiā: vſum eē verbis p̄terite ſigni
ficationis: qm̄ que tp̄e p̄terita ſunt:
ad ſimilitudinem eterni p̄ſentis om/
nino īmutabilia ſunt. In h̄ ſiquidē
magis ſimilia ſunt eterno p̄ſenti tem
poꝛalit᷑ p̄terita: q̄ȝ p̄ſentia: qm̄ que
ibi ſunt: nunq̄ȝ poſſunt non eſſe pre/
ſentia: ſicut tempoꝛis p̄terita nō va/
lent vnq̄ȝ p̄terita nō eſſe: p̄ſentia ve
ro tp̄is oīa que trāſeũt: fiunt nō pre/
ſentia. Hoc ḡ mō quicq̄d de his que
libero fiunt arbitrio: velut neceſſari
um ſacra ſcriptura ꝓnunciat: ſcḋm
eternitatē loquit᷑: in qua preſens eſt
omne veꝝ īmutabiliter: nō ſcḋm tē/
pus in quo nō ſemꝑ ſunt voluñtates
ꝛ actiones nr̄e: ꝛ ſicut dum nō ſunt:
nō eſt neceſſe eas eſſe: ita ſepe nō eſt
neceſſe vt aliqñ ſint. Nam nō ſemꝑ
ſcribo: aut volo ſcribere: ꝛ ſicut dum
nō ſcribo: aut nō ſcribere volo: non
eſt neceſſe me ſcribere: aut velle ſcri/
bere: ita neceſſe non eſt vt aliqñ ſcri/
bā: vel velī ſcribere. Cũ aũt res alit᷑
eē cognoſcat᷑ in tp̄e: q̄ȝ in eternitate:
vt aliqñ verũ ſit: qm̄ aliq̄d nō eſt in O
tempoꝛe: quod eſt in eternitate: ꝛ
quod fuit in tempoꝛe quod ibi non
fuit et erit tempoꝛaliter: quod ibi
nō erit: nulla ratione negari videtur
poſſe: Similit᷑ aliq̄d in tp̄e eſſe mu/
tabile qḋ ibi eſt immutabile. Quip/
pe nō magis oppoſita ſunt: mutabile

in tēpore: ⁊ īmutabile ī eternitate: q̄ non eſſe in aliquo tempore: ⁊ eſſe ſemp in eternitate: ⁊ fuiſſe vel futur̄ eſſe ſcd̄m tempus: atq̄ nō fuiſſe vel nō futur̄ eē in eternitate. Si q̄dē nō dico aliq̄d nū q̄ eſſe in tēpe: quod ſemp eſt in eternitate: ſed tm̄ in aliq̄ tempore nō eſſe. Non enī dico actionem meam craſtinā nullo tpe eſſe: ſ hodie tm̄ nego eā eſſe: que tm̄ ſemper eſt in eternitate. Et quādo negamus fuiſſe vel futur̄ ibi eſſe aliq̄d quod ī tempe fuit aut erit: nō aſſerim⁹ id q̄d fuit aut erit nullo mō ibi eſſe: ſ tātū preterito vel futuro mō dicim⁹ non ibi eſſe q̄d ibi indeſinenter eſt ſuo p̄ſenti modo: in his vero nulla videt aduerſari ꝯtrarietas. Sic vtiq̄ ſine vlla repugnantia dicit aliquid eſſe mutabile in tpe anteq̄ ſit: q̄d in eternitate manet īmutabilit nō anteq̄ ſit vel poſtq̄ eſt: ſed indeſinēter q̄a nihil eſt ibi ſcd̄m tempus. Nam hoc ipſum ibi eſt eternaliter: q̄ꝛ temporaliter aliq̄d eſt: ⁊ anteq̄ ſit pōt nō eē ſicut iā dixi. Sufficienter ex his q̄ dicta ſunt puto patere q̄ꝛ p̄ſcientia dei ⁊ liberum arbitriū nequaq̄ inuicē repugnāt: q̄d facit vis eternitatis q̄ claudit omne tempus: ⁊ que ſunt in quolibet tempore. Sed quā non in oībus liber̄ habem⁹ arbitriū: videndum eſt vbi: ⁊ que ſit illa libertas arbitrij quā ſemper habere credit hō: ⁊ quod ſit illud arbitriū. Nō enim idem eſt arbitriū ⁊ libertas qua dicitur liberum. In multis dicit libertas ⁊ arbitrium: vt cum aliquem dicimus libertatem habere loquendi aut tacendi: ⁊ in eius arbitrio eſſe quid hor̄ velit. In pluribus quoq̄ alijs ſilr dicitur libertas ⁊ arbitrium que nō ſemp aſſunt: aut ad ſalutem aīe nobis neceſſaria ſunt. Pro illo autē arbitrio tm̄: ⁊ ꝑ illa libertate iſta ventilat queſtio: ſine quib⁹ hō ſaluari neq̄t: poſtq̄ poteſt illis vti. Nam ideo cōqueruntur multi: q̄ꝛ putant ad ſalutē vel damnationē nihil valere liber̄ arbitriū: ſed ſolā neceſſitatem: ꝓpter dei p̄ſcientiā. Qm̄ ergo non ſaluat homo poſtq̄ ad intelligibilem ꝑuenit etatē: ſine ſua iuſticia: ibi eſt inueſtigandū hoc arbitriū ⁊ hec libertas vnde agit: vbi ſedes iuſticie eſt: Primū itaq̄ oſtēdēda ē iuſticia: deinde iſta libertas: ⁊ iſtud arbitriū. Eſt quidē iuſticia quelibet magna vel parua rectitudo volūtatis ꝓpt ſe ſeruata. Libertas aūt iſta eſt poteſtas ſeruādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipſam rectitudinem. Quas diffinitiōes puto me apertis rationibus monſtraſſe: priorē quidem in tractatu quem feci de veritate: alterā vero in eo quem edidi de hac ipſa libertate: in quo etiam oſtenſum eſt quomodo naturaliter: ⁊ inſeperabiliter ſit ī homine hec libertas: q̄uis nō ea ſemp vtatur: ⁊ q̄d ſit ita fortis vt nulla res homini fortitudinē alias certitudinē p̄dictā: id ē iuſticiā quā habet valeat q̄diu hac libertate voluerit vti: auferre. Iuſticia vero nō eſt naturalis ſ fuit ſeparabilis in p̄ncipio ab angelis ī celo ⁊ hominib⁹ in ꝑadiſo: ⁊ eſt adhuc in hac vita: nō tm̄ neceſſitate aut neceſſitatis vi impellente: ſ habentiū illā propria voluntate. Sed quoniā iuſticiam qua iuſtus eſt aliquis: conſtat eſſe rectitudinē volūtatis quā dixi: que rectitudo tunc tantum eſt in aliquo: cum ipſe vult quod deus vult eum velle. Patet quia deus eandem rectitudinem non poteſt inuito auferre: quoniam nō poteſt hoc velle. Sed neq̄ velle poteſt: vt eam habens nolens vlla neceſſitate cam deſerat: Quippe vellet illum nō velle: quod vult eum velle: quod eſſe nequit. Sequitur ergo deum velle hoc modo rectam voluntatē: ad volendum recte: ⁊ ad ſeruandū eandē rectitudinem eſſe liberam: que quando poteſt quod vult: libere facit: q̄d facit vult. Unde q̄d apertiſſime cognoſci pōt: aliquā eſſe liberā volū-

tatem cū actiōe ſua: nō repugnante
dei preſcientia: ſicut ſupra monſtra/
R tum eſt. Ponam⁹ nūc exemplū ali/
quod ī quo appareat ⁊ recta ⁊ iuſta
voluntas ⁊ libertas arbitrij: ⁊ ipſm ar
bitrium: ⁊ quō recta volūtas impu/
gnetur vt deſerat rectitudinē: ⁊ qua
liter eā libero ſeruat arbitrio. Habz
aliqs in corde vt veritatē teneat: qa
intelligit rectū eſſe amare veritatem.
Hic vtiq͡ʒ rectā iam habet volūtatē
⁊ rectitudinē volūtatis. Aliud autē
eſt volūtas: ⁊ aliud rectitudo q̄ recta
eſt. Accedit ali⁹ ⁊ niſi mētiat̄ minat̄
illi mortē: Videmus nūc in eius eſſe
arbitrio: an deſerat vitā pro rectitu/
dine volūtatis: an rectitudinē ꝓ vi
ta. Hoc arbitrium: qd̄ ⁊ iudiciū dici
pōt: liberꝝ eſt: qm̄ ratio qua intelligit̄
rectitudo docet rectitudinē illā eiuſ/
dem rectitudinis amore ſemper eſſe
ſeruandā: ⁊ quicquid obtēdit̄ vt de
ſerat̄ eſſe contēnendū: atq͡ʒ volūta/
tis eſt: vt ipſa quoq͡ʒ reprobet ac eli/
gat: queādmodū rōnis intellectus
mōſtrat: Ad h̄ eīm maxime date ſunt
rōnali creature volūtas ⁊ rō. Qua/
propter idem volūtatis arbitrium
vt eandē rectitudinez deſerat: nulla
cogit̄ neceſſitate: cuius mortꝭ impu/
gnet̄ difficultate. Licet eīm neceſſe
ſit aut vitā aut rectitudinē relinq̄re
nulla tī neceſſitas determinat quaz
ſeruet aut deſerat. Nempe ſola volū
tas determinat ibi qd tenteat: nec ali/
quid facit vis neceſſitatꝭ: vbi opera/
tur electio ſola volūtatis. At cui nō
eſt deſerendi rectitudinē voluntatis
quā habet neceſſitas: palā eſt quia
non deeſt ſeruandi poteſtas ſine li/
bertas. Semꝑ eīm h̄ poteſtas libera
eſt. Hec eīm eſt libertas quā eſſe dixi
ptātem ſeruādi rectitudinē volūta/
tis ꝓpter ipam rectitudinē. Hac ip/
ſa libertate rōnalis nature ⁊ arbitriū
liberꝝ ⁊ volūtas libera dicit̄. Reſtat
S nūc vt cōſiderem⁹ cū deus oīa p̄ſci/
re ſiue ſcire credat̄: vtꝝ eius ſcientia
ſit a rebus: an res habeat eſſe ab eius

ſciētia. Nam ſi deus a reb⁹ habet ſci
entiā: ſequit̄ q͡ʒ ille prius ſint: q̄ʒ ei⁹
ſcientia: ⁊ ſic a deo nō ſint: a quo ne/
queunt eſſe niſi per eius ſcientiā. Si
vero quecunq͡ʒ ſunt: a ſciētia dei ſu/
mūt eſſentiam: deus factor ⁊ auctor
maloꝝ opeꝝ eſt: ⁊ ideo iniuſte punit
malos: qd̄ nō ſuſcipimus. Hec aūt q̄/
ſtio facile ſolui pōt ſi prius cognoſci/
tur bonum quod eſt iuſticia vere ali
quid eſſe: malū vero qd̄ eſt iniuſti/
cia omnino carere exiſtētia. Qd̄ in tra
ctatu de caſu diaboli: ⁊ ī libello quē
de cōceptu virginali ⁊ peccato ori/
ginali titulaui: aptiſſime mōſtraui.
Nō eſt eīm iniuſticia q̄litas: aut actio:
aut aliq̄ eēntia: ſʒ tm̄ abſētia debite iu
ſticie: nec ē niſi ī volūtate: vbi debet
eſſe iuſticia. Per quā volūtatē iu/
ſticia vel iniuſticia dr̄ oīs rationalis
natura: ⁊ q̄libet ei⁹ actio: iuſta vl' in/
iuſta. Oīs q̄ppe q̄litas: vl' oīs actio
⁊ q̄cq̄d aliquā habet eſſentiā: a deo
eſt: a quo ē om̄is iuſticia: ⁊ nulla in/
iuſticia: facit igit̄ deus oīa que iuſta
vel iniuſta volūtate fiunt: id eſt bo/
na opa ⁊ mala. In bonis quidē facit
qd̄ ſūt: ⁊ qd̄ bona ſūt: ī malis xo fa/
cit qd̄ ſunt: ſed non quod mala ſunt.
Nam omni rei eſt iuſtam vel bonam
aliquid eſſe: nulli vero rei eſt ali/
quid eſſe iniuſtam vel malam. Si/
quidem bonū vel iuſtum eſſe: eſt iu/ T
ſticiā habere: qd̄ eſt aliquid: malum
vero eſſe vel iniuſtum: eſt non habe/
re iuſticiā quā debet habere qd̄ non
eſt aliquid. Iuſticia nāq͡ʒ aliq̄d eſt:
iniuſticia vero nihil: ſic̄ dixi. Eſt aūt
aliqd̄ bonū qd̄ dicit̄ cōmodū: cuius
contrarium eſt malū: quod eſt incō/
modū. Hec malū aliquādo nihil ē:
vt cecitas: aliquādo eſt aliq̄d: vt do/
lor. Sed hoc malū cū aliq̄d eſt: deūʒ
facere nō negam⁹: quia ipſe eſt ſicut Eſa. 45.
legit̄ faciēs pacē: et creās malū. Ip/
ſe nāq͡ʒ creat incōmoda: q̄b⁹ exercet
⁊ purgat iuſtos: ⁊ punit iniuſtos.
De itaq͡ʒ tāto malo quod eſt iniuſti/
cia: p quā dicit̄ iniuſtū: certū eſt: qa

unqȝ eſt aliquid: nec alicui rei eſt eē aliquid iniuſtam eſſe. Et ſicut deꝰ nō facit iniuſticiā: ita non facit aliqd iniuſtum eſſe: qui tamen facit oēs actiones ⁊ oēs motus: qr ipſe facit res a quibus ⁊ ex quibꝰ ⁊ ꝑ quas ⁊ in q̄bus fiunt: ⁊ nulla res habet vllā poteſtatem volendi aut faciendi niſi illo dante. Ipm q̄ȝ velle qd̄ aliquā do iuſtuȝ eſt: aliquando iniuſtuȝ: nec eſt aliud q̄ȝ vti poteſtate volendi ⁊ voluntate quas deus dat: inquātū eſt: bonū eſt: ⁊ eſt a deo. Qd̄ tunc quidē quando recte eſt: bonū ⁊ iuſtum eſt: quando vero non recte: hoc ſolo quia
A non recte eſt: malū eſt ⁊ iniuſtū. Eſt autē aliqd recte eſſe: ⁊ hoc eſt a deo: nō eſſe vero recte: nō eſt aliquid nec ē a deo. Nam ſicut cū aliqs vtitur gladio: aut lingua: aut poteſtate loquendi: nō ne ē aliud gladius aut lingua ſiue poteſtas cū rectus eſt eoꝝ vſus: ⁊ aliud cū non eſt rectus? Ita voluntas qua vtimur ad volendū: ſicut ratione vtimur ad ratiocinandū: non ē aliud quando quis illa recte vtit̄: ⁊ aliud quando nō recte: nec magis nec minus eſt hoc qd̄ eſt eſſentialiter: cū eſt iuſta: q̄ȝ cuȝ iniuſta eſt voluntas: per quaȝ dicit̄ aut ſubſtantia aut actio iuſta vł iniuſta. Sic itaqȝ fac̄ deꝰ in oībus voluntatibus ⁊ opibus bonis: ⁊ ꝙ eſſentialiter ſunt: ⁊ ꝙ bona ſunt: in malis vero non ꝙ mala ſunt: ſ tantū ꝙ ꝑ eſſentiā ſunt. Quēadmodū enī nō eſt eſſentia rerū niſi a deo: ita non eſt recta niſi ab ipſo. Huiꝰ vero rectitudinis de qua loquor abſentia que eſt iniuſticia: non eſt niſi ī voluntate rationalis creature: que ſem-
B per debet habere iuſticiā. Cur autē nō habeat quā ſemꝑ debet habere: ⁊ quō deus bona faciat ſola bonitate: ⁊ mala non ſua culpa: ſ hominis vel diaboli: ⁊ q̄liter homo bona faciat ꝑ liberꝝ arbitriuȝ ꝑſulāte grā: ⁊ maluȝ ſola ſua opante ꝓpria voluntate: ⁊ q̄d hēat deꝰ in malis ſine culpa ſua: ⁊ homo in bonis cuȝ laude ſua: ⁊ tamen bona hominis videant̄ aperte imputanda deo: ⁊ mala homini: cuȝ de gratia ⁊ libero arbitrio tractaturi ſimus vt puto deo donante apertius patebit. Nūc aūt tantū dico ꝙ malus angelus ideo iuſticiā non habet: qr eam deſeruit: nec poſt ea recepit: homo vero iccirco illa caret: qr in ꝑmis parentibꝰ eaȝ abiecit: ⁊ poſtea aut nō illaȝ recepit: aut receptā reiecit: Puto quia gratia dei adiuuante monſtrauimꝰ: ꝙ ꝑſcientiam dei ⁊ liberꝝ arbitriū ſimul eē (ſi diligent̄ cōſiderent̄ que diximꝰ) nō ſit impoſſibile: neqȝ poſſit aliquid obiici qd̄ nō ſit diſſolubile.

Qd̄ ſit ꝑdeſtinatio: ⁊ ꝙ predeſtinatio nihil inferat neccitatis libero arbitrio.

n Hinc ꝗ in eo ſꝑantes q̄ huc uſqȝ nos ꝑduxit: diſcordiā q̄ īter ꝑdeſtinationē ⁊ liberꝝ arbitrium videt̄ eſſe: aggrediamur diſſoluere. Ad qd̄ ꝑ ea q̄ ſupra diſſeruimꝰ: ſicut ī ſequētibꝰ patebit: non paꝝ ꝓfecimꝰ. Predeſtinatio videtur idē eſſe qd̄ ꝑordinatio ſiue ꝑſtitutio: ⁊ ideo qd̄ deus ꝑdeſtinare dr̄: intelligit̄ ꝑordinare: qd̄ ē ſtatuere futurꝝ eſſe. Qd̄ aūt deus ſtatuit futurū eſſe: neceſſitate videt̄ futurꝝ eſſe: q̄re quicquid deus ꝑdeſtinat: neceſſe eſt futurꝝ eſſe. Si ꝗ deꝰ ꝑdeſtinat bona ⁊ mala que fiunt: nihil fit ꝑ liberū arbitriū: ſ omīa ex neceſſitate. At ſi tm̄ bona ꝑdeſtinat: ſola bona ſunt ex neceſſitate: nec eſt liberꝝ arbitriū niſi ad mala: qd̄ nimis ē abſurdū: Nō ergo ſola bona ꝑdeſtinat deꝰ. Si autē bona quedā opa facit liberꝝ arbitriuȝ ꝑ que fiunt iuſti abſqȝ ꝑdeſtinatiōe: nō ꝑdeſtinat deus omia bona opa que iuſtos faciūt: Quare nec illos iuſtos q̄ ſunt ꝑ opa liberi arbitrij. Nō ergo ꝑſciuit deus eos: qr quos preſciuit: Roma. 8
hos ⁊ ꝑdeſtinauit. Sed falſuȝ ē deū non ꝑſcire aliqua bona opera aut aliquos iuſtos: Non igit̄ quedā ſolius

liberi arbitrij opa bona iuſtificauit: ſ
illa ſola que deus pdeſtinat. Si er-
go deus pdeſtinat oīa: ⁊ pdeſtinata
ſunt ex neceſſitate: cū nihil p liberum
arbitriū neceſſitate fiat: ſequi videt
nihil eſſe liberū arbitriū manente p-
deſtinatiōe: aut ſi ſtatuim⁹ in aliqb⁹
liberū arbitriū: perire in illis pdeſti
B nationē. In pmis itaq ante queſtio
nis reſponſionē: videndū eſt: qȝ pre-
deſtinatio nō ſolū bonoꝝ eſt: ſed ma
loꝝ poteſt dici: queadmodū de⁹ ma-
la que nō facit dicit facere: quia per
mittit. Nam dicitur hoīem indurare
cū nō emollit: ac inducere in tempta
tionē: cū nō liberat. Nō eſt ergo in-
cōueniens eū hoc modo pdeſtinare
dū malos ⁊ eoꝝ mala opa non corri
git: Sed bona ſpecialius pſcire ⁊ p-
deſtinare dicit: qȝ in illis facit ꝙ ſūt:
⁊ ꝙ bona ſūt: in malis aūt nō niſi ꝙ
ſunt eſſentialiter: nō ꝙ mala ſūt: vt
ſupra dictū ē. Sciendū qȝ qȝ ſicē pre-
ſcientia nō in deo dicit proprie: ita
nec pdeſtinatio: quia illi nec añ nec
poſt aliquid eſt: ſed omnia ſunt illi ſi-
mul pſentia. Conſideremus nunc an
aliqua poſſint predeſtinari: per libe
rum arbitriū futura. Dubitari vtiq
nō debet: quia eius predeſtinatio ⁊
pſcientia non diſcordant: ſed ſicut p-
ſcit: ita qȝ pdeſtinat. In queſtiōe de
pſcientia cognouimus aliqua pſciri
aperte futura p liberum arbitrium ſi
ne omni repugnantia: Unde veritas
qȝ euidens ⁊ ratio docet pdeſtinari:
ſimiliter per liberū arbitriū quedam
futura abſq omni incōuenientia. Naȝ
neq pſcit deus: neq pdeſtinat: quē-
admodū iuſtū futurū ex neceſſitate.
Non eī habet iuſticiā: qui eam non
C ſeruat libera voluntate. Pariter igi-
tur oīis neceſſe ſit fieri que pſciun-
tur: ⁊ que pdeſtinātur: quedā tamen
pſcita ⁊ pdeſtinata non eueniūt ea
neceſſitate: que pcedit rē ⁊ facit: ſed
ea que reȝ ſequit: ſicut ſupra diximus.
Nō eī ea deus oīis predeſtinat: fa
cit voluntatē cogendo: aut volunta
ti reſiſtendo: ſed in ſua illa poteſtate
dimittendo. Quis tamē ſua volun-
tas vtatur poteſtate: nihil tamē facit
qd deus non faciat in bonis ſua gra
tia: in malis non ſua: ſed eiuſdem vo
luntatis culpa: qd ſicut pmiſim⁹ cla-
rius cū de gratia loqmur apparebit.
Et ſicut pſcientia que nō fallit: non
pſcit niſi veꝝ: ſed erit aut neceſſariū:
aut ſpontaneū: ita pdeſtinatio q nō
mutat: nō pdeſtinat niſi ſicut eſt ē in
pſciētia. Et queadmodū qd pſcit li-
cet in eternitate ſit īmutabile: tamen
in tpe aliquā do anteq ſit mutari po
teſt: ita eſt p oīa de predeſtinatione.
Patet igit ex his que dicta ſūt: ſi be
ne cōſiderent: quia nec pdeſtinatio
excludit libeꝝ arbitriū: nec liberū ar
bitriū aduerſat predeſtinationi. Si
quidē oīa illa qbus ſupra monſtraui
mus libeꝝ arbitriū pſcientie non re-
pugnare: piter oſtēdunt illud prede-
ſtinationi ꝯcordare. Non ḡ rōnabi-
liter quotiēs aliqd ꝯtingit operāte
ſpontanea voluntate: velut cum ho-
mo hoī facit iniuriā vnde ab illo oc-
cidit: quidā clamant dicētes: Sic p-
ſcit: ⁊ pdeſtinatuȝ erat a deo: ⁊ ideo
neceſſitate factū ē: nec aliter fieri po-
tuit. Quippe nec q aliū iniuria irri-
tauit: nec qui ſe vindicauit hoc fecit
neceſſitate: ſ ſola voluntate: qȝ ſi nō
ſpōte voluiſſet: neut qd fecit feciſſet.

De ꝯcordia gratie ⁊ liberi arbitrij.

Eſtat nūc vt de gra- D
tia ⁊ eodē libe-
r ro arbitrio: eadē gratia adiu-
uante ꝯſideremus. Queſtio
iſta inde naſcit: qȝ diuina ſcriptura
ita loquitur aliquā do vt nihil vide-
at liberū arbitriū pdeſſe ad ſaluteȝ:
ſed ſola gratia: aliquā do vero ita ve
lut tota noſtra ſalus in libera noſtra
ꝯſiſtat voluntate. De gratia ſiqdem
dic dñs: Sine me nihil poteſtis face- Joh. 15
re. Et: Nemo venit ad me niſi pr̄ me⁹ Eiuſdē. 6
traxerit eū. Et paul⁹ apl's: Quid au- 1. Cor. 4
tē habes qd nō accepiſti? Et de deo:
Cui⁹ vult miseret: ⁊ queȝ vult indu Roma. 9

rat: ⁊ neqꝫ volētis neqꝫ currētiſ ſ; miſ
ſerētis ē dei. Multa qꝫ alia legunť q̄
ſoli grē ſine libero arbitrio bona nr̄a
opa ad ſalutē noſtrā videnť attribu
ere. Plures etiā aſſerūt experimēto ſe
pbare q; hõ neq̄q̄ʒ vllo libero fulcia
tur arbitrio: qm̄ multos abſqꝫ nūero
imēſo mētis ⁊ corpis conatu nitūť
vt bene viuāt: qui quadā difficulta/
te: imo īpoſſibilitate aggrauati nihil
pficiūt: aut poſt magnū pfectū repē
te irrepabiliť deficiūt. Liberū āt arbi
triū mõſtrat eadē ſcptura nos habe/
Eſa. 1. re hoc mõ: Dicit de⁹ p Eſaiā: Si vo
lueritis ⁊ audieritiſ me: bona terre co
Pſ. 33. medetis. Et dauid: Quis ē hõ q̄ vult
vitā: diligit dies videre bonos? Pro
hibe linguā tuā a malo: ⁊ labia tua
ne loquanť dolū: Diuerte a malo et
fac bonū. Et dn̄s in euāgelio: Veni/
Matth. 11 te ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati
eſtis: ⁊ ego reficiā vos: Tollite iugū
meū ſup vos: et diſcite a me q; mitis
ſū ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis re/
quiē aīab⁹ veſtris. Plura etiā alia
E ⁊ innumerabilia ſūt q̄ videnť liberū
arbitriū ad bn̄ opandū excitare: ⁊ q̄
monita ptēnit exprobrare. Q̄d au
ctoritas diuina neq̄q̄ʒ faceret: ſi volū
tatis libertatē nullā in hoīe cogno/
ſceret. Sed nec vllo mõ eēt cur deus
bonis vel malis p meritiſ ſingulorū
iuſte retribueret ſi per liberū arbitriū
nullus bonū vł malū faceret. Q̄m ḡ
in ſacra ſcriptura quedā inuenimus
q̄ ſoli gratie fauere videnť: ⁊ quedā
q̄ ſolū liberum arbitriū ſtatuere ſine
grā putanť: fuerūt q̄dā ſupbi q̄ totā
vtutē ⁊ efficaciā in ſola libtate ar/
bitrij pſiſtere ſūt arbitrati: ⁊ ſūt nr̄o
tpe mlti q̄ liberū arbitriū eē aliq̄d pe/
nit⁹ deſperāt. In hac itaqꝫ q̄ſtiõe h̄
erit intētio: vt liberū arbitriū ſimul eē
cū grā ⁊ cū ea opari in multiſ mõſtre
mus: ſicut illud pſciētia atqꝫ pdeſtinati/
one pcordare repim⁹. Sciēdū ē q; ſi
cut nõ de alio libero arbitrio ſit h̄ vt
ſup dixi: qm̄ niſi de illo ſine q̄ ſalutē
neo meret: poſtq̄ʒ ītelligibile hʒ eta
tē: ita nõ de alia grā q̄ʒ de illa ſine q̄
null⁹ ſaluať hõ. Oīs eī creatura grā
exiſtit: q; gratiſ facta eſt: ⁊ mlta bona
dat de⁹ p grām in hac vita ſine q̄b⁹
F hõ ſaluari n̄ pt. In infātib⁹ q̄dē q̄ ba
ptizati moriūť āteq̄ʒ ſuo poſſint vti li
bero arbitrio: n̄ apparet pcordia quā
q̄rim⁹: qm̄ in illis grā ſola opať ſalu/
tē ſine illorū libero arbitrio. Nā h̄ q̄ʒ
grā ē: q; dať alijs volūtas vt illis ſua
fide ſbueniāt. In habētib⁹ itaqꝫ ītel
ligibilē etatē: mõſtrādū ē q̄d īueſti/
gam⁹: q; d̄ his ſolū verſať hec q̄ſtio.
Quicūqꝫ aūt ex his ſaluanť: p iuſti/
ciā ſaluari dubiū nõ ē. Iuſtis eīn p/
mittiť vita eťna: q; iuſti ī ppetuū vi Sap. 5.
uēt: ⁊ apd dn̄m ē merces eorū. Q; āt
iuſticia ſit rectitudo volūtatis: ſacre
ſcpture ſepe mõſtrat auctas. Qua d̄
re ſufficit vnū exēplū ppõere. Cū eī
dixiſſet dauid: Nõ repellet dn̄s plebē Pſ. 93
ſuā: ⁊ hereditatē ſuā n̄ derelinquet:
q̄adusqꝫ iuſticia pūtať in iudiciū: vt
doceret nos q̄d eēt iuſticia: interrogā/
do ait: Et q̄ iuxť illam? Ad q̄d ipē ſibi
r̄ndēs ait: Oēs q̄ recto ſūt corde: h̄ ē
q̄ recta ſūt volūtate. Q̄uis eī corde
credam⁹ ⁊ intelligam⁹ ſicut corde vo/
lum⁹: nõ tn̄ iudicat ſpūſſāct⁹ illū re/
ctū hr̄e cor: q̄ recte credit ⁊ intelligit
⁊ n̄ recte vult: q; nõ vtiť rectitudine
fidei ⁊ intellect⁹ ad recte volēdū: p
pter q̄d datum ē rõnali creature re/
cte credere ⁊ ītelligere. Nā neqꝫ re/
ctū intellectū dicēd⁹ ē. hr̄e q̄ ſm̄ illū
nõ recte vult opari: ppť q̄d fides d̄r
⁊ dať. Recte igiť intelligam⁹ dauid
dixiſſe: Rectos corde: rectos volūta
te. Sed ne q̄s exiſtimet auctē diuina
G dici iuſtū illū vel rectū q̄ nõ niſi ppť
aliq̄d tenet rectitudinē volūtatiſ: di/
cimus iuſticiā rectitudinē eē volūta
tis ppť ſe ſeruatā: q̄ eīn ſolū ppť ali
q̄d illā ſuat: n̄ eā diligit: ſ; aliud ppť
q̄d illā ſeruat: ⁊ iõ nõ ē dicēd⁹ iuſt⁹:
nec talř rectitudo noīanda ē iuſticia.
Q̄n de pſciētia ⁊ libero arbitrio tra
ctabam⁹: exēplo q̄daʒ monſtrauim⁹
eē poſſe ſimul rectitudinem hāc quā
voco iuſticiā ⁊ liberū arbitriuʒ: p q̄d

planu͂ eſt intelligere in aliis multis
ſimiliter eſſe. Si ergo poſſum⁹ oſtende-
re nullã creaturã hanc adipiſci poſ
ſe rectitudinẽ niſi per gratiã: manife
ſta erit inter gratiã ⁊ liberũ arbitriu͂
ad ſaluandũ hoĩem: cõcordia quam
querimus. Dubiu͂ itaq; nõ eſt: quia
voluntas non vult recte niſi quia re
cta eſt. Sicut nanq; non eſt acutus vi-
ſus q2 videt acute: ſ3 ideo videt acute
q2 acutus ẽ: ita voluntas nõ eſt recta
quia vult recte: ſ3 recte vult qm̃ eſt re
cta: Cũ autẽ vult rectitudinẽ, ꝓcul-
dubio recte vult. Nõ ergo vult rectitu-
dinẽ niſi q2 recta eſt. Idẽ autẽ ẽ vo-
luntati rectam eſſe ⁊ rectitudinẽ ha-
bere: Palã igr̃ eſt q2 non vult recti
tudinẽ niſi q2 rectitudinẽ habet. Nõ
nego voluntatẽ rectã velle rectitudi
nẽ quã nondu͂ habet quando vult
maiorẽ q̃ habeat: ſ3 illam dico nullã
eam poſſe velle rectitudinẽ: ſi nõ ha-
H bet rectitudinẽ qua illã velit. Conſi
deremꝰ nũc vtrũ aliquis hanc rectitu
dinẽ nõ hñs: eã aliq̃ mõ a ſe hr̃e poſ-
ſit. Vtiq; a ſe illã habere nequit: ni-
ſi aut volẽdo aut non volendo. Vo-
lendo quidẽ nullus valet eã per ſe
adipiſci: quia nequit eã velle: niſi il
lam habeat. Qȝ aũt aliquis non ha-
bens rectitudinẽ voluntatis: illã va
leat per ſe nõ volendo aſſequi: mens
nullius accipit. Nullo igr̃ modo pt̃
eam creatura habere a ſe. Sed neq;
creatura valet eã habere ab alia crea
tura: Sicut nanq; creatura nequit crea
turã ſaluare: ita nõ põt illi dare per
qȝ poteſt eã ſaluare. Sequit̃ itaq;
q2 nulla creatura rectitudinẽ habet
quã dixi voluntatis niſi per dei gra
tiam: Hanc autẽ rectitudinẽ ꝑ liberũ
arbitriũ ſeruari poſſe ſicut ſupra dixi
monſtrauimꝰ. Deo igr̃ largiente in-
uenimus gratiam eius ad ſaluandu͂
hoĩem cu͂ libero arbitrio ꝯcordare:
ita vt gratia ſola poſſit hoĩem ſalua
re nihil eius libero arbitrio agente:
Sic fit in īfantibꝰ ⁊ in nõ intelligẽti
bus: ipſa ſemper adiuuat liberũ arbi-
triũ naturale: qȝ ſine illa nihil valet
ad ſalutẽ: dando voluntati rectitudi
nẽ quã ſeruet per liberũ arbitriũ. Et
q̃uis nõ oĩbus det: qm̃ cui vult mi
ſeret̃: ⁊ quẽ vult indurat: nulli tamẽ Rom. 9
dat ꝓ aliquo p̄cedẽti merito: quoniã yo. ?.11
quis prior deo dedit ⁊ retribuet̃ ei?
Si autẽ voluntas ꝑ liberũ ſeruando
arbitrium qȝ accepit: meret̃ aut au-
gmentũ accepte iuſticie: aut etiã po-
teſtatẽ ꝓ bona voluntate: aut p̄miũ
aliqȝ: Hec oĩa fructꝰ ſunt prime gra
tie: ⁊ gratia ꝓ gratia: ⁊ ideo totũ im-
putandũ eſt gratie: q2 neq; volentis Roma. 9
eſt qȝ vult: neq; currentis eſt qȝ cur
rit: ſed miſerentis eſt dei. Oĩbus eñ
excepto ſolo deo dicit̃: Quid habes
qȝ non accepiſti? qȝ ſi accepiſti quid I. Cor. 4
gloriaris q̃ſi nõ acceperis? Quõ q̃dẽ
libertas voluntatis tenentis acceptã
rectitudinẽ: nulla neceſſitate vt illã
deſerat: expugnat̃: ſ3 difficultate ĩpu-
gnat̃: nec eidẽ volũtati inuita: ſ3 vo
lens cedat: in tractatu de libertate ar
bitrii puto me oſtendiſſe. Quibꝰ aũt I
modis poſt eandẽ rectitudinẽ acce-
ptã liberũ arbitriũ gratia adiuuet: vt
ſeruet qȝ accepit: q̃uis nõ oẽs vale-
am enumerare: multifariã eñ hoc fa-
cit: tamen nõ erit inutile aliquid mi-
hi dicere. Nemo certe ſeruat rectitu-
dinẽ hanc acceptã niſi volendo: vel-
le aũt illã aliquis nequit niſi haben-
do: Habere vo illã nullatenꝰ valet:
niſi ꝑ gratiã. Sicut ergo illã nullus acci
pit niſi gratia p̄ueniente: ita nullꝰ eã
ſeruat niſi eadẽ gratia ſubſequente.
Nempe q̃uis illa ſeruet̃ per liberum
arbitriũ: nõ tamen eſt tantũ imputã
dũ libero arbitrio quantũ gratie cũ
hec rectitudo ſeruat̃: qm̃ illã liberũ
arbitriũ nõ niſi per gratiã p̄uenientẽ
⁊ ſubſequentem habet ⁊ ſeruat. Sic
aũt gratia ſubſequitur donũ ſuũ vt
nunq̃ ſiue paruũ ſiue magnũ ſit: illȝ
dare deficiat niſi liberũ arbitriũ volẽ
do aut rectitudinẽ quã accepit deſe-
rat. Nunq̃ eñ ſepat̃ hec rectitudo a
volũtate: niſi quando aliud vult qȝ

huic rectitudini nō ɔcordat: ſic cū q̄ſ accipit rectitudinē volendi ſobꝛietatē: ⁊ reijcit eā volendo īmoderatā bibēdi voluptatē. Quod cū facit ſua voluntate: ⁊ ideo ſua culpa ꝑdit gratiā quā accepit. Adiuuat etiā ȝ gratia liberū arbitriū: quando vt deſerat rectitudinē acceptā īpugnat᷑: mitigando aut penit⁹ remouēdo vim tēptatiōis īpugnātis: aut augēdo affectū

K eiuſdē rectitudinis. Deniq3 cū oīa ſubiaceāt diſpoſitioni dei: quicq̄d cōtingit hoī qd adiuuat liber arbitriū ad accipiendū aut ad ſeruandū hāc de q̄ loquor rectitudineȝ: ſue gratie imputandū eſt. Dixi oēm iuſticiā eſſe rectitudinē volūtatis ꝓpt̄ ſe ſeruatā: vñ ſequit᷑ omnē habentē hāc rectitudinē habere iuſticiā ⁊ eē iuſtū: qm̄ oīs habēs iuſticiā iuſtus ē. Nō tn̄ ſentio iuſtis oībus ꝓmiſſaȝ eē vitā ppetuā: ſ3 illis tantū q̄ ſūt iuſti ſine oī iniuſticia: Jlli em̄ ꝓprie ⁊ abſolute dicunt᷑ iuſti ⁊ recti corde. Eſt em̄ aliq̄s ſm̄ aliq̄d iuſt⁹: ⁊ ſm̄ aliq̄d iniuſtus: vt q̄ caſt⁹ ē tumid⁹. Talibus nō ꝓmittit᷑ beatitudo iuſtoꝝ: qm̄ ſicut vera btitudo ē ſine oī īdigētia: ita nulli dat᷑ niſi iuſto ſine oī iniuſticia. Naȝ qm̄ btitudo q̄ iuſtis ꝓmittit᷑: erit ſimilitudo angeloꝝ dei: ſicut in āgelis bonis nulla ē iniuſticia: ita null⁹ illis

L ſociabit᷑ cū aliq̄ iniuſticia. Quō autē fiat hō ſine oī iniuſticia: nō eſt huius noſtri ꝓpoſiti oſtēdere. Scimus tn̄ ꝑfecto ſtudio hec chꝛiſtiano: ⁊ per gratiā dei eē poſſibile. Si bene cōſiderent᷑ q̄ dicta ſūt: aperte cognoſcit᷑ quia cū aliquid dicit ſacra ſcriptura ꝓ gratia: nō amouet oīno liber arbitriū: neq3 cū loq̄t᷑ ꝓ libero arbitrio excludit gratiā: q̄ſi ſola gratia aut liber arbitriū ſolū ſufficiat ad ſaluandū hoīeȝ: ſic̄ videt᷑ illis q̄ hāc faciūt q̄ſtionē. Jta q̄ppe intelligēda ſūt dicta diuina: vt ſ3 excepto quod dixi d̄ infantib⁹: nec ſola gratia nec ſolū liberū arbitriū ſalutē hominis operetur.

Job.15. Quippe cū dicat dñs: Sine me nihil poteſtis facere: nō ait: nihil valet vobis veſtrū liber arbitriū: ſ3 nihil pōt ſine mea gr̄a. Et cū legit᷑: Neq3 volētis neq3 currētis: ſ3 miſerētis eſt dei: Roma.9

nō negat᷑ in volente neq3 in currente aliq̄d ꝓdeſſe liber arbitriū: ſ3 ſignificat᷑ nō eſſe imputandū libero arbitrio: qd vult ⁊ q̄ currit: ſ3 gratie. Nā cū ait: Neq3 volētis neq3 currētis ē: ſubaudiendū ē: qd vult: ⁊ q̄ currit: velut cū aliq̄s nudo cui nihil debet: ⁊ qui nullū a ſe pt̄ indumentū habere dat veſtē: nō tā q̄uis ipſe habeat ptātē vtēdi ⁊ nō vtendi accepta veſte ſi ea vtit᷑ imputandū ē induto q2 M

indutus ē: ſ3 dāti veſtē. Qua ꝓpt̄ ita dici pōt. Nō ē induti q̄ ē indut⁹ ſ3 miſerētis: id ē veſtē dātis. Multo ꝟo magis hoc diceret᷑ ſi ille q̄ dedit veſtē: dediſſet etiā ptātē ſeruādi eā ⁊ vtendi: ſicut de⁹ hoi cū dat rectitudinē ſepefatā: dat etiā ptātē ſeruādi ⁊ vtēdi: q2 dedit ꝑus liber arbitriū ad ſeruandū illā ⁊ vtendū. Si vero nudo cui nihil debet᷑ ñ daret᷑ veſtē: aut ſi ipe acceptaȝ ꝓijceret: nulli niſi ipi īputaret᷑ ei⁹ nuditas. Jta cū de⁹ alicui cōcepto ⁊ nato in pctō: cui nihil niſi penā debet: dat velle ⁊ currere: nō ē volentꝪ neq3 currentꝪ ſ3 miſerentis ē dei: ⁊ q̄ eandē gratiā nō accipit: aut acceptaȝ reijcit: ei⁹ ē nō dei q̄ ī ſua duricia ⁊ iniq̄tate ꝑmanet. Jdē intellect⁹ habēd⁹ ē in alijs in q̄b⁹ ſcriptura loquit᷑ ꝓ gratia vt ſcȝ liberuȝ N

nō excludat᷑ arbitriū. Sic̄ qñ ita loquūt᷑ diuina dicta vt libero arbitrio ſoli videant᷑ ſalutē hoīs attribuere: nullo intellectu gr̄a ſepanda ē. Sicut q̄uis naturalis vſus nō ꝓcreet ꝓlē ſine patre: nec niſi ꝑ matrē: non tn̄ remouet ulli⁹ intellect⁹ aut prem aut matrē a generatiōe ꝓlis: ita gr̄a ⁊ liber arbitriū nō diſcordāt ſ3 ɔueniūt ad iuſtificādū ⁊ ſaluādū hoīem. Jn his tn̄ in q̄b⁹ videt᷑ ſcptura liber arbitriū ad recte volendū ⁊ opandum īuitare: q2 cur hoīem īuitet ad recte volēdū: ⁊ q̄re arguat nō obedientē:

cũ ipſam rectitudinẽ nemo poſſit niſi
gr̃a dãte hr̃e vel accipe. Sciendũ qꝛ
ſicͭ terra innũerabiles herbas ⁊ arbo
res ſine qͥbus hũana natura alit̃ aut
etiã qͥbꝰ plurit̃ ſine oĩ hoĩs cura ꝓ⸗
fert: Illa ꝟo q̃ nob̃ ad vitã nutriẽdã
maxĩe ſũt nccãria: nõ ſine magno labo
re atqꝫ cultore nec abſqꝫ ſeminibus:
Ita corda hũana ſine doctrina ſiue
ſtudio: ſpõte q̃ſi germinãt cogitatio/
nes ⁊ voluntates nihil vtiles ſaluti
aut etiaꝫ noxias: Illas ꝟo ſine qͥbꝰ ad
ſalutẽ aĩe nõ ꝓficiuꝰ neq̃qꝫ ſine ge/
nerꝭ ſui ſemĩe: ⁊ laborioſa cultura cõ
O cipiũt ⁊ germinãt. Vñ illos hoĩes q̃
bus talis cultura impẽdit̃ agricultu
1.Cor.3. rã dei vocat Apl̃s. Eſt autẽ ſemẽ hu
ius agriculture ꝟbũ dei: imo nõ ꝟbũ
ſꝫ ſẽſus q̃ ꝑcipit̃ ꝑ ꝟbũ. Vox nãqꝫ ſi/
ne ſenſu nihil ꝯſtituit in corde. Nec
ſoluꝫ ſenſꝰ ꝟbi ſꝫ oĩs ſenſꝰ vel ĩtelle/
ctꝰ rectitudinis: quẽ mẽs hũana ſiue
ꝑ auditũ ſiue ꝑ lectionẽ ſiue ꝑ rõnem
ſiue q̃libet alio mõ ꝯcipit: ſemẽ recte
volẽdi ẽ. Nulꝰ nãqꝫ velle p̃t qḋ p̃ꝰ
corde nõ ꝯcipit: velle aũt credere qḋ
ẽ credendũ: ẽ recte velle. Nemo ḡ p̃t
ſꝫ velle ſi neſcit q̇d credendũ ẽ. Cum
Rom.10 enĩ p̃miſiſſet apl̃s: Oĩs q̇cũqꝫ ĩuoca/
uerit nomẽ dñi ſaluus erit: ſubiũxit:
Quõ inuocabũt ĩ quẽ nõ crediderũt?
Aut quõ credẽt ei quẽ nõ audierũt?
Quõ ꝟo audiẽt ſine p̃dicãte? Quõ
ꝟo p̃dicabũt niſi mittant̃? Et paulo
poſt: Ergo fides ex auditu: auditꝰ ve
ro ꝑ ꝟbũ chriſti. Qꝛ aũt dicit fidem
eẽ ex auditu: intelligendũ ẽ: qꝛ fides
ẽ ex ſꝫ qḋ ꝯcipit mens ꝑ auditũ: neqꝫ
ita vt ſola ꝯceptio mentꝭ faciat fidẽ
in hoĩe: ſꝫ qꝛ fides eſſe neq̃t ſine ꝯce/
ptiõe. Addita nãqꝫ rectitudine vo/
lẽdi: ꝯceptioni ꝑ gratiã fit fides: qꝛ
credit qḋ audit. Auditꝰ autem eſt ꝑ
ꝟbũ chriſti: ſꝫ ẽ ꝑ ꝟbũ p̃dicãtiũ chri
ſtũ. Predicãtes ꝟo nõ ſũt niſi mittãt̃:
ſꝫ ꝙ mittunt̃ gr̃a ẽ. Quapropt̃ ⁊ p̃/
dicatio gr̃e eſt: qꝛ gr̃a eſt qḋ deſcẽdit
ex gr̃a: ⁊ auditꝰ ẽ gr̃a: ⁊ intellectꝰ ex
auditu gr̃a: ⁊ rectitudo volẽdi gr̃a ẽ.

Vez miſſio: p̃dicatio: auditꝰ: intelle P
ctus: nihil ſunt niſi volũtas velit qḋ
mẽs ĩtelligit: q̇d volũtas facere neq̃t
niſi accepta rectitudine. Recte nãqꝫ
vult cũ vult qḋ debet: ita qḋ mẽs ex
auditu ꝟbi ꝯcipit ẽ p̃dicãtis: ⁊ recti/
tudo ẽ incrementũ qḋ deꝰ dat: ſine q̃ 1.Cor.3.
neqꝫ q̃ plãtat neqꝫ q̃ rigat ẽ aliq̇d ſꝫ q̃
incrementũ dat deꝰ. Sicͭ ḡ deꝰ in p̃n
cipio ꝑ miraculũ fecͭ frumẽtuꝫ ⁊ alia
de terra naſcẽtia ad alimentuꝫ hoĩm
ſine cultore ⁊ ſeminibꝰ: Ita ſine hũa/
na doctrina mirabiliter fecit corda ꝓ
phetaꝝ ⁊ apl̃oꝝ: necnõ ⁊ euãgeliſta/
rũ fecũda ſalutaribꝰ ſeminibꝰ: vñ ac/
cipimꝰ q̇cq̇d ſalubrit̃ in agricultura
dei ad alimentũ aĩaꝝ ſeruamꝰ: ſicut
nõ niſi de p̃mis terre ſeminibꝰ habẽ/
mus qḋ ad nutrimentũ corpoꝝ ꝓpa/
gamꝰ. Siq̇dẽ nihil vtile ad ſalutẽ ſpi
ritualẽ p̃dicamꝰ qḋ ſacra ſcr̃ptura ſpi
rituſſãcti miraculo fecundata nõ ꝓ/
tulerit aut ĩtra ſe nõ ꝯtineat. Naꝫ ſi
q̇d rõne dicimꝰ aliq̃n qḋ in dictꝭ eiꝰ
apte mõſtrare aut ex ipis ꝓbare ne/
q̇mꝰ: ſꝫ mõ ꝑ illã cogſcimꝰ vtꝝ ſit ac/
cipiẽdũ aut reſpuẽdũ. Si autẽ ap/
ta rõne colligit̃ ⁊ illi ex nulla parte
ꝯtradicit̃: qm̃ ipa ſicͭ nulli aduerſat̃
veritati: ita nulli fauet falſitati: hoc
ipo qꝛ nõ negat qḋ rõne dr̃: eiꝰ auctẽte
ſuſcipit̃. At ſi ipa nr̃o ſenſui ĩdubitã
ter repugnat: q̃uis nob̃ rõ nr̃a vide
at̃ ĩexpugnabilis: nulla tñ ꝟitate ful/
ciri credenda ẽ. Sic itaqꝫ ſacra ſcr̃ptu
ra oĩs ꝟitatis quã rõ colligit auctẽte
ꝯtinet: cum illã aut apte affirmat aut
nullatenꝰ negat. Videamꝰ nũc in exẽ Q
plis: quõ ꝟbũ ſit ſemẽ: aut quõ qͥbꝰ
dr̃: Si volueritꝭ ⁊ audieritꝭ me: intel Eſa.1.
ligũt ⁊ cogitãt qḋ dr̃ velle ⁊ audire:
ſꝫ eſt obedire. Qui enĩ audit ⁊ nõ obe
dit: dr̃ nõ audire. Sꝫ obedire neque
unt niſi velint. Velle autẽ obedire ẽ
recte velle. Recte ꝟo velle nemo p̃t
niſi habeat rectitudinẽ volũtatꝭ quã
nullꝰ hꝫ bõ niſi ꝑ gratiã. Vez recti/
tudo volendi aliq̇d nulli dat̃ niſi ĩ/
telligẽti velle: ⁊ qḋ velle debet. Vt

deam⁹ itaqꝫ qḋ dictū eſt: Si volueri
tis/ ⁊ audieritis me: nō ſemē cēneqꝫ
ꝑ ſe ad aliquē fructū germinās ſine
adiectiōe rectitudinis: nec ipāꝫ recti
tudinē dari niſi ſeminibus. Sil'r cū dic
de⁹: Cōuertimini ad me: ſemē eſt ſine
germine q̄ꝫdiu hoīs volūtatē n̄ ꝯuer
tit de⁹ ad volendū ꝯuerſionē quā co
gitat cū audit cōuertimini: ſine q̄ ſemi/
ne null⁹ ꝑt velle ꝯuerti. Dicit̄ etiam
ꝯuerſis: cōuertimini: aut vt magis cō
uertant̄: aut ſeruent qḋ cōuerſi ſunt.
Pſ.84. Qui xͦo dicūt conuerte nos de⁹: iā
aliq̄ten⁹ ꝯuerſi ſūt: q2 rectā volunta
tē hn̄t cū ſ volūt ꝯuerti: ſ; orāt ꝑ h̄ qḋ
iā accepit vt augeat̄ ꝯuerſio: ſicut
illi q̄ credētes: auge nob̄ fidē dixerūt:
Luce.17 Ac ſi dicerent illi ⁊ iſti: Auge in nob̄
qḋ dediſti: ꝑfice qḋ cepiſti. Qḋ ō his
oſtēdi: in ſilib⁹ q̄ꝫ itelligendū ē. Sicut
igit̄ terra nō germinat naturalr̄ ea q̄
maxime nccaria ſūt ſaluti corꝑis nr̄i
ſine ſeminib⁹: et licet de⁹ nō det icre/
mētū oī ſemini: nō tn̄ ceſſant agrico
le noſtri ſeminare in ſpe meſſis aliq̄n
tulę: ita terra cordis hūani nō ꝓfert
fructū fidei ⁊ iuſticie ſine ꝯgruis ſe/
minib⁹: ⁊ q̄uis de⁹ nō faciat cuncta
hmōi ſemīa germīare: tn̄ ꝑcipit agri/
B colis ſuis i ſpe inſtātiſſime xͦbū ſuū
ſemiare. Oſ̄ndim⁹ vt puto quō n̄ ſit
ſuꝑuacuū hoīes ad fidē christi ⁊ ad
ea q̄ fides exigit inuitare: q̄uis n̄ oēs
hāc imitationē ſuſcipiāt. Dixi etiam
poſt: q̄re arguant̄ illi q̄ xͦbū dei non
ſuſcipiūt cū h̄ facere neq̄ant niſi gra
tia coꝝ volūtates dirigēte. Dic̄ eñ
Joh.16. dn̄s de ſpū ſancto: Jlle arguet mūdū
de pctō: q2 nō crediderūt in me. Ad
qḋ licꝫ forſitā difficile ſit r̄ndere: qḋ
tn̄ dō dāte poſſū: tacere n̄ debeo. No
tādū ē q2 ipotētia q̄ deſcēdit ex cul/
pa nō excuſat ipotentē culpa manen
te. Nā in infantib⁹ in q̄b⁹ exigit de⁹ a
natura hūana iuſticiā quā accepit in
ꝑmis parentib⁹ cū ꝑtāte ſeruādi illaꝫ i
oēm ꝓlē ſuā: nō excuſat eā ipotentia
habēdi iuſticiā: qm̄ ꝓpt̄ culpā i hāc
corruit ipotentiā: hoc ipm̄ naqꝫ q2 n̄
hꝫ qḋ ꝑ ſe reſumere neq̄t: h̄ eſt illi ha/
bendū impotentia in quā ideo cecī/
dit q2 ſpōte deſeruit qḋ ſeruare potu
it. Qm̄ ꝗ peccādo deſeruit iuſticiā:
ad pctm̄ illi iputat̄ ipotentia quā ip
ſa peccādo ſibi fecit. Nec ſolū ipote/
tia iuſticiā habēdi ſ; etiā ipotētia il/
lā intelligēdi. Sil'r in nō baptiſatis
iputat̄ ad pctm̄: qm̄ ꝑiter deſcēdit a
pctō. Poſſum⁹ etiā rōabilr̄ aſſerere:
q2 qḋ a ꝑma ꝯditiōis hūane dignita
te ac fortitudīe atqꝫ pulchritudīe mi
norata ⁊ corrupta eſt: illi ad culpā i/
putat̄. Per h̄ nāqꝫ minorauit quan S
tū in ipā fuit: honorē ⁊ laudē deo.
Quippe ſm̄ dignitatē operꝭ: laudat̄
⁊ ꝑdicat̄ ſapīa opificꝭ. Quanto igit̄
natura hūana ꝑciosū op⁹ dei vnde
ipe glorificādus erat in ſe minorauit
atqꝫ fedauit: tanto ſua culpa deū ex/
honorauit. Qḋ illi ad tantū ſtatuit
pctm̄ vt nō niſi ꝑ mortē del deleat̄.
Siquidē ipos mot⁹ ſiue appetit⁹ q̄/
bus ꝓpt̄ pctm̄ ade ſicut bruta aīalia
ſbiacem⁹: q̄s Apl's vocat carnis ꝯcu
piſcentiā quā inuitū ſe tolerare ma/
nifeſtat cū dicit: Qḋ odi illḋ facio:
id eſt nolens ꝯcupiſco: ſatis oſtendit Roma.7
ſacra auctoritas imputari ad pecca/
tum. Quippe cū de ſolo motu ire ſi
ue ope vel voce: dicit domin⁹: Qui matth.5.
iraſcitur fratri ſuo: reus erit iudicio:
aperte monſtrat culpā non eſſe leuē:
quā tam grauis ſcilicet mortis ſequi
tur damnatio. Ac ſi dicat: Qui facit
quod homo non debet facere: nec fa
ceret ſi non peccaſſet: auferri debet ex
hominibus. Et cū paulus de illis q̄
carnē: id eſt ꝯcupiſcētias ſentiūt no
lentes: ait: Nihil damnationis ē his Roma.8
qui ſūt in christo ieſu: qui nō ſm̄ car
nē ambulant: hoc eſt non voluntate
cōſentiunt: ſine dubio ſignat eos qui
non ſūt in christo: ſequi dānationem
q̄tiēs ſentiūt carnē etiā ſi nō ſm̄ illā
ambulant: qm̄ ſic fact⁹ eſt hō: vt illā
ſentire: ſic de ira dixi n̄ deberet. Atqꝫ C
igit̄ q̄ dixi diligēter ꝯſiderat: nullate
nus eos qui propter culpā ſuā xͦbū
dei ſuſcipe neq̄unt recte arguendos

dubitat. Quib⁹ aūt dat gratia fidei
chriſtiane: ſic illis in baptiſmo dimit
tit originalis iniuſticia cū q̄ naſcun/
tur: ita oīs culpa īpotētie ⁊ tot⁹ cor/
ruptiōis quā ꝓpt peccm̄ p̄mi hominis
īcurrerāt: ⁊ p quā inhonorat deus:
ignoſcit. De nulla nāq₃ culpa q̄ an/
te baptiſmū in illis erat: poſt baptiſ/
mū arguit: Quis ipa corruptio ⁊ ap/
petitus: q̄ ſūt pena pctī: nō ſtatim in
baptiſmo deleant: nec vllū illis īpu/
tat delictū poſt baptiſmū niſi qd̄ ſua
volūtate fecerunt. Vn̄ apparet quia
corruptio ⁊ mala q̄ fuerūt pena pctī
⁊ poſt baptiſmū remanēt: nō ſūt p ſe
pctā. Sola nāq₃ ē p ſe īiuſticia pctm̄:
⁊ illa q̄ ſequūt iniuſticiā ꝓpter cauſā
ſuā iudicāt pctā donec ipſa remit/
tat. Nā ſi pctā eēnt: in baptiſmo de/
lerent in q̄ oīa pctā in ſanguine chri
ſti lauant. Itē ſi ꝓprie pctā dicerēt:
eēnt in brutis aīalib⁹ pctā ad q̄ꝝ ſimi
litudinē illa ꝓpter pctā noſtra ſuſti/
net natura. Eſt ⁊ aliud qd̄ valde ti/
V mendū ē qd̄ in p̄mo pctō hūane na/
Ps. 77. ture cognoſci pōt. Qm̄ eni homo ē
ſpūs vadēs ⁊ nō rediēs: poſtq̄ ſpō
te cadit (vt de volūtarijs pctīs nūc
loqmur tātū) nullo mō pt reſurgere
niſi grā releuet: ſ₃ merito ſuo: de pctō
in pctm̄ vſq₃ ī abyſſū pctōꝝ ſine fun/
do: h̄ ē pfūdo ſine eſtimatiōe deuer/
gat: niſi miſericordia retineat: ita vt
etiā illi bonū vertat in odiū ⁊ fit ei
Joh. 15. in mortē. Vn̄ dicit dn̄s apl̄is: Si mū
2. Cor. 2. dus vos odit ſcitote q₂ me priorē vo
bis odio habuit. Et Apl̄us: Bonus
odor ſum⁹ deo: alijs q̄dē odor mortis
in mortē: alijs aūt odor vite in vitā:
ꝓpt qd̄ dr̄ de eo: q₂ cui vult miſeret
Roma. 9 ⁊ quē vult indurat. Nec q̄ꝝ miſeret
nō oīm eq̄liter miſeret: neq₃ q̄s īdu
rat oēs eq̄lit indurat. Cur aūt ī hac
vita pſeueret in nobis pena pctī de/
leto pctō: alia q̄ſtio ē. De q̄ licet nūc
tractare nō ꝓpoſuerim⁹: breuiter tn̄
dico: q₂ ſi ī īcorruptionē ſtatim ī ba/
ptiſmo vel in martyrio mutarent fi/
deles: periret meritū: vt hoīes niſi illi q̄
p̄mi ſine exēplo crederēt: nullo mō ſal
uarent. Nēpe deficeret fides ⁊ ſpes:
ſine q̄b⁹ null⁹ hō hūs ītellectꝰ: regnū
dei mereri pōt: fides nāq₃ ⁊ ſpes ſūt
eaꝝ reꝝ q̄ nondū vident. Cū eni vi
derēt hoīes q̄ ad chriſtū ꝯuerterēt:
ſtatim trāſire ad incorruptibilitatē:
null⁹ eēt q̄ ſaltē velle poſſet ſe retra
here a tanta btītudine quā videret.
Ut glorioſi⁹ p fidei atq₃ ſpei meritū X
beatitudinē quā deſiderám⁹ adipiſ/
camur: manem⁹ q̄diu in hac vita ſu
mus in hoc qd̄ iā nō imputat ad pec
catū: quis euenerit ꝓpt pctm̄. Deni
q₃ nō ꝓmittit nob p baptiſmū ⁊ fidē
chriſtianā btītudo quā habebat adā
ante pctm̄ in pādiſo: ſ₃ quā habiturꝰ
erat qñ cōplet⁹ eſſet numer⁹ hoīm q̄
aſſumēdi erāt ad pficiendā ciuitatē
ſupernā: q̄ ⁊ de angel ⁊ d̄ hoīb⁹ ē cō
plenda: vbi nō generabūt homines ſi/
cut facerēt in pādiſo. Si ḡ ꝯuerſi ad
chriſtū mox trāſirēt in illā incorru/
ptibilitatē: nō eēnt hoīes d̄ q̄b⁹ col
ligi poſſet ille numer⁹: qm̄ ad btītu/
dinē quā viderēt: null⁹ poſſet nō fe/
ſtinare. Hoc puto eſſe qd̄ dicit Apl̄s
d̄ illis: Qui p fidē opati ſūt iuſticiā: Heb. 11
⁊ bn̄ tn̄ ḡt oēs teſtimonio fidei ꝓbati
nō acceperūt repromiſſionē deo pro
nobis meli⁹ aliqd ꝓuidēte ne ſine no
bis ꝯſūmarent. Si eni q̄ritur qd no/
bis meli⁹ ꝓuiderit ex h̄ q₂ illi nō ac/
ceperūt repromiſſionē: nihil ꝯuenie/
tius rn̄deri poſſe video: q̄ qd̄ ſup̄ di
xi: q₂ ſaltē ſi illis ꝓpagari ſi differret
ꝓmiſſa iuſtis btītudo periret meritū
in illis q̄ nō p fidē h̄: ſ₃ p experimētū co
gnoſcerent: ꝓpagatio eni hoīm de q̄
nati ſum⁹ deficeret: qm̄ oēs ad incor
ruptibilitatē quā pn̄tē viderēt: cur/
rerēt. Magnū itaq₃ bonū nob ꝓui/ Y
dit de⁹: cū ſanctis teſtimonio fidei pba
tis diſtulit acceptionē repromiſſiōis
vt ⁊ nos ꝓpagaremur ⁊ maneret fi/
des p quā cū illis repromiſſionē ꝓme
reremur ⁊ ſimul cū illis ꝯſūmaremur.
Alia q̄z rō eſt cur baptizati atq₃ mar
tyres nō ſtatim fiūt incorruptibiles.

Nẽpe si qs seruũ suũ: quẽ ꝓposuerat
magnis aliqñ ditare honorib⁹ gra/
uiter verberet ꝓ culpa ꝓ q̃ nullo mõ
ꝑ se queat satisfacere: post hãc v̾bera
tionẽ ꝯstituto tpe detrusit⁹ eũ ĩ hor
rendũ carcerẽ: vbi grauissimis torq̃/
atur supplicijs: ⁊ sit aliqs potẽs apd
dñm q ꝓ illo satisfaciẽs eũ recõciliet:
vtiqȝ plage qs re⁹ añ satisfactionem
diu erat in culpa merito suscepit: nõ
delent̃ sed maiora tormenta in q̃ dũ
retrusus fuerat recõciliatiõe ꝑueni/
ente auertentur: honores qȝ suos qs
suo tpe acceptur⁹ erat si nõ peccasset
⁊ qb⁹ caritur⁹ erat post culpã suã si
nõ recõciliaret̃ ꝓpt̃ ꝑfectã satisfacti/
onẽ: sic ꝑus statutũ fuerat: sine omni
Z mutatiõe tradũt̃. Quippe si añ re/
conciliationẽ exheredat⁹ esset illis ho/
noribus: quẽadmodũ exheredatus
erat post culpã: irrecupabilr si nõ re/
cõciliaret̃ nõ haberet locũ ꝯueniẽ
di vlla recõciliatio. Sȝ qm̃ nõ potu
it exheredari honore quẽ nondũ ha
bebat: nec hr̃e debebat: hanc exhere/
dationẽ ꝑuenire pt recõciliatio ⁊ eã
auertere. Si tñ seru⁹ ille diu iacet in
egritudine vapulationis donec ipsa
trãseat: corde ⁊ ore dño suo fidelita/
tẽ ⁊ correctionẽ vouet ⁊ soluit: ita ẽ
inter deũ ⁊ hoĩem. Quippe qñ hũa/
na natura primũ peccauit: hac pena
flagellata ẽ vt nũqȝ ꝓlẽ naturalr̃ ni
si talẽ q̃lẽ videm⁹ infantes nasci ge/
neraret: ac post hãc vitã ĩ inferno: a
regno dei ad qd facta erat in ꝑpetuũ
exularet: nisi aliqs illã quã vel qd ip
sa sola ꝑ se sola facere nõ poterat: re/
cõciliaret. At q aũt recõciliari queat
nõ ẽ nisi christ⁹. In oĩb⁹ igit̃ infanti
bus natura lr̃ genit⁹ in pctõ ⁊ flagel/
lata nascit̃: q̃ cũ recõciliationẽ acce/
pit: flagellatio merito remanet quam
ante recõciliationẽ suscepit. Nec au
tẽ in inferno tormẽta passura erat: in
illis qs christ⁹ redemit remittunt̃: et
regno dei qd post cõuersionẽ paradisi
terreni suo tpe acceptura erat: dona/
tur: si tñ in fide quã ꝓmittũt in bap/
tismo vsqȝ i fine ꝑseuerent. Qd aũt AA
qdã experimẽto existimãt ꝓbare nihil
valere liberũ arbitriũ: qȝ multi ĩmen
so conatu nitunt̃ vt bñ viuãt: ⁊ qdã
(vt aiũt) ĩpossibilitate obstãte: nihil
ꝓficiũt: aut post ꝓfectũ irrecupabilr
deficiũt: nõ destruũt qd rõnabiliter
monstratũ ẽ liberũ scȝ arbitriũ cũ gra
tia valere. Ut aũt nitẽtes nõ ꝓficiãt
aut post ꝓfectũ deficiãt nõ ĩpossibi/
litate: ſ aliqñ grauit: aliqñ facile supa
bili difficultate fieri existimo. Sepis/
sime nãqȝ asserere solem⁹ ĩpossibile
nobis esse: qd sine difficultate ꝑfice/
re nõ valem⁹. Si eñ diligẽter vnus/
qsqȝ mot⁹ volũtatis sue ꝯsideret: in/
telliget se nũqȝ rectitudinẽ volũtatꝭ
acceptã ꝑ gratiã nisi aliqd volendo:
qd sunt̃ velle neqt deserere. Qd cer
te nõ facit deficiẽte ptãte seruãdi eã/
dẽ rectitudinẽ: q̃ ptãs ẽ ipa libertas
arbitrij: ſ deficiẽte volũtate seruãdi
q̃ ꝑ se nõ deficit: ſ alia volũtate illã
vt dixi expellente. Qm̃ aũt ista ꝯsi/
deratio magꝭ versat̃ in volũtate: ali
qd alti⁹ de volũtate: qd vt puto nõ
erit inutile: dicẽdũ existimo. Sicut eñ
habem⁹ in corpe mẽbra ⁊ qnqȝ sens⁹
singula ad suos vsus apta: qb⁹ q̃si ĩ/
strumẽtis vtimur: vt sũt manus apte
ad capiẽdũ: pedes ad ambulandũ:
lingua ad loquẽdũ: visus ad viden/
dũ: ita ⁊ aĩa hȝ in se q̃sdã vires qb⁹
vtit̃ velut instrumẽtꝭ ad vsus ꝯgru/
os. Est nãqȝ rõ in aĩa q̃ sicut suo instru BB
mẽto vtit̃ ad ratiocinãdũ: ⁊ volun/
tas q̃ vtit̃ ad volendũ. Non eñ est
rõnalis volũtas tota aĩa: ſ ẽ vnaq̃/
qȝ aliqd in aĩa. Qm̃ g̃ singula instru
mẽta hñt: ⁊ hoc qd sũt ⁊ aptitudines su/
as ⁊ suos vsus: discernam⁹ in volũta
te ꝓpter quã ista dicim⁹ instrumẽtũ
⁊ aptitudines ei⁹ ⁊ vsũ ei⁹: qs aptitu
dines in volũtate possum⁹ noĩare af
fectiões. Affect⁹ qppe ẽ instrumẽti
volẽdi aptitudinib⁹ suis. Vñ dr ho/
minis aĩa cũ vehementer vult aliqd
affectã eẽ ad volendũ illud vel affe/
ctuose eẽ vł velle. Volũtas vtiqȝ di/

ei videtᷣ equivoce tripl'r. Aliud em̃ ẽ in/
ſtrumẽtũ volendi: aliud affectio: ali
ud vſus eiuſdẽ inſtrumẽti. Inſtrumẽ
tũ volẽdi ẽ vis illa aĩe q̃ vtimur ad
volendũ: ſicuti ẽ ratio inſtrumẽtũ ra
tiocinandi q̃ vtimur cũ rõcinamur: ⁊
viſus inſtrumentũ vidẽdi q̃ vtimur
cũ videm⁹. Affectio hui⁹ inſtrumẽti
eſt: q̃ ſic afficitᷣ ip̃m inſtrumentuꝫ ad
volendũ aliq̇d etiã qñ illd̕ qd̕ vult
non cogitat: vt ſi venit in memoriaꝫ
aut ſtatim: aut ſuo tp̃e illd̕ velit. Nã
ſic eſt inſtrumentũ volẽdi affectũ ad
volendũ ſalutẽ: ⁊ qñ illã nõ cogitat
applicare: vt mox cũ venerit in mẽo/
riã: ſtatim eam velit. Et ſic eſt affectũ
ad volendũ ſomnũ etiã qñ illũ non
cogitat: vt cum venit in mentẽ velit
illum ſuo tp̃e. Nunq̃ꝫ em̃ ita eſt affe/
ctum vt aliq̃ñ velit egritudinem aut
vt velit nunq̃ꝫ dormire. In iuſto q̄ꝫ
hoĩe ſimiliter eſt affectuꝫ idẽ inſtru/
mentũ ad volendũ iuſticiã: etiã cum
dormit: vt cũ eam cogitat: ſtatim eã
CC velit. Vſus vero eiuſdẽ inſtrumenti ẽ
quẽ non habem⁹ niſi cũ cogitam⁹ rẽ
quã volum⁹. Dicitᷣ aũt volũtas ⁊ in/
ſtrumentũ volendi: ⁊ affectio eius: ⁊
vſus ei⁹. Inſtrumentũ quidẽ volun
tatẽ vocam⁹: qñ dicim⁹ nos ↄuertere
ad diũſa volũtatẽ: mõ ſcꝫ ad volẽdũ
ãbulare: mõ ad volẽdũ ſedere: mõ ad
volendũ aliđ ⁊ aliud. Hoc inſtrumẽ
tũ ſp̲ habet hõ: q̃uis nõ ſp̲ illo vtatᷣ:
ſicut habet viſũ: q̄ eſt inſtrumentum
videndi etiã qñ illo nõ vtitur: vt cũ
dormit: ⁊ cũ eo vtitur cõuertit illum
modo ad videndũ celũ: modo ad vi
dendã terrã: modo ad videndũ ali/
q̇d aliud. Et ſic ſemp̲ habem⁹ inſtru
mentũ ratiocinandi: h̕ eſt rationeꝫ q̃
non ſemp̲ vtimur: ⁊ quã ratiocinan
do ad diuerſa ↄuertit animus. Affe
ctio vero inſtrumẽti volendi d̕r volũ/
tas: qñ dicim⁹ hoĩem ſemp̲ hẽre volũ
tatẽ vt bene ſibi ſit: vocam⁹ nãq̃ꝫ hãc
voluntatẽ: affectionẽ illã eiuſdeꝫ in/
ſtrumẽti: q̃ vult hõ bene ſibi eẽ. Eo/
dẽ mõ cũ ſanct⁹ hõ aſſeritᷣ etiã cum

dormit ⁊ nõ hoc cogitat: indeſinẽter
habere voluntateꝫ iuſte viuendi d̕r.
Et cũ hanc voluntatẽ aſſerim⁹ aliuꝫ
alio maiorẽ hẽre: non aliud dicim⁹ vo
luntatẽ q̃ꝫ illã affectionẽ ip̃ius inſtru
menti q̃ vult iuſte viuere. Inſtrumẽ
tum vero nõ eſt in alio mai⁹ ⁊ in alio
min⁹. Vſus autẽ hui⁹ inſtrumenti vo DD
luntas noĩatur: vt cũ dicit aliq̇s: mo
do habeo voluntatẽ legẽdi: id ẽ mõ
volo legere: aut mõ habeo volunta/
tẽ ſcribẽdi: h̕ ẽ mõ volo ſcribere. Sicut
em̃ videre eſt vti viſu: q̄ eſt inſtrumẽ
tum videndi: ⁊ vſus ei⁹ eſt viſio vel
viſus: qñ viſus ſignificat idẽ qđ vi/
ſio: ſignificat em̃ etiã viſus inſtrumẽ
tum ip̃m: ita velle ẽ vti voluntate q̃
eſt inſtrumentũ volendi: ⁊ vſus ei⁹
eſt voluntas q̃ nõ eſt niſi qñ cogita/
mus qđ volum⁹. Voluntas igitᷣ q̃ in/
ſtrumentuꝫ eſt: vna ſola eſt: id eſt in/
ſtrumentuꝫ volendi vnũ ſoluꝫ eſt in
hoĩe ſicut vna ſola eſt rõ: id eſt vnũ
ſoluꝫ inſtrumentũ ratiocinandi. Vo/
luntas vero q̃ inſtrumentũ illud affici
tur duplex eſt. Nã ſicut viſus plures
habet aptitudines ſcꝫ ad videndum
lucẽ: ⁊ p̲ lucẽ ad videndũ figuras: ⁊
p̲ figuras ad vidẽdũ colores: ita in/
ſtrumẽtũ volendi duas hꝫ aptitudi/
nes q̃s voco affectiões: Quarum vna
eſt ad volẽdũ cõmoditatẽ: altera ad
volẽdũ rectitudinẽ. Nempe nihil vult
voluntas q̃ eſt inſtrumentũ niſi aut
cõmoditatẽ aut rectitudinẽ. Quic/
q̇d em̃ aliud vult aut ꝑpter cõmodi
tatẽ aut ꝑpter rectitudinẽ vult: ⁊ ad
has etiã ſi fallitᷣ: putat ſe referre qđ
vult. Per affectionẽ q̇dẽ q̃ ad volẽ
dum cõmoditateꝫ ptinet: ſp̲ vult hõ
beatitudinẽ ⁊ beat⁹ eſſe. Per illã ve
ro q̃ nunc eſt ad volendũ rectitudi/
nẽ: rectitudinẽ vult: ⁊ rect⁹: id eſt in/
ſtus eẽ. Propť cõmoditatẽ aũt vult
aliq̇d: vt cum vult arare vel labora/
re vt habeat vñ tueatᷣ vitã ⁊ saluteꝫ
q̃ cõmoda iudicat eſſe: ꝑpter rectitu
dinẽ vero: vt cũ vult laborare: vel diſce
re, vt ſciat recte: id ẽ iuſte viuere. Vo

luntas ꝟo q̄ eſt vſus ſepedicti īſtru
menti nō eſt niſi cū cogitat aliq̄d qḋ
EE vult: vt dictū ē. Hui⁹ volūtatꝭ mul
tiplex eſt diuiſio: de q̄ non mō ſꝫ for/
ſitan al's dicem⁹. Velle aūt equocū
eſt: ſicut videre. Queadmodū nāqꝫ
dr̄ videre q̄ vtit̄ viſu ⁊ q̄ nō vtit̄ ſed
q̄ h̄ꝫ aptitudinē videndi: ita aſſerit̄
velle ⁊ q̄ vtitur inſtrumento volēdi
cogitādo qḋ vult: ⁊ q̄ nō vtit̄: q̄ñ af
fectionē: ſꝫ ē aptitudinē h̄ꝫ volendi.
Per ſꝫ etiā cognoſci poteſt aliā eſſe
voluntatē inſtrumentū volēdi: aliā
eius affectionē: aliū vſum eiuſdē in/
ſtrumenti: qꝛ ſi dr̄ iuſt⁹ hō etiā cum
dormit ⁊ nihil cogitat h̄re volunta/
tē iuſte viuendi: ⁊ iniuſtus hō negat̄
h̄re cū dormit voluntatē iuſte viuē
di: eadē voluntas negat̄ de iniuſto
FF q̄ aſſerit̄ d' iuſto. Palā aūt eſt qꝛ cū
dicim⁹ nō eſſe iniuſto dormienti vo/
luntatē iuſte viuendi: non negat̄ vo
luntas in eo eſſe quā dixi īſtrumētū:
q̄ñ eā ſp̄ h̄ꝫ oīs hō dormiens ⁊ vigi
lans. Quapropt̄ q̄ñ non alia volū
tas p̄nunciat̄ ſꝫ mō in bono eē ho ie
q̄ꝫ illa q̄ remouet̄ a malo: nō ſignifi/
catur in bono eſſe voluntas q̄ eſt in/
ſtrumentū: ſꝫ illa q̄ afficit̄ inſtrumen/
tum. Q̄ñ autem in dormiēte niſi ſō
niet non ſit voluntas que eſt vſ⁹: du
biū nō ē. q̄re cū dr̄ in dormiēte iuſta
volūtas iuſte viuēdi: non intelligit̄
volūtas vſ⁹. Nō ē igit̄ volūtas af/
fectio: volūtas īſtrumētū aut volū/
tas vſ⁹: volūtatē qꝫ īſtrumentū nō
eſſe voluntatē vſum: null⁹ ignorat:
quoniā cum dico me nō h̄re volun/
tatē ſcribendi: nemo intelligit me nō
h̄re inſtrumentū volendi. Alia eſt er
go voluntas inſtrumentū: alia volū
tas affectio: alia voluntas vſus. Uo
luntas q̄dē inſtrumentū mouet oīa
alia inſtrumenta q̄b⁹ ſpōte vtimur:
⁊ q̄ ſūt ī nobis: vt man⁹: lingua: viſ⁹:
⁊ q̄ ſunt extra nos: vt ſtil⁹ ⁊ ſecuris:
⁊ facit om̄es voluntarios mot⁹. Ip/
ſa ꝟo ſe ſuis affectionib⁹ mouet: vn/
de dici poteſt inſtrumentū ſeipm̄ mo

uens. Dico voluntatē inſtrumentū
om̄es voluntarios mot⁹ facere ſi dili
gent̄ ꝯſideram⁹: ſꝫ ille veri⁹ dr̄ facere
om̄e qḋ facit natura aut voluntas q̄
facit naturā ⁊ inſtrumentū volendi
cū affectionib⁹ ſuis: ſine q̄bus idem
inſtrumentū nihil facit. Ex his dua GG
bus affectionib⁹ q̄s etiā voluntates
dicim⁹ deſcendit om̄e meritū homi
nis ſiue bonum ſiue malū. Que due
voluntates etiam nihil differunt: qꝛ
illa que eſt ad volendum cōmodum
inſeparabilis ē: illa ꝟo que eſt ad volē
dum rectitudinem ſeparabilis fuit: ⁊
vt ſupra dixi in principio in angelis
⁊ in primis noſtris parentibus: ⁊ eſt
adhuc in hac vita manentibus. In
hoc qꝫ differunt: quia illa que eſt ad
volendum commodū: nō eſt hoc qḋ
ipſa vult: illa vero que ad volen/
dum rectitudinē: rectitudo eſt. Nul
lus quippe rectitudinē vult niſi re/
ctitudinem habens: neqꝫ poteſt ali/
quis rectitudinem velle niſi rectitu/
dine. Palam autem eſt eius volun/
tatis que eſt inſtrumentū: iſtam eſſe
rectitudinē. Hāc pronunciamus cū HH
iuſticia deſignatur rectitudo volun/
tatis propter ſe ſeruata. Hec eſt etiā
veritas illa voluntatis in qua argui
tur a domino diabolus non ſtetiſſe:
qḋ dixi in tractatu de ꝟitate. Nunc
ꝯſiderandū eſt quō ex his duab⁹ vo
luntatibus quas voco aptitudines
ſiue affectiones procedant ſicut dixi
merita hominū ſiue ad ſalutem ſiue
ad damnationē. Rectitudo quidem
quantū in ip̄a eſt: nullius mali cauſa
eſt ⁊ oīs meriti boni mater ē: hec em̄
fauet ſpiritui ꝯcupiſcenti adu̾ſ⁹ carnē Gal. 5.
⁊ delectat̄ legi dei ſc̄m interiorē ho/ Roma. 7
minē: id eſt ſc̄m eundē ſpm̄. Si autem
ex illa maiū aliq̄ñ ſequi videt̄: nō eſt
ex ip̄a ſꝫ ex alio. Per rectitudinē q̄p/
pe apl'i erant bon⁹ odor deo. Sꝫ qḋ 2. Cor. 2.
q̄buſdam erant odor mortis in mor/
tem: non procedebat ex apoſtolorū
iuſticia: ſed ex maliuolorū nequicia.
Illa vero voluntas que eſt ad volē/ II

dū cōmodū: non ſp mala: ſ; quando
cōſentit carni concupiſcenti aduerſ9
ſpm̄. Sed vt hoc plenius ītelligatur:
inueſtigandū ē vn̄ tā vitioſa ꝛ tā p
na ſit ad malū iſta voluntas. Nō eni
credēdū eſt talē illā deū feciſſe in pri
mis noſtris parentib9. Cū eni ptuli
naturā humanā ꝑpter pctm̄ incurriſ
ſe corruptionē ꝛ appetit9 ad ſilitudi
nē brutoꝝ aīaliū: nō dixi quō tal' vo
luntas orta ſit in hoīe. Aliud nanqꝫ
ſunt appetit9 vitioſi: aliud vitioſi vo
luntas appetitib9 ꝯſentiēs. De tali ġ
voluntate ꝗrendū puto vnde homi
acciderit. Sꝫ ſi primā rōnalis nature
ꝯditionē ꝯſideremus: facile nobis hu
ius talis voluntatꝭ cā patebit. Inte
tio nāqꝫ dei fuit vt iuſtā faceret atqꝫ
beatā naturā rōnalē ad fruendū ſe:
ſ; neqꝫ iuſta neqꝫ beata eē potuit ſine
volūtate iuſticie ꝛ beatitudinis. Vo
lūtas quidē iuſticie ē ipa iuſticia: vo
luntas vo beatitudinis nō ē beatitu
do: qꝛ nō oīs habet beatitudinē q̄ ha
bet ei9 volūtatē. In beatitudine aūt
ſm oīm ſenſū ē ſufficiētia cōpetētiū
cōmodoꝝ ſine oī indigētia: ſiue an
gelica ītelligit btitudo: ſiue illa quā
habebat adā in paradiſo. Cꝫuis eni
maior ſit beatitudo āgeloꝝ q̄ illa q̄
erat hoīs in pdiſo: nō tn̄ ideo nega
ri poteſt adā beatitudinē habuiſſe.
KK Sicut nāqꝫ calor magn9 ē ſine omni
frigore: ꝛ tn̄ poteſt eē alius maior ca
lor: ꝛ queadmodū frigus ē ſine omi
calore: cū tn̄ mai9 valeat frig9 eē: ita
nihil phibet adā beatum fuiſſe ī pa
radiſo ſine oī indigentia: licet maior
eēt angelica beatitudo. Nēpe aliqd
min9 alio habere: nō ſp ē indigere: ſꝫ
aliq̄ re cū eā haberi oporteat carere:
qd nō erat ī adā: eſt indigere: vbi ve
ro ē indigentia: ibi ē miſeria. Nō au
tem fecit de9 ſine pcedēte culpa rati
onalē creaturā miſerā quā ad intel
ligendū ꝛ amandū ſe creauit. Fecit
igit deus hominē beatū ſine oī indi
gentia. Simul ġ accepit rōnalis na
tura ꝛ beatitudinis voluntatē ꝛ bea
titudinē iuſticie: id eſt rectitudinē q̄
ē ipa iuſticia: ꝛ liberū arbitriū: ſine q̄
iuſticiā ſeruare non potuit. Si autē
deus ordinauit has duas volūtates
ſiue affectiōes: vt volūtas q̄ ē īſtru
mentū vteretur ea q̄ eſt iuſticia ad im
periū ꝛ regnū: docēte ſpū: q̄ ꝛ mens
ꝛ ratio dr: ꝛ altera vteret ad obediē
tiā ſine oī incōmoditate. Beatitudi
nē q̄dem dedit hoī: vt de angelis ta
ceā: ad cōmodū eius: iuſticiā vo ad
honorē ſuū. ſꝫ iuſticiā ita vt illā poſ
ſet deſerere: q̄ten9 cū illā n̄ deſereret
ſ; pſeuerāter ſuaret: puehi mereret
ad ꝯſortiū angeloꝝ. Qd ſi illā deſe
reret: nullaten9 eā p ſe deinceps reſu
mere poſſet: ꝛ beatitudinē angeloꝝ
non adipiſceretur: ꝛ illa quam habe
bat ꝑuareretur: ꝛ in ſilitudinē brutoꝝ
aīaliū cadēs cū illis corruptiōi ꝛ ſe
pe fatis appetitib9 ſbiaceret. Volun
tas tn̄ btitudinis maneret: vt p indi
gentiā bonoꝝ q̄ pdidiſſet graui miſe
ria iuſte puniretur. Qm̄ ġ deſeruit
iuſticiā: pdidit beatitudinē: ꝛ volun LL
tas quā bonā ꝛ ad bonū ſuū accepit
fruens deſiderio cōmodoꝝ q̄ nō vel
le neqt: qꝛ vera cōmoda rationali na
ture ꝯuenientia q̄ pdidit habere non
valꝫ: ad falſa ꝛ brutoꝝ aīaliū cōmo
da q̄ beſtiales appetit9 ſuggerūt: ſe cō
uertit: ꝛ ita cū ea vult īordinate re
ctitudinē: aut ne accipiat oblatā re
pellit aut expellit: cū vero licite vult
eam: non hec facit. Hoc igitur modo
volūtas inſtrumenti creata bonum
inquantū habet eſſe ꝛ iuſta ꝛ fortis
ad ſeruandū acceptā iuſticiā per li
berum arbitriū facta eſt mala: nō in
quantū eſt: ſed in quantū iniuſta fa
cta eſt per abſentiā ſponte deſerte iu
ſticie quā ſemꝑ habere deberet. In
firma q̄ꝫ modo facta eſt ad volendū
iuſticiā deſertam: Non eni per liberū
arbitriū ita poteſt eā velle: tamē illā
non habet queadmodū valet eā ſer
uare cū habet. Voluntas etiam com MM
modi: ꝯdita bonū inquātū ē aliqd:
mala: id eſt iniuſta facta eſt: quia nō

ē ſubdita iuſticie: ſine qua nihil vel-
le debet. Voluntas ergo inſtrumen-
tū: cū ſponte facta ſit iniuſta poſt de-
ſertā iuſticiā: manet in quantū in ipſa
ē neceſſitate iniuſta ⁊ ancilla iniuſti-
cie: qꝛ per ſe redire nequit ad iuſticiā
ſine qua nunq̄ libera eſt: qꝛ naturalꝭ
libtas arbitrij ſine illa ocioſa ē. An-
cilla etiā facta eſt ſue affectiōis q̄ ad
cōmodū eſt: qꝛ remota eſt iuſticia: ni
hil poteſt velle niſi qḋ illa vult. Di-
co aūt ⁊ inſtrumētū ⁊ affectionē eꝰ
velle: qꝛ ⁊ inſtrumentū ē volūtas ⁊
affectio volūtas. Nec icōgrue vtra
q̄ voluntas velle dicit̄: qꝛ illa vult
q̄ affectione ſua vult: ⁊ affectio vult
ꝑ quā illa vult: ſicut videre dr̄ ⁊ ho-
mo qui viſu videt: ⁊ viſus q̄ videt.
Unde nō abſurde poſſumꝰ dicere af
fectiōes eius volūtatis: quā īſtrumē
tū dixi aīe: quaſi inſtrumēta eiuſdē
inſtrumēti eſſe: qꝛ nihil niſi iſtis ope
rat̄. Perdito igit̄ inſtrumēto volen
di iuſticiā: id ē rectitudinē: nullo mō
niſi ꝑ gratiā reddat̄: poteſt volūtas
inſtrumentū velle iuſticiā. Quapro
pter qm̄ nihil velle debet niſi iuſte: q̄c
q̄d vult ſine rectitudine: vult iniuſte.
XIII Appetitus vō quos oēs vocat apo
ſtolus carnē ⁊ cōcupiſcentiā: inquā
tū ſunt: nō ſunt mali vel iniuſti: ſꝫ qꝛ
ſūt in rationali creatura vbi non de-
bēt eſſe: dicunt̄ iniuſti. In brutis ſiq̄
dem aīalibus nō ſunt mali vel iniu-
ſti: qꝛ ibi debent eſſe. Iam ex his que
dicta ſunt agnoſci poteſt hominē ī ō
non habere ſemꝑ iuſticiam quam ſi-
ne intermiſſione debet habere: quia
nullo mō poteſt illam per ſe adipiſci
vel recuꝑare. Palā etiā eſt qꝛ deus
bona facit opa ſua ſola bonitate: qm̄
ipſe creat voluntatē cum libero arbi-
trio: ⁊ dat illi iuſticiā ꝑ quā operat̄.
Mala vō facit ſola culpa hoīs: qꝛ
ea nō faceret ſi homo illa facere non
vellet: facit tamē hec q̄ ſunt: qm̄ con
didit in hoīe voluntatē qua ſine iu-
ſticia vtit̄ ſola culpa hoīs: mala ſūt
que opat̄. Nō aūt eſt culpa dei q̄ cre-
auit in eo cū libertate arbitrij volun
tatē: ⁊ contulit ei iuſticiā vt nihil niſ
ſi iuſte vellet: ſed culpa hoīs q̄ iuſti-
ciā deſeruit quā ſeruare potuit. Deꝰ
igit̄ habet in bonis quidem q̄ bona
ſunt ꝑ eſſentiā: ⁊ q̄ bona ſunt ꝑ iuſti
ciam: in malis vero ſolūmodo q̄ bo
na ſūt ꝑ eſſentiā: nō q̄ mala ſunt per
abſentiā debite iuſticie: que nō ē ali-
q̄d. Homo aūt habet in bonis q̄ ma
la nō ſunt: qꝛ cū poſſet deſerere iuſti-
ciā ⁊ mala facere nō deſeruit: ſed ſer
uauit ꝑ liberꝝ arbitriū dante ⁊ ſubſe-
quente gratia. In malis vero hoc ſo
lū qḋ mala ſunt: qꝛ ea ſolū ꝓpria: id
eſt iniuſta voluntate facit. Puto me XIIII
iam ꝯgrue poſſe finē ponere tracta-
tui de tribꝰ difficilibus queſtionibꝰ:
quē in ſpe auxilij dei incepi: in quo
ſiquidē dixi qḋ querenti cuilibet ſuf
ficere debeat: nō mihi imputo: ſꝫ gra-
tie dei mecū. Hoc aūt dico: qꝛ ſi quis
mihi querenti de q̄ſtionibus eiſdē qn̄
in eis mēs mea rationē querendo flu
ctuabat: ea q̄ renili reſpōdiſſet: gra-
tias egiſſē qꝛ mihi ſatiſfeciſſet. Cū
ſꝫ qḋ inde manifeſtā te deo cognoui:
mihi valde placuit: intelligens quia
ſimilit̄ quibuſdā placeret: ſi hoc ſcri
berē qḋ gratis accepi: gratis volui
petentibus impendere.

Beati Anſelmi liber de cōcordia preſcientie ⁊ ꝑdeſtinationis: ⁊ gratie ⁊ liberi arbitrij: explicit.

Capitulorū dialogi de libero arbitrio btī Anſelmi Cātuarieū archiepi: ānotatio.

Ca. j Qꝛ poteſtas peccādi nō ꝑtineat ad libertatē arbitrij.
ij Qꝛ tantū hō ⁊ angelꝰ peccauerūt per hanc poteſtatē et liberꝝ arbitriū: ⁊ q̄uis potuerunt ſeruire peccato: nō tamen eis potuit dn̄ari petm̄.
iij Qnō poſtq̄ ſe fecerūt ſeruos peccati: liberꝝ habuerūt arbi

triũ: ⁊ q̃d ſit liberū arbitriũ.
iiij Quõ ptātē habeāt ſeruandi rectitudinē quā nõ habēt.
v Qꝫ nulla tēptatio cogat inuitum peccare.
vj Quõ ſit noſtra voluntas potens contra tēptatiões licet videat̃ impotens.
vij Quõ volũtas fortior ſit q̃ꝫ tēptatio etiā cũ ab illa vincit̃.
viij Qꝫ nec deus poteſt auferre voluntatis rectitudinē.
ix Qꝫ nihil liberi⁹ ſit recta volũtate.
x Quõ peccās ſit ſeruus peccati: ⁊ q̃ꝫ malus miraculũ ſit cũ deus reddit rectitudinem illā deſerenti: q̃ꝫ cum mortuo reddit vitam.
xj Qꝫ iſta ſeruitus nõ auferat libertatē arbitrij.
xij Cur cũ hõ nõ habeat rectitudinē magis d̃r liber: q2 nõ poteſt ei auferri cum habet: q̃ꝫ cũ eā habet ſeruus: q2 cum nõ habet p ſe nõ põt recuperare eā.
xiij Qꝫ ptās ſeruandi rectitudinē voluntatis ppter ipam rectitudinem ſit perfecta diffinitio liberi arbitrij.
xiiij De diuiſiõe eiuſdē libertatis.

Bti Anſelmi archiepi Cantuarienſis dialogus de libero arbitrio incipit.

Qꝫ poteſtas peccandi non ptineat ad libertatem arbitrij: Ca.i. Diſcipulus

Vm liberum arbitriũ videat̃ repugnare gratie ⁊ p̃deſtinatiõi ⁊ p̃ſciētie dei: ipa libertas arbitrij q̃d ſit: noſſe deſidero: ⁊ vtrū illā ſp habeamus. Si eñ libertas arbitrij ē poſſe peccare ⁊ nõ peccare: ſic a q̃buſdā ſolet dici: ⁊ h̃ ſp habemus: quõ aliq̃ñ gratia indigem⁹? Si aũt h̃ n ſp habemus: cur nobis imputat̃ pctm̃ qñ ſine libero arbitrio peccam⁹? M Libertatē arbitrij nõ puto eſſe potētiā peccādi ⁊ nõ peccādi: Quippe ſi hec eius eſſet diffinitio: nec deus nec angel⁹ q̃ peccare nequeũt liberū haberēt arbitriũ: q̃d nefas ē dicere. D Quid ſi d̃r aliđ ēē liberū arbitriũ dei ⁊ angelorū bonorū: aliđ noſtrũ? M Quis differat liberū arbitriuꝫ hoı̄m a libero dei arbitrio ⁊ ãgelorū bonorũ: diffinitio tamē huius libertatis in vtriſq̃ꝫ ſm hoc nomē eadē debet ēē: licet eñ aı̄al differat ab aı̄ali ſiue ſubſtantialiter ſiue accidentaliter: diffinitio tamē ſm nomē aı̄alis oı̄b⁹ animalibus eſt eadē. Quapropter talē oportet dare diffinitionē libertatis arbitrij: que nec plus nec minus illa contineat. Quoniā ergo liberū arbitriũ diuinũ ⁊ bonorū angelorū peccare nõ poteſt: nõ pertinet ad diffinitionē libertatis arbitrij poſſe peccare. Deniq̃ꝫ nec libertas nec ps libertatis eſt peccandi poteſtas. Q̃d vt plane intelligas: intende ad ea que dicam. D Ad hoc hic ſum. M Que tibi voluntas liberior videt̃: illa q̃ ſic vult ⁊ poteſt nõ peccare vt nullatenus valeat flecti a nõ peccandi rectitudine: an illa q̃ flecti aliq̃ mõ poteſt ad peccandũ? D Cur nõ ſit liberior illa q̃ ad vtrũq̃ꝫ ſe habet nõ video. M An nõ vides qm̃ q̃ ſic hꝫ q̃d decet ⁊ quod expedit vt h̃ amittere nequeat: liberior ē q̃ꝫ ille q̃ ſic habet h̃ ipm vt poſſit pdere: ⁊ ad hoc q̃d dedecet ⁊ nõ expedit valeat adduci? D Nulli dubiũ h̃ ēē puto. M Hoc q̃ꝫ nõ min⁹ indubitabile dices: q2 peccare ſp dedecens ⁊ noxiũ ē. D Null⁹ ſane mētis aliter ſentit. M Liberior itaq̃ꝫ voluntas ē: q̃ a rectitudine nõ peccādi declinare neq̃t: q̃ꝫ q̃ illā põt deſerere. D Nihil mihi rõnabili⁹ aſſeri poſſe videt̃. M An putas q̃d additũ

minuit: ⁊ ſeparatū auget libertatē: id
aūt libertatem eē aut ptē libertatis?
D Nō h putare poſſū. M Pote
ſtas ĝ peccādi q̄ addita voluntati mi
nuit ei⁹ libertatē: ⁊ ſi deriuat̄: auget:
nec libertas ē: nec pars libertatis.

Q̄ tm̄ hō ⁊ angelus peccauerūt ꝑ hāc ptātē ⁊ liberꝝ arbitriū: ⁊ q̄uis potuerūt ſeruire pctō: non tn̄ eis potuit dominari peccatū: Ca. II.

Diſcipulus.
Nihil ꝯſequentius. M Nō
ptinet ad libertatē arbitrij: qḋ
ſic eſt ex̄neū a libertate. D
Rationib⁹ tuis nullaten⁹ ꝯtradice-
re queo. Sed nō parꝝ me mouet: qꝛ ⁊
angelica ⁊ noſtra natura in ꝑncipio
habuit poteſtatē peccādi: quā ſi non
habuiſſet nō peccaſſet: q̄re ſi ꝑ hanc
poteſtatē q̄ ſic aliena eſt a libero ar-
bitrio peccauit vtraq; ꝑdicta natu-
ra: quō dicem⁹ eā peccaſſe ꝑ liberū
arbitriū? Aut ſi ꝑ liberꝝ arbitriū non
peccauit: ex necitate peccaſſe videt̄.
Nēpe aut ſpōte: aut ex necitate: aut
ſi ſpōte peccauit: quō niſi ꝑ liberꝝ ar
bitriū? Quare ſi n̄ ꝑ liberꝝ arbitriū:
vtiq; ex necitate peccaſſe videt̄. Eſt
⁊ aliud qḋ in hac peccandi ptāte me
mouet: Qui em̄ peccare pōt: ſeru⁹ pt
eē pctī: qm̄ q̄ facit pctm̄: ſeru⁹ ē pctī.
Joh. 8. Qui aūt ſeru⁹ pōt eē pctī: huic pōt
dn̄ari pctm̄: Quō libera fuit illa na-
tura: aut cuiuſmodi liberꝝ arbitriū il
lud erat cui pctm̄ dn̄ari poterat?
M Et ꝑ ptātē peccādi ⁊ ſpōte ꝑ li-
berꝝ arbitriū ⁊ nō ex necitate noſtra
⁊ angelica natura ꝑmitus peccauit ⁊
ſeruire potuit pctō: ⁊ tn̄ nō illi pctm̄
dn̄ari poterat: vñ illa non libera aut
ei⁹ arbitriū nō liberꝝ dici poſſit. D
Op⁹ hēo vt qḋ dicis apiat: qꝛ clau-
ſum eſt mihi. M Per liberꝝ arbi-
triū peccauit apoſtata angel⁹ ſiue ꝑ-
mus hō: qꝛ ꝑ ſuū arbitriū peccauit:
qḋ ſic liberꝝ erat vt nulla alia re cogi
poſſet ad peccādū: ⁊ iō iuſte repꝛhen
dit̄: qꝛ hāc haberet arbitrij ſui liber-
tatē: n̄ aliq̄ re cogēte: n̄ aliq̄ necitate:
ſed ſponte peccauit. Peccauit aūt ꝑ
arbitriū ſuū qḋ erat liberꝝ: ſ; non ꝑ h
vnde liberꝝ erat: id eſt ꝑ ptātē q̄ po-
terat n̄ peccare ⁊ pctō nō ſeruire: ſ; ꝑ
ptātē quā habuit peccādi: q̄ nec ad n̄
peccādi libertatē iuuabat̄ nec ad pec
candi ſeruitutē cogebat̄. Qḋ aūt cō
ſequi tibi videt̄: qꝛ ſi potuit ſeru⁹ eē
pctī: potuit ei dn̄ari pctm̄: ⁊ iō nec il
lū: nec eius arbitriū liberꝝ fuiſſe. Nō
ita eſt. Etem̄ q̄ ſue poteſtatis ē vt nō
ſeruiat nec aliene poteſtatis ē vt ſer-
uiat: q̄uis ptāte ſua ſeruire poſſit q̄-
diu non illa que eſt ſeruiendi ſed illa
que non eſt ſeruiendi vtit̄ poteſtate:
nulla res pt illi dn̄ari vt ſeruiat. Nā
etſi diues liber poſſit ſe facere ſeruū
paupis: q̄diu h nō facit nec ille no-
men amittit libertatis: nec paup illi
ꝑprie dicit̄ dn̄ari: Aut ſi dicit̄: iꝑpro
prie dr̄: qꝛ h nō in ei⁹ ſ; in alteri⁹ eſt
ptāte. Quobrē nihil ꝓhibet angelū
⁊ hoīem añ pctm̄ liberos fuiſſe aut
liberꝝ arbitriū habuiſſe.

Quō poſtq̄ ſe fecerunt ſeruos pctī liberū habuerunt arbitriū: Ca. III.

D
Satiſfeciſti mihi quia nihil cer-
te hoc prohibet ante peccatū:
Sed poſtq̄ ſe fecerunt ſeruos
peccati: quomodo liberū arbitrium
ſeruare potuerunt? M Licet pec
cato ſe ſubdidiſſent: libertatem arbi
trij tamen naturalem in ſe interime-
re nequiuerunt: ſed facere potuerunt
vt iam non ſine alia gratia q̄ erat il
la quā prius habuerunt illa liberta-
te vti non valeant. D Credo:
ſed intelligere deſidero. M Cō
ſideremus cuiuſmodi arbitrij liberta
tem habuerunt ante peccatum: quia
certum eſt eos liberū arbitriū habu-
iſſe. D Hoc expecto. M Ad
quid tibi vident̄ habuiſſe illā liber-
tatē arbitrij? An ad aſſequendū qḋ
vellent: an ad volendū qḋ deberēt?

⁊ qđ illis velle expediret. D Ad
volēdū qđ deberent ⁊ qđ expediret
velle. M Ergo ad rectitudinē
voluntatis habuerunt libertatē ar-
bitrij. Q̄diu nāq; voluerūt qđ de-
buerūt: rectitudinē habuerūt volun
tatis. D Ita eſt. M Dubiū
eſt adhuc cū dr̄ q2 libertatē habuerūt
ad rectitudinē voluntatis: ſi non ad
datur aliud. Quero igit̄ quō habe-
bant illā libertatē ad rectitudinē vo
luntatis: an ad capiendū eā ſine da-
tore cū illam nondū haberēt: an ad
accipiendū nondū habitā ſi daretur
vt haberēt: an ad deſerēdū quā acce
perant ⁊ ꝓ ſe reſumendū deſertā: an
ad ſemꝑ ſeruandū acceptā? D
Ad capiendū rectitudinē ſine dato-
re nō puto illos habuiſſe libertatē:
q̄m nihil potuerūt habere qđ nō ac-
ceperant. Ad accipiendū xo a dato-
re quā nondū habebāt vt eam habe
rent: nō ē dicendū eos habuiſſe liber-
tatē: q2 nō eſt credendū eos factos
ſine recta voluntate: q̄uis nō negan
dū ſit eos libertatē habuiſſe recipiē-
di eandem rectitudinē ſi eā deſererēt
⁊ ab ipō datore p̄mo illis redderet:
qđ in hoīb9 ſepe videm9 q̄ de iniu-
ſticia ad iuſticiā ſupna gratia redu-
citur. M Unde eſt ꝙ dicis eos
poſſe recipere perditā rectitudinem
ſi reddat̄: ſed nos illā libertatē quā
habuerūt anteq̄ peccarēt q̄rimus: cū
ſine dubio liberū habuerīt arbitrium:
nō illā q̄ nullus indigeret ſi nūq̄ ve
ritatē deſeruiſſet. D Proſequar
itaq; ⁊ reſpondebo ad ea q̄ reſtant d̄
his q̄ interrogaſti. Ad deſerendū au
tem eandē rectitudinē eos liberta-
tem habuiſſe nō eſt verū: q2 deſerere
voluntatis rectitudinē eſt peccare: ⁊
poteſtatē peccandi nec libertatē nec
partē eſſe libertatis ſupra mōſtraſti.
Ad reſumendū xo ꝓ ſe rectitudinē
deſertā libertatē nō acceperūt: cū
ad hoc rectitudo illa data ſit vt nun
q̄ deſeratur. Ipa nāq; poteſtas reſu
mendi deſertā: generaret negligētiā

ſeruādi habitā. Quapropter reſtat
libertatē arbitrij datā eſſe rōnali cre
ature vel nature ad ſeruandā acce-
ptā rectitudinē voluntatis. M
Bene ad interrogata reſpōdiſti. Sꝫ
adhuc opus eſt vt ↄſideremꝰ ꝓpter
q̄d illā rectitudinē ſeruare debeat ra
tionalis creatura: an ꝓpter ipam re-
ctitudinē: aut propter aliud? D
Si nō illa libertas data eſſet illi na-
ture vt volūtatis rectitudinē ꝓpter
ipam ſeruaret rectitudinē: non vale-
ret ad iuſticiā: q̄m ↄſtat iuſticiā eſſe
rectitudinē voluntatis ꝓpter ſe ſer-
uatā: ſed ad iuſticiā ꝓdeſſe arbitrij
libertatē credimus: Quare indubi-
tanter aſſerendū eſt rationalē natu-
rā nō eā accepiſſe niſi ad ſeruandam
rectitudinē voluntatis ꝓpter ipſam
rectitudinē. M Quoniā oīs
libertas eſt poteſtas: illa libertas ar
bitrij eſt poteſtas ſeruandi rectitudi-
nē voluntatis ꝓpter ipam rectitudi
nem. D Nō poteſt aliud eſſe.
M Iam itaq; clarū eſt liberū arbi-
triū nō eſſe aliud q̄ arbitriū potens
ſeruare rectitudinē voluntatis ꝓpter
ipam rectitudinē. D Clarū itaq;
eſt. Sed q̄diu ipam rectitudinē ha
buit: ſeruare potuit qđ debuit. Poſt
q̄ aūt illā deſeruit: quō poteſt ſerua-
re qđ nō habet? Abſente ḡ rectitudi
ne quā ſeruare poſſit: non eſt liberū
arbitriū ꝙ eā ſeruare valeat. Non
eīm ſeruare valet qđ nō habet. M
Etiā ſi abſit rectitudo volūtatis: nō
tamen rōnalis natura minus habet
qđ ſuū eſt. Nullā nāq; poteſtatē ha-
bem9: vt puto q̄ ſola ſufficiat ſibi ad
actū: ⁊ tñ cū ea deſint ſine q̄bus ad
actū minime ꝓducūt̄ noſtre poteſta-
tes: nō min9 eas q̄tū in nobis ē hr̄e
dicimur. Sic̄ nullū inſtrumētū ſolū
ſibi ſufficit ad operandū: ⁊ tñ cū de-
ſunt illa ſine quib9 inſtrumento vti
nequimus: inſtrumentū nos cuiuſli-
bet operis habere ſine falſitate fate-
mur. Qđ vt in multis aduertas: in
vno tibi mōſtrabo. Nullus viſū ha-

bens dicitur nullatenus videre posse montem. D Qui montē videre non pōt: ꝑfecto nullū habet visum. M Habet ergo potestatē ⁊ instrumentū vidēdi montē qui visum habet: ⁊ tamē si mons abest ⁊ dicis ei: vide montem respondet tibi: Non possum qꝛ abest: si adesset possez videre. Item si mōs adesset ⁊ lux abesset: responderet se mōtem non posse videre: quia nō posset absente luce: sed si lux adesset tunc posset. Rursū si visum habenti lux ⁊ mōs presens esset: ⁊ aliquid visui obstaret: velut si aliquis illi oculos clauderet: diceret se nō posse videre montē: sed si nihil visui eius obsisteret: tunc sine dubio mōtem videndi potestatē haberet. D Hoc totū omnibus notuz est. M Uides ergo qꝛ potestas vidēdi aliqđ corpus: alia est in vidēte: alia est in re videnda: alia in medio: idē neqꝫ in vidente neqꝫ in re videnda: ⁊ ea que est in medio: alia est in adiuuante: alia in nō impediente: id est cum nihil quod impedire possit: īpedit. D Uideo plane. M Quattuor igiᵗ iste potestates sunt quarū si quelibet vna desit: alie tres sunt: nec singule nec oēs simul aliqđ possunt efficere: nec tamē absentibus alijs negamus: aut qui visum habet habere visum aut instrumētū siue potestatem videndi: aut rem visibilem posse videri: aut lucem posse visum iuuare.

Quō potestatem habeant seruādi rectitudinē quā nō habent: Capitulum IIII.

Quarta aūt potestas īproprie dicitᵗ: quod eīn solet impedire visum: nō ob aliud dicitur dare potestatē videndi cū nō impedit: nisi qꝛ nō aufert. Potestas aūt videndi lucem nō nisi in tribus rebꝰ est: quia tū est idem ⁊ quod videtᵗ ⁊ quod adiuuat. Nam hoc est omnibus notū. D Nulli itaqꝫ est ignotum. M Si ergo absente re que videri possit: in tenebris positi ⁊ clausos siue ligatos oculos habētes quantū ad nos ꝑtinet vidēdi qualibet visibilez rem potestatē habemꝰ: quid ꝓhibet nos habere potestatem seruādi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipsam rectitudinē: etiaz absente ipsa rectitudīe q̄diu ⁊ ratio in nobis est: qua eam valemꝰ cognoscere ⁊ volūtas qua illam tenere possumus? Ex his eīn cōstat ꝑfata libertas arbitrij. D Satisfecisti intellectui meo potestatem seruandi rectitudinē volūtatis rationali nature semꝑ inesse: atqꝫ hāc ꝑtātē in ꝑmi hoīs ⁊ angeloꝝ arbitrio liberā fuisse: quibꝰ īuitis rectitudo volūtatꝭ nō poterat auferri.

Q nulla temptatio cogat inuitum peccare: Ca. V.

Sed nunc quomō est humane volūtatis arbitriū hac ꝑtāte liberū: cū sepe rectā habens homo voluntatē: ipam rectitudinez inuitus cogente tēptatione deserat? M Nemo illā deserit nisi volēdo. Si ergo inuitus dicitᵗ volens: nemo deserit illam inuitus: ligari enim homo pōt: ⁊ inuitꝰ qꝛ nolēs potest torqueri inuitus: quia nolens pōt occidi: velle aūt nō pōt inuitus: qꝛ nō potest velle nolens velle. nam omnis volens ipsum suū velle vult. D Quō dicitᵗ inuitus mētiri qui mentitur ne occidatᵗ: cum hoc nō nisi volens facit? Nam sicut inuitus mētitᵗ: sic inuitus vult mētiri: ⁊ qui inuitus mentiri vult: nolēs vult mētiri. M Ideo forsitan inuitus mētiri dicitᵗ: quia cū sic vult veritatē vt nō mentiatur nisi ꝓpter vitam: ⁊ vult mendacium quia propter vitā: ⁊ nō vult mendaciū propter mēdacium ipsum quoniā vult veritatē: ⁊ ideo volēs ⁊ nolēs mentitᵗ. Alia namqꝫ voluntas est qua volumus aliqđ propter se: vt cū volumus salutem ꝓpter se: ⁊ alia cū aliqđ volumus ꝓpter aliud:

vt cū volumus abſinthiū bibere ꝑ/
pter ſalutem. Unde poteſt forſitā di
ci ſm̄ has diuerſas volūtates:q2 in/
uitus ⁊ non inuitus mentitur. Qua
propter cum dicit̄ inuitus mētiri:quia
id nō vult inq̄ntū vult veritatē: nō
repugnat illi ſententie qua dico:ne/
minem inuitum deſerere rectitudinē
volūtatis:quia mētiendo vult eam
deſerere propter vitā:ſm̄ quā volū
tatem non inuitus eā deſerit: ſed vo
lens: de qua volūtate nunc loqui/
mur:de illa nanq3 loq̄mur qua vult
mentiri ꝓpter vitam:non de illa qua
nō vult mendaciū ꝓpter ſe. Aut id/
circo certe mentit̄ inuitus: quia inui
tus aut occidit̄ aut mentit̄:id eſt in/
uitus eſt in hac anguſtia:vt ex neceſ/
ſitate horum vnū quodlibet fiat:q̄/
uis cū neceſſe ſit illū aut occidi aut
mentiri: non tamē neceſſe ē illū oc/
cidi:quia poteſt nō occidi ſi mentit̄:
nec neceſſe eſt illū mentiri quia pōt
non mentiri ſi occidit̄. Neutrū enim
eſt determinate in neceſſitate: quia
vtrūlibet eſt in volūtate vel poteſta
te. Ita quoq3 licet inuitus aut occi/
datur aut mētiat̄:nō tamen ideo ſe/
quitur vt inuitus mentiat̄: aut vt in
uitus occidatur. Eſt ⁊ alia ratio quā
frequens habet vſus:cur inuitus ⁊
nolens ⁊ ex neceſſitate dicit̄ aliquis
facere quod tamen volens facit. Nā
qđ nō niſi difficile facere valemus ⁊
ideo non facimus: dicimus hoc nos
facere nō poſſe:⁊ ex neceſſitate nos ſi
ne inuitos deſerere:⁊ qđ ſine difficul
tate dimittere nequimus: ⁊ iccirco
cū facimus h': nos inuitos ⁊ nolētes
⁊ ex neceſſitate facere aſſerim⁹. Hoc
igitur modo qui mentit̄ ne moriatur
mentiri inuitus ⁊ nolēs dicitur ex ne
ceſſitate:quia mendaciū vitare non
valet ſine mortis difficultate. Sicut
igitur qui mentit̄ ꝓpter vitā:impro/
prie dicitur inuitus mentiri:quoniā
mentitur volens: ita non proprie di
citur inuitus velle mentiri:quoniam
hoc nō niſi volens vult. Nam ſicut
cum mentitur: vult ipſum mētiri:ſic
cum vult mentiri: vult ipſum velle.
D Non poſſū negare quod dicis.
M Quomodo itaq3 non eſt libe/
ra voluntas quā aliena poteſtas ſi/
ne ſuo aſſenſu ſubijcere non poteſt?
D Nonne ſimili ratione poſſum
dicere voluntatem equi eſſe liberam
quia appetitui carnis non ſeruit niſi
volens? M Non eſt hoc ſimilit̄:
In equo nanq3 non ipſa volūtas ſe
ſubijcit:ſed naturaliter ſubiecta ſem/
per neceſſitate appetitui carnis ſer/
uit: In homine vero q̄diu ipſa vo/
luntas recta eſt:nec ſeruit: nec ſubie/
cta eſt cui non debet:nec ab ipſa recti
tudine vlla vi aliena auertit̄ niſi ip/
ſa cui nō debet volens ꝯſentiat: quē
conſenſum nō naturaliter:nec ex ne/
ceſſitate ſicut equus:ſed ex ſe aperte
videtur habere. D Satiſfeciſti
huic obiectioni mee de volūtate eq̄:
Redi vbi eramus. M An nega
uimus omnem rem liberā eſſe ab ea
re a qua cogi non volens vel prohi/
beri non poteſt? D Non video
quomodo negem. M Dic etiā
quō ſuperat recta voluntas: ⁊ quō
ſuperat̄? D Uelle ipſam rectitu
dinē pſeuerāter eſt illi vincere: vel/
le aūt quod nō debet eſt illi vinci.
M Puto quia temptatio rectam
voluntatem nō niſi volentē aut ip/
ſa rectitudine ꝓhibere: aut ad id qđ
non debet cogere pōt:vt illam velit
⁊ iſtud nolit. D Nec hoc vlla
ratione falſum eſſe video. M
Quis ergo poteſt voluntatē dicere
nō eſſe liberam ad ſeruandā rectitu
dinem: ⁊ liberā a temptatiōe et pec/
cato:ſi nulla temptatio poteſt illam
niſi volentem auertere a rectitudine
ad peccatū:id eſt ad volendum qđ
nō debet? Cum ergo vincitur: non
aliena vincit̄ poteſtate:ſed ſua. D
Hoc mōſtrant ea q̄ dicta ſunt. M
Nonne vides ex his conſequi quia
nulla poteſtas poteſt vincere rectā
voluntatē? Nam ſi pōt:habet pote/

ſtatem vincẽdi ⁊ ſua poteſtate vincitur: ſed hoc eſſe non poteſt: quoniam voluntas nõ niſi ſua vincit̃ poteſtate. Quare nullatenus poteſt tẽptatio vincere rectam voluntatẽ: et cũ dicitur: improprie dicit̃. Non eñ aliud intelligit̃ ꝙ quia voluntas põt ſe ſubijcere temptationi: ſicut econuerſo cum imbecillis dicit̃ poſſe vinci a forti: non ſua poteſtate dicit̃ ſed aliena: quoniam nõ ſignificat̃ aliud niſi quia fortis habet poteſtatem vincẽdi imbecillem.

Quomodo ſit noſtra volũtas potens contra temptationes: licet videatur impotens: Capl'm VI.

D Quamuis ſic oĩa impugnãtia voluntati noſtre ſubijcias: atꝙ nullam temptationem illi dominari pmittas: vt in nullo poſſim obuiare aſſertionibus tuis: non tñ poſſum diſſimulare quandã impotentiã eſſe in eadẽ voluntate: quã fere oẽs experimur: cum violẽtia temptationis ſuperamur. Quapropter niſi illam potentiã quã probas ⁊ illam impotentiam quã ſentimus facias cõuenire: non poteſt animus meus in quietem huius queſtiõis ꝑuenire. M Iſtam impotentiam quã dicis volũtatis: in q̃ putas eſſe? D In eo q᷑ non põt perſeuerãter rectitudini adherere. M Si per impotentiam non adheret: aliena vi auertitur a rectitudine. D Credo. M Que eſt hec vis? D Uis temptationis. M Hec vis non auertit a rectitudine: ſi ipſa non vult qđ ſuggerit temptatio. D Ita eſt. Sed ipa temptatio: ipſa ſua vi cogit eã velle qđ ſuggerit. M Quõ cogit eã velle? An ita vt poſſit eam quidem nolle: ſed nõ ſine graui moleſtia: an ita vt nullatenus poſſit nolle? D Quamuis fateri me oporteat nos aliqñ ſic premi temptationibus: vt ſine difficultate nõ valeamus nolle qđ ſuggerunt: non tñ poſſum dicere ꝙ ſic nos vnꝙ opprimãt: vt qđ mouẽt nullatenus nolle poſſimus. M Neſcio quõ poſſit dici. Si eñ vult homo mentiri: vt non ſuſtineat mortẽ: vt ſeruet vitam ad tempus: qs dicet impoſſibile velle eum nõ mentiri: vt vitet eternam mortẽ: ⁊ ſine fine viuat? Quapropt̃ iam dubitare hanc impotentiam ſeruandi rectitudinẽ non debes: quam dicis in noſtra voluntate eſſe: cũ tẽptatiõibꝫ ꝯſentimꝰ nõ eſſe ex ipoſſibilitate. ſ ex difficultate. Freq̃nti nãꝙ vſu dicimꝰ nos nõ poſſe aliq̃d: nõ q᷑ nobis eſt ĩpoſſibile: ſ q᷑ ſine difficultate non poſſumus. Hec aũt difficultas nõ pmittit libertatem volũtatis vĩci. Impugnare nãꝙ põt inuitã voluntatẽ: expugnare nequit inuitã. Hoc itaꝙ modo puto te poſſe videre: quõ cõueniãt potentia volũtatis quam ratio veritatis aſſerit: ⁊ impotentia quã humanitas noſtra ſentit. Sicut eñ difficultas nequaꝙ volũtatis interimit libertatem: ita illa impotentia quã non ob aliud in volũtate dicimus eſſe: niſi quia non põt tenere ſuam rectitudinẽ ſine difficultate: non aufert eidem voluntati perſeuerandi in rectitudine poteſtatem.

Quomodo voluntas fortior ſit ꝙ temptatio: etiam cum ab illa vincitur. Capitulum VII.

D Sicut nequaꝙ valeo qđ probas negare: ita nullatenꝰ qđ voluntatẽ fortiorẽ eſſe temptationi cũ ab ea ſuperat̃: affirmare. Nam ſi volũtas ſeruãdi rectitudinẽ fortior eſſet ꝙ tẽptatiõis impetus: fortius illa volẽdo q̃ tenet reſiſteret: ꝙ illa inſiſteret. Nõ eñ aliũde ſcio me magis vel minus fortiorẽ hẽre voluntatẽ: niſi q᷑ magis vel minus fortit̃ volo. Quapropter cũ minus fortit̃ volo qđ debeo: ꝙ tẽptatio mihi ſuggerit qđ nõ debeo: quo/

modo temptatio fortior non ſit vo/
luntate mea nō video. M Ut vi/
deo: equiuocatio volūtatis te fallit.
D Ipſam vellem equiuocationē
cognoſcere. M Sicut viſus eq̄/
uoce dicit̄: ita ⁊ voluntas: Uocam⁹
enim viſum inſtrumentū videndi: id
eſt radium pcedentem p oculos quo
ſentimus lucē ⁊ ea que ſunt in luce:
⁊ dicimus viſum inſtrumenti ipſius
opus quādo illo vtimur: id eſt viſio
nem. Eodem modo dicit̄ voluntas
ipſum inſtrumentum volendi qđ eſt
in anima: ⁊ qđ cōuertimus ad volē/
dum hoc vel illud: ſicut viſū ad vi/
dendum diuerſa conuertimus: ⁊ di/
citur volūtas vſus eius voluntatis
que eſt inſtrumentū volēdi: ſicut di/
citur viſus vſus ei⁹ viſus qui eſt in/
ſtrumentū videndi. Sicut igit̄ vi/
ſum qui eſt inſtrumentū videndi ha
bemus etiam cū non videmus: viſ⁹
aūt quod eſt opus eius nō eſt niſi cū
videmus: ita voluntas inſtrumentū
ſcʒ volēdi ſemp eſt in anima: etiam
cum nō vult aliq̄d: velut cū dormit:
voluntatem vero quā dico vſum ſi/
ue opus eiuſdē inſtrumenti nō habe/
mus: niſi quādo volumus aliquid.
Illa itaq̄ volūtas quā voco inſtru/
mentum volendi: vna ⁊ eadē ſemp
eſt quicq̄d velimus. Illa vero que
opus eſt: tam multiplex eſt q̄ multa
⁊ q̄ ſepe volumus: quēadmodū vi/
ſus quē etiam in tenebris vel clauſis
oculis habemus: ſemper idem eſt q̄c
quid videam⁹. Uiſus aūt: id eſt op⁹
eius qui ⁊ viſio nominat̄: tam nume
roſus eſt q̄ numeroſa ⁊ q̄ numeroſe
videmus. D Plane video ⁊ amo
hanc voluntatis diſtinctionē: ⁊ iam
mihi videor videre quā ex ei⁹ igno/
rantia patiebar deceptionem: Sed
tamen tu pſequere quod incepiſti.
M Cum ergo videas duas volū/
tates eſſe inſtrumentum volendi: et
opus eius: in qua harū duarum intel
ligis fortitudinē cōſtare volendi?
D In illa que eſt inſtrumentū vo/
lendi. M Si ergo ſcias virum
ita fortem vt eo tenente taurū in/
domitū: taurus non poſſet ſe moue/
re: ⁊ videas eundem virum ita tenē/
tem arietem vt ipſe aries ſeſe de ma/
nibus eius excutiat: putabis ne illū
minus fortem in tenēdo arietem q̄
in tenēdo taurum? D Illum q̄/
dem nō diſſimiliter fortem in vtro/
q̄ opere iudicabo: ſed eum ſua forti/
tudine nō equaliter vti fatebor: for/
tius eū operat̄ in tauro q̄ in ariete.
Sed ille fortis eſt qui fortitudinem
habet: actio vero eius fortis dicitur:
quia fortiter fit. M Sic intelli/
ge voluntatem quā voco inſtrumē/
tum volendi: inſeparabilē fortitudi/
nem habere: qua aliquando magis:
aliquando minus vtit̄ in volendo.
Unde qđ fortius vult nullatenus
deſerit: ablato eo qđ minus fortiter
vult: ⁊ cū offert̄ fortius quod vult:
ſtatim dimittit qđ non pariter vult:
⁊ tunc voluntas quam dicere poſ/
ſumus actionem inſtrumenti huius
agit opus ſuum cum aliquid vult.
Tunc in q̄ volūtas actio magis vl̄
minus fortis dicit̄: quoniā magis vl̄
minus fortiter fit. D Aperta iā
mihi eſſe que explicas: neceſſe eſt vt
fatear. M Uides igit̄ quia cum
homo habitam rectitudinem volun/
tatis aliqua ingruēte deſerit tempta
tione: nulla vi aliena abſtrahit̄: ſed
ipſe cōuertit ſe ad id qđ forti⁹ vult.

Q; nec de⁹ pōt auferre vo/luntatis rectitudinem: Capitulum VIII. D.

n Unquid vel deus pōt illi au/
ferre rectitudinē? M Ui/
de quō non poſſit. Totā q̄/
dem ſubſtantiam quam de nihilo fe/
cit: poteſt redigere in nihilū. A vo/
luntate vero habentem rectitudinē:
non valet illā ſeparare. D Hu/
ius tue mihi inaudite aſſertiōis mul/
tum a te rationem expecto. M
Nos loquimur de illa volūtatis re/

ctitudine: qua iuſta dicit̃ voluntas:
id eſt que ꝓpter ſe ſeruat̃. Nulla au
tem eſt iuſta voluntas: niſi que vult
quod deus vult eã velle. D Sic
oportet fateri: que hoc nõ vult: pla/
ne iniuſta eſt. M Seruare ita/
q̃ꝫ rectitudinẽ volũtatis propter ip/
ſam rectitudinẽ: eſt vnicuiq̃ꝫ ſeruan/
ti eam velle quod deus vult illum
velle. Si itaq̃ꝫ deus ſeparat hãc re/
ctitudinẽ ab alicuius voluntate: aut
volens facit hoc aut nolens? D
Nolens non pōt. M Si ſi itaq̃ꝫ
aufert alicuius volũtati prefatã re/
ctitudinem: vult quod facit? D
Abſq̃ꝫ dubio vult. M Utiq̃ꝫ
ſi ab alicuiꝰ volũtate vult ſeparare eã
dem rectitudinẽ: non vult eũ rectitu
dinẽ ſuare volũtatiſ ꝓpter ipſam re/
ctitudinẽ. D Sic ſequitur. M
Sed iam poſitũ eſt: ſeruare hoc mo/
do rectitudinem volũtatis: eſſe om/
ni ſeruanti velle quod deus vult il/
lum velle. D Si poſitũ non eſ/
ſet: ita tamen eſſet. M Ergo ſi de/
us hanc rectitudinẽ tollit ab aliquo:
non vult eum velle quod vult eum
velle. D Nihil ↄſequentius et
nihil impoſſibilius. M Igitur
nihil magis impoſſibile: q̃ꝫ deũ recti/
tudinem volũtatis auferre: Q̃ꝫ ta/
men facere dicitur: quando non fa/
cit vt eadem rectitudo non deſera/
tur. Porro diabolus vel temptatio
ideo dicit̃ hoc facere ſine voluntate
ipſam vincere ⁊ a rectitudine quam
tenet abſtrahere: quoniã non ꝑmit/
teret ei aliquid aut minaret̃ auferre:
quod magis q̃ꝫ ipſam rectitudinem
vult: nullatenus ipſa ſe ab illa quam
aliquatenus vult poſſe auertere. D
Sic planum videtur mihi quod di/
cis vt nihil ↄtradici poſſe exiſtimẽ.

Q̃ꝫ nihil liberiꝰ ſit recta vo/ luntate: Capłm IX. M

S
Emis itaq̃ꝫ nihil liberius re/
cta voluntate: cui nulla vis
aliena pōt ſuam auferre recti
tudinem. Nempe ſi dicimus: q̃ꝛ cum
vult mẽtiri ne perdat vitam aut ſa/
lutem: cogit̃ deſerere timore mortis
aut tormenti veritatem: non eſt ve/
rum. Non enim cogitur magis velle
vitam q̃ꝫ veritatem: ſed quoniam vi
aliena ꝓhibetur vtrumq̃ꝫ ſeruare ſi/
mul: ipſa eligit quod mauult: ſponte
vtiq̃ꝫ ⁊ non inuita q̃uis in neceſſita
te vtramlibet deſerẽdi poſita ſit non
ſponte ſed inuita. Non enim minus
fortis eſt ad volẽdum veritatem: q̃ꝫ
ad volendum ſalutem: ſed fortius
vult ſalutem. Nam ſi p̄ſentem vide
ret gloriam eternã quam ſtatim poſt
ſeruatam veritatem aſſequeretur: et
inferni tormẽta quibus poſt mẽda/
cium ſine mora deputaretur: procul
dubio mox viriũ ſufficientiã ad ſer/
uandam veritatem habere cernere/
tur. D Aperte hoc videtur cum
maiores vires exhibere ad volendũ
ſalutem eternam propter ſe: ⁊ verita
tem propter premium: q̃ꝫ ad ſalutem
temporalem ſeruandam.

Quomodo peccans ſit ſer/ uus peccati: ⁊ q̃ꝛ maius mi/ raculum ſit cum deus red/ dit rectitudinem illam deſe renti: q̃ꝫ cum mortuo reddit vitam: Capitulũ X. M

S
Emper itaq̃ꝫ habet ratiõalis
homo liberũ arbitrium: quia
ſemꝑ habet poteſtatẽ ſeruã/
di rectitudinẽ volũtatis propter ip/
ſam rectitudinẽ: q̃uis aliquãdo cum
difficultate. Sed cum libera volun/
tas deſerit rectitudinem per difficul/
tatem ſeruandi: vtiq̃ꝫ poſt ſeruit pec
cato per impoſſibilitatem per ſe recu
perandi. Sic ergo fit ſpiritus vadẽs
et nõ rediẽs: quoniã Qui facit pec/ Ps̄.77.
catum: ſeruus eſt peccati. Quippe ſi Job.8.
cut nulla volũtas anteq̃ꝫ haberet re/
ctitudinem potuit eam deo non dan
te capere: ita dũ deſerit acceptã non
pōt eam niſi deo reddẽte recipere. Et

maius miraculū exiſtimo cum deus volūtati deſertā reddit rectitudinē: q̄ʒ cum mortuo reddit vitā amiſſaʒ. Corpus eīn neceſſitate moriēdo non peccat vt vitā nunq̄ʒ recipiat: volūtas vero per ſe rectitudinē deſerendo meret vt illa ſp̄ indigeat. Et ſi q̄s ſpōte ſibi mortē infert: nō aufert ſibi aliq̄d q̄d nunq̄ʒ erat amiſſur⁹: Qui vero voluntatis rectitudinē deſerit: hoc abijcit q̄d ex debito erat ſeruaturus. D Valde verū eſt q̄d dicis de ſeruitute: Quia ſeru⁹ fit peccati q̄ facit peccatū: ⁊ de impoſſibilitate recuperandi deſertam rectitudinē niſi ab eo a quo prius data erat reddat: ⁊ vt illam ſemp̄ teneāt indeſinenter cōſiderandū eſt omnibus q̄bus dat.

Joh. 8.

Q? iſta ſeruitus nō auferat libertatem arbitrij:

Capitulum XI.

Sed hac ſententia multū repſiſti exultationē meā qua iam putabam eſſe ſecurū hominē ſemper habentē libertatem arbitrij. Quare ipſam ſeruitutē exponi mihi poſtulo: ne forte libertati prefate repugnare videat. Utraq̄ʒ eīn ſcʒ hec libertas ⁊ ſeruitus eſt in voluntate: ſm̄ q̄ʒlibet aut liber aut ſeru⁹ eſt homo. Si ergo ſeru⁹ quō liber eſt? Aut ſi liber quomō ſeruus? M Si bene diſcernas: quando non habet prefatam rectitudinē ſine repugnantia ⁊ ſeruus eſt ⁊ liber. Nunq̄ʒ enim eſt eius poteſtatis rectitudinem capere cum non habet: ſed ſemp̄ eſt eius poteſtatis ſeruare cum habet. Per hoc quia redire nō pōt a peccato: ſeruus eſt: per hoc quia abſtrahi non poteſt a rectitudine: liber eſt. Sed a peccato ⁊ eius ſeruitute non niſi p̄ alium pōt reuerti: A rectitudine vero nō niſi p̄ ſe poteſt auerti: ⁊ a libertate ſua nec per ſe nec per aliū pōt priuari. Semper eīn naturaliter liber eſt ad ſeruādam rectitudinem ſi eam habet: etiā quando quam ſeruet non habet. D Sufficit mihi hoc huius libertatis et ſeruitutis vt in eodem homine poſſint eſſe ſimul ſacra concordia.

Cur cum homo non habet rectitudinem magis dicitur liber quia non poteſt ei auferri cum habet: q̄ʒ cū eam habet ſeruus: quia cū non habet: per ſe nō poteſt recuperare eam:

Capitulum XII.

Sed multū noſce deſidero cur quando non habet rectitudinem magis dicit̄ liber q̄ nō poteſt ei ab alio auferri cū habet: q̄ʒ cum rectitudinē habet ſeruus q̄m eā non pōt recupare per ſe cum nō habet. Per hoc enim quia redire non poteſt a peccato: ſeruus eſt: per hoc q̄ abſtrahi non poteſt a rectitudinē liber eſt. Et ſicut nunq̄ʒ abſtrahi poteſt ſi habet: ita nunq̄ʒ poteſt redire ſi non habet. Quapropter ſicut ſemper habet illam libertatē: ita ſemper habere videt̄ illam ſeruitutem. M Iſta ſeruitus non eſt niſi īpotentia. Siue eīn dicam⁹ eam impotentiam eſſe redeundi ad rectitudinē ſiue impotentiam recuperandi aut iterū habendi rectitudinem: nō ob aliud eſt hō ſeru⁹ pctī: niſi p̄ h̄ q̄ neq̄t redire ad rectitudinē aut recupare aut h̄re illam qua poteſt homo non peccare. Cum aūt habet eādē rectitudinē nō habet īpotentiā nō peccādi: Quare quando habet rectitudinē illam nō eſt ſeruus peccati. Poteſtatem autē ſeruandi rectitudinē ſemp̄ habet: et cum rectitudinē habet ⁊ cum nō habet: ⁊ ideo ſemp̄ eſt liber. Qꝫ autem queris cur quādo non habet rectitudinem magis dicit̄ liber: idcirco q̄m ab alio non ei poteſt auferri quando habet: q̄m ſeruus tunc cum habet rectitudinem ideo q̄ nō poteſt eam recuperare per ſe quando nō habet: tale eſt ac ſi queras cur homo cum ſol

abeſt magis dicitur habere poteſtatem videndi ſolem: propter hoc q̄ᵃ intueri illum poteſt cum adeſt: quoniam dicit᷑ cum ſol abeſt habere impotentiam videndi ſolem: quoniam quando abeſt non poteſt eum facere ſibi preſentem. Sicut enim τ quando ſol abeſt habem⁹ in nobis viſum quo illum videmus cum adeſt: ſic etiam quando volūtatis rectitudo nobis deeſt: habemus tantum in nobis aptitudinem intelligendi τ volendi qua eam poſſumus ſeruare propter ſe cum eam habemus. Et ſicut quando nobis nihil deeſt ad videndū ſolem niſi preſentia eius: tunc ſolummodo non habemus illam poteſtatē quam nobis facit eius preſentia: ſic tantummodo quando nobis illa rectitudo deeſt: tunc habemus illam impotentiam quam facit nobis eius abſentia. Semꝑ igit᷑ homo habet arbitrij libertatē: ſed nō ſemper ſeruus eſt peccati: ſed quādo non habet rectam voluntatem. D Si intente cogitaſſez que ſupra dicta ſunt quādo videndi poteſtatem in quattuor ꝑtātes diſtribuiſti: nō h̄ dubitaſſez: quare fateor culpā huius dubitationis mee. M Parcam tibi tñ nūc τ h̄ deinceps ea q̄ dicim⁹ ſic ſint pñtia cū op⁹ erit hm̄oi vt ea nobis neceſſe non ſit repetere. D Gratā habeo tuam indulgentiam. Sed ne mireris ſi ea que non cōſueuit: non ſunt mihi ꝓpter vnā auditionē ſemꝑ om̄ia ad intuendum in corde preſentia.

Qꝫ poteſtas ſeruādi rectitudinem voluntatis ꝓpter ipſam rectitudinē: ſit perfecta diffinitio liberi arbitrij: Capitulum XIII.

M d Ic adhuc ſi quid in diffinitione libertatis arbitrij quā fecimus dubitas? D Vnū eſt q̄ᵈ adhuc me aliq̄ꝫtulū ī ea ſollicitat. Nam ſepe habemus poteſtatez ſeruandi aliq̄d que tamē libera non eſt vt aliena vi impediri non poſſit: Quobrem cū dicis quia libertas arbitrij ē poteſtas ſeruādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipſam rectitudinē: vide ne forte addendū ſit quod illā poteſtatem tam liberam deſignet eē vt nulla vi ſuperari poſſit. M Si poteſtas ſeruandi rectitudinē volūtatis propter ipſam rectitudinē aliquādo inueniri poſſet abſq; illa quā perſpexim⁹ libertate: expediret vt q̄ᵈ dicis adderet᷑. Sed cum dicta diffinitio ſic perfecta ſit ex genere τ differentijs: vt nec minus aliquid claudat: nec plus q̄ꝫ illa quā querim⁹ libertas: nihil illi addendum aut demendum intelligi poteſt. Eſt eñ poteſtas libertatis genus. Qꝫ autem additum eſt: ſeruādi: ſeparat eam ab omni poteſtate que nō eſt ſeruādi: ſicut eſt poteſtas ridendi: aut ambulandi. Addēdo vero rectitudinē: decernimus eam a poteſtate ſeruandi aurum: τ quicquid nō eſt rectitudo. Per additamentū volūtatis: ſegregatur a poteſtate ſeruandi rectitudinem aliarū rerum: vt virge aut opinionis. Per hoc aūt q̄ꝫ dictū eſt: ꝓpter rectitudinē ipſam: diuidit᷑ a poteſtate ſeruandi rectitudinem voluntatis propter aliud: vt cum ſeruatur propter pecuniam aut naturaliter. Seruat eñ naturaliter canis rectitudinem volūtatis: cum amat catulos ſuos aut dominū ſuū ſibi bene facientem. Quoniā igit᷑ nihil eſt in hac diffinitiōe q̄ᵈ nō ſit neceſſariū ad cōcludendam libertatē arbitrij rōnalis voluntatis: τ ad alia excludenda: τ ſufficienter illa includit᷑: τ alia excludunt᷑: nec abundans vtiq; nec indigens eſt hec nr̄a diffinitio. Jta ne tibi videt᷑? D Mihi vtiq; pfecta videt᷑. M Dic quoq; ſi quid vis amplius de libertate hac propter quam imputat᷑ illam habenti ſiue faciat bonum ſiue malum. De hac enim ſola nunc noſter eſt ſermo.

Diuiſio eiuſdē libertatis:

Capitulum XIIII. D.

r Eſtat nunc vt diuidas eã/dẽ libertatẽ: Quis eñ ſcðm hanc diffinitionẽ cõmunis ſit omni rationali creature vel nature: multum tñ differt illa que dei eſt: ab illis que rationalis nature ſunt: ⁊ ille ab inuicẽ. M Libertas arbi/trij alia eſt a ſe que nec facta eſt nec ab alio accepta que eſt ſolius dei: alia a deo facta ⁊ accepta que eſt an/gelorũ. Facta aũt ſiue accepta: alia eſt habens rectitudinẽ quam ſeruet: alia carẽs. Habẽs: alia tenet ſepabi/liter: alia inſeparabiliter. Illa qui/dem que ſeparabiliter tenet: fuit an/gelorum omniũ anteq̃ʒ boni confir/marent̃ ⁊ mali caderent: ⁊ eſt omni/um hominũ ante mortẽ qui habent rectitudinem eandẽ. Que vero te/net inſeparabiliter: eſt electoꝝ ange/lorum ⁊ hominũ. Sed angelorũ ele/ctorum poſt reproborum ruinam: et hominũ poſt mortem ſuam. Illa aũt que caret rectitudine: alia caret recu/perabilit̃: alia irrecupabiliter. Que recuperabilit̃ caret: eſt tantũ in hac vita omniũ hominũ illa carentium: q̃uis illam multi non recuperent. Que aũt irrecuperabiliter caret: eſt reproborum hominũ ⁊ angelorum: ſcʒ angelorum poſt ruinam: ⁊ homi/num poſt hanc vitam. D De dif/finitione ⁊ diuiſiõe libertatis huius deo annuente mihi ſatiſfeciſti: vt ni/hil queam inuenire quod neceſſe ha/beam de illis interrogare.

Beati Anſelmi dialogus de li/bero arbitrio explicidt.

Eiuſdem beati Anſelmi ar/chiepi Cantuarieñ. in dia/logũ de veritate: prolog⁹.

t Res tra/ctatus pertinentes ad ſtudiũ ſacre ſcri/pture quondam fe/ci diuerſis tempori/bus cõſimiles: in hoc quia facti ſunt per interrogationẽ ⁊ reſponſionem: ⁊ perſona interrogantis nomine no/catur diſcipuli: reſpondẽtis vero no/mine magiſtri. Quartum eñ quem ſimili modo edidi: non inutilem vt puto introducendis ad dialecticam: cuius initiũ eſt de grãmatico: quo/niam ad diuerſum ab his tribus ſtu/dium ptinet: iſtis volo cõnumerare. Unus horum trium eſt de veritate: quid ſcʒ ſit veritas: ⁊ in quibus reb⁹ ſoleat dici: ⁊ quid ſit iuſticia. Alius vero de libertate arbitrij quid ſit: et vtrum eam ſemper habeat homo: et quot ſint eius diuerſitates in haben/do vel non habendo rectitudinẽ vo/luntatis: ad quam ſeruandam eſt da/ta creature rationali: in quo natura/lem tantũ fortitudinem voluntatis ad cõſeruãdam acceptã rectitudinẽ non quomodo neceſſarium ad hoc ipſum illi ſit: ſ ad ħ vt grã ſubſeq̃tur oſtendi. Tertius autem eſt de que/ſtione qua querit̃: quid peccauit dia/bolus: quia non ſtetit in veritate: cũ deus non dederit ei perſeuerantiam quam niſi eo dante habere non po/tuit: quoniã ſi deus dediſſet: ille ha/buiſſet ſicut boni angeli habuerunt illam quia illis dedit deus. Quem tractatum q̃uis ibi de confirmatiõe bonorum angelorum dixerim: de ca/ſu diaboli intitulaui: quoniam illud contingẽs fuit qđ dixi de bonis an/gelis. Quod aũt ſcripſi de malis: ex ꝓpoſito fuit queſtionis. Qui videli/cet tractatus: q̃uis nulla continua/tione dictaminis cohereãt: materia tamen eorum ⁊ ſimilitudo diſputati/onis exigit: vt ſimul eo quo illos cõ/memoraui ordine cõſcribant̃: Licet itaq̃ʒ a quibuſdam feſtinãtibus alio ordine ſint conſcripti anteq̃ʒ perfe/cti eſſent: ſic tamen eos vt hic poſui volo ordinari.

Explicit Prologus.

Capitulorꝝ dialogi de veri/tate Bti Anſelmi annotatio.

Ca. j Qꝛ veritas non habeat prin/ cipium vel finem.
ij De veritate ſignificationis et duab⁹ veritatibus enũ/ ciationis.
iij De veritate opinionis.
iiij De veritate voluntatis.
v De actionis naturalis ⁊ nõ naturalis veritate.
vj De ſenſuũ veritate: et ꝙ fal/ ſitas que putatur eẽ in ſen ſu eſt in opinione.
vij De veritate rerum eſſentie.
viij De diuerſis intellectibuſ de bere et non debere: poſſe ⁊ non poſſe.
ix Qꝛ omnis actio ſignificet aut verum aut falſum.
x. De veritatis latitudine.
xj De ſumma veritate.
xij De veritatis diffinitione.
xiij De iuſticia et eius diffinitio ne.
xiiij Qꝛ vna ſit veritas in omni bus veris.

Beati Anſelmi Archie/ piſcopi Cantuarienſis dia logus de veritate incipit.

Qꝛ veritas non habeat principium vel finem: Capitulum I.

D Q Uoniã deum veritatem eſſe credimus: et veritatem in mul tis alijs eſſe dici/ mus: vellem ſcire an vbicunqꝫ veritas dicitur: deum eam eſſe fateri debeamus. Nam tu quoqꝫ in monologio tuo per verita/ tem orationis probas ſummam ve/ ritatem non habere principium vel finem: dicẽs: Cogitet qui põt qñ in/ cepit aut qñ nõ fuit hoc verũ: ſcꝫ qꝛ futurum erat aliquid: aut quãdo de/ ſinet aut non erit hoc verum: ſcilicet quia preteritum erit aliquid. Qꝫ ſi neutrum iſtorum cogitari poteſt: et vtrũqꝫ hoꝝ veꝝ ſine veritate eſſe non poteſt: impoſſibile eſt vł cogita re ꝙ veritas principium aut finem habeat. Deniqꝫ ſi veritas habuit ꝑn cipium aut habebit finem: anteqꝫ ip/ ſa inciperet verum erat tunc qꝛ non erat veritas: ⁊ poſtqꝫ finita erit ve/ rum erit tunc: quia non erit veritas. At qꝛ verum nõ poteſt eſſe ſine veri tate: erat igitur veritas anteqꝫ eſſet veritas: ⁊ erit ṽitas poſtqꝫ finita erit veritas: qđ incõuenientiſſimũ ẽ. Si/ ue igił dicat veritas hr̃e: ſiue intelli gat nõ hr̃e principiũ vel finẽ: nullo claudi põt veritas ꝑncipio vel fine. Hoc tu in monologio tuo. Quapro pter veritatꝭ diffinitionẽ a te audire expecto. M Nõ memini me inueniſ/ ſe diffinitionẽ veritatis: ſꝫ ſi vis q̃ra mus per rerũ diuſitates: in qbus ve/ ritatẽ dicimus eſſe quid ſit veritas. D Si aliud non potero vel audi/ endo iuuabo.

De veritate ſignificationis et duabus veritatibus enũ ciationis: Caplm II.

M Q Ueramus ergo primũ quid ſit veritas in enunciatione: quoniã hanc dicimus ſepius veram vel falſam. D Quere tu et quicquid inueneris ego ſeruabo. M Quãdo eſt enunciatio vera? D Quãdo eſt qđ enũciat ſiue af firmando ſiue negãdo. Dico autem qđ enunciat ⁊ quãdo negat eſſe qđ non eſt: qꝛ ſic enũciat quẽadmodũ res eſt. M An ergo tibi videtur ꝙ res enunciata ſit veritas enuncia/ tionis? D Non. M Qua/ re? D Quia nihil eſt verum niſi participando veritatem: ⁊ ideo ve/ ritas in ipſo vero eſt: res vero enun/ ciata: non eſt in enunciatione vera: vnde nõ eius veritas: ſed cauſa ve/ ritatis dicenda eſt. Quapropter nõ niſi in ipſa oratione querenda mihi

videtur eius veritas. M Vide
ergo an ipſa oratio aut eius ſignifi/
catio: aut aliq̄d coꝝ que ſunt in diffi/
nitione enunciationis ſit qđ queris.
D Non puto. M Quare? D
Quia ſi hoc eēt: ſemꝑ eſſet vera: qm̄
eadem manēt om̄ia que ſunt in enū/
ciationis diffinitiōe: ⁊ cum eſt quod
enunciat: ⁊ cū non eſt. Eadem eſt eñi
oratio ⁊ eadem ſignificatio: ⁊ cetera
ſimiliter. M Quid igiť tibi vi/
deť ibi veritas? D Nihil aliud
ſcio niſi cum ſignificat eſſe quod eſt:
tunc eſt in ea veritas: ⁊ eſt vera. M
Ad quid facta eſt affirmatio? D
Ad ſignificandū eſſe quod eſt. M
Hoc ergo debet. D Certum eſt.
M Cum ergo ſignificat eſſe quod
eſt: ſignificat qđ debet. D Pa/
lam eſt. M At cum ſignificat qđ
debet: recte ſignificat. D Ita eſt.
M Cum aūt ſignificat recte: recta
eſt ſignificatio? D Non eſt du/
biū. M Cum ergo ſignificat eſſe
quod eſt: recta eſt ſignificatio. D
Ita ſequiť. M Item cum ſigni
ficat eſſe qđ eſt: vera eſt ſignificatio?
D Vere ⁊ recta ⁊ vera eſt cum ſi/
gnificat eſſe quod eſt. M Idem
igiť eſt illi ⁊ rectā ⁊ verā eſſe: ⁊ ſigni
ficare eſſe qđ eſt? D Vere idem.
M Ergo non eſt illi aliud veritas
q̄ꝫ rectitudo. D Aperte nūc vi/
deo veritatē hanc eſſe rectitudineꝫ.
M Similiter cū enunciatio ſigni/
ficat non eſſe quod non eſt. D Vi
deo quod dicis: Sed doce me quid
reſpondere poſſim ſi quis dicat: q̄a
etiā oratio cū ſignificat hoc eſſe qđ
non eſt: ſignificat qđ debet: pariter
nanq̄ꝫ accepit ſignificare eſſe ⁊ quod
eſt: ⁊ qđ non eſt. Nam ſi nō accepiſ/
ſet ſignificare eſſe etiā quod non eſt:
nō idē ſignificaret. Quare etiam cū
ſignificat eſſe quod nō eſt: ſignificat
quod debet. At ſi quod debet ſigni/
ficando recta ⁊ vera eſt ſicut oſtēdi/
ſti: vera eſt oratio etiā cum enūciat
eſſe quod non eſt. M Vera qui/
dem non ſolet dici cum ſignificat eſſe
qđ non eſt: veritatē tñ ⁊ rectitudinē
habet: quia facit qđ debet. Sed cum
ſignificat eſſe qđ eſt: dupliciter facit
quod debet: quoniā ſignificat ⁊ qđ
accepit ſignificare ⁊ ad quod facta
eſt. Sed ſm hanc rectitudinem ⁊ ve/
ritatē qua ſignificat eſſe qđ eſt: vſu
recta ⁊ vera dicitur enunciatio: non
ſm illā qua ſignificat eſſe etiā qđ nō
eſt. Plus eñi debet propter qđ acce
pit ſignificationē: q̄ꝫ ꝓpter quod nō
accepit. Non eñi accepit ſignificare
rem eſſe cum non eſt: vel non eſſe cū
eſt: niſi qꝛ ñ potuit illi dare tūc ſolū
nō ſignificare eē qñ eſt: vel nō eſſe
qñ nō ē. Alia igiť ē rectitudo ⁊ vitas
enūciatiōis: qꝛ ſignificat qđ accepit
ſignificare ⁊ ad qđ ſignificādū facta
eſt: Alia vo qꝛ ſignificat qđ accepit
ſignificare. Quippe iſta īmutabilis
eſt ipſi orōi: illa vo mutabilis. Hāc
nāq̄ꝫ ſemꝑ habet: illā vero non ſp.
Iſtā eñi naturaliter habet: illam vo
accidentaliter ⁊ ſm vſum. Nam cū
dico dies eſt: ad ſignificandum eſſe
quod eſt: recte vtor huius orōnis ſi
gnificatiōe: quia ad hoc facta eſt: et
ideo tūc recte diciť ſignificare. Cum
vero eadem oratiōe ſignifico eſſe qđ
non eſt: non ea recte vtor: quia non
ad hoc facta eſt: ⁊ iccirco tunc nō re/
cta eiꝰ ſignificatio diciť: q̄ꝫuis ī qui/
buſdam enūciatiōibus inſeparabiles
ſint iſte due rectitudines ſeu verita/
tes: vt cū dicimꝰ: homo animal eſt:
aut homo lapis non eſt. Semper eñi
hec affirmatio ſignificat eſſe qđ eſt: ⁊
hec negatio nō eſſe qđ non eſt: nec il/
la poſſumus vti ad ſignificandū eſſe
quod non eſt. Semper eñi homo ani
mal eſt: nec iſta ad ſignificandū non
eſſe quod eſt: qꝛ homo nunq̄ꝫ lapis
eſt. De illa igiť veritate quam habet
oratio: ſm q̄ aliquis ea recte vtitur
incepimus querere: qm̄ ſm hāc verā
eam eſſe indicat vſus cōmunis locu
tionis. De illa aūt veritate quā non
habere non pōt: poſtea dicemꝰ. D
Redi igiť ad id quod incepiſti: qm̄
ſufficiēter mihi inter duas veritates

oratiōis diſcreuiſti: ſi tñ aliquā eā
veritatē oſtēderis habere cum mē/
titur ſicut tu dicis. M De veri/
tate ſignificatiōis de qua incepimus
interim iſta ſufficiāt. Eadē eñ ratio
veritatis: quā in ꝓpoſitione vocis ꝑ/
ſpeximus: cōſideranda eſt in oībꝰ
ſignis q̄ fiūt ad ſignificādū aliq̄d eē
vel non eſſe: vt ſunt ſcripture vel di
gitoꝝ loq̄la. D Ergo trāſi ad alia.

De veritate opinionis: Capitulum III. M.

Ogitationem quoqꝫ dicimus
c veram: cum eſt quod aut ra/
tione aut aliquo mō putamꝰ
eſſe: ⁊ falſam cum non eſt. D Ita
vſus habet. M Quid ergo ti/
bi videt̄ veritas in cogitatione? D
Secundū ratiōnē quam in ꝓpoſitio/
ne vidimus: nihil rectius dicit̄ veri/
tas cogitatiōis q̄ꝫ rectitudo eiꝰ. Ad
hoc namqꝫ nobis datū eſt poſſe cogi/
tare eſſe vel nō eſſe aliq̄d: vt cogite/
mus eſſe quod eſt: ⁊ non eſſe qđ non
eſt. Quapropter qui putat eſſe qđ
eſt: putat quod debet: atqꝫ ideo recta
eſt cogitatio. Si ergo vera ⁊ recta
eſt cogitatio nō ob aliud q̄ꝫ quia pu/
tamꝰ eē qđ eſt: aut nō eſſe qđ nō eſt:
nō ē aliud eiꝰ v̾itas: q̄ꝫ rectitudo. M

De v̾itate volūtatis: C. IIII

Ecte cōſideras. Sed ⁊ in vo
r luntate dicit ipſa veritas ve
ritatem eſſe: cum dicit diabo
Joh. 8. lum non ſtetiſſe in veritate. Non eñ
erat in veritate: neqꝫ deſeruit verita
tem niſi volūtate. D Ita credo.
Si eñ ſemꝑ voluiſſet qđ debuit: nū/
q̄ꝫ peccaſſet: qui nō niſi peccādo ve/
ritatē deſeruit. M Dic ḡ quid
ibi intelligas per veritatē? D Non
niſi rectitudinē. Naꝫ ſi q̄ꝫdiu voluit
qđ debuit ad qđ ſcꝫ voluntatē acce/
perat: in rectitudie ⁊ veritate fuit: ⁊
cū voluit qđ nō debuit: rectitudinē
et veritatē deſeruit. Non aliud pōt
ibi intelligi veritas q̄ꝫ rectitudo: qm̄
ſiue veritas ſiue rectitudo: nō aliud ī
eiꝰ volūtate fuit q̄ꝫ velle qđ debuit.

De actionis naturalis ⁊ nō naturalis veritate: C. V. M

Ene intelligis. Ueꝝ in actiōe
b q̄qꝫ nihilominus veritas cre/
dēda eſt ſicut dñs dic̄: Quia Joh. 3.
qui male agit: odit lucē: ⁊ q̄ facit v̾i/
tatē: venit ad lucē. D Uideo qđ
dic̄. M Cōſidera igit̄ q̄d ibi ſit ve
ritas ſi potes. D Niſi fallor ea/
dem ratiōe q̄ ſupra veritatē in alijs
cognouimus: in actiōe quoqꝫ cōtem
plāda eſt. M Ita eſt. Nā ſi male
agere ⁊ veritatē facere oppoſita ſūt:
ſicut oſtēdit dñs cū dicit: Qui male Ibidem.
agit odit lucē: ⁊ qui facit veritatem
venit ad lucē: idē eſt veritatē facere
qđ eſt bene facere. Bene namqꝫ face/
re ad male facere cōtrariū eſt. Qua/
propter ſi veritatē facere ⁊ bene fa/
cere idem ſunt in oppoſitiōe: nō ſunt
diuerſa in ſignificatiōe. Sed ſnīa eſt
oīm: q̄ q̄ facit qđ debet: bñ facit ⁊ re
ctitudinē facit. Vñ ſequit̄ q̄ rectitu
dinē facere ē facere veritatē. Cōſtat
nāqꝫ facere v̾itatē: eē bene facere: ⁊
bñ facere eē rectitudinē facere. Qua
re nihil aptiꝰ q̄ꝫ veritatē actiōis eſſe
rectitudinē facere. D In nullo vi/
deo titubare eſtimationē tuā. M In
ſpice an oīs actio q̄ fac̄ qđ dꝫ: v̾itatē
facere cōuenienter dicat̄: Eſt quippe
actio rōnalis: vt dare elemoſynā: et
eſt irrōnalis actio ignis q̄ calefacit.
Uide ḡ an cōueniēter dicamꝰ ignem
facere veritatē? D Si ignis ab eo
a q̄ habere eē accepit calefacere cū ca/
lefacit: facit qđ debet. Nō nō video q̄
incōuenientia ſit: ignē facere v̾itatē ⁊
rectitudinē: cū facit qđ debet. M
Mihi q̄qꝫ aliter nō videt̄. Vñ aīad/
uerti pōt rectitudinē ſeu veritatē a/
ctiōis aliā eē neceſſariā: aliā nō neceſ
ſariā. Ex neceſſitate nāqꝫ ignis facit
veritatē ⁊ rectitudinē cū calefacit: ⁊
nō ex neceſſitate facit hō rectitudinē
⁊ veritatē cū bñ facit. Facere aūt nō
ſolum ꝓ eo qđ ꝓprie dr̄ facere: face/
re veritatem intelligitur: non tātum
in facto ſed etiam in verbo ⁊ in ſuffe/

rētia: ſed pro omni verbo dominus
voluit intelligere cum dixit: Quo/
Ioh.3. niam qui facit veritatē venit ad lu/
cem. Non enim ſeparat illum ab hac
veritate ſiue luce qui patit̄ perſecu/
tionem ꝓpter iuſticiā: aut qui eſt qñ
⁊ vbi debet eſſe: aut qui ſtat vł ſedet
quādo debet: ⁊ ſimilia. Nullus nā/
qꝫ dicit tales nō bene facere. Et cum
2.cor.5. dicit apl's: Quia recipiet vnuſquiſqꝫ
prout geſſit: intelligendum ibi eſt:
quicquid ſolemus dicere vel bene fa
cere vel male facere. D Uſus quo
qꝫ cōmunis locutionis hoc habet: vt
⁊ pati ⁊ multa alia dicat facere: que
nō ſunt facere: Quare rectā ꝙqꝫ vo
luntatem de cuius veritate ante veri
tatem actionis ſupra ꝯtemplati ſu/
mus: inter rectas actiones: niſi fallar:
computare poſſumus. M Non
falleris. Nam qui vult quod debet:
recte ⁊ bene facere dicitur: nec ab his
ꝙ veritatē faciūt excluditur. Sꝫ qm̄
de ỽitate īueſtigādo illā loqͤmur: et
dñs de illa veritate que in volunta/
te eſt: ſpecialiter vide diceret̄ cum di
Ioh.8. cit de diabolo: Quia in veritate nō
ſtetit: ideo ſeparatim quid in volun/
tate veritas eſſet: ꝯſiderare volui.
D Placet mihi ita factū eſſe. M
Cum ergo cōſtet actionis veritatē
aliam naturalē eſſe: aliam non natu/
ralem: ſub naturali ponenda eſt illa
veritas orōnis quā ſupra vidimus
ab illa non poſſe ſeparari. Sicut em̄
ignis cum calefacit: veritatē facit: qꝛ
ab eo accepit a quo habet eſſe: ita et
hec orō ſcꝫ dies eſt: veritatē facit cū
ſignificat diem eſſe: ſiue dies ſit ſiue
dies non ſit: quoniā hoc naturaliter
accepit facere. D Nunc ꝑmum
video in falſa oratione veritatem.

De ſenſuū veritate: ⁊ qꝫ fal/ſitaſ que putat̄ eſſe in ſenſu: eſt in opinione: Ca. VI. M

Utaſne nos preter ſummam
p; veritatē om̄es ſedes inueniſ/
ſe veritatis? D Remini/
ſcor nunc cuiuſdam veritatis quā in
his de quibuſ tractaſti non inuenio.
M Que eſt illa? D Eſt quidem
in ſenſibus corporis veritas ſed non
ſemper: Nam fallūt nos aliquādo.
Nam cum video aliqñ per medium
vitrū aliquid: fallit me viſus: qꝛ ali/
quādo renūciat mihi corpus quod
video vltra vitꝝ: eiuſdem eſſe colo/
ris cuius eſt et vitrū: cum alterius ſit
coloris: aliquādo vero facit me pu/
tare vitrū habere colorem rei quam
vltra video cum nō habeat. Multa
ſunt alia in quibus viſus ⁊ alij ſen/
ſus fallunt. M Non mihi vide/
tur hec veritas vel falſitas in ſenſib⁹
eſſe: ſꝫ in opiniōe: Ipſe nāqꝫ ſenſus
interior ſe fallit: nō illi mētitur exte/
rior. Quod aliqñ facile cognoſcit̄:
aliqñ difficile. Cum enim puer timet
ſculptum draconem aꝑto ore: facile
cognoſcit̄ qꝛ hoc non facit viſus: ꝙ
nihil aliud puero renūciant qꝫ ſen/
ſus: ſed puerilis ſenſus interior qui
nondum bñ ſcit diſcernere inter rem
⁊ rei ſimilitudinē. Tale eſt em̄ cum
videntes hoīem alicui ſimilē: puta/
mus illū eſſe cui ſimilis eſt: aut cum
audiēs quis non hoīs vocē: putat eſ
ſe hominis vocem. Nam ⁊ hoc facit
ſenſus interior. Quod autē dicis de
vitro: ideo eſt: quia cum viſus trāſit
per corpus aliquod aerei coloris: nō
aliter impeditur aſſumere ſimilitu/
dinē coloris ꝙ vltra videtur qꝫ cum
trāſit per aera: niſi in qñtū illud cor
pus qđ tranſit: ſpiſſius aut obſcuri⁹
eſt aere: vt cū trāſit ꝑ vitrū ſui ꝓprij
coloris: id eſt cui nullꝰ alius admix/
tus eſt color: aut ꝑ puriſſimā aquā
aut per cryſtallū aut ꝑ aliqđ ſimilem
habēs colorē. Cum vero tranſit idē
viſus per aliū colorē, vt per vitrum
non ſui coloris: ſed cui aliꝰ color eſt
additus: ip̄m colorem qui prius oc/
currit accipit. Quapropter quoniā
poſt vnū acceptū colorem ſm̄ qꝫ illo
affect⁹ eſt: aliū quēcū qꝫ occurrat: aut
nullaten⁹ aut min⁹ integre accipit.

Ideo illũ quem prius cepit aut ſolũ
aut cũ eo qui poſt occurrit renũciat.
Si eñ viſus q̃ntum capax eſt colorꝫ
tm̃ afficit̃ priore colore: nõ poteſt ali
um ſentire ſimul colorem. Si autem
minus q̃ꝫ colorem ſẽtire poſſit priori
afficit̃: poteſt alium ſentire: vt ſi tran
ſit per aliqͦ corpus velut per vitrũ
quod ita perfecte ſit rubicundum vt
omnino viſus afficiat̃ eius rubore
neq̃t diuerſo ſimul affici colore. Si
aũt nõ tam perfectum inuenit rubo/
rem qui prior occurrit quantũ colo/
ris capax eſt quaſi nondum plenus
adhuc aliũ valet aſſumere colorẽ in
q̃ntũ eius capacitas priori colorẽ nõ
eſt ſatiata. Qui ergo hoc neſcit: pu/
tat viſuz renũciare hͦ ſcꝫ: quia oĩa q́
poſt prius aſſumptum colorem ſen/
tit: aut om̃ino aut aliquatenus eiuſ/
dem ſint coloris. Unde cõtingit vt
ſenſus interior culpam ſuaꝫ imputet
ſenſui exteriori. Similiter cũ fuſtis
integer cuiꝰ pars eſt intra aquã ꝛ pars
extra putat̃ fractus: aut cũ putamus
ꝙ viſus noſter vultus noſtros inue
niat ĩ ſpeculo: ꝛ cũ m̃lta alia nobis ali
ter videnť: viſus ꝛ alij ſenſus nũcia/
re q̃ꝫ ſint: non culpa ſenſuum eſt qui
renunciãt quod poſſunt: quoniã ita
poſſe acceperunt: ſed iudicio anime
imputandum eſt ꝙ non bene diſcer/
nit quid poſſint illi aut q̃d debeãt.
Quod oſtendere quoniam magis
laborioſum eſt q̃ꝫ fructuoſum ad
hoc quod intendimus: in hoc modo
tempus cõſumendum non arbitror.
Hoc tm̃ ſufficiat dicere: qꝛ ſenſus q̃c/
quid renunciare videant̃: ſiue ex ſua
natura hͦ faciant: ſiue ex aliq̃ alia cã
hoc faciũt qͦ debent: ꝛ ideo rectitu/
dinem ꝛ veritatẽ faciũt. Et cõtinet̃
hec veritas ſub illa veritate que eſt
in actione. D Satiſfeciſti mihi
tua rñſione: ꝛ nolo te amplius mora
ri in hac de ſenſibus queſtione.

De veritate rerum eſſentie: Capitulum VII. M

Tam cõſidera an preter ſummã
veritatẽ in aliqua re veritas
ſit intelligẽda exceptis his q̃
ſupra ↄſpecta ſũt. D Quid illo
eſſe poteſt? M An putas aliq̃d
eſſe aliquãdo aut alicubi qͦ non ſit
in ſũma veritate: ꝛ qͦ inde non acce
perit ꝙ eſt in q̃ꝫtũ ẽ: aut qͦ poſſit ali
ud eſſe q̃ꝫ quod ibi eſt? D Non
eſt putandum. M Quicq̃d igit̃
eſt: vere eſt in q̃ꝫtuꝫ hoc eſt quod ibi
eſt. D Abſolute ↄcludere potes:
qꝛ omne quod eſt vere eſt: qm̃ nõ ẽ
aliud q̃ꝫ qͦ ibi eſt. M Eſt igit̃ ve
ritas in omnibuꝫ que ſunt eſſentia: qꝛ
hoc ſunt qͦ in ſumma veritate ſunt.
D Video ita ibi eſſe veritatem: vt
nulla poſſit eſſe falſitas: qm̃ qͦ fal/
ſo eſt nõ eſt. M Bene dicis. Sꝫ
dic an aliquid aliud debeat eẽ q̃ꝫ qͦ
eſt in ſumma veritate? D Non.

De diuerſis intellectibꝰ debere ꝛ nõ debere: poſſe ꝛ nõ poſſe: Capitulum VIII. M

Si ergo omnia hic ſunt qͦ ibi
ſunt: ſine dubio hic ſunt qͦ
debẽt. D Vere hͦ ſũt qͦ
debent. M Quicq̃d vero eſt qͦ
debet eſſe: recte eſt. D Nihil cõ/
ſequentius: aliter nõ põt eſſe. M
Igit̃ omne quod eſt recte eſt. D
Nihil cõſequẽtius. M Si ergo
veritas ꝛ rectitudo iccirco ſunt in re/
rum eſſentia: quia hoc ſunt qͦ ſunt
in ſumma veritate certum eſt verita/
tem rerũ eſſe rectitudinẽ. D Ni
hil planius q̃ꝫtum ad cõſequẽtiã ar/
gumẽtatiõis. Sed q̃m rei veritatem
quõ poſſumꝰ dicere: qꝛ q̃equid ẽ qͦ
debet eſſe: cum ſint multa opa mala:
que certũ eſt non eſſe debere. M
Quid mirũ ſi eadem res debet eſſe ꝛ
non eſſe? D Quõ põt hoc eſſe?
M Scio te non dubitare: qꝛ nihil
oĩno eſt: niſi deo aut faciẽte aut per/
mittente. D Nihil mihi certius.
M An audebis dicere: quia deus
aliquid faciat aut permittat ſapienter

ſiut nõ bene? D Immo aſſero: q2 nihil niſi bene ꝛ ſapienter. M An iudicabis nõ debere eſſe qđ tãta bonitas ꝛ tãta ſapiẽ facit aut pmittit? D Quis intelligẽs audeat h cogitare? M Debet igit eẽ pariter ꝛ qđ faciẽte ꝛ qđ pmittẽte deo fit. D Patet qđ dicis. M Dic etiam an putes eſſe debere male volũtatẽ effectũ? D Idẽ eſt acſi dicas an debeat eſſe opꝰ malũ qđ nullꝰ ſenſatus ꝯcedit. M Permittit tñ deꝰ aliquos male facere qđ male volunt. D Utinã nõ tam ſepe pmitteret. M Idẽ igit debet eſſe ꝛ nõ eſſe. Debet em̃ eſſe q2 bñ ꝛ ſapiẽter ab eo q nõ pmittẽte fieri nõ poſſet pmittit: ꝛ non debet eſſe qʒtũ ad illũ cuiꝰ iniq volũtate cõcipit. Hoc igit mõ: q2 dñs ieſus solꝰ innocẽs erat nõ debuit mortẽ pati: nec vllꝰ eã illi debuit inferre: ꝛ tñ eã debuit pati: q2 ipe ſapiẽter ꝛ benigne ꝛ vtilit voluit eã ſufferre.

Q oĩs actio ſignificet aut verũ aut falſum: Ca. IX.

Ualis em̃ mõis eadẽ res ſuſcipit diuerſis cõſideratiõibꝰ cõtraria: qđ in actiõe ſepe cõtingit: vt ĩ pcuſſiõe. Percuſſio nãq ꝛ agẽtis eſt ꝛ patiẽtis: vñ ꝛ actio dici ꝛ paſſio pt: qʒuis ſm ipm nomen actio vl pcuſſio: ꝛ q ſilr dicta a paſſiuis ĩ actiua ſignificatiõe dicunt: magis videant eẽ patiẽtis q̃ agentis. Quippe ſm id qđ agit: magẽ ꝓprie videt dici agẽtia vl pcutiẽtia: ꝛ ſm id qđ patitur actio vl pcuſſio. Nam agẽtia ꝛ pcutiẽtia ab agẽte ꝛ pcutiẽte dicunt: ſic ꝓuidẽtia a ꝓuidente et ꝯtinẽtia a ꝯtinẽte: q ſcʒ agẽs ꝛ pcutiens: ꝓuidẽs ꝛ ꝯtinẽs actiua ſũt: actio vo ꝛ pcuſſio ab acto ꝛ pcuſſo q paſſiua ſunt deriuant. Sʒ qm̃ vt ĩ vno dicã qđ in ceteris itelligas: ſic pcutiẽs nõ eſt ſine pcuſſo: nec pcuſſus abſq pcutiẽte: ita pcutiẽtia ꝛ pcuſſio ſine inuicẽ eẽ nequnt: imo vna ꝛ eadẽ res eſt diũſis noĩbꝰ ſm dĩũſas ptes ſignificata: ideirco percuſſio ꝛ pcutiẽtis ꝛ pcuſſi eẽ dr. Quaꝓpt ſm q agẽs vl patiẽs eidẽ ſbiacẽt iudicio vel cõtrariis: ipa q actio ex vtraq pte ſilr iudicabit aut cõtrarie. Cũ g ꝛ q pcutit recte pcutit ꝛ q pcutit recte pcutitur: vt cũ peccãs ab eo ad quẽ ptinet corrigit: ex vtraq pte recta eſt: q2 ex vtraq pte debet eẽ pcuſſio. Ecõtrario qñ ab iniq iuſtꝰ pcutit: q2 nec iſte pcuti: nec ille pcutere debet: ex vtraq pte nõ recta ẽ: q2 ex neutra pte debet eſſe pcuſſio. Cũ vo peccãs ab eo ad quẽ ñ ptinet pcutit: qm̃ ꝛ iſte debet pcuti: ꝛ ille nõ debet pcutere: debet ꝛ nõ debet eſſe pcuſſio: ꝛ ideo recta ꝛ nõ recta negari nõ põt. Qđ ſi ad ſupne ſapiẽ bonitatiſq cõſideres iudiciũ: ſiue ex altera tm̃: ſiue ex vtraq pte: agẽtis ſcʒ ꝛ patientis non debeat eẽ pcuſſio: q̃s audebit negare debere eẽ qđ tãta bonitate ꝛ ſapiã ꝓmittit? D Neget q audet: ego vo nõ audeo. M Quid etiã ſi ſm naturã rer ꝯſidereſ: vt cũ claui ferrei ĩfixi ſunt in corpꝰ dñi: an dices fragilẽ carnẽ non debuiſſe penetrari: aut acuto ferro penetratã ñ debuiſſe dolere? D Cõtra naturã dicerẽ. M Põt igit ꝯtingere vt debeat eẽ ſm naturã actio vl paſſio: q ſm agentẽ vl patientẽ eſſe nõ debet: qm̃ nec ille agere nec iſte debet pati. D Nihil hoꝝ negare poſſũ. M Uides igit ſepiſſime poſſe ꝯtigere vt eadẽ actio debeat eẽ ꝛ ñ debeat eẽ: diũſis ꝯſideratiõibꝰ. D Ita apte h oñdis vt nõ poſſim nõ videre. M Unuʒ inter h te ſcire volo: q2 debere ꝛ non debere aliqñ dr ĩpropriẽ: vt cũ dico q a debeo amari a te. Si em̃ debeo ve debitor ſũ reddere qđ debeo: ꝛ ĩ culpa ſum ſi nõ amor a te. D Ita ſequit. M Sʒ cũ debeo amari a te: nõ eſt a me exigendũ: ſ a te. D Fateri me ita optet. M Cum g eſſe dico q2 debeo amari a te: non ita dr q̃ſi ego debeã: ſ q2 tu debes amare me. Silr cũ dico: q2 ñ debeo amari a te: nõ aliđ intelligit: q̃ q2 tu nõ debes amare me. Qui modꝰ loquendi eſt etiã ĩ potẽtia ꝛ ĩ ĩpotẽtia: vt cũ

dr̄: Hector potuit vinci ab achille: ⁊ achilles nō potuit vinci ab hectore. Nō eīm fuit potētia ī illo ꝙ potuit vīci ſꝫ ī illo ꝙ vīcere potuit: nec ĩpotētia in illo ꝙ vīci nō potuit: ſꝫ in illo ꝙ vīcere ñ potuit. D Placet mihi qꝺ dic̄. Quippe vtile puto h̄ cogſcere.

De latitudīe v̄itatis: X. C

Ecce putas: ſꝫ redeam⁹ ad v̄itatē ſignificatiōis a q̄ iō incepi vt te a notiorib⁹ ad ignotiora pducerē. Oēs eīm de veritate ſignificatiōis loquunē: v̄itatē v̄o q̄ eſt in rex̄ eēntia pauci cōſiderāt. D Profuit mihi qꝛ h̄ ordine me duxiſti. M Videam⁹ ḡ q̄ꝫ lata ſit v̄itas ſignificatiōis. Nā qꝫ nō ſolū in his q̄ ſigna ſolem⁹ dicere: ſꝫ ⁊ in alijs oīb⁹ q̄ dixim⁹ eſt ſignificatio v̄a vel falſa. Qm̄ nāqꝫ nō eſt ab aliq̄ faciēdū niſi qꝺ q̄s debet facere: eo ip̄o qꝫ aliq̄s aliq̄d fac̄: dic̄: ⁊ ſignificat h̄ ſe debere facere: qꝺ ſi dꝫ facere qꝺ facit vex̄ dic̄: ſi aūt ñ dꝫ: mētit̄. D Quāuiſ videar mihi ītelligere: tñ qꝺ mihi inauditū hacten⁹ fuit: aptī⁹ oñde qꝺ dic̄. M Si eēs in loco vbi ſcires eē ſalubres herbas ⁊ mortiferas: ſꝫ neſcires eas diſcernere: ⁊ eēt ibi aliquis de q̄ nō dubitares: q̄n illas diſcernere ſciret: tibiqꝫ interrogāti: q̄ ſalubres eſſēt ⁊ q̄ mortifere: alias v̄bo ſalubres dicerꝫ eē: aliaſ cōederet: cui magis crederes: v̄bo an actiōi ei⁹? D Nō tm̄ crederē v̄bo q̄ꝫ opi. M Pl⁹ ḡ tibi diceret q̄ ſalubres eſſent ope q̄ꝫ v̄bo. D Ita ē. M Sic itaqꝫ ſi neſcires ñ eē mētiēdū: ⁊ mētiret̄ aliq̄ſ corā te: etiā ſi diceret tibi ip̄e ſe ñ debere mētiri: pl⁹ ip̄e tibi diceret ope ſe mētiri debere q̄ꝫ v̄bo ñ debere. Silr̄ dū cogitat aliq̄ſ aliq̄d: aut vlt aliq̄d ſi neſcires an deberet id velle: ſiue cogitare: ſi volūtatē ei⁹ ⁊ cogitationē videres: ſignificaret tibi in ip̄o ope qꝛ h̄ deberet cogitare ⁊ velle. Qꝺ ſi ita deberet: vex̄ diceret: ſin aūt mētiret̄. In rex̄ q̄qꝫ exñtia ē ſilr̄ vera vel falſa ſignificatio: qm̄ eo ip̄o qꝛ ē: dic̄ ſe debere eē. D Video nūc apte quod hactenus non animaduerti.

De ſūma v̄itate: Ca. XI. C

Progrediamur ad ea q̄ reſtāt. D Precede ⁊ ſeq̄r. M Sūmā aūt v̄itatē ñ negabis eſſe rectitudinē? D Immo nihil aliꝺ illā poſſū fateri. M Conſidera: qꝛ oēs ſupradicte rectitudines iō ſunt rectitudīes: qꝛ illa in q̄b⁹ ſūt aut ſūt: aut faciūt qꝺ debent: ſūma v̄itas ñ iō ē rectitudo qꝛ debꝫ aliq̄d. Oīa eīm illi debēt aliq̄d: ip̄a v̄o nulli q̄cq̄ꝫ dꝫ: nec vlla rōne ē qꝺ ē niſi qꝛ eſt. D Intelligo. M Vides etiā quō iſta rectitudo cā ſit oīm aliax̄ v̄itatū ⁊ rectitudinū: ⁊ nihil ſit cā illi⁹. D Video ⁊ aīaduīto in alijs q̄ſdā eē tm̄ effecta: quaſdam vero eē cauſas et effecta: vt cū v̄itas q̄ ē ī rerū exñtia ſit effectū ſūme v̄itat̄: ip̄a q̄ꝫ cā ē v̄itat̄ q̄ cogitatiōis ē: ⁊ eius q̄ ē ī ꝓpōe: ⁊ iſte due v̄itates nullius ſunt cauſa v̄itat̄. M Bñ ꝯſideras: vñ iā intelligere poteſ: quō ſūmā v̄itatē ī meo monologiō ꝓbaui nō hr̄e p̄ncipiū vl̄ finē p v̄itatē orōnis. Cū eīm dixi qñ ñ fuit vex̄: qꝛ futux̄ erat aliq̄d: nō ita dixi acſi abſqꝫ principio iſta orō fuiſſet q̄ aſſereret futux̄ aliq̄d eē aut iſta v̄itaſ eēt de⁹: ſꝫ qm̄ ñ p̄t ītelligi qñ orō iſta eēt v̄itas illi deeēt: vt p h̄ qꝛ nō ītelligitur qñ iſta v̄itas eē nō potuit ſi eēt orō in q̄ eē poſſet: ītelligat̄ illa v̄itaſ ſine p̄ncipio fuiſſe: q̄ p̄ma cā ē hui⁹ v̄itatis. Quippe v̄itaſ orōis ñ ſp̄ poſſet eē: ſi ei⁹ cā nō ſp̄ eēt. Etem̄ nō ē v̄a orō: q̄ dicit̄ futurū eē aliꝺ niſi re ip̄a ſit aliquid futux̄: neqꝫ aliquid eſt futux̄ ſi nō ſit ī ſūma v̄itate. Silr̄ de illa ītelligēdū ē v̄itate orōe: q̄ dic̄: qꝛ p̄teritū ē aliq̄d. Nā ſi ullō ītellectu v̄itas orationi huic ſi facta fuerit deeē poterit: neceſſe eſt vt eius veritatis que ſumma cauſa eſt iſtius nullus finis intelligi poſſit. Idcirco nāqꝫ vere p̄teritū dicit̄ eſſe aliquid: qꝛ ita ē in re: ⁊ ideo eſt aliquid p̄teritū: quia ſic eſt in veritate ſumma. Quapropter ſi nunqꝫ potuit nō eſſe verū fu-

turum eſſe aliquid: ⁊ nunq̄ȝ poterit nō eſſe verū p̄teritū aliq̇d eſſe: impoſſibile eſt pncipiū ſumme veritatis fuiſſe aut finē futuꝝ eſſe. D Nihil tue ratiōi obijci poſſe video.

De veritatis diffinitione: Capitulum XII.

M r Edeamus ad indagationē veritatis quā incepim⁹. D Totū hoc ptinet ad indagandam veritatē: verū tn̄ redi ad quod vis. M Dic ẜ mihi: an tibi videatur eſſe aliq̄ rectitudo alia: p̄ter has quas cōtemplati ſum⁹? D Non alia p̄ter has: niſi illa: q̄ eſt in rebus corꝑeis: q̄ multū eſt aliena ab iſtis: vt rectitudo virge. M In quo tibi illa videtur differre ab iſtis? D Quia illa viſu corporeo cognoſci pōt: iſtas rōis capit cōtemplatio. M Nōne rectitudo illa corporum ratione intelligitur preter ſubiectum ⁊ cognoſcit̄? Aut ſi de alicui⁹ corꝑis abſentis linea dubitet̄ an recta ſit: et mōſtrari pōt: q̄ in nullā ptē flectit̄: Nōne rōne colligit̄: q̄ rectā eā neceſſe eſt eſſe? D Etiā. Sȝ eadem q̄ ſic rōne intelligit̄: viſu ſentit̄ ī ſubiecto: Ille vero nō: niſi ſola mēte ꝑcipi poſſunt. M Poſſum⁹ igit̄ niſi fallor: diffinire: q̄ veritas eſt rectitudo ſola mēte ꝑceptibilis? D Nullo mō hoc dicentem falli video. Nempe nec pl⁹ nec min⁹ cōtinet iſta diffinitio veritatis q̄ȝ expediat: qm̄ nomē rectitudīs diuidit eā ab omni re q̄ rectitudo nō vocat̄. Qd̄ vero ſola mēte p̄cipi dicit̄: ſepat eā a rectitudīe viſibili: Sȝ qm̄ docuiſti me oēm veritatē eē rectitudinē: et rectitudo idē videt̄ mihi eē qd̄ iuſticia.

De iuſticia ⁊ eius diffinitione: Caplm̄ XIII.

i Uſticiā ẜq̄ȝ doce me q̇d eſſe intelligā. Videt̄ nanq̄ȝ quia oē qd̄ rectū eſt eē: iuſtū etiā ē eſſe: ⁊ cōuerſim: q̄ qd̄ iuſtū eſt eſſe: rectū ē eē. Iuſtū enī ⁊ rectū videt̄ igneum calidū eſſe: ⁊ vnū quēq̄ȝ hoīem diligētē ſe diligere. Nā ſi q̄cq̇d debet eſſe: recte ⁊ iuſte eſt: nec aliq̇d recte ⁊ iuſte eſt: niſi qd̄ debet eſſe: ſicut puto nō pōt aliud eē iuſticia: q̄ȝ rectitudo. In ſumma nā q̄ȝ ⁊ ſimplici natura q̄ȝuis non iō ſit recta ⁊ iuſta: q̄ debeat aliq̇d: dubiū tn̄ nō ē idē eſſe rectitudinē ⁊ iuſticiā. M Habes igit̄ diffinitionē iuſticie: ſi iuſticia n̄ ē aliud q̄ȝ rectitudo. Et qm̄ de rectitudīe ſola mēte ꝑceptibili loq̇mur: īuicē ſeſe diffiniunt veritas ⁊ rectitudo ⁊ iuſticia: vt q̇ vnā eaꝝ nouerit: ⁊ alias neſcierit: ꝑ notā ad ignotaꝝ ſciētiā ꝑtingere poſſit: imo q̇ nouerit vnā alias neſcire n̄ poſſit. D Quid ẜ? An dicem⁹ lapidē iuſtū cū a ſuꝑiorib⁹ īferiora petit: q̄ h̄ fac̄ qd̄ debet: quēadmodum dicim⁹ hoīem iuſtū: q̇ cū qd̄ debet facit. M Nō ſolem⁹ huiuſmōi a iuſticia iuſtū dicere. D Cur ẜ magis hō q̄ȝ lapis iuſt⁹ ē: ſi vterq̄ȝ iuſte facit? M Tu ipe an n̄ putas facere hoīs a facere lapidis aliq̇d nō differre? D Scio q̄ hō ſpōte: lapis naturalr̄ ⁊ nō ſpōte facit. M Idcirco lapis non dicitur iuſtus: quia non eſt iuſtus qui facit qd̄ debet: ſi nō vult qd̄ fac̄. D Dicem⁹ ẜ iuſtū eē equū cū vult paſcere: q̄ volēs fac̄ qd̄ debȝ? M Nō dixi iuſtū eē eū q̇ fac̄ volēs qd̄ debet ſȝ dixi nō eē iuſtū q̇ nō fac̄ volēs qd̄ debet. D Dic ẜ q̇d ſit iuſt⁹? M Queris vt video diffinitionem iuſticie: cui laus debet̄: ſicut ꝯtrario ei⁹ ſcȝ iniuſticie debet̄ vituꝑatio. D Illā q̄ro. M Cōſtat q̄ illa iuſticia n̄ eſt ī vlla natura q̄ rectitudinē n̄ agnoſcit. Quicq̇d enī nō vult rectitudinē: etiā ſi eā tenet nō meret̄ laudem q̄ tenet rectitudinē: velle aūt illā nō valet: q̇ neſcit eā. D Veꝝ ē. M Rectitudo igit̄ q̄ tenēti ſe laudē acq̇rit: nō ē niſi in rōnali natura: q̄ ſola rectitudinē de q̄ loq̇mur ꝑcipit. D Ita ſequit̄. M Ergo qm̄ oīs iuſticia ē rectitudo: nullatenus ē iuſticia q̄ ſuātē ſe facit laudabilē niſi ī rōna

libus. D Non poteſt aliter eſſe. M Ubi igit̃ tibi videt̃ iſta iuſticia ĩ hoĩe q̃ rõnalis eſt? D Nõ eſt niſi aut ĩ volũtate aut ĩ ſciã: aut ĩ opere. M Quid ſi q̃s recte ĩtelligit: aut recte opat̃: nõ aũt recte vellt: laudabit eũ q̃ſq̃ꝫ de iuſticia? D Nõ. M Ergo nõ eſt iſta iuſticia ſciẽtie rectitudo: aut rectitudo actionis: ſed rectitudo volũtatis. D Aut hoc erit: aut nihil. M Videt̃ tibi ſufficiẽter eẽ diffinita iuſticia quã querim⁹? D Tu vide. M Quicũqꝫ vult q̃ḋ debet: putas eum recte velle: ⁊ habere rectitudinẽ voluntatis? D Si q̃s neſciẽs vult q̃ḋ debet: vt cũ vult oſtium claudere ꝯtra illũ qui ipſo neſciente vult in domo aliũ occidere: ſiue iſte habeat: ſiue nõ habeat aliquã volũtatis rectitudinẽ: non habet illam quã querimus. M Quid dicis de illo q̃ ſcit ſe debere velle q̃ḋ vult? D Poteſt cõtingere vt intelligens velit q̃ḋ debet: ⁊ nolit ſe debere. Nam cũ latro cogit̃ ablatã reddere pecuniã: palã eſt: quia non vult ſe debere: quoniã igit̃ cogit̃ velle reddere: quia debet: ſed hic nullaten⁹ laudandus eſt hac rectitudine. M Qui cibat eſurientem pauperẽ ꝓpter inanẽ gloriã: vult ſe debere velle q̃ḋ vult? Idcirco nãqꝫ laudat̃: quia vult facere q̃ḋ debet: quid itaqꝫ de iſto iudicas? D Non eſt hui⁹ rectitudo laudanda: et ideo nõ ſufficit ad iuſticiã quã querimus. Sed oſtende iam que ſufficiat. M Omnis volũtas ſicut vult aliquid: ita vult ꝓpter aliq̃d. Nã quẽadmodũ cõſiderandũ eſt quid velit: ita videndũ ẽ cur velit. Quippe nõ magis recta debet eſſe volẽdo quod debet: q̃ꝫ volendo propter q̃ḋ debet. Quapropter oĩs volũtas habet q̃d ⁊ cur. Omino nãqꝫ nihil volum⁹: niſi ſit cur velimus. D Omnes hoc ĩ nobis cognoſcim⁹. M Cur aũt tibi videt̃ vnicuiqꝫ volendũ q̃ḋ vult: vt laudabilem habeat volũtatem? Quid eñ volendũ ſit: palã eſt: quia qui nõ vult q̃ḋ debet: iuſtus non eſt. D Nec min⁹ aptũ mihi videt̃: q꞉ ſicut volendũ eſt vnicuiqꝫ q̃ḋ debet: ita volendũ eſt: ideo q꞉ debet vt iuſta ſit eius volũtas. M Bene intelligis hec duo neceſſaria eſſe volũtati ad iuſticiã velle: ſcꝫ q̃ḋ debet: ac ideo q꞉ debet. Sed dic an ſufficiant? D Cur non? Cum aliquis vult q̃ḋ debet: q꞉ cogit̃: ⁊ ideo cogit̃ q꞉ hoc velle debet: nonne hic quodãmodo vult q̃ḋ debet q̃m debet? D Nõ poſſum negare: Sed alio modo vult iſte: alio mõ vult iuſt⁹. M Diſtingue iſtos modos. D Iuſtus nãqꝫ cum vult q̃ḋ debet: ſeruat volũtatis rectitudinẽ: non ꝓpter aliud inquã iuſtus eſt: q̃ꝫ ꝓpter ipſã rectitudinẽ. Qui autẽ nõ niſi coactus: aut extranea mercede conductus: vult q̃ḋ debet: ſi ſeruare dicend⁹ eſt rectitudinẽ: nõ eam ſeruat ꝓpter ipſã: ſed ꝓpter aliud. M Volũtas ꝗ̃ iuſta eſt: que ſui rectitudinẽ ſeruat ꝓpter ipſã rectitudinẽ. D Aut iſta aut nulla volũtas iuſta ẽ. M Iuſticia igit̃ eſt rectitudo voluntatis ꝓpter ſe ſeruata. D Vere hec eſt iuſticie diffinitio quã querebã. M Vide tñ ne forte aliquid in ea debeat corrigi. D Ego nihil in ea corrigendũ video. M Nec ego: Nulla namqꝫ iuſticia eſt: que nõ eſt rectitudo: nec alia q̃ꝫ rectitudo voluntatis iuſticia dicit̃ ꝑ ſe. Dicit̃ eñ rectitudo actiõis iuſticia: ſꝫ nõ niſi cũ iuſta volũtate fit actio. Rectitudo aũt volũtatis etiã ſi impoſſibile ſit fieri q̃ḋ recte volumus: tamẽ nequaq̃ꝫ amittit nomẽ iuſticie. Q̃ḋ autem ſeruata dicit̃: forte dicet aliquis: ſi rectitudo volũtatis nõ niſi cum ſeruat̃ dicẽda ẽ iuſticia: nõ mox vt habet̃ eſt iuſticia: ſed nec accipimus iuſticiã cum illam accipimus: ſed nos ſeruando facimus eam iuſticiã eſſe. Nam prius accepimus illam ⁊ habemus q̃ꝫ ſeruemus. Non eñ ideo illam accipimus: nec idcirco illã ꝑmitus habem⁹: q꞉ ſeruam⁹: ſed illã incipimus ideo ſeruare: q꞉ acci-

pimus τ habem⁹. Sed ad hoc reſpō/
dere nos poſſumus: qꝛ ſimul accipi/
m⁹ illā τ velle τ habere. Nō enī illā
habemus niſi volendo: etſi eā volu/
mus: hoc ipſo ſolo eā habem⁹. Sicut
aūt illā ſimul habemus τ volumus:
ita illā ſimul volum⁹ τ ſeruam⁹: qm̄
ſicut eam non ſeruamus niſi cū illam
volumus: ſic non eſt quādo eā veli/
mus τ nō ſeruem⁹: ſed q̄diu eā vo/
lumus: ſeruam⁹: τ donec ſeruamus:
volumus. Qm̄ ergo eodem tempore
cōtingit nobis illā τ velle τ habere:
nec diuerſo tpe in nobis ſunt τ velle
τ ſeruare: eā ex neceſſitate ſimul acci
pimus τ habere illam τ ſeruare: τ ſic
q̄diu habemus ſeruam⁹: nec vlla ex
his generaṫ incōuenientia. Quippe
ſicut eiuſdē rectitudinis acceptio na/
tura pꝰus eſt q̄ꝫ habere aut velle illā:
quoniā habere illam aut velle nō eſt
cauſa acceptionis: ſed acceptio facit
velle illam τ habere. Simul eñ inci/
pimus illā τ accipere τ hr̄e τ velle:
τ tamē ſimul ſunt tpe acceptio τ ha/
bere τ velle: τ mox vt eſt accepta: eſt
habita: τ volum⁹ eam ita habere ſeu
velle illā: q̄uis natura prius ſint q̄ꝫ
ſeruare illā: ſimul tamē ſunt tēpore.
Quare a quo ſimul accipimus τ ha/
bere τ velle τ ſeruare volūtatis recti
tudinē: ab illo accipimus iuſticiam:
τ mox vt volumus τ habemus can/
dem rectitudinē voluntatis: iuſticia
dicenda eſt. Qđ vo addidimus: ꝓ/
pter ſe: ita neceſſariū eſt vt nullo mō
eadē rectitudo niſi ꝓpter ſe ſeruata
iuſticia ſit. D Nihil poſſum co/
gitare contra. M Videṫ tibi q̄
iſta diffinitio poſſit aptari ſumme iu/
ſticie: ſm qđ de re loqui poſſumus:
de qua nihil aut vix proprie aliquid
poteſt dici? D Licꝫ non ſit ibi
aliud volūtas: aliud rectitudo: tamē
ſicut dicimus: poteſtatē diuinitatis:
aut diuinā poteſtatē ſiue potentē di/
uinitatē: cū in diuinitate nō ſit aliud
poteſtas q̄ꝫ diuinitas: ita non incon/
uenienter dicimus ibi rectitudinē vo
luntatis: aut voluntariā rectitudinē
ſeu rectā voluntatē. Si vo illā recti/
tudinē dicimus ꝓpter ſe ſeruari: de
nulla alia rectitudine tam cōuenien/
ter dici poſſe videtur. Sicut enī non
aliud illam ſed ipſa ſe ſeruat: nec per
aliud ſed per ſe: ita non ꝓpter aliud
ſed propter ſe. M Indubitāter
itaq̄ꝫ poſſumus dicere: quia iuſticia ē
rectitudo voluntatis: que rectitudo
ꝓpter ſe ſeruaṫ. Et quoniā verbi qđ
hic dico: ſeruaṫ: nō habem⁹ pticipiū
paſſiuū p̄ſentis temporis: p̄ p̄ſenti
poſſum⁹ vti paſſiuo p̄terito pticipio
eiuſdē verbi. D Hunc vſum ha/
bem⁹ notiſſimū: vt p̄teritis pticipijs
paſſiuis vtamur p̄ p̄ſentib⁹: q̄ latini/
tas nō habet: ſicut non habet p̄terita
pticipia a verbis actiuis τ neutris: τ
p̄ p̄teritis que nō habet vtiṫ p̄ſenti/
bus: vt ſi dicaṫ de aliquo: hic qđ ſtu/
dens τ legens didicit: nō niſi coactus
docet: id eſt qđ dum ſtuduit τ legit:
didicit: non niſi cum cogitur docet.
M Bene ergo diximus iuſticiā eſſe
rectitudinē volūtatis ſeruatā ꝓpter
ſe: id eſt q̄ ſeruaṫ ꝓpter ſe. Et hīc eſt
q̄ iuſti dicunṫ aliqñ recti corde: id ē
recti voluntate: aliqñ recti ſine adie/
ctione cordis: qm̄ nullus ali⁹ intelli/
giṫ rectus niſi ille q̄ rectā habet vo/
lūtatem: vt eſt illud: Gloriamī om̄s Pſ̄.31.
recti corde. Et illud: Videbūt recti. τ Pſ̄.106
letabunṫ. D Satis feciſti etiam
pꝰus de diffinitione iuſticie: tranſea/
mus ad alia.

Q vna ſit veritas in om/nibus veris: Ca. XIIII. M

r Edeamus ad rectitudinē ſeu
veritatē: quib⁹ duob⁹ nomi/
nibus: qñ de rectitudine mē
te ſola pceptibili loqmur: vna res ſi/
gnificaṫ: q̄ gen⁹ eſt iuſticie: τ q̄ram⁹
an ſit vna ſola veritas in omīb⁹ iſtis
in quib⁹ veritatē dicimus eſſe: an ita
ſint veritates plures: ſicut plura ſūt
in quibus conſtat eſſe veritatē. D
Hoc multū noſſe deſidero. M Cō
ſtat qꝛ in quacūq̄ꝫ re ſit veritas: non
ē aliud q̄ꝫ rectitudo. D Nō hinc
dubito. M Si ḡ plures ſūt veri
tates ſm plures res: plures q̄ꝫ ſunt re/

ctitudines. D Hoc q̄z nō minus certū eſt. M Si ſm diuerſitates rerū: neceſſe eſt eē diuerſas rectitudines: vtiq̧ ſm res ipſas habēt eſſe ſuū eedē rectitudines: ⁊ ſic res ipſe ī q̄b⁹ ſunt variant̄: ſic q̄z rectitudines varias eſſe neceſſe eſt. D In vna re in qua rectitudinē eſſe dicim⁹ oſtēde qḋ in ceteris intelligā. M Dico q̄ꝛ ſi rectitudo ſignificatiōis ideo eſt alia q̄ꝫ volūtatis rectitudo: q̄ꝛ iſta in volūtate: illa in ſignificatiōe eſt: habet ſuū eſſe rectitudo ꝓpter ſignificationē: ⁊ ſm eā mutat̄. D Ita eſt: Cū eñ ſignificat̄ eſſe qḋ ē: aut nō eē qḋ eſt: recta ſignificatio eſt: ⁊ cōſtat eſſe rectitudinē ſine q̄ ſignificatio recta neq̄t eſſe. Si v̄o ſignificet̄ eſſe qḋ non eſt: aut nō eſſe qḋ eſt: aut ſi nihil oīno ſignificet̄: nulla erit rectitudo ſignificatiōis q̄ nō niſi ī ſignificatiōe eſt. Quapropt̄ p ſignificatōez habet eſſe: ⁊ p eā mutat̄ ei⁹ rectitudo: quēadmodū color p corpus habet eſſe ⁊ nō eſſe. Exiſtente nāq̧ corpe colorē eius neceſſe ē eſſe: ⁊ peunte corpe colorem eius manere impoſſibile eſt. M Nō ſilr ſe hꝫ color ad corp⁹ vt rectitudo ad ſilitudinē ſignificationū. D Oſtēde diſſimilitudinē. M Si null⁹ aliquo ſignificare velit ſigno qḋ ſignificādū eſt: erit vlla p ſigna ſignificatio? D Nulla. M An ideo nō erit rectū vt ſignificet̄ qḋ ſignificari debet? D Nō idcirco min⁹ erit rectū: aut min⁹ h̄ exiget rectitudo. M Ergo nō exiſtēte ſignificatiōe: nō perit rectitudo q̄ rectū eſt: ⁊ q̄ exigit̄ vt qḋ ſignificādū eſt ſignificetur. D Si interiſſet non eſſet rectum hoc: nec ipa hoc exigeret. M Putaſne cū ſignificat̄ qḋ ſignificari debet: ſignificatiōz tūc rectā eſſe ꝓpter hāc: ⁊ ſm hāc ipſam rectitudinē? D Immo nō poſſū aliter cogitare. Si eñ alia rectitudine recta eſſet ſignificatio: peunte iſta nihil ꝓhibet rectā eſſe ſignificatōez. Sed nulla ē recta ſignificatio q̄ ſignificat qḋ nō ē rectū ſignificari: aut qḋ nō exigit rectitudo. M Nulla igit̄ ſignificatio eſt recta alia rectitudine q̄ꝫ illa q̄ pmanet pereūte ſignificatione. D Palā ē. M An itaq̧ nō vides: q̄ꝛ nō ideo ē rectitudo ī ſignificatiōe: q̄ꝛ tūc incipit eē cū ſignificat̄ eſſe quod eſt, vel non eſſe quod non eſt. Sed quia ſignificatio tūc fit ſm rectitudine que ſemp eſt: nec ob hoc abeſt a ſignificatione: q̄ꝛ perit cū nō ſic debet: aut cū nulla ſit ſignificatio: ſ; q̄m tūc ſignificatio deficit a nō deficiēte rectitudine. D Sic video vt nō poſſim n̄ videre. M Rectitudo ḡ q̄ ſignificatio recta dr̄ non habet eſſe ⁊ nō eſſe: aut aliquē motū p ſignificationē quōcūq̧ moueat̄ ipa ſignificatio. D Mihi nihil iā clari⁹. M Potes ne ꝓbare colorē ſilr ſe hr̄e ad corpus: quomō rectitudo ſe hꝫ ad ſignificatiōz? D Promptior nūc ſum ꝓbare: q̄ꝛ valde diſſimilit̄. M Puto q̄ꝛ iā tibi notū ē: q̄d de volūtate ⁊ ei⁹ rectitudine: ⁊ de alijs q̄ rectitudinē hn̄t debēt ſentiēdū ſit. D Oīno video hac ipa rōne ꝓbari quoq̄ mō ipa ſit: rectitudinē imobilē pmanere. M Quid itaq̧ ꝯſeq̄ꝰ exiſtimas de ipis rectitudinib⁹. Sūt alie ab inuicē: aut ē vna ⁊ eadē oīm rectitudo. D Supra cōceſſū ē: q̄ꝛ ſi ideo ſūt plres rectitudines: q̄m plres ſūt res in q̄b⁹ ꝯſiderāt̄: neceſſe ē eas exiſtere ⁊ variari ſm res ipas: qḋ nequaq̄ꝫ fieri demōſtratū ē. Quapropter nō ideo ſūt plres rectitudines: q̄ꝛ plures ſūt res in q̄b⁹ ſūt. M An hēs aliquā aliā rōnē cur tibi plres eē videat̄: pter ipaꝫ rerū pluralitatē? D Sic̄ iſtā nullā eſſe cogſco: ita nullā aliā inueniri poſſe ꝯſidero. M Una igit̄ ⁊ eadem eſt oīm rectitudo. D Sic me fateri neceſſe eſt. M Amplius: Si rectitudo nō ē in reb⁹ illis q̄ debēt rectitudinē: niſi cū ſint ſm qḋ debēt: ⁊ h̄ ſolū ē illr̄ rectas eē: manifeſtū ē eaꝝ oīm vnā ſolā eē rectitudinē. D Nō pōt negari. M Una igit̄ ī oīb⁹ illis ē veritas. D Et h̄ negari impoſſibile ē. Sed tñ oñde mihi cur

dicimus huius vel illius rei veritatē velut ad diſtinguēdas veritatis differentias: ſi nullā ab ipſis reb⁹ aſſumūt diuerſitatē. Multi nāq; vix cōcedēt nullā eſſe differētiā inter veritatē volūtatis: et eā que dicit̄ actionis: aut alicui⁹ alior. M Impropriē hui⁹ vel illius rei eſſe dicit̄: quū illa nō in ipſis rebus: aut ex ipſis: aut ꝑ ipſas in quib⁹ eſſe dicit̄ habet ſuū eſſe: ſed cū res ipſe ſm illā ſunt que ſemꝑ p̄ſto eſt his q̄ ſunt ſicut debent: tūc dicit̄ hui⁹ vel illi⁹ rei veritas: vt veritas vocis: actiōis: volūtatis: quēadmodū dicit̄ temp⁹ hui⁹ vel illi⁹ rei: cum vnū et idem ſit temp⁹ omniū: q̄ ſunt in eodem tpe ſimul: etſi nō eſſet hec vel illa res: non minus eſſet idem temp⁹. Nō enī dicit̄ ideo temp⁹ hui⁹ vel illius rei: q: temp⁹ eſt in ipſis rebus: ſed q: ipſe ſunt i tpe. Et ſicut tēpus ꝑ ſe conſideratū non dicit̄ temp⁹ alicui⁹: ſed cū res que in illo ſunt cōſideramus: dicimus tempus hui⁹ vel illius rei: ita ſumma veritas ꝑ ſe ſubſiſtens nullius rei eſt: ſed cū aliquid ſm illā eſt: tūc eius dicit̄ veritas vel rectitudo.

Beati Anſelmi dialogus de veritate explicit.

Capitulor libri de ſimilitudinib⁹ beati Anſelmi Cātuariēſis archiepiſcopi annotatio.

Ca. j. De diuiſione volūtatis.
ij De ſimilitudine inter mulierem et volūtatem.
iij De ſenſibus anime.
iiij De ſenſibus corporis.
v De obedientia.
vj De inobediētia et ꝓpria volūtate.
vij De ſuperbia.
viij Q ꝓpria voluntas ſoli deo cōueniat.
ix De ſilitudine inter ꝓpriā voluntatē et fontem.
x De tribus generib⁹ ꝓprie voluntatis.
xj De generibus delectatiōis.
xij De quinq; corporis ſenſibus.
xiij De generib⁹ delectatōis male.
xiiij De qnq; ſimplicib⁹ generib⁹.
xv De decem duplicibus.
xvj De decem triplicibus.
xvij De quinq; quadruplicibus.
xviij De vltimo genere delectationis male.
xix De detractione.
xx De anime delectatione.
xxj De quīdecim generibus exaltationis.
xxij De quattuor ſimplicib⁹.
xxiij De ſex duplicibus.
xxiiij De quattuor triplicibus.
xxv De vno quadruplici.
xxvj De curioſitate: et ei⁹ diuiſiōe.
xxvij De quinq; ſimplicibus.
xxviij De ſex duplicibus.
xxix De quattuor triplicibus.
xxx De vno quadruplici.
xxxj De generibus curioſitatis.
xxxij De tribus ſimplicibus.
xxxiij De nouem duplicibus.
xxxiiij De decem triplicibus.
xxxv De quinq; quadruplicib⁹.
xxxvj De vltimo genere curioſitat.
xxxvij De ſilitudine inter ꝓpriā voluntatē et adulterā reginā.
xxxviij De ſilitudine inter ꝓpriā voluntatē et venenoſā herbā.
xxxix Q ꝓprie volūtati oīa vitia deſeruiunt.
xl De ſilitudine inter ſuggeſtionē: delectationē: cōſenſum et eandem.
xlj De ſilitudine inter cor humanū et molendinū.
xlij De ſilitudine inter molentes et laborantes.
xliij Q bonitas cuiuſq; fidelis deo et oib⁹ bonis ſit vtilis.
xliiij De cōmēdatōe ſupne hierlm.
xlv Q bonitas bonis hominib⁹ damnatis et demonibus ſit inutilis.
xlvj De ſilitudine inter deū et quēlibet regē ſuos iudicantē.
xlvij De quattuordecim beatitudi-

nibus corpis ꝛ anime.
xlviij. Que ſint q̄ttuordecim ptes beatitudinis.
xlix Que ſint q̄ttuordecim ptes miſerie. (dine.
l De pulchritudine ꝛ turpitu/
lj De agilitate ꝛ ponderoſitate.
lij De fortitudine ꝛ ībecillitate.
liij De libertate ꝛ ſeruitute.
liiij De ſanitate ꝛ infirmitate.
lv De voluptate ꝛ anxietate.
lvj De ſilitudine ferri igniti.
lvij De duabus beatitudinib⁹ totidē q; miſerijs. (te.
lviij De lōgeuitate ꝛ vite breuita/
lix De ſapientia ꝛ inſipientia.
lx Q peccata ſingulorū ſingulis pateant.
lxj De altercatione inter hominē iuſtum ꝛ angelū.
lxij De amicitia ꝛ inimicitia.
lxiij De cōcordia ꝛ diſcordia.
lxiiij Q oēs iuſti idem velint.
lxv De honore ꝛ dedecore.
lxvj De paupe in regē adoptato.
lxvij De ſimilitudine inter ignem ꝛ deitatem.
lxviij De potentia ꝛ impotentia.
lxix De ſecuritate ꝛ timore.
lxx Q nullus amittat bona iam ſemel adepta.
lxxj De gaudio ꝛ triſticia. (ris.
lxxij De cupiditate mūdani hono/
lxxiij De ſimilitudine inter deum ꝛ aliquē dominū.
lxxiiij De ſilitudine inter diabolū ꝛ improbū placitatorē.
lxxv De ſimilitudine inter deum ꝛ quēlibet regem.
lxxvj De regno: villa et caſtello et dungione.
lxxvij De ſilitudine int̄ monachū et potionē: medicū ꝛ abbatē.
lxxviij De ꝯtentione int̄ monachos nutritos ꝛ cōuerſos.
lxxix De ſimilitudine inter monachos ꝛ angelos.
lxxx De ſimilitudine inter deum ꝛ quēlibet imperatorē.
lxxxj Quid monacho ꝓſit ſi aliqꝺ bonū inuitus faciat.
lxxxij Q magna ſit ſpes monachi profeſſi.
lxxxiij De ſilitudine inter monachū peccantē ꝛ laicū.
lxxxiiij De ſilitudine inter monachū ꝛ arborem.
lxxxv De ſilitudine inter matronā ꝛ diuinā volūtatem.
lxxxvj De filiabus matrone.
lxxxvij De ancillis eius bonis.
lxxxviij De ancilla latrone.
lxxxix De obedientia: licentia ꝛ inobedientia.
xc De ſimilitudīe īter monachū ꝛ denariū.
xcj De ſimilitudine inter corrigiā ꝛ ſotularem: ꝛ ordinē fictitiū ꝛ naturalē.
xcij De veſtibus monachorū.
xciij De corona ꝛ tōſura monachi.
xciiij De ſpūali ſacrificio monachorum.
xcv De ſimilitudine inter monachū ꝛ ignem. (orl.
xcvj De interiori virtute ꝛ exteri/
xcvij De ſimilitudine inter monachū ꝛ hortulanū.
xcviij De edificāte domū: ꝛ q̄ ſupbia ſit vallis maxīa beſtijs vitiorū plena.
xcix De mōte humilitatis: ꝛ ſeptē gradibus eius.
c De pmo gradu hūilitatis.
cj Q qui in deum peccat: omnē creaturā cōtra ſe excitat.
cij De ſecūdo gradu hūilitatis.
ciij De tertio gradu hūilitatis.
ciiij De quarto gradu hūilitatis.
cv De quīto gradu hūilitatis.
cvj De ſexto gradu hūilitatis.
cvij De ſeptimo gradu hūilitatis.
cviij Recapitulatio graduū hūilitatis.
cix Quomō vnuſq̄ſq; ſe minorē omnibus debeat putare.
cx Q obſit cōſideratio alterius peccati.
cxj De duabus ſororibus hunc montē cuſtodientibus.

cxij De verecūdia q̄ eſt apud deū
cxiij De verecūdia q̄ ē apud hoīes
cxiiij De cōſultatiōe duarū ꝑdicta/
rum ſororum.
cxv Q: nō ſemꝑ miſericordia dei
debeat cogitari. (dētes.
cxvj Que cōparatio ſit inter aſcē/
cxvij De ſilitudine īter cenodoxiā
⁊ charitatem.
cxviij De ſimilitudine inter qualita
tes corpis ⁊ anime.
cxix De cordis immūdicijs.
cxx De ſilitudine inter corpis in/
firmitates ⁊ aīe.
cxxj De appetitu: ⁊ q̄d interſit int̄
appetitū ⁊ volūtatem.
cxxij De ſimilitudine inter aquā et
humanā naturam.
cxxiij Q: q̄ttuor modis pax agat̄.
cxxiiij De quadripartito ſtatu huma/
ne nature.
cxxv De ſimilitudine inter hoīs
obſequiū ⁊ premiū.
cxxvj De trib⁹ hominū ordinib⁹.
cxxvij De exēplo ouiū: boū ⁊ canū.
cxxviij De mendacio.
cxxix. De medico exemplū.
cxxx De ſeptē donis ſpū ſſancti.
cxxxj Q: de donis ſpū ſſancti q̄nq̄
ad actiuā: ⁊ duo ad cōtem/
platiuā vitā ꝑtineant.
cxxxij De qualitatib⁹ aīe ⁊ morib⁹.
cxxxiij Q: mores: boni ⁊ mali ſint.
cxxxiiij De virtute ⁊ vitio.
cxxxv De ſapiētia ⁊ ſtulticia q̄ſq̄ ī
eodem cōuenientia.
cxxxvj De odio ⁊ amore peccati.
cxxxvij De humilitate ⁊ ſupbia.
cxxxviij De trib⁹ verecūdie generib⁹
cxxxix De trib⁹ q̄ notant̄ ī iuuene.
cxl De ſimilitudine inter diuerſa
alimenta ⁊ ꝓcepta.
cxlj De exemplo noui vaſis.
cxlij De exemplo culeri.
cxliij De exemplo aque quiete ⁊ ſo/
lis radijs.
cxliiij De penitētia ſicca ⁊ humida.
cxlv. De exemplo arborē magnā ſuc/
cidere volentis.
cxlvj De detractiōis vitio.
cxlvij De trib⁹ homicidij generib⁹.
cxlviij De exemplo ignis ⁊ vēti ⁊ hu
mane mentis.
cxlix De detractiōis deſcriptione.
cl De cōmendatiōe charitatis.
clj Q: noceat detractio: ⁊ proſit
audire bonū.
clij De ſcientia: volūtate ⁊ vſu.
cliij De cithariſte exemplo.
cliiij De ſimilitudine inter deſides
⁊ peccantes.
clv De ſimilitudine īter pauꝑes:
ſtultos ⁊ negligētes.
clvj De ſcientia ⁊ trib⁹ ꝑtib⁹ eius.
clvij De doctrina.
clviij De experimento.
clix Q: nō ſemꝑ debem⁹ velle q̄ꝺ
deus vult.
clx De vſu.
clxj Q: bonus homo de omnibus
ſibi bonū faciat.
clxij Quō inimici diligi poſſint.
clxiij De intellectu: amore ⁊ vſu.
clxiiij De ſilitudine int̄ deū ⁊ ſolē.
clxv De ſimilitudine inter ignem et
amorē dei.
clxvj Quō ſancti deū videbūt.
clxvij De quattuor modis ꝑcipiēdi
⁊ totidem obediendi.
clxviij De timore: cōmodo ⁊ amore.
clxix Q: in aīa tres ſint nature.
clxx De ſuggeſtione: delectatione
et conſenſu.
clxxj De nominib⁹ anime.
clxxij De exemplo ſordidi.
clxxiij D quadrato lapide.
clxxiiij De peccato.
clxxv De ſimilitudine cere.
clxxvj De conatu diaboli ꝯ nouicios.
clxxvij De pueris plante cōparatis.
clxxviij De lamina auri ⁊ argenti.
clxxix De charitate
clxxx Q: tribus ex cauſis omnis res
amat̄.
clxxxj Q: tribus modis deus dili/
gendus ſit.
clxxxij De tribus libertatibus.
clxxxiij De venatiōe diaboli.
clxxxiiij Q: deus non horreat petrū.
clxxxv De viſione. A. de fluuio.

clxxxvj De vero monachatu. (nis.
clxxxvij De ſecuritate ⁊ pace religio/
clxxxviij De exemplo leporis.
clxxxix De exemplo auicule.
cxc De malicia ⁊ feditate peccati.
cxcj De verbis defuncti.

Eiuſdē beati Anſelmi archiepiſcopi Cantuarienſis liber de ſimilitudinib⁹ incipit.

De diuiſione volūtatis: Capitulū. I.

Volūtas triplíciter intelligit. Volūtas etenī dicit illud aīe inſtrumentū: quo vult: ⁊ affectio eiuſdē inſtrumenti. Affectio vo eſt affectio inſtrumenti volendi. Hec voluntas que dicit affectio: eſt ad temp⁹ quaſi ſopita: qr eſt eo⁊ que mens nō memorat: ſed mox vt ea recolit etiā inſtrumentū volēdi appetit. Itē volūtas dicit velle vel vſus ipſius inſtrumenti.

De ſimilitudine inē mulierē ⁊ voluntatē: Capi.ij.

Voluntas itaq; illa que eſt inſtrumentū volēdi: ſic eſt inter deum et diabolū: quomodo mulier inter ſuum legitimū virum: ⁊ aliquē adulterū. Vir eni pcipit vt ſibi ſoli cōiūgat: adulter vo pſuadet vt et ſibi copulet. Si itaq; ſe ſoli legitimo viro coniūgat: legitima eſt: ⁊ ipa filios legitimos generat. Si autē adultero ſe iunxerit: adultera eſt: et ipſa filios adulterinos parit. Silr q deus imperat voluntati: vt ſocietur ipſi ſoli: diabolus vo ex altera parte ſuggerit: vt cōiungat ⁊ ſibi. Si itaq; ſe ſoli deo coniunxerit: id eſt ſpiritusſancti ſuggeſtionē velut ſemen bonū receperit: fit eius coniunx legitima: filioſq; legitimos generat: id eſt virtutes ⁊ opera bona: Mox eni ad imperium eius aperiunt omnes anime ⁊ corporis ſenſus ad implendum qd pcepit deus.

De ſenſibus anime: Ca.iij.

Ipſa nāq; aperit ad virtutū affectionē ⁊ ad volēdū optāda: memoria vo ad memorādū memorāda: cogitatio ad cogitādum cogitanda: intellectus ad diſcernendū qd ſit volendū vel memorādum ſiue cogitandū. Animus quoq; ad charitatē erigit: ad hūilitatē diſponit: ad patiētiā roborat: ad alias virtutes generandas aperit.

De ſenſibus corporis: Ca.iiij.

Similiter ⁊ corpis ſenſus aperiunt ad imperiū eius: videlicet viſus ad recte videndū: auditus ad audiendū dei verba: guſtus ad guſtāda: odorat⁹ ad odorāda: tactus ad tangēda: Oculi quoq; ad vigilādū ⁊ plorādū: Os ad ver⁊ loquēdū: Manus ad recte opandū: Pedes ad ambulandū quo debent. Sicq; vna ſola voluntas: poſtq dei volūtati eſt iuncta: tot virtutes generat ⁊ opera bona.

De obedientia: Ca.v.

Vius autē volūtatis affectio ſiue vſus: obediēs volūtas vl obediētia dicit: qr dei volūtati obediēs eā habet aduocatā: ſi qrat cur hoc vel illud velit. Qz ſi hec voluntas que dicit inſtrumentū volendi diabolo ſe iūxerit: eius recipiendo ſuggeſtionē: velut inordinatū ſemen adultera mater effecta: filios adulterinos: id eſt vitia ⁊ opa mala generat: Uniuerſos eni hoīs ſenſus claudēs ad ea q pcipit de⁹: pādit ad ea q iubet diabol⁹: ipa nāq; pus aperit ad affectiōꝫ vitio⁊ ⁊ ad ea volēdum: ac deinde homis ſenſus aperit ad ipſa ppetrandum.

De inobediētia ⁊ ppria volūtate: Ca.vj.

Vius vo affectio ſiue vſus: inobediēs voluntas vel iobediētia vl etiā ppria volūtas dicit. Propria qppe volūtas eſt que dei voluntatē ſibi aduocatam habere nō poteſt: vt ſi querat

cur hoc vel illud velit: respōdere veraciter nō valet: q2 ꝛ de⁹ vult vt hoc velit. Affectio aūt siue vs⁹ ille ex diabolica nascēs suggestiōe: vel volūtatē sibi aduocatā nō potest hīe: vtraq3 igit̄ volūtas ē ꝓpria. Aū ꝓpria voluntas q̄ q2 a dei volūtate porro ꝑuat̄: ob hoc ꝓpria recte noīat̄. Hec aūt volūtas ꝓpria: supbia ē illa quā initiū oīs peccati scptura nū cupat.

Eccl. 10.

De superbia: Capi. vij.

Superbia ideo vocat̄: q2 supra q̄3 debeat gradit̄. Superbia nāq3 supgressio dicit̄. Propria itaq3 volūtas: q2 dei volūtati nō subijcit̄: sed supra eā extollit̄: ob hoc recte superbia dicit̄: Ipsa q̄3 oīs peccati ē initiū: q2 ex ea nascit̄ omne pctm̄: Et qm̄ homo illā habet a se: nec volūratē dei quā sequat̄ vult habere sup se: ipsi deo aufert qd̄ ꝓprie ꝛ singulariter debet habere.

Qr ꝓpria volūtas soli deo cōueniat: Capi. viij.

Solus em̄ deus quicq̄d vult: debet velle ꝓpria volūtate: ita vt aliā quā sequat̄ nō habeat supra se. Cū igit̄ hō vult aliq̄d p ꝓpria volūtatē: deo aufert q̄si suā coronā. Sicē em̄ corona soli regi cōpetit: sic ꝓpria volūtas soli deo. Et sic regē aliquē inhonoraret q̄ suā coronam ei auferret: sic homo inhonorat deū q̄ auferr ei ꝓprie volūtatis ꝑuilegiū: habēdo qd̄ ille debet hīe solū. Sed sicut ꝓpria volūtas dei fons est ꝛ origo toti⁹ boni: ita ꝓpria volūtas hoīs toti⁹ est exordiū mali.

De similitudine inter ꝓpriā volūtatē ꝛ fontem: Capi. ix.

Ecce em̄ est velut fons quidā: q̄ ī tria capita diuidit̄: ex quib⁹ riui diūsi et inumerabiles deriuant̄: q̄ locis ī quibusdā abinuicē sepant̄: aliq̄b⁹ xō duo ꝛ duo: vel plures plurib⁹ cōiungunt̄: Ita q̄3 ꝓpria volūtas in genera tria diuidit̄: e q̄b⁹ vitia diuersa ꝛ sine numero nascunt̄: que aliq̄n in homine sunt disiuncta: q̄nq3 xō duo vel plura cōiuncta.

De tribus generibus ꝓprie volūtatis: Capi. x.

Propria nāq3 volūtas aut est in delectatiōe: aut ī exaltatione: aut curiositate.

De generib⁹ delectatiōis: Ca. xj.

Delectationis genera sunt duo ꝑncipalia: vnū exteri⁹ ī q̄nq3 corporis sensib⁹: aliud interi⁹ ī anime affectionibus.

De quinq3 corporis sensib⁹: Ca. xij.

Sunt aūt corporis sens⁹: visus: audit⁹: gustus: odorat⁹: ꝛ tactus: q̄ ideo sensus dicunt̄: q2 p eos exteriora sentiūt̄. Per visū em̄ forme ꝛ colores: p auditū soni: p gustū sapores: p olfactū odores: per tactū dura vel mollia: calida vel frigida: aspera vel lenia: grauia vel leuia sentiunt̄. Horum autē sensuum delectatio rarius est bona: sepius xō mala. Bona etenī est cū dei volūtatem sibi aduocatā habet: mala xō cū eā sibi aduocatā habere nō pōt.

De generibus delectatiōis male: Capitulū. xiij.

Huius aūt delectationis male genera sunt triginta ꝛ vnū: e quib⁹ quīq3 sunt simplicia: decē duplicia: alia decē triplicia: q̄nq3 q̄druplicia: vnū xō ex q̄nq3 ptib⁹ cōstat.

De quīq3 simplicib⁹ generib⁹: Ca. xiiij.

Aliq3 itaq3 sūt simplicia: q2 plerūq3 delectatur p se vnusq̄sq3 q̄nq3 sensuū. Aliq̄n em̄ solus vane delectat̄ visus: vt ī cōspiciendo equos certatim cōcurrere: aut accipitres volātes alias aues capere. Aliq̄n solus auditus: vt cū hominē delectat ad aurē suā diu nolā pcutere: q2 eam audit dulciter sonare. Aliq̄n solus gustus: vt in comedendo mel īmoderate: nō tamē visū delectabile. Aliq̄n solus olfactus: vt cum aliquis defert feniculū naribus suis suspēsum vt sibi suauit̄ redoleat. Aliq̄n solus tactus: vt cum aliquem īmoderate refectū ɔtrectare oblectat ventrē suum.

De decē duplicibus: Ca. xv.

Ecē vo ſunt duplicia: q₂ plerumq₃ delectant ſimul duo τ duo ijdē ſenſus. Aliqñ eñi cōdelectāt viſus τ audit⁹: vt cū nimis delectādo canes beſtias inſeq̄ vidēt: τ clamare poſt ipās audiunt. Aliqñ viſus τ guſtus: vt cū magna delectatione vinū limpidiſſimū cōſpicit in ſaphyrino cypho τ bibitur. Aliqñ viſus τ olfactus: vt in vidēdo ſimul et olfaciēdo nimis rubentes roſas. Aliqñ viſus τ tactus: vt in cōſpiciēdo τ cōplanando aliquē muricipē albū. Aliqñ audit⁹ τ guſtus: vt cū aliquē ſic bibere delectat vt inter labia ſua ſonitū quēdā pitiſſando faciat. Aliquādo audit⁹ τ olfactus: vt cum aliquē bibēdi auiditate delectat auſcultare muſtū ebulliens applicata aure: τ eius odorē naribus attrahere. Aliquādo audit⁹ τ tactus: vt cū aliquē nimis delectat citharā reſonantē audire: τ eādem percutiēdo tangere. Aliquādo guſtus τ olfactus: vt cū immoderate edunt galline: pipe τ cimino diligēter cōdite. Aliquādo guſt⁹ τ tactus: vt cum guloſitate mādunt ficus mature: dulces ad edendum: τ lenes τ molles ad tangendū. Aliqñ olfact⁹ τ tactus: vt cum vngento bñ olenti quis vngitur.

De decem triplicibus: Ca. xvi.

Ecem quoq₃ ſunt triplicia: q₂ ſepe terni τ terni delectantur corporis ſenſus ſupra dicti. Aliquādo enim cōdelectant viſus auditus τ guſtus: vt cum nimis auide collyride edūtur: que quaſi nix cādide vident: ſponteq₃ manib⁹ τ dentibus ſic atterūtur vt reſonare audiātur. Aliquādo viſus auditus τ olfactus: vt cum aliquis in horto reſidet: virides herbas aſpiciat: fabulas audiat: flores olfaciat. Aliquando viſus auditus τ tactus: vt cum mulier ſpecioſa delectatiōis cauſa conſpicit: luxurioſa loqui audit: τ ſed interea tāgit. Aliqñ viſus: guſtus τ olfactus: vt cū aliquē delectat ſuſpicere vinū herbis ꝯfectū ſcintillare. bibere τ olfacere. Aliqñ viſus guſtus τ tactus: vt cū aliqs ē ſaturat⁹ racemis: vineā tñ deambulat: vt q̄s pulcre ī ea racemi depēdeāt videat: τ hos atq₃ illos cōtrectās deguſtat. Aliqñ viſus: olfactus τ tactus: vt cū diu nimis lilia ꝯſpicit: olfacit τ tangit. Aliqñ auditus: guſt⁹ τ olfact⁹: vt cū diuites delectat ceruos in ſyluis clamātes audire: quorūdā iā captoꝝ carnes pipe cōditas interim edere. Aliqñ auditus: guſt⁹ τ tactus: vt cū aliqs ī balneo reſidens fabulas audit: edit τ bibit: aque tepore circūquaq₃ tangit. Aliqñ audit⁹: olfact⁹ τ tactus: vt cū aliqs cātilenas audit dū ī lecto mollib⁹ ſtrato q̄eſcit: vbi τ herbas vndiq₃ ſpſas olfacit. Aliqñ guſt⁹: olfact⁹ τ tact⁹: vt cū nocte mādūt īmoderate poma ſapida odorifera τ mollia.

De q̄nq₃ q̄druplicib⁹: Ca. xvij.

Uinq₃ vo q̄druplicia ſunt: q₂ plerūq₃ ſil' q̄terni τ q̄terni delectant. Aliqñ eñ delectāt ſil' viſus: guſt⁹: audit⁹ τ olfact⁹: vt cū in nuptijs ludi vidēt: cātilene audiūt: cibi τ potus delitioſi ſumunt: eoꝝ q₃ odor ſentit. Aliqñ audit⁹: guſt⁹: olfactus τ tact⁹: vt cū ī nocte nihil ibi videtur q̄ delectat viſus: ſed cū auditu: guſtu τ olfactu delectatur: tactus vt cum ſponſus ſponſam amplexat: aut aliud ab alio libidinoſe tangit. Aliqñ guſt⁹: olfact⁹: tactus τ viſus: vt cū ibi nihil delectabile auditui audit: ſ aſſunt alia qb⁹ ceteri ſenſus q̄ſq₃ ſuo mō delectat. Aliqñ olfactus: tact⁹: viſus τ audit⁹: vt cū ibi nihil guſtat ſ flores illic aſꝑſos delectat cōtinuas olfacere: tāgere: īſpicere: dulceſos muſicoꝝ ſonos auſcultare. Aliqñ tactus viſus audit⁹ τ guſtus: vt cū nihil habet homo q̄ delectet olfactus: ſ talia qb⁹ ceteri q̄ttuor ſenſus cōdelectēt.

De vltimo genere delectationis q̄nale: Capl. xviij.

Uin aūt et q̄nq₃ ꝑtib⁹ ꝯſtat: q₂ q̄nq₃ delectant ſil' bis oēs corpoꝝ ſenſus. Aliqñ eñ delectat hoīez domū interi⁹ ornatā cō/

ſpicere: ebrioſa l ea decātātes audire: bibidē ⁊ vinū de cornib⁹ deauratꝫ potare: ⁊ flores ꝑ domū diſpſos olfacere: ipſos vł cornua aurea vł alia tactu delectabilia ↄtrectare. Triginta itaqȝ ⁊ vnū genera ſūt delectatōis ad ꝗnqȝ corpīs ſenſus ptinētia: q̄ bis triginta ⁊ vno delectanꝫ modis: ex ꝗb⁹ duplicia ſimplicib⁹ ſūt peiora: duplicib⁹ triplicia: triplicib⁹ ꝗdruplicia: ꝗdruplicia illud qđ ex quinqȝ ptib⁹ conſtat. Quāto em̄ plures ſenſus i delectatiōe ſocianꝫ: tāto ipa delectatio peiorat. Attamē aliqñ peior eſt vni⁹ q̄ oīm ſimul delectatio.

De detractione: Ca. xix.

Grau⁹ ē em̄ detractiōez libēter audire: q̄ flores pulchros aſpicere: tāgere: olfacere: intꝫ ea bibere ſemel aut bis pl⁹ q̄ ē necēe: aliqđ ocioſū vbū audire. Sed i eodē ptib⁹ de peccatꝫ pei⁹ ē plures q̄ pauciores ſenſus delectari: Pei⁹ ē em̄ delectari viſu ⁊ auditu inhoneſti loci: q̄ viſu tm̄: aut auditu tm̄. Itē peius eſt īmoderatē delectari guſtu ⁊ olfactu pot⁹ cōfecti: q̄ tm̄ guſtu: aut tm̄ olfactu alicui⁹ delicioſi cibi. Itaqȝ ex iſtis triginta ⁊ vno generib⁹ delectatiōis: alia ſūt mala: alia peiora. Mala i ꝗb⁹ pauciores delectāꝫ ſenſus: aut ſi fuerint plures oblectanꝫ i leuiorib⁹. Peiora i ꝗb⁹ delectanꝫ plures: aut ſi fuerit pauciores: in grauiorib⁹ delectanꝫ. Tot igiꝫ ⁊ talia ſunt genera delectatiōis q̄ delectāꝫ ꝗnqȝ ſenſus corpīs.

De anime delectatiōe: Ca. xx.

Illius vo q̄ delectaꝫ aīa: genera ſūt mlto plura. Quicqđ em̄ exteriores ſenſus ſentiūt: ſentiendo aīe innuūt: q̄le ſit illud qđ ſentiūt: vt q̄ q̄litatē rei repſentauerit ſibi: ⁊ qđ ſentiebāt ſentire omiſerint: delectat aīaz idem cogitare: ⁊ totidē modis q̄t ſibi ſenſus repñtauere. Sic em̄ ſenſus ſinglos aut binos: aut ternos: aut q̄ternos: aut ſil oēs delectat illud vel illud ſentire ⁊ aīe repſentare: ita ⁊ aīaz delectat cogitare: q: ſenſus eiſdē modis illud vel illud ſenſerūt: ſentiēdoqȝ ſibi repñtauerūt: illud q̄z qđ ſibi ſenſ⁹ nunq̄ repſentauerūt quia nunq̄ ſenſerunt ſed ſi ſenſiſſent repſentare poſſent. Tot modis delectat animā cogitare quot ſibi ſenſus valerēt repñtare. Nunq̄ enim viſus repñtauit ei domū aureā totā: q: nō vidit: nec audit⁹ ſonū toto mūdo diffuſū: q: nō audiuit: Nec guſt⁹ panē melle dulciorē: q: nō guſtauit: Nec olfactus vinū balſamo fragrāti⁹: q: non olfecit. Nec tact⁹ indumēta lanea lineis leniora: quia nō tetigit: nec alia multa ei repñtauerūt ſenſus: q: nō ſenſerūt: ſꝫ ſi ſenſiſſēt: repñtare poſſēt. Et tñ aut hꝫ aut alia hmōi inania eā imagīari delectat: aut ſi ſenſ⁹ ſenſiſſēt: eiqȝ ſingli aut bini: aut tni: aut q̄terni: aut ſil oēs repñtaſſēt. Sūt ⁊ alia delectatiōis aīe genera: q̄ nec ſenſ⁹ valēt illi repñtare: nec ipa pt ꝑ imagīatiōē cogitare: vt cū i ſupbia delectaꝫ ſine omī imaginatiōe. Hāc etenī ſenſus nō valēt illi repñtare: q: nec viſus pt diſcernere vtrū ſit albā vł nigra: nec audit⁹ an ſit ſonora aut rauca: nec guſt⁹ an ſit dulcis vel amara: nec olfact⁹ an ſit redolēs aut fetida: nec tact⁹ an ſit mollis vel dura: lenis vel aſpa: calida vł frigida. Ipſa q̄z aīa nō valet imagīari: vtꝝ ſupbia illa ſit talis aut talis: q: eſt i exaltatiōe ſolī⁹ cogitationis. Mlto igiꝫ plura genera ſūt delectatiōis qua aīa delectaꝫ: q̄ illi⁹ qua ꝗnqȝ corpīs ſenſus oblectāꝫ: q: ⁊ eadē delectat illā memorare: q̄ illos ſentire: ⁊ totidē mōis q̄t ſibi repñtauere: ⁊ alia imagīari q̄ illi ſibi nō repñtauerūt: q: nunq̄ ſenſerūt: ſꝫ ſi ſenſiſſent: repñtare poſſēt: ⁊ quedā cogitare: q̄ nec illi poſſunt ſentire: nec ipſa ꝑ imaginationē cogitare: ſed ſimpliciꝫ ſine omni imaginatione.

De ꝗndecim generib⁹ exaltatiōis:

Ca. xxi.

Exaltatiōis aūt genera ſūt ꝗndecī: e ꝗb⁹ q̄tuor ſūt ſimplicia: ſex duplicia: q̄tuor triplicia: vnū vo quadruplex.

De q̄tuor ſimplicibus: Ca. xxii.

Quattuor itaqȝ ſūt ſimplicia: q: eſt exaltatio aliquā in ſola opinione: vt ſi qs opineꝫ ſe eē

dignū pōtificatu: nec tamē velit fieri
epūs. Aliqñ ī ſola volūtate: vt ſi ve/
lit fieri epūs: nec tñ opinet ſe eſſe di/
gnū epatu. Aliqñ in ſola locutiōe: vt
ſi iactet ſe eē dignū: nec tñ velit fieri:
ſciēs ſe eē indignū. Aliqñ ī ſolo ope:
vt ſi q̄s infim⁹ ꝑ ignorantiā aſſideat
iuxta regē.

De ſex duplicibus: Ca. xxiij.

ſ Ex ꝟo ſunt duplicia: q2 aliqñ
extollit hō ī opiniōe ſil' ꝛ vo/
lūtate: vt cū ꝑlatu aliq̄ ſe eē
dignū exiſtimat: et h' vult vt ꝑlatꝰ fiat.
Aliqñ ī opiniōe ꝛ locutiōe ꝛ nō ī vo
lūtate: vt cū aliq̄s aliquā nō vult ꝑ/
lationē q̄ ſibi offert: ꝛ ex h' ipſe ſe at/
tollēs: meliorē ſe alijs arbitrat: ꝛ in/
de ſe iactat ita tñ ne auertat. Aliqñ
ī opiniōe ꝛ ope: vt ſi aliq̄s ſe eſtimat
dignū ſedere iux̄ epm: ꝛ alicubi ꝑ ig̃/
rantiā aſſideat iux̄ eū. Aliqñ ī volū/
tate ꝛ locutōe: vt cū aliq̄s volēs epa
ri: iactat inde ſe eē dignū: licʒ ſe ſciat
eē indignū. Aliqñ ī volūtate ꝛ ope:
vt cū aliq̄s ī ꝯuiuio vult reſidere ī ſu
ꝑiori loco: ꝛ ibi ſe ingerit īuitāte nllo
q̄uis indignū ſe eſtimet loco tā alto.
Aliqñ ī locutiōe ꝛ ope: vt cū ꝑlatus
aliq̄o aliquā ī ſe fragilitatē videt: ob
quā ſi honeſte poſſet ipaʒ ꝑlatōʒ de/
ſereret: ꝛ tñ ī ꝟbis ꝛ actibꝰ ſuis quā/
dā extollentiā oſtentat: ne ipſaʒ eius
fragilitatē quis animaduertat.

De quattuor triplicibꝰ: Ca. xxiiij.

q Quattuor aūt ſūt triplicia: q2
aliqñ delectat hō in opiniōe
ꝛ volūtate ꝛ locutōe: vt cū di
gnū ſe ꝑlatōe eſtimat: ꝛ eā vult: ꝛ in/
de ſe iactat. Aliqñ in volūtate: locu/
tiōe ꝛ ope: vt cū ideo q2 vult ꝑlatiōʒ
hr̄e: fingit verbo ꝛ ope ꝛ actu dignū
ſe eſſe: q̄uis ſciat ſe indignū. Aliqñ ī
locutiōe: ope ꝛ opinione: vt cū aliq̄s
licʒ iactet dignū ſe eſſe ꝑlatiōe: ꝛ ea
libētiꝰ agat q̄bꝰ dignꝰ videat eſſe: ꝛ h'
idē arbitret de ſe: nō vult tñ ꝑlatiōʒ
hr̄e vt ſanctior iudicet eſſe. Aliqñ in
ope: opiniōe ꝛ volūtate: vt cū ꝑlatꝰ
ſubditos opprimit īmoderate vt ſuā
ꝑlationē q̄ dignū ſe eſtimat eē: q̄ diu
vult poſſidere: ſine vllo obſtaculo ha
bere poſſit.

De vno quadruplici: Ca. xxv.

v Vnū eſt q̄druplex: q2 plerūq̄
ſe hō attollit ī opiniōe: volū/
tate: locutiōe ꝛ ope: vt cū ſali
de dignū ſe eſtiat: ꝛ eā appetit: ꝛ ipe
ſe laudat: ꝛ q̄dā magna opet vt lau/
dē acq̄rat. Quīdecī itaq̄ ſūt extol
lētie genera: q̄ttuor ſimplicia: q̄ ſūt ma
la. Sex duplicia q̄ ſūt peiora. Quat
tuor triplicia: q̄ ſūt peſſima. Vnū ꝟo
quadruplex q̄d ceteris oībꝰ peiꝰ eſt.
Quāto eñ in pluribꝰ hō extollit: tā/
to excellētia ipa peiorat. Itē ſciēdū
q2 ſoliꝰ opis excellētia q̄ ſemꝑ eſt per
ignorantiā eſt mala: Soliꝰ aūt locu/
tiōis peior: Soliꝰ ꝟo opiniōis peſſi/
ma: Soliꝰ aūt volūtatꝭ oībꝰ alijs pe/
ior. Stultū ē eñ cū aliq̄ vilis ꝑſona ꝑ
ig̃rantiā aſſidet iux̄ dignā: Sʒ ſtultiꝰ
eſt cū inde ſe iactat dignā: Stultiſſi/
mū ꝟo cū huic ſe eſtimat dignā. Mul
to aūt ſtultiꝰ ē cū vult reſidere iux̄ eā:
cū ſciat ſe inde eē indignā ea. Cōtra
eā extollētiā q̄ eſt ī ope: ipſe dñs ait:
Cū īuitatꝰ fueris ad nuptias: recūbe Luc. 14.
ī nouiſſimo loco. Cōtra eā ꝟo q̄ ē in
locutiōe: Salomon dicit: Laudet te prou. 27.
alienū ꝛ nō os tuū. Cōtra eā q̄ eſt in
opinione aplus ait: Noli altū ſape: ſʒ Roma. 11
time. Cōtra eā ꝟo q̄ eſt in volūtate:
dñs iterum dicit diſcipulis ſuis: Qui Mat. 20.
voluerit inter vos ꝑmus eſſe: erit ve/
ſter ſeruꝰ. Cōtra oīa ꝟo extollētie ge
nera itē ipe dicit: Oīs q̄ ſe exaltat: hu Luce. 14
miliabit: ꝛ q̄ ſe humiliat exaltabit.

De curioſitate: ꝛ eius diuiſione: Ca. xxvj.

c Curioſitas eſt ſtu/
diū ꝑſcrutandi ea q̄ ſcire nul/
la eſt vtilitas. Huiꝰ aūt ſede/
cim ſunt genera: e quibꝰ quinq̄ ſunt
ſimplicia: Sex duplicia: Quattuor
triplicia: Vnū ꝟo quadruplex.

De quinq̄ ſimplicibꝰ: Ca. xxvij.

q Quinq̄ itaq̄ ſūt ſimplicia: q2
aliqñ ī ſola cogitatiōe curio/
ſitas ē: vt cū aliq̄s ſtudioſe co
gitat quō alteriꝰ ſecreta ſcire valeat.
Aliqñ in verbo: vt cum illud curioſe

interrogat. Aliqñ in actu: vt cũ circa illũ deambulat: q̃ſi aliq̃d q̃rat: ſi forte qḋ q̃rit indicio aliq̃ cogſcere valeat. Aliqñ in viſu: vt cũ ſollicite cõſiderat q̃ ille intẽdat: q̃d agat: quõ ſedendo: ſtãdo. ambulãdo: vel aliquo alio mõ ſe habeat. Aliqñ in auditu: vt cũ intẽte auſcultat q̃d ille de alio: aut alius de illo dicat.

De ſex duplicibus: Ca. xxviij.

ſ Ex v̱bo ſunt duplicia: q2 aliqñ in verbo ⁊ actu: vt cũ eũ amicabiliter alloquit̃: ⁊ interim ei aliq̃d opat̃: vt cũ ſermonib⁹ blandis: cũ ſuſtio qđ ei facit extorq̃at ab eo qḋ querit. Aliqñ in verbo ⁊ viſu: vt cũ aliũ rogat vt cũ ſecũ aſpiciat dicẽs: Putas ne iſte ita vel ita ageret: niſi talis vel talis eſſet? Aliqñ ĩ v̱bo ⁊ auditu: vt cũ ꝓpe illũ reſidet ⁊ ad aliũ loq̃t̃ q̃ ex aduerſo ꝑte ſedet: tamẽ attẽte auſcultat q̃d ille poſterius dicat. Aliqñ ĩ actu ⁊ viſu: vt cũ aliq̃d agit ne aiaduertat̃ dũ eũ aſpicit ꝫ credat̃ ſꝑ intẽdere opi qđ facit. Aliqñ ĩ actu ⁊ auditu: vt cũ ante eũ vadit ⁊ venit auſcultare ea q̃ dicit. Aliqñ in viſu ⁊ auditu: vt cũ curioſe q̃ agit ꝯſiderat: ⁊ ſtudioſe q̃ dicit auſcultat vt ꝑ hoc ſecreta q̃ querit agnoſcat.

De quattuor triplicib⁹: Ca. xxix.

q Quattuor autẽ ſunt triplicia: q2 aliqñ eſt ĩ verbo actu ⁊ viſu: vt cũ aliq̃s enumerat ⁊ mẽſurat ⁊ conſiderat quantũ ſol vel luna diſtẽt a terra: vl̃ q̃ꝫ magna ſint ipa luminaria. Aliqñ ĩ actu viſu ⁊ auditu: vt cũ aliq̃s ſe occultat cauſa vidẽdi ⁊ audiendi alioꝝ ſecreta. Aliqñ ĩ viſu: auditu ⁊ v̱bo: vt cũ aliq̃s iux̃ vias reſidet vt videat tranſeũtes: audiat ⁊ ĩterroget rumores. Aliqñ in auditu: v̱bo ⁊ actu: vt cũ cã audiẽdi ⁊ interrogãdi futura: demõib⁹ ſacrificat.

De vno quadruplici: Ca. xxx.

v Unum v̱bo eſt quadruplex: q2 aliqñ eſt ĩ viſu: auditu: verbo ⁊ actu: vt cũ aliq̃s intuet̃ et auſcultat q̃ſdã q̃s cõſiliari ꝯſpicit: ⁊ de q̃b⁹ ſuſpicat̃ aliq̃d mali: vt ⁊ cõſilium eoꝝ quoq̃ mõ agnoſcere poſſit: accedẽs ad eos q̃rit an viderint aliquid qđ ſe circa eos ꝑdidiſſe fingit: ⁊ interea inſpiciẽdo ⁊ auſcultãdo circa eos querit qḋ nuſq̃ꝫ ꝑdidit.

De generib⁹ curioſitatis: Ca. xxxj.

t Tẽ curioſitatis genera ſũt. xx. et. viij. e q̃b⁹ tria ſt̃ ſimplicia: nouẽ duplicia: decẽ triplicia: quĩq̃ꝫ quadruplicia: vnũ v̱bo ex q̃nq̃ꝫ partibus cõſtat.

De tribus ſimplicib⁹: Ca. xxxij.

t Tria ſunt ſimplicia. Quia aliqñ curioſitas eſt ĩ ſolo guſtu: vt cũ defert̃ piſcis alicui piſa comedẽti: ⁊ ꝑius q̃ꝫ ipſa cõſumpſerit: deguſtat cuius ſaporis ſit piſcis. Aliqñ in olfactu: vt cũ eum naſo ſuo apponit vt ſciat cui⁹ odoris ſit. Aliqñ ĩ tactu: vt cũ aliq̃s pannũ nouũ videns cõtrectat: ſolũmodo vt ſciat vtrũ ſit aſꝑ vel lenis: an groſſus ſiue ſubtilis.

De nouẽ duplicib⁹: Ca. xxxiij.

n Nouẽ v̱bo ſunt duplicia: q2 aliqñ eſt ĩ guſtu ⁊ viſu: vt cũ q̃s deguſtat ferculũ ſibi appoſitũ anteq̃ꝫ ꝯſumpſerit ꝑiũ: ⁊ interim ꝯſiderat ſi is q̃ reſidet iuxta eũ meli⁹ habeat ferculũ. Aliqñ in guſtu ⁊ verbo: vt cũ illud deguſtat: ⁊ an pipere cõditũ ſit interrogat. Aliqñ in guſtu et olfactu: vt cum deguſtat et olfacit. Aliquando in guſtu et tactu: vt cum guſtu ſcire querit an ſit ſapidum: ⁊ tactu an ſit calidũ: frigidũ vel tepidũ. Aliqñ ĩ olfactu ⁊ viſu: vt cũ aliq̃s dũ legit herbã iuxta ſe incognitã inuenit: ⁊ a legẽdo ceſſans eam naſo ſuo apponens olfacit: diuq̃ꝫ intuens eã ſtudet agnoſcere q̃ ſit. Aliqñ ĩ olfactu ⁊ verbo: vt cũ eã olfaciẽs q̃rit ab alio q̃ ſit. Aliqñ ĩ olfactu ⁊ tactu: vt cũ eam olfacit ⁊ cõtrectat vt ſciat vtrũ ſit mollis an dura: lenis vl̃ aſpa: qđ totũ nõ ideo facit vt ſibi neceſſaria ſit: ſed tm̃ vt ſciat q̃ vel qualis ſit. Aliquãdo in viſu ⁊ tactu: vt cũ aliq̃s veniẽs ante mẽſã vbi eſt pranſur⁹: mox ſubleuata mappa qua panis eſt cooꝑtus intuet̃ an ſit candidus: ⁊ eũ ꝯtingit vt ſciat an ſit calid⁹. Aliqñ ĩ v̱bo ⁊ tactu: vt cũ eũ nõ diſcooperit

135

ſed interrogat an calidus vel ex quo coctus ſit: ⁊ cū coopertū cōtingit ⁊ p̄mit vt ſciat an ſit calidus.

De decem triplicibus: Ca. xxxiiij.

Decem ꝟo ſunt triplicia: quia aliqñ eſt in viſu et verbo ⁊ guſtu: vt cum alicubi quis reſidens: et ante ſe potum cypho deferri videns: ſtatim aſſurgit ⁊ intuens cuiꝰ coloris ſit: querit etiā quis potꝰ ſit: ⁊ deguſtat an bonꝰ ſit. Aliqñ in viſu ⁊ verbo ⁊ olfactu: vt cū eum nō deguſtat ſed olfacit: interrogās conſiderat q̄lis ſit. Aliqñ in viſu verbo ⁊ tactu: vt cū alicui comedēti defert̄ cibus inter duas ſcutellas: et anteq̄ȝ finierit qđ ꝑus edebat: ſcutellis apertis cuiuſmōi ille ſit cibꝰ cōſiderat: ⁊ an bñ ſit coctꝰ inueſtigat: ⁊ vt cū cōtingit an calidꝰ ſeu frigidus ſit agnoſcat. Aliqñ in viſu ⁊ guſtu ⁊ olfactu: vt cum de eo nihil interrogat: nec eum cōtrectat: ſed eſt curioſus eum videre: ⁊ eum deguſtat ⁊ olfacit. Aliqñ in viſu ⁊ guſtu ⁊ tactu: vt cū de eo nihil inquirit: nec eū olfacit: ſed cū curioſitate videndi eum deguſtat ⁊ contrectat cauſa qua dixi. Aliqñ in viſu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū de eo nihil inq̄rit nec eum deguſtat: ſed tm̄ intuet̄: olfacit atq̄ȝ cōtrectat. Aliqñ in verbo ⁊ guſtu ⁊ olfactu: vt cū aliquis cōuiuātibꝰ ſuperuenit: ⁊ an cibi ⁊ potus q̄s habent ſint boni req̄rit: ⁊ quoſdā deguſtās alios olfacit. Aliqñ in verbo guſtu ⁊ tactu: vt cū non olfacit eos ſed panem contrectat aut alios cibos. Aliqñ in verbo: olfactu ⁊ tactu: vt cū eos non deguſtat ſ; olfacit. Ecōtra aliqñ ī guſtu olfactu ⁊ tactu: vt cū de eis nihil interrogat: ſed tamē deguſtat: olfacit ⁊ cōtrectat.

De quinq̄ȝ q̄druplicibꝰ: Ca. xxxv.

Quinq̄ȝ ꝟo ſūt quadruplicia: q2 aliqñ eſt ī viſu ⁊ verbo ⁊ guſtu ⁊ olfactu: vt cum aliq̄s deambulās ī nūdinis: has vel illas merces cōſiderat: cuiꝰ he vel ille p̄cij ſint inueſtigat: vuas vl̄ poma vel alios fructus deguſtat: olfacit piper vel ciminū vel alia bene olentia: hoc totum ea tm̄ faciens de cauſa: vt ſciat q̄ vel q̄lia ſint iſta vl̄ illa. Aliqñ ī viſu ⁊ verbo ⁊ guſtu ⁊ tactu: vt cū ſupradicta facit: excepto q nihil ibi olfacit: ſed merces contrectans voluit et reuoluit. Aliqñ in viſu ⁊ verbo ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū ibi nihil deguſtat ſed alia facit ſupradicta. Aliqñ ī viſu ⁊ guſtu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cum nō inquirit cuiꝰ hec vel illa ſint p̄cij: ſed cetera que diximꝰ facit. Aliqñ in ꝟbo ⁊ guſtu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū nō eſt curioſus videre ea: q2 ſepiꝰ vidit talia: ſed cetera facit ſupradicta.

De vltimo genere curioſitatis: Capi. xxxvj.

Unum ꝟo ex partibꝰ conſiſtit quinq̄ȝ: q2 aliqñ eſt in viſu et verbo ⁊ guſtu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cū curioſe ad hec vel ad illa oculos cōuertit: ⁊ cetera oīa que ſupra diximꝰ facit. Quadraginta itaq̄ȝ ⁊ quattuor curioſitatis ſunt genera: e quibꝰ octo ſunt ſimplicia: quindecim duplicia: quattuordecim triplicia: ſex quadruplicia: vnū ꝟo ex quinq̄ȝ ptibus cōſtat. Hec aūt tam multiplex curioſitas q̄ȝ ⁊ exaltatio ⁊ delectatio: de q̄bus ſuperius diximus: oīs ex ꝓpria voluntate naſcunt̄. Niſi eīm hō ꝑus habuerit volūtatē delectādi vl̄ exaltādi vel inueſtigādi curioſe: q̄ nulla ſibi ē vtilitas ſcire: nūq̄ȝ delectabit̄ vl̄ extollet̄: vl̄ curioſe inutilia ſcrutabit̄: ſed tū horū vitiorū mala p̄cedit volūtas: ſequūt̄ ⁊ ipa: ita naſcūt̄ ex ea: ex his ꝟo alia omnia. Ex delectatiōe nāq̄ȝ naſcit̄ luxuria: adulteriū: fornicatio: immūdicia: ventris ingluuies: ebrietas: ⁊ alia hmōi vitia. De exaltatiōe ꝟo inanis gloria: inuidia: ira: triſticia ⁊ auaricia: ⁊ alia ſimilia. De curioſitate autē inquietudo: ſuſurratio: detractio: ⁊ cetera talia. Oīa ꝟo in familia ꝓprie volūtatis exiſtūt: ⁊ ex ſeſe quedā exercitū magnū faciūt: illi voluntati velut cuidam domine obediunt.

De ſilitudine inter ꝓpriā volūta/

tē ⁊ adulterā reginā: Ca.xxxvij.

p Ropria nāq; volūtas eſt ve/
lut quedā adultera regina: q̄
ſe cuidā regi adultero cōiun/
xit: ex quo etiā tres filios habuit. Ex
his vero tribus tot alij filij ⁊ nepotes
ſunt geniti: itaq; multiplicati vt nu/
merari nō poſſint: oēs aūt in familia
illiꝰ regis ⁊ regine cōſiſtunt: eorū q;
iuſſa q̄ſq; ſuo mō ꝑficiunt. Rex itaq;
cū regina iſta cuidā alij regi aduerſa/
tur: collectoq; filioꝝ ⁊ nepotū exerci/
tu: regnū illiꝰ aggreſſū ꝑdat. Hic aūt
exercitꝰ ſic ſeruos illiꝰ regis inuadit:
vt aut plures plures: aut vnus vnū:
aut plures vnū: aut vnus plures ag/
grediatur. Quoſcū q; vero deuincere
poſſunt: vinctos ⁊ abductos in car/
cerē tradunt: exigētes ab eis quātum
nunq̄ ꝑſoluere poſſunt: ſ; oībꝰ affe/
cti miſerijs in carcere illo deficiunt.
Hec aūt regina ꝓpria ē volūtas oīm
inobediētiū dñā: q̄ ideo vocat̄ adul/
tera: qꝛ ſepat̄ a deo cui eē deberet cō/
iūcta: ⁊ diabolo cōiungit̄: a quo de/
beret eſſe diſiūcta. Ipſe vero diabolus
idcirco rex dicit̄ ⁊ adulter: qꝛ in ho/
minibꝰ regnās ꝑ volūtatē ꝓpriā aīa/
bus eoꝝ: dei videlicet ſpōſis abutit̄.
Cui ſe poſtq̄ ꝓpria volūtas iūxerit:
ex illiꝰ ſemīe: id eſt ꝑuerſa ſuggeſtiōe
tria ꝑncipalia vicia: ſcʒ delectatōē: ex
tollētiā: curioſitatē cōcipit: ⁊ ꝑ q̄nq;
corporis ſenſus velut ea pariēs emittit.
Ex his vero tribꝰ tot alia vitia naſcūt̄
ſicq; multiplicant̄ vt abſq; numero
habeant̄. Oīa vero ex familia diaboli
ꝓprieq; volūtatis exiſtūt: ⁊ ex ſeipſis
quādā admirandā multitudinē red
dūt. Diabolꝰ itaq; ꝓpriaq; volūtas
deo regi regū aduerſant̄: ⁊ cōgrega/
ta vitioꝝ militia: regnū illius ſcʒ hūc
mūdū aggrediētes ꝑdant̄. Hec autē
militia ſic humanū genꝰ inuadit: vt
aut plura vitia: plures homines: aut
vnū vnum: aut plura vnū: aut vnuz
plures: in diuerſis modis accipiant.
Quēcūq; vero ſupare poſſūt mala cō/
ſuetudine: ligatū ī infernū detrudūt:
vbi ab eo vnū quodq; vitium exigit:
quicquid vnq̄ ꝑ illud cōmiſit: qḋ qꝛ
nunq̄ ꝑſoluere poterit: et ei miſeria
nunq; deerit.

De ſilitudine inter ꝓpriā volūta/
tē ⁊ venenoſam herbā: Ca.xxxviij.

r Urſus ꝓpria volūtas cuidā
herbe venenoſe atq; mortife/
re aſſimilat̄: quā medicus quī/
dā peritiſſimꝰ ꝓgeniei cuiuſdā inter/
dixit: ꝑmis parētibꝰ cōminans: qꝛ ſi
ex ea comederēt: leproſi effecti ꝓcul/
dubio interirēt. At illi ꝑceptis eius
obedire noluerūt: ſed ex eadē herba
comederūt: vnde ⁊ leproſi effecti: le/
proſos q̄ʒ filios genuerūt: atq; vt me/
dicus eis comminatus fuerat mortui
ſunt. Quoꝝ filij licʒ pēres ſuos agno/
uerint herba illa infirmatos fuiſſe ⁊
mortuos: ſeq; ipos lepra percuſſos ⁊
morituros: eandē tñ herbā ſup oēs
alias diligūt: indeq; cibos vniuerſos
ſuos cōdiūt: mane q̄ʒ ſurgētes ex ea/
dē quaſi ꝓ medicamēto accipiūt: ſed
⁊ ſomnū ſero capturi ſilr̄ faciunt. Ut
igit̄ q̄ ſint dementes omīs qui audit
aduertere pōt. Sʒ nec minꝰ demētāt̄
qui ꝓpria volūtate vtunt̄. Ipſa eſt
eīm herba diaboli venenoſa ſuggeſti/
one venenata: ⁊ oībꝰ ea vtentibꝰ pe/
ſtifera. Hanc deꝰ qui noſtris pie me/
det̄ peccatis ꝑmis hūani generis pa
rentibus interdixit: cū eos comedere
pomū ſub mortis cōminatione ꝓhi/
buit: qꝛ ꝑceptū eiꝰ trāſgreſſi ex eo co/
mederūt: mox pctōres effecti ⁊ ī aīa
mortui poſtq̄ alios pctōres genue/
rūt: ⁊ ipſi carne mortui ſunt: homīes
tñ eandē voluntatē ꝑ ceteris diligūt
⁊ eā īmiſcēt omnibꝰ pene q̄ agūt: ni/
hil itaq; iſtis demētiꝰ: q̄ q; nihil vtū
tur ſua morte libentius.

Q ꝓpꝛie volūtati omnia vitia
deſeruiunt: Capi.xxxix.

b Ic deniq; propꝛie volūtati
poſtq̄ ſuā in homīe ſedē con/
ſtruxerit: alia vitiorū ſeruiūt
q̄ſi milites terras tenētes: alia velut
ꝓ ſolidatis militātes. Illa eteni vi/
tia quaſi terras tenētes ei obediunt:
que ꝑ ſeipſis in hominibus cōſiſtūt:

vt adulterium. Qui enim adulterat:
hoc ea ſolum facit de cauſa: quia eum
vitiū ipſum delectat. Alia vero ſeruiūt
ei velut militātes pro ſolidatis que
ſunt in homīe pre alijs vitijs: vt cupi
ditas p̄cioſarum veſtiū: pro gloria
inani: Nemo em̄ p̄cioſas veſtes niſi
ad inanem gloriā querit. Item vitiū
aliquando huic: aliquādo illi vitio
ſeruit: vt auaricia aliquādo ventris
ingluuiei: aliquādo exaltatiōi. Rur/
ſus aliqn̄ alter alteri cedit: vt luxu/
ria glorie inani. Aliquādo em̄ luxu/
ria repellit̄: ne laus cōcupita pdat̄.
Omnia vero ſiue hoc ſiue illo mō pro/
prie volūtati: diabolo quoqꝫ famu/
lant̄: e quibus ī homīe tribus modis
procreata naſcunt̄: Diaboli em̄ ſug/
geſtiōe ꝛ carnis delectatōe ſpiritusqꝫ
conſenſu vnumquodqꝫ vitium con/
ſummatur.

De ſimilitudine inter ſuggeſtionē
delectationem: cōſenſum ꝛ canem:

Capitulū. xl.

Ex his igit̄ tribus: ſuggeſtione
videlicet: delectatione ꝛ con/
ſenſu: Suggeſtio eſt velut canis pon
deroſus. Delectatio vt leuis ꝛ acer
catulus. Conſenſus autē quaſi canis
fortis ꝛ īmenſus. Ponderoſus etenī
canis cum quēpiam iuxta ſe tranſeū/
tem audierit: ſemel vel bis poſt eum
latrans ſtatim quieſcit: ſi tamen ille
viam ſuā in directum tenuerit. Si vero
reſpiciens inſtigauerit eum: canis q̄z
latrando licꝫ non mordeat inſequit̄
eum. Catulus leuis ꝛ acer: inſtat acri
ter: ꝛ niſi cito percuſſus fuerit: acrius
mordet. Fortis vero canis ꝛ īmēſus:
ꝛ fortiter inſtat: ꝛ niſi magna vi ob/
ruatur: hominē ſtrangulat. Quare
pōderoſus canis nō eſt reſpiciēdus.
Catulus vero mox repcutiēd⁹: Canis
vero īmēſus viriliter obruēdus. Sic̄
autē ſi peccati ſuggeſtio animū pul/
ſat: qui ab amore p̄ſentium tendit ad
eterna: mox eum deſerit: ſi intentionē
ſuam tenuerit firmiter: Si autem ad
eam attendens in ſe receperit: ꝛ cogi
tando quaſi eam incitando reuolue/
rit: ꝛ ipſa ſepius eū infeſtat: q̄uis nō
vulneret dum eſt ſuggeſtio ſola. Sed
ſi diutius eā replicauerit pōderoſus
canis: in catulum tranſit: id eſt ſug/
geſtio in delectationem: que acriter
inſtat: ꝛ niſi cito reijciat̄ animā vul/
nerat. Quare mox vt venire ceperit
debet eam repellere anima ſponſa
chriſti: cogitās quia magna eſt igno/
minia illi vt in eius conſpectu appa/
reat fedata delectatōe tā turpi: Niſi
enim repulerit delectationem: catu/
lus tranſit in īmenſum canem: id eſt
delectatio in conſenſum tranſit: que
ſi arripiens animā: eam niſi magna
vi obruatur occidit: ſed mox vt cepe/
rit aduentare: debet eum anima ma/
gna vi obruere: id eſt immenſo terro/
re mortis eterne in ſe deſtruere. Sug/
geſtioni ergo ne attendamus: dele/
ctationem mox reprimamus: cōſen/
ſum fortiter obruamus: ſicqꝫ cor no/
ſtrū ſtudeam⁹ cuſtodire: vt nec vna
ſuperflua cogitatione diabolus illud
valeat violare.

De ſimilitudine inter cor huma/
num ꝛ molendinū: Capi. xlj.

Or etenī nr̄m̄ ſicut eſt molēdi/
no ſemp molēti: qđ domin⁹ q̄
dam cuidā ſeruo ſuo cuſtodi/
endum dedit: p̄cipiens ei vt ſuam tm̄
annonā: videlicet frumentū: vl̄ hor/
deum: vel etiam auenam ī ea molat:
ꝛ ex eodem quod moluerit ꝛ ipſe vi/
uat. Uerum illi ſeruo quidam inimi/
cat̄: qui huic molendino ſemper inſi/
diatur: qui ſi quādo illud vacuū in/
uenerit: aut arenam ibi ſtatim proij/
cit que illud diſſipat: aut picem que
cōglutinat: aut aliquid quod fedat:
aut paleam que tm̄ illud occupat.
Seruus igitur ille ſi molendinū ſuū
bene cuſtodierit: dominiqꝫ ſui tm̄ an/
nonā in eo moluerit: n̄ſi da ex eo fari/
na egredit̄ iuxta genus annone que
intus molit̄. Ex eodem autem quod
moluerit: ꝛ domino ſuo ſeruit: ſibiqꝫ
ipſi victum acquirit. Si vero inimi/
cum ſuum violare molendinum ſu/
um permiſerit: mala ex eo farina

pcedit: qꝛ mala eſt annona quā mo/
ſit. Hec aūt farina ⁊ vehemēter diſ/
plicet dño illi: nec ſeru⁹ ex ea ſibi vi/
ctū ſed famē cōquirit. Hoc itaqꝫ mo/
lendinū ſemꝑ aliquid molens: coꝛ ē
humanū aſſidue aliquid cogitans.
Hoc deus vnicuiqꝫ homi ſeruandū
tradidit: iubens vt in eo molat illos
tm̄ cogitat⁹: q̄s ipſe ſuggerit. Quoꝛū
cogitatuum alij vt frumentū: alij vt
hoꝛdeū: alij vt auena ſūt. Puri q̄p/
pe vt frumentū ſunt: q̄s aīa replicat
eum in cōtemplatiōe poſita: pure de
deo cogitat. Hi autē hoꝛdeo aſſimi/
lant̄: qui de virtute in virtutē quaſi
ꝑ quoſdā laboꝛes aſcēdere meditan/
tur. Hi etenim licꝫ ſint boni: min⁹ tm̄
ſupioꝛibus ſunt ꝑfecti. Illi vero ſūt vt
auena: quib⁹ homo intendit ſua deſe/
rere vitia: Boni nāqꝫ ſunt ⁊ iſti: ſꝫ tm̄
imꝑfectioꝛes p̄dictis. Hos itaqꝫ oēs
vult de⁹: vt hō toto coꝛde reuoluat:
⁊ ex eiſdē ſibi victū eternū acquirat.
Sed qꝛ homī ſemꝑ aduerſat̄ diabo/
lus: ⁊ ſemꝑ inſidiat̄ coꝛdi illius: qđ
ſi aliq̄ñ vacuū bonis cogitationibus
īuenerit: ſtatī replet ſi pōt mal̄. Haꝝ
aūt malaꝝ: alie coꝛ diſſipant: vt ire
⁊ inuidie. Alie cōglutinant ⁊ coinq̄/
nant: vt gaſtrimargie ⁊ luxurie. Alie
tm̄ occupāt: vt vane glīe non nimis
nociue. Hic igit̄ hō ſi coꝛ ſuū bñ cu/
ſtodierit: ſanctoſqꝫ bene cogitatus in
eo reuoluerit; mūda ꝑ os verba ve/
lut ꝑ foꝛamen molendini emittunt̄:
mūdus ꝑ oculos viſus: mūdus ꝑ au/
res auditus: mūdus ꝑ os guſtus: mū/
dus ꝑ nares odoꝛatus: mūdus ꝑ to/
tū coꝛpus tact⁹: ſꝫm genera cogitati/
onū mūdaꝝ que intus voluunt̄. Ex
his aūt cogitatiōibus mūdis ⁊ deo
eas cogitando deſeruit: ⁊ eternā ſibi
vitam acquirit. Si vero diabolū coꝛ
ſuū coꝛrūpe pmiſerit: et mox vitia ꝑ
ſenſus ꝓgrediunt̄: iuxta genera cogi/
tationū malarum que intus voluūt̄.
Hec aūt ⁊ deo vehemēter diſplicent;
nec hō ex eis victum ſibi acquirit ſed
moꝛtē. Cum eñ ad finē quiſqꝫ ꝑue/
nerit quātū boni vel mali nūc moli/

erit: tantū ad vitam vel moꝛtem ſibi
p̄paratū inuenerit. Verū ſciendū: qꝛ
hoꝛū molentiū: id eſt in hac vita la/
boꝛantiū tria genera ſunt.

De ſilitudine inter molentes ⁊ la/
boꝛantes: Capi. xlij.

h Ec autē velut tres ſunt homi/
nes de mane vſqꝫ ad veſperā
manu molētes. Hoꝛum itaqꝫ
p̄m⁹ quicq̄d molit in saccū ſuſcipit ⁊
abſcōdit. Alter vero partē capit: partē
in flumē negligētia cadere ſinit: par/
tē vero ventus rapit. Tertius aūt q̄c/
quid imolit impetus fluminis ſecum
tollit: vel ventus diſſoluit: Veniēte
veſꝑa q̄ñ a laboꝛe ceſſat̄ ⁊ fructus la
boꝛis inquirit̄: quid putas ſingulos
habituros? Qui farinā totā reſerua
uit totū laboꝛē ſuū bene recognouit.
Qui vero partē collegit: inde letatus
eſt qđ habuit: inde autē meſtus qđ
vēto vl̄ flumīe amiſit. Qui vero totū
amiſit: eo triſtioꝛ fuit. Flumē ꝓ ſecli
decurſu accipit̄: Vēto vero gloꝛia deſi
gnat̄ inanis. Molēdinū qđ tota die
molit: p̄ſens laboꝛ ē h⁹ ſeculi: q̄ a ma/
ne vſqꝫ ad veſꝑā nunq̄ꝫ finit. Mane
nob̄ erat q̄ñ nati ſum⁹: veſꝑa vero erit
q̄ñ ꝑ moꝛtis debitū hinc tranſibim⁹.
Tempus itaqꝫ p̄ſens dies quo labo/
rare debem⁹: vnde in veſꝑa viuam⁹.
Et ſicut mola circū circa ducta ad eū/
dem ſemper locum reuertit̄: ſic laboꝛ
iſte ſingulis annis moꝛe ſolito reite/
rat̄. Modo nāqꝫ arat̄: ſeminat̄: me/
tit̄: panificat̄: comedit̄: qđ iterūqꝫ ad
idem reuertit̄. In veſpera ḡ cū dice/
tur: Voca operarios ⁊ redde illis mer/ Mat. 10.
cedem: letabunt̄ iuſti tota farina ſer/
uata: id eſt vita ſua. Alij aūt q̄ nō eā
totā ſeruauerūt in hoc meſti erūt: leti
tm̄ qꝛ ex ꝑte laboꝛis ſui deū recog̃ue/
rūt. Verū alij q̄ oē tēp⁹ ſuū ī vani/
tate ponūt: et qđ faciūt non ab hūa/
na laude abſcondūt: q̄ſi omne ſtudiū
vite ſue ī decurſum fluminis ꝓijciūt:
farinamqꝫ ſuam vento committunt:
vnde ⁊ in fine pane vite eterne care/
bunt: Ve illis.

Qꝛ bonitas cuiuſcꝫ fidelis deo ⁊ oībus bonis ſit vtilis: Ca. xliij.

(D)Iligentioꝛ ad ſtudiū bonitatis quilibet efficit᷑: quo fructꝰ vberioꝛ inde ꝓuenire pbat᷑. Sciendū itaqꝫ eſt ꝙ bonitas cuiuſcꝫ oī creature eſt vtilis ⁊ bona: exceptis demonibꝰ ⁊ dānatis hoībꝰ. Deo etiam qui nulliꝰ eſt indigens: quadam ratione ꝓdeſſe videt᷑. Hoībꝰ eſt vtilis: qñ eīn ex vite merito ꝗs ad eternā beatitudinē ꝑuenit: numerus electoꝝ incrementū accipit. Qui quāto amplius creuerit: tanto minꝰ eterna retributio expectāda erit. Nā cū numerus ille ſanctoꝝ impletus fuerit: retributio iuſtoꝝ mox accipiēda erit: tunc quidē in corpibꝰ quā iā habēt in aīabus. Si aūt vnuſquiſqꝫ fidelis mox vt hanc vitā deſerit: corpe ſimul ⁊ aīa eternā beatitudinē ↄſequeretur: oīs qui hoc videret eiꝰ ſequi ſanctitatē compelleret᷑: itaqꝫ meritum fidei quodāmodo videret᷑ euacuari. Bonis itaqꝫ vtilis eſt his ꝗ cū deo ſunt: qꝛ eoꝝ meritū ſua p̄ſentia auget: Et illis ꝗ imp̄ſentiaꝝ ſunt vel adhuc futuri ſūt ꝓdeſt: qꝛ locū in illo cetu beatoꝝ implet: qui nullo mō in fine vacuus eſſe poteſt. Facit etiā aliud: maliciā ꝑuerſoꝝ ſiquidē excludit exēplo ſue bonitatis. Soli ac lune bonꝰ homo ceteriſqꝫ creaturis eſt vtilis: qꝛ in conſūmatiōe iuſtoꝝ cōmutabitur in melius quicꝗd eſt oīm creaturarum.
Eſa. 30 Sol ꝗppe ſicut ꝓpheta ait: ſeptēpliciter lucebit ſicut lux ſeptē dieꝝ: ⁊ luna erit ſicͭ ſol. Alie creature licet pulchre ſint: mutabūtur in melius: cū illas deꝰ mutabit ī ſtatū exinde nō cōmutandū. Angelis ꝗꝫ bonꝰ hō vtilis eſt: qꝛ ſe oībus illis amicū facit. Qui eīn mihi amicū acqreret ꝗ me tāꝗ ſe ipm diligeret: ⁊ quē ego tāꝗ meipm amarē: magnas ei grates deberem. Quiſꝗs ꝗ bonꝰ ſtuduerit eē: ī bonorū amicitiā trāſibit: ita vt vnūquēqꝫ tanꝗ ſemetipm amabit: ⁊ oēs eū eodē mō charū habebūt. Tantus eīn amoꝛ: tantaqꝫ ↄcoꝛdia inerit oībus: vt oēs amici vniꝰ: ſint amici alteriꝰ. Qualit᷑ aūt bonus deo ſit vtilis: videamꝰ. Oīpotēs deꝰ ciuitatē magnā quandā ⁊ admodū ſpecioſā ad ſuā gloriā edificauit: quā copioſa ciuiū multitudine repleuit. Quoꝝ nōnulli cū ꝓpriā voluntatē potius elegerūt facere: ꝙ ſub volūtate ⁊ ordinatione dei permanere: miſerabilit᷑ corruerūt: ⁊ domus ⁊ edificia magna ⁊ ſpacioſa ex pte vacua remāſerūt. Ut igit᷑ aliꝗs ꝗ vrbem magnā fieri ordinaſſet: ⁊ multa in ea palatia ↄſtruxiſſet: multaſqꝫ māſiones in vrbis edificationē feciſſet: ſ; habitatores ñ haberet: ⁊ oēs ꝗſcūqꝫ potuiſſet ad ſe inuitaſſet. Sic facit deꝰ: oēs eīn vt ad ſe veniāt: ⁊ vt ſibi ad ſue ciuitatis edificationē ſubueniāt: pcat᷑: admonet: inuitat: bonas leges pollicēs: pacē ⁊ ſecuritatem ꝓmittens.

De commendatione ſuperne hieruſalem: Ca. xliiij.

(V)Bi nāqꝫ iura legū īmobilia: optime conſuetudines: ibi ciues nō ex timore aliciꝰ ſuas occultant opes: īmo gaudent dū palā oībus apparent. Nulliꝰ ſiqdē ibi incurſus maloꝝ: peſtis nulla: violētia oīſqꝫ rapina ꝑcul inde remota. Preterea locꝰ amenus ⁊ magna dulcedine refertꝰ: domꝰ pate: edificia ampla: diuerſi generis māſiones. Unde ⁊ ipē dominus: In domo patris mei māſiōes Joh. 14. multe ſūt. Et ꝓpha baruch: O iſrael baruch. 3 ꝙ magna ē domꝰ dei: ⁊ ꝙ ingēs locꝰ poſſeſſiōis eiꝰ. Magnꝰ ⁊ nō hꝫ ↄſūmationē: excelſꝰ ⁊ īmēſus. Tenebre ibi nulle: luce indeficiēte circūlucēte: īfirmitas nulla: ſanitas īdefeſſa: nihil icōmodi: oīa ad votū. Ad hāc itaqꝫ edificationē inuitat nos dñs: dicēs: Uenite ad me oēs ꝗ laboratis ⁊ one- matth. 11 rati eſtis ⁊ ego reficiam vos. Qui ꝗ venire voluerit: dei proculdubio adiutoꝛ erit. Unde Apl's: Dei adiutores 1. Coꝛ. 3. ſumꝰ: dei edificatio eſtis. In bonitate ꝗ ꝗcūqꝫ ſteterit: nō ſolū ſibi ⁊ omni creature vtilis erit: ſ; etiā ipſi ſuo ⁊ oīm ↄditori vt diximꝰ bñficiū pre/

3

ſtabit. Hec etenī ciuitas ſancta: cui ſe ſponte aſſociauit: ſi vel vnus bō defuerit bonus: nunꝗ̄ pficietur.

Q̄ bonitas boni hoīs dānatis, et demonibus ſit inutilis: Ca. xlv.

Notandū etiā ꝙ ſicut bonitas hoīs bonis: hoībus ē ad leticie incrementū: ſic demonibus et hoībus dānatis erit ad detrimētuȝ. Demonibꝰ nāq̄ꝫ et hoībꝰ dānatiſ ſanctoꝝ ꝯſūmatio erit interminabiľ luctus et eterna dānatio. Nā cū iſti obtinebūt corpis et aīe gaudiū ſempiternū: tūc ſiľr et illi ibūt ī ſuppliciū eternū. Nō qꝛ demōes ſi latet: mōis oībus laborant: ſanctoꝝ incrementum impedire: q̄m quidē donec vltimꝰ illoꝝ eis aſſociet̄ non includunt̄ ſꝫ habēt ptātē tēptando electos dei: q̄tenus q̄ pbati inuenient̄ digna remuneratiōe coronent̄: victi vo atq̄ꝫ re-
1. Pe. 5. probi perēniter puniant̄. Uigilemꝰ ſꝫ vt ſaluator admonet: qꝛ aduerſator noſter circuit q̄rēs quē deuoret. Illū aūt deuorat quē ſua ſuggeſtione in malis actibꝰ indurat. Notādū etiā ꝙ q̄ bonis alteriꝰ arridet: ſanctiſ ꝯſentit: q̄ vo inuidet: diabolis. Siq̄dē magis puto eiꝰ ſaluationē ſperandā q̄ paꝝ boni facit: et bñfactiſ alioꝝ fauet: q̄ꝫ illiꝰ q̄ multa et inuidet. Is etenim cui bñfacta alioꝝ placēt: ſi dānatus etiā eēt: iuſte taliť conqueri poſſet: O vos ſctī: ſp de vr̄a iuſticia iuſte letatus ſui: itaq̄ꝫ ſi btitudīs veſtre particeps non fuero: inde dānationē accipiā: vñ ſemꝑ gaudebā.

De ſiīitudine inter deū et quēlibet regē ſuos iudicantem: Ca. xlvj.

Inter ſaluandos ſiq̄dē et dānandos ſic deꝰ diſcernit: quō rex q̄daȝ inter fideles et infideles īperij ſui. Hic itaq̄ꝫ rex pparato ex vna pte ꝯuiuio magͦ: et ex alia pte q̄dā carcere tenebroſo: diſpoſuit: qꝛ q̄ſcū q̄ꝫ ſibi fideles poterit cōprobare poſtq̄ꝫ oēs ꝯgregati fuerint faciet ſimul diſcūbere: quoſcū q̄ꝫ autē ſibi eſſe infideles ꝯuincere poterit: poſtq̄ꝫ et ipi fuerint ꝯgregati: in tenebroſū illū carcerē ſimul faciet detrudi. Oēs itaq̄ꝫ ad ſe inuitat: vt quis fidelis: q̄s ve ſit infidelis agnoſcat. Hoꝝ aūt fidelium et infideliū q̄ oēs inuitant̄: alij pcedūt: alij ſbſequūtur. Fideliū igiť cuicū q̄ꝫ vt venerit poſtq̄ꝫ vere eē fidelis comprobatꝰ fuerit: dat̄ mixtū interea ſibi donec ꝯueniāt oēs q̄ cū eo ſūt cenaturi: vt ſimul īcipiāt oēs epulari. Infideliū vt venerit q̄ſq̄ꝫ poſtq̄ꝫ conuictus fuerit infidelis eē: flagellat̄ interim vſq̄ꝫ q̄ ꝯgregētur et alij q̄ cū eo in carcerē ſunt detrudendi: vt ſimul in eo incipiant oēs cruciari. Mox ꝟ vt fuerint oēs ꝯgregati: et fideles vel infideles eſſe fuerint cōprobati: Hi ſimul oēs in ꝯuiuiū collocati ſaciant̄: illi vo in carcerē truſi fame et ſiti moriunt̄. Hic igiť rex ipe deꝰ ē q̄ ſic diſcernit īter bonos et malos mūdi iſtius. Ipſe etenī pparato hinc padiſo: hinc inferno: ꝯſtituit: qꝛ q̄ſcum q̄ꝫ ſibi fideliter obſequētes īuenire poterit: poſtq̄ꝫ oēs ad eū ex hoc ſeculo trāſeūtes fuerint ꝯgregati: ī ſimul oēs in padiſū ī corpe et aīa collocabit: Quoſcū q̄ꝫ vo repire poterit pceptiſ ſuis reſiſtereſ: poſtq̄ꝫ et ipi ꝯuenerint: oēs ſiľ in īfernū horribiliť cū diabolo detrudet. Oēs itaq̄ꝫ ꝑ pdicatores ſuos ad ſe inuitat: vt quō ſibi q̄ſq̄ꝫ velit obedire agnoſcat: veꝝ eiꝰ pceptiſ alij obediūt: alij vo reſiſtūt. Utroꝝ q̄ꝫ āt alij pus: alq morīunt̄ poſteriꝰ: ciꝰ examini repſentant̄. Quicū q̄ꝫ itaq̄ꝫ ei obediens fuiſſe cōprobat̄: req̄es ei ſed ī aīa ſola interim dat̄: q̄cū q̄ꝫ vo de inobedientia ꝯuincit̄: et ipe in aīa ſola cruciat̄. Poſtq̄ꝫ aūt oēs mortui et vt dictū ē: ſingillatiȝ examīati fuerīt: finitoq̄ꝫ ſeclo, cūctiſq̄ꝫ reſuſcitatiſ: illō etiā gñale iudiciū pactū fuerit: boni oēs in celū trāſlati in aīa ſimul et in corpe letabūt̄: mali vo in īfernuȝ detruſi et ipi ī aīa ſiľ et corpe torq̄būt̄.

De q̄ttuordecim btitudinibꝰ corpis et anime: Ca. xlvij.

Multi hoīes q̄bus nōnūq̄ꝫ boni mores et iuſta opa ꝯponūtur: vt et ſe in eis ſeculi poſtpoſita vo-

nitate exerceant: admonētur: inquirere
ſolēt quoobrē: q̄ p̄mio: q̄ retributione?
Eſa. 64 Rñdet itaq̃ illis qd ſcptū ē: Quia
1. Cor. 2 nec ocul⁹ vidit nec auris audiuit: nec
in cor hoīs aſcēdit q̄ p̄parauit de⁹ dili
gētib⁹ ſe. Et cū illi ſi clare qd ſit adū
tere pñt: repetit hoc ipm alijs vbis ꝛ
dr eis: premiū qd his q̄ i hac vita do
ſeruiūt: in futura vita recōpēſat vi
ta eterna: btitudo eterna: etna iocū
ditas: ſufficiētia ſimul oīm cōmodoꝝ
ſm volūtatē ꝛ ſine oī indigētia. Hec
ꝗ cū illis h̄ mō dicunt: bona qdē et
magna vt ſūt videntur: ſ quia nō intelli
gūt qd in ipa vita habituri ſint: nec
ſubito qd ſit oīm cōmodoꝝ ſm volū
tatē ſufficientia ꝛ ſine oī indigentia
percipe pñt: herent aīo: nec multum
efficaci ſapore ad audita trahuntur:
Quid igitur agēdū: vt h̄ illis aliqñ ten⁹
ſapiāt: ꝛ ſic ad opa bona euigilent?
Pueroꝝ more abādos eſtimo eos:
q ſi aliqñ groſſū aliqd pomū edēdū
ꝑcipiūt: illud ob dētiū teneritudinē
ꝛ oris anguſtiā aſſumere nequeūt:
ſi p illorū capacitate prius nō fuerit
ꝑticulatim diuiſuꝫ. Itaq̃ diuidam⁹
in partes magna q̄ diximus: vt inde
poſſint ad vitā nutriri: d q̄b⁹ agim⁹.
Que vt meli⁹ eluceāt cōſiderem⁹ q̄
in hac vita mēs audi⁹ amet hūana:
ꝛ ex his ꝑut poſſum⁹ cōiectem⁹ illa
eos habituros in vita eterna. Mlto
excellenti⁹ ſiquidē inter multimoda
mūdi ꝑicula cōſtituti: dūi fuerint p̄ce
pta ſecuti: atq̃ cū ipi illi⁹ adepti fu
erint plenitudinē deſiderij ſui: ſe neq̄
q̄ fraudatos ꝑcipiēt. Hoc igitur vt p̄
taxauim⁹ faciam⁹: ꝛ a minimis pau
latim ꝓgrediamur. Quattuordecim
igitur ſūt btitudinis partes: quas fini
to generali examine: ꝑfectius omnes
electi hēbūt: totidēq̃ miſerie genera
que mali tunc ſuſtinebūt. He autem
beatitudinis ꝑtes atq̃ miſerie ſic ſi
bimuicē ſunt oīno contrarie quō et
ipi q eas accipiūt in remuneratiōe.

Que ſint quattuordecim partes
beatitudinis: Ca. xlviij.

p Artes vero beatitudinis ſunt
pulchritudo: agilitas: forti
tudo: libertas: ſanitas: volu
ptas: lōgeuitas: ſapientia: amicitia:
cōcordia: honor: poteſtas: ſecuritas:
gaudiū. Iſta vt eſtimo ſūt que ꝓpter
ſe ꝛ ꝓpter q̄ alia queq̃ ab hoīb⁹ ap
petuntur. Si aūt in his aliqua ſūt que
aliquādo ſerui dei nō modo non ap
petunt: ſed etiā magnopere in hac vi
ta curare ſubterfugiūt: Ut ſunt: ver
bi gratia pulchritudo corporis atq̃
voluptas: vtiq̃ iccirco non ea fugi
unt q hec naturaliter nolint: ſed ne
deum in his quoquo modo poſſint
offendere. Nam ſi ꝑ ea nihil offenſi
onis in deū conerahi poſſe certe ſen
tirēt: vel ſe ab eternoꝝ amore bono
rū impediri nō pertimeſcerent: profe
cto iocundius in ipis q̄ in eorū con
trarijs ſe deducerent. Partes vero
miſerie q̄ttuordecim prelibatis btitu
dinibus contrarie he ſunt.

Que ſint q̄ttuordecim ꝑtes mi
ſerie: Ca. xlix.

t Urpitudo: pōderoſitas: imbecil
litas: ſuluus: infirmitas: anxietas: vite
breuitas: inſipientia: inimicitia: diſ
cordia: dedec⁹: ipotētia: timor: triſti
cia. Notādū q ſic ſeptē p̄ores illi⁹
beatitudinis partes ad corpis beati
tudinē: ſeptēq̃ poſteriores ad aīe ꝑ
tinēt btitudinē: ſic q̄ ſeptē p̄ores h⁹
miſerie ꝑtes corpis: ſeptēq̃ vltime
miſeriā perficiūt mentis. Quicunq̃
ergo illas omnes beatitudinis partes
habere poterit: ꝑfectam corpis ꝛ aīe
btitudinē poſſidebit. Queq̄cūq̃ ve
ro has oēs miſerie ꝑtes tolerare cōtige
rit: ſūme corpis ꝛ aīe miſerie ſubiace
bit. Uerū in hac vita: nec vnam illius
beatitudinis ꝛ huius miſerie partem
quiſq̃ pōt habere: nec rurſus ex toto
ea carere: In alia vero vita aut ꝑfectā
habēs beatitudinē miſerie nullaten⁹
ſubiacebit: aut ſūme ſubiacens miſe
rie oīno beatitudine carebit. Qd vt
totū cōprobare poſſim⁹: ꝑ ſingulas
btitudis atq̃ miſerie ꝑtes curram⁹.

De pulchritudine ꝛ turpitudine: Ca.I.

Pars igit̃ ꝑma btitu/
dinis eſt pulchritudo: miſerie
ꝙ ꝯtrariũ turpitudo. Illam
omnes habere: hac vo ꝯcupiſcũt ca/
rere. Neq̃ hic neutrã habere pfectã:
vel neutra poſſũt carere. Que nã ẽ
illa ſpecioſitas hoĩs q̃ m̃lto ẽ minoꝛ
pulchritudine floꝝ ſeculi? Quis eĩ
vt liliũ cãdet: q̃s ve vt roſa rubet? Q̃r
cũ q̃ꝫtulãcũq̃ pulchritudinẽ habet:
nec ſiue turpitudini ſbiacet: nec q̃
vel illã vel iſtã pfecte hr̃c: nec eis in
hac vita põt oĩno carere. In alia ve
ro vita pfecte alterã habebit: altera
ꝙ oĩno carebit. Pulchritudo etem̃
bonũ quoddaꝫ eſt: ꝛ qȯ naturalit̃ a
cunctis haberi amat̃. In illa ſiquidẽ
vita pulchritudo iuſtoꝝ ſolis pul
chritudini q̃ ſeptẽplr̃ q̃ꝫ mõ ſit: ſplen
didioꝝ erit: adeq̃bitur. Vñ ſcriptũ ẽ:
matth.13 Fulgebũt iuſti ſicut ſol ĩ ꝯſpectu dei.
Ampliꝰ: corpꝰ chriſti claritati ſolis
ꝑlucere neſcio quẽꝙ poſſe ãbigere.
Huic aũt ſimiles teſte Aplo erimꝰ q̃
Phil'.3. ait: Reformabit corpus humilitatis
noſtre ꝯfiguratũ corpi claritati ſue.
Hec aũt auctẽ cõprobata: ſi q̃s etiaꝫ
velit ſibi ratiõe cõprobari: credo nul
li debere ĩcredibile videri iuſtos pul
chritudinẽ ſolis in illã vita vbi mor
tale h̃ abſorbebit̃ tantũmõdo ſorti/
ri: cũ vere dicant̃ ꝛ ſint tẽplũ ꝛ ſedes
dei: qȯ nunq̃ ĩ diuina pagina ď ſole
iſto viſibili meminimꝰ legi. Hoc igit̃
tali ꝛ tanta pulchritudine iuſtꝰ ruti/
labit. Si vo iniuſtꝰ fuerit: ceno ꝛ oĩ
cadauere fetidioꝝ erit oĩꝙ fuligine
turpioꝝ erit. Ibi q̃ pulchritudinẽ pfe
ctã aut ſũmã hẽbit turpitudinẽ.

De agilitate ꝛ põderoſitate: Ca.II.

Ecũda ps btitudinis ẽ agilitas:
ſ miſerie vo ecõtra põderoſitas.
Has vo nec oĩno hr̃e nec rur/
ſus his hõ põt penitꝰ h̃ carere. Nam
q̃tãta eſt hoĩs agilitas quã minimꝰ
paſſeꝝ ſupat: qꝛ tñ q̃cũꝙ mõ moue/
re ſe põt: nec ſiue põderoſitati ſbia/
cet: ĩ futuro autẽ aut pfecte agil' erit:
aut ſic põderoſiꝰ vt ſe oĩo mouere h̃
poſſit. Sꝫ velocitas q̃ pulchritudi/
neñ minꝰ amat̃ tãta nos comitabit̃:
vt ipſis angelis dei eq̃ celeres ſimꝰ: q̃
a celo ad terras ꝛ ecõuerſo dicto ci/
tius dilabuntur. Que celeritas vtꝝ
ſit in angelis ſi pbari neceſſe eẽt: Ex/
empli gratia: dici poſſet hoĩem mor/
tali adhuc carne grauatũ mox a iu/
dea ĩ chaldeã p angelũ delatũ: inde
ꝙ tradito prandio: qȯ deferebat ſine
mora relatũ. Ergo cũ iſtis oĩno par
velocitas nobis erit: q̃bꝰ ſicut pmiſ/
ſa eſt illoꝝ eq̃litas inerit. Apl's etiaꝫ:
q̃ corpa noſtra q̃ꝫtacunꝙ locoꝝ in/
tercapedine ſepata: mẽbratĩ fuerint:
ſiue diſperſa: in ictu oculi aſſerit re/
ſurrectura: ſatis innuit quã velocitã
tem eadẽ corpa incorruptibilia ſint
hitura. Corruptibile q̃ppe h̃: ſicut ip 1.Coꝛ.15
ſe teſtat̃: induet ĩcorruptionẽ: ꝛ mor/
tale h̃ induet ĩmortalitatẽ. Huiꝰ q̃ꝫ
velocitatis exẽplũ in radio ſolis licet
intueri: qui ſtatim orto ſole in plagã
orientali ptingit vſꝙ ad vltima pla
ge occidẽtalis: vt in eo ppendamus
nõ eſſe impoſſibile qȯ de noſtra di/
cimus futura velocitate: preſertim
cũ rebꝰ aĩatis ſoleat ineſſe maioꝛ ve/
locitas q̃ꝫ inaĩatis. Huic etiaꝫ radio
ſolis ſimile exẽplũ velocitatis habe/
mus in nobis. Radius q̃ppe oculoꝝ
nroꝝ in ſblenatiõe palpebꝛaꝝ vſꝙ
ad celũ ptingit: ꝛ ictꝰ eaꝝ totꝰ in ſe/
met ac ĩteger redit. Ampliꝰ ꝯſtat q̃/
dẽ aĩas ſanctoꝝ q̃ iã celeſtia tenent:
necdũ plena felicitate frui donec in/
corruptibilitate corpoꝝ ſuoꝝ potiã/
tur: quã cũ adepte fuerint nõ erit qȯ
ampliꝰ velint. Hec itaꝙ corpa ſi eas
a ſua velocitate aliq̃tenus tardioꝛes
aut grauioꝛes efficere deberẽt: nimiꝝ
coꝝ potius ꝯſortiũ abhorrerẽt q̃ꝫ ap
peterent. Igit̃ ea q̃ꝫ diximꝰ velocita/
te dotabit hõ ſanctꝰ cũ ad verã vitã
fuerit tranſlatꝰ: Malus vo tanto pe
naꝝ pondere pmet̃: vt nec pedẽ q̃dẽ
vel manꝰ vel aliq̃d ſui corpis poſſit
mouere. Unde ꝛ illud in euangelio:

Math.22. Ligatis manibus ⁊ pedibus mitti/
te eū in tenebras exteriores.

De fortitudine ⁊ imbecillitate:
Ertia ps btitudinis Ca.iij.
t fortitudo ē:miſerie ꝯo ībecil
litas q̄ ei opponit̄. Sꝫ q̄ ē ho/
minū fortitudo ī hac vita: quoꝝ ple
naꝫ nauim echinus in mari retētat?
Qz tñ hō ībecillis q̄dā ſupare va/
let: nec oīno imbecillitati ſubiacet:
Itaqꝫ nec fortitudinē pfectā: nec ſū/
mā hic habet imbecillitatē. Ueꝝ ꝑ/
ſtabūt virib⁹ q̄cūqꝫ ſupnis merue/
rint ciuib⁹ aſſociari: ītātū vt nulla/
ten⁹ illis q̄ſq̄ obſiſtere valeat: vl' ſi
mouēdo q̄d: aut euertēdo voluerit:
a ſuo ſtatu q̄n ilico cedat. Nec in eo
qꝫ dicim⁹ maiori laborabūt conatu
q̄ nos mō in oculoꝝ noſtroꝝ motu:
Ne q̄ſo ſilitudo illa āgeloꝝ nr̄o exci
dat ab aīo quā adepturi ſum⁹ in fu/
turo: q̄ten⁹ ſi in hac fortitudine aut ī
his q̄ dicturi ſum⁹ ad exēplū non oc/
currit vel ipa ꝑ quā angelis adeq̄bi
mur: ad ea cōprobāda ꝓſit. Si igr̄ ī
q̄b⁹ angelos valere ꝯſtat: noſtra ni/
hilominꝰ fortitudo valeat: neminē
āt q̄ dubitet puto exiſtere: āgelos ea
q̄ volūt fūgi fortitudīe. Cū igit̄ ſimi
les eis fuerim⁹: nunq̄ imbecilliores
ill' erim⁹. Sꝫ fortaſſis q̄reret aliq̄s:
q̄d nobis tūc illa fortitudo ꝓſtabit:
cū ſingulis tā ꝯuenīēter vt ꝯuenien
tius neq̄ant vbiqꝫ diſpoſitis nihil ī/
mutādū: nihil euertēdū: nihil ſtatuē
dū ſit: ī q̄ vires ſuas exercere poſſit?
Qui h̄ dicit: paucis nobiſcū q̄d ī hu
iuſmōi habeat vſus hūan⁹: attēdat:
⁊ videbit q2 nō ſꝑ oīb⁹ q̄ habemus
⁊ q̄ nos habere nō parum gaudem⁹
actu vtimur. Sicut ꝯbi gratia: ipſo
viſu ꝑtāte aliqua nōnullaꝝ ſcientia
rerū: ⁊ multis in hūc modū: ſic ⁊ tūc
de q̄ agit̄ fortitudine erit. Sola nā/
qꝫ poſſeſſio ei⁹ nobis grata erit: ⁊ ex/
ultatio grādis: licet in actu neq̄q̄ ſit
neceſſaria nobis cūctis vt dictū ē in
ſuo ſtatu ꝯuenīēter locatis. Hec ea/
dē q̄ſtio ſi aut de velocitate aut d̄ ali
qua btitudinis ptiū mouet̄: hac ſolu
tiōe ſi nō aptiorē lector inuenerit: ſol
uat̄. In futuro igit̄ vt iā ꝑlibauim⁹:
⁊ ſic iuſt⁹ fortis erit: vt etiaꝫ ſi velit
terrā cōmouere poſſit: ⁊ ſic e ꝯuerſo
iniuſt⁹ imbecillis: vt nec etiā ꝯmices
amouere queat ab oculis ſuis.

De libertate ⁊ ſeruitute: Ca.iiij.
Uarta ps beatitudinis: liber/
q tas ē: miſerie ꝯo ſeruit⁹. Li/
ber eſt q̄ cogi nō ꝑōt ad ea q̄
nolit: nec ꝓhiberi ab eo q̄ꝺ velit. Sꝫ
q̄s in hac vita valeat eē q̄ hāc poſſit
libertateꝫ habere? q̄s nō q̄tidie patit̄
q̄ꝺ nolet? q̄s valeat aſſeq̄ oē q̄ꝺ vel
let? Quia tñ n̄ ad oīa hō q̄ n̄ vult co
git̄: nec ab oībus q̄ vult ꝓhibet̄: nec
oīno libertate ꝑuat̄: nec oīno ſeruitu
ti ſbijcit̄. In futuro autē aut ꝑfectam
hēbit hō libertatē: aut oīmodā ſibit
ſeruitutē. Sꝫ vt iā ꝑdiximꝰ ⁊ auctē
aplica idipm ꝯfirmauim⁹: āgelis ꝯſi
miles erim⁹. Quicunqꝫ angelis aſſi
milabunt̄: eoꝝ q̄ꝫ libertateꝫ neceſſa/
rio aſſequent̄. Itaqꝫ ſicut angelis ni
hil obſiſtit: nec aliq̄d eos īpedire ꝑt
vel ꝯſtringere q̄n ꝓ velle ſuo cuncta
penetrēt liberrime: ita nō erit aliq̄ꝺ
obſtaculū q̄ꝺ nos retardet: nulla clau
ſula q̄ nobis vllatenus obſtet: nō ele
mentū q̄ꝺ nobis ad velle noſtrū par
uū omino non exercet. Ampli⁹ cer/
te dn̄icū corp⁹ cui corpa noſtra cōfi/
gurāda: Paul⁹ teſtat̄: vt iā ſup me/
minim⁹: clauſo ſepulchro a mortuis
ſurrexit: ac deinde ad diſcipulos ob/
ſeratis ianuis palpādū introiuit: no
biſqꝫ in h̄ future libertatis grāde do
cumentū reliq̄t. In illa etenī vita ſi
bon⁹ fuerit: nihil patiet̄ q̄ꝺ nolit: ſed
agere ꝑmittet̄ q̄cūqꝫ voluerit. Si ꝯo
fuerit malus: ad oīa q̄ noluerit coge
tur: ⁊ ab oīb⁹ q̄ voluerit ꝓhibet̄.

De ſanitate ⁊ īfirmitate: Ca.v.
Uinta ps beatitudinis ē ſani/
q tas: miſerie ꝯo infirmitas. Il
la autē hō ab ortu ſuo carere:
hāc aūt incipit tolerare. Ex q̄ enī na/
ſcit̄ prima vox ei⁹ indicat q̄ꝺ patiat̄:

Mox deniq̧ incipit eſurire: ſitire: la/
ceſſere: ſuis ī pānis ſo: deſcere. Hinc
cec⁹ vel ſurd⁹: mutus vl' claud⁹: car
diac⁹ vel ſcabioſus: leproſus: paralyti
cus: alio ve morbo efficit̄ infirmus.
Quia tñ ei⁹ infirmitas leniri q̄buſ/
dā medicamētis pōt: nec ſūme infir/
mitati ſubiacet: verū in futuro ꝛ ſic
ſanus erit ꝙ nullaten⁹ infirmabitur:
ſ; ſūma ſanitate pfruet̄. De hac ſani/
tate q̄d meli⁹ dici poterit ꝙ̄ qđ pſal
Ps. 36. miſta canit: Sal⁹ inquiens iuſtoꝝ
a dño. Quib⁹ aūt fuerit a dño vera
ſanitas: que ſurripe valebit infirmi/
tas? Uerū de iſta ſanitate quā ī ſecu/
lo futuro habebim⁹: qđ exēplū affer
re queā: vt q̄ ſic ītelligat̄ nō video:
q: nil ſanitati qđ ē: ei cōpare poſſe:
aut ego in me: aut aliq̄s ſub mortali
degēs carne ſenſit in ſe. Hic etenī tūc
nobis ſani videmur: cū in nob̄ nihil
qđ doleat ſentim⁹: fallimur tñ non/
nunꝙ̄ in h̄: nā freq̄nter in aliq̄ parte
corpis īfirmamur: nec tñ hoc ipm ni
ſi aut motu corpis: aut tactu aliq̄ vl
lo pacto expimur. Ac d̄ his qui nec
ita infirmant̄: ſ; ex oī pte ſibi ſani eſſe
videnť quid dicemus: vt vtrū ſint
ſani: aut nō ſint: pbem⁹. Pone tibi
quēlibet ſaniſſimū corpe: ꝛ de ſani/
tate illi⁹ ſciſcitare: ſan⁹ ē ſuo iudicio.
Hic talis paulo durius tāgat̄: aut in
aliq̄ ſui corpis pte artius ꝯſtringat̄:
ꝛ ſtatim videbis q: clamabit: ſine: le
dis me: vexas me. Quid eſt h̄: nōne
p̄us ſe eſſe ſanū dicebat: ꝛ nūc modi
ce tact⁹ ita dolenter ſuccłamat: iſte
ne tibi ſanus videt̄? Nō puto: neq̧ ꝙ̄
ſal⁹ hmōi nobis dabit̄: quoꝝ ſalus a
dño futura eſſe pmittit̄. Nā abſter/
Apoc. 21 get de⁹ oēm lachrymā ab oculis ſan
ctoꝝ: ꝛ iā nō erit ampli⁹ neq̧ luctus
neq̧ clamor neq̧ vllus dolor: q̄m
p̄ora trāſierūt ꝛ nō eſurieēt neq̧ ſitiēt
āpli⁹: nec cadet ſup illos ſol neq̧ vll⁹
eſt⁹. Dextera enī ſua deus teget eos:
ꝛ brachio ſancto ſuo defendet illos.
Quid itaq̧ eis nocere valebit: q̄buſ
dextera dei tegmentū erit? Qualis
autē ſit illa ſanitas: certe ſcio me nec
meo nec alicui⁹ ſenſu vel expimento
accepiſſe: febriū vo ꝛ diuerſaꝝ infir
mitatum q̄litates: ſi cuiuſmodi ſint
quis interrogaret: facile eas a me ex/
poſitas forſitā intelligeret: tñ q: ego
illas in me tā quaꝝ ab eis accepi que
ſint: q̄ eas expimēto didicerūt in ſe.
At qđ nec ſenſu pcepi: nec ab vllo q̄
pcepit vt dixi accepi: nō eodē modo
credere: tñ ꝛ incūctāter vt mea q̄d ē
fert opinio aſtruere licet: ſanitatem
vite future ita vigere ꝛ īmutabilem
ac inuiolabilē fore: vt ineffabili qua/
dā dulcedine ſuauitatis totū hoīem
repleat: ꝛ oē qđ alicuius in ſe viciſſi
tudinis: mutabilitatis aut leſiōis ſuſ
pitionē ptendere queat: pcul arceat
atq̧ repellat. Sic igit̄ iuſt⁹ erit ſan⁹:
ac vo quēlibet īiuſtū tāta ibi īfirmi
tate ſcias infirmari: vt nullo poſtmo
dū medicamine queat medicari.

De voluptate ꝛ anxietate: Ca. lv.

Fexta ps beatitudinis ē volup/
tas: miſerie vo anxietas. Illā
hoīes appetūt: hāc vo refugi/
unt. Uerū cū eā in hac vita q̄rūt: nō
niſi p āxietatē īuenire pñt. Cūq̧ ad
id puenerint qđ voluptatē putāt: nō
niſi laborando eodem pfrui valent.
Quo ſi extrā vſi fuerint īmoderati⁹:
rurſū eis ī anxietatē ꝯuertit̄. Quia
tñ in eo qualitercūq̧ delectant̄: nec
oīmodā anxietatem patiunt̄: Poſt
hāc vo vitā aut ī oīmoda volupta
te ſūt: aut oīno replebūt̄ anxietate.

De ſilitudine ferri igniti: Ca. lvj.

Sicut enī ferrū ignitū oīni ſui p
te ꝯtinet ignē: ſic in ſe boni vo/
luptatē: mali vo in ſe ſentient
anxietatē. Hāc vo voluptatē nemi/
nē in hac mortalitate viuentē eē pu
to vel fuiſſe q̄ eā vt ē: ſenſerit vl' gu/
ſtauerit: vt illi⁹ saporē vel habitudi
nē aliis declarari poſſit.

De duabus beatitudinib⁹ totidē
q̧ miſeriis: Ca. lvij.

Dicamus tñ aliq̄d ad hanc de/
clarandā. Dicam⁹ duas bea/
titudines: et itē miſerias eē duas:
maiorē videlicet atq̧ minorē. Ma/

loꝛē:regnū dei:minoꝛē vero in q̄ adā fuerat p̄mo poſit⁹:paradiſi gaudiū dicim⁹. Itē maioꝛē miſeriā:eternū ignē gehenne: minoꝛē aūt erūnas fatemur vite p̄ſentis:q̄s dū viuim⁹ inceſſanter patimur. Beatitudinē q̄ppe neutrā aliq̄n experti ſum⁹. Q: ſi ſaltē illā paruā beatitudinē quā adā in paradiſo poſit⁹ habuit:experti eſſemus:forte p hāc illā maioꝛē aliq̄ mō cōiectando videre poſſemus:ſic nunc in minoꝛi miſeria nati:nutriti ⁊ adulti:multa de maioꝛi miſeria q̄tiens volumus edicere ⁊ explanare valemus. Itaq; cū voluptas de q̄ agim⁹ cōſtet eſſe vna poꝛtio ſūme beatitudinis:q̄ illā mō explicem⁹ vt capiat̄ n̄ video:niſi forte illō agam⁹ aliq̄ cōtraria ſimilitudīe magne miſerie quā ex minori cōiectam⁹. Sit igr̄ an̄ oc̄los cordis poſit⁹:exēpli cā:hō aliq̄s q̄ tā ī ipſis oculoꝝ ſuoꝝ pupillis: q̄ ⁊ in ſingulꝭ mēbris ferrū ignitū ⁊ cādēs infixum hēat:ita vt nec medulle nec inteſtina nec oīo q̄cq̄ ī toto ipo cruciat⁹ imanitate illi⁹ careat vl̄ cam leui⁹ q̄ in ocl̄is aliq̄ten⁹ ſentiat:Quid dicā:anguſtiat̄? Quis hūc eſtimet ſane mētis inter iſta? Eodē mō ſ penit⁹ cōtraria cōſideratione in illa futura vita delectatio q̄dā ineffabilis bonos inebriabit:⁊ ineſtimabili dulcedine ſui totos eos inenarrabili abūdātia ſatiabit. q̄d dixi totos? ocl̄i:aures:nares:os:manus:guttur:coꝛ:iecur:pulmo:oſſa:medulle:exta etiā ipa ⁊ cuncta ſingillatim ſingulaq; mēbꝛa coꝝ in cōi tā mirabili delectatiōis ⁊ dulcedinis ſenſu replebūtur: vt vere tot⁹ hō toꝛrēte voluptatis dei potet̄:⁊ ab vbertate dom⁹ ei⁹ īebriet̄. Hec ecōtrario vt dictū ē:credim⁹ de iniuſtō.

De lōgeuitate ⁊ vite breuitate: Ca. lviij

Eptima ps btītudīs ē lōgeuitas: miſerie vero vite breuitas. Illa btītudinē coꝛpo ris:hec aūt miſeriā pficit. Tūc em̄ p̄mū p̄dictas btītudinis ptes coꝛpus hic p̄cū eas diu retinere valet. Nā ſi eas oēs haberet:⁊ ſtatim moꝛiēdo amitteret:q̄d eas ſibi habuiſſe pdeſſet? At lōgeuitatē hīc pfectā nō p̄t: q̄ aliq̄n moꝛitur⁹ ē. Quātū liber em̄ viuat diuti⁹:ſomniū ſibi eſſe videt̄ qō vixit cū moꝛit̄:ſi ḡ lōgeuitatē hō ꝟ hz: vbi q̄n q; moꝛitur⁹ eſt: q̄ tñ q: moꝛi citi⁹ poſſet:nec vitā oīno breuē ꝟ hz:in futuro aūt aut lōgiſſimā aut vitā habebit breuiſſimā. Si em̄ bn̄ vixerit nūc:tūc viuet q̄tū ⁊ de⁹. Vn̄ ſcp̄tū ē:Iuſti aūt ī ppetuū viuēt. Sap. 5.
Si vero male vixerit:nō niſi moꝛiēdo viuere tūc poterit. Nihil ḡ breui⁹ illa vita cui moꝛs fuerit ſp̄ ūcta. Nūc autē notandū. q: ſeptē p̄dicte btītudinis miſerieq; ptes:ad coꝛpus ptinent:cetere vero q̄ ſequūtur ad animā.

De ſapiētia ⁊ inſipiētia: Ca. lix.

Ctaua itaq; ps btītudinis ad aīam ptinens eſt ſapiētia: miſerie vero inſipiētia. Illā habere hac q; carere hō ſe eſtimat:ſi q̄d agnouerit quod alius neſciat. Sed que eius eſt ſapientia qui ſeipſum ignorat? Quis enim perfecte agnoſcere valeat cuiuſmodi res ſit anima ſua; q̄ſue nouit q̄le ſit coꝛp⁹ eius interius vl̄ q̄le poſteri⁹ vl̄ etiā exteri⁹? Quia tñ ⁊ ſe ⁊ alia q̄q̄ mō cognoſcere p̄t: non oīno inſipiēs eſt: veꝝ in futuro aut pfecte ſapiēs:aut oīno erit inſipiens. Sapīa igit̄ quā oēs in hac vita nō viliter amāt:tanta in futura vita bōis erit:vt eoꝝ q̄ ſcire voluerint:nihil ſit qō ignoꝛent. Bon⁹ em̄ pfecta q̄ de⁹ ē ſapientia replebit̄:eūq; facie ad faciē intuebit̄. Quā dū ita pſpexerit:creaturē toti⁹ naturā videbit: q̄ in deo meli⁹ q̄ in ſeipa cōſiſtit. Tūc etenim iuſti cuncta ſcient que deus fecit ſcienda:tam ea que p̄terita:q̄ ea q̄ poſtmodū ſunt futura. Ibi a ſingulis omnes:ibi ab omnibus ſinguli cognoſcentur:nec quēq; omnino latebit qua patria:qua gente:qua ſtirpe quis editus fuerit: vel quid etiā in vita ſua fecerit. Hic foꝛtaſſis aliquis ait.

Qꝫ peccata ſingulorꝫ ſingulis pa/
teant: Ca.lx.

q Uid eſt hoc: pctā q̄ feci ſcīēt om
nes? Ad hoc ea cōfeſſꝰ ſū vt de/
lerent̄ ⁊ obliuiſcerēt̄: vt nulli ampli
us pāderent̄: bn̄. Sꝫ cū tu in illa glo
ria ab oī criminū ſorde purgatꝰ vul/
tui dei p̄ſens aſtiteris: ingratꝰ ne ei po
teris eſſe ꝓ tāta miſericordia quā ti/
bi fec: remiſſis illꝰ ⁊ illis delictis? Nō
inquies. Et vn̄ in quā gratias ages:
ſi nihil eorū vn̄ iure gratias illas de/
beas: ī tua memoria habeas? Ut igi
tur ī laudibꝰ illiꝰ eternalr iocūderis:
ſp de quāta miſeria ſis eruṫꝰ: vt pu/
to corā habebis. Cū ḡ ſingulorꝫ ꝯſci
entie ſingulis pateāt: fateri audeo ea
q̄ꝫ pctā cūctis electorꝫ patere: p̄ q̄rū
curatione tu deo gratioſꝰ exiſtis aſ/
ſidue: nō ad tuā ꝯfuſionē: ſꝫ ad ma/
gnā dei miſericordiā eiuſq̄ glorifica
tionē tuāq̄ ꝯgratulationē. Non eīn
tūc ꝓ peccatis tuis te maior anguſtia
cordis p̄met: ſceletū ve tuorꝫ magis
pudebit q̄ aliquē olī magnis vulne
ribꝰ ſanciatū: iā q̄ ex oī pte ſanatū:
aboliti lāguoris moleſtia p̄mit. Uel
nūq̄d eorꝫ q̄ in cunis poſitꝰ īfans ege
rat: nūc grādeuū pudꝫ? Tūc q̄ppe cū
integra ſanitas: pfecta mūdicia: ple
na remiſſio: ſecura oīm offenſionū i/
punitas tibi certo arriſerit: cognitio
vel recordatio pctōrꝫ tuorꝫ in nullo ti
bi magis horrori eſſe vel ꝯfuſiōi va/
lebit: q̄ eſt mō btō petro aplorꝫ p̄nci
pi q̄ chriſtū negauit: abnegatio ſua:
btē marie magdalene pctā ſua: ⁊ mul/
tis aliis multa q̄ ſequūt̄ iam donata
crimīa ſua. Uerꝫ ſup hoc ꝯgnitis delictis
velut ī enormi ac ſeda īfirmitate ſua
pietas xpiꝰ ſapīa medici q̄ te ſanauit
ſublimiꝰ a cūctis admirabit̄: lauda/
bit̄: magnificabit̄. Laus autē ⁊ ma/
gnificētia glorie dei: tua ſi bn̄ aduer/
tis glīa ē. Sꝫ dices: Et quidē ꝯſētio
laudē dei gl̄iam eſſe meā: verū cum
hinc inde tot ⁊ tot ad mei cōparionē
innocētes ꝓdeāt: q̄ cōſideratio vite
mee obſcenitatibꝰ: me omino ſicut
equū erit horrori habēdū iudicent.
Quid dicā? iuſticia nēpe ſuū: ⁊ ſuūꝫ
iniuſticia p̄miuꝫ exigit. In his frater
nolo timeas: alit̄ ei erit q̄ exiſtimas:
illū ſiq̄dē quē tu tibi cōpatū iudicas
innocentē penitꝰ: nō ibi reperies de
te quēadmodū putas ſentiētē. Nāq̄
vidēs ille v̄ q̄ agis plane neq̄q̄ ītelli
get te: neq̄q̄ ſe: ſꝫ deū q̄n peccaſti offē
diſſe. Cū ḡ viderit deū tibi tua debi
ta fideliꝰ dimiſiſſe: nec ī cor ſibi aſcē/
det vt te inde aliq̄tenꝰ iudicet. In hoc
cū ipo deū offendere ſe cognoſceret
ſi te deo p oīa recōciliatū ꝓ his que
olim feceras vllatenꝰ ꝯtēnendū co
gitaret. Magis aūt gratioſꝰ ineffabi
lē dei clemētiā admirabit̄: nō ſolū ī
te ſꝫ etiā ī ſe. In te: q̄ꝛ te de tā ꝓfūdo
iniq̄tatis eripuit. In ſe: q̄ꝛ ſola gra/
tia eiꝰ ne in itidē ꝓfūdū rueret: te/
nuit ſe: laudādo igit̄ magnificabit ī
te poſt grām dei vim atq̄ ꝯſtantiā
q̄bꝰ enitēs voraginē tāti mali viriliṫ
euaſiſti: itaꝫ quā q̄ v̄ ⁊ ipe ꝯſiderabit
niſi a deo adiutꝰ fuiſſet: nō ita forſi/
tan iter iuſticie tenuiſſet. Uides igit̄
q̄m nihil impropii vulgata cognitio
pctī tui: imo q̄ multū laudis ⁊ gra/
tiarꝫ cognita remiſſio ſui generabit.

Altercatio inter hoīem iuſtū ⁊ an
gelum: Ca.lxi.

i Pſi etiaꝫ angeli ſi te ſocietate
ſui ꝓpter pctā tua indignū vellēt iu
dicare: haberes q̄lit̄ ꝯ eos iure te poſ
ſes defēſare. Quo nā ī q̄s mō: audi:
ꝓpone āgelū aliquē q̄ſi talia tibi i/
ꝓperātē: Tu hō de puluere factꝰ: tu
puluis q̄q̄ futurꝰ: ꝯ deū te extuli/
ſti: ꝯ p̄ceptū eiꝰ te in cenū oīs pctī et
immundicie tumidꝰ deieciſti: ⁊ nūc no
ſtri ſiſis eē q̄ris: q̄s nunq̄ in aliq̄ vo
lūtati dei ꝯtiſſe cernis. Ad hec ita rn̄
deas: Si ego vt tu dicis de puluere
factꝰ ſū: certe nō mirꝫ ſi vento tēpta/
tionis impulſus: in ſordes ſuꝫ crimi/
nū lapſꝰ: Uerꝫ agnita ⁊ credita miſe
ricordia chriſti: ſpretis oībus q̄ illuꝫ
nolle ſcire potui: in cūctis q̄ illū vel
le ītellexi memet ipm exercui. Unde

tribulatiões:ãguſtias:in fame:ſiti et
vigilijs:verberibus:ↄtumelijs:alijſq;
mõis innumeriſ ad honorẽ ei⁹ ſuſti/
nere non renuit:et q̃q; mundana pro
virib⁹ meis nihilipendẽs:ipſi⁹ tãtũ/
modo ſoli⁹ grẽ ꝑ ſingula recõciliari
ſtudui. Uos aũt q̃d hoꝝ vnq̃ ſui cã
ſuſtinuiſtis? Sꝑ vos glĩa: ſꝑ iocũdi
tas ẽ comitata:ſꝑ vos tenuit dextera
dei atq; defendit ab ĩpugnatiõe colo
ꝑti:ita vt nulla vobis ſurriperet ma/
cula ei⁹. Itaq; ſi a voluntate illi⁹ nõ
cecidiſtis:ipſi⁹ donũ ẽ:a q̃ iugiꝶ tenti
eſtiſ. Sꝫ q: hꝫ rõcinatio illos tãtũmo
do reſpicit:q̃ ꝑditioni ſue viã fecerĩt
⁊ regnũ celoꝝ violenꝶ rapuerĩt. Alij
q̃ in illo ſunt hꝫ alio mõ ĩtraturi:alia
rõne paritatẽ angeloꝝ ſibi ſũt vẽdi/
caturi. Sꝫ q̃ris: q̃ forſitã iſta? Dicent
hꝫ illis q̃ ĩ regno dei vrã q̃rum⁹ eq̃lita
te beari:dono ⁊ grẽ ieſu chriſti domĩ
noſtri id aſcribim⁹:q̃ ad hoc dignat⁹
eſt hõ fieri:pati:mori:vt nos ab omĩ
delicto ĩ ſanguĩe ſuo iuſtificatos ipſi/
us regni ↄſortes efficeret. Uos igiꝶ
ↄſiderate an ſãguis chriſti q̃ ꝓ nob̃ ẽ
effuſ⁹:q̃at nob̃ ñ eẽ ꝑfecta cã ſalutiſ?
Quid ad hꝫ angeli q̃ libenꝶ eo q̃ bo/
ni ſunt rõni acq̃eſcere volũt:dicerẽe
niſi q̃ dicta ſunt rõne niti:⁊ huiõi ho
mines iure ſuã eq̃litatẽ debere ſorti/
ri? Cũ itaq; angeli atq; hoĩes q̃s ma
gis te iudicaueras innocẽtes tibi cõ/
ſentiãt:tibi in cunctiſ ꝓ vitate rõnis
honorẽ deferãt:perpẽde ſi vales q̃
grata ſit ſapĩa iſta: q̃ tu ſic ab oĩb⁹:
ſic oẽs a te cognoſcẽꝶ in vita illa. Si
autẽ fueris mal⁹:vᵃ oĩno ſapĩa ꝑiua
tus:tãtis vrgeberis dolorib⁹:vt nõ
ſoluꝫ ĩſipiẽs: veꝝ oĩno fias ⁊ amẽs.

De amicitia ⁊ inimicitia: Ca. lxij.

Nona ꝑs beatitudinis eſt ami/
citia: miſerie vero inimicitia.
Perfecta aũt amicitia eſt q̃ in
inimicitiã ↄuerti nõ pt. Sꝫ q̃s hꝫ ami/
citiã tãtã etiã fili⁹ erga patrẽ? Quia
tñ nec vll⁹ habet hic inimicitiã tãtã
q̃ cõuerti nõ poſſit in amicitiam:nec
oĩno hꝫ hꝫ inimicitiã ſũmã:in futu/
ro aũt aut amicitiã ꝑfectã:aut inimi
citiã q̃ſq; ĩueniet ſũmã. Bonũ etenĩ
quẽq; ſic de⁹ oẽſq; alij diligẽt boni:
vt eũ habere odio vltra nõ poſſint.
Quantũ nãq; q̃ſq; ſeipm̃:tm̃ ⁊ tam
diu diliget ⁊ alterum: nec enĩ video
quõ aliter eſſe poſſit:preſertim cum
oẽs vnũ corp⁹ chriſti ſint: ⁊ chriſt⁹
q̃ eſt ipſa pax ſit oĩm caput:nec mĩo/
ri ſeſe affectu complectanꝶ q̃ mẽbra
vni⁹ corpis ſibi ĩuicẽ cõpãꝶ. Putas
abũdãs eris in dilectiõe q̃ñ hꝫ tibi fu
erit in poſſeſſiõe? Attamẽ iſta tranſi
⁊ ↄtẽplare ipm̃ ꝑ quẽ hꝫ bona tibi ꝓ
uenere:⁊ ꝑcipies q: ille pl⁹ q̃ tu teip
ſum ⁊ q̃ oẽs alij ſe incõꝑabiliꝶ amet
te:⁊ tu ſuꝑ teipm̃:⁊ ſuꝑ oẽs alios in/
effabili q̃daꝫ ſuauitate illũ amabis.
Malũ aũt quẽq; ſic deus oẽſq; boni
hẽbũt odio:vt nec fili⁹ q̃dẽ pietatẽꝫ
hẽat de pr̃e in penis ↄſpecto.

De ↄcordia ⁊ diſcordia: Ca. lxiij.

Decima ꝑs beatitudinis ẽ ↄcor
dia:miſerie vᵒ diſcordia. Cõ/
cordiã hõ tã ratã hꝫ hꝫ:vt nec
ſibiipſi ſꝑ ↄcordet. Sic eĩ corp⁹ ⁊ aĩa
diſſidẽt ſibi:vt q̃ᵈ vnũ appetit:alte/
rũ nolit. Ueꝝ q: nõ ſꝑ hꝫ faciũt:hꝫ ali
q̃ñ idẽꝫ volũt: nõ in diſcordia ſũma
ꝑſiſtunt: In alia vᵒ vita vel in con
cordia vꝉ in ſũma ꝑſiſtũt diſcordia.
Corp⁹ enĩ ⁊ aĩa cuiuſq; ſancti: ĩmo
ↄcordie tãte erũt oẽs iuſti:quãte in
ꝑſenti ſũt oculi noſtri. Sicut enĩ ocu
lus vn⁹ verti nõ põt q̃ nõ vertaꝶ et
ali⁹:hꝫ in eandẽ ꝑtẽ ſꝑ voluunꝶ: Sic
etiã corp⁹ ⁊ aĩa vꝉ ſocietas illa iuſto
rũ nihil poterũt velle diuerſũ:hꝫ ean
dẽ ſꝑ volũtatẽ habebũt: Corp⁹ enĩ
vnum erimus: Eccl̃ia vna erimus:
ſpõſa chriſti erim⁹ q̃cũq; ibi erim⁹:
Ipſa dei volũtas nõ erit a tua diuer
ſa:hꝫ ſicut tu q̃ᵈ ille:ita ⁊ ille volet in
cunctiſ q̃ᵈ tu. Caput nãq; a ſuo cor/
pore q̃ñ diſcreparet?

Qz oẽs iuſti idẽ velint: Ca. lxiiij.

Sed forſitã dices: Ecia ſi de⁹ ⁊ oĩs
ille btõꝝ cet⁹ volẽt q̃ᵈ ego: tũc
⁊ augmẽtũ mei bõi mecũ volẽt:
q̃ᵈ ego ibi nõ velle nõ potero. Ero
itaq; ꝓ velle meo de maiorib⁹ in ce/

lo. Huic tue imbecillitati reſpōdeo.
Quia ſi etiā btō petro in gloria par
eſſe volueriſ: eris. In gloria dico: qꝛ
vt petrꝰ ſis in pſona: velle nō pote/
ris. Nāqꝫ ſi hͦ velles teipm nihil eē
velles: qͦ velle neqͥbis. Sed nec in
gloria illi equari ſi meritis eiꝰ impar
fueris velle poteris: qꝛ pulcherrimā
illiꝰ corpis cōpoſitionē quā in hͦ cō/
ſpiceres violari: plus omi commodo
amabis: Nec etiā i hūano corpe vł
pes loco aut officio manꝰ: vel manꝰ
pedis fungi exoptat: aut os ſine naſꝰ
vbi oculi ſūt: aut oculi vbi os aut na
ſus relictiſ ſedibus ſuis cupiūt trāſfer
ri: aut ſi tranſferrent: pueniēter τ ſi/
ne iniuria nō id paterent. Eodē mō
i illa admirabili τ glorificata diſpo
ſitiōe τ eque diſpoſita glorificatiōe
beate ciuitatiſ dei: ita quiſqꝫ qͦ ade/
ptus fuerit: amabit: vt ſtatū ſuū po/
tiori gradu īmutari ſi velit. Quare?
Qꝛ cuiqꝫ ſatis erit ſua felicitas τ be
atitudo ſibi ꝑ meritis ſuis miſericor
diter impertita. Ampliꝰ: ſi hi q̇ iā tūc
i ipius corpis vnitate locati fuerint
maiora ꝙ ſint adepti ꝯſiderarēt: eo
ipō miſeri eēnt: q̇ nōdū haberēt qͦ
vellent. In q̇ em alicui qͦ cupit de/
eſt: in eo miſer ſit neceſſe ē. Sed ab/
ſit ab illo regno oīs miſeria. Aderit
itaqꝫ oībus oīs ſufficiētia: quā pfici
et in ſingulis vnanimis τ plena con/
cordia. Mali vͦo in diſcordia tanta
pſiſtent: vt eoꝝ corpꝰ τ aīa ſp diſſide
ant. Nā τ corpꝰ aīaꝫ odio habebit:
eo ꝙ male vnqꝫ cogitauerit: τ anima
corpꝰ eo ꝙ male cogitata ope cōple
uerit: ꝑ q̇bꝰ oībꝰ torquent in penis.

De honore τ dedecore. Ca. lxv.

v. Ndecima ps beatitudinis ho
nor ē: miſerie vͦo dedecus.
Honorari hō ab oībus appe/
tit: aut eorū vͦbis aut factis. Verbis
q̇dē: vt eū collaudēt: factis aūt vt ſi
bi eū pponāt. Sꝫ cum honorē hmōi
appetit: tale ē ac ſi vnꝰ mus q̄rat ab
alijs laudari: eiſqꝫ i regimie pponi.
Huc tn̄ honorē licet nullus ſit pene
nemo pōt hic ad plenū habere. Nul
lus em vel impator laudat a cūctis:
vł oībꝰ alijs pponit: qꝛ tn̄ nec vllus
a cūctis hͦ blaſphemat vel alijs oībꝰ
ſubſternit: nec oīno inhonorat: In
futuro aūt aut honorabit: aut econ/
tra oīo exhonorabit. Qui honor cu
iuſmōi ſit: breui ſub exēplo ꝯſiderenꝰ.

De paupe in regē adoptato: Ca.
lxvi.

e. Cce ſit añ oclos nros
poſitus aliq̇s paup: oī ſolacio
deſtituꝰ: vlceꝝ τ aliaꝝ īfirmi
tatū feditate corruptus: τ omi q̇ vel
a frigoris aſpitate defendat tegmi/
ne nudus. Hunc igit talē tali modo
iacentē: τ in nullo ſemet iuuare va/
lentē: ſi rex aliq̇s potētiſſimus tran/
ſiens videret: τ miſeratus eius vlce/
ribus mederi iuberet: curatūqꝫ ſuis
regalibꝰ ornamentis indutū ſibi p̄/
ſentari pciperet: τ adductū in filiuꝫ
adoptaret: ac deinde pciperet: vt in
regno ſuo filius ſuꝰ a cunctis habere
tur: atqꝫ in nullo qͦ imparet a quo
ꝙ ꝯtradiceret: heredem ſuum filijqꝫ
ſui ꝓprij coheredē ꝯſtitueret: τ eum
ſuo noīe vocari vellet: nōne diceres
hunc magnifice τ inopinate honora
tū? Et certe deus nobͦ hec oīa faciet:
Nati em de putredine carnis reple/
mur multis miſerijs: in q̇bus miſerijs
conſtitutos: τ omni ſolacio deſtitu/
tos: omniūqꝫ infirmitatum paſſio/
nibꝰ obnoxios: ac petōꝝ et corrup/
tibilitatis vlceribꝰ plenos: ſola miſe
ricordia ductꝰ accipiet: τ curabit nos
τ ſanitati reſtitutos: ornamentis pfe
cte iuſticie τ incorruptibilitatiſ ornā
bit: adductoſqꝫ in filios ſibi adopta
bit: regni ſui cōſortes efficiet τ here/
des: filioqꝫ ſuo vnigenito ſibi ꝑ oīa
equali τ coomipotēti ꝯcorpales ſta
tuet τ coheredes: omiqꝫ creature iu
bebit: vt in omi qͦ volemꝰ nobͦ obe
diat: vocatoſqꝫ nos noīe ſuo deos fa
ciet. Ipe em dicit: Ego dixi: dij eſtiꝫ:
τ filij excelſi oēs: ſi ipe deꝰ deificans Ps. 81
eſt: tu vͦo deꝰ deificatꝰ. At fortaſſe
ais: hec rō tua i illis quideꝫ magnis
aplis ſeu martyribꝰ p̄t exiſtere ratā:
i me aūt q̇ vtinā int illos vł minimꝰ.

eſſe merear: nō intelligo q̄ nā pacto ꝯſtare queat. Ad hoc intende queſo ⁊ intellige: q: nullū iuſtorū ab iſta deitate excepit deus: vbi ait: Dij eſtis ⁊ filij excelſi omnes.

De ſilitudine inter ignē ⁊ deitatē: Ca. lxvij.

(v) Erū vt dicta meli⁹ eluceāt: ꝯſidera ſub exēplo naturā ignis ⁊ naturā rerū ignitarū: ſi forte ibi aliq̄tenus queas imaginari q̄liter illi ſūme deitati ꝓ modulo tuo poſſis ꝑticipando deificari. Ecce ignis vn⁹ ē: ⁊ in ſua natura calid⁹. In hūc igitᷣ ignē pone lignū: plumbū ⁊ ferrū ſimul: itaq̧ cū lignū fuerit in carbones ꝯuerſum: ⁊ plūbū liquefactū: ita vt in carbonib⁹ nihil niſi ignis appareat: ⁊ plūbo nihil caloris addi queat: necdū tñ poterit ferro ī calore coēq̄ri qḋ nōdū forſitan penit⁹ īcāduit igni. Licet igitᷣ aliud alio magis in calore ꝓfecerit: ſingulū tñ ſeruata natura ſui vſitato locutionis mō: q: qḋ ignitū eſt: ꝑ ſe dicitur ignis. Sic erit in illa beata ſupnorū ciuium ſocietate: de q̄ loq̄mur: Nam queadmodū hi qui ſūme deitati ſūt ꝓpinquiores: ⁊ ob hoc alijs p̄ſtantiores: dij dicentᷣ: ita ⁊ q̄ illis ſunt inferiores: q̄m vna ⁊ eadē q̄ ⁊ ipſi ſūme deitati pro ſua capacitate ꝑticipant: ſimili nomīe deos dicēdos neceſſe ē. Talis honor vt p̄libauim⁹ iuſtis ꝓ modo meritoꝝ exhibebitur. Quiſq̧ ꝟo mal⁹ ecōtra ſic exhonorabitᷣ: vt in omni fetore deiectus: vermiū etiā dominio ſubijciatᷣ.

De potētia ⁊ īpotētia: Ca. lxviij.

(d) Vodecima ps beatitudinis ē potentia: miſerie ꝟo impotentia. Verā ille potētiā obtinet q̄ q̄cunq̧ voluerit facere p̄t. Qḋ q: null⁹ hic valet facere: nec verā hāc potentiā p̄ōt hīc: q: tñ q̄nq̧ qḋ vult facere: p̄t: nec oīno īpotentie ſubiacet. Verū ī futuro aut vere ōpotens: aut erit oīo ſp̄q̧ īpotēs. Bon⁹ aūt q̄cq̄d voluerit facere poterit: q̄m ipm oīpotētē ī oīb⁹ ſue volūtati ꝯcordātē habebit. Mal⁹ ꝟo nihil qḋ velit agere quibit. Quādo ḡ cū tanto honore ⁊ cū ceteris p̄taxatis hanc adept⁹ fueris oīpotentiā: nō video q̄ rōne poſſis cupere ampliorē. Igitᷣ dū poſſeſſione harū beatitudinū quas digeſſimus: felix fueris: nōne ſufficiens tibi videberis? Et maxime in q̄s? Age igitᷣ ſi in oībus iſtis vel vna die ſicut expoſita ſūt ſecur⁹ viueres: gauderes ſine dubio. Si aūt tm̄ cēſe vel vno anno letificareris: ⁊ ſi toto t̄pe vite tue q̄d faceres? Dares p̄ciū? vtiq̧ libēs q̄cquid haberē ⁊ memetipm inſuꝑ ſi ſic ⁊ nō aliter ea adipiſci valerem. Si vero ad hec oīno ſecurus exiſteres: q̄ ſ. ea dum viueres nullo euentu amitteres: omitto dicere vtrū vel cogitare poſſis: an nō: quid exultationis tibi deeſſet.

De ſecuritate ⁊ timore: Ca. lxix.

(t) Ertiā decimā itaq̧ beatitudinis ꝑtem accipe ſecuritatē: miſerie ꝟo timorē. Hec alias ſiq̄dē oēs beatitudinis ptes confirmat: nec haberi poſſūt ꝑfecte ſine illa: verū in hac vita nihil quis poteſt habere vnde ſecur⁹ valeat eſſe. Sub eodē eñ momento paup ex diuite: mortu⁹ ex viuo poteſt exiſtere. Ergo nec q̄lias beatitudinis partes: nec ſecuritatē perfectā hic habet. Quia tamē non ſemper patitur quod timet: ſed quandoq̧ effugere poteſt: nec ſūmū timorē hic habet: In futuro autē aut ſecuritatē perfectā: aut econtra ſummū habebit timorē. Bonus aūt q̄cquid voluerit: habebit: ⁊ nihil ex eo ſe amiſſurum timebit.

Q: nullus amittat iā ſemel adepta bona: Ca. lxx.

(d) Ico eñ: q: ſi ea ꝑditur⁹ ē: aut ipe volet ea ꝑdere ſua ſpōte: aut de⁹ volet ei inuolenti illa auferre: aut aliq̄s alius deo fortior ſuperueniens: ea tollat ab illo: deo ⁊ ipſo non volēte. Sz certe nec ipe abiecto tāto bono in miſerias q̄s ſe euaſiſſe gloſ⁹ exultabit recidere volet: nec de⁹ q̄ il-

ıud tã larga ⁊ clemẽti bonitate do/
nauit: id ei aliqñ auferre volet: nec
vll⁹ fortioꝛ deo ſupueniet ꝙ deo in/
ſtũ ꝓtegẽte ꝟ illi inuito aliqten⁹ tol
let. Mal⁹ ꝟo ⁊ ſp tormẽta ꝗ patieꝛ
pauebit: ⁊ nũꝗ̃ ex eiſ euadere poꝛit.

De gaudio ⁊ triſticia: Ca. lxxj

Uartadecima igiꝛ beatitudi/
q nis pꝛo gaudiũ: miſerie ꝟo tri/
ſticia eſt. Gaudiuꝫ pfectũ ſol⁹
ılle põt hr̃e: ꝗ p̃dictas oẽs beatitudi
nis ptes põt obtinere. Quaꝛ qꝛ vl/
lã nemo hic hr̃e põt: patet: qꝛ nec gau
diuꝫ ſummũ ꝟ retinere valet: ſic ⁊ il
le ſol⁹ vere triſticiã patiꝛ ſũmã quẽ
p̃dicte oẽs miſerie ptes om̃ino coar/
tãt. Ueꝛ qꝛ null⁹ ex toto ꝟ eas pati/
tur: liq̃t: qꝛ nec in ſumma triſticia hic
habieaꝛ: In ſeculo autẽ futuro aut le
ticia aut triſticia ꝗſqꝫ replebiꝛ ſũma.
Bon⁹ eñ ꝗſqꝫ om̃io tũc poterit gau
dere: qꝛ p̃dictas oẽs beatitudinis p/
tes obtinebit pfecte. Quid ꝗ̊ beati⁹
iſto ꝗ tunc repiebiꝛ iuſtus gaudio?
Adhuc tñ ad cumulũ btĩtudinis ſue
aliꝺ habebit vnde magis poſſit gau
dere: qꝛ eñ quiſqꝫ ſic vt ſe alteꝛ ama
bit: ſ̃patet: qꝛ ſic de illius felicitate
vt de ſua gaudebit. O ꝗ̊t igiꝛ ⁊ q̃n/
ta gaudia quiſqꝫ obtinebit ꝗ ꝺ tot ⁊
tãtis beatitudinib⁹ ſanctoꝝ ſubilla/
bit. Qꝛ ſi tñ de alijs ꝗ̊s vt ſe diliget
gaudebit: quantũ de deo quẽ ſupꝛa
ſe diliget: exultabit? Gaudiũ eñ erit
ei intus ⁊ extra: gaudiuꝫ ſurſum atqꝫ
deoꝛſum: gaudiũ circumcirca: vbiqꝫ
gaudium plenũ. Malus vero econ/
tra triſticia replebitur ſumma: quia
om̃es miſerie partes quibus nihilo/
minus ſe circũſeptum ſentiet: ineui/
tabiliter ſine fine patietur ⁊ indeſi/
nenter. (Ca. lxxij.

De cupiditate mundani honoꝛis:

Ic agũt illi qui mũdi huius ho
ſ noꝛes appetunt: quõ pueri qui
ſequũꝛ papiliões. Papiliões
eñ cũ volant: tramitẽ rectũ nũꝗ̃ te
nẽt: ꝟ huc illucqꝫ ſe agitãt: cũqꝫ ali/
cubi reſidere videãꝛ nec ibi diu moꝛã
tur. Hos aũt cũ pueri cape volũt: ci/
to p⁹ eos currere ſatagũt: ⁊ qꝛ nõ ad
ſuos pedes ſed ad papiliones inten/
dunt: aliquãdo in foueam cadunt:
ſeqꝫ immaniter ledunt. Plerũqꝫ ve/
ro cũ eos vident alicubi reſediſſe: in/
cedunt ſuauiter ⁊ caute vt eos vale
ant comp̃hendere: qꝺ dũ faciũt: ma
nibus ꝗ̊ꝫ plaudunt: ⁊ ad inuicẽ leni
voce dicunt: Ecce iã eos habebim⁹.
Sed cum ꝓpius accedentes: eos ap
p̃hendere temptant: papiliões auo/
lant: ſi quando ꝟo eos apprehende
rint: exultant ꝺ nihilo: quaſi magnũ
quid fuerint adepti. Similiter auteꝫ
faciunt qui huius mũdi honoꝛes ap
petunt. Honoꝛes eñ huı⁹ mundi nũ
ꝗ̃ certã tenẽt viã: ꝟ incertis diuerti/
culis de vno ad aliũ trãſuolant. Cũ
qꝫ ſub alicuius ſubſtiterint poteſta/
te: nec ibi diu poſſũt remanere. Hõa
ergo cũ ſtulti hoĩes aſſequi cupiunt:
feſtinãt poſt eos quibuſcũqꝫ modis
poſſunt: ⁊ qꝛ nõ ↄſiderant ꝗ eos mo
do aſſequanꝛ: ſed vt ꝗ̊quo mõ adipi
ſcanꝛ: ſepius in grauia crimina deci/
dunt ꝗ̊bus ſuas aĩas vehemẽter le/
dunt. Aliqñ ꝟo cũ viderint eos ali
cubi q̃ſi paratos ſibi eſſe: accedunt il
luc latenter ⁊ multũ callide: vt qua
ſi nullo ſciente valeãt eos obtinere:
quo dũ appꝛopiãt: vehementer gau
dent ⁊ exultãt: ꝟ cũ ꝓpi⁹ acceſſerint:
eoſqꝫ ſe poſſe iã app̃hendere putaue
rint: honoꝛes de manibus eoꝝ ſe ex/
cutiũt: ⁊ aliqua ꝺ cauſa ad alios ali/
quos ſe tranſſerũt. Quos ſi q̃ſi ade/
pti fuerint: gratulanꝛ q̃ſi aliquẽ veꝝ
honoꝛẽ fuerĩt aſſecuti: cũ ad veri ho
noris culmẽ ꝑuenire nõ poſſint: ſi nõ
hos cũ ſuoꝝ ſatiſfactione commiſſo/
rum reliquerint.

De ſimilitudine inter deum ⁊ ali
quẽ dominũ: Ca. lxxiij.

Ta iter deũ ⁊ hoĩes agiꝛ: quõ
ſ inter dñm aliquẽ ⁊ ſeruos ill⁹
ꝗ vulgo naturales vocanꝛ. Si
eñ dñs naturali ſeruo aliquid iuſſe
rit: ⁊ ſeru⁹ domino libẽter obedierit:

agit ſeruꝰ qđ debet ⁊ qđ dño placet.
Si aūt dñi ſui p̄ceptis reſtiterit: gr̄az
ipſiꝰ ſtatim amittit: Quā ſi voluerit
recupare: ac deinceps dño ſuo fideli-
ter ſeruire: ſicut prius debuerat natu-
raliter feciſſe: ſi ei dñs tunc iuſſerit:
iurat ꝙ eius obediat p̄ceptis: eiqꝫ fi-
deliter ſeruiet q̄ꝫdiu vixerit. Quo fa-
cto dñs ei condonat qđ deliquit: ⁊ ſi-
ita ſibi placuerit: aliq̄d ꝓprietatꝭ vñ
viuat habere ꝯcedit. Verū aliquan-
to tp̄is trāſacto: ſeruꝰ paulatim inci-
pit q̄ iurauerat obliuiſci: ⁊ ab amore
dñi ſui tepeſcit: Et q2 ea q̄ dñs iubet:
ſibi dura videt̄: p̄us quedā ꝯpoſtmo-
dū plura tranſgredit̄: donec cū oībus
pene plurimis habeat̄: ſicqꝫ rurſus dñi
ſui gratiā perdit quā p̄us recupaue-
rat ſponſione correctionis: Quid ḡ
amplius faciet? Quid aliud ꝓmitte-
re p̄ōt? Naturale ius corrupit: iuſiu-
randū violauit: Eſt tamen aliud qđ
adhuc faciendū inuenit ſeruꝰ: Licē-
tia ei dñi ſui aliq̄d retinuerat đ ꝓp̄e-
tate vnde ſe poteſt vt antea reconci-
liare. Poſtqꝫ ḡ ſe erraſſe cognoſcit:
ad dñm ſuū redit: cū exorans huiuſ-
modi verbis: Dñe inquit confiteor
meā iniquitatē: q2 qđ tibi naturalit̄
debuerā: quodqꝫ poſtmodum iureiu-
rando ꝓmiſerā: totum ad meā tranſ-
greſſus ſū miſeriā. Sed adhuc ſemel
indulge mihi ſi placet q̄cq̄d deliq̄:
⁊ ego tibi reddā quicq̄d ꝓprietatis
ꝑ tuā licentiā hactenꝰ retinui: me au-
tē ipm̄ ita in tuo ſeruitio aſtringā ꝙ
meā ex toto voluntatē dimittā: tuā
xo inquantū potero faciā. Et vt eā
ſemꝑ valeā implere: ponā me in illo-
rū ſubiectiōe: q̄ me illā ſciāt ⁊ velint
docere: ⁊ admonēdo: corripiendo: ca-
ſtigando faciāt cuſtodire. De q̄bus
oībus faciā tibi iuſiurandū: ſi mihi
indulſeris q̄cq̄d hactenꝰ deliqui.
Tūc dñs: ⁊ ego adhuc inquit indul-
geo tibi oīa que petis ſi tu oīa feceris
que ꝓmittis: Sed hoc ſcias: q2 niſi
hanc ꝯuentionē cuſtodieris: vl ſi eā
caſu in aliq̄ violaueris: niſi ad eandē
penitendo redieris ꝑ aliā ꝯuentionē
me placare n̄ poteris. Eodē itaqꝫ mo-
do inter deū ⁊ hoīes agit̄. Deꝰ eni
primo homini q̄ddā p̄cepit: cui ſi ille
obediſſet: ꝑfecto feciſſꝫ qđ facere de-
buiſſet ⁊ qđ deo placuiſſet. Sed q2
illius p̄ceptū p̄teriit: gratiā eius ſta-
tim ꝑdidit. Hāc ergo ſi voluerit ho-
mo recupare ſicut deus iubet: iurat
i baptiſmate qđ audiuimꝰ illū ſeruū
iuraſſe. Sꝫ q2 ⁊ h̄ ipm̄ ſepiꝰ trāſgre-
dit̄: relictis oībus cū ꝓpria volunta-
te monachus efficit̄: aut ḡ monachꝰ
ſaluabit̄: aut aliter dānabit̄.

De ſimilitudine inter diabolū ⁊ im-
probū placitatorem: Ca. lxxiiii.

Verū ſciendū ē: q2 ſic placitat
diabolus ꝯtra hoīez: quō im-
probus placitator ꝯtra aliquē
aliquē. Improbus eñ placitator li-
cet nō habeat rectū: tamē ꝓpter im-
probitatē ſuā veniēs ad placitū: hoc
qđ ē iuſtū iniuſtū: ⁊ qđ ē iuſtū oñdere
vult iniuſtū. Sed cū eū aliq̄s iuriſ-
peritus audit: ⁊ q2 nō rectā habeat
cauſā agnoſcit: iudicat eſſe iniuſtū
qđ ille dicebat iuſtū: ⁊ eē iuſtū qđ il-
le aſſerebat iniuſtū: ſicqꝫ ille ꝯuictꝰ a
placito diſcedit dolēs ꝙ aliq̄d facere
n̄ poterit. Sꝫ aliq̄ꝫto tp̄e trāſacto po-
ſtqꝫ hoc iudiciū putat obliuiōi eē tra-
ditū: rurſus ſuā incipit cauſam: dicēs
ſibi fieri iniuriā. Qz ſi aliq̄s ſibi dixe-
rit: hoc iā eſſe diffinitū: dicit nō recte
eſſe iudicatū. Sed ille q̄ ſemel iā vi-
cit: non attendat ad ea que dicit: ſed
tm̄ dicat: q2 qđ ſemel eſt bene diffini-
tū: nō eſſe iterꝫ incipiendū. Sic enim
ſine labore ſemꝑ ab inimico ſuo ſe li-
berare poterit. Silr̄ aūt diabolꝰ pla-
citat ꝯtra hoīem. Locus aūt placiti
huius eſt cor hoīs alicuiꝰ: Ad hunc
itaqꝫ locū diabolꝰ venit ad placitū:
Et licet ſciat ꝙ rectū n̄ habeat: tamē
ibi aſſerit verū eſſe qđ falſum eſt: et
ecōtra. Ibi nāqꝫ dic̄ cogitatōēs quā
imittit verā eē: ſcꝫ ꝙ hō debeat mū-
dū diligere: diuitias ⁊ honores appe-
tere: deſideria carnis adimplere: hec

ꝛ his ſimilia facere: qꝺ quidē falſum
eſt. Ex alia vero pte dicit eſſe falſuz ꝙ
homo debeat mundū relinquere: di/
uitias ꝛ honores contemnere: deſide
ria carnis abſcidere: elemoſynis pec
cata ſua redimere: monachatū demū
accipe: hec ꝛ alia plura facere. Qꝺ
totū verꝫ ꝓbatur eſſe. Sed cum ali/
quis q̄ inter rectos nō rectoſq̄ꝫ cogi/
tatus ſcit diſcernere: audit diabolū
in corde ſuo hec dicere: iudicat iniu/
ſtū eſſe cogitatuz quē ille eſſe iuſtum
dicebat: ꝛ eſſe iuſtū quē iniuſtū affir
mabat. Et hoc iudicio facto abijcit i/
iuſtū ꝛ ſequit̄ iuſtū: ↄtēnenſq̄ꝫ ſeculū
accipit monachatū. Sicq̄ꝫ diabolus
ↄuict⁹ a cordis placito recedit: ↄtri/
ſtatūrq̄ꝫ qꝛ vincere nō potuit: ſ; poſt
q̄ꝫ ſperat diabolus qꝛ homo oblitus
fuerit qꝺ antea ſic iudicauerat: putās
eū i aliq̄ pte poſſe inuenire īmunitū:
ad eundē locū cordis reuertit̄: reno/
uatoq̄ꝫ placito q̄ſi nō recte diffinito
ↄquerit. Qꝛ ſi ille ꝑ certo cognoue/
rit qꝛ rectū iudicauit ī eo ꝙ ſeclm re
linquendū eſſe cenſuit: diabol⁹ ſta/
tim nō eſſe rectū reſpondet: vt eū tā
cito vł ita oīno deſereret: adhuc poſ/
ſe ſibijpſi remanēdo in ſeculo indul/
gere: paupibus vł ſuis ad eū reſpici/
entib⁹ ſbuenire. S; ille q̄ ſemel mū/
dū ipmq̄ꝫ diabolū recte ſupauit: non
curat ea que fraudulenter ille dicit:
ſed firmum tenet: qꝛ qꝺ ſemel iuſte ē
ſtabilitū: nō eſſe denuo deſtruendū:
Et qꝺ recte diffiniuit relinquēdū: nō
eē iterꝫ appetēdū: Sic eñ facile deo
ſubueniente diabolū poterit ſupare.

De ſimilitudine inter deū ꝛ quēli
bet regem: Ca. lxxv.

D Eus ipſe ſic inimicitias exercet
aduerſus diabolū quō rex q̄/
dā contra principē quendā inimicū
ſuū. Hic autē rex h; in regno ſuo vil
lā admodū amplam.

De regno ꝛ villa ꝛ caſtello ꝛ diui/
gione: Ca. lxxvj.

I N villa vero caſtellū quoddaz:
ſupra caſtellū autē vnū diuigi/
onē. In villa quedā dom⁹ ſunt vali
de: plures inualide. In caſtello autē
firmitas eſt tanta: vt ſi aliq̄s illuc cō
fugerit: niſi inde redierit: ab aliq̄ ledi
nō poſſit. Tāta vero ſecuritas eſt ī di/
uigione: vt ſi q̄s illuc ſemel poterit
aſcendere: nuq̄ꝫ cū inde libeat redi/
re. Hec autez oīa ille rex h; in ptāte
ſua. Inimic⁹ vero ei⁹ ē ita fortis vt q̄c
q̄d extͣ villā inuenit: ſine vllo obſtacu
lo comphenſū abducit. In ipam q̄;
villā ſepi⁹ intrat: ꝛ domos q̄s inuēit
inualidas: violat: eoſq̄ꝫ qui inhabi/
tāt captiuos cū ſuis aſportat. Illas
vero q̄s firmas inuenit poſtq̄ꝫ eas irrū/
pere neq̄t: ad extremū inuitus dimit
tit. In caſtellū q̄; nō pōt aſcendere:
nec illuc ↄfugientibus q̄cq̄ꝫ mali fa/
cere: niſi redierint ad ꝑtū ville. S; ſi
amore ſuorꝫ parētū redierint: qꝛ eos
audiūt occidi ꝛ male tractari: vel ꝑ
foramē aut feneſtrā curioſe reſpexe/
rint: tunc eos facile occidere aut vul
nerare poterit. Quapropt̄ neceſſe ē
eis vt nūq̄ꝫ ad clamorē parentū attē
dant: nec ad bellandū reuertant̄ vel
reſpiciāt: ſ; ſp vt ceperunt fugiāt: do
nec vſq̄ꝫ ad ſummitatē diuigiōis ꝑuene
rint. Poſtq̄ꝫ eñ illuc ꝑuenerint erūt
oīno ſecuri. Itaq̄ꝫ rex ille de⁹ eſt qui
cū diabolo bellū habet. Hic ī ſuo re/
gno habet chriſtianiſmū: in ſuo ve/
ro chriſtianiſmo monachatuz: ſupra
mōachatū ↄuſationē tātūmō āgelo
rū. In chriſtianiſmo q̄dā in virtuti/
bus ſunt validi: plures vero inualidi.
In monachatu aūt firmitas ē tanta:
vt ſi q̄s illuc ↄfugiens: monach⁹ effe
ctus fuerit: niſi inde penitēdo redie/
rit: a diabolo ledi nō poſſit. In ange
lorꝫ vero ↄuerſatiōe gaudiū ē ſecuri/
tatiſ tāte: vt q̄ſq̄ſ illuc aſcēderit: nolit
īde vnq̄ꝫ redire. Hec aūt oīa rex idē
de⁹ habet in ptāte ſua. Inimicus vero
ei⁹: id eſt diabol⁹ tāte ptātis ē: ꝙ oēs
iudeos atq̄ꝫ paganos q̄s extͣ chriſtia/
niſmū ſuū repit: nllo obſiſtēte rapit:
ꝛ i infernū demergit. In ipm q̄; chri
ſtianiſmū ſepi⁹ intrat: ꝛ eos q̄s debi.

tes inuenit: tēptādo violat: aīas qꝫ
corpib⁹ inhītātes captiuas aſportat:
Illos vō q̄ fortes ſunt ⁊ bn̄ muniti:
poſtq̄ꝫ eos ſupare neq̄t: tā d̄e licet tri
ſtꝫ dimittit. In mōachatū q̄ꝫ ſi valet
irrūpe: nec his q̄ mōachi effecti ſūt:
q̄cq̄ꝫ facere mali: niſi ad ſeculū redie
rint corpe vel aliq̄ pentū affectiōe.

De ſilitudine inter monachū ⁊ po
tionē ⁊ medicū ⁊ abbatē. Ca. lxxvij.

a Ttēdāt nouicij q꜊ ſic agit qui
monachat⁹ arripit difficultatē
queādmodū infirm⁹ q̄ graueꝫ
accipit potiōꝫ. Dicꝫ qꝫ etem ↄtīgit
vt q̄ aliquā patit̄ īfirmitatē corpis:
potionē q̄rat q̄ ab illa infirmitate cu
rari valeat. Cū qꝫ ei medic⁹ dic̄ vt il
lā vl' illā potionē accipiat: ⁊ ſic ſana
ri poſſit. Emit eā: vl' gratꝫ eā accipit
datā. Sꝫ cū potio fortꝫ: ei⁹ viſcera ri
mat̄: mēbra oīa pcurrit: malos hūo-
res ↄhit: vires tollit: corp⁹ diſſoluit:
terre infirmū pſternit: deſideriū ma
ximū bibēdi in eo accēdit: vl' dormi-
endi vel foras ad vētū eūdi: eiqꝫ me
dic⁹ hec interdicit cōminans: q꜊ mo-
riet̄ ſi h̄ fecerit. Heu me infirm⁹ inq̄t:
cur potioneꝫ hanc accepi? male mihi
erat: ⁊ mō ē pei⁹. Heu q̄nto meo ma
lo illos vidi q̄ h̄ ↄſiliū mihi dedert̄:
nec mihi q꜊ ⁊ h̄ me opteret pati p̄di-
xerūt. Si em̄ h̄ ſciſſeꝫ nunq̄ꝫ potionē
accepiſſem. Sic ⁊ ſic iſte ↄquerit̄ dū
potiōe coartat̄. Cū vō mali hūores
deſinere cepint: totū qꝫ corp⁹ paula-
tim leuiari: gaudet ⁊ exultat: q꜊ ta-
lē potionē accepit p quā ad p̄ſtinā
ſanitateꝫ redire ſe ſentit: ⁊ hoīes q̄ h̄
ↄſiliū ei dederūt benedicit. Silr̄ vō
multotiēs accidit vt aliq̄s q̄ aīe ſue
infirmitatē ↄſiderat: medicinā inde
ſpūalē q̄rat: q̄ ab illa vitiorꝫ ſuorū
infirmitate mūdari valeat. Cū qꝫ ei
aliq̄s ſpūalis hō dicit: q꜊ p monacha
tū poſſet ſaluari: dat quicq̄d habet:
vt in monaſterio aliquo ſuſcipiatur:
vel ei gratis aliq̄n ↄcedit̄ ⁊ ſuſcipit̄.
Sꝫ cū ordīs difficultas cogit eū vi-
gilare dūꝫ vellet dormire: eſurire dū
vellet edere: ſitire cū vellet bibere: ta-
cere dū vellet loq̄: legere vl' cātare cū
vellꝫ q̄ſcere: ſedere cū vellꝫ ſtare vl'
ābulare: aut ſtare vl' ābulare cū vel-
let ſedere: Iniurias ſuſtinere iniuſtas:
ꝓp̄ā volūtatē ex toto deſerere: Me
miſerꝫ inq̄t h̄ūc hītū q̄re ſuſcepi? antea
male agebāꝫ: ſꝫ mō pei⁹ ago: q꜊ tot ⁊
tāta q̄ mihi iubent̄: adīplere ſi valeo:
⁊ vix niſi inuit⁹ aliquid boni pficere
valeo. Quid igit̄? ve mihi ve mihi:
vt q̄d his credidi q̄ mihi h̄ ↄſuluert̄?
Putabā q꜊ oēs iſti hoīes eēnt ſācti.
Hec ⁊ his ſilia nouici⁹ dicit dū ordo
illi ī p̄mis videt̄ grauis. Sed poſtq̄ꝫ
ſentit ⁊ ſecuꝫ ↄſiderat: q꜊ hec vnani-
miter patiēdo ſic oīa ſua poſſe abo
leri pectā: ſicqꝫ ſanitatē aīe citi⁹ recu-
perare: totiꝫ q̄d antea graue videba
tur: paulatim leue efficit̄: ⁊ q̄ſi iā ni-
hil male habēs: letari incipit: deo gra
tias agit q꜊ monachatuꝫ ſuſcipe meꝫ
ruerit: ⁊ oēs qui tale conſiliū ſibi de-
derūt: benedicit.

De contentione inter monachos
nutritos ⁊ ↄuerſos. Ca. lxxviij.

v Erū q꜊ de ↄuerſis ⁊ nutritꝫ cō
gregat̄ ordo monachorꝫ: dicē
dū quia ſolet eſſe ↄtētio que-
dā inter nutritos monachos atqꝫ cō
uerſos. Attendunt em̄ nutriti ſe nul-
la crimina commiſiſſe: nec ſe in ſeculi
ſordibus coinq̄naſſe: ſꝫ quia mūdaꝫ
ab infantia vitam duxerunt: ⁊ in dei
ſeruitio ſemp labo:auerūt: Illos ve
ro ↄcōtrario vixiſſe ↄſiderāt: ⁊ ideo
merito inferiores eſſe iudicāt. At cō
tra quia conuerſi ſcientiā exteriorꝫ
habent: res monaſterij ſapienter tra-
ctant: nutritis ip̄is neceſſaria inueni-
unt: ordinem q̄ꝫ ſuū feruentius ple-
rumqꝫ cuſtodiūt: Illos vero parum
in his valere ↄſiderant: ideo ſe melio-
res illis eſtimant: ſicqꝫ alijs alij ſe p̄
ferunt dum non ſuam ſed aliorꝫ infir
mitatē attendūt. Sꝫ ſi vere mōachi
eēnt: ſic eſſet int̄ eos quō inter ange-
los in celis ⁊ hoīes ſctōs. Angeli em̄
ſūt q̄ſi nutriti: ſcti vō hoīes q̄ſi ↄuſi.

Sz nec angeli ſanctos deſpiciūt: q2
tēptatiōib9 aliq̄n victi ſūt: nec ſancti
āgelos: q2 nullā quā vincerēt paſſi
ſunt tēptationē. Si eñi michael dice
ret petro: Tu dn̄m negaſti: poſſet pe
trus reſpōdere: Ue2 q̄dē ē q̄d dicis:
ſ3 tu ꝓ dn̄o nunq̄ vel vllū colaphū3
ſuſtinuiſti. Qd̄ oīno nō faciūt: ſ3 ita
exiſtunt ↄcordes ac ſi oēs eſſent an/
geli vł hoīes. Sic ẜ ſunt iſti ac ſi nu/
triti ſint oēs aut ↄuerſi.

De ſilitudine inter monachos ⁊ an/
gelos: Ca. lxxix.

Hic eſt inter monacho2 ↄgrega
tionē in terris ⁊ ↄgregationē3
angelo2 in celis: quō inter eos
q̄ adhuc ſunt exterius in cella noui/
tio2: ⁊ illos q̄ iam ſunt interius ī cō/
gregatione monacho2: q̄ vt p̄ualēt
in oñibus ſe ꝑfecte cuſtodiunt. Hos
eñi abbas ꝑ ſemetipm̄ iā oīa docuit
que vult eos obſeruare: illis xo ma/
giſtros ex iſtis p̄ponit q̄ eos doceant
q̄ debeant cuſtodire. Iſti iam ꝓbati
ſunt in oñi hūilitate ⁊ obedientia et
patientia ⁊ obſeruatione oīm q̄ or/
do expoſcit: Illi xo adhuc ꝓbandi
ſunt vt2 velint eſſe humiles: obedi/
entes: patientes ⁊ obſeruare oñia q̄
ordo req̄rit. Unū quenq3 ẜ illorum
is q̄ ei magiſter deputat9 ē ꝓbat ⁊ ar
guendo: increpando. Plerū q3 etiā3
flagellando tēptat an aptus ad ſuſci
piendū ī ↄgregatione alio2 exiſtat.
Quē ſi viderit cuncta patiēter ſuſti
nere: ⁊ alio2 ↄſortio ꝑ oñia dignū3
eſſe: venit ad abbatē annūciās ei co
ram oñi ↄgregatione: Dn̄e inq̄t no/
uiti9 ille quē mihi cōmēdaſtis ita ꝑfe
cte ſe habet oīb9 mōis q2 iā eſt dign9
inter nos eſſe ſi iubetis. Quibus au
ditis abbas aut eū recipit cōmuni cō
ſilio fratrū: aut adhuc dimittit ad ex/
emplū alio2 nouitio2. Sicq3 de iſto
nouitio ↄdigne agiẜ q̄ ſeruo2 dei cō/
ſortio iam dignus habeẜ. Illū autē
nouitiū quē magiſter ſu9 viderit ino
bedientē: impatientē: ſuperbū: ſuſce
ptione indignū: poſtq̄ eū diu tolera
uit: multiſq3 modis emendare tēpta/
uit: tandē ſi nihil ꝓficere pōt: venit
ad abbatē: ⁊ talia ei refert: Dn̄e inq̄t
nouitius ille quē habebā in cuſtodia
vt eū docerē: quō poſſet eſſe dignus
ↄuerſatione noſtra: ita ꝑuerſe ſe ha/
bet in oībus q̄ agit: vt nec inter reli/
quos nouitios dignus ſit conuerſa/
ri. Prouidere itaq3 vos cōuenit q̄d
potius de eo faciendū ſit. Ad hoc il/
le reſpondēs: magiſtrū hortaẜ vt eū
adhuc oībus modis emendare cone
tur: dicens: melius eſſe illū inter reli
quos tolerare q̄3 ad ſeculū reuerti di
mittere. Sicq3 nouitius iſte nec in cō
gregatione recipiẜ: nec a cella noui/
tio2 expelliẜ. Siliẜ ẜ eſt ↄſiderandū
ꝑ oñia inter deū ⁊ angelos ⁊ mona/
chos: quomodo inter illū abbatē3 ⁊
magiſtros atq3 nouitios.

De ſimilitudine inter deū ⁊ quēli
bet impatorē: Ca. lxxx.

Videndū eſt ſic eſſe inter deum
⁊ hoīes ⁊ angelos: quō inter
impatorem terrenū ⁊ ſibi obſe
quentes. Tria q̄ppe ſunt genera ho/
minū q̄ terreno īpatori ſeruiūt. Alij
eñi ſeruiūt ꝓ terris q̄s habent: nihil
aliud q̄rentes niſi qd̄ tenēt. Alij q2
terras recupare volunt quas eo2 pa
rentes aliqua ſua culpa ꝑdiderunt.
Alij xo ꝓ ſolidatis tm̄. Illos itaq3
dn̄s honeſti9 tractat q̄ nihil vnq̄3 de/
liquerunt: nec aliud q̄3 qd̄ habent q̄/
runt. Hi radicati ſunt ⁊ fundati: nec
euelli formidant: dū ſe in voluntate
dn̄i ſui ↄſeruant. Illos xo quorum
parētes ſibi peccauerūt: quiq3 ꝓ illo/
rū hereditate ſibi ſeruiūt: aliquādo
vilius tractat: modiſq3 diuerſis tem/
ptat: videlicet ↄuitiādo: cōminādo:
quedā grauia iubendo: q̄nq3 etiā fla
gellando. Qui ſi hec oīa humiliẜ ſu/
ſtinuerint: ⁊ dn̄i ſui miſericordiā pa/
tienter expectauerint: tandē eis dn̄s
hereditatē patrū ſuo2 reddit. Si ve
ro noluerint hec tolerare: nec ſuā va
lēt hereditatē recuperare: nec aliud
vult eis dn̄s dare. Illi autem q̄ nihil

aliud querunt q̄ʒ ſolidatas: ⁊ vt bn̄ paſcant̄: tā diu imp̄atori obſequunt̄ q̄ʒdiu h̄ eis largit̄. Que ſi illis abundāter donauerit: laudāt eū: ⁊ dicūt: qꝛ de dn̄o tali ſeruiendū eſt: qꝛ talia ſeruiētibus ſibi cōfert. Si vero hec illis dare deſtiterit: ſtatim recedūt ipſo vituperato: ⁊ incipiūt ſeruire ipſi⁹ inimico. Tria igit̄ hec ſunt genera hominū alicui terreno imp̄atori militātium. Silr̄ aūt tria ſunt genera eorū qui ſup̄no regi deſeruiūt. Primum em̄ gen⁹ ſunt angeli: qui eterna beatitudine ſtabiles ſibi ſine omni intermiſſione ſunt ſeruientes. Aliud vero hoīes boni ſunt q̄ in q̄ʒtū p̄nt ſue voluntati obediūt ſicq̄ʒ ad regnū celoꝝ in p̄ēts ſui ade culpa p̄ditum hereditario iure p̄uenire cōtendūt. Tertiū aūt hi qui tm̄ ꝓ terrenis ſeruiunt cōmodis q̄ſi milites ſtipēdiarij. Sic ergo per oīa eſt cōſiderandū inter hec tria genera ⁊ deū: quō inter alia tria ſupra dicta ⁊ imperatorem ſunt.

Quid mōacho ꝓſit: ſi aliqđ bonū inuitus faciat: Caplm̄. lxxxi.

Contingit aliqn̄ quēpiam ſic abūdare humorib⁹ malis vt niſi ſecetur aliter ſanari non poſſit. Ut ergo ab eis poſſit ex toto mūdari: ſpōte ſua prius ſe facit ligari: rogās etiā eos qui eū ſecturi ſunt vt nō eum dimittāt q̄cq̄d ipe dicat: donec eum p̄fecte ſecuerint. Cum ꝙ putredinē pungere ceperint ⁊ reſecare: clamat ⁊ dicit ſe pri⁹ nihil mali habere: cōminat̄q̄ʒ eos niſi eū dimiſerit occidere. Sʒ illi q̄ eū h̄ dicere ꝓpter dolorem ſciūt: nō verba illius attendūt: ſʒ vt ceperāt putredinē p̄fecte abſcidūt. Cum aūt ad plenū mūdatus meli⁹ habuerit: eſdē q̄s antea minabat̄ occidere: grās agit: q̄ nō eū ad voluntatem ſuā dimiſerit. Quid ꝙ? Nunqđ nō ideo ꝓdeſt ei ſectio qꝛ eā tolerauit inuit⁹ cum ad eam tolerandā ſe fecit ligari ſpōtane⁹? Prodeſt reuera: qꝛ per eā abſciſa eſt infirmitas: ⁊ reparata eſt ſanitas. Similiter aūt plerumq̄ʒ contingit vt aliquis redūdet vitijs ⁊ intelligat q̄ aliť ſaluari ñ valeat niſi a ſe ferro diſtrictioris penitētie fuerit reſecata: vt ꝙ inde purgari p̄fecte q̄at: alicubi ī monaſterio ſpōte ſua ſe alligat. Profeſſionē etenī faciēs ſibi ſtabilitatē morū q̄ʒ ſuoꝝ ꝯuerſionē p̄mittit: ſeq̄ʒ intra monaſterij clauſtra eo tenore recludit: vt medici ſpūales videlicʒ ſui paſtores qui eū corrigere debent: q̄cquid ipſe poſtea dicat nō eum dimittant: ſʒ ei⁹ vitia reſecēt ⁊ emendēt. Ut plerū q̄ʒ cum eum ceperīt ad meliora ſtimulare: ⁊ eius vitia corripiendo reſecare: recalcitrat atq̄ʒ iraſcit̄: dicens ſe non eſſe culpabilem vnde rep̄hēditur: ipſoſq̄ʒ qui eū arguūt aliquādo etiā perimere minat̄. Hi vero qui hoc eū ꝓferre propter ordinis deſtrictionē cognoſcunt: nō eum ideo dimittunt: ſed ab eo diſtricte ſtulticiā vt p̄ualēt nunc hoc: nūc illo modo abſcidunt. Cum itaq̄ʒ fuerit emēdatus a vitijs: ⁊ melior factus: ad ſe reuerſus eiſdē gratias reddit: quibus iraſcebat̄ q̄ eum rep̄hēſum correxerint. Quid igit̄? Nunqđ nā ideo nō ſibi ꝓderit illa tāta diſtrictio: q̄a eā infirmitatē carnis inuit⁹ ſuſtinuit: cū ad eā ſufferendam ſpōte ſua in monaſterio ſe alligauerit? Proderit vtiq̄ʒ: qꝛ ⁊ p̄ eā liberatur ab omni infirmitate vitiorum: ⁊ redit ad veram ſanitatē virtutuʒ. Sed dicet aliquis: Meli⁹ eſſet vt deo ſine profeſſione ſeruiret ſpontaneus q̄ʒ in monaſterio ꝓfeſſione ſe alligans ſeruire cogeretur inuitus.

Quā magna ſit ſpes monachi profeſſi: Capitulum lxxxij.

Huic autē reſpondendum: q̄a tanta diſtātia eſt inter illum qui non vult facere deo promiſſionem ſeruiendi ſibi: ⁊ eum qui libēter eam facit: q̄ʒta inter homines duos qui ambo ex debito debent ſeruire dominū vni: ſed vnus eorum accedit ad dominū ⁊ dicit: Domine ex toto corde tibi ſeruire volo: ſed me

eſſe tibi fidelem ꝓmittere nolo: quia ſi hoc tibi ꝓmitto: ⁊ poſtea tibi peccarem: grauiꝰ delinquēs grauiori vindicta dignus exiſterē: quāto aūt melius potero ſeruiā tibi: ſed ſi qñ peccarero tibi: iudica me vt illū qui ſe tibi eſſe fidelem minime ꝓmiſit. Aliꝰ vero venit ⁊ dicit: Domine ex toto corde te diligo: tibiqꝫ fidelitatē ⁊ ſbiectionem ꝓmitto: vt ſi aliquādo fecero cōtra ꝑceptum tuū: non me iudices vt alienū: ẜ emēdes vt ꝓpriū ẜuū. His itaqꝫ dictis euenit vt ambo idem peccatum poſtea faciant: ac deinde penitētes ad miſericordiam domini ſui veniāt. Dicit itaqꝫ dominus illi qui ſibi fidelitatem promittere noluit: Quare hͦ feciſti? At ille: Domine inquit cōfiteor quia deliqui: ẜ tamē non me tibi non eſſe delicturū ꝓmiſi. Sed ille: Ideo ne inquit noluiſti mihi fidelitatem ꝓmittere: vt poſſes cōtra me liberius peccare? Ergo ⁊ ego cōtra te: nō vt erga meū: ẜ vt aduerſus alienū agam: totūqꝫ qđ erit mei iuris vſqꝫ ad vltimum quadrātē exigā. Hoc ita iudicato ꝯuerſꝰ ad aliū ⁊ dicit: Et tu ſerue q̄ mihi fidelitatē ꝓmiſeras: ⁊ iō tibi magis cauere debueras: q̄re hͦ feciſti? At ille. Dñe ait: Cōfiteor reuera me deliq̄ſſe: tibiqꝫ fidelitatē ꝓmiſiſſe: ẜ poſtqꝫ me pēitet q2 deliq̄: debeo ego peiꝰ pati q2 tibi fidelitatē aūqꝫ deliq̄ſſē ꝓmiſi: qꝫ ille q̄ hāc tibi nō vult ꝓmittere et poſtqꝫ peccauit? Ideo quippe me volui eſſe tuū: vt ſi quādo peccarem nō me iudicares vt alienū: ẜ emēdares vt ꝓpriū. At dñs: Ita eſt inq̄t vt dicis: Cum g̃ voluero de te vindictā accipiā vt de meo. Sic aūt ⁊ deꝰ inter ꝓfeſſū monachū ⁊ nolentē ꝓfiteri iudicat ſi eos cōtra eū peccaſſe peniteat. Non ſolum autē ꝓfeſſum minus iudicat nō ꝓfeſſo: ẜ etiam q̄libet laico adhuc in ſeculo ꝯſtituto. Licet enī vterqꝫ idē peccm̄ cōmittat: tñ toto ex corde monachū peniteat deliq̄ſſe: eumqꝫ ordinem cui ſe ſubdidit feruenti amore cuſtodiat: maiorem qꝫ laicus miſericordiam conſequetur: qꝫtumlibet ille peniteat ſecularibus adhuc detētus. Si vero penitere noluerit: maiori qꝫ laicus dānationi ſubiacebit.

De ſimilitudine inter monachū peccantē ⁊ laicum: Capl'm lxxiij.

Quod vt apertius a ſimili videamus: hoīes duos vniꝰ dñi ẜuos intueamur. Ambo itaqꝫ a domino illo poſſeſſiōes ꝓprias obtineāt ſibi: iureiurando ꝓmiſſo ꝙ ei fideles exiſtant. Vnus tñ illoꝝ cōditione tali hoc faciat: ꝙ ſi quid in eū qñqꝫ delinquat: de ꝓprio ſuo ꝓut fuerit iuſtum ſibi emēdet. Aliter vero dñm adeo diligat vt nihil ꝓpriū retinere: ſed omnibus ei dimiſſis familiarius ſibi malit ſeruire. Hoc etiam pactū cum eo faciat ꝙ ſi aliquando quid ꝯtra eum cōmittat: de ſeipſo nō de re aliena ſed vt de ꝓprio quā voluerit vindictam aſſumat. His igiť actis ſi culpā eandē cōmittat vterqꝫ: ac deinde penitentia ducti velint emendare: ſed ille de ꝓprio qꝺ nec adhuc totū vult dare pro illius culpe ſatiſfactione: iſte vero de ſeipſo quoniā etiam totū iam prius domini ſui mancipauerat poteſtati: videatqꝫ dominꝰ ꝙ ille tantū facere noluerit: ſed poſtqꝫ ſibi peccauit qꝫtum iſte prius qꝫ in eum delinqueret fecit: De quo inqꝫ maiorē velle videť habere miſericordiā: an cum illo videtur velle mitiꝰ agere quē operibꝰ cōprobat ſe minꝰ diligere? Et ſi hūc alteꝝ velit altero duriꝰ arguere: Serue inquiens male tu qꝫto mihi eras familiarior: tanto es culpabilior: Poteſt iſte ſibi reſpondere: Dñe inquiēs verum eſt quod dicis: ſed qꝫdiu penitere nolui: ac poſtqꝫ toto ex corde peniteo: meqꝫ ipſum in emēdationem trado: nunq̄d nam peiꝰ illo debeo pati qui nec illud quod habet tibi totum vult dare pro ſatiſfactione ſui cōmiſſi? Iuſtum ne videtur vt quia te ma/

gis dilexi: minorē debeam miſericor/
diam conſequi: immo maiorem mi/
hi facere deberes miſericordiā quo
nullam maiorem tibi facere poſſum
ſatiſfactionem? Quid aliud dominꝰ
diceret: ꝗ quod veritas habet? Hūc
ergo mitiꝰ iudicat vt ex toto propri/
um: Illum vero ſeuerius vt minus
ſibi priuatū. Sic ergo ⁊ deus celeriꝰ
indulget monacho qui ſe ei totū cō/
mittit: ꝗ laico dare nolenti vel ſua
pro his que commiſit.

De ſimilitudine inter monachum
⁊ arborem: Capitulum lxxxiij.

Etenim rurſus a ſimili poteſt
videri: acceptabilius eſt deo
bonum opus monachi ꝗ ho/
minis cuiuſꝗ ſecularis. Solet ꝗp/
pe accidere duos eſſe homīes ſub do
mino vno: ſingulas habentes arbo/
res in proprio ſolo. Arbores aūt ille
fructum ferunt bonum vtriqꝫ: Verū
illi quia dominum inequaliter dili/
gunt: ⁊ ei de fructu earum impariť
ſeruiūt: Unus enim eorum quia cū
minus diligit: cum arboris ſue fru/
ctus fuerit maturus: colligit: ferťqꝫ
inde dño ſuo ꝗtum ſibi fuerit viſū.
Alter aūtē dominum alius amat vt
ad eum veniēs arborem ipſam ei of/
ferat: Domīe inquit arborem habeo
quandam: bonum valde fructum fe
rentem: que quia veſtre congruit di/
gnitati: malo eam veſtri eſſe iuris
ꝗ mei: eam igitur offero vobis vt
amodo vobis fructificet ſoli: ipſam
quoqꝫ veſtro aſſignabo prepoſito:
vt ex ea fructū colligat: ideqꝫ vobis
prout velle vos nouerit diligenter
deſeruiat: Sꝫ etiā ego ꝗta diligētia
potero: eandē veſtre vtilitati cuſto/
dire curabo. Cuius igiť horum ob/
ſequiū dño illi magiſ videť acceptū?
An illius ꝗ ꝗtū cunqꝫ voluerit dat
ei de fructu ꝓprie arboris? Immo
magiſ illiꝰ ꝗ arborē totā dat ei cū fru
ctu. Sic ꝗ ⁊ ſeruitiū monachi deo eſt
magis acceptū: ꝗ hoīs ſecłaris. Ip
ſi enī ſunt hoīes duo: ꝗ ſb deo velut
arbores ꝗſdā hn̄t ſeipſos. Ipſi quoqꝫ
vtriqꝫ ſunt apti ad ferendū fructum
opis boni. At ꝗꝫ non eodē mō dili
gūt deū: nec ei ꝑiter bene oꝑando de
ſeruiūt. Secularis enī q: eū minꝰ di
ligit: tūc tm̄ cū bn̄ oꝑandi animū ha
buerit: boni oꝑis offert deo quantū
voluerit: Monachꝰ xp̄o cū diligit in
tantum: vt ad eum accedens totum ei
offerat ſeipſum: factis ac verbis allo/
quens eum: Domine inquit nec ha/
ctenꝰ poteſtatis erā: quodqꝫ mihi li/
bebat bonum malum ve faciebam:
Uerum quia tuus omnino debeo eē:
tibiqꝫ ſoli tantum bona opera fructi
ficare: me totum tue trado poteſtati:
vt amodo tibi fructificem ſoli: quod
vt meliꝰ tibi facere valeā: me vni ex
eccleſie tue prelatiſ ſubdā: qui me cu
ſtodiens ea tantū opera doceat age/
re que tibi nouerit magis placere. Sꝫ
et ego pro modulo meo meipſum cu
ſtodire ſtudebo: Cuius ergo munus
deo eſt acceptabilius? An illius qui
ſibi offert quedam ex operibus ſu/
is: plurima vero ſubtrahit? Immo
illius magis qui dat ei ſeipſum cum
oꝑibus cūctis. Nec ideo propria ꝑ/
uatur mercede: quia ſepe bonū opꝰ
cogitur agere. Sicut enim is qui ar/
borem totam commiſit ꝑpoſito dñi
ſui vt ex ea fructum colligeret: ex ꝗ ⁊
dño ſuo ꝓut eū velle noſſet deſeruiret:
vt inꝗ ꝓpriū nō ꝑdat meritū: ſed il/
le colligat fructū priꝰ ꝗ matureſcat:
aut vt in arbore dimittat eccōtra do/
nec putreſcat: Sic monachꝰ ꝗ ſe totū
cōmiſit ꝑlato vt eū cuſtodiret: eaqꝫ
oꝑa tm̄ ab eo agēda exiget que deo
placere potiꝰ noſſet: Sic inꝗ ꝓpriā
nō ꝑdit mercedē ſi ꝗd oꝑis boni age
re cogať aūꝗ velit: vel eccōtra ꝓhi/
beať cū agere velit: donec ⁊ ipſam
amittat volūtatē agēdi. Non ergo
omittere debet quicꝗd boni ꝑlatus
ei ꝑcipiat: vł ꝑſumere vt agat a qui
buſcunqꝫ cū ꝓhibeat. Sit enī illiꝰ ꝓ/
uidere ꝗd precipiat ꝗd ve ꝓhibeat:
huius vero ſequi eum ī bono ꝑ oīa.

De ſimilitudine inter matronã et diuinã voluntatẽ: Caplm lxxxv.

Ccidit quandoq; matronam
a aliquam: filias cum ancillis
ſuis magiſtre cõmendare: vt eas opera mulieribꝰ congrua doce/at. Illis vero p̃cipit vt ei cuncte obediant: q̃dq; faciendũ iniũ xerit expedire adimpleãt. Hoc itaq; diſpoſito magiſtra eas in vnũ cõgregat: iniungit cuiq; quid agere debeat: ⁊ ne fo/ras egrediantur obſeruat.

De filiabus matrone: Ca. lxxxvi.

Uibus ita ſub eiꝰ magiſterio
q aſtrictis: bone quidem filie
per omnia ſibi obtemperant: ſed nec abeundi foras licẽtiam que/rere curant.

De ancillis eiꝰ bonis: Ca. lxxxvij.

Ncille quoq; ſimiliter faciũt
a excepto ꝙ inſtabiliores exi/
ſtunt: qꝛ enĩ tedet eas i cuſtodia diutiꝰ eſſe: licentiã foras exeundi querunt q̃nq;: Quã ſi obtinere non valẽt: ñ inde triſtanť vľ murmurãt: tñ dicũt q̃a datã libẽter acciperẽt. Qꝫ ſi eis conceſſa fuerint: egrediunť quo eis viſũ fuerit: ceſſant q; interim ab operibus ſuis.

De ancilla latrone: Ca. lxxxviij

Nter eas autẽ q̃nq; eſt latro
l q̃dã p̃ceptꝭ mgr̃e vix obedire
volens. Hec igiť qꝛ cuſtodia tedio ſemꝑ ei exiſtit: licentiã exeundi ſepius querit: ⁊ cauſas que rõnabi/les videanť adinuenit: quã ſi obtinere nõ põt: ꝯtriſtať vehemẽter ⁊ dolet ſueq; mgr̃e ſi audet durius r̃ndet. Si ỽo apta cã ei ñ fuerit: ei occulte de/trahit: q̃dq; faciebat opus intermittit. Qꝫ ſi opari fuerit iuſſa: p̃tẽdit ꝓtinꝰ ꝙ ſit īfirma. Ac ſi q̃n ſe ſolã viderit ꝓtinus exilit: oſtiũ petit: huc illucq; circumſpicit: mãdat illi vel illi licẽtiã querere ſecum loq̃ndi. Qꝫ ſi in hoc reperta fuerit atq; correpta: proſilit ſtatim in huiuſmodi verba: Quid inq̃t feci ꝙ ſic debeã corripi: q̃ mira viſa ſum agere qꝛ inferunť mihi contumelie: ꝗ iam ſatis aptũ videť ꝙ͛ iniuſte ꝯtra me agať. Itaq; reſidet me/ſta: dolẽs ꝙ ita ſit rep̃heſa. At poſt/ꝙ͛ ad modicũ ille dolor recedit: ma/turitatẽ q̃ndã p̃tẽdit: cumq; eſtimat ꝙ ab alijs reputeť matura: licẽtiã rurſus q̇rere tẽptat: quã ſi hĩc nequerit ꝓtinꝰ ſꝫdit: Stultus eſt inq̃t q̇ bene agit cum eque boni tractenť ⁊ mali. Qꝫ ſi licẽtiã hĩe poterit: foras ꝯfeſtĩ egrediť: huc illucq; vagať: iuuenum ꝯſortia expetit: iuſta nõ agẽda ꝯmit/tit. At ꝗ hac ſimilitudie põt colligi: tria ſũt genera volũtatis in ſꝫditis.

De obedientia: licentia ⁊ inobedientia: Capitulum lxxxix.

Rĩu ſũt p̃mũ obediẽtia: Se
b cũdũ licẽtia: Tertiũ īobediẽ
tia. Hec ỽo genera oĩa inueniri pñt in monachis: q̃s matrona q̃dã mgr̃e cuidã cõmẽdauit. i. volũtas diuĩa volũtati abbatis eoꝝ ſuppoſuit.

Licẽtia igiť multos decipit: obediẽtia ỽo ⁊ inobediẽtia ꝯtria ſunt: harũ De licen/
media licẽtia eſt. Is ꝗ quẽ obediẽtia tia. ꝯſtringit clauſtra nõ egredi: vult tñ extre reguleq; diſtrictionẽ licẽter declinare: ꝙ͛uis nolit ſine licẽtia id p̃ſumere: et iccirco actũ ſuũ licentia quã p̃ualet conatur defendere: petĩ profecto hꝫ ex illa illicita volũtate. Nõ enĩ poſtq̃ꝫ mortuꝰ mũdo clauſtrĩ ſubijt ad mũdi negocia vľ volũtate vľ latenꝰ redire debuit: velle tñ ſuũ ñ niſi ꝑmiſſus facto īplere voluit. Obediẽtia ꝗ quã in ħ amplexꝰ eſt: ipm̃ ſa ctũ excuſabit: ꝗ velle q̃d ꝯtra obediẽtiã hũit ꝑicľoſũ niſi penituerit illi erit. Q̃d nõnulli minꝰ attẽdẽtes licentia quã ꝓ implẽda volũtate ſua expetũt ſepe fallunť. At igiť breuiter loq̃r ⁊ ſuccincte: ſub ip̃a obediẽtia viuẽtes ſunt matrone regalis filie: Ancillaꝝ ỽo noĩe licẽtie adherẽtes accipe. In obediẽtia vero q̇ dicitur ⁊ ip̃a latro rebelliões ſignanť in ordĩe mõaſtico.

De ſimilitudine inter monachũ et denarium: Capitulum xc.

r Urſus a filii poſſumus videre

 147

que in pfecto monacho debeant eſſe.
Tria cuiqꝫ bono inſunt denario: que
cuiqꝫ pfecto debēt ineſſe monacho.
Denarius qppe bon⁹ puro ex ere: re/
cto pōdere monetaqꝫ legitīa debet
cōſtare: Si em̄ vnū ex his defuerit:
venalis eſſe nō poterit. Ut ḡ vena/
lis valeat eſſe: hec tria pariter debet
hr̄e. Hec quoqꝫ debet habere ⁊ mōa
chus vt ꝟe monach⁹ eē reputet̄. Ei⁹
quippe metalli puritas: pura eſt eius
obediētia: Nulla em̄ inobediētie im
puritas: ſꝫ ſola in eo debet eſſe obedi
entia. Rectū vero illi⁹ pōdus: ſtabili
tas eſt ꝓpoſiti eius. Non ḡ leuit̄ ex/
uſſlari debet ab eo qꝺ ceperit: ſꝫ vſqꝫ
in finē pſeuerare ſtabilis. Illius aūt
moneta habit⁹ eſt monachalis atqꝫ
tōſura añ ⁊ retro: ⁊ his ꝯſimilia. Si
cut em̄ denari⁹ a moneta dinoſcitur
cuius ſit regionis: ſic ab iſtis mona/
ch⁹ cui⁹ ſit ordinis. Is aūt monach⁹
qui adeo eſt ſenex vt ante ⁊ retro iaꝫ
neq̄at inclinare: denario illi eſt ſilis
cui⁹ monetā tp̄is antiq̄tas iam dele
uit. Iſte vero q̄ habitū monachalē
nō adhuc ſed vitā ſuſcepit: ⁊ iō no/
men nō habet monachi: aſſimilatur
nūmo pōderoſo: monetā tm̄ nō habē
ti: ⁊ iō nō eque venali: verum ſicut
q̄ theſauꝝ congregare deſiderat: hu
iuſmodi nummum ita vt habentem
monetam amat. Sic deus qui the/
ſauro celeſti nos oēs reponere cupit:
hm̄oi hominē eque vt habitū mona/
chi habentē ibi reponit. Quē aūt vi
derit habitū qdem monachalē hr̄e:
ſꝫ ex ere īpuro: id eſt inobediētē eſſe:
hunc theſauro celeſti nūqꝫ reponit:
ſicut nullus denariū falſum licet ap/
te monetatū ſuo theſauro reponere
q̄rit. Quē ꝟo viderit obedientē eē:
etſi aliq̄n fragilitate peccet hūana: n̄
hūc tm̄ repellit ſi ꝟe peniteat. Ut em̄
a valido dēario denari⁹ fals⁹: ſic a p/
fecto differt monach⁹ imperfect⁹. In
ualidus qppe denarius min⁹ habet
pōd⁹ q̄ꝫ debeat hr̄e: ſꝫ illud qꝺ habet
puro ex ere cōſtat. Falſus vero eādē
quā bon⁹ monetā ꝑtēdit: ſꝫ interi⁹
latet falſitas eris: Sic falſus mona/
chus eundē quē pfectus habitū ha/
bet: ſꝫ inobediētie falſitas interi⁹ la/
tet. Debilis ꝟo ſꝫ obediēs licet nō tā/
tā qn̄ aliqn̄ cadat habeat ſtabilitatē:
obedientie tm̄ retinet puritatē. Mox
etem̄ penitet eū q2 deliq̄t: qꝺqꝫ el p̄/
cipit̄: pura obediētia facit. Ille ḡ vt
denarius falſus a celeſti theſauri re/
pellit̄: hic vero ꝓ ſui modulo vigo/
ris ibi reponit̄. Nihil igit̄ cuiq̄ꝫ pro/
deſt habitū monachi exteriorē habe/
re ſi n̄ ſtuduerit ⁊ interiorē retinere.
Duo qppe ſunt ordinis genera viro
religioſo ꝯueniētia. Unū exterius q̄
religioſus videt̄: aliud vero interi⁹
q̄ religioſus habet̄: Et illud quidē ex
teri⁹ facticiū: hoc vero interi⁹ natu/
ralis eſt ordīs. Facticij quippe ordi/
nis facticie ſunt ꝯſuetudīes: vt in or
dine monachoꝝ repertuntur plures.
Has em̄ hoīes adinuenerūt: q̄buſdā
qꝫ de cauſis rōnabilibus ſeruandas
inſtituerūt. Naturalis vero ordinis
naturales ſunt ꝟtutes: vt hūilitas:
charitas: ⁊ alij plēs. Has em̄ de⁹ ipē
naturalit̄ īdidit hoī ſueqꝫ cā ſalutis
ſuādas mādauit. Ille itaqꝫ facttic⁹
ordo ſine iſto nihil hoī prodeſt: iſte
vero ſine illo etiā ſaluare hominem
poteſt: vt tm̄ ſeruari valeat iſte val/
de neceſſarius ſibi eſt ⁊ ille.

De ſimilitudine inter corrigiā
⁊ ſotularem ⁊ ordinem facticiū ⁊ na
turalem: Capitulum xcj.

[S]Ic em̄ eſt īter ordinē facticiū
⁊ naturalē: quō īter corrigiā
⁊ ſotularem. Corrigia nanqꝫ
ſola colligata pedi: nullo eſt munimē
to pedi: imo magis incōueniēs videt̄
eē ſi ibi ſola circūliget̄. Sotularis ve
ro etiam ſolus pedē munit: ſatiſqꝫ de
center cōuenit ei: ne tm̄ cadat vl' tor/
tus fiat: neceſſaria ſibi eſt corrigia vt
ligetur ex ea: Sic licet facticius ordo
nihil ſolus ꝓſit: ſed magis dedeceat:
naturalis vero ſine illo et ꝓſit ⁊ dece
at: vt tm̄ iſte firmi⁹ teneat̄: neceſſari⁹

ſile ſibi habet. Hinc quippe eſt ꝙ q̄ religionē interiꝰ ſeruare deſiderat: habitu monachali exteriꝰ ſe alligat: qui qđ exteriꝰ demõſtrat: ſp eū eſſe coarguat: Q ſi poſtea noluerit hoc eſſe: magis dedecet eū habitꝰ ipſe. Si eñ verbi grã: monachꝰ ſupbꝰ fuerit qui habitu exteriori hũilitatē ꝑtēdit: mlto incõuenientiꝰ eſſe videt ꝙ ſi careret hũilitatis habitu. Decet igit vt qđ oſtēdit exteriꝰ: ſtudeat ⁊ hr̃e interiꝰ. Nihil eñ pene exteriꝰ habet ĩ habitu vł ꝓfeſſiõe ſine ꝯſuetudine: qđ nõ eū cõmoneat aliqđ interius hr̃e.

De veſtibus monachi: Ca. xcij.

Quod eñ viles nigraſq; fert veſtes: vt ſe vilē reputet pctõrē q; cõmonet. Q ꝙ eiſdē a capite vſq; ad pedes tegit: hoc cum facere a principio vite vſq; ad finem hortat. Hec eñ eſt talaris tunica ⁊ polymita quã filio ſuo ioſeph feciſſe
Geñ. 37. legit iacob pr̃iarcha. Q aũt eedem in modũ ſunt crucis: eum ſp habere cõmonet memoriam dñice paſſiõis.

De corona ⁊ tonſura monachi: Capitulum xciij.

Corona denique capillorumq; tõſura: eū eſſe debere ſacerdotē ⁊ regē demonſtrat. Sacerdotes q̄ppe in lege mitra tegebant caput: ad ſilitudinē cuiꝰ ⁊ huic caput radit. Reges aũt coronis vtunt: ad cuiꝰ ſilitudinē huiꝰ capilli tondent. Hec itaq; cohortant eū vt ſacerdotis ⁊ regis gerat officiū.

De ſpũali ſacrificio monachorum: Capitulum xciiij.

Officiū ſacerdotis erat in lege: generis diuſi pecora mactare. Huius ꝗ ſilr officiū debet eſſe leonē ire ⁊ crudelitatis: lupū rapacitatis: taurū feritatis: vulpem aſtutie: hircū ĩmundicie: glirē ſomnolētie: equū ⁊ mulū luxurie: aſinū pigritie: aliaſq; beſtialia vitia occidere. Regis aũt officiū ꝓpriū eſt regere regnū: hoſtes inde ꝓpellere: ne iniuſto iuſtꝰ iniuriã faciat ꝓuidere: malis deꝓſſis bonos exaltare. Hoc itaq; officiū debet eſſe monachi: vt ſue mētis regnū regat ⁊ corpis: hīc eñ omnia expellere debet vitia: ꝓuidere ne malus bono appetitꝰ reſiſtat: ſ; vt bonꝰ malū ſibi ſp ſbijciat. Quicqđ poſtremo exteriꝰ oſidit in habitu vł ꝯſuetudine vł etiã in ipſa ꝓfeſſiõe: ſtudeat ⁊ interiꝰ hr̃e: Alioqn nihil ſibi corona ſine tõſura ꝓderit vlꝰ ve habitꝰ monachalis. At ſunt plerıq; q̄ factitio ordini ĩputãt ꝙ naturalē nõ ſeruãt: Dicũt eñ bono aĩo ſe pati ñ poſſe qđ eis ĩponunt ꝯſuetudĩes tante. Querunt etiã ꝙ in ſeculo meliores fuerint: eoſq; monachatꝰ deteriores effecerit. Verū q̄ſq̄s h̄ dicit: denario falſo eſt ſimilis.

De ſilitudine inter monachatū ⁊ ignem: Capitulum xcv.

Falſus q̄ppe denarꝰ bonꝰ plerũq; eē videt: at ſi in ignē fuerit miſſꝰ: ꝓtinꝰ falſus eē ꝓbatur. Sic plerũq; male morigeratꝰ hõ: bonis eē moribꝰ videt in ſeculo: verũ ſi rigorē arripuerit aliq̄ inſtinctu mõachatꝰ: culpiſq; poſtmodũ exigentibꝰ regulariter increpatꝰ: ꝓtinꝰ ꝓbat nõ eē qđ videbat. Qui eñ humilis videbat ⁊ patiēs: mox ſuperbus inuenit ⁊ impatiēs. Q ſi h̄ imputauerit ordini: tale ē ac ſi denariꝰ dicat igni: tu me falſũ feciſti. Nõ aũt falſũ eū fecit: ſ; qđ erat oſidit. Sic deniq; iſtũ non ordo male morigeratū effecit: ſ; q̄ h̄ iam eſſe declarauit. Nõ igit ordinē ſ; ſeipm accuſet: moreſq; ꝑuerſos in bonos cõmutet: Niſi eñ eē bonis moribus videat: bona ſi q̄ exterius agit paruipenduntur.

De interiori virtute ⁊ exteriori: Capitulum xcvj.

Duo q̄ppe virtutis ſũt genera: q̄ inter ſeſe ſic differũt vt corpus ⁊ aĩa. Vnũ eñ interiꝰ ⁊ inuiſibile. Aliud vero exteriꝰ ē atq; viſibile. Interiꝰ nanq; eſt charitas: humilitas: patiã: benignitas: ceteraq; ſiliã. Exteriꝰ vero ieiunare: elemoſy-

nas dare: in orōib⁹ vigilare: lachrimari: alia q̄ƺ hm̄ōi. At ſic corp⁹ ſine aīa nō diu ſubſiſtere valet: aīa vero ſine corpe pōt: Sic exteri⁹ gen⁹ ſine interiori n̄ diu ſbſiſtit: cū īteri⁹ faciat ſine exteriori. Diu eīn charitatē hr̄e q̄s pt ētā ſi nō ieiunet: cū diu ꝓ deo ieiunare nō poſſit: ſi eū mō amet. At tn̄ plerū q̄ƺ ſpūs malign⁹ corp⁹ aſſumit: illud q̄ƺ vegetādo ſbſiſtere fac̄: Sic i anis glia cor hoīs intrat: illud q̄ƺ virtutis gen⁹ exteri⁹ ſilat. Sic eīn charitas ieiunare: ſic ⁊ ianis glia facit. At ſicut corp⁹ exaīatū cito feret atq̄ƺ cōtemnit̄: ſic exteri⁹ gen⁹ ſine interiori deſpicit̄. Cū eīn quiſpiā ieiunio q̄dē intētus: ꝫ iraſci facile videt̄: ſi de ieiunio laudet̄ ab aliq̄: ꝯfeſtim rn̄det̄ ab altero: q̄s inq̄t de illius curet ieiunio q̄ ſic iſtat̄ ꝓ nihilo? Si aūt freq̄nti⁹ mādu caret: ꝫ hūilis ⁊ patiēs eſſe videat̄: ſi q2 n̄ ieiunat: ab aliq̄ reꝓhendat̄: ilico ab altero reſpondet̄: Bene vtiq̄ƺ vt manducet promeret̄ quia adeo patiens eſt ⁊ benignus.

De ſimilitudine inter monachū ⁊ hortolanum: Capitulum xcvij.

ſ Ciendū ad virtutes tendenti q̄ agere debeat more hortolani. Hortolan⁹ q̄ppe: q̄ plātare appetit herbas: pri⁹ terre naturā ꝯſiderat vbi eas plātet: Niſi eīn terre earū natura ꝯuenerit: creſcere ⁊ fructificare nullatenu⁹ poterūt. Sic q̄ virtutū facere vlt plātariū: q̄ ī loco plātet eas ſibi ē ꝓuidēdū. Si eīn loc⁹ fuerit vitioſus ⁊ ipſe virtutes in vitia (redigent̄.

De edificāte domū: ⁊ q̄ ſuperbia ſit vallis maxima: beſtijs vitioꝝ plena: Capitulū. xcviij.

r Urſus ſic eum agere decet: velut q̄ domū edificare debet. Qui eīn edificiū facere: vult ſtabile: ſoliditatē pri⁹ cōſiderat terre q̄ ſc3 fundamentū firmū ſupponere: parietē erigere: tectū ſupimpōere: tutuſq̄ƺ poſſit inhabitare: Sic q̄ virtutū vult facere edificiū q̄ ſecur⁹ inhabitet ab inſidijs demonū: q̄ ī loco ſuo ꝯſtituat illd: ſibi eſt ꝓuidēdū: Si eīn loc⁹ nō fuerit firm⁹: nec edificiū diu ſubſiſtere poterit. Hoc itaq̄ƺ ſolū vel terra bona: eſt hūilitas: cuius cūctis ꝟtutib⁹ congruit natura easq̄ƺ velut firmū fundamentū ſuſtētat. Non eſt in altū eleuata ſuperbia: ſicut quidā putant: ſed demiſſa ⁊ vallis maxima beſtijs vitioꝝ plena ⁊ caligine tenebrarum dēſiſſima. Nam q̄to amplius quis ſupbia inuoluitur: tanto lucem veritatis minus intuetur: Nec clare iuſtū ab iniuſto q̄ƺdiu in tenebris: id eſt ī cecitate cordis ſui iacet: diſcernere ſupbos pōt: ꝫ que ſunt diſtorta eque ſectat̄ vt recta. Unde fit vt in valle iſta tenebroſa vitiorū ſit copia quaſi beſtiarū crudeliū multitudo magna. Nam leones crudelitatis: vulpes calliditatis: ſerpentes quoq̄ƺ venenoſe inuidie: rane garrulitatis ⁊ iracundie: cetera etiam vitiorum aīalia ibi ſolēt ſupabūdare. Que q̄to plus cuiq̄ƺ familiares habent̄: tāto minus q̄ƺ ſint crudeles vident̄. Cōſuetudo eīn vitij eſt vt nō facile videat̄ ab illo q̄ eo premit̄: ſed mox vt ceſſauerit ⁊ ab eo ſe alienauerit: tunc demū ꝯſiderat in q̄ta feditate ⁊ miſeria iacuerat: ⁊ q̄ƺ graues morſus malaꝝ beſtiaꝝ tolerauerat.

De monte humilitatis ⁊ ſeptem gradibus eius: Capitulum xcix.

h Umilitas aūt mons magnus eſt: in cuius ſummitate lux eſt non modica: ⁊ honeſtaꝝ perſonarum: id eſt ſanctaꝝ virtutū pulcherrima turba. Sed qui ad hūc peruenire deſiderat: neceſſe eſt vt ꝑ gradus quoſdam aſcendat ſi hunc montem agnoſcere ⁊ inhabitare affectat.

De primo gradu hūilitatis: Ca. c.

p Rimus itaq̄ƺ gradus in monte hūilitatis: eſt cognitio ſui. Hūc vnuſquiſq̄ƺ ſic debet habere vt ſe inferiorem omib⁹ iudicet eſſe: imitā s apoſtolū qui ſe oīm ſuorum coapſtolorū dixit eſſe minimū. Si nā eēt aliq̄s hō q̄ ita peccaſſet: vt do- 1. cor. 15.

minus eius ſibi iuſto iudicio pedes ⁊ manus amputare: oculos eruere et totū corp⁹ dilaniare poſſet: nec tñ faceret: ſed ex ſua miſericordia illū tolleraret: vehement̄ ſe dñi ſui debitorē cognoſcere deberet: ⁊ eo magis hūiliari: quo ſe min⁹ ꝓpenderet meruiſſe a domino ſic tolerari. Nos igit̄ dñm noſtrū in multis offendim⁹ omnes: ⁊ iuſtū vt nos ex vīdicta iuſticie ſue mēbratim poſſet dilaniare: aut iugi languore in pñti affligere: aut penis poſtmodū eternis tradere.

Qꝫ qui in deū peccat: omnē creaturam cōtra ſe excitat: Capitulū cj.

[e]x qua offenſione nō ſolū irā dei ꝓmeruim⁹: ſed etiā totā creaturā aduerſū nos excitamus. Etenī ſi ſeruus alicuius a dño ſuo recederet: ⁊ inimico dñi ſui adhereret: nō ſolū ipſū dñm exacerbaret: ſꝫ etiā totā eius familiā iuſtiſſime irritaret. Cum igit̄ dñm creatorē cunctoꝝ offenderim⁹: aduſum nos oēm creaturam ꝗntum ſpectat ad meritū noſtrū in iram cōmouimus. Poteſt ergo nobis iuſta cōſideratione terra dicere: Non debeo vos ſuſtinere: ſꝫ poti⁹ abſorbere: quiā a creatore meo nō timuiſtis peccādo recedere: ⁊ inimico ei⁹ diabolo ſcꝫ adherere. Pōt etiā cib⁹ dicere ⁊ potus: Non meruiſtis vt vos paſcere debeam⁹: immo potius vt confuſionem vobis preparemus: Ab illo enim peccando receſſiſtis: per quem nec aies eſurit. Sol quoqꝫ: Vobis ad ſalutem nō debeo lucere: ſꝫ ad vindictā domini mei qui eſt lux lucis ⁊ fons luminū penitus coercere. Sic etiā ſingule queqꝫ creature contra nos poſſunt ſurgere irrefragabili ratione. Proinde expedit nobis hūiliari: ne diu dilata vindicta: tanto acrius adueniendo mala noſtra puniat: ꝙto diutius tolerauit qđ pri⁹ punire poterat. At ꝙ humiliemur: qđ ſum⁹: qđ nati fuerim⁹. vel quid fecerim⁹: mente ꝑtractem⁹: et nos viles peccatores multoqꝫ ſupplicio digniſſimos fore cognoſcem⁹. Qui ſe ergo talē iudicat: iam in primo gradu humilitatis ſtat.

De ſecundo gradu humilitatis: Capitulum cij.

[ſ]ecundus gradus eſt dolor. Nam ſunt nōnulli qui ſe peccatores eſſe cognoſcūt: ſꝫ nullum inde dolorē habere dinoſcunt̄: quibus neceſſe eſt vt doleant ſi veniam mereri deſiderant: quia nō valet ad ſalutem vt ſe cognoſcat quis peccatorem niſi inde habeat dolorē. Nam ſi dño ſuo aliqͣs peccaret: ⁊ inde dolorem non haberet: quid putas dominus eius de eo diceret? Quō ei offenſam poſſet dimittere ꝙ diu eum pro offenſione ſua nequaqꝫ ſciret dolorē habere? Ridiculū potius ꝙ aliud videret̄ ſi veniam peteret de hoc vnde ſe non dolere fateretur. Neceſſe eſt enim vt dolorem habeat: quiſquis de perpetratis culpis veniam conſequi deſiderat.

De tertio gradu humilitatis: Capitulum ciij.

[d]einde ſequit̄ ꝯfeſſio: quia qualiter ſe peccator cognoſcat et doleat: cōfiteri ſtudeat. Multi enī ſunt qͥ ſe peccaſſe cognoſcūt et dolēt: ⁊ tñ celāt qm̄qđ ē hꝫ ꝯfiteri erubeſcentes non audēt. Et qꝛ ſciūt confeſſionē neceſſariā ad ſalutē fore: ita in cordibus ſuis corā deo penitent ⁊ illi cōfiteri ꝓponunt: multoqꝫ maiorem penitentiā agūt: ꝙ ſi ꝯfiterentur eis iniūgeret aliqͣs ſacerdotū. Nec ꝓ in hac re penit⁹ decipiunt̄: qꝛ nullus deo quicqꝫ cōfiteri pōt qđ ipſe ignoret: Oīa enī ei nuda ſūt ⁊ apta. Vult itaqꝫ de⁹ vt quicūqꝫ ei peccauerit ac ſi ipſe neſciret: ita ſuo loco alij neſciēti ꝯfiteri ne diſſimulet: quaten⁹ hꝫ iudicio manifeſte comprobet: quia ſi deus hoc ignoraret: ipſe veraciter ei manifeſtaret. Ad hoc ſi is qui maiorem penitentiā ex ꝓprio arbitrio nō ꝯfeſſus vult agere ꝙ aliqͣs ſi cōfiteret̄ vellet ei imponere: putat mai⁹ ſe

De cōfeſſione.

Heb. 4.

feciſſe ex ꝓpria volũtate ꝙ ſi ↄfiteretur: penſent apud ſe ꝗd ſibi pl⁹ conſtiterit: an cõfiteri ⁊ gnã penitẽtiam agere: an ſine ↄfeſſione ſpõtanea voluntate longo penitere tpe. Cumqȝ magis eligit penitentiã gratis ꝑterlare ꝙ reatũ ſuũ p confeſſionẽ manifeſtare: agnoſcat ꝑ certo quia nõ dũ vere cõfeſſioni illam ſuã ſpontaneã penitẽtiam ꝙlibet grauis fuerit adequauit: qm̃ quidẽ nec dum ſibi tãtũ ↄſtitit grauiter clam penituiſſe ꝙtũ ↄfeſſionẽ cui eam facere debuit feciſſe. Quare minus eſt ſemp quẽlibet grauiter ſine cõfeſſione penitere: ꝙ puro ex corde confeſſionem facere.

De quarto gradu humilitatis: Capitulum ciiij.

Cum itaqȝ tres gradus in mõtem humilitatis habeamus: ſequit̃ pſuaſio q̃ vnicuiqȝ habenda eſt: quartus videlicet ꝓlibate virtutis gradus. Cum eñ neceſſarium ſit vt cõfiteamur: Sciendũ eſt ꝙ ita ↄfiteri debemus: vt hoc ipſum qͦ ↄfitemur ita eẽ pſuadeam⁹: Tũc enim pura eſt confeſſio: ſi eam ſequitur voluntaria perſuaſio.

De quinto gradu humilitatis: Capitulum cv.

Quinto igit̃ gradu ↄfeſſio apponat̃: vt ſcȝ q̃lẽ ſe ꝗs cognoſcit: volet: cõfitet̃ ⁊ ſuadet: talem ꝗqȝ ſe ab alijs ↄſentiat iudicari. Sũt eñ plerīqȝ ſatis ſemetipſos iudicãtes: ꝟ neqꝗ ꝓñt ab alijs pati iudicari: vitupari. Qui eñ vt ad mõtẽ vere hũilitatis aſcẽdant: neceſſe eſt vt ſicẽ ſemetipſos deſpiciẽdos iudicant: ſic ⁊ alios ſi ſe iudicando deſpexerĩt: tolerare ſciant: Qua in re opus eſt patiẽtia: q̃ ſexto loco eſt apponẽda.

De ſexto gradu hũilitatis: Ca. cvj.

Hec itaqȝ vnicuiqȝ familiaris ſic ẽe debet: vt qñcũqȝ ei aliq̃ iniuria fit: ita eã ſuſcipiat patiẽter q̃ſi cõmodũ ſibi magnũ fieret. Profecto ſi aliqs ſeruoꝝ alicui⁹ diſtricti hoĩs peccaſſet: ⁊ dñ ſibi exinde multe fierẽt moleſtie: nõ reclamaret: ꝟ poti⁹ iuſte talia pati ſe diceret: citius apud dñm miſcḋiam inueniret. Nos itaqȝ qui multa cõtra creatorẽ nr̃m cõmiſim⁹: tãto ſtudioſius hũiliari debem⁹: ꝙto magis ĩdulgẽtia ei⁹ nos indigere videmus.

De ſeptimo gradu humilitatis. Capitulum cvij.

Nec ſolũ abſqȝ murmuratione pati debem⁹ moleſtias: ꝟ vt etiam grauiter puniamur ad vindictã dei amem⁹. Supremus eñ amor mõtis hũilitatis grad⁹ eſſe videt̃. Qm̃ quidẽ tũc eſt deo grata ſatiſfactio cũ ĩ ei⁹ mẽte q̃ ſatiſfacit nulla manet murmuratio: ꝟ pia iugiter feruet dilectio.

Recapitulatio graduum humilitatis: Capitulum cviij.

Quod aũt ſuperius dilatẽ per partes oſtendimus: nunc eadem breuiter ⁊ ſummatim ſb exẽplo recolligamus. Si eñ dñs q̃ſpiã ſuũ haberet quẽ ꝑ culpa ſua tradere morti deberet: poſitaqȝ rõne cũ eo: ſuam ſeru⁹ culpam occultare vellet in tenebris vellet: Aut ſi cognoſceret: quod eſt primus humilitatis gradus: non inde doleret. Aut ſi doleret: qͦ eſt ſecũdus: coram alijs dño licet iubẽte cõfiteri nollet. — Cognitio ſui. prim⁹ — Dolor. 2⁹

Aut ſi confiteret̃: quod eſt terti⁹: perſuadere nollet vt ꝟ ita crederet̃. — Confeſſio. 3⁹.

Aut ſi vellet inde culpabilis credi: qͦ eſt quartus: pati tñ nollet vt diceret̃ culpabilis. Aut ſi hoc ſibi dici pateret̃: qͦ eſt q̃ntus: nõ tñ pati vellet vt ſicut culpabilis tractaret̃. — Perſuaſio. 4⁹. — Conceſſio. 5⁹.

Aut ſi hoc patiẽs: qͦ eſt ſext⁹: nõ ita tractari: Amaret: qͦ eſt ſeptim⁹: licet hoc velle dñm ſuũ ſciret: nõ ei ꝑfecto culpã illã dñs dimitteret: immo magis vt iniquum ſeruũ eum puniret. Sic nec nr̃as nobis culpas dñs dimittet: ſi nõ nos gradibus iiſdem hũiliauerimus ſicut ipſe iubet. — Patientia. 6⁹. — amor. 7⁹.

Quomodo vnuſquiſqȝ ſe minorem omnibus putet: Capitulum cix.

v Erum q2 nōnunq̄ ideo extol
limur q2 nos alijs nō recte cō
pam⁹: Uidēdū eſt nobis q̄ id
mō facere debeam⁹. Si eñ nos alijs
volum⁹ cōparare: ea tm̄ debem⁹ ɔſide
rare q̄ a nobis ſunt ī nobis: nō a deo
q̄ſi preſtita nobis. Sic nāq3 agit qui
de bonis a deo ſibi p̄ſtitis ſup aliū
extollit᷑: velut qui veſtib⁹ alienis in
dutus gloriatur. Non ergo hec alio
rum bonis cōpare debemus: ſed ma
la tm̄ noſtra que a nobis ſunt in no
bis habem⁹. Q̄d ſi fecerim⁹: mala vi
delicet noſtra bonis alio᷑ vt cōfera
mus: nos inferiores eſſe ceteris oīb⁹
nobis ipſis videbimur. Quod ɔtra
quia ſupbi faciunt etiā ſi ſint oīb⁹
deteriores: cūctis tñ ſe iudicant eſſe
meliores: ſua eñ bona tm̄ attēdēteo
alio᷑ malis comparāt: quo᷑ mala
nullatenus conſiderare deberent.

Q2 obſit conſideratio alterius
peccati: Capitulum cx.

c Onſideratio nāq3 vl' cogni
tio alieni peccati: mala multa
in diuerſis parit. Si eñ pec
cator eſt qui alteri⁹ culpam cōſide
rat: malo illi⁹ exemplo in ſuo peccato
pſeuerat. Si vero penitens a pctō a
pnīa frigeſcit: eodē exēplo: q̄d ſi eodē
pctō vl' etiā alio tēptabat᷑: facili⁹ exē
plo ſupat᷑: ſi añt tēptatione carebat:
eo ipſo tēptat᷑ q vitiū illi⁹ ɔſiderat:
Si vero iuſt⁹ p̄ferēdo ſe illi ī ſupbiā
extollit᷑: quē ſi diligebat etiā in deo:
nūc eū īcipit hr̄e odio. Non ḡ facile
ɔſiderāda ē alteri⁹ culpa: cui⁹ ɔſide
ratio tot generat mala: Vt⁹ Vo illi⁹
ſp dz attēdi: q2 ei⁹ ɔſideratio p ɔtra
riū vadit. Ipſa nāq3 pctōrē ɔuerti:
penitentē penitere: magis tēptatū tē
ptatiōi reſiſtere: nō temptatū ſic per
manere: iuſtū hūiliari: diligentē ve
ro magis diligere facit. Alterius igi
tur virtutē non vitium: ſuūq3 vitiū
non virtutē attendere debet: quiſq3
ad culmē hūilitatis aſcēdere ſtudet.

De duabus ſororibus hunc mō
tē cuſtodientib⁹: Capitulū cxj.

b Uius añt hūilitatis pulcher
rimi montis: due ſorores ſunt cuſto
des: verecundia ſcilicet que eſt apud
deum: ꝛ verecundia que eſt apud ho
mines. Nam cū tēptat᷑ aliquis: ſi añ
mētis ſue oculos has duas firmiter
reduxerit: hāc facile ſupare poterit:
Sic enim ſibiipſi loqui debet.

De verecundia que eſt apud de
um: Capitulum cxij.

f I ego hoc peccatum vl' illud
fecero: quō ante deum ꝛ ſan
ctos ei⁹ angelos q̄ me vidēt:
oculos meos leuare potero? Quid
dicā cū reatū meū oīs creatura dei
videbit? Boni ꝛ mali āgeli ꝛ diaboli
me accuſabūt: nequaq̄ peccabo: im
mo ꝓpter te dn̄e morte afficiar: tota
die cuſtodiā q̄ vias meas vt non de
linquā. Sic ſibi vnuſquiſq3 ꝓponat:
ſic ſemetipſum ɔſideret: ſic ſe ab irru
entibus beſtijs eruat. Sed ɔſideran
dum quia verecūdia q̄ ante deū eſt:
ſemper eſt libera: ꝛ cuſtos fidelis.

De verecundia que eſt apud ho
mines: Capitulum cxiij.

v Erumtamē illa que eſt apud
homines verecūdia: nonnūq̄
fallax eſt ꝛ latro peſſima. So
let eñ cōtingere vt aliquādo mētē
alicuius vbi iam ſepe dict⁹ mōs hu
militatis eſt ɔſtituend⁹: hircus luxu
rie: lupus rapacitatis: vl' alia q̄libet
vitio᷑ beſtia tēptet irrūpe: quā cū ve
recūdia q̄ apud hoīes eſt ne intraret
prohibere deberet: ſic ſibimetipſi in
terdū male ɔſulēdo loquit᷑: Magna
erit inq̄t ɔfuſio ſi huic temptatiōi lu
xurie: vt poſtmodū ſciat᷑ aditū dede
ro: ſ nll⁹ hoīm h̄ videbit: ꝛ ego h̄
celabo meipm nec āpli⁹ erit cognitū:
modice nunc voluptati ɔſentiā: ꝛ cū
voluero memetipm corrigā: Ac dei
de pēitēdo ſatī melior q̄ mō ſū ero:
Multi eñ poſt ruinā ſurrexerūt: ꝛ p⁹
modū meliores fuerunt. Sic nimirū
verecūdia q̄ eſt apud hoīes: malo ſuo
ɔſilio nōnūq̄ fallit᷑ ꝛ fallit: ꝛ malā
vitij beſtiā in mōtē quē tueri deberet
ſītrare pmitti: Que cū ītrare pmiſ
ſa fuerit: ñ facile expelli poterit. Nā ſi

les q̄ ſecl⁹ cõmiſit: ꝯfiteri aliq̄n volue
rit: ea cogitatio q̄ pri⁹ ꝓmittebat ei
ꝙ ſe emẽdaret mox vt voluiſſet: p⁹ ꝑ
petratã culpã dicit: Ãnõ ꝯfitebor? q̄
frõte reatũ meũ aplã? nõ ampli⁹ ho/
norẽ habebo ſi me manifeſtauero: ſꝫ
q̄ mõ appcior: oĩ tpe vilis ero: Quid
igr̄ faciã? ſaturabor voluptuoſe viuẽ
do: nõdum viã iuſticie tenere valeo.
Ecce quõ miſꝫ hõ decipit: q̄ʒ callide
vincit: q̄ʒ aſtute ſupat. Ipſe nãqꝫ hũi
litatis mõtẽ paulati ꝓficiẽdo ſtatuit:
ipſe cuſtodes eiuſdẽ mõtis ꝯſtituit: ipſe
cuſtodes eoſdẽ a ꝓpugnacul' mõtis
expulit: ipſe poſtmodũ ſemetipſm ma/
le cuſtodiẽdo: municipiũ hoſtib⁹ ſuis
tradidit. In me ſiq̄dẽ ẽ vñ cũ dei grã
ꝓficio: in me etiã vñ deficio: nõ mihi
ꝓficiẽdi aliq̄s vim facit: nõ ad defe/
ctũ aliq̄s venire cogit: ſuggerit deus:
ſuggerit rõ: ſuggerit xp̄s: vt recte vi
uã: ⁊ eſt in me materia arbitrij ſcꝫ li/
bertas ꝙ ſꝫ facere poſſũ ſi volo. Uex
ecõtra ſuggerit diabol⁹: ſuggerit ap
petit⁹ ⁊ vitiũ vt voluptuoſe viuã: ⁊
habeo poſſibilitatem hoc faciendi ſꝫ
contradicere nolo.

De conſultatione duarum pre/
dictarum ſororum: Capitulũ cxiiij.

Cxedũ eſt q: cũ verecũdia q̄
eſt apud hoĩes iterdũ fallat:
multiſqꝫ modis ꝑ eã aditus
nobis vitiorꝫ fiat: Verecundia q̄ eſt
apud deũ nec fallit nec fallitur. Hec
etem̃ qñ ad montẽ reuocat poſtea: ⁊
locũ ſuũ videlꝫ montẽ hũilitatis quẽ
tueri deberet fallẽte ſorore ſua: vitijs
ſubuerſũ q̄ſi porcorꝫ roſtris diſiectũ i/
uenit: vehemẽter turbat: dolet: inge
mit: ſepe etiã lachrĩas fundit: miſera
mirabiliter ſecũ q̄rit: q̄liter beſtia i/
tranſit fũeſta: q̄ fuerit cã: qd̾ exordiũ
q̄s ve aditꝰ? Et dũ illã vehemẽter ex
ecrat: ecce fallax ſoror fallacitet eã
plerũqꝫ ſic ꝯſolat: Eia q̄re tm̃ doleſ:
cur tot tãtiſqꝫ lachrĩs temetipã af/
fligis: grauiꝰ te ille vl' ille peccauit ⁊
veniã obtinuit: humanũ eſt peccare:
nec tãti põderis eſt pctm̃ q̄nti facis
illud. Taliter male ꝯſulẽdo dolorẽ
tẽptat lenire: ſꝫ fidelis cuſtos que ſe
corã deo formidat accuſari: ſicut fal
lere neſcit: ſic malũ ꝯſiliũ admittere
ꝯtẽnit. Nã cõmiſſa ⁊ dolendo plan/
git: ⁊ plãgẽdo indeſinẽter ſui ꝯdito/
ris indulgẽtiã q̄rit: atqꝫ locum ſu/
um curioſius deinceps cuſtodit.

Q: nõ ſemper miſericordia dei
debeat cogitari: Capitulum cxv.

Otandũ eſt igit q: tpe tẽpta
tionis añ ꝑpetrationẽ culpe
nunq̄ʒ miſcõia dei debet cogi/
tari: ſꝫ iuſticia ⁊ iudiciũ ei⁹: furor ⁊ i/
dignatio illi⁹. Hec debẽt pẽſari: hꝫ de
bent añ mẽtis oculos reduci: hec ſe/
pe nũero cũ magno horrore retracta
ri. Dũ q̄s tẽptat nõ debet dicere: Mi
ſericordia dñi magna eſt: ſꝫ hoc poti⁹:
Horrẽdũ ẽ icidere ĩ man⁹ dei viuẽtis. Heb. 10.
Qñ appetit⁹ luxurie q̄uẽlibet pulſat
non cogitet tũc: Quacũqꝫ die pctõr
ingemuerit: oĩa pctã ei⁹ obliuiõi tra/
dent: ſꝫ poti⁹ ſepe recogitãdo tractet
ꝙ maledict⁹ oĩs q̄ peccat in ſpe. Et
illud Eſaie pmo: Ve gẽti peccatrici: Eſaie. 1.
pplo graui iniq̄tate: filijs ſceleratis: ſe
mini neq̄ã. Si aũt ꝑ incuriã fuerit
pcti admiſſio: tũc demũ dei miſcõia
ꝓpẽſi⁹ eſt cogitãda ne deſpatio ve/
niẽ ſupueniat. Tpe itaqꝫ tẽptatiõis:
mõis oĩb⁹ vnuſq̄ſqꝫ dꝫ cõari ne ſupe
tur: q: lꝫ de⁹ veniã ꝓmiſerit penitẽ
ti: ñ tñ ſpopõdit deliq̄nti vt ei daret
volũtatẽ penitẽdi. Cũ aũt certũ ſit
ꝙ dei grãm ꝓmeret q̄ſq̄s declinat a
malo ⁊ facit bonũ: ⁊ irã ⁊ indignati/
onẽ incurrit oĩs q̄ operat pctm̃: ma/
gnoꝑe curãdũ eſt vt ⁊ vitia vitemus
⁊ virtutibus adhereamus.

Que comparatio ſit inter aſcen
dentes: Capitulum cxvi.

Ria ſunt neceſſaria aſcẽdẽti:
innocẽtia: beneficiũ: ꝑlatio.
Innocẽtia talis eſſe debet vt
nulli noceat: Bñficiũ vt oĩb⁹ ꝓſit:
Prelatio vt ſe inferiorẽ oĩb⁹ iudi
cet. Unde aplus: Supiores inuicem Phil. 2.
arbitrãtes. Hec tria debet vnuſq̄ſqꝫ
alijs impẽdere: ⁊ nihil horꝫ ſibi fieri
ex debito exigere. Nam ſi ſeruus ali/

cuius dño ſuo ī multis peccaſſet: nō ſolū irā dñi deſeruiret: ſ etiā oīm ꝯſeruoꝝ ſuoꝝ īdignationē īcurreret: ⁊ ſi aliq̄ iniuria ei interim fieret: non iuſte ꝯqueri deberet. Dicit aliq̄s: innocentiā ⁊ beneficiū alijs libēter impēdo: ſ me omnib⁹ alijs inferiorē credere nequeo: Sunt etenī homicide: adulteri: latrones: ⁊ huiuſmōi. Ad hoc: Nūq̄ ꝯparationē facis inter te ⁊ aliū: noli ponere in trutina qḋ tuū non eſt: imo qḋ tuū eſt: videlicet mala tua: ⁊ poſtmodū bona ſua. Talis cōparatio vel talis cōſideratio ſemper ſit inter aſcēdētes. Si quid vero boni in te videas: nō tibi ſ deo īputes.
1. cor. 4. Ait aplus: Quid habes qḋ nō accepiſti? Si autem accepiſti: quid gloriaris quaſi non acceperis?

De ſimilitudine inter cenouexiam ⁊ charitatem: Capitulum cxvij.

Sic igit̄ debem⁹ innocētia: beneficio: ⁊ ꝑlatiōe vti ī faciēdo ⁊ recipiēdo: ſicut vſualit̄ portatur cenouexia. Quippe illā q̄ ſubeunt: faciē ad locū quo tendunt: ad locū aūt vn̄ veniūt: dorſa vertunt. Tribus etiā alijs mōis pōt ſ nō cōuenient̄ portari: videlȝ vt facies ſint ꝯtra facies: vel dorſum ꝯtra dorſū: vel facies ad locū vnde ꝓcedere: terga vero q̄ ire debeant: ꝯuertant̄. Et notandū q̄ nō minus q̄ͣ a duob⁹ cenouexia in opando portat̄: nec charitas quā ꝑ cenouexiā volum⁹ ſignari: min⁹ q̄ͣ inter duos pōt haberi. Si ergo in mōte aliq̄ edificarēt ſibi homines pl̄es domū: ⁊ de valle oporteret lapides: cementū ⁊ alia q̄ ad edificationē domus ꝑtinerēt: cenouexijs ſurſū in montē portari: ſi inꝗ illi portitores inſtrumētū illud ita accipent vt vterq̄ ſibi dorſum aut faciē vel dorſa q̄ tēderēt: facies xoxterēt vn̄ ꝓcedere vellēt: ⁊ dū ſic ire cōpetent̄ neq̄rent: verbis litigare inciperent: de litigio ad pugnos ⁊ capillos venirent: deinde ad arma: Rogo quid diceret aliq̄s ꝑteriens ſi ſic eos hac de cā pugnantes inuenīret? Aliq̄ q̄ inſanirēt. In nobis igit̄ hec oīa ꝯſiderem⁹: q̄a talē habitudinē in fraterna charitate tenere debem⁹: vt ſic q̄ſi q̄n dā cenouexiā ſpūalē portem⁹. Nos enī ī excelſo mōte: ī celeſti ſcȝ pr̄ia domum nobis edificare ſatagere debemus: q̄ ſola virtutū opatiōe ꝯſtruit̄: ad quā humilitatis gradib⁹ aſcēdit̄. Qui neceſſe eſt vt fiant ꝑ innocētiam: bn̄ficiū: ꝑlationē ſcȝ vt quēlibet mihi ipi ꝑferā cū h̄ alijs freq̄nter exhibeo: ⁊ ſi mihi exhibita non fuerint: patienter tolero. Gradus ꝑgendi in montē virtutū: ad domū celeſtis patrie mihi cōgruos facio: ⁊ cenouexiam bn̄ porto: ſi aūt alijs hec impēdere detrecto: quaſi dorſum cōtra dorſum verto: dum illū pergentē ⁊ quaſi antecedētem ſubſeq̄ deberē faciem illi vertēdo. At ſi mihi hec quaſi per debitū fieri quero: ⁊ ille qḋ poſtulo facit: q̄uis nō libenter: qm̄ exigo: q̄ſi faciē cōtra faciē in ſubuectione cenouexie xto. Cum vero exigo: ⁊ ille qḋ exigit̄ denegat: qm̄ illum ꝑ exactionē irrito: terga vertimus ad locū ad quē ire debem⁹: ⁊ facies vnde prodim⁹. Sic iſtis trib⁹ modis q̄ cenouexiā portare ſatagit: plerūq̄ lites ⁊ diſcordias ſuſtinebit. Faciē q̄ h̄ eſt intētionē ſp habeam⁹ ſup innocētiā: bn̄ficiū ⁊ ꝑlationē: vt illa oīb⁹ impēdam⁹: ⁊ a nullo eadē req̄ram⁹. Hoc enī eſt terga vertere: ad illa videlicet preſentia ⁊ labentia: facies vero ad futura et ipſa perpetualia.

De ſimilitudine inter q̄litates corporis et anime: Capitulū cxviij.

Sicut qualitatis corporee: ſic etiā genera ſunt duo qualitatis aīe. Qualitas q̄ppe corporis aliq̄n ſubitanea: aliq̄n vero eſt ꝯtinua. Subitānea: vt cū repēte repētia īfirmitate nigreſcit: vl̄ verecūdia rubeſcit: ſed mox hac ⁊ illac tranſeūte: ad colorem priſtinū homo redit. Continua: vt cum aſſiduam patitur infirmitatem: que ſibi continuum

parit palloꝛem: Sic aīe q̄litas aliq̄ ſubitanea: aliq̄ vero ꝯtinua. Subitanea: vt cū irruēte ſbita tēptatione ſubito in pctō nigreſcit: ſ; ſtatim p ꝯfeſſionē ⁊ penitētiā ad pꝛiorem pulchritudinē redit. Cōtinua: vt cū aſſidue in peccato iacet p qḋ ⁊ aſſidue ante deum defoꝛmis appet. Hec aūt genera duo qualitatis aīe: genera ſūt duo indignitatis ſue. Qui indignus eſt ſm ſubitaneam qualitatem: nō ideo tn̄ ad iudiciū ſibi aſſumit chꝛiſti coꝛpus ⁊ ſanguinē: Qui vero ſm cōtinuā indignus exiſtit: ille ad iudiciū ea ſibi aſſumit.

De cordis immundicijs: Capitulū cxix.

n Ouerit q̄ꝫ q̄ ſuā diſcutere intendit infirmitatem: tria eſſe genera īmūdicie coꝛdis. Pꝛimum nanq̄ꝫ genus eſt amoꝛ nō amādoꝝ: veluti luxurie ⁊ ſimiliū. Scḋm vero eſt odiū eoꝝ q̄ odio nō debent haberi: ſicut eſt odiū aliene pſperitatis. Tertium aūt nec amoꝛ nec odiū ſ; quedā cogitatiōis vanitas: vt cū cogitamꝰ vt iſte veniat vl q̄ ille vadat.

De ſilitudine inter coꝛpis infirmitates ⁊ anime: Ca. cxx.

r Urſus attēdendū duo eē genera infirmitatis aīe: queādmodū ſūt infirmitatꝫ coꝛpoꝛee. Coꝛpoꝛis nanq̄ꝫ infirmitas aliquando eſt q̄ſi infirmitas naturalis: aliquādo vō eſt caſualis Quaſi naturalis nāq̄ꝫ eſt: vt ficus ab ipſa homīs infātia ſibi q̄ſi ꝯtinuꝰ. Caſualis vero eſt: vt febꝛis que frigoꝛe repentino vel alio caſu accidit homī. Hec itaq̄ꝫ quia occaſione accidit extrinſeca: facilius curari pōt vna medicīa: Illa vero q̄ quaſi naturalit̄ adheret homini: nō vna repētina curari ſ; cū frequēti medicina poteſt minui ⁊ alleuiari donec facilius valeat poꝛtari. Itaq̄ꝫ vitioꝝ que ſunt aīe infirmitates: alia quaſi naturalia: alia vero ſūt quaſi caſualia. Quaſi naturalia q̄ppe ſunt: vt īgluuies ⁊ luxuria que ex ipſa carne ꝯcreſcūt ab īfantia hoī. Caſualia vero: vt mendaciū qḋ aliq̄ extrinſecus accidēti cauſa ſepe pfertur etiā non pmeditatū. Hec ꝗ quia cauſis exterioꝛibꝰ accidūt: leuioꝛi cuſtodia euitari poſſunt: Illa vero q̄ intus nature coherēt: licet nō vna abſtinentia omnino deleri: cōtinua tamē inſtantia eo vſq̄ꝫ poſſunt minui: quo ſatis facile valeāt tolerari. His ergo delendis ſemp inſtare debemus licet oīno ea delere nō poſſimꝰ. Sicut eī naturalē coꝛpis īfirmitatē patiēs ſtulte agit: ſi ſibi medicinā adhibere neglexerit: q2 ſemel vel bis adhibita nō ſtatim curatꝰ fuerit: Sic naturali vitioꝝ infirmitate detētus: inſipienter facit ſi ſibi cuſtodiam adhibere deſtiterit: quia aliquotiēs adhibita ſtatim a temptatione liberatus non fuerit.

De appetitu: et quid interſit inter appetitum ⁊ voluntatem: Capitulum cxxi.

n Ullus nanq̄ꝫ appetitu vitiorum pꝛſus carere pōt: ſ; cuꝫ vice appetitus vere cōmoditatis q̄ſi naturaliter retinet. Poſtq̄ꝫ eī humana natura pfectam beatitudinem amiſit: perfectā quoq̄ꝫ ſui cōmoditatē pdidit: ſp tn̄ naturalem affectionē eiuſdē cōmoditatꝫ habet: ⁊ q2 pfectā cōmoditatē hīc nō pt: nec perfecte cōmoditatis appetitū amittere valet. Habet itaq̄ꝫ appetitus ingluuiei ⁊ luxurie aliarū q̄ꝫ falſaꝝ cōmoditatū ⁊ per hos incedit querēdo illam pfectā cōmoditatē: cuius appetitum retinet naturalem. Hos autē appetitus diabolus accendit aliquādo per falſas cōmoditates: ⁊ per eas voluntati aliquod peccatum ſuggerit: aliquādo vero per ſemetipm ipi voluntati pſuadet vt eoſdem appetitus ad peccandū incitet: vt cū ebꝛioſo q̄ ampliꝰ bibere neq̄t aliqḋ ad ſubvelle cōmode ſuggerit vt habeat appetitū āpliꝰ bibēdi. Sic aūt diabolꝰ incitat volūtatē ad peccandū aut p hos appetitꝰ: aut p ſemetipꝫ: velut ſi aliqs latro aliquē ad ſe deſpoliādū

incitaret: aut artificio aliquo vt carnem eius calefaceret: aut dicēdo ei ſimplici verbo vt ſe erueret. Ad quē vero cum ille nihil ſuſpicans fallacie appropinquat: ſubito capitur: vapulat: verſa vice deſpoliatur: quandoq; deinde occiditur. Appetitus iſti ꝯo non aliud ſunt q̄ꝫ q̄dam cōmoditatis neceſſitates. Non eñi idē eſt appetitus q̄d voluntas. Appetitus nanq; mali nō eſt malus: ſ᷒ volūtas mali eſt mala. Hos igiť appetit⁹ quia diabolus ſemꝑ accēdit: ſtudio magno ꝛ cuſtodia ſunt reſtringendi.

De ſimilitudine inter aquam et humanam naturā: Capitulū cxxij.

Humana nāq; natura tam facile per vitia: q̄ꝫ per planum ꝓfunditur aqua. Sic ergo agere debet qui eam reſtringere appetit: velut qui aquam currentem retinere contendit. Sicut enim ille qui aquā cōcludit in ſtagnū atq; coercet: ſic iſte naturam humanam vagā infra regulā aliquā cohibere debet. Atq; ille ꝓcurat ne qua parte dirumpať ſtagnū q̄ effluat aqua: ita ꝛ iſtū ꝓuidere ꝯdecet ne ſuā in quoq; violet regulā q̄ ad pctm̄ ꝓruat. Sic eñi reſtringi carnis appetit⁹ poſſunt: quod eſt quandam facere pacē inter ipſam carnem ꝛ ſpiritum: quā quidem pacem nemo melius habere poterit q̄ꝫ qui diſtrictioni ordinis monaſtici ſemetipſum ſubiugare ſtuduerit. Ipſa etenī eſt q̄ſi quedā clauſura vel ſtagnū viuarij: q̄m q̄dē ſicut piſces decurrēte aq̄ viuarij moriunť ſi clauſure ip̄ius minutatim ac ſepe crepāt nec reficiūtur: ita omnis religio monaſtici ordinis funditus perit: ſi cuſtodia eius ꝑ modicaꝝ cōtēptū culpaꝝ paulatī a feruore ſui tepeſcit: atteſtāte ſcriptura que dicit: Qui modica ſpnit: paulati decidet. Ecci. 19.

De quattuor modis pax agatur: Capitulum cxxiij.

Quattuor quippe modis pax agiť: q̄b⁹ ho ad verā quietē ꝓducitur. Aut enim fit ab aliquo inter aliq̄s duos: aut inter ſemetipſum ꝛ alteꝝ: aut inter carnē ꝛ ſp̄m: aut īter corruptibilitatē nr̄am ꝛ īcorruptibilitatē quā deo donāte expectamus. Si tres ſuperiores modos nūc habuerim⁹: tunc demū ad illam pacē ꝑuenriem⁹: de q̄ dicit ap̄ſus: Habete pacē cum deo. Duo itaq; primi modi ſunt per cōcordiam. Eſt enim pax carnalis: eſt ꝛ ſpiritualis. Concordia etiam ē carnalis et ſpiritualis. Pax ꝛ cōcordia carnalis eſt quam hn̄t infideles vel etiā falſi chriſtiani cū in pctō ꝯcordāt et inde quāců ꝗ pacē obtinēt. Hanc aūt pacē chriſt⁹ nō cōmendauit vbi dixit: Non veni pacē mittere in terrā ſ᷒ gladiū. Mat. 10. Per terrā: terrenos: per gladiū ſepationem q̄ ſepamur a carnalitate potes intelligere. Terti⁹ vero mod⁹ ꝑ ſp̄ūſ fit victoriam ſibi ſ᷒iugātis carneꝫ: De hoc etiam idem domin⁹ ait: Pacem relinquo vobis: pacē meam do vobis. Job. 14. Et propheta: Pax multa diligentibus legem tuam. Ps. 118. Et: In pace factus eſt locus ei⁹. Ps. 75. Et: Inquire pacem ꝛ perſequere eā. Ps. 33. Quartus vero mod⁹ erit ꝑ remunerationē corruptione noſtra tranſmutata: vt iam diximus: in incorruptionē.

De q̄dripertito ſtatu hūane nature: Capitulum cxxiiij.

Otādū ſiquidē: q2 humane nature q̄ttuor ſunt ſtatus: q̄bus ꝓ diuerſis meritis beata vita vel miſera reddiť. Duo nanq; ꝓmi btī: duo poſtremi miſeri. Beatorum aūt ali⁹ minus btūs: alius vero btīſſim⁹. Ita q̄q; miſeroꝝ: ali⁹ min⁹ miſer: alius vero miſerrim⁹ eſt. Stat⁹ itaq; min⁹ btūs fuit ille: q̄ aū pctm̄ adam in paradiſo ſtetit. Btīſſimus vero eſt ille q̄ nūc in celo ſcōrūꝫ aīe ſunt. Min⁹ aūt miſer ſtatus nr̄ eſt q̄ dū viuim⁹ in h̄ ſeculo ſum⁹. Miſerrim⁹ ꝯo ille erit q̄ rep̄obi ꝑmanebūt in penis inferni. Ut q̄ in btīſſimo ſtatu eternaliter q̄eſcam⁹: in dei fruitio

temporaliter laboremus.

De ſimilitudine inter hoīs obſe quium ⁊ premium: Capitulū cxxv.

b Omo qꝛ eternū hr̄e ñ poſſet
p̄miū: niſi deo laborādo eter
num exhiberet obſequm: de⁹
ſue p̄miū vite que eſt eterna: viteqꝫ
homīs q̄ eſt temporālis ſeruitio com
parat. Si enim hō q̄ꝫdiu vixerit deo
deſeruierit ⁊ de⁹ hᵒ ei condimet ⁊ ip/
ſe recōpenſabit. Qui vᵒ nō a p̄nci/
pio quidem vite ſue deo deſeruire ce
perit: ſꝫ ex q̄ tn̄ ceperit vſqꝫ ad finem
pſeuerauerit: deus ab eo vite p̄cedē
tis ſeruitiū nō exiget: ſicut nec ipſe a
deo vite illi⁹ p̄cedentis exigit p̄miū.
Si aūt hō ecōtra quoad vixerit deo
male deſeruierit: ⁊ de⁹ ei malū repē
det meritū q̄ꝫdiu ⁊ ipſe vixerit. Qꝫ ſi
nō a p̄ncipio vite ſue male deo cepe/
rit ſuire: ſꝫ ex q̄ tn̄ ceperit vſqꝫ ad finē
voluerit pſeuerare: nō ei de⁹ vite pre
cedentis ſeruitiū bonū recōpenſabit
in malum: ſicut nec ipſe vite illius p̄
cedētis p̄miū habere voluerit malū.
Nā ⁊ ſue vite p̄cedētis bono ⁊ dei p̄
cedētis vite malo carebit p̄mio. Deo
ergo ſeruiat ſemper omnis homo: q̄ſ
qꝫ eo ordine quo conſtitutus ab ip/
ſo eſt.

De trib⁹ hoīm ordinib⁹: Ca. cxxvj.

t Res quippe ſunt ordines ho
minū: videlꝫ orātes: agricul/
tores: defenſores. Hos autē
ordines ſic ad diuerſa officia de⁹ in
hoc mūdo diſpoſuit: quēadmodū q̄
dam paterfamilias oues ⁊ boues et
canes marīos ī domo ſua diſtribuit.

De exēplo ouium: boū: et canū
Capitulum cxxvij.

o Ues nanqꝫ ad hoc habet vt
lac ſibi ⁊ lanā ferant. Boueſ
vero vt terrā exerceant. Ca/
nes aūt vt tā oues q̄ꝫ boues a lupiſ
defendāt. Si igitᵉ hoꝝ q̄dcūqꝫ aīa/
lium ſuū gerat officiū: illud ad vitā
dn̄s ſeruat: quia ei⁹ ſibi vtilis eſt vi/
ta: ſi vero officiū qḋ eſt ſuū non ege
rit: morte ſua iudicatᵉ dignū qꝛ ei⁹ vi
ta nullū fert fructū. Si eīn ouis lac
vel lanā non attulerit: bos aūt terrā
non exercuerit: quē aliū fructum fer/
re poterit? Rurſus ſi canis cuſto/
die pecudum deputatus eas lupos p
miſerit laniare: aut eaſdē ipē vel alioſ
canes ceperit ſtrangulare: quid ali/
ud dominus agere debet q̄ꝫ eum ob
ruere? Sic et deus de illis ordini/
bus agit quoſ ad officia diuerſa in hᵒ
mūdo diſpoſuit. Quoſdā nanqꝫ vt
clericos monachoſqꝫ: ad hoc ipſum
diſpoſuit vt p aliis orent: miteſqꝫ vt
oues lacte p̄dicationis eos imbuāt:
lanaqꝫ ſui boni exempli feruentes in
dei amore faciāt. Alios vᵒ: vt agri/
cultores ad hoc diſpoſuit: vt de ſuo
velut boum labore ipſi viuant ⁊ alii.
Quoſdam etiā vt milites ad hoc in/
ſtituit vt aſperitatem put neceſſe fue
rit oſtendant: tam orantes q̄ꝫ agri/
cultores ab aduerſis gentibus velut
a lupis defendant. Si ergo ſui quiſ/
qꝫ ordinis officiū impleat: longā p/
meretur vitam: quia ceterorū viuit
ad vtilitatē. Si vᵒ iſtō agere nolue
rit: vita ipſa indign⁹ exiſtit: quia fru/
ctum non affert propter quem viuit.
Si enim clerici monachiqꝫ orationē
vel predicationem aliis impendere
vel etiā bonum exemplum pretende
re aut terram agricole noluerint ex/
colere: quod aliud poterūt officium
explere? Rurſus ſi milites alios defē
dere noluerint: aut etiam more rapi
dorum canum eoſdem aut ſeipſos
occiderint vel oppreſſerint: quid de
illis: niſi quod de rapidis canibus
debet fieri? Unuſquiſqꝫ ſui ordinis
gerat officium: ne et totum quod vi/
uit deputetur mendacium.

De mendacio: Caplm cxxviij.

ſ I enim quod ordinis ſui eſt
non egerit: omnis eius exte/
rior habitus mentitur q̄ eum
ordinis illius eſſe teſtatur. Actus
quoqꝫ illius et verba ipſaqꝫ mētitur
cogitatio: quia mendacium teſtatᵉ p
vero. Cum eīn q̄ſpiā q̄d agit vel dicit

vel cogitat ſic eſſe agēdum dicendū cogitādū q̄ alijs iudicat. Pluſ etēm loquit᷑ plerū q̄ homo actu q̄ verbo ſicut hoc poteſt videri exemplo:

Exemplū de medico: Ca. cxxix.

m Edicus nanq̄ herbā aliquā ſi diceret egroto ſalutiferam eē ac vt ex ea comederet: aliā vero mortiferam: ipſe tñ ex ea guſtaret: plus ei actu q̄ verbo diceret: q̄s plꝰ ei hāc actu q̄ eā ꝟbo comedēdā ſuaderet. Cū igr̄ q̄ppiā q̄ſ agit vł dicē vel cogitat ſic eē agēdū: dicēdū cogitādū q̄ ceterꝭ manifeſtat: qḋ ſi ita ē: verū actu ⁊ verbo ⁊ mēte loquit᷑. Si vero nō eſt eiſdē oībus e cōtra mētitur. Inquantū igit᷑ verꝫ dicit᷑: bene: inquantū vero mēdaciū ꝓfert᷑: male viuit᷑: qr oē pctm̄ mendaciū eē ꝓbat᷑. Siq̄dē ñ niſi cogitatiōe: locutiōe et ope peccat᷑: quibꝰ q̄tiēs peccamus deo ⁊ hoībꝰ mentimur. His itaq̄ tribꝰ dei timorē ponamꝰ cuſtodē:
Ecci. i. quia teſtāte ſcriptura: Timor dn̄i expellit pctm̄. Timor deniq̄ ſpū ſcti eſt donum aliorumq̄ omniū ꝑmū.

De ſeptem donis ſpiritusſancti: Capitulum cxxx.

ſ Eptē q̄ppe ſūt dona ſpū ſſancti videlꝫ: timor: pietas: ſcīa fortitudo: conſiliū: intellectꝰ:
De tīore. ſapientia. Horum aūt donorū vt dictū eſt timor eſt primū: aliorumq̄ veluti q̄ddā fundamentū. Hūc naq̄ ſpū ſſanctus mētis in cāpo ſupponit aliaq̄ dona ſuo in ordine velut ī edificio ſupimponit. Prius eñ mentē metuere facit: ne ꝑ pctīs ſuis a deo ſegetur: ⁊ in penis inferni cū diabolo torqueatur. Huic deniq̄ timori
De pietate. ſupimponit pietatē: cū mēti ſic metuenti ſuijpſiꝰ aſpirat cōpaſſionē: pieq̄ recolere fac᷑ q̄ miſera erit: ſi a deo ſeparata: ⁊ in inferno cū diabolo fuerit torta. Dehinc vero ſcientiā ſu
De ſcīa. ꝑimponit pietati: cū mens que ſic timet ſibiq̄ cōpatit᷑: quo valeat mō ſaluari ſcrutat᷑: eiq̄ ſpū ſſanctꝰ huiꝰ
De fortitudine. rei cognitionē largit᷑. Exinde aūt fortitudinē ſupimponit ſcientie: cum mens pauida ſibiq̄ cōpatiens tamq̄ quid agere debeat ſciēs fit fortis ſpiritusſancti dono ad operandū q̄ didicit q̄buſq̄ ſaluari ſe poſſe cōfidit. De ꝯſili
Poſt hec vero cōſiliū fortitudini ſupedificat: cū mēſ iā fortꝭ ad opādum que pie timēdo ſcit eſſe faciēda ſui experimento didicit ſpū ſſancti grā quid de his omnibus alijs conſulere debeat.

Qr de donis ſpiritusſancti quinq̄ ad actiuam: duo vero ad contemplatiuam pertinēt: Capitulū cxxxi.

h Ec aūt quinq̄ ſpū ſſancti dona ad actiuā: duo vero q̄ ſequunt᷑: id eſt intellectꝰ ⁊ ſapientia ad cōtemplatiuā ꝑtinent vitam. Ipſa tñ ſpiritusſanctus primis quinq̄ ſupimponit: vt ſuorꝫ edificiū donorꝫ poſſit omnino cōpleri. Poſt q̄ eñ ſpū ſſanctus mentē facit pauētē: ſibiq̄ cōpatientē: ac ea q̄ ſcit eē faciēda fortiter opantē: ⁊ de ipſis ſuis exemplis alijs ꝯſulentē: accēdit eandem ad intelligendū cur hec vel illa deus precipiat: cur homo licet alteri benefaciat: nullā ab eo remūeratio nē exigere debeat. De itellectu.

Quorum vt intellectum ſpiritusſanctus menti aſpiret: ad poſtremū etiam ſapientiam ſupaccumulat vt quod videlicet ratiōe intelligit ſit ſibi ſapidū atq̄ dulciſſimū ſoloq̄ rectitudinis amore ſequit᷑ quod intelligit eſſe ſeq̄ndū. De ſapiētia.

Ab hac tamen ſapientia quam extremam poſuimꝰ: ſpiritusſanctus dona ſua dinumerare per prophetā in- Eſa. xi.
cipit: ⁊ vſq̄ ad timorem a quo cepimus aſcendere dinumerando deſcendit. Unde notandum q̄ nobis innuit deſcendo quomodo ex eiſdem donis conſtruat in nobis edificiū aſcendēdo. Hoc igitur edificio ita cōpoſito ſanctus in eo ſpiritus reſidet: totamq̄ familiam domus interioris: id eſt omnes anime ſenſus regit ⁊ ad obſequium ſui diſponit.

De qualitatibus anime ⁊ moribꝰ:
Inc aīe qualita/ Ca. cxxxij.
b tes q̄ ꝑus erāt inſtabiles iam
in bonos redigit mores. Mo
res quippe qualitates ſunt aīe in ha/
bitū iam redacte: nō eñ tunc mores
dicunť cū cito adueniūt citoqꝫ rece/
dūt: ſed cū in aīa ſtabiles exiſtūt.

Quod mores boni ⁊ mali ſint:
Orum aūt morū Ca. cxxxiij.
b alij boni: alij ꝟo ſūt mali. Bo
ni igiť virtutes: mali aūt vi/
tia dicunť.

De virtute ⁊ vitio: Ca. cxxxiiij.
Irtutes aūt bona exteriꝰ opa:
v vitia ꝟo pariūt mala. Nō tñ
quotiēs agiť opus virtutꝭ vľ
vitij: virtus ipſa vel vitiū ꝓprie di/
ciť haberi: Tūc eñ primū ꝓprie ha/
benť cum ex cōſuetudine poſſidenť:
vnde ⁊ hoīes iuſti vel vitioſi dicū/
tur. Cum aūt ꝑfecte habenť: licꝫ ipſa
oīno ſint diſſimilia: haud tñ diſſimi/
lia ſemꝑ habent opera.

De ſapiētia ⁊ ſtulticia quādoqꝫ ī
eodē cōuenientia: Ca. cxxxv.
Uedā eñ ex ipſis vt ſapiētia
q ꝑfecta atqꝫ ſtulticia eadē fa/
ciunt plerūqꝫ fieri opa. Sicut
eñ ꝑfecte ſapiens dimittere non vult
quin agat quod ſibi bonū videť: ſic
⁊ ille q̄ ꝑfecte eſt ſtultꝰ. Uerū h̄ ideo
ille facit qꝛ ſcit bonū nō eſſe vt illud
dimittat: ſtultus ꝟo qꝛ ſic putat. Eſt
aūt alius mediꝰ nec ita ſapiens quin
metuat falli: nec ita ſtultus vt in ma
lo qḋ cepit ꝑſeuerare velit. Hoc ꝗ qḋ
ſibi bonū videť ꝑſepe dimittit: qꝛ ma
gis q̄ ſibi alterius credit conſilio.

De odio ⁊ amore pctī: Ca. cxxxvj.
Tem ꝑfectū peccati odiū ꝑfe/
i ctusqꝫ amor eiuſdem: idē ple/
rūqꝫ opꝰ exhibet exteriꝰ. Sic
eñ q̄ ꝑfecte odit in ſe peccatū nō cu/
rat q̄s illud agnouerit: ſic ⁊ qui idem
delictū in ſe ꝑfecte diligit. Uerū hoc
ille vt ſibi deus indulgeat: iſte ꝟo ꝓ
ſua hoc facit impudentia. Alius ꝟo
medius ē: qui nec ita peccatū odit vt
hoc omnes velit ſcire: nec rurſus ſic
amat vt ⁊ oēs velit neſcire. Hic igiť
⁊ pluribus illud abſcōdit ⁊ vni tamē
ꝑ cōfeſſionē patefacit.

De hūilitate ⁊ ſupbia: Ca. cxxxvij.
Urſus ꝑfecta humilitas ꝑfe/
r ctaqꝫ ſupbia: opa quedā ha/
bent ſimilia. Sicut eñ ꝑfecte
humilis cum peccat vult vt eius ꝓla
tus ſuam diſtricte puniat culpam: ſic
⁊ valde ſupbus. Uerꝫ hoc ille ꝓ eiuſ/
dem culpe remiſſiōe: iſte ꝟo vult pa/
ti ꝓ indignatiōe: dedignať nāqꝫ vt
ꝓlatꝰ ipiꝰ ſui miſertꝰ: vel ad modicū
ſibi parcat: īmo magis vt ſuā īmode
rate puniat culpā: deſiderat. Eſt aūt
alius medius qui nec oīno diſtricte
puniri: nec ſuā ſibi culpā vult ex toto
donari. Hic itaqꝫ cū aliquādo pec/
cat: partim puniri: partimqꝫ dimitti:
ſuam ſibi culpā deſiderat.

De tribus verecūdie generibus:
Ria eñ ſunt ve/ Ca. cxxxviij.
t recūdie genera: q̄ ⁊ ipſa ope/
ratur exterius diuerſa. Alia
nāqꝫ eſt corā deo tñ: alia ꝟo tñ co/
ram hominibꝰ: alia autē partim corā
deo: ⁊ partim corā hoībꝰ. Uerecū/
dia nāqꝫ corā deo tñ eſt: cū qꝛ tales
ſumꝰ quales nō eſſe decet: erubeſcimꝰ:
noſtraqꝫ peccata ſi nō alijs obeſſent:
corā hominibꝰ fateremur. Uerecū/
dia ꝟo corā hominibus tñ eſt: cū qꝛ
agnoſcimus quales nos eſſe debemꝰ
verecūdamur: nr̄aqꝫ delicta etiā vni
detegere ꝑ ꝯfeſſionē erubeſcimꝰ. Ue/
recūdia aūt partim corā deo: partīqꝫ
corā hominibꝰ eſt: vt cum nec ita de
noſtris peccatis coram deo erubeſci/
mus: vt ea etiā corā hominibꝰ fateri
vellimus: nec ita rurſus corā hoībꝰ
vt ea vel vni ꝑ confeſſionē detegere
erubeſcamus. Que itaqꝫ verecūdia
eſt tñ corā hominibus: eſt bona: que
ꝟo partim corā deo: partim corā ho
minibus: eſt melior: que aūt corā deo
tñ ē: optima eſt. Hec eñ poſtrema vt
dictū eſt: ſi non obeſſet alijs: ſuā ho/
mines confiteri culpam coram omni/
bus faceret. Media vero nec ita eſt
ꝑfecta: vt coram omnibus velit: nec

ſta impfecta vt ſaltē corā vno p cōfeſſionē ſuā erubeſcat culpā fateri. Prima aūt etiā coram vno erubeſcit culpā fateri: bona tamē eſt ⁊ ipſa: qꝛ licꝫ ſub rubore: culpam tamē cōfitetᷣ vel vni quādoqꝫ.

De tribus que notantᷣ in iuuene:

In iuuene quoqꝫ Ca.cxxxix. tria notantᷣ: quibꝰ ad ꝓbitatē venturus ꝓnoſcitur. Hec aūt ſunt: taciturnitas: corporis cōtinentia: verecūdia. Taciturnitas videlicet vt priꝰ taceat: poſteriꝰ dicat.

De taciturnitate.

De cōtinētia corpis.

Corporis autē cōtinentia: vt non leuiteᷣ oculos huc illucqꝫ reducat: manus pedeſve ne moueat: ſed oīa corporis ſui membra decenter cōtineat.

De verecūdia.

Verecūdia vo: vt erubeſcat corā hominibꝰ cum quid vetitū agat: totuſqꝫ rubore ſuffuſus oſtēdat qꝫ erubeſcit. Ad hec itaqꝫ tria iuuenis ꝗſqꝫ nitatᷣ: qꝛ vno quoqꝫ eorum ad altiora prouehitᷣ: ſiquidē tacendo ⁊ audiendo ſapientū doctrinam: paulatim cōcipit ſcientiā: ꝗbuſdā qꝫ incrementis ad ſpiritualē vitam ꝑ eorum verba ptingit.

De ſimilitudine inter diuerſa alimenta ⁊ ꝓcepta: Capi.cxl.

Icut enim alimentis diuerſis ad pfectam corporis etatem: ſic ꝓceptis diſſimilibꝰ ad ſpiritualē pducitᷣ vitam. Ut eīn educatᷣ prius ſimplici lacte matris: de hinc aliquo alio: deinde farine cōmixto: poſtea micis panis: poſtmodū etiam cruſtis: donec ꝗlibet ſolido cibo valeat vti: Sic eī ꝓmū iubetᷣ ī deū credere: dehinc eū diligere: deinde timere: poſtea bene operari: poſtmodum etiam aduerſa pati: quouſqꝫ ſibi ꝓceptū quodlibet ſecure poſſit iniūgi.

De exemplo noui vaſis: Ca.cxlj.

Ui a ſpirituali doctrina ſemel ad plenū imbutus: nouo vaſi ſimilis eſſe videtᷣ. Ut eīn vas nouum potu bono ſemel affectū: vix eius ſaporem amittit: etiam ſi alio poſtmodū repleatur diuerſi ſaporis: ſic iuuenile cor ſpirituali doctrina imbutū: vix eius dulcedinem perdit: etiā cum ſeculari occupatᷣ poſtea cui intendit: ſi autem tacendo ſapientum verba cōtemnit audire: nec ad vllam aſcendet ſcientiā ſpūalis vite.

De exemplo cultri: Ca.cxlij.

Tex qui ꝓprio caret cultro: merito eſurit ſi alieno incidere nolit: ſic ⁊ iſte ꝓpria carens ſciētia: iure ſpirituali fame deperit: cum aliena nolit tacendo ſcientia vti. Tacendo igitᷣ ſapientiū verbis attendat: vt ad ſcientiā ſpiritualis vite doctrina eorum ptingat. Cōtinendo autē corporis membra: vt ſupra dictū eſt: in melius proficit: quiā mētem hoc modo ſtabiliorē ⁊ placidam reddit. Mens vo ſtabilis ⁊ placida: placida exterius verba reddit ⁊ ipa.

De exēplo aque quiete ⁊ ſolis radijs: Capi.cxliij.

Tem aqua quieta cū ex vna pte ſolis ſuſcipit radiū: ex altera quietū ⁊ ipſum aliquo in pariete reddit: ſic mens pacata ſuſcipiens aure cuiuſpiā verbū: ore remittit ⁊ ipſum pacatū. Ut vo aqua cōmota radium commotum: ſic ⁊ mens turbata: verbū reddit turbatū ⁊ omnem exterius actū. Ut ergo ad quietē mentis ⁊ oris ⁊ opis ſibi ꝓficiat iuuenis: ꝗueqꝫ membra decenter cōtineat. Erubeſcendo autē ſicut ⁊ dictū eſt in melius ꝓficit: qꝛ verecūdia penitentiā parit: cuiꝰ alia quidē ſicca: alia vo humida eſt.

De penitentia ſicca ⁊ humida: Ca.cxliiij.

Icca nāqꝫ penitentia eſt cū aliquē quidē ſui peccati penitet: ſed humore pietatis ſuiqꝫ ipſius cōpunctiōe caret. Humida vo eſt cū habet vtrūqꝫ: ſuūqꝫ luget peccatum magna cordis cōtritione. Ut ad hāc ergo ſibi ꝓſit penitentiā: nō iuuenis tm̄: verūetiā oīs hō erubeſcat cū ꝗd agit illicitū.

De exemplo arborē magnā ſuccidere volentis: Capi.cxlv.

St aūt ſciēdū quē magni alicuiꝰ penitet criminis: ſibi eſſe

agendum more arborē magnā ſuccī-
dere volentis. Sicut enī ille minora
in circuitu arbuſta prius curat ſucci-
dere: ne ſibi arborē ipſam ſuccidenti
poſſint obeſſe: ſic ꝛ huic vitia mino-
ra illi crimini vicina: prius ſunt extir-
pāda: ne qua ſibi crimē ipſum deſtru
enti ferāt impedimēta

De detractione: Ca. cxlvj.

D Etractiōis vitiū: qḋ maxime
ex ocioſitate ſolet naſci: nīſtū
eſt cauendū: q2 pniciosum eſt
multis. Unde beatus Clemens inter
cetera q̄ ab ore beati Petri ſe didiciſ-
ſe fatet̄ hoc modo ſcribit.

De tribus homicidij generibus:

T Ria ſunt genera Ca. cxlvij.
homicidij: que pari pena ple-
ctunt̄. Interfectio fratrū: de-
tractio: odiū. De qua etiā Paul⁹ di-
Gal. 5. cit: Si comeditis ꝛ inuicē mordetis:
videre ne abinuicē cōſumamini. Co-
medit nāq3 alter alterū: ꝛ q̄ſi morſū
in eū facit quotiēſcūq3 aliq̄s aliquē
male loquēdo viliorem efficit: vnde
neceſſe eſt vt abinuicē cōſumant̄: pe-
nis videlicet gehēnalib⁹ detruſi mi-
ſerrime puniant̄. Sic igit̄ is q̄ alte-
rum detrahendo comedit cōſumit̄ ab
eo quē morſibus detractionis conſu-
mere geſtit. Nam cū eius vitā p de-
tractionē dilacerat: ſemetipſum ante
iuſtum iudicē deū cōdemnat. Sicq3
plerūq3 cōtingit vt is qui alteri dero
gat: niſi reſipiſcat: coram deo ī dam-
natōez cadat: q̄uis ille cui detrahit̄
nihil leſionis ex ipſa detractione ſen-
tiat. Quid autē detractio opet̄: vel
q̄d ſit in ꝑam⁹: ꝛ inquirēdo qḋ dn̄s
dederit breuiter dicamus: non ideo
q̄ neſciat̄: ſed idcirco vt quod ſcitur
melius teneat̄.

De exemplo ignis ꝛ venti ꝛ huma
ne mentis: Capi. cxlviij.

S Olet enī cōtingere vt ignis ī
aliqua materia aliquādo pau
lulū ardeat: etſi vento impel-
lit̄: ad maiorē ardorem creſcat. Ta-
lit̄ etiā ē mēs hūana ſalub: i admoni
tiōe pulſata ad op⁹ agendū: poſt ſug-
geſtionem ocyus ſurgit ad qḋ prius
ſurgere neglexerit: Sicq3 vt ignis vē
to mouet̄: ſic mēs a torporis deſidia
admonitione excitatur.

De detractiōis deſcptiōe: Ca. cxlix.

D Etractio itaq3 eſt q̄tiēſcūq3 q̄s
aliq̄d ea intētiōe de aliq̄ dic
vn̄ ipſe vl̄ min⁹ amari ſiue mi-
n⁹ appciari poſſit. Detractio v̄o ma-
lis duriciā: penitētib⁹ refrigerationē:
tēptaris exemplū peccādi q̄ſi fomēta
malicie p̄ſtat. Naturale ſiquidē ē vt
ſicꝫ id qḋ a nullis fieri audio: facere for
mido: ſic illud qḋ a plurib⁹ vel etiā
a paucis fieri pcipio: facili⁹ p̄ſumo: ꝛ
quo plures eandē rem feciſſe cognero:
eo min⁹ eā facere dubito. Bon⁹ q̄ et
ſi nec penitēs de aliquo crimīali fue-
rit: nec tēptationē aliquā inde habu
erit: ꝛ aliū illa vel illa crimīalia ppe-
traſſe p detractionē audierit: niſi ſibi
vigilāti oculo puiderit: materiā ſup-
bīedi accipit: Propt̄ n̄ q̄ eſt ſup-
bie ſingularitate ſp gaudere. Qua-
propt̄ ſūmope cauedū ē pctm̄ detra-
ctiōis: q2 fomes eſt tante pditiōis.

De cōmēdatiōe charitatis: Ca. cl.

T Ollit enī charitatē: ſine q̄ im-
poſſibile ē quēq3 deo placere.
Qui enī non diligit: manet in
morte. Qui nāq3 peccat q̄ amorē pri 1. Joh. 3.
mi a corde alteri⁹ minuit: q̄ q̄ victū
ab ore paupis rapit. Nā ſic aīa p̄cio-
ſior eſt q̄ corp⁹: ſic grauī⁹ ē aīe victū
auferre q̄ corpis. Victus v̄o aīe eſt
amor dei ꝛ primi: Qui enim diligit
primū legē ipleuit. Qui igit̄ dilectōz Roma. 13
q̄ debet aīa ſuſtētari tollit: quātū ī ſe
eſt aīaz occidit. Propt̄ea cauendū ē
ne quiſq3 aliq̄d ſiniſtrū de aliquo lo-
qui p̄ſumat: niſi ppter emēdatiōz ei⁹
hoc faciat. Nā plato aut illi quē pu-
to poſſe ɔſulere peccāti ꝛ vitiorū vul
nera mederi: debeo alteri⁹ malefacta
ppt̄ emēdatiōz detegere: q̄ p memet-
ipm̄ neq̄o emēdare. Et ne ali⁹ corrū-
pat̄ ipi⁹ offēſiōe: cōpēdioſe etiā poſ-
ſū eū monere: ne tali ſugat̄ ſingula-
ri aliq̄ familiaritate: alit̄ v̄o nūq̄ mō
de aliquo quicq3 aduerſi loq̄ debeo.

Qr nocet detractio: ⁊ ꝓſit bonū audire: Ca. clj.

c

Eterū ꝗ ſic nocet multis de ꝗlibet malū dicere: ſic pluribꝰ ſolet ꝓdeſſe de alijs bona audire. Nam cū bona de aliquo referūtur: hi qui boni ſunt: eius facta emulanꝝ: eoq; perpenſius in ſua bonitate ꝑſeuerare nitunꝝ: ꝗ alij eiuſdē bonitatis ſectatores laudanꝝ. Si aūt penitētes fuerint: tāto ſtudioſiꝰ ſuā penitentiā vt boni efficianꝝ ꝑagūt: quāto glorioſiores bonos eſſe malis ſedula relatiōe ꝑcipiunt. Porro ſi mali fuerint erubeſcūt: cū de alijs bona referri audiant: a quibus ſemetipſos vacuos eſſe cōſiderant: tantoq; facilius ad penitentiā reuocanꝝ: quāto pleſ ⁊ forte debiliores ſe bona opari eis referunꝝ. Sic igiꝝ omni chriſtiano in ſedula cōſuetudine ſemꝑ bona de alijs eſtimare: bona loquī: nihil mali credere nihilq; proferre.

De ſciētia: volūtate ⁊ vſu: Ca. clij.

c

Um in omnibꝰ actionibꝰ noſtris ſummope querēdū ſit vt boni ſimꝰ: alioquin beati eſſe nō poterimꝰ: Querēdū eſt quibꝰ potius vtendum ſit vt boni efficiamur. Tria itaq; mihi eſſe videnꝝ que neceſſaria ſunt volenti effici bonus: ſcʒ ſciētia: volūtas ⁊ vſus. Nam niſi ꝗs habeat ſcientiā bonū faciendi: neqꝗ̄ bonū vnde ſalutē cōſequaꝝ opari poterit. Et ſi habet ſcientiā ſed volūtatem opandi nō habuerit: bonꝰ nullo mō eſt. Qr ſi boni agnitionē ⁊ volūtatē operandi obtinuerit: nec tamē eius vſuʒ opere cōpleuerit cū poſſit: bonus nequaq̄ erit.

De exemplo cithariſte: Ca. cliij.

v

T ſi is qui cithariſta eſſe debuerit citharā nō cognouit: q̄liter citharedus erit? Si etiā inſtrumentū illud nō agnouerit: ⁊ ſi agnouerit ꝟ tāgere illud noluerit: q̄liter citharedus erit? Si autem illud agnouerit ⁊ tetigerit: ſed eius vſum habere cōtempſerit: nunq̄ ꝓpter cognitionē ⁊ voluntatē ſine vſu huius artis peritus erit. Taliter nāq; licet quis habeat ſcientiā bene viuendi ⁊ volūtatem: nequaq̄ bonus erit niſi etiam boni opis vſum tenuerit iuxta ſuam poſſibilitatē.

De ſimilitudine inter deſides ⁊ peccantes: Ca. cliiij.

ſ

Unt aūtē quidam ſanctarū ſcripturarū ignari: ⁊ dū aliꝗd de eis qđ poſſent ad edificatiōʒ ſui retinere audiūt: ꝯtemnēdo dicunt: Ad quid iſtud tantillū tenebo? Nō ex re tā ꝑua ſapiens ero. Cur ergo mihi laborē imponā? Dimittā: quieſcā: viuam vt potero: qꝛ fruſtra ſapiētie amplius ſtudebo: nō em̄ oēs ꝑibunt ꝗ ſapiētes nō ſunt. Hec ⁊ his ſilia piger ⁊ inſipiēs ſibimet ꝓponit: nec ꝑcipit qꝛ antiquꝰ hoſtis ad interitū eius talia ſibi ſuggerit: ꝗtenus ī omni vita ſua nulli intendat vtilitati: ſed in negligētia ⁊ torpore ſemper viuat vt pereat. Amplius quoq;: ſatis inꝗt ſunt ſapiētes in mūdo: ſatis ſcriptores: ſatis ꝗ habent peritiā artiū: non eſt opus vt ego me diſcendo fatigē. Preterea: puericiā iā exiui: iā ſenectuti appropinquo: nec iā poſſē ad magnā ſcientie fructum venire ſi mō inciperē laborare: ſic ſecū piger tractat ⁊ ī ſui torporis deſidia ꝑſeuerat. Silī etiā mō nōnunq̄ pctoꝛ irretitur: ne ad bone opationis exercitiū aliqñ exurgat. Solet em̄ cōtingere vt is ꝗ luxurie inꝗnamento fedaꝝ: interdū ſemetipſuʒ cognoſcat: ⁊ facti ſui peniteat: ſed cum iterū temptatio aduenerit ⁊ locꝰ peccādi affuerit dicit: Quare iſtā voluptatē ꝑderem: ſatis etiā hāc admittere potero: ſicꝰ ⁊ multas alias feci: ⁊ cū in futuro ſatiatus fuero: oīa inſimul confitebor: ⁊ ſic bonus efficiar. Satiabor igiꝝ donec deo de oībꝰ ſatiſfaciā: ⁊ tunc tm̄ ieiunabo: tūc tot afflictiōibꝰ tot verberibꝰ corpꝰ caſtigabo: tm̄ elemoſynis ⁊ ꝑſimonijs ſtudebo: vt ī me nihil r̄maneat dignū ſupplicio. Cū em̄ adhuc illa ⁊ illa ī me reſtāt ſine ꝯfeſſiōe: cur me ab hac ſola cōpeſcerē de

lectatiõe? Talia nõnulli interdũ ſibi
metipſis praue cõſulũt: nec miſeri at/
tendũt q̃nta erroris caligine ĩterius
obtenebrent̃. Nam q̃to ſũt peccatis
obligati maioribꝰ ac bonitate paup/
riores: tanto deberẽt eſſe ad omne de
lectamentũ diabolice ſuggeſtiõis ex/
cutiendũ ardẽtiores. Sic eñ virtus
virtuti accumulata ꝓdeſt: ſic vitiũ ap
poſitũ vitio obeſt. Quiſq̃s ꝗ hodie
quicq̃ boni opari poteſt: nullatenus
ĩ craſtinũ ꝓcraſtinare debet. Unde ſalomon
Eccs. 9. Quodcũq̃ põt manꝰ tua facere: inſtan/
ter opare: q2 nec opꝰ nec rõ nec ſapiẽ
tia nec ſciẽtia eſt apud inferos.

De ſimilitudine inter paupes: ſtul
tos et negligentes: Capitulũ. clv.

Erũ huiuſmõi hoĩes ita ĩ pec
v cãdo negligẽtes imitãt̃ etiã
pauperes inſipientes. Siqui/
dẽ paup inſipiens cũ obolũ acq̃rit:
aut aliud q̃d parui munuſculi: dicit:
Ad q̃d illud tantillũ ſeruarem? non
ꝓpter hoc diues ero: expẽdã itaq̃ ĩ
ĩ pomis aut nucibꝰ aut q̃libet alia re
mihi delectabili: Non eñ iſtud cuſto
diendo ſollicitꝰ volo haberi. Sic ſto
lidus dum ꝑuipendit modica: nũq̃
ꝓficit ad maiora: Sapiẽs autẽ pau/
per parua q̃ nãciſcit̃ cuſtodit: ⁊ quo
minus ſe habere cõſiderat: eo magis
nacta retinere deſiderat: quatenꝰ ex
paruuloꝝ cõgerie ad maiora queat
q̃nq̃ ꝑtĩgere: Sic nimirũ is q̃ ſe pau
pere ſciẽtie ac bonitatis ſentit: debet
facere ſi ad aliquẽ effectũ ſcientie ac
bonitatis velit ꝑuenire. Nã ſicut plu
ra grana maſſam: ⁊ gutte flumen: et
multi nũmi diuitem faciũt: ſic multe
ſciaꝝ ſentẽtie ſapiẽtẽ: ⁊ plures boni/
tatis actiões: bonũ quẽlibet efficiũt.

De ſcientia ⁊ tribus partibꝰ eius:
Capitulum. clvi.

Uni igit̃ ſcientia
c ſit nccia vt bonus q̃s efficiat̃:
⁊ manifeſtũ ſit nullũ eã poſſe
cõprehendere: q̃ minimas eius ptes
negligit colligere: niſi forte q̃s ſubito
illuminet̃: ſicut apli ⁊ ꝓphete: que/
rendũ eſt quõ ꝑ gratiã dei illã valea
mus acquirere. Tribus itaq̃ cauſis
videt̃ mihi illã poſſe adipiſci: doctri
na ſcz: experimẽto ⁊ ratione.

De doctrina: Capi. clvii.

Er doctrinã quippe q̃ capit̃
p lectiõe ⁊ ſermocinatione: ſciã
acq̃rit̃. Quia cũ q̃s legit: aut
legentẽ ſiue loquẽtem audit: ad hoc
vt eoꝝ que legunt̃ ſiue referunt̃ ſciẽ/
tiam habeat intendit.

De experimento: Ca. clviii.

Xperimento ṽo acquirit̃ ſciẽ
e tia: dum rei quã aliq̃s ꝓbauit
certã hꝫ noticiam. Ex rõne de ratiõe.
quoq̃ ꝑcipitur cũ ꝑ naturalẽ mentis
diſcretionẽ in iſtis que facienda ſiue
omittẽda ſunt quis ſolidat̃. Sciẽtia
igit̃ his tribꝰ rebus acquirit̃: ſed q2
inflat niſi eam charitas edificet: nil
prorſus ꝓficit abſq̃ volũtate boni/
tatis. Volũtas itaq̃ bona ẽ que dei
volũtati ſubiecta eſt: q̃ tũc voluntati
dei ſubiecta eſt qñ id vult qḋ deꝰ vult
illã velle debere: ⁊ tũc iuſta ſiue recta
dicit̃ qñ id qḋ deus vult eam velle
debere amplectit̃.

Q2 non ſemꝑ debemus velle qḋ
deus vult: Capi. clix.

On eñ ſemꝑ velle debemus
n qḋ deꝰ vult: ſed hoc velle de/
bemus qḋ deꝰ vult nos velle
debere. Voluit eñ deus beatũ Mar
tinũ ab hac vita tollere: ſed ſi eiꝰ diſci
puli hoc tũc voluiſſẽt: crudeles vtiq̃
extitiſſent: At noluerũt qḋ deus vo/
luit: ſed voluerũt qḋ deus voluit eos
velle debere: ⁊ viam iuſticie tenuere.
Qui ergo cum ſcientia voluntatẽ bñ
opandi portat: maria ex pte bonita/
ti appropinquat. Unde ſciendũ eſt:
q2 q̃cũq̃ bonã volũtatẽ hr̃e deſide/
rat: neceſſe eſt vt a vanitate ſeſe alie/
nare ſtudeat. Nam ſicut vna opatio
aliã a ſe diuerſam opationẽ excludit:
ſic cogitatio cogitationem expellit: ⁊
volũtas nihilominus volũtatem re/
pellit. Cũ enim manu ſcribo nõ agrũ
ſemino: deinde etiã cum ſeminauero:
ſcriptionem excludo: ſic itaq̃ cum ⁊
ipſe inane q̃d cogito: nõ interim vti/
litatẽ penſo: Et cũ poſtea vtile quid

pēſauero: inanitatē expello. His igit̄ q̄ diximꝰ de ſcientia ⁊ volūtate tranſcurſis: videamꝰ etiā q̄ſit neceſſariꝰ vſus bone opationis.

De vſu: Capi. clx.

Q Uippe ſicut corpꝰ hūanū ſine frequēti ciboꝝ vſu neq̄t ſubſiſtere: ſic anima abſq̄ virtutū frequētatione nō pōt viuere. Qui ḡ ad effectū bonitatꝫ venire deſiderat: neceſſe eſt vt cum ſcientia ⁊ volūtate etiā ipſum vſum habeat.

Ut bonꝰ homo de omnibꝰ ſibi bonum faciat: Capi. clxi.

B Onus hō de omībꝰ hominibus bonis ⁊ malis vtilitatem ſibi acq̄rit. Siquidē cū aliq̄d boni de hoīe bono vł malo audit: gaudet ⁊ deo inde grās agit. Q̄ꝺ dū fac̄ mercedē a deo bone volūtatꝫ accipit: ac ſi coopator fuiſſꝫ eiuſdē opis. Malū aūt ſi audierit: dolet: q̄ꝺ ſibi ī mercedē reputat̄ q̄ſi eiuſdē mali deſtructor fuiſſet vel diminutor. Sed dicit aliq̄s: de bono ⁊ pſpitate inimici mei nequeo gratulari: neq̄ de dāno eius cōtriſtari: q̄ꝺ ſi ore cōfiteor: me cōdēno: corde eīn mentior.

Quomō inimici diligi poſſint:

A D hoc cōſiderādū (Ca. clxii. eſt q̄liter is q̄ in bono pficere deſiderat: ſibiipſi vim inferre debet vt pficere valeat. Licꝫ carnalis appetitꝰ meus damnū inimici mei appetat: nō tñ hoc ore pfiteri debeo: ſed potiꝰ dānū eiꝰ plāgere: ⁊ ꝯ appetitū carnis mee illiꝰ pſpitati fauere: Illiꝰ damnū ſolū verbis ſi corde ſiłʼ neq̄o demōſtrare mihi diſplicere. Nā ſi rationē ꝯſideramꝰ: rectiꝰ agimꝰ qñ deo obedimꝰ q̄ faciamꝰ q̄ñ carnali volu-

Math. 5. ptati cōſentimꝰ. Preceptū eīn dñi ē

Luce. 6. vt inimicos diligamꝰ: Si ḡ eos affectuoſe diligere neq̄o: quō carnalitatē meā ad amorē eoꝝ flectere valeo: tñ velle debeo eoſ me poſſe amare ⁊ donec valeā. h̄ agere ṽbū q̄ꝺ poteſtati mee ſbiacet bonū ⁊ nō malū de illis pmulgare. Cū q̄ h̄ ago nō mētior qñ dico me illos diligere: qm̄ velle adia

Roma. 7 cet mihi: pficere aūt nō hēo: Condelector tñ dñico p̄cepto ſm rōnē ſpūs mei vt eos diligā: q̄uis corruptibilitas carnis mee repugnet: Iā eīn non operor ego illꝺ ſ; q̄ꝺ regnat ī me petm̄. Ibidem.

Aliud eīn eſt ſentire: aliud cōſentire. Malꝰ ṽo hō ecōtrario ſibi de bonis ⁊ malꝫ petm̄ accumulat: cū bonis oībꝰ inuideat: malis ṽo fauorē exhibeat. Huiꝰ finis intentꝰ mors ⁊ tribulatio: iuſti aūt finis ē xp̄s: vita ⁊ exultatio.

De itellectu: amore ⁊ vſu: Ca. clxiii.

T Ribꝰ modis ſentit̄ deꝰ: videlicet intellectu: amore ⁊ vſu. Per intellectū ſapimꝰ: p amorē iuſtificamur: p vſū btificamur. In quātū q̄s deū intelligit: ſapiēs ē: in quātū ṽo amat: iuſtꝰ: verū in quātū vtit̄: beatꝰ. Q̄ñ q̄ꝺ rectū ēſt videmꝰ: deū p intellectū mētis ſentimus: qm̄ quidē quecūq̄ rectitudo eſt ab illo ē.

De ſimilitudine inter deū ⁊ ſolem:

S Icut eīn ex ſplen- (Ca. clxiiii. dore ſoł ipm̄ ſolē ſentimꝰ ante q̄ illū pſpicue videamꝰ: Sic ex mētis nr̄e ſpeculatiōe deū ſentimꝰ qñ verū q̄d ex ipa ṽitatis luce pſpicimꝰ: ſicq̄ illū intelligēdo ⁊ amādo p fidē ⁊ ſpē ad pñs ſentimꝰ: In futuro aūt nō iā p ſpē ſentiemꝰ: q: videbimꝰ eū ſicuti ē: nō tñ eū oēs eq̄liter videbūt: nec eiꝰ amore oēs eq̄lit̄ calebūt. I. Joh. 3.

De ſimilitudine inter ignē ⁊ dei amorem: Capi. clxv.

S Icut eīn diuerſo mō lignū et ferrū ignis ardore calēt: ſic celeſtes ſpūs vel beatoꝝ aīe inequaliter dei amore feruent.

Quō ſancti deū videbūt: Ca. clxvi.

N Unc aūt videmꝰ eū ī enigmate: ⁊ q̄ſi ī pictura ea q̄ dicimꝰ: veluti pictū ſolē aut mare viderimꝰ. Solē q̄ppe aut mare cū depl ctavidemꝰ: nō ſic eſt ī ipa re ea hēmꝰ. I. Cor. 13.

Cū ṽo ſolē clare lucētē pſpicimꝰ: aut mare turbulētū vł trāq̄llū cernimꝰ: rē ſicuti ē veracit̄ intuemur: q̄uis tantā quāta in ſe ē intueri neq̄amꝰ: Sic ſancti dei ī glīa ſua deū videbūt: ſed magnitudinē diuinitatis eiꝰ ſiue īmēſitatē potētie illiꝰ cōprehēdere neq̄būt. Nō eīn īmēſus eēt ſi intellectu aliꝰ cōp-

 156

bendi potuiſſet.

De quattuor modis ꝑcipiendi: et totidē obediendi: Capi. clxvij.

a Liqñ bñ ꝑcipit̄ ⁊ bñ obedit̄: ⁊ ecōtra interdū male ꝑcipit̄ ⁊ male obtēpat̄: aliqñ bñ ꝑcipit̄ ⁊ male obedit̄: aliqñ male ꝑcipit̄ ⁊ bñ obedit̄. Bona ē ꝑceptio ⁊ bona eſt obeditio cū ꝑcipit̄ ne caſtitatē qs violet: ⁊ ſeruat̄. Mala ē iuſſio ⁊ mala obeditio: ſi iubet̄ furari vł hmōi ⁊ fiat. Bonū eſt ꝑcipe ⁊ malū obedire: vt ſi: ꝟbi grā: aliqs captiuet̄: ⁊ ad capitis plexionē venit̄: ne fugiat ligat̄: Huic autē ſi forte aliqs dicat: fuge: ꝓpte in vinculis iſtis me ponā: penā ꝓpte accipiā: Bona qdē talis ꝑceptio: qꝛ ex ꝑfecta charitate deſcēdit: ſ₃ mala ad h̄ ꝯceſſio: qꝛ ꝓrſus obuiat cha-
Gal. 6. ritati. Nā vbi dictū eſt: Alter alteri⁹ onera portate: nō dictū ē: onera īponite. Mala ē iuſſio ⁊ bona obeditio: vt ſi qs poma cedrina vł aliud aliqd qd ſine piculo hēri nō poſſet: qs plat⁹
2. Re. 23. ſibi afferri ꝑcipet. Vñ Dauid: aquā de ciſterna ſibi afferri ꝑcepit: q qꝛ ī piculo ſuorū allata eſt: penituit ꝑcepti: noluitqꝫ eā bibere: ſ₃ ea dn̄o libauit.

De timore: cōmodo ⁊ amore: Ca. clxviij

d Eo quidē trib⁹ de cauſis homīes ſeruiūt: videlicet timore: cōmodo: ⁊ amore. Sūt nāqꝫ nōnulli: q ſi penas inferni nō eſſe ſcirent: ꝓ nulla repromiſſiōe eternoꝝ bonoꝝ a ſuis voluptatib⁹ ceſſarent. Qui licꝫ penas illoꝝ qui deū minime verent̄ euadāt: nō tñ plenā retributionē inuenient. Alij aūt deo ſeruiūt: vt magnū inde habeāt cōmodū: ſiue ī pn̄ti vita: ſiue ⁊ ī hac ⁊ ī futura. Quib⁹ ſi deus voluerit qdā ex rōne poterit dicere: Grā cōmodi vł mea mādata ſeruaſtꝭ: nō qꝛ pure me diligebatꝭ: ſ₃ qm̄ a me lucrari volebatis. Sicuti hi q regi ſeruiūt: nō qꝛ regē miti: ſ₃ donaria diligūt regis. Ali⁹ eſt q ꝟe deū diligit: ⁊ ſolo amore ei⁹ ꝑcepta ei⁹ cuſtodit. Iſte ꝑfecto legalis fuit: ⁊ bonā ꝑfectāqꝫ mercedē ſibi acqrit. Igit̄ ſic deo ille nū ꝑpoſuit; ſic illi deus iuſta recōpenſatiōe reddere debet ſeipm q reb⁹ oīb⁹ excellit.

Qꝛ in aīa tres ſint nature: Ca. clxix.

i N aīa tres ſunt nature: videlicet ratio: volūtas: ⁊ appetitus. Ratio aſſimilat̄ angelis: appetitus brutis aīalibus: volūtas vtriſqꝫ. Volūtas inter rōnē ⁊ appetitū media eſt: aliqñ eñ ad rōnē: aliqñ ad appetitū ſe hꝫ. Sed qñ ad rationē ſe cōuertit: qꝛ ea q ſūt rōnabilia ⁊ ſpūalia ſapit: dicit̄ hō rōnalis ⁊ ſpiritualis. Qñ ꝟo ad appetitū ſe tenet: qꝛ ea ſapit q ſunt carnalia ⁊ irrōnabiliū aīaliū: dr̄ hō carnalis ſiue aīał.
Vñ ſcriptū eſt: Aīalis hō non ꝑcipit 1. Cor. 2.
ea q dei ſunt: Spūalis aūt dijudicat oīa: ⁊ ipſe a nemīe iudicat̄. Cū itaqꝫ iuxta h̄ qd volūtas ſe hꝫ: dicit̄ hō carnalis ſiue ſpūalis. Sciēdū ē qꝫ interdum quedā ſentiunt̄ in carne quibus volūtas minime conſentit.

De ſuggeſtiōe: delectatiōe ⁊ ꝯſenſu: Ca. clxx.

t Res nāqꝫ delectatiōes ſūt: Vna q ſentit̄ ī carne ꝑter volūtatē: q vocat̄ ſuggeſtio. Alia q ſentit̄ ī volūtate cogitatiōis: nō tñ in volūtate actiōis: q dr̄ delectatio. Tertia q ſentit̄ cū volūtate opandi: ⁊ nomīat̄ cōſenſus. Sed illā q noīat̄ ſuggeſtio: nulla pena comitat̄. Nā vbi nō eſt cōſenſus volūtatis: nulla ſequit̄ pena delectatiōis.
Vñ aplus: Nihil dānatiōis eſt his q
ſunt ī xp̄o ieſu q nō ſ₃m carnē ambu- Roma. 8.
lāt. Et alibi: Cōdelector legi dei ſ₃m Ibid. 7.
interiorē hoīem: video aūt aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee: ⁊ captiuū me ducentē in legē peccati: q eſt in mēbris meis. Interiorē hoīem vocat ipſā rōnē: legē mēbrorū delectationē ſine volūtate: legem dei obſeruatōē mādatoꝝ eius: que ⁊ lex mētis dicit̄: quia mente ſeruat̄: legē autē peccati: quam ꝑus legē membrorū nominauerat.

De nominib⁹ anime: Ca. clxxi.

n Ota qꝫ plura ſunt nomīa aīe. Vocat̄ eñ aliqñ ſpirit⁹: mens: animus: ratio: intellect⁹: inte-

rioꝛ hō. Dicit̄ etiā aīa vegetabilis:
ſenſibilis: rōnalis. Sed cū plura no/
mina habeat: ad illa adhuc redeam⁹
de quib⁹ ſermo fuit p̄ius: q2 volūtas
in illis aut certe ſe hēbit: ⁊ erit legiti/
ma: aut illa deſerendo foꝛnicatrix vi/
lis ⁊ abiecta. Nāq3 ſi voluntas q̄ eſt
media inter rōnem ⁊ appetitū ratiōi
concoꝛdauerit: legitime viuit: ſi xͣo
appetitui: foꝛnicatrix erit. Eſt ḡ ratio
ſiue ſpūs q̄ſi vir: volūtas vt ſponſa:
appetitus carnis q̄ſi adulter: non igit̄
ei volūtas in aliquo cōſentiat: Scri/
Iacob.1. ptū eſt eīn: Cōcupiſcentia cū cōcepit:
parit peccatū: peccatū cū cōſumma/
tū fuerit: generat moꝛtē.

De ſoꝛdido exemplū: Ca. clxxij.

Ueadmodū ſi ſoꝛdidus aliq̄s
q ⁊ omī fetoꝛe plen⁹ occurreret
alicui dicēs ſe cū eo velle cōſi/
liari: nō debet mūd⁹ ſubſiſtere: ſic nec
volūtas appetitui carnali acq̄eſcere.

De quadrato lapide: Ca. clxxiij.

Uadrat⁹ lapis ſex equalia ha
q bet latera: ī q̄d hoꝝ ceciderit:
firmiter iacebit: ſic ꝓuidendū
eſt viro iuſto: vt in ſuo ꝓſiſtat ꝓpoſi/
to. Hui⁹ aūt latera: ſex hec ſunt: pſpe
ritas: aduerſitas: ſui libertas: ſubie/
ctio: in ſecreto eſſe et in publico: in q̄/
bus ſingulis ſi a diabolo impulſetur:
ſtet: nec a ꝓpoſito moueat̄.

De peccato: Ca. clxxiiij.

E pctō tribus modis loq̄mur.
o Scōm naturā. i. diſtrictā iu/
ſticiam: vt illud: Qui dixerit
Math.5. fratri ſuo fatue: re⁹ erit gehēne ignis.
Scōm gratiā: vt Quacūq3 hoꝛa in/
gemuerit peccatoꝛ: peccatū ſuū remit
tet̄ ei. Et: Cōuertimī ad me dic̄ dn̄s:
Zach.1. ⁊ ego cōuertar ad vos. Scōm diſci/
plinā: vt cū p̄cipit̄ homī tm̄ vel tm̄
penitere. Diſciplina ē ſub grā: q2 nul
lus penitere vel ſatiſfacere poſſet: niſi
gratia p̄ueniret.

De ſimilitudine cere: Ca. clxxv.

Ideas hoīem in vanitate ab
v infātia vſq3 ad ꝓfundā ſene/
ctutē cōuerſatū: ſola ētena ſa/
pientē ⁊ ī his penit⁹ obduratū. Cū h̄
age de ſpūalib⁹: hinc de ſubtilitate di/
uine ꝯtēplatiōis loq̄re: hūc ſecreta ri/
mari celeſtia doce: ⁊ ꝓſpicies eū neq̄/
q3 poſſe ad h̄ videre. Nec mirū: indu
rata ē cera: ī iſt̄ etatē nutriuit: aliena
ab iſtis ſeq̄ vidit. Ecōtra cōſideres
puerū etate ⁊ ſcīa tenerū: nec bonum
nec malū diſcernere valētē: nec te q̄dē
ītelligere de hmōi differētē. Nec q̄dē
mirū. Mollis eīn ē cera: ⁊ q̄ſi liq̄ēs:
nec imaginē ſigilli quoq̄ mō recipiēs.
Medi⁹ hoꝝ adoleſcēs ⁊ iuuenis eſt:
ex teneritudine atq3 duricia q̄ſi ex ſe/
nectute atq3 puericia cōgrue ꝓpatus:
Si ḡ hūc inſtruxeris: ad quēcūq3 vti/
litatis pꝛofectū voles ſiue honeſtatis
apte infoꝛmare valebis.

De conatu diaboli cōtra nouiciū: Ca. clxxvi.

Um diabol⁹ neq̄t
c monachatū alicui dare odio:
nitit̄ eū ꝯuerſatiōis in q̄ ē ſub
ruere faſtidio. Et licet illi monachatū
ꝓpoſitū tenēdū ad hoꝛā q̄ſi ꝯcedat:
tū hoc q2 ſb talib⁹ aut etiā int̄ tales:
aut ī tali loco ſuſcepit: multimodis ver
ſutijs fallacie impulſū penitere noui/
ciū q̄ſiq3 facit: vt dū illi ꝑſuadet īcep/
tū ꝓpoſitū īgratū exiſtere: nec ad me
lioꝛa ꝓficiat: nec q̄d accepit diu tene/
at: aut ī eo vtilit̄ ꝑſiſtat. Quippe dū
inceſſant̄ laboꝛioſis cogitatiōib⁹ de
mutādo: aut ſi mutari nō valet: ſaltē
de īpꝛobādo ꝓpoſito meditat̄: nūq3
interī ad finē pfectiōis laboꝛ ei⁹ ꝑue/
niat: ſ ꝓfuſus a deo reſpuat̄. Nā q̄ſi
illi fūdamētū q̄d poſuit diſplicet: nul
laten⁹ illi ſtructurā bone vite ſupedi/
ficare libet: vn̄ fit vt queadmodū ar/
buſtula ſi ſepe trāſplātet̄: aut nuꝑ plā
tata ī eodem loco crebra cōculcatiōe
inq̄etet̄: neq̄q3 radicare valēs: aridi/
tatē cito attrahit: nec ad aliquā fru/
ctus fertilitatē ꝑuenit. Sic infelix mo
nach⁹ ſi ſepius de loco ad locū ꝓpꝛio
appetitu moueat̄: aut in vno ꝑmanēs:
frequēter eius odio concutit̄.

De pueris plāte cōpat̄: Ca. clxxvij.

Ic q̄ſo ſi plātā arboꝛis ī hoꝛ/
o to tuo plātares: ⁊ mox illā ex
omī pte ita cōcluderes: vt ra/
mos ſuos nullaten⁹ extēdere poſſet: cū
eā poſt annos excluderes: q̄les putas

ramos extēderet. Profectō inutil' arbor rugosa: ⁊ gibbis plena: ramis suis incuruis pplexa. Hoc vtiqꝫ facitis o vos puerorꝫ mgri de pueris vr̄is q̄ plātati sunt per oblationē in eccl'e horto vt crescant ⁊ fructificēt deo. Uos aūt in tm̄ terrorib⁹ minis ⁊ verberib⁹ vndiqꝫ illos coartatis: vt nulla penit⁹ liceat sibi libertate potiri. Itaqꝫ indiscrete opp̄ssi: prauas ⁊ spinarꝫ more pplexas cogitatiōes infra se cōgerunt: fouēt: nutriūt: vn̄ fit: vt qꝛ nihil amoris nihil pietatis: nihil beniuolētie circa se i voꝫ sentiūt: nec illi alicui⁹ boni in vobis: sꝫ q̄cq̄d est odij: ipietatis: maliuolētie postea spem habeāt. Cōtigit itaqꝫ miserabili mō: vt sicut corpe crescūt: sic ⁊ in eis timor tm̄ et inuidia ⁊ suspitio oīs mali crescat ex vobis: sp pni ⁊ incurui ad vitia secū p̄meditātes: aut quō vestras insidias ⁊ machinatiōes valeant euitare: aut deinde seculo redire.

De lamina auri exēplū: Ca. clxxviij.

v Idistis q̄so vnqꝫ artificē ex lamina auri vel argēti solis percussiōibus imaginē speciosā formasse? Nō puto. Quid tūc? q̄ten⁹ aptā formā ex lamina formet: nūc eā suo instrumēto leuiter p̄mit ⁊ pcutit: ⁊ postmodū planat: nunc etiā discreto leuamine leuius leuat ⁊ informat. Sic ⁊ vos si pueros vr̄os cupitis morib⁹ ornatos ec̄: necesse ē vt cū dep̄ssionib⁹ verberꝫ īpendatis eis p̄ine pietatis ⁊ mā̄suetudinis leuamē atqꝫ subsidium. Tenera quidē teneris: sicut ⁊ ipsi teneri sunt: lac scꝫ non solidum cibum p̄bentes eis uecdū ad pfectam etatem prouectis.

De charitate: Ca. clxxix.

q Ui charitatē in corde retinet: hoc vn̄ de⁹ grās ei scit hꝫ: illi vo ad quē tm̄mō habet mīe. Quas eni grās mihi debet de⁹ si q̄s me diligit? Amplius cui dilectio alteri⁹ seruit: soli⁹ cōmodi mun⁹ pfictorie suscipit: Uerbi grā: bn̄ficiū vnū: honorē vnū: prādiū vnū: vel q̄dlibꝫ officij gen⁹ ī hūc modū. Ali⁹ vo charitatē q̄ cōmodi mun⁹ exhibuit: intrāsitiue sibi retinuit. Charitas eni officiū ab eo q̄ hꝫ suscipit trāsit. Charitas vo ipa q̄ de⁹ ē i eo manet q̄ eā aliis īpēdit: bonū aūt pmanēs bono trāseunti meli⁹ ē. Hec igit' 9siderādo pfecto pspiciem⁹ magis esse nobis gaudendū si alios diligim⁹: q̄ si ab aliis diligamur: Nihil mihi debet aliq̄s: nec ego alicui: q̄ charitas est exhibēda: non exigenda.

Qꝛ tribus ex causis oīs res amat':

q Uicquid amatur. aut natura amat': aut recte: aut spe commodi. Natura eni est vt oīe bonū amemus ⁊ vtile. Rectū vo vt bn̄ facientē nos amem⁹. Spe cōmodi q̄ñqꝫ res amat': Alia pter vsū: vt mel: eo q̄ sit bonum ⁊ suaue: etiā sm vsū. Alia vo sꝫ effectū: vt absinthiū ⁊ nōnulla natural' potio: q̄ cū dent sanitatē: nullā tn̄ ī vsu p̄bēt suauitatē.

Qꝛ tribus modis deus diligēdus sit: Capi. clxxx.

t Ribus etiā his modis diligēdus est de⁹. Natura: quia oīb⁹ ⁊ melior ⁊ vtilior: ⁊ ido plus ceteris ē amād⁹. Rectitudine q̄ñ oīa q̄ habem⁹ p̄stat nobis: etiā hꝫ ipm q̄ sum⁹: ⁊ tanto eū amare debem⁹ pl⁹ nobisipis: quāto maior ipse ē q̄ se pro nobis dedit: ⁊ nos eisdē semet ipm datur⁹ est. Et q̄ñ ei psonalit' nō possum⁹ reddere illud: nō eū his psona eius eget: ostēdit nobis quib⁹ debeam⁹ vicē reddere vicēs: Mādo vobis vt diligatis inuicē sic dilexi vos. Et aplus: Sicut pro nobis christ⁹ aiaꝫ suā posuit: ita debet pro fratrib⁹ aīas ponere. Diligere igit' debem⁹ nos inuicē: tū qꝛ ⁊ bruta quedā aīalia hꝫ faciūt: tum qꝛ vnius familie: scꝫ christi sum⁹: ⁊ qꝛ in regno eius singulos sic nosipsos diligem⁹: ⁊ qꝛ ibi eq̄liter ab ipis diligemur: indecēs eni est si in hꝫ mūdo habuerim⁹ odio: quos ibi sumus habituri charissimos. Sciendū est eni q̄ quicūqꝫ ibi aderunt: nobis vicem reddent pro dilectione p̄senti.

Spe etiā cōmodi vel remunerationis diligēd⁹ ē de⁹: q̄ñ īmortalitatē ⁊ incorruptibilitatē nos pmittit.

Natura. Rectitudine. Joh. 15. I. Joh. 5. Spe commodi.

De tribus libertatibus: Ca. clxxxj.

Libertatis ſiquidē modos tres dicim⁹ eē: libertatē videlicet actiōis: quā oēs volūt: id eſt vt libere facere poſſint q̄ volunt. Dicit̄ etiā libertas intelligētie: quā nō oēs volūt. Eſt etiā libertas recte volūtatis q̄ ſemꝑ eſt bona: hāc pauciſſimi volūt: id eſt vt ea velint q̄ debēt. Notandū q̄ libertas actiōis ſine libertate bone volūtatis: ſemꝑ eſt mala. Unde libertas intelligēdi eſt media: q̄ bona eſt quotienſcū q̄ libertati recte volūtatis adheret: mala aūt cū ſine illa ē. Hab; ꝑmo q̄ſ quātulācū q̄ libertatē intelligēdi: id eſt ſcit intelligere q̄d ſibi expedit: velit illā ī bono: ꝛ ſic ꝓmerebit̄ adipiſci libertatē intelligendi q̄cq̄d expedit: volēdi q̄d cū q̄ debet: agendi quicq̄d ꝓdeſt. Sub libertate volēdi eſt libertas arbitrij.

De venatiōe diaboli: Ca. clxxxiij.

Diabol⁹ ꝑ peccati ſuggeſtionē quotidie it ad venandū: Eos ꝟo intra retia ſua retinet: q̄s nec dolor pro peccato ꝓprio afficit. Illos aūt iam amittere incipit: quos ꝓ carnis intemperie lugere iā cōſpicit. Quoſdā aūt tertij ordinis: id eſt ſanatos a carnalib⁹ ꝛ ſpūalib⁹ peccatis oīno ꝑdit. Primi oīno lugeāt: doleāt adhuc ſecūdi: tertij ꝟo gaudeāt.

Qr deus nō horreat peccatum:

Horrere deus di/(Ca. clxxxiiij citur animā peccatricē: nō q̄ horreat peccatū: q̄d nihil eſt: ſed quia nō eſt ibi debita iuſticia quā ibi amaret: vt dicimus nos horrere domū in qua nihil eſt quod amem⁹: ſed hoc ꝛ illud improprie. Uirtutib⁹ igitur adhereamus poſtponendo vitia: ꝛ hoc patientiā amplectendo cū iugi exercitio. Patientia etenim vel quelibet virtus ſine exercitio: quaſi plūbea lancea eſt.

De viſiōe. A. de fluuio: Ca. clxxxv.

Vidit vt aſſerere ſolebat. A. in infirmitate poſit⁹ ꝛ ī extaſi quodāmō extra ſe rapt⁹: Uidit in q̄ fluuiū vnū rapidū atq̄ ꝑcipitē in quē cōfluebāt omniū fluxuū purgature: ꝛ quarū cū q̄ terreſtriū rerū lauature: videbat̄ itaq̄ aqua ipſa nimis turbulēta ꝛ īmūda: ꝛ omniū ſpurcitiarū ſorde horrida. Rapiebat igit̄ in ſe quicq̄d attingere poterat: ꝛ deuoluebat tā viros q̄ȝ mulieres infra ſe: diuites ꝛ inopes ſimul: Feda quidē erat aqua ex ea: tā viuebāt ꝛ delectabant̄ in illa: vt ille aſſerebat qui eum ducebat. Illo ꝟo ab ipſo inquirente quiſnam torrens ille eſſet: vel q̄d multitudo illa in eo volutās ꝑtenderet: adiecit ille ꝑdux patris nr̄i atq̄ ait: Ne mireris: Torrens: mundū ſignificat quo rapiunt̄: in cuius illecebroſis ſpurcitijs inuoluūtur omnes ipſum amantes. Et his dictis inquit:

De vero monachatu: Ca. clxxxvj.

Uis ne videre quid ſit monachatus verus? Ad hoc alter: Uolo. Duxit itaq̄ illū quaſi in cōſpectu cuiuſdā magni clauſtri ꝛ admodū ſpacioſi ꝛ ſpecioſi: ꝛ ait: Circūſpice. Aſpexit ꝛ ille. Et ecce parietes clauſtri illius obducti erāt argento puriſſimo: herba quoq̄ virens in medio erat: ꝛ ipā argentea: mollis q̄dem ꝛ redolēs: ꝛ vltra humanā opinionem delectabilis. Hec more alterius herbe ſub his qui ī ea pauſabāt leniter flectebatur: ꝛ ſurgētibus illis ipſa quoq̄ ſurgebat. Ut quid ſmorer? Quicq̄d eſt iocūditatis ibi erat. Cum ergo hic ꝑpetuo habitandū elegiſſet. A. ductor eius ſe ei ſpopondit ſi vellet veram oſtenſurū patientiā. Sed quia vt aſſolet interim euigilauit: ꝛ ꝓmiſſi demōſtratorem amiſit. Has igit̄ duas viſiones a ſancta paternitate: ꝛ a paterna ſanctitate relatas libēter audiam⁹: ꝛ audiendo deuote teneamus: tenendo mente iugi/

ter reuoluamus: vt vnius horrorem
dum vacat fugiamus: alterius velut
amene iocūditati ⁊ iocunde amenita
ti inſiſtamus nos qui monachatum
tenemus.

De ſecuritate ⁊ pace religionis:
Icut bubo dum (Ca. clxxxvij.
ſ in cauerna cum pullis ſuis eſt
letaꝛ: ⁊ ſuo modo bn̄ ſibi eſt:
dum vero inter coruos ⁊ corniculas
ſeu alias aues eſt: incurſaꝛ ac dilani
atur ⁊ oīno ſibi male eſt: vtpote quia
hic roſtro percutit: ille alis in eum ir
ruit: alter vero vnguibꝰ diſcindit: Ita
⁊ mihi. Quando enī cum monachis
meis: ſcȝ filijs conuerſari queo: mihi
bn̄ eſt ⁊ grata ac ſingularis vite mee
cōſolatio: quādo vero remotꝰ ab illis
inter ſeculares conuerſor: hincinde
me variarum cauſarū incurſus dila
cerant: et que non amo ſecularia ne
gocia vexant. Male itaqȝ mihi eſt qn̄
ſic ſum ac tremens pertimeſco anime
mee diſpendiū. Hic idē pater noſter
quadā vice de tranſmare regreſſum
regem Guilhelmū minorē adijt: ⁊ vt
romā ad papam Vrbanū ꝓ ſtola ſui
archiepiſcopatus eundi ſibi licentiā
daret: humiliter ⁊ māſuete petijt. At
rex ad nomē Vrbani turbatus: dixit
ſe illum ꝓ papa nō tenere: nec ſue cō
ſuetudinis eſſe vt abſqȝ ſua electione
alicui liceret in regno ſuo papā nomi
nare. Hinc igiꝛ orta quedam grauis
diſſenſio eſt inter regnū ⁊ ſacerdotiū:
adeo quidem magis ꝙ ⁊ ipſe abſqȝ
aſſenſu regis angliam exiuit: romam
petijt: ibiqȝ aliquādiu cum maximo
honore ⁊ reuerentia tam ab ipſo pa
pa qȝ a romanis ſublimiter cōmorās
tandem precatu regis ac totius regni
angliam reuiſens ſue ꝓfecto ſedi deo
quidem annuente ac populo fauente
reſtitutus eſt.

De exēplo leporis: Ca. clxxxviij.
Iſcedente autem quadā vi
d ce eodem patre noſtro a p̄di
cti curia regis: pueri regis quos
nutriebat leporem ſibi occurſantē in
via canibus inſecuti ſunt: fugientem
etiam intra pedes equi quem pater
ipſe inſidebat cōſecuti ſunt. Ille vero
ſciens miſeram beſtiolam ſic ſe refu
gio cōſubijſſe: retentis habenis: equū
loco fixit: nec cupitum beſtie voluit
p̄ſidium denegare. Quam canes cir
cūdantes ⁊ linguis ſuis hanc grato
obſequio hincinde lingentes: nec ſe
ſub equo poterant eijcere: nec in ali
quo ledere. Quod videntes admirati
ſunt qui aderant. At pater pius vbi
quoſdam aſpexit ex militibus ridere:
⁊ quaſi pro capta beſtiola leticie fre
na laxare: ſolutus in lachrymas: ait:
Ridetis? ⁊ huic vtiqȝ infelici nullus
riſus: nulla leticia: hoſtes eius circa
eam ſunt ⁊ ipſa ſola de vita ſollicita
cōfugit ad nos: preſidium ſuo modo
flagitans. Hoc plane filij eſt ⁊ homi
nis anime morientis. Nā cū de cor
pore exit: mox inimici ſui: maligni ſcȝ
ſpiritus qui eā in corpore degentē: ꝑ
anfractus vitiorum multimodis ꝑ
ſecuti ſunt crudeliter aſſunt: parati
ſunt eam rapere ⁊ in mortem eternā
precipitare. At ipſa nimis anxia huc
illucqȝ circūſpicit: ⁊ qua tueatur de
fenſionis ⁊ auxilij manum ſibi por
rigi ineffabili deſiderio concupiſcit.
Demones autem econtrario rident
⁊ immenſa leticia gaudent: ſi nullo
eā adminiculo fultam inuenire que
ant. Quibus dictis laxato freno iter
arripuit: ⁊ beſtiam vltra ꝑſequi cla
ra voce canibus interdixit. Tunc il
la ab omni leſione imunis: exultans
⁊ hilaris perpeti curſu campos ſyl
uaſqȝ reuiſit.

De exemplo auicule: Ca. clxxxix.
Lia quoqȝ vice cōſpexit pue
a rum quēdam cum auicula in
via ludentem: que pedem filo
annexū habēs: ſepe eū laxius ire per
mittebaꝛ: fugā ſibi conſulere cupiens

auolare nitebat᷑. At puer filū manu
tenens retrahēs aniculam ad ſe vſꜫ
deijciebat: ⁊ hoc ingens gaudiū pul/
chrūꜫ ſpectaculū puero p̄ſtabat: fa/
ctū eſt hoc ſemel: ⁊ iterū factū frequē
tius. Qđ pater benignus aſpiciens
auicule ꝯdoluit: ⁊ vt rupto filo liber/
tati redderet᷑ p̄cepit. Et ecce filū rum
pit᷑ auisꜫ auolat: puer plorat: pater
exultat: ⁊ vocatis q̄ aderāt: Cōſide/
ratis inq̄t iocū pueri? Et cōfeſſis cōſi
deraſſe: ait: Simili ꝯſideratiōe loca/
tur diabolus cum hominibus multis
quos irretitos ſuis laqueis ꝓ ſua vo
luntate in diuerſa vicioꝝ impedimē/
ta ptrahit. Sunt eñ quidā: vt verbi
gratia dicā: auaricie ſeu luxurie ⁊ ſi/
milliū flāmis ſucccenſi: ⁊ ex mala cōſue
tudine addicti: his cōtingit aliqñ vt
ſua facta cōſiderent: fleant ſeꜫ amo/
do a talibus ceſſaturos ore ꝓmittāt:
Si more auis liberos ſe volare auti/
mant: ſed quia prauo vſu irretiti ab
hoſte tenent᷑: nolentes in eadem vi/
tia deijciunt᷑: fitꜫ hoc ſepius nec oī/
modis liberant᷑: niſi magno conatu
⁊ gratia dei funis rumpat᷑ praue cō/
ſuetudinis.

De malicia ⁊ feditate peccati: Ca. ccc.

Ihinc inq̄t. A. pec/ cati pudorē ⁊ illinc cernerē i/
ferni horrorem: ⁊ neceſſario
vni illorū haberē īmergi: ꝑus me in
infernū mergerē q̄ꝫ peccatū in me im/
mitterē. Mallem eñ purus a peccato
⁊ innocens gehennā intrare: q̄ꝫ pecca
ti ſorde pollutus celoꝝ regna tenere:
cum cōſtet ſolos malos ī inferno tor/
queri: ⁊ ſolos bonos in celeſti beati/
tudine foueri.

De verbis defuncti: Ca. ccci.

Verba defuncti Oſberni mona
chi ad. A. in ſpū delata: ⁊ ab
eodē. A. poſtmodū expoſita.
Ter inq̄t ille defunct⁹ antiqu⁹ ſerpēs
inſurrexit ī me: ⁊ ter vrſari⁹ dñi mei libe
rauit me: hec dicēs euanuit. Bñdict⁹
xp̄o pater noſter viſionem illā exper/
gefactus a ſomno: ad memoriā reuo/
cans: ac ſingula ꝓpenſius inſpiciens:
quādo ⁊ quibus libuit ſic eam expo/
ſuit. Primo inquiēs ꝓ peccatis qui/
bus obligatus ante baptiſmū fuerat
in eum inſurrexiſſe hoſtem antiquū.
Secūdo ꝓ peccatis que fecit poſt ba
ptiſmatis ſacramētū ante ꝓfeſſionē.
Tertio ꝓ illis que fecit poſt ꝓfeſſio/
nem ante obitū. Sed ter cecidit: pec/
cata eñ quibus aſtrictus fuerat ante
baptiſmū: fide parentū in ipſo ſacra/
mento deleta diabolus inuenit. Illa
etiā que in ſeculo vel in monaſterio
ante ꝓfeſſionē cōmiſit: in ipſa ꝓfeſſi/
one monaſtica eque abolita ſerpens
ille antiquus repit. Que vero poſt ꝓ/
feſſionem fecit: vera cōfeſſione ante
obitū monach⁹ ille deleuit. Per illū
dñi vrſariū deſignari dixit ordinem
angelicū. Sicut eñ vrſarij vrſos: ita
angeli ſpiritus malignos a ſua ſeui/
tia coercēt ⁊ opprimūt ne nobis no/
ceant in quātum volunt.

Beati Anſelmi liber de ſi/militudinibus explicit.

Eiuſdē beati Anſelmi Cā/tuarienſis archiepi liber de menſuratiōe crucis incipit.

Voniam q iubēte filio tuo chriſto
Perfecti eſtote ſicut ⁊ Math. v.
pat᷑ veſter celeſtis ꝑfe/
ctus ē: Et ap̄lo exhor/
tante vt ad ꝑfectionē feramur: omni/
bus modis ad ꝑfectionē vite tendere
debem⁹. Tendētes autē ſine ductore
errare poſſumus: optime cōſulit no/
bis ī eo bonitas tua de⁹ me⁹ q̄ eundē
vnicum tuum nobis in ductorem tra/
dere dignat⁹ es: vt nobis factis ⁊ ver
bis viam veritatis oſtenderet ac do/
ceret. Cui etenim vt eum confidenter
ſequeremur ꝑfectionis teſtimoniū ꝑ/
hibuiſti dicens: Hic eſt fili⁹ me⁹ dile/ Mat. xvij.
ctus in quo mihi bñ cōplacui: ipſum
audite. Ipſe igitur vt faceret volun/
tatē tuā: quoddā compendiū vie ꝑfe
ctionis breuib⁹ ſub verbis ⁊ plurimū

De mẽſuratione crucis.

Mat. 16. ponderoſis nobis oſtẽdit dicens: Si
quis vult venire poſt me abneget ſe/
metipſum: ⁊ tollat crucẽ ſuã ⁊ ſequa/
tur me. In quibꝰ verbis oſtẽdit pau/
citatẽ ꝑfectoꝝ libertate arbitrij eũ ſe/
qui volentiũ: ipſe tñ vult noſter eſſe
ductor: initiũ vie ꝑfectiõis: mediũ
⁊ finis ⁊ qua intentiõe ſit ambulan/
dũ. Singula autẽ in ſuis locis pate/
bunt. Paucitatẽ ꝑfectoꝝ innuis do/
mine in eo qđ dicis: Si quis: q̄ſi ali/
quis ex multis vult poſt me venire. Et
quare hoc deus meus: niſi ex quodã
torpore ⁊ puſillanimitate nimia: eo
ꝙ pleriqȝ animũ ſuum ad tendendũ
ſurſum cogere nolunt: ⁊ ꝑfectã viam
attemptare nõ audent.

B Naſcitˀ autẽ puſillanimitas etiã
n nimio timore maxime ꝓpter
peccata p̄terita: et ꝙ minus
ꝓpria reſpiciũt merita: ꝓpter vtili/
tatẽ: ꝙ nimis timẽt impedimenta: ⁊
ꝙ ſtatim nõ ſentiant ſe ꝓficere: quo/
tidianus lapſus: ⁊ ꝙ tuã minus cõ/
ſiderant bonitatẽ. Iſta etiã ſepe mul
tos repellunt: ne audeãt attemptare
viã ꝑfectam: imo ⁊ ipſos incipiẽtes
ſepe intñ deijciũt vt ꝓcedere ſe poſſe
deſpant. Sed primũ ſcȝ nimiꝰ timor
ꝓpter peccata p̄terita non debet nos
impedire: qꝛ etſi bene eo vtimur: oĩa
cõputantˀ nobis in bonũ: p̄ſtandi ni/
miã bonitatẽ tuã cognoſcẽdi te atqȝ
amãdi ⁊ laudandi. Notandũ xo ꝙ
p̄ncipaliter tria dãna ſũt in peccatis:
ſcȝ qđ in eis meremur penã etnã: de/
meremur etnã beatitudinẽ: ⁊ p̄us (qđ
peſſimũ ẽ) ſine amore ⁊ laude nr̄i cre
atoris expẽdimꝰ. Prima duo ptinẽt
ad hominẽ: tertiũ xo ad tuũ damnũ
ptinere videtˀ deus deꝰ meꝰ. Cũ ḡ ex
indebita ⁊ nimia miſcdia tua iã mor
ti nos deputatos reuocare digneris
ad vitã tuã: tã fideliter ad te debere/
mus cõuerti vt damna nr̄a diſſimula
remus: ⁊ modis omnibus inſtare: vt
laudẽ tuã quã neglexímꝰ ſaltẽ in ali/
quo reſiduo noſtri tpis ſuppleremꝰ.
Quãtũ ẽ dñe diſſimulare timorẽ pe/
ne ꝓpter amorẽ tuum? Aut cur pro/
pter deſideriũ beatitudinis nr̄e minu
eremus famã laudis tue: cũ eam pati
eternaliter meruiſſemꝰ etiã ꝓpter fu/
rorẽ tuũ? Primũ queremꝰ te lauda/
re qui es regnũ dei: vt dicis in euan/
gelio: Regnũ dei intra vos eſt: ⁊ hoc Luc. 17.
adijcietˀ vobis ex ſupabundanti. Da
nobis dñe charitatẽ: nõ q̄rentẽ q̄ ſua
ſunt: ſed que tua ſunt: vt nõ cogat ti/
mor pene tibi ſeruire ꝓ peccatis: vel
amor noſtre beatitudinis pro merce/
de: qꝛ tempꝰ ⁊ vires nõ ſufficiũt no/
bis ad laudandum te: cuius bonitas
exupat omnẽ ſenſum: ⁊ ſic puſillani/
mitatẽ timor nõ incutiet peccatorũ.
Terret etiã nos q̄nqȝ noſtroꝝ parui/
tas meritoꝝ ne ad ꝑfectionẽ vite ten
dere audeamꝰ: qꝛ ad eã ꝓmerendã
nõ ſufficiũt. Sed huic obijcitˀ: qꝛ tu
dñe iuſſiſti nos emere: ⁊ adiũxiſti: qꝛ
gratꝭ emere debemꝰ. Dixiſti eñ: Siti/ Eſa. 55.
entes venite ad aquas: Quid ẽ dñe:
ꝙ vinum feruoris in laude tua: ⁊ lac
mũde cõſcientie abſqȝ vlla cõmuta/
tiõe debemus emere: niſi qđ tibi ſuf/
ficit quãtũ cunqȝ paruũ ſit qđ habemꝰ
tibi dare: imo ⁊ hoc ipſum qđ damus
tuũ eſt. Inducit etiã puſillanimitatẽ
ꝙ indignos nos videmus: eo ꝙ puti/
mus qđ vtiqȝ verũ eſt: qꝛ ſi hõ mille
annis ſeruiret deo etiã feruentiſſime
nõ mereretˀ ex condigno dimidiã diẽ
eſſe in regno celoꝝ. Sed dñe nõ debe
mus conſiderare tm̃ noſtrã vtilitatẽ
ſed tuam laudẽ: cuiꝰ bonitas exupat
omnẽ intellectũ. Puſillanimes etiã
facit nos: qꝛ nimia impedimenta nr̄a
videmꝰ: Sed dñe ſi audacter te ſequi
ꝓponimus: ꝓ certo habere debemus
ꝙ auferes quicq̄d nos retardat a lau/
de tua. Quicq̄d enim nõ auferes ſm
tuã volũtatẽ: libentˀ portare debemꝰ.
Stulticia eñ nr̄a ſepe putat ea eẽ im/
pedimẽta q̄ tua occulta ſapientia ad
noſtrũ ordinauit ꝓfectum. Quinto
terret ꝙ non ſtatim ſentimꝰ nos ꝓfi/
cere: ſed dñe ſepe differs qđ petit vt
excites magis appetitũ: nõ differs qđ
nolis dare: ſꝫ vt aucto deſiderio abũ/
dantius poſſes dare. Sextum qđ re/

trahit nos: ſic quotidiani nr̄i defectꝰ.
Sed ꝯ hoc ē remediū vt ſp deputemꝰ
aliquā horā diei ad examinandū nos q̄/
liter habeamꝰ nos ī interioribꝰ ⁊ ex/
terioribꝰ: ⁊ q̄cq̄d īuenimꝰ q̄d nob̄ ſit
vtile ad ꝑfectū: ad h̄ firmiſſime labo
rare ꝓponamꝰ: ⁊ defectꝰ q̄ſcū q̄ reijce
re ſtudeamꝰ. Nō aūt terreat nos ſi for
te nōnunq̄ aliq̄ die ꝯ ꝓpoſitū facia/
mꝰ: q̄ nō minꝰ ꝓponamꝰ: q̄r lōge faci
liꝰ redit ad te q̄ ex infirmitate facit ꝯ
ꝓpoſitū q̄ q̄ ſtatū ſuū diſſimulās ſe
nō ꝓpoſuit emēdare: īmo q̄nq̄ ma/
ior ē ei pena q̄ culpa: ⁊ bonitas tua
malis nr̄is nouit bene vti: ſepe faciēs
defectꝰ nr̄os ad augmētū hūilitatis
Prou.24. ꝓdeſſe: vt verū ſit: q̄ ſepties ī die ca/
dit iuſtꝰ ⁊ fortior reſurgit. Septimo
puſillanimes nos facit q̄ tuā nō ꝑpē
dimꝰ bonitatē. Cū eīn tibi orādo lo/
q̄mur: nō deberemꝰ te cogitare q̄ſi du
rū ad exaudiēdū: ſed patrē benigniſ/
ſimū: q̄ etiā anteq̄ oramus ſcis q̄d ſit
neceſſe nobis: ⁊ ex naturali bonitate
tua ī infinitū ꝓnior es ad exaudiēdū
quātū ī te ē q̄ nos auidi ad rogādū.
Da dulciſſime dn̄e: vt nō ſimꝰ puſilla
nimes: ſ magnanimes ī infirmitatibꝰ
nr̄is nos deijcere ꝯtendētibꝰ: medici/
nā tuaꝝ grāꝝ apponētes nō puſilla/
nimes: ſ magnanimes te ſeq̄ firmiter
ꝓponamꝰ: maxīe ſi nō ē in nob̄ tanta
fortitudo q̄ poſt te gigantē q̄ exulta/
ſti ad currendā viā currere poſſimꝰ: h̄
tn̄ remediū habemꝰ q̄ poſt te clama/
re poſſumꝰ: Trahe nos poſt te: ⁊ cla/
Cant.1. morē noſtrū audiat ⁊ exaudiet auris
Ecūdo innuis liberta/ (tua.
tē arbitrij te ſeq̄ volētiū ī via
ꝑfectiōis cū dicis: Si q̄s vult ⁊
q̄r h̄ relinq̄s hoīm volūtati: ſ nunq̄d
poteſtati? Nō. Sꝫ ꝓ tātez tibi dn̄e re/
ſeruaſti: cū oīs poteſtas a deo ſit. Cur
Roma.13 g cauſabit hō ꝯ te ſi te ſeq̄ vult ⁊ nō
pōt? Certe ideo q̄ te nō ſequit: q̄r licꝫ
nō poſſit ꝑ ſe: tū ꝑ te. q̄ nō ideo reſerua/
ſti tibi poteſtatē nr̄i ꝑfectꝰ vt nō poſ/
ſimꝰ: q̄ oīa opa nr̄a oparis: ſed vt ma
gis admiremur ⁊ laudemꝰ abyſſū bo
nitatis tue: q̄ eadē q̄ tu facis ī nobis

grata tibi ſint ⁊ accepta: ⁊ iudicas ea
digna mercede: ⁊ ita q̄ etiā calicē aq̄ Mat.10.
frigide nō dimittis abſq̄ mercede: ⁊
eo ipſo noſtrā allicis volūtatē: quam
adeo liberam ꝓpter tui ſilitudinē fe/
ciſti vt cogi nō poſſit. Multis etiam
alijs modis ad viā veritatis ⁊ ꝑfecti/
onis nos allicere ſtuduiſti. Vn̄ h̄ me/
rebamur dn̄e vt ad nos deſcēderes: ⁊
humanitatē noſtrā tibi tā mirabilitē
vnires: ⁊ in ea tā hūiliter cū homine
cōuerſareris: niſi q̄ nos ad ꝑfectionē
tui amoris ſic ꝓuocare volebas: vt
dū viſibiliter deū cognoſcimꝰ ꝑ hūc
inuiſibiliū ⁊c̄. Quis g̃ homo dignus
erat vt filiꝰ dei mortē ꝓ eo pateret̄?
Aut q̄s vnq̄ meruit tuo corpe ⁊ ſan/
guine refici: niſi q̄ tu deus meus in h̄
oſtendiſti auiditatē amoris tui circa
nos: vt ſaltē ex multitudine ⁊ magni
tudine tam mirabiliū beneficioꝝ tuo
rum ad mutuā dilectionē accēderes
cor noſtrum: ⁊ in captiuitatē amoris
tui redigeres? Innumerabilia nimis
ſunt bn̄ficia tua dn̄e quibꝰ volūtatē
noſtrā excitas vt ꝑfecte ⁊ ardēter te
ſequi velimꝰ: maxime aūt que ꝓuo/
carēt: īmo ſi ſic dicere liceret: cogeret
volūtatem noſtrā tue cōſideratio bo
nitatis ex qua oīa bona creata ꝓce/
dūt. Qui aūt pauca exptꝰ ē ⁊ nōdū
exercitatꝰ de te q̄ ſpūs eſt ſpūalit̄ co/
gitare voluerit: ſic meditari de te po/
terit inchoare. Primo aſſumat ī mē/
tē ſuam aliquā animā virtutibꝰ ꝑfe/
ctā: ⁊ de illa ita ſpecialiter cogitet q̄ſi
nulli corpori ſit cōiuncta: imaginet̄
aūt in illa omnē ꝑfectionē virtutū q̄
vnq̄ de aliqua aīa poterit cogitari:
ſcꝫ q̄ bona: q̄ dulcis: q̄ patiēs: q̄ mi
ſericors: q̄ ſapiens: q̄ charitatiua: q̄
fidelis: q̄ pia: q̄ iuſta: q̄ vera: q̄ hu
milis ⁊c̄. in hunc modū ⁊c̄. Cū autē
circa animā talia cogitauerit: cogitet
q̄ hec aīa eſt ſimilis creatori in virtu
tibus: qui eā ad ſimilitudinē ſuā fe/
cit: ⁊ poſtea trāſferat ſe ad creatorē:
vt omnia que in anima ꝑfecta pote/
runt inueniri: in creatore infinita co/
gitet ⁊ immēſa: ⁊ eā ſupra naturā ſuam

De mēſuratione crucis.

Roma.1. eſſe: ⁊ ſic quodāmodo inuiſibilia dei
ꝑ ea que facta ſunt cōſpiciat intelle/
cta. Hic eſt quidē initialis modus co
gitandi de te dñe: quē qui ſollicite ſe/
quiť meditādo te: ītrabit fontē viuū
⁊ dulcedinem tue nature: que quāto
maioꝛ eſt omnibꝰ beneficijs tuis: tan
to magis afficit noſtrā volūtatem vt
ſequamur ardenter ieſum filiū tuum:
ad laudem bonitatis tue nos infoꝛ/
mantem.

T Ertio enī ſe dedit nřm ductorē
⁊ inſtructorē: cū ſubdit: veni/
re poſt me. Quātūcūq₃ cur/
ramꝰ feruenter ſequēdo nullus p̄ce/
dit te: ⁊ nullus vadit iuxta te. Dñe
nos opoꝛtet ire poſt te: quia tu es pri
Roma.8. mogenitus in multis fratribꝰ. Pri/
Joh.1. mo dicis dñe diſcipulis: Venite ⁊ vi/
Math.4 dete. Poſtea dicis: Venite poſt me:
vt qd̄ in te viderūt imitenť. Deinde
Math.11 dicis: Venite ad me oēs q̄ laboꝛatis
⁊ onerati eſtis: ⁊ ego reficiā vos ⁊c̄.
vt iugū tuū ſuaue ⁊ onꝰ tuū leue: qd̄
qui ſuſceperint hilariter poſſint poꝛ/
tare ad gloꝛiā patris tui. Tandē di/
Mat.25. cis: Venite bñdicti patris mei: ꝑcipi/
te regnū. Sic dñe iſte eſt fideliſſimus
legatus tuus q̄ p̄mo ponit ſe nobis ī
exemplū cū dicit: Venite ⁊ videte: et
poſtea inuitat ad veniendū poſt ſe:
Venientes ad ſe vocat vt reficiat ne
deficiāt. Tandē aſſumet ad requiem
vbi tamē requiem nō habebimꝰ no/
Eſa.6. cte ac die dicētes: Sanctꝰ ſanctꝰ ſan/
ctus dñs deꝰ ſabaoth. Ibi absterges
Apoc.21 dñe omnē lachꝛymam ab oculis dile/
ctoꝝ tuoꝝ: qm̄ nō erit ampliꝰ moꝛs
vltra neq₃ luctus ⁊c̄. Sed dñe quō
iſtud poſſit eſſe: nō bene poteſt com/
p̄hendere aīa mea: que aliquo modo
experta eſt quāta ſit afflictio noſcere te
⁊ non poſſe laudare te: cū ⁊ ipſa affli
ctionē generet ꝓpter gratitudinē: qd̄
licet ei affligi ꝓ eo ꝙ non poteſt lau/
dare te: imo oīa que vnq₃ ad laudē
tuam cogitare: loqui vel agere poteſt
afflictionē ei generant: quia his indi
gnā ſe putat: ⁊ q2 tibi ī nullo poterit
reſpōdere. Sic ḡ anima incarcerata ī
vmbꝛis collocata: ſic inſatiabiliť af/
fligiť ꝓ laude tua: quō ſatiabiť cum
ī meridie apparuerit ei bonitas tua: cū
vtiq₃ videat ad plenū eā ſi poſſe lau
dari. Si foꝛte dicis mihi dñe: ꝙ hoc
erit maximū gaudiū eius qd̄ perfecte
cognoſcet bonitatē tuā: ⁊ illā tam im
mēſam ꝙ eam nō poterit aliqua crea
tura plene laudare. Verū credo ꝙ de
bonitatis tue immenſitate gaudebit:
tamē adhuc penitet eā ꝑfecte nō poſ/
ſe laudare niſi aliquo mō. Vulnera
eius alligarenť ⁊ ꝑcuſſure plage eius
ſanarenť: q2 tūc primū oleū additū
eſſet camino. Unde ſi placet tibi dñe
credo ꝙ etiā pena ⁊ afflictio laudis
tue quā habet hic aīa: ibi ſatiabiť ⁊
alligabiť pallio laudis cū tu q̄ reples
ī bonis deſideriū noſtrū: tantū dede/
ris te laudare: quantū deſideramus:
imo longe ſupꝛa deſideratū. Sic enī
dixiſti: Quia vos ploꝛabitis ⁊ flebitis Joh.16.
nūc: mūdus aūt gaudebit: Triſticia
veſtra verteť in gaudiū. Sanata aūt
pena quā hic habuit: ⁊ impleto qd̄ h̄
deſiderauit: aliā penā ꝓ maioꝛi lau/
datione ibi ſicut nec hic a ſe habere
nō poteſt. Tu etiā nō dabis ei: q̄ oīa
diſponis ī numero: pōdere ⁊ mēſura: Sap.11.
quia tunc nō erit amplius flendi ſed
ridendi: cum apparuerit nobis tuus
vnicus filius: ſi volumus poſt ipſum
venire.

Q Uarto ḡ oſtēdit nobis initiū
vie q̄ debemꝰ poſt xp̄m veni/
re: cū dic̄: abneget ſemetipm̄.
Qui ḡ in via ꝑfectiōis vult ſeq̄ xp̄m
ieſum: laboꝛet p̄mo vt abneget ſemet
ip̄m. Merito ḡ debemꝰ nos abnegare
cū nihil iuris habeamꝰ ī nobis. Sūt
aūt ſeptē cauſe: quarū q̄libet ſuffice/
ret hominē cōpellere vt fateať ſe ī ſe
nihil iuris habere. Pꝛima: q2 tu dñe
nos creaſti. Sicut ḡ nihil ī nobis bo
ni eſt qd̄ tu nō creaueris: ita dignū ē
ꝙ oīa bona nřa ſint tua: q̄ nullo mō
licet auferri a te ſancto ſctōꝝ: ne ſacri/
legiū cōmittamꝰ. Cur ḡ nō abnegare
mus nos q̄ nři nō ſumꝰ? Nā qñcūq₃
aliq̄d a nobis abnegamꝰ: nec h̄ abne/

gatū ꝓpter te cōferimus: ſed aliūde
quātulibet etiā modico tꝑis ſpacio
donamus: mox alienū inuadim⁹. Se-
cūda cauſa eſt: quia nos eterne morti
deditos: tua morte ꝑcioſiſſima rede-
2. Cor. 5 miſti: ꝓ omnib⁹ mortuus es: vt qui
viuūt: iam ſibi nō viuāt: ſed ei qui ꝓ
omnib⁹ mortuus eſt: vt dicit vas tuū
electum. Ergo ſicut oēs ⁊ totos rede-
miſti: ſic ⁊ omes ⁊ toti tui ſunt. Qui
vult ergo ſaluus eē: reſtituat tibi illū
ꝑcioſiſſimū ſanguinē quē ꝓ eo fudi-
ſti. Tertia: qꝛ nos ingratos omnib⁹
bonis tuis ⁊ auerſos a te ꝓpter pec-
cata a diabolo defendiſti: poſtq̄ a te
noſtro dn̄o receſſim⁹ turpiter ⁊ iniq̄:
ſub tua ꝓtectiōe eſſe merito nō debe-
rem⁹. Sicq̄ nos hoſtis ſine defenſiōe
captiuos habēs: ad ſuā volūtatē de-
buiſſet in eterna ſupplicia demerſiſſe
niſi tu ex ſupabūdanti bonitate nos
defendiſſes ab eo: ⁊ ad penitentiā re-
ſeruaſſes: ⁊ ꝓpter hāc cauſam ꝓprie
ſumus tui ſerui q̄ſi ab hoſte ſeruati.
Similiter tui ſunt quicūq̄ ꝑ tuā gra-
tiam laqueos diaboli euitauerint: ⁊
ideo tibi nihil auferri debet ex eo qđ
vel te dante nō cecidit: vel ſi cecide-
rat eſt erectū. Quarta cauſa eſt: quia
cū eternā mortē peccatis noſtris me-
ruiſſemus: tu nos reduxiſti ad vitā: cā
dimittendo: Cur ergo tibi nō viuem⁹
nos penitus abnegādo a quo habe-
mus qđ eternaliter mortui nō ſum⁹?
Quīta cauſa eſt: q̄ eadem bonitate
qua nos creaſti etiam cōſeruas ne in
nihilū redigamur. Quō eni aliquo
ſubſiſtere valeamus niſi te cōſeruan-
te? Si ḡ tu es vita nr̄a: nulli aliḣ viue-
re debemus: ſicut nullo alio ſubſiſtere
valemus. Sexta cauſa eſt ſecuritas.
Qui eni ſe totū abnegat, vt tu eū ha-
beas: qui ſibi perijt vt tibi valeat: qui
ſibi nihil eſt vt tibi aliq̄d ſit: Si nihil
in ſe habet: nihil ſui amittere timet: ſꝫ
ſemꝑ ſecurus eſt te qđ tuū eſt conſer-
uare: Si minentur ei pene inferni vel
ignis purgatorius: parū timore eorū
afficitur: qꝛ cantabit vacuus corā la-
trone viator: ⁊ ſe nō timet ꝑdere qui
ſe abnegat. Si eni tu eū qui tuus eſt
ad penas mittere velles: ſemꝑ tamen
de te in bonitate ſentiret parat⁹ ſuſti-
nere qđ velles: nec diceret: cur ita fa-
cis? Cui ꝑ dicta ſententia nō placet: da
ei dn̄e ſe abnegare vt intelligat. Se-
ptima xᵒ cauſa deberet maxime nos
vrgere: ſcꝫ vt tibi vices redderemus
ſiue rependerem⁹: qꝛ puer natus ē no- Eſa. 9.
bis: ⁊ filius datus eſt nobis: qui das
quotidie te nobis in cibū: ⁊ tandē da-
bis te nobis in premiū: ⁊ in mercedē
magnā nimis. Dn̄e q̄d dignū pote-
rit eſſe tantis bn̄ficijs tuis? Quid ad
ħ dignū poterim⁹ dare? An oportet
aliq̄d ꝑter id nō penitus abnegare et
tibi dare dulciſſime dn̄e? Si vnus hō
eſſet tanti quāti om̄s creature quas
vnq̄ feciſti: quāt⁹ eſſet ſi daret ſe to-
tū tibi qui dediſti te totū nobis? Cu-
ius bonitas in infinitū ꝑpōderat: qui
ſe putat meliorem q̄ te: tn̄ de ſe reſer-
uet ſibi: quāto meliorē q̄ tu: Propꝑ
hmōi cauſam dicis. Si quis vult ve- Mat. 16
nire poſt me abneget ſemetipm̄: imo
dn̄e iā cogor dicere ſaluo xᵒbo tuo q̄
null⁹ ſemetipm̄ valeat abnegare. Qn̄
eni ſe abnegabit q̄ nūq̄ aliq̄d iuris in
ſe habuit? Sed dn̄e in hoc verbo oſtē-
dis maximā gratitudinē tuā: vt hoc
tanti eſtimes: vt quicūq̄ ī ſe ſibi ali-
quid iuris vſurpauerat: ſi ab hoc ce-
ciderat ⁊ vlteri⁹ ſe tibi rapere nō at-
temptat: Da mihi dn̄e vt me abnegē:
imo vt reddā qđ rapui violēter. De-
bemus aūt ſm legē ablatū reddere
quadruplū: vt nō ſolū nos ſed ⁊ no-
ſtra reddam⁹: ſcꝫ naturalia: fortuita ⁊
gratuita. Naturalia ſunt q̄ cōiter na-
tura omnib⁹ hominib⁹ adminiſtrat:
Quedā in aīa tm̄: vt itellect⁹: ⁊ affe-
ctus: q̄dā ī corpe mediāte aīa: vt q̄n-
q̄ ſenſus iteriores. Reddam⁹ ḡ intel-
lectū: ſed ſuū ꝓpriū relinquētes: qui
nos multū a cognitiōe veritatis im-
pedit. Qdiu eni hō ſenſu ſuo ita ini-
titur vt ab eo recedere nolit: vix ſenſū
alterius quātūcūq̄ rōnalem appre-
hendit. Faciendū igiť eſt ſm aplm̄:
Quicūq̄ inter vos ſapiēs eſſe vult: 1. Cor. 3

De menſuratione crucis.

ſtultus fiat vt ſapiēs ſit. Si enī hūi/
liter ſe ſtultū reputaret ad tēpus: tūc
verā ſapientiā a te ſiue a tuis appre/
Roō. 11. hendere poſſet: qꝛ vbi humilitas ibi
Act. 9. ſapientia. Paul⁹ enī credit' didiciſ/
ſe euangeliū in illis tribus dieb⁹ cū
cecus eſſet. Reddam⁹ etiam affectū
deo ſemꝑ poſtponēdo noſtrā volū
tatē voluntati diuine: ꝛ maxime in
oratione noſtra: qꝛ in omni oratiōe
noſtre vtilitati ſuā debem⁹ ꝑpone/
re voluntatē: imo ſua voluntas ſi ea
recte vtimur ſemꝑ ē noſtra vtilitas.
Sepe aūt venit de ꝓprio ſenſu: qꝛ ſi cre
dim⁹ dn̄i voluntatē eſſe quicqd cir/
ca nos ꝯtingit: ꝛ ita abutimur ea mi
nus grate ſuſcipiēdo: ſicut dicit Au/
guſtinus: Optimus ille tu⁹ miniſter
eſt qui nō hoc a te audire deſiderat:
qd ipſe voluerit: ſꝫ hoc velle qd a te
audiet. Sꝫ cū his duob⁹: ſcilicet in/
tellectu ꝛ affectu ꝛ q̄nqꝫ ſenſus exte
riores reddamus mortificando: eos
ab oībus vanitatibus ꝛ ad tuū ob/
ſequiū conuertendo: Iā aliquantu/
lū habemus de prima pte quā nobiſ/
cū abnegare debemus: ſcilicet de na/
turalibus bonis. Secunda pars ſūt
fortuita: que dicere poſſumus tpalia
ꝛ amicos. Hec enī oīa calcanda ſūt
ne impediant tuū amorē. Min⁹ enī
amat te q̄ tecū aliquid amat qd non
ꝓpter te amat: vt dicit Aug⁹. Val/
de deberet homo indignari diligere
modica: quē tante dignitatis feciſti
vt ei liceat te amare. Occultius aūt
nocet nimi⁹ amor amicoꝝ q̄ tpaliū:
qꝛ tegit ſe velamine charitatis: ita ꝙ
ſepe putet homo charitatē eſſe qd di
lectio eſt carnalis: que ita dulciter ꝛ
ſuauiter mentē captiuā tenet ꝙ neſci
at homo q̄ duris vinculis fuerit li/
gat⁹ niſi poſtq̄ fuerit abſolut⁹. Sic
totū cor noſtrū tuo debemus amori
vt q̄cqd de eo alteri dam⁹: tibi ſub/
trahimus. Neceſſariū ergo ē vt oīa
que fortuna nobis offert diligenda:
ſiue res tpales: ſiue amicos: ꝓpter te
abnegemus. Tertia pars reſtitutio/
nis ſunt gratuita: ſcꝫ vtutes quas i
fontē ſuū penit⁹ refundere debem⁹:
nihil ex his nobis aſcribendo: ſed ti/
bi a quo oē donū perfectū: ꝑ eis gra Iac. 1.
tes referendo. Si oīa que in his tri/
bus: ſcilicet bonis naturalib⁹: fortui
tis ꝛ gratuitis īueniunt: abnegam⁹:
nos tibi qd fraudauimus in quadru
plū reſtituim⁹: ꝛ hoc ſit nobis initiū
vite perfecte ſic noſmetipſos penitus
abnegare.

q Uinto ꝯſiderandū eſt quale F
mediū perfectionis ſit nobis
ꝓpoſitū: vt ambulem⁹ ꝑ ipſum
ſcꝫ vt crucē noſtrā tollamus. Crux
autē a cruciatu dicit'. Dn̄e ſi crucem
noſtrā tuū ſeruitiū dicerē: ſm opinio
nē eoꝝ hoc intelligerē qui neſciunt:
q̄m iugū tuū ſuaue eſt: ꝛ onus tuū le Math. 11.
ue. Nec ſentiūt q̄ bonus ꝛ q̄ ſuauis
tuus ſit ſpiritus in nobis. Dico autē
crucē eē cruciatū cordis: quē d' hoc
habere debemus ꝙ non ſumus ita fi
deles ꝛ feruentes in omi ſeruitio tuo
ꝛ laude tua vt deberemus. Hec crux
habet longitudinē: latitudinē: ſubli/
mitatē atqꝫ ꝓfundū. Debemus ergo
habere cruciatū: eo ꝙ nō tātū humi
liamur vt deberemus: ꝛ hoc eſt ꝓfū
dū crucis. Nō tantū amamus ꝛ lau
damus quantū bonitas tua exigit: et
hec ē ſublimitas. Nō ſum⁹ tā fideles
vt deberem⁹: ꝛ hec ē latitudo. Qꝛ nō
ſemꝑ ꝯtinuamus nec laudē tuam co
pioſe extollimus: ꝛ ab infidelitate to
to niſu deſiſtimus: ꝛ hec eſt longi/
tudo. Ad ꝓfundū humilitatis cogit
nos ꝑma ꝓpria cognitio. Satis enī
eſt homini ad humilitatē cognoſcere
ſeipm: maxime ſi recordamur iniqui
tatū noſtrarū antiquarū: qꝛ inique
in ꝯſpectu tuo egimus. Deus me⁹ qꝛ
reuera tam fidelis nobis es ꝙ etiam
in peccatis nobis exiſtentibus pecca
ta dimittere: ꝛ gratiā tuā tam abun
danter ſicut vellem⁹ largiri es para/
tus: Quanto maiora quis de te ꝑſu
mit: tanto magis neceſſe eſt eū humi
liari: qꝛ tanto nequius egit cōtra te

peccãdo: quanto tu interim largius
ei beneſacere cogitabas. Uñ Berſt.
Quanto benignius de illo: tanto in/
dignius de me ſentire cogor. Itẽ de/
fect⁹ quotidiani humiliant: eo ꝙ ita
inſtabiles in laude tua ſumus: immo
nunq̄ȝ in eodem ſtatu ꝑmanemus.
Quanto tu quotidie pronior es ad
indulgendũ: tanto plus humiliat cõ
tra tuã delinquere bonitatẽ. Itẽ põ
dus gratie humiliat ⁊ deꝑmit: cũ ↄſi
deramus ꝙ ea indigni ſumus: q̃ ma
gis in inferno eſſe merueramus. Itẽ
ꝙ tu tantuȝ humiliatus es ꝓ nobis
dñe deus meus. Iteȝ ꝙ in natura di
uinitatis tue omnẽ excedis humilita
tem: cui ſi velim⁹ ſimilari: neceſſe ha
bemus humiliari. Itẽ ꝙ adeo tã fu/
gidi ſumus: vt nec amore nec laude
nec in aliquo reſpondere tue bonita
ti poſſim⁹. Hec ⁊ multa alia que ma
gis cõmunia ſunt: ad humilitatẽ no/
bis ſufficiũt: imo ſupbie aliũ locũ re/
linquũt. Ualde aũt neceſſaria eſt no
bis ꝓfunditas humilitatis ad tuam
ſublimitatẽ: q2 quanto quis ſe repu/
tat indigniorẽ: tanto magis gratus
eſt beneficijs: ⁊ quanto gratior: tan
to magis laudabilior: Et q̃ maxime
gratus eſt: maxime te laudabit. Da
igiť nobis dñe verã humilitatẽ: id ẽ
ita cruciari: ꝙ ĩ hac vita nõ poſſum⁹
ad plenũ humiliari: vt ſic habeam⁹
crucis ꝓfundũ.

b ſ Ublimitas crucis: ẽ cruciari ꝓ
eo ꝙ te ad plenũ laudare non
poſſum⁹ ⁊ amare. Q̃ƺ cã amo
ris tui hẽam⁹ q̃ lingua dicere: vel q̇s
intellectus ſufficiat cape: neſcio. Si
aliq̇d gratis amare volum⁹: vbi me/
lius q̃ȝ in te amorẽ noſtrũ locabim⁹?
Si ꝓ muneribus: q̃to plura dabis?
Sed quanto plus ꝓmittis: tãto ma
gis gratis amari mereris. Si amare
volum⁹ eos q̃ nos amãt: q̃nto eq̇us
nos te amabimus? Et ſi expectam⁹
⁊ deſideram⁹ vt q̇s extorquest a no
bis amari: nõne tu es de⁹ me⁹ q̇ tam
crebro pulſas ⁊ mẽdicas ad oſtium
nr̃m: dicẽs? Prebe fili cor tuũ mihi: p:oū.25
imo ⁊ ſepe repulſus: te iterũ ingeris
impudẽter. Si ꝟo aliq̇d volum⁹ di
ligere q2 bonũ: cur nõ poti⁹ te immẽ
ſũ bonũ: q̇ totũ noſtrũ tibi vendicas
affectũ vt bonitatẽ tuã amem⁹ ⁊ lau
demus? Si ꝟo aliqd̕ dignum iudica
mus amore noſtro ꝙ tanta fecim⁹ ꝓ
te: cur nõ iudicam⁹ ſimiliť de te q̇ tot
⁊ tanta feciſti ꝓ nobis? Si ꝟo conſi
deramus paſſiones tuas: tu aĩaȝ tuã
ꝓ nobis dignãtiſſime poſuiſti: vt to/
tã aĩam noſtrã poſſideres. Infinita
ſunt dñe q̄ nos te amare cõpellũt: q2
oĩa q̇ creaſti: tuã p̄dicãt bonitatem:
qm̃ q̇ in oĩbus nõ intelligũt: nõ tibi:
ƀ ſue imputẽt cecitati. Sed q2 ꝓba/
tio dilectionis: exhibitio eſt opis: ne
ceſſe habet aĩa ſic ſe ↄformare ad di
lectionẽ tuã: vt ſicut te habes ad eã:
ſic ſꝑ ſe ad te habere nitať. Maxime
aũt in tribus. Primo: ſicut tu amas ſpi
ta ⁊ ipa ſꝑ amet: ⁊ h̕ oſtẽdere tibi ni
tať vt omnẽ affectũ ſuũ tue ↄtempe
ret volũtati. Sũt aũt q̄ttuor affecti/
ones ad q̄s alie reduci pñt: ſcȝ gau/
diũ: dolor: ſpes ⁊ timor. Prime due
ſũt circa pñtia vel p̄terita: ⁊ alie due
ſũt circa futura. Sic igř tibi ↄfirma/
re noſtras affectiones debem⁹: vt de
oĩb⁹ q̄ tibi adũſa ſũt: timeam⁹ ⁊ do/
leamus: ⁊ q̄ tibi honeſta: de his ſpe
rem⁹ ⁊ gaudeam⁹: oẽs alias affecti/
ones d̕ cordib⁹ nr̃is effugãtes. Quã
ta vtilitas ĩ h̕ eẽt ꝙ falſas ⁊ inutiles
affectiões vitaremus? Atq̃ȝ ſi hõ ſe
vere ſm has q̄ttuor affectiões exaĩa
ret quãdo aliq̇s motus ſentiret: quõ
tu eu3 eripes dñe ſolus noſti. Si eñi
originẽ motuũ noſtroꝝ diligẽter ad/
uerterem⁹: ſepe inueniremus eſſe vi/
tij qd̕ putauim⁹ eſſe ꝟtutis: ⁊ ſepe il
lo impedimur quo credimus promo
ueri. Secũdo: ſicut ſꝑ habes nos pre
oculis tuis: ita etiã te ſꝑ debem⁹ cogi
tare p̄ſentem: hoc cogit nos ab oĩb⁹
cogitationib⁹ noſtris: verbis: factis ⁊
moribus eſſe ſub moderamine diſci/
pline: qm̃ nõ auderet ſponſa in hone/

De menſuratione crucis.

ſte ſe habere ſponſo ſuo pſente: imo in oībus intenderet ſibi placere ⁊ q̄rere ab eo ꝯſiliū ⁊ auxiliū: vt in oīb⁹ ſm ſuā poſſet agere voluntatē. Cuȝ aūt in oībus tibi placere intendim⁹: ſp ſecurā ꝯſcientiā habebimus: etiā ſi ſe aliquid minus vtile ꝑter te intētioni noſtre ingeſſerit incidēter. Tertio: ſicut ſp ⁊ ꝯtinue ſeruis nobis: oīa opa noſtra opando vel ſuſtinēdo: neceſſe deſinamus vel ꝑ alios vel q̄cunqȝ modo: ita nūq̄ꝫ pericula diei bone debet nos ꝑterire q̄n in tuo ſeruitio expēdat. Quarto: ſicut ſemp tueris nos ⁊ cuſtodis ab oībus malis ſiue ꝑ te ſiue ꝑ tuos: ita diligēter debem⁹ nos abſtrahere ab omībus que nos poſſent ī tuo ſeruitio īpedire. Quīto: ſicut largitas tua nunq̄ꝫ laſſat in dando: ita nunq̄ꝫ debem⁹ volūtarie deficere in orando. Sexto: ſicut ſemper es benignus in relaxādo: ita nūq̄ꝫ debemus defectib⁹ nr̄is terreri: q̄n ſtatī p⁹ culpā veniā poſtulem⁹. Q̄ñ eñi cor hoīs ē diſtortū ⁊ a te quodāmodo alienū: multo ē pronius ad leuitates ⁊ ad q̄rendū exterius falſas ꝯſolationes: qȝ ſibi dū apud te eſſet. Unde nō eſt differēda acquiſitio venie: ne diuturnior receſſus difficiliorē reditū operetur. Taliter nos debemus ad te habere ⁊ ſemp cruciari: qȝ te tantū non amamus vt debemus. Quomō aūt te laudare debeamus: ⁊ de q̄bus gratias agere debeamus: eſt in principio ſupra dictū. Da nobis dn̄e toto deſiderio ad amandū ⁊ laudandū te aſpirare: ⁊ ꝓ eo qȝ digne non poſſumus cruciari: ⁊ hoc nobis tollende crucis ſit altitudo.

h

Altitudo autē crucis eſt fidelitas ſemp ſpiritū crucians ⁊ dilatans: vt omnē hominē ſubijciat tue laudi ac ſeruituti. Hec maxīe facit hominē in oratione cōmunem: cogēs vt quicquid ſibi vel aliquib⁹: ſpecialiter ſuis deſiderat: qr eos humiles quodāmodo videt: nihil tamē hominū ſ totū ad laudē tue deſideret bonitatis. Aū cū fidelitas maxime in oratione ꝯſiſtat: ꝯſiderandū ē q̄liter debeat orare q̄ voluerit exaudiri. Debet eñi orare ſapiēter: ardēter: humiliter: fidelr̄: pſeuerāter ⁊ ꝯfidēter. Sapienter: vt oret que tue laudi ſūt expedientia ⁊ ꝓximorū ſaluti. Si vo in q̄buſdā dubitam⁹ vtꝝ expediant: ſicut ſalus corporꝭ: ⁊ ſimilia que quandoqȝ nocere: quandoqȝ ꝓdeſſe poſſunt: ꝓ his ſemp ſub conditione eſt orandū: ſcilicet ſi tibi ſit placitū ⁊ honeſtū. Ardenter: ſcilicet deuote vel ad minus ſerioſe: vt bene videamus quid petēdū ſit a te: intēte de corde noſtro petamus: nō alienis ſ ꝓprijs verbis: cordis vel oris: quia vtraqȝ eque intelligis ⁊ auſcultas. Humiliter: vt non d̄ noſtro merito: ſed tantū de tua gratia confidamus. Quis eñi peccata dimiſeris ⁊ quandoqȝ aliquid tibi ſeruire concedas: ſemp tamen tales nos reputare debemus: quales nos ipſos peccādo fecimus: quia nihil niſi malū per nos facere poſſumus. Fideliter: vt ī oratione offeramus nos ad carentiam omnis gaudij: ⁊ ad patientiā omnis pene que ad vtilitatē noſtram cedere valeat ꝑ tuum adiutoriū: vt in exauditione deſiderij noſtri actio tuā laudem attollat. Sed domine merebor ſic offerendo me tibi: cum tamen vt totus tuus ad hoc tenear: etiaȝ ſi nunq̄ꝫ volueris me exaudire. Perſeueranter: vt nunq̄ꝫ ceſſare proponamus a deſiderio omniū que tibi ſunt laudabilia ⁊ honeſta. Si qua vero in nobis vel in noſtris ſuperuenerit neceſſitas: q̄uis pro hac ſemper cū intentione non poſſumus orare: tamē aliquotiens cuȝ omni fidelitate qua poſſumus pro ea orabimus: ⁊ deinceps voluntati tue noſtrū deſideriū cōmittem⁹ ſp ꝑmā fidelitatē: vel nō ī actu: tñ in habitu retinētes. Cōfidēter: vt poſtulem⁹ in fide nihil heſitātes. Iac. i.
Sūt aūt ſeptē cauſe q̄ cogūt nos tue

conſidere bonitati. Prima: qꝛ iuſtū
eē deſideriū tu das: Et ad qd dares
niſi etiā velles exaudire? Secū da: qꝛ
non ad noſtrā vtilitatē: ſ ad tuā glo
riam volumus exaudiri. Tertia: qa
maioꝛa q̄ pro nobis feciſti animant
nos vt etiā de minoꝛibus ꝯfidam⁹.
Omīa enī que petere poſſumus taꝫ
minoꝛa ſunt q̄ꝫ ꝙ dignanter pro no
bis es incarnatus ⁊ paſſus. Quar/
ta: quia tam facile eſt apud te in ma/
ximis q̄ꝫ in minimis exaudire. Quī/
ta: quia nos ad hoc pronocat tue cō/
ſideratio bonitatis. Sexta: quia in/
tercesſoꝛē te ieſu chꝛiſte habemus: et
oēs ſanctos. Septima: quia infini
tā ad nos habes bonitatē. Si eī mo
dica dilectio quā ad te habem⁹ nō ad
hoc nos cogit: vt in oībus tue vo/
luntati libenter parere velimus: cur
idē de ineſtimabili dilectione tua nō
pſumeremus? Alioquin fidelioꝛes
vellem⁹ apparere q̄ꝫ tu. Si tales nos
tibi exhiberem⁹: qualē te nobis ecō/
uerſo: nō crederemus: Sic dñe oꝛabi
mus ⁊ ꝓpter hoc in oꝛatione cōfidē
tiā habebimus: nihilomin⁹ tamē cru
ciabimur: ꝙ hoc digne exequēdo om
nē hominē ad tuā laudeꝫ per effectū
trahere ſi poſſum⁹ ⁊ amplecti: ⁊ hec
ſpūalis noſtre crucis eſt latitudo.

Longitudo autē crucis tue toti
l vite noſtre debet cōmēſurari:
vt q̄ꝫuis ꝯſiderem⁹ tecū eſſe io
cundū: ⁊ te in domo tua laudare: ⁊ ī
abyſſo tue dulcedinis abſoꝛberi: ta/
mē nō tedeat nos poꝛtare crucē tuā:
cruciari ſcꝫ in miſera hac vita pro tue
laudis augmēto. Quid magni ē do
mine: ſi tecū ſim in pr̄ia vbi ſum ſecu
r⁹ ab oī malo: ⁊ vbi habeā q̄cq̄d vo
lo? Da mihi dñe vt nūq̄ꝫ me pīgē/
do ſic ſupent claui timoꝛis ⁊ miſerie
hui⁹ vite: vt aū velim deſcēdere vel
ſaltem deponi de cruce: q̄ꝫ a te dñe ſ
fuerit mandatū. Sed neqꝫ hoc deſi/
derare: vt ab hac cito facias me depo
ni: ſed vt ſp mallē ꝓpter te pendere
in cruce: q̄ꝫ a miſerijs his facias me ī

abſcondito ſepeliri. Tu enī dñe nec
deſcēdiſti d̄ cruce: nec ſic te deponi pe
tiſti. Voluntas ḡ ſp affligendi ꝓ au
gmēto tue laudis: crucis erit lōgitu
do. Si q̄s ḡ vult venire poſt me: tol
lat crucē ſuā quotidie: ⁊ ſequaꝭ me:
⁊ ſic currat p mediū vie pfectōis. Si
nos tollam⁹: dñe tu ipē poꝛtabis.

Inē aūt viaꝫ pfectionis: id eſt
ſ pſeuerantiā in volūtate ſemp
p te patiēdi innuis in eo ꝙ di/
cis: quotidie. Si enī vno die pl⁹ q̄ꝫ
tu iuſſeris: crucē deponere volum⁹:
eā quotidie tollim⁹. Qui aūt pſeue/
rauerit vſqꝫ tu eā deponas: h in abū
dāti laude tua ſepulchꝛum ingredi/
etur pacis eterne. Quis in hoc xp̄o
intelligere poſſumus ꝙ ſicut crucia/
tus ꝓ tua laude quotidie deficiēdo
cadit: ita crucē quotidie tollere debe
mus: laudis tue deſideriū reſumēdo.
Crux quāto diutius iacet: tanto diffi
cilius tollitur.

Ua xp̄o intentione in via iſta
q ſit ambulandū: innuis vltimo
cū dixis: ſequaꝭ me. Nō tam
de greſſu coꝛꝑis q̄ꝫ de mētꝫ poſſum⁹
intelligere. Quia multi nō ſolū poꝛ/
tātes crucē: ſ ⁊ ſe ſuſpēdētes in cru/
ce: te greſſu coꝛpis ſūt ſecuti. Sequā
mur igiꝭ te nō tantū greſſu bonoꝛūꝫ
operū: ſ ⁊ intentione coꝛdiū: vt non
ſolū ꝯſiderem⁹ q̄bus opibus nos p̄/
ceſſeris: ſed qua intētione feceris: ⁊
in hac te ſequi ſtudeam⁹. Inuenim⁹
aūt ꝙ in oībus cogitatiōibus: xp̄is
⁊ factis tuis pꝛincipaliꝭ q̄ſieris glo/
riā tui patris. Tu ergo domine ieſu
chꝛiſte dirige intentionē noſtrā vt in
oībus gloꝛiā eius queram⁹ ⁊ tuā:
nos abnegando: ꝓfundū: ſublimita
tē: latitudinē ⁊ longitudineꝫ crucis
poꝛtādo: ⁊ in ea pſeuerando ad lau/
dem ⁊ gloꝛiam tuā: Qui cum patre
⁊ ſpiritusancto viuis ac regnas deus
per oīa ſecula ſeculoꝝ: Amen.

Beati Anſelmi liber de mē
ſuratione crucis: explicit.

Luc. 9

Eiuſdē beati Anſelmi liber meditationū incipit.

A Domine
deus meus: da cor
di meo te deſidera
re: deſiderādo q̄re
re: querendo inue
nire: inueniēdo ama
re: amando mala
mea redimere: redē
pta nō iterare: da dn̄e de⁹ cordi meo
penitētie cōpunctionē: ſpiritui contri
tionē: oculis lachrymaꝝ fontē: mani
bus elemoſyne largitatē. Rex meus
extingue in me deſideria carnis: ⁊ ac
cēde ignem tui amoris. Redēptor me⁹
expelle a me ſpiritū ſupbie: ⁊ ꝯcede
mihi ꝓpitius theſaurū hūilitatis tue.
Saluator me⁹ amoue a me furorem
ire: ⁊ īdulge mihi ſenſū patiētie. Cre
ator me⁹ euelle a me aīi rācorē: ⁊ lar
gire mihi mētis dulcedinē. Da pater
clementiſſime ſolidā mihi fidē: ſpem
ꝯgruā: charitatē pfectā. Rector me
us auerte a me animi vanitatē: men
tis inconſtantiā: cordis vagationē:
oris ſcurrilitatē: oculoꝝ elationē: vē
tris ingluuiē: opprobria pximoꝝ: ſce
lera detractionū: curioſitatꝭ pruriginē: diuitiaꝝ cupiditatē: potentatuū
rapinā: inanis glīe appetitū: hypo
criſis malū: adulationis venenū: cō
temptū inopū: oppſſionē debilium:
auaricie ardorē: inuidie rubiginem:
blaſphemie mortē. Reſeca ī me teme
ritatē meoꝝ factoꝝ iniquā ptinaciā:
inquietudinē: ocioſitatē: ſomnolen
tiā: pigriciā: mētis hebetudinē: cor
dis cecitatē: ſenſ⁹ obſtinationē: moꝝ
truculentiā: boni inobedientiā: cōſi
lij repugnationē: lingue effrenatio
nē: paupeꝝ predā: impotentiū violē
tiā: innocentiū calūniā: ſubditoꝝ ne
gligentiā: circa ſubditos ſeueritatē:
aduerſ⁹ domeſticos impietatē: erga
B pximos duriciā. Deus meus miſeri
cordia mea: oro te p dilectū filiū tuū
da mihi opa miſericordie: pietatiſ ſtu
dia: compati afflictis: ſubuenire ege
nis: ſuccurrere miſeris: cōſulere erro
neis: ꝯſolari meſtos: releuare oppreſ
ſos: pauperes recreare: flebiles reſone
re: dimittere debitoribus: parcere in
me peccātibus: odiētes me diligere:
p malis bona reddere: neminē deſpi
cere ſ; honorare: bonos imitari: ma
los cauere: vtutes amplecti: vitia re
ijcere: in aduerſis patientiā: in pſpe
ris ꝯtinentiā: cuſtodiā oris: ⁊ oſtium
circūſtantie labijs meis: terrena calca
re: celeſtia ſitire. Ecce plaſmator me⁹
multa rogaui cū nec pauca pmerui:
Fateor heu fateor: nō ſolum que po
ſtulo nō debent bona: ſ; multa mihi
debent ⁊ exquiſita ſupplicia: Ani
mant me publicani: meretrices ⁊ la
trones: q̄ a faucibus hoſtis momēta
nee eruti: ſinib⁹ recipiunt paſtoris.
Tu eſt omniū factor de⁹ licet in cū
tis tuis ſis mirabilis opibus: mirabi
lior tamē in viſceribus crederis pie
tatis. Unde de temet p quendā tuū
dixiſti: Miſerationes e⁹ ſup oīa ope
ra eius: ⁊ q̄ſi de ſingulo loquente: de Pſ. 44
vniuerſo populo tuo dixiſti cōfidenter:
Miſericordiā meā nō diſpergam ab Pſ. 88.
eo. Nullū eñ ſpernis: nullū abijcis:
nullū phorreſcis: niſi q̄ te forte amēs
exhorruerit: Ergo non modo nō ira
tus percutis: ſed te irritantibus do
na ſi queſierint tribuis: deus me⁹ cor
nu ſalutis mee ⁊ ſuſceptor me⁹. Ego Pſ. 17.
infelix te irritaui: ego malū coram te
feci: furorē tuū prouocaui: iram pro
merui: peccaui ⁊ paſſus es: deliqui ⁊
adhuc ſuſtines. Si penitet parcis: ſi
reuertor ſuſcipis: inſup dum differo
pſtolaris. Reuocas errantē: inuitas
repugnantē: excitas torpentem: am
plecteris redeuntē: doces ignorantē:
merētē mulces: a ruina ſuſcitas: poſt
lapſum reparas: petenti largiris: q̄
renti inueniris: pulſanti aperis. Ecce
domine deus ſalutis mee: quid oppo
nam neſcio: quid reſpondeā ignoro:
nullū confugiū: nullū a te patet lati

bulum. Oſtendiſti bene viuendi vi-
am: dediſti gradiendi ſcientiā: mina-
tus es mihi gehennā: ⁊ pollicitus es
paradiſi gloriam. Nunc pater miſeri-
cordiarum ⁊ totius conſolationis: con-
Pſ. 118 fige timore tuo carnes meas: quate-
nus que minaris metuendo euadā: ⁊
⁊ redde mihi propitius leticiā ſaluta-
ris tui: vt que ſpōdes: diligendo pri-
cipe3: Fortitudo mea domine: firma-
Pſ. 17. mentū meum deus ⁊ refugiū meum
⁊ liberator me⁹: ſuggere q̄d de te co-
gitē: doce quibus ſermonibus inuo-
cem: de quibus operibus te placem.
Scio nāq3 ſcio vnū quo placaris: ⁊
aliud quod nō ſpernis. Eſt vtiq3 ſpi-
ritus contribulatus tibi ſacrificium:
⁊ acceptas cor contritum ⁊ humilia-
tum. His me deus meus: adiutor me-
us dira muneribus: His contra ini-
micū muni protectionibus: hoc d fla-
mis vitiorum preſta refugium: hoc
a deſideriorū paſſionibus pande pi-
us refugiū. Fac domine virt⁹ ſalut[is]
mee: ne ſim in eorum ordine qui credūt
ꝓ ſpo tempore: ⁊ recedūt temptati-
Pſ. 139. onis tempore. Obumbra caput meū
in die belli: eſto ſpes mea in die affli-
ctionis mee: ⁊ ſalus in tēpore tribu-
D lationis mee. Ecce de⁹ illuīnatio mea
⁊ ſal⁹ mea: rogaui q̄b⁹ egeo: ſtimaui
q̄ timeo: ſ3 remordet me ꝯſcia: repre-
hēdūt me cordis ſecreta: ⁊ qd̄ amor mi-
niſtrat: timor diſſipat: zel⁹ incitat: me-
tus increpat acte vite fortitudinē: ſ3
tua īgerit pietas fiduciā. Tua horta-
tur benignitas: mea dehortat̄ malig-
nitas: ⁊ vt veri⁹ fatear: occurrūt me-
morie phātaſmata peccatorum: que re-
uerberant aciem vel audaciā preſu-
mentiū animorum. Cum enī odio quis
dignus ſit: qua fronte gratiam requi-
rit? Cum pena debetur: q̄ temeritate
gloria poſcitur? Laceſſit iudicē: qui
poſtpoſita ſatiſfactiōe delicti: p̄miis
querit honorari. Regi inſultat obno-
xius ſupplicio qui flagitat donari ī-
debito p̄mio. Et dilecti patris affectū
ſtultus exacerbat filius: qui poſt il-
latas contumelias ante penitudinē
hereditatē vſurpat celſitudinē. Quō
mi pater me egiſſe recolo: merui mor-
tem ⁊ peto vitam: cōmoui regē meū:
cuius imploreds nunc inuoco auxili-
um: contempſi iudiciū iudicis: quem
temere poſtulo adiutorē: inſolēs re-
nui audire patrē quē demū preſumo
habere tutorē. Heu mihi ꝙ ſero ve- E
nio: heu heu ꝙ tarde feſtino: heu q̄
curro poſt vulnera: dedignatus inco-
lumis precauere iacula: neglexi pro-
ſpicere tela: modo ſollicitor de mor-
te vicina: vulneribus influxi: q2 ſce-
lera ſceleribus addere non timui: re-
cēti tabe cicatrices reſperſi: quia pri-
ſca flagitia modernis inquinationi-
bus reciprocaui ⁊ que diuina ſolida-
uerat gratia vel medicina: mea diſſol-
uit prurigo phreneticca. Cutis q̄ ſu-
perducta vulneribus morbū celaue-
rat: ſanie erumpente putruit: quia ite-
rata iniquitas conceſſam miſericor-
diam exinaniuit. Noui quippe ſcri-
ptum: In quacunq3 die iuſtus pecca-
Ezech. 18 uerit: oīes iuſticie eius in obliuione
erunt. Si iuſticia aboletur iuſti ruen-
tis: quāto magis peccatoris in idip-
ſum ruentis? Quotiens vt canis re-
dij ad vomitū: ⁊ vt ſus petij volutà-
brū? Fateri mihi itaq3 ⁊ recordari im-
poſſibile eſt q̄t mortalium homines
peccare ignorantes docui: nolenti-
bus delinquere perſuaſi: reſiſtentes
coegi: volentibus cōſenſi: quot ſane
gradientes in laqueū duxi: viā que-
rētib⁹ foueā texi: mala patrare nō
horrui: donorum dei obliuiſci n̄ metui.
S3 tu iuſte iudex ſignaſti q̄ſi ī ſaccu-
lo pecuniā peccata mea: et obſerua-
ſti oēs ſemitas meas: ⁊ cūctos greſ-
Eſa. 43 ſus meos dinūeraſti: Tacuiſti ſemper:
F ſiluiſti: patiēs fuiſti. Ve mihi: demū
loqueris quaſi parturiens: De⁹ deo-
rum domine: preſtabilis ſuper nequi-
ciam: noui quia manifeſtus venies:
noui quia non ſemper ſilebis: cum in
conſpectu tuo ignis exardeſcet ⁊ ī cir-
cuitu tuo tempeſtas ingruerit vali-

da: cum aduocaueris celum deſurſū
⁊ terram diſcernere populum tuum.
Ecce tot milibus populorū nudabū
tur om̄es iniquitates mee: tot agmi/
nibus patebunt ſcelera mea: nō ſoluꝫ
actuū: ſed etiaꝫ cogitationū ſimulq̄
locutionū. Tot iudicib⁹ inops aſta/
bo quotquot me preceſſerunt in bo/
no opere. Tot argumentib⁹ confundar
quotquot mihi prebuerūt ſancta vi/
uendi exēpla. Tot vincar teſtib⁹: q̄t
me monuerūt proficuis ſermonibus
ſepeq̄ imitādos iuſtis mihi dederūt
actionibus. Domine mi deus nō ſup
petit quod dicaꝫ: non occurrit quid
reſpondeam: ⁊ ecce iam illi interſum
diſcrimini: vrget me conſcientia: cru/
ciant cordis arcana: coartat auari/
cia: accuſat ſuperbia: conſumit inui/
dia: inflammat concupiſcentia: ince/
ſtat luxuria: dehoneſtat gula: confu/
tat ebrietas: detractio lacerat: ambi/
tio ſupplantat: rapacitas obiurgat:
diſcordia diſſipat: ira perturbat: le
uitas deijcit: torpor opprimit: hypo
pocriſis fallit: adulatio frāgit: fauor
extollit: calūnia pūgit. Ecce libera/
tor meus de gentibus iracundis: Ec
ce cum quibus vixi a die natiuitatis
mee: quibus ſtudui: quibus fidē ſer
uaui: ipa me ſtudia q̄ dilexeram dā/
nant: que laudaueram vituperant.
Hi ſunt quibus acquieui amici: qui/
bus parui magiſtri: quib⁹ ſeruiui do
mini: conſules quibus credidi: ciues
quibus cohabitaui: domeſtici quib⁹
G conſenui: Heu mihi rex meus ⁊ de⁹
meus: quia incolatus meus prolon/
gatus eſt. Ve mihi illuminatio mea:
quia habitaui cum habitantibus ce
dar: Et cū ſanct⁹ dixerit multū: quā
to magis ego infelix dicere poſſū: ni
mis icola fuit anima mea. Firmamē
tum meū: non iuſtificabitur in cōſpe
ctu tuo om̄is viuens. Spes mea: nō
eſt in filijs hominū: quē ſi remota pi
etate iudicaueris iuſtū inuenias: ⁊ ni
ſi puenerís miſerando impiū: nō erit
quē glorifices piū. Credo nāq̄ ſa/
lus mea qd̄ audiui: quomodo benig
nitas tua ad penitentiā me adducit:
turris fortitudinis: ſonuerunt neceſ
ſaria mihi tua labia: Nemo pōt veni Job. 6.
re ad me niſi pat̄ qui miſit me traxe/
rit eū. Enimuero quia inſtruxiſti me
tātaq̄ propitius inſtitutiōe forma/
ſti: toti medullis cordis: toto anniſu
mētis: te om̄ipotens pater cū dulciſſi
mo puero: teq̄ dulciſſima proles cū
ſereniſſimo innoco paclito: Trahe
me quaten⁹ poſt te currere in odorē
vnguētoꝝ tuoꝝ delecter. O ꝗ magna
ꝑhe deus me⁹ multitudo dulcedinis
tue, quaꝫ abſcōdiſti timētib⁹ te. Ab/
ſcondiſti qꝛ ꝯſeruaſti: nō qꝛ abſcōdi
ſti. Abſtuliſti cū ea magis multipli/
caſti. Solet aliqū qd̄ abſcondit̄ dili/
gentius inueſtigari: ⁊ inuentuꝫ arti⁹
amari: dilata in te non minuunt̄: ſed
magis creſcūt deſideria: Nō eſt ꝗ tu⁹
amor trāſitorius ſ; etern⁹. Qui te di
ligūt nō tepeſcūt: ſ; ferueſcūt: Nō eſt
tuus amor ocioſus: memoria tua ſu/
per mel dulcis: meditatio de te plus
q̄ cib⁹ ſuauis: De te loq̄ plena ē refe
ctio: te noſſe ꝑfecta ꝯſolatio: tibi ad/
herere vita eterna: a te ſeparí mors ꝑ
petua. Fons viu⁹ his q̄ te ſitiūt: eſca
indeficiēs q̄ te eſuriūt. Gloria te q̄rē H
tib⁹: gaudiuꝫ inuenietib⁹. Odor tu⁹
ſuſcitat mortuos: reſpect⁹ curat egro
tos: lux tua oēm fugat caliginē: viſi/
tatio tua cūctā repellit triſticiā: Null⁹
apud te meror: pcul a te oīs dolor: nlla
tecū meſticia: nlla indigētia: nlla vbi
es neceſſitas: nll⁹ ibi ē difficultas: nū
q̄ ibi tenebre nec terror noīat̄ gehē/
ne: null⁹ noctis tetra cecitas: nec tu
mult⁹ iprobitas: nūq̄ famis ſitiſq̄
iopia: frigoris nec eſt⁹ circa te morat̄
penuria: nō iualitudo corpis: pſus
nec corruptio mētis: nō zel⁹ neq̄ ꝯtē
tio nec oīo ābitio: illinc abeſt ſollici/
tudo finis ⁊ cura mortis: labor ſenec
tutis: lāguor egritudīs: ibi neſcit̄ paſ
ſio aeris ⁊ varietas tpis. Hec ē ei ma
gna multitudo dulcedīs tue dñe quā
abſcōdiſti timentib⁹ te: ſed perfeciſti

ſperantibus in te. O q̄ bona abſcon
ſio que efficit̄ pfectio: nō eñ hec ab/
ſconſio eſtimat̄ pditio: ſ magis ↄſer
uatio q̄ ſe fit pfectio. O glorioſe rex
q̄ vera ſūt tua iudicia iuſtificata ī ſe
Ps.18 metipſa: vere deſiderabilia ſup aurū
et lapidē p̄cioſū multū: vtiq̄ et dul/
ciora ſup mel et fauū. O vita mea: de
us meus: rogo te p nomē redēptoris
mei dilecti filij tui: largiri propitius
vt cuſtodiā ea. Cognitū nāq̄ q̄ ī cu/
ſtodiēdis illis retributio multa. Glo
ria mea: deus me⁹: abſcondis theſau
rum tuū vt incites cupidū: recondis
margaritā vt augeas querētis amo
rē: differs dare vt doceas petere: diſ
ſimulas audire petentē vt facias pſe
uerantē. Poſtremo incipientib⁹ q̄
I rere pmittis: vt nō niſi vere pſeue/
rantibus ſalutē tribuas: qđ plane in
dicat illa flebilis q̄ tuū in ſepulchro
natū chriſtū inter mortuos q̄rebat
quñ: durantib⁹ adhuc tenebris q̄ā
accēderas vt quereret: ſed querenti
diſparebas vt pſeueraret: pſeuerauit
ſperans: et ſperauit pſeuerans. et q̄ ī
ſpe pſeuerauit: vidē te meruit. Bea/
ta viſio et plena exultatio. O ſummū
gaudiū et conſūmatū deſideriū: deſi/
derabilis vultus: obtūdus aſpectus.
O ſpes et felix perſeuerantia: niſi cū
ſperaret nō pſeueraret: et niſi pſeuera
ret: ſpei fructū nō perciperet. Sic eñ
deus meus: miſericordia mea abſcon
deris timentibus te: vt inueniaris ſpe
rantibus in te: ſic elongaris querenti/
bus vt appropinques pſeuerantib⁹.
Qui elongāt ſe a te peribunt: q̄ autē
Ps.72. expectant te nō confundent̄. Qui
Ps.24. timent te: ſperent in te: quoniam p/
tector et adiutor eoꝝ es. Per timo/
rem venit̄ ad amorē: Timendus es
vt dñs: amādus vt pater. Timor tu/
us ſanctus pmanet: quia ſanctos p/
manere facit q̄s poſſidet. Nihil de/
eſt timentibus te: q̄ oculi tui ſup eos
et aures tue ī preces eoꝝ. Miſericor
dia mea et refugium meum: ſuſcep/
tor meus et liberator meus: ſic timo/
rē adhibe mihi vt amorē ſubinfe/
ras: ſic irroga metum vt tui augeas
deſideriū: ſicq̄ me pticipē timentiū
te: vt et cuſtodientiū mandata tua fa
cias: vt p timoris ſeruitutē ad amoris
ptingere merear gratiam. Inuoco te
deus meus inuoco te: q̄ ppe es om/
nibus inuocantibus te: ſed inuocan/
tibus in veritate. Tu eñ veritas es: K
doce me queſo clementiā tuā ſancta
veritas inuocare: quia quomodo hoc
fieri oporteat neſcio: ſed doceri a te
btā veritas humiliter imploro. Abs
te ſapere deſipere eſt: tē vero noſſe pfe
ctū eſt ſcire. Erudi me o diuina ſapiē
tia: et doce me legē tuā. Credo ſanct
q̄ quē tu erudieris beatus eſt: et de
lege tua docueris eū. Deſidero inuo
care te: qđ q̄ſo vt fiat ī veritate. Quid
eſt in veritate vocare veritatē niſi in
filio patrē? Ergo ſancte pater. ſermo
tu⁹ veritas ē: principiū verboꝝ tuoꝝ
veritas. Hoc q̄ppe eſt verboꝝ tuoꝝ
principiū: qđ in principio erat verbū.
In ipſo principio te ſūmū adoro prin
cipiū: in ipſo veritatis verbo te perfe
cta inuoco veritas: vt in ipſa tandem
dirigas me: et doceas ī veritate. Quid
eñ dulcius q̄ genitorē in noīe vni/
geniti exorare patrē: recordatione fi
lij ad pietatē flectere: regē chariſſime
prolis deuotaiōe mitigare? Sic rei
ſolent carceribus eripi: ſic mancipati
vinculis liberari: ſic triſtē capitis ex/
cipientes ſententiā: nō ſolū vitā: ſed
inſup nanciſci inſolitā gratiā: dūmo
do iratis patribus dilecte proles in/ A
mauerint charitatē. Sic delinquen/
tes ſeruuli euadunt ſupplicia dño: ſū:
dū pro eis interuenit dulcedo filioꝝ.
Sic te pater oīpotens p oīpoten
tis filij tui poſtulo charitatē: educ de
carcere aīam meā ad confitēdū no/
mini tuo: libera me a vinculis pecca
toꝝ: p coeternū tibi vnicum flagito
natū: meq̄ cui ppria merita letabi/
lem minant̄ ſententiā: p̄cioſe ad dex
terā tuā conſedentis prolis interpel
latē eſtaura placat⁹ ad vitā. Quē

allũ eñ dirigã interceſſorẽ ꝓ me ti/
bi neſcio: niſi hunc q̇ eſt peccatozũ no/
ſtrozũ ꝓpitiatio: qui ſedet ad dexterã
tuã: qui etiã cõmuni ſibi gloria pieta
R tẽ tuã interpellat ꝓ nobis. Ecce ad/
uocatus meus apud te deũ ⁊ patrẽ:
ecce pontifex ſũmus qui nõ eget ali/
eno expiari ſanguĩe: q2 ꝓprio fulget
ꝓfuſus cruoꝛe. Ecce hoſtia ſãcta be/
neplacẽs ⁊ ꝑfecta in odozẽ ſuauita/
tis ⁊ oblatã ⁊ accepta. Ecce agn⁹ ſi/
Eſa.53. ne macula q̇ ſe corã tondẽtibus ob/
mutuit: qui plagis ceſus: ſputis illi/
tus: ꝓbꝛis affect⁹ os ſuũ nõ aperuit.
En qui peccatũ nõ fecit: peccata no/
ſtra ꝑtulit: ⁊ languoꝛes noſtros ſuo
liuoꝛe ſanauit. Aſpice pie pater pijſ/
ſimũ filiũ tuũ ꝓ me tã impio paſſũ.
Reſpice pater clemẽtiſſime cũ q̇ pa/
titur: ⁊ reminiſcere benign⁹ ꝓ q̇ pati/
tur. Nõne hic ẽ ille innocẽs mi dñe:
quẽ vt ſeruũ redimeres: filiũ tradi/
diſti? Nũqd nõ auctoꝛ vite hic eſt:
qui vt ouis ad occiſionẽ ductus tibi
ꝗ obediẽs vſq3 ad moꝛtẽ fact⁹: atro
cis nõ timuit necis ſubire gen⁹? Re/
cole totius ſalutis diſpoſitoꝛ: q2 hic
ipſe ẽ quẽ etſi ex tua virtute genuiſti:
mee tamẽ infirmitatis ꝑticipem fieri
voluiſti. Uere hec ẽ tua deitas que
meã induta natura3: crucis aſcendit
patibulu3: qui aſſũptaq3 carne triſte
tulit ſupplicium. Reduc deus meus
oculos maieſtatis ſup opus ineffabi
lis pietatis: intuere dilectũ natu3 to
to coꝛpoꝛe extẽſum: cerne manus in/
nocuas pio manantis ſanguine: ⁊ re
mitte placatus ſcelera que patraue/
M runt manus me. Conſidera lat⁹ cru/
deli foſſum cuſpide: ⁊ renoua me ſa/
croſancto fonte illo quẽ inde fluxiſſe
credo. Uide ĩmaculata veſtigia que
non ſteterũt in via peccatoꝝ: ſed ſem
per ambulauerunt in lege tua: diris
confixa clauis: ⁊ ꝑfice greſſus meos
ĩ ſemitĳ euis: fac me odio habere om
nẽ viam iniquitatis: viam iniquita/
tis miſericoꝛs amoue a me: facq3 me
ꝓpitius viã ỽitatis eligere. Pꝛo

te rex ſeculoꝝ ꝑ hũ redẽptoꝛẽ meũ:
fac me currere viam mandatoꝛũ tu/
oꝛum: vt ei valeam ſpiritu vniri qui
non hoꝛruit mea carne veſtiri. Nun
quid non attẽdis pie pater adoleſcẽ
tis filij chariſſimũ caput niuea ceui
ce deflexa: ꝑcioſa reſolutum in moꝛ/
te? Aſpice mitiſſime conditoꝛ dilecte
ſobolis humanitatẽ: ⁊ miſerere ſuper
infirmi plaſmatis debilitatẽ. Cãdet
nudatum pectus: rubet cruentum la
tus: tenſa arent viſcera: decoꝛa lan/
guẽt lumina: regia pallent oꝛa: pꝛo/
cera rigẽt bꝛachia: pendẽt crura mar
moꝛea: rigat terebꝛatos pedes ſan/
cti ſanguinis vnda. Specta glorioſe
genitoꝛ gratiſſime ꝑlis lacerata mẽ/
bꝛa: ⁊ memoꝛare benignus que mea
eſt ſubſtantia. Conſpice dei hominis
penam: ⁊ releua conditi hominis mi N
ſeriam: Uide redẽptoꝛis ſupplicium:
⁊ remitte redempti delictu3. Hic eſt
domine mi quẽ ꝓpter peccata popu
li tui percuſſiſti: licet ipſe ſit dilectus in
quo tibi bene complacuiſti. Hic eſt il
le innocens in quo dolus inuẽt⁹ nõ
eſt: ⁊ tamẽ cum iniquis reputatus ẽ.
Quid ꝯmiſiſti dulciſſime puer vt ſic
iudicareris? Quid cõmiſiſti amãtiſſi/
me iuuenis vt ſic tractareris? Quid
ſcelus tuũ: que noxa tua: que cã moꝛ
tis: que occaſio tue dãnatiõis? Ego
eñ ſum tue plaga doloꝛis: tue culpa
occiſiõis: Ego tue liuoꝛ paſſiõis: tui
cruciatus laboꝛ. Ego tue moꝛtis me
ritum: tue vindicte flagitiũ. O mira
bilis cẽſure cõditio: ⁊ ineffabilis my
ſterij diſpoſitio: peccat iniquus: ⁊ pu
nitur iuſtus: delinquit reus ⁊ vapu
lat innocens: offendit impius: dãna/
tur pius: qđ meretur malus: patitur
bonus: quod ꝑpetrat ſeru⁹: exoluit
dominus: quod cõmittit homo: ſuſti
net deus. Quo nate dei: quo tua de/
ſcendit humilitas: quo tua deflagra/
uit charitas: quo ꝓceſſit pietas: quo
excreuit benignitas: quo tuus attigit
amoꝛ: quo ꝑuenit compaſſio? Ego
eñ iniq̃ egi: tu pena mulctaris. Ego

facin⁹ admiſi: tu vltiōe plecteris: ego
crimē edidi: tu torture ſubijceris: ego
ſupbiui: tu humiliaris: ego tumui: tu
attenuaris: ego inobediens extiti: tu
obediens patri ſcelus inobediētie lu
is: ego gule parui: tu inedia afficeris:
me ad illicitū rapuit concupiſcentia
ardorem: te pfecta charitas ducit ad
crucē: ego pſumpſi vetitum: tu ſubij/
ſti eculeū: ego delector cibo: tu labo/
ras in patibulo: ego fruor delitijs: tu
laniaris clauis: ego pomi dulcedinē:
tu fellis guſtas amaritudinem: mihi
reo ridens congaudet Eua: tibi pie
plorans compatitur maria. Ecce rex
glorioſe: ecce impietas mea: ⁊ claret
tua pietas: en mea iniuſticia: ⁊ tua li
quet iuſticia. Quid deus me⁹ ⁊ rex
meus? Quid retribuā tibi pro omni/
bus que retribuiſti mihi? Nō eñ in/
ueniri poteſt in corde hominis qđ cō
digne talibus referatur pmijs: Nū/
quid poteſt ſagacitas machinari hu
mana cui cōparet miſeratio diuina?
Nec eſt creature moliri officiū quo
iuſte creatoris recompēſet pſidium.
Eſt autē nate dei in hac tua admira/
bili diſpoſitiōe: cui mea fragilitas in
aliquo ſuppeditet: ſi tua viſitatione
compuncta mens carnē ſuam crucifi
gat cum vitijs ⁊ concupiſcentijs. Et
ſi hoc a te concedit: quaſi iam tibi in
cipit compati vl viuere: quia ⁊ tu p
peccatoribus dignat⁹ es mori: ſicq;
per interiorē victoriā te duce arma/
bitur ad exteriorē palmam: qua deui/
cta perſecutione ſpiritali nō feratur
pro amore tuo ſubijci gladio materi
ali: Ita exiguitas conditionis ſi tue
complaceat pietati: magnitudini va
lebit pro viribus reſpondere condi/
toris. Et hoc celeſtis medicine bone
ieſu: hoc tui antidotum amoris. Oro
te per antiquas miſericordias tuas: i/
funde meis viſceribus vt relecta vi/
peree contagiōis labe: reintegret me
incolumitati pſtine: quo guſtato ne/
ctare tue ſuauitatis: faciat me illece/
broſa mundi pſpera toto affectu de/
ſpicere: ⁊ nulla ei⁹ aduerſa pro te for
midare: memor q; perpetue nobilita
tis ſemp faſtidiam ventos hui⁹ tran
ſitorij timoris. Nihil queſo ſine te mi
hi dulceſcat: nihil complaceat: nihil
p̄cioſum: nihil preter te mihi arride
at ſpecioſum: vileſcant obſecro abs
te mihi oīa: ſordeſcāt vniuerſa: qđ
tibi aduerſum eſt: ⁊ mihi moleſtum
ſit: ⁊ beneplacitū indeficiens deſide/
rium: tedeat me gaudere ſine te: ⁊ de
lectet me triſtari pro te. Sit mihi no/
men tuū refocillatio: ⁊ memoria tua
mea conſolatio: fiant mihi lachryme
mee panes die ac nocte: tuas inueſti
gando iuſtificationes: ſit bonū mihi
lex oris tui ſup milia auri ⁊ argenti:
ſit obedire tibi amabile: reſiſtere exe/
crabile. Rogo te ſpes mea per oēs
pietates tuas vt propitieris oībus
iniquitatibus meis. Adaperi aures
meas mādatis tuis: ⁊ ne declines fla
gito per nomen ſanctum tuū in verba
malicie cor meū ad excuſandas excu
ſationes in peccatis. Peto etiā per
admirabilem humilitatē tuam: non
veniat mihi pes ſupbie: ⁊ man⁹ pec/
catoris non moueat me. Ecce omni/
potēs deus pater domini mei: diſpo/
ne benign⁹ quo mihi miſeraris: quo/
modo quicquid precioſi⁹ inueni: de/
uote tibi obtuli: quicquid charius re
peri: ſuppliciter pſentaui: nihil mihi
reliqui quin tue expoſuerim maieſta
ti: nihil iam ſupereſt quod adijciam:
quia totam tibi delegaui ſpem meā.
Direxi tibi aduocatū meum: tuū di/
lectum filiū: miſi glorioſam proge/
niem inter me ⁊ te mediatorē. Miſi
in quā interceſſorem per quē confi/
do veniam: miſi verbis: quia pro me/
is dixi miſſum factis: enumeraui ſan
ctiſſime tibi ſobolis mortem quā pro
me fuiſſe credo perpeſſam. Credo a
te miſſam deitatē: noſtram ſuſcepiſſe
humanitatē: in qua dignū duxit vin
cula: alapas: ſputa irriſioneſq; pfer/
re: nec non crucem clauoſq; ſuſcipere.
Hanc olim infantie vagitib⁹ demo/

litam: puericie pannis astrictam: sudoribus vexatam: ieiunijs maceratam: vigilijs afflictam: itineribus fessam: post affectam flagris: laceratā supplicijs: deputatā cū mortuis. Ditatam vero gloria resurrectionis: celorum gaudijs induxit: et in dextera tue celsitudinis collocauit.

R Tu placatio mea et propitiatio mea hic intende pius quomodo genueris filium: et quem redimeris seruum: hic aspice factorem: et ne despicias facturam: amplectere serenus pastorem: et recipe misericors allatā proprijs humeris ouem. Hic ipse est fidelissimus pastor ille qui dudum errabundam ouē per abrupta montium: precipitia vallium multis quesierat: varijsque laboribus: quique iam morienti iam per longa exilia deficienti: tandem impēse gaudēs se supposuit: et miro sibi adnisu charitatis innixam de confusionis abysso leuauit: pijsque constrictam complexibus ad nonaginta nouem vnam quē perierat deportauit ouē. Ecce domine mi rex omnipotens deus: ecce pastor bonus refert tibi ouem quam comisisti ei. Suscepit te disponente ad saluandum hominē quem tibi restituit omni labe immunē: ecce tibi tuū charissimus plasma filius rēconciliat: quod a te procul deuiauerat. Et gregi tuo mitis pastor reformat quod predo violētus abegerat: reddit tuis conspectibus seruū: quem sua propria fecerat conscientia fugitiuū: vt qui per se penā meruit: per factorē mundi mereatur veniā: quique pro culpis suis sperabat gehennam: tanto duce iam confidat reuocari ad

S patriam. Potui per me te sancte pater offendere: sed nō potui per me te mihi placare: factus est adiutor meus tuus dilectus filius: meam participans humanitatē vt curaret infirmitatē: quatenus vnde culpā emiserat offensionis: inde tibi immolaret sacrificium laudis: meque per hoc tue redderet pietati placabilem: quo sedens ad dexteram tuā semper mee substantie ostenderet esse consortem. Ecce spes mea: ecce tota fiducia. Si me pro mea vt dignum est despicis iniquitate: respice saltem misertus in me pro dilecte sobolis charitate: in filio attende quid propitieris in seruo. Vide carnis sacramētum: et carnis remitte reatum: recole quod bonus perpessus ē filius: et obliuiscere quod malus operatus est seruus. Quotiēs beate patris tibi saucia patent vulnera: delatescant obsecro vulnera mea: quotiens rubet preciosus sanguis pio de latere: deleatur supplico tabes mee pollutiōis. Et quia te caro lacessiuit ad iram: caro te inflectat precor ad misericordiam: vt sicut me caro seduxit ad culpam: caro reducat ad veniam. Multum quippe est quod mea meretur impietas: longe autem maius est quod redemptoris mei possit pietas: magna enim est mea iniusticia: multo vero maior redemptoris mei iusticia. Quanto enim superior est deus homine: tanto mea malicia est inferior bonitate eius: vt qualitate ita etiam quantitate. Quid enim delinquere posset homo: quod non dei filius redimeret factus homo? Que tantum superbia tumeret: quam nō tanta humilitas sterneret? Quid nā esset mortis imperium: quod nati dei non destrueret crucis suppliciū? Nimirum deus meus si equa lance iniq̄tas peccantis hominis et redimentis gratia libretur auctoris: non tantum oriens distat ab occidente: seu inferior separatur infernus a summo celi cardine: quantū pietas redemptoris superat maliciam peccatoris.

Iā lucis optime creator: iā culpis T ignosce meis pro dilecti filij tui laboribus immēsis. Iā queso eius pietati mea impietas: eius modestie mea peruersitas: et māsuetudini donetur ferocitas. Iā sua humilitas meā superbiā: patiētia eius meā impatientiā: benignitas duriciā: obedientia inobedientiā: tranquillitas inque/

tudinem: dulcedo amaritudinē: ſua/
uitas iram: charitas lucrifaciet cru/
delem obſtinaciā. Jam diuini amor
numinis patris om̄ipotētis prolisqꝫ
beatiſſime ſancta cōmunicatio: para
clite ſancte ſpiritus: merentiū demē
tiſſime cōſolator: ſpiritus alme: iam
cordis mei penetralibus potenti il/
labere virtute: ⁊ tenebroſa q̄qꝫ ne/
glecte lucis latibula luminis coruſci
fulgore pi⁹ īhabitator letifica: tuiqꝫ
roris abūdātia longo ariditatꝫ mar
ceſcentia ſqualore viſitando fecun/
da. Saucia interioris hominis arca
na: tui amoris iaculo: ⁊ tepentis iecō
ris medullas: flammis ſalutarib⁹ pe/
netrando ſuccende: ſanctiqꝫ feruoris
igne illuſtrando: mētis ⁊ corpis vni/
uerſa depaſce. Pota me tue volūta/
tis torrente: vt iam nihil mundano
rū deguſtare libeat venenate dulce/
dinis. Judica me ⁊ diſcerne de gen/
a te non ſancta cauſam meā. Doce me
quia deus meus es tu facere volun/
tatē tuam. Credo ergo: q̄ūcūqꝫ i/
habitaueris: in eo patris ac pariter fi/
lij domicilium condis. Beatus qui te
merebitur hoſpitē habere: quoniam
per te pater ⁊ filius apud eū facient
manſionē. Ueni iā: veni benigniſſi/
me dolētis aīe ꝯſolator: in inoportu
nitatibus ⁊ tribulatiōibus adiutor.
Ueni mundator ſceleris: curator vul
neris. Ueni fortitudo fragiliū: rele/
uator labentium: veni doctor humi/
lium: deſtructor ſuperborū: veni or/
phanorꝫ pius pater: Conſolator mi/
ſerorū: viduarum dulcis iudex: veni
ſpes pauperū: refocillator deficien/
tiū. Ueni ſydus nauigantium: por/
tus naufragantium: Ueni o oīm vi/
uētiū decus ſingulare: morientium
vnica ſalus. Ueni ſanctiſſime ſpiri/
tus: veni ⁊ miſerere mei. Apta me ti/
bi ⁊ condeſcende propitius mihi: vt
mea tue magnitudini exiguitas: tuo
qꝫ robori mea imbecillitas ſm̄ tuarū
multitudinem complaceat miſerati/
onū. Per ieſum ⁊c.

Miſerere domine famulis ⁊ fa/ x
m mulabus tuis. M. ⁊ dirige ac/
tus eorū quotidie in bonum: ⁊
om̄ia peccata eorū dimitte: ⁊ mitte
in cor eorū talē intellectum: vt ex toto
corde tibi fideliter ſeruiant ⁊ tibi pla
ceant: ⁊ om̄i tēpore in tuo ſancto ſer/
uitio permaneant. Per.

Famulos ⁊ famulas tuas q̄ue/ y
f ſumus domine: fratres ⁊ ſoro/
res meos om̄eſqꝫ debitores mē
os corpore pariter ⁊ mente purifica:
vt in tua inſpiratiōe compuncti: no/
xias delectationes vitare p̄ualeant.
Per dominū noſtrum ieſū chriſtū.

Dignus eſt mercennarius vel ope/
rarius mercede ſua: orationibus tuis
credit ⁊ optat iuuari: ⁊ ſarcina pec/
catorum a te ſubleuari. Per.

Beati Anſelmi liber meditationū: explicit.

Capitulorum libri de meditatione redemptionis generis humani beati Anſelmi Annotatio.

Ca. i. Que ſit virtus ſaluationis: ⁊ vbi.
ij Cur ſit occultata ⁊ tam diu dilata.
iij Qua ⁊ cuius neceſſitate ſe ſic humiliauit.
iiij Quomodo dicatur fact⁹ obediens ⁊ huiuſmodi: cum ſola libera voluntate hoc fecerit.
v De meditatione circa hoc ⁊ q̄ ſit gaudendū circa paſſionē chriſti.
vj De bñficijs hoīs xp̄o exhibitis.
vij De gratijs agendis ſup his.

Beati Anſelmi de meditatione redemptiōis generis humani liber incipit.

Que ſit virtus ſaluationis ⁊ vbi: Ca. I.

De meditatiõe redẽptiõis hũane

Anima christiana: aĩa de gravi morte r̃suscitata: aĩa de misera servitute christi sanguine redẽpta ⁊ liberata: excita mentem tuam: memento resuscitationis tue: recogita redemptionem ⁊ liberationẽ tuã: retracta ubi ⁊ que sit ỽtus salvationis tue: versare in meditatiõe eius: delectare in ꝯtẽplatiõe eius: excute fastidiũ tuũ: fac vim cordi tuo: intende in hoc mẽtem tuaꝫ: gusta bonitatẽ redẽptoris tui: accendere in amorem salvatoris tui: mande favũ verborũ: suge plus q̃ mellitũ saporẽ: gluti salubrẽ dulcorẽ: mande cogitando: suge intelligendo: gluti amando ⁊ gaudẽdo: letare mandendo: gratulare sugendo: iocundare gluttiendo. Ubi ergo ⁊ q̃ est ỽtus ⁊ fortitudo salvatoris tui? Certe christus te suscitavit: Ille bonus samaritanꝰ te sanavit: Ille bonꝰ amicus anima sua te liberavit: Christus inquã. Ergo virtus salvationis tue: virtus est christi. Ubi est hec virtus christi? Utiqꝫ cornua in mani-

Abac. 3. bus: Ibi abscõdita est fortitudo eiꝰ. Cornua quideꝫ in manibus eius: q᷑ brachijs crucis confixe sunt manus eius. Que aũt fortitudo in tãta infirmitate? Que altitudo in tãta humilitate? Quid venerabile in tanto ꝯtemptu? Sed certe iõ absconditũ: q᷑ in infirmitate: et ideo celatũ: q᷑ in humilitate: Ideo occultũ: q᷑ in ꝯtẽptu. O fortitudo abscondita: hominẽ in cruce pẽdentẽ suspendere mortẽ eternaꝫ: genus humanũ ꝓmentẽ: hoĩem in ligno confixũ: defigere mũdũ ꝑpetue morti affixũ. O celata potestas: hoĩeꝫ damnatũ cũ latronibꝰ: salvare hoĩes dãnatos cũ demõibꝰ: hoĩem ĩ patibulo extensũ oĩa trahere ad seipm. O virtus occulta: unaꝫ aĩam emissam ĩ tormẽto: innũerabiles extrahere de ĩferno: hoĩeꝫ mortẽ corporis suscipe: ⁊ mortẽ aĩaꝝ ꝑimere.

Cur sit occultata ⁊ tam diu dilata: Ca. II.

Cur bone domine: pie redemptor: potens salvator: cur tã tã virtutẽ operuisti tãta humilitate? An ut falleres diabolũ: q̃ fallendo hominẽ deiecit de paradiso? Sꝫ utiqꝫ ỽitas nullũ fallit. Qui igr̃ ignorat q̃ nõ credit veritatẽ: ip̃e se fallit. Qui vidꝫ ỽitatẽ ⁊ odit ⁊ ꝯtẽnit: ip̃e se fallit. Ueritas itaqꝫ nullum fallit. An ideo ut ip̃e diabolus se falleret? Sed utiqꝫ sic veritas nullum fallit. ita nõ intendit ut aliq̃s se fallat: q̃uis hoc dicat̃ facere cũ ꝑmittit. Nõ enĩ assumpsisti hominẽ ut te notum operires: sed ut ignotũ aperires. Uerũ deũ: veꝝ hominẽ te dixisti: ⁊ opibꝰ oñdisti. Res ꝑ se occultata fuit nõ studio occulta: nõ sic est facta ut absconderet̃: sed ut suo ordine ꝑficeretur. Nec ut aliqueꝫ deciperet: sed ut quẽadmodũ oportebat: fieret. Et si dicit̃ occultata: nõ est aliud q̃ nõ est oĩbus revelata. Nã etsi veritas non oĩbus se manifestat: nulli tamẽ se negat. Ergo dñe nec ut falleres nec ut aliquis se falleret sic fecisti: sꝫ ut faceres quod ⁊ quomodo faciendum erat: per omnia in veritate perstitisti. Qui ergo se fefellit ĩ tua ỽitatẽ: nõ de te: sed de ꝑpria queratur falsitate. An diabolus habebat aliq̃d iuste adversus deũ vel adversus hominẽ ꝑpt̃ qd̃ deꝰ ꝑus deberet adversus eũ pro homine hoc mõ agere q̃ aperta fortitudine: ut dũ illectũ illũ hominẽ ĩiuste occideret: iuste potestatẽ quã sup iniustos habebat: perderet. Sed certe diabolo nec deus debebat aliquid nisi penã: nec homo nisi vincere: ita ut quẽadmodũ ab illo se facile ꝑmisit vinci peccãdo: ita illũ vinceret usqꝫ ad difficultatẽ mortis iusticiã integrã servãdo. Sꝫ ⁊ h᷑ nõ nisi deo debebat homo: Nã nõ peccavit adversus diabolũ: ꝫ adversus deuꝫ. Nec homo diaboli erat: ꝫ ⁊ homo ⁊ diabolus dei erant. Sed ⁊ q̃ diabo-

ſus vexabat hoīez: non hoc faciebat
zelo iuſticie ſʒ neqtie: nec iubēte dō ſʒ
pmittēte: nō diaboli ſʒ dei iuſticia ex
igēte. Nihil ġ erat ī diabolo cur deꝰ
adūſus eū ad ſaluādū hoīez fortitu
dinē ſuā celare aut differre deberet.

Qua ⁊ cuius neceſſitate ſe ſic humiliauit: Ca. III.

N aliq̄ neceſſitas coegit vt al
a tiſſimꝰ ſic ſe hūiliaret: ⁊ opꝰ ad
faciendū aliq̄d tantū labora/
ret? Sed oīs neceſſitas ⁊ impoſſibili
tas ciꝰ ſubiacet voluntati. Quippe
qđ vult: neceſſe ē eſſe: ⁊ qđ nō vult:
impoſſibile ē eſſe. Sola ġ volūtate:
⁊ qm̄ oīs eius volūtas ſp̄ bona ē: ſo
la fecit hoc voluntate. Nō eī deus
egebat vt hoc mō hominē ſaluū face
ret: ſʒ hūana nat̄a īdigebat: vt ſic nō
dn̄o deo ſatiſfaceret. Nō egebat deꝰ
vt tā laborioſa pateret̄: ſʒ indigebat
hō vt ſic deo recōciliaret̄: nec egebat
deus vt ſic hūiliaret̄: ſed indigebat
hō vt ſic de profundo inferni erue/
ret̄. Diuina natura humiliari aut la
borare nō eguit nec potuit: hec om/
nia humanā naturā vt ad hoc reſti/
tueret̄ ꝓpter qđ facta erat: neċe erat
facere: ſed nec illa nec quicquid de/
us non eſt: poterat ad hoc ſufficere.
Nā hō ad qđ inſtitutus eſt nō reſti/
tuit̄: ſi nō ad ſimilitudinē angelorū
in q̄bus nullū eſt peccatū ꝓuehitur.
Qđ eſt impoſſibile fieri: niſi omī pce
pta peccatorū remiſſione: que nō fit
niſi p̄cedēte integra ſatiſfactiōe: quā
ſatiſfactionē talē oportet eſſe: vt pec
cator aut aliq̄s ꝓ illo det aliq̄d deo
de ſuo qđ debitū nō ſit: qđ ſupet oē
qđ deus nō eſt. Si eī peccare ē deū
exhonorare: ⁊ hoc hō facere non de/
beret: etiā ſi neċe eēt q̄cq̄d ē qđ deꝰ
nō ē perire: vtiq̄ v̄itas immutabilis
⁊ aperta ratio exigit vt q̄ peccat red
dat aliq̄d deo ꝓ honore ablato ma/
ius q̄ſit hoc ꝓ quo illū exhonorare
n̄ debuit. Qđ qm̄ hūana natura ſo/
la nō hēbat: nec ſine debita ſatiſfacti
one recōciliari poterat: ſic nec illa nec
q̄cq̄d deꝰ n̄ ē ad h̄ ſufficere: Ne ġ iu/
ſticia dei ī regno ſuo pctm̄ īordinatū re
linq̄ret: ſbuenit bonitas dei: ⁊ eā in
ſuā pſonam aſſumpſit filius dei: vt
in ea perſona eſſet homo deus q̄ ha/
beret qđ ſuparet: nō ſolū oēm eſſen/
tiā que deus nō eſt: ſed ⁊ omē debi/
tū qđ ſoluere peccatores debent: ⁊
hoc cum nihil ꝓ ſe deberet: ſolueret
ꝓ alijs: q̄ qđ debebāt reddere nō ha
bebāt. Precioſior eſt nanq̄ vita ho
minis illius q̄ oē qđ deus non eſt: ⁊
ſuperat omē debitū qđ debent pecca
tores ꝓ ſatiſfactione. Si eī illiꝰ in/
terfectio ſupat omnē multitudinē et
magnitudinē peccatoꝝ que cogitari
poſſunt extra perſonam dei: palā eſt
quia vita eius magis eſt bona q̄ oīa
peccata ſint mala q̄ extra pſonā dei
ſunt. Hanc vitā homo iſte cū ex debi
to mori non debebat: quoniā pecca/
tor nō erat: ſpōte dedit de ſuo ad ho
norē patris: cū eā ſibi auferri ꝓpē iu/
ſticiā permiſit: vt exemplū omibus
alijs daret: iuſticiā dei ab illis nō eē
deſerendā ꝓpter mortē quā ex neceſ
ſitate aliquando ſoluere debent: cū
iſte qui eā non debebat ⁊ ſeruata iu/
ſticia vitare poſſet: eā ſibi illatā ꝓ/
pter iuſticiā ſponte ſuſtineret. Dedit
itaq̄ humana natura deo in illo ho/
mīe ſpōte n̄ ex debito qđ ſuū erat: vt
redimeret ſe in alijs in quibus quod
ex debito exigebat̄ reddere nō habe
bat. In omnibus his diuina natura
non eſt humiliata: ſʒ hūana ē exalta/
ta: nec illa ē iminuta: ſʒ iſta miſericor
diter eſt adiuta.

Quomodo dicatur factus obediens ⁊ huiuſmodi: cū ſola libera volūtate hoc fecerit: Ca. IIII.

Ec humana natura in iſto ho/
n mine paſſa eſt aliq̄d vlla ne
ceſſitate: ſʒ ſola libera volunta
te. Nec alicui violentie ſubcubuit: ſʒ
ſpontanea voluntate ad honorē dei
⁊ vtilitatē alioꝝ hominū q̄ illi ma/
la voluntate ſūt illata laudabiliter
⁊ miſericorditer ſuſtinuit. Nec vllā

cogente obedientia: ꝫ potenti diſponēte ſapientia. Nō em̄ illi homi pat vt moreretur cogendo ꝑcepit: ſed ille q̄ patri placiturū: ⁊ hoibus ꝓfuturuȝ intelierit: hoc ſponte fecit. Nō em̄ ad hoc eū cogere potuit pater: q̄ ab eo exigere nō debuit: nec patri tantus honor potuit non placere: quem tam bona voluntate filius ſpōte obtulit. Sic itaq̄ꝫ patri liberā obedientiā exhibuit: cū hoc q̄ patri placiturū ſciuit: ſpōte facere voluit. Deniq̄ꝫ qm̄ pr̄ illi hanc voluntatē bonaȝ dedit ꝗuis liberā: non īmerito dicitur quia eaȝ velut ꝑceptum patris accepir. Hoc itaq̄ꝫ mō obediens fuit patri vſq̄ꝫ ad mortē. Et ſicut mandatū dedit illi pater: ſic fecit. Et calicē quē dedit illi pater: bibit. Hec eſt em̄ ꝑfecta ⁊ liberrima humane nature obedientia: cū voluntatē ſuā liberā ſpōte voluntati dei ſubdit: ⁊ cū acceptā bonā voluntateȝ ſine om̄i exactione ſpōtanea libertate opere ꝑficit. Sic homo ille redemit omnes alios: cum hoc quod ſponte dedit deo: computat pro debito q̄ illi debebāt. Quo ꝑcio non ſemel tantū a culpis homo rediſuitur: ſed etiam quotiens cū digna penitentia redierit recipiſ: Que tamen penitentia peccanti nō ꝓmittitur. Q̄ quoniā in cruce factū eſt: per crucem noſter chriſtus nos redemit. Qui ergo ad hanc gratiā volūt cum digno affectu accedere ſaluant: Qui xͦ illā ꝯtēnūt: q̄ꝛ debituȝ q̄ debent nō reddūt: iuſte damnantur.

Ioh. 14.

Ibidē. 18

De meditatione circa hoc: ⁊ de quo gaudenduȝ circa paſſionē chriſti: Ca. V.

e Cce aīa chriſtiana: hec ē xp̄us ſaluationis tue: hec ē cā libertatis tue: hoc eſt ꝑciū redēptionis tue. Captiua eras: ſed hoc mō es redēpta. Ancilla eras: ⁊ ſic es liberata. Sic es exul reducta: ꝑdita: reſtituta ⁊ mortua reſuſcitata. Hoc mādat homo: hoc ruminet: hoc ſugat: ꝫ glutiat cor tuum: cum eiuſdē redemptoris tui carneȝ ⁊ ſanguinē accepit os tuū: hoc fac in hac vita q̄tidianū panē ⁊ victū ⁊ viaticū tuū: quia p ꝫ ⁊ nō niſi p hoc ⁊ tu manebis in chriſto ⁊ chriſtus in te: et in futura vita erit plenum gaudium tuum. Sed o tu domine: tu qui vt ego viuerem mortem ſuſcepiſti. Quomodo letabor de libertate mea que non eſt niſi de vinculis tuis? Qualiter gratulabor de ſalute mea: cuȝ non ſit niſi de doloribus tuis? Quomodo gaudebo de vita mea que nō eſt niſi ꝺ morte tua? An gaudebo de his que paſſus es: ⁊ de crudelitate illorum qui ea tibi fecerunt? Quoniā niſi illi feciſſent: tu paſſus nō eēs. Et ſi tu paſſus nō eſſes: hec mea bona nō eēnt. Aut ſi de illis dolebo: quomodo de iſtis propter que illa fuerunt: ⁊ que non eſſent niſi illa fuiſſent gaudebo? Sed certe illorum nequitia nihil facere potuit niſi quia tu ſponte permiſiſti: nec tu paſſus eēs niſi q̄ꝛ pie voluiſti. Illorū itaq̄ꝫ debeo crudelitatem execrari: morteȝ ⁊ labores tuos compatiendo imitari: piam voluntatē tuam gr̄as agendo amare: ac ſic ſecure ꝺ bonis mihi collatiſ exultare.

De beneficijs homi a chriſto exhibitis: Ca. VI.

e Rgo homuncio: illorū crudelitatē dimitte eī iudicio: ⁊ tracta ꝺ his que debes ſaluatori tuo: Cōſidera quid tibi erat: ⁊ quid tibi factum ſit: ⁊ penſa qui hoc tibi fecit quo amore dignus ſit: Intuere neceſſitatem tuam ⁊ benignitatem eius: et vide quas gr̄as reddas ⁊ q̄ꝫtū debeas amori eiꝰ. In tenebris: in lubrico in deſcenſu ſubter irremeabile chaos inferni eras īmerſū: ⁊ q̄ſi plumbeum pondus pendens a collo tuo te deorſū trahebat. Onꝰ īportabile deſup te ꝑmebat: hoſtes iuiſibiles te toto conatu impellebant. Sic eras ſine oī auxilio ⁊ neſciebas: q̄ꝛ ſic ꝯceptus ⁊ natus eras. O quid tibi tunc erat ⁊ quo te iſta rapiebant: expaueſce memorando: ꝯtremiſce cogi

tādo. O bone domīe ieſu chriſte ſic
poſito nec petenti nec opinanti vt
ſol mihi illuxiſti: et quomō erā oſtē/
diſti: Abieciſti plūbū qꝺ deorſū me
trahebat: ⁊ remouiſti onus qꝺ deſu/
per me ꝑmebat: impellentes me repu
liſti: ac illis te ꝓ me oppoſuiſti. Vo/
caſti me noīe nouo qꝺ mihi ꝺ tuo no
mīe dediſti: ⁊ īcuruatū ad aſpectū
tuum erexiſti dicens: Cōfide: ego te
redemi: aīam meā ꝓ te dedi: Si ad/
heres mihi ⁊ mala in ꝗbus eras eua
des: ⁊ in ꝓfundū quo ꝓperabas nō
cades: ſ ꝑducā te ad regnū meū: ⁊ fa
ciam te heredē dei ⁊ coheredē meū.
Exinde accepiſti me in tuitionē tuā:
vt nihil noceret aīe mee ꝯ volunta/
tē ſuā. Et ecce licet adhuc nō adhe/
ſerim tibi ſicut ꝯſuluiſti: nondū tñ in
infernū me cadere permiſiſti: ſed ad/
huc expectas vt adhereā ⁊ faciaſ qꝺ
ꝓmiſiſti. Certe dñe ſic erā: ⁊ hoc feci/
ſti mihi: In tenebris erā: qꝛ nihil nec
meipm ſciebā ī lubrico: qꝛ ībecillis:
⁊ fragilis ad lapſuꝫ peccati eram in
deſcenſu ſuper chaos inferni: quia in
ꝑmis parētibus deſcenderā de iuſti/
cia ad iniuſticiā: ꝑ quā deſcendit ad
infernuꝫ: et de beatitudine ad tēpo/
ralem miſeriā: de qua cadit ad etnā
miſeriā. Pondus originalis pecca/
ti deorſum me trahebat: et onus im/
portabile iudicij dei me premebat: ⁊
inimici mei demones: vt me alijs pec
catis dānabiliorē facerēt: ꝗtū in ip/
ſis erat vehementer inſiſtebant. Sic
deſtituto oīm auxilio: illuxiſti mihi ⁊
quō eram oſtēdiſti. Quia ⁊ cū ego
nondū hoc noſcere poteram: alios ꝗ
pro me eſſent: ⁊ poſtea meipm aliꝗꝺ
poſtularē: hec me oīa docuiſti: plum
bū trahens ⁊ onus grauās ⁊ hoſtes
impellentes reieciſti. Quia peccatū
in quo natus ⁊ ꝯceptus erā ⁊ dāna
tionē eius amouiſti: et malignos ſpi/
ritus ne vim aīe mee facerēt ꝓhibu/
iſti: Chriſtianū me feciſti vocari de
noīe tuo: per qꝺ ⁊ ego ꝯfiteor: ⁊ tu
cognoſcis me inter redēptos tuos ⁊
erexiſti ⁊ eleuaſti me ad noticiam et
amorē tuū: feciſti me ꝯfidere de ſalu
te aīe mee pro qua dediſti animā tu/
aꝫ: ⁊ mihi ſi te ſeq̄rer ꝓmiſiſti glaꝫ tu
am. Et ecce cū nondū ſequar te ſicut
conſuluiſti: ſ inſuꝑ multa peccata fe/
cerim que tu ꝓhibuiſti: adhuc expe/
ctas vt te ſeq̄r: ⁊ dones qꝺ ꝓmiſiſti.

De gratijs agēdis ſuꝑ his: Ca. VII.

Conſidera anima mea: intēdi/
te oīa intima mea ꝗntum illi
debeat ſbſtātia mea tota. Cer
te dñe qꝛ me feciſti: debeo amori tuo
meipm totum: quia me redemiſti: de/
beo meipm totū: quia tantū ꝓmittiſ:
debeo meipm totū: imo tantū debeo
amori tuo plus ꝗꝫ meipm: quātū tu
es maior me ꝓ quo dediſti teipm: ⁊
cui ꝓmittis teipm. Fac ꝑcor dñe me
guſtare ꝑ amorē qꝺ guſto per cogni/
tionē: Sentiā ꝑ affectū qꝺ ſentio ꝑ
intellectū: plus debeo ꝗꝫ meipm to/
tū: ſ nec plꝰ habeo: nec hoc ipm poſ/
ſū ꝑ me reddere totū. Trahe me dñe
ī amorē tuū: ⁊ hoc ipm totū. Totū qꝺ
ſum tuū eſt ꝯditione: fac totū tuū di/
lectione. Ecce dñe corā te ē cor meū:
conat: ſed per ſe nō poteſt: fac tu qꝺ
ipm nō poteſt. Admitte me intra cu
biculuꝫ amoris tui: peto: quero: pul/
ſo. Qui me facis petere: fac ⁊ accipe/
re. Das querere: da inuenire. Doces
pulſare: aperi pulſanti. Cui das ſi ne
gas petēti? Quis inuenit: ſi q̄rēs fru
ſtrat? Cui apis ſi pulſanti claudis?
Quid das nō oranti: ſi amorem tu/
um negas oranti? A te habeo deſi/
derare: a te habeaꝫ impetrare. Ad/
here illi: adhere importune aīa mea.
Bone domīe: pie dñe ne reijcias eaꝫ:
fame amoris tui lāguet: refocilla eā:
ſatiet eā dilectio tua: īpinguet eā af/
fectꝰ tuꝰ: īpleat eā amor tuꝰ: occupet
me totū ⁊ poſſideat me totū: qꝛ tu es
cū pr̄e ⁊ ſpirituſancto deus ſolus be
nedictus in ſecula ſeculoꝝ: Amen.

Bti Anſelmi liber de meditatione redemptionis generis humani: explicit.

De paſſione domini

Eiuſdem beati Anſelmi: dialogus de paſſione domini incipit.

A Eat⁹ An/
ſelm⁹ ep̄s longo tp̄e ie/
b iunijs: lachrymis ꝛ ora
tionib⁹ glīoſam ꝟginē
exorabat: vt ei dilecti
filij ſui paſſionē dignaret̄ pfecti⁹ re/
uelare. Cui tādē apparēs btā virgo
dicebat: Tāta ꝛ talia paſſus eſt me⁹
fili⁹ p̄dilectus: qd̄ nulli⁹ fidel̄ ſine la/
chyma ꝝ effuſiōe pōt exprimere. Tñ
quia glorificata ſum: ampli⁹ flere nō
poſſū: ꝛ ad p̄ces tuas ꝛ p ſalute mul
toꝝ: tibi paſſionē mei filij p ordinē
explicabo. Btūs ḡ Anſelm⁹ q̄ſiuit
p ſingula: ꝛ beata virgo ad ſingula
reſpōdebat. A Dic mihi chariſ
ſima dn̄a: quale fuit initiū paſſionis
filij tui? M Qn̄ filius me⁹ a ce/
na facta cū diſcipl'is ſuis ſurrexit: Iu
das ſcarioth ſacerdotū p̄ncipes ad/
ijt: ꝛ filiū meū tradēs: p triginta ar/
gēteis vēdidit. A Quales fue/
rūt illi denarij? M Hiſmaeliti/
ci: quib⁹ ꝛ ioſeph vēdit⁹ fuit añ mul
tos annos: ꝛ hereditaria ſucceſſiōe
fuerāt deuoluti ad illos iudeos: q̄ fi
liū meū emerūt: ꝛ vnuſq̄ſq꞉ denari⁹
valebat trigīta vſuales. Iudas ꝟo
tā auarus fuit: q꞉ qñ denarios vidit:
chriſtū p eis tradidit. Et licz chriſt⁹
ei p̄dixiſſet ſepi⁹: tñ ille iudas pſb̄ nō
fuerat emēdat⁹. A Fuiſti tunc
cū filio tuo: ꝛ diſcipulis ei⁹? M
Nō: ſed ſcias qñ fili⁹ me⁹ cenauerat
ꝛ qñ pedes diſcipl'oꝝ lauerat: ꝛ cor/
pus ſuū ꝛ ſanguinē ſuū diſcipl'is de/
derat: ꝛ dulciter p̄dicauerat: at iu/
das pontifices adierat: fili⁹ me⁹ de
monte ſion cū diſcipulis ſuis p por/
tā ad natatoriū ſiloe: vbi erat hort⁹
quē introiuit: et diſcipulis dormien/
tibus aſcendit ad montis oliueti pe/
dem: quātū ad iactū lapidis a diſci
Pſ. 68. pulis: ꝛ orauit ſic patrē: Exaudi me
dn̄e: qm̄ benigna ē miſericordia tua:
ſm̄ multitudinē miſerationū tuarū:
reſpice ī me: Ne auertas faciē tuam
a puero tuo qm̄ tribulor velocit̄ ex/
audi me: Intēde aīe mee ꝛ libera eā
propter inimicos meos eripe me.
A Quare orauit? M Pro/ B
pter tres ratiōes. Prima q꞉ delica/
te nutrit⁹ fuit: vtpote filius virginis
ꝛ d̄ ſtirpe regia nat⁹: q꞉ nobiles ma
gis dolēt q̄ ignobiles. Scd̄a q꞉ tāta
anguſtia eū inuaſit: q꞉ guttas ſangui/
neas ſudauit de toto corpe: q꞉ deus
fuit: ꝛ ideo oīa q̄ pati debuit pſciuit:
videlicet cōſputionē: blaſphemias:
flagellationē: crucifixione: ꝛ hmōi.
Tertia q꞉ p̄ſciuit q꞉ iudei nō debe/
rēt ei miſereri. Et qñ ſic orauit: Pa/ Matt. 26
ter ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix
iſte: verūtamē nō mea voluntas ſed
tua fiat: angel⁹ dn̄i apparuit ei ꝯfor
tās eū ꝛ dicēs: Cōſtans eſto dn̄e: nō
gen⁹ humanū debes redimere. Poſt
hoc fili⁹ me⁹ ad diſcipl'os rediit: eoſ
q꞉ dormiētes inuenit: quib⁹ ꝛ dixit:
Nō potuiſti vna hora vigilare me/
cū? Dicēs etiā: Ecce appropīquat q̄
me tradet: et ecce Iudas venit cum
turba iudeoꝝ magna: dixitq꞉ iudeis:
Duo itaq꞉ pares ſūt: ſcz Iacob⁹ ꝛ Ie
ſus: vñ do vobis ſignū: Quēcūq꞉ Ibidem.
oſculat⁹ fuero: ipſe ē tenete eū. Et cū
iudas accederet cū turba: pceſſit Ie
ſus ad eos dicēs: Quē queritis? Qui
reſpōderūt: Ieſum nazarenū. Qui/
bus Ieſus: Ego ſū. Et cum dixiſſet:
ego ſum: oēs ceciderūt retrorſū. Ite/
rū dixit ieſus: Si me queritis: ſinite Ioh. 18.
hos abire: vt ſcp̄tura ipleat̄: Quia
q̄s dediſti mihi: nō pdidi ex eis quē/
q̄. Tūc iudas oſculabat̄ eū. Cui di/
xit ieſus: Iuda oſculo tradis filium
hoīs? At illi iniecerūt man⁹ in Ieſū
ꝛ tenuerūt eū. Tūc petr⁹ eduxit gla
diū: ꝛ pcuſſit ſeruū p̄ncipis ſacerdo/
tū q̄ vocabatur malch⁹. A Cō/ C
tigit ibi aliqd̄ miraculū? M Fi/
li⁹ meus applicuit ſibi ſeruū: ꝛ cura/
uit auriculā ei⁹: ꝛ dixit petro: Mit/

Matt.26 te gladiũ tuũ invaginam: Oĩs eñ q̃
accepit gladiũ: gladio ꝑibit: An pu/
tas qꝛ nõ poſſum rogare patrẽ meũ
ꝛ exhibebit mihi plus q̃ȝ duodecim
legiones angeloꝝ. Tunc omnes di/
ſcipuli relicto eo fugierunt. A
Dic piiſſima domina fuiſti tunc cum
illo? M Non. A Quare:
cũ eũ tãtũ diligeres? M Nox in/
ſtabat ꝛ nõ expediebat vt mulieres
tunc foris inuenirent̃. A Ubi ꝗ
dulciſſima fuiſti tunc? M Fui
in domo ſororis mee: matris ioãnis
euãgeliſte. A Quõ ꝗ vel a quo
nũciatũ tibi fuit factũ huiõi? M
Audi nũc qđ multũ eſt lamẽtabile:
Uenerũt diſcipli currẽtes ꝛ lachry/
mabilit̃ clamãtes: O chariſſima do/
mina: dilectus filius tu⁹ magiſter nr̃
captus eſt: ꝛ neſcimus q̃ ducat̃ vł q̃d
fiat ei. A Fleuiſti tunc domina?
M Licet ſcirem ꝙ gen⁹ humanũ
redimere deberet: tñ ꝓpter maternũ
affectũ: doloris gladius animã meã
ꝑtranſiuit. A Quo tũc fuit du
D ct⁹ filius tu⁹ dilect⁹? M De hor
to p̃dicto per vallẽ ioſaphat in ciui/
tatẽ: ꝛ ducebat̃ in palaciũ ſcribaꝝ et
pontificũ ꝛ phariſeoꝝ iuxta tẽpliũ in
domũ anne: ꝛ queſiuit annas de do/
ctrina ei⁹: ꝛ diſcipulis. At ille rñdit:
Ego palam locutus ſum mũdo: ego
ſemꝑ docui in ſynagoga: in templo
vbi omnes iudei conueniũt: ꝛ in oc/
culto locut⁹ ſum nihil: Quid me in/
terrogas? Tũc aſſiſtens vnus mini/
ſtroꝝ dabat ei alapã inexpte crude/
litatis dicẽs: Sic rñdes põtifici? Fi/
lius aũt me⁹ vt agn⁹ mãſuetus rñdit
ei: Si male locut⁹ ſum: teſtimoniũ ꝑ
hibe de malo: ſi aũt bene: q̃d me ce/
dis? Tũ eligauerũt oculos eius tã/
q̃ȝ furi: Qđ tñ nulli fit niſi prius cõ
demnet̃. Et illuſerunt ei tota nocte
ſpuẽtes in faciẽ ſuã: ꝛ ꝑcutientes eũ
dixerũt: Prophetiza nobis: q̃s eſt q̃
te ꝑcuſſit? Johẽs vero exiſtẽs intus
qui not⁹ erat põtifici: introduxit pe
trũ. Quẽ videns oſtiaria dixit: Tu
es ex diſcipulis hoĩs iſtius. Petrus
vero ter negauit cũ iuramẽto ꝙ nũ
q̃ȝ eũ vidiſſet neq; nouiſſet: Et ſtatĩ
gallus cantauit. Et ↄuerſus ieſus re/
ſpexit petrũ: Et recordatus eſt petr⁹
verbi domini qđ dixerat ei: Quia pri
us q̃ȝ gallus cantet: ter me negabis.
Et egreſſus petr⁹ fleuit amare. A E
Ubi fuiſti chariſſima dña cũ hec
fierent? M Statim cũ diſcipu/
li mihi dixiſſent q̃ facta fuerãt: om/
nia oſſa mea cõtremuerũt: ſurgẽſq;
cucurri cũ Maria magdalena iuxta
templũ: audienſq; tumultũ: volui in
trare: ſed non fui ꝑmiſſa: vnde ſta/
bam foris plorans ꝛ clamans: Heu
dilecte fili mi: lumen oculoꝝ meoꝝ:
quis dabit capiti meo aquã ꝛ oculis
meis fontẽ lachrymarũ: vt plangam
interfectũ filij mei? Maria ergo ma/
gdalena circuibat vndiq;: ꝛ introſpi
ciẽs ꝑ feneſtras: ꝛ audiens negatio/
nem petri: cõmota eſt in totis viſce/
ribus ꝓ deſolatiõe vnici filij mei: eo
ꝙ princeps diſcipuloꝝ eũ negaſſet:
ꝛ dixit: O ieſu bone: q̃lẽ finẽ ſortit⁹
es: vel quid fiet de te: cum iſte prin/
ceps diſcipulorũ te negauerit? O ie/
ſu nõ te negabo in eternũ. Ego autẽ
ſtabã plena dolore audiens omnes
illuſiones ꝛ ↄtumelias q̃s filio meo
dilecto inferebãt: ꝛ petrũ negantem
et oĩa que tota nocte ibi fiebant. Cũ
ergo petrus eũ tertio negaſſet: filiuſ
q; meuſ eũ reſpexiſſet: ꝛ ꝓpter qđ eũ
negauerat fleuiſſet amare: egreſſus
foras inuenit nos foris ſtantes: cui
cũ dolore dixi: Petre petre q̃d agit̃
cum ieſu? Qui clamãs ꝛ eiulans la/
chrymoſa voce reſpõdit: Heu chariſ
ſima dña abſq; miſericordia tractat̃
et cruciat̃ vſq; ad mortẽ. Et currens
abſcõdit ſe ꝑ timore in lapide qui vo
cat̃ gallicantus: ꝛ nõ comparuit do
nec ieſus mortu⁹ fuit in cruce. A
F Dic dña chariſſima quid feciſti cũ
h audires? M Gladius ſymeo/
nis ꝑtrãſiuit aĩaȝ meã. A Quid
factum fuit poſt hec? M Mane

facto eduxerũt eũ de domo Anne: ⁊
duxerunt eũ ad cayphã principẽ ſa/
cerdotũ: Tunc primo poſtꝙ captus
fuerat vidi eum: et accurrens quaſi
leena raptis fetib⁹: videbã illã deſi/
derabilẽ faciẽ ſputꝭ iudeoꝝ macula/
tã: dicẽs lachrymãdo: Heu dilectiſ/
ſime fili: ꝙ miſerabilitẽ te mõ video:
q̃ totiẽs tuo dulciſſimo aſpectu gau/
debam: Et volẽs illũ amplecti: non
fui ꝑmiſſa accedere: ſꝫ truſa a iudeis
huc ⁊ illuc: ꝯtumelioſe ſũ amota: et
pplis vndiqꝫ ꝯcurrebat: ſicut qñ fu/
res ⁊ latrones ꝯdemnantur. A

Habuiſti tunc aliquam ſpem ꝙ li/
berari poſſet? M Etiã: ſciebam
eñi ꝙ ita ingenioſus fuit et facũdus:
⁊ ſperabam ꝙ ſe excuſaturus eſſet: ſi
Isa. 35. ad iudiciũ veniret: Tũ ſtetit quaſi
agn⁹ mãſuetiſſimus ⁊ nõ aperuit os
ſuũ. Item fuit etiã ita amicabilis ꝙ
ſperabã ꝙ deberent ei⁹ miſereri. Et
modico tꝑe dilapſo: adeo ꝯſput⁹ fuit
ꝙ q̃ſi leproſus apparebat. Inuene/
rũt eñi mlta falſa teſtimonia: dicẽtes
eũ eſſe legis deſtructorẽ ⁊ ppli ꝑuer
ſorẽ. Tandẽ duo falſi teſtes acceſſe/
rũt dicẽtes: Hic dixit: Poſſum de/
ſtruere tẽplũ dei: ⁊ poſt triduũ reedi
ficare illud: Et cayphas dixit: Dic no
bis ſi tu es xp̃s? Jeſus reſpõdit: Si
dixero vobis: nõ creditꝭ mihi: Si au
tem interrogauero vos: nõ rñdetis ne
qꝫ dimitteris: Amẽ dico vobis: amõ
videbitis filiũ hoĩs ſedentẽ a dextrꝭ
ꝟtutis dei: ⁊ venientẽ cũ nubib⁹ celi.
Tunc princeps ſacerdotũ ſcidit ve/
ſtimẽta ſua: ⁊ ait: Quid adhuc deſi/
deram⁹ teſtes? Audiſtꝭ blaſphemiã:
Quid vob̃ videt̃? Tunc oẽs clama/
bãt: Reus eſt mortis. Hac plata ſen
tentia: gladi⁹ ſymeõis ꝑtrãſiuit ani
mã meam. A Quo tũc ductus
fuit? M Ad iudicẽ pilatũ. A

B Sperasti ibi aliq̃d dña chariſſi/
ma? M Multũ ſperauerã: cum
turba ꝯueniſſet cui ſepe dulcitẽ p̃di/
cauerat: ⁊ q̃ꝝ infirmos ſanauerat: et
eos in deſerto pauerat ꝙ eũ de mani/
bus iudeoꝝ liberare deberẽt. Tunc
vnanimitẽ clamabãt coram pilato:
Crucifige crucifige eũ. Et ĩpoſuit ei
turba ꝙ dixerat ſe filiũ dei eſſe: ⁊ ꝙ
ꝓhibuiſſet tributa dari ceſari. Tunc
pilat⁹ q̃ſiuit eũ ð regno ſuo dicens:
Tu es rex iudeoꝝ? Et rñdit ieſus: A
temetipo h̊ dicꝭ: an alij tibi dixerũt de
me? Rñdit pilat⁹: Nũq̃d ego iude⁹
ſũ? Gẽs tua ⁊ põtifices tradiderũt te
mihi: q̃d feciſti? Rñdit ieſus: Regnũ
meũ nõ ẽ ð h̃ mũdo: ſi ex h̃ mũdo eſ/
ſet regnũ meũ: miniſtri mei vtiqꝫ decer
tarẽt vt nõ traderer iudeis: nũc aũt
regnũ meũ nõ ẽ ð h̃ mũdo. Dixit ita
qꝫ pilat⁹: Ergo rex es tu? Rñdit ie/
ſus: Tu dicꝭ: q2 rex ſũ ego: Ego ad
h̊ nat⁹ ſũ ⁊ ad h̃ veni ĩ mũdũ vt te/
ſtimoniũ ꝑhibeã ꝟitati: oĩs q̃ ex ꝟi/
tate eſt audit vocẽ meã. Dixit ei pi/
lat⁹: Quid ẽ ꝟitas? Hãc q̃ſtionẽ nõ
ſoluit ei xp̃s: q2 ſi ſoluiſſet: eũ vtiqꝫ
liberaſſet: ⁊ iõ gen⁹ hũanũ redẽptũ
nõ fuiſſet. Tũc iudas videẽs ꝙ dãna/
tus eẽt: penitẽtia duct⁹: retulit trigĩ/
ta argẽteos p̃ncipib⁹ ſacerdotũ ⁊ ſe/
niorib⁹ ppli dicẽs: Peccaui: tradẽs
ſanguinẽ iuſtũ. At illi dixerũt: Quid
ad nos: tu videris: Et ꝓiectꝭ argen/
teis ĩ tẽplũ receſſit ab eis: ⁊ abiẽs la/
queo ſe ſuſpẽdit. Pilat⁹ aũt ꝯuoca/
tis p̃ncipib⁹ ſacerdotũ ⁊ magiſtratib⁹ ⁊
plebe: dixit ad eos: Nullã cãm inue/
nio mortꝭ ĩ hoĩe iſto ex his ĩ q̃b⁹ eum
accuſatꝭ. At illi ĩualeſcebãt dicẽtes:
Cõmouit ppl̃m docẽs ꝑ vniũſã iu/
deã ĩcipiẽs a galilea vſqꝫ huc. Tũc
pilat⁹ audiẽs galileã: ⁊ ꝙ galileus
eẽt: miſit ieſũ ad herodẽ: q̃ ⁊ tũc erat
hieroſolymis. Herodes aũt viſo ie/
ſu gauiſus ẽ valde: Erat eñi ex multo
tꝑe cupiẽs videre eũ: eo ꝙ audierat
mlta ð eo: ⁊ q2 ſperabat aliq̃ð ſignũ
ab eo fieri. Interrogabat ḡ ieſum multꝭ
ſmõib⁹: videlꝫ ſi eſſet ille puer quẽ
pr̃ ſu⁹ volebat interficere: ⁊ ꝓpt̃ eum
multos pueros interfecerat. Itẽ ſi eẽt
ille q̃ cecos illuminauerat ⁊ q̃ lazarũ
ſuſcitabat ⁊ adoleſcẽtẽ filiũ vidue: ĩ

porta ciuitat̃ naym: ⁊ mlt̃a alia mi/
racl'a feciſſet: ⁊ rogauit eũ vt aliqͦd ſi/
gnũ faceret: ꝓmittẽs vt eũ de manu
iudeoꝝ eripet. Jeſus aũt nihil ei re/
ſpõdit. Et poſuit herodes coronam
ſup caput eius: ꝓmittens ꝙ ſi faceret
ei ſignũ ꝙ ipm regni ſui ꝑncipem fa/
ceret ⁊ pariter coheredẽ. Iſta coro/
na romani coronant̃ impatores. Je/
ſus aũt nõ reſpõdit ei. Stabãt autẽ
principes ſacerdotũ ⁊ ſcribe ꝯſtãter
accuſantes eũ. A O dulciſſima
h quid tũc ſperabas? M Sciebã
herodẽ eſſe regẽ natural' elegãtie: et
ĩõ ſperabam ꝙ regi excellẽtiſſimo fi
lio meo parcere debuiſſet. Spreuit
aũt filiũ meũ: ⁊ indutũ veſte alba re
miſit eũ pilato: Et facti ſũt amici he/
rodes ⁊ pilatus: nã antea amici nõ
erãt adinuicẽ. Sciẽs aũt pilat⁹ quã/
ta ĩmanitate ⁊ crudelitate in mortẽ
filij mei ꝯſpirauerĩt iudei: ꝓmiſit q̃ſ/
dã qui Jeſũ ab herode ꝯducerẽt: ne
ipm in via interficerent. Remiſſo er/
go filio meo: ꝯuocatis pilat⁹ oĩbus
iudeis dixit ad eos: Obtuliſtis mihi
Luc. 23. hũc hoĩem quaſi auertentẽ ppl'm: et
ecce ego corã vobis interrogãs: nul
lã cauſam mortis in eo ĩuenio ex his
in quib⁹ eũ accuſatis: Sed neq; he/
rodes: nã remiſi vos ad illũ: Et ec/
ce nihil dignũ morte actũ ẽ ei: Emẽ/
datũ ergo illũ dimittã? At illi pete/
bãt barrabã qui ꝓpter homicidium
miſſus erat in carcerẽ. Pilat⁹ dixit:
Quid eũ mali fecit? Nullã cauſam
mortis inuenio in illo: corripiã ḡ eũ
⁊ dimittã? At illi inſtabant vocibus
magnis vt crucifigeret̃ clamantes:
Crucifige crucifige eũ. Sedẽte ergo
pilato ꝓ tribunali: miſit ad eũ vxor
Mat. 27 ſua: Nihil tibi ⁊ iuſto illi: Multa eñ
in hac nocte paſſa ſum ꝑ viſum pro
pter illũ. Pilat⁹ aũt ſperans ꝙ cru/
delitati iudeoꝝ ſatiſfacere deberet:
Joh. 19. apphẽſum Jeſũ flagellari fec̃ ĩ ſta/
tua ligatũ: ita ꝙ a planta pedis vſq;
ad verticẽ nõ eſſet ĩ eo ſanitas. Hec
ſtatua ita ſpiſſa fuit qͦd circa duas
ſpannas man⁹ manũ tãgere nõ po/
tuit. Vñ accipiebãt corrigias: ⁊ ma/
nus ei⁹ ligabãt. A Speraſti ibi I
aliq̃d dñã chariſſima? M Mul
tũ ſperauerã ꝓpt̃ hãc cãm quã tibi
manifeſtabo: Delicata enim ⁊ natu/
ralis ingenuitas ⁊ mẽbroꝝ principa
liũ cõpages mihi matri ei⁹ ſolũmo/
do nota ſpem p̃ſtitit: Eſtimabã ſiq̃/
dem ꝙ nudato corpe formoſis mem
broꝝ liniamẽtis victi parcerẽt: ſ; heu
in momẽto tpis: totalis corpis ei⁹ ſu
perficies: ita ſanguine ſuꝑfundebat̃
ac ſi purpura eſſet circũdatus: ⁊ in/
ſtuporem et deformitatẽ trãſforma/
tus: oĩbus apparuit q̃ſi lepra ꝑcuſ/
ſus. Milites vero plectẽtes coronã
de ſpinis impoſuerunt capiti eius: et
veſte purpurea circũdederunt eũ ac
veniebãt ad eũ ⁊ dicebant: Aue rex
iudeoꝝ: ⁊ dabãt ei alapas. Hãc co/
ronam habet rex frãcie. Hec corona
nõ fuit de ſpinis: ſ; d' iũcis marinis:
q̃ hñt acutiores aculeos q̃ȝ vere ſpi/
ne. Hãc coronã cũ lancea percutien
tes capiti eius imprimere conabant̃
ita ꝙ ſanguis ꝑ ei⁹ faciẽ defluebat:
⁊ ſic cruentatũ eduxit eũ pilatus fo/
ras: ⁊ dixit: Ecce rex veſter. Illi aũt Ibidem.
clamabãt: Tolle tolle crucifige eũ.
Rñdit eis pylat⁹: Accipite eũ vos ⁊
crucifigite. Reſpõderũt: Nos legẽ
habem⁹: et ſm hãc legẽ debet mori:
q; filiũ dei ſe dicit. Cũ ergo audiſſet
pilat⁹ hos ſermones: magis timuit:
Et ingreſſus pretoriũ: dicit ad Jeſũ:
Unde es tu? Jeſus aũt reſpõſum nõ
dedit ei. Dicit ei pilat⁹: Mihi nõ lo/
queris? Neſcis q; poteſtatem habeo
crucifigere te: ⁊ poteſtatẽ habeo di/ Joh. 19
mittere te? Reſpõdit Jeſus: Nõ ha/
beres poteſtatẽ aduerſũ me vllã: ni/
ſi tibi datũ eẽt deſup: Propterea q̃
tradidit me tibi maius pctm̃ habet.
Et exinde q̃rebat pilatus dimittere
eũ: Judei aũt clamabãt dicẽtes: Si
hunc dimittis: nõ es amicus ceſaris.
Uidẽs autẽ pilat⁹ ꝙ nihil ꝓficeret: Mat. 27
ſed magis tumultus fieret: accepta

aqua lauit manus coram omni po/
pulo et dixit: Innocens ego ſum a
ſanguine iuſti huius: vos videritis.
Et reſpōdēs vniuerſus populꝰ dixit:
Sanguis eiꝰ ſup nos ⁊ ſup filios no
ſtros. Inſtabāt ꝗ magnis vocibꝰ vt
crucifigeret: ⁊ inualeſcebant voces
eoꝝ: Et pilatꝰ adiudicauit fieri peti/
tiones eoꝝ. Dimiſit aūt illis eū q̄ ꝑ/
pter homicidiū miſſus fuit in carce/
rem quē petebāt. Ad nimiā aūt ple
bis inſtantiā pilatꝰ huiꝰ morti ſen/
tentiā ꝓtulit ad filiū meū dicēs: Je
ſum nazarenū abiudico vite: ⁊ adiu/
dico morti ignominioſe crucis. A
R Quid feciſti dulciſſima cū h̄ au/
dires? M Hac ꝓlata ſentētia:
gladius ſymeonis ꝑtrāſiuit cor meū
et aīam meā. A Quid factum
fuit poſt hec? M Suſceperūt ie
ſum dilectū filiū meū ⁊ eduxerūt eū:
Joh. 19. vt ſcribit Joānes: ⁊ baiulās ſibi cru
cē exiuit in eū locum q̄ dicit caluarie
locus: vbi eū crucifixerunt; Cruxq̈
adeo magna erat ꝙ habuerat q̇nde/
cim pedes ī lōgitudīe: Et adeo debi/
litatus erat filiꝰ meꝰ p̄terita nocte: et
illa die: ꝙ eam portare nō poterat.
Luc. 23 Unde ⁊ lucas ſcribit: Apprehēde/
runt ſymonē quendā cyrenenſem:
⁊ impoſuerūt illi crucē portare poſt
vnicū filiū meū: Quod fecerūt nō cau
ſa miſerationis ꝙ cōpaterent ei: ſed
q꞉ p̄ debilitate id facere nō poterat.
R A Sequebant aūt alique mul/
eres eū educeret? M Tota tur/
Ibi. 5. ba conueniebat. Ut lucas ſcribit: Se
quebat aūt illū turba multa ppli et
mlieꝝ q̇ plāgebāt ⁊ lamentabāt eū.
Seq̄bant etiā pueri ꝓiciētes lutū ⁊
lapides in eū.. Cōuerſus autē filius
meus ieſus ad mulieres dixit: Filie
hierusalē nolite flere ſup me: ſed ſup
voſ ipos flete ⁊ ſup filios veſtros q̇
lutum ⁊ lapides mittūt in me: neſciē
tes quid faciūt: qm̄ ecce dies venient
in quibꝰ dicēt: Beate ſteriles ⁊ ven
tres qui non genuerunt: et vbera
que non lactauerūt. Tunc incipient

dicere montibus: cadite ſuper nos:
⁊ collibꝰ: operite nos: Quia ſi in vi/
ridi ligno: hoc ē ī puericia h̄ factūt:
in arido: hoc eſt in ſenectute q̇d fiet?
Uel ī viridi ligno: hoc eſt in me: in
arido: h̄ eſt ī alijs ſanctis meis quid
fiet? Ducebant ⁊ alij duo nequā cū
eo vt crucifigerent: Hoc fecerūt ad
ſui maiorē ꝯfuſionē. Cū aūt educe/
ret filius meꝰ principalis cū duobꝰ
ſceleratis extra portā ciuitatis cū in
genti p̄ſſura irruētis ppli ⁊ inſultan/
tis: volui eū ſequi ⁊ videre: ſ; nō po
tui p̄ maxīa ppli mltitudine q̄ ad op
probriū filij mei ꝯuenerat. Sꝫ tan/
dem vna cū maria magdalena deli/
berabā: ꝙ p viā obiacentis platee
circa quēdā fontē cucurrimꝰ: q̄tenꝰ
illi obuiā veniremus: Et cū venire/
mus iuxta fontē: obuiū habuimꝰ me/
um filiū deformatū: ꝯſſum omni do
lore. Qui benigne inclinās ſe ad me
dicebat: Auemat: Ac ſi diceret: gra
tes tibi refero electa mater mea pro
multimodis bn̄ficijs mihi impēſis: ⁊
ꝓ mlto labore quo in ſūma paupta/
tis adiectiōe enutriuiſti tēpiū corpo
ris mei: ⁊ nūc in deſtructiōe ꝯſtitu/
tū inter cōtumelias ⁊ opprobria ſeq̄
nō dedignaris nec vereris: q̈uis om
nibus ꝯtēptui habeamur. Et poſtq̈
venerīt ī locū caluarie: ibi eū crucifi/
xerūt: ⁊ latrōes cū eo: vnū a dextris:
et aliū a ſiniſtris. A Quō fece/
runt ei? M Audi anſelme: qđ M
mō referā nimis ē lamētabile: ⁊ nul/
lus euangeliſtarū ſcribit. Cū veniſ/
ſent ad locū caluarie ignominioſiſſi/
mū vbi canes ⁊ alia morticina ꝓ/
ijciebant: nudauerūt ieſum vnicum
filiū meū totaliter veſtibꝰ ſuis: ⁊ ego
exanimis facta fui: tamē velamē ca/
pitis mei accipiens circūligaui lūbis
ſuis. Poſt h̄ depoſuerīt crucē ſup ter
rā. ⁊ eū deſup extēderūt: ⁊ incutie/
bant primo vnū clauū adeo ſpiſſum
ꝙ tūc plene ſanguis nō potuit ema/
nare: ita vulnꝰ clauo replebat. Ac/
ceperūt poſtea funes ⁊ traxerūt ali/

ad brachium filij mei ieſu: ꝛ clauum
ſecūdū ei īcuſſerit. Poſtea pedes fu
nibꝰ traxerūt ꝛ clauū acutiſſimū īcu
tiebāt: ꝛ adeo tēſus fuit ꝙ oīa oſſa
ſua ꝛ mēbra apparebāt: ita vt īple/
Ps. 21. ref illō: Ps. Dinumerauerunt oīa
oſſa mea. Et tūc īpleta fuit ꝓphetia
ipiꝰ dauid: id ē ipiꝰ xp̄i dicēꝭ in pſ̄.
Ps. 44 Audi filia ꝛ vide: Quaſi diceret fi/
lius meꝰ: Audi chariſſima maꝛ mea
ſonū malleoꝝ: ꝛ vide q̄lr manꝰ meas
ꝛ pedes meos ꝯfixerūt: q2 nemo mi/
bi ꝯpatiꝛ niſi tu ſola mr̄ mea electa:
audi ꝛ vide ꝛ ꝯpatere mihi. Hec au
dieꝰ ꝛ videꝰ, gladiꝰ ſymeōis coꝛ meū
ꝛ aīam meā trāſfixit. Poſt h̄ erexe
rūt crucē cū mag̃ laboꝛe: ꝛ fuit adeo
alte ſuſpēſus ꝙ eiꝰ pedes nunꝗ at/
tingere poterāt: Et cū erectꝰ fuiſſet
tūc ꝓpꝛ pōderoſitatē corpꝭ vulne/
ra lacerata ſt ꝛ apta: ꝛ tūc p̄mo ſan/
guis ꝺ manibus ꝛ pedibꝰ copioſius
emanauit. Ego aūt induta fui qua/
dā veſte qua mulieres regionis illiꝰ
vti ſolēt: q̄ tegiꝛ caput ꝛ totū coꝛpꝰ:
et eſt quaſi lintheū: ꝛ fuit iſta veſtis
M tota reſperſa ſanguie. A Quid
factū eſt poſt h̄? M Poſtꝗ cru
cifixerūt filiū meū: diuiſerūt ſibi ve/
ſtimēta ſua: ꝛ mittebāt ſortē ſup ve/
ſtē incōſutilē: vt impleretꝛ qꝺ dictū
Ps. 21. eſt p ꝓphetā: Diuiſerūt ſibi veſtimē
ta mea: ꝛ ſup veſtē meā miſerūt ſor/
tē. Et ſedētes obſeruabāt eū. Et ſcri
Mat. 27 pſit pilatꝰ ſup caput eiꝰ lr̄is: hebraicꝭ
grecis ꝛ latinis: Jeſus nazarenꝰ rex
iudeoꝝ. Tūc iudei rogabāt pilatum
Joh. 19. vt nō ſcriberet Rex iudeoꝝ: ſꝫ q2 di/
xit: Rex ſum iudeorum. Pilatus re/
Mat. 27 ſpondit: Qꝺ ſcripſi ſcripſi. Prete/
reūtes aūt blaſphemabāt eū mouen
tes capita ſua ꝛ dicētes: Vah q̄ de/
ſtruit tēplū dī ꝛ pꝰ triduū reedificat
illō: Salua temetipſ̄: ſi filiꝰ dei es de
ſcēde nūc de cruce. Silr̄ ꝛ p̄ncipes ſa/
cerdotū illudētes cū ſcribis ꝛ ſenio/
ribꝰ dicebāt: Alios ſaluos fecit: ſe/
Ibidem. ipm̄ nō pōt saluū facere: Si rex iſrl̄ ē
deſcēdat nūc ꝺ cruce ꝛ credimꝰ ei: Cō

fidit ī dō: liberet eū nūc ſi vlt: dixit eīm
Quia filiꝰ dei ſū. A Quid ad
huiōi īſultꝰ rūdit filiꝰ tuꝰ? M Di/
lectꝰ meus oꝛauit ꝓ eis dicens: Pa Luc. 23.
ter dimitte illis: q2 neſciunt quid fa/
ciūt. Et ſtabat ppl̄s expectās: ꝛ deri/
debat eū. Tūc matri potuit dicere il
lud pſ̄. Audi filia ꝛ vide. Audi vo Ps. 44
ces blaſphemantiū filiū tuū: ꝛ vide
doloꝛē meū: Scis eīm ꝙ ꝺ ſpū ſctō cō
cepiſti me ꝛ ꝙ ꝟgo genuiſti me: ꝛ q̄/
liꝛ aluiſti me: Vn̄ exquo iſti nō cre/
dūt in me: tu tamē crede in me ꝛ cō/
patere. Tūc iteꝝ gladiꝰ ſymeōis ani
mā meā pertrāſiuit. Audiēs hoc la
tro qui a ſiniſtrꝭ pēdebat inſultabat
ei dicēs: Si tu es chꝛiſtꝰ ſalua temet Luc. 23.
ipm̄ ꝛ nos. Rūdens aūt alter qui a
dextris pendebat: increpās eū dixit:
Neq3 tu times deū quī ī eadē dam/
natiōe es: ꝛ quidem nos iuſte: q2 di/
gna factis recipimꝰ: h̄ ꝟo nihil mali
geſſit. Et dicebat ad ieſū: Memento
mei dn̄e dū venerꝭ ī regnū tuū. Et di
xit illi ieſꝰ: Amē amē dico tibi hodie
mecū erꝭ ī paradiſo. A Quid feci/
ſti tūc dn̄a chariſſima? M Stabā
iuxꝭ crucē tā plena meroꝛe ꝙ ꝯſola/
tionē ferre nō poteram: ꝛ mecū ſta/
bāt ſoroꝛes mee ꝛ maria magdalēa.
Et cū filius meꝰ vidiſſet me ꝛ ioan/
nē diſcipłm ſuū quē diligebat: dixit:
Mulier ecce filius tuꝰ. O ꝗ miſera/ Joh. 19.
bilis licētia. Deinde dicꝭ diſciplō: Ec
ce maꝛ tua. Erat aūt q̄ſi hora ſexta:
et facte ſūt tenebꝛe ſuper vniuerſam
terrā vſq3 ad horā nonam: Et cla/ Mat. 27
mauit ieſus voce magna dicens: Eli
eli lamma azabtani: Hoc eſt deus
meus deus meus vt quid dereliqui/
ſti me? Quidam aūt dicebant: He/
liam vocat iſte. Sine: videamus ſi
veniat helias liberās eum. Poſtea
ſciens ieſus quia oīa cōſūmata eēnt
dixit: Sitio. Quid dn̄e ſitis? Salu/ Joh. 19.
tem petōꝝ. Erat aūt vas poſitū ace/
to plenum: ꝛ currens vnus implens
ſpongiā aceto ꝛ circūponens haſte
dabat ei bibere vt citiꝰ moꝛeretꝛ: Et

cũ guſtaſſet: dixit: Conſummatũ eſt.
Luce 23. Et poſt hoc dixit: Pater in manꝰ tu-
as cõmendo ſpiritũ meũ. In hac cõ-
mendatiõe cũ hoſtia ſanguinis com
mẽdabat chriſtus deo patri matrem
dulciſſimã que celulũ eſt ⁊ puriſſi-
mũ habitaculũ ſanctiſpiritus: vna
cum omnibus qui de ſpũſancto vi-
cturi ſunt vſqꝫ in finẽ ſeculi. Et poſt
Joh. 19. Inclinato capite tradidit ſpiritum.
Matt. 27 Tunc velũ templi ſciſſum eſt in du-
as partes: a ſummo vſqꝫ deorſum: et
terra mota eſt: ⁊ petre ſciſſe ſũt ⁊ ma
xime illa petra ĩ qua ſtetit crux ſciſſa
fuit ita vt manꝰ iponi potuiſſent: et
monumenta aperta ſunt: ⁊ mlta cor
pora ſanctoꝝ qui dormierunt ſurre-
xerunt: ⁊ exeũtes de monumẽtꝭ poſt
reſurrectionẽ eius venerũt in ſanctã
ciuitatẽ: ⁊ apparuerũt multꝭ. Cẽturio
autẽ ⁊ qui cum eo erant cuſtodiẽtes
ieſũ: viſo terremotu ⁊ his q̃ fiebãt:
Luc. 23. timuerũt valde: ⁊ ipſe centurio glo-
rificauit deum dicens: Vere hic hõ
iuſtꝰ erat. Ecce quomõ omnia elemẽ
ta chriſto cõpatiebãť: ſoli aũt iudei
indurati fuerũt: Et omẽs q̃ ſimul ad-
erant ad ſpectaculũ iſtud ex eis: vi-
dentes que fiebãt: pectora ſua pcu-
tientes reuertebanť. Stabant autẽ
omnes noti eius delõge: ⁊ mulieres
que ſecute erãt eum a galilea hec vi-
Q dentes. A Chariſſima dña ha-
buit adhuc finẽ dolor tuus? M
Nõ anſelme: quia nondũ plene pro
Luce. 2. phetia ſymeõis impleta fuit: ſcꝫ: Et
tuã ipſius animã ptrãſibit gladius.
Audi ergo qđ ſuper omnia eſt lamẽ
tabile: Iudei ẽ qm̃ paraſceue erat
rogabãt vt non remanerent in cruce
corpa ſabbato. Erat em̃ magnꝰ dies
ille ſabbati: rogabãt pilatũ vt fran-
gerenť coꝝ crura ⁊ tollerenť: Vene
runt autem milites: ⁊ primi fregerũt
crura ⁊ alterius qui crucifixus erat
cũ eo: Ad ieſum autẽ cũ veniſſent
et viderẽt eũ iã mortuũ: nõ fregerũt
eius crura: ſed vnus militũ: lancea
Joh. 19. latus eius aperuit: ⁊ cõtinuo exiuit
ſanguis ⁊ aqua. Cũ qꝫ hoc viderem
q talem crudelitatẽ in iam mortuũ
exercerẽt: q̃ſi exanimis iam facta fui:
et tunc vere impleta eſt ꝓphetia ſi-
meonis que dicit: Et tuã ipſius ⁊c.
Et tunc cepi clamare ⁊ eiulare: ſed
iam oĩno lachꝛyme in me defecerunt
tantũ fleuerã nocte preterita ⁊ die il
la: ⁊ dicebam: Eia dulciſſime fili mi
vbi eſt nunc cõſolatio quã ſemꝑ in
te habui? Quis mihi det vt ego mo-
riar ꝓ te fili mi ieſu? His ⁊ alijs ſimi-
libus dulciſſimi vnici mei filij mortẽ
deplãxi. Tũc magnũ gaudiũ fuit fa
ctum in limbo quãdo anima chriſti
in ipm̃ deſcendit: ⁊ patres inde libe-
rauit: ⁊ limbũ deſtruxit: ⁊ infernum
obſtruxit: ita q nullus xp̃ianꝰ illuc
venire poterit niſi proprio ſuo arbi-
trio: nec aliquis eorum qui intus
ſunt: ante diem iudicij exire potent.
Tribus aũt vectibꝰ infernũ obſtru-
xit. Et hec eſt rõ: quia ante mortẽ ſu
am nullã habuerunt contritionẽ: cõ
feſſionem vel ſatiſfactionẽ: quos nul
lus ante paſſionẽ chriſti habere po-
tuit: ſcꝫ cõtritionẽ: cõfeſſionẽ: ſatiſ-
factionẽ. A Quid factũ fuit poſt
hec? M Poſt hec rogauit pila- B
tum ioſeph ab arimathia vt tolleret
corpus ieſu dicens inter alia: Domi-
ne: niſi corpus cito tradiderꝭ: hone-
ſta mulier mater ipſius iuuenis mo-
ritur ꝑ dolore. Pilatus queſiuit ſi
iam mortuus eſſet. Et expertus a
centurione de omnibus que ibi acci-
derant: iuſſit dari corpus chriſti. Et
venit ioſeph ⁊ tulit corpus ieſu. No
ta hic anſelme q multũ eſt lamẽta-
bile: Dum ioſeph corpus depone-
ret: ſtabam ſurſum reſpiciens quan-
do brachium diſſolueret vt tange-
rem ⁊ deoſcularer ſicut ⁊ feci: ⁊ cum
depoſitus eſſet de cruce: poſuerũt eũ
ſup terrã bene ad tres paſſus ꝺ loco
crucis: Et ego caput eius ĩ ſinũ meũ
recipiẽs amariſſime flere cepi: dicẽs:
Heu dulciſſime fili q̃lẽ ꝯſolationẽ de
te habeo quẽ nũc mortuũ coram me

video. Tūc accurrēs ioannes euā/
geliſta: cecidit ſuꝑ pectꝰ ieſu plorās
⁊ dicēs: Heu heu de iſto pectore he/
ri potabaꝫ dulcia: hodie triſtia ⁊ la/
mētabilia. Tunc petrꝰ aduenit: ⁊ ꝙ
ipm negauerat amariſſime flere ce/
pit. Tūc maria magdalena plꝰ om/
nibꝰ flere cepit ſuꝑ dnm ſuū dicens:
Quis mihi mō pctā dimittet? Quis
me mō excuſabit apꝺ ſimonē ⁊ apud
ſororē meā? Accūt etiā iacobꝰ ꝗ fra/
ter filij mei appellabat̃: qui ſimilli/
mus ſibi erat: ⁊ cū multis lachrymis
hoc dicebat: Heu dn̄e talē gratiā mi
bi indigno ꝑ ceteris ꝯtuliſti ꝙ dul/
ciſſima facies tua erat mihi ſimilli/
ma: Heu modo apparet vultus tuꝰ
mihi diſſimilis: Tue manꝰ ⁊ pedes
clauis ſūt ꝯfixi: corpus vero vndiqꝫ
vulneratū: meū aūt corpus vndiqꝫ
apparet ex toto illeſū: Iurauitqꝫ ꝙ
nunqꝫ cibū neqꝫ potū ſumpturꝰ eēt
quouſqꝫ ad ſilitudinem ſui ꝯformaret̃.
Tūc ceteri oēs diſcipuli accurrebāt
lamentātes ſuꝑ eū. Tūc filius meus
ad ꝯſolationē meā ⁊ diſcipuloꝝ: glo
rificatus fuit ibi corā nobis: itaꝙ
nulla plaga aut liuor ī corpe ſuo ap
paruit preter quinqꝫ vulnerū cica/
trices: quas reſeruaturꝰ eſt vſqꝫ ī di/
em iudicij: ⁊ adeo ſanꝰ apparuit in
corpore: ac ſi nunqꝫ paſſus fuiſſet:
De quo ego ⁊ diſcipli imenſā ꝯſola/
tionē recepimꝰ. Et cū eū ſepelire vel/
lēt: cū magno merore corpꝰ fortiſſi/
me tenui: ⁊ ſepeliri vix ꝑmiſi dicēs:
Chariſſime ioannes relinque mihi
mortuū filiū meū: quē nō potui hre
viuū: Sed ſi neceſſe eſt vt h̃ facias:
rogo te vt me cū ipo ſepelias. Ioan/
nes reſpōdit: Scis dn̄a chariſſima
ꝙ aliter eſſe nō potuit: ⁊ genus hu/
manū ſic redimi debuit: Tādem in/
uita ꝑmiſi vt ſepeliret̃: ⁊ cū in ſepul
chrū poſitus fuiſſet: ad eū intrare vo
lui: ⁊ ſuꝑ ſepulchrū me ꝓieci: ⁊ adeo
miſerabiliter egi: ꝙ oēs fleuerūt: Et
cū me ioannes ad ciuitatem ducere
vellet ⁊ a ſepulchro amouere: lachry
mās rogaui: Chare ioannes nō faci
as mihi iniuriā: vt me ſeparē a dulciſ
ſimo filio meo ieſu: quē hic expecta/
re vellē donec moriar: ⁊ iterū oīes
fleuerūt. Ioannes xo me tandē ī ci/
uitatē intro duxit. Populus aūt me
vidēs indutā veſtē aſpſam ſanguie
ſicut ante ieſum ſteterā ⁊ ſanguis eiꝰ
ſuꝑ me ſtillauerat: vnanimit̃ clama/
bāt gemētes: O quāta iniuria facta
eſt hodie in hierlm in iſta dn̄a ⁊ filio
ſuo: ⁊ cōpatiebant̃ nobis. Iudei au
tem ꝓpter inuidiā recluſerūt ioſeph
viuū in muro: q2 chriſtum ſepeliuit.
Vxor aūt eiꝰ locū filio eius ioſepho
poſt oſtēdit. Tādē poſt annos qua/
draginta venerūt titus ⁊ veſpaſia/
nus: hierlm deſtruētes: ⁊ ioſeph vi/
uum de muro excluſerūt. Et ſicut iu/
dei chriſtū ꝓ triginta denarijs eme/
runt: ita triginta iudeos ꝓ vno de/
nario vendiderūt.

Beati Anſelmi dialogus de paſſione dn̄i explicit.

Caplꝫ libri qui ſpeculū euāgelici ſermōis ꝗ dn̄s nr̃ ieſus chriſtꝰ pōt tāqꝫ pſens ſpeculari: al's ſtimulꝰ amoris eſt nuncupatꝰ beati anſelmi: annotatio.

Ca. i De ſalubre ſit chriſtiano venerari ⁊ amplecti infirma ſaluatoris.
ij De gloriatio chriſtiani debeat eſſe in nomine crucifixi.
iij De magna miſericordia quam deus habuit ad genus humanum.
iiij De miſerijs quas deus accepit pro homine.
v De geſtis chriſti ab infantia.
vj De cena cum diſcipulis: ⁊ de iuda traditore.
vij De diuerſione domini ieſu ad locum traditionis ⁊ triſticia ibidem habita.
viij De traditione ieſu.

ix De colaphis ſputis ⁊ flagel/lis.
x De illuſione ieſu.
xi De crucifixiõe ieſu.
xij Incentiuum amoris.
xiij De glorificatiõe in morte.
xiiij Deprecatio ad patrem.
xv Qz filius pro nobis debitum ſoluit.
xvj Qz pro tanta paſſione dili/gendus ſit filius.
xvij Humilis petitio ad filium.
xviij De reſurrectione.
xix Oratio ad patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctũ.

Beati Anſelmi Archiepi/ſcopi cantuarienſis liber q̃ ſpeculũ euangelici ſermo/nis al's ſtimulꝰ amoris in/ſcribitur: incipit.

Qz ſalubre ſit chriſtiano venerari et amplecti infir/ma ſaluatoris: Ca. I.

i Esum na/zarenũ a iudeis innocẽ/ter ↄdẽnatũ: a gẽtibus
cruci affixũ: nos chri/ſtiani diuĩs honoremꝰ obſeqͥjs. Saluato/ris noſtri infirma nos qui chriſti ſu/mus: reuerẽter venerari: amãter am/plecti: fortiter imitari dignũ eſt ⁊ ſa/lubre ⁊ honorificum. Hec em̃ ſũt in/ſtrumẽta fortiſſima quibꝰ oĩpotens virtus ⁊ inueſtigabilis ſapientia dei reſtaurationẽ mũdi potẽter ac miri/fice opata eſt: ⁊ vſqꝫ modo operaᷣ. Chriſtꝰ dñs minoratꝰ eſt ab angelis vt nos equaret angelis: ⁊ q̃s ꝓpter chriſtũ nõ ſe hũiliet? Chriſtꝰ dñs ꝓ pctĩs nr̃is crucifixꝰ eſt: ⁊ crucis ama/ra ſuis amatoribꝰ dulcorauit. Mor/tuus eſt: ⁊ mortẽ enecauit: vt vineremus p illũ. Et q̃s nõ amet chriſtum dñm? Quis nõ patiaᷣ ꝓ ipo? Chri/ſtus p crucis ignominiam ad ſupne claritatis gliam trãſiuit: ⁊ data eſt Mat. 18.
ei ꝓ ſua reuerẽtia a deõ patre oĩs po/teſtas in celo ⁊ in terra: vt adorẽt eũ oẽs angeli dei. ⁊ in in noĩe ieſu oĩe genu flectaᷣ: celeſtiũ: terreſtriũ ⁊ in Phil. 2.
fernoꝝ.

Qz gloriatio chriſtiani de/beat eſſe in nomine cruci/fixi: Caplm̃. II.

v Bi eſt ḡ gl'iatio tua chriſtia/ne: niſi in noĩe crucifixi dñi tui ieſu chriſti: in noĩe qđ ẽ ſup oĩe nomẽ: in q̃ q̇ bñdictꝰ eſt ſup terrã: bñdiceᷣ in celis? Gl'iamini in noĩe ſctõ eiꝰ filij redemptiõis: date honorẽ ſaluatori veſtro: q̃ magna fecit in vobis: ⁊ magnificate nomẽ eius mecũ dicẽtes: Adoramꝰ te ieſu chriſte rex iſrl': lux gẽtiũ: ꝑnceps re/gũ ⁊ re: dñe ſabaoth: v̓tus dei oĩpo/tentis fortiſſima: Adoramꝰ te ꝓcio/ſum redẽptiõis noſtre ꝓciũ: hoſtia pacifica q̃ ſola odoris tui: ineſtima/bili ſuauitate: patrẽ q̇ ĩ altꝭ habitat ad reſpiciẽdũ hũilia inclinaſti: ⁊ fi/lijs ire placabilem reddidiſti. Tuas ieſu chriſte miſatiões ꝓdicamꝰ: tue ſuauitatis mẽoriã cũ abũdãtia eru/ctuamꝰ: tibi chriſte ſacrificiũ laudis ĩmolamꝰ ꝓ mltitudine bonitatis tue quã oñdiſti nobꝭ ſemini nequã: filijs ſceleratis ⁊ perditis.

De magna miſericordia quã deꝰ habuit ad genꝰ hu/manũ: Caplm̃. III.

c Um em̃ adhuc eſſemꝰ inimi/ci tui dñe: ⁊ mors antiq̃ ĩ om/nẽ carnẽ iniquũ exerceret do/miniũ: cui oĩe ſemẽ adã lege ꝑmor/dialis culpe obnoxium erat: recor/datus es vberrime miſcðie tue: ⁊ ꝓ/ſpexiſti ď ſblimi habitatõe tua ĩ hãc vallem ploratiõis ⁊ miſerie: Audiſti dñe afflictionẽ ppli tui ⁊ tactꝰ dulco/re charitatꝭ intrinſecꝰ: appoſuiſti co/gitare ſup nos cogitatiões pacis ⁊ re/

dēptiōis. Et ꝗdē cū eēs filꝰ dei verꝰ
deꝰ deo pr̄i ſctōq; ſpiritui coeťnꝰ ꝛ
ꝯſbſtātialꝭ: lucē habitās inacceſſibi
lē: portāſq; oīa v̄bo v̄tutꝭ tue: non
dſpexiſti ī hō nr̄e mortalitatꝭ ergaſtu
lū: altitudinē tuā īclinare vbi nr̄az
ꝛ guſtares ꝛ abſorberes miſeriā noſ
q; repares ad gliam. Pax em̄ fuit
charitati tue ad ꝯſūmandū opꝰ nr̄e
ſalutꝭ cherubī aut ſeraphī aut vnū
ex angel̄ deſtinare: ipe ad nos venire
dignatꝰ es ꝑ mādatū pr̄is: cuiꝰ nimi/
am charitatē experti ſumꝰ in te. Veni/
ſti inquā nō locū mutādo: ſꝫ pn̄tiā
tuā nobꝭ ꝑ carnē exhibēdo. Deſcen/
diſti a regali ſolio ſblimis glie tue in
hūilē ꝛ abiectā: ī ocłis ſuis puellā:
ꝑmo v̄ginalꝭ ꝯtinētie voto ſigillatā.
In cuiꝰ ſacroſctō vtero ſola ſpūſſan
cti inenarrabilꝭ v̄tꝰ ꝛ te ꝯcipi fecit: et
naſci ī v̄a hūanitatis natura: ita vt
nec maieſtatē diuinitatꝭ in te: nec inte/
gritatē v̄ginitatꝭ ī mre violaret na/
tiuitatis occaſio.

De miſerijs quas deꝰ ac/ cepit ꝓ hoīe: Ca. IIII.

Amanda: O admiranda di/
o gnatio: deꝰ īmēſe glorie ver/
mis ꝯtēptibil̄ fieri nō deſpe/
xiſti: dn̄s oīm cōſuꝰ ſuoꝝ apparere
voluiſti. Pax tibi viſum ē patrē te
nobꝭ eſſe: etiā dn̄e fratꝭ nr̄ eē dignatꝰ
es? Et tu dn̄e vniūſoꝝ ꝗ nullā habes
indigētiā: int̄ ipa natiuitatꝭ tue initia
nō horruiſti abiectiſſime pauptatis
degustare incōmoda. Ut em̄ ait ſcri
ptura tibi: cū naſcererꝭ nō erat locꝰ ī
diuerſorio: neq; cunabula ꝗ teneri/
tudinē tuā exciperent habuiſti: ſꝫ tu in
vili pſepio ſordētꝭ ſtabuli: tu ꝗ t̄rāz
palmo ꝯcludis īuolutꝰ pāniculis re
clinatꝰ es: ꝛ ſtipēn a brutꝭ aīalibus
matꝭ tua mutuo accepit. Conſolamī
ꝯſolamī: ꝗ ī ſordibꝰ pauptatꝭ cunu
trimī: q2 vobiſcū ē deꝰ in pauptate:
nō cubat in delitijs ſplendidi cubilꝭ:
nec em̄ īuenit ī t̄ra ſuauiē viuētiū.
Quid vltra gliarꝭ o diues ī relutes
ī volutabro lectꝭ picti ꝛ delicati: cuz
rex regū ſuo recubitu ſtramēta pau/
perū honeſtare maluerit? Quid du/
ra ſtrata deteſtarꝭ: cū tener īfantulꝰ ī
cꝰ māu ſc̄ oīa: tuis ſericꝭ: tuis puluiſ:
duras iumētoꝝ ſtipulas ꝑelegerit?
Sz ꝛ tenella h̄ tua xp̄e īfātia a pſe/
cutoꝝ gladijs tuta non fuit. Adhuc
em̄ int̄ dulcia mr̄is vbera ſugēs de/
pēdebas: qn̄ appuit angel̄ in ſomnis
ioſeph: dicēs: Surge ꝛ accipe puerū Matt.
et matrē eiꝰ ꝛ fuge in egyptū: ꝛ eſto
ibi vſq; dū dicā tibi: futuꝝ eſt em̄ vt
herodes ꝗrat pueꝝ ad ꝑdēdū eum.
Iā extūc bone ieſu pati cepiſti. Non
ſolū aūt illā īfantie tue vexationē ī
teipo ꝑtuliſti: ſꝫ ꝛ mortē ī puſil̄ tuis
ꝗꝝ multa milia int̄ mamillas matꝝ
ꝓ te herodis trucidauit īmanitas.

De geſtis chriſti ab infan/ tia: Capłm. V.

Infātia vero teneriori decur/
i . ſa diſcēde hūilitatꝭ nobꝭ exem
plū ꝑbuiſti. Nō em̄ ſediſti cū
ꝯcilio vanitatꝭ: ſꝫ ī medio doctoꝝ ī/
t̄rogās ꝛ audiēs illos: cū tu dn̄s ſci/
entiāꝝ tu eēs atq; ipa dei pr̄is ſapiē
tia. Sz ꝛ obediētie nobꝭ formā ꝑſtiti
ſti: dū parētū iperio tu ipator mūdi
hūiliter ſubditꝰ extitiſti. At v̄o vbi
robuſtioris etatꝭ plenitudo aduenit:
miſſurꝰ manꝰ ad fortia: egreſſus es ī
ſalutē ꝑplī tui vt gigas fortꝭ ad cur
rendā viā totiꝰ nr̄e miſerie. Et ꝑmū
ꝗdē vt ꝑ oīa te fratribꝰ aſſimilares:
ſuū tuū baptizātē pctōres ī penitē/
tiā: tanq; pctōr adijſti: baptizare q;
te poſtulaſti īnocēs agne dei: quem
nlla pctī ſtilla vl̄ ꝯtagio vnq; macu
lauit. Baptizatꝰ es: nō te in aq̄s: ſed
aq̄s in te ſctificās: vt ꝑ eas ſcīfica/
res nos. De baptiſmo ī deſertū ī ſpi
ritu fortitudīs egreſſus es: vt ꝛ vite
ſolitarie in te nō deeſſet exēplū. So/
litudinē ac ieiuniū q̄draginta dieꝝ:
famis acerbitatē: tēptamēta illuſoris
ſpūs cōtinue tolerasti: vt oīa h̄ nobꝭ
tolerabilia efficeres. Deniq; veniſti
ad oues ꝗ ꝑierāt domꝰ iſrl̄: diuini v̄bi
lāpadē palā extollēs: ad illuminatio/

nē orbis terre ⁊ regnū dei annūciās cūctꝭ obtēperātibꝰ ꝟbo tuo ſmonē ſeqntibus ſignis ɔfirmaſti: ꝟtutem diuinitatꝭ tue oñdiſti ī cūctꝭ male habētibꝰ: oīa oībꝰ gratꝭ exhibēs q̄ ſaluti eoꝝ ɔgruerēt vt oēs lucrifaceres.

Ro. j. Sꝫ obſcuratū ē īſipiēs cor eoꝝ dñe: et ꝑiecerūt ſmōes tuos retrorſū: neq̃ attēderūt ad oīa mirabilia q̄ opatꝰ es ī eis: exceptꝭ ꝑpaucꝭ nobilibꝰ athletꝭ: q̄ſq̃ int̄ īfima ⁊ abiecta mundi elegiſti: vt ꝑ ipos alta ⁊ fortia mirifice expugnareſ. Nec ſolū īgratí gratuitis tuis bñficiis extiterūt: ſꝫ ⁊ ɔtūeliis affecerūt te dñm dñantiū: ⁊ fecerūt ī te q̄cūq̃ voluerūt: Te eñ faciēte in eis opa dei: q̄ nemo aliꝰ fecē q̄ dixerūt: Nō eſt h̄ hō a deo: ī ꝑncipe demoniorū eiicit demonia: demoniū hꝫ: ſeducit turbas: vorax eſt ⁊ potator vini: amicꝰ publicanoꝝ ⁊ pctoꝝ.

De cena cum diſcipulis: ⁊ iuda traditore: Ca. VI.

Quid flēs: q̄d ſuſpiras o hō dū dñi ſuſtines ꝟboꝝ iniurias? Nō audis q̄ta ꝑp̄t te ſ dñm ieſū ceciderūt opprobria? Si p̄rēfamilias beelzebub vocauerūt: q̄to magis domeſticos eius. Et h̄ q̄dē ⁊ ſilia blaſphemātes: ⁊ aliq̄tiēs lapidibꝰ te īpetētes: ieſu bone patiēter ſuſtinuiſti: ⁊ factꝰ es corā eis q̄ſi hō nō audiēs: ⁊ nō hñs ī ore ſuo redargutio-

Ps. 37. nes. Nouiſſime aūt ⁊ iuſtū ſanguinē tuū bone ieſu a diſciplo tuo filio pditiōis trigīta argēteis ap̄p̄ciatū ſē: vt p̄cipitaret aīam tuā ī mortē ſine cā. Et te q̄dē pditiſſimi traditorꝭ tui pfidia nō latebat: qñ ī cena ablutionis etiā corā ipo genuflexo ꝓcūbēs: maledictos pedes eiꝰ veloces ad effūdēdū ſanguinē tuū ſctiſſimis manibꝰ tuis attrectare: lauare ⁊ extergere dignatꝰ es: Et extēto collo adhuc ābulas o t̄ra ⁊ cinis: adhuc ſupbia te ſupra te eleuat: adhuc īpatiā te expugnat: Intuere bñīlitatꝭ ⁊ mā ſuetudīs ſpeculū dñm ieſū xp̄m vniuerſe creature factorē tremēdū iudicē viuorū atq̃ mortuoꝝ añ pedes hoīs traditorꝭ ſui genua īcuruātē. Diſce q̄ mitis ē ⁊ hūilis corde: ⁊ ɔfūdere in ſu- Mat. 11.
perbia tua: erubeſce ī īpatiētiā tuā. Hoc q̄ꝫ erat manſuetudinis tue dñe ieſu q̄ pfidū illū in cetu fratrū palā detegere et confundere noluiſti: ſed leniter admonitum accelerare iuſſiſti quod parabat. In omnibus his nō eſt auerſus furor eiꝰ a te: ſꝫ egreſſus foras ſatagebat circa frequens maleficiū. Quō cecidiſti d̄ celo lucifer: Eſa. 14.
q̄ mā e oriebarꝭ ī d̄litiis padiſi? Glorioſuſ appuiſti: ciuiū celi ſociꝰ ⁊ verbi dūi ɔuiua. Quō ſꝫ r̄putatꝰ es int̄ filios tenebraꝝ: q̄ nutriebarꝭ in croceis: quomō amplexatꝰ es ſtercora? Tūc clarificata ē familia tua chriſte ī modū ſocietatꝭ āgelice. Tūc demū dūiſſimi eloquii vbtima īundatiōe felix ɔuētꝰ ille facer ex ore tuo potatus ē. Siq̄dē corruptꝰ ille vter foras miſſus fuerat: quē huiꝰ limpidiſſimi liq̄ris īfuſiōe ſciebas īdignū.

De diuerſiōe dñi ieſu ad locū traditōis: ⁊ triſticia ibi dē habita: Ca. VII.

Dato aūt charitatꝭ ⁊ patiē ſalutari mandato: ⁊ diſpoſito frībꝰ regꝫ p̄ris tui: ad locū traditoꝛi tuo notū cū ill̄ diuertiſti: ſciēſ oīa q̄ vētura erāt ſup te. Ibi aīe tue triſticiā quā ex īminēte paſſiōe ſpōte aſſūpſiſti: ſic ⁊ cet̄a q̄ paſſus es in auribꝰ fratꝝ pſiterī ſꝫ erubuiſti dicēs: Triſtꝭ ē aīa mea vſq̃ ad mortē. Po- Mat. 26.
ſitꝭ itaq̃ genubꝰ pcidiſti ī faciē tuā orās ī agonia ⁊ dicēs: Abba p̄r: mi p̄r ſi poſſibile ē trāſeat a me calix iſte Et anguſtias q̄dē cordis tui certiſſime indicabat ſudor ille ſāguineꝰ qui orōis tpe de ſctiſſima carne tua guttatī d̄currebat ī t̄rā. Dñator dñe ieſu xp̄e: vñ aīe tue h̄ tā vehēmēs triſticia: vñ tāta ſudorꝭ anxietaſ: ⁊ tā anxia ſupplicatio? Nonne volūtarium oīno p̄ri ſacrificiū obtuliſti: ⁊ nihil īuitꝰ ptuliſti? Utiq̃ dñe. Arbitramur aūt q̄ ⁊ h̄ q̄ꝫ ad ɔſolationē infirmarum membroꝝ tuorum aſſumpſiſti:

ne forte deſpet q̄s ſi caro infirma re/
murmuret: vbi ad paſſionē ꝓmptus
eſt ſpūs. Nunīꝙ ⁊ vt maiorē erga te
amoris ⁊ gratitudīs ſtimlos habe/
remꝰ: naturalē carnis infirmitatem:
hmōi indicijs in te expꝛeſſiſti: q̄bꝰ do/
ceremur: q2 vere lāguores nros por
taſti: ⁊ nō abſq3 ſenſu doloris: paſſi/
onū ſentes p̄curriſti. Uox enim illa
vox carnis fuiſſe videt̄ nō ſpūs: ex eo
Matt.26 ꝙ ſbiūxiſti: Spūs quidē ꝓmptꝰ eſt
caro aūt infirma. Qꝫ ꝓmptꝰ em̄ fue/
rit ſpūs tuꝰ bone ieſu ad paſſionem:
euidēter oñdiſti: qū venientibꝰ vna
cū ꝓditore tuo viris ſanguinū ⁊ q̄/
rētibꝰ aīam tuā cū laternis: facibꝰ ⁊
armis ꝑ noctē: vltro occurriſti: ⁊ ſi/
gno dato qđ accepāt a duce flagitij:
teipm̄ manifeſtaſti. Nā accedētem
ad oſculū ſctiſſimi oris tui: cru ētam
beſtiā auerſatꝰ nō es: ſed os in q̄ do
lus inuētꝰ nō ē: ori qđ abūdauit ma
licia: dulciter applicuiſti.

De traditiōe ieſu: Ca. VIII

o Innocēs agne dei: q̄d tibi et
lupo illi? Que ɔuētio chri/
ſti ad belial? Sꝫ ⁊ h̄ benigni/
2.Cor.6 tatis tue erat dñe: vt oīa illi exhibe/
res q̄ prauī cordis ꝑtinaciā emollire
potuiſſent. Nā ⁊ veteris amicicie il
lū cōmonuiſti dicēs: Amice ad q̄d ve
Matt.26 niſti? Et horrore ſceleris ſui cor im/
pij ferire voluiſti cū dicebas: Juda
Luce 22. oſculo filiū hoīs tradis? Et ecce phi/
liſtijm ſuꝑ te ſamſon. Non illos abs
te terruit qđ in hora cōpꝛehēſionis
tue oīpotēti brachio terre eos alliſi/
ſti: nō quidē defenſiōis cauſa: ſed vt
cognoſceret hūana p̄ſumptio: nihil
ſe poſſe aduerſū te niſi q̄tū ꝑmitte/
ret̄ a te. Et q̄s audiat ſine gemitu q̄/
liter in illa hora homicidas manꝰ ti/
biīiecerūt: ⁊ innocētes manꝰ tuas
bone ieſu vinculis cōſtringentes te
agnū māſuetiſſimū nihil obloq̄ntē:
ad inſtar latronis ɔtumelioſe traxe/
rūt ad victimā. Sꝫ nec tū miſcdiā
tuā ſuꝑ inimicos tuos diſtillare fa/
nus dulcedinis tue chriſte ceſſauit.

Nā ⁊ mutilatā a diſcipulo tuo auri/
culā inimici tāgēs ſanaſti: ac defen/
ſoris tui zelū a leſiōe trahētis te cō/
peſcuiſti. Maledictꝰ furor eoꝝ q2 ꝑ/
tinax: quē nec maieſtas miraclī: nec
pietas beneficij cōſtringere potuit.

De colaphis: ſputis ⁊ flagellis: Caplm. IX.

c Oncilio malignātiū aduer/
ſus te pōtificū p̄ſitatꝰ: ⁊ veri
tatē es ꝓut docuiſti ɔfeſſus:
q̄ſi d̄ blaſphēia adiudicatꝰ es morti.
Amātiſſime dñe ieſu q̄nta illic idi/
gna opprobria a ꝓpꝛia gēte ptuliſti?
Uultū tuū honorabilē ī quē deſide
rāt āgeli ꝓſpicere: q̄ oēs celos adim
plet leticia: quē depcāt oēs diuites
pleb̄: polluti labij ſui ſputis īq̄nauerūt
ſacrilegi māibꝰ ceciderūt: velo op̄uerūt
in deriſionē: ⁊ te dn̄m vniuerſe crea/
ture tāꝙ̄ ſuū ɔtēptibilē colaphiza/
uerūt. Adhuc aūt ⁊ aīaꝫ tuā ſcīrcū/
ciſo cani d̄glutiēdā tradiderūt. Uin/
ctū ſiq̄dē añ faciē pilati p̄ſidis te ꝑ/
duxerūt: poſtulātes ſupplicio crucis
interimi te: q̄ pctm̄ nō noueras: ⁊ vi
rū homicidā donari ſibi: agnū lupo:
auꝝ luto poſtponētes. O idignū et
īfelix ɔcābiū. Et q̄dē n̄ ignorabat ipſꝰ
ille ꝑ inuidiā h̄ fieri ī te: nec tñ abſti/
nuit temerarias a te manꝰ: ſꝫ repleuit
amaritudīe aīaꝫ tuā ſine cā. Illudē
dū herodi te miſit: Pilatū rcepit: nu
dū ī ɔſpectu irriſorū aſtare te iuſſit
nec pepcit amariſſimis v̄berib̄ vir/
gineā carnē tuā diuellere: plagas pla
gis: liuores liuoribꝰ crudelr īfligēs.

De illuſiōe ieſu: Ca. X.

o Electe puer dñi dī mei: q̄d tāta
amaritudīe: q̄d tāta ɔfuſiōe di
gnū cōmiſeras? p̄ſus nihil. Ego hō
ꝑditꝰ totꝰ ɔtritiōis: tonꝰ ɔfuſionis
tue tibi cauſa extiti. Ego vuā acer/
bā comedi: ⁊ dētes tui obſtupuerūt:
q2 q̄ nō rapuiſti tunc exoluebas. In Ps.68.
oībꝰ his nō ē ꝑfidoꝝ iudeoꝝ ſanata
impietas. Nouiſſime aūt in manꝰ in/
circūciſoꝝ militū ꝑ̄uolutꝰ es: morte

turpiſſima ꝯſumendus. Parū erat
ſacrilegis illis crucifigere te niſi priꝰ
et ipſi repleuiſſent illuſionibꝰ aīam
Matt, 26 tuā. Quid eīn ď illis ait ſcṗtura: Et
ꝯgregauerūt ad eū vniūſum cohor/
tem in ṗtoꝛium: ⁊ exuentes eū veſti
mētis ſuis: induūt eū tunica purpu
rea: ⁊ chlamydē coccineam circūde/
derunt ei: ⁊ plectētes coronā de ſpi/
nis impoſuerūt capiti eius: ⁊ arūdi/
nem in dexterā eius ⁊ genu flexu il/
ludebāt ei dicentes: Aue rex iudeo/
rum: ⁊ dabāt ei alapas: ⁊ expuentes
in eū accipiebāt arundinē ⁊ ꝑcutie/
bant caput eius.

De crucifixione Jeſu: Caplm. XI.

e T poſtq̄ illuſerūt ei: indue/
rūt eū veſtimētis ſuis: ⁊ du/
xerunt vt crucifigeretur baiu
lantē ſibi crucē. Et perduxerūt illū
ī golgatha: ⁊ dabāt ei vinū myrrha/
tum cū felle mixtum bibere: ⁊ cū gu/
ſtaſſet noluit bibere. Tūc crucifixe/
runt eū: ⁊ duos latrones cū eo: hinc
et hinc: mediū aūt ieſum. Jeſus aūt
Luc. 23. dicebat: Pater dimitte illis: q2 ne/
Joh. 19. ſciunt quid faciūt. Poſtea ſciēs Je
ſus: quia oīa ꝯſummata erāt: vt ſcri
ptura ꝯſūmaret dixit: Sitio. Et cur
rens vnꝰ ex eis acceptā ſpongiā im/
pleuit aceto: ⁊ impoſuit arundini: et
dabat ei bibere. Cū ergo accepiſſet
Luc. 23. acetum dixit: Cōſūmatū eſt. Et cla/
Joh. 19. mās voce magna dixit. Pater ī ma
nus tuas cōmēdo ſpiritū meū: Et in
clinato capite emiſit ſpiritum. Tunc
vnus militū lācea latus eiꝰ aperuit:
et ꝯtinuo exiuit ſanguis ⁊ aqua.

Incentiuum amoris: Caplm. XII.

e Xpgiſcere nūc aīa mea: ⁊ ex
cutere de puluere: ⁊ contem/
plare attentius virum hunc
memorabilē: quem ecce in ſpeculo
euāgelici ſmōis quaſi ṗſentē intue/
ris. Attēde aīa mea: qs eſt iſte qui ī/
greditᷣ habēs imaginē quaſi regis: ⁊
nihilominꝰ ſerui deſpectiſſimi ꝯfuſio
ne repletus. Coronatꝰ incedit: ſ ipſa
eius corona cruciatꝰ eſt illi: ⁊ mille
pūcturis ſpecioſā eius verticē vulne
rat. Regali purpura induitᷣ: ſ po
tius in ea deſpicitᷣ q̄ honoratᷣ. Sce/
ptrū in manu geſtat: ſ eo ipſo caput
eius reuerendū feritᷣ. Adorāt corā
ipſo poſitis in terra genubꝰ ⁊ regem
cōclamāt: ⁊ ꝯtinuo ad ꝯſpuendum
amabiles genas eius ſubſiliūt: maxil
las palmis ꝑcutiūt: ⁊ honorabile col
lum exhonorāt. Vide aīa mea: quō
per oīa vir iſte coartatᷣ ⁊ ſpernitur.
Sub crucꝭ onere dorſū īcuruare iu/
betᷣ: ⁊ ſuā ipſiꝰ portare ignominiā. Ad
locū deductꝰ ſupplicij myrrha potatᷣ
⁊ felle. In crucē ſbleuatᷣ: ⁊ dic: Pa
ter dimitte illis: q2 neſciūt q̄d faciūt.
Qualis eſt hic qui in oībus preſſu/
ris ſuis nec ſemel os ſuū aperuit: vt
aut querele aut excuſatiōis aut com
minatiōis aut maledictiōis vbū ad/
uerſus maledictos canes illos ꝓfer/
ret: Et nouiſſime verbū bńdictiōis
quale a ſeclo nō eſt auditū ſuꝑ inimi
cos ſuos effudit. Quid h̄ viro man
ſuetiꝰ? Quid benigniꝰ aīa mea vidi
ſti? Adhuc aūt attentiꝰ illū intuere:
quia ⁊ grādi admiratione ⁊ teneri/
ma cōpaſſione dignꝰ apparet. Vide
nudū ⁊ verberibꝰ laceratū: in medio
latronū cruci ignominioſe ferreis cla/
uis affixū: aceto in cruce potatum: et
poſt mortē lācea ī latere vulneratū:
et copioſos ſanguiīs riuos ex quinq̄
vulneribꝰ manuū: pedū ⁊ lateris ef
fundentē. Fletū deducite oculi mei: ⁊
liqueſce aīa mea igne cōpaſſiōis ſu/
per ꝯtritiōe amabilis viri illiꝰ quē
in tāta miā ſuetudine tātis vides af/
flictū doloribꝰ.

De glorificatiōe ī morte: Caplm. XIII.

e T iā quidē infirma eius aīa
mea vidiſti: ⁊ miſerta es: nūc
⁊ maieſtatē eiꝰ attēde ⁊ am/
plius miraberis. Quid eīn ait ſcri/

Luc. 23 ptura? A ſexta aūt hora tenebre facte ſup ſ̄e vniuerſā terrā vſqȝ ad horam nonā: ⁊ obſcuratus eſt ſol: ⁊ velum tēpli ſciſſum eſt a ſummo vſqȝ deorſum: ⁊ t̄ra mota eſt: ⁊ petre ſciſſe ſunt: ⁊ monumenta aperta ſunt: et multa corpora ſanctoꝝ qui dormierāt ſurrexerūt. Qualis eſt hic quis celū ⁊ terra cōpatiunt̄ ei: cuiꝰ mors mortuos viuificat? Cognoſce anima mea cognoſce: h̄ eſt dn̄s ieſus chriſtꝰ ſaluator tuus: vnigenitꝰ dei filiꝰ: verus deus: verus homo: q̄ ſolus ſub ſole ſine macula inuētus eſt: Et ecce

Eſa. 53. quō cū ſceleratis reputatꝰ eſt: ⁊ q̄ſi vir leproſus: ⁊ nouiſſimus viroꝝ eſtimatus eſt: Et tanq̄ꝫ abortiuū qḋ ꝓijcit̄ a vulua: ſic ꝓiectus eſt ab vtero matr̄ ſue infelicis ſynagoge. Iſte formoſus p̄ filijs hoīm: q̄ꝫ deformis

Ibidem. p̄ filijs hoīm factꝰ eſt? Siquidē vulneratus eſt ꝓpter iniquitates nr̄as: ⁊ attritꝰ eſt ꝓpter ſcelera noſtra: Et factꝰ ē holocauſtū ſuauiſſimi odor̄ ī ꝯſpectu tuo p̄r eterne glie: vt auerteret indignationē tuā a nob: ⁊ cōſedere nos ſibi faceret in celeſtibus.

Deprecatio ad patrem: Caplm̄. XIIII.

Reſpice dn̄e ſctē pater de ſanctuario tuo: ⁊ d̄ excelſo celorū habitaculo: ⁊ intuere hāc ſacroſanctā hoſtiā quam tibi offert magnꝰ pōtifex noſter ſanctꝰ puer tuus dn̄s ieſus chriſtꝰ ꝓ peccatis fratrū ſuoꝝ: ⁊ eſto placabilis ſup multitudinē malicie noſtre. Ecce vox ſanguinis fratr̄ noſtri ieſu clamat ad te de cruce: Quid eīn eſt dn̄e qḋ pendet ī ea? Pēdet inq̄ꝫ: q̄ p̄terita q̄ſi p̄ſentia corā te ſ̄e. Cognoſce pater:

Gen. 27. tunica filij tui veri ioſeph hec eſt: fera peſſima deuorauit eum: ⁊ ꝯculcauit in furore ſuo veſtimentū eius: et omnē decorē illiꝰ reliquijs cruoris inquinauit: Et ecce quinqȝ ſciſſuras lamētabiles ī eo dereliquit. Uide dn̄e palliū qḋ ī manu adultere generationis: id ē egyptie meretric̄: pudicus ille adoleſcēs reliq̄t: meliorē eſtimās iacturā veſtimēti: q̄ꝫ innocētie ſctē: magiſqȝ eligēs ſpoliatꝰ a carnis pallio ī carcerē mort̄ d̄ſcēdere: q̄ꝫ ꝓ mūdi glīa adulēine voci acq̄eſcere: Illi inq̄ꝫ voci q̄ dictū eſt: Hec oīa tibi

Matt. 4 dabo ſi ꝓcidēs adoraueris me: qḋ vtiqȝ eſſet dormire cū adultera. Et nūc dn̄e p̄r: ſcimꝰ q̄ꝛ viuit filiꝰ tuꝰ: et ipē dn̄at̄ in tota terra egypti: imo ī omni loco dominationis tue. Eductus eſt ad imperiū tuū de carcere mortis ⁊ inferoꝝ: ⁊ attonſus mortalitatis comā: mutata veſte carnis ī imortalitatis decore refloruit: ⁊ cū gloria ſuſcepiſti eū. Subneruauit diri pharaonis imperiū: ⁊ cū triūpho nobili virtute ꝓpria celos penetrauit: Et ecce glīa ⁊ honore coronatꝰ: ī dextera maieſtat̄ tue aſſiſtit vultui tuo

Gen. 17 ꝓ nob: Frat̄ eīn ⁊ caro nr̄a eſt.

Q filiꝰ pro nobis debitū ſoluit: Caplm̄. XV.

Reſpice dn̄e in faciē chriſti tui qui tibi vſqȝ ad mortē obediēs factus eſt: nec recedant ab oculis tuis cicatrices vulnerū eiꝰ in ꝑpetuū: vt memineris quantā ſatiſfactionē ꝓ pctīs nr̄is ab eo ſuſceperis. Utinā dn̄e appēdas ī ſtathera pctā nr̄a quibꝰ irā meruimꝰ: et calamitatē quā paſſus ē ꝓ nob innocēs filiꝰ tuꝰ: Certe dn̄e h̄ grauior apparebit: ⁊ magis digna vt ꝑ ipſā effundas miſ̄icordiā tuā ſup nos: q̄ꝫ ſunt illa vt ꝓ peccat̄ noſtris ꝯtineas in ira miſericordias tuas. Gratias tibi dn̄e pater referat oīs lingua de ſuperabundātia pietat̄ tue: q̄ vnico filio cordis tui nō pepciſti: ſ̄ ꝓ nobis illū tradidiſti ī mortē: vt tātū tā qȝ fidelem aduocatum haberemus in celis coram te.

Q ꝓ tanta paſſiōe diligēdus ſit filius: Ca. XVI.

Tibi dn̄e Ieſu fortiſſime zelotes: q̄d gratiaꝝ: q̄d retribu-

hõis digne retribuã ego homo pul/
uis ⁊ cinis ⁊ vile figmentum? Quid
enim pro mea ſalute facere debuiſti
et non feciſti? Ab imo pedis vſqꝫ ad
ſummũ verticis totum ĩ aqs paſſio/
nũ te dimerſiſti: vt me totũ de illis
extraheres: et intrauerũt aque vſqꝫ
ad aĩam tuã: Nã ⁊ aĩam tuã ĩ mor/
tẽ perdidiſti: vt aĩam meã pditã mi
bi redderes: Et ecce duplici debito
me obligaſti: Nã ⁊ ꝓ eo qꝺ dediſti:
et ꝓ eo qꝺ mei cauſa pdidiſti: debi/
tor tibi ſũ: Et ꝓ mea quidẽ vita bis
a te mihi data: ſemel in creatiõe: ſe/
mel in redẽptione: quid magis iuſte
tibi reddã q̃ ipſaꝫ: nõ habeo: ꝓ tua
autẽ precioſa aĩa ita ꝯtribulata: q̃d
ab hoĩe digne rependi poſſit nõ ĩue/
nio. Nã ſi celũ et terrã ⁊ oẽm orna/
tũ eoꝝ ꝓ ea repẽdere poſſẽ: certe nec
ſic vſqꝫ ad mẽſurã ꝺbiti nlkaten⁹ at/
tigerẽ. At aũt id ipm ⁊ qꝺ debeo ⁊
mihi poſſibile ẽ tibi dñe recbuã: tui
muneris eſt. Diligẽd⁹ mihi es toto
corde: tota aĩa: tota mẽte: tota ꝟtu/
te: ⁊ tua mihi ſeqnda veſtigia q̃ mo/
ri dignat⁹ es pro me. Et quõ fiet iſtꝺ
in me: niſi per te? Adhereat anima
mea poſt te: quia tota virtus eius de
pendet ex te.

Humilis petitio ad filiũ: Capłm. XVII.

[E]t nũc dñe ieſu redeptor me/
us te vt veꝝ deũ adoro: in te
credo: in te ſpero: ⁊ quibus
poſſũ deſiderijs ad te ſuſpiro: Adiu
ua impfectionẽ meã: ad tue paſſiõis
glioſa inſignia in quib⁹ ſalutẽ meã
opatus es: totũ me inclino. Tue vi/
ctorioſe crucis regale vexillũ ĩ noĩe
tuo chriſte adoro: tuũ ſpineũ diade/
ma: tuo rubẽtes ſanguĩe clauos: tuo
ſctõ lateri ĩpreſſã ĩmẽſã lanceã: tua
vulnera: tuũ ſanguinẽ: tuã mortẽ:
tuã ſepulturã: tuã victorioſã reſur/
rectionẽ ⁊ glorificationẽ chriſte ſup
plex adoro ⁊ glorifico. Odor enim
vite mihi ſpirat ĩ oĩb⁹ his: Hoꝝ vi/
uifico odore ſpiritũ meũ dñe a pec/
cati morte reſuſcita. Hoꝝ virtute ab
aſtutijs ſathane me cuſtodi: meqꝫ cõ
forta: vt et iugũ madãtorũ tuorum
ſuaue mihi fiat: ⁊ onus crucis quod
poſt te baiulare me iubes: humeris
anime mee leue ſit atqꝫ portabile.
Que eſt enĩ fortitudo mea: vt iuxta
preceptum tuum mundi preſſuras
tam multiplices animo inuicto ſuſti
neam? Nũ quid pedes mei tanq̃ cer
uorꝫ: vt te velociter currentem per
ſpinas ⁊ confraga paſſionum conſe/
qui valeam? Sed audi queſo vocem
meam ⁊ inclina ſuper me famulũ tu/
um ſuauem illam crucem: que lignũ
vite eſt: his qui apprehenderint eã:
vt ⁊ ſpiritu currã alacriter. Porta/
bo infatigabiliter eam que ab inimi/
cis eſt crucem poſt te: Illam inq̃ di/
uiniſſimam crucem humeris meis im
pone: cuius latitudo eſt charitas ſu/
per omnem creaturam ſe extendens:
cuius longitudo eternitas: cui⁹ ſub/
limitas omnipotentia: cuius profũ/
ditas inſcrutabilis ſapientia eſt. Cõ
fige illi manus meas ⁊ pedes meos:
et totam formam paſſiõis tue me fa/
mulũ tuum indue. Da mihi obſecro
continere ab operib⁹ carnis que odi
ſti: ⁊ facere iuſticiã quã dilexiſti: et
in vtroqꝫ tuam querens gloriã: ⁊ ſi/
niſtram quidem meam clauo tempe
rantie: dexteram vero clauo iuſti/
cie in illa ſublimi cruce confixam ar/
bitrabor. Da menti mee iugiter me/
ditari in lege tua: ⁊ omnem cogita/
tum meum iactare in te: et dexterum
pedem meum eidem ligno vite pru/
dentie clauo affige. Da vt miniſtrã
ſpirit⁹ mei ſenſualitatẽ: nec eneruet
preſentis vite infelix felicitas: nec
conturbet perẽnis vite premia felix
infelicitas: ⁊ ſiniſter quoqꝫ pcome/
us fortitudinis clauo in cruce tene/
bitur. At autẽ ⁊ ſpinarũ capitis tui
aliqua in me ſimilitudo appareat: det
obſecro mẽti mee ⁊ ſalubris peniten
tie ꝯpũctio: ⁊ aliene miſie cõpaſſio:

et ſtimulus zeli emulantis qd rectū eſt corā te: et ad te ꝯuertar in erūna mea: dū triplex mihi configitur ſpina. Libet vt et ſpongiā p arundinē ori meo porrigas: et aceti amaritudinem guſtui meo adhibeas. Libet vt p ſcripturas tuas rōni mee ꝯferas guſtare et videre quō florens hic mūdus tā q̄ ſpōgia inanis eſt: et oīs ꝯcupiſcētia eius aceto amarior. Ita pater in me fiat vt calix iſte babylōis aureus inebriās oēm trā: nec inanime ſplēdore ſeducat: nec falſa dulcedine inebriet: quemadmodū eos qui tenebras lucē et lucē tenebras: amarum dulce: dulce amarū arbitrant. Vinū myrrhatū cū felle mixtū ſuſpectū eſt mihi pro eo q tu ex eo bibere noluiſti: forte q nimiā acerbitatē iniudie et nequitie crucifixoꝝ tuoꝝ indicabat. Tue quoq viuifice morti famulū tuū ꝯfigura: faciens in me vt moriar quidē peccato ſm carnē: viuam aūt iuſticie ſm ſpiritū. Ut aūt integrā crucifixi imaginē portare me glorier: illud quoq qd poſt mortē tuā inſatiabilis malicia iudeoꝝ impioꝝ ī te exercuit: hāc in me ſimilitudinē exprime. Vulneret cor meū viuus et efficax ſermo tuus et penetrabilior omni lācea acutiſſima: et ptingēs vſq ad interiora aīe mee: pducat ex ea tanq̄ a dextro latere meo vice ſanguinis et aque amorē tuum dīc et fratrū meoꝝ. Poſtremo et mūda ſyndone prime ſtole ſpiritū meū inuolue: in qua requieſcā ingrediēs ad te in locū tabernaculi admirabilis: et abſcōdas me donec pertranſeat furor tuus.

De reſurrectiōe: C. XVIII

D Ie aūt tertio poſt diem ſabboris: poſt diē ſimplicis glorie mane prima ſabbati ppetui: inter filios tuos me indignū reſuſcita: vt in carne mea videā claritatem tuam: et adimplear leticia vult⁹ tui. O ſaluator meus et deus meus: veniat: veniat oro tēpus: vt qd nūc credo: reuelatis tandē oculis aſpiciam: qd nūc ſpero et a longe ſalute: apprehendā: qd nūc p viribus meis deſidero: vlnis anime mee amplectar ac deoſculer et in amoris tui abyſſo totus abſorbear. O ſaluator me⁹ et deus meus. Sed nūc interim benedic aīa mea ſaluatorem tuū: et magnifica nomē ei⁹ qd eſt ſanctū: et ſanctiſſimis delitijs plenū.

Oratio ad patrem et filiū et ſpiritūſanctū: Ca. XIX.

O Quā bonus et ſuauis es domine ieſu anime querenti te: Ieſu redemptor captiuorum ſaluator perditorum: ſpes exulum: laborantium fortitudo: anguſtiati ſpiritus latitudo: anime lachrymoſe et poſt te in ſudore currentis dulce ſolatiū et ſuaue refrigeriū: corona triumphantiū: vnica merces et leticia omniū ſupernoꝝ ciuiū: vberrime fons omniū gratiaꝝ: inclita proles ſummi dei. Sūme deus: te benedicant omnia que in celo ſunt ſurſū et que ī terra deorſum: q magn⁹ es tu et magnū nomen tuū. O īmarceſſibilis decor dei excelſi: et puriſſima claritas lucis eterne: vita omnē vitā viuificans: lux omē lumē illuminās et conſeruans in ppetuo ſplendore: mille millena milia luminū fulgētia ante thronū diuinitatis tue a primeuo diluculo. O eternū et inceſſabile clarum et dulce profluuiū fontis abſconditi ab oculis noſtris: qui ſolus ortum neſcit: fundo caret: circūſcriptionis terminū nō habet: nihil perturbationis admitit: Eructauit te cor dei altiſſimi de ſue profunditatis impenetrabili abyſſo: vita vitā: lux lucē: deus deū: eternus eternū: īmēſus immenſum: ac per omnia ſibi coequalem: et de plenitudine tua omnes accepimus. Te enim largiſſime fons omnis boni ſeptemplicis gratie precioſum lumen: Te inq̄ piiſſime ſpiritus deprecor: vt ſi qua pro

fragilitate mea in veritate maieſta/
tis tue minus intellexi: ⁊ in p̄ceptis
dominicis intellecta p̄ laſciuiam car
nis neglexi: tua me viſitatione illu/
ſtrare digneris: quibus ea decēter et
mihi neceſſarie corrigam: meiq̧ erro
ris per te miſericordiā cōſequar: vt
per te quē in p̄iculoſo huius vite pe/
lago in auxilium aduocaui: ſine nau
fragio ad optatum perennis requi/
ei litus p̄ducar. Te itaq̧ pater cle
mētiſſime peto vt qui me p̄rimitus
creaſti: per paſſionē vnigeniti tui re/
creaſti: quicq̄d ad laudem tuam p̄ti/
net: me cogitare facias ⁊ amare. Sz
quia fragilis ſum: nec poſſuz p̄ficere:
ſedula tamē deuotione cōcedas me
ſtudere: vt redēptionis ac ſaluatiōis
tue gratiam cōſequar: Et quicquid
deinceps operis agā: ex tua ⁊ per tu/
am ⁊ in tua gratia ad laudem tuam
totum p̄uenire facias: meq̧ deinceps
tuere a peccatis: ⁊ in bonis operibus
validiorē eſſe precipias: ⁊ vt q̄diu
in hoc corpuſculo viuā: aliquid ſer/
uitij tibi ſemper exhibeam: Poſt exi
tum vero anime mee a corpore: veni/
am omnium peccatorum conſequi: ⁊
vitam eternam me percipere conce/
das: Per eum qui tecum viuit ⁊ re/
gnat per oīa ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Beati Anſelmi Liber qui ſpeculum euāgelici ſermo/nis: alias ſtimulus amoris inſcribitur: explicit.

Eiuſdem Beati Anſelmi in homeliā euangelij ſcd̄m lucā: Intrauit ieſus in q̄d/dam caſtellum: prefatio.

INtrauit ieſus in quoddā ca/
ſtellū. Quid ad glo
rioſam dei genitricē
lectio iſta p̄tineat: vt
in feſtiuitate eius legatur: pleriq̧ ſo
lēt querere: Unde quid ego ſentirē:

A Luce. 10.

in conuentu fratrū prout potui vul
gariter iam plus expoſui. Et quia
quod dixi auditoribus placuit: dicta
litteris mandare: ⁊ ab eiſdē dominis
abbatib⁹ guilhelmo viſcan ēſi: arnol
pho tuamenſi: iuſſus: īmo coact⁹ ſū.
Q̄d ideo dixi: vt expoſitiū cula iſta
tanq̄ a p̄ſumptuoſo edita nō diſpli
ceat: q̄m nō p̄ſumptio: ſed obedien/
tia edidit. Jam nūc ergo expoſitiun
culā iſtam ſalua fide ac ſine preiudi
cio melioris: ad laudē eiuſdē virgi/
nis et matris Jeſu humiliter ſcribe/
re aggrediar.

Explicit prefatio.

IN illo tp̄e: Intrauit Jeſus i
quoddā caſtellum: ⁊ mulier
quedā martha noīe excepit
illum in domū ſuam.

B Ubi. ſ

Homelia lectionis eiuſdē beati Anſelmi.

IN ſcriptura ſacra res vna et
eadem multotiens inueni/
tur diuerſa ſignificare: ſicut
leo: hedus: ignis: aqua: vel etiā ſol: ⁊
et alia multa. Eſt eīm leo de tribu iu
da: ⁊ eſt leo qui circuīt querens quē
deuoret. Eſt hedus emiſſari⁹ q̄ pec/
cata noſtra portauit: eſt hed⁹ a ſini
ſtris qui damnat̄. Eſt ignis quē do
minus miſit in terram ⁊ quem vult
vt ardeat: eſt ignis qui ſup impios
cadit vt nō videāt ſolem. Eſt aqua
cuius flumina fluūt de vētre creden
tis: eſt aqua cui⁹ tempeſtas nos de/
mergit. Eſt ſol iuſticie qui nos illu/
minare ſolet: eſt ſol qui nos vrit per
diem. Licet ergo caſtellū al's malū ſi
gnificet: vt illud de quo dicit̄: Ite in
caſtellū: vbi ⁊ q̄d addit̄ q̄d ꝯtra vos
eſt: plane manifeſtat q̄d ſignificet: in
hoc caſtellū in q̄d intrauit Jeſus: ſin
gularē intemeratā v̄ginē eiuſdē Je/
ſu genitricē ſalua ſcripturaꝝ regula
per ſimilitudinē accip̄im⁹. Caſtellū
eīm dicit̄ quelibet turris ⁊ murus in
circuitu eius: Que duo ſeſe inuicem
defendunt: ita vt hoſtes p̄ murū ab

C

arce: ⁊ a muro per arcē arceantur.
Hm̄ōi caſtello nō incongrue virgo
maria aſſimilat̄: quā virginitas mē
tis et corporis: quaſi murus ita vn/
diqꝫ vallauit: vt nullus vnq̄ꝫ libidi
ni eſſet ad eā acceſſus: nec ſenſus ei⁹
aliqua corrūperent̄ illecebra. Et q̄a
virginitatē cū libido nō poſſit: ſolet
impugnare ſuꝑbia: eſt in eadē virgi
ne turris humilitatis: q̄ a muro vir/
ginitatꝫ oēm repellit ſuꝑbiā: Et q̄a
hūilitatē cū ſuꝑbia nō poſſit: ſolet ī/
pugnare libido: murus virginitatis
a turre humilitatis oēm repellit libi
dinē. Itaqꝫ h̄ duo: mur⁹ videlꝫ vir/
ginitatis ⁊ turris humilitatis ab al/
terutro muniunt̄: vt nunq̄ꝫ in humi/
li virgine fuerit nec ſuꝑba virgini/
tas: nec inquinata humilitas: ſ; ſem
per in eadē ꝑmanſerit et humil' vir/
ginitas ⁊ virginalis humilitas. C/
uis aūt qđ dicit̄ ita verū ſit vt nihil
verius fides chriſtiana credere poſ/
ſit: ponamus tñ aliqua de euange/
lio virginitatis eius ⁊ humilitatꝫ te/
ſtimonia. Quippe cū ab angelo fili
us ei promitteret̄: reſpōdit: Quō
Luce. i. fiet iſtud qm̄ virū nō cognoſco? Si
cuilibet virgini deſpōſate in aīo ſuo
diſponēti nubere diceret̄: filiū habe/
bis: nō miraretur neqꝫ interrogaret
quō iſtud fieret: vtpote q̄ ſe deſpon
ſatā ⁊ in ꝓximo nupturā ſciret: et a
viro grauidari vſu nature ſperaret:
h̄ aūt nō īmerito mirata ē: ⁊ quō fi/
eret qđ ꝓmittebat̄ ſciſcitata: qm̄ q̄ꝫ/
uis deſpōſatā: tñ ſe nūq̄ꝫ nupturā ne
qꝫ virꝫ cogniturā certiſſime ſciebat.
Hec de virginitate. De hūilitate vo
dicendū eſt: qđ cū ab angelo ſaluta/
ret̄: ⁊ mater dei eligeret̄: quō fieret
ſalua virginitate: cui tñ timebat do
ceret̄: ⁊ benedicta ſuꝑ oēs mulieres
predicaretur: reſpōdit: Ecce ancilla
Ibidem dñi. Et ī alio loco: Quia reſpexit hu
Et ſ. militatē ancille ſue. O ſublimis vir/
go mater dei: O mater humilis an/
cilla dei. Quid ſublimi⁹ eſſe poſſet:
quid humilius de ſe ſentire poſſet?

Sūt qui caſtellū hoc magdalū fuiſſe
arbitrant̄: a quo maria magdalena
cognominat̄. Qđ ſi verū eſt: ꝑdicte
interpretationi famulat̄. Magdalū
enim turris dicit̄: ⁊ humilitati cōpa/
ratur. Hic vero nō nominat̄ ſed tan/
tum quoddam dicit̄: qđ indiſcuſſū
ꝑterire nō debemus. Quoddā: id eſt
ſingulare caſtellū fuit virgo maria.
Cuis eñ ⁊ multe alie murū virgini/
tatis habeant: ⁊ turrim humilitatis:
id eſt ⁊ virgines ſint ⁊ humiles: tñ
ſalua virginitate: matres eſſe nō poſ
ſūt: neqꝫ filios generare: qđ iſta ſola
fecit: Et ideo caſtellū h̄ merito qđ/
dā: id ē ſingulare dicit̄: quia iſta ſin/
gularit̄ ⁊ mater fuit ⁊ virgo: qđ nul
la alia eſſe potuit vel poterit. Verū
concedamus aliquā ⁊ matrem eſſe ⁊
virginē: q̄uis ſit impoſſibile: Etiam
ſic virgo maria ſingularis erit: quia
vnicum dei filium genuit: qui ſicut
eſt vnicus vnico patri: ita eſt vnic⁹
vnice matri: Et ideo etiā ſi virgo pa
riat: nulla dei eundē vel talē genera
bit aliū. Eſt ḡ caſtellū quoddam in
qđ intrauit ieſus: porta vero ꝑ quā
īntrauit: eſt fides. Quia eñ credidit:
ꝑfecta ſunt a domino ei que ab ange
lo dicta ſunt: ſicut ait ad eā heliza/
bet. Nec quia ieſus intrauit caſtel/
lum hoc: violatū eſt: Ieſus enim ſal/
uat non violat: cōfracta ſolidat: nō
confringit ſolida: Secundū nomen
eius ita ⁊ opus eius. Et mulier que/
dam martha nomīe excepit eū in do/
mū ſuā: ⁊ huic erat ſoror nomīe ma/
ria. Que iſte ſorores ſicut patres ſan
cti pleniſſime nobis expoſuerūt: duas
in ſancta eccl'ia vitas deſignāt: mar/
tha ſcꝫ actiuā: maria cōtemplatiuā.
Iſta laborat ad exhibenda indigen
ti omnia hūanitatis officia: illa va/
cat ⁊ videt quoniā deus eſt. Iſta cir/
ca exteriora occupat̄: illa interiora
contemplat̄. Sicut eñ mater dei eſt
ſingularis: ita ⁊ iſtarū vitarū effect⁹
quaꝝ iſte ſorores typū tenēt: in ea ex
titit ſingularis. Nunq̄ꝫ in aliq̄ perſo

na: īmo ī oībus ſic martha opata ē:
nūq̃ȝ alias ſic maria ɔtēplationi va/
cauit. Nū q̃ȝ illa vel h̄ alias qd̄ ſuū ē
ſic exhibuit. Cū martham vel mariā
dico: coꝝ ſignificata ītelligo. Sed iā
videam⁹ actionē hui⁹ marthe: de ide
conijciam⁹ cōtēplationē hui⁹ marie:
Et vt planius id faciamus: quid alij
per marthā operant̄: ꝛ quid eſt iſta
opata: cōferamus. Alij hoſpitē quē/
libet in domo ſua ſuſcipiūt: iſta non
quēlibet ſed ꝓpꝛiū dei filiū: qui nō
habet vbi caput reclinet: non in do/
mo: ſed in vtero ſuſcepit. Alij nudū
quēlibet veſte mutabili atq̧ coꝛru/
ptibili vilibet cōpoſita operiūt: il/
la verbū dei in eadē virginea carne
in vnitate pſone aſſumpſit: q̄ ſine fine
incōmutabilis atq̧ incoꝛruptibilis
permanet. Alij quēlibet eſurientem ꝛ
ſitientē cibo vel potu exterioꝛi refici/
unt: iſta deū ꝛ hominē humanitus in/
digentē: non ſolū exterioꝛibus cibis
vel potibus pauit: verūetiā interioꝛi
ſuo lacte aluit. Et vt breuiter illa ſex
Mat.25. miſericoꝛdie opa pcurram⁹: q̄ cū vni
ex minimis ſuis fiūt: de⁹ ſibi facta cō
fitet̄. Iſta nō quēlibet ex minis: ſ ſū
mū dī filiū hoſpitē ſuſcepit: nudū car
ne vl̄ etiā pānis opuit: eſurientē pa/
uit: ſitiētē lacte potauit: infirmū p in
fantiā ꝛ iacētē non ſolū viſitauit: ſ
etiā balneādo: fouēdo: liniendo: ge/
ſtando freq̄ntauit: vt merito de ea di
Luce.10. cat̄: Martha ſatagebat circa freq̄ns
miniſteriū. Cōprehēſo ꝛ crucifixo q̄/
ſi in carcere poſito affuit: ſicut ſcriptū
Joh.19. eſt: Stabat iuxta crucem ieſu mater
ei⁹. Inter hec aūt turbabat̄ ꝛ ſollici/
ta erat cū fugeret ī egyptū a facie he
rodis: q̄ ſuū talē filiū adeo pſeq̄bat̄:
Matth.2. vt multos ſuſpecte etatis pueros oc/
cideret. Turbabat̄ enī iudeos inſidi
antes ꝛ mortē ei inferre moliētes co/
gnoſceret: Ad vltimū turbata ē val/
de: ꝛ iuxta ſymeonis vocē: ſuā ipſius
Luce.2. aīam ptranſijt gladi⁹: cū videret ſuū
talē filiū cōpꝛehēdi ligari: flagellari:
cōſpui: ſpinis coꝛonari: derideri: co/

laphizari crucifigi: moꝛi: ſepeliri. Vn
ei congruit qd̄ dr̄: Martha martha
ſollicita es ꝛ turbaris erga plurima. Ne Luce.10.
mo ṽo dubitat q̄ btā maria filiū ſu/
um vellet liberari de oī tribulatiōe: ꝛ
ſeipaȝ in pturbatiōe adiuuari a diui/
nitate: quā eidem filio ſuo ineſſe ſcie
bat per theoꝛiā que eſt pars marie:
Hoc eſt qd̄ martha ɔquerit̄ q̄ eā ſo
roꝛ reliquerit ſolā miniſtrare: ꝛ eius
auxilium in miniſterio flagitat. Hec
de parte marthe. Porro de pte ma/
rie que optima predicat̄: q̄ta vel q̄/
lis in beata maria fuerit: quis digne
loquatur? Si talis eſt vt diximus: im
mo q̄ meliox eſt quā dixim⁹ in bea/
ta maria: pars marthe q̄ tamē a dn̄o
nō laudat̄: ſed tn̄ nō vituperat̄: q̄lis
eſt ps quā optimā maria elegit q̄ ſic
laudat̄ vt ab ea non auferri dicat̄?
O q̄ȝ magna multitudo dulcedīs dei
fuit ī beata virgine: qn̄ ſpiritu ſſctūs
ſup eā venit: ꝛ virt⁹ altiſſimi obum/
brauit ei: ꝛ de eodē ſpū ſctō ɔcepit.
Quid de deo nō ſapiebat in q̄ ſapiā
dei latebat: ꝛ in cuius vtero coꝛpus
ſibi aptabat? Chriſt⁹ eſt: vt ait aplus 1.cor.1.
dei virt⁹ ꝛ dei ſapiā. ꝛ in eo ſunt oēs Col.2.
theſauri ſapiē ꝛ ſciē abſconditi: xp̄s
aūt ī maria. Ergo dei ṽt⁹ ꝛ dei ſapiā
ꝛ oēs theſauri ſapiē ꝛ ſciē in maria.
Hec nō tm̄ ad pedes ſ etiā ad caput
dn̄i ſedēs: audiebat verbū ex oꝛe ei⁹.
Hec ɔſeruabat oīa ṽba angeloꝛum
paſtoꝝ: magoꝝ: necnon ipſi⁹ filij ſui
ɔferēs in coꝛde ſuo. Nemo vnq̄ȝ ſic
iſta guſtauit q̄ȝ ſuauis ē dn̄s. Inebri
abat̄ ab vbertate dom⁹ dei: ꝛ toꝛrēte Ps.35.
voluptatis ſue potabat̄. Nec mirꝝ: qm̄
apō eā: imo ītra eā erat fons vite: de
q̄ manabat tāta pfectio vtriuſq̧ vi/
te. Circa plurima vt martha occupaba
tur: circa vnū vt maria delectabat̄:
q̄ vnū ē neceſſariū: plurima auferunt̄:
vnū manet. Singlr̄ igit̄ ptē marthe
pegit: ſingulr̄ optimā ptē marie ele/
git: ſ ps marthe ei aufert̄. Iā enī nō
erit ſollicita vt miſtret ei ſicut puero:
cui oēs oꝛdies angeloꝝ miſtrāt ſicut

domino. Jam non turbabitᷣ fugiēs
in egyptū cum eo a facie herodis: q̄a
ipſa aſcendit in celum: ⁊ herodes de
ſcendit ad in infernum a facie eius.
Jam non turbabitᷣ erga pluria que
fecerunt ſuo filio iudei: quia omnia
ſubiecta ſunt ei. Jam filius marie a
iudeis vł militib⁹ nō flagellabitᷣ nec
Roma. 6 occidetᷣ: q̄: xp̄s ex mortuis reſurgēs
iā nō moritᷣ: mors illi vltra nō dn̄a
bitur. Pars ergo marthe ei auferᷣ:
ſed bono ſuo: pars vero marie ei per
ficitur: que non auferetᷣ ab ea. Exal
tata eſt enim ſup choros angelorū:
repletum eſt in bonis deſideriū ſuū:
videt deum facie ad faciem ſicuti eſt:
gaudet cum filio in eternum: Hec eſt
pars optima que non auferetᷣ ab ea:
cuius ⁊ nos participes ſimus ⁊ me
ritis ⁊ precib⁹ eius: Per ieſum chri
ſtum filium eius qui viuit et regnat
cum deo patre in vnitate ſpiritus ſan
cti per omnia ſecula ſeculoꝝ: Amen.

Beati Anſelmi Homelia euangelij ſecd̄m lucam: Intrauit ieſus ⁊c̄. explicit.

Capitulorum libri de excellentia virginis marie beati Anſelmi annotatio.

Ca. j. Q̄ maria excellit oēs creaturas.
ij De origine virginis marie.
iij De annunciatione.
iiij De amore virginis ad filiū.
v De cōpaſſione pro filio crucifixo.
vj De gaudio reſurrectionis:
vij De gaudio marie ī filij aſcēſione.
viij De gloria aſſumptionis beate marie virginis.
ix Quantū profuit beata virgo creature humane.
x Quantum profuit omni creature preter humanam.
xj De eodem alio modo.
xij Oratio ad beatam virginē.

Beati Anſelmi archiepiſcopi cantuarienſis Liber de excellētia glorioſiſſime virginis marie Incipit.

Q̄ maria excellit oēs creaturas: Capitulum I.

Uperemi
ſ nentem omni quod poſt
hominem deum creatū
eſt: excellentiam beate
matris dei quomodocunq̄ ⁊ ſaltem
lippienti oculo cordis contemplari
anhelans: ⁊ cōtemplando quod mi
hi inde capere conceditur: ad cōmu
nem noticiam proferre deſiderans:
horreo peccatorum quibus premor
enormitatem: ⁊ valde timeo ne mihi
tam alta petenti: mox obijciatur hoc
ſacre ſcripture dictum: Tollatur im Eſa. 26
pius ne videat gloriam dei: Uerum
cum recogito ſanctum filium eius ob
hoc vt peccatis hominum mederetᷣ
factū eſſe filium eius: non nihil ſpei
concipio: quod vel parum concipiē
di de ſublimitate tante matris: vel
ſcilicet genitricis: omniumq̄ tam an
gelorū q̄ hominum regina: ſciens
videlicet illam magis propter pecca
tores q̄ propter iuſtos eſſe factam
dei matrem. Dicit enim ipſe bonus Matth. 9
filius eius: ſe non veniſſe vocare iu
ſtos: ſed peccatores. Apoſtol⁹ quo
q̄ teſtatur q̄ chriſtus in hunc vene 1. Tim. 1
rit mundum peccatores ſaluos face
re: quorum ſe fatetur primum eſſe.
Si igitur ipſa propter peccatores:
ſcilicet ꝓpter me meiq̄ ſimiles facta
eſt dei mater: quomodo immanitas
peccatorum meorum cogere poterit
deſperare veniā eorum: cum tam in
effabile bonū ſit factū ex ea ob cura
tionē eorū? At ipſa curatio ad quos
efficatius progredietᷣ: aut in quibus
miſericordius operabitur: q̄ in illis
a quibus tantū bonum amatur: am
plectitur ⁊ veneratur? Excitemus ſ

mentem noſtram o fratres: et eni/
tamur q̃ꝫtum poſſumꝰ: vt in celſi/
tudinem tante virginis attẽdamꝰ:
⁊ q̃ nobis miſeratio filij eiꝰ reuela/
re dignata fuerit: pro laude eiꝰ ꝓ/
lata ruminemus. Erit eñ fortaſſis
hocipſum optare nobis cauſa non
parue ſalutis: et ſauciatis ex vitio/
rum punctionibus animis medici/
na ſalubris. Quõ nanqꝫ fieri põt:
vt ex memoria laudis eius: ſalus
non ꝓueniat peccatorũ: cuius vte
rus factꝰ eſt via ad ſanandũ pecca/
tores veniẽti ſaluatori? Quid dixi
via: cum idẽ vterus thalamꝰ dei:
aula dei in qua habitaret ſit factꝰ?
Uere etenĩ habitauit in eo: quoniã
ſeipſum ipſe in eo ⁊ ex eo quod pri
us nõ erat: fecit. O habitaculũ mi/
rabile. O habitare ineffabile: quem
celi celoꝝ: quẽ omĩes reꝝ creatura/
rum machine capere nequeũt: vir/
ginalis vterus beate marie cepit:
quãdo eundem ipſum de ſe verum
et perfectũ deum ⁊ hominẽ in vna
perſona cõcepit ⁊ generauit. Uia
tñ ipſe vterus extitit: quia per illuꝫ
deus homo factus: in mundum vi
ſibilis venit.

De origine virginis marie: Capitulum II.

Quamuis igitur hoc ſolum
de ſancta virgine predica
ri: que dĩ mater eſt: excedat
omnẽ altitudinẽ que poſt
deum dici vel cogitari poteſt: ⁊ al/
tiſſimum q̃d habeat: etiã hoc ad cõ
templandũ ⁊ ruminandum mens
humana que ad dominũ anhelat:
tamẽ qm̃ modo venit in cor vt de
ea aliquid dicã: primo perñ de eiꝰ
origine: ac deinceps ſiquid tenui/
tas ſenſus mei de ipa qꝺ dignitati
illiꝰ exiſtimẽ nõ aduerſari: capere
poterit: in mediũ ꝓferre libet. Aſ/
ſis igitur domina ⁊ non mea que
execror: ſed tua que precor merita
in illis digneris attẽdere: que ve/
reor. Tu quidẽ noſti mentẽ meam
in hoc eſſe qꝫ me omĩno indignum
iudico de te loqui: aut aliquid ſcri
bere. Sed qm̃ inſite tibi pietatis
oculo ſup multos mei ſimiles ſcio
te reſpexiſſe: aliquo licet dignitati
tue non digno mee deuotionis ob/
ſequio: velim agere erga te: quate/
nus ipſo conſuete miſericordie tue
oculo: quandoqꝫ digneris me re/
ſpicere. Tacitis itaqꝫ illis ab initio
om̃is creature vſqꝫ ad ſanctum ſui
aduentũ: ſunt de hac virgine pro/
phetata: ſicut tam per eos qui an/
te legẽ q̃ꝫ et per eos qui ſub lege iu/
ſti fuerũt. Illud conijcio apud me:
natiuitatẽ eius: quã quidem ex li/
nea generationis hũane nõ neſcio
deſcendiſſe: magna quedam atqꝫ
miranda diuinoꝝ ſignorũ indicia
ꝑcurriſſe: Que tñ illa fuerint: ſolꝰ
ipſe ſine ſcrupulo nouit: qui eã an/
teqꝫ naſceret: in matrẽ elegit: qꝺ
in ea re vt eſtimo: ⁊ nõ incongrue
actũ credi poteſt: quatenus eo ma
ior veneratio fideliũ circa eius or/
tum exiſteret. Quo eñ alio modo
ſublimitatẽ tante rei altiori ſecre/
to celari quiſqꝫ perpenderet? Nec
eñ eccleſia dei inconcuſſe auctori/
tatis ducit ipſam ſcripturam: que
ortum illius ab angelo prenuncia
tum refert. Nam licet beatus Hie/
ronymus iuxta alterius cuiuſdam
ſcripture materiam: quã in adole/
ſcentia ſua legiſſe: ⁊ cuius auctorẽ
ſe fatetur ignorare: eam reſecerit:
dicit tamẽ non eo pacto ſe ſcripſiſ/
ſe qꝺ ſcripſit: vt aliquã deſcripte
rei certitudinẽ eccleſijs vellet in/
ferre: ſꝫ hoc ſolo vt rogantibꝰ ami/
cis ſimilem morem gereret. Unde
quẽadmodũ dixi: ſcriptũ illud in
auctoritatem eccleſia ſuſcipere no/
luit: videlicet indecẽs eſſe reputãs
de beata matre dei quid dubitabi/
le in laudem eius recitari: cum ea q̃
incunctãter de i'ſa vera exiſtunt:
tanta laudis materia ſit referta: vt

quicunqꝫ in laudãdo eam morari
deſiderat: neceſſe ſit vt facultas eiꝰ
magnitudini rei ⁊ veritati ſuccũ/
bat. Sicut em̃ ſola p̄ cunctis meri/
ti ſingularis enituit: ita q̄cq̃d eam
attinet: ſpeciali quadam veritatis
firmitate dignum eſt enitere.

De annunciatiõe angeli/ca: Capitulum III.

Nata igitur ⁊ infantiles an
nos exuta: q̄ꝫ caſte: q̄ꝫ ſan/
cte: q̄ꝫ deo digne vitam in/
ſtituerit: ⁊ inſtitutã egerit: quis vł
cogitatu non dicã dictu queat cõ/
iecturare? Nulli deniqꝫ dubiũ: ca/
ſtiſſimum corpus ⁊ ſanctiſſimam
animã eius funditus ab omni fu/
iſſe macula peccati iugi angelorũ
cuſtodia ꝓtecta: vtpote aulã quã
ſuus ⁊ omnium creator deus cor/
poraliter inhabitaturus: ⁊ ex qua
hominez in ſue perſone vnitate in/
effabili fuerat operatione ſuceptu/
rus. Et quid mirum? Nam inter
omnes vſus obtinuit: ſi tamẽ cele/
ſtibꝰ ad terrena poteſt eſſe cõpa/
ratio vlla: vt cũ prepotens aliq̄s
⁊ perſona diues: aliquo vadit ho/
ſpitaturꝰ vt ⁊ clientes precurrant:
vt locum muniãt: mundent: ornẽt
⁊ cuſtodiant: quo venienti domi/
no ſuo aptus ad habitandũ ⁊ cõ/
gruus fiat. Qz ſi talis apparatꝰ ſit
pro aduẽtu terreni hominis ⁊ mo/
mẽtanee poteſtatis: qualis appa/
ratus omnis boni putamus fiebat
pro aduentu celeſtis regis et eter/
ni in corde ſacratiſſime virginis:
que illum non ſolum erat in ſemet
tranſitiue hoſpitatura: ſed etiam
ex ſubſtãtia ſua factum hominem
paritura? Siquidem vbi venit ple
nitudo temporis quod ſuo aduẽtu
ipſe deus ante tempora predeſtina
uit: miſit deus angelũ gabrielem:
vnum de primis principibus ſuis
ſcilicet regni ſui: nũciare tibi o bea/
tiſſima feminarum inſtare ſalutem
humani generis: ⁊ ſe eandem ſalu/
tem operaturũ: ⁊ ex te caſtiſſima
per ſpiritus ſancti operationẽ: ve/
rum deum ⁊ hominem naſciturũ.
O domina audis que feruntur ad
rem om̃i ſeculo inauditam: paues
⁊ miraris: nulla tamen incredulita
te moueris: verum indubitãter te/
nes apud te omnimodo impoſſibi/
le fore nõ fieri: qđ angelꝰ dixit fu/
turũ eſſe. Credidit ergo ⁊ certiſſi/
me intellexit deum tam bonum:
tam piũ: tam omnis miſeriꝯdie viſce/
ribus plenuz: vt ad terras de cele/
ſti ſede deſcẽderet: ⁊ homo factus
ꝑ indebitã ſibi mortẽ genꝰ huma/
num a perpetua vellet morte qua
tenebatur eripere. Reſpondens er
go nũcio: ait: Ecce ancilla domini:
fiat mihi ſecundũ verbum tuũ. O Luce. i
fides deo accepta: O hũilitas gra
ta: O obedientia om̃i ſacrificio io
cundiꝰ deo oblata. Quid ergo qđ
venientis dei oculos offenderet in
illa poterat reſidere in qua tantaꝝ
virtutum inſignia veniẽs inuenit
redolere? Certe ſola fide abraham Gen. 15
fertur deo placuiſſe: ⁊ hoc q̄a deo
credidit: ad iuſticiam illi reputa/
tum fuiſſe. Super humiles autẽ ⁊ Eſaie. 66
q̄etos ac verba ſua tremẽtes: ſpiri/
tum ſuũ requieſcere: ⁊ obedientiaz
ſe pro ſacrificijs malle aſſerit deus.
Cum igitur in his que tantopere
deo placẽt: ſancta virgo maria tã
excellenter illi placuit: vt nequa/
q̄ꝫ crederet quis illã aliqua ratio/
ne excellentiꝰ placere potuiſſe: Ni/
mirum tenemus fide: Ab omni ſi
quid adhuc in illa originalis ſiue
actualis peccati ſupererat: ita mũ/
datum cor illius vt nec ſuper eam
ſpiritus domini: ſcilicet ſuper hu/
milem ⁊ quietam ⁊ tremẽtem ver/
ba ſua totus requieſceret: ipſam vo
luntati dominice caſtiſſimo ac ſim/
plici corde obedientẽ: ⁊ om̃i holo/
cauſto ſuauius acceptaret: virtu/
teqꝫ altiſſimi obumbratam: filium

dei ex illa incorporaret. Hic ſe ſberigat intētio mentis hūane: ⁊ pro poſſe paucis intendat: ꝙtū penderit omnipotens deus merita huius beatiſſime virginis. Intendat inꝙ ⁊ contempletur: videat ⁊ admiretur: vnum filium ſibi conſubſtātialem: coeternum: omnipotentem ex ſua natura ſine initio deus pater genuit: ⁊ per eum omēs creaturas viſibiles ⁊ inuiſibiles ex nihilo fecit. Hunc igit͛ ſibi tam vnicum ꝙ dilectiſſimū: ⁊ in omnibus omnino equalem: nō paſſus eſt remanere ſolummodo ſuum: ſed eundem ipſum voluit in rei veritate eſſe beate marie vnicum ⁊ dilectiſſimum ⁊ naturalem filium: nec ita vt duo eſſent: vnus videlicet filius dei: alius filiꝰ ſancte marie virginis: ſed vnus idem ipſe qui filiꝰ dei in vna perſona eſſet filiꝰ ſancte marie virginis: ⁊ qui filiꝰ ſancte marie vnꝰ ⁊ idem ipſe eſſet in vna perſona filius dei. Quis hec audiens nō obſtupeſcet: ⁊ ꝙ deus tale quid velle potuerit: non vltra omne quod dici poteſt admirabile ducat? Puella de propagine adā nata: de peccatrici progenie orta: ſubito verſa vice: maledictionis eue: benedicta predicatur ſuper omnes mulieres ⁊ cōcipit ⁊ parturit ⁊ parit hoīem deum: omnes preuaricationes ꝓpulſaturum: eoſqꝫ qui ſibi obtemperarēt: in celeſti ſuo regno ſibi coheredes conſtituturum.

De amore virginis ad filium: Capitulum IIII.

q

Quam mirabilis natura et ineffabilis affectus amoris cōſiderari queat inter hūc talem tante matris filium: ⁊ hanc talem tāti filij matrem: perpendāt hi ſaltem quoquo modo qui vnico dilectionis feruore ſeſe altrinſecus amant: mater ſcilicet filium et filius matrē. Perpendat inꝙ aliqua bona mat͛ quo affectu tenea͛ circa vnicū ⁊ bonū filiū ſuū: ⁊ bonus filiꝰ ſiſi mō ꝑpendat ꝙ pietate moueatur erga bonam ⁊ dilectiſſimam ac dulciſſimam ſuam matrē: ⁊ aliquatenus temptet ſi quo modo in ſe coniectare valeant amorē huius bone matris erga vere bonum ⁊ vnicum filium ſuum: ⁊ iſtiꝰ boni filij erga vere bonam ⁊ dulciſſimam matrem ſuam. Equidem omēs homines ex cōiunctione duarum perſonarum: hoc eſt maris ⁊ femine procreant͛: ⁊ amorem ſuum vtriqꝫ perſone: id eſt patri ⁊ matri naturalit͛ debent qui ſic generant͛: ipſumqꝫ nihilominus amorem ſuum parentes ambo qui eos genuerunt. Cum aūt amorem quem pater ⁊ mater ſinguli debēt filio ſuo: debet hec feliciſſima matrū ſola filio ſuo: amorē etiā quē debet quilibet filius ſimul ſuo patri ⁊ matri: ille filius vere virginis ſue debet ſoli matri. Nam ſicut alij filij naſcuntur ex patre ⁊ matre: ita filius eius natus eſt ex ea ſola matre. Excedit itaqꝫ omnes amores parentū in filios: aut filiorum in parentes amor iſtius matris in filium ſuū: ⁊ iſtiꝰ filij in matrē ſuā: Et hec ita ſe habent iuxta rationem filiationis que facta probatur extra leges humane procreationis. Alio quoqꝫ modo ſi placet amorem huius filij ⁊ huius matris perſcrutemur: ⁊ ꝙtum inde nobis conceſſum ꝑut poſſumus ſpeculemur. Certe q̄ generat eſt temporaliter nata: qui generatur deus eſt per quē omnia tempora ſūt ⁊ ipſamet virgo creata. Oſtendit ergo ipſe prius amorem quē habebat erga matrē virginem ⁊ amorem quo nullum putemus eſſe poſſe maiorem: matrē ſuā fecit illā: ⁊ virginitatē illi nō ademit. Equidem hec duo ipſa iocundius amabat: ſcilicet virginitatē ⁊ fecunditatē: Virginitatem:

quia hanc placere deo per omnia
intelligebat fecunditatē: quia ſine
hãc maledictū legis que adhuc car
naliter cuſtodiebat: incurrere me/
tuebat. Vicit tñ amor ī ea ſeruãdē
ꝟginitatis: ⁊ excluſit ab ea timorē
incurrende maledictionis. Virgo
itaqꝫ ⁊ tenera ⁊ delicata: regali ſtir
pe ꝓgenita ⁊ ſpecioſiſſima totam
intentionē ſuam: totū amorem ſu/
um: totum ſtudium ſuum ad hoc in
tendit: vt corpus ⁊ animaꝫ ſuam
deo virginitate perpetua conſecra
ret. Sciebat enim qꝫ q̃to ſanctius
eam ſeruaret: tãto ſublimius ei qui
omnium caſtiſſimus: immo qui ip/
ſa caſtitas eſt: appropīquaret. Am
plectendo igitur quod acceptabi/
lius domino eſſe cognouit: legem
ſuperauit ſpreuitqꝫ maledictū da/
te legis: ⁊ credidit: reputans ſecuꝫ
illum cui placere querebat tãte bo
nitatis ⁊ tante ſapientie: vt antē
ſe vel de ſe tutum conſilium ne q̃d
peccati in iſtis ſubiret: inueniret: nec
decepta eſt. Quis enim ſperauit in
domino ⁊ derelict⁹ eſt ab eo? Deni/
qꝫ vbi tam ſanctam intentionē ei⁹:
tam caſtum propoſitum eius: tam
firmam fidem: conſtantem ſpem ⁊
indeficientem vidit charitateꝫ ei⁹:
miſericordie ſue intuitu egit circa
illam: vt nec ſanctitas intentionis
eius fruſtraretur: nec caſtitas pro/
poſiti eius violaretur: ne aut ſanitas
fidei infirmata: a ſpei ꝯſtantia titu
baret: aut charitatis in ea plenitu/
do deficeret: Dedit ḡ illi vt ⁊ ꝟgo
q̃d magis optabat ꝑmaneret: ⁊ vt
nemo illã ā maledicto legis liber/
rimã dubitaret: fecunda fieret. Et
vnde fecunda? de illo ſine quo om
nis fecunditas in ſterilitatem con/
uertitur: ⁊ igni cõſumenda ſuccidi
tur. Et reuera dignum fuit: vt eo
in virgine ſuperueniente illa fecun
daretur: que paritura erat deum ꝑ
quē totus mūdus ſaluaret. Quid
ergo hic dicem⁹? Eſt ne putatis vl/
la mēs hominis quemodū huius
dilectionis quam deus ad hãc vir/
ginē habuit queat penetrare: quan
do ⁊ illi quod charius amabat ſic
integre ſeruabat: vt eaꝫ tam digne
⁊ caſte fecundatam: ſui ipſius ma/
trem fecit? Poteſt ne queſo vllus
hominū aut angelorū iſtius amo/
ris immenſitatem penetrare: vel di
gnitati honoris illi⁹ quicq̃ vel co/
gitatu ꝑcipere cõparabile? Erigite
obſecro frēs mei: erigite aciē mētis
vrē ad ꝯtēplandū tãmirã diuine
operatiōis dignationē ⁊ tã ineffa/
bilē ⁊ ſtupendã. oī ſeculo hui⁹ mu/
lieris grãm ⁊ exaltationē. Et tu o
btiſſima feminarū in quã fluxit tã
copioſa ⁊ ſupereminēs gratia om/
nium gratiarū: q̃d eī animi queſo
gerebas ad eū qui tibi hec magna
fecit? Unde ſicut ipſa dixiſti: iam ab
omni generatiōe beata dici merui/
ſti: Uere magnificauit aīa tua do/
minum: ⁊ ſpiritus tuus exultauit
ī deo ſalutari ipſi⁹. Salutarem ī/
rabile: quod non ſolum dominã te
ineſtimabili ſalute ſublimauit: ſed
⁊ totum mūdum peccatorum vul/
neribus putridum: ex te prodiens
mirabili diſpenſatiōe ſanauit. Ue/
rum dum illum qui ſibi hec mirã/
dã fecit paruulum inter manus ſu/
as verſari: ⁊ ad vbera ſua pēdere:
⁊ ad parui ⁊ teneri corporis leſio/
nes paruulorum more vagire con/
ſpiceret: quo precor affectu piiſſi/
mus eius animus mouebatur: quo
ve ſtudio ad occurrendum cūctis
q̃ incommoda illi fore timebat pa/
rabatur caſtiſſimum corpus eius?
Deus fili huius feliciſſime matris:
qui es virt⁹ ⁊ vera ſapientia ſum/
mi patris: oramus te quatenus ip/
ſa miſericordia qua fact⁹ es homō
pro nobis: inſinuare digneris cor/
dibus noſtris: quo animo: qua co/
gitatione ferebatur hec dulciſſima
tua mater: cum te inqꝫ talem ac tã/
tillum in brachijs ſuis exultans et

leta teneret: cū tibi infantulo dul/
cibus oſculis ⁊ frequentibus con/
gauderet: cum te lachrymãtem ſup
genua ſua quibus poterat modu/
lis conſolaretur: cum deniqꝫ alijs
⁊ alijs ſtudijs ad q̄ ipſam materna
pietas informabat: tibi pro quali/
tatū viciſſitudinibꝰ ſedula blandi
retur? Doce inqꝫ nos vel paululum
mente percipere affectū ipſum quo
replebatur cor illius: vt ſi eum pec/
catorum noſtrorū ſqualoribus ob
ruti: quātus fuerit plene nō meremur
contingere: ſaltem pauca merea/
mur. in noſtris erūnis aliquatenꝰ
reſpirare. Nec putetur ab aliquo
contemnendum: vel parum quid
ſentire quēlibet i ſe de affectu illiꝰ
matris in filiū ſuū: Nullo ſiquidē
modo crediderim ꝙ is q̄ ad eū in/
telligēdū ꝓuehi meruerit: ab amo/
ris eius dulcedine extraneꝰ vſque
quaqꝫ exiſtere poſſit. Qui autē in
dilectiōis ſuauitatem tranſit: nul/
lo pacto deſidēdum quin ⁊ in retri
butionis eius participium tranſi/
turus ſit. Quā vero retributionē
ſui amoris ſit adepta: tota chriſtia
nitas nouit: que illam ſuper om̄es
celos exaltatam: ⁊ angelicis choris
prelatam certiſſime credit. Eia fra
tres quātum poſſumus enitamur ali
quo modo affectum illius tam bo/
ne matris agnoſcere: ⁊ in nobis ſal
tem rei magnitudini ſuccumbēdo
degustare: quo ipſiꝰ meritis adiu/
uari ⁊ dilectionis eius. ſalutari re/
creari: ⁊ aliqua future conſolatio/
nis mereamur remuneratiōe ſubli/
mari. Quicunqꝫ igit aliquē ſince/
ro ⁊ dulci dilectionis affectu dili/
git: omnia commoda ⁊ iocunda ei
ſuccedere cupit: illius icōmodis ſi
que acciderint meſtꝰ ingemit: vol/
uat ⁊ reuoluat hunc ſuum affectū
apud ſe et cogitet quid ſibi eſſet: ſi
adhuc quē fingere multiplicatꝰ in
ſe ſedem maior exiſteret. Que cū
fecerit ⁊ hunc ſuum amorem quātū/
cunqꝫ intellectu ſuo magnificatum
amori illius piiſſime matris domi/
ne noſtre: in deum filium ſuum ali/
quatenus comparari poſſe putaue
rit: neſcio vtrum audiēdus in hac
ſua eſtimatiōe: Nec mirū: ipſe enī
ſpiritus dei: ipſe amor omnipoten
tis patris ⁊ filij: ipſe per quē ⁊ in q̄
amatur omne quod bene amatur:
Ipſe inqꝫ corporaliter: vt bene di/
catur: venit in eam: ſingularique gra
tia pre omnibus que creata ſunt:
ſiue in celo: ſiue in terra requieuit
in ea: ⁊ reginam ac imperatricem
celi ⁊ terre ⁊ omniū que in eis ſunt
fecit eam: ⁊ alicui bono ad tempus
debriato in animum cadet ſe quicqꝫ
amoris habere qđ illi amori queat
cōparabile eſtimari: quē hec bea/
tiſſima matrū ad ipm habebat a q̄
ſe tā ineffabili dignitate ſublimata
intelligebat. Superat ergo omnes
omnium rerum creatarum amores
et dulcedines magnitudo amoris
iſtius virginis in filium ſuum: et
dulcedinis immenſitas qua exulta
bat ⁊ liquefiebat anima eius in eun
dem dominum deum ſuum. Itaqꝫ
cui ſaltem ita cōceſſum fuerit ſepe
dulci ſtudio poſſe cogitare de illa:
magnum promerende ſalutis indi
cium eſſe cōiecto. Sed quid dicā?
Si tantꝰ fuit amor eiꝰ et vere ma/
ior erga hūc dilectiſſimum filium
ſuum: quo queſo vel quali gaudio
replebatur tota ſubſtātia eiꝰ: qn̄ eū
quē tā opere diligebat: quē creato
rem ac dominatorem omnium rex
eſſe ſciebat: ſecum egentem: ſecum
edentem: ſe quecunqꝫ noſſe vole/
bat dulci affatu docentem haberet
quid caperet.

De compaſſione beate marie virginis ꝓ filio crucifixo: Capitulum V.

Cum ergo tanta dilectione ⁊
tanta exultatiōe beata dei
genitrix ex preſentia illius

⁊ ꝯuerſatiõe foret iocũdata: ꝑpendat q̃ pōt q̃bus dolorib⁹: q̃bus gemitibus: quibus ſuſpirijs cruciabatur: quãdo eum a ſe crudelium manibus auelli: quando ad condemnandum eum tradi: quãdo ad ſubeũdũ mortẽ iudicio iudicis iniq̃ tribunali conſpiceret ſiſti. Forte tamen inter hec ei poterat eſſe vt more loquar humano aliqua ſpei cõſolatio de euaſione illius: dum ſententiam mortis eius pendere conſpiceret: audiretq̧ ſub altercatiõe preſidis ipſum liberare querentis: Corripiam ergo eum ⁊ dimittã: ⁊ iudeorũ peſſime plebis ne liberaretur: regnum ceſaris contra preſidentẽ appellãtis. Uerum dum ꝓlata certa ſentẽtia mortis illi⁹ omnis eam ſpes euadẽdi defereret: eũq̧ crucem in qua ſuſpendi debebat: humeris vſq̧ ad locũ ſue paſſionis ſubuehere conſpiceret gemebunda: Eſt ne precor aliquis qui queat percipere qualitatem pectoris eius? Adiect⁹ eſt his doloribus ei⁹ dolor alius: Petrus ⁊ alij diſcipuli ei⁹: de nihili in apoſtolatũ electi: ⁊ iam in tante celſitudinẽ virtutis vt iam demonibus imperarent erecti: nec non ſecretorum illius conſcij et familiares in cunctis effecti: inſtante hora traditionis eius fugam ineunt: et eum pro quo ſe mortem paulo ante ſubituros ꝓmiſerant: obliti tantorũm bonorũ ſponſioniſq̧ ſue: ſolum ipſa cõſiderante relinquunt. Un de ipſum ad paſſionem omnibus amicis deſtitutum tendentem: hac voce ſequebatur gemẽs: Uadis propitiator ad immolãdũ pro omnibus: non tibi occurrit petr⁹ q̃ dixit: Pro te moriar: Reliquit te thomas q̃ ait: Eamus ⁊ moriamur cum eo omnes: ⁊ nullus ex his niſi tu ſolus duceris: qui me caſtam ꝯſeruaſti filius me⁹ et deus meus. Uerũ hec verba ex magne pietatis fonte producta: ita paucis ad hec commemoraſſe ſufficiat: vt ea oculus pietatis attendens dum tante matris gemebundis affectibus compatit: pij amoris illius fructu remũerari aliquãdo mereatur. Sed cum ad ipſam eius paſſionem ventum fuiſſet: et ipſe cruci affixus: hinc ipſã matrẽ ſuam: hinc diſcipulũ quẽ diligebat prope aſtãtes intuitus eſſet: ne matrem penitus orbatam relinqueret: ei preſentem diſcipulũ ſuo loco in filium ſurrogauit: Mulier inquit ecce filius tu⁹. O commutatio pro eterno et incommutabili deo: purum ⁊ corruptibilem hominem: pro naturali et vnico filio: ſeruum accepit in filiũ. O domĩa q̃ precor in te ſibi ſuccedebant: cum tam ineſtimabilem commutationẽ ab ipo quẽ ſuper omnia diligebas tibi fieri audiebas? Uere pertranſiuit animam tuam gladius doloris: qui tibi amarior fuit omnibus dolorib⁹ cũ in ſuis paſſiõis corporee. Quicquid eñi crudelitatis inflictum eſt corporibus martyrũ leue fuit aut potius nihil comparatione tue paſſionis: que nimirum ſua immenſitate tranſfixit cuncta penetralia tua: tuiq̧ benigniſſimi cordis intima. Et vtiq̧ pia dña nõ crederẽ te potuiſſe vllo pacto ſtimlos tãti cruciat⁹ quin vitam amitteres ſuſtinere: niſi ipſe ſpiritus vite: ſpiritus conſolationis: ſpiritus ſcilicet dulciſſimi tui filij pro quo morientẽ conquerebaris: tantopere torquebaris: te confortaret: te conſolaretur: te intus doceret non eſſe mortem eum abſumentem: ſed magis triumphũ omnia ei ſubijcientẽ: quod in ipſo fieri coram moribundo videbas. Mortuus eſt tamen ⁊ ab oclis tuis te ſpectãte ſepulchro recluſus: Cetera ſilẽtio premo: penitus ignorans vbi vel vnde ali

ꝗuid dicendum aſſumam ex quo luceꝰ tui modū o pudiciſſima vir/go alicui proponere queam. Siq̃/dem cum illum quem te virginem concepiſſe: virginem peperiſſe: et poſt partum virginem noueras ꝑmanſiſſe: necnon per quem te in/telligebas ab omni generatione be/ataȝ dici meruiſſe: videbas iniquo/rum ſeuicia tam crudeli nece perē/ptuȝ: tam ſubito tuis aſpectibꝰ ab/ſtractum et ſepulchri antro reclu/ſum: q̃d ego? neſcio q̃d haberem: vbi vel vnde acciperem quod in conſiderationem tui ſtatus animi quem gerebas eo tp̄e cuilibet pan/derem: ſed acerbitas doloris ⁊ me/roris in reſurrectione eiuſdem filij tui domini dei noſtri in leticiaȝ eſt conuerſa: Et in quā qualem vel le/ticiam?

De gaudio reſurrectionis: Capitulum VI.

Attendamus fratres mei: Supra dum gaudij eius ex/ultationem qua replebatur in cōuerſatiōe ſecum adhuc in car/ne mortali degentis: iſtius filij ſui cōſiderare niteremur: in ip̄o noſtri animi niſu defecimus: ⁊ eam vltra omnem humanum intellectum ma/gnam ⁊ mirandaȝ eſſe aduertimꝰ. Si ergo tā magna fuit tūc cū ip̄m bene ſciret paulo poſt moriturum: que vel q̄nta putatis fuit tunc cum ipſum iam calcatis mortis legibus reſurrexiſſe: non ſolum in eternum victurum: ſed et celi et terre omni ꝙ creature perenni iure dominatu/rum? Nolo: hāc immenſitatē gau/dij eius penetrare quis laboret: q̃/niam que ipſis angelis dei eſt ad/miranda ⁊ ipenetrabilis: non faci/le crediderim: ꝙ cuiuis homī mor/tali poſſit eſſe penetrabilis. At ſi aliquis querit: quare euangeliſte non referant ipſum piiſſimum do/minum a morte reſurgentem huic ſue dulciſſime dilectiſſimeꝙ matri vt eius dolores mitigaret: primo ac precipue apparuiſſe. Dicimꝰ qꝫ a quodam ſapiente de hoc ipſo ſci/ſcitātes audiuimꝰ ſic: tanta eſt ſci/ſcitata auctoritas narrationis euā/gelice: vt nihil in ea dependēs: ni/hil inane nihil ſuperfluum reperia/tur: ita ꝙ ſi matri domini: ſi do/mine mundi ipſius filius ab infer/no reſurgens: ſcriberetur ſicut alij cuilibet apparuiſſe: eā ꝙ de ſua re/ſurrectione docuiſſe: quis non tale ſcriptum ſuperfluum duceret: regi/nam videlicet celi ⁊ terre omniſꝙ creature coequare illis quibus ap/paruit viro aut mulieri? Spiritus eius in illa plene et ꝑfecte quieſce/bat: q̃ ſibi ⁊ eſſe illiꝰ ⁊ facta eiꝰ om/nia luce clarius reuelabat: et euan/geliſte ſcriberent tunc vel tunc illi talem ſemet exhibuiſſe. His itaꝙ paucis alicuius forſitan inquiſi/tioni prout accepimus reſponſis: adhuc aliquid gaudij huius beatiſ/ſime virginis matris ſpeculando p̄ oculis conſtituamus: non ea ſpe vt modum illius nos in hac mor/tali/tate vinctes: ꝑfecte intellecturos fore opinemur: ſed vt inde aliq̄ntu/lum deguſtando qua poſſumus il/lud deuotione veneremur: Sic em̄ inſpectum ⁊ deguſtatum magnum in eius amorem anhelantibus ſo/let generare profectum. Eia ſi gau/dium pro filio ſuo ſecum in carne degente: ſi gaudium habuit eodeȝ ſuo filio calcata morte ab inferis reſurgente: non minori gaudio ex/ultauit ipſo ſuo filio ī ea carne quā de ſe aſſumptaȝ nouerat corā ocu/lis ſuis celos penetrare: quis hoc dixerit: immo quis hoc gaudiū eiꝰ

omnib⁹ que illud p̄ceſſerūt gaudijs
nō crediderit eminere? Bone mr̄es
ſolēt magnifice i h̄ mūdo exhilara/
ri: cū vidēt filios ſuos terrenis ho/
noribus ſublimari: ⁊ iſta mater p/
culdubio bona: non ineffabili gau/
dio letaretur: quando filium ſuum
vnigenitū omnes celos dominā/
di iure penetrare: ac in dei patris
omnipotentis vidit cōſeſſum aſcē/
dendo pertingere? Immo quid
huic gaudio vnq̄ fuit ſile? Quid
in medium prolatū ſaltem per il/
lud aliquo modo poſſit mens hu/
mana i iſtud aciem ſuā dirigere?
Sed ⁊ hec gaudiorum ſuorū ma/
gnitudo nonnihil incrementi ac/
cepit: cum adueniente ſuper diſci/
pulos ſpiritu ſancto: mox ad predi/
cationem illorū fidem filij ſui tan/
ta hominum multitudo ſuſcepit.
Nec mirum inde alicui videatur
q̄ dico gaudium eius incrementū
in credentium conuerſione ſum/
pſiſſe. Ibi enī excepto gaudio qđ
de ſalute generis humani in iſto ꝯ
conuerſione concipiebat: filiū ſu/
um non gratis fuiſſe mortuum: cū
tam efficaciter operari videbat fi/
dē amoris eius in eis qui amato/
res eius extiterant. Gaudium itaq̄
ei erat in celo: ⁊ gaudium in terra:
gaudiū inſuper in omni creatura.
Gaudiū in celo: q̄ fructus vētris
eī benedict⁹: iam erat victor mor/
tis ⁊ orbis: i celo regnabat: ⁊ cun/
cta celeſtis curie agmina ineſtima/
bili magnificentia letificabat. Gau
dium in terra: quoniā eorum pro
quorum ſalute matrē dei ſe factā
ſciebat: abiecto iugo diaboli a quo
captiui tenebantur: liberam in ip/
ſam ſalutem currere conſpiciebat.
In omni quoq̄ creatura gaudium
habuit: eo q̄ illum a priſtina opp̄ſ/
ſione erui: ⁊ ad illum ad quem fa/
cta fuerat ſtatū redire vidit: Poſt
q̄ enim homo deum contempſit: ⁊
eius mandatis tumidus contraire
non timuit: in nulla creatura quā
deus ad ſubſidiū eius inſtituit: iu/
ſto iudicio aliquid iuris ampli/
us habere debuit. Cum igitur ⁊ in
contumacia ſua contra deum om/
niū rerū dominū perſtitit: ⁊ tamē
vſum rerū in ſubſidiū ſuū retorq̄re
nō deſtitit: domino deo iniuſticiā:
⁊ dei creature violentiam intulit
et oppreſſionem. At nunc cum iam
reconciliatus homo per mortem fi/
lij huius beatiſſime matris redit in
gratiam dei: famulandi ſcilicet ei p
quo ſe inſtitutā eſſe cognouit: hec
ſacratiſſima domina vidiſti: intel/
lexiſti: hec per te tali modo impleta
eſſe: magnifice ea gauiſa. Iſta fra/
tres dicimus dulce habētes: ⁊ vos
dulce habere cupiētes: ſepe volue/
re: in memoria amorem ⁊ gaudi/
um huius domine: quibus iugi ex
undantia in deū ⁊ deo iocundaba
tur tota illius ſubſtātia. Nihil enī
vtilius poſt deū memoria matris
eius: nihil ſalubrius meditatione
pij amoris q̄ feruebat in memoria
et contemplatione filij ſui: nihil io/
cundius ſapore pertractari gaudij
eius quo multipliciter paſcebatur
in eodem ⁊ per eundem filium ſu/
um. Sepe quippe vidimus ⁊ audi/
uimus plurimos hominum in ſuis
periculis recordari horum: ⁊ om/
nis periculi malum ilico euaſiſſe.
Velociorq̄ eſt nonnunq̄ ſalus
memorato nomīe ei⁹: q̄ inuocato
nomine domini ieſu vnici filij ſui:
Et id quidē nō ideo fit q̄ ipſa ma/
ior et potentior eo ſit: nec enim ip/
ſe magnus ⁊ potēs eſt per eā: ſed il
la per ipſum. Quare ergo ꝓmptior
ſal⁹ in recordatione eius q̄ filij ſui
ſepe p̄cipit? Dicā quid ſentio: Fi
lius ei⁹ dominꝰ eſt ⁊ iudex omniū:
diſcernens merita ſingulorum: dū
igit ipſe a q̄uis ſuo nomine inuo/
catus non ſtatim exaudit: profecto

id iuſte facit. Inuocato autem nomi ne matris etſi merita inuocantis nõ merentur vt exaudiatur: merita tamen matris intercedunt vt exaudiatur. Hoc deniq̃ vſus hũanus quotidie probat: cum quis propoſito do mĩco nomĩe efficaciter ab alio aliq̃d impetrat: qđ ſimpliciter ſua prece nequaq̃ impetrare poteſt. Itaq̃ ſi tam vtilis aliquando in ſubueniendo memoria nomĩs matris dei exiſtit: non mirũ ſi magne ſalutis afferat fructuz frequens meditatio amoris eius: ſi plenam iocunditatem dabit dulci ſtudio cogitata ⁊ recogitata immẽſitas gaudij eius.

De gaudio beate marie in filij aſcenſione: Capi. VII.

Quapropter adhuc in ſpeculatione gaudij eius verba vertamus: ⁊ mẽtes noſtras ipſius dulcedine aliquantiſper enutriamus: Perpendamus itaq̃ cuz tanti gaudij magnitudo impleuerit intima piiſſime domine huius ex his que iam paulum intuendo prout potuimus prelibauimus: vtrum ei ſuper illa adhuc adijcere aliquid gaudij potuerit: id quod reuelãte ſpiritu ſancto: remota omni ambiguitate: ſciebat ſe decurſo labentis vite ſpacio: in beatitudinem regni celeſtis aſcenſuraz: ⁊ filium ſuum omnipotẽti deo patri in ſua deitate coequalem ſicut eſt: in indeficienti contemplatione viſurã: ſeq̃ poſt euz omni creature celeſtiũ: terreſtrium ⁊ infernorũ perenni iure dominaturam. At immenſitatem gaudij huius quis conſiderabit: qui non in ipſa conſideratione penitus ab ea opprimatur? Et ſi cauſa gaudij tanta eſt: gaudiũ ipſum quale ⁊ q̃tum eſt? Sed o bone ieſu iſtius tue dulciſſime matris fili: quomodo p̄miſiſti pati vt te in regnũ tue glorie remeante: illam quaſi orbatam in miſerijs mũdi relinq̃res: et nõ eaz ſtatĩ tecũ regnaturã aſſumeres? Fortaſſis domine: ne tue celeſti curie venir et in dubiuz: cui potius occurreret: tibi videlicet domino ſuo cum poſt regnum tuum in aſſumpta carne petenti: an ipſi domĩe ſue ipſum regnuz iam ſuũ materno iure effectum aſcendenti. Nam vt in partes ſuo occurſu divideretur: quatenus pars tibi ⁊ pars illi in primo aduentu obſequeretur: non deceret eſtimo: preſertim cũ tota ſit tua totaq̃ p te eadẽ celeſtis curia ſua. Prudentiori ergo et digniori ↄſilio vſus: precedere illã volebas: quatenus ei locum immortalitatis in regno tuo preparares: ac ſic comitatus tota curia tua feſtinus ei occurreres: eamq̃ ſublimius ſicut decebat tuam matrez: ad te ipſum exaltares. Equidem non eſt ab re credere ipſũ his de cauſis matrem ſuam preceſſiſſe: cum ipſe idem vnigenitus huius beatiſſime virginis p̄miſerit ſuis diſcipulis: ſe abiret eis locum in celeſti ſede preparaturum. Si ergo locus ab eo preparabatur ad gloriam et honorem diſcipulorum: quomodo nõ prepararetur ad honorem ⁊ gloriã matris ſue domĩe ſcilicet ⁊ regine angelorum? Erat preterea vt hic quidez videtur vtilis ⁊ neceſſaria fidei noſtre conuerſatio ſua poſt aſcenſionem domini inter apoſtolos eius: quia licet ipſi per reuelationem ſpiritusſancti edocti in omnẽ fuerint veritatem: incomparabiliter tamẽ eminentius ac manifeſtius ipſa per eum ſpiritũ veritatis: illius veritatis profunditatem intelligebat: et per hoc multa eis p hãc reuelabantur: q̃ in ſe nõ ſolum ſimplici ſcientia: ſed ipſo effectu: ipſo experimento didicerat de myſterijs eiuſdem domini noſtri ieſu chriſti. Nec dilatio ſue aſſumptiõis quoquo modo iacturaz aliquam inferre poterat immenſitati amoris et gaudij ſui: quoniam ipſe perfecto amoris ⁊ gaudij: ita illam reficiebat:

plenitudine ſui: vt hoc ipſum ei adamoris et gaudij augmentum magnopere fieret: q̄ſ ſe illic eſſe videbat vbi deum quē pre cunctis amabat magis velle ſciebat. Igiť vbicunqꝫ erat: et ipſa in deo ⁊ deus in ipſa iocundabatur: qua iocunditate ipſa feitur: ſed pre ceteris vbiqꝫ fieri cupiebat quod ſapientie dei potiſſimum placere intelligebat. Hac ineſtimabili amoris et gaudij immenſitate predita fuit hec virgo ſanctiſſima q̄ꝫdiu eam in mortali carne manere placeret ſapientiſſimo filio ſuo.

De aſſumptiōe beate dei genitricis marie: Capitulum VIII.

v Erum cum ipſe in regnum ſuum eam aſſumere: ⁊ ei magnificentiam regni ſue glorie decreuiſſet oſtendere: cuius precor dignitatis ⁊ honoris apparatibus intendebat tota curia angelorū: quibuſve vocibus exultationis ⁊ ſalutis reſonabant numeroſa tabernacula antiquorum patrū ipſi curie tunc aſſociatorum? Certe crediderim omnes illius beate patrie ciues feſtiniori ſolito ac ſublimiori nitore decoris: ad aduentum matris domini ſui preparari: ac noua quadam ⁊ ineffabili iocūditatis gratia pro tante rei expectatione coniubilare. Et quid mirum? Ipſe ieſus deꝰ et dominꝰ omnium filius eius benedictus: huius caſtiſſime virginis et domine rerum: ipſe ei ſicut ſue vnice matri totus feſtiuus occurrere volebat: et aliquis de familia ſua ſe tāti gaudij immenſitate ſubtraheret? Atqꝫ inter homines moris ſcitur eſſe: vnumquemqꝫ bonum ſeruum cuiuſvis prepotentis domini: eo maiori gaudio in amici domini ſui aduentu exultare: quo ipſum dominum ſuum cognouerit aduentantem amicum magis amare. Cum vero de aduentu parentum domini ſui agitur: de quorum ſpeciali dilectione nullus vlla dubitatione tenetur: ille nimirum magis felicem ſe eſtimat: qui maiori iubilo et feſtiniori occurſu leticie frena relaxat. Si ergo hec ita ſe habent apud homines: quibus ſiqua bonitas ineſt: longe tamen ſupernorum bonitati impar eſt: contempletur animo qui poteſt quo gaudio: qua feſtiuitate: quibus concentibus iubilabant omnes beatorum ſpirituum ordines: quando ⁊ vnicam domini ſui matrem aduentare: ⁊ ipſum dominum ſuum ei videbant omni ſua gloria decoratū velle occurrere. Stipatꝰ itaqꝫ mille milibus: immo innumerabilibꝰ angelorum agminibus: deus ipſe huic piiſſime matri ſue de hoc mundo migranti occurrit: eamqꝫ ſuper omnes celos exaltatam cuncte ſecum creature perenni iure dominaturam in throno glorie collocauit. O dies tanti occurſus glorioſa ⁊ felix: Dies tam preclare exultationis beata ⁊ celebris: Dies tam ſublimis glorificationis feſtiua et omni ſeculo admirabilis: Dies enī illa non ſolum te domina ineffabiliter ſublimauit: ſed celum ipſum quod penetraſti: Necnon cuncta que in eo ſunt noua ⁊ ineffabili gloria decorauit: Noua quidem celum gloria decorauit: quia priorem gloriam eius ex preſentia tui vltra q̄ꝫ dici poſſit aut cogitari magnificauit. Nam cum tu domina illuc aſcendis: noua illud ⁊ precellenti virtutum tuarum dignitate irradias: immenſaqꝫ miſerationū tuarum ⁊ gratiarum luce perluſtras. Eadem quoqꝫ dies aſcenſus

tui eorum qui ciues eius ab initio
creature eſſe meruerūt: ſolito feſti/
uiori exultationis gaudio induit:
quia per glorioſum fecunde virgi
nitatis tue fructum ſeruitutam vi/
dent ciuitatem ſuam redintegra/
ri. Uere in tuo aduentu per quam
tantum bonum meruerunt gaudij
sui magnitudo iure debuit augmē/
tari. Terram etiam dies exaltatio/
nis tue o beatiſſima feminarum mi
ra gratia irrigauit: quia dum te
quam de ſe ⁊ in ſe aliorum homi/
num lege progenitam cognouit:
vſq̧ ad creatoris omnium thro/
num exaltatam cognoſcit: ac an/
tiquam maledictiōis penam quā
in peccato primorum ſuorum fi/
liorum ſeſe merito excepiſſe ſciebat:
iam per tante benedictionis tue ab/
undantiam ſeſe euadere indubi/
tanter credebat. Quid amplius di
cere poſſum domina? Immenſita/
tem quippe gratie ⁊ glorie ⁊ felici/
tatis tue conſiderare cupienti: ſen
ſus deficit: lingua fatiſcit. Quem/
admodum enim omnia que in celo
ſunt: per glorificationem tuam in/
eſtimabiliter decorantur: ita per
eandem glorificationem: cuncta
que in terra ſubſiſtunt: ineffabili/
ter ſublimantur. Singula nempe
in immenſe dignitatis decus pro/
fecerunt: cum per tuam beatam
et integerrimam virginitatem do/
minum deum ſuum quem non co/
gnouerant: agnoſcere: et agnitum
colere ⁊ amare meruerent. Quia
igitur ſuper omnes celos in dex/
tera domini dei ſui filij tui bene/
dicti exaltari digne cognouerunt:
eo etiam viderunt ſe eidem deo
ſuo totum debere quod ſunt: quā/
do ea que inter illa ⁊ de illis vna
tantam dignitatis eminentiam me/
ruiſti. Nihil igitur aut idolis ho/
mines: aut ulle alie rerum ſpecies
intellexerūt idolorum cultoribus
ſe debere: vbi et ſingularem au/
ctorem ſui ex tuo caſtiſſimo vtero
ad reſtitutionem prime creationis
ſue progenitum ſuſceperunt: et te
per quam amiſſam dignitatem ſu/
am recuperauere: omni creature tā
ſublimiter preponi accepere.

Quantum profuit bea/ta vgo marie creature hu/mane: Capitulum IX.

q Uas itaq̧ laudes quaſve
gratiarum actiones: non
ſolum humana natura ſed
oīs creatura huic ſanctiſſime vir/
gini debet: Pura enim ſanctitas:
⁊ ſanctiſſimiſſima puritas pijſſimi pe
ctoris eius: omnem omnis creatu/
re puritatem ſiue ſanctitatem tran
ſcendens incomparabili ſublimita
te hoc promeruit: vt reparatrix p/
diti orbis dignissime fieret. Un/
de quid laudis pro tam ineffabili
bono ipſe per eam reparatus mun
dus ei iure debeat eſtimare: nulla/
tenus ſufficit. Ne tamen aliquis
eorū nimis inſolens: aut inmer nos
magis more indiſcrete laudantium
iſta dicere q̄ rem ſicut eſt conſi/
derare: Ne igitur videat̄ cuiq̧ qd
conſiderationi fidelium quecun/
q̧ modo cōmemorando velle pre
figere: plenius ea que humane na
ture per eam bona prouenere: com
memorare iuuat: aut ſic quali͛ om
nes aliarum rerum forme per ip/
ſam ſunt reparate ſiue reformate:
nihilominus prout poterimus in
medium proferre delectat. Nō ea
quidē re facere placet: vt pre ocu/
lis aliq̄tenꝰ deformatꝰ ſingularibꝰ
bn̄ficijs eiꝰ nemo relinq̄tur: cuiꝰ cō
ſideratio ſine neſſitate preterite laudis

illius nō obruatur. Nota igit̃ omni ſeculo loquar: et de q̃ ad quid ꝑuē/ erꝫ ſumus huius dn̄e meritis: pro/ poſſe edicam. Itaqꝫ natura mea ad ſimilitudinem dei in principio cre/ ata fuit: quatenus indeſinenter ip/ ſo deo frueretur: et eius gloria ſine omni corruptione et mutabilitate ali/ quando potiretur. Hoc tam grande bonum natura ſtatim in primis ho/ minibus perdidit: et in huius mun/ di miſerias infelix et preceps ruit: de hinc in eternas miſerias decurſo vi/ te labētis articulo miſero infelici⁹ rui/ tura. Tranſierūt multa ſecula: et dā/ nationis iſtius immanitas ſuper om/ nes filios hominum ſemper eſt in de terius roborata. Nec enim dei ſum/ mi ſapientia ſumma: vllam in maſſa creationis humane viaꝫ inuenit: per quam vt diſpoſuerat in mundum ve niens tam luctuoſe perditioni ſubue niret: donec ad iſtā de qua loquimur virginem ventū eſſet. Sed hec mox vbi in mūdum per humane genera/ tionis lineam venit: tanta omnis bo ni virtute et conſtantia ꝑfecte reſplē duit: vt eam ipſa ſapientia dei vere dignam iudicaret per quā in homīe veniēs: non mō reatū primoꝝ homi num: ſed et totius mundi peccata de eret: et diabolum ſui operis inimicū cum ſuis eliderēt: necnon dāna cele/ ſtis patrie illuc hominem deducen/ do redintegraret. Quis igitur iſta ꝑ pendens eſtimare queat qua laude digna ſit que tantorū beneficiorū ſo/ la pre cūctis effici meruit mediatrix? Liberati ergo a lege mortis q̃ deti/ nebamur: reſurgimus in gloriā quā in primo parente perdidimus: immo in ampliorē q̃ꝫ vel ipſe in ſe vl̃ nos in ipſo amiſimus. Qui etenim adhuc etiam in carne mortali per fidem ad amiſſam gratiam ſeu patriam tendi/ mus: in filiationē dei per benedictū filium benedicte matris marie tran/ ſimus: eundemqꝫ filium eius nobis fratrem ipſo auctore arceſſimus. A morte enim reſurgēs nos fratres ſu/ os appellauit: et cū ad patrem ſuum et patrem noſtrum: deum ſuū et de/ um noſtrū foret aſcenſurus: familiari affectu nobis intimari precepit. Quod igitur tantum patrē et tantuꝫ fratrē ſortiti ſum⁹: vtiqꝫ beate marie aſcri/ bere debemus: cuius integerrima et benedicta fecūditate: in tantā digni tatem ſurreximus: quā quideꝫ digni tatem noſtram natura nequaqꝫ ade/ pta fuiſſet: ſi illius beate marie fecun da virginitas deum de ſua ſubſtan/ tia non genuiſſet. Cum igitur taꝫ in/ eſtimabili dignitatis honore etiam in huius mundi ſqualoribus degēs: ꝑ pie matris dei marie merita hūa/ na natura ſit exaltata: qualis quali gloria decorabitur: cum hunc ipſum fratrem ſuum: eius omnipotenti pa/ tri coequalem in ſua maieſtate regnā tē aſpexerit: eiuſqꝫ regni coheres ex/ iſtens: perpetua et incōmutabili glo/ rificatiōe vultum ipſius preſens cō/ ſtiterit? Aduertat inqꝫ aduertat q̃ gloria vel quod gaudium vel que iu bilatio erit omnibus illis qui in re/ gnum beatitudinis aſſumpti: deum dominūqꝫ rerum omniū in ſue car/ nis ſubſtantia ſibi ſimilem viderint: et cuncta que ſiue in celo ſiue in terra ſeu in inferno ſubſiſtunt ad nutum illi⁹ pēdere: eumqꝫ fraterno affectu īmo vltra omneꝫ fraterni amoris af fectum ſeipſos amare velle poterūt: ſine mora: ſine cōtradictiōe: ſine de/ fectu ſibi eternaliter miniſtrare. Su/ per hoc cū ipſam dominam per quā tāta bona eis prouenere: pre oculis habuerint iuxta deū quē de ſuo vte/ ro virgo filium pepererit reſidentē et iure materno celo terreqꝫ cum eo/ dem ſuo filio preſidentem: conſide/ remus qua exultatione exultabūt ꝑ tanta gloria eius: q̃ honore ſubiecta/ bunt ſe in tanta potētia ei⁹. Omīs itaqꝫ creatura defert eis honorē n̄ ſolū q̄

De excellẽtia beate virginis.

videbit nature ipſorũ cõſortem eſſe ſuum creatorẽ: ſed etiã quia dominã ſuumã ⁊ vnicam dominatricẽ celi ⁊ terre mariã ex his cõſpiciet eſſe factã reginã angelorũ. His igiť ita cõſideratio: tu quicũ qȝ ex humana ſtirpe ꝓgenitus es: quomõ potes ⁊ quãtum potes erige aciem mentis tue in eam: ⁊ q̃s potes laudes ꝑſolue: cõſiderãs q̃s grates: q̃s laudes: q̃ obſequia ei ꝑpetuo debeas: ꝑ cui⁹ beatã ⁊ integerrimam fecunditatẽ de tanto malo ad tantũ bonum: vt breui oſtendim⁹ cõpendio: ſis ꝓuectus gnarus attende. Nulla te ab horum cõſideratione ſeculi delectatio moueat: nulla cuiuſuis amoris deſidia a debita laudum exhibitione retardet.

Quãtũ ꝓfuit omni creature etiã ꝑter hũanã: Ca. X.

Verum qm̃ aliquãtiſꝑ animaduertim⁹ q̃d boni ꝑ excellẽtiã beate matris dei marie merita adepti ſum⁹: paucis etiã vt ꝓpoſuim⁹ ꝑ poſſe q̃d aliarꝫ ſpecies rerũ: per eadẽ eiuſdẽ merita ſint adepte aduertam⁹. Scio quidẽ ſupi⁹ me quedã dixiſſe ⁊ cõmemoraſſe: ſed ad tante dñe eminentiã cõmendandam pijs auribus nõ videť fore ſuꝑfluum eandem ꝑſentare ſententiã. Omnẽ itaqȝ creaturã tam celeſtem q̃ȝ terreſtrẽ ad ſui creatoris laudem ⁊ gloriam inſtitutam: nemo ſane mẽtis ambigit: nemo ſapiens ſilet. Quapropter ſi aliquid eius laudi aut glorie ſiue honori derogat in quoq̃ȝ: bene intuẽtibus liquet ꝙ idẽipſum cetera ſue ſubintegritatem ei ſeruãtia: quodam exinde confuſionis verbere ſauciat. Nec enĩ ad domini ſui fidelitatẽ integre ſeſe tenerent: ſi verecundiã domini ſui et auctoris equanimiť ⁊ incõcuſſa trãquillitate ſuſtinerent. Homo igiť q̃ a deo inter ceteras creaturas ſublimis nature creatus eſt: dum deum per ſue inobedientie reatũ inhonorauit: omnia que ſui iuris prius erant amiſit: omniaqȝ que ſui ſtatus integritatem

ſeruauerũt: quadã cõfuſione ipſa reatus ſui inmanitate q̃tum in ipſo fuit vulnerauit: adiecta eſt eis ſuꝑ hac cõfuſione ⁊ alia confuſio: quia huic quẽ a ſuo conditore ꝑ male vite ꝯnerita exorbitare videbãt: per ſue conditionis legẽ: miniſterij ſui obſequium nullo tẽpore abnegare valebãt. Ingerebatur igiť operibus dei contumelioſa quedã oppreſſio: ⁊ fiebat de eis grauis ⁊ iniurioſa abuſio. Ius ſiquidem nullum in his que dei ſunt iuſte debet habere: qui voluntati ei⁹ non veretur prauis actibus contraire. In eo itaqȝ quod lumine celi ⁊ ſiderũ motu in ſuis vſibus homo ꝑpotiebatur: idem celum ⁊ ſidera ipa magni honoris detrimẽta patiebãtur. Nempe illi ſeruiebant: propter quẽ ſe nequaq̃ȝ inſtituta ſciebãt. Ad obſequiũ quippe ſiue ſeruitium iuſti hominis: nõ iniuſti qui tunc erat: cõdita fuerunt. Hocipſum de aere: de terra ⁊ que profert: de mari ⁊ omnibus aquis: ac de his que continẽt licet dicere ⁊ ſentire. Omnes igiť rerum forme: informi quadam ⁊ contumelioſa obfuſcatione tegebantur: eo ꝙ ipſi qui deum ſuum inceſſanter offenderat: miniſtrare ac ſubdi ſine intermiſſione cogebantur. Durauit autẽ hec in rerum ſubſtantijs iniuria: quouſqȝ venit in carnẽ illa de qua loquimur beata virgo maria. At vbi venit ipſa: in ſeqȝ filium dei incorporauit: ⁊ priſtinam dignitatẽ in deo qui naſcebatur humana natura recuperauit: nihil vltra confuſionis aut iniuriarũ alicui rerum ſpeciei reſedit: immo libertatem prime creationis ſue confeſtim recipere meruit. Nam ipſa cui lege ſue cõditiõis ius libertatis maximũ erat obſequendi: videlicet illi quẽ ad dei imaginẽ conditum nouerat: cum ipſum in creatoris ſui ſimilitudinem quam peccando in ſe corruperat: per bona opera redire conſpexit: non mirum ſi deinceps obſequendo dñatui eius: cõtumelioſe iugum ſeruitutis excuſſit.

De eodem alio modo: Capitulum XI.

Alio autem modo ſi placet cõſideremus qualiter om̄is creatura ad vtilitatē homīs ſit creata: ⁊ quemadmodum eadem vtilitas ob peccatū primi hominis quodammodo euanuerit: quo ve pacto per beatam dei matrem virginem mariam: priſtinā ſue vtilitatis recuperauerit dignitatem. Certe homo q̄ mētis ſubſiſtens rationi: carnis fragilitate deprimitur: ad hoc conditus fuerat: vt contemplationis oculo forme iugiter intenderet creatoris: ſed quia ipſe cōditor eius incircumſcriptus ſpūs eſt: ⁊ nemo vnquam carnis corruptibilitate preſſus vltare nus in magnitudinis eius noticiam vel admirande dignitatis illius ſpeculationē ſicut eſt pertingere poteſt: propoſita illi aliarum rerum exiſtentia eſt: quatenus earum conſideratione: ſublimitas eius que per ſe nequit videri: ab ipſo intellecta conſpiceret: Uerum vbi poſt primorum hominū peccatum generationis humane propago in deſideria cordis ſui prolapſa eſt: ⁊ per vitia ſorduit: nō ſolum creatoris contemplatio: ſed ⁊ rerum creatarum mirifice diſpoſitionis ſalutifera meditatio: ab ea procul euanuit. Uides ergo quali modo in lapſu hominis ruit dignitas rerum. In conſideratione enim illarum homo reſurgere debuit in agnitionem dei: ⁊ ſic quaſi quidam ei grad⁹ fieri debuerūt ptingendi ad creatorē ipſius ⁊ ſui: ſ; ⁊ hec etiā dignitas in eis periit: q̄n qui ea digne vteret: nullus fuit aut extitit: Nec vllatenus receperūt ex q̄ primus hō corruit amiſſā eminentiā tāti boni: donec ille agnus q̄ peccatū mūdi tolleret: in pſona dei ⁊ hominis pdiit modo p beatā mariā. Uerum in cognitionē dei homie p hūc agnū reuocato: oīs etiā alia creatura ī ſtatu ſue cōditionis ⁊ honore ꝓprii cōgenitiq; decoris eſt reuocata. Huius igit̄ tanti boni effectū illi cenſemus pfecto imputandū: p cuius virgineū vterū is venit in mundū: qui ⁊ humanā naturā in tantā ſicut diximus dignitatis excellentiā ſua ſapientia reuocauit: ⁊ omnē ſimul creaturā p̄uilegio amiſſi honoris mira diſpenſatione redonauit. Quid ꝗ huic beatiſſime ac ſacratiſſime virgini dn̄e noſtre oīs tam rōnalis q̄ irrōnalis creatura iure debeat: qui valet: ex his q̄ paucis pſtrinximus dilatato ſenſu aduertat: Utiq; cūcta q̄ deus bona ⁊ vtilit̄ fecit: in eo ſtatu q̄ condita fuerūt: ſicut diximus ⁊ oſtendim⁹: eſſe deſtiterūt: ⁊ p hanc beatiſſimā virginē in ſtatū priſtinum reuocata ſunt ⁊ reſtituta. Sicut ꝗ deus ſua potentia parando cūcta: pater eſt ⁊ de⁹ omniū: ita beata dei genitrix maria ſuis meritis cūcta reparando mater eſt ⁊ dn̄a rerū. Deus em̄ eſt dn̄s omniū: ſingula ī ſua natura ꝓpria iuſſione cōſtituendo: ⁊ maria eſt dn̄a rerū ſingula congenite dignitati p illā quā meruit gratiā reſtituendo. Et quemadmodū de⁹ ex ſua ſubſtātia genuit eū p quē cūctis originē dedit: ita beata virgo maria de ſua carne mūdiſſima peperit illū qui decorē p̄me creationis omniū: cūctis reſtituit. Itē ſicut nulla rerū ſpecies niſi per dei filiū facta ſubſiſtit: ita lex debite damnationis neminē deſerit: niſi quē ab ea filius beate marie virginis abſoluit. Quis igit̄ iſta recto ſenſu ⁊ corde ſincero ppendens: plene pcipere queat excellentiā hui⁹ virginis: p quā tam ineſtimabilia bona habet rerū natura: p quā tam ineſtimabili gratia: a tā ineffabili deiectione erectus eſt mūdus? Quis in q̄ tā mirā ⁊ omī ꝓſus rei p̄ter hāc inauditā gratiā hui⁹ beatiſſime mulieris oculo mētis aſpiciēs nō obſtupeſcat: ⁊ nō mō elinguis verū etiā ſa tāte rei cōprehenſiōe ꝓſus imunis fiat?

Oratio eiuſdē beati Anſelmi ad beatiſſimā virginem mariā: Capi. XII.

De excellētia beate virginis.

Ua propter ea q̄ nobis ſūt ipenetrabilia intermittētes: p̄cibus ipetrare nitamur: vt qđ intellectu capere neqmus: ſalutari ſaltē affectu obtinere mereamur. Rogam⁹ ergo te dn̄a ꝑ ipſā gratiā qua te pius ⁊ omipotēs deus ſic exaltauit: ⁊ oīa tibi ſecū poſſibilia eē donauit: quatenus id apud ipſuꝫ nobis impetres ⁊ obtineas: vt plenitudo gratie quā meruiſti: in nobis ſic operet̄: quo ꝑticipiū beati p̄mij eius nobis miſericorditer nūqꝫ cōdonet̄. Ad hoc quippe deus noſter ꝑ te factus eſt frater noſter: vt queadmodū ipe dignatus eſt cōſors fieri noſtre hūanitatis: ſic nos mereamur cōſortes fieri ſue diuinitatis. Intēde ergo dn̄a piiſſima vt nobis ad effectū ꝓueniat: ꝓpter qđ de⁹ nr̄ ex tuo caſtiſſimo vtero factus homo inter homīes venit. Nec ſis q̄ſumus exoratu difficilis: qꝛ ꝓculdubio idē benigniſſimus filius tuus dn̄s noſter ieſus chriſt⁹ erit ad cōcedendū quicquid voles ꝓmptiſſim⁹ ⁊ exaudibilis: Tātūmō itaqꝫ velis ſalutē nr̄aꝫ: ⁊ vere nequaq̄ ſalui eſſe non poterimus. Quid igit̄ ſtringet larga miſericordie tue viſcera dn̄a contra nos: vt nolis ſaluari nos? Certe deus noſter (teſte ꝓpheta) miſericordia nr̄a eſt ⁊ tu eiuſdē dn̄i noſtri abſqꝫ dubio xp̄a mater es. Si tu ergo que dei mater es: et eo reuera miſcd̄ie mater ⁊ gratie: denegas nobis effectū miſcd̄ie: cui⁹ tā mirabiliter facta es mater: q̄d faciemus cū idem filius tuus aduenerit: cūctos equo iudicatur⁹ iudicio? Si quidē licꝫ ipe fili⁹ tuus ſit ꝑ te factus frat̄ noſter: vbi volūtatē tuā ſiue videlicet dilectiſſime mr̄is magis porrectā aduerterit: illuc ſeruata equitatis rōne: a qua te nullaten⁹ diſcrepare videbit: iudicij ſui ſentētiā: ſiue ad miſericordiā inflectēdo ſeu ad iuſticiā intendendo ꝓmulgabit. Subueni ergo nobis dn̄a piiſſima: ⁊ nō cōſiderata peccatoꝝ nr̄oꝝ multitudine: velle tuū ad miſerendū nobis inflecte: Cogita queſo ⁊ recogita apud te: qꝛ non ad damnandū ſed ad ſaluandū peccatores: cōditor noſter ex te factus eſt hō. Cur itaqꝫ nō amabis nos peccatores: qū propter nos in tantā celſitudinem es leuata: vt te dominā habeat ⁊ veneret̄ oīs pariter creatura? An ideo vtrū peream⁹: ampli⁹ nō curabis: qꝛ quicquid de nobis miſeris vltra eueniat: glīe tue iactura nulla inde ꝓueniet? Et hoc quidē bona domina fortaſſis aliquo mō dici poſſet: ſi ꝓ tui ſoli⁹ exaltatiōe ⁊ vtilitate mater dei facta fuiſſes: ſed vtiqꝫ de⁹ qui hominē aſſumpſit ex tua caſtiſſima carne: hoc fecit pro tua ⁊ nr̄i omniū ſalute. Si ergo tu q̄ plena ſalute es portitrix: non intendis vt eadē ſalus ꝓ modulo noſtro etiam ad nos vſqꝫ ꝑtingat: iam tuorū ſufficiens cōmodorū noſtroꝝ negligens eſſe videberis: ⁊ que ꝓ totius mūdi ſaluatione meruiſti fieri mater altiſſimi: cū nos poſtpoſueris quos obuoluit finis ſeculi: quid queſo proderit nobis tua glorioſa ⁊ felix exaltatio: ⁊ quid inde habemus dulcis ⁊ affectuoſa exultatio? At ergo filiū tuū totius mundi ſaluatorem: ⁊ te eius recōciliatricē eſſe veraciter ſentiam⁹: eo nos ꝓpenſiore ſtudio iam p̄camur ⁊ fone: quo in fecibus mundi natos ⁊ alitos: potiore leuamīe ꝓſpicis indigere. Ab initio deniqꝫ renouatiōis humane: omnib⁹ ſub tuū p̄ſidiū cōfugiētibus hucuſqꝫ ſuccurriſti: ⁊ idcirco p̄ omī creatura: omī laude digniſſima dici ⁊ eſſe meruiſti: Eia ſuccurre oramus vt laus quā ꝑ tot ſecula digne poſſediſti: cōtinua tibi duret ī gratia ipa qua mūdo perdito ſubueniſti. Tibi ergo nos cōmendam⁹: tu ꝓcura ne pereamus: effice poti⁹ vt ſalus nr̄a de die in diē multiplicet̄: ⁊ filio tuo dn̄o nr̄o ieſu chriſto vita nr̄a iugi deuotiōe famulet̄: Qui cū deo patre ⁊ ſp̄uſancto viuit ꝑ oīa ſecula ſeculorū: Amen.

Beati Anſelmi liber de excellentia virginis Marie explicit.

Beati Anſelmi liber Epiſtolarū incipit.

Beati Anſelmi: ad Helinandū auunculū ſuum: eūdem ad ſtatū ꝑfectioris vitę exhortantis: Epiſtola. I.

A Eru⁹ ſer-
uorum dei ī beccenſi
monaſterio cōmanē-
tiū: frater Anſelmus:
fratri dilecto: filio de-
ſiderato: helināndo bene incepta feli-
citer ꝑficere. Benedictus deus a quo
Jacob. I. omne datū optimū: ꝛ omne donū ꝑfe-
ctum deſcēdit: qui auertit oculos tu-
os ne videant vanitatē: ꝛ erexit ani-
mā tuam ad ſequēdam veritatē. Re-
ſtat igit᷑ mi deſiderate vt ſedula ſolli-
citudine ꝓtractes: qꝛ nemo mittens
Luce. 9. manū ad aratrum ꝛ reſpiciens retro:
aptus eſt regno celoꝝ. Antiquus eñ
hoſtis tanto enixius nō ceſſabit mul-
timodis te calliditatib⁹ inuadere: quā-
to te videt ſtudioſi⁹ laqueos ei⁹ velle
euadere. Sepe nāq; reducet ante mē-
tis oculos q̄ꝫ delectabilia ſint ea ī q̄-
bus ſolitus es cōuerſari: vt cōtinuo
ſubinferat q̄ꝫ difficile ſit aſſueta vo-
luptate carere: quia ſit impoſſibile in
quodā auſtero rigore ꝛ rigida auſte-
ritate tota etate ꝑſeuerare: q̄tenus ex
memoria aſſuete delectatiōis pl⁹ hor-
reat anim⁹ ſobrietatē vite ſublimio-
ris. Aliqñ ſb̄ ſpecie diſcretiōis finget
ſe ſalubrius tibi q̄ꝫ ꝓpoſueris cōſule-
re: vt ſcꝫ prauitatē deſerēs: in clerica-
li ꝓpoſito religioſe viuendo velis ꝑ-
ſiſtere: vt ꝑ vite correctionē animam
tuā poſſis ſaluare: nec ꝑ indiſcretiōꝫ
ſubeas onus qḋ non poſſis portare.

B Qḋ ſi te ab intentiōe ꝑfectioris vite
nullaten⁹ auerti poſſe cognouerit: q̄ſi
tecū ire approbando ꝓpoſitū ſe ſimu-
labit: ſed iuxta iter laqueos ponere
multimodos nō ceſſabit. Alij quidē
hinc oblata oportunitate peccādi: il-
linc ſtimulante temptatione: ſuaſionē
callidus addet huiuſmodi: Tam bo-
nū eſt qḋ decreuiſti facere: vt quāli-
bet īmenſitatem peccatorū poſſit de-
ſtruere: interim ergo ſatiſfacere volū-
tati tue cur heſitas: cum cito ſiue mul-
ta ſiue pauca peccata ſint: pariter de-
lenda nō dubites. Aliquādo vo ta-
liter conabit᷑ decipere: Bonū quidē
eſt qḋ vis facere: ſed nō oportune fit
niſi cū tepeſcente laſciuia iuuenili: q̄
pondus illi⁹ regularis cenſure nō to-
lerat: ipſā maturitas etatis religioſe
grauitati ſe cōtemperat: Qꝛ ſi vide-
rit te ita imbecillem vt impediri tua
poſſit intentio ſi manifeſtet᷑: oīno co-
nabit᷑ vt his a quibus retineri aut vi
aut amore aut aliqua ꝑſuaſione poſ-
ſis: q̄libet occaſione publicet᷑. Pro-
mittet etiā: quia ſi bonū qḋ intendis
aliquātum differre volueris: multo
fructuoſi⁹ atq; vtili⁹ facere h᷑ poteris
ꝛ plurimorū ſalute q̄s tecū attrahes:
ꝛ cōmodo pecunie monaſterio ꝓfutu-
re quā vndiq; colliges: q̄d eſt q̄ te le-
uitate ꝛ incōſiderata acceleratiōe tē-
ptabit arguere: quia te non ſolum ꝓ-
mittendo: ſed ꝛ pignus ponendo in-
diſſolubili voto voluiſti cōſtringere:
cum nihilomin⁹ ꝛ fortaſſis meli⁹ ad
ipſum libera poſſes volūtate ꝑficere.

C Ad hec oīa chariſſime quid reſpon-
dendū ſit: vellem aliquāto diffuſius
ſcribere: niſi lex epiſtole cogeret me
breuitatē non excedere. Breue igit᷑
ꝛ verū amici tui ſuſcipe cōtra iſta cō-
ſiliū: Qui putat voluptate ſeculi ca-
rere: ꝛ in exercitio ꝑſeuerare virtutū
nimis auſterum ꝛ impoſſibile: nunq̄ꝫ
guſtabit quātū ſit non ſeruire: ſed im-
perare vitijs ꝑ amorē ꝛ ſpem celeſtis
regni laudandū ꝛ delectabile. Qui
explicat melius ſibi eſſe in habitu cleri-
cali religioſe viuere: q̄ꝫ ſubire mona-
chice vite pondus importabile: con-
ſideret ꝑ totū mundū quāta hilarita-
te viri q; femine: omni etati: omni gene-
ri hominū ſit pondus illud cantabi-
le. Sciat etiā: qꝛ valde difficilius eſt
intra ſeculares ꝑ liberam voluntatē
q̄ꝫ intra clauſtrū monachorū ſb̄ diſci-

plina cuſtodire vite ſanctitatē. Nō di
co nūc q ppoſitū monachice vite int
oēs vitas altiorē gradū ɔtingat hu/
militatis quē altior ſequit̄ exaltatio:
niſi q2 null⁹ vt meli⁹ viuat monachi
ppoſitū deſerit: ⁊ oīe gen⁹ hominū
ad monachicā vitam vt magis deo
ppinquet cōcurrit. Qui peccat3 ad/
dit peccata: q2 peccatoꝝ omniū expe
ctat remiſſionē: amādo peccatū pro/
bat ſe nō amare: ⁊ ideo nō mereri pec
catorum abſolutionē. Qui differt in
futurā ⁊ forſitan nō futurā etatē: ſuā
vitā corrigere: certū bonū dimittit:
pculdubio ⁊ cōtemnēdo qd̄ perdit:
pbat ſe nō amare qd̄ expectat: ⁊ me/
D ret̄ nō accipere. Qui certus nō eſt ſe
tante eſſe cōſtantie: vt nullo mō poſ/
ſit flecti a bono propoſito: oīno celet
bonā volūtatē: vt nō niſi cū in opus
exit: appareat in publico. Qui bonū
qd̄ vult facere vt melius fiat differt:
bonū eſt ſi melius certū eſt: Qz ſi me/
lius bonū dubiū eſt: ⁊ pdere minus
bonū: minus eſt damnoſum ⁊ irrecu/
perabile: cōſiliū eſt vt acceleret face/
re bonū minus: ne minus expectādo
malus: nō faciat maius nec minus.
Qui iudicat leuitatem voto velle ſe
ligare ad faciendū qd̄ bonū eſt: vt iā
nō ſit liber ad nō faciēdū: iudicet do/
Ps. 75. ctorē leuitatis illū qui dicit: Vouete
⁊ reddite. Nullatenus enim repren/
dend⁹ ē: qui qd̄ bonū eſt vouit: ſ3 qui
non reddit qd̄ vouit. Certū quippe eſt
q2 qui bn̄ vouet: ipſo voto deo pla/
cet. Qui ſ3 aliqd boni vouit non pe/
niteat: q2 fecit vnde deo placeat: ſed
feſtinet reddere quod vouit: vt plus
placeat. Hec fili chariſſime conſilia:
has cōſolationes in p̄ſenti maxīe tibi
neceſſarias iudicaui: hec paterna ſol/
licitudine ego quē patrē ⁊ cōſiliariū
nō mea voluntate: ſed tua voluntate
elegiſti: dictaui. Nec interim reminiſci
nō deſinas: donec qd̄ deo inſpirante
vouiſti: ipſo adiuuante pficias. Uale
deſiderate cordi meo: ⁊ feſtina ſatiſfa
cere de te deſiderio meo: qd̄ vtinā fa/
cere placeat omnipotēti deo.

Beati Anſelmi: ad hugonem incluſum: poſtulationi eius vnde ſecularium hominū mentes ad cōtemptū ſeculi ⁊ eterni regni deſideriū incitare poſſit: ſatiſfaciētis: Epiſtola. II.

Domino et amico chariſſimo A
Hugoni incluſo: Frat̄ Anſel/
mus dictus abbas becci: a ma/
lis excludi: in bonis includi. Duo vi/
ri laici nup ad me venerūt: dicētes ſe
a veſtra dilectiōe miſſos: quaten⁹ ex
noſtra exhortatione aliquid aſſume/
rent: vnde ſe ad patrie celeſtis amorē
accenderent. Per quos etiā vt refe/
rebāt poſtulaſtis vt aliquid a me bre/
uiter ſcriptū acciperet3: vnde ſecula/
riū hominū mētes vos ad euntiū: ad
hui⁹ ſeculi contemptū: ⁊ eterni regni
deſideriū incitaretis. Qd̄ tanto me/
lius p vos efficere poteſtis: quāto li/
berius hauritis vite dulcedinē cele/
ſtis: Nam qd̄ ego quaſi a lōge intue/
or: vos guſtu ſentitis: ⁊ ego qd̄ inerte
ieiuna ore rumino: vos cordis affe/
ctu glutitis. Qd̄ enī ego de ſancte vi/
te rectitudine vtcūq3 intelligo: vos
operibus tractatis: ⁊ qd̄ ego vtcūq3
loqui poſſum: vos faciēdo guſtatis.
Quāto ergo ſatur ſuauius q̄3 ieiun⁹
eructat: tāto dulcius veſtra cōmoni/
tio qd̄ pſuadere nitit̄ inculcat. Sed
quoniā veſtre aliqd negare nequeo
volūtati: q̄3uis hoc qd̄ a me petitis: i
latitudine ſancte ſcripture multo me/
lius inueniatis: tamē dicā aliqd ſm
petitionē veſtrā: ne me velut eius cō
temptorē arguatis. Sic itaq3 aliquē
illitteratū ⁊ q̄ altiora nō poſſit cape:
ad beatitudinis eterne deſideriū exi/
ſtimo poſſe incitari: Frat̄ chariſſime:
regnum celoꝝ clamat deus ſe habere
venale. Qd̄ quidē regnū celoꝝ tale B
eſt: vt eius beatitudinē ⁊ gloriā: nec
oculus homīs mortalis poſſit vide/ 1. Cor. 1.
re: nec auris audire: nec cor cogitare:
At tamen aliquo mō illud poſſis co/

gitare: quiſq̄s ibi regnare meruerit:
quicq̄d ipſe volet: hoc erit in celo ⁊ ī
terra: quicq̄d xo nolet nō erit in ce/
lo nec ⁊ in terra. Tanta em̄ erit dile/
ctio inter deū ⁊ eos qui ibi erūt: ⁊ in/
ter ſeipſos inuicē: vt oēs ſe inuicē di/
ligant ſicut ſeipſos: ſed plus ament
omnes deū q̄ȝ ſeipſos. Et ꝓpter hoc
null⁹ ibi volet niſi qd̄ deus: ⁊ qd̄ vo
let vnus: hoc volent oēs: ⁊ qd̄ vnus
vel oēs: hoc ipſum volet deus. Qua/
propṫ quicq̄d vnuſquiſq̄ȝ volet: hoc
erit et de ſeipſo ⁊ de omnibus alijs et
de tota creatura ⁊ de ipſo deo. Et ſic
ſinguli erūt ꝑfecti reges: quia qd̄ ſin/
guli volēt hoc erit: ⁊ omnes ſimul cū
deo vnus rex ⁊ quaſi vnus homo: qꝛ
omnes vnū volent: ⁊ qd̄ volēt erit.
Hāc mercedē clamat deus de celo ſe
habere venalē. Si quis querit: quo
ꝓcio? Reſpōdeṫ illi: Nō indiget ter/
reno ꝓcio qui vult dare regnū in ce/
lo: nec aliquis poteſt deo dare qd̄ nō
habeat: cuius eſt totū quicq̄d eſt: nec
tamen dat deus tantā rem ſine omni
ꝓcio: quia non dat illam nō amanti.
Nemo em̄ dat quod charū habet: illi
cui charū nō eſt. Quī ergo deus tua
re nō eget: nec dare debet tantā rem
cōtemnēti amare illā: non querit niſi
amorem ſine quo dari non debet. Da
ergo amorem ⁊ accipe regnū: ama ⁊
habe. Denīq̄ȝ quoniā regnare in celo
nō eſt aliud q̄ȝ ſic glutinari cū deo: ⁊
cū omnib⁹ ſanctis angelis ⁊ homīb⁹
ꝑ dilectionē in vnā volūtatē: vt oēs
vtanṫ ſimul vna poteſtate: Ama deū
plus q̄ȝ teipſum: ⁊ iam incipis tenere
qd̄ ibi ꝑfecte vis habere. Concorda
cū deo ⁊ homīb⁹: ſi tm̄ ipſi a deo non
diſcordēt: ⁊ iā incipis cū deo ⁊ cū oī/
bus ſanctis ei⁹ regnare. Nā ſm̄ qd̄ tu
cōcordabis nō cū deo ⁊ cū homīb⁹
in voluntate illorū: cōcordabit tunc
deus ⁊ omnes ſancti tecū in tua vo/
luntate. Si ergo vis eſſe rex in celo: ama
deū ⁊ hoīes ſicut debes: ⁊ mereberis
eſſe qd̄ optas. Hūc amorē nō poteris
hr̄e ꝑfectum niſi euacuaueris cor tuū
ab omni alio amore. Quippe ſic ē de

cor de hominis ⁊ de hoc amore: quō
de vaſe ⁊ oleo. Nam ſicut vas q̄nto
magis habet aquā aut aliū ſimilē li/
quorē: tanto min⁹ capit oleū: ita cor
inq̄ȝtū occupaṫ alio amore: intantū
excludit iſtū. Eſt et aliud: qꝛ ſicut fe/
tor eſt ꝯtrius odori: ⁊ tenebre luci:
ſic oīs alius amor huic amori. Sicut
igiṫ cōtraria nūq̄ȝ ſimul integre cō/
ueniūt: ſic nec iſte amor cū vllo alio
amore ī vno corde. Hinc eſt ꝙ q̄ cor D
ſuū implent dilectione dei et ꝓximi:
nihil aliud volūt niſi qd̄ deus vult:
aut qd̄ vult alius homo: tm̄ ſi nō ſit
cōtra deū. Hinc eſt ꝙ inſtāt oratio/
nib⁹ ⁊ celeſtib⁹ colloquijs ⁊ cogita/
tionib⁹: qꝛ dulce eſt illis deſiderare
deū: et loqui ⁊ audire: et cogitare de
illo quē multum amant. Hinc eſt ꝙ
gaudent cū gaudentib⁹: flent cū flen
tibus: miſerenṫ miſeris: donāt indi/
gentibus: qꝛ alios homines tanq̄ȝ ſe/
ipſos amāt. Hinc eſt ꝙ cōtemnūt di/
uitias: poteſtates: voluptates: ⁊ ho/
norari ⁊ laudari. Qui em̄ hec amāt:
ſepe faciūt aliq̄d cōtra deū ⁊ contra
ꝓximū. Sic em̄ ex his duob⁹ ꝓceptis Mat. 22
vniuerſa lex pendet et ꝓphete. Qui
ergo vult illū amorē habere ꝑfecte q̄
regnū celoꝝ emitur: amet cōtemptū:
pauꝑtatē: laborem: ſubiectionē: ſicut
ſancti viri faciūt. Sic em̄ qui ſe hūi/ Luc. 14
liat exaltabiṫ. Breuiter hec vobis
chariſſime ſicut poſtulaſtis diri: ſed ī
hoꝝ expoſitione prudētia vr̄a multo
plura ꝓferre poterit q̄ȝ dixi. Si tamē
de plenitudine beatitudinis eterne a
me aliq̄d lati⁹ dictū ſanctitas veſtra
legere voluerit: in fine libelli mei qui
ꝓſologion appellatur: vbi de pleno
gaudio tractaui: reperire hoc poterit.
Valete ⁊ orate pro me.

Beati Anſelmi: ad Hein/
ricū amicū ſuū: illū vt pen/
ſet in quātalibet mūdi glo/
ria fuerit: quis finis ⁊ quis ī
fine fruct⁹: quid de ꝓmiū: ⁊
ecōtra q̄ ſit expectatio mun/

di gloriā conculcantiū: ex-
hortantis: Epiſtola.III.

A Omino fratri: amico Heinri-
co: frat' Anſelmꝰ abbas becci:
bone volūtatis pfectionem ⁊
Ps.144. effectū. Bñdictus deus in donis ſuis
⁊ ſanctus in omnibꝰ opibus ſuis: qui
veſtre dilectioni tū de nr̄o deſiderio
ꝓpter qḋ iuiſtis: cōceſſit efficere: quē
oramꝰ vt qḋ deeſt adhuc de voto no
ſtro ⁊ de vr̄a mercede digneť pficere.
De qua re noſtrū ꝯſiliū p fratres no-
ſtros mādo. De gratia ⁊ dilectiōe du
cis de q̄ ſcripſiſtis mihi: multū gau-
deo: ⁊ ꝓ ea deo ⁊ illi ⁊ vobis gratias
ago. Qḋ etiā illi p litteras facere co-
gito: cū nūcꝗ vr̄i ſicut audiui cōſtitu
tū eſſe ad illū redibūt. Et qm̄ neſcio
ſi hoc neceſſe erit fieri anteq̄ȝ redeāt:
cū p̄mū poteritiſ mādate mihi ꝑnomē
eius: ⁊ nomina vxoris ⁊ filioꝝ eius.
Solū em̄ nomē eiꝰ teneo: qꝛ Vitalis
vocať. Sed q̄ȝ dulcis mihi veſtra di
lectio: ſic me ſibi ſua ꝓbitate cōgluti-
nauit: vt idē de vobis qḋ de me deſi-
derat coꝛ meū: vnde cū ſpē magnā ex
veſtriſ ſermonibꝰ cōcepi: nō pōt mēs
mea quieſcere donec ipſum deſideriū
meū de vobis ſatieť. Quis igiť nul-
lus ſermo ſufficiat mihi donec deꝰ qḋ
opto pficiat: pauca tū qꝛ nō neſcienti
loq̄r pro hocipſo amica familiaritate
B cōmemoro. Penſa igiť dulcis amice
quātalibet mūdi gloria potitus fue-
ris: quis ſit finis: ⁊ ī fine quis fructꝰ:
quid p̄miū: ⁊ econtra q̄ ſit expectatio
mūdi gloꝛiā conculcantiū. Si dicis
nō ſoli monachi ad ſalutē ꝑueniunt:
veꝝ ē: Sed q̄ certiꝰ: q̄ altiꝰ: illi q̄ deū
ſolū conať amare: an illi q̄ amorē dei
⁊ amorē ſcl'i volūt copulare? Sȝ for
ſitan dicet aliq̄s: qꝛ ⁊ ī oꝛdine mona-
choꝝ ē piculū. O hō q̄ h' dicit: q̄re nō
ꝯſiderat q̄d dicit. O rōnalis natura:
an eſt hoc rōnabile cōſiliū: vt quia
vbicꝗ ē piculū: ibi eligas manere vbi
maiꝰ eſt piculū? Deniq̄ȝ ſi ille q̄ ſolū
deū nitiť amare: ſeruat ꝓpoſitū vſq̄ȝ
in finē: certa ē ſalus. Si xp̄o ille q̄ mū-
dū vult amare: nō deſerit ſuū ꝓpoſitū
ante finē: aut nulla aut dubia aut mi-
noꝛ ē salꝰ. Et certe ſatis ꝓbat: qꝛ nul
latenꝰ aut paꝝ aliqḋ bonū diligit: qꝛ
illud vbi certiꝰ ⁊ meliꝰ cognoſcit nō
eligit. Sȝ multi dicūt: Grauiꝰ iraſciť
deus peccāti monacho q̄ȝ alio: qꝛ de
ꝓpoſito altioꝛi cadit: Hoc veꝝ eſt q̄ȝ
diu cadit in pctō. Sȝ certe benigniꝰ
⁊ familiarius ſuſcipit deus monachū
penitentē: ſi ad ſuū ꝓpoſitū redit q̄ȝ
nō monachū q̄ ad idē ꝓpoſitū nō ve
nit. Pl'nāq̄ȝ placet deo etiā poſt gra C
ue pctm̄: cuiꝰ ꝓpoſitū ē ⁊ ante ⁊ poſt
q̄ maiꝰ hr̄e nō pōt: q̄ȝ ille q̄ nec an nec
poſt ſile pctm̄ nō vult ꝓponere q̄ me-
liꝰ nō pōt. Si ḡ ⁊ innocētibꝰ ⁊ peni-
tētibꝰ meliꝰ ē ad vitā monachicā ve-
nire ⁊ redire q̄ȝ abſiſtere: q̄d moraris?
Si ꝑus de hac vita tolleris: dānū eſt
irrecupabile. Multa chariſſime de mo
nachice vite altitudine ⁊ certitudīe:
de quiete ⁊ iocūditate dicere poſſem
ſi ep̄la modū nō excederet. Feſtina ḡ
ad tm̄ bonū: qꝛ nullo bono efficaciꝰ
venies ad ſummū bonū. Plures vi-
di pmittētes ⁊ differētes: q̄s ita mors
tulit: vt nec hoc pficerēt quo ſe impe-
diebāt: nec h' inciperēt qḋ ꝑmittebāt.
Qḋ valde timeo de te: ꝗ auertat deꝰ
a te chariſſime. Uale ⁊ noli tardare.

Beati Anſelmi: ad quādam dominā: eā vt cōſilijs ſuis acq̄eſcat obſecrantis: ⁊ ad habitum ⁊ ꝓpoſitū abiectū redeat ſi ſaluari velit: admonētis: Epiſtola.IIII.

Anſelmꝰ dei oꝛdinatiōe archi-
a epiſcopus Cātuarīēſis: Mū- A
dū non chriſtū cōtemnere: et
chriſtū plus q̄ȝ mūdū diligere. Libē-
tiſſime ſi poſſem tecū loquerer: ſoroꝛ
vere mihi in deo dilecta: qꝛ charitas
qua omnē hominē volo ſaluū fieri: ⁊
officium mihi iniunctū exigunt a me
vt te fraterno ⁊ paterno affectu dili-
gam: ⁊ per eandem dilectionem ſolli-
citudinem de ſalute anime tue geram.

Sed qm̄ i nobis euenit oportunitas colloquendi: incūbit mihi necessitas scribēdi: quē animū de te habeā: et qd de te desiderē. Obsecro igit te vt nō cōtemnas dilectionē: q̄ te ꝓpter deū et honorē dei et ad salutē tuā diligo: neq; reijcias ꝯsiliū meū. Si em̄ mihi acq̄escere volueris: certa esto: qr vald tibi in fine placebit: et erit sup te gaudiū magnū angelis dei. Si ꝟo nolueris: scito: qr nimis tibi displicebit: et inexcusabilis eris in districto iudicio

B dei. Audiui soror mea: qr diu portasti habitū sancte cōuersatiōis: Quē quō reliq̄ris: qd ve passa sis: vel qd feceris: nō latet: sed multū aptū est. Cōsidera igit tam nūc charissima: quātū distēt viriles amplexꝰ et carnalis delectatio ab amplexibꝰ christi: et a delectatione castitatis et cordis mūdicia. Amplexꝰ quidē xp̄i dico nō corporales sed q̄les p amorē et desideriū eiꝰ inter bona ꝯsciētiā facit aīa familiaris eiꝰ. Cōsidera inq; q̄ sit differētia int has duas delectatiōes: nō loquor nūc de legitimo cōiugio. Cōsidera inq; quāta sit in spirituali delectatiōe mūdicia: quāta sit i carnali īmūdicia: qd spiritalis ꝓmittat: et qd carnalis minet: quāta sit i spirituali spes: et q̄ delectabilis expectatio xp̄i: quāta etiā i hac vita securitas et ꝯsolatio: quārꝰ sit in carnali timor iudicij dei: quāta etiā i p̄nti vita est cōfusio. Cogita quale sit christū spōsum celestis regni dotē ꝓmittentē ꝯtemnere: et hoīem mortalē nō nisi corruptionē et ꝯtēptibilia dātē et pollicentē: filio dei regi regū p̄po-

C nere. Certe ille rex regū ꝯcupiuit speciē tuā vt spōse legitime. Qualit aūt ille quē scis carnis tue pulchritudinē appetiuerit soror mea: quō dicā: femina nobilis quō dicā? Spōsa dei ꝟgo fueras electa: et deo habitu et cōuersatiōe assignata: Quid dicā mō te esse filia mea? Deꝰ scit. Nō ita loquor vt gaudeā de ꝯfusiōe tua: sed vt gaudeat deꝰ: et cōgaudeāt angeli de cōuersiōe et salubri penitētia tua. Quid ḡ dicā? Si nō dico: forsitā nō aīaduertis: si dico: forsitā irasceris. De electa et signata et spōsa dei: quid facta es? Erubescat esse nobilitas tua qd erubescis audire: et ego ꝓpter nobilitatē tuā et dilectionē erubesco dicere. Ecce filia charissima si h̄ ꝓponis i ꝯspectu tuo: quātꝰ dolor debet eē i corde tuo de tanto et tam graui casu tuo? Si em̄ vehemēter doles: cōdolēdo tibi valde gaudeo: si ꝟo nō doles: nō est vn̄ gaudeā: s; multo magis doleo. Nā si doles: adhuc salutē tuā spero: si autē nō doles: qd nisi dānationē tuā expectare queo? Impossibile nāq; ē te vllo mō posse saluari: nisi ad habitū et ꝓpositū abiectū redieris. Quis enī D ab ep̄o sacrata nō fueris: nec corā ep̄o ꝓfessionē legeris: h̄ solū tn̄ est manifesta et q̄ negari nō pōt ꝓfessio: qr publice et secrete habitū sancti ꝓpositi portasti: p qd oībꝰ te vidētibꝰ deo dicatā te esse nō minus q̄ ꝓfessionē legēdo affirmasti. Nā anteq; fieret ista nunc vsitata monachici ꝓpositi ꝓfessio et sacratio: multa milia vtriusq; sexꝰ hominū: solo habitu se ipsiꝰ esse ꝓpositi ꝓfitentia: celsitudinē et coronā ꝯsecuta sunt. Et qui nūc habitū sine hac ꝓfessione et sacratiōe assumptū reijciebant: apostate iudicabant. Inexcusabilis ḡ es si deseris sanctū ꝓpositū: qd diu habitu et cōuersatione ꝓfessa es: q̄uis ꝓfessionē nūc vsitatā nō legeris: et ab ep̄o cōsecrata non fueris. Certe filia charissima adhuc te expectat dn̄s et creator et redēptor tuus: rex ille q̄ cōcupiuit speciē tuā vt esset legitimꝰ spōsus tuꝰ: adhuc te expectat et vocat vt sis legitima spōsa eiꝰ: et si nō virgo: saltem casta. Scimꝰ em̄ plures sanctas mulieres q̄ post amissā virginitatē plus placuerāt deo: et magis illi familiares fuerūt p penitentiā in castitate: q̄ plures alie q̄uis sancte i virginitate. Redi ḡ mulier christiana: E

redi ad cor tuū: et cōsidera quē potiꝰ debeas diligere: cui potius adherere: illi q̄ te ad tantā honestatē elegit: eligēdo vocauit: vocādo habitu spōsali sibi assignauit: et adhuc q̄uis ꝯtēptꝰ

⁊ reiicerꝰ. expectat ⁊ reuocat: an illi ꝑ
quē vt mitiꝰ dicā ī h̄ in q̄ te vides de/
iectā de tanta celſitudine cecidiſti: ꝑ/
ſertim cū ipſe te iā ſicut puto ꝯtēnat:
aut ſine dubio ꝯtēpturꝰ ⁊ deſerturus
ſit: Et vtinā ſic vos inuicē cōtēnatis
vt vos deꝰ nō ꝯtēnat: ſic vos inuicē
deſeratis vt vos deus nō deſerat: ſic
vos inuicē reijciatis vt vos deꝰ a fa/
cie ſua nō ꝓijciat: ſic ab inuicē cōuer/
tamini: vt ad deū cōuertamini. Certe
meliꝰ ⁊ valde honorabiliꝰ eſt ⁊ illi ⁊
tibi vt ab illo ſis cōtēpta q̄ꝫ retēta: q꞉
q̄ꝫdiu eris eius retēta: ꝓculdubio vt
de illo nunc taceā tu eris dei ꝯtēpta.
Et ſi ꝯtēpta ab illo ꝓpter deū illū cō
tēpſeris: vtiqꝫ nō ꝯtēpta ſ ſuſcepta ⁊
dilecta dei eris: velut eiꝰ ſanguīe ꝓ/
prio redēpta. Intēde filia cuiꝰ ſalutē
deſidero: intēde benignitatē eiꝰ q̄ cō/
temptꝰ a te: ꝯtemnētē reuocat: vt te ī
regalē ſuū thalamū nō terrenū ſ cele/
ſtem introducat: intēde ⁊ cōcute cor
F tuū: dole vehemēter caſū tuū. Reijce
⁊ cōculca ſecularē habitū quē aſſum
pſiſti: ⁊ reſume habitū ſpōſe xp̄i quē
ꝓiecisti. Nullatenus eīm te cognoſcet
chriſtꝰ aut ſuſcipiet niſi in illo habitu
quo te ſibi ſignauit: ⁊ q̄ te eiꝰ ſpōſā eē
publice ⁊ ſecrete es teſtata. In h̄ ha/
bitu redi tu ad benignitatē eiꝰ: īgere
te oportune in cōſpectu eius. Accuſa
tu ipſa ꝯſcientiā tuā: laua lachrymis
culpā tuā. Ora eū infatigabilit̄: ad/
here illi inſeꝑabilit̄: Miſericors ē: nō
te reijciet: ſ potius gaudēs de reditu
tuo: ac benigne ſuſcipiet. Si h̄ feceris:
gaudiū erit de te ī celo ⁊ ī terra oībꝰ
ſanctis angelis ⁊ hoībꝰ cognoſcētibꝰ.
Si vero hoc facere ꝯtēpſeris: oms tibi
aduerſi erūt: ⁊ ego ⁊ eccl̄ia dei facie/
mus qđ de tali rē faciendū intellige/
mus. Omīpotēs deꝰ viſitet cor tuū:
⁊ infundat in te amorē ſuū filia cha/
riſſima.

Beati Anſelmi: ad Burgū/ diū ⁊ Richerā eiꝰ vxorē: vt ante oculos ſuos finē ſuum ponant: hortātis: Ep̄la. V.

Anſelmꝰ ſeruꝰ eccl̄ie cātuarie/ A
a ſis: ſuis chariſſimis: burgūdio
⁊ vxori eius richere: ſalutē ⁊
bn̄dictiōꝫ dei. Qualit̄ me habeā: nū/
cius veſter meliꝰ poterit vobis v̄bis
oſtendere q̄ꝫ ego ſcribere. Nihil autē
tantū me delectat mādare vob̄ quā/
tū vt curā habeatis de vobis. Exone
rauit vos deus: abſtulit vobis omnē
occaſionē amādi h̄ ſeculū: ⁊ dedit vo
bis omnē oportunitatē amādi ſalutē
veſtrā. Ponite quotidie an̄ oculos
v̄ros finē v̄rm: cogitate intentiſſime
cuiꝰ erunt ⁊ q̄d vobis ꝓderūt q̄ poſt
vos remanebūt. Cogitate q̄ ibitis: q̄d
vobiſcū portabitis: q̄d ibi qđ ꝑmiſiſtis
ſit a vobis inuenietis. Certe nō por/
tabitis vobiſcū: nec īuenietis ibi aliđ
q̄ꝫ merita v̄ra ſiue bona ſiue mala: vi/
dete q̄ merita ꝑmiſiſtis. Si plura bo/
na q̄ꝫ mala gaudere poteſtis: qđ non
puto. Si plura mala q̄ꝫ bona: multū
debetis timere: ꝑſertim cū multū ne/
ceſſe ſit homi volēti ſaluari: hēre mul/
to plura bona merita q̄ꝫ mala. Hec co B
gitate: hec inter vos die ac nocte ī ſe/
creto ⁊ ī publico tractate: hec ſint col
loq̄a v̄ra inuicē: Dn̄e mi: amica mea
q̄d facimꝰ? q̄d tardamꝰ: ꝓpe eſt vltīa
dies n̄ra: Quō expēdimꝰ vitā n̄raꝫ?
quō ſatiſfacimꝰ deo ꝓ peccatis n̄ris?
Preparemꝰ nos q̄ſi videamꝰ ī ꝓxio
diē vocationis n̄re: ⁊ ita aptemꝰ nos
vt ſecuri eamꝰ ad iudiciū: q꞉ receptu/
ri ſumꝰ ſine dubio ꝓut gerimꝰ in hac
vita: ſiue bonū ſiue malū. Deꝰ iuuet
nos in hac vita: faciamꝰ vt ſimul nos
iūgat ī eterna vita: ⁊ videamꝰ ibi pro/
lē noſtrā quā ſibi deꝰ iā aſſumpſit.
Hec ſint ſtudia v̄ra: hec ſollicitudo: h̄
ſuſpiria v̄ra. Qđ mādo vobis ꝑ nū/
ciū iſtum ne veniatis ad me niſi a me
mādatū fuerit ꝑ ſigillū meū: vob̄ di/
co: dn̄e ⁊ frat̄ chariſſime burgūdi: ſu/
ſapite bono aīo ſi me amatis. Oīpo/
tens deus regat corda veſtra: ⁊ diri/
gat ad gaudia eterna: Amen.

Beati Anſelmi: mona/ chis in ciſtrenſi cenobio cō/

manētibus: eoſdē vt abbati ſuo obediant: atq3 pacē & cōcordiā in inuicem habeant: admonētis: Epiſtola. VI.

A Nſelmus archiepus fratrib9 a & filijs ſuis chariſſimis monachis in ciſtrenſi cenobio ſancte vuerburge cōmanentib9: ſalutē & bñdictionē dei & ſuā. Bñdictus de9 ps̄.144 in donis ſuis & ſanctus ī oīb9 opibus ſuis: q̄ vos facit & numero creſcere et augmēto religiōis pficere. Quis eñ de oīm ſeruoꝝ dei pfectu gaudeā: in vobis tñ aliq̄d habeo ſpeciale: cur de vr̄o letari pfectu debeā: q2 p me deus cōgregatiōis vr̄e dignat9 eſt inſtituere pncipiū: & dare vobis p̄mū abbatē dñm ſcz Richardū filiū noſtrū chariſſimū. Gratias igit̄ ago deo p gratia ſua quā oſtēdit in vobis: & oro vt ſicut eadē grā vos p̄uenire dignatus eſt: ita indeſinēter ſubſequat̄: q̄tenus nunq̄3 vos de hoc ad qđ vos pueⷬit pmittat deficere: ſed ſemp ad meliora pficere. Qđ p certo ipſe faciet ſi nō negligētes fueritis bona ad q̄ iā peruniſtis ſeruare. Cū eñ dei ſit ſua grā ſemp nos p̄uenire: noſtrū eſt qđ accipimus ei9 auxilio ſtudioſe cuſtodire.

B Nam q̄uis nec hr̄e nec ſeruare poſſim9 aliq̄d niſi p illū: pdere tñ & deficere nō eſt niſi ex nr̄a negligētia: q̄ ſepiſſime incipit a minimis: in q̄b9 nos callidus hoſtis ſolet decipe: cum nobis pſuadet ea nō magnipendere. Inde nāq̄3 ſequit̄ illud dānū execrabile qđ Eccl.19. legit̄: Quia q̄ modica deſpicit: paulatim decidit. Certiſſimū nāq̄3 eſt qđ ī multis eccleſijs expimēto dldicim9: q2 in monaſterio vbi minima diſtricte cuſtodiunt̄: ibi rigor monachoꝝ inuiolabilis pmanet: ibi pax int̄ fratres: & ī capitulo pclamatiōes cōquieſcūt: vbi vo minimi exceſſus negligunt̄: ibi totus ordo paulatim diſſipat̄ & deſtruit̄. Si ḡ de virtute ī virtutē: & de pfectu ad pfectū vultis aſcēdere: ſemp timete ī ſingulis minimis deū offendere. Nō debetis cōſiderare q̄3 parua ſit res quā ꝯ phibitionē facitis: ſed q̄atū malū ſit inobedientia: quā p parua re incurritis. Sola eñ obediētia potuit hoīem in padiſo retinere: vñ p inobedientiā eiect9 eſt: neq̄3 ad regnū celoꝝ aliq̄s niſi p obedientiā pducit̄. Penſate: q2 ſi hō p C vnā ſolā inobedientiā in tantā miſeriā quā patimur in hoc mūdo picet9 eſt: q̄atū debeam9 eā horrere & obediētie bone ſtudere. In obediētia totius vigor bene vinēdi conſtruit̄: in ei9 negligētia deſtruit̄. Abbati ḡ vr̄o obediētiā nō ſolū ope ſed etiā in volūtate p oīa exhibete: & adinuicē pacē & cōcordiā p mutuā dilectionē habete: Quā dilectionē ſic nutrire & ſeruare poteritis ſi vnuſq̄ſq3 nō vt alius ſuā: ſed vt ipſe alteri9 volūtatē faciat ſtuduerit. Ocioſitatē quoq3 ſicut rem inimicā aīaꝝ veſtraꝝ a vobis excludite: & vnuſq̄ſq3 conſideret: q2 de ſingulis momētis vite nr̄e reddituri ſumus deo rōnem. Cuicūq3 ḡ deus dat aliquā gratiā: ad quālibet vtilitatē ea vtat̄ in q̄atū habuerit oportunitatē. Qui eñ nō vtitur poteſtate bñ faciēdi quā habet: ī die iudicij quaſi nō habens iudicabit̄: & ab illo auferet̄ hocipſum qđ habere videt̄: q2 & premio qđ mereri potuit carebit: & deinceps nullā alicui9 boni opis poteſtatē in penis habebit. Quaſi autē alio dabit̄ qđ ab illo auferet̄: q̄ñ illi qui bñ opat̄ ſm donū qđ accepit premiū augebit̄: q2 iuxta illū q̄ negligēter vixit eius exemplo a bono ope nō defecit. Gratias ago vobis: q2 p me oratis: & oro vt ab hac charitate non deſiſtatis.

Beati Anſelmi: ad Lauronem monachū nup cōuerſum: vt ī monaſterio in quo pfeſſus ſit pmaneat: & ibi totis viribus cuſtodire mētis quietē ſtudeat: exhortātis: Epiſtola. VII.

A d [D]ilecto dilectꝰ: amico amicꝰ: frater fratri: Lauroni Anſelmus: tꝑalis vite ſanctitatē: et eterne felicitatē. Cū meū ⁊ tuū chariſſime deſideriū quo nos inuicē deſideramus cōſidero: vnū eſt qđ me de noſtra cōſolabit̄ ſeparatione: q2 ī futura vita eternā noſtrā cōiunctionē ꝑ diuinā ſpero clementiā: Nā certus ſum de mea: nec dubito de tua cōſciētia: quālibet cū nos regionū diuerſitas diſtineat: de duabꝰ tn̄ aīabꝰ noſtris charitas vnā cōficiat: Unde fit vt aīe nr̄e ⁊ dilectiōe p̄ſentes ſeſe amplectant̄: ⁊ cōuerſatiōe abſentes ſeſe deſiderēt. Sed cōſummata huiꝰ vite ꝑegrinatiōe: illo adiuuāte ad quem tendimꝰ ⁊ in quo ſperamus ī patria: ad quā ſuſpiramꝰ q̄ſi diuſis itineribꝰ cōueniemus. Ubi tanto vehemētius deo annuēte de inuicē cōgaudebimꝰ: quāto nūc de nobis diuinā diſpoſitionē patiētius tolerauimꝰ. Interim tamē qm̄ facere qđ charitatē renouat ⁊ accēdit: nō eſt dei diſpoſitioni reniti ſ3 obedire: debemꝰ nos vel mutuis ſalutatiōibus cum licet reuiſere.

B Nō cū hactenꝰ ī hac ep̄la me feciſſe poſſit ſufficere: aliquid tn̄ nr̄e admonitiōis quā tibi ſemꝑ dulcē fecit: nō mea fatuitas: ſed tua charitas inſtāte dn̄o et cōi noſtro amico vrſiōe cogor ſubijcere. Nā etiā ſi nihil tibi dicere poſſim quod ignores: plus tamē herebit memorie qđ a dilecto dilectore dictū ſuſcipiēs. Ingreſſus es chariſſime ꝓfeſſuſqȝ chriſti militiā: ī qua nō ſolū apte obſiſtētis hoſtis violētia eſt ꝓpellēda: ſed ⁊ q̄ſi cōſulētis aſtutia cauēda. Sepe naqȝ dn̄ tyronē xp̄i: vulnere male volūtatis apte maliuolus nō valet ꝑimere: ſitientē cum poculo venenoſe rōnis maliuole callidus tēptat extinguere. Nā cū monachū neq̄t obruere: vite quā ꝓfeſſus eſt odio: nitit̄ eū cōuerſatiōis in q̄ eſt ſubruere faſtidio.

C Et licet illi monachatum ꝓpoſitum tenendū q̄ſi cōcedat: tamē q2 hoc ſub talibꝰ aut intra tales: aut in eo loco vbi incepit illum ſtultū nimis imprudētēqȝ: nimis multimodis verſutijs arguere nō ceſſat: vt dū illi ꝑſuadet incepto dei bn̄ficio ingratū exiſtere: iuſto iudicio nec ad meliora ꝓficiat: nec qđ accepit teneat: aut in eo inutilit̄ ꝑſiſtat. Quippe dū inceſſanter laborioſis cogitatiōibꝰ de mutando: aut ſi mutari nō valet ſaltē de improbādo initio meditat̄: nunq̄ ad finē ꝑfectiōis tendere conat̄. Nā qm̄ illi fundamentū qđ poſuit diſplicet: nullatenꝰ illi ſtructurā bone vite ſuꝑedificare libet: vn̄ fit vt quēadmodū arbuſtula ſi ſepe trāſplantet̄ aut nuꝑ plantata in eodē loco crebra cōuulſione inquietet̄: nequaq̄ radicare valens ariditatem cito attrahit: nec ad aliquā fructus fertilitatem ꝑuehit. Sic infelix monachus ſi ſepius de loco ad locum ꝓprio appetitu mutat̄: aut in vno ꝑmanens: frequenter eius odio ꝯcutit̄: nuſq̄ amoris ſtabilitus radicibꝰ ad omē vtile exercitiū lāgueſcit: ⁊ nulla bonoꝝ opeꝝ vbertate diteſcit. Cūqȝ ſe nequaq̄ ad bonū: ſed ī malū ꝓficere ſi forte h' recogitat: ꝑpēdit: omnē ſue miſerie cām nō ſuis: ſed alioꝝ moribꝰ iniuſtꝰ attēdit: atqȝ inde ſe magꝭ ad odiū eoꝝ int̄ q̄s conuerſat̄ infelicit̄ accēdit.

D Quapropt̄ quicūqȝ cenobitaꝝ forte ꝓpoſitū aggredit̄: expedit ei: vt ī quocūqȝ monaſterio ꝓfeſſꝰ fuerit: niſi tale fuerit vt ibi malū inuitꝰ facere cogat̄: tota mētis intentiōe amoris nexibꝰ ibi radicare ſtudeat: atqȝ alioꝝ mores: aut loci cōſuetudines ſi ꝯ͞ diuina p̄cepta nō ſūt: etiā ſi inutiles videāt̄: dijudicare refugiat: Gaudeat ſe iā tādē inueniſſe vbi ſe nō inuitū ſ3 volūtariū tota vita mānſurū omi trāſmigrādi ſollicitudie ꝓpulſa deliberet: vt quietꝰ ad ſola pie vite exercitia exq̄renda ſedulo vacet. Qđ ſi ſibi videt̄ maiora quedam ac vtiliora ſpūali ſeruitute appetere: q̄ illi p̄ſentis monaſterij inſtitutiōibꝰ liceat: eſtimet aut ſe falli ſiue p̄ferendo paria paribus: et minora maioribus

ſine pſumēdo ſe poſſe qđ non poſſit: aut certe credat ſe nō meruiſſe qđ deſiderat. E Qđ ſi fallit: agat grās diuine miſericordie: q2 ab errore ſuo defendit: ac ſine emolumēto aut etiā cū iactura locū vel vite ordinē mutando: incōſtantie leuitatiſqꝫ fruſtra crimen ſubeat: aut maiora virib⁹ ſuis expiendo fatigat⁹: deterius in ꝑora: aut etiā peiora ꝑoribus deficiat. Si aūt vere meliora illis que ī ꝓmptu ſunt nōdū merit⁹ optat: patiēter toleret diuinū iudiciū: qđ vlli aliqđ iniuſte nō denegat: nec ꝑ impatiētiā iudicē iuſtū exaſperās: mereat qđ nō hꝫ nō accipe: ⁊ qđ accepit amittere: aut q2 ñ amat inutilit tenere. Seu vo miſericordiā ſeu iudiciū erga ſe ī illis q̄ nō habet ⁊ optat pſentiat: letus ex his q̄ accepit largitati ſupne gratias dignas pſoluat. Et q2 ad qualēcūqꝫ portū de ꝑicelloſis mūdi turbinib⁹ potuit ptingere: caueat in portus tranquillitatē ventū leuitatis ⁊ impatiētie turbine inducere: quaten⁹ mens: cōſtantia et māſuetudine tutātib⁹ quieta: ⁊ diuini timoris ſollicitudine: ⁊ amoris delectatione ſit vacua. Nā timor ꝑ ſollicitudinē cuſtodit: amor vo ꝑ delectationē pficit. Scio: q2 hec maiorē aut ſcribendi aut colloquēdi exigant amplitudinē: vt plenı⁹ intelligat q̄bus ſcꝫ dolis antiquus ſerpēs ignarū monachū in h̄ genere temptatiōis illaqueet: ⁊ ecōtra quib⁹ rōnibus prudens monach⁹ ei⁹ callidas pſuaſiōes F diſſoluat ⁊ ānihilet. Sed qm̄ iā breuitatē quā exigit epiſtola exceſſi: ⁊ totum qđ hinc dixi aut dicendū fuit: ad cuſtodiendā m̄tis quietē ptinet: huius breuis exhortatio epiſtolā noſtrā terminet. Nec putes chariſſime h̄ me dicere: idcirco qꝫ ſuſpicer te aliq̄ m̄tis īquietudine laborare: ſed quoniā ꝑdictus dñs verſo cogit me aliquam admonitionē tibi ſcribere: neſcio q̄d potius ſcribā vel moneā: q̄ȝ cauere h̄ qđ ſub ſpē recte volūtatis: ſcio nouicijs quibuſdā ſolere ſurripere. Quapropter amice mi ⁊ frat dilectiſſime: cōſulit: monet: ꝓcatur te: tu⁹ dilect⁹ dilector: totis cordis viſcerib⁹: vt totis viribus quieti m̄tis ſtudeas: ſine q̄ nulli licet callidi hoſtis inſidias circūſpicere: vel ſemitas virtutū anguſtiſſimas ꝓſpicere. Ad hanc vo monachus q̄ in monaſterio cōuerſat ꝑtingere nullaten⁹ valet: ſine cōſtātia ⁊ māſuetudine: q̄ manſuetudo indiſſolubilis comes ē patiētie: ⁊ niſi monaſterij ſui inſtituta que diuinis non ꝓhibent mādat: etiā ſi rōnē eoꝝ nō puiderit vt religioſa ſtuduerit obſeruare. Uale: ⁊ omīpotens dñs pficiat greſſus tuos ī ſemitis ſuis: vt nō moueant veſtigia tua: vt in iuſticia appareas in ꝯſpectu dei: ⁊ ſatieris cum apparuerit gloria eius. Ora vt ego tecū: q2 ⁊ ego oro vt tu mecū.

Beati Anſelmi: ad abbatem Guilhelmū: eidē ad inquiſita de quodā comite excōmunicato q̄ diuina celebrātibus ſe imiſcuerit: et de pſbyteris incōtinētibus q̄d agendum ſit reſpondentis: Epiſtola. VIII.

A Domino ⁊ patri reuerēdo abbati Guilhelmo: frater Anſelm⁹: in hac vita diuturnā ꝓſperitatē: in futura eternā felicitatē. Ex quo vrā ꝓbitas mihi ſuā dignata eſt pbere noticiam: tantā eius cōcepi dilectionem: vt ſemꝑ eius mihi dulcis ſit memoria. Qđ expertus ſum non immerito fuiſſe: quoniā ⁊ ꝯltam veſtrā amore ⁊ reuerentia dignam agnoui exiſtere: ⁊ paternitatē veſtrā nō ſine affectu dulcedinis erga prauitatem meā eſſe. Sepe namqꝫ fratres a vobis venientes me nō ſolū ſanctitatis veſtre relatiōe edificauerūt: ſed ⁊ dignationis veſtre ſalutatiōe honorauerūt. Quare licet: quicquid eſt ī me toto: minime poſſit tantis meritis reſpōdere: meū tamē eſt quātum amoris ⁊ reuerētie poſſum exhibere. Sed hec ideo in nobis ſeruanda ⁊ agenda

cõmittens ad ea de quibus meã ꝑar/
uitatem conſulere dignata eſt veſtra
prudẽtia: non pͥſumendo: ſed obedi/
endo: reſpondebo forte non qḋ mihi
B ſufficiat: ſed quod mihi videt᷑. Co/
mes quidem veſter qui excõmunica/
tus vobis diuina celebrãtibus ſe mi/
ſcet: mihi videt᷑ humiliter admonen/
dus: ne cõtemnendo ſententiã eo: uni
quibus deus affirmat ſe audiri cũ au
Luc. 10. diunt᷑: ꝛ ſperni cum ſpernunt᷑: ſe li/
gare cũ ligant: ꝛ ſoluere cum ſoluũt:
aggrauet ſuꝑ ſe dei iudiciũ: a quo fu/
gere nuſq̃ homo poteſt. Quare illi
melius eſſe vt ꝑ ſalubrem humilitatẽ
abſtineat ab his a quibus eum apo/
ſtolica ſegregat ſententia: q̃ per pre/
ſumptionis cõtemptũ ſe ingerat ĩ illã
que nunq̃ niſi ꝑ humilitatẽ queſitã
ꝓſunt: at ſemꝑ inordinate pͥſumpta
obſunt. Nec debere cũ vllo ſuo com/
modo ꝛ grauiſſimo ſuo malo cogere
vos: vt cũ eum offendere nollitis: deũ
ꝛ aplica auctoritatẽ grauit᷑ irritetis:
ad q̃s pacãdos illum adiuto:ẽ habe/
re nõ poſſitis. Facili⁹ quoq̃ ac beni/
gnius apoſtolicũ eius rationes ſuſce/
pturũ ſi ſuam illum ſententiã cogno/
uerit reueritã. Qḋ ſi comes idẽ hãc
admonitionẽ reſpuerit: ſcitis q: de⁹
plus eſt timẽdus q̃ homo. Quapro/
pter aut ſm iam ꝓlatam apoſtolicã
ſententiã erga illũ agendum: aut ipm
apoſtolicũ ſiue aliquẽ vices eius ge/
rentẽ de hocipſo denuo conſulendũ
C exiſtimo. De pͥſbyteris vͦo qui ſe aptẽ
reproba libidinis cõuerſatione: deo
reprobabiles exhibẽt: omnino tenẽ/
dũ eſt ꝙ apoſtolica ꝓuidentia eccle/
ſiaſtico iuſtoq̃ rigore cõſtituit. Nem
pe nullatenus cõuenit vt ibi reueren/
ter aſtet: vbi ꝑtinaciter aperta ꝛ im/
pudenti libidine fetentes: dei ꝛ ſan/
ctorũ ꝓhibitionem cõtemnendo ſa/
cris altaribus deſeruiũt: imo nõ de/
ſeruiũt: ſed q̃tum ad ipſos cõmacu/
lant. Non quo quis ea que tractant
cõtemnẽda: ſed tractãtes execrãdos
exiſtimet: vt qui dei ꝛ angelorũ pre/
ſentiam non reuerentur: vel hominũ
deteſtatione repulſi: ſacra cõtamina/
re deſiſtant. Nec vllatenus oportet
vt illi ſint cõſortes de altari partici/
pantiũ qui ꝑ immũdiciã ſe faciũt ex/
ortes altari deſeruientiũ. De lapſis D
autẽ ſacros ordines habẽtib⁹ ꝛ ſpon
tanea humilitate ſecrete quib⁹ debẽt
confitẽtibus: nequaq̃ aſſerendũ eſt
quod eiſdem ordinibus amplius vti
nullaten⁹ poſſint: ſi ꝑ ſacrificiũ ſpũs
cõtribulati cordiſq̃ contriti ꝛ humi/
liati deũ placantes: ad virtutũ pro/
fectum ſtudioſe contenderint. Nam
nec apud deũ reprobat᷑ officium ali/
cuius ꝓpter culpam quã ipſe igno/
ſcit: nec apud homines decolorat᷑ ſa/
cri ordinis dignitas ꝓpter ꝑſonam
cuius ipſi peccatũ nõ cognoſcũt: qui/
bus duab⁹ cauſis carnalis lapſus ꝓ/
hibet ad ſacros ordines acceſſuꝫ aut
reditũ. Sed quoniã ferme ſemꝑ oc/
cultum eſt: quoꝝ remiſſe ſunt iniqui/ Ps. 31.
tates: ꝛ quorum tecta ſunt peccata:
quoꝝ vͦo minime: tutius ſemꝑ eſt cõ
ſcium ſibi criminis ab his que placi/
tam ꝑſonam expoſcũt ꝑ laudabilem
humilitatẽ abſtinere: q̃ per culpabi/
lem ſecuritatẽ pͥſumere. Illud nãq̃
ſemꝑ poteſt deo nõ improbante: hoc
vͦo non debet niſi deo approbante.
Qui autẽ huic ſentẽtie que ad ſacri
ordinis officiũ reditum poſt lapſum
concedit: nequaq̃ aliqua ratione: ni/
ſi auctoritate fulciat᷑ ſcriptura ꝝ vult
conſenſum attribuere: legat epiſtolã
beati Calixti pape directã vniuerſis
epiſcopis ꝑ galliam cõſtitutis: ꝛ bea/
ti Gregorij ad Secũdinũ incluſũ: vbi
ipſi hanc ſententiã ſic firmis ꝛ pene
eiſdem rationibus ꝛ auctoritatib⁹ con
firmãt: vt nullaten⁹ alioꝝ approba/
tiõe indigeat. Sed qm̃ idem beatus E
Gregori⁹ idipm̃ in alijs ſuis quibuſ/
dam epiſtolis ſtudioſe ꝓhibet: ne ſibi
ipſe contrari⁹ ſit: de aptis quidẽ ꝓhi/
buiſſe: de occultis vͦo poſt cõdignã
penitentiã cõceſſiſſe intelligit᷑. Nam
crimẽ qḋ a deo ĩputat᷑: nec ab homi/
nib⁹ eſſe putat᷑: nõ reprobat nec deco/
lorat: vt iã dixi: cũ tã in tali re cuiq̃

tius ſit corā deo plus timere ꝙ̄ cōfi/
dere. Prohiberi autē inuitū debere
qui occultū crimē humili cōfeſſione
ſponte ꝛ occulte detegit: minime exi/
ſtimo: ne mīris obꝛuat vita ſalubꝛis
confeſſiōis: quin potꝰ eligent penitꝰ
in morte occultari ꝙ̄ hac occaſiōe in
certitudinē vel in ſuſpitionē alicuius
criminis adduci. Hoc eni illi cui confi/
tent: ſtatuit ad peccatū: ſed cōfitentē
abſq̄ eius conſenſu ceſſare a ſui oꝛdi/
nis officio nō cogit: ſed potꝰ magni
criminis reus eſſe videt ſi cogit: qꝛ
ſic ꝛ confitentē penitere cōfeſſionis:
ꝛ plures nōdum confitentes hoꝛrere
confeſſionē compellit. Nam ſatis pa
tet: ꝙ̄ minus malū ſit cuilibet pecca/
toꝛi ad altare cum amoꝛe cōfeſſionis
pacte: ꝛ ſpe miſericoꝛdie humili men
te accedere: ꝙ̄ ſe cū odio cōfeſſionis
ꝛ deſperatiōe venie indurato coꝛde
deſiderio aut etiā actu ingerere. Ille
itaq̄ cui cōfeſſio fit: nequaq̄ particeps
eſtimādus eſt minoꝛis culpe in q̄ aliū
pmittit nō cōſentiendo ſed maioꝛem
prudēter p̄cauendo: maioꝛis xo po/
teſtatis auctoꝛ eſſe videtur: ad quos
niſtos impellit: ꝛ ſi nō volēdo: tamē
inoꝛdinate plus qꝺ minus: ꝙ̄ qꝺ ma
F ius erat timēdo. Sed manifeſtū eſt:
quia illi qui humili ꝯtritiōe ſupbam
verecūdiam cōculcando ſemetipſos
iudicātes huiuſmodi ceſſatiōi ſpōte
cōſentiūt: multotiēs tutꝰ miniſtrant
pmiſſi ſeu etiā iuſſi ꝙ̄ illi cum vere/
cūdia humana inter deum ꝛ ſe iuſte
iudicare refugiūt: licz is cui cōfitent
valde piculoſꝰ phibeat iſtos iuſtos:
vt ſupra dictū eſt ꝙ̄ illos ſpōtaneos.
Et tum vtriſq̄ neceſſarium ſit vel ad
tempus abſtinere: puto quia illi qui
nō libēter ceſſant ad qꝺ non bene p/
perant: ſunt mīi relaxandi: hi xo qui
ſponte abſtinent ad qꝺ nō p̄ſumunt
etiā reuocandi. Nam in illis ſi reuo/
cent obediētie tegmīe p̄ſumptio pal/
liat: in iſtis xo humilitas obedien/
tie roboꝛe adiuuat: que reuocatio nō
indifferenter ſed magna p̄lati cōfeſſi/
onem ſuſcipiētis diſcretiōe facienda
eſt. Sepe naq̄ contingit vt quis non
p immēſum criminis hoꝛroꝛem ꝛ per
vim hūilitatis hūanā verecūdiā ſu/
pet: ſꝫ p ſtulticie tenebꝛas ꝛ impudē/
tie duriciā: feditatē ſceleris ꝛ pudoꝛē
nō ſentiat: ꝛ p negligentiā officiū ſuū
nō appetat. Qui aūt hmōi eſt: nunq̄ G
ad ſacrū officiū aut vocādꝰ aut reuo
candꝰ ē: ſꝫ cū p ipſo penitente ſuppli/
cat hūilitas: ſuggerit cōtritio: interce
dit vite mutatio: tūc nimirū ſi p̄latꝰ
nō tā de meritis aliqbꝰ ꝙ̄ de magna
miſcōia: ꝛ de multitudine miſerationū
dei illū cōfoꝛtans ad ſui vſum īmit/
tet officij: qꝛ non tam temere ꝙ̄ pru/
denter egiſſe videat. Eſt eni ſepe in
huiuſmodi p̄uenienda puſillanimitas:
excludenda cōtemptus ſuſpitio: oſtē/
denda beniuolentia: exhibenda com/
paſſio. Hoc eni modo qui tales ſunt:
quāto benignius: tanto efficacius ad
pfectionē puocant: ꝛ tanto ſtrictius
in bono ppoſito ligant. Potui plu/
ra de ſcriptis patrū his interſerere: ſꝫ
qꝛ epiſtolaꝝ breuitas que ſe tā nimis
extendi reclamat: non cōſenſit: ſimpli
citer quid de interrogatis ſentirē pa/
ternitati veſtre iuſſus expoſui. Omī/
potēs dn̄s vos ꝛ ī his ꝛ in omnibus
que vobis agenda ſunt: ſic in rectitu/
dine veritatis dirigat: vt p eis ſeipm
vobis retribuat. Si p̄ſens eſſem corā
vobis ꝛ corā ſancta cōgregatiōe ve/
ſtra: de qua multa bona a multis cō/
coꝛditer audio: ſupplici mente totum
coꝛpus pſternerē: ꝛ vt me bonoꝝ q̄
deus operat in veſtro monaſterio in
perpetuū participē in fraterna chari/
te cōcederetis peterem. Sed quoniā
ego hoc nō poſſū: p̄ſumo nō de meis
meritis: ſꝫ de veſtra ſanctitate rogare
vt vos hoc p me nō hūiliato coꝛpo/
re: ſed benigna mente ab eiſdem filijs
veſtris mihi petatis: ꝛ cum illis con/
cedatis: Ualete.

Beati Anſelmi: ad Falco nem epiſcopū Beluacēſem: ſe apud ſuſpicantes eū con/ cupiſcentia archiepiſcopa/

tus detineri: excuſantis: Epiſtola. IX.

A D Ulciſſimo ⁊ dilectiſſimo dilectori: xp̃o Beluacẽſi Falconi: frater Anſelmꝰ: eterna dei ꝓtectiõe ⁊ cõſolatiõe gaudere. Scio mi dulcis amice: quantũ dilectio vr̃a de illꝰ quẽ ſup oẽs homĩes diligit: inſperata corꝑali amiſſione cõtriſtaret: niſi ſe ſapiẽter diuine diſpoſitionis cõſolatione cõſolaret. Sicut eñ in cordibꝰ diligentiũ ſeſe inuicẽ ſpes ⁊ oportunitas conſruendi ſe: nutrit quãdã delectabilẽ dulcedinẽ: ita eiuſdẽ rei deſpatio ingerit moleſtã amaritudinẽ. De qua re veſtra prudẽtia meã põt cognoſcere conſcientiã. Sic eñ agnoſco veſtre dilectiõis erga me ſinceritatẽ: vt ſim certꝰ vos nõ ignorare mee dilectionis erga vos: ⁊ erga eos qbꝰ illã oſtẽdebã: ⁊ marie erga monachos beccenſes veritatẽ. Nam nullꝰ ſic cognoſcit amici veri cõſcientiã: ſicut ille qui vere gerit amicitiã.

B Cõſiderate ḡ: que poſſit eſſe in corde meo integra leticia: quẽ tot amicorũ me deſiderantiũ: ⁊ a me deſideratoꝝ cõtriſtat irreparabiliter ꝑdita in hac vita p̃ſentia? Unuſqſq; eoꝝ de me ſolius amiſſione corporali dolet: ⁊ aĩa mea de omnibꝰ: q: ab eoꝝ p̃ſentia inuita tã iopinate ſcindit᷑: dolet. Nã etſi maior multitudo ſimilẽ exhibentiũ dilectionẽ in anglia me videat᷑ letificare: nullatenꝰ tñ tam longo tp̃e radicatã ⁊ nutritã priorem dilectionẽ de corde meo valet eradicare. Uera eñ charitas nõ minus diligit priores amicos interius: etiã ſi exteriꝰ pariter nequeat opari cum ad plures extendit᷑: ſicut nec a prioribꝰ. Si veri amici ſũt minus timet diligi cũ a pluribꝰ dilig᷑. Et quidẽ ſi qua mihi conſolatio eſt multitudinis amicorũ p̃ſentia ad angorẽ quẽ gero ad priorũ: abſentia illud vtiq; efficere nequit: vt non cõtriſter de illoꝝ: q̄ quãto magis me diligunt: tanto magis cõtriſtant᷑ de abſentia dilecti ⁊ dilectoris ſui triſticia.

Delectat me cũ dulci amico meo ſcribo de charitatis ſinceritate: ⁊ de eius efficacia diu tractare: ſed qm̃ epiſtolaris breuitas hoc non patit᷑: cum ⁊ aliud velim dicere: neceſſe eſt mꝰ iam materiã mutare. Quidam vt audiui C ſuſpicant᷑ me archiepiſcopatus concupiſcentia ad quem dolens et timens trahor detineri. Quod ſiue ſuo errore: ſiue aliena ꝑſuaſione faciant: parcat illis deꝰ: qui videt quia fallunt᷑: ⁊ peccant. Non me excuſo apud veſtram fraternitatẽ mihi dilectiſſimã: que ex quo me cognouit familiariſſima ⁊ longa cõuerſatione: meã indubitanter vidicit ⁊ credidit de ſecularis honoris ambitiõe ꝯſciẽtiã. Quã tanto verius cognouiſtis: quãto vos ſecurius ⁊ totã vitam veſtram ſenſui meo iudicio q; cõmiſiſtis: Sed apud eos me excuſo quicunq; hanc lecturi ſunt epiſtolã: vt ſciant quid mihi dicat cõſcientia mea coram deo ⁊ alijs ignorãtibus: cum opus erit reſpõdeant ꝓ me: ſi non ꝓpter me vel ꝓpter deũ. Multũ eñ nocet infirmis ĩ eccleſia dei opinio alicuius vitij: ſiue vera ſiue falſa ſit de aliquo homĩe: ⁊ maxime de eo q̄ ſic eſt in eccleſia catholica ꝯſtitutus: vt ⁊ verbo ⁊ exemplo vite alijs debeat ⁊ poſſit ꝓdeſſe. Sciãt ḡ oẽs ſicut mea cõſcientia mihi dicit coram deo quem inuocare teſtẽ mendacij nefas eſſe ſcio: quia non me rapit aut alligat ad archiepiſcopatũ anglorum cupiditas alicuiꝰ rei: quã ſeruus dei cõteptor mũdi cõtemnere debet: ſed timor dei me cogit pati: vt q̄uis dolẽs ⁊ timẽs ab eccleſia dei trahar. Et quia ſi mihi liceret ſeruata obedientia ⁊ charitate q̄s deo debeo ⁊ eccleſie eius matri mee ꝓpter eũ potiꝰ ⁊ libẽtius eligerem ſub abbate ⁊ ſub regulari diſciplina ĩ monaſtica paupertate ⁊ hũilitate eſſe ⁊ obedire ⁊ ſeruire: q̄ regnare ĩ hͦ mũdo: ſecularit᷑ aut dominari aut archiepiſcopatum ſiue epiſcopatũ poſſidere vel abbatiam: aut hominibus quibus licet p̃eſſe ad animaꝝ gubernationẽ: ſiue ad corpo. D

rum ſuſtentationē in magna terrarū ⁊ rerum terrenarū poſſeſſionē ⁊ opulentia. Qđ egoipſe non imputo mihi tantū ad virtutē: quātum ad hoc qꝛ taleſꝗ me ſcio tam parū vtilem: parū fortem: parū ſtrenuū: parum prudentem: parū iuſtum: vt potius mihi cōgruat ⁊ expediat eligere ſubeſſe plato ꝙ̄ alijs pͤeſſe: obedire ꝙ̄ pcipere: ſeruire ꝙ̄ dominari: miniſtrare ꝙ̄ miniſtrari. Cogor hec de me cōfiteri: ſed malo hec in ſimplicitate mea vt puto ſine omni duplicitate de me dicere: ꝙ̄ pati vt alij homines peccent in me: aut malū exemplū ſumant p ignorantiam ⁊ errorem ſuū de me. Qui mihi hec de me confitenti credit: certus ſit quia hoc credendo nō fallitur ſi mea me cōſcientia coram deo non fallit: ⁊ qui non credit verū eſt: quia ipſe falſo ⁊ temerarie de me iudicando ſe fallit. Omnipotens dominꝰ faciat vos in hac vita ⁊ in futura indeficiēte ſua ꝓtectione ⁊ cōſolatione gaudere.

Beati Anſelmi: ad Goffridū Parieſem epiſcopū: illū vt clericos monachoꝝ ꝓpoſitum appetentes nō impediat admonētis: ipſoſq; i tali propoſito liberos eſſe ab epiſcoporū oneribus aſtruentis: Epiſtola. X.

A D Omino ⁊ patri reuerēdo epō pariſieñ Goffrido: Fr Anſelmus dei diſponētis oia diſpoſitione: electus archiepiſcopus Cātuarie: preſentis vite deo placitam ſanctitatem ⁊ future eternam felicitatē. Quis diuina diſpoſitio valde longe a reuerētia veſtra meā ſeparat paruitatē: nulla tamē longinquitas debet minuere meā quā vr̄a multis modis meruit benignitas fidelitatē. Quapropter ſi quid de veſtra celſitudine audio vnde mihi ſit cōgaudendum: ſemꝑ volo cōgaudere: ⁊ ſi quid cognoſco qđ veſtram dignitatē mutare deceat: familiari fiducia eam charitatiue ⁊ hūiliter debeo cōmonere. Audiui dici ꝙ dñs Gualerānꝰ chariſſimus noſter: cantor eccl'ie veſtre: deo inſpirante habitū ſancte cōuerſatiōis ſtudioſe ⁊ intentiſſime petens in monaſterium ſancti Martini de campis eo gaudio q̄ debuit ſit ſuſceptus: ⁊ inde violenter a vobis ⁊ quēadmodū nō neceſſe fuerat abſtractus. De qua re B ꝙ̄uis veſtra prudentia meo conſilio nō egeat: cogunt tamē fidelitas ⁊ dilectio: quas vobis ⁊ illi debeo: mentē meā vt veſtre reuerētie aliquid ſuggeram. Nō loquor ſapiētiori me qſi docendo: ſed velut ea que melius me ſcit breuiter cōmemorādo. Mi pater ſi omnia faciēda ſunt cum cōſilio: cuiꝰ magis ꝙ̄ eius qui admirabilis conſiliarius: deus fortis dicit. Ipſe q̄ppe cōſulit ad ꝑfectionem nitentibus: vt oia relinquāt ⁊ ſequāt. Ipſe omnia relinquētibus ⁊ ſequētibus ſe ꝓmittit: quia ſedebunt cum illo in iudicio iudicātes tribus duodecim iſrl'. Ipſe eſt qui inuitat laborātes ⁊ oneratos angore ⁊ curis ſecularibꝰ: vt ad ſe veniant ⁊ requieſcant. Hoc conſilium magis ī monachico ꝙ̄ in alie vite ꝓpoſito impleri ſancti patres intellexerūt. Beatus nāq; Gregorius ī libro xiiij. regiſtri: ſcitis quid mandet Deſiderio epiſcopo de quodā qui diuina inſpiratiōe cōpunctus gratiā monachice cōuerſationis appetierat: quō ſcʒ hortet eundē epiſcopū vt ꝓpoſitū eius nullo modo impediat: ſed magis eum quātū valet paſtorali admonitione ſuccēdat: ne feruor cōceptꝰ in eo tepeſcat: nec vllatenꝰ debere eum qui monaſterij portum petijt: rurſus ſecularium ꝑturbationibus implicari. In Toletano cōcilio quarto legiſtis: clericos monachoꝝ ꝓpoſitū appetētes: qꝛ meliorē vitā ſequi cupiūt: liberos eſſe debere ab epīs ad monaſterioꝝ ingreſſus. Pauca dixi de multis. Si ḡ dicere cōtra dñm ⁊ ꝯtra tot C ſanctos patres dicta dñi veraciter ītelligētes: peccatū eſt: Facere cōtra manibꝰ: nō dicā quō: ſed quomodo:

hiere.15. ſcitis quid eſt. Si ꝗs ſepat ꝓcioſuz a
viliꝰ:id eſt aīaꝫ a ſeculo:tanꝙ os dei:
ſicut ſcptū ē:erit: Ille cuiꝰ os ⁊ ma/
nus retrahūt aīam adherenteꝫ poſt
deū ad ſeculū:ꝗd erit? Abſit mi dñe
nolit deus vt ſup epm cadat qđ dñs
matth.12 dicit: Qui nō colligit mecū: diſpgit:
⁊ ꝗ nō eſt mecū:ↄtra me eſt. Horren
dū eſt em̄ etiā auditui:vt qđ chriſtꝰ
elegit de mūdo:epus reijciet in mun
do:vt qđ chriſtus trahit ad portum
de ꝑiclīs ⁊ tēpeſtatibus mūdi: hoc
epus retrahat a portu in naufrago/
ſos turbines mundi:vt qđ chriſtꝰ ab
ſcondit in ouili a multitudine inſidi/
antiū lupoꝝ:hoc epus rapiat de oui
li ⁊ exponat multitudini luporum.
Mi reuerēde paē: ne ſit moleſtū pru
dētie veſtre qꝛ ſic loquor: Nō em̄ h̄
dico qꝛ velim oſtēdere ꝙ hmōi ſitis:
D h̄ qꝛ deſidero vt hmōi nō ſitis. Con
ſideret ⁊ retractet prudentia veſtra:
ꝙ fecit qđ mutandū intelligat: non
eaꝫ pudeat facere qđ magis deceat.
Non enim adeo mirandum ſi ſubi/
to motu de tā ſtrenui clerici amiſſio/
ne aliqd nō ꝑmeditate feciſtis:h̄ hoc
ē valde laudanduꝫ ſi mutatis quod
mutandū intelligitis. Saluto dños
⁊ amicos noſtros canonicos vr̄os:
quos etſi ſingulos nō cognoui: hos
tamē diligere ⁊ oībus ſeruire volui.
Quos omēs vobiſcū ſupplex ꝑ cor:
vt ↄſecrationē meā que ī dñica qua
cantatꝛ: Populus ſion:ordinata eſt
deo annuēte fieri:ſuis orōnibus non
meis meritis:h̄ ſua charitate ꝑueni/
ant. Omīpotens dñs ſic vos vſqꝫ in
fineꝫ huius vite dirigat ⁊ cuſtodiat:
vt poſt hanc vitā:eternaꝫ beatitudi
nē vobis retribuat. Sigilluꝫ hec epi/
ſtola nō habet: qꝛ ⁊ abbas iam non
ſum: ⁊ archiepiſcopus nonduꝫ ſum:
nec me delectat pingi qđ nō ſum.

Beati Anſelmi:ad Richar dum quendam monachū: eum vt votū ꝓmiſſum tene at:⁊ in ꝓpoſito voti qđ aſſū pſerat imobilis permaneat admonentis: Epl'a. XI.

A Anſelmꝰ gratia dei archieps:
fratri ⁊ filio Richardo mona
cho: ſalutē ⁊ benedictionem.
Audiui frater mi quia anteꝙ mona
chus fieres: in egritudine vouiſti te
iterū ad ſanctū egidiū: et idcirco mō
timidus ⁊ nimis ſollicitus es de vo
to illo ſoluēdo:ita vt requieſcere cor
tuū nō poſſit niſi ad ſanctū egidium
iueris. De qua re nō tantū debes cre
dere tibi: quantū abbati tuo cuiꝰ con
ſilio ⁊ ordinationi aīam tuā cōmiſi/
ſti:⁊ alijs qui melius ſciunt te ꝗd ma
gis placeat deo ⁊ magis ꝓſit aīe tue.
Quapropter ↄſulo tibi ⁊ ꝑcipio:vt B
om̄imodo dimittēs intētioneꝫ ꝑfati
itineris:⁊ ſollicitudinē voti illius in
ꝓpoſito qđ aſſumpſiſti quietus ⁊ im
mobilis ꝑmaneas:⁊ in quiete ad hoc
qđ ꝓpoſuiſti:id ad obediētiā:ad pe
nitentiaꝫ ꝓ peccatis tuis:⁊ ad alios
bonos mores ꝓficere ſtudeas. Certꝰ
em̄ eſſe debes:qꝛ cū teipm̄ deo totū
vouiſti:⁊ reddidiſti ꝑ monachicā ꝓ/
feſſionē:ſoluiſti omnia minora vota
quarūlibet actionū que prius ſine iu
reiurādo ⁊ fidei alligatiōe ꝓmiſiſti.
Eſto ḡ quietus ⁊ ſecurꝰ: ⁊ ego te ea
auctoritate quā ꝑ gratiā dei habeo
ſup tēa voto illo abſoluo. Uale.

Paſcalis pape:ad beatum Anſelmum: ſe de eo ꝙ in/ ueſtituras eccleſiarū laicis indulſerit:excuſantis:

Epiſtola. XII.

A Paſcalis epus ſeruus ſeruorū
dei: Anſelmo cantuarienſi ve
nerabili fratri ⁊ coepiſcopo:ſa
lutē ⁊ apoſtolicā benedictionē. Su/
auiſſimas dilectionis tue ſuſcepimꝰ
litteras charitatis calamo ſcriptas.
Neqꝫ em̄ aliud charte calamꝰ indi/
dit ꝙ qđ de fonte charitatis intinxit
In his reuerētiā deuotionis tue cō/
plectimur: ⁊ perpendimus fidei tue

robur ⁊ pie ſollicitudinis inſtantiã.
Exultam⁹: quia gratia dei tibi p̄ſtã/
te auxiliũ: te nec mine cõcutiunt: nec
promiſſa ſuſtollunt. Dolemus autē
quia cũ fratres noſtros epiſcopos le
gatos regꝫ anglorum benigne ſuſcepiſ/
ſemus: que nec diximus eis nec cogi/
tauimus: redeuntes ad ꝓpria retule/
runt. Audiuimus enĩ eos dixiſſe: quod
ſi rex in alijs bene ageret: nos inueſti
turas nec prohibere nec factas excõ
municare: ⁊ ꝙ ideo nolebam⁹ char/
te cõmittere: ne ſub hac occaſiõe ⁊ ce
teri principes in nos ĩclamarẽt. Un
de ieſũ: qui renes ⁊ corda ſcrutatur:
in animã noſtrã teſtem inducimus
ſi ex quo huius ſancte ſedis curã cepi
mus gerere: immane ſcelus vel deſcẽ
dit in mentẽ. Et hoc a nobis deus auer
tat vt eſt ⁊ non: ſurrependo nos inſi
ciat: ⁊ aliud habeamus ore ꝓmptũ:
⁊ aliud corde reconditũ: cũ ꝯtra mẽ
Ps. 11. daces ꝓpheta imp̄cetur: dicens: Diſ/
B ꝑdat dñs vniuerſa labia doloſa. Si
vero noſtro ſilentio pateremur eccle
ſiam felle amaritudinis ⁊ impietatis
radice pollui: qua ratione poſſemus
apud internũ iudicẽ excuſari: cũ do/
minus ſub ſpecie ſacerdotũ dicat ꝓ/
Ezech. 3. phete: Speculatorem dedi te domui
iſrael? Nõ bene cuſtodit vrbem qui
ĩ ſpecula poſitus: dũ non obſiſtit: eã
hoſtibus diripiendã exponit. Si er/
go virgã paſtoralitatis ſignũ: ſi anu
lum ſignaculũ fidei tradit laica ma/
nus: quid ĩ eccleſia pontifices agũt?
Eccleſie honor atterit: ſoluitur diſci
pline vigor: ⁊ omnis religio chriſtia/
na conculcatur: ſi quod nouimus ſacer
dotibus ſolis deberi: laica patiamur
temeritate p̄ſumi. Non eſt laicorũ ec
cleſiam tradere: nec filiorum matrem
adulterio maculare. Iure ergo p̄uã/
dus eſt patrimonio: quia matrẽ pol/
luit adulterio. Nec meret eccleſiaſti
ce benedictionis conſortiũ: qui eam
impia infeſtatiõe inſequitur. Laico/
rum enĩ eſt eccleſiam tueri: nõ trade/
re. Quas quidã enĩ illicitũ ſibi ſacer/
dotiũ vendicaret: lepra percuſſus eſt. 2. Par. 26
Filij quoque aarõ quia alienũ ignẽ impo Leuit. 10
ſuerũt: igne diuino conſumpti ſunt.
Alienũ enĩ eſt ab eccleſia: ⁊ a ſacris ca
nonibus eſt inhibitũ: ne principes et
ſeculares viri inueſtituras: nõ ſolum
non dare: ſed nec electioni epiſcoporum
audeant ſe violenter inſerere. In ſe/ C
ptima quippe ſynodo vt noſtis ſcri/
ptũ eſt: Sancta ⁊ vniuerſalis ſyno/
dus diffiniuit neminẽ laicorum princi/
pũ vel potentum ſe vi ingerere electi/
oni vel ꝓmotioni epiſcoporum. Si ergo fi
lij aaron quia ignẽ alienũ intulerũt
corporaliter puniti ſũt: iſti quia laicis
a quibus alienũ ẽ eccleſiam ſuſceperint
ſpirituali gladio feriunt. Epiſcopos
autem qui veritatẽ in mendaciũ cõ/
mutauerunt: ipſa veritate que deus eſt
in mediũ ĩtroducta: a beati petri gra
tia ⁊ noſtra ſocietate excludim⁹: do/
nec romane eccleſie ſatiſfaciant ⁊ re/
atus ſui pondus agnoſcant. Quicũ
que vero intra p̄dictas inducias inueſti/
turas ſeu ꝯſecrationẽ acceperũt: a cõ
ſortio fratrũ ⁊ ordinatos ⁊ ordina/
torem alienos habemus: nec eis ad ex
cuſationẽ deceptio ſufficit: quia ⁊ ꝓpheta
ab alio ꝓpheta deceptus: nec tñ mortẽ 3. Reg. 13
euaſit. Rogam⁹ interea charitatẽ tuã
nos tuis ſanctis p̄cibus cõmendari:
vt quanto ꝓpius ad deũ paſſib⁹ virtu
tũ accedas: nobis orationũ tuarum
manus extendas. Omnipotens deus
qui te huius ſtadij inuitauit ad curſum:
felici ꝯſummatione ꝑducat ad p̄miũ.

Beati Anſelmi: ad Cunũ amicũ ſuũ: illum de trib⁹ ſuperbie modis: informãtis: Epiſtola. XIII.

Anſelmus ſeruus eccleſie cãtu/
a arienſis dilecto amico Cuno: ſa A
lutẽ. Exigit charitas veſtra vt
de tribus illis modis ſuperbie de quibus
vobis locut⁹ ſum: duos qui a memoria
vobis exciderũt ꝑ epiſtolã noſtrã cõ
memorẽ. Tres quidẽ illos eſſe dixi:
Unũ ĩ eſtimatiõe: id ẽ quando aliquis alti⁹

Rom. 11. exiſtimat de ſe q̄ȝ debeat: Cōtra quē
dr: Noli altū ſapere: ſȝ time. Et quē
Ps. 130. negat ſe fuiſſe: q̄ dicit: Dn̄e non ē ex/
altatū cor meū: ⁊ q̄ ſequūtur. Alius
eſt in volūtate: quādo aliquis altius
ſe vult tractari aliquo mō q̄ȝ debeat:
Joh. 5. Cōtra quē dr̄: Quō poteſtis crede/
Hiere. 17 re q̄ gl'iam q̄ritis ab inuicē? Et: Diē
hominis non deſideraui tu ſcis. Ali
us eſt in opere: Cōtra quē dn̄s dicit:
Luc. 14 Cuȝ inuitatus fueris ad nuptias nō
diſcumbas in p̄mo loco. Jſte eſt quā
do homo ſeip̄m tractat alti⁹ q̄ȝ debe/
at, Cōtra ſingulos iſtos modos plu
ra inueniūtur dicta ī ſacra ſcriptura
Ibidem. ſi inquirant̄. Contra oēs dicit̄: Qui
Jac. 4. ſe exaltat hūiliabit̄. Et: Sup̄bis de⁹
reſiſtit: ⁊ multa alia. De his trib⁹ q̄ſi
ſingula queq̄ȝ ſola eſt: illa ē leuior q̄
in ſolo ope eſt: quia nō fit niſi p̄ igno
rantiā: ⁊ tamē vitiū eſt: quia corrigē
duȝ eſt. De alijs duabus illa q̄ eſt in
ſola volūtate: dānabilior eſt: qr ſcīē
ter peccat. Jlla vo q̄ ē in eſtimatiōe
ſola: inſanabilior eſt: quia nō ſe oſtē/
dit ⁊ iuſta ſibi videtur. Si ḡ iſte tres
ſuperbie ſingule cōſiderent̄: tres ſim/
plices poſſunt dici ſuperbie. Si vo
bine ⁊ bine intelligant̄: tres duplices
fuerūt̄. Si vo tres ſimul cōiūgāt̄:
erit vna triplex: ⁊ ſic erūt ſeptē. Tres
ſimplices: tres duplices: vna triplex.
Cōtra iſtas ſup̄bias ſūt mēbra hūi/
litatis: id eſt vt humiliter quis ſenti
at de ſe: ⁊ quantū ad tractatū ⁊ con/
uerſationē aliorū humiliter velit de
ſe: ⁊ ip̄e humiliter tractet ſe. Pro ſin
gulis modis ſuperbie dicit̄ homo ſu/
perbus: ſed p̄ ſingulis mēbris humi/
litatis vl' pro duobus: niſi oīa mē/
bra ſiml' ſint nō dicit̄ homo humilis:
ſicut vno mēbro languente dicit̄ ho/
mo eger: ſan⁹ aūt nō dicit̄ niſi ſanis
oībus mēbris. Hec breuiter cōme
moraui charitati veſtre. Que ſi pru
dentia veſtra ſepius tractauerit: ple/
ni⁹ ea intelliget q̄ȝ hic dicta ſint. Va
lete ⁊ orate p̄ me: vt ſicut deus dedit
mihi ſup̄biā ⁊ humilitatē itelligere:
ſic mihi det illā cauere ⁊ iſtā acquire
re. Salutate dn̄m ⁊ amicū noſtrū re
uerendū epiſcopū attrabatenſem ex
parte noſtra.

Beati Anſelmi liber epiſto larum explicit.

Jn librū qui imago mundi dicitur prologus.

a D inſtructionē multorū q̄bus
deeſt copia librorū hic libellus
editur: nomē q̄ȝ ei⁹ imago mū/
di vl' mappa dicitur: eo q̄ diſpoſitio
toti⁹ orbis in eo quaſi in ſpeculo cō
ſpiciatur. Jn quo etiam noſtre ami/
citie pignus poſteris relinquat̄. Ni
hil aūt in eo pono niſi q̄d maiorū cō/
mendat auctoritas.

Explicit prologus.

Liber primus qui imago mūdi dicitur: qui a quibuſ daȝ beato Anſelmo: ab ali is honorio incluſo aſcribi tur: incipit.

De forma mundi: Ca. I.

m Undus
itaq̄ȝ dicitur quaſi
vndiq̄ȝ motus. Eſt
eīn in perpetuo mo
tu. Huius figura eſt
in modū pile rotun
da: ſȝ ad inſtar oui
elementis diſtincta.
Ouū quippe exterius teſta vndiq̄ȝ
ambit̄: teſte albumē: albumini vitel/
lū: vitello gutta pinguedinis inclu/
ditur: Sic mūdus vndiq̄ȝ celo vt te/
ſta circūdat̄: celo vo purus ether vt
albumē: etheri turbid⁹ aer vt vitellū:
aeri t̄ra vt pinguedis gutta īcludit̄.

De creatione mūdi: Ca. II.

c Reatio vo mūdi q̄nq̄ȝ mōis
ſcribit̄. Primo ḡ ante ſecula
tp̄alia vniuſitas mūdi in mēte diuīa
ɔcipit̄: q̄ ɔceptio archetyp⁹ dr̄ mūd⁹:
vnde ſcribit̄: Q̄d factū eſt in ip̄o: vi Joh. I.

ta erat. Secūdo: cū ad exēplar arche typi hic ſenſibilis mūdus in materia
Eccl. 18. vt forma creat: ſic legit: Qui manet in eternū creauit oīa ſimul. In materia: vt ex q̄ttuor elemētis crearent oīa corpalia. In forma: vt ad ſilitudinē āgelor aīe eēnt rōnales. Tertio: cū per ſpecies et formas ſex dieb' hic mūdus formatur: ſicut ſcribitur:
Geñ. 1. Sex diebus fecit deus opa ſua bona valde. Quarto: cum vnū ab alio: vt pote homo ab homie: pecus a pecude: arbor ab arbore: vnūquodq̄ de ſemine ſui generis naſcit: ſicut dicit:
Iob. 5. Pater meus vſq̄ modo operatur. Quīto: cū adhuc mūdus innouabitur: ſic ſcribit: Ecce noua facio oīa.
Apoc. 21

De q̄ttuor elemētis: Ca. III

e Lemēta dicunt quaſi hyle ligamēta: hyle autē eſt materia. Sūt aūt quattuor elemēta ex quibus cōſtant oīa: ſcilicet ignis: aer: aqua et terra: q̄ in modū circuli in ſe reuoluūtur: dū ignis in aerē: aer in aquā: aqua in terrā ꝯuertit. Rurſus terra in aquā: aqua in aerem: aer in ignem cōmutat. Hec ſingula proprijs qualitatibus quaſi quibuſdam brachijs ſe inuicē tenent: et diſcordem ſui naturā concordi federe viciſſim cōmiſcent. Nam terra arida et frigida: frigide aque connectitur. Aqua frigida et humida: humido aeri conſtringitur. Aer humidus et calidus calido igni aſſociatur. Ignis calid' et aridus: aride terre copulat. Ex his terra vtpute grauiſſima imū: ignis vtpute leuiſſimus ſupremū obtinet locū. Alia duo mediū quaſi quodā ſoliditatis vinculo: quor aqua grauior terre primū: aer leuior igni primū poſſidet locū. Deputant xo terre gradientia: aque natantia: aeri volantia: igni irradiantia.

De aſſimilatione quattuor elementorū cum quattuor temporibus: quatuor qualitatibus et quattuor humoribus et quattuor etatibus: Ca. IIII.

a Aſſimilant autē hec quattuor elemēta quattuor tēporibus: q̄ttuor qualitatibus et q̄ttuor humani corpis humoribus et q̄ttuor etatibus. Cōnectit aūt terra que eſt frigida et ſicca autūno qui eſt ſiccus ex p̄cedēti eſtate: et frigidus ex adueniente hyeme. Aqua frigida et humida hyemi: Hyems enim frigida et humida ē. Aer calidus et humidus veri: Ver aūt eſt humidus ex p̄cedente hyeme: calidus ex aduentēte eſtate. Ignis calidus et ſiccus eſtati colligatur: Eſt em̄ calida et ſicca eſtas. Iſtis ē q̄litatibus ēſt humanū corp' tēperatū: et inde homo microcoſmus: id eſt minor mūdus appellat. Sāguis nāq̄ qui eſt calidus et humidus: aeri et veri compat: et hic viget in infantia. Cholera rubea que eſt calida et ſicca igni et eſtati colligat: et hec abundat in iuuentute. Melancholia eſt frigida et ſicca: terre et autūno adaptat: et abūdat in puectiorib'. Phlegma q̄d eſt frigidū et humidū aque et hyemi connectit: et hoc dominat in ſenibus. Sāguinei ſunt hilares: miſericordes: ridētes: loquaces: ſimplices: moderati: blandi: bone mētis: corpe pleni. Cholerici ſunt macilēti: voraces: veloces: audaces: cito mobiles ad irā et cito pacificant: agiles: igeniōſi: acuti: ſubtiles et leues. Melācholici ſunt ſtabiles: graues: doloſi: tarde cōmouent ad irā et tarde pacificant: auari: inuidi: triſtes: ſomnolenti. Phlegmatici ſunt tardi: ſomnolenti: obliuioſi: corpe compoſiti: vigilantes: intra ſe cogitātes: minus audaces et cito ſeneſcētes. Sāguis dominat ab hora noctis nona vſq̄ ad tertiā diei. Cholera rubea ab hora tertia diei vſq̄ ad nonā eiuſdē diei. Melancholia ab hora nona vſq̄ ad tertiā noctis. Phlegma ab hora tertia noctis vſq̄ ad nonā eiuſdem.

De cōplexionibus [margin]
Quibus horis dominētur. [margin]

Sanguis habet reſpirationē per na/
Quib⁹ lo-cis purgē-tur humo-res. res. Cholera rubea p aures. Melan/
cholia per oclos. Phlegma per os.
Sanguis dñat in dextro latere ſub
epate. Cholera rubea ibidē. Melan
cholia in ſiniſtro latere ſub ſplene.
Phlegmatis aūt vna pars eſt ī ca/
pite ⁊ in veſica vel in corde. Phle/
In qbus etatib⁹ re-gnent hu-mores. gma dominat in pueris cū ſanguine
vſq3 ad annos qndecim. Inde cho/
lera rubea vſq3 ad annos vigintiqn
q3. Deinde cholera nigra vſq3 ad an
nos qdragintaqn q3 cū3 maxima pte
ſanguinis. Hinc vſq3 ad ſūmā etate3
dñat phlegma ſicut ī puerī. Et nota
q3 qñ hoȝ hūoȝ aliqs excreſcit: ea ho
ra diei dz ṗncipalr minui in q regt.

Quibus noib⁹ terra nomi/netur: Ca. V.

Oſtq3 de qttuor elementis di
p ctū eſt generaliter: ⁊ d qttuoȝ
hoīs hūorib⁹: nūc q3 aliqd de
ptibus dicam⁹. Et ṗmo de terra. De
nominat terra ſepte3 noīb⁹: Terra:
tellus: humus. arida: ſicca: ſolū: ops.
Terra a terēdo dr: ⁊ totū elementū
intelligit. Tellus qſi tollēs fructus:
q eſt frugib⁹ apta vl vinetis: fructi/
feriſq3 arborib⁹ ꝯſita. Hum⁹ ab hu/
more: que eſt paluſtris ⁊ inarabilis.
Arida inaquoſa: que ſp feruore ſo/
lis aret: vt libya. Sicca q aliqñ com
pluta cito exiccat: vt iudea. Solu3 a
ſoliditate: vt ſunt montana. Ops ab
opibus: vbi diuitie ſc3 auȝ ⁊ gemme
abundant: vt in india.

Q terra ē rotūda: cētȝ mūdi ⁊ oceano clauditur: Ca. VI

Erre forma eſt rotūda: vnde
t ⁊ orbis eſt dicta. Si qs eni in
aere poſitu3 deſup eā inſpice/
ret: tota enormitas montiū ⁊ ꝯcaui/
tas valliū min⁹ in ea appareret q3 di
gitus alicui⁹: ſi pilā ṗgrandē in ma/
nu teneret. Circūitus autē terre. c. et
lxxx. milibus ſtadioru3 mēſurat: q3
duodecies mille miliaria ⁊. iij. cōpu
tat. Hec centru3 in medio mūdo: vt
pūctus in medio circuli eqlr collo
cat: ⁊ nullis fultris ſ3 diuina potētia
ſuſtētat: ſicut legit: Non timetis me
ait dñs q ſuſpēdi terrā in nihilo? Fū
data ē eni ſup ſtabilitatē ſuā: ſic ali/
ud elemētū occupās ſue qlitatꝭ me/
tā. Hec in circuitu oceano vt limbo
cingit: vt ſcribit: Abyſſus ſicut veſti Ps. 103
mentū amictus ei⁹. Interi⁹ meatib⁹
aquaȝ vt corp⁹ venis ſanguinis pe/
netrat: qbus ariditas ipſius vbiq3 ir
rigatur. Unde vbicūq3 terra infodi
tur: aqua repitur.

De quinq3 circulis quibus terra diſtinguitur: Ca. VII

Uinq3 aūt zonis: id eſt circul
q qnq3: terra diſtinguit. Quo/
rum duo extremi ſunt inhabi/
tabiles algore: medius inhabitabi/
lis calore a q ſol nunq3 recedit: ad il
los nunq3 accedit. Medij duo habi/
tabiles: huic ardo: ei: īde frigore tēpe
rati. Uerbi gratia: ſi ignis in hyeme
ſub diuo accendit: qnq3 lineas effice
re ſcit: vnā in medio feruida3: duas
circū gelidas: duas intra has tēpera
tas. Qui ſi vt ſol circuiret: qnq3 ni
mirū circulos redderet. Ex his circu
lis ṗmus ſeptentrionalis: ſecūd⁹ ſol/
ſticialis: terti⁹ eqnoctialis: qrt⁹ bru/
malis: qntus auſtralis noīat: ſ3 ſolus
ſolſticialis ībabitari a nobis noſcit.

De diuiſione terre habita/bilis: Ca. VIII.

Hit habitabilis zona q a nob
t incolit: in tres ptes mediterra/
neo mari dirimit: quarum vna
aſia: altera europa: tertia aphrica di/
cit. Aſia a ſeptētriōe p orientē vſq3
ad meridie3: Europa ab occidēte vſ
q3 ad ſeptentrionē: Aphrica a meri
die vſq3 ad occidentē extendit.

De aſia: Ca. IX.

Sia a regina eiuſdē noīs ap/
a pellat. Hui⁹ ṗma regio in ori/
ente eſt padiſ⁹: loc⁹ videlicet
oīm amenitate ꝯſpicu⁹: inadibilis ho
minib⁹: q2 igneo muro vſq3 ad celu3

eſt dnet⁹. In hoc ē lignū vite: ſcilicet arbor de cui⁹ fructu q̄ comederit ſp in vno ſtatu imortalis permanebit. In hoc etiā fons orit̄ q̄ in q̄ttuor flumina diuidit̄. Que quidē flumina infra paradiſū terra cōdunt̄: ſ; in alijs regionib⁹ lōge diffundunt̄. Nā phiſon q̄ τ ganges in india de monte orcobares naſcit̄: τ ꝯtra orientē fluēs oceano excipit̄. Geon q̄ τ nilus iuxta mōtē atlantē ſurgēs: mox a terra abſorbet̄: p quā occulto meatu currēs in littore rubri maris denuo fundit̄: ethiopiā circūiens p egyptū labitur in ſeptē oſtia diuiſus: magnū mare iux alexādriā īgredit̄. Tigris aūt et euphrates ī armenia de mōte pcboatra fūdūt̄: τ ꝯ meridiē vergētes mediterraneo mari imergunt̄. Poſt paradiſū ſūt mlta loca deſerta τ inuia: ob diuerſa ſerpentū τ ferarū aīalia.

De india: Ca. X.

Deinde eſt india ab indo flumine dicta: q̄ ad ſeptētrionē de mōte caucaſo naſcit̄: τ ad meridiē curſū ſuū dirigens: a rubro mari excipit̄. Hec india ab occidente claudit̄: τ ob hoc indic⁹ ocean⁹ dr̄: i q̄ eſt ſita taprobane inſula. x. ciuitatib⁹ inclyta. Hec duas eſtates τ duas hyemes vno anno h; : τ omi tpe viret. In hac etiā ſūt chryſa τ argyra īſule: auro τ argento fecunde: τ ſp floride. Ibi inueniūtur bdelliū τ lapis onychin⁹. Bdelliū eſt arbor aromatica colore nigra: magnitudine oliue. Onyx eſt appellat⁹ q̄ habet in ſe pmixtū cādorē in ſimilitudinē vnguis hūani. Greci eni vnguē dicunt onycon. Ibi ſūt τ mōtes aurei: q̄ ꝑpter dracones τ gryphes nō poſſūt adiri. In india ē mōs caſpius: a q̄ caſpiū mare vocat̄. Intra quem τ mare gog τ magog ferociſſime gentes a magno alexādro īcluſe ferunt̄: q̄ humanis carnib⁹ τ crudis beſtijs veſcūtur. India habet. xliiij. regiones: populos multos: garamātes: orcuſas: coatras: quorū ſylue tangūt ethera.

In mōtanis pygmeos duor cubitor hoīes: q̄b⁹ bellū ē ꝯ grues: q̄ tertio anno pariūt: octauo ſeneſcūt. Apud hos creſcit piper: colore q̄dē albo: ſ; eū ipi ſerpētes q̄ ibi abūdāt: flammis fugatī: nigrū colorē trahit de incendio. Itē h; macrobios. xij. cubitor hoīes: q̄ bellant ꝯ gryphes: q̄ corpa leonū: alas τ vngulas pferūt aqlar. Itē agroctas τ brachmanas: q̄ ſe ī ignē mittūt vltro: amore alteri⁹ vite. Sūt τ alij q̄ parentes iā ſenio ꝯfectos mactāt: τ eor carnes ad mādūcā dū parāt: q̄ ſi impius iudicat̄: q̄ h' facere abnegat. Sūt τ alij q̄ piſces ita crudos edūt: τ ſalſū mare bibūt. Sūt ibi τ quedā monſtra: q̄ quidā hominibus: quidā aſcribūt beſtijs: vt ſūt hi q̄ aduerſas habēt plātas: τ octonos in ped:b⁹ digitos: τ alij q̄ habēt canina capita: τ vngues aduncos: q̄bus eſt veſtis pellis pecudū: τ vox latrat⁹ canū. Ibi q̄dā etiā matres q̄ ſemel pariūt: τ canos pu⁹ edūt: q̄ i ſenectute nigreſcūt: τ lōga noſtre etatis tpa excedunt. Sunt alij qui quinquennes pariūt: ſed partus octauū anū n̄ excedūt. Ibi ſūt τ monoculi: q̄ τ arimaſpi: τ cyclopes τ ſciopodes q̄ vno tm̄ fulti pede: aurā curſu vincūt: τ in t̄ra poſiti vmbrā ſibi planta pedis erecta faciūt. Sūt alij abſq; capite q̄b⁹ oculi ſūt in humeris: p naſo τ ore duo foramina in pectore: feras habēt vt beſtie. Sūt τ alij iuxta fontē gāgis fluuij: q̄ ſolo odorē cuiuſdā pomi viuūt: q̄ ſi longius eūt: pomū ſecū ferunt: moriunt̄ eni ſi prauū fetorē trahūt. Sūt ibi ſerpētes tā vaſti vt ceruos deuorēt: τ ipm̄ etiā oceanū trāſnatent. Ibi etiā ē beſtia leucrocota cui⁹ corp⁹ aſini: clunes ceruí: pect⁹ τ crura leonis: pedes equi: ingēs cornu biſulcū: vaſtus oris hiatus vſq; ad aures: in loco dentium os ſolidū: vox pene hoīs. Itē ē alia beſtia eale: cuius corp⁹ equi: maxilla apri: cauda elephantis: cubitalia cornua habens: quor vnū poſt tergum

reflectit: cũ alio pugnat: illo obtuſo: aliud ad certamẽ vibrat: nigro colore horret: in aqua ⁊ in terra equaliter valet. Ibi ſunt fului tauri verſis ſetis horridi: grãde caput: oris rict⁹ ab aure ad aurē patet. Hi etiam cornua viciſſim ad pugnã ꝓducũt vel deponũt: oē teluꝫ miſſile duro tergo repellũt: q̃ ſi fuerint capti: nulla poſſunt arte domari. Ibi q̃ꝫ ē mãticora beſtia: facie homo: triplex ordo in dẽtib⁹: corpore leo: cauda ſcorpio: oculis glaucis: colore ſanguinea: vox ſibilus ſerpentum: fingens diſcrimina vocũ: velocior curſu q̃ auis volatu: humanas carnes habens in vſu. Ibi ſunt etiaꝫ boues tricornes: pedes q̃nos habentes. Ibi q̃ꝫ monoceros: cuius corp⁹ equi: caput cerui: pedes elephãtiſ: cauda ſuis: vnũ cornu hñs ĩ media frõte armatũ: quattuor pedũ lõguꝫ: ſplendens ⁊ mire acutũ. Hec beſtia nimis ferox: diros habet mugitus: oĩe qð obſtat: cornu trãſuerberat: capta põt perimi: non põt domari. In gange q̃ꝫ ſunt anguille trecentoꝝ pedum longe. Ibi etiam ſunt q̃dã vermes qui inſtar cancri bina habent brachia: ſex cubitoꝝ longa: quibus elephantes corripiunt ⁊ vndis immergunt. Indicũ q̃ꝫ mare gignit teſtudines: de quarum teſtis capacia hoſpitia faciunt hoĩes. India q̃ꝫ magnetē lapidē gignit qui ferrũ rapit. Adamantē etiaꝫ qui nõ niſi hyrcino ſanguine frangi poteſt.

De parthia: Ca. XI.

a Ab indo flumine vſq; ad tigrim eſt parthia. xxxiij. regionibus diſtenta. Dicitur autē parthia a parthis venientib⁹ a ſcythia. Eſt in ea regio arachoſia ab oppido arachoſa dicta. Eſt in ea etiaꝫ aſſyria ab aſſur filio ſem nominata: qui eã ꝑmus incoluit. Eſt in ea q̃ꝫ media a medo rege dicta: qui ciuitatē conſtruens mediam nominauit: de qua ⁊ regio nomē aſſũpſit. In ea etiaꝫ ē ꝑſia a perſeo rege dicta: qui ciuitatem perſepolim edificauit: de qua ⁊ regio nomen accepit. In hac primum orta eſt ars magica. Perſia lapidem piriditem mittit qui manum prementis vrit: ⁊ ſylinitem cuius candor cum luna creſcit ⁊ deficit.

De meſopotamia: Ca. XII.

a A Tigri flumĩe vſq; ad euphraten eſt meſopotamia: a duob⁹ fluuijs grece dicta q2 in medio duum fluminũ ſit conſtituta. In hac eſt ciuitas niniue: itinere triũ dierũ: a nino rege conſtructa ⁊ nominata. In hac etiã regio babylonia a ciuitate babylone nomĩata. Hãc nemroth gigas fundauit: ſed ſemiramis regina reparauit. Cui⁹ muri latitudo eſt quinquaginta cubitoꝝ: altitudo ducentoꝝ cubitoꝝ: ambitus ciuitatis q̃dringentorum octoginta ſtadiorũ. Centũ portis ereis eſt firmata: flumine euphrate ꝑ mediũ ei⁹ currente irrigua. Huius arx babel q̃ttuor miliũ paſſuũ alta ſcribit̃. In ea q̃ꝫ eſt chaldea: in qua primũ inuenta eſt aſtronomia. In ea ⁊ arabia que etiã ſaba dicit̃: apo tou ſabein: id ē ſacrificare: vel a fluuio ſaba. In hac thus colligit̃. Et in hac ē mõs ſinai: qui ⁊ oreb: in q̃ lex a moyſe ſcribitur. Iuxta quē vrbs madian fuit: in qua ſacerdos ietro prefuit. In ea ſunt gentes multe: moabite: ãmonite: idumei: ſaraceni: madianite: ⁊ alie multe.

De babylone.

De ſyria: Ca. XIII.

a Ab euphrate vſq; ad mare mediterraneũ ē ſyria: a quodã ſyro rege dicta: in qua eſt damaſcus a damaſco abrae liberto ꝯſtructa ⁊ dicta. Ibi ⁊ ãtiochia ab antiocho rege cognomĩata: q̃ olim reblata vocata. Eſt ĩ ea comagena ꝓuĩcia. Eſt ⁊ phenicia a phenice aue: q̃ ſola ĩ hac terra ĩuenit̃: ſiue a phenice rege filio agenoris dicta. In hac ſũt ciuitates tyr⁹ ⁊

ſidon ſite. In hac eſt etiã mons liba
nus: ad cuius radices oriẗ iordanis
fluuiꝰ. Eſt in ea etiã paleſtina a ciui/
tate paleſtin dicta: q̃ nũc aſcalon vo
caẗ. Eſt in ea ⁊ iudea a iuda filio ia/
cob: de cuiꝰ tribu reges erãt nũcupa
ti. Hec etiã chananea a chanaan filio
De hieru/ ſalem. cham ẽ dicta. In hac eſt hieruſalem
quã ſem filiꝰ noe ↄſtruẽs: ſalez noĩa/
uit. Sz eã iebꝰ filiꝰ chanaã inhabi
tauit: Unde a iebus ⁊ ſalẽ dedit ei no
mẽ rex dauid hieruſalẽ: q̃ſi iebuſſa/
lem: quã ſalomõ filius eiꝰ auro ⁊ ar/
gento ⁊ gẽmis decorauit: ⁊ hieroſo/
lymã q̃ſi hieruſalemoniã appellauit.
Quã a babylonijs ſubuerſam: ſoro/
babel reedificauit: Sz romanꝰ pplˢ
fũditus deleuit. Hãc poſtmoduz he/
lius hadrianꝰ impator reparauit: ⁊ he
liam nominauit.

De paleſtina: Ca. XIIII.

St etiã in paleſtina regio Sa
e maria a ciuitate ſamaria dicta:
q̃ nũc eſt ſebaſta dicta. In hac
eſt q̃z galilea regio: in q̃ eſt nazareth:
ciuitas iuxta montẽ thabor ſita. In
hac eſt pẽtapolis regio a q̃nq; ciuita
tibus dicta: in q̃ olim fuit ſodoma et
gomorra. In hac ẽ mare mortuuz: a
q̃ iordanis fluẽta abſorbẽẗ. In hac
q̃z ſaraceni a ſara dicti: q̃ ⁊ agareni
ab agar. Idez hiſmaelite ab hiſmael
nuncupati. In hac ⁊ nabathei a na
baioth filio hiſmael dicti: quoꝝ gẽ/
tes ſũt. xij.

De egypto: Ca. XV.

E ſupius dicte regiones ab ori
h ente incipiẽtes: recta linea ad
mediterraneũ mare extendun
tur: q̃bꝰ d̾ſus auſtrũ egyptꝰ ↄnectiẗ:
in q̃. xxiiij gentes eſſe feruntẗ. Hec in
oriente a rubro mari ſurgit: terminũ
ſuũ verſus occidentez in libya figit.
Hec pˢus exria: id eſt bona copia di
cta: poſtea ab egypto rege fratre da/
nai egyptus ẽ vocata. Hec fluuio ni
lo vndiq; cincta in modũ delte litte/
re eſt formata. c. milibꝰ villaꝝ incly/
ta. Hãc nubes nõ obſcurant: pluuie
nõ irrigãt: ſʒ nilus inundãs eã fecũ/
dat. In hac ẽ ꝓuĩcia thebaida a the De thebi
bis ciuitate cognominata quã Cad/
mus Agenoris filiꝰ in egyptũ veni/
ens edificauit: ⁊ thebas ſm illã quã
ĩ boetia ↄſtruxit noĩauit: regioniſq;
nomẽ ab illa mutuauit. In hac mau
ricius ꝑncipabaẗ: ⁊ ab hac thebei di
cuntur. Huic maxima adiacet ſolitu/
do in q̃ olim ↄuerſabaẗ monachoꝝ
multitudo. Cãbyſes rex egyptũ ſupe
rans: ciuitatẽ ↄdidit: cui nomẽ baby/
lon indidit: q̃ nũc caput regni illius
exiſtit. In hac etiã victor alexander
aliam ciuitatẽ edificauit: quã ex ſuo
nomĩe alexandriã nuncupauit.

De caucaſo mõte: Ca. XVI

Upraſcriptis regiõibꝰ d̾ſus aq
ſ lonẽ annectuntur he regiones.
Mõs caucaſus a caſpio mare
orientis attolliẗ: ⁊ ꝑ aquilonẽ d̾gẽs
pene vſq; ad europã porrigiẗ. Hãc De ama/ zonibus.
inhabitãt amazones: femine videli
cet vt viri pliãtes. His cohabitant
maſſagete: ⁊ colchi ⁊ ſarmate. Seres
ẽ oppidũ orietis: a quo eſt ẽ ſerica re
gio: ⁊ gẽs ⁊ veſtis dicta. Poſt hanc
eſt bactriana a bactrio amne vocata.
Hãc ſequiẗ albania a cãdore ppli di
cta: eo q ibi albo crine naſcanẗ. Hu
ic ↄiũgiẗ ſcythia ⁊ bithynia: alˢ hu/
nia: quaꝝ gẽtes ſũt. xliiij. Ibi ſũt hy
perborei mõtes. Huic ↄiũgiẗ hyrca/
nia ab hyrcãia ſylua noĩata: In qua
ſũt aues q̃rũ pẽne ſplẽdẽt ꝑ noctez.
Cui ↄnectiẗ armenia: in q̃ ẽ mõs ara
rath: ſuper quẽ arca noe poſt diluuiũ
reqeuit: cuiꝰ vſq; hodie ibi ligna vi
dẽtur. Huic copulaẗ hyberia: illi d̾ſo
cappadocia a ciuitate eiuſdẽ noĩs di/
cta. In hac eque a vẽto ↄcipiũt: ſʒ feꝰ
non amplius triennio viuũt.

De aſia minore: Ca. XVII

Sia minor poſt hãc ↄſtituiẗ:
a que pene mari vndiq; cingiẗ.
In hac eſt epheſus ciuitas: ab
amazonibꝰ ↄſtructa: In q̃ requieuit

Iohānes euāgeliſta. Prima ꝓuīcia aſie minoris ē bithynia appellata: i q̄ ē ciuitas eiuſdē noīs ꝑus bebrcia dicta: poſt migdonia: poſtea a bithyno rege eſt bithynia appellata: In q̄ eſt ciuitas nicea in q̄ magna ſynodus facta fuit. In hac etiā ciuitas nicomedia a nicōede rege ꝯſtructa ⁊ dicta.

De regionibus aſie

Bithynia q̄z maior dr phrygia: in qua eſt ciuitas ſmirna a theſeo ꝯſtructa. Hāc ſeq̄r phrygia a filia europe phrygia appellata: Hec ⁊ dardania a dardano iouis filio dicta. Huic iſigitur galatia a gallis dicta: q̄s bithynius rex in auxiliū euocauit: ⁊ poſt victoriā illis terrā diuiſit. Eſt in ea ciuitas eiuſdē nomis ab eodē ꝯſtructa.

De troia.

In hac ē etiā ciuitas troia a troo rege ꝯſtructa ⁊ noīata. Hec ⁊ ilion ab ilo rege ē dicta. Huius menia dicunt ꝑgama. Huic adiacēt licaonia ⁊ caria: vbi fluit hermus fluuius: aureis arenis famoſus. Inde ē lydia a lydo rege frē tyrrheni appellata. In hac eſt ciuitas thiathyra: deinde eſt iſauria ab aura qua vndiq̄ ꝑflat̄ dicta. Poſt hāc ē cilicia a ciuitate eiuſdē noīs nūcupata quā cilix fili⁹ agenoris ꝯſtruxit: ⁊ ab illa nomē regio accepit. In hac eſt mōs aman⁹ q̄ ⁊ taurus: in q̄ eſt ⁊ tharſis ciuitas a perſeo ꝯſtructa: Pauli apli inhabitatione glorioſa. Deinde ē lycia: pſidia ⁊ pāphylia. Exinde ē pōtus regio mltarū gentiū: a q̄ ⁊ ponticū mare appellat̄: in q̄ ouidi⁹: ⁊ poſtea clemēs exilio relegantur.

De europa: Ca. XVIII

Poſt decurſā ⁊ aſiā: tranſeam⁹ ad europā. Europa ab europe rege: vel ab europa agenoris filia ē noīata: In q̄ ī primis v̄ſus ſeptētrionē ſūt ryphei mōtes: ⁊ tanais fluui⁹ a tanai rege dictus: ⁊ meotides paludes magno mari iuxta theodoſiam vrbē ſe iūgentes. A tanai fluuio eſt ſcythia inferior: q̄ v̄ſus meridiē vſq̄ ad danubiū porrigitur. In hac ſūt iſte ꝓuīcie: alania: dathia: gothia.

De ſcythia.

De germania ſuperiori.

A danubio vſq̄ ad alpes eſt germania ſuperior que a germinando populos dicitur: verſus occaſū ꝫ rheno: v̄ſus aq̄lonē albiā flumē terminat̄. In hac eſt ſueuia regio a mōte ſuaui dicta. Hec ⁊ alemānia ab alemāno lacu appellata: hec ⁊ retia dicta. In hac danubi⁹ naſcit̄ ⁊ .lx. ꝑcipuis fluuiis auget̄: ⁊ in ſeptem oſtia vt nilus diuiſus ponticū mare ingredit̄. Eſt ī ea noricus que ⁊ bauaria: in qua eſt ciuitas Ratiſpona. Eſt ⁊ orientalis francia: cui coniungitur thuringia: quā ſequitur ſaxonia. Ab albia fluuio eſt germania inferior: que v̄ſus aquilonē oceano excipit̄. In hac eſt dacia ⁊ norwegia. A danubio, īmo ⁊ circa danubiū v̄ſ⁹ oriētē vſq̄ ad mediterraneū mare: ē meſia a meſſiū ꝓuētu dicta. Deinde pannonia inferior ⁊ vngaria. Inde thracia a thyras filio iaphet dcā. Hec habet hebrū flumē ⁊ vrbē cōſtantiopolim a conſtantino conſtructam ⁊ dictā. A mediterraneo mari ē grecia a rege greco dicta: cethim olim vocata: ⁊ verſus auſtrum magno mari terminat̄: qui ſinus illyric⁹ vocat̄. Eſt ī ea ꝓuincia dalmatia a dalā ciuitate vocata. Eſt ⁊ ⁊ epir⁹ a pyrrho filio achillis dicta. In epiro ē fons in quo faces accenſe extinguūtur: ⁊ iter extincte accēduntur. Eſt ⁊ chaonia a ciuitate eiuſdē noīs appellata: quā helen⁹ frater hectoris edificauit: ⁊ ob amorē fratris ſui chaonis chaoniā noīauit. Hec ⁊ moloſſia a ciuitate moloſſa dicta: quā moloſſus pyrrhi fili⁹ ꝯſtruxit: ⁊ a noīe ſuo moloſſam vocauit. Eſt ⁊ ibi helladia ab hellene rege filio deucalionis ⁊ pyrrhe dicta: ipſa ē ⁊ attica ab atti filia greci regis: ſiue ab attico filio cuiuſdā q̄ fuit īdigena grecie: Ipſa ē ⁊ vera grecia. In hac eſt ciuitas athene a cecrope rege cōſtructa. Ibi eſt boetia a boue dicta: q̄ cadmus filius agenoris illuc veniēs bouis ducatu: eū diis īmolans: thebas ꝯſtru/

pit: ⁊ puinciã boetiã nũcupauit. De hac thebani dicũtur: de alia thebei. Eadẽ puincia dr̃ ⁊ aonia a fonte aone: muſis ↄſecrato: ſiue a rege aone. Ibi ẽ peloponeſus a pelope rege: ⁊ a ciuitate eiuſdẽ noĩs appellata. Ibi ⁊ theſſalia a rege theſſalo dicta. Ibi ⁊ macedonia a macedone rege appellata. Hec ⁊ emathia ab ematho rege vocata. In hac eſt mons olympus: q̃ excedit nubes. In hac ⁊ theſſalonica a theſſalo rege: filio greci conſtructa. Ibi eſt ⁊ achaia ab acheo rege ⁊ ciuitate ei⁹ noĩs dicta. In hac ẽ chorinth⁹ a corinthio filio oreſtis dicta. Ibi ⁊ arcadia que ⁊ ſitionia a ſitiõe rege nuncupata. Arcadia aſbeſton lapidem mittit: qui ſemel accenſus extingui nõ poterit. Deinde eſt pãnonia ſuperior vſq₃ ad apẽninũ montẽ. Ad aquilonem iſtria ab iſtro fluuio qui ⁊ danubi⁹ noĩat᷑. Italia olim magna grecia eſt dicta: poſtea ſaturnia a ſaturno: poſt latiũ (eo q̇ ſaturnus pulſus a ioue ibi latuit) ẽ dicta. Deinde auſonia ab auſone rege: tandẽ ab italo rege ſiculorũ italia noĩata. Hec ab alpib⁹ ſurgit: ⁊ in magno mari terminuʒ figit. In hac eſt vrbs roma a romulo rege ↄſtructa ⁊ ſic dicta. Antiqui ciuitates ſuas ſꝫ ĩn pcipuas feras formabant ob ſignificatiõnẽ: Vñ roma formã leonis habet qui ceteris beſtijs q̃ſi rex pẽſt. Hui⁹ caput ẽ vrbs a romulo ↄſtructa. Latericia ꝟo edificia vtrobiq₃ diſpoſita: vnde ⁊ lateranis dr̃. Brundiſiũ ẽt formã ceruis: carthago bouis: troia eq̃ figurã habuit. Eſt in italia tuſcia puincia a ſacrificijs ⁊ thure vocata. Eſt ⁊ cãpania a ciuitate capua dicta a capi rege ↄſtructa. Ibi ẽ ⁊ apulia: ẽ ⁊ vmbria: inde dicta q̇ imbrib⁹ tpe diluuij ſuperfuerit: in iugis apennini montis ſita. Eſt ⁊ hetruria ab hetruſco rege dicta. Hec eſt ⁊ tyrrhenia a tyrrheno fratre lydi dicta: qui ỏ meonia venit ad italiã. Eſt ⁊ lõgobardia a longis bardis vocata. Padus qui ⁊ eridanus italie fluuius: ab apẽninis montibus orit᷑ ac mari ĩmergitur. Venetia a veneto rege pͥus henetia dicta: poſtea venetia. Gallia a candore populi dicitur. Gala eñ grece lac dicit᷑. Rhen⁹ ab alpib⁹ naſcitur ⁊ ↄtra aquilonẽ vergens: ſinu oceani excipitur. A flumine rheno ẽ gallia belgica: a ciuitate belgi dicta. Hec a mõte iouis ſurgit ⁊ verſus aq̇lonẽ britãnicũ oceanũ incidit. Hec ⁊ francia a franco rege dicta: qui de troia cũ enea veniẽs: troiã iuxta rhenũ ↄdidit ⁊ terrã franciã cognomjnauit. Hãc verſus occidẽtẽ excipit lugdunẽſis gallia q̃ ⁊ comata ob lõgas comas ẽ dicta. Que ꝟ9 auſtrũ habet narbonẽſem galliã a ciuitate narbona dicta: q̃ ⁊ togata a longis veſtibus dicta ẽ. Verſus occidentẽ aquitaneã ab aquis rhodano ⁊ ligere dicta. Inde eſt hiſpania ab hiſpano rege dicta: pͥus iberia ab ibero fluuio: q̃ ⁊ heſperia ab heſpero rege dicta: hec verſꝫ occaſũ oceano terminat᷑. Sũt in ea ſex puincie terracona: carthago: luſitania: galitia: betica: tingitana: a ꝓprijs ciuitatibus dicte. Cõtra hiſpaniã verſus occaſũ ſũt in oceano he inſule: britãnia: anglia: hibernia: athanatis: cui⁹ terra quouis gẽtiũ portata: ſerpẽtes pimit: ⁊ inſule ĩ q̃b⁹ fit ſolſticiũ orchades. xxiij. Scocia: tile cui⁹ arbores folia nunq̃ deponũt: ⁊ in q̃ ſex menſibus videlicet eſtiuis eſt ↄtinuus dies: ſex hybernis menſibus ↄtinua nox. Ultra hãc verſus aquilonẽ eſt mare congelatum ⁊ frigus ꝑpetuũ.

De italia

De roma

De gallis

De hiſpania.

De aphrica: Ca. XIX.

Europam perambulauimus: ad aphricã trãſmigrem⁹. Aphrica ab apher vno de poſterj abrae ẽ dicta. Hec in oriẽte indi fluminis ſurgit: ⁊ p meridiẽ vergẽs in occidẽtẽ tendit. Huius pͥma puincia eſt li-

bys a regina eiuſdē noīs dicta. Hec a
parethonia ciuitate: ꝛ a montib⁹ ca/
tabathmon ſumit initium: ꝛ in aris
philenorū finit. De hac libycū mare
dicit̄. Inde eſt cyrenaica a cyrene ci/
uitate nominata: ſed a regina eiuſdē
nominis cōſtructa ꝛ dicta. Hec ꝛ pē
tapolis a quinqꝫ ciuitatibus eſt di/
cta: ſcilicet beronice: arſinoe: ptole/
maide: apollonia: cyrene: a ꝓprijs cō
ditoribus ita dicte. Inde eſt tripolis
a trib⁹ ciuitatibus dicta: que ſunt oc
caſia: berete ꝛ lepris magna. Poſt
hāc biſacee a duab⁹ vrbibus dicta: id
eſt adrumeto ꝛ biſantio. Deinde eſt
zeuſis: ī qua ē magna carthago a di/
done que ꝛ eliſſa ꝯſtructa: ꝛ cartha
da a caritho oppido nominata: ſed a
romanis deleta ꝛ denuo reedificata
carthago eſt appellata. Huius muri
latitudo fuit. xvij cubitorum. Poſt
hanc getulia: inde eſt numidia ī qua
regnauit iugurtha. In hac eſt ciui/
tas hyppone: in q̄ fuit auguſtin⁹ epi/
ſcopus. Inde eſt mauritania a nigre
dine dicta: mauron eni̅ grece ē nigꝝ.
In hac eſt ꝓuincia ſitifenſis a ſitifi
oppido. Alia ceſarienſis a ciuitate ce/
ſaria dicta. Tertia tingitana a tingi
ciuitate nūcupata. Verſus meridiē
ꝟo ē ethiopia ab ethere dicta. Vna
in oriente: in qua eſt vrbs ſaba: de q̄
fuit illa regina que in euāgelio com/
memorat̄ a dn̄o. Altera in occidēte
intra q̄s garamātes ſunt a garamna
ciuitate dicti. Apud quos eſt fons tā
frigidus diebus vt nō bibat̄: tā feruē
dus noctibus vt nō tangat̄. Quib⁹
ꝟſus orientē cohabitāt troglodyte:
qui celeri curſu feras capiunt. Vltra
ethiopiam ſunt maxima loca deſerta
ob ſolis ardorē: ꝛ diuerſi generis ſer
pentia hoībus incognita. Deinde ē
maximus oceanus: qui ſolis calore
dicitur feruere vt cacabus. In extre
mis finibus aphrice verſus occiden/
tem: eſt vrbs gades a phenicib⁹ con/
ſtructa: de qua gaditanū mare dicit̄.

In ipſo vero oceano eſt mons altiſſi/
mus atlas: vnde atlanticū mare no/
minat̄. Atlas autē rex erat aphrice
frater promethei: a quo mons nomē
accepit: quia in eo reſidens aſtrolo/
giam deſcripſit: vnde ꝛ celum ſuſti/
nere dicitur.

De inſulis maris: Ca. XX.

p Eragratis aphrice finib⁹: ad
inſulas maris tendamus. In/
ſule ſunt dicte: quaſi in ſalo ſi/
te. In mediterraneo mari ē cyprus
īſula contra ſyriam: a cypro ciuitate
dicta. Hec ꝛ paph⁹ dꝛ a ciuitate eiuſ
dēz nomīs: Creta a creto rege dicta.
Hec ꝛ cētapolis a cētū vrbib⁹ nūn/
cupatur. Hec ſita eſt contra libycum
mare: qđ ꝛ hadriaticum: ab hadria
ciuitate dicitur. Abidos eſt inſula
in helleſponto in europa: Helleſpon
tus ab helle virgine dicitur. Cous
inſula attice: Cyclades dicuntur eo
ꝙ in rotūdo ſint poſite: cyclon enim
grece dicitur orbis. Sūt enim. liiij.
contra aſiam poſite. Harum prima
rhodos a ciuitate eiuſdē nominis di
cta ad orientem eſt poſita. In hac fu
it olim ereus coloſſus. lxx. cubitorū
altus. Tenedos ad ſeptentrionē po
ſita a ciuitate Tene: ꝛ eius cōſtructo
re eiuſdem nominis eſt dicta. Carpa
thos ad meridiem ipſius contra egy/
ptum poſita: vnde carpathiū mare
ꝛ carpathie naues. Cytherea ad oc/
caſū ē ſita a cythero mōte dicta: hec
ꝛ porphyris dicitur. Delos ī medio
cycladum ſita a ciuitate eiuſdem no
minis dicta. Hec tempore diluuij ſb
ogygio facti primo comparuit: Vn/
de ꝛ delos nomen cepit: quia delos
manifeſtum ſonat. Hec ꝛ ortygia di
citur ab ortygometris: id eſt coturni
cibus: que primū ibi viſe ſūt. Icaria
inſula a puero cretenſi naufrago eſt
dicta: a q̄ icareū mare dꝛ. Naxos in/
ſula dionyſij qui ꝛ bacch⁹. Melos q̄

⁊ ſtoria rotū da inſula: Paron a ci/
uitate eiuſdē noīs dicta: a paro iaſo/
nio nepote ꝯſtructa. Hec gignit cā di/
diſſimū marmor: qđ pariū đr: ⁊ ſar/
diū lapidē. Cydō ē īſula in q̄ maſtix
naſcit̄. Samos īſula a ſamo ciuitate
dicta in egeo mari ē ſita. De hac fuit
ſibylla ⁊ pythagoras ⁊ iuno. In hac
fictilia vaſa ſūt repta. Sicilia a ſicu
lo rege fratre itali, dicta: p̄us ſicania
a ſicano rege cognominata: ꝯ italiā
ſita: Hec ⁊ trinacria a tribus monti/
bus acrib⁹ đr. In hac eſt mons etna
cui⁹ ſulphurea exeſtuāt incēdia. In
h⁹ freto ē ſcylla ⁊ charybdis. In hac
olim erāt ciclopes. In hac inuēta eſt
comedia. Aeolie inſule ab eolo rege
dicte iux̄ ſiciliā poſite: he ⁊ vulcanie
q2 incēdio ſūt plene. Sūt eñ nouē
ſtechades inſule: ꝯ maſſiliam ſite.

De ſardinia.

Sardinia a ſardo rege herculis filio
dicta: ꝯ numidiā ſita eſt. In hac nec
ſerpens nec lupus gignit̄. In ea ē ſo/
lifuga aīal vt aranea morſu hoīes
perimēs. In ea ē herba ſiliis apiaſtro
q̄ comedētib⁹ rict⁹ ꝯtrahit ⁊ q̄ſi ridētes
interimit. In hac ſūt fontes calidi in
firmis medelā: furib⁹ inferētes cecita
tē. Corſica a corſa muliere dicta: ꝯ
liguriā ſita: q̄ ꝯmit⁹ taurū ſuū q̄ſitu
ra illuc venit: ⁊ referēs loci fertilita/
tē a liguribus inhabitari cepit. Hec
⁊ cyrne a cyrno herculis filio ē dicta:
q2 ab eo ē inhabitata. Ebuſus īſula
ꝯtra hiſpaniā: hāc fugiūt ſerpētes:
Ibi ē colubraria plena āguib⁹. Ibi
⁊ baleares īſule vbi īuēte ſūt fūde.
Gorgones inſule ſunt in oceano iux̄
atlantē. In his olim habitauerunt
gorgones. Iux̄ has heſperidū hor/
tus. In his inſulis oues albi veller
abūdāt: q̄ ad purpurā optīe valent:
vñ fabuloſe đr aureā lanā habuiſſe.
Malon eñ đr ouis. Ultra has fuit
illa magna inſula q̄ platone ſcribēte
cū ppl'o ē ſubmerſa: q̄ aphricā ⁊ eu/
ropā ſua magnitudine vicit: vbi nūc
eſt concretū mare. Meroe inſula eſt
in nilo flumine in capite ethiopie: in
q̄ abſumit̄ vmbra in eſtate. In hac ē
lignū hebenū. Iux̄ hāc ē ciuitas ſye/
ne: in q̄ eſt pute⁹ a philoſophis fact⁹
lx. cubitoꝝ alt⁹: in cui⁹ fundū ſplen/
det ſol recto gradu in iunio menſe.
Eſt ⁊ q̄dā oceani inſula dicta pdita:
amenitate ⁊ fertilitate oīm rer̄ p̄ ce/
teris lōge p̄ſtātiſſima: hoīb⁹ incog/
nita: q̄ aliqñ caſu īuēta: q̄ſita poſtea
nō ē repta: ⁊ ideo dicit̄ perdita. Ad
hāc fert̄ brādan⁹ veniſſe.

De inferno vbi ſit: Ca. XI.

Inſulas circūiuim⁹: nūc īferna
petamus. Infern⁹ ideo dicit̄:
q2 inferius ē poſit⁹. Sicut eñ
terra ē in medio aere: ita ē infern⁹ in
medio terre. Vñ ⁊ nouiſſima terra
dicitur. Eſt aūt locus igne ⁊ ſulphu/
re horridus: inferius dilatatus: ſu/
peri⁹ coanguſtatus. Hic lac⁹ v̄l ter/
ra mortis dicitur: quia aīe illuc de/
ſcendentes veraciter moriūtur. Hic
⁊ ſtagnū ignis dicit̄: q2 vt lapis ma/
ri: ita aīe illuc immergunt̄. Hic terra
tenebroſa vocat̄: ⁊ fumo ⁊ nebula
fetoris obſcurat̄. Hic terra obliuio/
nis nuncupatur: quia ſicut ipi obliti
ſunt dei: ita eorū obliuiſcit̄ miſereri
de⁹. Lethe grece: latine obliuio dici/
tur. Hic dicitur tartarus ab horrore
⁊ tremore: q2 ibi eſt fletus ⁊ ſtridor
dentium. Hic ⁊ gehenna: id eſt terra
ignis nominatur. Ge. eñ terra dici/
tur. Cuius ignis comparatione: no
ſter ignis vmbra eſſe dicitur. Hu/
ius p̄funditas ⁊ receſſus dicit̄ ere/
bus: draconibus ⁊ igneis vermibus
plenus. Huius os patens dicitur ba
ratrū q̄ſi atra vorago: v̄l q̄ graue
punit. Hic ⁊ orc⁹ đr: q2 ē loc⁹ p̄rſus
īſatiabilis. Hic ⁊ acherōta: q2 ē ſine
leticia: Hui⁹ loca fetorē exhalātia: di
cūt̄ acherōta: id ē ſpiracula: ſbaudi
īmūdos ſp̄us euitētia. Hic etiā di/
cit̄ ſtyx: quod latine ſonat triſticia.
Phlegeton ē fluuius infernalis ob
vicinitatē ignis ⁊ ſulphuris: fetore
⁊ ardore horribil'. Sūt ⁊ alia multa
loca ſiue in terris ſiue ī inſulis pena
lia: aut frigore aut vētis horrentia:
aut igne ⁊ ſulphure iugit̄ feruētia.

De aqua: Ca. XXII.

Enea inferoꝝ loca pſpeximus:
i ad refrigeriū aquaꝝ confugia
mus. Aq̄ q̄ ſcđm dū elemētū po
nit: ab eq̄litate dr. Vñ ⁊ equoꝛ qꝺ
ſit planū: hoc in mari colligit: in flu
mina diffūdit: in fōtes diuidit: p am
nes ꝯnectit: p terras diſſipat: p aera
attenuat. Totā terrā cingit: oēs re
giones ⁊ ꝓuincias diuidit. Mut⁹ im
mēſa ꝓfūditas dr abyſſus: q̄ſi abeſt
fūdus. Habet tamē fundū q̄uis ni
mis ꝓfundū. Oceanus dr q̄ſi zona
rū lymbus. Quiq; eni zonas mūdi
in modū lymbi ambit. Eſtus oceani:
id ē acceſſ⁹ ⁊ receſſus lunā ſeq̄t: cui⁹
aſpiratiōe retro trahit ⁊ ei⁹ impulſu
refundit. Quotidie aūt bis effluere
⁊ remeare dr vel videtur. Cum luna
creſcēte creſcit: ⁊ cū decreſcēte decre
ſcit. Cū luna ē in eq̄noctio: maiores
oceani fluct⁹ ſurgūt ob viciniatem
lune: cū in ſolſticio minores ob lon
ginq̄tatē ei⁹: p decē ⁊ nouē annos a
ꝑncipio mot⁹ ⁊ parib⁹ incremētis vt
luna redit. Antipoſitis vo id ē vo
rago in oceano: i exortu lune maiori
eſtu fluct⁹ inuoluit ⁊ reuomit. Hec au
tē vorago q̄ totas aq̄s ⁊ naues abſor
bet ⁊ reuomit: hic ſit abyſſ⁹. Eſt aūt
De abyſſo. i t̄ra abyſſ⁹ ꝓfūdiſſima: de q̄ ſcribit:
Rupti ſūt fontes abyſſi magne. Iux
Gen. 7. hāc ſūt cauernoſa loca ⁊ ſpelunce la
te patētes. In his vēti de ſpiramine
aquaꝝ ꝯcipiūtur: q̄ etiā ſpūs ꝓcella
rū dicunt. ⁊ hi ſuo ſpiramine aquas
maris p patētes terraꝝ cauernas in
tro: ſus in abyſſū attrahūt: ⁊ ea exū
dāte iteꝝ magno impetu repellunt.
De terre motu. De his vētis fit etiā terremot⁹: Maꝝ
vēti ꝯcauis locis incluſi: dū erūpe ge
ſtiunt: terribili tremore terrā ꝯcutiūt
cāq; tremere faciūt. Hinc etiā fit ter
re hiatus: dū loca caua ꝯtinuis aq̄s
fragilia vētis ꝯcuſſa rūpuntur: ⁊ in
troſ⁹ cadētia in hiatū aperiunt: i q̄
bus multe ciuitates deuorate legūt.
Hoc ē aūt in terra tremor: qꝺ in nu
bib⁹ tonitruū. Hoc hiat⁹: qꝺ ibi ful
men: Fiūt aūt cū terremotu inūda
tiones maris: eodē videlicet ſpū flu
ſi: vel reſidētes ſinu recepti. Vñ tel
lus ſicilie: q̄ cauernoſa eſt ⁊ ſulphure
ac bitumine ſtrata: vētis pene tota ⁊
ignibus patet: ſpū introrſus cū igne
ꝯcertāte: multis ſepe locis fumū vel
vaporē vl' flāmas eructuat: vel etiā
vento acrius incūbēte: arenaꝝ: lapi
dū q; moles excitat. Inde mōtis ethne De etna monte.
ad exēplū gehenne igniū tam diuti
nū durat incendiū: q̄ inſularū icō
le dicūt vndis nutriri: dū aquaꝝ cō
curſ⁹ ſpiritū i ꝓfūdū ſecū rapiēs: tā
diu ſuffocat donec venis t̄re diffuſ⁹
fomēta ignis accēdat. Hic ēt ſcylle ca
nes latrare fingunt: dū ꝓcul nauigā De ſcylla.
tes vndaꝝ tremore terrentur: q̄s ſor
bente voragine colliſit eſt⁹. Sili de
cauſa in alijs etiā terris incēdiū ſur
git: ⁊ gehēnā oſtēdit. Sicut calor
de igne: ita frig⁹ naſcit de aq̄. Vnde
extreme ꝑtes oceani: rigido gelu ⁊ ꝑ
petuo frigore horrēt: q: calore ſolis
carent. Pars aūt oceani q̄ medium
orbē diuidit: iō iugiter calore feruet:
q: ſolis iter ſup ſe habet. Ocean⁹ flu
uioꝝ ꝯcurſu non auget: q: fluenta De aquis dulcibus.
dulcia: partim ſalſis vadis ꝯſumunt
vl' vētis: aut vapore ſolis arripiunt:
ꝑtim p occultos meat⁹ i ſuos amnes
reuertuntur. Ocean⁹ iccirco ꝑdurat
ſalſus tot fluminibus ac pluuijs irri De amaris.
gatus: q: exhauſto a ſole dulci tenui
q; liquore: quē facilius ignea vis cō
trahit: amnis aſperior craſſiorq; relin
quit: iō ſūma ps maris vnda eſt dul
cior: ꝓfunda amarior. Lune aūt ali
mētū ē i dulcib⁹ aq̄s: ſolis vo i ama
ris. Mare rubrū de oceano exit: ſz ru
beū colorē de terra trahit: q̄ tota ſan De mari rubro.
guineo colore rubz: ac vicina littora
inficit. Mare dr qꝺ ſit amaꝝ: ſz p ve
nas t̄re occulto meatu diſcurrit: ama
ritudinē in terra depenit: dulce i fō
tib⁹ erūpit: i ſeipm iteꝝ refluit: vt ſcri
bit: Ad locū vñ exeūt flumina reuer
tunt: vt iteꝝ fluant. Oīa flumina in Eccl. 1.
trāt in mare ⁊ mare nō redūdat. Di

cimir tamē ꝙ aque natura ſit duplex
ſcꝫ ſalſa ⁊ dulcis. Salſa maris ⁊ gra
uior: dulcis fontiū ⁊ fluminū ⁊ leui/
or. Et cū legaꝶ ꝙ deꝰ fontē in paradi/
ſo ꝓduxerit: ⁊ in q̄ttuor diuidēs: to/
tā terrā in q̄ttuor mūdi ptibꝰ rigare
ꝑceperit. Dicitꝰ ꝙ eruptio oīm fōtiū
vel fluuioꝝ dulcis aq̄ de illo fonte vl'
fluuijs illī occurrat ⁊ in matricē abyſ
ſū eiuſdem fontis refluat: Que licet
vniuſa maria influat: amaris tñ aq̄s
nō cōmiſceꝶ: ſꝫ vtputa leuis ſup gra
ues aq̄s labiꝶ ⁊ in occultū curſū ſuū
reuertiꝶ. Hinc eſt qḋ mare nō redun
dat: cuꝫ oīa flumina intrēt illud: ſed
⁊ ſuprema maris vnda non eſt adeo
amara: ꝗ̄ ra q̄ in imo ē poſita. Qꝛ fō
tes in hyeme ſunt calidi: in eſtate aūt
frigidi: hec cauſa ē. In eſtate calor ae
ris repellit frigus in terrā: ⁊ inde fit
aqua frigida: in hyeme aūt frigꝰ ae/
ris pellit calorē ī terrā: ⁊ inde fit aq̄
calida. Et cū aq̄ oīs aut dulcꝫ ſit aut
ſalſa: vidēdū eſt vñ q̄dā erūpāt cali
De locis ſulphu/reis. da vl' putrida. Sūt quidā ſpecꝰ ſub
terranei naturalr ſulphure pleni: in
his cū vētꝰ excipiꝶ: eius afflatu ſul/
phur accēdiꝶ: qḋ īcēdiū etiā eructu
ant q̄dā loca: vt fit ī ſicilia. Cū ḡ aq̄
ꝑ h̄ ignea loca currit: calorē ⁊ fetorē
īde trahit: et ſi ꝓpe hūc locū erūpit:
flāmiuoma ebullit. Si aūt lōgius re
ceſſerit: vix tepeſcit: deinde penitus
frigeſcit. Sūt alia loca ſerpētibꝰ ple
na: q̄ vicinā aquā inficiūt veneno:
que dū de t̄ra exurgit: bibētes interi
mit: vt fons quē ſtyx facit. Qꝛ aqua
De mor/tuo mari. maris mortui a vētis nō moueꝶ: ⁊ in
ſe nihil viuere patiꝶ: fit ex fontibꝰ bi
tuminis: q̄bꝰ edificata ē turrī babel.
Bituminis aūt natura reſiſtit aq̄: q̄
nō diuiditur niſi mēſtruo ſanguine.
De piſci/bus ⁊ aui/bus. Piſces ⁊ aues ſō in aq̄s cōmorāꝶ:
qꝛ de his facti legūꝶ. Qꝛ aūt aues in
aere volāt: ⁊ ī terra habitāt: ideo fit:
qꝛ ⁊ aer eſt humidꝰ vt aq̄: ⁊ terra eſt
aq̄ ꝑmixta. Qꝛ vo q̄dā aīalia de ter
ra creata in aq̄s ꝑſt mo: ari: vt ſunt
crocodili ⁊ hippotami: hoc ideo fit
qꝛ aq̄ ē t̄re valde ꝑmixta. Cū in no/
cturnā nauigatiōe es ſcintillat: ⁊ ad
remos tempeſtas ſe eriget: ⁊ cuꝫ del
phini vndis ſepe inſiliunt: quo illi fe
runꝶ inde venti exurgūt: ⁊ cū nubes
diſcuſſe celum operiunt: de ꝓfundis
emergimꝰ: modo ſcriptoriā pēnā in
aera ſuſpēdamus.

De aere: Ca. XXII.

Aer eſt omne qḋ inani ſimile a
terra vſq; ad lunā conſpiciꝶ:
de quo ⁊ vitalis ſpiritus hau/
ritur. Et quia eſt humidus: ideo ī eo
volant aues vt in aqua natant piſ/
ces. In hoc cōmoranꝶ demones: cuꝫ
tormentis diē iudicij ꝓſtolantes: ex
quo ſibi corpora aſſumūt: dū homi/
nibus apparent. De hoc ꝓcreantur
venti. Ventꝰ eñ eſt aer cōmotꝰ ⁊ agi/ **De vētis**
tatus: ⁊ nihil aliud ꝗ̄ aeris flatus:
Qui in duodecim diuidiꝶ: ⁊ quiſq;
propriū vocabulū ſortitur. De qui/
bus quattuor ſunt cardinales: alij il
lorum collaterales. Primus cardi/
nalis ſeptentrio qui ⁊ aparctias: fri/
gora faciens ⁊ nubes. Huius dexter
circius qui ⁊ traſceas: faciens niues
⁊ grandines: Eius ſiniſter ē aquilo
qui ⁊ boreas: cōſtringens nubes.
Secūdus cardinalis ſubſolanꝰ qui
⁊ apeliotes: temperatus. Cuiꝰ dext
vulturnus qui ⁊ cecyas: cuncta deſic
cans. Eiꝰ ſiniſter ē eurus: nubes gene
rans. Tertiꝰ cardinalis ē auſter qui
⁊ nothꝰ: humorē: calorem ⁊ fulmina
gignēs. Huius dexter euroauſter: ca
lidus. Eius ſiniſter euronothꝰ: tem/
peratus. Auſtrales venti faciūt ma/
iores tēpeſtates in mari: qꝛ ex humi
do flant. Quartꝰ cardinalis ē zephy
rus qui ⁊ fauonius: hyemē reſoluēs
floreſq; ꝓducens. Huiꝰ dexter aphri
cus qui ⁊ libs: tēpeſtateꝫ ⁊ tonitrua
generans ⁊ fulmina. Eiꝰ ſiniſter cho
rus qui ⁊ argeſtes: in oriente nubila:
in india faciēs ſerena: Extra hos ſunt
duo vēti: aura ⁊ altanus: aura in ter
ra: altanus in pelago. Vēti ſuo ſpi/
ramine aquas in aera trahūt: q̄ cō/ **De nubi/bus**

globate in nubes denſant. Dicũtur autem nubes quaſi nymbo**ꝝ** naues: Quibus dũ venti incluſi erumpere nitunt: magno murmure concrepãt: ⁊ nubibus colliſis ignẽ terribilẽ excutiunt. Crepitus ergo nubiũ ⁊ ventorum ẽ tonitruus: Ignis inde excuſſ⁹ eſt fulgur: qui ignis ideo queq; penetrat que tangit: quia ⁊ noſtro eſt ſbtilior: ⁊ magna vi ventorũ impellit. Ab aquilone fulgur: ⁊ ab euro tonitruus: ab aphrico tempeſtas: ab auſtro flatus eſtuſ ꝓcedit.

De tonitruis ⁊ fulminibus.

Arcus ĩ aere quadricolor ex ſole ⁊ nubibus formaf: dũ ſolis radius caue nubi ĩmiſſus: repulſa acie in ſolez reſtringitur: ſicẽ dũ ſol ĩ vas aq̃ plenũ fulget: ſplẽdor ĩ tecto reddit̃ur. De celo igneũ: ð aq̃ purpureũ: ð aere hiacynthinũ: de terra trahit colorem gramineum.

De iride.

Imber ex nubib⁹ deſcẽdit. Duz enĩ guttule in maiores guttas coeũt: aeris amplius natura nõ ferente: nũc vento impellente: nunc ſole diſſoluẽte ad terras dilabũtur. Lenta aũt ⁊ iugis defluxio pluuia: repentina ⁊ p̄ceps nymb⁹ vel imber vocaf. Que licet de amaris aquis maris ſit hauſta: ð ſolis igne decocta ĩ aere dulceſcit: vt marina aqua humo infuſa dulcem ſaporem ſumit.

De imbre.

Stille pluuie ventis ⁊ frigore conglaciate in aere coagulantur: ⁊ in lapillos grandinis mutanf.

De grandine.

Nix aquarũ vapore necdũ denſato in guttas ſed gelu ꝑcipiente formaf: que in alto mari non cadit.

De niue.

Ros de aere venit: quando aq̃s granatus rigore noctis ⁊ lune ſplẽdore diſtillat.

De rore.

Si vehementi⁹ eſt frig⁹ noctis: ros in pruinã verſus candidior gelu inalbeſcit.

De pruina.

Nebula fit dũ hũide exhalatiões vaporalit̃ ĩ aera trahũtur: vel radijs ſolis ad terram repelluntur.

De nebula.

Fumus enim aſcendit de aqua. Om̃e nã q; corpus conſtat ex quattuor elementis. Lignũ autez eſt corpus qð igni iniectũ cũz fuerit: ignis materies q̃ ei ineſt ardet. Terre ṽo materies vertitur in cinerem: Aeris ⁊ aque materies ꝑ fumũ euaneſcit in aerẽ. Ideo aũt eſt amarus: quia natura aque ẽ ſalſa: ſiue qꝛ terre p̄mixta.

De fumo.

Qđ in noctibus videtur ſtelle cadere: non ſunt ſtelle ſed igniculi a flatu vento**ꝝ** ab ethere in aerẽ tracti: ⁊ mox ĩ madido aere extincti.

De ſtellis q̃ videntur cadere.

Peſtilẽtia naſcit̃ ex aeris ſiccitate: vel calore vel tempeſtate corrupta: qui ſpirãdo vel edẽdo ꝑceptus: luẽ mortẽq; generat.

De peſtilẽtia.

Hoc totũz qð diximus infra lunã ĩ aere fit: ſupius ṽo ſp ſerenũ exiſtit. Aerez tranſuolauimus: iã ĩ etheris ignẽ ꝯſcendamus.

De igne: Ca. XXIII.

Ignis q̃ quartũ elementũ ꝯſcribitur: quaſi nõ gignens dicit̃: a luna vſq; ad firmamentũ extendit̃. Is tantũ ẽ aere ſubtilior: q̃ntũ aer aqua tenuior: aq̃ terra rarior. Hic etiã ether quaſi purus aer dicit̃: ⁊ ſplẽdore perpetuo letatur. De hoc angeli corpora ſumunt: cum ad homines miſſi veniunt.

In hoc ſeptẽ ſtelle ſingulis circulis cõtra mundũz feruntur: ⁊ ob vagum curſuz: planete: id eſt erratice dicũtur. Que imm̃ẽſa celeritate firmamenti ab oriente ĩ occidentem rapiantur: tamen naturali curſu contra mundũ ire comprobantur: ſicut muſca ſi in rota molendini circumferetur: ipſa tamen ꝓprio motu contra reuolutionẽ eius ire videtur. Que nunc inferius: nunc ſuperi⁹ propter obliquitatẽ ſigniferi vagantes: radijs autem ſolis prepedite anomale vel retrograde vel ſtationarie fiunt.

De planetis.

Luna ſicut eſt a diuinis omnib⁹ vltima: ita oĩbus in nr̃is terreniſq; oĩb⁹ ꝑma. Luna ẽ prim⁹ planeta**ꝝ** ⁊ minima ſtellarũ. Sed iõ maior ceteris videtur: quia proxima terre in primo circulo fertur. Huius corpus eſt globoſum: natura igneuz: ſed aqua permixtum. Unde ⁊ ꝓpriũ lumen non habet: ſed in modum ſpeculi a ſole illuminatur: ⁊ ideo luna q̃ſi lucina: id eſt a luce nata nominaf. Qđ aũt quaſi nubecula in ea videt̃:

De luna.

De macula lune.

ex aq̄ natura credit̄. Videt̄ enī: ſi aq̄
ꝯmixta nō eſſet: terrā vt ſol illuſtra/
ret: imo ob vicinitatē maximo ardo/
re vaſtaret. Globus nāq; eiꝰ fundo
eſt amplioꝛ: licet ab altitudine ſui cir
culāris videatur vix modio maioꝛ.
Luna lucet ea pte qua ſoli ē oppoſi/
ta: ea aūt pte ē obſcura: qua a ſole eſt
auerſa. A ſole v̄o longiꝰ remota lu/
cet tota: Nō enī creſcit vel minuit̄: ſ;
obiectu terre: lumīe qđ a ſole accipit
viduat̄. Hec licet q̄tidie violētia fir
mamēti ab oꝛiēte in occidētē ferat̄:
tamē ꝯtra mundū nitēs: oīa zodiaci
ſigna vigintiſeptē dieb9 ꝑuagat̄: cir
culū aūt ſuū i decē ⁊ nouē ānis pam
bulare affirmat̄. Lūa q̄rta ſi rubeat
q̄ſi aurū: vētos oſ̄dit: ſi in ſūmo coꝛ
niculo macul̄ nigreſcat: pluuiāū mē
ſis exoꝛdiū: ſi in medio: pleniluniū
ſerenū.

De mercurio.

Secūdus planeta ē mercu
rius: qui ⁊ ſtilbon: foꝛma globoſ9: na
tura igneꝰ: lunā magnitudīe vincēs:
lumē a ſole accipiēs: ſignifex trecen/
tis trigintanouē diebus ꝑcurrens.

De venere.

Tertiꝰ planeta eſt venus q̄ ⁊ heſpe/
rus: auroꝛe ⁊ cephali filius: lucifer ⁊
veſp: rotūdꝰ ⁊ igneꝰ: ꝯtra mūduȝ ni/
tēs vt mercuriꝰ: ſigniferuȝ ꝑcurrens
trecētis quadragintaocto diebus.

De ſole.

Quartꝰ planeta ē ſol: inde dictus q2
ſolꝰ luceat: ceteris ſtellis obſcuratis:
vel q2 ſit ſup oīa lucēs: foꝛma ſpheri
cus: natura igneꝰ: magnitudine octies
t̄rā vincēs: oībꝰ ſtellis lumē p̄bens.
Hic ab oꝛiēte i occidētē: īpetu firma
mēti fert̄: ſ; ꝯ mūdū nitēs ꝑ totū zo/
diacū trecētis ſexagintaq̄nq; diebus
gradit̄: circulū autē ſuū vigintiocto
annis pambulare tradit̄. Huiꝰ p̄ſen
tia diē: abſentia v̄o eiꝰ noctē efficit.
Sicē enī tota die ſup terrā: ſic tota no
cte lucet ſub terra: aq̄lonarem ptē ce
li ꝑagrās: facit nobis longos dies ⁊
eſtatē: auſtralē v̄o ꝑcurrēs: inducit
nobis breues dies ⁊ hyemeȝ. Sol in
oꝛtu ſuo maculoſus: vel ſub nube la/
tens: pluuialē diē p̄ſagit. Si palleat
tēpeſtuoſū. Si ꝯcauꝰ videt̄: ita vt in

medio fugiens radios ad auſtrum ⁊
ad aq̄lonē emittat: tēpeſtatē hūidaȝ
⁊ vētoſam. Si pallidꝰ in nigras nu/
bes occidat: aq̄lonē ventū.

De marte.

Quin/
tus planeta ē mars: q̄ ⁊ pyrous: glo/
boſus: igne feruidus: ꝑcurrit ſignife/
rū duobus annis.

De ioue.

Sextus planeta
eſt iupiter: q̄ ⁊ phenon: rotundus: tē/
peratus: zodiacū ꝑagrās duodecim
annis.

De ſaturno

Septimꝰ planeta ē ſaturnꝰ:
q̄ ⁊ phaeton: ſphericus: gelidus: con
tra mūdū vt īferioꝛes regiōes gradi
ens: ſignifex triginta annis ꝑcurrēs.
In exoꝛtu ſaturni: poſt triginta an/
nos q̄ imaginē de ere fuderit: ioq̄ vt
hoīem ꝓbat. Oēs aūt poſt quingē
tos ⁊ trigintaduos annos circulos
ſuos ꝑagūt: ⁊ eoſdē vt ꝑ̄us repetūt.
A terre cētro abſides: id ē circuli pla
netaꝝ altiſſime ſūt: Saturno i ſcoꝛpi
one: ioui in virgine: marti in leone:
ſoli in geminis: veneri in ſagittario:
mercurio in capricoꝛno: lune in arie
te. Medijs oībꝰ ptibꝰ ⁊ econtrario a
terre centro humillime atq; proxime

De coloribus planetarum.

ſuꝫ cuiq; coloꝛ ē: Saturno cādidꝰ:
ioui clarus: marti igneꝰ: lucifero pal/
lens: heſpero refulgens: mercurio ra
dians: lune blandus: ſoli ardēs. Mu
tant aūt coloꝛes a propinquis circu/
lis. Nā frigidioꝛ in palloꝛe: ardenti/
oꝛ in ruboꝛē: ventoſus in hoꝛroꝛem:
acrioꝛ in obſcuritatē.

De zodiaco.

Signifer: id eſt
circulꝰ duodecim ſignoꝝ diuidit̄ in
duodecim ptes ꝑ latū. Sub his ferū
tur ſeptē planete. Sol ſub medijs tā
tū duabꝰ: Lūa ꝑ totā latitudinē: Ve
nus excedēs cū binis ptibus: Mercu
rius ſub ſeptē ptibꝰ: duabꝰ in medio:
tribus ſupra: duabꝰ infra. Mars ſub
q̄tuoꝛ medijs. Iupiter ſ; media:
⁊ ſupra eā duabꝰ. Saturnꝰ ſ; duabꝰ
medijs vt ſol. Hi etiā ſeptē oꝛbes cū

De harmonia.

dulciſona harmonia voluūt̄: ac ſua/
uiſſimi ꝯcētus eoꝝ circūitiōe efficiū
tur. Qui ſonus ideo ad noſtras au/
res nō ꝑuenit: q2 vltra aerē fit: ⁊ eiꝰ
magnitudo noſtrū anguſtū auditū
excedit. Nullus enī ſonꝰ a nobis ꝑci/

pſtur niſi q̄ in hoc aere efficit̄. A ter
ra aūt vſq3 ad firmamētū celeſtꝭ mu
ſica menſurat̄: ad cuius exēplar nr̄a
muſica inuēta affirmat̄. In terra nā
q3 ſi. Γ. In luna: A. In mercurio
B. In venere. C. In ſole. D. In mar
te. E. In ioue. F. In ſaturno. G. in
ſignifero ponit̄: pfecto menſura mu
ſice īuenit̄. Unde a terra vſq3 ad fir
mamentum ſeptem toni numerant̄.
A terra eñ vſq3 ad lunā ē tonꝰ: A
lūa vſq3 ad mercuriū ē ſemitoniū:
A mercurio vſq3 ad venerez ſemito
niū: Inde vſq3 ad ſolem tria ſemito
nia. A ſole vſq3 ad martē tonꝰ. Inde
vſq3 ad iouē ſemitoniū. Inde ad ſa
turnū ſemitoniuz. Inde ad ſignifer̄
tria ſemitonia: q̄ ſimul iuncta ſeptem
tonos efficiūt. Tonus aūt habet q̄n
decim milia. d. c. xxv. miliaria. Se
mitoniū v0. vij. milia. d. ccc. xij. mi
liaria ⁊ ſemiſſez. Aū ⁊ phi nouē mu
ſas finxerūt: q2 a terra vſq3 ad celū
ix. ꝯſonantias dephenderūt: q̄s hoī
naturaliter inſitas īuenerūt. Sicut
eñ hic mūdus ſeptē tonis: ⁊ noſtra
muſica vocibꝰ ſeptē diſtinguit̄: ſic cō
pago noſtri corꝑis ſeptē mōis ꝯiun
git: dū corpꝰ q̄ttuor elementis: aīa
tribus viribꝰ copulat̄: que muſica ar
te naturalr̄ recōciliant̄: vn̄ ⁊ hō mi
crocoſmꝰ: id ē minor mūdꝰ dicit̄: dū
ſic cōſono numero celeſti muſice par
cognoſcit̄. A terra vſq3 ad lunam

De diſtā
tia ſphera
rum.

ſūt. c. xxvj. ſtadia: que ſūt. xv. milia.
d. c. xxv. miliaria. A lūa vſq3 ad mer
curiū. vij. milia. d. ccc. xij. miliaria: ⁊
ſemiſſē. Inde ad venerē tātū. Inde
ad ſolem. xxiij. milia. cccc. xxxvj. mi
liaria. A ſole ad martē. xv. milia. d.
c. xxv. miliaria. Inde ad iouē. vij. mi
lia. d. cccc. xij. miliaria. Inde ad ſatur
nū tātū. Inde ad firmamētū. xxiij.
milia. cccc. xxxvj. miliaria. Sūt ita
q3 a t̄ra vſq3 ad celū: cētum milia. ⁊
ix. milia ⁊. ccc. lxxv. miliaria.

De celo. Ca. XXV

1 Hñc p globos planetaꝝ erāſcē
dimꝰ: nūc celeſtia penetremꝰ.

Celuz dr̄ q̄ſi caſa helios: id ē domus
ſolis: vel q̄ſi vas celatū: q2 eſt ſtellis
inſignitū. Eſt aūt celū ſubtilis ignee
q3 nature: rotundum ⁊ a centro terre
equis ſpacijs vndiq3 collectū. Unde
⁊ ꝯuexū mediſq3 vbiq3 cernit̄: ⁊ in
enarrabili celeritate quotidie circū
agit̄. Celū ſi veſpe rubet: ſerenū dīē:
ſi mane: tēpeſtuoſū ſignificat. Due
ſunt ianue celi: oriens q̄ ſol exit: occi
dēs qua ſol redit̄. Climata: id ē pla

De clima
tibus.

ge celi ſūt q̄ttuor. Oriētalis ab ortu
ſolſticiali ad brumalē. Auſtralis in
de ad occaſū brumalē. Occidētalis
exhinc vſq3 ad ſolſticialē. Septētrio
nalis ab occaſu ſolſticiali vſq3 ad or
tū eiuſdē. Oriēs ab ortu ſolis: Occi
dēs ab occaſu eiꝰ vocat̄. Meridies
q̄ſi media dies dicit̄: Septentrio au
tē a ſeptez ſtellis appellatur. Trion
dr̄ bos q̄ſi teriō: inde ſeptētriōes q̄ſi
ſeptez teriones: id ē boues. De plage
grece dicūt̄. Anatole: Diſis: Arctos:
Meſembria: d̄ q̄bꝰ nomē adā q̄ ē mi
no: mūdus cōponit̄. Sup̄ius celuz

De firma
mento.

firmamētū dr̄: eo q̄ ſit inter medias
aq̄s firmatū: Hoc ē forma ſphericū:
natura aquaꝝ aqueū: ſtellis vndiq3
verſim ornatū: et aq̄s īſtar glaciei:
īmo cryſtalli ſolidatū: vnde ⁊ firma
mentū dr̄. In hoc ſūt duo poli: a po

De polis

lēdo dicti: Unꝰ borealis q̄ a nobis
ſp̄ videt̄. Alter auſtral' q̄ nūq̄ a nob̄
cernit̄: q2 ī deuexo orbe poſiti: t̄re tu
more impediuntur. In his celū vt ro
ta in axe voluit̄: Celum eſt vndiq3
ſtellatū: ſ3 ideo in die nō apparēt ſtel
le: q2 fulgore ſolis victe latēt: ſicē ſol
nube tectus: nobis nō lucet. Stella

De ſtellis

q̄ſi ſtās luna dr̄. Stant eñ ſtelle fir
mamento infixe ⁊ nō cadūt: eo mira
celeritate currente. Una aūt dr̄ ſtel
la: ſ3 multe ſtelle ſimul aſtrū vl' ſydꝰ.
Sydera dicunt̄ a ꝯſiderō: eo q̄ naui
gātes vel itinerātes ea conſiderent.
Sūt aūt oēs ſtelle rotunde ⁊ ignee:

De formā
ſtellarū.

q̄ꝝ diſpoſitio ſoli deo cognita ē. Aū
Qui ſtellas numerat quaꝝ q̄z noīa
ſolus: Signa: ꝑtātes: curſus: loca: tē

⁊

poꝛa nouit. Sapiētes ꝟo mūdi no-
mina aīaliū vel hoīm eis īpoſuerūt:
vt ab hoīibꝰ dinoſci poſſint.

De duodecim ſignis zodiaci: Capi. XXVI.

In medio firmamēti ſunt. xij.
ſigna ꝑ trāſuerſum diſpoſita:
equaliter ꝑ circuitū diſtincta:
hoꝝ diſpoſitio grece dicit̃ zodiacus:
latine ſignifer: eo ꝙ fert ſigna: q̄ aīa-
liū habēt noīa. Zodion enī grece: lati
De ariete ne dicit̃ aīal. Primū ſignū ē aries
cōſtans ex pluribus ſtellis. Scd̄m fa-
bulā is eſt qui aureo vellere phrixū
⁊ hellen trāſ mare ad colchos vexit:
qui intra ſydera trāſlatus eſt. Pro ſi-
gno aūt ponit̃: qꝛ ſicͭ aries tota eſtate
in dextro latere: ⁊ ac tota hyeme in ſini-
ſtro cubat: ſic ſol ſub illo ſigno gradi-
ens dextram celi partem ꝑambulat.
De tauro Secūdū eſt taurus ob id ꝙ iupiter
in raptu europe: in taurū eſt verſus:
⁊ ītra ſydera trāſlatus. Ob ſignifica
tionē aūt ꝙ ſol ſub illo ſigno poſitus
radios ſuos vt cornua foꝛtius erexit
De gemi- ⁊ terrā arabilē reddit. Tertiū ſunt
ni geminí: ſcꝫ caſtoꝛ ⁊ pollux: filij iouis:
a troia reuerſi: ⁊ intra ſydera trāſlati
ſunt. Pꝛo ſigno aūt ponit̃: qꝛ ſb̄ hoc
ſigno duobꝰ diebꝰ ampliꝰ q̄ ſb̄ alijs
De cācro moꝛat̃. Quartū eſt cancer: q̄ maxi-
mus herculē ꝑcuſſit: dū hydrā lerne
occidit: ⁊ idō ſydera ꝓmeruit. Signi-
ficat aūt ꝙ ſicut cancer retro cedit: ſic
ſol ad illud ſignū veniens: curſū ſuū
retroflectit. Quītū eſt leo q̄ maxi-
De leone mus ab hercule occiſus: intra ſydera
eſt trāſlatꝰ. Deſignat aūt ꝙ ſicut leo
in anterioꝛi pte calide nature: in po-
ſterioꝛi eſt frigide: ita ſol in illo ſigno
auguſtū menſem ꝑ̄us facit calidū: ac
poſtremo tepidū. Sextū eſt virgo
De ꝟgine ſcꝫ erigone: filia icari ſacerdotꝭ intra
aſtra rapta. Ob ſignū autē ponit̃: qꝛ
ſicut virgo non parit: ſic ſeptember
De libra illius ſignū mēſis nihil gignit. Se-
ptimū eſt libra: quā tenet virgo: ſcꝫ
aſtrea aſtrei regis filia: ob eq̄tatē iuſti
cie dicta: ⁊ intra ſydera trāſlata. Me-
rita hominū penſat ⁊ in libra ioui re-
ꝓ̄ſentat. Hec ꝓ ſuꝑioꝛe ꝟgine ponit̃:
Signat aūt ꝙ ſol eq̄noctiū faciat: cū
ſub illo ſigno ambulat. Octauū eſt De ſcoꝛpi
ſcoꝛpio: qui maximus oꝛionē ꝑcuſſit one
dū beſtias terre occideret: ⁊ ob terre
gratiā aſtra meruit. Pro ſigno autē
grādinū ponit̃ q̄ illo mēſe videlicet
nouēbꝛe: ī quibuſdā terris: crebꝛius
fiūt. Nonū ē ſagittariꝰ: q̄ ⁊ arcite- De ſagit-
nens: ſcꝫ alcon creteꝰſis: qui ſcoꝛpio- tario
nē q̄ filiū ſuū rapuit ſagittauit: nec fi-
liū tetigit: ⁊ ideo ſydera meruit. Deſi
gnat aūt crebꝛos fulminū ictus: q̄ in
decēbꝛe cōtingūt in aliq̄bꝰ locis. Et
in ferina mēbꝛa deſinit: ſignat ꝙ tūc
ſol infera petat. Decimū ē capꝛicoꝛ De capꝛi
nus: q̄ iouē paruulū a patre ꝓiectū ca coꝛno.
pꝛa clā aluit: quā ipſe poſt ītra ſyde-
ra trāſtulit. Eſt autē ſignificatio: ꝙ ſi-
cut capꝛa alta petit: ita ſol tūc ad alta
celi cōſcendit. Extrema eius ps̄ deſi-
nit in piſcē: deſignat finē illiꝰ mēſis eē
pluuialē. Undecimū eſt aquarius De aq̄ua
ſcꝫ ⁊ ganymedes troi regis filiꝰ iouis rio
amaſius: ab ipſo intra aſtra locatꝰ: et
pincerna deoꝝ factꝰ. Significat aūt
ꝙ ſolutis niuibꝰ vndoſū eſt illud tē-
pus. Duodecimū eſt piſcis: cū dij De piſci-
typheū gigantem inſequētē fugerent bus
in egyptū: venus ⁊ cupido filiꝰ eius
verſi in piſces latuerūt ī aquis. Cūq̄
homīes diu piſces deuitarēt: ne foꝛte
deos deuoꝛarēt: illi duo trāſlati ſunt
inter ſydera. Scd̄m alios dicit̃: qꝛ h̄
tp̄e fit generatio ⁊ confricatio piſciū:
qꝛ tūc naturalit̃ coeūt potiꝰ q̄ in alio
tp̄e ſuo genere coeundi: deſignat ꝟo
illud tempꝰ eſſe pluuialē.

De hyadibꝰ: Ca. XXVII.

Sunt alie ſtelle q̄ dicunt̃ hya-
des quaſi pluuiales. Hyā enī
grece: latine pluuia dicit̃. Has
latine dicunt̃ ſucculeᷓ a ſuco. Sūt aūt
quinq̄ ſtelle in fronte tauri. Pleia-
des dicunt̃ q̄ſi ples. Pleion enī pla.
Sunt nāq̄ ſeptē ſtelle in genu tauri.
Fuerūt aūt filie atlātꝭ regꝭ ⁊ pleiōe.
A pr̄e aūt atlātides. A mr̄e pleiades
que ī pluides: ab inſula heſperides.

De imagine mūdi.

De aūt vergilie dicūt̄: q2 verno tp̄e
oriunt̄. Ex his vna fuit maia mercu/
rij mat̄. A dextris zodiaci verſus aq̄/
De plau ſtro lonē ſunt hec ſigna: iux̄ axē arcton: ſcʒ
plauſtrū: q̄d ſydus etiam ſeptētrio: ꝛ
elice nomīat̄: cui⁹ ſtelle maiores tra/
dunt̄. Fuit autē caliſto lycaonis regꝭ
filia: a ioue oppꝛ̄ſſa: ſꝫ a iunone in vrſā
De boote verſa: a ioue verō intra aſtra rapta.
Seq̄t̄ ſyd⁹ boetes: id eſt cuſtos plau/
ſtri: q̄d ꝛ arctophylax. Erat aūt cali/
ſto filius a ioue inter ſydera poſitus.
De arctu ro Deinde ē arcturus: ſcʒ min⁹ plauſtꝝ:
q̄d ꝛ cinoſura eſſe dicit̄. Hec aūt a io/
ue oppꝛ̄ſſa: a iunone in vrſam verſa: a
ioue intra aſtra ē trāſlata. Intra duo
plauſtra ē ſerpēs phython: quē maxi/
mū apollo poſt diluuiū Latone a iu/
none īmiſſuʒ occidit: ꝛ ob inſigne in/
tra ſydera trāſtulit. Iux̄ eſt corona a
vulcano facta: a baccho x̄o ariadne
minois ꝛ paſyphae filie data: ꝛ intra
aſtra locata. Inde ē herculis ſydus.
Cū gigātes ꝯ deos pugnarēt: dijs in
vnā celi ꝑtē veniētib⁹: celū ruere vo/
luit: Sed hercules hoc cū atlāte ſuſti
nuit: ideo celū ꝓmeruit. Huic iux̄ eſt
lyra a mercurio inuēta. Prope hanc
cygnus. Jupiter ob amorē lede regi/
ne in cygnū eſt verſus ꝛ intra ſydera
trāſlat⁹. Huic cōiungit̄ cepheus rex
ꝛ caſſiopeia vxor ei⁹. Cui aſſociat̄ ꝑ/
ſeus filius iouis: ꝛ danaes: habēs iux̄
ſe ſydus andromade vxoris ei⁹: filie
cephei regis. Quib⁹ admiſcet̄ delto/
ton: q̄d ꝛ triangulū: videlicꝫ ꝛ forma
egypti: q2 fugauit deos a facie typhōis.
Iuxta q̄d locat̄ ſerpētarius: ſcʒ erich/
thoni⁹: q̄ ꝛ auriga: qui ꝑmus aurigā
īuēxit: eo q2 ſerpētinos pedes habuit:
Vñ ꝛ grece ophiulc⁹ dr̄. Ophis eñ
eſt ſerpēs. Huic iuxta ponit̄ pegaſus:
ſcʒ equ⁹ alatus ꝛ cornut⁹: igneū hali/
tū ꝛ ferreos habēs pedes: a ſanguīe
gorgonis creat⁹. Cui ꝯiūgit̄ delphin
q̄ neptuno amphitritē in cōiugiū ad/
duxit: ꝛ ideo ſydera ꝓmeruit. Deinde
eſt aq̄la. Jupit̄ in aq̄lā verſus: Gany/
medē rapuit ꝛ intra ſydera trāſtulit.

Huic ſubeſt ſagitta ab hercule philo/
cteti data: ꝑ quā expugnata eſt troia.
A ſiniſtris zodiaci verſus auſtꝝ ſunt
hec ſigna.

De hydra: Ca. XXVIII.

Ydra que habuit. l. capita: ab
b hercule occiſa: ꝛ ob inſigne: i/
tra ſydera trāſlata. Sup̄ hanc
crater in q̄ raygetio: id eſt ſumm⁹ de⁹:
in paſtā cōmiſcuit: de q̄ aīas fecit: de
q̄ adhuc aīe letheū poculū bibūt: cū
corꝑa itrocūt. Sup̄ hāc aūt coru⁹ ab
apolline dilect⁹: ꝛ intra aſtra raptus.
Inde ē orion q̄ ab vrina nat⁹ itra ſy/
dera ē trāſlat⁹. Hui⁹ ſtelle ſi fulgēt: ſe/
renū erit: ſi obſcurāt̄: tēpeſtas. Iuxta
hoc ꝓcyon q̄d ꝛ anticanis dicit̄: q̄ ca/
nis orionis fert̄: ꝛ ob inſigne meritū
intra ſydera locat̄. Huic conectit̄ ca/
nicula q̄ ſiri⁹ dicit̄: ꝛ ob h̄ dies cani/
culares dicūt̄. Fuit aūt canis erigo/
ne filie icari ſacerdotꝭ: q̄ volēs patrē
necatū: laqueo ſe ſuſpēdit: dū eum ca/
nis ducatu inuenit. Ambo autē ſunt
itra ſydera rapti. Deinde ē lep⁹ qui a
ganymede agitat⁹: a ioue intra aſtra
trāſlat⁹ eſt. Sequit̄ eridan⁹ fluuius
q̄ ꝛ padus. Erat autē phaeton phebi
fili⁹: q̄ currū patris regere inſci⁹ mū/
dū incēdit: ꝛ ideo fulmīe iouis ī hoc
flumīe interīt: q̄ in eridanū mutat⁹
intra ſydera trāſlatus. Cui aſſociat̄
cetus: quē ꝑſeus occidit: dum andro/
maden deuorare voluit: quē iupit̄ ob
inſigne filij intra aſtra locauit. Iuxta
hanc centaurus: ſcʒ chiron magiſter
achillis: ob nimiā virtutē in celo eſt
locatus. Sacrariū autē: id eſt altare
in quo dij iurauerūt: cum ſaturnus ꝛ
iupiter cōtra ſe pugnauerūt. Inde eſt
argo videlicet prima nauis: apud ar/
gos ciuitatē attice facta: ꝛ in celum
trāſlata. Ad extremū eſt piſtrix ſiue
chimera: que beſtia capite leo: media
capra: draco fuit cauda: a bellerophō
te occiſa: ꝛ intra ſydera eſt tranſlata.
Eſt ꝛ canopus ſydus egypti ꝑclarum
q̄d a nobis minime videt̄: ſicut nec a
troglodytis iuxta egyptū ſeptentrio.

Ex his ſignis ſp dimidia ps ſup trã: dimidia eſt ſub terra. Et celi ps q̃ ſb tra apparet: hemiſpheriũ vocat̃: id dimidiũ celũ. Lactea aũ zona quia oẽs ſtelle fundũt in ca3 ſua lumina: ideo eſt cãdida.

De cometa. Comete ſũt ſtelle flãmis crinite in lactea zona ↄtra aqlonẽ apparentes: regni mutationẽ: aut peſtilentiã: aut bellũ eſtus ve portẽdẽtes. Cernũtur autẽ. lxx. diebus: ſi diutius lxxx. Sydera fabulis inuoluta: luto polluta pluſtrauim9: altius ſcandẽtes: aſtra matutina ſole3 q3 ſolis inſpiciam9.

De celo aqueo. Supra firmamẽtũ ſũt aq̃ inſtar nebule ſuſpenſe: q̃ celũ in circuitu ambire tradũtur: vñ ꝛ aqueum celum dicitur.

De celo empyreo. Supra qd ẽ ſpirituale celũ hominibus incognitũ: vbi eſt habitatio angelorꝫ p nouẽ ordines diſpoſitorꝫ. In hoc ẽ padiſ paradiſorꝫ: in q̃ recipiunt aĩe ſanctorũ: Hoc ẽ celũ qd ĩ pncipio legit̃ cũ terra creatũ.

De celo trinitatis. Huic longe ſupeminere dr celũ celorꝫ in q̃ habitat rex angelorꝫ.

De imagine mundi liber p̃mus explicit.

Liber ſecũdus qui de imagine mũdi iſcribit: incipit.

De mũdo ꝛ ei9 ptib9: Ca. I.

PRiori libello globũ toti9 mũdi oculis corporis repſẽtauim9: ſequẽti iã tẽpus in q̃ voluit̃ oclis cordis antepõnam9.

Euũ eſt ante mũdũ: cũ mundo: poſt mundũ: hoc ad ſolũ deu3 ptinet: qui nõ fuit: nõ erit: ſ3 ſp eſt. Tpa eterna ſub euo ſũt: ꝛ hec ad archetypũ mundũ ꝛ angelos ptinẽt: q̃ ante mundu3 eſſe ceperũt: ꝛ cũ mundo: ꝛ poſt mũdũ erũt. Tẽpus aũt mũdi ẽ vmbra eui: Hoc cũ mundo incepit: ꝛ cũ mũdo deſinit: veluti ſi funis ab oriente in occidentẽ extenderet̃: q̃ q̃tidie plicãdo collect9 tãdẽ tot9 abſumeret̃. Per h̃ extẽdunt̃ ſecula: ſub h̃ currũt vniuerſa ĩ h̃ mundo poſita: h̃ vniuſcuiuſq3 vita mẽſurat̃: h̃ ſeries dierũ ꝛ annorꝫ terminat̃. Tẽpus eñi a tẽperamẽto dr: ꝛ nihil aliud q̃3 viciſſitudo tẽporu3 intelligit̃. Hoc q̃3 in atomos: oſtẽta: momenta: ptes: minuta: pũctos: horas: q̃drãtes: dies: hebdomadas: mẽſes: viciſſitudines: ãnos: cyclos: etates: ſecula diuiditur.

Atom9. Atomus dr inſecabile. Eſt eñi illud qd ĩ ſole volat. Eſt aũt minimũ tpis ſpaciũ: ſicut motio palpebre oculi: qd ꝛ ict9 oculi dr: ꝛ ẽ trecẽteſima. lxxvj. ps vni9 oſtẽti.

Oſtentũ. Oſtentũ dr qd aliqd oñdit aſpiciẽtibus. Eſt aũt. lx. pars vni9 hore habens ĩ ſe. ccc. lxvj. atomos.

Momentum. Momentũ ẽ mot9 ſyderũ: vñ ꝛ dr: ꝛ eſt. xl. ps hore ↄtinẽs oſtentu3 vnũ ꝛ dimidiũ.

Partes. Partes a ptitiõe zodiaci q̃ in tricenos dies p ſinglos mẽſes partit̃. Eſt aũt. xv. ps hore: habẽſ ĩ ſe duo momẽta ꝛ duas ptes momẽti.

Minutũ. Minutũ eſt min9 interuallũ ĩ horologio. Eſt aũt. x. ps hore ↄtinens ptẽ vnã ꝛ dimidiã.

Pũctus. Punct9 ẽ puns trãſcẽſus pũcti in horologio. Eſt aũt q̃rta ps in ſole: aliq̃ñ quinta in luna: hore habẽs duo minuta ꝛ dimidiũ.

Hora. Hora ẽ termin9 cuiuſq3 rei. Eſt autẽ hora q̃diu aqua ſtãs a iactu lapidis mouet̃: ꝛ eſt. xij. ps diei: ↄſtãs ex q̃ttuor punctis ꝛ decem minutis: ptibus xv. momẽtis. lxj. oſtentis. lx. atomis xxij. d. xl. Hora autem dicitur ſeries vel vmbra: ꝛ dr ab horologio: ꝛ eſt cert9 limes tpis ĩ horologio.

Quadrãs. Quadrans eſt q̃rta ps diei: habẽs tres horas: naturalis autem dici ſex horas.

Dies. Dies eſt ſeptima pars hebdomadẽ vulgaris: ↄtinẽs horas. xij. natural aũt. xxiiij. Dies aũt dr a diſcernẽdo: eo q lucẽ ac tenebras diſcernat. Eſt aũt dies aer ſole illuſtrat9. Cum eñ ſol ẽ ſup terrã ẽ hic dies: cũ ſb terra ibi eſt dies. Cũ aquilonarẽ ptẽ celi circuit nobis: in vertice terre poſitis: citi9 ſurgit ꝛ tardi9 occidit: ꝛ iõ longiores dies facit. Cũ vo auſtra/

lem pambulat: nobis tardi⁹ surgere:
ꝛ cito⁹ occidere videt̃: qꝛ tumor ter
re medie q̃ rotūda est visui nr̃o obij/
cit: ꝛ tūc q̃ nobis breuiores: illi sūt
parti longiſſimos facit.

De zodiaco: Capitulū ij.

Zodiac⁹ nāq₃ ex.xij.signis cō/
ſtans ab aq̃lone in austꝝ por/
rect⁹ flexuoſo lapsu cingit celū:
Sub q̃ sol currēs unū dū in.viij.paral
lelos.i. circulos diuidit: q̃bus singlis
diuisuꝫ diē facit. Lōgitudo aūt zodia
ci in.ccc.lx.ptes secat̃. Latitudo eius
in.xij.ptit̃. Partiū aūt sectio nihil
aliud est q̃ꝫ solis vni⁹ diei pgreſſio.
Vnū quodq₃ ꝗ signū p duas horas
orit̃: p duas occidit: ꝛ in vnoq₃q₃ sol
xxx.dieb⁹ ĩmorat̃: Qui dū flexuoſo
draconis meatu: sb signis zodiaci ob
liq̃ mūdū circuit in.viij.circl'os diui/
De primo circulo. dit: Prim⁹ circul⁹ ab idia x̄ꝯ austꝝ
p mare rubrū ꝛ aphricā ad colūnas
herculis puenit. Hercules eni orbē p
trāsiēs: ibi colūnas fixit: vbi finē mū
di eē putauit. In h' ꝗ circl'o eq̃noctij
die medio gnomō.i.radi⁹ horologij.
vij.pedū.iiij.pedū lōgū vmbrā red
dit. Dies lōgiſſim⁹.xiiij.horas eq̃no
De secundo circulo. ctiales hꝫ. Scd's ab occasu idie p me
dos vadit ꝛ psas: arabiā: syriā: cyprū
cretā: lilybeū mōtē sicilie: ꝛ septētrio
nalia aphrice ptingit. Vmbilic⁹ in eq̃/
noctio.xxxv.pedū: vmbrā.xxiiij pe/
dū lōgā reddit. Dies maxīa.xiiij.ho
De tertio circulo. raꝝ ꝛ.v.ptē vni⁹ hore. Terti⁹ oritur
ab indis imao prīs: ꝛ p caspias por/
tas tauꝝ: pāphyliā: rhodū: cycladas
syracusas: cętinā: ꝛ per gades tēdit:
Gnomides cūcte: vmbrā.xxxviij.vn
ciaꝝ faciūt. Lōgiſſimus dies.xiiij.ho
De quarto circulo. reꝝ dimidia: ac.xxx.vni⁹ hore. Quar
tus ab altero latere imai p ephesum:
mare cycladū: septētriōalis sicilie: nar
bonensis gallie exortiua aphrice ma/
ritima tēdit ad occasū. Gnomō.xxv.
pedū facit vmbrā.xx.pedū. Lōgiſſi
mus dies habet.xiiij.horas.ꝛ tertias
De quinto circulo. duas vni⁹ hore. Quinto circulo ab
introitu caspij mar̃: ptinent̃ bactria

armenia: macedonia: tarentū: tuscū
mare: balcares: hispania: media. Gno
mō septē pedū vmbras sex reddit.
Maxim⁹ dies horaꝝ.xv. Sext⁹ cōm
plectit̃ caspias gētes: caucasū: samo/ De sexto circulo.
thraciā: illyricos: cāpaniā: hetruriā:
maſſiliā: hispaniā: terraconēsez: me/
diā: ꝛ inde p lusitaniā. Gnomonis
pedes.ix.vmbre.viij. Lōgiſſim⁹ dies
horas.xv.ac nonā ptē hore. Septi/ De septimo circulo
m⁹ ab altera caspij mar̃ ora incipit ꝛ
p thracie aūsa venetia: cremonā: ra/
uēnā: trāsalpinā galliā: pyreneū: cel/
tiberiā vadit. Gnomonis.xxxv.pe/
des: vmbre.xxxvj. Ampliſſimus dies
horaꝝ.xv.ꝛ q̃ntaꝝ ptiū hore triū.
Octau⁹ a tanai p meotim lacū ꝛ sar/ De octavo circulo.
matas: dacos: ptē q₃ germanie: galli
as ingredit̃. Lōgiſſim⁹ dies horarū
xvj. Gnomō vt supra. Extra hos fa
cit sol quattuor circulos: duos in au De quatuor circulis solis.
stro et duos in aquilone. Vnū in au
stro per insulā meroen: ꝛ ptolemai/
dam: rubri maris vrbem: vbi lōgis/
simus dies.xij.horaꝝ: dimidia hora
amplior. Alterꝝ p syenē vrbē egypti:
q̃ ē horaꝝ.xiij. Vnū ĩ aq̃lone p hyp/
bo: cosmōtes ꝛ britāniā horaꝝ.xvij.
Alterꝝ scythicū: a ripheis usq₃ ĩ tile:
in q̃ sex mēsib⁹ ē dies: sex alijs nox.
Adhuc in alijs terraꝝ locis variat sol
vmbrā. Nā vmbilici q̃ gnomō dicit̃
vmbrā ĩ egypto eq̃noctiali die: meri
die paulo pl⁹ q̃ꝫ gnomonis dimidiā
mēsurā efficit. In roma q̃rta ps gno/
monis deest vmbra. In ancona sup
est.xxxv. In venetia ijsdē horis vm
bra gnomoni par sit. In syene solsti/
tiali die medio nulla fit vmbra: ibiq₃
pute⁹ a philosophis ad h' lp̄m factus
tot⁹ interi⁹ illūinat̃. In meridie sūt
ppli fiscij dicti q̃ vmbrā ex vtroq₃ la
tere mittūt. In idia sup flumē hipa/
sim in solsticiali die vmbra absumit̃.
Apud troglodytas.xlv.dieb⁹ aū
solstitiū ꝛ totidē postea vmbra peni/
tus absumit̃: ꝛ his.xc.dieb⁹ vmbra ĩ
meridie iacit̃. In meroe isula nisi bis
in āno absumit̃ vmbra cū sol ē ĩ.xij.

ptē tauri. ⁊ in. xiiij. leonis. In india ſūt loca aſcia dicta: ibi non ſunt vmbre: ⁊ ſeptētrio ibi nō videt̄. Orizōn eſt qntū aſpect⁹ cuiuſcꝫ ī circuitu circūſcribit: ⁊ celū vndicꝫ terre imminere putat. Qđ ī lato mari meli⁹ dinoſci pt: vbi nullū obſtaculū ſe ꝓhibet. Extēdit̄ aūt orizon in ſpaciū lōgitudīs. ccc. et. lx. ſtadioꝝ. Cētū em̄ et. lxxx. ſtadia ſi excedit acies cuiuſcꝫ vidētis. Sꝫ viſ⁹ cū ad h̄ ſpaciū venerit: deſiciēs ī rotūditatē recuruatur. Hic numerus geminatus ī ante ⁊ retro orizontem efficit.

De orizonte.

De diuiſiōe diei: ⁊ noībus eiuſdem: Capitulum III.

Dies vulgaris habet tres diuiſiōes: mane: meridiē: ſupmū. Mane ab ortu ſolis vſcꝫ ad qrtā horā: dictū a mano q̄d ē bonū: Nihil em̄ meli⁹ luce. vl' a manib⁹. i. dijs infernalib⁹ q̄ diē tota nocte incluſam: mane emittūt. Meridies q̄ſi media dies: ⁊ dr̄ a mera. i. pura dies. Supmū ē ab hora nona vſcꝫ ad ſol' occaſū: ⁊ dr̄ inde q̄ ſupprimat ſolis curſum. Hebrei chaldei ⁊ pſe a mane diem inchoantes: in mane finiunt. Egyptij ab occaſu vſcꝫ ad occaſum. Romani a medio noctis vſcꝫ in medium. Umbri et athenienſes a meridie vſcꝫ ad meridiem. Chriſtiani a veſpera vſcꝫ ad veſperā. Sic aūt hebrei nominant dies: Una ſabbati vl' ſabbatoꝝ: vl' p: ima ſabbati: ſcđa ſabbati. iij. ſabbati. iiij. ſabbati. v. ſabbati. vj. ſabbati: ſabbatū. Pagani vero ſic: Dies ſolis: dies lune: dies martis: dies mercurij: dies iouis: dies veneris: dies ſaturni. Sed cū h̄ noīa a planetis habeāt: vidēdū cur nō eū dē ordinē ſeruēt. Sꝫ hec cā eſt Dies natural' diuidit̄ ī. xxiiij. horas: Ex q̄b⁹ ſi vnicuicꝫ planete ꝑ circuitū ter vna hora tribuat̄: expēſis oīb⁹: cui plāete p̄ma iteꝝ obuenerit: huic ⁊ nomē diei aſcribit̄. Chriſtiāi aūt ſic dies noīant: Dies dñica. ij. feria. iij. feria. iiij. feria. v. feria: vj. feria. ſabbatū.

De nocte ⁊ eius ſeptem temporibus: Capitulum IIII.

Nox dicitur a nocendo: eo q̄ noceat oculis. Eſt aūt nox: ſolis abſentia: vmbra terre. Fit aūt vmbra a corpe ⁊ luce. Dum em̄ lux ſolis eſt ſub terra: co: p⁹ terre vmbrā ſupius parit: q̄ vſcꝫ ad lunā ꝑtingit. Dicit̄ aūt vmbra q̄ſi obradiū ſol' ſcꝫ. Ubi lux par⁹ eſt corpi: ibi par eſt vmbra. Ubi lux maior eſt corpe: ibi vmbra deficit. Ubi lux eſt corpe exilior: ibi vmbra ī infinitum creſcit. Cū ſol auſtralē celi ptē pluſtrat: nob̄ noctē ꝓlongat: cū vero aquilonem: nobis eā breuiat. Cū luna vmbram noctis īcidit: a luce deficit: Et hic defectus eclypſis dicitur. Sol vero obiectu lune eclypſim patitur: dum videlꝫ luna ſb̄ ſole ī eadē linea graditur. Habet aūt nox ſeptē tp̄a: videlicet: crepuſculū: veſperū: cōticiniū: intēpeſtum: gallicinium: matutinū: diluculū. Crepuſculū ē dubia lux. Creperū em̄ dicit̄ dubiū: Eſt aūt intra tenebras ⁊ lucē. Ueſperū a ſtella q̄ veſperꝰ vocat̄. Cōticiniū ē cū oīa ꝯticēt ⁊ tacēt. Intēpeſtū: media nox cū ñ ē tēpus operādi. Gallicinium: cū galli cātant. Matutinū cū mane aurora aduētat. Diluculū: incipiēs diei lux.

De ſeptē tempo:ib⁹ noct.

De hebdomada: Capi. V.

Hebdomada eſt. iiij. ps lunaris mēſis. Dicit̄ aūt grece a ſeptenario nūero: Hebda em̄ dr̄ vij. latine aūt dr̄ ſeptimana: qꝛ ſeptē manes. i. ſeptē dies. Hec hꝫ. vij. ſpēs. Prima ē hebdomada diuīa ī q̄ de⁹ cuncta. vj. diebus condidit: ⁊ in ſeptimo requieuit. Scđa eſt in q̄ hic mūdus voluit̄: in q̄ nos exemplo dei ſex dieb⁹ operamur: ⁊ ī ſeptima requieſcimus. Tertia eſt. vij hebdomade in ſimul: poſt q̄s pentecoſten celebrat̄: in q̄ lex iudeis: ſpūſſcūs xp̄ianis dat̄. Quarta eſt. vij. mēſium: poſt q̄s feſtiuitas tabernacloꝝ ſuabat̄. Quīta eſt ſeptē annoꝝ: poſt q̄s annus remiſſiōis agebat̄: in q̄ ppl's ab ope ceſſare iubebat̄. Sexta eſt ſepties ſeptem annoꝝ: poſt q̄s ann⁹ iubile⁹ ſe/

Z-04

rlabat. Septima eſt ſeptuagies. vij. annoꝝ: poſt qͦs xp̄us naſci a daniele: immo ab angelo promittebatur.

De menſibus: ⁊ eorum nominibus: Capitulum VII.

Menſis eſt. xij. ps anni. Dicit aūt a mēſura vel a mene quod eſt luna. Lunaris aūt mēſis. xxix. diebꝰ. et. xij. horis implet. Solaris vo. xxx. diebꝰ: ac. x. ſemis horis.

Lunaris mēſis eſt a noua luna vſqꝫ ad nouā lunā. Luna autē ꝑuolat zodiacū. xxix. diebꝰ. et. xij. horis. Bis duodecim ſunt. xxiiij. qd eſt integer dies: hic qꝛ nō pōt diuidi: vni menſi aſcribit. Inde eſt ꝙ vnꝰ menſis habet. xxx. alter. xxix. ſm lunā. Solaris mēſis eſt vniꝰ ſigni progreſſio. Sol ī vnoqꝫ ſigno morat. xxx. diebus ⁊ dimidio: Qui dimidiꝰ in duobus ſignis efficit integrū diem. Hic qꝛ nō pōt in duo ptiri: vni mēſi aſcribit: ⁊ iō habet mēſis vnꝰ. xxx. alter xxix.

De mēſibus hebreorum.

Hebrei auctore moyſe: ſic mēſes nomināt incipiētes ab aprili: ī qͦ paſcha celebrat: Niſan: apd noſ aprilis. Iar: maiꝰ. Siuā: iuniꝰ. Thamul: iuliꝰ. Dabet: auguſtꝰ. Elul: ſeptember. Teſſeri: october. Maſeruā: nouember. Caſleu december. Thebet ianuariꝰ. Sabath: februariꝰ. Adar martiꝰ.

De menſibus egyptiorum.

Egyptij vero abrahā auctore mēſes a ſeptēbri computant: ſicqꝫ eos vocāt: Thot apd nos ſeptēber. Faophi: octob. Athir: nouēb. Chocach: decēber. Tibri: ianuariꝰ. Mechir: februariꝰ. Femenoth: martius. Farmuti: aprl. Pacho maiꝰ: Paudi iuniꝰ. Ephiſi: iuliꝰ. Meſori: auguſtꝰ.

De menſibus grecorum.

Greci aūt phoroneo auctore: a decēbri mēſes inchoāt: qͦs ſic appellāt: Apuleios: apd nos december. Edinof: ianuariꝰ. Pitios: februariꝰ. Biſtos: martiꝰ. Xāticos: aprilis. Arthemeſios maiꝰ. Weſcos iuniꝰ. Panemos iuliꝰ. Loos: auguſtꝰ. Gorpicos: ſeptēber. Hiperbetcos: october. Dyosnouember:

De menſibus romanorum.

Romulꝰ romanis. x. mēſes ordinauit: qͦꝝ ꝑmū martiū a marte: qui in mēſe hͦ in phrygia natꝰ eſt nōiauit: cuiꝰ ſe filiū falſo ꝑdicauit: Decimū vo decēbrē nominauit. Numa vero pōpiliꝰ duos: Ianuariū ſcꝫ ⁊ februariū adiecit. Sūt aūt mēſes romanorū ab idolis: a rebꝰ: a regibꝰ: a nūeris dicti. Primꝰ Ianuariꝰ dr̄ a iano deo ꝑncipij: eo ꝙ hic mēſis ē ꝑncipiū anni. Dicit etiā a ianua eo ꝙ ꝑ eū ītret annꝰ. Scd̄s eſt Februariꝰ a februo id eſt plutone deo īfernali: cui hͦ mēſe ſacrificabāt: dū ciuitatē ī honore eiꝰ lūinibꝰ luſtrabāt. Dicit etiā a febre. i. a frigore: qꝛ frigidū eſt illō tēpus. Tertiꝰ: martiꝰ a marte deo belli patre romuli auctoris romane gētis: Cui marti milites hͦ mēſe ſacrificabāt. Dicit etiā a maribꝰ eo ꝙ cūcta animātia tūc mares deſiderēt. Quartꝰ: aprilis ab aphrodite vel a frili. i. venere dea amoris: cui ꝯſecratꝰ erat hͦ mēſis. Dicit etiā aprilis qͣſi aperilis eo ꝙ aperiat terrā in flores. Quintꝰ maiꝰ a maio. i. a ioue: quaſi a maieſtate: ſiue a maia matre mercurij: cui mercatores hoc menſe ſacrificabant. Dicitur etiam a maioribꝰ: ſcꝫ principibꝰ romanoꝝ: qͥ hͦ mēſe ioui immolabant. Sextꝰ eſt Iuniꝰ a iunone dea regni dictꝰ: cui erat ꝯſecratꝰ. Dicit etiaꝫ a iunioribꝰ qͥ armis romam defēdebāt ⁊ regni faſtigiū a iunone affectabāt. Septimꝰ eſt Iuliꝰ a iulio ceſare: qͥ in hͦ mēſe imperator creatꝰ: ⁊ in hͦ in deū relatꝰ ē. Hic priꝰ qͥntilis dicebat: eo ꝙ qͥntꝰ eſſet a martio qͥ ꝑmꝰ erat cōſtitutꝰ a romulo. Octauꝰ: auguſtꝰ ab auguſto ceſare: qͥ in hͦ mēſe victor extitit: ⁊ romanū īperiū adauxit: iōqꝫ deitatē ꝓmeruit. Hic ꝑus ſextilis eſt dictꝰ: eo ꝙ ſextꝰ a ꝑmo. i. martio eēt. Nonꝰ ſeptēber qͣſi ſeptimus imber. Decimus october qͣſi octauꝰ imber. Undecimꝰ eſt nouēber qͣſi nonꝰ imber. Duodecimꝰ mēſis eſt decēber qͣſi decimꝰ imber. Sunt eni hi menſes pluuiales: ⁊ iō a humero ⁊ imbre nomen habent.

De kalendis: nonis ⁊ idi-

bus: Ca. VIII.

Alēde a kalo v̾bo qđ eſt voco
k ~ dicunt. Pōtifex nāꝗ nouā lu
e nā regi nūciare debuit: pꝰ cuiꝰ ſa
crificiū Kalo qͣnqͥes vł ſexies clama
uit. Per h̾ quoꝗ ſignū pplm in cu/
riam: ob hoc calabre dictam ad ſa/
crificiū conuocauit: et ab hoc verbo
kalo primam diem menſis kalendas
vocari placuit. Inde pꝰ. ix. dies vul
gus de rure ꝯuocatū i vrbem romā
ꝯuenit: ⁊ ibi feriarū ſeruandaꝝ ſcita
a rege vł pōtifice accepit: ⁊ inde no/
ne dicūt. Dicūt etiā a nūdinis: id ē
mercimonijs q̄ vł i vrbē deferebāt vł
ibidē emebāt. Idꝰ dicūt q̄ mēſes di
uidūt: ab iduare qđ ē diuidere. Di/
cūt etiā ab idea qđ ē ſpecies: q2 lu/
na plenā ſui ſpeciem i medio menſe
mōſtrat. Hebrei ⁊ greci ⁊ egyptij nec
kalēdas nec nonas nec idꝰ obſuāt:
ſꝫ tm̄ dies a noua luna ad nouā lunā
cōputāt.

De quattuor partibꝰ anni: Ca. IX.

v Iciſſitudo i q̄ttuor tpa anni
diuidit: ⁊ vnūqđꝗ tribus
mēſibꝰ diſtinguit. Dicta aūt viciſſi/
tudo: q2 vices mutat i mūdo. Uer
eſt q̄rta ps āni: ꝯſtās tribꝰ mēſibus.
Dicit aūt a vernādo: q2 tunc ꝑata
virēt: ſylue frōdēt: Hoc ē humidū ⁊
calidū: ⁊ i h̾ fit eq̄noctiū. Eſtas ē
q̄rta ps anni: ꝯſtās tribꝰ mēſibꝰ: et
đr ab eſtu. i. calore. Hec ē calida ⁊
ſicca. Hec ⁊ meſſis vocat: ⁊ i hac ſol/
ſticiū celebrat. Autumnꝰ eſt q̄rta
ps anni: hn̄s tres menſes: ⁊ dicit ab
autumo: id eſt colligo: ſcꝫ fructꝰ ⁊c.
Hic eſt frigidꝰ ⁊ ſiccꝰ. Hic etiā vide
mia nocat: ⁊ i h̾ eq̄noctiū libra eq̄t.
Hyems eſt q̄rta ps āni ⁊ tribꝰ mē
ſibꝰ ꝑficit: ⁊ a rigore vł ſterilitate di
cit. Eſt autē frigida ⁊ humida: ⁊ in
hac agit ſolſticialis dies. Hec autē
viciſſitudo in nr̄is tm̄ partibꝰ agit.
In indis v̾o vbi ſūt niij ortꝰ ſyderꝝ:
ſūt bine i anno eſtates: bine meſſes:
in medio hyems placida. In egypto
q̄ꝫ nr̄a media hyeme campus herbis
et floribꝰ: ſilua frōdibꝰ veſtit: queꝗ
arbor pomis onuſtat.

De vere. · De eſtate · De autū/ no. · De hye/ me.

De anno ⁊ eiꝰ acceptionibus ac de q̄drāte: Ca. X.

Annꝰ dicit ab innouādo: eo
a ꝙ cūcta trāſeuntia inouat.
Dicit etiā annꝰ q̄ſi anulus: eo
ꝙ in ſe reuoluit vt circulꝰ. Annꝰ aūt
mltꝭ mōis accipit. Prio lunarꝭ an/
nꝰ q̄nqſarie đr. Primꝰ lunarꝭ an/
nus ē cū luna oīa ſigna zodiaci ꝑuo/
lat: q̄. xxvij. diebꝰ: ⁊ horis. viij. con/
ſtat. Scđs duobꝰ diebꝰ: ⁊. iiij. horis
ꝓlixior: pꝰ q̄s luna a ſole reaccēdit:
q̄ ꝓꝑe mēſis noiat. Tertiꝰ đr cōis:
q̄. xij. mēſibꝰ: id eſt. ccc. lxiiij. diebus
explet. Quartꝰ q̄ emboliſmalꝭ đr: id
eſt ſupaugmētū: q̄. xiij. mēſibꝰ. l. die/
bus. ccc. lxxxiiij. diebꝰ conficit. Qui
vterꝗ ab hebreis a paſchali mēſe in
cipit ibiꝗ finit: A ianuario autē a
romanis luna ichoat ibiꝗ terminat.
Quītꝰ ē lunarꝭ: ſiue decennouenalꝭ:
cū luna poſt. xix. ānos ad eaſdē re/
currit etates. Sextꝰ ē ſolarꝭ: cum ſol
oīa zodiaci ſigna ꝑluſtrat: q̄. ccc. lxv
diebꝰ: et. vj. horꝭ ꝯſtat. Septimꝰ biſ
ſextil: dū q̄rto āno biſſextꝰ inſerit: et
vno die lōgior p̄ore cognoſcit. Octa/
uus eſt lucꝝ ſolarꝭ: cū ſol poſt. xxviij.
annos circulū ꝯcurrētiū cōplet. No
nus eſt mercurij: q̄. ccc. xxxix. diebus
complet. Decimꝰ ē venerꝭ: qui. ccc.
xlviij. diebꝰ complet. Undecimꝰ eſt
martꝭ q̄ duobꝰ ſolaribꝰ annis ꝯſtat.
Duodecimꝰ ē iouiſ: q̄. xij. ꝯſtat ānis.
Tertiuſdecimꝰ ſaturni: q̄. xxx. ānis
explet. Quartuſdecimꝰ q̄ vocat ma
gnꝰ annꝰ. q̄. d. xxxij. annis reuoluit.
Extra hos ſūt duo legales āni. Anꝰ
q̄ đr ānꝰ remiſſiōis hn̄s curricla an/
noꝝ. vij. alter iubileꝰ. l. ānoꝝ. An/
nū ciuilē. id eſt ſolarē: hebrei ab eq̄/
noctio verno: greci a ſolſticio: egy/
ptij ab autūno: romani a bruma inci
piūt. Apđ indos vnꝰ menſis: Apud
egyptios v̾o olim erat annꝰ q̄ttuor
mēſiū. Apđ acarnanas. vj. menſiū.
Apđ latinos. xij. mēſiū: Apud q̄ſdā

vnūquodque tpe anni: scz ver: z alia p anno cōputabaẜ. Un̄ z plato ponit ix. annor: mill'. xv. annor. Annus solaris vt ī horoscopo horologij inuestigatū ē. ccc. lxv. dieb' z q̄drāte pficiẜ. Quadrās aūt ē q̄rta ps diei. s. vj. hore. In q̄ttuor aūt ānis iiij. q̄drātes. xxiiij. horas ꝯficiūt: qd est integer dies. Hic q̄ dies ī q̄rto anno. vj. kal. eū. martij inẜkalaẜ: z bisext' noiẜ. Hūc iuli' cesar inẜposuit: z toti' cōpoti errorē p hūc correxit. Hūc egyptij z greci ī fine āni supponūt: Romani aūt in februario: eo q̄ breuior ceterī ē inẜserūt. Nō autē nō p' finē mēsis: ſ infra mēsem: q̄a olim ibi integer mēsis inẜkalabaẜ. Nō vo nō aū. vj. kalendas martij: q̄z. vj. kalendas martij mag̃ tripudio ciuitatē lustrabāt: z nihil eis incipe aū trāsactā festiuitatē licebat.

De quadrante.

De cyclis: Ca. XI.

Cycl' indictionaẜ ab octobre incipiēs. xv. ānis. Cycl' bisextiẜ. iiij. ānis īpleẜ. Cycl' decēnouenaẜ a paschali luna inchoās xix. ānis īpleẜ. Cycl' lunarī a ianuario īcipiēs. xix. ānis īpleẜ. Cycl' solarī a martio īcipiēs. xxviij. ānis. Cyclus magn'. d. xxxij. annis pficiẜ.

De olympiade: Ca. XII

Olympias ſē q̄ttuor āni. Apd clydē ciuitatē grecie: ē īstitutū post q̄ttuor ānos ad olympū montē ꝯuenire: z ibi palestriales ludos exercere: z inde dicūẜ olympiades.

De lustris z īdictiōibus: Capl'm. XIII.

Lustrū ſē q̄nq̄ āni. Romāis eū ab oib' gentib' soluebaẜ tributū. Quiq̄ āuiſ eſ. v. argētū. v aur. Et p' q̄nquēniū sp ad romā veniebāt: z lustrabāt vrbem: z iō vnū qdq̄ q̄nquēniū lustrū ōr. Ōēs aūt siẜ īdictiōes ab iudicēdo dicunẜ: q̄z semp p'. xv. annos ad pmū cēsum: id est: es rediebaẜ.

De etate: C. XIIII.

Etas vẜ generatio ē vita cuiusq̄ hoīs: vẜ. c. āni. Est etiā etas cū nl'ls sup fuerit q̄ nē vluit. Sʒ q̄z sex etates hoīs. Pria īfantia ad vij. ānos. Scda pueritia ad. xiiij. annos. Tertia adolescētia. ad. xxj. annos. Quarta iuuēt' ad l. ānos. Quinta senect' ad. lxx. ānū. Sexta decrepit' vsq̄ ad. c. ānū: vẜ vsq̄ ad mortē. Sūt nihilominus sex etates mūdi. Pria ab adam ad noe. Scda a noe vsq̄ ad abraā. Tertia ab abraā ad dauid. Quarta a dauid vsq̄ ad trāsmigrationē babylōis. Quinta inde ad christū. Sexta vsq̄ ī finē mūdi. Secl'm ſē mille āni. Dicẜ aūt secl'm q̄z se seq̄ẜ: Inde seclm secli. Secl'm tps grē. Secl'm tps legẜ: Inde z secula seclor. Secla tpa christianor: seclor iudeor z paganor. Est etiā secl'm seclī regnū celor qd seq̄ẜ istud secl'm: sic scribiẜ. Btī q̄ habitāt in domo tua dñe: ī secla seclor laudabūt te

Etates mūdi.

De decēnouenali cyclo et ei' diuisiōe: Ca. XV.

Decēnouenaẜ cycl' ōr q̄si decē z nouē ānor cycl'. Per tot eū ānos pagit luna cursū suum nitēs ꝯ firmamētū. Diuidiẜ autē ī duo: id ē ī duodeci cōes: z sex embolismales ānos. Cōes dicūẜ cū duo eq̄les. xij. mēsiū lunariū a pascha vsq̄ ad aliō pascha ꝯcurrūt. Embolism' q̄ supcrescēs ōr: ē is q̄ a pascha ad aliō pascha. xiij. mēses. id est. xiij. nouas lunas habet. Hoc totū iō fit: q̄z pascha aū eq̄noctiū: z aū. xiiij. lunā aprilis: q̄ apd hebreos pmus est: agi nō licz. Diuidiẜ adhuc ī duo: in ogdoadē z endecadē. Ogdoas sunt viij. āni. Endecas. xi. Duo eū cōes semp p̄cedūt tertiū embolismū. In octauo aūt loco p̄cedit vn' cōis embolismū: Hic nūer' ogdoas appellatur. Deinde iter semp duo cōes preeūt tertiū embolismū. In. xiiij. loco vn' ann' tm̄ p̄cedit embolismū: z h̄ nūerus endecas vocatur.

De cyclo ſolari: C.XVI

S Olaris aũt cyclus.xxviij.an/
nis pagit̃ ꝓpt̃ ſeptẽ biſſextos.
Oportet em̃ vt biſſext⁹ ſingu
les dies ſeptimane tãgat: ⁊ ſic ꝑ eoſ/
dẽ recurrat. Septies aũt. iiij. fiunt
xx.ẽt. viij. Biſſext⁹ ei ĩ q̃rto tm̃ ãno
interponit̃. Lunarẽ curſũ ſic ĩ arti/
culis adiũct. vnguibus cõputabis.
A radice pollicis leue man⁹ incipe:
et ꝑ ſinglos articlos ⁊ vngues nũe/
ra: ⁊ ĩ fine mĩmi digiti. xix. ãnos ha
bebis. Solarẽ aũt ſic ĩ articul' vtriuſ
q̃ man⁹ abſq̃ vnguib⁹ cõputabis.
A minimo digito leue man⁹ inchoa:
et ꝑ trãſuerſũ in. iiij. digit' nũera: in
iiij. ſemꝑ biſſextũ nota: in altera ſilr
manu: ⁊ habebis.xxiiij. ãnos: dein/
de ĩ vtroq̃ pollice binos ãnos: qui
ꝑorib⁹ iũcti reddũt.xxviij. ãnos. Se
min⁹ aũt ẽ ſolar' curſus. Vn⁹ q̃ q̃/
tidie ab oriẽte ĩ occidentẽ firmamen
tũ ſeq̃t̃. Alit̃ q̃ ↄ firmamentũ nitens
xxviij. ãnis gradit̃. His cyclis duo/
bus ↄficit̃ magn⁹ ann⁹. Nã vicies
et octies.xix. vl' decies ⁊ novies.xx/
viij. ſũt. d.xxx.duo anni: p⁹ q̃s oẽs
planete ⁊ oẽs ſtelle ad ꝓmũ punctũ
vñ digreſſi ſũt: recurrũt: ⁊ ꝑ eaſdẽ li/
neas vt pri⁹ redeũt. Luna nãq̃ q̃d/
libet zodiaci ſignũ: duob⁹ diebus et
vj. horis ac biſſe vnius hore luſtrat
oĩa ſigna.xxvij. dieb⁹: et. viij. horis
ꝑuolat. Mercuri⁹ aũt q̃dq̃ ſignum
xxviij. dieb⁹ et. vj. hor': totũ zodia/
cũ.ccc.xxxvij. dieb⁹ ꝑuolat. Ven⁹ ve
ro q̃dlibet ſignũ.xxviij. dieb⁹: et. v.
hor': totũ ſignifer. ccc. xl viij. dieb⁹
circuit. Sol.xxx. dieb⁹: ac. x. hor' et
ſemiſſe ſingl'a ſigna luſtrat: oẽm zo/
diaci ãbitũ.ccc.lxv. dieb⁹: et. vj. ho
ris tranſuolat. Mars q̃dq̃ ſignum
lx. dieb⁹: et. xxj. hor': oĩa ſigna duo
b⁹ ãnis ꝑlabit̃. Iouis ſtella ſingul'
ſignis vnũ ãnũ ĩmorat̃: oĩa em̃ ſi/
gna.xij. ãnis ꝑuagatur. Saturn⁹ in
vnoq̃q̃ ſigñ duos annos: et. c. lxxij.
dies: et. xv. horas: id ẽ dimidiũ an/
nũ ĩmorat̃: totũ aũt ſigniferi circu/
li.xxx. ãnis ꝓpt̃ nimiã altitudinẽ ↄ
celũ: ſic alij currens ꝑlabit̃. Cyclos
euſebi⁹ ceſarieñſis ꝓmi⁹ īſtituit: poſtea
theophilus alexandrinus eṗs roga
tu leonis pape lucidius expoſuit: de
inde dionyſius abbas rome vt ho/
die habetur ſcripto protulit.

De eq̃noctijs ⁊ ſolſticijs: Capl'm. XVII.

E Quinoctia ⁊ ſolſticia faciũt
iiij. zodiaci ſigna ĩ modũ cru
cis eq̃li ſpacio locata. Nã ſignũ arie
tis ĩ q̃ ſol ẽ creat⁹: ĩ oriẽte ẽ poſitũ:
q̃d fac̃ ꝟnale eq̃noctiũ. Lib: a ĩ q̃ lu
na ẽ ↄdita ẽ ĩ occidẽte huic oppoſi/
ta: ⁊ fac̃ autũnale equinoctiũ. Cãcer
aũt ꝟſus aq̃lonẽ tenet celũ vbi ẽ al/
tiſſimũ: ⁊ fac̃ eſtiuale ſolſticiũ. Cap̃/
corn⁹ vo ꝟſus auſt⁊ ꝓmit celũ vbi
eſt hũillimũ: ⁊ fac̃ hyemale ſolſticiũ.
Eq̃noctiũ d̃: ab eq̃ ⁊ nocte: grece ve
ro iſemeria ab eq̃ ⁊ die: q̃ſi eq̃ dies.
Vernale eq̃noctiũ nõ. viij. ſ. xij. ka/
leñ. april' habẽdũ: lex ⁊ euãgeliũ cla
mat: vt horologij manifeſte ĩſpectio
ꝓbat. Scd'z em̃ legẽ ñ licuit paſcha
añ eq̃noctiũ celebrari. Qui aũt euã
geliũ diligẽt̃ legerit: dũz nõ viij. ſ. x.
kaleñ. april' paſſũ videbit. Si ḡ viij.
kaleñ. aprilis eſt equinoctium: tunc
dominus contra legem paſcha ante
equinoctium celebrauit: qui legem
nõ ſoluere: ſꝫ iplere venit. Sꝫ et iudei
ↄ patriũ morẽ geſſerũt: q2 paſcha ĩ
incõueniẽti tẽꝑe egerũt. Verũtñ cũ
ho⁊ neuter fuerit: trãſacto. xij. kaleñ.
april' eq̃noctio: dñs ſolito more pa/
ſcha cũ iudeis. xj. kaleñ. april' cele/
brauit: paſchali die q̃d erat. x. kaleñ
ſuo ſanguĩe nos redemit. viij. kaleñ.
reſurrexit. Autũnale q̃z eq̃noctiũ nõ
viij. ſ. xij. kaleñ. octobr' hñdũ d̃mõ
ſtrat horologiũ. Solſticiũ nõ iõ d̃r
q̃ ſol ſtet: ſꝫ q2 alti⁹ celũ ſcãdere non
valẽs retro gradũ flectat. Eſtiuale
ſolſticium nõ. viij. ſ. xij. kaleñ. Iulij
horoſcop⁹ hñdũ clamat horologiũ:
q̃d nocte breuiſſimã die fac̃ lõgiſſi/
mũ: cũ ſol ſcãderit cãcri ſignũ. Hye

mole ꝗ ſolſticiū: nõ. viij. ꝟ. xij. kal̃. Januarij hādū. Eadē rõe ꝓbaẜ cuꝫ ſol ĩ capcorno poſit⁹: breuiſſimū diē et lõgiſſimā hīc noctē nõ ignoraẜ.

De ſaltu lune: Ca. XVIII.

Una a ſole recedēs p⁹. xxix. dieſ: ⁊ horaſ. xij. cū iteꝝ ꝯſeq̄tur: ꝟ hora. xij. nõdū pacta a ſole reaccendiẜ. Reſtant eñ ex hora xij. ꝑ ſinglos mēſes q̄ttuor momta: et vncia vni⁹ momēti: ⁊ vn⁹ atom⁹. Hec ꝑ ſinglos mēſes augm̃ta p⁹. xix. ānū īteg̃ꝝ diē ꝑficiūt. Qui dies numero lune ſbtrabiẜ: dū ꝑma ꝓ. xxx. cõputaẜ: iſq̄ ſalt⁹ lune noīaẜ. Jō āt ĩ. xix. āno: ⁊ ĩ Julio mēſe fit ſalt⁹ lune: q2 ⁊ h̄ faciūt aſtronõīe egypti⁹.

De minutijs: Ca. XIX.

Nam ꝟ ſepi⁹ minutie ponūẜ: q̄ ſorſitā a pleriſq̄ min⁹ ſciūẜ: Sciēdū ꝙ vncia ē. xij. ps cuiuſq̄ rei. i. xij. diuiſe. Semis vł ſemiſſe: dimidia ps cuiuſq̄ rei ĩ duo diuiſe. Biſſe due ꝑtes alic⁹ rei ĩ tria partite: tertia ſblata. Quelibet aūt ps illaꝝ triū d̄: tiēs. Rei eñ cuiuſl̄ʒ ħet in q̄ttuor diuiſe ꝑtes: q̄rta ps d̄: q̄drās: reliq̄ue tres dodrans.

De regularib⁹ feriaꝝ ⁊ cõcurrentiū: Ca. XX.

Regulares feriales ⁊ ꝯcurrentes: a martio ſumunt initiū: a q̄ olim romani habuerūt anni ꝑncipiū. A romanis eñ ſūt īuenti. Reglares dicūẜ in de: ꝙ calculatores regāt. Cõcurrētes vero inde ꝙ regularib⁹ ꝯcurrāt. Reglares tale exordiū hñt: Solarꝭ ān⁹. ccc. lxv. dieb⁹ peragiẜ: Sol aūt ꝑ ſingla. xij. ſigna xxx. dieb⁹ ĩmoraẜ. Duodecies ḡ. xxx vel tricies. xij. ſūt. ccc. lx. Quiq̄ remanētes: hi ſūt reglares martij. Jn ceterꝭ aūt mēſib⁹ ſic oriūẜ. Precedētis mēſis dies cū reglarib⁹ ĩ ſeptē eq̄s ꝑtes ꝑtire: qd̄ remanet: da ſeq̄nti mēſi ꝓ reglarib⁹. Uerbigr̄a. Martius habꝫ dies. xxxj. ⁊ q̄nq̄ reglares qd̄ ſē ſepties q̄nq̄: ⁊ remanet vnus: hic erit regularꝭ apriſ. Sic ĩ ceteris.

Cõcurrētes aūt hñt h̄ exordiū. Solaris ann⁹ habet hebdomadas. lij. et vnū diē. Hic vn⁹ dies erit ꝑmo ãno ſolarꝭ cycli ꝯcurrēs: q2 ꝯcurrit cū regularib⁹ ad iueniendā feriā ĩ kalēn. mēſiū. Singlis ānis adde vnū vſq̄ ad ſeptē. Quarto āno biſſext⁹ ꝓ cõcurrēte accipiẜ: lõ q̄nto āno vnū cõcurrēs trāſiliẜ. Biſſextili āno verte in Januario ⁊ Februario biſſexto ꝓ ꝯcurrēte: in reliq̄s mēſib⁹ ꝯcurrūt. Prim⁹ ānus in creatiõe mundi fuit ſine ꝯcurrēte. Quota feria fuerit ĩ. ix kalēn. apriſ. vł. vj. kalēn. martij: tot erūt ꝯcurrētes illo āno. Cõiūge concurrētes reglarib⁹: ſi īfra. vij. fuerit: talˀ erit feria ĩ kalēn. cuiuſq̄ mēẜ. Si ſeptē excreſſerit. vij. ſblatꝭ qd̄ remanet erit feria. Hi eñ reglares atq̄ cõcurrētes ſeptenariū nūq̄ꝝ n̄ excedūt.

De regularib⁹ ⁊ epactis: Caplm. XXI.

Regulares lune ⁊ epacte a ſeptēbri initiū ſumūt: quē egyptij ponūt āni ꝑncipiū: Ab ipſis eñ ſē īuēti. Hi reglares ſiſc hñt exordiū vt ſupiores: ⁊ lõ ſeptēber hꝫ q̄nq̄. Jn reliq̄s mēſib⁹ ſic īueniūẜ: Precedētꝭ mēſis dies cū reglarib⁹ ſume: ſi triceſimā habꝫ lunā. xxx. tolle: qd̄ remanet tribue mēſi ſeq̄nti ꝓ regulari. Si ḋo. xxix. bis ſblatꝭ: qd̄ remanet erunt reglares. Epacte ḋo ſic oriunẜ. Ann⁹ ſolarꝭ habet. ccc. lxv. dies: lunarꝭ aūt. ccc. liiij. Qui nūe/mer⁹ ab. xj. diebus ſupatur: hi. xj. epacte: id ē adiectiões noīanẜ: q2 ſinguł ānis reglarib⁹ mēſiū ad īueniendā lunā adijciunẜ. Singulis ḡ ānis adijce. xj. ſi infra. xxx. fuerit nūerus: ipe erūt epacte p̄ntis anni. Si vltra. xxx. tolle. xxx. qd̄ remanet erūt epacte. Uerbigr̄a. Primo āno. xj. ſcḋo iteꝝ. xj. erūt. xxij. tertio iteꝝ. xj. erūt. xxxiij. ſblatꝭ. xxx. erūt. iij. epacte. Sic deinde: Reglares adde epactꝭ ſi infra. xxx. fuerit nūer⁹: talˀ erit luna in kalēn. mēſiū. Si vltra: tolle. xxx. q̄t remanēt: tot erit luna. Prim⁹ ḡ ān⁹

De epactis.

decēnouenalis habet.xxx.epactas:ſ ideo.dicit̄ ꝙ nullas habeat:qꝛ in ſin/gulis mēſib⁹.xxx.reijciunt̄:ꝛ luna ſo/lū ꝫ regularib⁹ inuenit̄. Quota luna fuerit in.xj.kalēn.aprilis:tales ērūt epacte anni illius.

Quot horis luna luceat:ꝛ in q̄ ſigno ſit luna:C.XXII

l Una prima lucet.iiij.pūctis. Sc̄da.viij.Tertia.xij.ꝛ ſic vſqꝫ ad plenilunium quoti/die.iiij.pūcti adijciunt̄.In decreſcē/do ſilr̄ q̄tidie.iiij.auferunt̄:In ple/nilunio tota nocte lucet:cū ē trigita nihil.In lunari cōpoto.v.puncti fa/ciūt vnā horā.De vnaq̄qꝫ ḡ die.iiij. pūctꝭ acceptis ꝛ.v.vnicuiqꝫ hore di/ſtributis:q̄t horis luna in nocte luce/at citi⁹ videbis. Notandū ꝙ ligna in decreſcēte luna:vel poſt iuliū ꝛ au/guſtū mēſeꝫ p̄ciſa:a vermib⁹:terme/tib⁹ ꝛ carie manebunt illeſa.Etatem q̄tā cūqꝫ lune q̄ter mlr̄iplica:huncqꝫ nūerū ter ducito:ꝛ q̄t in ſūma reperꝭ ris:tot ptib⁹ zodiaci lunā a ſole noue ris diſtare:ꝛ ſoleꝫ poſt totidem dies ad eundem locū venturum. Sol

In q̄ ſi/gno luna ſit.

cuilibet ſigno.xxx.dieb⁹ immoratur. Uide ergo in quo ſigno ſit:ꝛ quot dies adhuc in eo moraturus erit:tot ex p̄dicta ſūma eidē ſigno tribue:reli quos q̄ de eadē ſūma ſupfuerit:ſeq̄n tib⁹ ſignis p.xxx.diſpties:ꝛ cui ſigno defuerit.xxx.in eo eē lunā noueris.

Ad inueniendū annū dn̄i: Epactas:annū ſolarē: con currētes:biſſextū:cyclū lu/narē:Annū nouēnal' cycli: ꝛ claues terminorum: Capitulum XXIII.

a D inueniendū annū dn̄i: or/dines indictionū ab īcarna/tiōe ei⁹:q̄ ſunt.lxx.p.v.mlr̄i/plica:addēs.xij.qꝛ tres indictiones annū natiuitatis xp̄i p̄ceſſerāt:ꝛ fiūt mille.c.xx.His adde indictionē p̄n̄/tis anni:ꝛ habebis annum domini.

Indictiones.

Ad inueniēdā indictionē trāſactos annos dn̄i cū indictiōib⁹ tribus q̄ ei⁹ natiuitatē p̄ceſſerant:p.xv.partire: quot remanſerint:tot eſt īdictio:Si nihil remāſerit.xv.erit.

Epacte.

Ad inue/niendas epactas:annos dn̄i p.xix. diuide:qḋ remāſerit p.xj.mlr̄iplica: ſi infra.xxx.fuerint:epacta illi⁹ anni erit.Si vltra.xxx.ſblatis qḋ rema/net p epactis habebis. Ān nat⁹ eſt dn̄s:xj.epacte erāt.

Solaris annus.

Ad inuenien dū ſolarē annū:ānis dn̄i adde.viij. qꝛ tot anni ſolaris cycli ei⁹ natiuita/tē p̄ceſſerāt.Hāc ſumā p.xx.et.viij. diuide:q̄t remanēt tot erit.Si nihil remanet.xxviij.ē.

Concur/rentes.

Ad īueniēdas cō currētes:ānos dn̄i ſume:ꝛ xp̄ē nūerꝫ biſſexti q̄rtā ptē toti⁹ numeri eis ad/de.iiij.regulares adde:qꝛ tot ꝯcur/rentes ei⁹ natiuitatē p̄ceſſerāt. Hūc totū nūerꝫ p.vij.diuide:ꝛ q̄t ſupſūt illi⁹ āni ꝯcurrētes erūt.Si nihil.vij exiſtūt.

Biſſext⁹.

Ad inueniēdū biſſextū:an/nos dn̄i p.iiij.diuide:q̄t remāſerint: tot eſt ann⁹ a biſſexto.Si nihil remā/ſerit:biſſext⁹ erit.Silr̄ ſolarē cyclū ſb latē āno p.iiij.diuide:q̄ remanet an n⁹ a biſſexto eſt.

Cyclus ſolaris.

Cyclus lunaris.

Ad īueniēdū lune cyclū:de ānis dn̄i duob⁹ ſblatꝭ:q̄ eo nato de eodē cyclo reſtabāt.Decē ꝛ ſeptē eni p̄ceſſerāt:ceteros p.xix.diui de:q̄ ſupfuerit āni lunarꝭ cycli erūt. Si nihil remāſerit.xix.erūt.Hic pro prie eſt romanoꝝ:ſic decēnouenalis hebreoꝝ:Et ſic p iſtū paſcha:ita p il lū cognoſcit̄ q̄ eſt lunarꝭ acceſſio.

Cyclus decennoue/nalis.

Ad inueniendū decēnouenalis cycli annū:annis dn̄i ſp vnū adijce:qꝛ ſe/cūdo ei⁹ āno nat⁹ eſt dn̄s:ac p.xix.di uide:q̄ remāſerit inſtās ann⁹ erit.Si nihil remāſerit.xix.erit. Annos ab initio mūdi:muta ī.xv.kalēn.aplis: qꝛ ibi eſt p̄m⁹ dies ſeculi. Annos dn̄i muta ī.viij.kalēn.ianuarij.Cy/clū lunarē in kalēn.ianuarij:Cycluꝫ ſolarē ibidē:Cyclū decēnouenalē in noua luna aplis.Cōcurrētes in ka/lēn.martij.Epactas ī kalēn.ſeptēbris. Indictiones ī.viij.kalēn.octobris.

De imagine mundi.

De clauibus terminorum.

Ad claues terminoꝝ inueniēdas: ſume annos decēnouēalis cycli: ⁊ ſeptē dies hebdomade: q̄ ſimul iuncti fiunt .xxvj. ⁊ hec eſt p̄ma clauis. Secūdo vo anno iunge .xix. cū p̄ma claue: fiūt .xlv. tolle .xxx. remanēt .xv. ⁊ hec eſt ſcd̄a clauis. Sic fac ꝑ ſingulos annos vſqꝫ ad .xix. annū. In .xix. anno iunge .xviij. ꝓpter ſaltū lune: ⁊ ſic inuenies p̄maꝫ. Hic aūt memor eſto vt cū numerꝰ ſuꝑadditꝰ .xl. excreuerit .xxx. reciſis: remanēs eſt clauis.

De termino paſchali: Ca. XXIIII.

t Terminꝰ paſchal. xiiij. luna ē ap̄lis ⁊ paſcha iudeoꝝ. Ergo poſt vernale eq̄noctiū: vbicūqꝫ luna .xiiij. occurrerit: ibi abſqꝫ dubio terminꝰ paſchalis erit: ⁊ ī ſequēti dn̄ica paſcha noſtrū ꝯſtabit. Si terminꝰ in dn̄ica obuenerit: in ſequēti dn̄ica paſcha celebrandū erit. Hūc terminū ꝑ verſꝰ None aprilis: ß ⁊ feriaꝫ eius facillime poteris reꝑire. Termini aūt a .xij. kal. Aprilis vſqꝫ ad .viij. kal. maij. ſūt requirendi. Quos etiā ſic inuenire poteris: Terminū p̄cedētis āni pone in p̄mo articulo pollicis leue manus: ⁊ ſic ꝑ ſingulos articulos vnguesqꝫ digitoꝝ eiuſdē manus dies terminoꝝ cōputa: q̄ iterū ad p̄mū articulū occurrit: terminꝰ erit. Vel aliter: A termino cuiuſqꝫ āni inchoā: ⁊ retro vſqꝫ ad .xij. litterā calcula: ⁊ habebis terminū ſeq̄ntis anni: ſi cōis eſt annus. Si aūt embolismꝰ eſt: in ante computa vſqꝫ ad .xx. litterā: ⁊ habebis terminū. Verbi grā: A termino p̄mi anni: q̄ eſt in nonis aprilis retro numera: ⁊ ī .xij. littera que ē .viij. kal. aprilis: terminū ſecūdi āni q̄ eſt cōis habebis. Ab hinc vſqꝫ in .xx. litterā in antea: que eſt idus aprilis cōputa: ⁊ terminū tertij anni: q̄ eſt embolismꝰ habebis. Aliter: a radice pollicis inchoa: ⁊ ꝑ ſingulos articulos triū digitoꝝ calcula: ⁊ in q̄rto digito habebis terminū: Verbi gratia: p̄mo anno dic: None aprilis: Secundo nonas: Tertio nonas: Quarto nonas. Kal. aprilis. Scd̄o kal. Tertio kal. Quarto kal. Quīto kal. Sexto kal. Septimo kal. ⁊ octauo kal. occurrit terminus.

De regularibus eiuſdē termini: Ca. XXV.

r Regulares eiuſdē termī ſic inuenies. Kal. aprilis ꝓ p̄ma feria pone: ⁊ ſic vſqꝫ ad terminū eiuſdē āni dies nūera: q̄ta feria erit terminꝰ: tot erūt regulares. Verbi gratia. Kal. ap̄lis ds dn̄ice: ⁊ nonis aprilis obuenient quinqꝫ ferie: q̄nqꝫ ergo erūt regulares: ſic in ceteris. Vel aliter. Quotus eſt annus nouenalis cycli: tot dies terminoꝝ a nonis aprilis in antea computa: ⁊ terminū habebis. Verbi gratia. Kal. aprilis da dn̄ice: ⁊ nonis ap̄lis obuenient q̄nqꝫ ferie: q̄nqꝫ ergo erunt regulares: ſic ī ceteris. Porro: ſi terminus ante kal. retro calcula: ſi poſt kal. in antea computa. Poſt .vj. idꝰ ianuarij vbicūqꝫ .x. luna occurrerit: terminus .lxx. erit quem ſic reperies. Quot diebus paſchalis terminus a kal. april: ſiue retro ſiue ī ante abeſt: tot diebꝰ ſeptuageſimalis terminꝰ a .v. kalen. februarij: vel in ante vel retro erit. Poſt .viij. idꝰ marcij: vbi luna ſecūda obuenerit: terminꝰ q̄drageſime erit: quē a .xij. kal. marcij ad inſtar paſchal' diſtare cōperies. Biſſextili anno ſeptuageſimā a .iiij. kal. februarij: q̄drageſimā ab .xi. kal. martij require. lxx. oīm biſſextili āno .xl. tūc tantūmodo cū terminꝰ an̄ biſſextū aduenerit. Terminꝰ rogationum eſt .xx. luna maij. Hūc req̄re a nonis maij: vt ſupra. Terminꝰ pētecoſtes ē .iiij. luna iunij: Hūc vero a .xij. kal. iunij. require ꝑ oīa vt ſupra. Ad inueniendas ferias terminoꝝ: concurrentes p̄ſentis anni regularibus iunge: ſi infra ſepteꝫ fuerit numerꝰ: talis erit feria. Si vltra: ſublatis .vij. q̄d remanet: feria erit. A .v. kal. decēbris vſqꝫ ad .iij. nonas eiuſdē: vbicūqꝫ dn̄ica occurrerit: aduētꝰ dn̄i erit.

De emboliſmis: Ca. XXVI.

p Rim⁹ emboliſm⁹. iiij. nonas
decẽbris: luna pma in ſecũdo
anno decẽnouenalis cycli. Se
cũdus emboliſmus. iiij. nonas ſeptẽ/
bris in qnto anno. Tertius emboliſ/
mus. iij. nonas martij i ſeptio anno.
Eodẽ anno. iij. kalẽ. maij erit luna
xxvj. ⁊ in kalẽdis iulij. xxix. epactis
mẽtientibus. Quart⁹ emboliſm⁹. iij.
nonas ianuarij in decimo anno. Eo/
dẽ anno erit luna. xxviij. in kalendis
martij: epactis mẽtientib⁹: niſi ſit biſ/
ſextus. Quĩtus emboliſm⁹. iiij. no/
nas nouẽbris in decimotertio anno.
Sextus emboliſm⁹. iiij. nonas augu/
ſti in decimoſexto anno. Septim⁹ em/
boliſmus. iij. nonas martij i decimo/
nono anno. Eodem anno luna erit
xxviij. in kalẽ. maij. et. iij. in kalẽ.
auguſti contra epactas: lune ſaltu fa/
cto in iulio. Et ſi tertio nonas mar/
tij emboliſmi lunatio negligitur: in
decimonono anno termin⁹ paſchalis
xv. kalẽ. maij: illo anno nõ erit.

De diebus egyptiacis: Capi. XXVII.

d Ies egyptiaci ideo dicunt: qꝛ
ab egyptijs ſunt inuẽti: Et qꝛ
egyptus dicit tenebꝛe: ipſi te/
nebroſi inde nomĩant: eo ꝙ ĩcautos
ad tenebras mortis perducere affir/
mant. Per deſcriptũ volubile tem/
pus ſic voluit volubilis mũd⁹. Sed
nos temporis volubilitatẽ iam poſt/
ponamus: ⁊ ad ſtabilitatẽ eui mente
ſagaci tendamus.

Explicit liber ſecũdus de imagine mundi.

Inuocatio matris virginis marie ſimul ⁊ filij eius.

Sancta ⁊ int ſanctos poſt deũ ſin
gulariť ſancta Maria mať admirabi
lis virginitatis: virgo amabilis fecũ
ditatis: q̃ filiũ altiſſimi genuiſti: q̃ p/
dito hũano generi ſaluatoꝛ ẽ pꝑiſti.
O mater ſalutis: O tẽplũ pietatis et
miſericoꝛdie: tibi ſe conať pſẽtare mi/
ſerabilis aĩa mea: moꝛbis vitioꝝ lan/
guida: vulnerib⁹ facinoꝝ ſciſſa: vlce/
rib⁹ flagitioꝝ putrida: tibi nitiť quã/
tũ moꝛibũda valet ſupplicare: vt po/
tentib⁹ tuis meritis ⁊ pijs tuis digne/
ris p̃cibus eam ſanare. Sic eteni pia
dña alienata eſt a ſe ĩmanitate ſtupo/
ris: vt vix ſenſũ habeat enoꝛmis lan/
guoꝛis: ſic ſoꝛdib⁹ ⁊ fetoꝛe fedať: vt
timeat ne ab ipã miſericoꝛs vult⁹ tu⁹
auertať: ſic tabeſcit deſperãdo reſpe/
ctuo tui cõuerſionẽ: vt etiã iã obmu/
teſcat ad oꝛonẽ. Heu pudoꝛ ſoꝛdẽtis
iniqtatis in pſẽtia nitẽtis ſanctitatis.
Heu cõfuſio ĩmũde ↄſcie in cõſpectu
fulgẽtis mũdicie. O tu bñdicta ſuper
mulieres q̃ angelos vincis puritate:
ſanctos ſupas pietate. Anhelat mo/
ribũdus ſpũs me⁹ ad tãte benignita/
tis reſpectũ: ſ; erubeſcit ad tanti nito/
ris cõſpectũ. Hoꝛreo dña parere tibi
in ĩmũdicijs ⁊ hoꝛroꝛib⁹ meis: ne tu
hoꝛreas me ꝓ eis: ⁊ ſi poſſũ (ve mihi)
videri ſine eis. Eadẽ cũ peccata mea
o dña cognoſci a te cupiũt ꝓpter cu/
rationẽ: parere tibi fugiũt ꝓpter exe/
crationẽ: nõ ſanant ſine ↄfeſſiõe: nec
ꝓducunť ſine ↄfuſiõe. Si celanť: ſũt
inſanabilia: ſi videnť ſunt deteſtabi/
lia: vꝛũt me doloꝛe: terrẽt me timoꝛe.
O tu illa pie potẽs ⁊ potẽter pia ma/
riã: de q̃ fons eſt oꝛtus miſericoꝛdie:
ne cõtineas p̃ coꝛ tam verã miſcoꝛdiã:
vbi tã verã agnoſcis miſeriã. Sana
ǧ clemẽtiſſima infirmitatẽ: ⁊ delebis
q̃ te offẽdit fedilitatẽ. Aufer benigniſ/
ſima lãguoꝛẽ: ⁊ nõ ſẽties quẽ hoꝛres
fetoꝛẽ. Sana animã ſerui tui pecca/
toꝛis: ꝑ virtutẽ bñdicti fruct⁹ vẽtris
tui: q̃ ſedet in dextera oĩpotẽtis pr̃is
ſui. Nũ qd tu dña mea mať ſpei mee?

Nū quid tu obliuiſceris odio mei: qđ
mūdo tā miſericordiē ē intimatū: tā
feliciē diuulgatū: tā amantē amplexa/
tū? Ille bonus filiꝰ hoīs venit ꝑditū
ſpōte ſaluare: ꝛ maē dei poterit ꝑdi/
tū clamātē nō curare? Bonꝰ ille filiꝰ
hoīs venit vocare ad penitētiā pec
cantē: ꝛ mr̄ dei nō cōtemnet pcantē ī
penitētia: Sꝫ etſi pariē ambo offenſi
eſtis: nonne ꝛ ambo clementes eſtis?
Fugiat ꝗ reus iuſti dei: ad piā matrē
miſericordis dei: refugiatq̃ reꝰ offen
ſe matris: ad piū filiū benigne matris.
Ingerat ſe reus vtriuſq̃ inē vtrūq̃:
iniiciat ſe inter piū filiū ꝛ piā matrē.
Pie dn̄e parce ſeruo matris tue: pia
dn̄a parce ſuo filij tui: qui me iniicio
inē duas tā ſinceras pietates: nō inci/
dā inter duas tā potētes ſeueritates.
Bone fili: bona mater: nō ſit mihi fru
ſtra q̃ cōfiteor de vobis hanc verita/
tem: Non erubeſcā q̃ ſpero in vobis
hāc pietatē. Dic mūdi iudex cui par/
cis: dic mūdi recōciliatrix quē recō/
ciliabis: ſi tu dn̄e damnas: et tu dn̄a
auerteris homūculū bona veſtra cū
amore: mala ſua cū merore ꝯfitentē?

Ex geſtis Anſelmi colligūt forma ꝛ mores beate Ma/ rie ꝛ eius vnici filij ieſu.

Maria dei genitrix didicit hebrai/
cas litteras adhuc pr̄e eius Joachim
viuente. Erat docilis: amans doctri/
nam: ꝛ circa ſacram ſcripturā ꝑſeue/
rabat. Opus vero manuū eius erat la
ne: lini ꝛ ſerici. Erat itaq̃ locus diſtin
ctus in domo dn̄i: ſcꝫ in templo ꝓpe
leuam altaris: Ibi ſtabant virgines
ſole: ꝛ diuino officio ꝑacto: ibant om
nes ad ꝓpria: Maria vero ꝑſeuerabat
ꝛ cuſtodiebat altare ꝛ templū: ſacer/
dotibus miniſtrans. Mos ſuus erat
modice loquele: expedite obedientie:
mūde ꝓximationis: ſine audacia: ſine
riſu: ſine turbatione: ſine ira: benigne
ſalutans: eloquentiā eius homines
mirabāē: Fuſcos habebat oculos: re/
ctos aſpectus: nigra ſupcilia: medio/
crem naſum: vultus eius longus: lon
ge manus: longi digiti: mediocris ſta
ture: ꝑſeuerans in orationibus: ferms
pauꝫ ꝓprij coloris: lectioni: ieiu/
nijs ꝛ labori manuum: ꝛ omni bone
virtuoſeq̃ opatiōi ſe dederat. Que
cum aſſumpta erat in celū: fuit. lxxij.
annorū. Qui ſic cōputati ſunt: ſeptē
annis educata cum parentibus: et
ſeptem annos cum dimidio miniſtra/
bat ī templo domini: in domo ioſeph
ſex mēſes: in quartodecimo anno an/
nunciaē ei gaudiū totius ſeculi: et in
quintodecimo anno peperit chriſtū:
ꝛ cum eo. xxxiij. annis in p̄ſenti vita:
poſt aſcenſionē dn̄i fuit ipſa in domo
Johānis euāgeliſte. xxiiij. annos: q̄
ſimul cōputati ſunt. lxxij. anni. Sed
filiꝰ eiꝰ vnigenitꝰ erat hō magne vir/
tutis: nomīatꝰ ieſus chriſtꝰ: q̄ a genti/
bus dicebaē ꝓpħa veritatis: quē eiꝰ
diſcipuli vocauerūt filiū dei: ſuſcita/
uit mortuos: ꝛ ſanauit oēs languo/
res: homo quidem ꝓcerus: medio/
cris ꝛ ſpectabilis: Vultū habuit ve/
nerabilem: quem intuentes poſſunt
ꝛ diligere ꝛ formidare: Capillos ha/
buit coloris nucis auellane p̄maturę:
ꝛ planos fere vſq̃ ad aures: ab auri/
bus vero circinos criſpos aliquātulū
ceruliores ꝛ fulgentiores ab hume/
ris ventilantes: diſcrimen habuit in
medio iuxta morē nazareorū: frontē
planam ꝛ ſereniſſimā cum facie ſine
ruga ꝛ macula aliqua: quam rubor
moderatus venuſtat: naſi ꝛ oris nul/
la prorſuſq̃ rep̄henſio: Barbam ha/
buit copioſam et impuberem: ſed in
medio bifurcatam: Aſpectū habuit
ſimplicē ꝛ maturū: oculis glaucis va
rijs ꝛ claris exiſtētibus: In increpa/
tione terribilis: in admonitiōe blan/
dus ꝛ amabilis: hilaris: ſuata graui/
tate: Qui nunq̃ viſus eſt ridere: flere
aūt ſepe: In ſtatura corpis ꝓpagatꝰ:
rectas manus habuit: ꝛ brachia viſu
delectabilia: In colloquio grauis: re/
ctus ꝛ modeſtꝰ: ſpecioſus inter filios
hominū.

Finis

Inc. 1398